విషయసూచిక

ద్రోణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

ద్రోణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

ద్రోణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

ద్రోణపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము

విషయము.		పుట.

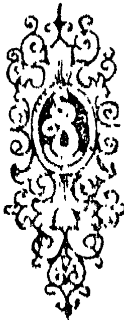
ద్రోణపర్వము - పంచమాశ్వాసము

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము – ప్రథమాశ్వాసము

సంసారసదంబుజ

నానాగ్రసితాసనసేవక నాదాత్మ్యకథా

సంసారనిరాస సేవ

వ్యాసముఖ్యంచితపద హరిహరనాథా. 1

ధృతరాష్ట్రునకు వేదవ్యాసుండు వచ్చుట.

క. వినుమా జనమేజయునకు, ధీమన్ముఖుఁ డధికవినయతత్పరుఁ డై సం
భావించి కుతూహలమునఁ, దా వైశంపాయనుఁడు దగ నిట్లనియెన్. 2

క. ఒండొరులఁ గెలువఁ దలఁచుచుఁ, బాండవులును గౌరవులును బాహాగర్వో
ద్దండత నెల్ల వాడంగిరి, ఖండింపఁ దమస్సుఁ జట్టు బలమయుండ్రి. 3

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనుమోదాసక్తి హృష్టహృదయుఁ డై యిట్లనియెన్
జనమేజయుసమ్ముమునఁ సంబంధము కథలు సమ్మతిఁ దోఁపన్. 4

వ. పూర్వక్షేత్రస్థానంబు బయిసయనమైన క్షేత్రంబున నాలుగు దెసలం గులవారికట
కంబులుగ నిడికొని కయ్యంబునకుఁ గాఁ బ్రవృత్తంబైన సమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు
గొడుకులదుర్వినయంబునకు నిర్వేదంబు నొంది సంజయుతోడ నై చిం
తించుచున్న యెడను త్రికాలవేది యగు వేదవ్యాసుండు విజయంచేసి యమ్మ
హీపతి సేమసర్వసంబులం దగఁ గని యతని కిట్లనియె. 5

క. కాలం బగుటంగను నృపులకు, నాలము సమసమ్మీర వీని కడలను మది నీ
వాలోకింపఁగ వలసిన, నే లోచనికి దివ్యదృష్టి నిచ్చెదఁ బుత్రా. 6

చ. అనుడు నతండు ఘోరముగ నన్నలుఁ దమ్ములుఁ బోరు క్రూరతం
గనుఁగొనఁ జాల నేను వినఁగా నలతుం దదనుగ్రహంబు సే
సినఁ గడు లెస్స యన్న ముని చిత్తమునం గరుణించి సంజయుం
బనిచె మహారణంబు పరిపాటి మయిం జకలంబుఁ జెప్పఁగన్. 7

1 నీ లోనికి దివ్యదృష్టి నించెదఁ. 2 బోరఁ గ్రూరతం.

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రునకుం గయ్యంబు తెఱంగు వినిపింప నియోగించి యోగసూత నందనునకు నా రెండు దెఱంగులవారిదివాం [illegible] గనుటయును రహస్యప్రకారభాషణంబులు వినుటయును మనోవృత్తంబు [illegible] గా వరంబిచ్చి యతిశీఘ్రగమనంబు [illegible] శస్త్రంబు లెవ్వియుం [illegible] కుండునట్లు [illegible] లాపంబులు రూపంబులుం దలంపులుం [illegible] గలుగ ననుగ్రహించి యావైచిత్రవీర్య [illegible] వచ్చినభూప్రజాపయంబు [illegible] తంబున నుండు మీనును [illegible] యతని నాశ్వాసించి [illegible] 8

క. మొగిళులు లేకయు [illegible] భంబు [illegible] ల్లుగ నక్షత్రలుఁ [illegible] 9

క. నలువురు నేవురు బిడ్డల, గలిగిన [illegible] రలు పుట్టినపుడ యాడుచు, [illegible] 10

తే. అర్కునుదయాస్తమయములయందు [illegible]
కాంతి ఘోరకబంధంబు గప్పఁ [illegible]
నిందులాంఛనస్థితి దల [illegible] గాఁగ
దోఁచు చున్నది ప్రజ [illegible] 11

వ. విశేషించియుం [illegible] నికేతనంబులఁ [illegible] థంబులు మండుటయును నివి [illegible] యవి కులక్షయంబును నానానరేంద్ర నాశంబును [illegible] వర్తు లగుదురో [illegible] నీతక్షుసి [illegible] శాంతిసేయుట మేలు మముబోంట్లమనంబులకుం [illegible] నీ కేటి కనిన విని యమ్మునుజేంద్రుం డమ్మునీంద్రున కి ట్లనియె. 12

చ. హితమును ధర్మముం దలఁచి యిట్లయిఁ జెప్పితి [illegible]
సుతుల నయంబుమై నడిమి చూచితి [1] [illegible]
జతురుఁడఁ గాను బ్రాభవము [illegible]
మతిఁ దలపోసి యీపలుకు మానుఁడు [illegible] గార్యములే. 13

వ. అనిన విని పరాశరసూనుం డది యట్లుండ నిమ్మంక [illegible] నది గలదే యని పలికిన నాంబికేయుండు గయ్యంబున గెలుపు [illegible] లడిగిన నమ్మునివరేణ్యుండు [illegible] బుంటగంధంబులతోఁ బదత్తుణార్పు లగుటయు భేరీప్రముఖంబులు గంభీరఘోషంబు లగుటయు

1 వారలం బంపు సేయు శే.

వాయువు లనుకూలమ్ములును మనోహర ప్రచారంబు లగుటయు నివి మొదలుగాఁ గొన్ని శుభసూచకంబులు నిరీక్షించి క్రౌంచంబు పెద్ద యన లేదు సమరంబున జయంబు దైవాధీనంబు గావునం బెద్దలు ననుమోద లొప్ప వని చెప్పుదు రేను బోయి వచ్చెద నని చెప్పి సముచిత ప్రకారంబున సంతర్పణంబు సేసెఁ దద నంతరంబ యక్కౌరవేంద్రుండు గొండొకసేపు చింతించి నిట్టూర్పు నిగిడించి సంజయున కి ట్లనియె. 14

ఉ. భూమికిఁ గాఁగఁ బ్రాణములపైఁ దలంపక రాజు ఘోరసం
గ్రామము సేయ నుండుదురు గాదెలు వోల్పుడు సంతతాక్షయో
భూమి మునీంద్రసంగతి నిబుద్ధము సేసి జగంబు నాకు నీ
భూమి తెఱంగు సెప్పుము ప్రబోధనిరూఢముగా సమస్తమున. 15

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నాగురువర్గసంతతియు నెఱింగించెద భూతత్త్వ ప్రకారం బవధరింపుము. 16

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భూవిభాగంబు సెప్పుట.

తే. అధిప నానాప్రకారపదార్థసమితి, లిందు వేర్వేఱ జనియించు నిందు విరుగుఁ
బిదప నిందు నడంగు నీసృష్టి దాన, సకలమునకుఁ బంచభూతస్థాన మరయ. 17

వ. అందు నాకాశంబునకు గుణంబు శబ్దంబు వాయువునకు శబ్ద స్పర్శంబులును తేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును సలిలంబునకు శబ్దస్పర్శరూప రసంబులును గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాత్మకం బైన గుణ సముదయం బగుటం గాదె యాభూతపంచకంబు లన్నింటిలోను బృథివి యుత్కృష్ట దాని స్వరూపంబు వినిపించెద నాకర్ణింపుము. 18

సీ. ధాత్రికి నడుము వర్తులంబుగ సుదర్శన మనుద్వీపమునఁ బ్రభూత
విస్తీర్ణ మగు మేరు విలసిల్లు యోజనములు పొడుపున్న సరసమధుర
విపులఫలోద్భాసితము మతి యగు జంబుతరు వొప్పుచుండు
దానిపండులు మహీస్థలి మహారవముగ ననిశంబుఁ బడి యొకచో నుండు

ఆ. వానిరసము వెలుఁగు నమృతంబు వోలె నొ, క్కగములై ప్రవాహంబు గాఁగ
సొంపుసేయుచుఁ దిరిగి యుత్తరకురుభూమి, యందుఁ జొచ్చి పాఱునంబుధికని. 19

వ. జంబూనద మనం బరఁగిన యాతరంగిణినీరు సోఁకినచోట్లెల్లను సువర్ణం బగుటం జేసి కనకంబునకు జాంబూనదం బనునామంబును గలిగెఁ దదీయ జలపానంబు సేసినమానవులకు ముదిమియుం దెవులును దప్పియు లే దని చెప్పుదు రయ్యేటి పడమటం బరఁగి పెంపు గలిగి శరసిద్ధచందంబున జంబూషండంబు గాలుకొను చుండు నింతటికిం గారణం బయిన యాజంబూవృక్షంబుపేర నీ ద్వీపంబు జంబూ ద్వీపంబును సుదర్శనద్వీపంబు నన నెగడి లవణసముద్రముద్రితంబయి పొలుచు నద్ధీవియందు. ౨౦

సీ. నిడుపునఁ దూర్పును బడమర నై రెండుగడలు నంభోనిధి గడిసి యుండు
రత్నమయంబులు రమణీయములు సాధ్యసిద్ధచారణగణసేవితములు
నై హిమాచలమును నావల హేమకూటంబును నట నిషధంబు నొప్పు
లలితంబు లైననీలశ్వేతశృంగవంతంబులు క్రమమునఁ [illegible]

ఆ. [1]నిపులమూఁటి కవల నవులయిమ్మూఁటికి, నిడుపు [illegible]
గమలకర్ణికానుకారి యై కాంచన, మణిమయ [illegible] 21

తే. అతిదృఢం బగుపాఁతు పదాఱువేల, యోజనము [illegible]
విందు మెసుబదినాలుగు వేలయోజనంబు లని [illegible] 22

వ. ఇవ్విధంబున భూమధ్యంబున [illegible] దేవ
మునులును గంధర్వకింపురుషాదిదేవయోనులును [illegible]
బరమేష్ఠియుం దత్తత్ప్రదేశంబులఁ [illegible]
వింతు రుత్తరతటంబునం గర్ణికారవనంబునఁ [illegible] పరి
వేష్టింప విశ్వేశ్వరుండు విహరించు చుండు 23

క. తొమ్మిదిఖండము లై వర్షమ్ము లనం జాల [illegible]
పమ్మిన జనపదములు విను, మమ్మహితా [illegible] 24

వ. ఉత్తరసముద్రంబు శృంగవంతంబు మధ్యమం [illegible] శ్వేత
పర్వతశృంగవంతంబులనడుము [illegible] త్తర
దక్షిణదేశంబులు క్రమంబున రమణకవర్షంబును నిల [illegible]
వమరు మేరువునకుం బ్రాచ్యప్రతీచ్యంబు [illegible] భద్రాశ్వ
వర్షంబును గేతుమాలావర్షంబును ననం [illegible] భూమి
హరివర్షం బన నెగడు హిమవంతంబు నక్కడ [illegible] కింపురుష
వర్షంబును భారతవర్షంబును ననం బెంపారు ని ట్లున్నదని యుండు. 25

క. భారతవర్షముఁ దొడఁగి మహీరమణ [illegible] బలసి
త్త్వారోగ్యాయుస్సుఖపుణ్యారంభగుణంబు లంతె [illegible] 26

వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సమస్తద్వీపంబులు సకలజలనిధులు [illegible]
యుం బ్రమాణంబులుం బ్రకాశంబుగ నెఱింగింపు మనుటయు సూతసూనుండు
జంబూద్వీపవిష్కంభంబు [illegible] యోజనంబులు దీని
రెం డంతలు దొడంగి లవణేక్షురససురాఘృతదధిక్షీరశుద్ధజలమయంబు లయిన
మహార్ణవంబులవిష్కంభంబులు క్రమంబున నొకటి కొకటి రెట్టయై యుండుఁ
బ్లక్షద్వీపశాల్మలద్వీపక్రౌంచద్వీపకుశద్వీపశాకద్వీపపుష్కరద్వీపంబుల విష్కంభం
బులును జంబూద్వీపవిష్కంభద్విగుణప్రమాణంబు మొదలుగా నొకటి
కొకటి యినుమడియై యుండు నయ్యా [illegible] జంబూద్వీపంబునం దు నెల్లదా

1 నిఫులమూఁటికివల నవులమూఁటికవలఁ, దేవతల్లు [illegible]

నను భారతవర్షమునందు ననేకపర్వతంబులును నానానదులును బహుజనపదంబులనునొప్పి
వసుధ నొండొంటికి గుణవిశేషంబుల నధికంబులై యుండు నింతయుం గర్తయు
భర్తయు హర్తయు నైన మహాదేవుని స్థానంబునం గనకమయుం బై యష్టచక్రం
బులు ప్రభూతమణిస్తంభంబులు మనోజ్ఞతంబులు నగుసుహాసియుతకటంబున
వినోదనంబయియుండు ననంతనిధానం డగుచు వైకుంఠాభి
ధానంబున విశ్వాత్మకుం డై విహరించుచుండు నని చెప్పుటయును నతండు. 27

క. భారతవర్షమునకుఁ గాఁ, గౌరవులును బాండవులును గాంక్షం గడుఁ బె
ల్లారసి యుండొండొరులతోఁ, బోరం దెగి రిట్లు బుద్ధులు గలరే. 28

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డి ట్లనియె. 29

ఆ. భరతవంశ మైన భారతవర్షంబు, నీదు సుతులు నీదునుతులు
వినుము సమస్త క్షత్రియులు, వచ్చి యుట్టిపడుదు రిచ్చకోనియె. 30

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భారతవర్షంబునం గల విశేషంబులు సెప్పుట.

క. సామాన్యమదేశంబులన్నిఁ, దినుచుఁ గొని పాండవుల గెలుచు మొయికోలున భూ
పములును గొండలును వచ్చిరి, సముద్రసఖ్యమునఁ గుమారుచందమునఁ దగన్. 31

తే. ఎంత సన నేల కోర్కెలుగను వసుధ్భుక యు
నేకనృపతులు [1]పాండడి రిట్టు నేల
ప్రాలి కాంద భగీరథ నహుషమాంధాతృ
నహుషయయాతిముఖ్యులగు నిక్ష్వాకు నృపతులు గనిరి. 32

వ. భారతవర్షంబున యనుసాహసంబున కానుపడి యనునం బెనంగకుండు
డుర ధీనిమిత్తంబు విను మవధరించుము. 33

ఆ. మలయ మనఁగ శుక్తిమంతంబు నావింధ్య
మనఁగఁ బారియాత్ర మనఁ మహేంద్ర
మనఁగ ఋక్షవంతము మనఁ సహ్య మనఁ నింపుఁ
గులనగంబు లేడు వీనిలు నిప్పు 34

వ. వీనిచుట్టును విస్తీర్ణమగు పర్వతంబులు సమస్తంబు వచ్చు ననిన ఖనివిశేషంబులు సెప్ప
నేల నదులును మనుష్యపురంబులు ననేకంబులు గలిగి యుండును వానియందు. 35

క. భూతములను నాగలను నరులంబులను బెంపారుచుఁ బనిచేయునం బ్రభూతమ్ములై వే
ర్వనరిది జయము గనొప్పను, ఖనుల వెడ నెడఁ బెక్కు గలవు కౌరవనాథా. 36

క. పెండియు ధనధాన్యంబులు, గొండలవలనను ఘటించి కొన నగు నేర్పుల్
దండితనంబును బాడియు, నొండొంటికి మిగులఁ గలిగి యున్నట్లయినన్. 37

వ. గంగయును సింధువును సరస్వతియును వేత్రవతియును వేదవతియుఁ గృష్ణవేణియుఁ బెన్నయు
యమునయుఁ దామ్రపర్ణియు శోణవతియుఁ గావేరియు గోదావరియు నర్మదయు

---

1 ధారాద రిట్టు నేల, ప్రాలఁ గాఁడ భగీరథ.

బాహుదయును సరయువును శతద్రువును వితస్తయు విపాశయుఁ దామ్రపర్ణియు
ననుమహానదులు మఱియు ననేక సరిద్విశేషంబులునుం గలిగి వీనివలన నానా
ముఖంబులు ధనధాన్యాదిసంపదాగమంబులు సొంపు మిగిలి యుండు 38

క. ఎడ నెడఁ బఱపై యొప్పెడి, యడవు లనేకములు వానియం దగ్రము సే
రెడు వెరవులు సెక్కులు సొ,ప్పడి యుండు నయంబుతోడి బలిమి గలిగినఁ. 39

వ. పాంచాల పాండ్య బర్బర వత్స మత్స్య మగధ మళయాళ కళింగ కులింగ కుకుర
కోంకణ టెంకణ త్రిగర్త సాముద్ర సాళ్వ శూరసేన సుదేష్ణ సుహ్మ కుకు
కరూశ కాశ కోసల యవన యుగంధ రాంధ్ర సింధు చేది చోళ పులింద పుండ్రక
పాండ్యాభీర సౌవీర సౌరాష్ట్ర మహారాష్ట్ర విదేహ విదర్భ ద్రవిళ దశార్ణ
కర్ణాట గౌళాంగ వంగ మరాట లాట బాహ్లిక బహుధాన కిరాత కేక
యాశ్మంతక కాశ్మీర గాంధార కాంభోజ కేరళ మాళవ నేపాళ ఘూర్జర కుంత
లావంతి కానూపాదిజనపదంబులు సమస్తవస్తుసంపన్నపావనంబు లయినసుఖ
విశేషంబుల వెలసి పురుషార్థంబు లగుధర్మార్థకామంబులకుం గారణంబు ప్రశం
సనీయంబు లగు చుండు 40

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున ప్రియతోడిపాడి నాయకు లెల్లం
గొనుచు వగ నేలి పోఁగ ఁ దొం,గినసంభావన కుర్వి గామధేనువు గాదే. 41

ఆ. వెరవు లావుఁ గలుగు నరనాథు లింత దేశంబు గలదు తమకుఁ జాలు ననగు
దండ్రి బిడ్డ యన్నదమ్ముఁడు నా కొట్టి,పోయి పోటు లాడి పుడమిఁ గొంద్రు 42

క. కావునఁ గౌరవపాండవు, లీవసుధకు నై పెనంగు టుగ్ర దైవం
బే వంక వ్రాలె వారిక, పోవుం గాకిటి నరేంద్ర పొగులకు మింకన్. 43

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయుతో నీవింక సంగరంబుఁ జూడం బొమ్మని
సముచితంబుగ వీడుకొలిపినం బోయి భారతరణప్రకారం బనుసంధించి యతండు
కతిపయదినంబులకుం జనుదెంచి తగిన తెఱంగునం గాంచి 44

క. కొడుకుల దెస నెవ్వగఁ జె,డ్డపడి వందిరి యున్న యానృపాలునడుగులం
బడి భీష్మపాటు సెప్పుచు, నడలి కరుణనాద మెసఁగ నాక్రందించెన్. 45

వ. అయ్యేడ్పుతో నిట్లని విలాపంబు సేయు. 46

సీ. శస్త్రయోధుల కెల్ల నాధారమగునట్టి తనకు నస్త్రంబు లాధారమయ్యెఁ
బరశురామునకు మేల్సరి యైనతనయందుఁ గలిగె భంగంబు శిఖండిచేత
జనపతి దను నచ్చి మును జూద మొనరించెఁ దాను గయ్యంపుజూదమున నోడెఁ
దనయార్పు లెలుఁగునఁ దలఁకువైరులు వొంగ నొఱలుచు నేలకు నొఱగినేఁడు

ఆ. తీవ్రబాణజాలదీప్తులు పరఁగించి, పాండుతనయసైన్యబహుళతమము
లీలఁ బదిదినంబు లోలి[1] వినోదించి, యధిప భీష్మభానుఁ డస్తమించె. 47

1 లోలి మై విరియించి.

క. పదివేవురు రాజులు గన, కదిసి పొదివి గాచికొనుచు యుద్ధమునఁ గ్రా
లుచుఁ బోయి గెల్చి నాజిని, గదిసిన నంబోరి యుంచె నిమిషంబున గడవఁగ నవ్వేళ

తే. వాసవగ్రాహ ధృష్టద్యుమ్నప్రవీరాన, ఘోరయుద్ధ నానావధము నష్ట
జిహ్వాకాంతీమణి పటు సంహారమూర్తి, గాక కేవలమనుజుఁడె గంగాసుతుండు. 49

ధృతరాష్ట్రుఁడు భీష్మునిఁగూర్చి విలపించుట.

వ. అని సంజయుండు పలికిన పలుకులకు ధృతరాష్ట్రుఁడు వ్యగ్రుఁడై మూర్ఛిల్లి
కొండొకసేపునకు తెలివొంది ధీరుల తేజో ధృతరాష్ట్రుండు గన్నీరు దొరఁగ
గద్గదకంఠుండై. 50

క. దేవాసురవరులకు, నసహ్యుఁడు బవ్వన బిక్కవీఱడు సాహాసమున నా
దేవవ్రతుండు శిఖండిచే, నవలీలం బడుట నేను వినుట గలదె. 51

ఉ. నిందితకాలకేతువు నిరంతరమున్ గాఁగ పరాక్రమ వైరా
యుంచుట గర్వమంతయుఁగ నేని పితామహ నీ సంపద నణు
యుండు శిశిరకొండకు సర్వ భీష్ముని మతి మదించుఁ
గిరీటి సోకి శిఖండి మునుపె ప్రతిపక్ష మెట్లు తెగడ దెసన్. 52

తే. పరిగి పాండవారిబుధి సూరి విరిసినప్పుడు, నిలుచు నిమ్మగుదీవిగా నిన్నుఁ దలఁచి
యుండ నత్యంతశుభ్రశిఖావిశాల్య, లగ్ర ముంబున మునిఁగితే యకట తండ్రి. 53

ఉ. సింహనాదరుప్రాభవముగాని విరించిసుత బాహుబలశౌర్యసత్వమున్
జాహ్నవితీర్థమున్ దలఁచి తాఁ బలుమారు సంబంధ జాలసిరి కా
ఫాల్గునుఁడు నీ సరసీరుహలోచనుఁడు నీవు గూడ ని సాగఁగ నీ
పేరుము యుక్తి నెఱుఁగ నీ తప్పు శిఖండికి నీవు సేయుదువే. 54

తే. అంబికఁ బ్రియని తెచ్చి బలాఢ్యుఁడుగుచు, బాహుబలగర్వమున సాధింపఁ జాలకున్న
యట్టి భీష్ముఁ బాండుపుత్రులుఁ బొనిపి వచ్చి, నడిమి సాధించి కోరి శిఖండి పోర. 55

క. ఆశౌర్యము బాహుత్వము, నాశీలము బాహుబలప్రమాణము నత్యం
బాశ్చర్యములకు ముందు స్వనామము లని భీష్ముఁ బెద్ద నమ్మితిమి గదే. 56

వ. అని బహుప్రకారంబుల బలవించి యాసూతతనయుండు చేసినది గీలించి. 57

సీ. ఆతఁడు సొచ్చినతేటి సమూహములు [1]నొచ్చిన పుని వచ్చుపాయు యిచట
నడుమ పోరాడి యస్మదీయబలము లోఁబడినచోటు యుక్తిఁ గలుగ
నతని నొక్కరుఁ జాల నని నిల్చియుంచితి మంతకు నోపనే యరిబలములు
ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును ద్రోణసుతుండును శల్యుండుఁ గ్రీడించి చనిరెయపుడు

తే. పాండుసుతులు శిఖండియుఁ బెండలి త్రి, మెఱయ నొక్కటఁ బెట్టఁ బడ్డ వెఱచితాత
విడిచినాఁ పుత్త్రు లందఱు విఱిగి యుడుగఁ, గలిగి పోటు యాతనికిఁ బడనలసె నకట. 58

వ. దేవవ్రతుండు దెగినయప్పుడు తక్కినయింతపట్టునుం [2]దగిగొను కాఁ దలంచెదనని
మఱియు నిట్లనియె. 59

1 వచ్చిన పని. 2 దాగిన యునికి క.

సీ. కులగురు వృద్ధు నిర్మలచిత్తు గాంగేయుఁ జంపి రాజ్యము సేయ సమ్మతించి
లోఁడరినపాండుపుత్త్రులకును దైవంబుఁ దోడయ్యె ధర్మంబు గీడుపఱచి
పరఁగి యధర్మంబు సెరఁగిన ట్లున్నది వార లాతనిఁ గూల్చి వసుధఁ గొనఁగ
నిశ్చయించుట గడు నిష్ఠురత్వము దానికంటెను బాపంబు గాదె మనకు

తే. సంగరంబున నాతండు సచ్చుటఁ గోర్చి, సంపదలుఁ గాఁ బెనంగినచంద మరయఁ
గులములం దెల్ల నీచకులము సాల, బెట్టిదం బిక్కులంబునఁ బుట్టి సగుసె. 60

వ. అని పలుమాట లాడి పెండియును. 61

ఆ. మగఁడు లేనిమగువమాడ్కి గాకున్నె నా, సేన భీష్ముఁ డీల్మిఁ జేసి నేఁడు
కురుకుమారు లెంత గుందిరో యెవ్వ రే, మైరో యింక నెట్టులగుదు రొక్కొ. 62

క. రాజులు మంత్రులు ననిరొ యెడు, నాజానరు లాత్మ నేమి యని తలఁచిరొ యీ
యోజం [1]బలికిరొ కో తగు, కాబికి నిట మీఁద నెవ్వ రగ్గాగంబో. 63

వ. అని పలికి సంజయుకరంబు విడిచి కయ్యం బయ్యెడం బొడిచిరి పదిదినంబులు
నుభయబలంబువారును నెవ్విధంబున మోహరించి యెవ్వ రెవ్వ రెవ్వ రెవ్వం
డేమి సేసి రిన్నాళ్లు గాంగేయుం డెబ్భంగులసంగరంబు సేసెఁ దుది నెత్తెఱంగున
నెగిరె నంతయు వివరించి పరిపాటిం జేటపడం జెప్పుము. 64

ఉ. నెట్టన యాపగాసుతుఁడు నేలకు వ్రాలె ననంగ విన్న నా
కట్టిఁడిపీను లేమి విను కాఁడియ కౌరవు దుర్వినీతికిం
బుట్టినయిల్లనై వినక పోవఁగ వచ్చునె యింక నాకు నే
డిట్టిఁడ నైతి నెల్లవియుఁ దెల్లముగా వినఁ గోర్తు సంజయా. 65

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లనియె. 66

ఆ. అధిప నీవు సెప్పినట్టిద నీయవినీతిఁ జేసి ధర్మనిరతుఁ డైన
పాండుసుతుల కన్ని పాటులు వాటిల్లె, నింత దెచ్చికొంటి వంత సేసి. 67

క. కీ డొనరించినవారికిఁ, గీ డగు టరుదయ్యె మేలు గీడేమియు నీ
వాడక విను ననుఁ గయ్యముఁ, జూడఁగఁ బుచ్చుట వినంగఁ జూచియ కాదే. 68

క. వేదవ్యాసమునీశ్వరు, పాదంబులు దలఁచి మ్రొక్కి భక్తిరసైకా
స్వాదనసుకరానందో, త్పాదనదివ్యమతి నగుచుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 69

వ. అనిన నాంబికేయుండు నట్ల కాక యెఱిఁగింపు మనుటయు సంజయుండు. 70

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భారతయుద్ధంబు సెప్పఁ బూనుట.

ఉ. ప్రాంశుఁ బయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని
స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్. 71

1 బోదురొకో తను, రాజికి.

వ. అని పలికి పాండవాగ్రజుం డత్తెఱంగున నిలిచి నమస్కరించి ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె.

క. వినినఁ గనును సర్వజ్ఞుఁ డనఁ, గనినను వినును మునిస్వామి ప్రకాశంబై తోఁ
చిన మహిమను నీకుఁ దెలుపఁగ, వినిపించెద మొదలుకొని సవిస్తారముగన్. 73

వ. అ[illegible], నిన్ను [illegible] జని [illegible]సమగు సముచితప్రకా
రంబునఁ బ్రవేశించు [illegible] గాంగేయ కౌరవ్యులును దగు రాజులును
బరివేష్టించిన బలములోపలఁ బొలుచు నేనును బొదసూపి యతనియాదర
ణంబు పడసి [illegible] సమరవిషయంబు లైన సంభాషణం
బులను [illegible] యిట్లనియె. 74

ఆ. మనకుఁ [illegible]
గ[illegible] [illegible] కాల మిది
నేమ[illegible] [illegible] నివ్విధ [illegible]
బు[illegible] చే[illegible] [illegible]. 75

క. [illegible] భీష్ముఁ, [illegible] గావలను [illegible]
[illegible] జగ[illegible] బగఱ నడఁగించున్. 76

ఆ. ఎ[illegible] నిట్టి ధర్మసుతుఁ, [illegible] మితనిఁ గావలయు [illegible]
[1][illegible] నిను [illegible], విను[illegible]ని కుమార. 77

వ. [illegible]. 78

క. [illegible] బట్టి [illegible] నేను శిఖం
డిని [illegible] [illegible]. 79

[illegible] ఏమ[illegible] [illegible] సం
గ్రా[illegible] [illegible]
[illegible] గో[illegible] ప్రవా[illegible]
[illegible] పథంబి[illegible] యుండవే. 80

క. కావున [illegible] బనుపం
గా[illegible] [illegible] శిఖండి [illegible]. 81

వ. అని [illegible] సముచితపథంబున నుండ నంత ప్రభాతం
బగుటయు [illegible] బలుమానిసులును బలంబులను
బరరంబునను [illegible] గించిన శంఖ[illegible] ప్రముఖమంగళతూర్యనిస్వనం
బులను [illegible] సముచితపరివారంబునను జెప్పెడు
దొరలపలుకుల [illegible] జెలంగు కరితురం
గంబుల[illegible] ఘోషంబులును [illegible] రథంబుల నేమిస్వనం
బులను [illegible] విపులధ్వనులను

1 [illegible] తెలియ విను.

చేర్చినమహాగవంబున శిబిరంబు చంద్రోదయఘూర్ణమానమహార్ణవంబునఁ బ్రేణి
సేయుచుండ సూర్యోదయంబైనసైన్యంబులు వెలుఁగున పెరిఁగె. 82

తే. కనకభూషణజాలంబుకతన గజము, [1] లెరవళులు వోవుగొంటెలు నెనసి గుఱ్ఱపు
వల్గనంబుల హేషలవలన నబ్ధి,ఘనతరంగంబు లగు నగంగములు పొలిచె. 83

క. అరదములు సవరణలతోఁ, బర నైపై యొక్కొక్కయూధపనృపులతో
బరుసనిపలుకుల నార్భటి, పరుసత నసురాలిపోలె భటులును మెఱసెన్. 84

వ అట్టియెడ 85

మ పరిధానంబును దేరు నశ్వములుఁ జాపంబుం బరిస్ఫీతవ
జ్రరుచివ్యాప్తసువర్ణతాళమయచంచత్కేతువుం బార్శ్వముం
గర మొప్పం దెలు పారు [2] పెల్లొలయుగుతో గంగాసుతుం డాసుధా
కరుఁడుంబోలె వెలింగె దర్ప మెసఁగం గౌరవ్యసైన్యాబ్ధిని. 86

సీ. కాంచనమయవేదికాకనత్కేతనోజ్జ్వలవిభ్రమం బొప్పఁ గలశజుండు
గనకగోవృషసాంద్రకాంతికాంతధ్వజవిభవవిలాసంబు వెలయఁ గృపుఁడు
మణిసింహలాంగూలమహితకేతుప్రభాస్ఫురణంబు మెఱయంగ గురుసుతుండు
రత్నశిలారశ్మిరాజితకదళికామహిమ శోభిల్లంగ మద్రవిభుఁడు

తే. వెడలి తమతమచతురంగవితతు లెల్ల
నుచితగతి నాల్గ్కనంగఁ జేయుచుఁ గడంగి
సంగరోత్సవసంభృతోత్సాహు లగుచు
నగుచుఁ దగుమాటలాడుచు నడచి రెలమి. 87

క. సమరక్రీడాసన్నాహము లొప్పఁగఁ దక్కుఁ గలుగునట్టిదొరలు ద
ర్పము పల్లవింప వెడలిరి, తమతమకేతువులు గ్రాల ధరణీనాథా. 88

వ. వా రెవ్వ రంటేని వినుము. 89

క. కల్పితదృఢచతురంగా,నల్పంబై గంటు దిగిలి యూదవబల మా
కల్పోజ్జ్వలతఁ గొలువ నవి,కల్పుఁడు గృతవర్మ సనియె గాఢస్ఫూర్తిన్. 90

క. రథములు దఱచై చెలు వగు, పృథుసైన్యముతోడ బంధుబృంగముఁ దానుం
బ్రథనోత్సుకవృత్తి మహా,రథుఁడు జయద్రథుఁడు పొలిచెఁ బ్రస్ఫుటగతిన్. 91

మ. చలదుర్వీధరలీలఁ గ్రాలుమదవత్సామోద్భవస్తోమ మ
గ్గలమై యేచినసేన లొప్పఁగ దిశల్ గంపింప విందానువిం
దులుఁ గాళింగమహీవిభుండు భగదత్తుండుం భవత్సేనయో
ధులకుం గన్నులపండువై నడచి రుత్తుంగాంగసంరంభులై. 92

క. కొడుకులుఁ దమ్ములు గుఱ్ఱపు, దడములుఁ బెక్కైనబలవితానముఁ దగునై
నడపించుచు మెలుపున సం,గడములతో నరుగుశకుని గడు నొప్పారెన్. 93

1 శరవళుల ప్రోవు. 2 శో ల్లాడుగ.

మ తనతోఁ గాల్వురు సాటిగల్గుబలసంతానంబుతోఁ బ్రీతిఁ బు
త్రుని వీరోత్తము సోమదత్తు నిలసద్యోగ్యప్రగల్భుతుఁ బౌ
త్రుని భూరిశ్రవసుం గనుంగొనుచు నింద్రుం బ్రీతి సేయంగ నే
చిన పెంపెక్కఁగ బాహ్లికుండు వరుగ నిష్పంకంబునం బోరికిన్. 94

వ కాంభోజరాజు జగదుదాత్తుండు దక్షిణావిభవంబున నెడలె మఱియుం గోసలపతి యగు బృహద్బలుండును మాహిష్మతీపురనాథుం డగు నీలుండును త్రిగర్తేశ్వరుం డగు సుశర్మయును సమరేంద్రుం డగు సుదక్షిణుండును సాల్వసౌవీరశూరసేనాభీరయవనశకవాహ్లికులు లోనుగా ననేక దేశాధీశు లాత్మీయచతురంగబలసమన్వితులును నిజధ్వజవిరాజమానులును నానాభరణోజ్జ్వలాంగులును నయి సంగరకౌతుకంబు మొగంబులం దొంగలింప నరిగి రివ్విధంబునం బఱియఱ్ఱొహిణులు నడవ నంబుధరగంభీరఘోషితోఁ గురువృద్ధుండగు భీష్ముండు విస్ఫురితభూషాభూషితం బైన రథంబు నెక్కి వెలిగొడుగులు మెఱయం దొడవులం దళుకు సన్నద్ధంబులైన రథంబు లగువీధిత్రిస్థానంబులును జామరంబులుం గలుగుం బోలుదు బహుళశస్త్రవిభూషితం బయిన భుజంగకేతనంబు గ్రాలఁ గలంకులు సుతోత్సాహసమర్థత్రివిక్రమాదు లగుసోదరులు వాహనవల్లనంబులు పొదివి మెఱుఁగారుతమునిదంబు లుల్లసిల్లం జెలువు మిగిలి చనుదేరం జనిరని నిక్కు కోదండగదాదండకుంతచక్రతోమరముసలముద్గరాది మహాశస్త్రసమూహంబులను భర్మపరికల్పితాగ్రభూషణంబులును వివిధవర్ణవిచిత్రతనుత్రాణంబులును మణిగణోజ్జ్వలజ్వాలాజటిలకేతనంబులుం బరిపూర్ణంబులుగా నయ్యెన ట్లున్న యుప్పొంగు. 95

తే. అమరు ధృతరాష్ట్రసుతు లంచపంచు, కరటి హరినీలములఁ జేర్చుకాంతి యళుల పగిది పుట్టెక్కసుని పద్మభంగి మెఱయు, గురుబలంబు గెందామరకొలనిఁబోలె

వ. అట్టియెడ భీష్ముండు భూవల్లభుల నెల్లం గూడం బిలిపించి వారలతో నిట్లనియె

భీష్ముఁడు నిజసైన్యమునకెల్ల సమ్మానంబుగ జెప్పుట.

క. ఆరయ మిమ్మతసద్వ్రతులు రాజులకు నాహవం బంపు మహో
దారులు స్వర్గమునకు సటకట, మీ రిపుమార్గమున నడవ మెలుకొను టొప్పున్. 98

క. భండనమునఁ జచ్చుట, కంటెను బాపంబు లొండుఁ గలవె నృపులకున్
[2]బంటుకలను బోలిగల నిది, గంట నిధానంబు గంటఁ గాదే మనకున్. 99

తే అనిన విని వార లంద అఱు నగ్గలికలు
నెఱసుమమాటలఁ దనతోన లెఱుఁగు మెఱుగు
బహువిధంబుల నతనికి బాస యిచ్చి
యేచి నిజసైన్యములలోని కేఁగి రధిప. 100

1 ఛత్రంబుల మెఱసి. 2 బంటగలనఁ బోలిగల నిది, బంటగు బోలిగలన దివని గాదే.

వ. అయ్యవసరంబున గాంగేయుండు గాంధారేయు నాలోకించి మఱియుసంగరసమ యంబునఁ గర్ణుండు పుత్త్రమిత్త్రామాత్యబంధుసహితంబుగా నగ్ర్యంబునకు రాకుండం గలవాఁ డని తేటపడం బలికిన 101

క. చలముకొని యొరుల నుతింపుచు, బలియుం డై తెంపు సేసి బవరమునకుఁ దాఁ [1]దెలియుటగాదే యని కురు,కులముఖ్యుఁడు వొంగి యెలమిఁ గొని యాడఁ గగన్.

వ. ఇట్లు పితామహుని త్రికోలునకుం జిత్తంబు నిశ్చల ననుజసహితంబుగా నతనిం బరివేష్టించి యన్నరపతినిబిడ చారుసన్నాహంబుగా సుచిత్రవ్యూహం బనుష్ఠ్యమని యతనికిం జెప్పిన నతండును బడమర మొగం బయి సారథియు ద్రోణుండును దాలధ్వజంబును వేదికాకేతనంబును గ్రాలుచుండఁ బక్కనల నిలిచి వెనుకటఁ గృపాశ్వత్థామలును నోపటం గృతవర్మసుశర్మలును జనుఁ బాహ్లికసోమ దత్త భూరిశ్రవసులును నశుమం గుసుమాకర మేతంబుగా సమ్మోహనాగుండును నతని యగ్రభాగంబున సైంధవుఁ డంపుముఖ వచ్చి మిగిలిన కాని యుండును గే దని [2]శపథంబులు పలికి సంశప్తకు లనం బ్రఖ్యాతు లయినసుశర్మ మొదలుగాఁ గల పదివేవురురథికముఖ్యులునుగలయ నెడ నెడం బక్కన యోధసేనలును నిలు మనట్లు గా నియమించి తగ నగ్ర్యసైన్యంబుల సేనుంగులు నేనుంగుల కగదంబులు వర దంబులకుం దురంగంబులుఁ దురంగంబులకు విస్తృతాను విస్తృతారికోసద్ధాయు ధులు నడ్డం బగు తెఱంగున నిలువ నియోగించి మానుషవ్యూహంబు సమకట్టిన నన్నుండును నిట్టిదృఢవ్యూహంబు గనియును వినియు నెఱుంగమని గొల్లవారు నచ్చెరువునం బొరయుచుఁ బ్రియంబందుచుండిరి బృందారకప్రముఖదేవయోను లును దివంబున నున్నపురాతనధరారమణులును భాగతోరణంబు గనుంగొను కుతూహలంబున వివిధవిమానారూఢు లై యేతెంచి రంతకు మున్న యక్కడ.

పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట.

సీ. వనికమదమున సెలయు తేఁటుల మొత్తములు వెలిగొడుగుల చలువ గోలుపఁ దురగఖురోద్ధూతధూళి యప్సరసల [4]చిన్నిపువ్వులతోడఁ జెలిమి సేయఁ గేతనంబులమణివ్రాతంబురోచులు రవికిరణంబుల నవలఁ ద్రోవ జైత్రభేరులమహాస్వనములు సకలపర్వతములఁ బ్రతిపిలుపులు నీన

తే. నంబరము రథఘోషభీమాభిరామ, కింకిణీగణఝణఝణత్కృతమయముగఁ బటుపదాతిహేతిప్రభాపటలి యొల్ల, దిశలు వెలిఁగింప వెడలె ధర్మసుతుఁడు.

మ. ప్రమదం బాననకాంతిఁ గ్రొత్తవఱుపం బాదాతిభూయిష్ఠసై న్యముతో భీముఁడు భూషణద్యుతి నికాయంబుల్ గదాదర్శనముతో గ్రమరీచిప్రకరంబునుం గలిసి చిత్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ గా

---

1 తెలయుట. 2 సంశాపంబులు. 3 నష్టసాయకులును. 4 యులకలతోడుకు; యులకపువ్వుల తోడఁ; యులకలచిన్నిపువ్వుఁ.

సమరక్రీడకు వచ్చె జృంభితభుజాస్తంభోజ్జ్వలాకారుఁడై. 105

సీ. దివ్యరథస్ఫారదీప్తిజాలంబులు సహస్రకరోజ్జ్వలప్రభలు గాఁగ
మహాసింహరథ్యసంగ్రహము జగదేకఘనవజ్రనిస్వనముత్కరము గాఁగ
నాగల్పు సుస్నిగ్ధ మేనినునుఁజాయ హరినీలకాంతివిస్ఫురణ గాఁగ
ప్రస్ఫుటోన్నతగ్రీవ దేహోరుదీప్తులు గరుడాస్త్రరుచులు గాఁగ

ఆ. వరుస నీలి నిగుడు [illegible], దీప్రమదశోభములతిధితులుగఁ
[illegible] గనదు [illegible], నిజ [illegible] వెడలి వెలిఁగె.

క. అనుపలితరథప్రభా [illegible] సర్వము గొలువ చేసి [illegible] బంగి
[illegible] యగుచుఁ బెలఁగఁ గ్రీడి గడు నొప్పారెన్. 107

తే. గాండివం బింద్రచాపంబుకరణి నొప్ప, మెఱసి దివ్యకిరీటంబు మెఱుఁగు లడర
జ్యానినాదంబు గర్జనా మెసఁగ్రొక్క, కాంతిఁబోలెఁ గవ్వడి యను కారుమొగులు.

మ. వివిధోగ్రాయుధ [illegible] కాంతిశోభితము
[illegible] మెఱసి
[illegible] గ్రామసంబులం
గన [illegible] గయ్యంబున్ జెప్పుచున్. 109

మ. రథసంఘోత్థ [illegible] రథ్యప్రచారంబు లొ
ప్ప భుజాగర్వము [illegible] గయ్యంబున
[illegible]
[illegible] మూర్తిత్వ [illegible]. 110

వ. [illegible] ముందటను [illegible] శరాసికుంతమును
[illegible] మిగిలి చనుదేరం
గనుంగొని [illegible] బలంబులు [illegible] 111

సీ. [illegible] బాహువాలవిభుఁడుఁ
వనుజులు [illegible] మత్స్యపతియు
[illegible] సాత్యకియును
[illegible] నవిభుఁడు

తే. [1] [illegible] బలసి [illegible], [illegible] గరువంబుగ నుల్లసంబు
[illegible] నడచిరి కౌరవేంద్ర. 112

చ. బధిరితదిఙ్ముఖం బగుచు బంధురతూర్యనికాయనాద ముం
బుధియును [illegible] విభూతి యుసప్పఁగ నేఁగుదెంచ మూ
[illegible] సుజ్జ్వల
యుధవిభవంబుఁ [illegible] జూచుచున్. 113

1 బాహలిక ; బాహుపతి. 2 [illegible] సుజ్జ్వలా.

ఉ. చండభుజాబలంబుఁ బటుశౌర్యసముల్లసనంబుఁ దోఁప సు
ద్దండత నాత్మసైనికుల దర్పము మెలఁగ నెమ్మిఁ బల్కుచుం
బాండవకోటిచూడ్కులకుఁ బండువుగాఁ జనుదెంచె ధృష్టకే
తుండు సహోదరుండు దనతో నడతేరఁ బరాక్రమోద్ధతిన్. 114

మ. విచలద్దండధరోపమాశ్రయవపుర్విస్ఫారస్ఫూర్తిదానవ
ప్రచయం బుద్ధతలీలఁ గొల్వఁగఁ దమోరాశిప్రతీకాశఘో
రచలద్రూపముభంగికిం దగినదంష్ట్రాయుగ్మ మొప్పన్ ఘటో
త్కచుఁ డేతెంచెఁ గరస్థశూలరుచు లాకాశంబునం బర్వఁగన్. 115

వ. పాండ్యపతియును కేకయపంచకంబును శైబ్యుండును మత్స్యుండును గాంధారరాజాది బహుదేశాధీశులును దమతమబలంబుల దళంబులు వరుసలయి యొప్పను గయ్యంపుఁ గడంకయు నెఱయం గేతనంబులు మెఱయం దోఁచి త్రిగర్తనికాయంబునం గూడి సప్తాక్షౌహిణీబంధురంబుగాఁ బేర్చినపాండవసేన మొగంబునకుం దలకొం బై. 116

శా. పృష్ఠోదంచితసారవీరరసపూర్ణాంగముల్ సంగరా
వష్టంభోజ్జ్వలవీరరేఖయును భాస్వద్వ్యూహసంపత్తినో
త్కృష్టస్యందనముం గనద్ధనువు సుస్పష్టధ్వజంబుం దగన్
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు వొల్చె నైజవిలసత్తేజోవిజృంభితిన్. 117

వ. ఇట్లొప్పి సేనాపతి యగు నాద్రుపదసుతుండు ముంగలిగా నడపించుచుండ 118

సీ. ఇల ధూళి యెగసినఁ బలుచగా కుండంగ రాసినతోడవులరజము దొరఁగు
సమరవికాసంబు చెమట నొప్పఱకుండ ఫాలదీధితులు గేయుండు[1] నోడుచు
భేరీధ్వనుల నింగి బీఁటలు వోకుండఁ గరికరశీకరోత్కరము దడుపు
దర్పంబు గనుఁజాటు దాఁక కుండఁగ గొడుగులపెల్లు ఖచరస్త్రీకోటి నాఁగు
తే. ననిన నిజ మైనయట్టుండె మనుజనాథ, ధరణి వడవడ వడఁకె దిక్తటము లద్రువ
భూరిచతురంగచండవిస్ఫూర్తిఁ బాండునందనులసేన గలనికి నడచునపుడు 119

వ. ఇట్లు నడచి కురుక్షేత్రంబులోన నుత్తమప్రదేశంబగు శమంతపంచక సమీపస్థలంబు నేరుసమయంబున ధర్మనందనునకు దోఁచుదక్షిణాక్షిస్పందనాదిశుభసూచకంబులకు మెఱుంగు వెట్టినచందంబున. 120

క. ఏనుఁగులమదము తావియు, సైనికనికరానులేపసౌరభ్యములుం
దా నుపలాలించుచుఁ బవమానుం డనుకూలమృదుగమనమునఁ బొలసెన్. 121

వ. దాని కయ్యుధిష్ఠిరుండు ప్రముదితచిత్తుం డగుచుఁ బ్రీతచేతస్కు లగు తమ్ములుం బాంచాలమాత్స్యాధిపతులును సకలజనంబులును బరివేష్టింపం దూర్పుమొగం బై కౌరవు లున్న చక్కటికిం గట్టెదురుగా నిలిచి యెల్లవారిసైన్యంబులుం గ్రమంబునఁ గొలంది వెట్టుకొనుచు నందఱకు సంజ్ఞలు నడియాలంబులుం గల్పించి

1 గాయు. 2 బొలసెన్.

దొరలఁ దెగఁ గనుంగొని మన మీరణంబునందు ధరణీరాజ్యంబు వడసెద మొండెఁ బుణ్యంబగు నాకలోకనివాసంబు గనియెద మొండె నని నిశ్చయించి సాత్త్వికులై యుండునది యని పలికిన విని వారలు ధీరోత్తంబు లగు వివిధవాక్యంబులఁ బ్రతిజ్ఞలు సేసి నిజశంఖంబులు పూరించి తమతమబలంబుల లోకించి జని సన్నద్ధులగుచు [illegible] బుష్పఫలకర్పూర కస్తూరికాదులును వాసిలఁ బుచ్చుచుండె. 122

క. అనిన విని యాంబికేయుఁడు, మన మొన గడుఁ బట్టి నీవు మార్కొనఁ గుంతీ
తనయులు గెల్చిన బలమున్, మనమున నేమంచు కదంగు రణ యుద్ధోత్సాహ. 123

వ. అనుటయు సంజయుం డిట్లనియె యుధిష్ఠిరుం డప్పుడు విను మని యతని కిట్లనియెఁ గౌంతే
యాగ్రజుండు కురుబలంబు గనుంగొని కొండొక విస్మయసౌ విన్వచ్చు నాలోకించి.

చ. ఘన మయి లోకమునందు యుద్ధ సన్నద్ధము సౌష్ఠవము కందు కాం
తిసప్రతిమ లక్షితను నగ్రి గిరిఁ బోల్పఁ జూచి త
నమనమునఁ జిన్నసహ్యసగ నున్నదిఁ జెప్పఁ నాయుధంబుఁ జూచి న
ట్లున బలమనంగ దగుచు నగాఁ గదలెన్ కౌరవ్యపతి యత్తన. 125

ధర్మనందనుండు భీమునితో నుత్సాహంబు గలిగించుట

వ. అతనితో నిట్లనియె. 126

చ. మునుపటఁ బాండవులను మూర్ఖకులమువారు సెప్ప ధర్మనా
శము లగు పాపము బ్రబలిన సత్త్వము గ్రహింపఁ గొంచు ప్రస
నము లిప్పుడీనఁ గల్గ విను నాఁడు కురుండునుఁ జేయఁ జేసిన
తనయుఁడు నేఁడు నేడు గదు బంధుజనమాద్యుం గృపాద. 127

వ. అని యిట్లుండఁ దగ సమయునకు క్షత్రియుద్ధమంబగు భీముగదాప్రహారంబు వైరిదు
స్సహంబు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలవర్గం బస్త్రశిపిక్రమంబు విరాట
శంఖముఖ్యసమస్తసైనికరంబులఘుసంకటంబుసాత్యకిచేకితానాదియాదవనివహంబు
భవద్జనుమహాంబలమిత్ర ... ప్రభృతిసుమారలోకం బలోకసామా
న్యబలశౌర్యంబు సీకటంబును గృష్ణసంరక్షణంబునుం గలిగి గాండీవం
బను పేరుగల ... యుద్ధంబుగాని యేనుంగుంబోలె నీలావు
సీ పెలుంగిన ... నవ్వ రట్టయ్యెదరో యటు
నూఁడు మనిసం దలి ... సంక్రందననందనునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 128

తే. కౌరవవ్యూహాముసకుఁ దగంగ సొక్క
బంధురవ్యూహ ... బంపు మనిన
నతఁడు ద్రుపదాత్మజుని సచలాఖ్యవ్యూహ
ఘనతరవ్యూహ ... బనుచుటయును 129

వ. అధృష్టద్యుమ్నుండును గలయ మెలంగి మోహారం బమర్చ నయ్యచలవ్యూహాం

బునందుఁ దా నగ్రభాగంబున నభిమన్యుప్రభృతికుమార సమూహసహదేవసహితం బుగా భీమసేనపరిపాలితం బై నిలిచెఁ దమతమబంధుపుత్రసుతబలంబులతోడ బలువు తోడి చెలువు గలుగఁ జేసి తాన సాత్యకిసమేతంబుగాఁ బాంచాలమాత్స్యాధి పతులు దక్షిణోత్తరభాగంబుల నిలిచిరి నడుమ నపగోడగాఁ గజరాజితో రాజు రథారూఢుం డై ధవళచ్ఛత్త్రచామరంబులు పొలుపు మిగుల విప్ర వర్గంబునకు నంబరజాంబూనదంబు లొసంగుచు విజయాశీర్వచనంబు లాదరించు చుండె ముందటఁ బురందరనందనసంరక్షితుం డై శిఖండి గాంగేయునకుఁ గట్టెదురుగా నిలిచి గండు మిగిలి యున్న నపరభాగస్థుం డై సాత్యకిసహదేవధృష్ట కేతు లవష్టంభవిజృంభణంబునఁ బొలిచి రవ్విధంబునం బాండవసైన్యంబు. 130

క. అరదములు దీవు లున్నత, కరులు గిరులు హయములు పదచరులు మీనములు
త్కర ముగ్రసత్త్వములుగా, శరనిధిగతిఁ బాండుసుతుల సైన్యము దోఁచెన్. 131

క. ఉభయబలదీప్తకేతు, ప్రభలం గీడ్పడిచి కురుపతి ధ్వజప్రభ స
న్నభయంకర మై శక్ర, ప్రభవుకపిధ్వజము వెలిఁగెఁ బ్రకటస్ఫూర్తిన్. 132

తే. అరుణములును సితంబులు నసితములును
నైనజోడులతో దార లందు నిందు
నాలలోనియాఁబోతులఁ బోలి పొలిచి
రెసఁగు బెడిదంపుమాట లాకసము ముట్టె. 133

తే. కొన్ని భూములబలములు గురునృపాలుఁ, బాండవులఁగొన్ని భూములబలములోను
గలిగిపాయ లై కొన్ని భూములబలములు, రెండుదిక్కులయందుఁ జేరవి యధిప.

వ. కావున. 135

క. బాలురు వృద్ధులుఁ దక్కఁగ, వ్రాలి యిలం గలుగుపురుషవర్గంబు జను
శ్రీలోలత సేవించుట, నేల యవిసి మూఁగినట్లు నెఱసె బలంబుల్. 136

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పు డప్పాండవకౌరవసైన్యంబులలో నెయ్యది యుబ్బు గలిగి యుండె నని యడిగిన సంజయుం డతని కి ట్లనియెను. 137

క. రెండుబలంబులవారలు, నొండొరువులకంటెఁ జాల నుక్కు మిగిలి యుం
డొండ కడంగుచు నుజ్జ్వల, చండస్థితి నొప్పి రపుడు జగతీనాథా. 138

వ. అని వెండియు. 139

క. ఆ రెండుబలములందును, దోరం బై యున్న యట్లు దోఁచెం బాండు
త్ర్యారమణసుతుబలము నర, నారాయణు లునికిఁ జేసి నాకుం జూడన్. 140

క. [1]ఎలసి పయి వారిదంతిఘ, టలమదముల రావు వెట్టుటయుఁ గౌరవసే
నలయేనుంగులమదధా, రలు డొంకెం బొలయుమధుకరము లుబ్బడఁగన్. 141

1 ఎలమి మొ ఱ వారిదంతిఘటలు మదమున రొప్పు దిట్టు; ఎఱసిరుయఁ బాలీదంతిఘటలు మదమునఁ బాపాలఘట్టా

తే. అధిప నీతనయుండు గయ్యంబు వాడుచు, తెంపు సదలకవిభవంబు పెంపు మెఱసె
సారసానకు వచ్చినచందమునను, నెలమిఁ బొందిరి పాండవేయులును హరియు.

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన. 143

క. ఆనినదము విని పాండవ,సేన లలరె ధార్తరాష్ట్ర సేనాగతయో
ధానీక ములికె నెత్తుగ,వాన గురిసె నంతఁ గౌరవవ్యూహమునన్. 144

వ. మఱియు ననేకదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టెఁ బుట్టకేల తక్క దేవవ్రతుండును గురుం
డును గురుసందనుండును గృపుండును నిచ్చలుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు
పాండవులకు జయం బవశ్యంబు నగు నెడు మనుచు వెడలుదు రది యట్లుండె
నయ్యశుభసూచకంబులకు ధార్తరాష్ట్రులు దలంకక తూర్యంబులు మొరయింప
నియోగించిన. 145

ఉ. అప్పుడు రెండుసైన్యములు నాహవకేళికి నుత్సహించి పె
ల్లొప్పఁ జెలంగి యుబ్బినసముద్రములం బోల్పగు తోంటిచందముల్
దప్పి యుగాంతకాలచలితత్వము నొంది పరస్పరాకృతుల్
గప్ప నెసంగుసంబుధియుగంబు మహోగ్రతఁ గ్రేణి సేయుచున్. 146

వ. తదవసరంబున నుభయబలంబులవారును. 147

చ. బవరము సేయుచుండియును భాషణముల్ దగఁ బల్కుచుండఁగా
నవినయవృత్తి నుల్లసిలు దాయుధ మాన్పుటఁ దాఁకి పట్టఁ గై
దువు వడినం దొలంగినను దోర్బల మేది భయంబుఁ బొందినం
గవియక బీఱువోయినను గాదు వధింపఁగ నెట్టిశత్రునిన్. 148

వ. అని సమయంబు సేసి సంగ్రామసమయంబున. 149

క. పలువాయుల నొప్పునయాబలము లొకటి యొకట యెదురఁ బల్లవపుష్పా
వలి గలవనములక్రియ ని,శ్చలత నిలిచి పొలిచె నసమసమధైర్యములన్. 150

క. అత్తఱి సురథచంద్రాదుల, చిత్తము లనిఁ జూచువేడ్కఁ బిడిముడి పడఁగా
నొత్తరవున నిరుదెఱఁగుల, యుత్తమవీరులును దాఁక సంకింపంగన్. 151

ధర్మరాజు పాదచారి యై భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట.

తే. సమరకౌతుకి యగు నయ్యజాతశత్రుఁ
డొప్పు మిగిలెడు కవచము పుచ్చి యాయు
ధములతోఁ గూడఁ దనయరదమునఁ బెట్టి
యిలకు డిగి నూని యై కరంబులు మొగిడ్చి. 152

వ. భీష్ముదెసకుం జనుచున్నం గనుంగొని యమ్మహీవల్లభుతమ్ములును శౌరిసాత్యకు
లును బరమాప్తు లగుధరణీశులు నతనిచేతోవృత్తం బెఱుంగమి నుత్తలపడు
చిత్తంబులతో వాహనంబులు డిగ్గి యతనిం గూడం జని యప్పుడు. 153

సీ. ఏ మెల్ల నుండఁ డీ విట్లొంటి గొల్లండ నేఁగు చున్నాఁడు గద సైన్యములకుఁ
పన్నినపగఱపై సన్నాహ మంతయు నెడలించి సడి చూప నేమిటికొకొ
రిపులు దేఁకువ నెడఁ గృపణాత్ముర్బలు చాపప్రసఁ గము సేయుచున్నాఁడొ యొకొ
యడరి పోరాటకు నద నైనచో నొప్పఁ బలివాసిఁ బ్రొద్దునఁ బలుక నొకొ

తే. యని క్రమంబున నామగుత్తనయు విజయు
నకులసహదేవు లడుగ భూనాథుఁ డొక్క.
పలుకుఁ బలుకక యరుగంగఁ బద్మనాభుఁ
డక్కుమారులతో నిట్టు లనియె నగుచు. 154

వ. ఇతనితలం పే నెఱింగితి నితండు భీష్మద్రోణకృపశల్యులకును నమస్కరించి వారల
చేత ననుజ్ఞాతుం డై భండనంబు సేయువాఁడు గాఁ గలండు చని చనిగురుజన బ్రాహ్మల
యనుజ్ఞ గొని కయ్యంబు సేసిన జయుం బగుట సిద్ధంబని యెఱుంగుదురు పెద్ద
దురు గావున నాసుకర్మం బాచరించుట మేలు కార్యంబని మునిజనంబు లధిపతి మైత్రి
వెనుక నప్పు డరిగినవారలు కలుగు లుడిగి నిలిచి పెఱుఁగు చాడ్పుల చిత్రరూపంబుల
చందం బై చూచు చుండిరి కృష్ణార్జునులును భీముండును గవలును దోడన చనం
గొంతేయాగ్రజుండు గాంగేయు కడకు నేఁగం బోవఁగ గోరినవ్వుచుఁ బరుజనంబులు లేవు
మిగిలి మెడ లెత్తి కనుంగొని గయ్యంబునకు పడపోవుచు విరోధిదనే యింత
వెఱచునే యనువారును పెఱవ నిప్పు డితని కేమి వచ్చె నను వారును వృకోద
రుండు విశ్వాసపుండు గవలు సౌభద్రుండు సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు
ధృష్టద్యుమ్నుండు శిఖండియుం గలుగఁ దన కింత యేల యనువారును ధృతి తన
యుండు భీతుండు గాఁ డేటితలంపున వచ్చెనో యనువారును మఱియును పలు
ప్రకారంబులం బలుకువారును నై యుండిరి పాండవపక్షనకులు మానసంబుల డగు
నిష్ఠానవసాథుండు నదీనందనుతో నేమనువాఁ డతం డితని నేమి భంగిఁ బలుకం గలండు
మాధవధనంజయు లెట్లు పలుకువారు మారుతసుతుండును మాద్రీసూనులును
నెత్తెఱంగున మాట లాడుదురు వీరేమిటికి నివ్విధంబునకుం దొడంగి రనుచు నగరి
వెండియు వివిధవచనముఖరు లగుచుండి రయ్యుధిష్ఠిరుండు సముచ్చ్రితనానాయుధ
బహుళం బై నకురువ్యూహంబు దఱిసి పితామహుపాలికిం బోయి తత్పాదంబు
లకుఁ బ్రణామంబు సేసి సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె. 155

ఆ. అనఘ నీ కెదిర్చి యని సేయువాఁడనై, మున్ననుజ్ఞ గొనఁగ నిన్నుఁ గాన
నెమ్మి వచ్చినాఁడ నీచేత దీవన, వడసి చనిన నేను బగఱ గెలుతు. 156

సీ. అన విని గాంగేయుఁ డక్కట నీ విట్లు ననుదేర దక్కిన కాల మిత్తు
వచ్చితి మే లయ్యె వైరుల నిర్జింపు మిది గాకయును వర మిద్ధి దైన
నడుగుము నీకుఁ గా నని సేయు టొక్కటి దక్కంగ నావుడు ధర్మసుతుఁడు
దారాజపక్షమై రణము సేయుము నాకు హిత మగు కార్యంబు మఱియుఁ దలంపు

ఆ. మనుజుఁడు నర్థ కాక యర్థ నీతలం బేమి, యనినభీష్ముతోడ నతఁడు నిన్నుఁ
బోర గెలుచువిధము బోధింపు మనుటయు, నస్మితాస్యుఁడగుచు శాంతనవుఁడు.

క. నను మార్కొని గెలువఁగ సుర, మనుజానిమిషులకు నరిది యనుఁడు న ట్లగుటఁ గదా
నిను వేఁడెద నని కుంతీ,తనయుఁడు పలుకుటయుఁ దత్పితామహుఁడు కృపన్.

ఉ. చుట్టఱికంబునన్ మనసు సొచ్చి నసుం గరఁగించి వేఁడినన్
దిట్టతనంబు వోవిడిచి తీవ్రరణంబునకుం దక్కి నేఁ
బట్టినయాయుధంబు [1] విడఁ బాసినఁ గాని వధింపఁ బోల ద
ట్టట్టిన కేఁగు నిప్పుడును యింతకు కాలము గాదు దానికిన్. 159

ధర్మరాజు గురు కృపశల్యులచేత యుద్ధమున కనుజ్ఞాతుఁ డగుట

తే. క్రమ్మఱంగ నేఁ లెంచెదు గాక యనుఁడు, నతఁడు ముదంబునఁ బ్రణమిల్లి యతనివాక్య
మపుడు పలుమఱుఁ దలఁచి యానందమగుచు నప్పు, డా నుపు లని నెమ్మి నేఁగి ధర్మసుతుఁడు.

వ. కృష్ణార్జునసహితుండై ద్రోణు చనుదెంచి గురున్కృపశల్యులకడకుం గ్రమంబున నరిగి
ప్రదక్షిణంబు లాచరించి యంజలి చేసి రణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యమ్మనుజపతి
దనకు జయంబు బోధింపు మని యభ్యర్థించిన నయ్యాచార్యుండు నీకుం గృష్ణుండు
మంత్రి యగుచుండ నొరుల జయం బాశంసింపు మన నేల ధర్మంబు వలనం
గలుగు నవ్వలనఁ గృష్ణుండు గ్రక్కను నవ్వలనికి జయం బగు ననియు నిజవధోపా
యంబు వేఁడిన నతండు నాచేత నాయుధం బున్నంతసేపు నన్నుం జంప నెట్టి
వారికి నశక్యంబు చేసి ప్రాయోపవేశంబున నన్న్యస్తశస్త్రుండ నైనం జంపుటకు
నోపునట్టివారికి నని పోరఁబోవుఁ బెద్దగాను నమ్మఁ గలవాఁడు నెప్పు నశ్వత్థామ
హతుం డని నమ్మకుండు పిరికినీను నట్టివాఁడ నగుదు నన్ను పుట్టఁ గలకు నప్పని చెప్ప
నను నైనుం డను నని చెప్పినఁ గృపాచార్యునిం బరిమార్పు లేకుంగు నడుగం
దొడంగిన యేర్పడం బలుకనేరకున్న నతం డతనిం గాంచి తాను వధ్యుండు గామి యెఱిఁగిం
గించి గెలువు మని దీవించె మద్రపతితో నీవు కర్ణునకు సారథి వగుట సంభ
వింప నోపు నని చెప్ప శల్యుం డంబునప్పుడు కర్ణుతేజంబు దూలం బలికి యతనిఁ
జిక్కువఱుపవలదు గాక నని వరంబు గోరిన నతం డవ్విధంబు నీయుద్యోగసమయం
బున నియ్యకొనినయది గాదే యట్ల చేయుదు నని పలికి నిశ్చలంబగున నందఱ
వీడ్కొని యజాతశత్రుం డనుజవర్గానుగతుం డై మరలె నయ్యవసరంబున. 161

క. మొనలపినోదంబునకుం, గనుఁగొన నేతెంచి యున్నకర్ణునికడకుం
జని వారి యుద్ధము నోండోరుఁ, గని యప్పటియుచితభంగి గడతేర్చి తగన్. 162

తే. అమరతటినీతనూజునకు యలుకఁ జేసి, యనికిఁ జోర వచ్చు యట్టి నతఁడు నచ్చు
నంతదాఁకఁ బాండవులకై కొంత సమర,కేలి పేడుకఁ జలుపుట వోలదోకొ.

వ. అనిన విని దేవకీనందనునకు రాధానందనుం డిట్లనియె. 164

1 పడఁ బాసినఁ గాని వధింపఁ బోల ది,ట్టిట్టిన.

క. కినుక వాఁడమి గంగాపుత్త్రునికయ్యమునప్పు డనికిఁ దొలఁగితి నేనిం
జనుఁ గా కేఁ గురుపతి కిచ్చిన ప్రాణం బొండువలనఁ జెప్పఁగవచ్చునే. 165

వ. అనవుడు నప్పలుకులకు సంతోషించి యాతఁ డయి వాసుదేవుండును గౌంతేయులుం
గూడఁ జనుదెంచె నివ్విధంబున ధర్మనందనుండు కోరపాటు సర్వంబు పెడఁబెట్టి నిలిచి
యద్దిక్కు మొగంబు సేసి యొలుంగెత్తి యిట్లనియె 166

తే. మమ్ము నెమ్మిమైఁ గలయఁ జిత్తమ్ముగలుగు, వారలెవ్వరు గలిగిన వచ్చి కలయుఁ
డట్టివారిని నాతమ్ములంగఁ బరిగ్రహింతుఁ, గాఁగఁ బాటింతు నెంతేనియు గౌరవమున. 167

వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండగు యుయుత్సుం డేను వచ్చెద నన్నుం గైకొమ్ము మని
పలికిన దానికిం బాండవాగ్రజుండు ప్రియంబగు పలుకులు పలుకుటయును
నతండు దుర్యోధనాదుల దుశ్చేష్టితంబు లగ్గలించుచుఁ గౌంతేయుల గుణంబు
లగ్గించుచు నిజసేనాసమేతంబుగా నిస్సాణంబు లార్వంగఁ జని ధర్మనం
దను బలంబులం గలసె నది యట్టిద కాక సకలలోకప్రజలు నెంచిన కీర్తి యది
య ట్లుండె నిట్లు దన్నుం గలసిన సంతుష్టాంతరంగుండగుచు నా ధర్మతనయుండు
యుయుత్సునకు సత్యోపచార[1]సమాచారంబులం బ్రమోదం బొనరించె. 168

తే. రథముమీఁదికిఁ జనుదెంచి పృథులసైన్య
హర్ష భాషణధ్వనులుఁ దూర్యస్వనములు
నెగసి దివిముట్ట మైమఱు విడిచి తలిర్పు
నెలమిఁ గోదండతూణీరములు ధరించె. 169

వ. తదవసరంబున నితరేతరమ్ములుం దక్కటిదొరలును దమతమరథంబు లెక్కి యొప్పటి
నెలవుల నిలిచినం దదీయవ్యూహంబు పూర్వప్రకారసన్నాహం బై యొప్పె నట్టి
యెడ రెండుబలంబులవారును బాండవులు దొల్లి పడినపాట్లు సెప్పికొని వగచుచు
వారు సంధికై చేసినయత్నంబు వాక్రుచ్చి మెచ్చుచు నప్పుడు గురుజనంబుల
యెడఁ బాటించినవినయంబు వర్ణించి యనురాగించుచుండి రని చెప్పిన విని ధృత
రాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె.

క. మానుగ ధర్మక్షేత్రం, బైనకురుక్షేత్రమున మహాహవమునకుం
బూని మనబలముఁ బాండవ,సేనయు నిటు వన్ని యేమి సేసెం జెపుమా. 171

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లను దుర్యోధనుండు పాండవవ్యూహంబు గనుం
గొని గురునికడకుం బోయి. 172

తే. చూడు మాచార్య నీదుశిష్యుండు ద్రుపద
సుతుఁ డమర్చినయది పాండుసుతులసేన
పెంపు బలుపును గలిగి యొప్పినది యందు
భీము నర్జునుఁ బోలినబిరుదుమగలు. 173

వ. సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టకేతుండు చేకితానుండు గాశిరాజు పురు

1 సమాచరణంబులం. 2 కనర్చు.

జిష్ణు కుంతిభోజుండును శైబ్యుండును యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండు నభి
మన్యుండును ద్రౌపదేయులు నాక లందఱుం జాలుమానిసుల యిట్లు గూడి భీమాభి
రక్షితం బగుబలంబు సాల సమర్థంబుగం దోఁచె మఱియు [1]మనసేనానాయకు
లం జెప్పెద వినుము భీష్ముని నెన్న నేల కృపాచార్యుం డశ్వత్థామ శల్యుండు
వికర్ణుండును భూరిశ్రవసుండును మఱియుం బెక్కండ్రు రథికులు గలరు నానాశస్త్రకో
విదులు వివిధయుద్ధవిశారదులు మీఁగలిగిన వారలు నాకై ప్రాణంబులు విడిచెదమని యు
న్నవారలు గావున భీష్మపరిపాలితం బయిన యీసైన్యంబు [2]పెద్ద యసమర్థంబై తోఁ
చుచున్నయది మీరలు దమతమ నెలవుల నిలిచి భీష్మునకుఁ గావలి గావలయు ననిన
ద్రోణుం డుత్తర మీక యుండె నప్పు డేమియు ననిగొను నప్పలుకులు విని యమ్మహీపతికిఁ
బ్రియంబు పుట్టఁ గాంగేయుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన. 174

క. తనతనశంఖంబులు దివ్యముగ గలవారెల్ల నసిక గొనకొని పూరిం
చినవివిధశంఖనాదంబులును జెలఁగె నభంబు దిశలుఁ బూర్ణంబులు గాఁగ. 175

వ. అప్పుడు కృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులను భీమసేనుండు పౌండ్రం
బును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్ప
కంబులును పాంచాల విరాట సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ప్రముఖదండ
నాయకులు దమతమశంఖంబులుఁ బూరించిన. 176

క. ఆనాదము సుగ్రంబగుటయు నవని గాంధారీసుతహృదయదారణమై పాం
డునరేంద్రప్రముఖశ్రోత్రమనోహరం బగుచుఁ జెలంగె మనుజాధీశా. 177

వ. తదనంతరంబ శస్త్రసంపాతసంరంభసమయం బగుటయుఁ గపిధ్వజుండు గాండీ
వంబు పుచ్చికొని గుణంబు సారించి బాణపాణియై కౌరవకులం జూచి
కృష్ణునితో ని ట్లనియె. 178

తే. కౌరవులతోడ నిప్పుడు కయ్యమాడ
ననికిఁ గడఁగినవారి నందఱిఁ గనంగ వలయు
పరద మిట్టున యుద్ధసన్నద్ధులయినయిమ్మ
సేల కటు పోవఁగా నిచ్చి నిలుపు మచట. 179

—● అర్జునుఁడు స్వజనసంహారమునకు శంకించి మోహావిష్టుం డగుట. ●—

వ. అనిన గుడాకేశుపలుకులకు హృషీకేశుండు భీష్మద్రోణప్రముఖయోధవీరులు
గనుంగొనుచుండ నట్టియెడ రథోత్తమంబు నిలిపి యతనితో నీ సేకూడినకౌర
వులం జూడు మనవుడు సవ్యసాచియుండు రెండుబలంబులయందు నున్నసోదరసుత
మాతులాచార్యులును గురుబంధుశిష్టజనంబుల నాలోకించి పరమకృపావేశంబున
నత్యంతవిషాదంబు నొంది గోవిందు మొగంబు గనుంగొని దుర్మదాంధుం డయిన
దుర్యోధనుదుర్వ్యసనంబున నింత పుట్టెం జూచితే యని పలికి వెండియు. 180

1 మనసేనానాయకులం. 2 మనోహరం బగుదుఁ.

చ. సరసిజనాభ బంధుజనసంతతిఁ గయ్యపునేలఁ జూడఁగా
విరవిరఁ బోయి మేను నిడువెండ్రుక వ్రేల్చుచుఁ గంప మొందెఁ జే
నిరతము గాదు గాండివము నిల్వఁగ నోర్వవు గాళ్ళు సేఁచు ని
ష్ఠురతకుఁ జాల నొల్ల నొకఁడుఁ మహి నేఁటి కేటిసౌఖ్యముల్ 181

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ ధరణియు నెల్లసుఖముఁ
గోరెదము వార లందఱు నీరె వచ్చి
ప్రాణములు నర్థములు నొల్లఁబాటు సేసి
కయ్యమునఁ జావ నిలుచుట గంటి గాదె 182

ఉ. తాతల మామలన్ సుతులఁ దండ్రులఁ దమ్ముల నన్నలన్ గురు
వ్రాతము శిష్టకోటి సఖివర్గముఁ దుచ్ఛజనానురూపదు
ర్నీతి వధించి యే[1]బడయునెత్తుటఁ దోఁగిన రాజ్యభోగముల్
ప్రీతి యొనర్చునే యశము వల్లెడఁగూర్చునె యింపొనర్చునే. 183

క. అక్కడిబంధులఁ జంపుచు, నిక్కడిబాంధవులు నచ్చు టియ్యకొనుచు నిం
దెక్కడిసం పొందెదఁ దుదిఁ, ద్రెక్కొనుఁ బాపంబు రణము దెగ పేర్చినన్. 184

ఆ. ఎల్లభువనములను నేలుట కైనను, నిట్టిక్రూరకర్మ మెట్టు సేఁతు
వచ్చెఁ గడఁగి యొదిరివా రేమి సేసిన, మాఱుసేఁత నాకు మనసు గాదు. 185

చ. అకట నితాంతలోభమున నావలఁ బాటిలుకీడు గానఁ జా
లక ధృతరాష్ట్రసూనులు కులక్షయ మయ్యెడుదాని కోర్చి పో
రికిఁ దెగి వచ్చి రక్కటుచ రెండు నెఱింగెడునీవు సేసు దీ
నికిఁ జూర నేల వీరి నిటు నిర్దయఁ జంపిన నేమి యగుచ్యుడున్. 186

క. కులనాశము సేసినఁ దత్కులధర్మము లడఁగు నష్టకులధర్ములకుం
గలుగును దుస్సంకర మక్కులఘ్నులు లేఁగుదురు నరకకూపంబులకున్. 187

తే. ఇంతపాపంబు సేయంగ నెత్తికొందు
మయ్య రాజ్యలోభంబున నఖిలబంధు
జనుల వధియింపఁ దొడఁగితి మని రథంబు
మీఁదఁ గూర్చుండఁ బడియెఁ జే యూఁదికొనుచు. 188

వ. ఇవ్విధంబున శోకసంవిగ్నమానసుండును విషాదవిహ్వలుండును బరమకరుణా
భరితుండును నై శరశరాసనంబులు విడిచి కన్నీరు దొరంగ నూర కున్న సవ్య
సాచిఁ జూచి మధుసూదనుం డి ట్లనియె. 189

క. దెప్పరపుఁజోట నీ కీ, యొప్పనివిధ మెచటనుండి యొదవెను విను మీ
చొప్పువివేకులయది యిది, దప్పించును సద్గతియు నుదాత్తయశంబున్. 190

వ. అని మఱియును. 191

1 బడయు. నెత్తుటఁ.

తే. తగునె యుష్మ[illegible] [1]యీ[illegible] పంటితోనము నీకు, దండి[illegible] లెన్న మనసు వేదటేమి విడిచి
యనిన [illegible] భంగిన [illegible] నిట్టు, లనిగొ నాతండు పుండరీకాక్షుతోడ 192

సీ. అక్కడ పూజ్యు[illegible] లగు ద్రోణభీష్ముల నస్త్రుల నొప్పింప నగునె చెపుమ
[illegible] జంపుట [illegible] గాగు భిక్షాశనం [illegible] నత్యంతసుఖము
[illegible] జం[illegible] [illegible] బ్రదుకు [illegible]మూహింప బ్రదుకు గాకుండు నాకు
[illegible] యీ [illegible] మొనలలో నున్న వార

ఆ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యేంటి నేర
[illegible] సేన[illegible] [illegible] భండ[illegible] [illegible]. 193

వ. [illegible] [illegible] [illegible] జాల [illegible] గెలిపించుటయును
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నెంటెయుండుటను పెద్ద మే
[illegible] [illegible] [illegible] ధర్మసమ్మూఢచేతస్కుం
[illegible] [illegible] [illegible] నగునన్ను శాసింపు మనిన
[illegible] [illegible] [illegible]. 194

చ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] నీవు పండితుల్
[illegible] [illegible] [illegible] జన్ము [illegible]
[illegible] [illegible] ప్రవి[illegible] [illegible]. 195

వ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లగువాక్యంబులు వినుటకుం
[illegible] [illegible] [illegible] వాక్యంబు సనం గలుగు
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దనియుం
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మొద
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నప్పురుషుండు
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చెప్ప మఱి
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గలుగమి
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 196

[illegible]

ఆ. [illegible] లగుట [illegible] [illegible] [illegible] లేదు
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మున్న. 197

క. పురుషుండు [illegible] [illegible] పురుషుండు [illegible] [illegible]పురుషుండును న
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] భుజవీర్యనిధీ. 198

క. పురుషుం [illegible] [illegible], పురుషో త్తముం [illegible] పురుషో త్తమతా

---

1 [illegible]. 2 [illegible].

స్ఫురణకుఁ బురుషత్వం బను, మెరమెరగలదదియ కాదె మేలుకొనుఁ గ్రియకున్.

వ. అని వెండియు వివిధవాక్యంబుల నాత్మునకు బాధ్యబాధకత్వాభావంబు లే కునికి వివరించి విద్వాచ్చునకుం గృపాశోకంబులకు మూలంబు లగునహంకారంబులు వారించి యతనికి రణోత్సాహంబునకుం గారణం బగుస్వస్వకర్మావలంబనంబు వగ లం దగమి దెలియుటకు వలయువాక్యంబులు పెక్కు లుపన్యసించి. 200

క. సమరంబు రాజులకు ను, త్తమకర్మం బది యుపాసితస్వర్గద్వా
రము సుమ్ము లెమ్ము దగఁ గ, ర్తవ్యము సేయుము దీని కేల యనుమానింపన్.

క. ఫలములయెడ బ్రహ్మార్పణ, కలనపరుం డగు నేఁ గార్యకర్మము సహజా
వలయుం దత్త్వజ్ఞానము, తలకొనిసం గర్మశీలుము [illegible]. 202

వ. అని మఱియు నీదృశంబు లగువాక్యంబు లనేకంబు లనుగ్రహించుచు వివిధ ప్రకారంబుల వికల్పించి విజయుం డడిగినవాని కెల్ల సదుత్తరంబు లిచ్చి సందేహంబు వాపుచు. 203

క. [1]వైరమున నులిచి త్రెంపక, కారాకులు దుల్లినట్లు కర్మము లెల్లం
దార వెడఁబాయవలయుట, సారకృపం దెలియఁ జెప్పె శౌరి యతనికిన్. 204

వ. ఇవ్విధంబునం జెప్పిన విని కవ్వడి సముత్థితుం డై జగన్నాథున కి ట్లనియె.

మ. అతిగుహ్యం బిది నీవు భూరికృప నీయధ్యాత్మముం గానఁ జే
సితి నా కిమ్మెయి విన్కిఁ గొంతభ్రమ వాసెన్ యోగిహృత్స్థేయ సు
స్థితులైశ్వర్యవిభూతి నొప్పుభవదీయం బైనరూపంబు సూ
చుతలం పెత్తెడు బోలునేని దయఁ జక్షుఃప్రీతిఁ గావింపవే. 206

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె.

క. నానాస్ఫుటవర్ణంబులు, నానాభంగులును గలుగునాయాకృతులో
నానాశ్చర్యవిధంబులు, గానఁగ నగుఁ జూపెదం బ్రకాశస్ఫూర్తిన్. 208

క. విను మానుషచక్షుర్గతి, గనుఁగొన శక్యంబు గాదు గావున దానిం
గనుట కయి దివ్యచక్షు, ర్జననం బొనరింతు నీకు శత్రువిదారీ. 209

వ. అని యతనికి దివ్యదృష్టి యొసంగి యోగీశ్వరేశ్వరుం డైనయాలక్ష్మీశ్వరుండు దనదివ్యరూపంబు సూపె నావిశ్వరూపునిదివ్యతేజంబు సహస్రసూర్యప్రభానిభం బనుటయుం జాల కుండుం గావున వాక్రువ్వం గొలఁది గా దట్టిమహామూర్తిఁ గనుంగొని ధనంజయుండు విస్మయరోమహర్షణప్రహర్షోత్కర్షంబులతో దండ ప్రణామంబులు సేసి నిలిచి కేలు మొగిడ్చి యి ట్లనియె. 210

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునివిశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట.

సీ. దేవ నీ దగుదివ్యదేహంబునందు సురాసురగంధర్వు లాది గాఁగఁ
గలదేవయోనులుఁ గమలాసనుండును సచరాచరం బైనజగము నాకు

1 భారమున.

దోఁచె మొగంబులు దోర్దండములును బాదములుఁ గన్నులు ననేకములు గంటి
మకుటాదిభూషణనికరంబుఁ జక్రగదాద్యాయుధములు మాల్యాంబరములుఁ

ఆ. చక్కఁ గానవచ్చె నక్కజ మ్మగు నిది, నడుము మొదలు దుది గానఁగరాదు
తేజ మప్రమేయదేదీప్యమానని,ర్వికృతిమహిమ దుర్నిరీక్ష్య మయ్యె. 211

క. జగములకు నాదికారణ, మగు నవ్యక్తమ్ము నీవ యని కనియెద భూ
గగనదిగంతర మంతయు, నగణితమూర్తి భవన్మయం బై తోఁచెన్. 212

వ. చంద్రార్కులు లోచనంబులుగాఁ గలిగి దంష్ట్రాకరాళంబు లైననీముఖంబులు ప్రజ్వరిల్లుచున్న యవి నిన్ను సప్రాకాశ్యము సర్వాసువులు ప్రవేశించెదరు సంఘాతంబు లై వచ్చి మహామునులు ప్రస్తుతించెదరు సిద్ధసాధ్యవిద్యాధరులు వెఱఁగంది వీక్షించెద రిట్టి దివ్యోగ్రం బగుభవదీయవిశ్వరూపంబు గనుంగొని నాకు విభ్రాంతి వొడమి ధృతి దూలి సుఖంబు వడయ నేరక చిక్కువడి యున్నవాఁడఁ బ్రసన్నుండ వగుము రక్షింపుము 213

మ. అనలజ్వాలలు నిండు నీముఖములం దాధార్తరాష్ట్రప్రజం
బును భీష్మాదులు నిట్టసం గలుగు నీభూపాలలోకంబు గ్ర
క్కున నొక్కుమ్మడి వచ్చి చొచ్చెదరు నాకుం జెప్పవే యెవ్వరో
యని శంకించెద నిన్ను భూరిగుణాయత్తైకచిత్తుండ నై. 214

వ. అనవుడు నప్పరమేశ్వరుం డిట్లు లోకక్షయకర్త యగు కాలుండ నిచ్చో జనసమాజ [1]సంహారంబునకుఁ బ్రవృత్తుండ నైతి నీవు సంపవలయు నని లే దీగురు భీష్మాదు లిట్టును వేనుగినపుడు నా చేతం జచ్చిననీరి నెల్లను జయించినవాఁడ వగుటకు నిమిత్తమాత్రుండ వగుము లక్ష్మీ రాజ్యమ్ము గైకొను మనిన విని వడవడ వడంకుచుం జేతులు మొగిడ్చి గద్గదకంఠంబుతో గాండీవి యి ట్లనియె. 215

తే. అంబుపవమానసూర్యచంద్రానలాది, వివిధతత్త్వంబులును నీవ విశ్వలోక
సంప్రవర్తనకారణుఁడవు శాశ్వతుండ, వచ్యుతుండవు పుండరీకాక్ష నీవు. 216

క. నిను నెఱుఁగ కుండి యోరుపుఁ, డని సఖుఁ డని మేనబావ యని [2]యే సభాభో
జనములు స్వప్నంబులు, విహరించుచు మేలమాడు చుండుదు నెపుడున్. 217

తే. మఱియు నిట్టివి లోకసామాన్యభంగి, నాచరించితి నీదెస నంతవట్టుఁ
దల్లిదండ్రులు ప్రజలకుఁ [3]దప్పుదారు, లెల్ల సైరించునట్లు సహింపవలయు. 218

వ. అని సంప్రార్థనంబు సేసి పార్థుండు వెండియు ని ట్లను నదృష్టపూర్వం బైనభవదీయరూపంబు గనుంగొనం బడయుటం బ్రమోదంబును బిట్టు చూచిన వెక్కసంబున హృదయవ్యథయునుం బుట్టి యున్నయది నీతొంటిసౌమ్యాకారంబు గైకొని నిలిచి నాకు న్ప్రసాదంబు సేయుము 219

1 సంహారంబునకుఁ. 2 యెను సభా, జనములు; యేను సభో జనములం. 3 దప్పుదాల్మి, సెల్ల.

చ. అనుడు దయార్ద్రచిత్తుఁ డగునప్పరమేశ్వరుఁ డక్కిరీటి కి
ట్లనుఁ దప మాచరించి నిగమాధ్యయనం బొనరించి కానఁ గా
దనఘ మదీయదివ్యపరమాకృతి పెర్చినయేకభక్తిఁ గా
వనమునఁ దోఁచు దీని జనవర్గము గానదు నీకుఁ జూపితిన్. 220

వ నీకు హృదయవ్యథం బొంద నేల మాహాత్మ్యంబు విడిచి నిగళభయుండవై సం
ప్రీతచేతస్కుండవు గ మ్మని చెప్పి పూర్వప్రకారరూపంబు దాల్చి నిల్చినం
గనుంగొని కౌంతేయుం డాసౌమ్యరూపంబు చూచి సచేతనత్వంబు నొందితిఁ
బ్రకృతిస్థుండ నైతి నని పలుకుటయు వాసుదేవుండు [illegible] మద్భ
క్తుండును నైనవానికి నన్నుఁ బడయ నచ్చు నని యతని నాశ్వాసించి 221

తే. అతఁడు మఱియును బ్రహ్మవిద్యాన్వయమునఁ
దనకు సందిగ్ధ మైనయట్టిదాని నెల్ల
నడుగఁగా నమ్మహాత్ముఁ డత్యంతకరుణఁ
దెలియఁ జెప్పుచు హృదయసంచలత మాన్చి. 222

వ. ఇవ్విధంబునఁ బార్థున కుపనిషదర్థజాతం బవగతంబు సేసి మనసునకు [illegible]
వివేకంబునకుం జేవ గలిగించి కృష్ణుం డీగుహ్యతరజ్ఞానం బుపదేశించితి నీవి
నెఱింగికొని నీ కెట్లు సూడం బోలె నట్లు ప్రవర్తింపు మనుపలుకు వలికి యింతే
కంటెం బరమరహస్యం బొక్కటి సెప్పెద విను మని యతని కిట్లనియె. 223

తే. క్రందుకొనుసర్వధర్మవికల్పములను
నెడల విడిచి దృఢంబుగ నే నొకండ
శరణముగ నాశ్రయింపుము సకలదురిత
ములకుఁ దొలఁగింతు నిన్నుఁ బ్రమోద మొంద. 224

వ. ఇప్పరమోపాయంబు. 225

క. నియతియుఁ దపమును నీ దెస, భయభక్తులుఁ గలిగి నాకు భక్తుం డై ని
శ్చయనిపుణుఁ డయినవానికిఁ, బ్రియమున నెఱిఁగింపు వలదు పెఱవారలకున్.

వ. అని వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు నాచెప్పినయది లెస్సగా నాకర్ణించితే నీ
యజ్ఞానసమ్మోహం బంతయుం బాసెనే యనవుడు నష్టగుండు. 227

ఉ. మోహతమంబు వాసెఁ దుది ముట్టిననీదుప్రసత్తి వీతసం
దేహుండ నైతి గాఢపరిదీప్తమహాకృతిఁ గాంచి బోధస
న్నాహనిరామయస్థిరమనస్స్థితిఁ బొందితి సర్వలోకని
ర్వాహవినోద నీవిమలవాక్యము చొప్పున నెల్లఁ జేసెదన్. 228

వ. అని పలికి యప్పరమపురుషునకు సభక్తికసాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి పార్థుండు
కృతార్థుండై ధృతాయుధుం డయ్యె నని చెప్పి సంజయుండు వెండియు నిట్లనుం
గురుకులేశ్వరా యేను మునిగణేశ్వరుం డైనవ్యాసుకారుణ్యంబునఁ గృష్ణార్జు

నులయుద్భవపుణ్యసంపాదనంబు వినుటను మహాయోగీంద్రహృదయానందకరుం
డైన యమ్మహాపురుషుని విశ్వరూపంబు గనుటకుం బాత్రభూతుండ నైతి నమ్మహాత్ముండు
దనయందు గల మాహాత్మ్యంబుల నుపదేశింప నత్యంతగుహ్యం బైన యోగప్రకారంబు
విశదంబుగా వినుభాగ్యంబున నక్కేశవార్జునసంభాషణంబులు నవ్విశ్వరూపుని
మహనీయ...ంబులును దలంచి తలంచి యచ్చెరు వందుచుం బ్రియం బందుచు
నుండెదను అని మఱియు నిట్లను 229

తే. ఎందు యోగీశ్వరేశ్వరుం డిందిరేశుఁ డెందు ధనుర్ధరసార్థుఁ డర్జునుఁడు నెచట
నిలిచి యచ్చట విజయంబు నీతి సిరియు, భూతి నిత్యంబు లగు నిది నాతలంపు.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 231

క. ఇవ్విధమున నాయుధముల, ప్రత్యర్థులఁ గనంగ నిలిచి కురుపాండవులం
దెవ్వరు మును గడఁగిరి దెస, సవ్విధ మంతయుఁ జెప్ప నెఱిఁగింపు తగన్. 232

— భీష్మునిప్రథమదివసయుద్ధము. —

వ. అనుటయు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భవదగ్రనందనుం[1]డత్యంతోదగ్రవ్యగ్రుం
డై యుద్ధాగ్రహంబునం బనిచినం బ్రకటదోర్దర్పసర్వముం డగుదుశ్శాసనుండు
పురికొల్పఁగ సైన్యంబులు ...భీష్మునింగా...నిసేనవమ్ములు నెలంగ గాంగే
యుండు వోలునం గదలఁ [2]గేతుశోభాభిరామం బగుచు సుద్దామగతిం గవిసినం
గనుంగొని. 233

ఉ. పాండవసైన్యపాలకనికాయము లేపున మున్నుగా నేచి యుష్ట్రభీ
ష్ముండు గడంకతో నదనుమీఱి యజయ్యుఁడుగాఁ గడంగి ద్రోఁచి యొం
డొండ నడంగి సేన తమకంబున నుబ్బఁగ నస్త్రశస్త్రపే
టండముఖాంగనిర్ణయ...సమునగాఁ గాని నిర్వికారుఁడై. 234

వ. ఉరవడిం బరుసనంబున. 235

క. ఘనతరగర్జితధ్వనులును, ఘనపథ మఖిలంబుఁ దుమ్మెగయ రేఁపుతూర్య
స్వనములును గబళింపుచు, ననిలోన సింహనాద మడరెం బెలుచన్. 236

వ. ఇట్లు ప్రథమదివసంగ్రామరంగంబులఁ గండియు లవియ నందంద యార్చి పేర్చిన
భీముని నుద్దంబునం దుర్యోధనుండును దుశ్శాసనుండును దుష్ప్రహారుండును దుర్మర్షణుం
డును వివింశతియును వృషసేనుండును చిత్రసేనుండును వికర్ణుండును బురుమిత్రుం
డును ...రథసమాకీర్ణుఁడై ...సేయుచుం దాఁకిన. 237

క. యవ్వేళ ...నకులుండును ధృష్టద్యుమ్నుఁడుఁ గడఁగఁ దోఁచిన సౌభద్రుండున్
మార్కొనిరి గవిసి ... ద్రౌపదీసుతోత్కరమడరెన్. 238

వ. ఇవ్విధంబున ...నకుం ...దచి ...వజ్రనిభములు లగుహాలస్థులు ...లో
పము లగు...యుం గుఱియ ...మార్గవర్గంబు ననస్తప్రసారం బగు
...సారంబుల పాఁగలఁ గప్పె నట్టియెడం గొండొక సేపు. 239

1 దత్యంతోదగ్రుండై యుద్ధాగ్రహంబునం. 2 కేతుశోభాభిరామంబుగా నుద్దామ.

క. తెచ్చవడి యుభయబలములు, నచ్చెరువుగఁ జిత్రరూపుల స్త్రుండ శగ
ప్రోచ్చలితచండదీప్తిసముచ్చయములు పలుచఁ బరఁగె మునుఁగుపడంగాన్. 240

క. పదపడి దుర్యోధనుఁ డున్మదుఁడై తఱుమంగ ధర్మనందనుఁడును జ.మూ
స్పదముగఁ బురికొల్పఁగ బ్యోత్త్రిదముగ నొండొంటిఁ దలపడి గు ప్రసన్నంబుల్. 241

సీ. కప్పారు రేణువు గమలాప్తబింబంబు రాహుమండలమున గవుఁగఁ గప్పఁ
దెల్లనిరజము శోభిల్లు సంగ్రామగంగమునకుఁ దగు మేలుకట్టునట్లు
ఖచరకాంతలయలకములందుఁ గెందూళి యళుల్లప్తపుష్పాది నాటుకరింపు
నదరి పచ్చనిపాంసు నమరు దిశాభిత్తి తలములఁ గనకంపుఁ దగడుగాఁగ

తే. బాండవానీకమును గురుబలము నొక్క, పెట్ట రథగజహయభటశ్రేణి లచటుల
గలిఁ బరిత్యుణ్ణసంగరక్షితితలముగ, మీఁద బెరసిన యుద్ధముఁ గాగనంబు. 242

మ. కరిఘంటానిచయస్వనంబులుఁ దురంగస్ఫీత హేషారవము
త్కరనాదంబులు హేతిపంక్తిపటుసంఘట్టక్రియారావంబులుఁగా
ధరణీభాగనభోంతరం బదరి యుద్యత్తూర్యనానాధ్వని
స్ఫురణం బేమియుఁ దోఁప నీక మొనలన్ భూపాలమూర్ధాముడీ. 243

వ. తదనంతరంబ 244

క. కరికరశీకరతురగో,త్కరలాలాజాలరక్తధారాపటలీ
పరిషిక్తం బై సంగర,ధరణీరజ మడఁగె నద్భుతం బల రారన్. 245

క. కురుపాండవసైన్యంబుల, దొరలడియాలముల నొప్పుతో మెఱయుచును
ద్ధురవీరధ్వజములఁ బోలి,చిరి శౌర్యస్ఫూర్తి మూర్తిఁ జేకొన్న క్రియన్. 246

వ. అట్టియెడ. 247

క. మీఁతండ్రి భవత్సుతులకుఁ, జేతోముద మొదవఁ గదఁగి సేన మిగిలి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్య,స్థితుం డైనట్లు వెలిఁగె భీషణమూర్తిన్. 248

వ. ఇట్లు మెఱసిన. 249

ఉ. అర్జునుఁ డప్డు భీష్ముఁ గని యుగ్గలికన్ గుణరావసంగమ
స్ఫూర్జితదేవదత్తరవ శోభితుఁ డై రణకేళికౌతుకా
వర్జితచిత్తవృత్తి ననివార్యపరాక్రమలీలఁ దాఁకె న
తూర్యర్జితరౌద్ర మయ్యె బహుళోగ్రమహాస్త్రగతాగతంబులన్. 250

తే. తఱిమి సాత్యకి కృతవర్మఁ దాఁకె నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరువురు నూచి యొప్పు
మిగులుమోదుగుమ్రాఁకులపగిది గాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండువాలంపగముల. 251

చ. మదమునఁ గోసలేంద్రు నభిమన్యుఁడు దాఁకిన నాబృహద్బలుం
డెదిరి కడంగి సూతుఁ బడ జేసి హయంబులఁ జంపఁ జూడ్కిఁ గొం

పాదవంగఁ బార్థసూనుఁడు మహోగ్రత నట్టుల చేసి కేతనం
బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శరపూరితగాత్రునిఁ జేసె నాతనిన్. 252

తే. భీమసేనుని ప్రస్ఫుటభీష్ముఁ బలుకఁ, నడర నక్కురుముఖ్యుల యస్త్రశస్త్ర
కౌశలంబులు సూచి నక్కజము వొలయ, నచ్చెరువు నొంది సేనలు పిచ్చలింప. 253

సీ. వీరశ్రేష్ఠు శకునిని దాఁకె దుశ్శాసనుఁ డత్యుగ్రబాణచయమునఁ బొదివె
నక్కుమారుఁడు విరహాసాభిరామముఁ జెక్కు భల్ల మొక్కటి ద్రొక్కి విల్లు దునిమి
యొక్కటఁ బతి నిసువనిసేయుఁడు ఘళ్ళు నడి నహరించి రథమున నతఁడు నొందు
విల్లు త్రిట్టి కొని శరవితతి నంతంతన నలిక పాండవు కేతనంబు ద్రుంచె

తే. దుర్ముఖుఁడు సహదేవుని తోడఁ దొడరి, మెఱుఁగుటాలమ్ము లేసిన నుఱక యాతఁ
డన్నిఁ గనుసు మగిడించి రథ్యములను జంపి, యాతనిసారథిఁ దెగటార్చి యార్చి పేర్చె.

చ. సరభసుఁడై యుధిష్ఠిరుఁడు శల్యునిఁ దాఁకుడు నాతఁ డమ్మహీ
శ్వరుమహనీయ చాప మనివారణఁ ద్రుంచిన నొండువిల్లు భీ
కరగతి శీఘ్రలీలఁ గొని కఱ్ఱుల నప్పుడు బొండ వాగ్రజాం
డరిబల ముక్కు నడి నాతనిప్పుఁ గురిసెఁ శితాస్త్రములన్. 255

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డేపుటఁ ద్రోణుపై నడరిన నవలీల నాతఁ డతని
ఘనశరాసనముఁ ద్రిఖండంబుగాఁ జేసి నాటించె మొక్కటి నారి మేన
వేఁడెక్కి విల్లు ప్పి నేసఁ బదునాలుగు శాతబాణములఁ బాంచాలసుతుఁడు
గలశజుఁ నేసె మాగధసహదేవుండు భూరిశ్రవుని దాఁకె భుజశిఖరము

తే. మెఱుఁగుటమ్ములు నాటిన నుఱక యతఁడు
వానిమును మున్ను గ్రశరముల ప్రయ్యఁ జేయ
వార లిరువురు నిట్లుండు వాసవుండుఁ
బోలఁ బోరి సేనలు వొగడుచుండ. 256

తే. ధృష్టకేతుండు కౌరవపక్షకృష్టుఁ దాఁకి న
బాహ్లికుని నమ్ములొనిసి తీవ్రబాణసమితి
నేసె నాతండు లాఘవ మెసక మెసఁగ
ఘనశరంబులు పటువనములు గురిసె. 257

క. అచలనిభుఁ డగు నలంబుసుఁ, బ్రచలితభూభాగుఁ డగుచుఁ బఱతెంచి ఘటో
త్కచుఁడు వలపడిన నారజనిచరేంద్రులపోరు కీర్తనీయం బయ్యెన్. 258

సీ. గర్వంబు మెఱయ శిఖండి యశ్వత్థామ నెదిరిన నాతండు మద మెలర్ప
నాటించె నురమున నాటింప నొచ్చియు ద్రుపదనందనుఁ డతిక్రూరశరము
దవ్వితీమునఁ గీలితము సేసె భగదత్తుఁ డుఱక విరాటుపై నురవడించి
కదిసిన గగనంబు గప్పి బాణాసారయుగమును బెరసి మహోగ్రభంగిఁ

తే. కైకయాధీశుఁ డగుబృహత్క్షత్త్రవిభుఁడు
గృపుఁడుఁ దలపడి యొండొరుకేతనములు
హరుల ధనువులుఁ దునిమి నిష్ఠురకృపాణ
దారుణాకారు లై యరదములు డిగిరి 259

ఉ. అట్టియెడం గనుంగొని జయద్రథుఁడుం ద్రుపదుండు నిచ్చ నుం
కట్టుపరాసు లిద్దఱు గ్రక్కున నస్త్రము లొచ్చి యొండొరుం
బెట్టుగఁ దాఁకి తీవ్రశరపీడితదేహులఁ జేసి గట్టిగా
వెట్టిపరాక్రమస్ఫురణ గొట్టిరయం బని పిచ్చలింపఁగన్. 260

ఉ. మన్యుసముజ్జ్వలుండు నభిమానియు సైన్యవికర్షణుండు సుధా
మన్యుఁడు నేఁచి యొండొరుల మార్కొని రౌద్రరసం బలర్పఁగా
మాన్యము గాఁగ నస్ఖలితమత్సరముల్ మెఱయంగఁ బోరి యా
న్యోన్యనిపాతసాయకనిరంతరవర్షములన్ మునుంగుచున్. 261

ఆ. ధరణినాథ చేకితానుండు గడఁగి సుశర్మమీఁద నిశితశరచయంబు
గురియ నతఁడు నతనిఁ గ్రూరాస్త్రనికరంబు పేర్చి గాత్రంబు జేసి నొచ్చి యార్చెఁ.

క. శకుని ప్రతివింధ్యుఁ దాఁకిన, బ్రకటబలుం డాతఁ డస్త్రపరంపరలు నిసి
భ్రుకుటి యగుచుఁ గవిసెను గెం, పౌకళాగము గజముఁ బోలెను బ్రకాశించెన్.

తే. భీమనందనుఁ డగుశ్రుతసోముఁ గడిమిఁ
దాఁకెఁ గాంభోజనృపతి సుదక్షిణుండు
వార లిరువురు నొండొరుం గ్రూరబాణ
జాలముల నెట్టుఁ దెరలుపఁ జాల రైరి. 264

ఉ. అంతకవిక్రముండు మహిమాస్పదమూర్తి భుజంగకేతనుం
సంతతకీర్తనీయబలశాలి గిరీటితనూభవుం డిదా
వంతుఁడు బాహుగర్వధనవంతు శ్రుతాయువుఁ దాఁకి పోర ని
త్యంతరయంబునన్ విరథు లై రి పరస్పరబాణఘట్టనన్. 265

సీ. విందానువిందులు గ్రందుగ వెసఁ గుంతిభోజుని నాతనిపుత్త్రుఁ గాశి
రాపురజిత్తు బాణాసారమున విందుఁ బొదివె సుగ్రతఁ గుంతిభోజుఁ డేఁచు
తూపులు పెనుగద వోలఁగంగ జడియుచు ననువిందుఁ డతనిఁ బట్టి నదరి చెలుదఁ
గైకేయు లేవురు గాంధారరాజు లేవురతోడఁ గ్రూరసంగర మొనర్చి

తే. రుత్తరునిమీఁద నీతనయుండు దీర్ఘబాహుఁ డురవడిఁ గడిసి యుత్సాహలీల
నెఱపె నకులాత్మజుఁడు శతానీకుఁ డేచి, వడి సులూకునిఁ దలపడి కడిమి మెఱసె.

వ. ఇవ్విధంబున వెండియు రెండుసేనలం జేయంగలదండిమగ లొండొరులం
దాఁకిన నధికసంరంభద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధచారణఖేచరులు చూచి పొగడుచుండ
నిగిడి చతురంగంబులుం దనతనజాలిం బడుటు పడుటును నూఱులు నూఱులును

వేలు వేలును వెక్కలు వెక్కలునుం దలపడి గోడనెడం గలయక వెరయం గ్రమంబున సంపడిన సంఘంబు సమరంబోనినం గ్రందునం దమకించి యుభయ సైనికు లుగ్రత్వంబులగలు గవిసి బాణంబులుం గృపాణంబులుం గరిదంతంబులు నరదంబులును గలు నొండొంటిం దాకి తునుకలు మురు లయినతునుకలంబు తన భయంకరం బగునట్టి [illegible]లంబున సామజవాజిరథంబులయుపవడికి నోసరింపని కాల్బలంబులు సుశోణితగరాంగస్యందనసందోహంబులపయిం బఱపు [1]రావు తలగను గనుపట్టుట [illegible] నిది యది యనక నెల్లబలం బులం బొదివ్చిన మొగంబునం [illegible] సేయుగజారోహకులు నగుచు నిర్ద యత్వంబుగా [illegible] మందరక్షుభితాంబుధిచందం బగు టయుం నగి యుచ్చిపడు [illegible] గలిచి సకుంతతోమరకాదలును బ్రహారజాలంబుల [illegible] బొలయు [illegible] విశిఖంబులు ముఖంబులక పట్టు [illegible] ప్రకటకాలంబున సురగరుపలిచే [illegible] ప్రతిసేయం గదలు [illegible] ప్రముఖంబు లగు శస్త్రాస్త్రంబులం [illegible] విరి [illegible] దారుణప్రకా రంబున [illegible] జేయ దునిసినం బిదక్కటి చేతం [illegible] లంఘించువారును [illegible] పడువారును పెగిపడియు [illegible] నడలనితలల నొప్పువారును [illegible] సమారోహ [illegible] నీడంబోక పెలుకకుం జొట్టంబులకు [illegible] జట్టుట్టం బని తప్పింపక నొప్పించువారును సుభటులు [illegible] వేదండహయచయంబులును నాశ్వికులు [illegible] దునిమిన ప్రచ్ఛాదసపదురథంబులును రథ నేమి [illegible] గాత్రంబులును నిథంబులు [illegible] నేలతోఁ ప్రేసియుం [illegible] గ్రుచ్చియెత్తియు భూరి సమరన [illegible] లగుఘోటకంబులు నై ఘోరభంగి యగుసంగరంబు సెల్లుచుండ మధ్యాహ్నసమయంబున. 267

భీష్ముఁడు దుర్యోధనప్రేరితుండై విజృంభించి పాండవవీరుల నొప్పించుట.

సీ. మనుజేంద్ర వినుము నీతనయుండు వసుపంగ దుస్సుఖకృపకృతవర్మమద్ర
పతివివింశతులు విస్ఫారబాణార్చులం బంచాగ్నులును బోలం బ్రజ్వరిల్ల
తన కిలంకులం గోలుతల సేసి తలముంగఁ దాలకేతువు మహోత్తాలమూర్తి

---

1 రాహుతులును. 2 పాదిహారి.

నాభీల నైశిత్రాల నడరి పాండవసేనఁ దఱిసి మందాకినీతనయుఁ డేచి

తే. చేదిపాంచాలకేకయు లాదిగాఁగఁ, గల్గుభూపాలకోటి యుద్ధగతము లెల్లఁ
గలఁగఁ దిరుగుడువడ [1]నొరగిలఁగఁ బెల్లగిల్లఁ దల్లడపడఁ గాఁ ద్రేచి సల్పె 268

క. పాయ వడఁ [2]జొచ్చు గుంపులు, సేయుచు మలఁకలఁ జరించి చిందుచు గోణా
వ్యాయామగతుల వలయము, లై యుండం దిరిగి కాఁచె నరిసైన్యంబున్. 269

క. ద్రొల్లెడుతలయును దునిసెడు, విల్లును ధరఁ గూలు మేను వీఁగినసిడముం
బెల్లు ద్రొరఁగు నెత్తురునై, పెల్లటిలం ద్రోచెఁ గె నపుడు పాండవబలముల్. 270

వ. ఇట్లు ప్రళయకాలతాండవంబునం బ్రచండమూర్తి యగు నష్టమూర్తియుంబోలె విజృంభించినభీష్ము మార్కొనుమగలు లేక పాండవసైన్యంబు బెండువడియున్న యెడ నభిమన్యుండు గనకవర్ణతురంగంబులుం గర్ణికారధ్వజంబును మెఱయం దాఁకి.

సీ. శల్యు నారాచపంచకమున నొప్పించి యొకకోలఁ గృతవర్మ యురము నాఁచి
క్రూరభల్లమున దుర్ముఖుసూతుతల ద్రుంచి తఱిమి వివింశతిధనువుఁ దునిమి
వెడఁదయమ్మున నేసి వెండియు మూఁడువాలికల శల్యు లొంచెలఁ గీలించి కృపుని
హయముల శరచతుష్టయతాడనమున నుబ్బడఁగించి భీష్ముని నడిచి మీఁద

తే. విశిఖనవకంబు నాటించి పొగడుపఱిచి, పేర్చి యార్చిన సురకోటి పిచ్చలించె
మెచ్చి భీష్మాదు లెల్ల విన్వచ్చుఁ బోలు, నెక్కుడగుఁగాని యసదుగాఁ డితఁ డనిరి.

చ. అమరతరంగిణీతనయుఁ డర్జుననందనుసూతుఁ గేతుదం
డము నిరుమూఁడుదూపులఁ బడం గడు బెట్టిద మేసి యుజ్జ్వలా
స్త్రము లడరింపఁ గూడికొని తక్కటియేవురుఁ బెక్కు లమ్ము లొ
క్కమొగి రయంబునం గుడియఁగా గిరివోలె నతం డుదగ్రుఁడై. 273

క. వారలశరవర్షంబులు, వారించుచు వేఱువేఱ వాలంపగముల్
వారలపైఁ గురియుచుఁ గురువీరుని తాలధ్వజంబు విఱుగఁగ నేసెన్. 274

ఆ. తాటిసిడము విఱిగి ధరణిపైఁ గూలినఁ, బాండురాజసుతులబలము లెల్ల
నొక్కపెట్ట యార్చె నుక్కఱి కౌరవసేనఁ జోదుపిండు చిన్నఁబోయె. 275

తే. సింహనాదంబుతో భీమసేనుఁ డప్పు, డనుజతనయునిఁ జేకొని యురిబలంబు
దరలఁ దాఁకిన నతని యుత్తాలసింహకేతనము గూల్చె సురనదీసూతి యలిగి. 276

క. పవనజుఁడు మూఁడుశరముల, దివిజనదీసూను నేసి దృఢగతిఁ గృపు నే
నవియ నొకటఁ గృతవర్మని, యవయవతతి నెనిమిదింట నార్చుచు నేసెన్. 277

వ. మఱియు నమ్మారుతతనయుండు. 278

శా. మద్రేశుం బెగ డొంద నేసె నతనిం మన్నించుచుం జోదుల్ ప్రకా
షోద్రేకంబున నొక్కపెట్ట రథవేగోద్దీప్తులై తాఁకినన్
రౌద్రం బాకృతిఁ బొంద సూతహయగాత్రంబుల్ వెసం ద్రుంచి చం
చద్రక్తోదకవీచులం దడిపె నాశ్చర్యంబుగా నందఱన్. 279

1 నొడ్డగిలఁగఁ. 2 జొచ్చి గుంపులు సేయుచు మలఁకలఁ జరించి చిందుచు.

వ. తదనంతరంబ సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును గేకయసహదేవులును విరాటుండును
నతనికొడుకులుం దలకడచి యుద్ధమొనర్చిన. 280

క. అంపఱ బేసుల గంగా,నందనుఁడు శరత్రయమున నాటించెను శై
ల్యుం డాకేకయసుతుఁ గని, సందోహముతోడ సకలసంరంభమునన్. 281

క. నిజఘటను మిగిలి ధృష్టద్యు,గజ సమ్మర్దారథము గదిసి తురంగ
ప్రజముఖము కడచి కడుసత్కృ,జముగ పెను నేలఁ బెట్టె కాలం జనుఁ డన్. 2:

తే. శల్యుఁ డుగ్రకోపంబున నక్కుముష్టి, రథము నుఱియ వైరాటియురస్స్థలంబు
దూఱ వైచిన సంగరోత్సాహమునఁ దలఁకి, విడిచి నడుమను చన్ప్రుచుఁ బుడమిఁ బడియె

క. మద్రేశుఁ డంత నిలువక, గప్రాంబున వాలు పెఱికి రయము మెఱయ న
త్యుగ్రక్రియ డాసి యుత్తరుని, భద్రగిరిం గూల్చు పిడుగు పగిదిన్ నిలిచెన్. 284

క. తనవిక్రమంబు సేనలు, వినుతింపఁగ నిట్లు చేసి వేగమ కృతవ
ర్మని లేరు పైకి లంఘించు, శల్యుఁడు గిరికి నాటుసింగముభంగిన్. 285

చ. అనుజుఁడు పట్ల శంఖుఁడు మహోగ్రహాన్ని గడంగి శల్యుపైఁ
దనరథ మొత్తి గవిసి వానిదానిహయంబు శిఖిసము
ట్టనఁ బరికాలి పెట్టినం బడిం బలియించినమాడ్కి నాగా
త్మసముఁడు లోనుగా రథనదంబము విట్టడఁగి సముద్ధతిన్. 286

తే. భీష్మ సంపూర్ణ కోదండ గళిగొల్ప, శంఖుతో ధరాధాతలిజలదపంక్తి
భూమిపై నిగుడుచు బల పెంపు సత్త్వ, మావెనఁ గని ద్రష్టయుద్ధంబు వఱలఁ జేసె.

క. కోలుపడఁ గోలుపడఁ దాఁకెను, లీలగునఁ బట్టుసుఁడు సురనదీసూనుఁడుఁ జా
పటు పొగడఁ బాటునిను నిప్పులకు లాపనియములను నిలువఁడి యుద్ధ వడిసె 288

వ. అంత నపాంగ్వాందు బయట్ల సట్టుగును. 289

క. కృతిసన్నిరథము డిగి యుష్టకుఁ డుద్ది మద్రనాథు ఘనగదమంఘడిలపా
స్తత మెఱయఁ గదిసి రథ్య,ప్రతతి ధరఁ గూల్చు శంఖుబలము దలంకన్. 290

క. విరథుఁ డయి మత్స్యపుత్రుఁడు, గరివాలము గొని రథంబు గ్రక్కున డిగి యా
తురత సురనంబనంపను, నరదమునమాటునను నతిరయంబున నరిగెన్. 291

క. దిక్కులఁ దన బాణంబులు, పిక్కటిలఁగ నుల్లసిల్ల భీష్ముఁడు నరుతే
రక్కడ డించి ద్రుపదవిభుఁ, డుక్కఱఁ దల్పెనమిడు సురనదిఁ గవిసెన. 292

క. ఎండినయడవిం దరికొని, మండెడు కార్చిచ్చుమాడ్కి మాఱి మసఁగిన
ట్లోం డోండ [1]నేచి పాయుచెృదంపస్యందనపదాతితతిఁ బొడవడఁచెన్. 293

వ. ఇట్లు గవిసి. 294

క. కేకయ చేపురబలములు, నాకులతం బొందు మార్గణాసారమునం
జీకాకుపఱిచె భీష్ముఁ డ,నేకగతులఁ దనరథంబు నేర్చఁ బొఱయున. 295

క. ఉఱక విరాటుబలమ్ముపై, గొఱియలపనడు నకుఁ గపియ కోల్పుటక్రియ బి

1 త్రి. సి.

ట్టెఱుఁగవిసి నదీసూనుఁడు, నుఱుమాడె నియమ్మునులు వినుతి సేయఁగను. 296

తే. ఇట్లు పాండవసైన్యంబులెల్లఁ గలఁగి, యుక్కడక్కడఁ బఱచుచుండ నర్కుఁ డంతఁ
గడిమి కచ్చెరువడి యొక్కకడకు నచ్చి, పాండుసూనులు నిర్వ్యాపారత నొంద

క. శాంతనవుఁడు దేజోద్యద్దాంతుం డై నాఁటియునికి ధర నెల్లను జూ
లింతు నినుఁ డస్తశైలో, పాంతమునకుఁ జనిన సేన యునికి గ్రుంకెడను. 298

క. సోమాన్వయప్రదీపకుఁ, డీమెయిఁ దేజోవిశేష మెసకం బెసఁగం
గా మెఱయుట గనుఁగొని సి, గ్గై మఱుఁగుపడుమాడ్కిఁ గ్రుంకె నర్కుఁ డంతన్.

తే. జలరుహంబులు పాండవసైనికులమొగంబులట్టుల విన్ననై కాంతి దఱిఁగె
వారిమనముల భీత్యంధకార మడరు, కరణిఁ జీఁకటి యొడ నెసఁగఁ గప్పె నంత.

వ. అప్పుడు గయ్యంబు సాలించి. 301

తే. ఉభయసేనలుఁ దమతమయునికిపట్లు, కరిగెఁ దాతపరాక్రమస్ఫురణమునకుఁ
గురువిభుండును దమ్ములుఁ బరమహర్ష, భరితచిత్తులై యున్కిఁ గాంచిరి భవనముఖ్య.

వ. అని సంజయుండు భీష్మాటోపంబు సెప్పి సని పలుకుటయుఁ దొలునాఁటి
కయ్యంబున గాంగేయుచేత నట్టియెడఁ బాండునందనులు పలాయనమె యేమి సేసి
రని యడిగిన. 303

చ. నిగమశిఖావిహారమహనీయ మునీశ్వరభావనీయ స
ర్వగురుమహానుభావ మధురప్రకటాప్రతిమస్వభావ దే
వగణనిషేవ్య వారిగిరివాసవినోదవిభావ్య విశ్వలో
కగతవపుర్వికస్వర వికారవిదూరవిలాసభాస్వరా. 304

క. దూరాంతికదుర్గమవిస్తార [1]సుగమసన్నివేశతావదచలస
ర్వారంభక నిష్క్రియ సం, స్కారోజ్జ్వలవిశ్వసంప్రకాశసమాప్తీ. 305

మాలిని. నిరతిశయమహాత్మ్యోన్మేష నిర్ధూతదోషా
విరతిహృదయరమ్యావేశ నిత్యప్రకాశా
భరితభువనతేజోభవ్య యోగానుభావ్యా
స్ఫురితగుణసమగ్రశ్రీపుణ్య నైర్గుణ్యగణ్యా. 306

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

---

1 నిగమసన్నివేశ సారాచలస్వా.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

నిర్వాణవిచక్షణా
శానిష్ఠాపరకటాంతః ధర్మసరోజా
సీన నిరంజన భవ్య
ధ్యానసమంచిత సుమనోమాన హరిహరనాథా. 1

ధర్మజుండు గోపాలదేవు పాలికిం జనుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు ¹దెసవాసి మీఁదుచే ష్టునభంగి
వినిన ధృతరాష్ట్రుఁ డాసూతసుతునితోడ
నెలమి నటమీఁద నేమయ్యె నట్లు చెప్పు
మనినఁ గురువంశవర్య యి ట్లనియె నతఁడు. 3

వ. అంత ధర్మతనయుండు విష్ణువిత్తం బైన తమ్ములం దగువారలం గూర్చికొని
గోపాలదేవుపాలికిం జని యతని కి ట్లనియె. 4

చ. ఎరగలిచిమ్ము గాండివము గొబ్బున బెల్లుగ నొక్కి పోయఁగా
వరికొని రూపడంచినవిధంబున నిక్కడిసేన యంతయుం
దర మిడి చంప భీష్ముబలదర్పమహోగ్రత గంటె నింక నే
బిరుదొకఁడో నీలమేఘ మనఁ బేర్చి యనిం బగటాగ్చు నాతనిన్. 5

చ. అలవి గుఱుంగ నేరక మహాత్ముని లోకముతోఁడిపాటిగాఁ
దలఁచితి బెల్లనైతి తగఁబోఁడసపేఁడితు వైరి నీమఱుం
దులు నమరాపగాతనయుతోఁ బెరణంబునకుం దిశాధినా
థులు నఱుమంగఁ జాల రని తోఁచుచు నున్నది నామనంబునన్. 6

చ. అతని జయించు నంచు మన మర్జును నెంతయు నమ్మియుండఁగా
నితఁడును సంగరంబున సుపేక్షకుఁ డయ్యె వృకోదరుం డొకం

1 సమువారు.

డ తఱికిం జొచ్చి దోర్బలము దాఁకఁగ వైరులఁ జేసి సేన నా
కితనిని నీతనిం దడవ నేటికిఁ గయ్యపుఁబోరి మానసా 7

క. నరపతుల నెల్ల భీష్ముఁడు, సరగున నొప్పించుఁ జాల నే నడుపుదునీ
మరలం బోయెద నచటం, దిరుగఁగఁ దడవగుఁ గోసి తీసికొని పసఘుం. 8

క. నీమాట వినియెద నీయుదధి, మీ యనుమతి రథమున నెలమిని నెక్కి పోవుదు మాధవ
దామోదర యనుభవస్థితి, లేమి యెఱుఁగఁ జాల నీ సాలెంబున నాఁడే. 9

వ. చేయం గలపని యెయ్యది యనుచు మనమునం బస్పృహాత్ముండు పాండవాగ్రజున కి
ట్లనియె. 10

ఉ. నెవ్వగ యింత చేసెద వినుము నీ కెన్న మఱవ్వరు నీదు తమ్ములుం
దెవ్వరు సూచినన్ జగము దిన్నంగను గెల్వఁ గలారు ...
గ్రొవ్విన భీష్ము నోర్చు ... ద్రోణు ... నీ
కొవ్వనివారి నెల్లఁ గ్రమమునం ద్రుంచెదరు ... 11

క. సత్యపరాక్రముఁ డగునీ, సాత్యకి బాహుబలంబు సమరంబునఁ దా
ధత్యముఁ జూపెడు గాదే, యత్యుగ్రంబు ... 12

శా. ఉద్యద్విక్రము ... ప్రపంచమున ...
మదోద్యోగోజ్జ్వలుఁ జేయఁ బూని కడఁకం ద్రోణంబు ... ని
ట్లుద్యోగం బెడలంగ నేమిటికి నీ కుర్వీశ ... ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డొకరుండ విద్విషదవష్టంభంబు మాన్పింపఁడే 13

వ. అనవుడు ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 14

ఉ. పాండవసైన్యసంఘపరిపాలన సేయు నితండ యంచుఁ గృ
ష్ణుం డభిషేకసంపదుపశోభితుఁ జేయఁగ నాధిపత్య ము
ద్దండతఁ బూని యీనృపులుఁ దమ్ములు సేనను జుట్టి యుండఁ బ్రమూ
ముండలి నూలుకొల్పికొని మార్తుర నోర్చినఁ గాక యుప్పనే. 15

వ. అని యగ్గించినం బొంగి పృషతపౌత్రుండు కుంతీపుత్రున కిట్లనియె. 16

చ. జగ మెఱుఁగంగ ద్రోణు ననిఁ జంపుటకై సృజియించె ధాత న
న్నగఁటిమి గాఁగ దీనిఁ బలుమాఱు ననం బని లేదు భీష్ముఁ డా
దిగఁ గురుసేనలోన గణుతింపఁగఁ జెప్పిన యోధకోటి నా
మొగమునఁ బడ్డ నెట్లుదరి ముట్టెదనో యటు సూచు చుండుఁడీ. 17

తే. పృషతకులముఖ్యుఁ డిట్టుయిఁ జెప్పి పలుకు
సంగరోత్సాహకరవాక్యభంగి కవుడు
పాండుసుతులును సకలభూపతులు సంత
సంబు నొందిరి హరియుఁ బ్రియంబు నొందె. 18

వ. తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె 19

ఉ. తొల్లి గురుండు నానృపులతోడి విరోధంబున వజ్రపాణికిం
జెల్లమిగాఁగఁ జెప్పె నది నీ హృదయం బగునట్టిసంబు శో
భిల్లుచు వైరివ్యూహములకు [1]భీకర మై చనుఁ గ్రౌంచనామకం
బెల్లి ఘటింపు నీవు నెన వేర్పడ నమ్మున యద్భుతంబుగన్. 20

వ. అనిన విని యతండు వేడ్క చేసి యానందమున పలికె నట్లు గలంక దేఱి కృష్ణావీడ్కొని
గొల్లువారల నిజనివాసంబులకుం బోనం బనిచి ధర్మతనయుం డభ్యంతరావాసం
బున కరిగె బ్రభాతంబగుటయు నుదయపర్వతనిమల దేహంబులతోడన యరవిం
దంబులు వికాసంబు నొందగం బతంగుడు తేజస్ఫూర్తిప్రోదయునహావర్తి యగుచు
మార్తాండమండలంబు వెలుంగుటయు గాలోచితకర్మశర్మంబులు నిర్వర్తించి కౌంతే
యాగ్రజుండు వేడుక క్రౌంచవ్యూహంబు సంఘటించు నెడం జంచుత్వంబు
భజించి ఫల్గుణుండు గాండీవశక్తిధ్వజంబులు మెఱసి నుంబోలిచి నిలిచెఁ గుంతిభోజుం
డును శైబ్యుండును జక్షుస్థానంబులం దేజరిల్లిరి ద్రుపదుండును శిఖండిమరదకర్ణ
శిరోనిసికేంతదేశాధిపులు కంఠదేశంబున నొప్పిరి భీమసేనుండును ధృష్ట
ద్యుమ్నుండును పక్షపార్శ్వంబు లయిరి సౌభద్రసాత్యకిద్రౌపదేయపాండ్ర
చోళపాండ్యులు భీమసేనువలను నకులసహదేవ ... శంబరవత్సమహీపతులు
ధృష్టద్యుమ్నువక్కసు బన్నిరి నికయకాండజాలతోడ ... విరాటుండు
జఘనభాగ ... పరివేష్టింప వెన్నయి
యుధిష్ఠిరుం డొప్పె నవ్వ్యూహంబున మధ్యంబునం ... 21

భీష్మనిర్మిత ... వ్యూహము

తే. పుండరీకంబు లుప్పొంగు పుండరీక, చాపభంగి లేగుంపు కంజాయ నొప్ప
నంత నక్కడఁ గురుబలం బడఁగి కవిసి, కులములముగఁ ద్రోవిసడలెం జెనమరమునకు

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుండు భీష్మద్రోణాశ్వత్థామకృపశల్యకృతవర్మలనాలో
కించి 23

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండుపుత్త్రుల, సకలబలంబులను గెలువఁ జాలుదు రుగ్రా
ధికశౌర్యసత్త్వ లందఱు, సాకతల యుద్ధ మిప్డు నోర్వనోపునె వారుదున్.

క. వినను క్రౌంచవ్యూహము, ఘనంబున పెంపారించి గుణాచారు
స్థానక సమ్ము కుంతీసుత, నీను నాలిచ పనసము సర్వశేషంబునకున్. 25

క. అనురూపము లగుమంత్రా, ఘనమతుల్ ప్రస్ఫురితమూలు దృఢంబులుగాఁ దీ
ర్చినఁ గాక లేదు గెలుపని, మునఁ దీర్పంగఁ గావలె యమ్ముఖ్యా. 26

వ. దుశ్శాసనవికర్ణవిందానువిందులును శకునిసైనికులు త్రిగర్తమదదేశంబులవారు
నొక్కవలనను ద్రోణాచార్యుండును గుంతలదశార్ణులును గాంధారసింధు
సౌవీరపతులు నొక్కదిక్కునను భీష్ముండును మహాస్త్రసన్యంబులతో నడుమనుం గా

---

1 భీషణ మై. 2 వాడఁ గాంచి.

[1]మూఁడుమోహరంబు లయ్యెఁ గృతవర్మయు శల్యుండును నశ్వత్థామయు నక్షాంగకాస్త్రిరులు
గొందఱు దమ్ములుం దానును మానవేంద్రుండును వెనుకదెస నిల్చి వ నిల్చి యుండంగ
రెండుబలంబులు నాయితంబులై శంఖభేరీమృదంగాదివాద్యస్వనంబులు చెలంగ
నొండొంటిం గదియ నడచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డవ్విధంబునం గవిసి యుభయ
రెట్లు గయ్యంబు సేసి రని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె 27

తే. ఏచి దుర్యోధనుండు చేవీది యెలుఁగు, చూపి పురికొల్ప నెంగఁడు చెప్పుమిగిలి
మనబలంబులు పాండుకుమారసైన్య, సమితితోఁ దాఁకె నత్యుగ్రసంకులముగ.

వ. అట్టియెడ. 29

ఉ. తెక్కలు సించి కంఠమున తెకులు వాపి శిరంబు వ్రచ్చి పే
గుక్కునఁ గ్రొంచనంద మగునాస్య గలంగఁగఁ జేసి భీష్ముఁ డా
దిక్కునఁ దాన గ్రైవు దిశలు దీటుకొనన్ శరకోటి నింపఁ గిం
పెక్కనకంటి క్రేవ చెలు వెక్కుడు సేయఁగఁ గ్రీడి కృష్ణులాసెస. 30

అర్జునుఁడు భీష్మునిమీఁదికి రథంబు దోలించి విజృంభించుట

మ. మనసేనం గలగంగఁజేయుచు మదిన్ మందాకినీనందనుం
డు ననుం గైకొన కున్నవాఁ డితనియాటోపం బడంగింతు న
న్ను మెప్పించెదఁ జూడు ఖేచరులు సన్నింపన్ విజృంభించెదన్
దనుజధ్వంసి రథంబు వే పఱపు ముద్యద్విక్రమప్రక్రియన్. 31

క. అనిన విని విష్ణుఁ డాజిష్ణునిఁ గనుఁగొని యేను నీమనోరథము కెలం
గునకుఁ దగ రథము గడపెద, వినుతిరమై నాదుపటుత వీక్షింపుమనీ. 32

చ. గజిబిజి లేక యుబ్బక యఖండితశౌర్యము నస్త్రశిక్షయున్
భుజబలముం బొగడ్తవడ భూరిపరాక్రమశాలి భీష్మున
కజముగఁ దాఁకి యద్దెస నకంపితులై నడతెంచు శల్యకుం
భజకురురాజు లచ్చెరువుపాటు భయంబును బొందఁ జేయుమీ. 33

వ. అని పలికి యచ్యుతుం డుచితరయంబున రథంబు నడప ధనంజయుండును దనకడ్డం
బైనకౌరవసేనాకాననంబు పటుబాణపరంపర యనుమహావాతవేగంబున బడలు
పడం జేయుచుఁ గవిసినం గని గాంగేయుం డదిర్చి పేర్చి డెబ్బదేడుక్రూర
నారాచంబు లేసిన నప్పుడు గూడుకొని ద్రోణుం డిరువదేనింటను శారద్వతుం
డేనూటను వికర్ణుండు మూఁటను శల్యుండు తొమ్మిదింటను దుర్యోధనుం డఱు
వదినాల్గింటను రభసోల్లాసంబున నేసిన. 34

క. అవి యెల్లను బైఁ గురియఁగ, నవికలమూర్తి యగునని మిషాధిపతనయుం
డవిరళ[2]వర్షము మీఁదం, గవియంగా నొప్పవగ ముకరణిం బొలిచెన్. 35

వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై. 36

1 మూఁడుమొగంబు లయ్యెఁ. 2 శరవృష్టి.

సీ. ఇరువదేనమ్ముల సురనదీనందను ద్రోణుని నలువదిబాణములను
ద్రౌణిదిసునిశితాస్త్రమ్ములఁ గృపుని విశ్వశల్యుల విశిఖత్రయముల
గాంగేయు నైదునారాచముల నొప్పించె నప్పుడు గడఁగి సాత్యకియు మత్స్య
జనపాలనందను ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదీసూనులును సుభద్రాసుతుండు

తే. భీష్మునకుఁ దోడుపడునారి బిట్టుపొదివి, యతఁడు ఫల్గును నేఁబదివిశితశరముల
నేసి పేర్చినఁ గౌరవు లెల్ల నార్వ, నుఱక యాతఁడు గురుసేనఁ దఱియఁజొచ్చె

వ. ఇట్లు క్రీడించి గాంగేయు డించి గాండీవి దనయొడసంబు రయంబున. 38

క. పఱపె రథికులను సూతులఁ బఱికెఁ బ్రాపును గడి యుండె నానారథముల్
వెఱచఱచిరి కురుపతులు, పఱిపఱి గ్రుక్కె నవబలంబు భయముం బొందెన్. 39

వ. అట్లగుటయు నీకొడుకు సింధుపతితో నిట్లనియె. 40

చ. ఘనభుజసార మొప్పఁదగ దర్పితుఁడై మన ముందుఁ జేయఁ గ
ర్షినవ్రణకోటి నెల్ల నవసీలలు పుచ్చి యనుగ్రహించి త్రుంచె న
ట్టినుఁ బతినే నీవు సూడ సనుమాసము సీటి పునుష్కు గణ్య భం
డనము దొలంగఁ జేసి తనకట్ల యిటు లోప్పరికింపఁ బాడియే. 41

వ. అనిన విని యనిమిషనదీనందనుం డింతం తెంత యొప్పనిపల్కు పల్కెనే యని మనంబునం గుపింపుచు నీభటుల దెసకు నడరుటయును దుర్యోధనవికర్ణులు వలపటను గురుపుత్రుండును దాపలను గూడుకొని యాక్రమించి పై బటుశరపరంపరలు పఱఁగించి రతనికి సన్నాహంబులు వివిధంబులు ఘోరసంగరమయి కనుంగొని కవిసి రిట్లు దొరలు దలపడిన నిరుపేఁగునను బెరసమ్ములు గట్టిగ నంటు వైయ్యంబుగాఁ బెనంగిన గాండివి గాంగేయు లొండొరులపఁడిశరాంబుల ప్రొంచుచు వర్షంబులు సించుచు సోకట్లు కళ్ళపలిమాఘ్వులం బడగలం జాఁక నేఁయుచుం జేరి పోరుసమయంబున 42

తే. ఆపగానందనుండు మహోగ్రరూపము
బాణవితతిని ఛేదింప శోణితమునఁ
దోఁగి యతఁడొప్పె దలిరాకు దుఱఁగలింప
మెఱయునవపారిజాతంబు తెఱఁగు దాల్చి. 43

క. కనుఁగొని కోపంబున నృష్టుఁ డమరనదీతనూజసూతుని నొప్పిం
చిన నాతఁ డతనిచ్చెయుదము, మనుఁగంగాఁ జేసె బాణములవెల్లువలన్. 44

క. ఆవెల్లువ శరవహ్నీల, ద్రావి ధనంజయుమహాగ్ని దరికొని కవియం
గా పగ డోంగెడుగురుబల, దానము శాంతనవుఁ డంబుదమ్ముక్రియఁ గాచెన్. 45

వ. ఇట్టిఅంగున నెక్కువదక్కువలు లేక యక్కజంబుగాఁ బోరువారిం జారణసిద్ధ
గంధర్వాదులు గనుంగొను చుండి తమలో నిట్లనిరి. 46

ఉ. ఒండొరుచండవిక్రమము లొప్పును వీరుల కాని వీరితో

నొండొకరుండు మార్కొనఁగ నోపని పూని కృపాంతికంబునకుఁ జనిన నా
ఖండలుఁ డైన నిర్వ్యథపరాక్రమ మెక్కడఁ గల్గునే గంటిమే
పాండవకౌరవోత్తములబాహుబలావిలాసము లిట్టి యుండునే. 47

ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యుల యుద్ధము.

వ. అని యగ్గించి రంత మార్తాండుండు గగనమధ్యవర్తి యగుటయు నప్పుడు ధృష్టద్యు
మ్నుండు ద్రోణాచార్యునియుం గవిసిన సమయంబున. 48

తే. సూతు నొక్కఁ డాలమ్మున ద్రుక్కఁ జేసి, యశ్వముల నాలుగింటి నుగ్గ్రముగఁ జేసి
సిడము నడిమికి నెసఁ ద్రుంచి పడఁగఁ జాలి, వాసిగాఁ బ్రసుగురు సేన నొంగలింప

క. ఆధృష్టద్యుమ్నుఁడు నప్రతిహతుఁ డై బాణవితతి గురుఁ బొదివి యిరవ
వేధం బగు నారసమ త్రయోగ్య ధాగ్రణి యేసి నలువుర నలువుర ననిఁ బొదివెన్. 50

క. ఆచార్యుఁ డీవ్రఘునసాదనము తీయుంగఁ ద్రుంచ ద్రొక్కన సుమన
మ్మైచెడి పోయిన నార్చెఁ, జూచి భవన్ముఖము బొందుచుంగ్పసి నుర్వంగుచున్. 51

వ. ద్రోణుం డలిగి శరాసనంబు ద్రుంచిన. 52

ఆ. పార్షతుండు శక్తిఁ బరఁగింప నతఁడు మున్నదానియుఁ జేసి మఱియు ద్రుపదసుతుఁడు
పెక్కుశస్త్రంబు లొక్కటఁ బెట్టి వైచినఁ దానుమూఁడు రథము మెఱయ నగ్గురుండు.

తే. పృషతపౌత్రుండు గద వైచి బిసుగుఁ బోలె
నడరు నెడఁ బొడిగాఁ జేసి నస్త్రగురుఁడు
భల్లముల గట్టిమైమఱు పెల్లఁ జించి
యతని నెత్తుటిలో ముంచె శితశరముల. 54

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రగ నాప్పృషతాన్వయాగ్రగ
ణ్యుం డడరించు నారసము లుచ్చి చనంగ గురుండు గ్రొవ్విగుల్
నిండినకింశుకంబురమణీయతఁ జూడఁగ నొప్పి వానివి
ల్వొండియు రెండు సేసి యవలీల హయంబుల సూతుఁ జంపినన్. 55

మ. విరథుండై పాలివోనిబంటుతనముం వేగంబు నొప్పంగ బి
ట్టరదంబుం డిగునప్డు చేతిగద నుగ్రైరాల సేసెం ధను
ర్గురుఁ డవ్వీరుఁడు వాలునుం బలుకయుం ఘోరాకృతిం బుచ్చికొం
చు రయం బారఁ గడంగి చెట్టడర సంక్షోభించె నీసైన్యముల్. 56

క. గురుఁ డనునురుతరగిరి నిష్ఠురభంగిం బుట్టి వచ్చునిశితబాణో
త్కర చండ వేగనదికి నెదురుచన రా దయ్యె నప్పుడు ద్రుపదసుతునకున్. 57

క. గతి గుందియుఁ బైఁ దొరఁగఁడు, శితశరములు పలక జడియఁ జేయుచు ద్రుపద
క్షితిపతిసుతుండు మెఱయఁగ, నతిరయమున ననిలతనయుఁ డడ్డము సొచ్చెన్. 58

వ. ఇట్లు సొచ్చి వృకోదరుండు గురుం గ్రూరాస్త్రసత్కంబున నొప్పించి పాంచాల
పతిసుతు నొండొకయరథం బెక్కించుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకు కళింగపతిం

జేయి వీచి ... నియోగించిన నతండు మహాసైన్యసహాయ
త్వంబునం జేర్చి భీమసేనుఁడు ... గుంభసంభవుండును విజృంభి
తుండై విరాటద్రుపదులం ... ధర్మతనయుండును ధృష్టద్యుమ్నుం గలిసికొని
వెన్ను ... దేశంబులబలంబులు మహాబలనందనుముందటికి
నచ్చె నప్పుడు. 59

తే. అడరెం గాళింగ ... ద్రుపదాత్మజును
... ప్రసన్నుఁడై
సైన్యములు ... భీమ్ముఁడు ...
... 60

క. భీముని ... గాళింగసేనఁ దలపడి ...
... ప్రమాణము, ... సగము సగము పోలుపఱి విఱిగెన్.

ఆ. మదము మిగిలి ... ద్రుపద కీఁ గవిసి యతనిబాణశిఖల
... మెలఁగమిదుక లేక 62

చ. పవనసుతుం గళింగ ... దేవ్వఁ డు
... ధనుష్టం ...
... వ
... నిలన్. 63

వ. ఇవ్విధంబున ... క్రమంబునం జేర్చి భీమసేనుండు
... నగుపలకయుం
... బుచ్చికొని హతహయం బగు
... 64

ఆ. ... కాళింగపతి ... చేరు వఱపి భీముఁ
... దునియ. 65

క. మదమున ద్రుపద ... మరములు వరఁగించిన నే
... జేసె ... నిహతులన్. 66

—— భీమ ... వచ్చుట. ——

వ. అప్పు ... దంతినికరంబుతో నగ్రజానకుం
దల మిగిలి ... నిజభటులకుం ... యతనిమీన నారం
చంబులు ... నేపునం బురికొల్పిన. 67

శా. కుంతీసూనుఁడు సింహ ... వాకులోర ... గ ...
... సూర్య ...
... ద్రుప ...
క్రాంతంబై ... 68

1 ... 2 ... మిగిలి యతని మీఁ.

వ. ఇట్లు భానుమంతు నంతకపురికిం బనిచి 69

తే. మలఁగి గజకంధరము ద్రుంచి తొలఁగ నుఱికి
కెంపు దళుకొత్త వానికోఁ గ్రేల్గి వాలు
నావృకోదరు పైఁ గవియంగఁ జేయి
వీచె సేనకుఁ గాళింగవిభుఁడు గడఁగి 70

వ. ఇట్లు శ్రుతాయువు సేయి వీచినఁ దచ్చతురంగబలంబు [illegible] బవనతనయుండు నిజభుజశిఖరంబులు వెలుఁగం జూసు బాణ వాలు [illegible] గుసుం దలంపనిదర్పంబునం జేర్చి రణక్రీడకుం జొచ్చి కరవాలంబు కుంభస్థలంబులు పగుల వ్రేసిన మెన దంతి మొగములు [illegible] నఱికి చులుకం జేయుచు రథికసారథిసహితంబుగా నరదంబులు చక్కాడించి మొక్కలు [illegible] సన్నాహంబు లగునశ్వకళేబరంబులు గోసి [illegible] చేయుచు నుబ్బున గుఱ్ఱంబుల కుఱికి బలుపడ సాఁగుచు [illegible] [1] [illegible] సురియం జెరివి యుపలీలం గాలుబలంబుల [illegible] నానాప్రకారంబు లగుచిత్రపథవిహారంబుల [illegible] విభుతిశ్రాంత పలాయితంబు గావించి యుపరిష్టాంబునం గళింగపతిం గవియునవసరంబున. 71

తే. వివిధసన్నాహయుతముగాఁ బవనతనయు
తేరు దగురథ్యములఁ బూన్చి తెచ్చి సూతుఁ
డతనిముందట నిలిపిన నతఁడు వాని
నాదరంబునఁ గనుఁగొని యరిగి యెక్కె. 72

ఉ. చాపము వేడ్కఁ బుచ్చికొని సజ్యము సేయునెడం గళింగుఁ డ
ష్టాపదదీప్తపుంఖనవశాతశరంబులు నాఁడ నేసినం
గోపితుఁడై కడంగి బదిగోలలపోటుల నుగ్రవారణా
టోపము వేర్చునట్లుగఁ గడుం జెవ దగ్గఱి భీముఁ డుద్ధతిన్. 73

ఆ. అయిదునారసముల నాతనిఁ జదికిలఁ, బడఁగ నేసి మూర్ఛపాలు సేసి
యతనిచక్రరక్షులైనసత్యుని సత్య, దేవుఁ జంపి నభము దివురఁ నార్చె. 74

వ. అట్లు శ్రుతాయువు మూర్ఛిల్లినం దదీయసారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని పోయినఁ గర్ణధారుండు లేనియానపాత్రంబుంబోలెఁ దద్బలంబు దిరుగుడు పడియె నప్పుడు కిమ్మీరవైరి శంఖంబు పూరించిన. 75

క. విని గాంగేయుం డదరినఁ, గని ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శిఖండియు నరిభం
జనుఁ డగుసాత్యకియు మఱుఁ, దనయుఁ గడచి యతనిఁ జాలి దర్ప వెలర్పన్. 76

తే. బెడిదముగ నేయ రథములపిండు మఱియుఁ
గవిసి తోడ్పడ నతఁడు శిఖండి యొకఁడు

1 నొవ్వలు తోఁచిన.

దక్క నందఱతోసుపులఁ జెక్కు నిశిత
విశిఖములు నాటి బకరిపు వెగడుపఱిచి. 77

వ. అతని యరదంబు గుఱ్ఱంబులం గూలం జేసిన నతండు కోపించి. 78

క. ఘనశక్తి వైచె నది శాంతనవునెదుర్కొను ముష్టిమధ్యము సేయ దానం గోపం
బినుమడిగా నుజ్జ్వలింపగఁ, గొని యరదము డిగ్గి కవిసె ఘోరాకృతి గ్రుద్ధు. 79

క. తదవసరంబున సాత్యకి, పదునగు నొకతూపు గడచి మంత్రంబున బె
ట్టిదముగఁ బఱపి వైచినఁ గొనియె, ప్రదరమున నస్త్రమునఁ గూల్చె భీష్మునిసూతున్. 80

వ. ఇట్లు సారథి పడుటయును. 81

తే. వాగువేగంబు లసతద్వ్యాహానములు
భీష్ముతేరి గత్తిళ్ళఁగొని పాఱె ఖ్యాతి యున్న
నప్పుడు మహాసునిగుఱి గీదకొలిచి నడుమ
వెలిచి [1]పాసిన బలము లగ్గల్య తానినముడుము. 82

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు నగణితంబున నస్త్రాదులతోఁ దనరథంబు నెక్కించుకొనియె
నంతఁ గృష్ణుండును దనతేరు నీగ్రం దెచ్చి యూర్పక యోదను నుపలక్షించి. 83

ఆ. బింకమునఁ గళింగుఁ డీల్గిన దలపడి, పుత్రసోదర ప్రభూతసైన్య
హీనుఁ జేసి కౌరవానీకములు సూడ, సుబలుఁ భంగపెట్టి పలుపు టొప్పె. 84

వ. అని యుద్ధింప నంతఁ గడంగి నప్పుడు శల్యకృపాశ్వత్థామలం గని పార్థుండు దన
యనుగంబున నున్న భీమసేనుని సవినయంబుగాఁ బిలిచి నీవు నన్ను వెన్ను దన్ని
నాడు వదిలి యిష్టంబు దీర్ప నలుప నశ్వత్థామకృతవర్మంబులం బదిబాణం
బులం బడ వేసిన నతండు శల్యసిద్ధాంబుల్లోం బోయి పాంచాలపతిసూను మేన
నిశితాస్త్రంబులు నించి నిక్కటంబుగఁ బఱపు నట్లు చేసి నిత్యవ్యథంబున నమ్మువ్వుర
చేత నతండు నొక్కటంబు పొందుటం బరికించి యున్నంత దవ్వులం జూచి విజయనంద
నుండు నిజస్యందనంబు దోలికొని వచ్చి కృపాశ్వత్థామలం దొమ్మిదేసియమ్ముల
నొప్పించి మద్రపతి యంగమునఁ బంచవింశతివిశిఖంబులు నాటించె వారును
నతనిఁ బంత్రంబు సంత్రంపుకొరంబు లేసి రంగసమయంబున భవదీయపౌత్రుం
డగు లక్ష్మణకుమారుండు సుభద్రాతనయున్ దలపడి నవ్వు భేదు లయిన నాఁటించుచమ్ముల
నొప్పించిన నతం డుక్కుమీఱి పంచాశదాశుగంబులం గప్పె తనహస్తలాఘ
వంబు ప్రకటించిన 85

తే. [2]లక్ష్యకంబునకొలఁదిగ లక్ష్యముంచి, వెడఁద యమ్మున నభిమన్యువిల్లు దునియ
నేసి యార్చినఁ గొంగుపు ట్లిట్లు సార్వ, నతండు వేఱొకబలువింట నతని నొంచె. 86

క. తనయుఁడు నొచ్చిన నాతండ్రి, ధనుఁ డస్త్రశతములమీఁదఁ దనతే గలుగం
జన నిప్పుట గనుఁగొని హరి, తనరథద్రోణముఖరథులతో నేతెంచెన్. 87

క. అతిమతి నడరిన రథులు, తేజమున సుభద్రాత్మజుఁ దలఁకక తా నం

1 పాఱిన. 2 లక్ష్యకంబున్న కొలఁదిగ.

దఱిఁ గన్ని రూపులైరయ్యె, క్రొత్తలై యప్పుడు నేటుబాడ ధీరత మెఱసెన్ 88

వ. తదవసరంబున 89

మ. కని తేరుప్పరవీథిఁ దోలికొని సూతోత్తమస్థైర్యంబు స
జ్జననాథుం బటిసీతనూజు గుఱుఁ జంచద్బాణవర్షంబులన్
మునుఁగం జేయుచు దేవదత్త మెలమిన్ మ్రోయింపుచున్ సంగరా
వని యల్లాడ నియచ్ఛగుల్ దాఁగఁగ విశ్వవ్యాప్తమై పర్వఁగన్ 90

వ. అంతయుం గనుంగొని ధృష్టద్యుమ్నుండు గడంగి సేనలకెల్లను జేయి వీచిన నొక్క పెట్ట యుద్యమించి కుశస్త్రాస్త్రంబులు గలంగఁగ దలంచెడు నుత్సాహంబుల గప్పి ధరణీరేణువులు చీకట్లు గనుంగొనం గరితురగరథగాత్రగళితరుధిరధారాపూరం బడిఁ బడంగుటట్లు సేసె నంత నప్పుడువివిధబాణాహతిసంచలితకాయంబులును దునియలై నశరాసనశరకరవాలచర్మధనుశ్శస్త్రధారులును బాహుమూలములును హరిశిరః కుంభికుంభపదాతిశపాలప్రభృతులును నానావిధమణిమయధ్వజచ్ఛత్రచామర ప్రముఖంబులుం గలిగి కయ్యంపునేల కరంబు ఘోరంబు గన్పట్టెఁ గుదురఁ దమ మీఁదిమానుసులు పడినం జెడి తిరుగఁబడుహయగజస్యందనసంబులును దురంగ మాతంగ స్యందనంబులు రూపఱిన నేలకేగుటలంగున్న యోధులును నై యాసులతంబొంది మనబలంబు వెఱలి మూఁకల విఱిచి కనుకనిం బఱిదినం గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన మందాకినీనందనుండు గుంభసంభవున కిట్లనియె. 91

తే. కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు క్రీడి యిపుడు, కౌరవానీకముల నెల్లఁ గసిమసంగి
కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు క్రీడి గెల్చున, నెట్లు సేయంగ వలయుఁ దా నట్లు సేసె 92

క. విను మలుక వోడఁబఱుపఁగ్రాలి, కనుదెఱచిన త్రిపురవైరి క్రియ నవిసె యీతఁడు
ర్జునునందుఁ దోఁచుచున్నది, మన మొనలుకా వశము గావు మగలుపు మింకన్. 93

వ. పోక నిలిచిన బలుమానిసులుం బెద్దయు డస్సి మోహాతంబవియై యున్నవారు వారిజమిత్రుండు నపరగిరిశిఖరంబునకుం జేరె నేఁటికిఁ గయ్యంబు సాలింత మని చెప్పి యతం డియ్యకొన నెల్లవారలం దివియ నియమించి నడపించె నప్పుడు పాండవులు పాంచాలమాత్స్యాదిపరివారసహితంబుగా శాస్త్రపులు సెలంగి నింగి ముట్ట మరలి రిట్లు రెండవనాటిసంగ్రామసమయంబున రెండుదెఱంగులవారును దమతమశిబిరంబులకుం జనిరి మఱునాఁడు. 94

—— భీష్మునితృతీయదివసయుద్ధము. ——

క. రేపకడ రభసమున గంగాపుత్త్రుఁడు సేనఁ గూర్చి గరుడవ్యూహం
బేపారఁ దీర్చికొని మున్కొ కౌరవులుపు బలుపు మొఱయువట్లుగ నిలిచెన్. 95

వ. దానికి ద్రోణకృతవర్మలు కన్ను లయిరి కృపాశ్వత్థామలు శిరం బయి నిలిచిరి త్రిగ ర్తులతోఁ గూడి భూరిశ్రవశ్శల్యభగదత్తులును సౌవీరజయద్రథులును గంఠ

1 కౌర... నెల్లఁ... మసంగెఁ, గృష్ణ... క్రీడి చలము, నెట్లు

త్వంబు నొందిరి మనుజపతి యనుజులుం దనయులు నెన్నదియ్యై విందానువిందులుం
గాంభోజుండును భగదత్తసేనుండునుం బుద్ధిమంతు మాగధకళింగాదిగణంబులు
దక్షిణపక్షం బై నయ్యెను గృపాచార్యప్రముఖులైన కాంభోజులు వామపక్షంబునయ్యెను
బొలిచిరి యిట్లు గలుషారులుఁ గలుషం బన్నిదంబునం బాండవబలంబులును
ఖండింపంబునకు దొడంగిన సవ్యసాచిరంబున నున్నయెడ 96

క. పనమొనఁ గని ధృష్టద్యుమ్నునకుఁ బన్నఁ బంపు మోహార మర్థిం
దనివదంగబున నుర్వీశ్వరుఁ బ్రేమను [1]బాపువునను పలకొనవలయున్. 97

వ. అనిన నిని యతండు పట్టి నేనిసం బాండవ్యముగద బలపరివృతుం డై భీమసేనుండు
దక్షిణశృంగంబున నిలిచె దనవంతోఁ గబ విరాటద్రుపదులును మఱియు నీలుం
డును గాశికరూశగణములతోఁ ధృష్టకేతుండును నిలిచిరి శిఖండిసహితుం
డగు ధృష్టద్యుమ్నుఁ డిపుడు చేకితానుండును దొందలముఖి కాంభీలంబుగా
మధ్యప్రదేశంబు బలంబులతో నిల్చిన సాత్యకి మొదలగువారి యోలిన కవలును
ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండును ఘటోత్కచుండును నకులసహదేవులుం బన్నిరి సకల
లోకంబులను గడిగిన కృష్ణుండును ధర్మనందనుఁ డొప్పిదము బొనర్పు నద్భుతరథిక
శ్రేష్ఠుండును దేవదత్తంబును బన్నిఁ వెక్కుడువారలం గలుగు మోహరించి
రథ్యభద్ర సన్నంబులు నస్త్రంబులు లోను నడపి నిసాణాదులరవంబులు సెలంగ
రంగంబు వెలయిడు గాండీవంబు నెత్తియున్న ధనంజయుండును మనపదా
తులు బలంబునం దనరఁగంబు వెలయించి వీరంబులు నిగిడించి. 98

క. అరదములు గదులనదులును, హారవాజిగ కేతుసహిత ప్రాపుపోడిగాఁ
గదలును బోటులు దోర్పుగఁ, దురగంబులు గొప్పులును దిక్కులనుగాను 99

క. చెలఁగి వొడంగిన గాంధా, రేయులు పెన సొరకు పట్టి తేగి యుతన్నిల్పెఁ
గో యని [2]కవిసినఁ గని కాం, భేయులు నందఱుఁ గడంగి తేసులు వెఱచెన్ 100

వ. అని తమకించి బలంబులు దండును గలయఁగా బలయఁ గొందలి యగు యగసిన 101

క. నానాముఖుల నిత్యపాలనమునా,నాముఖంబుల సుగ్రబిగుసినానాముఖంబుల సం
గ్రామమగు లాతిగతి నిడి యుము, నానొయన నీ యొనను జూపు లడసక యున్నన్.

తే. ఇవ్విధంబునఁ గ్రందుగా నంత యున్న, భీష్ముఁడపుడు నిప్పు సన్యంబు భీమబలిమిఁ
జేసి యామసేనుడును నిప్పు నిక్కపడగ, ఏరఁ దె మని చప్పుడుఁ గొరవేంద్ర!

క. శోణితమునఁ బట్టగపడిన, యిలు నడంగుటయు పొయనలు ప్రయపడి పెన గీ
ర్వాణులనునుము ప్రమ, బాణాదినిపాతపేటిపంక్తులు మెఱయన్. 104

వ. పెనంగునప్పుడు గాంగేయుండును గురుండును బుధమిత్రుండును సైంధవుండును
సౌబలుండును వికర్ణుండును బాండవసేనపయి నడచిన భీమసేనఘటోత్కచసాత్యకి
శైబ్యచేకితానద్రుపదేయులు వారిం దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నప్పుడు

1 పొదుపనమువు. 2 కవియఁగ నాకా. 3 పట్టు గొనిన.

రథబృందంబులతో భవదగ్రనందనుండు హాయనుమంతునకంటె మున్నుగ నున్న
యొడకు సురవడించినం గని భీష్మద్రోణు లతని మించి యేగలఁ జేరినం జూచి
సవ్యసాచి యగ్రజునగ్రభాగంబునకు వచ్చి 105

క. భూరిశరాసారంబునఁ, గౌరవులకడంక నణఁచి పిగాంధారబలౌఘ
భోరాశిఁ దఱియఁ జొచ్చిరి, వీరాగ్రణి సాత్యకియును విజయసుతుండున్. 106

క. పొదివికొని శకునిబలము, న్మదగతి సాత్యకిరథంబు నఱికిన నాతం
డది డిగ్గ దాఁటి వైరుల్, ప్పదమతి నభిమన్యు తేరి పైకిఁ జనియెను. 107

క. వా రిరువురుఁ జలమునఁ గాంధారపతిప్రముఖసైనికతతులం జంప
న్నారాచతతుల నొంచిరి, క్రూరతఁ గవిసెం గయుధిష్ఠిరుఁడు ధీష్మపైపయిన్. 108

క. భూరిబలఘోర మగునా, భూరమణునిఁ గోలుతలఁ బొదివి భీష్మ
స్ఫారబలము ద్రోణునిదో, స్సారంబును సచ్చి నీదుసైన్యము పనఁ గని. 109

దుర్యోధనుఁడు భీమునితో యుద్ధము చేసి మూర్ఛిల్లుట.

చ. తదవసరంబునం బలి యుదగ్రత భీమునిఁ దాఁకి విస్ఫుర
త్స్ఫురదరము లేసినన్ నగుచుఁ బాండవవీరుఁడు రాజు మేన గ
ట్టిద మగుబాణ మొక్కటి వడిం గొని తూఱఁగ నేయఁ దేర్పుఁ
జదికిలఁ బడ్డ మూర్ఛ నృపసత్తము లేవఁగ నీక కప్పినన్. 110

ఆ. సంభ్రమమున నపుడు సారథి యుచ్చోటు
దొలఁగ బెలుచఁ దేరు దోలుటయును
గని భయంబు నొంది కలఁగి యొక్కుమ్మడి
బలము లెల్ల వెరలి పాఱఁ జొచ్చె 111

క. వెనుకొని విఱిగినసైన్యము, గనుకనిఁ బాఱంగఁ జేసి క్రూరోగ్రాగ్రం
బున ధృష్టద్యుమ్నుండును, దనకెలనం దఱుము పాండుతనయుం డగుటన్. 112

క. అదలిచి ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడు, మదమున నిలు నిలు మనంగ మఱియును మొగకొ
ట్టిద సేన భీమసేనుఁడు, గదిసి పిఱుఁద నంట నార్వఁ గౌరవనాథా. 113

క. సభయమయి శకునిసైన్యం, బభిమన్యుఁడు సాత్యకియు రయంబునఁ దోలం
బ్రభ సెడి పఱచుట గని యా, ప్రభువు చలం బెడలి విఱిగె బంధులుఁ దానున్.

క. ఊర్జితశాత్రవసేనా, దుర్జయుఁ డగునర్జునుండు దోర్బలలీలా
స్ఫూర్జితుఁడై యొక్కెడఁ, గర్జారౌద్రముగఁ దోలెఁ గౌరవబలమున్. 115

తే. అంతఁ దెప్పిఱి నీకొడు కనికి రథము
దొలఁగఁ దెచ్చుట గనుఁగొని యలిగి సూతుఁ
బలికి సరభసముగ నడుకలని కేఁగి
యొలుఁగు సూపిన బలములు నిలిచి పోదివె. 116

తే. ఉన్నచోటన కదలక యున్నద్రోణ, భీష్ములును గోలుతల సేయఁ బెఱిగి సేన

చంద్రుఁ డుదయించఁ బేర్చిన శరధియట్లు, ద్రోణుతోడుతఁ బొంగారి చూడ నొప్పె.

వ. ఇట్లు బలంబుల నిలిపి సుయోధనుండు సత్వరంబుగా భీష్మద్రోణులపాలికిం జని వారలతో ని ట్లనియె. 118

ఉ. ఉక్కున మూఁడులోకములు నొక్కటఁ దాఁకిన నోర్చియేనిఁ బోర మీ
[1]రొక్కఁ డొకండ గెల్చునటు నోపుదు రస్త్రమహత్త్వ నిట్టి మీ
యుక్కున నూఱ్చు గర్వ మసమాహవ మీదు నవస్థఁ బొందునే
యక్కట మున్న పాండవుల కల్లఁగ నొల్లమి సెప్ప నేర్తురే. 119

వ. అని పలికి గాంగేయుం గనుంగొని. 120

ఆ. నాఁడు చెప్పఁ గన్న నాఁడు గాంధేయున, కట్టు నూడఁ బోలె [2]నట్లువోలెఁ
బడినపాటుఁ బడుచు ముడిమూసి నీ చేత, భంగపడితి నింకఁ బలుకు లేల. 121

వ. అనిన విని చిఱునవ్వు నవ్వుచు మాఱెంత్రు సురనదీసుతుండును ప్రియభాషణంబులం దేర్చి యి ట్లనియెను. 122

క. పురుషవలు కోనపు కాల మగునని, స్వబలమూన నీను గెలువ శక్యమె సమర
స్థిరు లగు పాండుసుతానుజులు, నరనారాయణ నీకు ని ట్లనగ దగునే. 123

క. వృద్ధులు గురువులు సఖులును, బుద్ధులు నగువారి చేటఁ బోడుగ శస్త్ర
ప్రసిద్ధులను బహుళగర్వాస, వస్తుగనుఁ గలవాఁ డును సుతుఁ డమిత్రధ్వాంసీ. 124

క. వినుము నొప్పుపఘంగని, ఘోరాయుధ పాండురాజపుత్రసముద్య
త్సేనలఁ గుంట్టుల గనుఁగొనుము, మీ నిన్ను బంధులును సమీపస్థుల నై. 125

వ. అని పలికి సంరంభంబున విజృంభించిన ధార్తరాష్ట్రులు ముదితమానసులై శంఖం
బులు పూరించి భేరీమృదంగాదివాద్యస్వనంబులు సెలంగించిరి. 126

క. విని పాండవసైనికులు కలంగినవారము లుల్లసిల్లఁగా బహుతూర్య
ధ్వను లడరంగఁ బరిష్కృతము, మును నిరతముగా నొసర్చి ముదము దలిర్పన్.

వ. నడచి గనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 128

క. దుర్యోధను నుతుఁడు భుజ, వీర్యస్థుఁడు భీష్ముఁ డేచి విక్రమలీలా
ధుర్యత్వం గడఁగను గర్వం, బార్యస్తవనీయ మెట్లు లగుఁ బల్కుమా. 129

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె నప్పుడు ప్రభాకరుండు నభోమధ్యంబు
నకు వచ్చి వెలుంగుచున్న నతనితోడి పురుడునం దేజోవిహీను వల కొన్న తేజం
గునం దినముఖుంగు వాలమ్ము లనుకిరణమ్ములు పరఁగించుచుఁ బ్రతాపదీపితుండగు
దేవవ్రతుండు దేవేంద్రసుతుం దాఁకెను. 130

చ. కదిసి సుయోధనప్రభృతికౌరవవీరులు భీష్మతోన బె
ట్టదరిన భీమముఖ్యు లగు నక్కడి యోధులు నొక్కయుమ్మడిన్
వడిఁ దలపడ్డ సైన్యములవారణ దండును నేచి త్రుంచి య

1 రొక్కఁడు కుండ ; రొక్కఁ డొకండ. 2 నట్లు వాలి, పడిన.

ప్పుడు రభసంబునకా [illegible]. 131

వ. అట్టియెడ. 132

క. హుంకారవములు [illegible], [illegible]

[illegible] [1]నిస్సాణజ, [illegible]. 133

క. తునిసినబాహాము [illegible], [illegible]

ధనువులు గిరీటకంకణ, [illegible]. 134

తే. నగముసచ్చిన యొడళులు [illegible], [illegible]

పటలి పంకంబుగా గలబహులనదీ[illegible] స్రుపాల.

క. అఱవఱ [illegible] నరథంబులు, [illegible]

దఱచుగ గూలిసకరులు, [illegible] 136

వ. ఇవ్విధంబున విషమం బగురణభూభాగంబునం [illegible] రథిక జను లంతంత గుంపులుగట్టి [illegible] వీరం బిలుచుచు నుక్కుమిగిలి [illegible] చూచినం బానగైు మెఱుంగు మఱసిన [illegible] సూపిన చందంబునం [illegible] నిలువరింప [illegible] నొక్కంటె గూల్చి కేళిపలుపుచు [illegible] బులుంబో లె నేలంగూల నేయుచు దృఢత్వ[illegible] పిచ్చలింప ననేక ప్రకారంబు [illegible] బఱియలుం దుమురులుం [illegible] పాలిక మాయ గావించిన [illegible] మంత్రించి [illegible] తీయనేనం గనుపుకొట్టుచు ప్రళయ[illegible] స్థాజిరంగంబునం బరాక్రమనృత్యంబు సేయు చున్నం [illegible] యోధులు వెఱఁగుపడి చూచుచుండ [illegible] దక్షిణం దదీయసైన్యంబులు [illegible] భయభ్రాంతంబు [illegible] నప్పుడు శౌరి యుగ్యంబులపగ్గంబులఁ బట్టి పార్థుతో ని ట్లనియె. 137

చ. కృపగురుభీష్మయుక్తముగ [illegible] సుయోధనుసేన నందు నీ
[illegible] గ్రశక్తి మెఱయం దఱి గోరుచు నుండు డెప్పుడుం
గుపితయుగాంతరుద్రుగతి గోలుమసంగినవాడు భీష్ము డే
చి పటుభుజాబలంబు విలసిల్లగ మార్కొన కున్కి యొప్పునే. 138

అర్జునుడు శ్రీకృష్ణప్రేరితుండై భీష్మునిపై [illegible]

క. అనిన విని యర్జునుం డి, ట్లను నీ వింత లనఁగ నేల యాతనివిడాదకా

1 నిస్సాణధ, [illegible].

మనరథముఁ బఱపు మిఁకఁ బ్రౌఢ, సునిశితబాణముల నతనిసొం పడఁగింతున్. 139

చ. అనుటయు నట్ల కాక యని యచ్యుతుఁ డుద్ధతిఁ దేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని పొంగి యాతపనసింహుఁ డుదంచితసింహనాదుఁ డై
నినిచఁ గురంగదేహముల సింగజనాథుని మేనఁ బొందునం
దనునొడలం బ్రదీప్తఘనదారుణమార్గణపుంజముల్ వడిన్. 140

తే. తనదునొవ్వున కలుకక ధైర్యవృత్తి, నయ్యుపేంద్రుండు నొచ్చిన హయచయంబుఁ
బడవి లేఁగ్ర గుదుగ్రతఁ బఱుముటయును, గుణరవం బుల్లసిల్ల ఘల్లుమఁడుగడఁగి.

క. భల్లంబు గొఁకటఁ బితామహు, విల్లు దునుమ వే ఱొకండు వెస నెత్తిన న
వ్విల్లును దునిమిన లాఘవ, మ్ముల్లంబునఁ బొగడి యేసె నొండొక వింటన్. 142

తే. ఇట్లు గాంగేయుఁ డేయు ననేకవిశిఖ,వితతి యసురారి రథచిత్రగతులఁ దప్పి
పోవఁ జేయంగ నతఁ డంతఁ బోక నొంచె, నసుని నారాయణుని బలునారసముల.

క. నొచ్చియు భీష్మునిమ్మ వి,న్నచ్చుఁడు పటువముగఁ గురిసె నాలమ్ము లతం
డచ్చుగుఱుతొడ వెసఁ గొర్చిచ్చు గవిసినట్లు పొటపొ శితవిశిఖములన్. 144

వ. అంత నహంకారం బగ్గల నట్టియెడ. 145

క. హరి దానును నొచ్చి నొచ్చినఁ, నరుని లెఱంగఁ గాఁగి భీష్మునకు నించుకయుం
గరలాఘవ మెుఱలమియుం, దగ జూచి పరికించి తనమదిం దలపోయుచు. 146

ఉ. పాండవసైన్యముల్ గలఁగి పాఱెడు సిగ్గఱి వీరిలోన నొ
క్కండును భీష్ము మూర్కొని మగంటను సూపఁగ లేఁడ యింద్రపు
త్రుండును జాల నొవ్వడరి తూఁగెడు నిట్టివ గ్గురు నేఁడతి
ర్పండ యుతెంచి కొంగినమ్ములసనము స్థమనోరథంబులన్. 147

క. యాదవనేక యుపాంచాలాదులు వాఱుటలు సూచి యసహ మెక్క జయో
న్మాదంబునఁ గురుసైన్యము, లేటిక్కునఁ దామ యగుచు నేడ్తెఱఁ బొదివెన్. 148

వ. ఇప్పుడ యీ నూఁగ కుప్పం బోవ నీ దేవవ్రతుం జంపి ధర్మతనయుఁ గెలిపింపవలయు నని యిట్లు పలపోయుచు నడ మరలియు మందాకినీనందనుండు బట్టిదమ్ము లగునారసమ్ము లు గురియుం దేరువ నెడ క్రిడి యున్నం గని కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలును భూరిశ్రవస్సైంధవవికర్ణులును నొక్క మొగం బై రథమ్ముల మొత్తములతోడం గడంగి వచ్చి శక్తివిషయం బడి రాసమయంబున సాత్యకి సామజఘటలతో నురవడించి యిరుగెలంకుల యోధుల నాలోకించి. 149

క. మఱితుర యాండిసమాటలు, పఱుసని పోఁ దగునె మీకు బటువిక యెదుర్కొగ
తఱుముఁడు భీష్ముని గీష్ముని, నెఱుఁగరము న్నేను గలుగ నేలం [1]పఱువన. 150

వ. అనుచు నేచి యెదిరినబలంబుల నిలు నిలు మని యదల్చుచు నట్టిసు తెరిం దల కడచి వచ్చునతనికి దనుజాంతకుం డిట్లనియె. 151

---

1 ఱువఁగన్.

క. తిరిగినపందల నేటికిఁ, బురికొల్పఁగ నున్న యీఁగు పోనీఁ గాకే
గురుపతి జయంబు గొని యిగ్గన యేఁగ జూడ నేర్చునె నేను సన్నునే. 152

శా. గంగానందనుఁ గూల్చి ద్రోణుని సపత్నుం జేసి శౌరిన్నిశి
తాంగమ్ముల్ మోఁదుచుఁ దేర్చి బల్హీనపక్షంబు ద్రుంచి యిదియు
త్తుం గౌంతేయుల కిష్టమీఁ దలఁచుము దుర్గాంతిచందగ్నుఁడా
సంగస్ఫూర్జితచక్రవిక్రమకళాసంక్రీడనోద్యతి న్. 153

—● శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రము ధరించి భీష్ముని మీఁదికిఁ జనుట ●—

వ. అని పలికి సుదర్శనంబుఁ దలంచినం దక్షణంబ యది సన్నిహితంబగుటయుం బద్మనాభుండు సునాభం బగునాచక్రంబు చేఁగొని పతంగపతంబున సముద్భవిల్లి యుగ్యంబులపగ్గంబులు సోఁగలు ముడిచి యరదంబు డిగ్గ నుఱికి. 154

తే. అవని గంపింప లలితపీతాంబరంబు, జాఱుగు దూలఁ బగ్గంబులు జాఱఁ గదలింప
సింహనాదంబు క్రోధరంజితభయంకర, దానసంబునఁ జెలఁగఁగ నమరుఁ జేయుచు. 155

శా. అంహోమర్దనుఁ డాజనార్దనుఁడు మాద్యద్దుష్టగుంఫింద్రుఁ డై
సింహోల్లాసవిభాసి యై కవియు నుత్సేకంబు నాఁడు బ్రహ్మాండ
రంహస్ఫూర్తియు దీప్తమూర్తియును సంరంభంబుఁ జూడన్ జగ
త్సంహారోన్ముఖుఁ డై నరుద్రుగతి రౌద్రప్రక్రియం బొల్చెనన్. 156

చ. పులిఁ బొడగన్న లేళ్లగమి పోల్క సుయోధనుఁ గ్రస్తసైనికుల్
దలఁకి కలంగి నివ్వెఱఁగు దన్కనఁ జేష్టలు దక్కి చిత్రరూ
పులక్రియ నుండి రక్కురువిభుండును మాఱు దలంపు లేనికోఁ
దలమునఁ బొందుదెందమునఁ దానును రూపఱి యుండె నయ్యెడన్. 157

ఉ. అప్పుడు భీష్ముఁ డెంతయుఁ బ్రియంబున నిట్లను సంభ్రమంబు లే
కప్పరమేశుతో నిటు కృతార్థునిఁ జేయుదె నీవు వచ్చి య
న్నిప్పుడు నీకుఁ బోలినటు లెల్లను జేయుదు గాని వేగ ర
మ్మెప్పుడె నాకు నిట్టిలేఁ గుబ్జ్వలఫుల్లసరోజలోచనా. 158

వ. అను నట్టియెడ నర్జునుండు రయంబున రథంబు డిగ్గ నుఱికి పఱది పురుషోత్తము వెంటంది దెసం గ్రుచ్చిపట్టిన నతండు దీర్ఘబాహుం డగుటంజేసి నాయతశాఖం బగువిపులశాఖం గొనిపోవుమహావాతంబునుం బోలెఁ గొనిపోవ నాతండు పదియడుగులకోలఁది నిలాతలంబు చిక్కం ద్రొక్కి యాఁడిగిలంబడి నిలువం బట్టి యిట్లనియె. 159

ఉ. కోపము సంహరింపు యదుకుంజర పాండవకోటి కెల్లనుం
దేపవు గావె నీ విటు లధీరతఁ బూనికి దప్పినం బ్రతి
జ్ఞాపరుఁ డైనధర్మసుతు శౌర్యము ధైర్యము బాహువీర్యముం
[1]రూపఱి పోక కాదె యనురూపమె నీ కిది లోకనాయకా. 160

1 రూ పత శేక వా॰జ.

చ. ఇటు దగు నయ్య కృష్ణ శమియింపుము సాత్యకిఁ బంపినాఁడ విం
కట వనిలోని నీ దగుసమాశ్రయతఁ గౌరవసేన రూపు మా
పుట యనలీల నాకు ననుఁ బొల్లుగఁ జేయుట నీకుఁ బాడియే
కటకట నాపరాక్రమము గాసిగఁ జక్రము చేత నంటితే.* 161

వ. అనిన సవ్యసాచిసమయనిష్ఠకు శౌరి సంతోషించి రోషం బుడిపికొని యతనికిం బ్రియంబుగా మగిడి నొగలపైకి వచ్చి దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ బాంచజన్యంబు పూరింప నాథసంజయుండును దేవదత్తం బొత్తి గాండీవగుణచండనిస్వనం బొండొండ నిగిడించుటయును గౌరవబలంబులు భేరీమృదంగాదితూర్యనాదంబులు సెలంగ సూర్కొని కడంగిన. 162

క. అగ్గలిక మూఁగి సరిగొను, నగ్గితలిం గమర నప్పు డర్జునుఁడు గడుఁ గా
డగ్గఱి మెఱుంగుటమ్ముల, గ్రుగ్గించె వియచ్చరోత్కరం బగ్గింపన్. 163

వ. ఆసేనకుం దలకడచి భీష్మభూరిశ్రవశ్శల్యదుర్యోధను లడరి యర్జునిపై శక్తిగదాసప్తనారాచతోమరంబులు ప్రయోగించిన నతండు శక్తియు గదయును దోమరంబును నొక్కొక్కభల్లంబునను నేడునారాచంబు లేడింటను దునిమి పేర్చి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది నానాప్రకారగ్రరశరకలాపరూపంబునం గవిసి కౌరవసైన్యంబు నొప్పింప మఱియును దాను మందాకినీనందను నిశితనారాచజాలంబునం బొదివి భూరిశ్రవసునిచాపంబు ద్రుంచి తొమ్మిదివాలమ్ములు శల్యుమేనం గీలించి సురుసుటనుష్టంబు పదండవాలయమ్మున భేదించె నప్పుడు పాంచాలపతిప్రముఖు లగుబాహుబలులు గోలుతల సేసిరి మనబలంబులు గాండీవగుణనిష్ఠురనినదంబునం జెష్టలు దియ్యంబోయి వెల్లనయి యుండ భవదీయసుతులు శౌర్యోద్రేకంబున నాకేశసంధినుసరవంబుఁ బొదివి రట్టిసంకులసమరంబున మహేంద్రబాణంబుచేత మనదిక్కున. 164

ఆ. కెడసె హయము లొరిగెడ నయ్యె రథములు, చాఁపకట్టువడియె సామజములు
చటిసెఁ గాలుబలము చామరచ్ఛత్రకేతువులు నాయుధములుఁ దునియ లయ్యె.

వ. అప్పు డర్జునుండు కేశకలాపంబు శైవాలంబును బ్రేవులప్రోవులు ఫేనపుంజంబులును మేదోమాంసమస్తిష్కపటలంబు పంకంబును నగురక్తనదీప్రవాహంబు భవదీయసేనామధ్యంబునం బఱపె బేతాళక్రవ్యాదాదిభూతంబుల నోలలార్చ

* "చ. సరసిజనాభ నీ వనిఁగి చక్కఁగఁ జూచిన నీయజాండక
ర్పరములు నంతఁ గాలములు భిన్నవయంబులు గావె చక్రమున్
గరమునఁ జేర్చి దిట్టుఱఁ గౌరవసైన్యము గంత బాహువి
స్ఫురణము సూప జేల గుఱుదుప్పుంగప ఱోషము సంహరింపవే"
ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము. ఇది ముద్రిత ప్రైనయొక ప్రతియందు 161-వ పద్యమునకుఁ దర్వాత నున్నది గాని వ్రాఁతప్రతులయందుఁ గానరాదు.

నతండు దేవదత్తంబును బూరించుచు [illegible] బూరించి సింహ
నాదంబులు సేసి దంతి నమరంగ [illegible] స్థగితము [illegible] నాసంధ్యా
సమయంబున నిజసైన్యంబు [illegible] దుర్నివార
త్వంబును విచారించి భీష్మద్రోణ [illegible] బలంబులం దివియం
బంచి మరలి కరదీపికలు వెలుంగ [illegible] కృష్ణసహి
తంబుగా సుబ్బనం బొంగుచు [illegible] శిబిరంబునకుం
జని [illegible] కారంబులం
దమ దెస నానాదేశంబుల చతురంగ[illegible] గుములు
గట్టి చెప్పికొనుచుండ. 166

భీష్ముని [illegible]

క. వేగుటయు సత్వరంబుగ, [illegible]
సాగరతరంగములగతి, [illegible]. 167

క. [1]అతిశయమున [illegible] బలసం
తతి [illegible]. 168

క. కారుకొని మొఘమహా[illegible]
బాహాఢవీరరసవిస్ఫూర్తి [illegible]. 169

క. కురుసేనం జూచి యుప్పొంగి, [illegible] మిగిలి సము
ద్ధురలీల సూర్యచంద్రస్ఫురణము లొక్కెడన [illegible]. 170

క. వెలిఁగిరి బలములు సూర్యం,బులు నార్పుచుఁ జెలఁగ [illegible] చతురం
గలసద్దతు లొప్పఁగ వడిఁ, దలపడిరం [illegible]. 171

వ. ఇట్లు దాఁకి తోమరప్రాసప్రముఖంబులం [illegible] చుచుఁ గుంతతురికాదులఁ
గూలం బొడుచుచుం గరవాలపరశ్వధప్రభృతులం [illegible] గదా
ముసలముద్గరంబులఁ జదియ మోఁదుచు నఖాస్త్రాసంబులం బగుల [illegible].

క. పురికొనుచుం దెరలుచు నొ,హరిసాహరి [illegible]
విరియు నొకచోటఁ దిరుగుం, దిరుగక యొకచోట [illegible] నొప్పున్.

క. పలుచోటులఁ బలుభంగులఁ, బలుమొన [illegible] న
గ్గలిక నడరెఁ [illegible], తలతల మని మెఱయుఁ గురుపితామహుఁ డధిపా.

క. పటియును ద్రోణుండు వివిం,శతియుం గృపసోమదత్తశల్యులు గంగా
సుతులతోడఁ గడఁగి రర్జున,సుతుఁ [illegible].

క. వారలశరనిచయము దు,ర్వారవిశిఖపంక్తిఁ దునిమి [illegible]
డారూఢతేజుఁ డై వెలుఁ,గారెను [illegible] రణాంగణవేదిన్. 176

తే. భీష్ముఁ డభిమన్యుఁ గడచి యాభీలబాణ,జాలములు తీవ్రతరముగ సవ్యసాచి

1. అతిశయముగ.

మీఁదఁగురియుచుండఁగ నాతఁడు సమీరసుతశల్యశతుల నన్నింటిఁ దునుమాడెఁ దరతరంబ.

వ. ఇట్లు పోరుచుండఁ బాండవప్రముఖులగు నెల్లవారును నెల్లభీష్మాభిముఖులయి యయ్యం బయ్యిరు వాఁగును గొండచెఱియలు సొచ్చునట్లు సాఁగుచుండె నశ్వత్థామభూరిశ్రవశ్శల్య పుత్రచిత్రసేనులు నుత్సాహంబున సింగంబులపోలె నుగ్రంబుగఁ బోరుపాలికి నభి ముఖులై బోయిన సాఁగెను. 178

క. కని యుధ్ధుని నభ్యమను గురుసుతశల్యుని గురుని మీఁదఁ శల్యతనయునిపడముం దునిమి సుతు నీడనేసెను, ధనువు నఱికి నిశితవిశిఖములను నేసెన్. 179

క. హానిఁగొను నమ్మహాత్ముఁ డతనిపై నస్త్రము నట్టి ప్రక్క పట్టు చేయఁగఁ బటుదో స్సారంబు మెఱసి నొప్పించె, దానిఁ బ్రాణమున సద్భుతంబుగఁ బోరెన్. 180

ఉ. హా ధర్మపుత్రుని సకలబలంబులును, శౌర్యమున ధనకర్థ ద్యమునను సున్నమై విశిఖములు గాఁడ నద్భుతశక్తిని లెంతేసిట్టుఁ గొరవెంద్ర. 181

వ. ఇట్లు పరిభవించి యిట్టి దుర్యోధనుండు గనుంగొని యుద్ధమునం దంట నార్చి యుదగ్రవేగంబుల గన్ని గుఱ్ఱములఁ బొంది చిక్కువఱిచె నప్పుడు నీకొడుకు పంపున ద్రిగర్తులు గృతవర్మయును గేకయులును మత్స్యదేశుపేలరథంబుల వారును గవిసి నిలిచి కొండుకుఁబోవని రక్షించుచు. 182

మ. తెఱచిన జొచ్చి నడుంగి పోఁడు నజయుం డావిష్వలం జూచి యే
ర్పడఁగఁ బాంచాలసుతుండు నత్యుగ్రతం దీవ్రదుర్వార సారథిం
బడిపోఁ బంచి నిశాతబాణనివహంబుల క్షైర్యము
క్కఱఁ జూచి కెరలిన సత్వమున లీలఁగఁ శౌర్యసూచకంబై శోభిల్లఁగన్. 183

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు పురోగామియై సంపద దలకొనె నాఁటి. 184

క. శరములు మూఁటం గృపుఁ బఱిచి, శల్యునిపై మూఁడు నేసి శరమొక్కట ను గ్రంగతి దుర్యోధను, దుర్ముఖుఁ దుంగమముల నొకట నవనిం గూల్చెన్. 185

వ. అప్పుడు శల్యనందనుండు. 186

క. పటుతర ధృష్టద్యుమ్నుని, బాహుముష్టుల నతనిసూతుఁ బటురయమున సు స్పష్టముగ నొప్పించినఁ గంపితుఁడై నిలిచినతొల్లి మలఁతినవ్వు నొప్పున నొప్పెన్. 187

క. అప్పుడతనిపుత్రుఁ డుగ్రుండై యింతసేయుదుఁ బగుచు శల్యుకొడుకుధనువు నా ట్రుంపినఁ దునిమి ఖడ్గంబుఁ బూనిన మహాస్త్రంబు లతనియొడలం జొనిపెన్. 188

వ. ఇవ్విధంబున. 189

క. నొచ్చి సైన్యమునకు సందర్భమునఁ జంపుటయును శల్యతనయుండు విరథుం డై నిలిచిన నరుగుదెంచి, నాయుధపాణియై యెదుట మద మెలరారన్. 190

శల్యుఁ డరుగుదెంచి ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

క. పలకయును వాలుసు గొని త్వత్క్రముల గల యసముబాహుపగిదిఁ గవిసినఁ గొంతే యులు సూచి పెరుఁగుపడి యంబలమును నిబలముఁ బొగడెఁ బటుశౌర్యంబున్.

వ. ఇట్లు గవిసి. 192

క. వెరవున ధృష్టద్యుమ్నుని, శరనికరం బెల్లఁ బలక జిహ్మమునఁ గిరణ
స్ఫురణాతిభీషణం బై, కరవాలము మెఱయ నుగ్రగతులఁ గవిసెన్. 193

తే. కవిసి వ్రేసిన గ్రక్కున గద యమర్చి, యాఁగి వజ్రప్రహారంబు ననుకరింప
ద్రుపదనందనుఁ డడిచినఁ దునిసి యగ్గ్యాఁ, బలక రెండగు వాటునఁ బగిలె శిరము

క. తల వ్రయ్యలైనఁ బ్రాణం,బులును గృపాణంబు విడిచి భువిఁ ద్రెళ్లె నతం
డలుకొంది కురుబలం బా,కులతం బొందంగఁ గొండకూలినభంగిన్. 195

తే. ఇత్తెఱంగున నిజపుత్త్రుఁ డీల్గుటయును
గ్రోధదీప్తుఁ డై శల్యుండు ద్రుపదసూతి
మీఁదఁ గవిసిన నాతఁ డమేయబాణ
పంక్తి వఱఁగించె నుజ్జ్వలప్రభలు నిగుడ. 196

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 197

క. మానుష మేటికి దైవా,ధీనము సర్వంబు నస్మదీయస్వాయ
త్తేనలఁ బాండునృపాలక,సూనులు గెల్చెదరు కంటె సుతశతను జా. 198

క. చావును నోవును మనయో,ధావలికిఁ గెలుపు సుబ్బు [1]నావలికిని నీ
చే వినియెదఁ దుది నెట్టులు, శ్రీవిభవము పాండవులకుఁ జేపడున కదే. 199

వ. దుర్యోధనుదుర్నయంబున నేను దుర్వార్తలు వినుచు సుఖంబు లనుభవించు వాఁడ నైతిఁ గౌంతేయుల గెలుచునుపాయం బెట్టియుం గన్న వారముగా మనిన సంజయుం డది యట్టిద నీసైన్యంబుల సేనాంగంబు లనేకంబులు పొలిసె దొరలు మడిసెదరు దిరమై విను మని యి ట్లనియె నట్లు శల్యుచేత బహుబాణంబులం బొదువంబడి పార్షతుం డతని నపరిమితనిశితశరంబులం బొదువ నతం డతనివిల్లు దునిమి వివిధాస్త్రంబుల నెగడువఱచిన నాధృష్టద్యుమ్నుండు నొచ్చుటయుఁ జూచి సుభద్రాసూనుండు మద్రపతిం దాఁకె నప్పుడు కురుపతి పురికొల్ప దుర్ముఖుండును దుస్సహుండును దుర్మర్షణుండును సత్యవ్రతుండును చిత్రసేనుండును పురుమిత్త్రుండును వివింశతియును వికర్ణుండును నయ్యభిమన్యు మాఱ్కొనుట కలికి పాంచాలనందనుపై నడరి యొక్కొక్కండ పక్కమ్ము లేసిన నాపృషతపౌత్త్రుండు చలింపక యొక్కొక్కరునిం బెక్కమ్ము లేసి కరలాఘవంబు నెఱపి యందఱకుం జాలి సమరంబు సేయుచుండె. 200

క. నకులుఁడు సహదేవుఁడు మా,మకు నచ్చెరువాటుఁ బ్రియము మదిఁ దలకొన నం
బకవృష్టి గురియ నస్త్ర,ప్రకరంబునఁ బొదివె మద్రపతియును వారిన్. 201

వ. వారికి బాసట లై పాంచాలమత్స్యపతులు సైన్యోపేతంబుగాఁ దఱిమిన మన యందుఁ గలదండిమగలు శల్యునకు సాహాయ్యంబు సేసి రంత దినమణి యంబరమధ్యం బలంకరించె నట్టియెడ. 202

1 నావలనికి.

తే. భీమసేనుండు నేఁడు సంగ్రామమునకుఁ [1]దీటువల యగుఁ గా కని తీవ్రకోప
దీప్తుఁడై గద నూఁచుచుఁ జేయ నీఁక, తనయుఁ దనకు సమ్ముఖంబుగఁ దఱుముటయును.

క. నీకొడుకు లందఱును వెఱ, నాకులతం బొంది రప్పు డగ్రజుఁడు గజా
[2]నీకఘనుఁ మగధు మీఁద [3], ప్రేకంబునఁ బనిచె మారుతిం దలపడఁగాన్. 204

వ. పనుచుటయు నతం డుఱవడించిన. 205

చ. గజఘటలం గనుంగొని వికాసము మోమునఁ బల్లవింపఁగా
భుజశిఖరంబునందు గద పూన్చి మదంబునఁ దేరు డిగ్గి వా
యుజుఁడు గడంగి భీషణసముద్ధతిఁ దలపడఁ బర్వత
వ్రజముపయిన్ మహాగవిసి మహాప్రచండము దోఁచె నత్తఱిన్. 206

క. నిజసింహనాదమున న్మగ్గజములు గుంపియలు పగిలి కలగుండుపడన్
విజయాగ్రజుఁ డేర్చి ద్విజదస్త్రము పెచ్చలింప విస్ఫురితగతిన్. 207

వ. విక్రమవిహారంబునకుం జొచ్చు నప్పుడు ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండును గవలును ధృష్టద్యుమ్నుండును గరిసమూహారంబుపై శరనికరంబులు నిగిడించుచు భీముని నిరుగెలంకులం జేరి కవిసి రంత నకులనందనుం డగు శతానీకుండు హస్తికులము ప్రకరంబులు భల్లంబుల డొల్ల నేయుచు నడరె నట్టియెడ. 208

చ. మగధమహీశుఁ డేచి యభిమన్యునిపైఁ గరిఁ గొల్పె నుజ్జ్వలం
బగు నిశితాసనంబు దొడి యాతఁ డుదగ్రత ఘోరకుంభసం
ధిగతము గాఁగ నేసె నది యినత ప్రమ్రగ్గఁగ నప్పు డక్కజం
బుగ నేసె మాగధుం డునిసి భూస్థలి నయ్యగుపీనుఁగుం బడన్. 209

క. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు నుజ్జ్వల, దష్టోరగపుంఖమార్గణావళి నయ్యు
త్కృష్టగజఘటలఁ గలఁచె న, సృష్టంభవిజృంభణంబు వైరులు వొగడన్. 210

ఉ. కొన్నిటి హస్తముల్ సఱియఁ గొన్నిటి గొమ్ములు దుమ్ము దూలిగాఁ
గొన్నిటి కుంభముల్ వగులఁ గొన్నిటి గాళులు నుగ్గునూచగాఁ
గొన్నిటి బాగ్గ్రములు సలియఁ గొన్నిటి వీఁపులు పిండుపీఁచుగా
నన్నిటి భీముఁ డుద్భటగదాహతి నేసిక వేఁట లాడఁగన్. 211

క. అభిమన్యుద్రుపదసుత, ప్రభృతు లతనితోన మెలఁగి బడలుపడఁగ న
య్యిభచయము నిశితవిశిఖ, క్షుభితముగాఁ జేసి రేపు సొంపారంగన్. 212

క. ద్విపచయము లోలగతి విఁగు నెత్తురు గ్రక్కుచుఁ గూలెడివి గదుపులై కలయం
దిరుగుడు వడిగొనిడివిఁగు భువిఁ, బోరలేడివిఁను నయ్యెఁ బవనపుత్త్రమునుమునన్.

క. ఏనుఁగుపెంటుల గనఁ బూనుఁ, బూనుఁ వడిసి విలయకాలదండధరునిచం
దానం బొఁదవని మాగధ, సేనం బీనుంగుపెంటఁ జేసి చెలంగెన్. 214

క. శరములవేగంబున గద, పరుసదనంబునను గలఁగఁబడి చేడ్పడ నా

---

1 దీటుగద యగుఁ. 2 నీకప్రగమిఁ గదు వీఁక. 3 లోఁకఁజీవితము.

కరయుగం దోలెను భీముఁడు, పెరవున గోపకుఁడు గదుపు పిలిచినపాడ్కిన్. 215

క. పెనుగాలిఁ దూలు మొగిళులొ, యన నిభములు వీఁకఁగి నిజబలావలి సదియం
దనమీఁదఁ బాఱ దుర్యో, ధనుఁ డదలిచి సస్వాస్య న్యతేజుఁ బురికొల్పెన్. 216

క. పతి పురికొలిపిన నను, నతిశయముగఁ బొంగుజలధి యనఁ గ్రమ్మునఁ గౌ
ద్ధతబలము నిలిపె నస్త్రం, గతి నెలిమిలిశక్తిక్రియ నిరూఢస్థితి న్గురు. 217

వ. ఇట్లు గలిపి యార్చి తేఁకీఁమం జొచ్చునప్పుడు దనుసనుం ద్రౌపదియు ధృష్టద్యుమ్న
సౌభద్రప్రముఖు లగు నభికజనంబులు. 218

క. విడుచక దాపట నలసటఁ, గపేషు పెుటయు నిలిచి యపుడు శౌగణసేనం
గడిఁ జిక్కువఱిచి రొక్కొస్నడి, నస్త్రులవానఁ గురిసి మద మలరంగన్. 219

క. అడవి దరికొనినపానగు, చుపున్నస భీముండు గౌరవపృథ్వీపాలుం
బొడి సేయు మఁ జేర్చం దన, రిపుండలు మనము నంత కంగ సుచ్చుచు నుండవె.

క. [1]ఉరమునఁ గటి స్ఫుటఁ దొడలం, జరణములం గౌరవేంద్రు చతురంగంబుల్
ధరఁ జాపకట్టువడ నిస్ఫురగతిఁ దాఁకుచు పవమానసుతుఁడు వెలింగెన్. 221

తే. తుంగమదుపున నాడుమాతంగవిభుని, భంగి భవదీయసైన్యంబు బడలువడఁగ
లీల నిస్సంభ్రముం డయి కేలి సలిపె, గాలిమా ల్పట్టి గగనచరాలి వొగడ. 222

క. వెఱచఱచి వెగడునడిని, వ్వాలఁ గనుడుదుఁ గురుబలంబువీరు లటనిడ
గ్గఱ కంత నంతఁ జూడఁగ, సుఱక నదీసుతుఁడు దాఁకె సుస్ఫుటభంగిన్. 223

క. అరదంబురవము సెలఁగఁగ, శరములు వాయుజునిమీఁద సాంద్రముగ వెసం
గురియుచు నడరెడుభీష్ముని, పరభసముగ మాఱుకొనిరి సాత్యకి గడిమిన్. 224

వ. ఇ ట్లుదిర్చిరం జూచి 225

క. అంబరము పగుల నార్చి జనంబు వొగడఁ గృష్ణునసుజానకు మార్గణాని తీ
వ్రాంబకములు పదియింట నలంబుసుఁడు పదంగకంబులం గీలించెన్. 226

వ. ఇవ్విధంబునం దాఁకి పెట్టు నొప్పించినం గోపించి. 227

చ. శినిమనుమండు నర్జనుజ శీఘ్రిమ నాలుగురారసంబులన్
వెనుక కొడుంగఁ జేసి పటువిక్రమ మొప్పఁగ నార్చి యార్చినన్
విని కనుఁగ్రేవ గెం పడర వీరరసోద్ధతిఁ జూచి సోమద
త్తునితనయుండు బిట్టలనితోఁ దలపడ్డ నుతించె సైన్యముల్. 228

వ. ఇ త్తెఱంగునం దలపడి. 229

క. భూరిశ్రవుండు దొమ్మిది, నారాచము లతని మేన నాటించిన నా
శౌరవ్యునిఁ బటువిశిఖాసారంబున ముంచి నొంచె శైనేయుండున్. 230

ఉ. ఈసునఁ దాసుఁ దమ్ములు నరేంద్రుఁడు గ్రందుగ సోమదత్తికిన్
భాసటగాను కడంగ నట పాండవులున్ హరితమ్ముఁ గూడి పె

1 ఉరమునసును గటిఁ జొడలం.

[illegible]సిరి [illegible] మీఱి బకారి యస్త్ర సం
[illegible] భవత్కుమారులన్. 231

[illegible] భీముని [illegible] మూర్ఛఁ బొందించుట

ఉ. [illegible] భీము నెదిర్చి యార్చుచుం
దొ[illegible] సూతుఁ [illegible] వే
గమ్మ [illegible] నవ్వి యయి
[illegible] బదినారసంబులన్. 232

సీ. [illegible] సూతుఁ [illegible] నేసిన ధరణినాథుఁ
[illegible] మూఁట
[illegible] ఘన[illegible] ద్రుంచినఁ బ్రదీప్త
[illegible] వృకోదరుండు

ఆ. విల్లు [illegible] నారసంబు దొడిగి
[illegible][1] [illegible] నేసిన, మూర్ఛ వచ్చి యతఁడు మ్రొగ్గె నధిప.*

క. [illegible] రాజతనయుఁడు గృష్ణా
[illegible] పటు ప్రదరపుంజములన్. 234

ఉ. [illegible] భీముఁ డేచి దు
[illegible] శల్య్య న
[illegible] నిసుల
[illegible] గజంబులట్ల [illegible] 235

వ. [illegible] సేనాపతి సుషేణజల
[illegible] వివిత్సు
[illegible] లడరించుచు నతనిం
[illegible][2] [illegible]లమృగంబులం గని కవియు
[illegible] భల్లంబునం ద్రుంచి బాణత్రయంబున
జలసంధు [illegible] గని[illegible] సుషేణు[illegible] వలుఁదనారసంబునా
[illegible] జంపి [illegible] నుత్తమాంగంబు వెడఁ
[illegible] భీమ[illegible]రథుల నొక్కమ్మడిం బెక్కు
[illegible] గీటడంగించిన.

క. [illegible], [illegible] భీష్ముఁ డేచి వీనరథికు లం

---

1 [illegible]

* తే. "[illegible] సైన్యంబు [illegible]
[illegible]"
[illegible] 223 [illegible] దర్వాతఁ [illegible]
[illegible]. 2 [illegible]లమృగంబులం.

దఱిఁ జూచి రాచకొడుకుల, నఱుమాడెడు భీముఁ డిట్టు నడుమంగం దగునే. 237

వ. అని పురికొల్పికొని తొడరునట్టియెడ. 238

క. మిగిలి పవమానసుతుపై, భగదత్తుఁడు మత్తగజముఁ బఱపి [illegible] నా
శుగములఁ బొదవిన నష్టెయి, మొగిళులు రవిఁ బొదువువర్షముఁ దలఁపించెన్.

చ. కని యభిమన్యుముఖ్యు లవికంపితవృత్తిఁ గడంగి యేసినం
దనువున నెర్ర రక్తజలధారలు గ్రమ్మఁగ వారణేంద్రుఁ డే
పున నెలయేరు లొక్కమొగి బోరనఁ జక్కఁదరంగ లీలఁ గ్ర
క్కొని ఘనకేళి సల్పునడగొండగతిం సముదగ్రమూర్తియై. 240

క. కవిసి బలముఁ జంపఁగఁ బాండవయోధులు నివారింపఁగఁ జాలక ని
చ్చ పడఁగఁ గని వెల్లుగఁ గౌరవసైన్యము లడరె సుస్ఫుటగర్జనములన్. 241

తే. అప్పు డుబ్బి దుర్యోధనుఁ డతిరయమునఁ, దేరు వఱపించి మారుతిఁ దగువతోడఁ
గడిసి బలునారసంబు వక్షమున నాటు, నొల్లబోవుచు సిడమునఁ దూలిగొనియె.

వ. అయ్యవసరంబున. 243

ఘటోత్కచుండు మాయాబలంబునఁ గౌరవసేనపై విజృంభించుట

క. మనసేన వెర్చి వెల్గార్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు సెలఁగి జనకుఁ జే
కొని యిది మాయ ఘటింపఁగ, ననురూపం బైనవేళ యని తలఁచి వెసన్. 244

వ. కైలాసశైలాకారంబును జతుర్దంతసారోదారంబును సుద్ధామగమనదుర్వారంబును నగువారణంబు నెక్కి వజ్రజ్వాలాభీలబాహుదండుం డగుచు నయనసహస్రం బొప్ప నప్పాండవులకుం దోడుపడ నైరావణారూఢుం డై యింద్రుండు వసు దెంచె నను బుద్ధి వైరులకుం బుట్టునట్టుగా నంజనవామనాదిదిగ్గజంబు లిట్టివి యని వినంబడు నాభంగిమత్తేభంబుల నెక్కి తక్కటిదిక్పాలురపోలికం దోడి దానవులు గొలంకుల నేతేరం గురుపతిపైఁ దోఁతెంచి యతని కడ్డపడుభగదత్తు దంతిం బొడిచె. 245

క. అమ్ముల నేనుఁగుకొమ్ముల, నమ్మత్తగజమ్ము నొంచి యతిముదిమనసై
న్వశ్మెల్లఁ జదియఁ బఱచె భయమ్మున మొగతిరిగి దిక్కు లద్రువ నొగలుచున్.

వ. ఇట్లాభీలంబుగా భగదత్తుశుండాలంబుఁ దోలి యురవడించి. 247

క. దనుజపతి యేచి దుర్యోధనుదెస కడరుటయుఁ దప్పి తామువాఁ డాహా
ర్యున కిట్లను హైడింబుఁడు, దనమాయాగర్వమున సుదగ్రుం డయ్యెన్. 248

క. భగదత్తు నెగిచి కౌరవ, జగతీశ్వరుమీఁదఁ గవిసె బరభసవృత్తిం
దగ నడ్డపడక తడయుట, మగఁటిమియే పొదువ వలఁదు మనుజాశనునిన్. 249

చ. తలఁకెడువాఁడు గాఁడు భగదత్తుఁడు భీమతనూజుతోడ ని
ట్టలముగఁ బోరఁ జాలు నకటా కరి మోరువ దేమి సేయు వి
చ్చలవిడి భూవిభుం గవిసె సామజముల్ వెస నేయఁ దంచు జో

దులకును జేయి సాచి మును దోలె నతండు రథంబు బల్విడిన్. 250

వ. ఆచార్యప్రభృతు లగు రథికవరులును గూడికొని కురుభూపతి కడ్డపడి హిడింబానందనుస్పర్ధఁ గ్రందుకొని వివిధాస్త్రంబు లరగించి రంత నక్కడ నతనికిం దోడ్పడఁ గమునిష్ఠితమతిఁ బాండవపుత్రులును బాంచాలమాత్స్యప్రముఖదండనాయకులును బ్రతివీరుల ననేకవిశిఖంబులు గురియ నప్పుడు పోరు ఘోరం బయ్యె నందు మందాకినీనందనుఁడు సమరసంరంభసన్నద్ధుండై కౌంతేయబలంబులం గనుపుఁగొట్టె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుం డుత్కటోద్దామవిక్రమాభిరాముం డగుచు సింహనాదంబు సేయ బ్రహ్మశిరోదాస్త్రంబు ప్రయోగించినతనియనంతానళంబులు నలిరేఁగి నీసైన్యంబుల బాహుబలదర్పం జేసినం గని గాంగేయుండును గుంభసంభవున కిట్లనియె. 251

క. ఈయనుజుఁ డెంత యోధుఁడు, సేయఁగ మది గొల్ప దస్త్రశిఖరికిఁ జేరం
దోఁ నుజమిత్రులను నేఁటికిఁ, బోయి మనము వత్త మెల్లి ప్రొద్దున ననికిన్. 252

ఆ. అనిన నట్లకాక యని ధనుర్బాహుఁడు, డప్పు డాత్మపక్షమైనరథిక
కోటి కెల్లఁ జెప్పికొని యుని సేయుట, నిలిపి తివియఁ బంచె బలము నెల్ల.

వ. ఇవ్విధంబున. 254

క. కౌరవబలములు దిరిగిన, భేరీశంఖాదితూర్యభీషణరావో
దారసటుసింహనాదస్ఫారవిలాసంబు లయ్యెఁ బాండవబలముల్. 255

తే. చిన్నవోయిన సేనాపతులు సేయఁ గలుగు, వారలు నిషిదల కరిగిరి పరఁగ భీమ
సేనుకోడును నర్గసమేతుఁడై వెలఁగి వారు, చెన్నుసొంపారఁ జని రాత్మశిబిరములకు.

వ. అని యిట్లు నాలవనాఁటి ధార్తరాష్ట్రులు నోలపోవుట సెప్పిన విని సంజయునకు ధాంధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 257

చ. అనిఁ బలుమారు నాత్మజులమావలి కెప్పుడు మేలుచేయు నా
తనయులగుం బరాక్రమము తక్కువయుం బ్రకటింప విందు భీ
ష్మని గురుని వెల్వఁగ నక్కడఁ గలశూరుల నెల్లను వారు నీరికిం
గొన నిటు సంతసంబు గుటున్ గత మెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా. 258

క. అనుటయు నాతం డిట్లను, విను మాపధగుణము మంత్రవీర్యము మాయా
జనితసమగ్రస్థితి గా, వనఘా నీ కేను మున్న యది యెఱిఁగింతున్. 259

ఉ. పాడియు సత్యముం గలుగు పాండుతనూజులు నీదుపుత్త్రు ల
ప్పాడిని నోడ నిత్యఱఁగు పాపము సేయఁగఁ జూచి తీవ్ర న
క్కీ డిటు సేయ కే లుడుగు గెల్వదె ధర్మువు వారిగెల్పు మీ
యోడుటయుం బ్రసంగు విదురోక్తులు వింటివి గాదె యేర్పడన్. 260

క. నీయడిగినభంగిన గాంగేయుఁ డడిగె నట్లు వారు గెలిచి చనినయా
రేయి కురునాథుఁ డాతని, కాయన సెప్పినవిధంబు నభివర్ణింతున్. 261

వ. భీష్ముండు దుర్యోధనున కిట్లనియె నొక్కయెడ బహుమానముఁ జెప్పెదఁ బాండ
వులకు వాసుదేవుండు సహాయుండై యుండుట సర్వగుణ నెఱుంగుము యనంధర్మంబులే
దప్పర మేశ్వరుఁడు మహాత్వంబు చెప్ప నెఱింగెదు వాసు దేవుండు ప్రతి తలఁచిన
వారల కాపదలు లేవు కౌంతేయు లతని నెఱింగి యుపాశ్రయించుచుండిరి నీవు నరకు
సేయవు వినుము చప్పెద మానసపపస్సు సుస్థిరవర్తనంబు సగ్రప్రదేశంబున
దేవతామునిగంధర్వప్సరోగణంబులు గొలువఁ గొలువుండి కమలాసనభవుండు.

తే. మణిగణోజ్జ్వల హైమవిమాన మొకటి, యంబరంబునఁ గాంచి సంభ్రాంతుఁ డగుచు
సన్నిహితుఁ డగు చూచి హర్షంబు సంభ్రమంబుఁ దలకొనఁగ నిని నమస్కరించి.

క. లోకోత్పత్తిస్థితివిలయాకలనవినోద మునిగణార్చిత నిగమా
త్మాకల్ప నిర్గుణాత్మక, శోకభయాపహ సదంబు శోభనరూపా! 264

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల సంస్తుతించి యిట్లని విన్నవించె. 265

క. నారాయణ నీకే గడు, గారవమునఁ బుట్టె యుజ్జగము లన్నిఁ గనన్
పానమతిం గావించితి, నీకతన నీని కెల్ల నిలు వొప్ప గుణాఢ్యా. 266

క ఇత్తఱి మనుష్యభువనం, బుత్తలపడు చున్న దసుర మహోగ్రులచే న
ర్వస్తుత్తముల నీవు కరుణాయత్తమతిం బుట్టవయ్య యసురవినాశమునన్. 267

క. నరసఖుఁడ నీవు సఖుఁడును, నరలోకమునన్ జనించి నానాదైత్యే
శ్వరుల దెసఁ బీడ లుడుపుము, ధరణీభారంబు వాయఁ దైత్యగణములన్. 268

వ. అని వేడికొని వినతుం డగు యద్దేవునితోడి నీడయుం బోని నరనామధేయుం
డగుమహాపురుషుం బ్రార్థించిన నన్నారాయణుండును గరుణార్ద్రదృష్టుంబున
వీక్షించి యట్ల యగుత్యదుం గాక యని యానతిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసిన
నక్కొలువువారెల్ల నచ్చెరు వంది. 269

క. పరమేష్ఠి నీవు గడుఁ దత్పరతను వినయంబు సేసి ప్రార్థించితి వె
వ్వారొకో వీరలు నావుడు, సరసిరుహాసనుఁడు సెప్పె సంప్రీతిమెయిన్. 270

క. పరమమును లాదిపురుషులు, నరనారాయణులు వీరు నా కాంక్షల్
నరహితముగఁ బ్రార్థించితి, ధరఁ బుట్టుం డనుచు దానిఁ దలకొని రిది దయన్ 271

క. ఇలఁ గ్రీడగఁ బుట్టినవీరలఁ గేవలమర్త్యు లని నరకు సేయుని వా
రలు సెడుదు రెఱిఁగి భక్తిం, గొలిచినవారలకు శుభ మగుచు వినుఁ డెందున్.

వ. అని యొఱింగించి బ్రహ్మ తనలోకంబున కరిగెఁ గొలువువారలు నిజస్థానంబులకుం
జని రిక్కడ నీకథ నారదజామదగ్న్యవ్యాసాదుల చేత వింటిం గొల్లయు మహా
మునులు నిన్ను నరనారాయణుతోడి వైరంబు వలవ దని వారించిన కాదె నీవు
మదాంధుండవై మానవైతి వింక నైనను గృష్ణు నాశ్రయించి పాండవులతోడి
పొత్తున మెలంగి బ్రదుకు మని చెప్పి భీష్ముం డూరకుండెఁ గౌరవపతియు నప్పలు
కులు పెడచెవులం బెట్టి మీరు దగువారు సేయుహితోపదేశంబు లాదరించదగు

యని పలికి సంజయుం డమ్మహీపతి కి ట్లనియె. 273

భీష్ము[illegible]ద్ధక్రమము

క. వేగినఁ గౌరవసేనలు, వేగమ మిక్కిలి సేసి యనికి వెడలెం దీవ్రో
ద్యోగగతి భీష్ముని ముందట నిల్చి, సాగరములు మేర దప్పుచందం బొందన్. 274

వ. ఇట్లు కౌరవబలి మకరవ్యూహం బమర్చుకొని నిలిచె నంత పాండవులును శ్యేన వ్యూహంబుగా నలంకరించి యందు ముఖంబున భీమసేనుండును నయనంబుల ధృష్టద్యుమ్న శిఖండులును శిరంబున సాత్యకియును గంఠంబునం గిరీటియు వామ పక్షంబున విరాటద్రుపదులును దక్షిణపక్షంబునఁ గేకయులును వీఁపున నభిమన్యు ద్రౌపదేయులును పుచ్ఛంబున నకులసహదేవసహితుం డయి యుధిష్ఠిరుండును నిలిచి రుభయపక్షంబుల సన్నద్ధంబు లగు నయ్యుభయవ్యూహంబులు మెదురతూర్య నినాదంబులు దిగంతరంబులు నిండ నొండొంటిం గదిసిన 275

క. మకరవ్యూహం బనుపమ, మకరాలయ మనఁగ శ్యేనమహావ్యూహోజ్జ్వలుఁడై
మకరధ్వజుఁ డుండి, యని గ్రాలముగఁ బోర్చు సమాయత యుధిష్ఠి. 276

ఉ. వచ్చి [illegible] గని యుగ్రప్రచయంబునఁ గప్పె నాతఁడుం
జిచ్చున [illegible] దారుణ భీము నొంచి ము
చ్చిచ్చు [illegible]గఁ జేసె నదుర్జితసేన నంత ని
[illegible] విక్రమంబునన్. 277

క. [illegible] ద్రోణ [illegible] ప్రముఖుల కెల్లన్
[illegible] సూచి యుదారసేనలు దెరలన్. 278

వ. అట్టి యవసరంబున గురునిం గని యు[illegible] కి ట్లనియె. 279

తే. పట్టి [illegible] పాండుసుతుల, నీవు భీష్ముండును నలిగిన దేవతలకు
[illegible] లొప్పరికింపఁ దగునె. 280

వ. అనిన విని [illegible] యతనితో ని ట్లనియె 281

తే. ఎన్నఁడును [illegible] సముద్రంబులోన బుట్టి
[illegible] వారి గల్వ,మూతు శక్యం బె చవి గానిమాటలేల.

క. అనుచు [illegible] గడచి నడచినఁ, గని పాండుతనూజసైనికవ్రాతంబుల్
గనుకని విచ్చిన సాత్యకి, యనిలజనం బెసఁగఁ [illegible] నస్త్రాచార్యున్. 283

ద్రో[illegible] పాండవసైన్యంబుపై గవియుట

సీ. తాఁకి [illegible] గవియించిన నవ్వామ బడిదంపునారసములు
గురియుచు [illegible] గురిసిన నొచ్చియుఁ దెరలక యాతండు తీవ్రభంగిఁ
బెనఁగంగఁ జూచి పావని [illegible] గురునిష్టనిశితాస్త్రసంతతి నించి నొంచె
నంత శల్యుండును [illegible] నతనికిఁ దోడ్పడి యెదరి భీము

ఆ. నేయఁదొడఁగుటయును నేత్తఱి ద్రౌపదేయులును దానుఁ గవిసి యుగ్రలీలఁ

బటురయంబుమై సుభద్రాసుతుండు దు,ర్వారవిశిఖతతులు నాటఁ బొదివె. 284

చ. కడువడితోడ నప్పుడు శిఖండి ధనుర్గుణనిస్వనంబు ది
క్కులదరఁగ బాణజాలము వియత్తలిఁ గప్పఁగ నిస్సపత్నముల్
సుడివడ భీష్ముఁ డాకులతఁ జూచి మనంబున నాఁటి దాసితోఁ
బోడుతునె యంచు మార్కొనక పోయెఁ దొలంగి యతండు భూవరా. 285

క. కనుఁగొని కురుపతి యాచా,ర్యునిఁ బురికొలుపుటయు నాతఁ డుద్దామగతిం
జని కడిమి మెఱయ నుజ్జ్వల, ఘనమార్గణపుంజముల శిఖండిఁ దెరల్పన్. 286

క. అమ్మెయిఁ గౌరవులును ద,ర్పమ్ములరఁగఁ జెలఁగుటయును బాండవబలముల్
సమ్ముఖమునఁ దలఁపడినను, సమ్మర్దం బుగ్ర మగుచు సంగ్రామమునన్. 287

క. ధూళుల మేఘంబులుఁ గర,వాలాదినిశాతహేతివక్త్రాంశుతట
న్మాలయు గుణరవగర్జలుఁ, గీలాలపువృష్టికిం దగెను నప్పుడు దనన్. 288

క. ప్రోవులు గట్టినగుఱ్ఱపుఁ, బ్రేవులు నేలఁగులుతఱచు నేనుంగులు ని
ర్త్రావిలత వెల్లచీరలు, గావులు నైన భటనికాయకాయంబులు నన్. 289

క. సమరాంగణంబు గడుఘో,రముగా నిరుపాఁగుఁ బోరు రథసంఘము ని
క్కమితి వడఁకాడెఁ బొగడెదు, నమరులయులి వడఁ గెడ జడల నతినిబిడముగాన్.

క. అనిలజభీష్ములు దమతమ, మొనలకుఁ గన్నాకు లగుచు మునుకొని వడి న
ర్జునకుంభసంభవులప్రా,పునఁ జూపిరి విక్రమంబు భూరిబలంబున్. 291

క. భీముని దెసఁ గాలింగో,ద్దామగజానీకసంగతత్వస్ఫురణా
భీమగతిం దఱిమెం గురు,భూమీశుఁడు భీష్మగురులు పొదవ బలిమిన్. 292

చ. అఱిముఱి నీకుమారవరు లత్తఱి నందఱు నాబకారిఁ బ్రే
నుఱిక రథంబులం బఱవ నుజ్జ్వలశైలము మేఘబృందముల్
గిఱికొనఁ గప్పిన ట్లయినఁ గ్రీడి గుణస్వన ముల్లసిల్లఁ దే
ట్తైఱ విశిఖప్రతాన మసురీప్రసమీరము సేవ చూపినన్. 293

క. ఆరథనివహంబులు న,వ్వారణములుఁ దెరలి మరలి వడిఁ బఱచుటయుం
గౌరవబల మెల్లను రణ,శూరుఁడు గాంగేయు మఱువు సొచ్చె విశలస్థై. 294

వ. ఇట్లు సేన మొగతిరిగినం గని సుయోధనుండు బరవసంబునం బురికొల్పి చేయి
వీచుచు నగ్గలిక నడచినం గాంభోజగోపాలసింధుగాంధారసౌవీరత్రిగర్తకళింగ
ప్రముఖబలసంగతులై శకునిసైంధవులు దుశ్శాసనుం బురస్కరించికొని యరుదెంచి
భీమపార్థులం బొదివిన ధర్మనందనుండు వెన్నుదన్ని యడల్పినం జేదికాశికరూశ
పాంచాలసైన్యంబులతో ధృష్టద్యుమ్నపురోగము లగురథిముఖ్యులు గడంగ
కవిసి రప్పుడు విందానువిందులు గాశిరాజును సైంధవుండు భీమసేనుని వికర్ణుండు
సహదేవునిఁ జిత్రసేనుండు శిఖండిని దుర్మర్షణుండు విరటునిఁ ద్రిగర్తులు నకు

లుని ద్రోణుండు చేకితానసాత్యకులను గృపహార్దిక్యులు ధృష్టద్యుమ్నుని సౌభ
ద్రుండు సాల్వకేకయులను ధృష్టకేతుఘటోత్కచులు నీకొడుకులం దలపడిరి
యుధిష్ఠిరుండు దాను మద్రేశ్వరుం దాఁకె నిట్లు సంకులసమరం బైన నస్త్రశస్త్ర
సంఘట్టనంబున పొడలుమంటలు మింట నడరి మధ్యాహ్నప్రచండంబు లై
యున్నచండకిరణుకిరణంబుల మిగిడింప నరదంబులు దాఁకి పడి పొరలుకరు
లును గరిహస్తకర్షణవిధ్వస్తంబు లగురథంబులును దురగఖురపుటవిఘట్టిత
గాత్రు లగుపదాతులును బదాతివర్గనిర్గళప్రహారధారాళరక్తసిక్తంబు లగు
ఘోటకంబులు నై నమాచుంబితచరులకు పెక్కుసం బయ్యె నట్టియెడ. 295

క. భీమునిపోనుట గడు సు,ప్తాముం బై మెఱయుటయుఁ బితామహుఁడు శర
స్తోమువిదారితుఁ జేసె మ,హామహిమోత్కటుఁ డగుచు నతనిం బెలుచన్. 296

క. కనుఁగొని సాత్యకి యేసెను,గునకు సిడులు సూపినట్లు కోపంబున భీ
ష్మునిమీఁదఁ గవిసి యుజ్జ్వల, సునిశితభల్లంబు లేసె సురలు నుతింపన్. 297

ఆ. అలిగి యిభికుఁడు సూతుతలఁ దెగ నేసిన, నధిప వృష్ణివీరునరద మిట్టు
నట్టుఁ దిరిగె నప్పు డాకులగతి ఘోట,కములు దద్బలంబు గలఁగఁబడఁగ. 298

క. మదలుపుడు పట్టుఁ బడి లేం, దురగమునకు వేగ వేగ యడ్డము సనుఁ డా
తుడుఁ దన యిష్వాసు సాత్యకి యె,చ్చరఁ బోరుఁ దనుసులివు వారిసేనఁ జెలంగెన్ 299

తే. విశిఖనిఘుఁ డగు నావృష్ణివీరుమీఁద, నేయ నొల్లక మాతండ్రి యొసక మెసఁగ
బాహుబలమునఁ బాండవవ్యూహవిదళ,నంబు సేయఁదొడంగె భూనాథముఖ్య 300

క. అంత విరాటుఁడు లయమునకా,ంతనుఁడుం బోలెఁ జేర్చి యతిరభసమునన్
శాంతనవుఁ గదిసి యేసెం, గుంతీసుతు లలర మూఁడు క్రూరాస్త్రములన్. 301

క. వసి తురంగంబుల నొ, నేసెఁ గొంచి భీష్ముఁ డిషుదశకమునం
జేసె నతని రక్తజలా,ద్భాసితగాత్రుఁడుగ రెండుబలములుఁ బొగడన్. 302

వ. అట్టియెడ. 303

శా. గంగానందనుఁ దాఁకె నస్త్రనుఁడు వేగా నస్త్రమై రాజు పే
ర్చం గీరిగతి యస్త్రస్త్రిఁ జని యశ్వత్థామ షడ్బాణవి
ద్ధాంగుం జేసెఁ గిరీటి నవ్వుచుఁ దదీయం బైనచాపంబు ద్రుం
చెం గోదండము వేఱొకండు గొని యేసెన్ ద్రోణి పెక్కమ్ములన్. 304

క. గురుసుతు పటుపుటంపులు, నరనారాయణులు నొచ్చినన్ నరుకడక
న్నరుణం బగుటయుఁ దద్రుచి,పరంపరలతోన నిగిడె బాణచయంబుల్. 305

క. ఉరక నరుఁ డట్టు లైమయు, వఱువుల్లుగఁ జేసి లీల నంగము నెల్లం
బఱియలుగఁ జేయు నాతం, [1]డఱు మెడలక మఱియు నేసె నధికరయమునన్.

క. నొచ్చియుఁ బనఁగినఁ గృపయును, మెచ్చఁగదిరి విప్రితోడ మొయికొని పో రి

---

1 దఱు, దుఁఱక.

ట్లచ్చుపడ నేటి కని విన్యాసమ్మునఁ ద్రుంచి [illegible]. 307

వ. తదనంతరంబ. 308

ఉ. భీముఁ డుదగ్రదర్పమున భీష్మ [illegible]
గ్రామణి భల్లపంచకమున [illegible] సింహ [illegible]
భీమధృతిం [illegible]
భూమిపు నిట్లు సీదుప్రముఖప్రత్రగు [illegible]. 309

వ. కనుంగొను జనంబులు, 310

క. చండవిరోధితిమిరమార్తాండుఁ [illegible] లనఁగఁ [illegible]
ద్దండతఁ బెనఁగుట ధృతరాష్ట్రుం [illegible]

వ. అని రట్టడియెడ. 312

క. కురుపతికిఁ జిత్రసేనుఁడుఁ, బురుమిత్రుఁడు [illegible]
యురవడిఁ దఱిమిన [illegible]. 313

క. పురుమిత్రుని నేఁ డుజ్జ్వల, శరములు గంగాతనూజ [illegible]
స్ఫురణమునఁ జిత్రసేనునిఁ, [illegible]. 314

తే. ఎన్ని శరముల నభిమన్యుఁ డేసెఁ [illegible] చిత్ర
సేనపురుమిత్రు లతని నేసిరి [illegible], విశిఖములు [illegible] మీన. 315

ఉ. అతఁడు చిత్రసేనుని శరాసన [illegible] త్రుంచి ఘోటక
వ్రాతము నొంచి [illegible] వ్రచ్చి శరంబులు [illegible] గ్రుచ్చి [illegible]
ద్ద్యోతితుఁ [illegible] కర ముష్టి [illegible]
వే తఱియంగఁ జొచ్చి పొదివెం బటు [illegible]. 316

క. ఆసౌభద్రుం డుగ్రపు, వేసవి [illegible]
యాసంబుగ దరికొనుగతి, భాసితశరశిఖలు [illegible]. 317

క. రంగత్ప్రథన [illegible] రంగముఁ [illegible] కాండ [illegible] డగుపాండవీ
లం గడఁగి వీరనృత్యము, సంగరరంగమునఁ జేసె శత్రులు మెచ్చన్. 318

వ. ఇట్లు పేర్చి కురుబలంబు నేర్చునభిమన్యుఁ జూచి జనితమన్యుండై సుయోధనతనుజుం
డగులక్ష్మణుండు. 319

అభిమన్యులక్ష్మణకుమారుల [illegible]

క. తలపడి నానాస్త్రము లుగ్రలీలం గురియుటయు నతఁడు కాండము లా యీ
ట్టల మైనయలుక నాతని, లలితోరస్స్థలమునం గలయ నాటించెన్. 320

చ. తెరలక లక్ష్మణుండు దృఢదీప్తశరావలి పార్థపౌత్త్రుపైఁ
దొరఁగఁగఁ జేసినం గినిసి తొల్త హయంబులఁ జంపి సారథిన్
ధరఁ బడ నాతఁ డేసి విరథత్వము నొందియు నిద్దుమన్యుఁ డు
ద్ధురగతి శక్తి [illegible] నది ద్రుంచె మహేంద్రునిమన్మఁ డమ్ములన్. 321

---

1 [illegible].

ఆ. శరశ్రేణిఁ ద్రుంచి తీవ్రసాయకహతదేహుఁ, జేయఁ దొడఁగునతనిచేతిబలుపు
సూచి కృష్ణుఁ డనిలజసుతుఁ దనతేరిపై, నిడి తోలంగఁ దెచ్చె ¹నల్లఁ జూడ.

క. కుపితాంతుఁ డై యోధాగ్రేసరులఁ, బురికొలుపుచు భీష్ముఁ డపుడు పోరికి నడరం
గరిహయరథభటనివహము, ఘనతర జలదనిబిడగగనతలముం బోలెన్. 323

ఉ. సాత్యకి యప్పు డేచి శరజాలము చిత్రలఘుస్ఫుటత్వసాం
గత్యని రాజసమునఁ గౌరవసేనఁ గలంగఁ జేసి యా
ఘాత్యమునం బిసర్చిన సువర్ణమహస్కుఁడు సోమదత్తి యా
²పాత్యగతిం బ్రమదవిభ్రమయుక్తి సుజ్జ్వలుఁ డై వెసఁ దాఁకె నాతనిన్. 324

చ. కలఁకమై యపుడు సాత్యకిపై ఘనభంగి నమేయమార్గణా
వలులు నిగుడించినఁ భరము సొచ్చి జనార్దనుతమ్ముఁ డోడి యో
ఘులు పెలుచుగ్ర ... దోర్బలదుర్గము లై పదుండ్రు న
గ్గలిక నిమర్చి ... సోమదత్తముతో సుదగ్రతన్. 325

క. భూరిశ్రవసుఁడు సాత్యకి, నీరసపడి ... సలుపు వేడుక మెయి దు
ర్వారగతి నచ్చి ... సంగరమునకుఁ మాలోకనన్. 326

చ. అని విని సవ్యసాచి ... మహాస్త్రబలంబున కోర్వఁ జూపినన్
సునిశితబాణములఁ ... సూరెల నందలు నొక్కపెట్ట యే
పు నెఱపఁ జేసి ... సారథికపుంగవు లేయు నతండు నమ్ము లె
... జటులస్ఫురితాంబకవృష్టి ముంచినన్. 327

క. ... పెలఁగుచు ... లతనిఁ జేడ్పడఁ జెక్క
... శిరసము లెల్ల నాతఁడు ద్రుంచెన్. 328

క. ... యపుడ శిరములు పదియుఁ
భూమిపై ... గౌరవేంద్రు బలములు సెలఁగన్. 329

వ. ఇట్లు ... గని వృష్ణివీరుండు. 330

చ. పగిఁ పురు గోపముం గడుచ ... బలంబు దలంకఁ దేరు పై
... గౌరవసూతు నేసి చె
ట్టుగఁ ... పస నాతఁడు నట్ల చేసెఁ బా
... గొని వడిఁ దిగి నేలకు దాఁటె రిద్దఱున్. 331

వ. అట్లు సమయించుటయు. 332

ఆ. ... వృష్ణి ... భీముఁడు గురువీరుఁ గురువిభుండు గారవమున
... రథముపై, బట్టుకొనుచుఁ దోలఁగఁ బ్రీతిఁ జనిరి. 334

వ. అంత.

క. ... గని ప్రొద్దు గ్రుంకెఁ దడ వేఁగుదు రీ

¹ ... ² ...

రిపు లని కడంగి నను [illegible] 335

వ. నిహతులం జేయుదు [illegible] 336

క. సైరింపక రయి [illegible]
పోరికిఁ బురికొలిపిన [illegible] 337

క. కడువేసఁ గవిసిన మని [illegible]
మిడుతలు వాలసిన [illegible] గనఁగంగన.

క. కిరణంబు లడఁగ [illegible]
స్ఫురణను నధిక [illegible] 339

క. క్రాంతం బగుట్లు [illegible]
బింతట నేఁటికి నని [illegible] 340

వ. అని తలంచి కుంభసంభవ [illegible]
నియమించి. 341

క. సమరక్రీడనలీలం, [illegible]
సములకు నరిగి [illegible] 342

తే. రెండువీళ్లజనంబులు [illegible]
లలితగోష్ఠీవినోదంబులను [illegible] 343

భీష్ముఁడు [illegible]

వ. ఏనవనాఁటి రాత్రి సనుటయు దెలతెల వేగునప్పుడు [illegible] సేనాపతి రావించి మకరవ్యూహంబు సంఘటింపు మని [illegible] బలంబులకుఁ బ్రీతి నెక్కొన నతం డవ్యూహంబు విరచించె [illegible] ములు శిరంబును గవలు గన్నులును భీమసేనుండు తుండంబును [illegible] జయ ఘటోత్కచులు గండస్థలంబులును సాత్యకి [illegible] ధృష్టద్యుమ్నుండు గళంబును ధృష్టద్యుమ్నపురస్సరంబుగా [illegible] వామపార్శ్వంబును ధృష్టకేతుండును గదాశిపతియును దక్షిణపార్శ్వంబును కుంతిభోజ శతానీకులు జఘనంబును శిఖండియు నిరావంతుండును బుచ్ఛంబును నై [illegible] భీష్ముండు దానికిఁ బ్రతివ్యూహం బూహించి క్రౌంచవ్యూహం బనర్చి యందుఁ జంచువునం దాను గురుసహాయుండై నిలిచె నేత్రంబులఁ గృపగురుపుత్త్రులును మస్తకంబునఁ గృతవర్మయుఁ గాంభోజబాహ్లికులును గళంబున శూరసేనపతివృతుండై సుయోధనుండును నురంబున సౌవీరసమేతుండై భగదత్తుండును వీఁపున విందానువిందులును వామపక్షంబున సుశర్మయు దక్షిణపక్షంబున యవనపతియు నపరభాగంబున శ్రుతాయురుపేతుండై భూరిశ్రవసుండును నిలిచి రిట్లుభయసైన్యంబులు సన్నద్ధంబులై నడచి శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు సెలంగం దలపడియె నట్టిసమయంబున. 344

క. [illegible] ద్రోణుని [illegible] బలంబును సహింప కనిలతనయుఁ డి
ట్లు [illegible] బఱపె రథముఁ బటువేగమునన్. 345

వ. ఇట్లు [illegible]. 346

క. [illegible] కుంభజుఁ గిసిసి శరనవకము భీ
మునిమీఁద [illegible], ముసలభల్లమున సతసూతుం దునిమెన్. 347

క. [illegible], సాహసికత్వమున గురుఁడు సమరక్రీడో
[illegible] భుజసముద్ధతిఁ గవిసెన్. 348

క. [illegible] ద్రోణుని [illegible] భయాకులత మరు
[illegible], సాత్యకియుం బలంబు లజిముఖి వితెగెన్. 349

ఆ. [illegible] మతని చేతఁ జాపకట్టు
[illegible] రథికవిక్రమమున. 350

వ. [illegible] లగ్గలిగం బురికొలుప మొగ్గరంబులు రెండును
[illegible] సంజయున కిట్లనియె 351

ఆ. [illegible], గెలిగి [illegible] గెలున లేమి
[illegible], గరుఁడుగఁ జెప్పవిదురుఁ డిట్టులగుట.

క. [illegible] కీడు మానఁడు కడుదు
ర్నీత [illegible] జనక మానునె యొందున్. 353

వ. [illegible] యిట్లయ్యెడుం గాక యనిన
సంజయుం [illegible] కిట్లనియె. 354

ఆ. [illegible] యతని నేల చెప్ప
[illegible], నేఁడు గయ్య మయ్యె నృపవరేణ్య.

వ. ఇంక [illegible] విను మట్టియెడ భీమ
[illegible] దుశ్శాసనుండును
[illegible] జయుండును జయత్సేనుండును
[illegible] చిత్రుండును సువర్మయుండును
[illegible] యుద్ధము [illegible] దాఁకిన. 356

తే. [illegible], [illegible] వీఁడె జనుదెంచె భీముఁ డీత
[illegible], [illegible] చంపుద మని యతిస్ఫురణ నేసి.

క. ఉగ్ర[illegible] సలఘువిక్రమగ
[illegible] భీమునిం జటులగతిన్. 358

వ. ఇట్లు [illegible] బలంబులతోడం జుట్టు ముట్టిన వృకోదరుండు సంత
సంబునం [illegible] గనుంగొని [illegible] యుండు మని
[illegible] కలంపుంచి. 359

చ. కవిసి యుగాంతదండధరుస్వకరుఁ డై గోలున సంగి దుంభి పటుల్
పవులఁగఁ దుండములు సనుచుఁ బ్రక్కలు వ్రక్కలుగాఁగ నిన్నియుం
జవము బలంబు నొప్పఁగ గజంబుల వ్రేసిన నత్తు తొట్రుఁగా
నవి పడి ఘాతునిగ్గముడిమమ్ముగ నిలఁ బొరలి మ్రొగుచు 360

క. అరదంబులు పొడిపొడి గాఁ, హరులగములు నుగ్గుగాఁగ నశ్వం బొప్పుఁగా
ల్వారు నిదురుప నొరిగ పడ నిర్ధ్వజకగు లలవాటించ రథాంగముగ సూతుఁడు గనతోస.

క. పెక్కండ్ర తోడ నిప్పులు, వెక్కుగుడ విక్రముల్ మెత్తుఁ దనుచుఁ జని వీ
రుఁడుఁ గాను బోగుట సూడఁగ, నక్కజ మగుచుండెఁ గౌరవాన్యుల ముఖముల్. 362

ఆ. భీమసేను నపుడు పెక్కుబలంబులు, పొలియ విరిగి ప్రక్కలు మొఱ్ఱనుండు
శస్త్రగురునితోడ సరభసప్రవృత్తి, బోరి పోర నులిగి యుక్కు గలఁగ. 363

క. భూరిరయంబున నద్దెస, దేరు నడిపి బనిచి యచటి నేర్పునం గన
త్సారథిని కాంచి శోకము, గూరఁగ గన్గొని నెలఁగు గుత్తునఁ బిలుచున్. 364

తే. అర్జునుఁ డై యవ్విశోకుని సడిగె భీముఁ
డెచట నున్నాఁడు నాయుడ లెక్కు వ్రాయ
సహిత మై యుండు నకుఁ డొగవంచ నైన
నేమిగతిఁ బోదు నక్కట గొనుఁ జెప్పుము. 365

వ. అనిన విశోకుండు ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియెను. 366

చ. గొదగొని ధార్తరాష్ట్రు లతిఘోరవిధంబునఁ జుట్టి ముట్టిన
న్మదమునఁ దేరు డిగ్గి హరిణంబుల పైఁ జనుసింహమూ యనఁ
గదఁ గొని నన్ను నిట్టు నిలవంపి తనుష్ట్రుని నిల్వఁ బంచి చె
ట్టిదముగఁ జొచ్చె నాహవపటిష్ఠుఁడు భీముఁడు పారిసైన్యముస. 367

వ. అని యవ్వల కొల్పించిన నతండు. 368

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు భీమసేనునకుఁ దోడ్పడుట.

క. కడువడిఁ జని యంతంతం, బడమిఁబడినకరిసలగములు పొగలుచునేసిన
పడముడి యరిగిన తెరు వేర్పడఁ గని పోవఁగ రథము నడిపించె గదయుచు. 369

వ. ఇట్లు భీమసేనుఁ జేరం బోయి. 370

క. ఇదె యేనుఁ గూడ వచ్చితిఁ, బదిలుఁడ వై పోరు మింక బకమర్దన యీ
కదిసినవీరుల నెల్లం, గుదియించెద ననుచుఁ గవిసె గురుపతులుఁ గయుచు. 371

క. అత్తఱి నీరసయుం డెలుఁగెత్తి రథికవరులతోడ నిట్లను నీద
ర్పోత్సుని బోడుపుఁడు భీముని, [1]యుత్తలపాటునుపుగడఁక నుడుపుఁడు గడిమిన్.

వ. అనిన విని యోధవీరులుం గుమారులు నొక పెట్ట ధృష్టద్యుమ్నుం బొదివిన
నతండు ద్రోణదత్తప్రమోహనబాణంబున వారి నందఱ నిశ్చేష్టితులం జేసిన న
ప్పుడు దప్పిదీర్చుకొన నెడ గని యనిలనందనుం డొక్కమడుపున మధురవీరులం

1 యుత్తలపాటుతోఁ గడఁక యనుపుఁడుం.

బులఁ బానంబు సేసి యుల్లసిల్లి యా ద్రుపదపుత్త్రుం గూడికొనియె నట్టియెడ
[1]నాచార్యనందను కయ్యంబు సేయుచుండ ధృష్టద్యుమ్నుండు దొలంగిన తెఱ
పిం గదియఁ బాంచాలపతి దెఱచిన నప్పు డగ్గురుండు నవ్వుచు. 373

తే. అస్త్రశస్త్రంబులఁ గురిగొనంగ నతఁడు పూర్వ, వైరబంధంబుకతన దుర్వార మైన
యతనిరోషంబు సైరింప నలవి గాక, జడిసి పోయిన నాతండు శంఖ మొత్తె.

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు ద్రుపదసుతుం దెరల్చి ధృష్టద్యుమ్నుచనినవల నరసి తదీయ
ప్రమోహనమార్గణమూర్ఛితం బయినవీరలోకంబు నాలోకించి కరంబు
రయంబునఁ బోయి. 375

క. వినుత ప్రజ్ఞాబాణంబున నమోహనబాణశక్తి వోఁ జేసిన సం
జనితప్రబోధసైన్యుల్, యనికిం గ్రమ్మఱఁ గడంగి రయ్యోధవరుల్. 376

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యుం డప్రతిహతప్రసంగం జేసి యేచి నీకొడుకులు పవనద్రుపదులకొడు
కుల్లస సమరసం గని యుధిష్ఠిరుండు కేకయు లేవురను ద్రౌపదేయులను ధృష్ట
కేతుసుం జూపి మీ రభిమన్యుండు మున్నుగా రథంబులు వఱపి భీమసేన
ధృష్టద్యుమ్నులకుఁ దోడుపడుం డని పంచిన. 377

క. ఆపన్నిర్దేశంబు సైన్యత్రాసనమేతముగఁ గవియుడును బాంచాల
క్ష్మాపాలసుతుండును భీముండును, నేపారిరి నీదుసేనయున సంబడఁగన్. 378

వ. తదనంతరంబున. 379

తే. క్రందుగఁ దమ్ములంబులతోడ సంతోషభయమున, బాహువిక్రమ సీ విట్లు పాదచారి
వగుట నిల నని కేకయునరద మెక్కఁ, బనిచె భీమునిఁ బాంచాలపతిసుతుండు.

క. అప్పుడు దుర్యోధనవరుఁడు, నొప్పనయుసుతోడఁ జాల నోర వచ్చి గురుం
డప్పాంచాలబలంబుల్, దెప్పఱఁగలఁ గురిసె శరతతిం దీవ్రముగాన్. 381

చ. కనుఁగొని పార్షతుండు ధనువుఁ గట్టుపకా సయి పీఁకఁ దాఁకినం
దునిమె నతండు నిర్దయుఁడు వ్రేసిన పచ్చిశరంబు లేసె నా
తనిమము నొంచిపిల్లు ద్రుపదక్షితిపాలసుతుండు గ్రక్కునం
గొని శరసన్నతిం గురిసె క్రోధముఁ బెంచిన నాతఁ డుగ్రతన్. 382

క. ఆవిల్లు ద్రుంచి రౌద్రరసావేశం బొప్ప నాలుగమ్ముల రథవా
హావలిని సూతు నొక్కటి, దేహగణము వ్రాగడ వసుమతిం బడ నేసెన్. 383

మ. విరథుం డై యభిమన్యు తేరిపయికిన్ వేగంబ పాంచాలభూ
వరసూనుం డెగుగం దదీయబల మొర్వ్యాజాల కొక్కమ్మడిన్
మసలం బోలె నతండు వాఁగుసుతుండున్ మానింప మానింప న
స్థ రథానీకముతోడ భీముఁ బోటివోన్ భూమీశ్వరుం డుద్ధతిన్ 384

1 నాచార్యకయ్యంబు. 2 డు గురు శట్టుగ.

[illegible]

తే. అంత సొం డొ [illegible]
జటులహయములఁ [illegible]
దనరథమునకు గ్ర [illegible]
మాభి [illegible] 385

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్ను [illegible] వినంగు
మంద [illegible] 386

క. తనయా [illegible]
[illegible] 387

క. కురుపతి రయుక [illegible]
గురుతరశస్త్ర [illegible] 388

వ. దాని కతంపు చలిం [illegible] వలనడచి
యాభీమసేనుం బట్టి [illegible] గని
యక్కుమారుల [illegible] రట్ల
వాయువు [illegible] 389

క. విజేగి భవత్సుతనివహం, బజేమ [illegible] టి
డ్డెల నిగడి [illegible] 390

క. తమ్ములఁ దోలిన [illegible]
నన్నమ్ముఁ బురికొలిపి [illegible] 391

క. అప [illegible]
రిపుభయ [illegible] 392

సీ. తవవసరంబునఁ [illegible]
గవిసిన నతఁడు [illegible]
లిరువది నాటింప నగదంబు [illegible] రథము
పై కేఁగి [illegible] భీమునకు [illegible]
తే. మేను నెత్తురు వట్టుగా మెఱుఁగుటమ్ము
లేయ వారలఁ దలపడి [illegible]
సముల రారాజు వో నేరి సరభసముగఁ
దశీమ గాంగేయుఁ దరిసేనఁ దశియుఁ జొచ్చి 393

క. చొచ్చి చతురంగవితతులు, విచ్చునటులు [illegible] విన్వ [illegible] వే
వచ్చి తలపడినఁ బురికొని, యచ్చటు నిరువాగు [illegible] 394

ఆ. రక్తనదులలోన రథయానపాత్రముల్, వఱసి [illegible]
వెలయ సమరకేళి సలిపిరి శూరత, నేచి కడఁగి [illegible] 395

వ. [illegible] [illegible] వచ్చిన వేగిరపడి వాయునందనుండు
సు [illegible] [illegible] సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు
[illegible] [illegible] బెనంగొన నతనిం గనుంగొని.

సీ. [illegible] [illegible] సమరాన దైవ మిచ్చె
గొం[illegible] [illegible] గృష్ణుండు దెలుప నీవు
[illegible] [illegible] బంధి [illegible] [1]పగుసములును
[illegible] [illegible] నీక తెగఁ జూడఁ గాంచితి మగతనంబు

తే. [illegible] [illegible] నెదురొ్కని రథతురంగములసూతుఁ
[illegible] [illegible] మే [illegible] నటకె భీముండు సెలఁగి.

ఉ. [illegible] [illegible] [illegible] వేంద్రు [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]లోనికిం
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] గ్రమ్మఁగన్. 398

వ. [illegible] [illegible] నడముక్కి పై నడరె నప్పుడు
[illegible] [illegible] [illegible] బట్టికొని తొలంగం గొని
[illegible] [illegible] [illegible] మారుతిని మీఁజ
[illegible] [illegible] [illegible] జారుచిత్రుం
[illegible] [illegible] [illegible] రౌద్రంబుగా సౌభద్రుం
[illegible] 399

క. [illegible] [illegible] [illegible] నడి నైదైద
[illegible] [illegible] [illegible] నతనిన్. 400

వ. [illegible] [illegible] విరథుం డై పోయినవాఁ
[illegible] 401

ఉ. [illegible] [illegible] డట్టి వి
[illegible] [illegible] [illegible] జేసి క్రొ
[illegible] [illegible] [illegible] ముంగముల్
[illegible] [illegible] [illegible] 402

వ. [illegible] [illegible] [illegible] పట్టి కవ్వడికొడుకుపై
[illegible] 403

ఉ. [illegible] [illegible] [illegible] తునం
గ[illegible] [illegible] [illegible] ప్రందిరము [illegible]పానలం
[illegible] [illegible] [illegible] నీతను [illegible]

1 [illegible]

వేవక వారితో మఱియుం బోరిరి సిగ్గున నీరస మెక్కఁగన్. 404

వ. అట్టియెడ నకులనందనుం డగు శతానీకుండు బహుప్రకారబాణంబుల వివిధ విక్రమక్రీడ సలుపుచుఁ గనుంగొని కినుకమీఱి దుశ్శాసనుండు బాసటఁ గ్రొ చటులతరతురంగమాతంగస్యందనసందోహంబులం బఱపి కవిసి నిలిపి రిప్పు రుసునం బ్రతివీరుల నఱుముటయును సహదేవుం డాతనికిం దోడ్పడ వచ్చి తలపడి యొండొరు మఱుంగుపఱుపుటయుం జూచి రాజరాజుం డుగ్రశరజాలంబుల దెసలం గప్పుచుం గదసి పటు విశిఖవితానంబుల చెదరఁ జూపి యనలాహంబు సెల్లి తేరు మోచల మరల్చి కొని సమరంబు సాలించి శిబిరంబునకుఁ బోయిన సుయోధనుండు మేనుల నెడ నెడ చెమర్పు విడిచి చలువ పొంది యట్టి సాహసంబున నాతని యుద్ధసాహసంబు తెలిసి కొనియాడె నప్పుడు. 405

క. కిమ్మీరమర్దనునిచే, నిమ్మై యనేక ఘనరథంబులు చిక్కె, నిటు లజ్జ కృష్ణమెడలి మూర్ఛ మునిఁగియుఁ, గ్రమ్మఱఁ గుఱునాథుఁ డుగ్రగతిఁ బోరె నతిగమనికిన్.

వ. అని సకౌతుకంబుగాఁ బలికిన. 407

ఉ. భూరితపోవిశేషపరిపూతమ్మదుస్థిరవృత్తిక్రొందవి స్తారనివాసతంత్రఘనసావిభావిరతమాభిరామమ! కే ళారమణీయ లోకహితకారివిహారవిశేష ఘోరసం సారదురామయాపదవసాయక నిత్యఫలప్రదాయకా. 408

క. పారాశర్యప్రముఖో,దారమునీంద్రాంతరంగధామ విగతవ్యా స్ఫారప్రభాపటలవి,స్ఫారోజ్జ్వలదీపరూపతత్త్వస్తవనీయా. 409

మాలిని. అసురదళనలీలావ్యాక్షిప్తచాపశౌచి ర్లళితపరశుగాఢాలంకృతప్రాఢమూర్తి [1]భ్యసనమహితబాహాప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా హాసనసురభివిద్యా హంసనాదైకవేద్యా 410

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

1 వ్యసనమహితబాహాప్రస్ఫు.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

విలసనసౌభాగ్యగుణగ
రిమవిభ్రమరమ్యచాతురీస్వీకృతస
ద్భావ నిరుపాధికానం
దావహ కరుణాతిశుభాత్మ హరిహరనాథా. 1

భీష్మగాంధారేయులసంవాదము.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. భండనంబునఁ గసుగందు గండపడంగి, శోక పని తీవ్రఖేదంబుఁ బొంది యంబి
కాతనూభవుఁ డప్పు డాసూతపుత్త్రు, నడిగె నుత్తరవర్తన మాదరమున. 3

వ. అపుడు గుణము ప్రాంచదానిశ్చయంబు నారేయి గాంగేయుతోడ గాంధారేయుండు.

ఆ. మనము పూని పట్టినమున విఱ్ఱవీగి పోవఁ, బాండురాజసుతులబలము గవిసి
కాసి చేసినట్టియెడఁ గాని నీవుండఁగ, బలసేనయుఁ జేత భంగపడితి 5

క. నిను గొని గెలిచెదఁ గురుపతి, తనయుల నని యున్న తలఁపు దప్పించెదు నీ
వనిమిషుల నైనఁ జేకొన, వనిమొనఁ బాండవు లింతబలియు రగు టేమియొకో. 6

క. అనిన విని నవ్వి యతనిఁ గని, యిట్లను నింతన నేల నన్ను నని నాయొద్ద లో
మిన పచ్చోటుఁ గలదె యెఱిఁగియుఁ, ధనికాయంబైన నకట [1]తలఁకదె చెప్పుమా. 7

వ. పాండవులఁ గెలువ నలవి గా దని యెప్పుడుం జెప్పుదు నైన నట్లు లేక నీకు
జయంబు గోరి పోరెద నీవు గుందకుము. 8

భీష్మునిచతుర్థదివసయుద్ధక్రమము.

క. అని విని యారాజు ప్రాప్తజనితసుఖం బంది రేపు జనపతి యనికిం
జనుటయు భీష్ముండు బల మెల్లను నెఱయఁగఁ దీర్చె మండలవ్యూహముగన్. 9

వ. అంత నటు పాండవాగ్రజుం డొప్పి యుండెఁ దమ్ములుఁ జేయం గలవారలును
సూరెల నిలిచి సంతసం బొందపులును భండనంబునకు వెడలి రయ్యుధిష్ఠిరుండు
మనమొనలం గనుంగొని వజ్రవ్యూహంబు గల్పింపు మని సేనాపతిం బనుప

1 తలఁగదె; తలఁపదె

నతోడును దత్ప్రికాండంబున [illegible] సేసిన [illegible] మెచ్చక
తేజిని [illegible] [illegible] ద్రోణి
శిఖండిని [illegible] [illegible]
యుధామన్యుని [illegible] ద్రు[illegible] [illegible]
వర్మను సౌభద్రుం [illegible] [illegible] భగదత్తుని
సాత్యకి యులంయుసుని [illegible] కృపాచా
ర్యుని ధర్మసూనుండు [illegible] [illegible] దలపడి
రట్టిగొఱ్ఱ కృష్ణునితో [illegible]. 10

తే. భీష్ముఁ డొంటిన [illegible] [illegible]
నృపు లనేకులు [illegible] [illegible]

వ. అని పలికి గొనయంబు సారించి. 12

క. జననాథులస్త్ర [illegible] [illegible]
[illegible] 13

వ. అప్పు డింద్రనందనుండు గోపించి [illegible] ద్రు [illegible] 14

మ. అది యాబాణము [illegible] [illegible]
న్మదశుండాలహాయాళిఁ [illegible] [illegible]
ప్రదమై మందర మంబుధిం గలఁచు [illegible]
దదనీకంబులు వాఱి భీష్మరథ మార్గాంబుగా నిల్చెను. 15

వ. త్రిగర్తపతి మొదల యయిన మహీపతులుం [illegible] సన్న
నెలవులకుం జని [illegible] గని రాజు
లతో [illegible] 16

క. సేనాసమేతుఁ డగునరు [illegible] భీష్ముఁ [illegible]
డై నడవ వలదె యింతటి [illegible] నేను జూడ [illegible]. 17

వ. అనిన విని యాభూపాలనివహం [illegible] [illegible] నిరు
గెలంకులం గూడికొనిరయ్యెడ. 18

సీ. గురుఁడు విరాటునికోదండకేతుదండంబులఁ [illegible] [illegible]
నతఁడు పేటోకవింట నాచార్యు నేసిన సూతుని [illegible] శస్త్ర
ముల నొంచి ఘోటకమ్ముల నాలుగింట నొనేసి [illegible] రెంట
నేసిన నతఁడు ద న్నిమిదియమ్ముల విరథుఁ జేసిన [illegible]

తే. యతఁడు దానును గూడి వాలంపవెల్లి
ముంచుటయుఁ గుంభజుండు గోపించి దొడ్డ
[illegible] నమ్మత్స్యనాథతనయు
నురము వడిఁ గాఁడి వీఁపున నుచ్చిపోయె. 19

వ. ఇట్లు [illegible] నారాచంబు [illegible].

క. [illegible] శంఖుఁ జూచి ధృతి గలఁగి జనం
[illegible] విచ్చెఁ దత్సైన్యంబుల్. 21

వ. [illegible] బటువారాచ[illegible]యంబు నాఁటిం
చిన [illegible] పక్కెస్సులఁ దురంగసూతకేతుచాపంబుల
[illegible] నేల కుఱికి పాంచాలనందనుండు
[illegible] బాణంబులు కృపాణంబునఁ
[illegible]. 22

తే. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. 23

వ. [illegible] ధృష్టద్యుమ్నుండు 24

[illegible] ద్రో [illegible]

క. [illegible] మీఁద గ్రూరాస్త్రంబుల్
[illegible] దబ్బాణంబున్. 25

వ. [illegible] 26

క. [illegible], [1] [illegible] ధృతిఁ గరవాలం
[illegible] నడ రె సుగ్రాకృతి[illegible]. 27

వ. [illegible] దివ్యరథంబుమీఁదికిఁ
[illegible] లఘువిశిఖవృష్టిం బొదివిన నద్దనుజాం
[illegible] సేసి యంగమ్ముల
[illegible] బేర్చిన నాశనివంశ
[illegible] యాగంబున [illegible] యతని
[illegible] నయ్యార్యవనసింహుండు సింహ
[illegible] 28

క. [illegible] సూతునిఁ దురగ
[illegible] సేసె దద్ధాత్రంబున్. 29

వ. ఇట్లు [illegible] యంతం దేదు పెఱిఁగినట్లు నీదు
[illegible] మనగజఘటలపై
[illegible] ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున
[illegible]. 30

---

[1] [illegible]

క. విఱుగుట నొచ్చుట మనదెసఁ, దఱచుగ నాఁడవు పాండుసేనలఁగూలఁబడ మే
ల్తైఱ దఱుఁగక పెనఁగుట పల్కుమయా, చెప్పగ నగట సేయువా రెవ్వరిదిగు తెలుపన్.

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను మహారాజా యిట్లు ప్రతిపక్షభంగి జనంగుమరు
సముద్రంబు నొచ్చినయేటులుం బోలె బాణవనసేనం బొచ్చి సేనవన్యంబులు
మెఱయు లే రవి వెప్పుగాఁ గౌనరాను సీతమ్మునఁ బాత్త్వ్యచేయుసు శోకింపం
బనిలేదు సమరప్రకారం బవధరింపు మనంత దేవాధీశు లగుబిందానుబిందులం
బటుబాణపరంపరలం గప్పి రథహయమ్ముం డీచి యానుబిందు విరథుం జేసిన
నతండు విందుస్యందనం బెక్కుటయు నప్పాండవబలంబు వనిగెను. 32

క. విందునిసారథి సోకకోలం దునిమిన నాహవములు గలఁగఁ బడి పా
ఱెం దేరు దిగిచికొని మగుడం దన్నుల పెల్లఁ దల్లడముఁ బొంది వనిచె. 33

వ. అట్టిసంకులసమరంబున 34

క. భగదత్తుసేనఁ గడరిన, పెగడునఁ బాండవులమూక లెల్ల విఱుగుటయు మహా
నగ మేటివేగ మాఁగిన, పగిది ఘటోత్కచుఁడు దాసిగాను వృషగిం దనె. 35

సీ. దనుజేంద్రు నిలుచుట గని సైన్య మెప్పటియట్టుల పురికొని యనిగఁ జొప్పు
నాఘటోత్కచుఁడు బాణావళి నఱపిన భగదత్తుఁ డతనియశ్వ మగుడఁ జేసి
పటుతోమరంబులు పదునాలు గడరింప నవి త్రుంచి దట్టమౌ ముష్టి తీసి
యసుర యార్చినఁ జెర్చి యాతఁడు విరథుఁ జేసిన బాఁ సి గొ ప్పై చిన నతండు

తే. నదుమఁ దునుమాడి పఱిఁ చెక్కునారసముల
నొంప దైత్యుండు నముచి నిలింపపతికిఁ
బాఱిన ట్లోడి పాఱె నబ్బలముఁ గడిమి
నెగడెఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశుఁ డిభముఁ బఱపి. 36

ఆ. శల్యు మీఁదఁ గవలు శరవృష్టి గురిసిన, నగుచు విరథుఁ జేసి పరులు నతఁడు
వారలప్పు డొక్క తే రెక్కి యడరిన, రౌద్ర మెసఁగ నొంచె మద్రవిభుఁడు.

చ. ధృతి బలు సొప్పు నిల్పి సహదేవుఁడు ప్రేఁకనినారసంబుఁ గ్రూ
రత నుర మాడ నేయ నది రక్తము సోఁకక యుచ్చి పోవుడున్
మృతుఁడునుబోలెఁ దేరిపయి మేటిమగం డగుమద్ర మేదినీ
పతి పడినం గలంగె నరపాలక కౌరవరాజసైన్యముల్ 38

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయినశల్యుం జూచి సారథి రథంబు డొలంగం దోలికొని
పోయినం గనుంగొని కవలు సింహనాదంబులు సేసి శంఖంబులఁ బూరించి రంతం
గమలబాంధవుండు [1]దివసమధ్యోపేతుం డయ్యె నట్టిసమయంబున యమసూ
నుండు శ్రుతాయువుపైఁ దొమ్మిది యమ్ములు నిగిడించిన నతండు వాని మగిడించి

1 దివసమధ్యోదితుం డయ్యె; దివసమధ్యగతుం డయ్యె.

నిశాతసాయకసహస్రంబు నంసంబున గ్రుచ్చినం గోపించి యుధిష్ఠిరుండు వరాహ
కర్ణమార్గణంబున నతనివక్షస్స్థలంబు వ్రచ్చి వెడందవాతియమ్మునం గేతువుం
దునిమిన నతండును. 39

ఉ. అంతయు నేసి బాణములు నేఁ గడి ధర్మజు నొవ్వ నేయ నా
తం డసు మహోగ్రరోషమునఁ దత్తురగంబులఁ జంపి తద్ధను
ర్దండము ద్రుంచి తత్తనువు రక్తమయంబుగఁ జేయ వాఁడు భీ
తుం డయి పాఱె నీబలము దూఱఁగ నబ్బల ముబ్బి క్రాలఁగాన్. 40

చేకితానకృపాచార్యుల ద్వంద్వయుద్ధము

తే. చేకితానుండు కృపునిపైఁ జిత్రశరములు, గురిసె నాతండు విల్లును గుఱ్ఱములను
వ్రయ్యలుగఁ జేసి గద గొని రథము డిగ్గి, సరభసంబుగఁ జని కృపు విరథుఁ జేసె.

వ. అయ్యాచార్యసింహుండు నేలకు లంఘించి పోయినం గృపాచార్యుండు పదా
తిప్పుడు తివుటఁ గిలింపుటయు నతండును గదాదండంబు వైవ నగ్గౌతముండు
దాని దప్పించి యేసినం జేకితానుండు రయంబున రథంబు మీఁదికరవాలంబు గొని
పేలుంగు పఱచినట్లు పఱతెంచిన శారద్వతుండు నిశాతకృపాణపాణి యై
ధరణి నిలిచి యిద్దఱు నతనిం గవిసి నొప్పించి యతనిచేత నొచ్చె నట్లిరువురు
మూర్ఛిల్లి మహిని వ్రాలిన. 42

క. ఇద్దెస సుబలాసుతుఁడును, సద్దెసఁ గరకర్ణుఁడు రయం బెసఁగఁగ న
య్యుద్ధతిఁ బెనుగొనుచుండఁగ, గ్రద్దన నిడికొని తోలంగఁగా జని రథిపా. 43

వ. వేఱొక యెడ ధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిం దొంబదితూపుల నేపారి యేసిన
నొచ్చి కోపించి యమ్మహారథుఁ డతనికేతనంబును. 44

క. నానాస్త్రంబుల హయములు, మేనులు దునియలుగఁ జేసి మెయి నారసముల్
పే నాటించిన నతఁడు వి, తానుఁడు నిరథమ్ము ప్రక్కి నరిగెం బెలుచన్. 45

వ. దుశ్శాసనదుర్ముఖచిత్రసేనులతోఁ సుభద్రాసూనునకు మహాయుద్ధం బయ్యె నందు
వారల నందఱ నాసంక్రందనపౌత్త్రుండు విరథులం జేసి వృకోదరువచనంబులు
దలంచి యెలం జంపండు గాని సమయింపం డయ్యె నట్టిసమయంబున శాంత
నవుండు వారిం దగ్గఱి యనేకరాజరథికులతోడం గూడ నన్నరనందనుపై
నుఱవడించిన నాభూపతులు పలువురు ప్రౌఢు లగుటయు నయ్యభిమన్యుఁ
డొక్కరుండు బాలుండు నగుటయుం జూచి సవ్యసాచి శౌరితో నిట్లనియె. 46

క. ఒక్కఁడు మిగిలి జగతీశులు, పెక్కండ్రు రయంబు మెఱయ భీష్మసహితు లై
యొక్కటఁ దోఁకించెద రిం, దిక్కునఁ బోనిమ్ము రథము దీవ్రస్ఫురణన్. 47

వ. అని వారలవలను సూప నచ్యుతుం డట్ల చేయం ద్రిగర్తపతి దన మొనలకుం దల
కడచి కవ్వడి మార్కొనుటయు నతండు. 48

క. మీాపీట [illegible] మేటపు, నీ [illegible] గనుంగ [illegible]
గాపలయముఁ జూమీా [illegible]

వ. అట్టియెడం [illegible]
లతనికిం దలకడని [illegible]
రాజాలగములకుం గనిసి [illegible]
వెలికిరియు [illegible]
జర్మంబులు వ్రచ్చి [illegible]
నొంచియుఁ దలలు [illegible]
నాథుండు [illegible] 50

తే. అతనిరథరక్షకులు శిగ్రసుతుసిమి [illegible]
గడఁగి ముప్పదియిద్దఱు గవిసి [illegible]
నవ్వి యఱువదినాలుగు [illegible]
నక్కిరీటి యారథికుల [illegible] 51

క. ఇలఁ బడినసహాయులఁ గని, [illegible]
దలకడచి శిఖండిప్రభృతులు [illegible] 52

వ. ధనంజయుండును దనకు [illegible]
జూచుచు గాంగేయుపై నడ [illegible]
ధర్మతనయుం దనిలతనయమాద్రీతనయులు [illegible]
భీష్మునిదెసకు నడ [illegible] పాంచాలపంచకంబు [illegible]
కురుపతియును సింధురాజును బరవసంబు [illegible] 53

క. శలశల్యచిత్రసేనులు, బలియుం దగుకృపుసేఁ [illegible]
వలిమిఁ గవిసి వాల్యమ్ములు గురిసి రతండు [1]సూది [illegible] 54

వ. తదనసరంబున శిఖండి దేవవ్రతుని [illegible]
కోదండంబు తుండంబులు సేసి [illegible] గ్రజుండు [illegible]
ప్రతిజ్ఞావచనంబు [illegible] చెప్పి [illegible]
పతసూనుండు సురనదీసూను [illegible] మద్రనాథుం [illegible]
లాస్త్రంబు ప్రయోగించిన దానికిం దలంకక యతండు వారుణాస్త్రంబు [illegible] నతండు
తత్ప్రతిహతి గావించె గాంగేయుండును ధర్మతనయు కేతుచాపదండంబులు
ద్రుంచి యార్చినం జెర్చి భీముండు గద గొని రథంబు డిగ్గి [illegible] గవి
యుటయుఁ దత్సమయంబునం దలమిగిలి జయద్రథుండు [illegible] ంబు
మెఱసి మెఱుంగుటమ్ము లేనూ అతనిపై నడరింప నతండు నరకుసేయక శరంబులు
గద జడియుచుం గదిసి సింధురాజహయంబులం జదియమోదిన నాసైంధవుండు.

1 [illegible]

క. [illegible] దొనలు వెరలి రేుత్తెఱ నెడి రం
[illegible] గ్ర[illegible] బలి భీముమిాఁదఁ గవిసెం బెలుచన్. 56

క. [illegible] విప్ర[illegible][1] నే [illegible] సతఁడు పై చెం గోపం
[illegible] మెఱసి పఱచె బిట్టుగఁ జదలన్. 57

తే. [illegible] గని [illegible]యోధు
[illegible]
[illegible]
[illegible] గీష్మఱుని [illegible]. 58

క. [illegible] గొని, [illegible] విప్ర సేనుం [illegible]
[illegible] బసన పుత్త్రునిగదయున్. 59

వ. [illegible] విప్ర[illegible] రథం బెక్కించికొని పోయె
[illegible]. 60

శా. [illegible] ముహుం గూల్చి స
[illegible]
[illegible] మాద్రిసుతో
[illegible] మాద్రేయులన్. 61

క. [illegible] బెరఁగు[illegible]హాముసం
[illegible] ఁ [illegible] రప్పుడు భీష్మున్. 62

వ. [illegible] బహుమృగంబులు మాఱ్కొనినం
[illegible] సురనదీసూనుండు వెరవు గలవనపాల
[illegible] ద్రో[illegible]బున [illegible] లడరు వెడందవాతి
[illegible] మండలచారిత్ర్య విహరించుచున్న
[illegible] శిఖండికో[illegible]దండపాండిత్యంబు మెఱ
[illegible] గ[illegible] ప్ర[illegible] సృంజయసైన్యంబుపయిం దఱిమి
[illegible] 63

సీ. [illegible] గు[illegible]సైన్యములఁ గలగుండువెట్ట
[illegible] ద్రు[illegible]గుత్త్రంబులఁ గూల్చుటయును
[illegible] డేఁగిన ధర్మ[illegible] డెల్లబలముఁ
గవియించి [illegible] బ్రజఁడు జే పీచి రాఁరాజు గడఁగఁ

తే. [illegible] భీష్మ[illegible] ధర్మ[illegible]
సేసఁ [illegible]

1 [illegible] గద [illegible] ప్రియ [illegible].

ద్రోణుఁ డాతని మార్కొని బాణజాల
పిహితముగఁ జేసె రోదసీకుహర మెల్ల. 64

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యుం డేచిన నతని ప్రాపున భవత్సేనలు సెలంగి పేర్కొనిరి
యయ్యవసరంబున ధర్మతనయుండు ననుఁగులుంగు సూపిన నగ్గలిక నాతని మొగ్గ
రంబున మొనలు చెరసి పరుసఁదనంబు సూపి యెఘసం జేసంగుచుండ నినుండు
దర్శనీయమండలుం డగుచు నపరాద్రిశిఖరగతుం డగుటయు నరుణ్యుడు సంజకెంజాయ
నెఱయ నెత్తురుటేఱులపయి నడిం దేలిపోవు పీనుంగులం దిరుచికొని వసుభూత
వేతాళసమ్మర్దంబులను సమరతలప్రాంతపతితంబు లగు నరకపంబులం బగఁగొని చెలంగు
సృగాలంబులరవంబులను దత్సమయం బతిఘోరం బగుటయునుఁ ద్రిగర్తపతి
ప్రముఖు లగుజగతీశుల పెగడుపఱచి మఱియును నశ్వత్థామాదులును సైంధవాది
వసుంధరాపతులం జిక్కువడం జేసి యనుమ్కు మీఁదికొనకుండె దమ
యన్నకుం బొడసూపి నిలిచిన నతండు సైన్యంబుల నివర్తింప నియమించి
సమస్త పరిజనపరివృతుం డై. 65

తే. విడిదలకుఁ బోయె నపుడు నీకొడుకు లల్ల నాపగానందనుని కడ కరుగు దెంచి
బలము లన్నింటిఁ దివియంగఁ బనిచి మరలి, యొక్కసన్ని శిబిరంబుల కేఁగుఁ డారు.

వ. సప్తమదివసరజనీసమయావసానం బగుటయును. 67

భీష్మునియష్టమదివసయుద్ధక్రమము

క. భూపోత్తమ విను పాండుక్ష్మాపాలతనూభవులును గౌరవులును నా
టోపంబున సంగరకేళీపరు లై వెడలి రుగ్రలీలలు మెఱయన్. 68

వ. అట్టియెడం గురుపితామహుండు కూర్మవ్యూహంబు దీర్చినం గనుంగొని ధర్మ
తనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి కౌరవవ్యూహంబు సూచితే దీనికిఁ బ్రతి
వ్యూహం బెయ్యది దాని సంఘటింపు మనిన నతండు శృంగాటకవ్యూహంబు పన్ని
నిట్లు రెండుసైన్యంబులు మోహరించి యుత్సాహంబులు మెఱయ భేరీమృదం
గాదితూర్యంబులు మొరయం దలపడినఁ బటుహేతిప్రాతపరస్పరసంఘట్టనంబులం
బొగ లేమిమంట లెగయం జటులస్యందనమాతంగతురంగభటకదంబకంబుల
గమనవేగంబున నెగయుపరాగపటలంబు లంబరంబుసం బరఁగ నీక తత్త
దనీకానేకరక్తధారాసారంబు లడరి యడంగించిన నతిరౌద్రంబునఁ జేసంగు
నాసమయంబున. 69

క. మాతండ్రి సింహనాద, స్ఫీతముఖుం డగుచు నాత్మసేన గడచినఁ
భీతిం బాండవయోధ, వ్రాతము మార్కొనక యుడిగె వసుధాధీశా. 70

చ. అనిలతనూజుఁ డొక్కరుఁడు నార్చుచు భీష్ము నెదిర్చి సూతుఁ జం
పిన రథ మీడ్చికొంచుఁ గురుబృందము గొందల మంద నశ్వముల్
వెనుకకుఁ బాఱె నప్డు పృథివీవర పాండవసేన యుబ్బ నీ
తనయుఁడు భీముకప్పుడురఁ డాఁకె సునాభుఁడు విక్రమోద్ధతిన్. 71

సునాభుఁడు మొదలగు కురుకుమారులు భీముని చేఁ జచ్చుట

ఆ. అట్లు దాఁకుటయు బకాంతకుఁ డంత్యకా,లాంతకుండువోలె నలిగి బాణములు
ముంచి పడఁగ నొక్కవెడఁదయమ్మునఁ దల, నఱికి వైచి పెలుచ నవ్వె నధిప. 72

వ. ఇట్లు సునాభుండు పడుట గనుంగొని కోపాటోపంబునఁ దత్సోదరు లగునాదిత్య
కేతుండును నపరాజితుండును బహ్వాశియుఁ బండితుండును గుండధారుండును
విశాలాక్షుండును మహోదరుండును వృకోదరుపై నొక్క పెట్ట కదిసి పెక్కు
విధమ్ము లగునమ్ములం బెక్కుంట నొప్పించిన నప్పాండవవీరుండు రోషాతిభీషణుం
డై యేగికిం దేఱి చూడ ంగ కటుభల్లంబున నతనిశితక్షురప్రముఖంబున శిత
ప్రదరంబున శాతక్షురికాముఖంబున దీప్తార్ధచంద్రాంబకంబున ఖరనారాచంబునఁ
గ్రూరబాణంబున నక్కుమారసప్తకంబు సమవర్తిసమీపంబున కనిచినం దక్కటి
కుమారు లుక్కు దక్కి వెఱఁగుపడి యంతంత నొదిఁగిన. 73

తే. నాఁడు సభ నాడినంతయు నేఁడ చేయు
నట్లు లున్నాఁడు మొనతల ననిలసుతుఁడు
విదురుపలుకులు దలకూడె వేయు నేల
యనుచు వెఱఁ జూచు చుండిరి మనుజపతులు. 74

క. నీవుఁ దనూజుల దుర్విన,యావేశం బుడుప వైతి వది దుర్దశలం
గావింప నింకఁ జావక, పో వచ్చునె వారి కనిలపుత్త్రునిచేతన్. 75

వ. ఇది యిట్లుండె నప్పుడు సుయోధనుండు దనచుట్టు నున్న యోధవీరులం గలయం
గనుంగొని భీమసేను మార్కొనం బంచి భీష్ముకడకుం జని శోకగద్గదకంఠుం
డగుచు నతనితో ని ట్లనియె. 76

ఉ. ఇష్టుఁ డిట్టి వాయుసుతుఁ డేపునఁ గోలుమసంగి పొంగి నా
తమ్ములఁ జంపఁగా నకట తప్పక చూచెదు గాని రోషశో
కమ్ములు లేవు తోడుపడఁ గా దని నిల్చితొ యున్న వారు నొ
క్కమ్మడిఁ జావఁ గోరి యిటు లూరక యుండితొ కౌరవోత్తమా. 77

వ. అనిన విని నదీసూనుండు దానును నెదురు శోకించి యతని కి ట్లనియె. 78

క. ఇది మున్న చేసు ద్రోణుఁడు, విదురుండును [1]జెప్పినదియ విన వప్పుడు బె
ట్టిదు లగుపాండుతనూజుల, కెదు రై నిర్జింప వశమె యీశున కైనన్. 79

తే. మఱుకుమారులలోన నయ్యనిలతనయు,బారి కగపడువాని నెవ్వారి కైనఁ
గావఁ దలకొన శక్యంబు గాదు మనకు, నడలఁ బని లేదు దీనికి నధిపతనయ. 80

క. వీరస్వర్గము ధనముగఁ, బోరుము నీ వింక నొండుబుద్ధు లుడుగు మేఁ
బోరెద నోపినమెయిఁ దెగి,పోరఁగ జయ మైన దానిఁ బోఁ ద్రోచెద మే. 81

వ. అనియె నని చెప్పిన విని వైచిత్రవీర్యుండు. 82

---

1 జాటీ చెప్పు పిన విప్పుడు.

తే. గురుఁడు భీష్ముండుఁ గలుగంగఁ గురుకుమారు
లిట్టు వాలిసెదరే మున్న యింతపట్టు
దల్లియును నేనుఁ జెప్పనఁ బొల్లవోసి
దానిఫల మిప్పు డాసుయోధనుఁడు గనుఁడు. 83

వ. ఇంత నమ్మాట లాడుట గతజలసేతుబంధనంబు [illegible] జాలింపు మట్టు కురుకుమారులచావు గనుంగొని గాంగేయ[illegible]సంభ్రమంబు [illegible] సేసి రని యడుగుటయు సూతనందనుం [illegible] భీష్ముండు [illegible] కారుం డై మారుతిపయిం జేసి [illegible] గని [illegible] యేచినధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకులు [illegible] మున్నదుర్యోధనుపనుపునఁ గవిసినరథికులమీఁద [illegible]సవ్యసాచి యడ[illegible] నభిమన్యుండును [illegible]దక్షిణ [illegible]ంగున [illegible] బాణంబులుం బోక వెనంగు చుండె నట్టియెడ. 84

క. ద్రోణాచార్యుఁడు ద్రుపద[illegible]
[illegible] బట్టు [illegible]. 85

క. కరిభటులు [illegible] భీముఁడు, సరభసముగ [illegible]
[1]ధరఁ బడి [illegible] ద్రోణు [illegible]. 86

క. అఱిముఱి గుఱ్ఱపుదళములు, [illegible]
నఱికిన నచ్చట రథములు, [illegible]. 87

తే. నరుఁడు రథికజనంబుపై సరభసముగ, [illegible]
వితతి నిల కొప్ప రాలినవివిధపుష్పపుంజమునఁ బొల్చునుద్యానభూమిపోలె.

వ. అప్పు డిరావంతుండు. 89

క. తురగనికరంబుతోడం, గురుసైన్యముఁ దాఁకి [illegible]
గర మొప్పె ఘనవిహంగోత్కరముపయిం గవియుడేగతెఱంగునఁ. 90

ఆ. ఇట్లుకుక్కిఁగిలి రొక్కి నయర్జుననందనుం గనుంగొని శకునితమ్ములు సుబలుండును శర్మవంతుండును వృషకుండును నార్జవుండును గజుండును గవాక్షుండును గుఱ్ఱపు మొగ్గరంబులతో నగ్గలిక నతనిపై వాహనంబులం బఱపి పిఱుదివియక రాయిరాయి దాఁకినట్లు దాఁకి రయ్యిరువాఁగును విచిత్రంబుగాఁ బోరి నయ్యెద్దరు గాంధారకుమారులు నయ్యిరావంతుం బొదివి సెలకట్టలబాట్ల డొంకెనపోట్ల నొప్పించిన బరిగోలలపోటులు దాఁకినం గినిసినగంధగజంబుచందం బై. 91

ఆ. అతఁడు ధన్వి యగుట నశ్వంబుఁ దోలఁగ దాఁటించి తిరిగి యాకడిందిమగల
నారసములు పెక్కు నాటించి నొప్పించి, వెగడుపఱచె సురలు వొగడుచుండ.

[1] ధరణిం బడి రూపటఁచి దిన.

వ. అట్టియెడ. 93

క. మును పోటులఁ బడి నొచ్చుటఁ, దనగుఱ్ఱము పడినఁ బడక ధరణికి లంఘిం
చెను మఱుపు లేక పేరుక్కునఁ బటుఖడ్గంబు వెలికి కొనుచు రయమునన్. 94

వ. ఇట్లు భూచారి యయినభుజగదౌహిత్రుం జూచి యేచి యాసుబలసూనులు
సుట్టు ముట్టి. 95

క. పొడువఁగ ప్రయఁగ నతఁడుం, గడు సుఱ వగు నేర్పు కడిమికలిమిం దనపైఁ
బడ కుండఁ గృపాణమ్మునఁ, గడుఁజిత్రపుగతుల జడిసెఁ గైదువు లెల్లన్. 96

వ. ఆరౌతులు వీఁడు గాలుమోపిసి యగుటం జేసి మనకు నొప్పింప వెరవుగా
దయ్యెనని నసుదుర్విచారంబున. 97

ఆ. ఆర్వురును గడంగి హయముల డిగి పటు, ఖడ్గదీప్తు లడరఁ గదియుటయును
భ్రమరి తిరిగి వారిఁ బంక్తులుగా దునియలు, సేసి క్రిడికొడుకు సెలఁగి యార్చె.

క. వెక్కసమందుచుఁ గురుపతి, రక్కసుతో ననియె నియ్యురగదౌహిత్రుం
డొక్కఁడ మనసైన్యంబు, లుక్కడఁచుచు నున్నవాఁ డలంబుస కంటే. 99

—అలంబుసుని చేత నిరావంతుఁడు మృతుం డగుట.—

వ. అని యాతనివలన నూపినం గని దైతేయనాథుండు. 100

ఆ. కడఁగి నడచి మాయ గావింప నయ్యిరా, వంతునశ్వసేనయంతసేన
పుట్టి వారిమీఁదఁ బురికొని తలపడి, సమయఁ జేసె నదియు సమసె నధిప. 101

వ. అయ్యిరావంతుం డక్కురుండును బోలివానివిక్రమంబున నలంబుసుని మార్గాని
రయంబు సెఱియ మెఱుంగు మెఱసినట్లు గవిసి కరవాలంబున విల్లు దునిమిన
నసురుండును నసువీక్షి తెగసి మాయాశరంబుల నతని నొప్పించినం గోపించి గగనం
బునకు లంఘించి. 102

క. ఘనఖడ్గంబున వానిం, దునుమ నలంబుసుఁడు దొడుతో నుజ్జ్వలయా
తనరూపము గ్రొత్తగఁ గైకొని పెనఁగం బెనఁగఁ బార్థకొడు కచలుం డై. 103

క. జననీవంశంబునఁ గల, యనుపమమాయానుభావ మాత్మఁ దలఁచి శే
షునిచందం బగురూపంబునఁ బేర్చి యనేకనాగపుంజముతోడన్. 104

చ. అడరిన దానవుండు [1]గరుడాకృతిఁ గైకొని మాయతోడ లో
పడ భుజగంబులం బొదివి పట్టి రయంబున మ్రింగి యప్డు చే
డ్పడుసరుపట్టకంఠము కృపాణమునం దెగ వైవ మేదినిం
బడి మొగ మొప్పెఁ బూర్ణశశిభాతి వికారము లేనిచన్నునన్. 105

వ. అంత వియత్తలం బుడాత్తమహీరమండలమండితమధ్యం బయ్యె నని చెప్పిన విని
ధృతరాష్ట్రుం డయ్యిరావంతుండు పడినం బాండవులును వారియోధవీరులును
జేసిన తెఱంగు సెప్పు మనవుడు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 106

1 గరుడాకృతి దైవ వన మాయి.

శా. తోడంబుట్టువుపాటు సూచి యలుకన్ దుర్వారశౌర్యస్ఫుర
న్హైడింబుండు మహాసురేంద్రులు గజేంద్రారూఢులై యంగన
క్రీడాలోలతఁ దన్ను మీఱి బలయుగ్మింబుల విక్రమ
ల్లాడన్ బెట్టుగ నార్చి వచ్చె గురుసైన్యంబున్ మహోగ్రంబుగన్. 107

చ. కరమున నున్నశూలమునఁ గ్రమ్ము మెఱుంగులు శత్రుసైన్యభీ
కరములుగా గజాశ్వభటకాయములన్ గుదిగ్రుచ్చి ... గాఁ
జెరువుచు వచ్చువానిఁ గనుగొని హైడింబుని సూచి మాగధసింహుఁ డు
త్కరరభసాతిభీషణముగాఁ గపి సంగముపై క్రమ్మె ...ను. 108

క. వంగాధిపతియు శౌర్యోత్తుంగతనుండగుచు నీనుటుం ...గ హ
త్యుగ్రం గదిసె గాఢమదమాతంగఘటలతోడ నపుడు ... భంగిసు. 109

వ. ఇట్లు దన్ను బెట్టు గిట్టనకరినికరంబులం గని పొంగి కరవాలంబు గొని యుదరి
ఘటోత్కచుండు 110

క. కరదంతకర్ణమస్తకచరణము లని లోఁగొండుచుండమునఁగా ని
ష్ఠురవిక్రమకేళివిస్ఫురణంబున రూపు ... సురలు నుతింపగ. 111

వ. ఇవ్విధంబున గజంబులు వ్రాలిసిన గజపురినాథుండు రోషంబున నురవడించి నారా
చవృష్టి ముంచి వేగవంతుండగు విద్యుజ్జిహ్వుండను బహ్వాశియు నసురదనుజ
ప్రధాననాయకులం [1]త్రైతపతిపురంబున నిలిచి యాభీమసేనతనయునిసుతున
నిశాతశరములు నించినం గోదండపాణి యగు క్రోధాగ్నిజ్వాలలు నిగుడు నాసుతున
బటుబాణజ్వాలలు నిగిడించి కదిసి గురునతి సవలోకించి యిట్లనియె. 112

ఉ. పాడియు సత్యముం గలుగు పాండవకోటికి నీవు దొల్లి గను
ప్పాడి మెయిన్ సభం గనము భంగ మొనర్చిన నాఁటియుండదలుఁ
జూడఁగ నేఁడు తత్ఫలము సూపెద నీ కని మాఁదలించి యు
న్నాడఁగ నేసెఁ గృష్ణభుజగావళిఁ బోలిన నారసంబులన్. 113

క. దానికిఁ జల మెడలక నీ సూనుం డాపవసనూనుసూనుని మేనం
దా నుగ్రశరము లిరువది యేను వెసం గీలు కొలిపి నిభపురినాథా. 114

తే. అసుర గినిసి కృతాంతజిహ్వోయునుబోలు శక్తి యెత్తిన నమ్మహీశ్వరున కపుడు
వంగపతి యడ్డపడుటయు వానిగజముఁ గూలనైచిన నాతండు నేలఁబడియె. 115

క. ఏనుంగు పడిన నచ్చటిసేనలు దిగులుటయు రాజసింహుండా దన్నుం
దాన పురికొల్పుకొని వెఱపూనక దానవుని యెదుర నొక్కెడ నిలిచెన్. 116

క. నిలిచి మహాస్త్రం బెఱుఁగంటలు గ్రమ్మఁగఁ జెలువ నేయుటయు నదుమున ఖ
క్కలు గాఁగ నేసి దిక్కులు నలిగులిగా నతఁడు సింహనాదము సేసెన్. 117

వ. ఇట్లు సేసిన విని గాంగేయుండు గురుపక్షయోధవీరులం గలయం గనుంగొని.

---

1 అంత్రైకంబునఁ గదిసిన వారిం త్రైతపతిపురంబున కదిసి రణప్రారంభంబునం గదిసి యోధీయ.

క. భీమునితనయుం డత్యుగ్రామగతిఁ రాజుఁ దొడరి తత్కరటిఘటా
స్తోమంబు గూల్చి యాతని, ప్రేమ మూరి మసంగినట్లు బలువిడిఁ గవిసెన్. 119

వ. అఘటోత్కచుండు దివిజులకు నజయ్యుండు మీరు వేవేగ రారాజుం గూడికొనుం డనిన సేనాపతిపలుకులకు గురుకృపాశ్వత్థామచిత్రసేనులు బృహద్బలబాహ్లీకావంతీనాథభూరిశ్రవసులును సైంధవసోమదత్తవివింశతివికర్ణులు నేకోద్యోగంబునం గనుఁగొనుచుండుదురు ప్రాజ్ఞయోధవీరసహస్రంబులతోఁ బథంబులు దోలికొని చని ఘటోత్కచుం బరివేష్టించి హిడింబాతనయుం డాఁకిన నతండును దైతేయబలంబులం గొని బలిమి మెఱసి నిలిచి మార్కొనియె నారెండుసైన్యంబులు నొండొంటి కెదిర్చి పేర్చి పెనంగుచుండ నాభీమసేననందనుం డాచార్యప్రభృతు లగు నాసన్నిహితులపై బహుప్రకారశస్త్రబాణంబులు వరఁగించె నంత. 120

ఘటోత్కచుండు ద్రోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధంబు సేయుట.

క. కొందఱిసూతులు వ్రాలిరి, కొందఱిచాపములు దునిసెఁ గొందఱిచటుల
స్యందనహయములు పడియెను,గొందఱియంగములు వ్రస్సెఁ గురుకులముఖ్యా. 121

వ. ఇట్లతిరథమహారథులం బెక్కండ్రనొచ్చినరక్కసుని కలిగి రయంబున సాధనంబులు సమకట్టుకొని రభసంబున నాకుంభసంభవాదిద్వాదశరథికవరులు నొక్కపెట్ట చుట్టుముట్టి మహాస్త్రజ్వాలాజాలంబులం బొదివిన. 122

ఆ. ఓర్వ లేక దానవోత్తముఁ డంబరవీథి కెగసి పోయి విపులరవము
సెలఁగఁ బెలుచ నడరి భీమారభంగి నున్, ద్రొంతుఁ డైనఁ జూచి ధర్మసుతుఁడు.

వ. భీమసేనుతో నిట్లనియె నిక్కడ భీష్మబారిం బడినపాంచాలబలంబులఁ బరిపాలింపను నక్కడ నాచార్యాదుల కగపడ్డఘటోత్కచుం గావను వలసి యున్న యిరువురలకుం గల్గెడి గలం డప్పులనికి వేగంబ యరుగుమనిన సింహనాదంబు సేయుచు. 124

క. కౌరవబలములు సుడివడ, నూరుగతి గవియుటయు మెఱసి మార్కొని కురుధా
త్రీరమణుఁ డర్ధచంద్రాకారశరము దొడిగి ధనువు గ్రక్కునఁ దునిమెన్. 125

తే. తునిమి తోడన క్రొవ్వాఁడిదొడ్డనార
సంబు భీమునివక్షస్స్థలంబు దూఱ
నేయుటయు సోలఁ గని ద్రౌపదేయు లడరఁ
గడఁగె సౌభద్రుఁడును ఘటోత్కచుఁడుఁ గలసె. 126

వ. ఇట్లు దండ్రి నొచ్చినఁ బాండుపౌత్త్రులు నీపుత్త్రునిపై నొక్కపెట్టమిక్కుటంబగు కోపంబునం గవిసిన. 127

చ. కని కృపబాహ్లికాటవిరథిప్రకరంబు గడంగి వారి మా
ర్కొని పెనఁగంగ వేఱె కడుఁ గ్రూరత నేచినమారు గాత్మజుం

జేనసి గురుండు రక్తపరిషిక్తుని జేసిన నాత డప్పు [illegible]
తని నొకనారసంబున సునగ్రత [illegible]గ నేసెను. 128

మ. ధనురాచార్యుని జూచి తత్తనయుం డుగ్ర [illegible] భీముపై
ర్కొని [illegible] డెలవప్ప [illegible]
గ్నినయాంభోనవ తేజి ద్రోణుండు గడంగెం జూచి [illegible]
దిని కాయంబుఁ గప్పంగి [illegible] నిగ్రాస్త్రముల్ [illegible] 129

క. ఏపున హిడింబసుతుండును, ద్రోణసుపుత్త్రుఁడు సుభ[illegible]
ద్దీపితులై వారలయ్యా [illegible] 130

వ. అప్పు డనూపభూపాలుండును భీమసేను [illegible] నశ్వ
త్థామం దొడరి నొచ్చినం గని ఘటోత్కచుండు 131

క. తలపడి యగ్గురునందనుఁ, జలమున నొప్పింప [illegible]
జ్జ్వలబాణావృతుఁ జేసిన, బల [illegible]

వ. ఇవ్విధంబున హిడింబాసూనుండు సేనిసహాయుం జేసి. 133

క. గురుఁడు మొన [illegible] గురుప [illegible]
త్తురు దొరఁగ నొలి సంగరధగతిం బడినట్లు [illegible] 134

చ. కనుఁగొని సైన్యముల్ విఱిగి క్రందుకొనన్ [illegible]
తనయుఁడు సేన నాఁగి యివి దైత్యమాయలు [illegible]
కని యెలుఁగెత్తి చెప్పఁగ భయంబున నమ్మక [illegible]
యినఁ జనుదెంచెఁ గౌరవమహీశుఁడు దీనత భీష్ముపాలికిన్. 135

వ. వచ్చి యి ట్లనియె. 136

క. నీవును ద్రోణుఁడుఁ గలుగం, గా వైరులచేత నేను గష్టపడితి [illegible]
దే వారితోడఁ దలపడి, చావొందెను విజయ మొండ [illegible] 137

చ. అన విని నవ్వి పాండవులయంతటివారికిఁ గొఱ సీకు నూ
ర్కొన నగు నయ్య [1]యిప్పరుసు కుత్సితగర్తన దిట్టిదు స్మరం
బునఁ దగులావు సేయ మనుబోటులు లేరి చలంబు డింపు మీ
వని పలితోడఁ జెప్పి సరిదాత్మజుఁ డప్పుడు ప్రాభవంబునన్. 138

వ. భగదత్తు నాలోకించి. 139

క. దనుజు లొనరించుమాయలు, నినుఁ జేరవు వారి గెలుతు నీ విప్పుడ యీ
జనపతి మెచ్చఁగ నాదైత్యుని గెలువుము నీదుసేనతో నడరి వడిన్. 140

వ. అని భీష్ముండు పలికినం బ్రాగ్జ్యోతిషపతి మేటిమగండు గావున నమ్మాటకుం బొంగి
సింగం బడరినచందంబున నార్చి సుప్రతీకంబు నెక్కి సేనాసమేతుండై. 141

1. యిప్పుడుదు కుత్సిత.

తే. పరఁగి తోఁతెంచుపాండవబలముమీఁదఁ
గవియుటయును నంతనంతఁ గౌరవులమూఁక
మరలి యేర్పడఁ జూచి యప్పాట యపుడు
నిజముగాఁ గొని యూఁటికి నిగిడె మగుడ. 142

వ. ఇట్లుభయసైన్యంబులును దలపడినసందడికయ్యంబున నపరాహ్ణం బగుచునుండ.

క. నగపతినుఁ బోనిగజపతిఁ, దగనెత్తుటి నెక్కి ప్రబలదైత్యబలముతోఁ
నిగుడఁగ ఘటోత్కచుం డా, భగదత్తునిమీఁదఁ గవిసెఁ బార్థివముఖ్యా. 144

వ. తదనంతరంబున వృకోదరుం డరదంబురయంబు మెఱయ నయ్యభిమన్యుద్రౌపదేయ
ప్రముఖులుం దానును [illegible]ంబునకుం దోడ్త కడంగె నట్టియెడ. 145

ఆ. పొలిచి పఱవు గేయఁ బొసఁగ ప్రియంగ భగదత్తుదంతిరక్తధార లొప్పెఁ
జెలువు గల్గ గైరికజలపు సెలయేఱు, లున్నతాచలమున సురులునట్లు. 146

క. కోలంబున [illegible]ంబుగను, గోలాకృతితోడ వైవఁగా నది పొడి గ్గను
ంగలయనట్లుగ మగఁటిమి, ప్రాలినభగదత్తుఁ జేసె నడి భల్లమునన్ 147

వ. ఇట్లగ్గలించి యార్చి పెంపును 148

ఆ. భీముహసునిఁ గూల్చి పేర్చి సౌభద్రుని, యోధవరుల నెల్ల నుఱక తఱుచు
టంపటూనఁ దపిపి హూణసరథభటసమూహంబుఁ జంపె సమదహస్తిఁ బఱపి. 149

క. మందరము మహాంభోనిధి, యందుఁ దిరుగునట్లు పాండవానీకములోఁ
నం దిరిగి సుప్రతీక మ్మమంపగతిం జంపఁ బెక్కుమాతంగములన్. 150

క. అలిగి విశోకాధీశుఁడు, గొలిచెను భగదత్తుమీఁదఁ గ్రూరజగము ను
జ్జ్వలము లగునతనితోమరములతోఁదున నది చలించి మొగతిరిగె వెసన్. 151

వ. ఇవ్విధంబునం బోయిభగదత్తుం గనుంగొని గండు మిగిలికురువిభుండు గుర
క్షపాటయోధవీరసమేతంబుగాఁ దఱిమినం దమబలంబులు గోలాహలబహుళంబు
లగుటయును బాండవాగ్రజుండు పార్థపాంచాలపురస్సరుం డై యవ్వలనికిం
గ్రొవ్వాఱం గోల్లలు సేసె నట్టిసమయంబున. 152

అర్జునుఁ డిరావంతుఁడు చచ్చుట భీమునిచే విని దుఃఖించుట.

క. నరుఁడును ధనుర్గుణారావ,స్ఫురణంబును జేసెదత్తభూరిరవము నం
బరము పగిలింప నానా,శరములఁ గురుసైన్యసరభసత్వం బుడిపెన్. 153

ఆ. అప్పుడు నీరి భీముఁ డతనికి భుజగేంద్ర
కన్యకాసుతుండు గలనఁ బడుట
నల్లఁ జెప్పుటయును నడలి గొబ్బున నని
యడిగి యతఁడు నూప నచటి కరిగి. 154

వ. దనుజఖండితుం డయిపడి యున్న యయ్యభిమన్యుశరీరంబు గనుంగొని యా
ధనంజయుండు. 155

చ. ఘనతరశోకవేగమునఁ గన్నుల నీళులు నించి యేమిరా
తనుజ వినీతి నుండి విడి తన్నుఁ గనుంగొని సంధి గోరి పో
ల్కినతగవుం గడంగి యనికిం జనకోర్చి నిజాంగమంటుఁ జో
చిన మదిఁ దిట్టు మక్కువ విసుగు లేకను నెట్టుకొని యున్న నున్నవే. 156

వ. ఇట్లు పుత్రశోకానలసంతప్తచిత్తుండగు సవ్యసాచిం జూచి గోవిందుండు మంద
స్మితంబు సేసిన. 157

క. కని యతఁడు దెలిసి నీచే, వినిపించి యిమ్ముఖమున దీని విచారింపఁగ
జన తేరు నడపు గురుబల, వినిపాతనపాటవమున విహారించుటకున్. 158

వ. అనిపలికినం బద్మనాభుండు రథంబు గదియించిన నున మొనసాగుచు బలాధికుండగు పార్థుండు
పటుబాణపరంపరలు సారించిన భగదత్తుండును గృపాచార్యుండును ద్రిగర్త
పతియును భీష్మం గూడుకొని యుగ్రాకృతి నేర్చిరి సౌమదత్తి యనుగరుం గృతవర్మ
బాహ్లికులు మార్కొనిరి మారుతి గవిసినం గుంభసంభవుండు నిలువనీయక నతని
ప్రాపున నేపు మిగిలి నీపుత్రకులు బాణవృష్టిని మట్టుపెట్టి గడంగి నిలిచిన 159

క. గురు నంపవెల్లి నాఁగుచు, సరభసముగ వారిమీఁద శరవర్షంబుల్
గురియుచు వారలయస్త్రములు, దెరలక భీముండు పటుగతిం గ్రమ్మఁజేసెన్. 160

వ. సమరక్రీడ సలుపుచుఁ గురుకుమారులు దోరగించునాడు సారథి నొచ్చి
యాజ్యధారాక్రాంతుం డైన యగ్నిచందంబున మంటి యున్నట్టి
కోదండనైపుణ్యంబు సూపినం గుండభేదియును నాధృష్టద్యుమ్నుండును గనకధ్వజుండును
విరావియు సుబాహుండును దీర్ఘబాహుండును దీర్ఘలోచనుండును దీర్ఘనేత్రుం
బొందిరి పెఱవారు వెఱచఱచి విఱిగి పఱచిన నబ్బలంబులు పెనుగాలి సుడివడు తృణంబు
విధంబున వృకోదరుండు దోర్విలాసంబు మెఱసి నప్పుడు ప్రౌఢుండు గ్రుచ్చి
నీపెద్దకొడుకు బలుమొనలం బురికొల్పికొని వలంబునఁ గోపించి సేసినం గొం
తేయ వ్యూహాంబులు నభినవోత్సాహంబునం బోర వెనంగిన. 161

తే. ధరణి నెత్తుటఁ దోఁగి యాభరణకాయ
శస్త్రఖండజాలంబులఁ జాల నొప్పెఁ
బలుచ గాకుండఁ గుంకుమ మలఁది పెద్ద
తెఱఁగుతొడవులు దొడగిన తెఱవవోలె. 162

క.* నీ వెలంద్రును నీబలఁపులు, విదగుంచిన బలాబల నిర్ణయము
నీచక్కఁదనము నే నే, రాయాలికిఁ గలుగఁ గంటు నాగా జట్టా.

వ. అని యింత నిలుపక. "ఈపద్యగద్యములు 155-వ దానికి దర్వాత నచ్చుప్రతులలో
ముద్రింపఁబడియున్నవి గాని వ్రాఁతప్రతులం గానరావు.

వ. అంత. 163

క. తిమిరము గవిసినఁ బాండవసమితియుఁ గౌరవులు రణము సాలించి నివా
సములకుఁ దగఁ జని రప్పుడు, శస్త్రమయాగ్నిని సుశిక్షితపటువిషాదుం డగుచున్. 164

క. గురుమిత్రులు సగము సొచ్చిరి, ఘోరమిన గాంధారవిభుని సూతతనూజుం
ద్వరితముగఁ బిలువు మని యాతురతం బలుమాఱుఁ జెప్పె దుశ్శాసనుతోన్.

వ. చెప్పిన నతండు వారిం దోడ్కొని వచ్చుటయు నేకాంతంబున నమ్మహీకాంతుండు వారలతో నిట్లనియె గాంగేయగురుకృపాశ్వత్థామలు మధ్యస్థులై పాండవబలం బులం జెఱుపనట్టిసంరంభంబునను ఘోరరు మనసేనలు నానాఁటికి సన్నంబులై [illegible] వచ్చె నేమి సేయం గలవార మనిన విని రాధేయుండు రణక్రీడా [illegible]. 166

క. [illegible] భీష్ముని, దురమునకుం దేరు మేరు ద్రోణబలవిభవా
[illegible], త్యాగమునుం దత్సేనలకు మదం బడఁగింతున్. 167

క. అని పలికిన విని దుశ్శాసనుఁ గనుఁగొని మనము వోయి శాంతనవునిభం
జన ముడిపి వత్తు మని చెప్పి నరేంద్రుండు వీడుకొల్పెఁ బెఱవారిఁ దగన్. 168

వ. ఇట్లు [illegible] నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి బహుప్రకారసౌరభసంవా సితంబు [illegible] జలంబుల [illegible] పరమసురభిచందనానులేపంబులను జీని చీనాంబరపరిధానంబులను మహనీయమాల్యాభరణంబులను బ్రస్ఫీతమణిమయ [illegible] సుందరుండై తమ్ములుం దగువారలుం బరివేష్టింపఁ [illegible] ప్రదీపితంబు లయినకరదీపికా సహస్రంబులు వెలుఁగ పేత్రహస్తులు దోలంగు తొలంగుం డని సందడి నెడ గలుగ [illegible] దోహంబులు సంకీర్తనంబులు సేయ మాగధమంజుల [illegible] మనంబు రంజిల్ల రమణీయ [illegible] మందమందగమనంబున మందాకినీనందనుమంది రంబునకుం జని [illegible] దేవ డిగ్గి దుశ్శాసనుముం జేయి కరతలం బున [illegible] నడచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి యప్పితా మహునిపాదంబులకుం బ్రణామంబులు సేసి తత్పీఠసమీపంబున సమంచితకన కాసనంబున నతం డనుమతి నాసీనుండై చేతులు మొగిచి యమ్మనుజపతి యతని తో ని ట్లనియె. 169

మ. నిను ము న్నెంతయు నమ్మి పాండవులయున్ శేషంబు నేఁ జీరికిం
గొన నీపోరునకుం దలంచి మునుగా దెలియంబె న్మెల్ల సూచితిం జేరి చే
రి [illegible] నూల్కొనక వారిం బట్టి పాలార్చె దొం
డన సేరం గురుముఖ్య యింక నిట నీవాలంబు సాలింపవే. 170

చ. అని మొన దేవదానవుల కైనను మాఱ్కొన రాదు నిన్ను నేఁ

డెనిమిదినాళ్లు లగ్యో సముయింపవు [illegible] సవ్యసాచి స
ప్పని యటు లుండనిమ్ము [illegible] బ్రార్థన [illegible] నా
చనవునఁ బోవ నిచ్చి నృపసత్తము పోరికి [illegible] 171

వ. అనవుడు. 172

క. అమ్మాట మనమునకు [illegible] భీష్ముఁ [illegible]
దమ్మున నించుక [illegible] 173

వ. పదంపడి [illegible] 174

క. తలకొని నీకుం [illegible]
బలుకఁ దగునె [illegible] 175

వ. అని పలికి [illegible] 176

సీ. కాల్పఁడే మహా [illegible] బ్రహ్మ [illegible] చేసి
బహువిధ [illegible]
గంధర్వులకు నోడి [illegible]
నిను నను ద్రోణు [illegible] గెలిచి [illegible]

ఆ. తక్కు [illegible] నేమిటి, నేసి [illegible]
దినము లిట్లు దొసరి పెనఁగెదు నీచేత, నేఁడు [illegible] 177

క. తగనిపని యని తలంపక, పగగొంటి [illegible]
డెగి యింక నీవు రణమున, మగఁటిమి [illegible] 178

వ. అని మఱియును. 179

క. గాండీవి గెలువ రాదు శి,ఖండిని జంపంగ నాకుఁ [illegible]
న్నొండుమగలు మార్కొనినం, జెండుదు సుగ్రముగ [illegible] 180

క. *ఏనును నాదళమున ద్రుప,దానీకవిరాటసైన్యయా [illegible]
తానములతోడఁ జెనఁగెదఁ, బూనుఁడు మీ రెల్లఁ [illegible] గెలువన్. 181

ఆ. నడికిరేయి వచ్చి నను నొవ్వఁ బలికెదు, గలుగు [illegible] నీవు
నడవు మనికి నెల్లి నాచేతఁ బలుపు సూ,చెదవు [illegible] 182

క. అనినఁ బ్రియమంది నగరికిఁ, జని పతి సుఖనిద్ర సేసి సముదిత [illegible]
బున మేలుకాంచి కయ్యం,బున కాయిత మయ్యె మేను [illegible]. 183

వ. ఇట్లు సన్నద్ధుం డయి బలంబుతో వెడలి నీపుత్త్రుండు భీష్ము నుపలక్షించి భూపతి
ప్రకరంబులతో ని ట్లనియె. 184

భీష్మునివరుని వరయుద్ధము

తే. ఇతఁడు పాంచాలు రాదిగ నెల్లబలముఁ
జంపి పాండుతనూజుల సమరభూమి

"* అహం [illegible] సర్వాన్ పాంచాలాంశ్చ [illegible], [illegible]
[illegible] శిఖండినం" అని మూలము. [illegible]

గెలువఁ గల వాఁడ నని ధాత్రి పలికె నేఁడు
నలిగెమి మనలావుఁ జేయఁగు మెఱయు నలయు. 185

క. అని యాడుచున్నమాటలు, విని బీభత్సుండు సిగ్గు విపులవిషాదం
బును నొక్క పెట్ట పుట్టఁగ, ననిమిషపతినీతనూజుఁ డతిదుఃఖితుఁ డై. 186

వ. తన్నుఁ దాన యుపాలంభించుకొని యున్నం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుం డతని
కన్నెఱింగినవాఁ డై దుశ్శాసనునితో ని ట్లనియె. 187

క. మన సైన్యముఁ జెలువపాండవసేనయుండుపద మదియుఁ గా కితనిముందటఁ బె
ట్లున్నవి నీను పెద్ద బలమ్ముల్ నిలువఁగ రెండువేలరథములవారిన్. 188

వ. అని నియోగించిన నతఁ డట్ల చేసె న వ్విధంబునఁ గురుకృపాశ్వత్థామల నాలో
కించి గాంగేయుం జూపి సత్యవ్రతుం డగునీతండు శిఖండిపై నేయ నని మన
కు నెప్పుడుఁ జెప్పుచు మీఁ గెలుంగుదుర కాదె యన్నియు మనకు గోచరంబు
గాకుండ సమ్ముఖంబునం బోవనీకొని కావలయు ననిన వారలు నట్ల కాక
యని సైన్యమధ్యనిర్గమంబున సర్వతోభద్రవ్యూహం బొనర్చి యందుఁ గృపా
చార్యకృతవర్మ శల్యశకునిసుదక్షిణసైంధవులును గురుకుమారులుం దానును
మునుపటి సేనలు నడుమం గుంభసంభవభూరిశ్రవోభగదత్తులు వలపటను
సోదరులు నప్రోణపుత్రవిందానువిందులు డాపటను హాలాయుధాలంబుసశ్రుతా
యుధులు వెనుకను త్రిగర్తప్రకరపరివృతుం డై జననాథుండు నడుమను నిలిచి
యంతయు సమస్తకౌరవులు సైన్యసమేతంబుగా వెడలి రట్టియెడ నర్జునుండు
మును మొగ్గరంబు సూచి ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె 189

తే. కలుగు గాంగేయు నెదిరి నక్కటి శిఖండిఁ, బెట్టు మీఁతని మన మెల్లఁ బిండుగట్టి
పోరి కొనిన త్తి మిదివ్యూహంబునకుఁ దగ దళంబుగా మోహరింపు బలంబు నెల్ల. 190

వ. అనిన విని యుతం డట్ల చేయుడు నని సాత్యకివిరాటులు వలపటను నభిమన్యు
పాంచాలకేకయులు డాపటను నకులసహదేవద్రౌపదేయపురస్సరుం డైన యుధి
ష్ఠిరుండు నడుమను జేకితానకుంతిభోజులు వెనుకనుంగా నొనర్చి యగ్రభాగం
బున శిఖండి నునిచి యతని కెలంకుల డాసి భీమసేనఘటోత్కచు లొక్కవలనను
దృష్టద్యుమ్నుండును నొక్కవిక్కునను నిలిచి తక్కిన యోధవీరులం గలయం జేర్చిగట్టి
మొనగా నమర్చి రిట్లుభయసైన్యంబులుం బన్ని భేరీఝాంకారశంఖాదినిస్వనగ
ర్జాస్ఫూర్జితబహుళంబుగా నొండొంటిం దాఁకె నట్టిసమయంబున. 191

క. చెంగట నభిమన్యుండు ప్రశంగతురంగప్రచారచంచద్రథుఁ డై
పొంగి సునగిక్కప్రజమిపం గవిసెం జిచ్చు దూది దరికొనుమాడ్కిన్. 192

వ. ఇట్లు గవిసి. 193

తే. మెఱసి మండలాకారస్థితి కొలఁది గ్రిప్పి, నట్లు గురుకృపసింధురాజాదు లైన
యోధవీరులు వెగ డొందఁ సులివు మిగిలి, తరువఁ బడునభిక్రియ సేన[1] దిరుగఁబడఁగ.

---

1 విరుగఁబడఁగ.

వ. ఇట్లు మాఱు లేక తలుము చున్న సౌభద్రుం గనుంగొని కౌరవసేన యలంబు సుతో నిట్లనియె వీఁడు రణమున నిట్టుగ నీ మనుజులంబులం గలచు చున్నవాఁ డట్టివానఁ దను నెదుర్కొన నీవ కాని యూఱు లే దీవు పోయి పట్టుకొనిరమ్ము దము నీవు వీనిఁ బోనీని భంగి నిమ్ము 195

—— అలంబుసుఁడు సుభద్రాపుత్రునిచే భంగపడుట ——

క. అనవుడు నశంబు దుర్యోధనుసహోదరులు ముసుర్కొ గాంగఁ దలిరించి సుంత తనయబలము గాంగుడు, దొరఁగ తలిరి దురములు స్ఫుట భీతిఁ జనఁగ 196

ఉ. అప్పుడు ద్రౌపదేయులు పిసుంటుసు నట్టము పొడ్చి పూర్ణ తెరల్పు గుప్పలుగా మహిం బెలువఁ గూల్చిన నాతనావంధుఁ డిట్టులన గప్పెఁ గడంగి వారల సభాసమక్రమలీల వారు వాఁ డొప్పతి తెరియాబరము దయుఁడగ ద్రుంగఁ జేసి యూర్చినన్. 197

క. ఆలోచన తెప్పలికి లయ, కాలుఁడు సుభద్రల సమున గన్నుల నిన్నాల్ రాలఁగ వారలసిదములు, నేలం బడ నేసి చాపనిగరము ద్రుంచెన్. 198

వ. త్రుంచి నవ్వుచు 199

తే. ఒకని నొకని నైదైదు మహోగ్ర భాను శాస్త్రముల నేసి నొంచిన సతనిమవము సొంపు సోదరవ్యథయును జూచి యుడురె నప్పు డాతనిపై సుభద్రాత్మజుండు. 200

వ. అప్పు డుభయసైన్యంబులవారును వెఱఁ గంది. 201

క. దనుజుఁడు మాయాధికుఁ డస్త్ర పతనయుండు దిగ్గజరథరుం డట్టుగునో యను చుండఁగ సయ్యిరువురు, నని సేసిరి వృత్రవాసవాకృతి దోఁచన్. 202

క. ఇతరేతరశరకృతశో,ణితధారలు నిగుడ నప్పుడు నిర్భరదాన ద్యుతు లడరఁ బొలుచునగముల,గతిఁ బొలిచిరి వారు లప్రకంపోన్నతులై. 203

క. దనుజేశ్వరుండు మాయం, బొనరించినఁ దమము గవిసె భూనాయక ఫల్గునసుతుఁడు భాస్కరాంబక,మున వెలుఁగొనరించె సురసమూహము పొగడన్.

తే. అసుర పెండియుఁ బెక్కుమాయలు ఘటింప శక్రపౌత్త్రుండు దివ్యాస్త్రజాల మడరఁ జేసి యన్నింటి నడఁగించి చెలఁగి నొంప రథము డిగిపాఱెఁ బెలుచ నారాతుసుండు. 205

క. రక్కసుఁడు విఱిగినం గడు, నుక్కున సౌభద్రుఁ డడరుచుండవడి గని న ల్దిక్కులఁ బఱచెం దములోఁ, జిక్కువడుచుఁ గౌరవేంద్రుసేనలు భీతిన్. 206

వ. అప్పుడు పెక్కండ్ర రథికులతోడంగూడి గాంగేయుం డభిమన్యునియుం గవిసిన.

తే. అతఁడు దానికిఁ దలఁకక యందఱకును, నన్నిరూపులై పోరంగ నర్జునుండు

సరభసంబుగ భీష్ముపైనురవడింపఁ, బొంగి యిరువాఁగు నిరువురఁ బొదివె బోరఁసి.

వ. అట్టియెడ నుభయసమరంబున నభిమన్యుపై నడచు కృపాచార్యుం దాఁకి సాత్యకి వెడిదం బునారసంబు సేసిన వాని నన్నింటిని నశ్వత్థామ దునిమి యతనివిల్లు ద్రుంచినం గోపించి 209

క. ఆసాత్యకి వేఱొకవిల్లొనురగతి నెత్తి యుగ్ర మగునారాచం జేసిన సారథి కేతు,వ్వాసక్తుండగ్గొ మూర్ఛ వచ్చి నరేంద్రా 210

క. తెలివొందిన తెలిసి మఱియుఁగు, వాలికతూ పాతఁ దతనివక్షమునడుమం గిలించి నిడుము గ్రక్కున, నేలం బడ నేసి యార్చె నింగి వడంకన్. 211

వ. వానికిఁ గినిసి శినిసుతుఁడు పొగరు మిగులునారాచ నిచయంబులం బొదివిన నశ్వత్థామ యుగ్రుం డగుచు గ్రహభస్థితుండు బోలె నైనం గనుంగొని. 212

క. ద్రోణాచార్యుండు సుతు, ప్రాణాపత్త్వమునఁ గృష్ణతమ్మునిపై న క్షీణోగ్రతఁ గవి సుతు గీ,ర్వాణాధిపసుతుఁడు వచ్చి వడి నెడఁ జొచ్చెన్. 213

చ. అనవుడు నాంబికేయుఁడు సుధాధిపుఁ డిట్లను ద్రోణుఁ డాత్మ న ద్దనుసకుఁ గూర్చి నాతఁడు గురుం గని యెంతయు భక్తిసేయు వా రినిఁ దమలోన నట్టు వెస నప్పుడు దార్కొని యెట్లు పోరిరో వినఁ గల దేర్పడం జెపుమ విస్తృతభంగిగ నాకు సంజయా. 214

వ. అనిన సూతసూతిసందనుం డతని కిట్లనియె. 215

క. క్షాత్త్రము దలకొని సంగర, ధాత్త్రిక నేలించి గురులు దండ్రులు దమ్ముల్ పౌత్త్రులు శిష్యులు మామలు, పుత్త్రులనం గలదె తొడరి పోరన వలయున్. 216

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము సేయుట

వ. వినుము. 217

సీ. అర్జునుం డడరి ద్రోణాచార్యుమీఁదనారసముల నేసి యుగ్రంపుటంప వెల్లువ వఱపిన వగ డొంద కాతఁ డాతనిమేనిఁ దూపులు దఱుచు గాఁగ నాటించు నంత భూనాథుండు పురికొల్పఁగాఁ ద్రిగర్తులు గురుఁ గడచి కవియ నరుఁ డేచి వాయుబాణమ్మున నమ్మొనఁ దూలింపఁ గుంభజుశైలశరము

ఆ. వచ్చి యడుచు నలిగి వాసవి నారాచ,వర్షమునఁ ద్రిగర్తవరునిపుత్త్ర చయముఁ [1]దెగలుచుటయు జనపతిన్నపశల్య,బాహ్లికులును దానుఁబార్థుఁదాఁకె.

వ. అట్లు దాఁకుటయు వారల నతండు గన్నెరాకమ్ములం జీకాకుపఱిచె నట్లు గురుండు మొదల్త్తి నయుండ ఱకుసు నాధనంజయుపోరు దలముసుక లయ్యెఁ గురుపితా మహుండు భస్మసూతి యున్నతిట్ట కుఱికి తలలు చెండాడె శకునిభూరిశ్రవసులు గవలం దలపడిరి కళింగపతియును భగదత్తుండును నిభసేనలతోడం దొడరి భీమసేనుం బొదివిన. 219

[1] దెల్పుటయును.

క. గిరి డిగు కేసరిచాడ్పున, నరదము డిగి భ్రమణోత్కటగదాభీలుం డై
కరువలిపట్టియుఁ గవిసినఁ, గటులుఁ దొలఁగె [illegible] ఘనాశ్వఘటలు [illegible]. 220

తే. క్రందుకొని యిట్టు మాతంగఘటలు విఱుగ
నాగ్రహంబున ప్రాగ్జ్యోతిషాధిపుండును
జోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుఁ బొడువఁ
దనువుఁ జించిరి వివిధాస్త్రతతుల నలిపి. 221

వ. అప్పుడు గాంగేయుండు [illegible] ధర్మపుత్త్రునకు [illegible]
దెలుంగ [illegible] నెదురువరం బిలిచి [illegible] వాతికింగి [illegible] గడిచి
యప్పుడు గలచుచు. 222

క. కలయఁగఁ గరములఁ జాపాంబుల నురమున [illegible]
దలి రసఁగిననడమానిడి, చలువుగఁ బలిగించి [illegible]. 223

వ. అంతను మున్న ధృష్టద్యుమ్న శిఖండిప్రముఖులు [illegible]
భీష్మునిపై నడరి బవ [illegible] శిఖంబులు [illegible]
నొల్లక యమ్మువ్వురను మార్కొని [illegible]
త్రయంబునుండి లేఁ బ్రజ్వలించి బాణజ్వాలలు [illegible]
దరుఁ డద్దెసం గవియుటం గనుంగొని [illegible] నేనులు గూడు
కొని కవిసినం గౌంవసేనం జేయం గలమెటమగ [illegible]
దలకడచి వారిం దలపడిన నిరుదలంగుల వారలును బలంబులును [illegible]
గ్రందుకొన బెరసి పోట్లాడు చుండం జండరశ్మి [illegible] నగంబునకుం జను
దెంచె నట్టియెడ. 224

తే. రథములను సామజములఁ దురంగములను
నుఱక [1]నెత్తురు టేఱుల నీఁది తఱియ నడచి
పోరి రేటును ప్రేటును బోటు నొక్క-
యులవిఁ జెలఁగంగ నుభయసైన్యముల వారు. 225

వ. అప్పుడు మనబలంబులజనంబులు. 226

క. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్త్రులు, నతిలోభంబునఁ బ్రజాతుయము సేసిరి ధ
ర్మతనూజు గెలువ వచ్చునె, మతి లే రై రింక సేటిమాటలు మనకున్. 227

ఆ. అనుచు పగచుపలుకు లాలించు భీష్మాది, యోధవరులతో సుయోధనుండు
చెనఁటిమాట లేమి వినిరెద రనిన వా, రదియు నదియుఁ బిసఁటియట్లు పోలె. 228

వ. పరాక్రమక్రీడలు సలుపు చుండి రాసందడికయ్యంబునం గిమ్మీరమర్దనుండు గద
పండువు సేయు చుండె నప్పుడు. 229

---

1 నెత్తుట టేఱులఁ దఱియ.

క. సరభసముగ సారథి దన, యరదముఁ దెచ్చుటయు నెక్కి యతినిశితశర
స్ఫురణావరణిత బాహ్లీకు, విరథుం గావించె సురలు వినుతింపంగన్. 230

తే. చిత్రసేనుండు సౌభద్రుఁ జిత్రబాణ, పాతమున నొంచి యార్చినఁ బాండుపౌత్త్రుఁ
డతనిసారథిఁ బడ నేసి యంతఁ బోక, తురగముల జంపి యాతని త్రుళ్ళడంచె.

వ. అట్లు మాయిందుసుడు ఉపస్మృతుని రథం బెక్కెఁ బాంచాలపతి గుంభసంభవుపై
నపరి యతనిమీన నానాస్త్రంబులు నించిన. 232

క. ద్రోణుండు గోపించి తనుత్రాణం బఱువ్రయ్య నేసి తనువున రాజ
దళ్ళఱంబులు గ్రుచ్చిన సంక్షీణబలుం డై యతండు సిగ్గఱి తొలఁగెన్. 233

సీ. ఆకిమి సుశర్ముండు దరాకి యర్జును నొంచి కృష్ణుపై నమ్ములు గీలుకొలుప
నలిగి యర్జునుఁడు వాలంపకోలున లోలి నడరించుటయు వానియఖిలబలముఁ
జేతన్నల్లరులును చక్రకోలలు ప్రసి యంకుశంబుల న్మోటి యతినయమున
వాహసంబులఁ దోలు వారును వింట్లును బలకలు వైచుచుం బఱచువారు

తే. న్నైన మీరంప్ర క్రీడిస నడుమఁ, జొచ్చి సాత్యకి యన్నదీసుతుఁడు శక్తి
వైచి మేయి వాల్చి యసుదిశక్తి పై చి మగుడ, నాతఁ డాభీష్ముఁ డెడఁదునుమాడెనధిప.

వ. ఇట్లు ద్రుంచి. 235

క. ఆలోనన చలయిఁ చోర్మిగా, వాలమ్ములు నాటఁ బాండవవ్యూహము శరం
జాలగతఘనకోటసుభటు, భీతిఁ దలకడచి పొదివె భీష్ముని నంతన్. 236

—ఉపపాండవులు శకునిదుశ్శాసనుల భీష్మునకు సహాయులుగా బంపుట.—

క. అని కౌరవపతి దుశ్శాసనసుతులని ట్టనియెుఁ గంటె శాంతనవునిపై
ఘనసేన దోఁచుఁ జని వ్రక్కలింపుఁడు వృష్ణిబలుఁడు నకుంఠితవృత్తిన్. 237

క. అనవుడు నట్ల యనునని నేఁపునఁ గదిసుడుఁ జూచి ధర్మపుత్త్రుఁడు మాద్రీ
తనయులు నవాటన దురోధ్ఘ, ధనుఁ డపుడు తురంగమాయుతముఁ బురికొలిపెన్.

వ. ఆహాని పేర్పరు నెజుంపుత్రులు నొక్కపెట్ట శకునిదుశ్శాసనులకుం దలకడచి యెక్కినం
బాండవబలంబు మహామత్స్యసమూహవిహారంబునం గలంగుమడువునుం బోలె
సంక్షోభించినం గోపించి కౌంతేయాగ్రజుండును గవలును వివిధవిశిఖపరంపరలు
నిగిడింపు ముందటికాళ్లు దునిసిన మ్రొగ్గతిలంబడియును మోఁకలు పఱియలైన
నేల దిష్టుం గూలియును గుండియ లవిసిన నెగసి కెడసియు వాగెలు త్రెవ్విన
[1]పఱియుం బాఱియును నాశ్వికులు నేల కొఱగినం జెనఁటి దిరిగియు ననేకఘోట
కంబులు రూపఱిన నేఱి యుత్తురంగనికరంబు లేటమొగంబువడి చెదరి కనుకనిం
బఱచిన. 239

క. ఘోరశరంఖాదిరవ, స్ఫారత నప్పాండుపుత్త్రబల మేచుటయుం
గౌరవపతి శల్యునితో, గారవమున నిట్టులనియెఁ గడు దీనుం డై. 240

క. వెలివిరిసి వచ్చుజలనిధి, [2]పొలుపునఁ దోఁతెంచు ధర్మపుత్త్రునిబలుగో

---

1 గలయుం బాఱియు. 2 పొలుపున నేతెంచు.

_త్తల నిలువరింప నీ వొక్క, డలిగినట్టి వయి మమ్ముఁ జేకొనుము మిదటను. 241

ఆ. అనుడు నతఁడు పాండవాగ్రజుఁ గనుఁగొని, దాని కియ్యకొనుము దుదిఁ జెప్పి
నారసములఁ బొడిచి మారి మసఁగిన, గ్లానిఁ జూచి నవ్వుచు నరుగుచుండు. 242

క. ఒక్కటఁ గడఁగి శల్యునిఁ, జక్కడచుచు నొంచుచును భీష్మద్రోణుల్
గ్రక్కునఁ దఱిమిన నయ్యర్జునుఁ, దిక్కులఁ జెదరఁ జేసెను. 243

వ. ఇట్లు గలయం జెరసి యపరాహ్ణంబున సుభటనివహతురంగమముఖ నిగుడు ప్రధనంబు
సేసి నట్టిరోజడ భీష్మగ్రీష్మార్కుండు వేఁడి మిగిలి పాండవసేనాదళంబులను
కిరణంబులు పరఁగించి. 244

సీ. పంద్రెంటఁ బంద్రెంటఁ బాండవాగ్రజునిభీమునిఁ గ్రీడినిఁ బెనుమూఁటమూఁట
నేడింట నేడింట నేచి సాత్యకిని ధృష్టద్యుమ్ను నొప్పించి నకుల సహదేవ
నార్చిన మాత్స్యపాంచాల్యనికాయములును నోముగా నరూఢినిఁ దాఁకి బాణముల
గాఁ సైన్యంబుఁ గరూశ మైనయు నొక్క పెట్ట రణంబున భీష్ముఁ డిట్లు

తే. నురవడించినఁ బాండవ సేనా కారముఁ గృష్ణు
తమ్ముఁ బాంచాలనందను సమ్ముఖమున
కడఁగ నీ కాఁగి యంతయుఁ గన్నిరూపు
లై మహారణ మొనరించె నస్త్రగురుఁడు. 245

ఉ. శాంతనవుం డనేకబ్రసంతతి సుద్భటశౌర్యసారదు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సముజ్జ్వలశీతసాయక
క్రాంతపరీతనిర్మథితకంపితసాత్త్వికమూర్తిఁ జేసి యు
త్యంతరయంబునం దనరథంబుగతుల్ మెఱయింపు బ్రదీప్తుఁ డై. 246

మ. గజరాజోజ్జ్వలఘంటికావళిఁ దురంగప్రస్ఫురత్కింకిణీ
వ్రజముం గాహళదుందుభిప్రభృతితూర్యశ్రేణులుం జుండప
ధ్వజఘంటాతతులుం శరాసనగుణ[1]వ్రాతంబుఁ దున్మాడి ధ
ర్మజసేనాతతి ముంపఁ జేసెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 247

వ. ఇట్లు బల్లిదుం డయి మల్లడి గొని మార్కొను మగలు లేక మదంబునం బొంగి
గాంగేయుండు పాండవేయులు వెఱఁగుపడ మఱియునుం గడఁగి దుర్వారంబు
లగుదివ్యాస్త్రంబులు దీటుకొల్పి యేదిక్కు సూచినం దానయై గజములను హస్తి
కులను నాశ్వికులనుం దునిమిన గంధసింధురక్రీడనంబున క్రీడించినయుద్యా
నంబుచందంబున నగు చున్నచోట్లును గాలుబలంబులు గనుఁగొన్నఁ గాలు
సేయి తల దొక్క [2]యని యేటుపాటు లేక పండఁ దఱిగినయట్లున్న యొడలును
జెక్కులెఱుంగులచప్పుళ్ళ నిగుడ రథచయంబునవయవంబులుం గరితురగకరం
బులరొమ్ములు విఱుగం గార్చిచ్చు పొడిచిన పొదరుటడవి యెఱుంగునం దోఁచు

1 వ్రాతంబులం బ్ర. చ. 2 యని యేటుపాటు.

పట్టును దఱిమి గొడుగులు విటతాటనంబు సేసినం బెనుగాలిం జిక్కువడిన కుసు
మితకాననంబునుం బోలు పక్కట్టులును బహురత్నమయమకుటాదిభూషణవ్రజం
బు వివిధవర్ణచామరజాతంబు సఱికి పడవైచినం బ్రబలోద్ధతలులాయలులితం
బగు కమలాకరవనోత్పలాకీర్ణం బగుకొలని ననుకరించు ప్రదేశంబులును నై
పాండవసైన్యంబులు సైన్యంబు నొందియుఁ గలగుండుగొనియు బెండు
పడియుఁ గలంగం బాఱియుఁ దూలంగం దెరలియుం గోలాహలబహుళంబు
లగుట గనుంగొని గోవిందుండు. 248

ఉ. లగ్గున మాచితే మనబలావళి నెల్లఁ గలంచు చున్నవాఁ
డగ్గలిశౌర్యసంపదయు నుగ్రభుజాబలవైభవంబు వి
స్ఫూర్జితవిక్రమోన్నతియుఁ జూపి నదీసుతుఁ డిట్టిచోట నీ
డగ్గుమునిష్పవిభ్రమము దోఁపఁగఁ జేయకయున్కి యొప్పునే. 249

వ. అనిన విన్వచ్ఛందు విచారదోలాయత్తం బగుచిత్తంబుతోడ నిరుత్సాహుం డై
యున్నఁ జూచి కేశవుం డతని కిట్లనియె. 250

క. మును మత్స్యనాథునగరంబున సంజయుతోడ నీవు పొంగుచు చెట్టా
డినమాట లెల్లమఱచిన, నిను నగరే రథికవరు లనింద్యచరిత్రా. 251

వ. అనుటయు నర్జునుండు. 252

ఆ. సకలబంధుజనులఁ జంపి కౌరవహీన, మైనరాజ్య[1]మహిమ యేను బడసి
యనఘ యేమిసుకృతము నాచరించినవాఁడ, నగుదు మనసు గొలుపదయ్యె ననికి.

వ. అయిన నీకు [2]నిప్పటప్పటి కేటిమాటలు గలవు మున్నే టికొడుకుం బడవైచెదం
జేయునదివు మనుటయును నారాయణుండు నదీనందనుస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా
రథ్యంబులం ద్వరితగతి నడపినం దెరలినసైన్యంబులు గూడికొని గాంగేయు
పయిం గవియ నతండు సెలంగి మహాస్త్రనికరంబులు నిగిడించి యబ్బలంబు నిలువ
రించి సింహనాదంబు సేసి. 254

మ. శరనారాచపరంపరోగ్రనిహతిన్ గాండీవియంగంబు లా
తురతం బొందఁగఁ జేసి బాణమయగాత్రుం జేసి గోవిందు ని
ష్ఠురలీలం దురగంబులం బటుశరస్యూతాస్యముల్ గాఁగ స
త్వరుఁడై యేసి రథంబు గూడఁ బొదివెన్ వాలంపమొత్తంబునన్. 255

వ. అప్పుడు. 256

తే. బీఱువోయి రథ్యంబులు మాఱుమొగము
వడినఁ దా నొచ్చి యుండియుఁ దడవి శౌరి
నూలుకొనఁ జేసి తఱిమిన వ్రాలి తీవ్ర
భల్లమునఁ గ్రీడి భీష్మునివిల్లు దునిమె. 257

1 సత్వవ మను. 2 నిప్పటి కేటి.

క. అతఁ డొండొకవిల్లెత్తిన, నతిరయమున నదిగూఁ దునుము నాతని దోఁ
శతమఖనందన యనుచును, ధృతిఁ బేటొకవింట శరతతిం బరఁగించెన్. 258

క. ఆబెట్టిదంపుటంపఱ,చే బీభత్సుండు నొచ్చి చేష్టలు మఱచెం
దా బంటుతనము పటుబాహాబలమును [illegible] సంగరము దుదిన్. 259

క. విష్వక్సేనుఁ డంతయుఁ, గ్రొవ్వున భీష్ముండు గడఁగుట [illegible]
[illegible]ఱు నాతనిఁ జేరక, [illegible] చూచి [illegible]. 260

క. దారుణరోషం బడరఁగ, నా [illegible] నొగలఁ బగ్గము విడి, [illegible] 261

శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రము ధరించి భీష్మునిపైఁ బోవుట.

వ. ఇట్లు లంఘించి. 262

మ. ధరణీచక్రము గ్రక్కునం గదల [illegible]
ధరముల్ గ్రుంగఁబడఁగ దిశాపలయ [illegible] సిబలం
బురులం బాఱఁగ భీష్ముసైఁ గవిసె రౌద్రోద్రేకముం జూపి [illegible]
చరలోకంబును సంచలింప హరి చంచద్బాహుఘోరాకృతిన్. 263

తే. లలితపీతాంబరంబువిలాస మొప్ప
సింహనాదోద్భటం బగు చలువు [illegible]
మెఱుఁగు వెలుఁగును గర్జయు మెఱయ పచ్చ
కారుమొగి లనఁ గృష్ణునాకార మొప్ప. 264

వ. అట్టియెడ. 265

క. బలుబిపము వోయిన వెలు,పలఁ బాఱుచు నీదు [illegible]
బోలిసె నదె భీష్ముఁ డనుచును, గలఁగం బడి [illegible] కనుఁగొనుచుండన్.

చ. కనుఁగొని భీష్ముఁ డుల్లము వికాసము నొందఁగ నల్ల నవ్వి యి
ట్లనుఁ జనుదెమ్ము వేగమ మహాత్మ వికస్వరపుండరీకలో
చన యిది లెస్స నా కిచట శాశ్వత మైనయశంబు సచ్చుట
న్వినుతికి నెక్కుసద్గతియు నీదయఁ జేకుఱఁ జేయు మిష్టమున్. 267

వ. అని పలుకునంత జంభాంతకసూనుండు సరభసంబుగా రథంబు డిగ్గ నుఱికి వెన్న
వెనుక నెయిది కరంబులఁ గ్రుచ్చి పట్టిన నతండును దిగిచికొని వెండియుం
బోవం బోవఁ బదియడుగుల కొలంది నాకాంతేయుండు పదస్థైర్యంబును బాహా
వీర్యంబును మెఱయ మహీతలంబూని మెట్టినిలువంబట్టి నిట్టూర్పు నిగిడించుచు
నర్దనుజమర్దనుతో ని ట్లనియె. 268

ఉ. కయ్యమును సేయ నే నని యకల్మషబుద్ధిఁ బ్రతిజ్ఞ సేసి నీ
విదియ్యెడఁ దప్పితేని జగ మేమను నించుక సేపు పోరుట

[1] [illegible]. 2 [illegible]

డయ్యుట దప్పె నాపయిఁ గడంగినభీష్మునిపాటు సూతు రా
వయస్య రథంబుమీఁది కిటు లాశ్రితమానము వీటఁ బుత్తురే. 269

వ. అని ప్రార్థించినం బార్థునిపలుకులకుం బ్రియం బంది ముకుందుం డూరక మరలె నయ్యర్జునుఁడు నెక్కినయరదంబు శిఖరసవ్యయసుందరం బైనశైలంబునుంబోలెఁ బొలిచి నిలిచినం బ్రళయకాలభైరవరవం బగువారిదంబుకరణి గర్జిల్లుచుఁ బటునారాచపటలాసారంబు నిగిడించి వారల వెగడుపఱిచి యచ్చట నొండొరుల మెచ్చక యుఱిమి తఱిమిన వైరుల రూపుమాపి భీష్ముండు భీషణాకారుం డై పరిశ్రాంతు లయినకృష్ణార్జునులును భీతులగుభీమసేనప్రముఖులును జేయునది లేక చూచుచుండం బాంచాలబలంబుల బారిసమరునప్పుడు బలుమానిసి చలిచీమలం గాలం జమరుచందంబు దోఁచె నయ్యవసరంబున. 270

క. తా నస్తశిఖరి మఱునడఁ, [1]బోనియపుడు పాండురాజపుత్త్రవిరాజ
త్సేన పొడ వడఁగు ననుకృప, నో నలినాప్తుండు గ్రుంకె నుర్వీనాథా 271

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుండు ఘోరం బగుసంధ్యాసమయంబునం బంకనిర్మగ్న గ్నగోవునుంబోలె నున్ననిజసేనం జూచి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై యుప్పటికిం దిగుచుటయ నిర్ణయంబుగాఁ దలంచి తగువారలనెల్లం దివియనియమించి.

క. గాంగేయుచేత నెంతయు, భంగపడితి మనుచు వగచుపార్థాదులు ద
న్నుం గొలిచి చనఁగ విడిదలకుం గడు విన్న నయి పోయెఁ గురువంశనిధీ. 273

వ. ఇట్లు పాండవసైన్యవ్యూహంబు లోపాటించి పోయినం దారును దమబలంబులఁ దివియ నియమించి. 274

చ. ఎలమి నమస్కరించుచు సహోదరసంక్రమభంగు లేర్పడం
బలికి యుదాత్తవాక్యములఁ బ్రస్తుతి సేయుచు భీష్ము నందఱు
న్బలసి భవత్తనూజులు మనంబులు నిండి ముదంబు మోములన్
వెలివిరియంగ నేఁగిరి నవీనవిభూతి నివాసభూమికిన్. 275

వ. ఇట్లు ధర్మతనయుండు దొమ్మిదవనాఁటిబవరంబున బెండుపడి యానిశాసమయం బునందు రహస్యసంక్రమంబున. 276

క. మనమున విషాద మడరఁగ, ననుజులఁ గూర్చికొని దానవాంతకుసదనం
బునకుం జని యిట్లను నా, తనితో నాత్మీయకార్యదశ [2]దెలియుటకున్. 277

క. కార్చిచ్చు గవిసి మృగతతి, నేర్చుకరణి నేఁడు భీష్ముఁ డేచినకడిమిం
జెర్చి మనసేనఁ బొడిచె శ, రార్చుల నీవీరుఁ గన్నులారం గంటే. 278

మ. మనవా రెవ్వరు నోర్వ రాతనికి దుర్మానంబునం జేసి యే
మును గార్యస్థితిఁ గాన నైతి విను నిర్మూలంబుగాఁ బోరఁ జ
చ్చిన సామ్రాజ్యము గొన్నయట్లగు నె [3]నిశ్చింతంబునం గాననం

1 బోవుడును. 2 దెలియుంగాన్. 3 నిశ్చింతంబుగాఁ గాననం.

బునకుం బోగొందఁ [illegible] 279

క. మున్ను నను నేఁ [illegible] సన్నిధి [illegible]
గ [illegible] 280

వ. నీవు [illegible]
సత్త్వయుక్తి [illegible]
బుల నను [illegible] 281

క. సత్యప్రతిజ్ఞుఁడవు నీ [illegible]
[illegible] గెల్చిన నీవు [illegible] 282

క. [illegible]
బగ యడంగించు [illegible] 283

తే. సఖుఁడు సంబంధి [illegible]
[illegible] 284

వ. ఉపప్లావ్యంబున [illegible]
నప్పు డతనిపలుకు [illegible]
పలుకు నేను [illegible]
వుల పలుకులు [illegible]
ధర్మనందను [illegible] 285

క. కయ్యము సేయ [illegible]
న్నిగుర్యుఁడ నేఁ [illegible] 286

వ. నాకు దేవవ్రతునకు [illegible]
కయ్యంబు సేయుటకును నాకు [illegible]
బూనినవాఁ డతండు [illegible] 287

ఆ. అకట తండ్రి నచ్చినంతినుండియు మము, [illegible]
జంప మదిఁ దలంచు తలఁపు సూచి [illegible] 288

వ. అనవుడు. 289

తే. విని మురాంతకుఁ డితఁడు [illegible]
నరుగఁ జూచినవాఁ డని యాత్మ నెఱఁగి
క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనిన
యన్నదీసూనుతోఁ బల్కువాక్యములు దలఁచి. 290

వ. అజాతశత్రుఁ డి ట్లనియె. 291

ధర్మరాజు రణస్థాపనకారణము భీష్మునిఁ దెలుపుట.

ఆ. నీతలంపు లెస్స నీవు మున్ను నినట్లు, [illegible] భీష్మఁ [illegible]

1 [illegible]

జక్కటఁ జూచనేని శస్త్రవుల్ వాలియరె, యిప్పు డతనిపాలికేఁగు మధిప. 292

సీ. నీవు నన్నడిగిన నిజవధోపాయంబు వరుసఁ జెప్పు దేవవ్రతుండు
మనము రహస్యప్రశ్నమున నరుగుదము జని యమ్మహాత్మునకు భక్తి
నెఱఁగి తెల్లంబుగ హితకార్యగతి వినయంబుమై బ్రార్థించి యడిగి యతని
సదయమంత్రోపదేశంబున నెగడుద మని యిట్లు హరి నిశ్చయంబు సేయ

ఆ. నయ్యజాతశత్రుఁ డనుజులు నతఁడును, దాను సౌమ్యవేషధరణ మొప్ప
నతనిఁగూర్చి పోయి గాంగేయుమందిరమున కరిగి సముచితముగఁ జొచ్చి. 293

వ. అతనిం గాంచి యుధిష్ఠిరుండు భక్తిం బ్రస్తవనపూర్వకంబుగాఁ దత్పాదంబులకుం బ్రణమిల్లిన నతఁడు తత్పాదపతనంబునకు సేసవేగ హాసలందఱనేమంబు లడిగి యిట్లనియె

క. ఇచ్చటికి మీ రందఱు, వచ్చిన పని యేమి యేది వలసిన నడుగుం
డిచ్చెద నెంతకు నైనను, జెచ్చెరఁ బలుకోని ఘటింపఁ జేసెదఁ బ్రీతిన్. 295

వ. అని తెలుపుచున్న యుపచారంబునకు నడిగిన దీనాననుం డగుచు ధర్మసూనుం డతని
కిట్లనియె 296

క. మాకుఁ గష్టము సామ్రాజ్యము, నీకును నెబ్భంగి బహుళసేనోత్పాద
వ్యాపారంబులఁ జెడకుండఁ, జేకొని యత్తెఱఁగు కరుణఁ జెప్పఁగవలయున్. 297

క. అనవుడు నేఁ బసఁగఁగ మీ, కనఘా సైన్యక్షయంబు నగు సామ్రాజ్యం
బును గానేరదు గావున, నను నిర్జింపంగ శోభనము లెల్ల నగున్. 298

వ. అని పలికిన శాంతనవునకుం గౌంతేయాగ్రజుండు. 299

ఉ. చిచ్చఱకన్నుమూసికొని శత్రుశరాలము డాచి లీలమై
వచ్చినరుద్రు చందమునఁ బ్రాలున నీ యనిలోనఁ గ్రొవ్వఁగా
నచ్చిన నిన్ను నెట్టుమగవారికి నీక్షణ నాశ్రయింపఁగా
వచ్చునె యవ్విధిం గెలువ నచ్చు మహాత్మ యెఱుంగఁ జెప్పవే. 300

క. అనుటయు నిట్లను గాంగేయుఁడు నీ చెప్పినట్లు తథ్యం బది య
స్మనిమిషులు గెలువలే రే, ఘను వుండఁగ వినుము తద్విధము దేటపడన్. 301

తే. శస్త్రహీనుఁగ నన్ను మీ రెఱిఁగి యిచట
కొంపలును వచ్చి యెక్కటి యిట్లు లడుగ
మానవులు బ్రతుకుట కేయ్యంబు మెయికొనంగఁ
గనుటకంటెను సుకృతంబు గలదె నాకు. 302

వ. ఏ నాయుధవ్యాపారంబు వలన నుదాసీనత్వంబు నొందిన నన్ను జయింప సమర్థు రు బాహుపుచ్చినవానిని నిగ్రహపుఁ బెట్టినవానిని సిడంబు డించినవానిని నంగనను నంగనాపూర్వుని నంగనాభిధానునిఁ దలచీర వీడినవానిని భ్రాతృహీనుని నపుత్రకునిం గని యెట్టుఁ బోటుఁ దక్కి సమరంబు సేయ మానుదు మఱియు నొక్క వ్రతంబు పూనినవాఁడం బుట్టినప్పుడు లేక నడుమ దైవం బిచ్చినపురుషత్వంబు

గలవానితోడఁ [illegible] [illegible] నపత్యం [illegible] పుట్టినపుడు సంగన [illegible] స్మరించుకొని వచ్చి [illegible] పదంపడి బంధుమిత్ర [illegible] పేను బనిచి నట్టి [illegible] నసుజ్ఞానము [illegible] సము [illegible]. 303

ఆ. సురనదీసుతుండు [illegible]
జంపి [illegible] 304

క. గురుని [illegible]
సురతటినీసుతు [illegible]. 305

ఆ. [1]నన్నుఁ [illegible]
శ్రీలఁ గౌఁగిలించి [illegible]. 306

ఉ. అక్కట [illegible]
[illegible]
యిక్కడ [illegible]
దక్కట [illegible]. 307

వ. అనిన విని కృష్ణుం [illegible]. 308

ఉ. [illegible] యింతయు [illegible]
[illegible] జంపి [illegible]
గోరరి [illegible] [2][illegible]
స్తారము [illegible]. 309

చ. అని మొన [illegible] భీష్ము [illegible]
ల్లను విని యుండఁగా నిటు [illegible]
పన తగు రాజధర్మపరిపాలన [illegible]
నిను విధి పంచె శాంతనవునిం [illegible]. 310

చ. అనుటయుఁ గ్రీడి యిట్టు లను [illegible]
తనయవధార్థ మం [illegible]
సు నతని నేయుచందమున [illegible]
డనితరవధ్యకాయుఁ డగు నాయనఁ [illegible]. 311

వ. అనవుడు నవ్వి కవ్వడికిం గమలనాభుం డి ట్లనియె. 312

1 నన్ను బాలకేళిసున్నచో [illegible]. 2 [illegible].

ఉ. నీ వాకరుండు దక్కఁగ ననింద్యపరాక్రమశాలి భీష్మునిం
జావఁగ నేయ నెవ్వఁడును జాలఁడు సీతలఁ బెన్నిభంగులన్
దైవముపూఁపువోలెఁ దుది దాఁకునె యవ్విధ మిట్టు లుండఁగాఁ
ద్రోవఁగ వచ్చునే యొటులు ద్రోచినఁ బోవదు చూచి యుండుమీ 313

వ. అని పలికిన విని యతం డట్లు కాక యప్పటికి నెట్లయిన నట్లయ్యెడు నని యర్జునుం డియ్యకొనిన గోవిందుండును ధర్మనందనాదులుం బ్రమోదంబు నొంది రివ్విధంబున శిబిరంబున కరిగి పాండవులు పుండరీకాక్షుని నిజనివాసంబున కనిచి తమతమనికేతనంబులకుం జని యారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి రని చెప్పిన సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె 314

క. పాండుసుతు లేమిభంగి శిఖండిం గూర్చికొని యాపగాసుతుపై ను
ద్దండగతి నడచి రెట్లు ప్ర[1]చండతతో సమరకేలి సలిపిరి చెపుమా. 315

భీష్ముని దశమదివససంగ్రామానుక్రమము.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డతని కి ట్లను సూర్యోదయసమయంబున బాండుసూనులు సేనాసమేతు లై వెడలి మోహరించునప్పుడు ముందట శిఖండి నిలిపి యతనికెలంకుల భీమార్జునులును వెనుక నభిమన్యుద్రౌపదేయులును వారియిరువంకలం జేకితానశైనేయులును నట పిఱుంద ధృష్టద్యుమ్నాదిపాంచాలకుమారులు మున్నిడికొని కవల నుభయపార్శ్వంబులం బెట్టికొని యుధిష్ఠిరుండును వీరి నూరెలం బొదివికొని విరాటద్రుపదముఖ్యు లగుపృథ్వీపతులును గేకయపంచకధృష్టకేతులును నిలిచి రిత్తెఱంగున గట్టిమోహరంబు దీర్చుకొని నడచి రంతకు మున్న మనవారును వెడలి భీష్ముం డగ్రభాగంబున నుల్లసిల్ల నీకుమారు లమ్మహాత్ముం బరివేష్టింపఁ గుంభసంభవతత్సంభవులు దక్షిణవామభాగంబులను గృపకృతవర్మభగదత్తపురస్సరుం డై కురురాజు మధ్యభాగంబునను బృహద్బలకాంభోజముఖ్యు లై మహీపతు లమ్మనుజేంద్రు చుట్టును ద్రిగర్తు లపరభాగంబునను బన్ని బలుమొనసె యమర్చికొని త్రోచి నడచి రిట్లిరువాఁగునుం గవిసి వివిధతూర్యస్వనంబును నింగి ముట్టఁ బొండొంటిం దాఁకిన. 316

క. సమరం బప్పుడు దనుజులు, నమరులునుం బెనఁగుచంద మై తోఁపఁగ భూ
రమణ విను మేమి సెప్పుదు, జముపురమున నగ్గలంపుసందడి యయ్యెన్. 317

వ. అట్టియెడ. 318

మ. కవ లుద్దామపరాక్రమస్ఫురణమైఁ గౌరవ్యసైన్యంబు సి
క్కువడం జేయఁగ భీమపార్థులును గోకొమ్మంచు నొక్కుమ్మడిం
గవియం బాండవసేన యుబ్బి యడరంగాఁ జూచి కల్పాంతభై
రవభీమాకృతి సేచి భీష్ముఁడు శరవ్రాతంబు గుప్పించినన్. 319

1 చండసమరకేళి నట్టు సలిపిరి.

ఆ. కాలు కాలు పెనఁగి [illegible]
మ్రొగ్గతిలఁగ గుల్లములు [illegible]
క. కనుఁగొని శిఖండి [illegible]
గని యతఁడు మరల [illegible] 321
ఉ. ఎవ్వత నేని ధాత సృజియించ [illegible]
[1]కాంక్షమిఁ జేసి [illegible]
గ్రొవ్వెసలా [illegible]
నవ్వదఁగాని [illegible] 322
వ. అనినఁ గోపించి శిఖండి [illegible] 323
క. గెలిచితి [illegible]
యుఁ వ్రకలిమి [illegible] 324
క. వఁగు మొక నేఁడు [illegible]
తాఁ [illegible]
క. నేఁ డస్త్రమయి [illegible]
వాఁడిమగఁ డనుట [illegible]
వ. అనుచు మఱియును [illegible]
నేఁడు శిఖండిచందంబు [illegible]
సముచం [illegible]
యుపోద్బలంబుగా [illegible] 327

[illegible]

ఆ. ఇట్టు లాడి పిదప [illegible]
జాల కున్న మనల జగము సప్ప
నేను గలుగ నిన్ను [illegible]
జేయ [illegible] భీష్మ నేఁడు మఱి. 328
వ. అనియె నప్పుడు గాంగేయుండు ద్రోణ [illegible]
దెలిపి గని పాండవబలంబులు [illegible]
మరలినం జూచి కురు [illegible]
దైన్యంబు నొంద నగునే యనపుడు [illegible] 329
క. మును పదివేవురఁ జంపుదు, నని యిచ్చిన బాస [illegible]
మనిచినఋణంబు దీర్చితి, విసు [illegible] 330
ఆ. నేఁటిభంగి సూడ నృపవర పాండవు, [illegible]
సమయఁ జేత గలుగు సమసెద [illegible] 331

1 కాంక్షమిఁ జేయ నట్టిని.

వ. వినుము నా చేతిబలువు సూడుమీ యని పలికి పేర్చి పటుతరశరార్చులం బ్రచండ నరనాథయూథంబులం బొదివికొని పాండవులకుం దేఱి చూడరాక నిర్ధూమ దహనస్ఫురితుం డై నవితానుహాం ప్రాపుర భవత్పుత్త్రులు శత్రుబలంబుల బడలు నడంచి యుం దొడంగిన వారిం గనుంగొని. 332

ఆ. పాండవేయముఖ్యపాంచాలయాదవ, పాండ్యకేకయాదిబలము లొక్క మొగిన గ్రీడి సీను మొనలు మూగొనుటయును నపుడు పోరుఘోరమయ్యె నధిప.

వ. అట్టియెడ నర్జునుండు శిఖండి నాలోకించి. 334

తే. నీవు భీష్ముని గలికినం బొదువ చేసు, గలుగ వెఱ పేల యతనిపైఁ గవియు మెయిది తొలసి మదీయబాణంబులఁ గప్పుచునునఁ, బఱపి కూల్చెద నీతనిఁ బటురయమున.

వ. అనుచు నాతనినిలువరించి యిని గొలుంగొత్తి ధృష్టద్యుమ్నుండు. 336

క. మనమనుమతించు గంగాతనయుని దలఁచు, తనవునిపైఁ దఱుముఁ డింద్రతనయుఁడు గలుగన్ మన మతనికి శంకింపఁగఁ, బని లే దని పలికి యార్చి బలువిడి నడరెన్. 337

వ. అప్పుడు ధర్మజభీమనకులసహదేవులును సుభద్రాతనయద్రౌపదేయులును ద్రుపద విరాటులును సాత్యకిచేకితానధృష్టకేతుకేకయమాగధులును మఱియునుం జేయం గలుగువారలు నొక్కపట్టు చెట్టపడరిన నిక్కడ గురుపుత్త్రభూరిశ్రవసులును గృత వర్మకృపకాలభోజహతులును వికర్ణదుస్సహవివింశవిచిత్రసేనులును లోనైన యోధులు దేవవ్రతునకుం దలకడచి వారిం దలపడి రిట్లు మందాకినీనందను పయిం గవియు పాండవసైనికులను నతని కడ్డపడుకౌరవ్యవీరులను జూచు నెడ సురల కిని మిమ్మత్వంబు సార్థకం బగుట్టె నయ్యవసరంబున. 338

క. మొనసి శిఖండిని యు న్నిడి, కొని యుపవడిఁ దఱుమునరునకును వెన దుశ్శా సనుఁ డెదిరించి యడఁ బొంగిన, చనసిధికిని వేలవాలె వసుధాధీశా. 339

వ. ఇట్లు నిలువరించి. 340

క. ఇరువురుగఁ గృష్టుల నాతం, డిరువదిబలునారసముల నేసెం గ్రోధ స్ఫురితుఁ డయి యొంచుఁ గ్రీడియు, నరనాయక యతని నూఱు నారాచములన్.

తే. లఘుతరుం డొత్తుగు నాటించి సైంధవు పు, లింద్రసుతుఫాలమున నాతఁ డేచివిల్లు విఱిచి పల్లెయుం [illegible] దుస్ససేనుఁ, డన్యధనువున నిడునదేనమ్ము లేసె. 341

క. అతఁడు పుంఖ నెఱికి పరిస్ఫుటం బగునాసనంబు పృథుతరసత్త్వ స్ఫూర్త్యతను నీకి విజ యుఁడు, నీతనయుని మూర్ఛవుచ్చె నిష్ఠురవృత్తిన్. 343

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు సోలి వ్రాలుటయు. 344

క. సారథి యరదము భీష్ముని, తెఱపెయక [2]కెగిచు నంతఁ దెలి వొంది ధృతి నొప్పుచు వగులుచుఁ దూరించు, దారగతిఁ మగిడి వచ్చి తాఁకెం గ్రీడిన్. 345

వ. తేటనుఱపటుమున సాత్యకిత్రి నలంబునభగదత్తులును నభిమన్యుతో సుదక్షిణుండును

[1] వరుసన్; దొరలన్. [2] కరిగి.

విరాటద్రుపదులతో నశ్వత్థామయు సహదేవునితోఁ గృపాచార్యుండును నకులు
నితో వికర్ణుండును ఘటోత్కచునితో దుర్ముఖుండును భీమసేనునితో భగదత్తు
సుండును జేకితానుతోఁ జిత్రసేనుండును ధర్మనందనుతో శల్యుండును దల
పడిన బెట్టిదం బగుబవరం బయ్యె నం దిసుమంతగుణ్ణయూధములు సమగ్రరథ్యధ్వజ
భంజనంబును బహుప్రకారతురగవాహనంబును నిశితశరసూనాసనంబును మిథక
కోదండఖండనంబును జేయుచుండఁ బటుతరశరసంపాతసంపాదితకుంభజాలకా
కీలంబును భీషణగుణాస్ఫాలనగర్జాస్ఫూర్జితంబును పుంఖానుపుంఖంబును
నగునప్పార్థపర్జన్యసముదయంబు దోఁచె నప్పుడు గమ్యాంబుకారూపాంతంబును
గనుంగొనుటకు మింటికెక్కిన యున్న వారపుగా దనుపనినున సమర్థ్యంబు చక్కని
మింటికిం జనుదెంచె [1]నట్టియెడ. 346

మ. పటుదుశ్శాసనబాణపఙ్క్తి నతిదర్పస్ఫూర్తిమైఁ ద్రుంచి యా
త్కటకోపానలదీప్తనన్ఁ డగుచుఁ గాండీవి సన్నిహితుండై
ద్రుటితజ్యాలతికాధనుర్ధ్వజుఁడై నిష్ఠానాఖిలాంగుండునై
రటదశ్వం బగు తేరితో నతఁడు సంగ్రామంబున బాటెనన్. 347

తే. ఫల్గునుఁడు భీష్ముముందటిబలము నెల్లఁ, జటులగతివల్గనుం డగుచుఁ జంపుచున్నఁ
జూచి ద్రోణుండు గురురవస్ఫురణఘూర్ణ, రోదసీభాగుండగుచు మహాస్త్రానఁ గడంగి.

ద్రోణాచార్యు లశ్వత్థామను భీష్మకు సహాయుంబుగాఁ బంపుట.

వ. అక్కడ నడచినం గాంతేయాగ్రజుండు తోడన తవిలి సేనాసమేతంబుగా నడ్డ
పడి పోనీక పెనంగు చుండ నక్కుంభసంభవుండు. 349

క. అప్పుడు [2]క్రోధమునం గను, నిప్పులు రాలంగఁ దనదు నెఱసంగడ మై
యొప్పినతనయున కిట్లని, చెప్పం దగ్గులగతివిశేషము లెల్లన్. 350

చ. తడఁబడె దివ్యబాణములతంత్రము మంత్రము దప్పెడుం గడు
న్వడఁకెడుఁ జాపదండము మనంబును నాకు వశంబు గాదు వీ
ద్వడిరయడుఁ జెయ్యి లంగము గడంక డొంకెడు నేటిభంగిఁ గ
వ్వడి తనపూన్కి దీర్పుట ధ్రువం బని బుద్ధి జనించెఁ బుత్రకా. 351

వ. అతనిమును మఱుతల యెత్తి చూడుము. 352

క. కూలెడుగుఱ్ఱంబులు ధర, వ్రాలెడు నేనుఁగులుఁ గడయురథములు నై యా
భీలయుగాంతసముద్భట, కాలపురో భాగరేఖ గావఁగ నయ్యెన్. 353

వ. అదియునుంగాక. 354

తే. అడరి కురుసేనపై గ్రద్ధ లాడఁ జొచ్చెఁ,బడుచు నున్నవి యుల్కలెక్కడవినంగ
వచ్చె నతిరూక్షభంగి శివారుతంబు, లాపగానందనునకుఁ గీడు వాటిల్లు. 355

1. నటుకరణి మధ్యాహ్నం బయ్యె నట్టియెడ. 2 క్రోధము గన్నుల, నిప్పులు.

వ. యుధిష్ఠిరు మొగంబునం గ్రోధం బగ్గలంబై తోఁచుచున్న యది ద్రౌపదేయనకుల సహదేవసహితుం డయి తఱుముచుండ తనిమిగిలి నాకు రా రాదు నీవు దేవవ్రతు పాలికిం బోయి యతనికి దాపట వలపటం బ్రాపై నిలువు మది ప్రాణంబులు గాఁచుసమయుంబుగా దని పలికి పనిచిన నశ్వత్థామ యుద్ధామగతిం జనియె నక్కడ భీమసేనుండు. 356

క. నకుఁ దేచి శిఖండిఁ [1]బురస్కరించుకొని యపుడు భీష్ము సమయింపఁగ స త్వరుఁ డగుటకుఁ దగ రణతత్పరుఁ డై కురుసేనమీఁదఁ దఱిమెం బెలుచన్. 357

వ ఇట్లు సంకులసంగ్రామంబుగా నేనుముండటిబలంబుల బారిసమరం దొడంగిన భగదత్తకృప కృతవర్మశల్యసైంధవచిత్రసేనసుదర్శనవిందానువిందకర్ణులు పదుండ్రు నొక్క పెట్ట యతనిం బొదివి నానాస్త్రసంతానంబుల నొప్పించిన నొచ్చియు జలింపక విక్రమప్రకాశంబుం గనుంగొని కిరీటి తోడై తఱియ నుఱికి ధనువులతునియలను బాణంబుల ఱియలను గేతుచ్ఛత్త్రచామరంబుల చెక్కలను భూషణంబులపొళ్లను బుడమిం గప్పినం జూచి సుయోధనుండు సుశర్మాదిభూపాలకుల నాలోకించి యాభీమార్జునులం దాఁక నియోగించిన. 358

క వారందఱుఁ పదుండ్రు నాస్సృప్పు లంద ఱుసుం గూడి పెనఁగి యయ్యిరువుర చే తం దూలపోవఁ జొచ్చినఁ గ్రందుగ బలు మొనల నెల్లఁ గవియం బనిచెన్. 359

వ. ఇవ్విధంబునం బెక్కు మొనలు పయిం బడిన నయ్యిరువురకు బోరు భరం బగుట యెఱింగి సౌభద్రసాత్యకిప్రముఖు లగురథికజనంబులు సైన్యోపేతంబుగాఁ దోఁచి యేచిన. 360

క. పాండవబలములయుత్కృష్టండపరాక్రమము సూచి దర్పోద్ధతవే దండములఁ గనినకేసరి, చండత భీష్ముండు వొదివె శరనఖరములన్. 361

క. డొల్లెడుసూతులుఁ బెలుచం, ద్రెళ్లెడుతురగములుఁగా నతిక్రూరగతిం బెల్లగిలు చు సర్వరముగ, నెల్లెడలం బాన యగుచు నేడ్తెఱఁ బొదివెన్. 362

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు విహరించి యపరాహ్ణం బగుటయు నతం డాత్మగతంబున. 363

తే. ఉత్తమక్షత్త్రియుల నెల్ల నుగ్రవృత్తి, నేఁడు పదినాళ్లు లేని నానిశితశరచ యములఁ గూల్చితి వేసరినట్టు లయ్యె, మేనితోడిపా త్తింకిట మానుటొప్పు. 364

వ. అని తలంచి తొలంగి జలంబులం దెరల్చికొనుచుం గయ్యంబు సేయుచందంబునం గౌంతేయాగ్రజుం గని యల్లన యతనితో ని ట్లనియె. 365

క. జనియించినఁగాఁగనుండియు, జనపతులం గ్రూరవృత్తిఁ జంపుచు నుండం జనియెం గాలము విసివితి, ననఘా యే నింకఁజాల నాసురవిధికిన్. 366

ఆ. మీరు నాహితంబు గోరుదు రేని శిఖండి ముస్ను గాఁగఁ గడఁగి యంత పట్టుపూరు నొక్కపెట్టకాఁ బైఁబడి, యేయుఁ డింకఁ దడవు సేయ వలదు. 367

1 బుర, స్కరుఁడుగఁ గొని.

వ. అని పలికి సమరప్రకారంబునం[1] దేను [illegible] బాలబలంబులు [illegible]
సప్పు [illegible] జాతశత్రుండు సమీపమున [illegible] 368

క. దేవవ్రతుపలుకులు [illegible], టీ పేగను [illegible]
ఘావళి నెల్లను భీముండును, [illegible] 369

వ. అనవుడు నతండిట్లనియె. 370

సీ. మాత్స్యాకై కేయులు [illegible]
చూపి మరున్నందనులు [illegible]
[illegible]
[illegible]

తే. ద్రోణాదులును [illegible]
[illegible]

వ. [illegible]
దలంచి కడంగినప్పుడు అనేకులు నానాప్రకారంబుల [illegible]
బెనంగుచుండ. 372

క. మొనసి మృగేంద్రుని మృగేంద్రుండు [illegible]
తనవుపయిఁ [illegible] 373

ఆ. అతని [illegible]
నిశితవిశిఖపంక్తి నిగిడించి నొప్పించి, [illegible] 374

వ. తదవసరంబున సరభసంబున 375

క. భగదత్తుని నాకప్పుడి, [illegible]
పుగఁ జేసిన నాతండును, [illegible] 376

వ. ఆఖండలనందనుండును శిఖండిం [illegible] మని
పురికొలిపె నంత. 377

క. మనయోధప్రకరము [illegible]
[illegible] 378

ఆ. అట్టియెడ శిఖండి [illegible]
నొల్ల [illegible] యోధపుంగవుని [illegible] 379

క. నరుండు శిఖండిం [illegible], శరము [illegible]
గురి [illegible] నవ్వుచు నుండుం, గరి [illegible] 380

వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండు శిఖండి [illegible] నేమక
సాయకంబులు సవ్యసాచిపయి నిగిడించి మగిడి [illegible] కవ్వడి
వెగడుపడుసంతరమ్ము [illegible] నేసి నొచ్చి [illegible]

1 చేరు [illegible]. 2 మానప్రక్రము [illegible].

సూపి చేయి వీచి పురికొల్పినం గళింగమాళవబాహ్లికవిదేహశూరసేనప్రముఖ
బలంబులు బలమర్దనుతనయు దెసకుం గవిసిన 381

తే. అతఁడు దివ్యాస్త్రజాలంబు నతిశయంబు, సూపి చతురంగబలముల రూపుమాపి
యుఱక తఱిమి శిఖండికిఁ దెలిపి సూప, వాఁడితూపులు భీష్మపై వాఁడు నినిచె.

వ. ఆసమయంబునం గృప శల్య వివింశతి వికర్ణులం గూర్చికొని పేర్చి దుశ్శాసనుండు
శాంతనవున కడ్డపడినం బార్థుం డయ్యేవురను విరథులం జేసిన. 383

క. కురుపతి-యు ననుజవర్గముఁ, బరమక్రోధమునఁ దెంపు బలుపును మెఱయన్
సురనాథనందనునిపై, నురవడిఁ ద్రోచుటయు సేన లుగ్రత నడరెన్. 384

క. పాండవబలములు దలపడి, ఖండన మొనరింప నగ్రభాగంబున ను
ద్దండతఁ బోరెడుమనుజుల, తండము గని మెచ్చి యప్పితామహుఁడు వెసన్. 385

తే. అరిబలంబు పై నొక్కదివ్యాస్త్ర మేయఁ
దలఁచి యరిఁబోసి తిగిచి యుద్ధప్రవృత్తిఁ
గవిసి ముందట నున్న శిఖండిచూడ్కి
దొడరుటయుఁ దాల్మిమైఁ దెగ [1]యుడిపె నధిప. 386

వ. అంత. 387

క. సోమకమాత్స్యప్రముఖో, ద్దామబలము లేచి పెలుచఁ దఱుముటయును సం
గ్రామతలము సేనాంగ, స్తోమాంగమయంబు సేసె దుర్దాంతగతిన్. 388

క. సేనల నిమ్మెయి భీష్ముఁడు, దీనతఁ బొందింప [2]నలిగి ధీరత్వము వీ
రానీకం బగ్గింప శ, తానీకుఁ డెదిర్చె నతని నాసురభంగిన్. 389

విరటుతమ్ముఁ డగు శతానీకుండు భీష్ముచేఁ జచ్చుట.

వ. ఇట్లు దాఁకి విరటుతమ్ముండు శరమ్ముల నొప్పించినం గోపించి, 390

శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి సూతు వెస నుర్విం గూల్చి రథ్యంబులన్
డొల్లం దీవ్రత నేసి యాతఁడు భుజాటోపంబు శౌర్యంబు శో
భిల్లన్ వైచిన శక్తియుం దునిమి యాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర
ద్భల్లం బొక్కటి భీష్ముఁ డేసి నఱికెం దన్మస్తకం బుగ్రతన్. 391

వ. ఇవ్విధంబున శతానీకుం జంపిన. 392

క. మొన లెల్ల విఱుగ మధ్యం,దినమునయినుమాడ్కి బయలఁ దేజోనిధి శం
తనుసూనుఁ డొప్పె నప్పుడు, గనుఁగొని యిట్లనియె శౌరి గాండివితోడన్. 393

క. మనమోహరములు సెడి కను,కనిఁ బాఱెదు నిప్పు డాపగాసుతునకు గ్ర
క్కున నీవు మార్కొనక త,క్కినఁ గార్యము దప్పుఁ బొదివి గెలువుము కడఁకన్.

వ. అనిన విని యతండు రథరథ్యసారథిసహితంబుగా సురనదీనందను నమందమార్గణ
పుంజంబునం బొదివె శిఖండియుం జేరి నారాచంబుల నొప్పించిన దేవవ్రతుండు

1 యుండితి నధిప. 2 గడఁగి.

వాని నేయ నొల్లనిసందున నాసవ్యసాచి [illegible] బెట్టియుచున్నం
జూచి సైరింపక శల శల్యకృప కృతవర్మచిత్రసేనభూరిశ్రవ [illegible] ప్రభృతివీరలోకం
బతిలోకంబుగ దివ్యాస్త్రజాలంబులు నెఱపుచు[1] నేయుచు భీష్ముని [illegible]నుండు
దలకడవుం డను నెలుంగులు నింగి ముట్ట బలసమేతంబుగ నడచి [illegible] గని [illegible]
నందనసాత్యకిసౌభద్రవిరాటద్రుపదఘటోత్కచ [illegible] యుధామన్యు [illegible] భంగిం
దఱుమం ద్రౌణిసైన్యంబులు గుంపులుగొని కవిసిన [illegible] మనసురం
బయ్యెనంత నందఱుసందసుండు మనస్సు నిసులకందఱు [illegible] ప్రభంద్ర
వారుణాగ్నేయాదిమహాశరంబులం బరల్పుచు సుగతీతుం [illegible] బురి
కొల్పికొని మీతంద్రి నేయుచును సతం [illegible] దోడ్పడిన
తనుమాడుచుండె నాకిరీటి నతం డుగ్రశక్తి ప్రయోగింప [illegible] ద్రుంచి
సూతునిం గేతనంబునుం గూల్చిన. 395

సీ. మనమున భీష్ముఁ డిట్లని వితర్కించుఁ బాండవుల [illegible]
గెలువనే వీరికిఁ గృష్ణుండు ప్రాపు [illegible]
కృష్ణుఁ దోడుగఁ గొని కీడ్పడి వీరలు వచ్చినఁ [illegible]
సమర ముపేక్షించి శాంతనవుఁ డుండడ నడచిన [illegible]

తే. చదల సుర లిట్లు [illegible] మఱి [illegible]
డొక్కరుండును వినియె నేనె [illegible], మునిమన [illegible] మనుజనాథ.

వ. తదవసరంబున సూక్ష్మజలశీకరశిశిరం బగుమారుతంబు [illegible]
నుడిసె సురదుందుభులు మ్రోసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె నవియును నసన్య
గోచరంబు లయ్యె నిట్లు నిశ్చయించియు నమ్మహాత్ముం [illegible] గలసి కోక
భంగి దైన్యము తోఁచు నని తలంచి. 397

తే. ఒక్క విల్లెక్కుపెట్టంగ నుఱక వేస శిఖండిపటుమార్గణంబులఁ గదిసి [illegible]
నతఁడుమిసిమింతుఁడును గామి కల్లనవ్వి, పఱపెఁదనయుప్పు లతిస్ఫురద్బలుఁడుండు.

వ. శాంతనవుండును సముల్లాసంబున నేసిన. 399

క. నరుఁడు దనమీఁదఁ దొరఁగెడు, శరములు వారించి యుతనిచాపం బధిక
త్వరితగతిఁ ద్రుంచి యతనిన్, క్షురనారాచంబు దనువు సొర నేయుటయును. 400

వ. తమకుం దమయోధవరులకుఁ వారింప జేరం జయునం గొలఁది కాక పెల్లవిరి
సినశరనిధిభంగిం బొంగినవివ్వచ్చు వెఱఁగుపడి చూచుచుం దన్ను విడువక
కెలంకుల నున్నకొడుకులం గనుంగొని మీతండ్రి రాజపుత్రో నిట్లనియె. 401

మ. అని దేవాసురకోటి కైనను నశక్యం బిమ్మహావీరు మా
ర్కొన వీఁ డల్గిన మర్త్యు లేయెదు రుదారుం డైనయీక్రీడి ద
క్కిన నిప్పాండవసైన్య మింతయును మ్రగ్గింపంగ నేఁ జాలుదుఁ

1 సేయుండు భీష్మ.

వినుసత్యం బిది వీనివింటి కెదురన్ విల్లెత్తలేఁ డెవ్వఁడున్.
క. అనునెడ శిఖండిచాపము, వెనుకం దనవిల్లు నిల్పి వెస నాతం డే
సినభంగిగ నరుఁడేసెను, జననాయక వాఁడినారసంబుల భీష్మున్. 403
వ. అప్పుడు దేవవ్రతుండు దుశ్శాసను నాలోకించి 404
సీ. అశనికల్పము లివి యచ్ఛసు బాణముల్ గాని శిఖండివి గావు సుమ్ము
కర్కటిగర్భంబు కరణి గాత్రము వ్రచ్చి నిట్టివి వీనికి నెందుఁ గలవు
బ్రహ్మదండంబులపాటి వై మర్మంబు లిట్టునోనాఁటునే యితనిచేత
జముదూత లట్ల ప్రాణముల వెలార్పంగ నీద్రుపదాత్మజుఁ డెన్నఁ డేసె
ఆ. దృఢ[1]విముక్తములును దీప్తాకృతులు లక్ష్య, శుద్ధిమంతములును సునిశితములు
నైననారసంబు లతనివి గాక యీ,తనివి యగునె యెవ్విధమునఁ జూడ. 405
క. అనుచుఁ బటుశక్తి నప్పా,ర్థుని వైచిన నది యతండు దునుమాడుచు శాం
తనవుఁడు వాలుం బలకయుఁ, గొని యరదము డిగ్గఁజూచుకొలఁదిం బెలుచన్.
తే. ఏసి యాఱెంటిఁ దునియలు సేసి యొలుఁగు
చూపి యే నుండ వెలిపేల నాపగాత
నూజుఁ బోదువుఁడు మీ రని యోజఁ జెప్పె
శక్రతనయుండు దనయోధజనుల కెల్ల. 407
వ. అప్పలుకు లాకర్ణించి. 408
క. ఏయుఁడు పొడువుం డడువుఁడు, వ్రేయుఁ డనుచువారుజాహ్నవీతనయుఁగడున్
డాయుదు మనసైనికులుం, గోయని తలపడ్డఁ బోరు ఘోరం బయ్యెన్. 409
వ. అప్పుడు. 410
తే. ఏసి గాండీవి కురుసేన నెగువ నతని, వారు వెలువక భీష్మునిఁ జేరి యొడల
వ్రేలెఁ డెడ లేనియట్లుగ వివిధభంగి, నిష్ఠురాస్త్రశస్త్రంబున నినిచి రధిప. 411

భీష్ముఁడు శరతల్పగతుఁ డగుట.

వ. అంత సంశుమంతుండు శాంతుం డగుచు వచ్చె నట్టియెడం గదిసి కవ్వడి గాంగే
యుపైఁ గ్రూరనారాచనికరంబులు నిగిడించి పడంద్రోచిన. 412
క. తూర్పుతల గాఁగ నీసుతు, లేర్పడఁ గనుఁగొనుచు నుండ నిల గంపింపన్
దర్పోజ్జ్వలుఁ డాభీష్ముఁ డ,వార్పతి యస్తాద్రి నేరునట్లుగఁ బడియెన్. 413
తే. తనువు ధరఁ బొందకుండఁగఁ దల్పభంగి
శరము లూఁత యై పొలు పారె నరవరేణ్య
యట్లు శరతల్పగతుఁ డగునమ్మహాను
భావు దేవవ్రతుని దేవభావ మొందె. 414
చ. అనిమిషు లప్డు చూచి మృతుఁ డయ్యెడు నక్కట దక్షిణాయనం

1 సువిముక్తములును; సవిముక్తములును.

బునఁ గృతపుణ్యుఁ డంబ వగఁ బొందని భీష్ముఁ డొకింగి వారికి
ట్లను సురలార కాలగతి నాత్మ దలంచియు గాదె మీనిలో
నునిచినవాఁడఁ బ్రాణముల నుత్తరకాయనకాంక్ష నేఁ దగన్. 415

వ. సత్యవతీవివాహంబు నప్పుటను మజ్జనకుండు మెచ్చి యిచ్ఛామరణంబును స్వచ్ఛంద మరణంబును నిచ్చినవాఁడు గావున నిట్టి ప్రభూతబాణంబుల నాయాసంబున కెనగొనం బడక కానేరదయ్యెఁ బ్రాణంబులు నాయొడలు విడువ విని వారలు సంతోషించి రాసమయంబున భాగీరథీసముద్భూతం గొంపలు మునిగణములు హంసరూపంబులు న మ్మహాత్మునకు దక్షిణాయనం బెఱింగింపం జను దెంచి యత్తెఱంగు నత్తపోధనునికి నతని చేత నెఱింగి ప్రియంబు బలికి చనిరి గంగాసుతుండును నెప్పటియట్ల యాసన్నమరణ సుండు కుంభసంభవుపాలికిం బోయి భీష్ముపాటు చెప్పిన నతండును మూర్ఛిల్లి యొక్కింత సేపునకుఁ దెలిసి దీనాననుం డగుచు నమ్మహానాయకునిదెసకుం జనియె నయ్యవస రంబున. 416

సీ. పాండవేయులు హతసైన్యులు ననుజులు సకలసహాయులుంగా నుత్సవమునఁ బొదలి రాచెన బొబ్బలు నార్పులు బహువిధతూర్యశబ్దములును జెలఁగ నిర్భరగతిఁ గడగి యిందు నీదిక్కు దొరలును నెలుఁగ్రక్కి యేడ్వంగ సంబరచరులు పుష్పవానలు లులియంగ రోదసి గలయంగ నట్టును ఘనశబ్దములు మాఱుమ్రోయ నజనాథ

తే. కాలు సేయాడ్పుటలు లేక కన్నుఁగవలు నశ్రులొలుకంగఁ జిత్తంబు లడలఁ బొందు సూనుతతిఁ జూచుచుండిరి గాని యింత కయును గడఁగరు మనవారు గయ్యమునకు. 417

వ. తదవసరంబున సంబరమణి యపరదిక్సానువుఁ జేరెఁ దనయ శుద్ధాంతఃకరణునకు సంజయుఁడు నిట్లనియె. 418

క. నాయుల్ల మలయ నినుమో, దాయుడిగిన నీకు నిట్లు దారుణకథనల్[1] సేయఁబడె సాయకసముదయఖరభవ,దీయవచనచయము గవినుచు దేహము నెఱియున్. 419

వ. ఇంక నేమనియుం జెప్పఁ గొంతయుఁ గలదే యనుటయును ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుఁ బట్టుగను నప్పుడు కౌరవులుం దారును దమవారును దామనుభవించెడు దుఃఖంబులు వెట్టి గాంగేయునకడకుం బోయిరి కౌంతేయులు నట బంధుమిత్రసహితులయి యచటికిం జనిరి ధనంజయుం డొక్కరుండును ధనువు ప్రాప్తించుట యతని నిట్టయ్యెను దెఱంగుల వారలుం దత్కాలప్రశాంతస్వాంతులై యన్యోన్యవ్యవహారంబులు దక్కి తన్నుం బరివేష్టించినం గులగురుం డగునమ్మందాకినీనందనుండు వారి నభినందించి కొలిపించికొని యుండె. 420

తే. తనకుఁ గ్రీడల యని భవత్తనయులకు నె
ఱుంగఁ జెప్పిన వారు గడంగి మెత్తఁ

1 వోర్చఁగ.

దనము గలతలగడలు దేఁ బనుచుటయును
జూచి చిఱునవ్వుతో సవ్యసాచిఁ బిలిచె. 421

క. పిలుచుటయు నతఁడు బాష్పము, లొలుకఁగ గాండీవము వెట్టి యొయ్యన చనినం
దలగడతూపులు సెజ్జకు, నలవడఁ బెట్టు మని భీష్ముఁ డాతనిఁ బనిచెన్. 422

వ. ఇట్లు పనిచినఁ బార్థుం డట్ల చేయుదు నని గాండీవంబు పుచ్చికొని యతనిచే ననుజ్ఞ గొని మూఁడువాలమ్ము లభిమంత్రించి పెడతలఁ దాఁకి యొత్తి పట్టుకొని పుంఖంబులు భూమి మోచి నిలుచునట్లుగా నేసినం దాత ప్రీతుం డై తల్పంబునకుం దగినయుపధానంబు [1]పెట్టె తని యతనిం గొనియాడి సకలపౌత్రులను ధాత్రీపతులను నవలోకించి. 423

క. రవిఁ గొల్చి యుత్తరాయణ, మవునంతకు నంపపాన్పునం దిట్లు మహో
త్సవలీల నిలుతు నా కీ, దివసంబులఁ జేయవలయుఁ దృఢరక్ష దగన్. 424

క. అలయ కరయ నోపినవా,రలు గ్రక్కునఁ బరిఘతోడి ప్రాకారం బి
ట్టలముగఁ గావింపుఁ డనుడుఁ, దలకొని నీసుతులుఁ బాండుతనయులు భక్తిన్.

వ. అత్తెఱం గాచరింపనుం దాత్పర్యంబున రక్షింపనుం దమతమయందుఁ దగిన వారల నియోగించి రంతఁ జికిత్సకులు వచ్చి శల్యచికిత్స సేసెద మని తొడంగిన గాంగేయుండు వారించి వారి కభిమతార్థంబు లొసంగి వీడుకొల్పె గీతవాద్య నృత్తప్రవీణంబు లగుపాత్రంబు లమ్మహాత్మునకు వినోదంబు సలుపుచుండె నట్టి యెడ నాదేవవ్రతుండు నీళ్లు ద్రావ నడిగినం దనుపారునీ రనేకులు గొనివచ్చిన నతండు. 426

తే. వినుఁడు శరతల్పగతుఁడ నై యునికిఁ జేసి, యన్యసలిలంబు సేవింప ననుచితంబు
నాకుఁ దేజోమయాస్త్రవిన్యాసవిధిస,ముత్థితం బైన భూజల మొకఁడు దక్క.

వ. అనుటయుఁ గౌరవులును దక్కటి రాజులును వెఱఁగుపడి యున్నం గవ్వడిం గనుంగొని గాంగేయుండు. 428

క. శరవేదన సర్వాంగము, నెరియఁగ నా కిపుడు పెదవు లెండెడుఁ దృష్ణా
భర ముడుపఁ [2]దగిననీళులు, పెరవునఁ దే నేర్తు వీవ వే తెమ్మనఘా. 429

వ. అనిన నట్లకాక యని యతం డతనికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి తేజోమయం బయిన మార్గణంబు పర్జన్యమంత్రాభిమంత్రితంబుఁ గావించి మహీతలంబు గాఁడ నేసిన భాసురచ్ఛాయం బగుతోయంబు ధారారూపంబున దివ్యగంధరసోపేతం బయి యొగసిన. 430

ఆ. కౌరవులు ప్రకంపగాఢవిస్మయు లైరి, పాండుసుతులు వారిబలము నుబ్బి
యార్చి సంకు లొత్తి రాజలంబుల నమ్మ,హాత్ముఁ దృప్తుఁ జేసె నర్జునుండు. 431

వ. ఇట్లు తృప్తిఁ బొంది మందాకినీనందనుండు పురందరనందనున కి ట్లనియె. 432

---

1 పెట్టు మనిన నట్లు చేయ నతనిం. 2 దగినజలములు.

ఉ. నారదుచేత నిన్ను మునినాథునిఁ గాఁగ నెఱింగి యుండుదుర్జ
శౌరియు నీవుఁ గూడిన నసాధ్యము లెవ్వియు లేవు నగ్రజు
ర్వారుఁడ వైననీవలనివైరము గీడని చెప్పఁ జెప్ప నీ
కౌరవరాజు మానఁడు వెగం జెడుఁ గా కిటు మీఁద భీముచేసి. 433

వ. అని పలికి దీనమానసుం డగు చున్న భాస్వత్సూనుతో ని ట్లనియెను. 434

మ. నరుఁ డత్యద్భుతవిక్రముం డతని కానారాయణుం డాప్తుఁ డ
వ్వరికిన్ వీరి జయింపరాదు సమరోపస్తంభమునం దక్కి ధ
ర్మరతుం డైనయజాతశత్రునకు నింద్రప్రస్థ మిష్టస్థిరం
బ్బరమం బొందుము మీరు గొంది అయినం జాలున్నని కొప్పవే. 435

వ. అని పలికి యూరకుండినం గౌరవపాండవులును మాఱు పలుకక యతనికి నమ
స్కరించి నిజనివాసంబులకుం జని రట్లు సనునెడ గోవిందుండు గాంగేయాగ్ర
జుం గనుంగొని. 436

క. సురలకు నజయ్యుఁ డగునీ, సురసరిదాత్మజుని గెలువఁ జొప్పడునే యె
వ్వరి కైన నద్భుతావహ,పరికరు లగుమీఁకుఁ దక్కఁ బౌరవముఖ్యా. 437

క. అనుటయు నతఁ డి ట్లను నే, మనఁగా నొకమానిసులమ యుగ్రప్రతాపవీ
రుని నిన్నుఁ బడసి యుంటిమి, పసులకుఁ జాలితిమి గాక భక్తాధీనా. 438

కర్ణుఁడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి నతుం డగుట.

వ. అని యిట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బ్రశంసించుచు సకలజనపరివృతు లై శిబి
రంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ కర్ణుండు గాంగేయునకడకుం బోయి భక్తివినయం
బులం దోఁపం బాదప్రణామం బాచరించి. 439

ఆ. అలుక దక్కి నన్ను నధికవాత్సల్యశీ,తలదృష్టిఁ జూచి తగినమాట
లాడవే మహాత్మ! యనుటయు నాతండు, గౌరవమున నతనిఁ జేరఁ బిలిచి. 440

వ. ఒక్క[1]కరంబు మలంచి కౌఁగిలించుకొని యచ్చట నున్నరక్షకాదిజనంబుల నవులం
బోవం బనిచి యతనితో ని ట్లనియె. 441

క. నీ వెసఁ గోపింతు నెపుడు, భేదముగాఁ బలుకుటయును బిడ్డల తెలుపం
గా దని కినియుదు లే దన, [2]రా దలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁబలుకులన్. 442

వ. అది కతకగాని రోషంబు గా దట్లుం గాక. 443

క. నీయుదయము దైవికగ,ర్భాయత్తము నీకు మర్త్యు లసదృశులు గౌం
తేయుఁడవు గాని వినుమా, రాధేయుండవు గావు నీవు ధీరవిచారా. 444

వ. ఇది కృష్ణద్వైపాయనుండు నాకు నేకాంతంబున నెఱింగించె నేనును భవదీయ
తేజోవిశేషంబువలనను గనుంగొనియుండుదుఁ బాండుతనయుండ వగుటం జేసి
నీయెడ వాత్సల్యంబ కాని మాత్సర్యంబు లే దొక్కటి సెప్పెద విను మీరు

1 కరం బక్కలి మలంచి. 2 రా దదలుతు.

గురుపాండవులవైరం బుడిపి పుచ్చితి నప్పాండవేయు లజయ్యు లప్రమేయుం డగుకృష్ణుండు వారికి విధేయుండు గావున వారలతోడివిరోధం బొప్పదు నీవును నొండుదలంపు దక్కి యక్కౌంతేయులం గలిసి యుండు మనినఁ గర్ణుం డతని కి ట్లనియె. 445

క. కౌంతేయుండ నగుదు నిది, యంతయుఁ దొల్లియును వింటి నార్యులచే ని ట్లింతయు నెఱిఁగినఁ గుంతీసంతానము[1]తోడిపొత్తు సనునే నాకున్. 446

ఉ వారు మహాబలుల్ హరియు వారికిఁ బ్రాపు గలండు వారలం బోర జయింపరామియును బుద్ధి నెఱుంగుదు నైనఁ గౌరవ స్ఫారమణుండు సేయుతగుమన్నన లెల్లఁ దలంచి చూచినన్ భూరివివేక యే విడిచి పోవుట ధర్మమె వీరకర్మమే. 447

వ. అదియునుం గాక. 448

ఉ. మాటలు పెక్కు లాడి యనుమానము లేక సభం గడంగి ప ల్మాటుఁ బరాభవించితిఁ జలంబునఁ బాండవకోటి కెప్పుడుం జేటు దలంచి యే బలువు సేసితి వైరము నాకు నింక నీ పీటికి వారిపీటికిని పెక్కుస మయ్యెఁసు కయ్య మొప్పగున్. 449

శా. దైవాధీనము సర్వముఁ మనమతిం దప్పింపఁగా వచ్చునే నీవింకన్ నను నొండు వల్కక పరానీకంబుపైఁ బంపు మ త్సేవాధర్మము నిర్వహించెద బలోత్సేకంబు లోకంబునం భావింపన్ విహరించెదన్ మురరిపుం బార్థుం దలంకించెదన్. 450

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్టు లను నంతకుఁ జాలు టెఱుంగనే సుయో ధనునకు నెప్డు నీదుభుజదర్పమ కాదె సహాయ మెద్ది యా తనికిఁ బ్రియంబు దానిన యుదాత్తమతిం దగ నాచరింపు నీ మనమున సంతసిల్లు మనుమానము దక్కు మనుజ్ఞ యిచ్చితిన్. 451

వ. అని తెలి వొంది పలికిన దేవవ్రతుబంధుభావంబునకుం బరమానందంబు నొంది రాధేయుండును నిజనివాసంబునకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 452

ఉ. మర్దితతాపసంకలనమంజులనామ దురంతదుర్దశా కర్దమలేపనిర్హరణకారికృపామృత[2]పూరకర్మసం మర్దనిరాసకర్మఠ సమత్వపరిస్ఫుటరూపభావనా నిర్దళితారివర్గమహనీయమనోరమణీయవైభవా. 453

క. భసిత[3]పరభాగహేలా, లసితశ్రీవత్సలలితలాంఛన పింఛ ప్రసృమరరుచిశబలోరగ, విసృమరదీధితి[4]కలావివేష్టితమాళీ. 454

---

1 తోడిపొందు. 2 పూర్వకర్మ. 3 పరిభాగలీలా. 4 కలాపవేష్టిత.

మాలిని.—

శరణరహితవృత్తి గ్రాహ్య [1]భక్తప్రవృత్తి
కరణగమనలీలా గాఢకారుణ్యశీలా
స్మరణభయదమూర్త్తి మధ్యగశ్మప్రవర్త్తి
చరణవినమదింద్రా సంతతానందసాంద్రా. 155

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము సంపలి
భీష్మపర్వము సమాప్తము.

1 భక్తి ప్రవృత్తి, గరుడగమనలీలా.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

సంశ్రయమంగళగౌ
రీసంగమవిభవపుణ్యరేఖాసంప
ద్భాసితవక్షోవామాం
గాసూత్రితచిత్రమహిమ హరిహరనాథా. 1

{ సంజయుఁడు యుద్ధభూమికిఁ బోయి మరలి వచ్చి యందలివృత్తాంతంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట. }

వ. దేవా వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 2

క. మునిజనవల్లభ యివ్విధమున దేవవ్రతుఁడు శాంతిఁ బొందినక్రమ మె
ల్లను ధృతరాష్ట్రమహీశుఁడు, విని యెయ్యది యాచరించె వినిపింపు తగన్. 3

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 4

క. అనిమిషనదీతనూజుఁడు, సనుటయు విని యవ్విభుండు సంజయుఁ బోవం
బనిచెను దనయునికడకు న,తనివిజయము కాంక్ష దనహృదయమున మొలవన్.

క. పనిచి కృతపడినగాంగే,యుని దెసయుమ్మలిక నాతఁ డుల్లము నానా
ఘనతరచింతాభర మొం,దినఁ గుందుచు నుండఁ గొన్నిదివసంబులకున్. 6

క. వ్యాసప్రసాదమహిమం, జేసి యుభయసైన్యగతవిశేషజ్ఞుం డై
యాసంజయుఁ డొకనాఁటని,శాసమయమునందుఁ గడు వెసం జనుదెంచెన్. 7

వ. ఇట్లు శిబిరంబుననుండి సూతనందనుండు గరినగరంబునకు వచ్చి యంతఃపురం
బున నున్నధృతరాష్ట్రు నుచితప్రకారంబునం గనిన నమ్మనుజవల్లభుం డతనిం
దనచేరువ నునిచికొని యాదరించి. 8

చ. అమరనదీతనూజు సమరావనిఁ గోల్పడి నాదుయోధవ
ర్గము మఱి యెవ్వరిం గొని పరాక్రమదుర్గమపాండుపుత్త్రసై

న్యమునకు మార్కొనం దలఁచ నక్కట కౌరవు లేమి సేసి రా
సమయమునన్ బలప్రచయసంఘటనం బటులగ్నుఁ సంజయా. 9
క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లనియె నరుకుఁ డధిపుతో నీవ సుమహాతమతి స్వై,
విను మంతయుఁ జెప్పెదఁ గ్రమ,మున నీ యడిగిన తెఱంగు భూపాల యెఱిఁగుమా.10
వ. దేవవ్రతుండు దేవాసురయుద్ధంబు నొనర్చినయప్పుడును గురుపాండవులు దానికడకు వచ్చు టయు నానసమయంబునఁ బుట్టినవిశేషంబులు నాఁడు నీ కెఱింగించితి తగ తల్ల గతుం ద్వైపాయనాంతేవాసుండు చెప్పినమహాభారతంబు లోకవిదితంబుగఁ దొలఁగి కర్ణుండును లగుచు నతని వీడ్కొని యట్లు సనినకౌరవులు నాఁటి రేయి సభ నెలవునుండి యేను బోయి శిబిరంబు సొచ్చినయనంతరంబున. 11
మ. సమరోద్యోగము నీటికిం దెలుపునిస్స్వానాదితూర్యంబు లొ
క్కమొగిన్ మ్రోయఁగ నానావాహనచతురంగస్ఫారసన్నాహసం
గమనాటోపము మిక్కుటంబుగఁ గడంకన్ వీరసంఘ ప్రాభవ
భ్రమలోలాకృతు లైరి భూములు విశిష్టత్వంబు సంధిల్లఁగాన్. 12
వ. ఇట్లు సన్నద్ధులై రెండుదలయు నుభయబలంబులు గుంపులై యుండె. 13
ఉ. అప్పుడు భీష్ము లేమి వ్యాకులంబుల నమ్మతిం బులు నూరేఁగ
నెప్పటిచందములో విడిచి యుద్ధంబ నక్కటనా లెక్క యొండు లేను
న్రెప్పలమాటునం బోలుమ నీసునుఁ బోలిక వచ్చు ననంబులం
దిప్పుడతండు రా నలుగడ యమునకుఁ దలంచి కంపిలుమే. 14
వ. అట్టియెడ. 15
చ. పతిగవిహీనాత్మ గ్రామనభోనంగిరిను గోపరహీన స్థైనగో
ప్రతతివిధంబు సస్యవిహీనస్థలి ప్రమదకుల ప్రతారిష్టనము
ద్ధతహరిహీనాస్య స్థైన నసుధాధరకింద విభూమి చందమై
మతి మనసేనఁ దోఁచె బుధమాన్యుఁడు భీష్ముఁడు [1] లేక యుండుటను. 16
ఉ. అంగద నాథు మ్రింగినప్రకారముల దక పెను ముట్టలోన్ని సి
ర్వాంగములుం జలింప పెగ డిందుచు దిక్కులు సూచు చున్నసా
రంగియపోలె నుండెఁ గురురాజ భవత్సుతుసేన భీష్ము నా
జిం గబళించి పాండవులు జృంభితవిక్రమలీలఁ బోల్పుటను. 17
ఆ. కర్ణ కర్ణ వచ్చి కావు మనాథుల, మైత్రి మనునెలుంగు లగ్గలముగ
బలములోన నెల్లఁ గలయంగ వీతెంచె, నార్తి దెల్లముగ జనాధినాథ. 18
వ. తదనంతరంబున. 19
క. పిలువఁడు దడయక కర్ణుని, బలవిక్రమశాలి యతఁడు [2] పదిదివసములుం
గలనికి రాఁడు నదీసుతు, పలుకులకుం గనలి సచివబంధుసుమతముగాన్. 20

---

1 లేని విమ్మటన్; లేక యుండినన్. 2 పదిదివసంబులే.

వ. అని కౌరవులును దక్కటిజనపతులును నతని నాసపడి పలుకు చుండి రాతని
తెఱంగు ద్రౌణియు నీ వాకర్ణించి తది యెయ్యది యనిన. 21

చ. అనఘు సరిత్సుతుండు దను నర్ధరథుం డని పల్కినన్ మనం
బునఁ గడు నొచ్చి నీ పనికిఁ బోయిన నద్దెస రాను నీజయం
బున వనవాసి నయ్యెద రిపుల్ నిను నోర్చిన వారి నోర్చెదన్
ఘనభుజశక్తి నే[1]ననియెఁ గాదె నృపుల్ విన నమ్మహాత్ముతోన్. 22

వ. కావున నతం డంతకు మున్ను కయ్యంబునకుం దొలంగి యుండె నాఁ డట్లు
[2]మనవారిమనంబు లెల్ల నాసూతనందనుదెసకుం బాఱె ననిన విని యాంబికే
యుండు సంజయున కి ట్లనియె. 23

క. తను నిమ్మెయిఁ దలఁచినయ, మ్మనుజేంద్రులఁ గౌరవులను మనమూఁకల న
య్యనిఁ గర్ణుఁడు గాచెనె తన, మనోరథము లెల్ల ఫలసమగ్రతఁ బొందన్. 24

వ. అనవుడు నమ్మనుజపతికి నతం డి ట్లనియె. 25

క. వననిధి నడునీటఁ గలము, మునిఁగిన బెగ డందుచిత్తములు గలిగినత
జ్జనులక్రియ నున్న సేనలు, గనుఁగొన దీవిగతిఁ దోఁచెఁ గర్ణుం డంతన్. 26

వ. ఇట్లు పురంబు వెడలి యతండు కురుపతికడ కేతెంచి ప్రీతుం డగునతనిచేత నభి
నందితుం డై రాజలోకంబు నాలోకించి. 27

చ. దమమును సత్యముం దపము దానము శీలము [3]నస్త్రవీర్యశౌ
ర్యములును భీష్మునంద కల నట్టిమహాత్ముఁడు పోర నీల్గె నిం
క మనకు నేటిబాహుబలగర్వము లెక్కడిసేన లక్కటా
సమసెనె కౌరవేశ్వరునిసంపద యంచు విషణ్ణమూర్తి యై. 28

క. కన్నీ రొలుకఁగ వగచిన, నన్నరపతు లెల్ల నేడ్చి శార్తరవంబుల్
మిన్నంద నశ్రుజలములు, విన్ననివదనంబులందు వెల్లిగొనంగన్. 29

వ. అప్పుడు దన్నుం దాన యుపశమించుకొని యందఱడెందంబుల యుమ్మలికంబులు
వాయ రాధేయుం డి ట్లనియె. 30

క. మీ రెల్లఁ జూచు చుండఁగఁ, గౌరవనికురుంబమునకుఁ గన్నాకై యొ
ప్పారినభీష్ముఁడు వడియెను, మేరు వొఱిగినట్టు లసము మిగుల నరునకున్. 31

వ. నా తెఱంగు వినుండు. 32

క. కలఁగినసేనలఁ గాచెద, నిలిపెద నర్జునునికడఁక నెఱపెద బాహా
బల మాభీష్ముం డె ట్లగ్గలిక మెఱసె నట్ల మీకుఁ గన్నులు దనియన్. 33

ఉ. ధర్మజభీమపార్థులును దమ్ములు నుద్భటసంగరక్రియా
కర్మఠు లచ్యుతానుజునిగర్వము దుర్విషహంబు వారి మ
త్కార్ముకముక్తచండశరఖండితదేహులఁ జేసి యిత్తు నేఁ

---

1 ననియఁ గాదె. 2 మామనంబు. 3 నస్త్రశస్త్రవీర్యములును.

శౌర్యగతిఁ గౌరవేంద్రున కభీష్టత రాజ్యగమావిలాసమున్. 34

క. కాదేని గాండివజ్యానాదము సువిపులము సుభిప్రణాదంబును నిజ
ఖేదుండ నై వించు నధిక, మోదంబున నిత్యసౌఖ్యముం గైకొందున్. 35

క. కౌరవులం గాచుచు రణ, ధీరుల పాండవుల నొప్పుచుం గీర్తిగన
స్ఫారవిహారత భీష్ముని, జేపం జయుకంటె నొప్పు నెప్పుం గలదే. 36

వ. అని పలికి తనసారథిం గనుంగొని. 37

సీ. మణిగణోజ్జ్వల మను మను యుగసంబున జవనాశ్వములు గట్టుకొని చాపబాణ
ఖడ్గాదిసాధనోత్కర మొడఁగూర్చుము గరుడధ్వజం బెత్తు గట్టించుకొని
శంఖమృదంగనిస్సాణకాహళతూర్యముల్ సంఘటింపుము సత్వరముగ నని యడు
వాఁ డట్లు చేయ దుర్వారగరిష్ఠతేజ సగ్నిప్రభం బగునారథంబు

తే. పటురయంబున నెక్కి భగవంతుఁ డెక్క
యాతఁ డల్లకౌరవులును సకలనృపులుఁ
దన్నుఁ గొనియాడఁ గదలె నుదాత్తహేలీల
నిజబలాభీలసుందరధ్వజము లొప్ప. 38

వ. నడచి నదీనందనుఁ డున్నయెడకుఁ జేరంబోయి శోభిల్లుచున్న ప్రచండదండంబున
విమానంబు విరిగిపడినయప్పుడు నిశ్చలంగున భూతలపతితుం డయినపతంగుభంగిని
భగ్నరథుం డై స్వస్థానాంబుసూక్ష్మం బోలుచు నతనిశయనం బొంది చార్వంగ యిరిగి
యాఫల్గుననారాచనిచయంబున నంబరంబడి యమునానదీప్రవాహతీరంబును
[1]మదనిమీలితంబు నై శోభిల్లుచుండు కాలంబు ననుసరించుచుండు వివశమానసమహానీ
యుండైన యమ్మహాను భావుని యుభయగుల్ఫంబుల గన్నీరు దొరఁగం బ్రణమిల్లి కేలు
మొగిడ్చి వినయవినమితశరీరుం డై. 39

క. వచ్చితి నిం భీయుఁడఁ గను, నిచ్చి ననుం జూడు భగవతీనందన నీ
సచ్చరితముఫల [2]మే యిచ్చట [3]నీయునికి ధర్మసేవ నెప్పుడున్. 40

ఆ. పావనంబు లయినపలుకులు నాచెవు, లార నెమ్మి నన్ను నాదరింపు
మయ్య ధర్మనిత్య యంచితసత్య శంతనుకుమార గాంగేయసార. 41

ఉ. పేర్చినమూఁకఁ గూడ నడపింపఁగఁ గోల్తల నేయఁ దీవ్రబా
ణార్చుల మార్గ్బలంబుల రయంబున నీఱుగఁ గాల్ప నాఁటి నీ
నేర్చినభంగి నొం డొకఁడు నేర్చునె పాండవబాహుసంపదల్
పేర్చు నెలర్చు నింకఁ గురుబృందము లెల్లను దల్లడిల్లఁగన్. 42

క. శరజిహ్వాభీకరుఁ డగు, నరుఁ డనుశిఖి నిగుడఁ జేసి నానాయుధదు
ర్భరపవనుఁ డింక బంధుగ, కురుసేనాకాననంబు గ్రొవ్వడఁగించున్. 43

మ. భరితాశాంతరపాంచజన్యరవదృప్యద్దేవదత్తధ్వని

---

1 మదనిమీలితాక్షంబును. 2 యా, సచ్చరితము. 3 నీపదుట.

స్ఫురణన్ వీనులు ప్రయ్యఁ గేతనశి[1]స్ఫూర్జత్ప్రభం జూడ్కు లా
తురతం బొందఁగఁ జండగాండివసముద్భూతాస్త్రజాలంబు లె
వ్వరు సైరింతురు నీవు దక్క భుజగర్వస్ఫూర్తిని ర్వాహకా. 44

ఆ. మెయిమెయిం బెనంగి మెచ్చించి ముక్కంటి,చే వరంబు గొని విశిష్టదివ్య
కర్మదీప్తుఁ డైనగాండీవి నోరుఁ డాజిఁ, జెనయఁజాల కునికి సెప్ప నేల. 45

క. అని పెక్కుమాట లాడిన, విని యాదరభరితనేత్రవిస్తారుం డై
యనిమిషనదీతనూజుఁడు, గనుఁగొనుటయు మఱియు మ్రొక్కి కర్ణుఁడు పలికెన్.

ఉ. ఆనరు నే నొకండన విషానలదుస్సహదృష్టిభీషణుం
డైనమహాభుజంగమము నద్భుతమంత్రనిరస్తదర్పముం
గా నొనరించునట్లు భుజగర్వ మడంచెద నస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వసంపద నుదాత్తగుణోత్తర నీవు పంపఁగాన్. 47

వ. అనిన గాంగేయుండు రాధేయున కి ట్లనియె. 48

మ. తగఁ బర్జన్యునిసొంపునన్ బ్రతుకుభూతవ్రాతమున్ వార్ధి సొ
చ్చి గరిష్ఠస్థితి నుండునేలులును సంతోషంబు లై యుర్వి ని
ల్చి గుణాధిక్యముఁ బొందుబీజములుఁబోలెం గౌరవుల్ విశ్రుతం
బగునీప్రోపును బ్రాపుఁ గాపుఁ గని సౌఖ్యం బొందు టొప్పెం గడున్. 49

చ. అరయఁగ బంధుకోటులకు నక్కురునాథునియట్ల కావె నీ
పరిబలభేది జన్మమున నయ్యెడుచుట్టఱికంబుకంటె సు
స్థిరతర మైన[2]సంగడముచే నగుబాంధవ మెక్కు డండు రా
నరపతిరాజ్యభారము మనంబున నీయదిగాఁ దలంపుమీ. 50

వ. అంబష్ఠవిదేహపాంచాలాదిదేశాధీశులఁ గెల్చి దుర్యోధనాధీనవర్తులంగా నిర్వర్తించిన
నీకు నిట్లు సెప్పవలయునే యండజంబులు పండినవృక్షంబు నుపజీవించుచందంబున
నిన్నుం జెంది బంధువులు సుఖు లై యుండువారుగాక నాకు నీవును సుయోధను
నట్ల కావున మే లాడెదఁ గౌరవుల నడపికొని యమ్మహీవిభునకు విజయంబు
గావింపుము పొమ్మని సమ్మదంబునం బలికిన సూతనందనుండు ప్రీతుండై యద్దేవ
వ్రతుచరణంబులు శిరంబు సోఁక వినతుం డై వీడ్కొని యరదం బెక్కి యరుగు
దెంచి భవదీయసైన్యంబు దైన్యంబు వాపి యే పగ్గలించి కలయం గనుంగొని. 51

క. నరపతి యలరఁగ రథకరి, తురగసుభటసముదయముల దోర్గర్వధురం
ధరలీల మెఱయ నతిబంధురములు గా సంఘటించె దురమునకుఁ దగన్. 52

వ. అట్టియెడ. 53

క. అరుణాశ్వములు రుచిరరు,క్మరథంబుఁ బ్రదీప్తవేదికాధ్వజమును సు
ద్ధురగాత్రకలితసితభా,సురబంధురకంకటంబు శోభిల్లంగన్. 54

---

1 స్ఫూర్తిప్రభం. 2 సంగరము; సంగమము.

క. మొగమునఁ గన్నుల వేడుక, చిగురొత్త సుధార్ద్రమూర్తిఁ జెలువొందంగ నం
దగు రాజులు గౌరవమున, బొగడ వలిన్ను మిగులఁ బ్రముదపూర్ణస్వాంతుఁడవై.
తే. అపుడు నీయగ్రనందనుం డర్థిఁ దనదు, తేరు గాంధేయునందంబు సేరఁ బోవ
నిచ్చి మనమున సంతస మెసక మెసఁగ, నాదరంబున నిట్లను నతనితోడ 56
క. నీవలన సనాథం బై, యీపిండెంతయును మెఱసె నింక కిట మనసుం
గావింప వలయు కార్యము, నీ వెఱిఁగింపంగ వలయు నెయ్యమెసఁగన్. 57
క. అనిన నతం డిట్లను బహు, జనసమ్మతమైన నృపులు సమస్తులుఁ గా
వున నీవు సెప్పఁగా నే, వినియెద నెయ్యది తలంపు వివరింపు తగన్. 58
ఉ. నావుడుఁ గర్ణుతోడ నరనాయకుఁ డిట్లను సర్వయోధసం
భావితుఁ డైన శాంతనవుబాహుబలమ్మాటున నస్మదీయసే
నావిభవంబు సెప్పెఁ బదనాళ్ళును నీమది కెక్కఁ నాతఁడీయా
ధావలిలోన నింకఁ బృతనాధిపుఁగాఁ గొన నెవ్వఁ డొప్పెడున్. 59

—— ద్రోణాచార్యులకు సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట ——

క. సేనాపతిత్వమునకుం, బూని యెయ్యది నడపఁ దగున్ బోడఁగద యీ
సేన యనిఁ గర్ణధారుని, హీనం బగు కలము జలధిఁ నావలిఁ బోదని. 60
వ. కావున నొక్కరుని నిరూపింపు మనవుడు గాంగేయునకు రాధేయుం డిట్లనియె. 61
సీ. అధిప నీ యోధులయందు సేనాపతిత్వమునకుఁ జాలని వారుఁ గలరె
యందఱు నయవిక్రమాదిగుణంబుల [1]మాననీయులు గావునఁ నెన్న
వారి ముఖ్యులఁ జేయవచ్చు నే యొక్కరు నైకొన్న మఱి యుగ్రపుబుద్ధి
నన్యులు విపరీతులై కలంగక యుండింప నీదు గావలయును నెవ్వరును ద్రోణుఁ
తే. డనినఁ గారన రాజేంద్ర యస్త్రదాన
పత్యమునకు నాచార్యుండు బ్రాహ్మణుండు
వివిధరణకోవిదుండు వయోవృద్ధుఁ డధిక
బలుఁడు పూజనీయుఁడు గట్టుము పట్ట మతని 62
వ. అనుటయుం గురురాజు దగు రాజులం గూడుకొని గురుని సన్నిధికిం జని
సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె. 63
ఉ. ప్రాయముకల్మి నొక్కటన భవ్యధృతిన్ మహనీయశీలతన్
సాయకసంపదం బటుభుజావిభవంబునఁ గార్యతంత్రకౌ
శలయుతబుద్ధి వృద్ధుఁడవు గాపె ధరాసురవర్య మున్ను గాం
గేయుఁడు మాకు నెల్ల నెఱింగింపఁడె నీదుమహానుభావమున్. 64
వ. అని వెండియు. 65
క. కనువెలుఁగు నీవు గా నీ, వెనుక భవన్మతము యీఁది వీరలు నేసుం
జనుదెంచెద మాటట నెల, కొన నృపభముపజ్జ నడచు గోవులక్రియన్. 66

1 మాననీయుల రయ నైన.

ఆ. అనుచు నచట నున్న యవనీపతులఁ జూపి, మఱియు నిట్టులనియె మనుజవిభుఁడు
దేవసేన నడపి దితిజుల గెలిచిన, షణ్ముఖుండు నీవు సరియ కాదె. 67

వ. కావున. 68

తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప, వలయు ననవుడు నమ్మహీశ్వరులు నట్ల
చెప్పి గెలువును నీవని చెలఁగి యతనిఁ, బ్రస్తుతించి ప్రార్థించిరి భరతముఖ్య. 69

వ. మఱియు నమ్మహీశ్వరుండు. 70

క. సేనాసముదయ[1]వర్తనఁ, గా నిను నేఁ బడసినపుడ కౌంతేయులు నా
చే నడఁగ రెట్లు భీష్మవిహీనుల మగునమ్ముఁ గావు మెల్లవిధములన్. 71

వ. అని వేఁడికొనిన నయ్యందఱుం గలయం గనుంగొని యాచార్యుం డిట్లనియె. 72

ఉ. వేదములుం దదంగములు వింతలుగా నొకకొంత నేర్తు దై
ర్యాదిగుణంబు లెందుఁ గల వైనను నింతటివానిఁ గాఁగ న
త్యాదరవృత్తి మీరు విజయాశ ననుం గొనియాడఁజేసి యాఁ
గా దన కియ్యకొంటిఁ దగఁ గౌరవనాథునికోర్కి దీర్పఁగాన్. 73

శా. ధన్యం బైనబలాధిపత్యమునకుం బట్టంబు గట్టుండు న
న్నవ్యాకీర్ణగజాది గ్యు మెఱయుసైన్యశ్రేణిఁ బాలించి కౌ
రవ్యోత్సాహముఁ బెంచి మార్కొనినవీరవ్రాతముం ద్రుంచి నా
దివ్యాస్త్రంబులఁ బంచి [2]పాండవులదీప్తిన్ మాయఁ జేయించెదన్. 74

వ. అని పలికినం బ్రీతచేతస్కుం డయి సీతనూభవుండు గనకకలశంబులం బావన
జలంబులు దెప్పించి మంగళోపకరణశోభితంబు గావించి పుణ్యాహనాదంబులుం
బరమాశీర్వాదంబులున్ మాగధగీతంబులున్ వందిజనస్తుతివ్రాతంబులుం జెలంగఁ
బ్రభూతభూపతులుం దానును ద్రోణాచార్యునకు సేనాధిపత్యాభిషేకపట్టబంధం
బొనర్చి పేర్చినం గని రథికవరు లార్చి నిజశంఖంబులు పూరించిన నఖిలసైన్యంబు
లందును భేరీమృదంగపణవాదితూర్యనినాదంబులు నిగిడి నింగి ముట్టె నిట్లు సకల
చమూపతిత్వపదభాసితుం డై భారద్వాజుండు. 75

సీ. కౌరవసేనాముఖంబునఁ దిలక మై యొప్పి రాధేయాదియోధవరులఁ
గొని[3]పాండురాజనందనులసైన్యములతోఁ దొడరి ధైర్యంబు నిద్ధుతమహాస్త్ర
వీర్యంబు ననివార్యశౌర్యంబు దోర్బలౌదార్యంబు మెఱయ నీతనయువలని
కూరిమి వెలయ నక్షోహిణిపైఁ గొంత బలమును దొర లనేకులను గూల్చి

తే. చామరచ్ఛత్త్రకేతుభూషణతురంగ
దంతిరథహేతివర్మ యోధవ్రజంబు
తునియ లిల నించి కతిపయదినము లరులు

---

1 రక్షణఁ గా. 2 పాండవబలోద్రేకంబు మాయింపెదన్. 3 పాండురాజనందనులతోఁ దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతవిక్రమంబు నస్త్ర, వీర్యంబు.

సుగలు వినుతింప విహరించు ధరణినాథ. 76

క. అడవుల దవశిఖి నరికొను, నడుమున నిష్ఠురబలంబు బవారణఁ బొడిగా
నడరి యతఁ డాటి ద్రుపదసుతు, [illegible] సుభటయుజనపములకుఁ బగ మిగులన్.

క. దుష్టమనస్కుం డగునా, ధృష్టద్యుమ్నుండు దక్కఁ దేఁటి సుజనో
త్కృష్టుఁ డగుగురుని తెగటాఱ్చి, నిష్ఠాపముఁ బొందె [illegible] వెల్లన్. 78

వ. అనిన విని యయ్యంబికేయుండు స్వాంతంబు జల్లనఁ జెదర వదనంబు వెల్లనయి
మొగుడ నిర్వ్రాలఁ గంటఁ గొండొకసేపు నిశ్చేష్టితుం డగుచుండి గద్గదవికలకంఠుం
డగుచు సంజయుతో ని ట్లనియె. 79

ద్రోణాచార్యునిమరణంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు వగచుట.

సీ. అస్త్రశస్త్రంబుల నధికుండు పోలరి భుజబలవిక్రముండు ఘనుండు
గురుఁ డట్టివానిఁ [illegible]
నో [illegible]
సేయుని మఱి పార్థుఁ [illegible] ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతనిఁ జంప

తే. నట్టి [illegible] ద్రోణుని పాటు వినియు
[illegible] నూఱువ్రక్కలింతు.

వ. అని యడ లూని పొగిలి [illegible]. 81

తే. మేరు వొఱగుట యుసుఁ [illegible]
యబ్ధి యింకుట [illegible]
ప్రభ [illegible] గభీరత [illegible]
యొందుఁ బొగ [illegible] లగుట. 82

క. అఖిలలోకపంక్రమనిధి, మఱి సురగురు మిగులఁ [illegible]
ర్తతు లగుమత్పుత్రులకుఁ [illegible] గదా.

తే. విల్లు వట్టుడు [illegible] గఱచి, [illegible] ద్రోణునిభుజము [illegible]
రించి పాంచాలనందనుఁ బంచి పార్థుఁ, [illegible] చాలు.

క. [illegible] బొడివి పడఁ దిగిచిన, [illegible] ద్రోణుఁ [illegible]
కేమి బహుదేశసైన్యము, లే మనఁ గల దింక [illegible] మనసునన్. 85

వ. అని పలుమాటలాడి యొల్లంబోయి యాలోకన [illegible] యంగంబులు
పడంకుచుండ మఱియు నష్టమన వైశ్వరుండు సూతినందనున క ట్లనియె. 80

తే. ప్రథమగిరిమీఁదఁ దోఁతెంచుభానుఁ బోలె
ధర్మపుత్త్రుండు దోఁచినఁ దమము విరియు
నట్లు విరియక గురునకు నడ్డపడఁగ
వచ్చునే తమ్ము మెఱసి యొవ్వరికి నైన. 87

క. సింధురము మహోద్రేకమ, దాంధం బై పచ్చులీల నాచార్యునిపై
గంధవహాసుతుఁడు [1]గవియ న, మంధరగతి నెవ్వఁ డాఁగు మనయోధులలోన్.

చ. ఉఱుముచు నెల్లెడం బిడుగు లుగ్రగతిం బడ ఘోరమూర్తి యై
యఱిముఱిఁ గప్పు దెంచువిలయాభ్రముచాడ్పున మార్వపాద మే
ర్తైఱ జెలఁగన్ వడిం దొరఁగుదివ్యశరంబులు ద్రోణు తేరిపైఁ
బఱపుకిరీటి మీఁధరణిపాలకుజోదులచేత నిల్చునే. 89

క. ఎవ్వఁడు దెరలెనొ తిరుగక, యెవ్వఁడు నిల్చెనొ కడంగి యెవ్వఁడు బిరుదై
క్రొవ్వునఁ జచ్చెనొ కుంభజు, నెవ్వఁడు గావంగ లేఁడ యెయ్యది దుదియో 90

ఆ. గురుఁడు వడినయపుడ కురుసైన్యములఁ గల, వారణాశ్వసుభటవర్గములును
బడియెఁ గాక యేల పడకుండు నాధర్మ, పుత్త్రభాగ్య మలఁతిఁ బోవు నెట్లు. 91

చ. నడిఁకెడువాఁడు గాఁడు గురునందనుఁ డక్కట తండ్రిచావున
ప్పుడు మొగ తప్పి యొండుగటఁ బోరుచు నుండెనొ యడ్డపాటు క
వ్వడికతనన్ ఫలింపమి నవారణ నాద్రుపదాత్మజుండు బె
ట్టడరి వధింపఁగా వికలుఁ డై దురపిల్లుచుఁ జూచుచుండెనో. 92

క. అని పనవి పనట నలఁదురి, నిను నెద్దియు నడుగ నాకు నీవేమియుఁ జె
ప్పను వలవదు సంజయ మఱి, వినియెద మది గలఁగె ననుచు వివశాత్మకుఁ డై.

వ. [2]తనకొడుకులగెలుపునెడ నాసమాలుటం జేసి. 94

ఆ. సొమ్మవోయిపడిన సుదతు లాక్రందన, రవముతోడ సత్వరముగ నెత్తి
యానృపాలు సెజ్జయం దిడి మెలపున, శిశిరవిధులు సేయ సేదతేఱె. 95

వ. ఆసీనుం డై యాతండు సూతసుతున కిట్లనియె నరనారాయణులు రథిసారథు లై నయారథం బెందు సిద్ధమనోరథం బగుఁ గవలు గడిందిమగలు సాత్యకి సత్యపరాక్రముండు పాంచాలోత్తముండగునుత్తమౌజుండుదాత్తబలుండు శిశుపాలతనయుం డగుధృష్టకేతుండు ధీరుండు భీష్మపాతనహేతు వయినశిఖండి యఖండపరాక్రముండు సౌభద్రుండు రెండవరుద్రుండు యాదవశ్రేష్ఠుండగుచేకితానుండు మానధనుండు ద్రౌపదేయు లజేయులు గేకయులేవురు వేవురపెట్టు యుయుత్సుండు బహుళమత్సరుండు ద్రోణవధంబ పనిగాఁ బుట్టినధృష్టద్యుమ్నుండు భుజసారద్యుమ్నుండు ఘటోత్కచుండు ఘనఘోరమూర్తి కృష్ణాశ్రితంబై నవృష్ణికుమారలోకం [3]బలోకమాన్యం బన మిగిలినబిరుదుతనంబునం బేర్చినయది భీమగదాభీషణుం డైనభీమసేనుం డెవ్వరికి నలవిగాక యుండుఁ బాండవసేనం గావను గౌరవసైన్యంబు సమయింపను దాన చాలు నట్టిపరికరంబును గల దనుకొలంది గాదు కార్యవివేకశౌర్యోద్రేకధుర్యుండు ధర్మదేవతకొడుకు ధార్మికత్వసత్యాది మహాగుణగరిష్ఠుండు యుధిష్ఠిరుం డతని గెలువ దేవతలకు నశక్యంబు మఱియు

1 గవియఁగ, బంధురగతి. 2 తనకొడుకులచేత గెల్పు కాస. 3 బు లోకంబునకు మిగిలిన.

నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 96

మ. యదువంశంబున లోకరక్షణపరుండై పుట్టి ప్రసిద్ధ ను
న్నదబాల్యంబు నటించి కంసముఖనానాదైత్యులం ద్రుంచి బ
ల్లిదుఁడై యింద్రునిపారిజాత మిలకుం దెలిగాఁ దెచ్చి శి
ష్టదయాళుత్వము పూని యున్నహరి నిష్టం బొంది రప్పాండవుల్. 97

వ. కావున వారల గెలుచు టరిది యెట్లనం గనిన. 98

క. హరియాత్మ యజ్ఞునునకు, హరి యజ్ఞునుఁ డాత్మ హరియు నజ్ఞునుఁడును నా
నిరువు రగుట క్రీడాస్థం, బరయఁగ నరయుక్కి పెలుఁగ యుద్ధముల బొందుదురే.

క. ఆవెలుఁగు గనువెలుంగు గ, దా వెలసినపుణ్యపురుషు [illegible] సుతోరం డే
లా వెఱచు రణమునకు నా, చే వచ్చుం గౌంతపులకుఁ జేటు దలంపన్. 100

వ. అని వెచ్చనూర్చి యూరకుండి పెండియు. 101

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం గలనఁ గూలుదు రట్టి కిరీటి కింక నె
వ్వ రెదురు కౌరవక్షితిపు వంశ్యము నేర్చెడు వా రెవరు లేమిగా
బురపురఁ బొక్కుచుం డినఁగ బుద్ధిఁ దలంచెద నస ద్రోణునిం
గరపరిపాటి యెల్ల వినఁగా వలతుం బ్రథమంబు చెప్పవే. 102

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నాంబికేయ, తోడ నేను దెల్లంబుగ ద్రోణునసన
మెఱిఁగి వచ్చితిఁ జెప్పెద నిట్లఁ దెలియ, వినుము [1]ఠరమగు నుమాటలు పేయు నేల.

ద్రోణుండు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజు బట్టి యిచ్చు నట్లు వరం బిచ్చుట

వ. అట్లు సేనాధిపత్యంబు పూని కుంభసంభవుం డుత్సాహముసన్నహనంబు గౌరవంబు
నం గౌరవేంద్రునకు నరేంద్రులు విన నిట్లనియె. 104

క. నను భీష్మునిపిదప బలంబున కెల్లను ముఖ్యుఁ జేసి పూజించితి [2]నీ
వినుతాచరణఫలంబును, గనువాఁడవు వరము గోరు కౌరవనాథా. 105

వ. అనిన విని యతండు కర్ణదుశ్శాసనాదిసుహృజ్జనంబులతో నాలోచనంబు సేసి
సవినయంబుగా గురున కిట్లనియె. 106

క. వర మిచ్చెదేనిఁ గోరెదఁ, బరమహితము ధర్మపుత్త్రుఁ బ్రాణముతోడన్
దురమునఁ బట్టి భుజాభీ, కర కొని రావలయు మత్సకాశంబునకున్. 107

వ. అని కోరుటయు భారద్వాజుండు నీకొప్పుకువదనం బవలోకించి. 108

చ. అకట యజాతశత్రుఁ డనునప్పలు కిప్పుడు నిక్క మయ్యె వా
నికిఁ గురునాథ యిట్టు లతనిం దెగఁజూచుట గోర కాజిఁ బ
ట్టికొనుట గోరి తివ్విధము దెప్పర మెంతయు నిక్కలంగుగో
ర్కికిఁ గత మేమి పాండవుల గెల్చి ధరన్ సగ మీఁ దలంచితే 109

వ. నీదునిశ్చయం బెట్టిది యతనిం బట్టి తెచ్చిన నేమి సేయం గలవాఁడ వని యడిగిన

1 దీనపుమాటలు ; దీఱమిమాటలు. 2 ధీ, వినుతాచరణపుఫలమును.

నమ్మనుజవరుం డుప్పొంగి తనమనంబున నున్న కార్యం బాచార్యునకుం దక్కటి వారికిం దేటతడ ని ట్లనియె 110

సీ. అధర్మసూనుఁ గయ్యంబునఁ జంపినఁ గోపించి గాండీవి కురుబలంబు
సమయించు మన మొప్పి సర్వపాండవులను జంపితి మేనిఁ బ్రచండచక్ర
ధారఁ గౌరవకోటితల లేటె రాజ్యంబు గోవిందుఁ డీకున్నె గొంతి కయినఁ
గాన యుధిష్ఠిరుఁ గాయంబు నొంపక తెచ్చి జూదం బాడు తెఱఁ గొనర్చి

తే. మగుడ నడవికి[1]నడిచినఁ దగిలి యతని, తోడఁ దమ్ములుఁ బోనంతతోన యెల్ల
దొసఁగు మాలు నప్రతిహతదోర్విభూతిఁ, బెద్దకాల మే నేలుదుఁ బృథివియెల్ల.

వ. అనిన విని కుటిలం బగునతనియభిప్రాయంబునకు రోసి యస్త్రగురుం డవ్వరంబు
నకు నేమేనియు నెడ వెట్టి యిచ్చువాఁడుగా నూహించి యొక్కతెఱంగుఁ గాంచి
యన్నరనాథున కి ట్లనియె. 112

చ. నరుఁ డెడ సొచ్చెనేని విను నా కది దుష్కర మే నొకండనే
సురగణ మైన ప్రేలిఁ గొని చూపఁగఁ జాలరు వాఁడు లేనిచోఁ
దిర మయి పోర నిల్చిన యుధిష్ఠిరుఁ ద్రొపదిపుట్టినింటివే
వురు వెఱఁ గంది చూడ నలవుం జలముం జెడఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 113

తే. అనుడు బాలిశు లైనసీతనయు లెల్లఁ, ధర్మజుఁడు పట్టువడునకాఁ దలఁచి రపుడు
పాండుసుతులకు మొగ మోడకుండగురుని, ప్రతినయెల్లెడఁజాటించె రాజరాజు.

వ. ఇట్లు శిబిరంబునను సేనాస్థానంబునను గలయ నాఘోషణంబు సేయించినం జెలంగి
సకలసైనికులును సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరీవరంబు లుల్లసిల్లం గౌరవ
సైన్యంబు వొంగె నది యంతయుం గౌంతేయాగ్రజుండు దనచారులచేత విని
యనుజులం గూర్చి వినిపించి విజయుచ్చు నాలోకించి. 115

ఆ. గురునిప్రతిన వింటె వెరవున లావునఁ, జేసి దీని బొంకు సేయవలయు
నెఱుఁగు నతఁడు నిన్ను నెడ వెట్టి పలికిన, వాఁడు గానఁ జెప్పవలసె నీకు. 116

క. నాయున్నచోట నెప్పుడుఁ, బాయక కను గలిగి నిలిచి భండనము దగం
జేయంగ వలయు నక్కురు,నాయకు[2]కోరికి ఫలంబునకు విముఖముగాన్. 117

అర్జునుఁడు ధర్మరాజుతో ద్రోణునిప్రతిజ్ఞకు వెఱపకుండునట్లు సెప్పుట.

వ. అనుటయు నర్జునుం డతని కి ట్లనియె. 118

క. గురుని వధియించుటయు భూ,వర నీవని నొవ్వ నొందువలను ననుటయుం
బరికింప నొక్కరూ పవి, దురితంబులు [3]వీనిఁ జేయుదునె యే నెందున్. 119

క. క్షోణీవల్లభ విను మేఁ, బ్రాణముతో నుండ నిన్నుఁ బట్టికొనఁగ నా
ద్రోణునకె కాదు సగణ, స్థాణున కైనను వశంబు తలఁ కేమిటికిన్. 120

చ. అలవి యెఱుంగ కిమ్మెయి దురాశఁ దలంచిరి గాక ధార్తరా

---

1 నడిచినఁ. 2 కోరికఫలంబునకు విఫలతగాన్. 3 నివిరయుఁ; వినియుఁ.

ష్టారిలు త్రిజగంబులునుం గోని పటుస్ఫురణం జను దెంచి రే నిరుపా
బలవదరాతిపుంజమదభంజన నీ పని భంగపాటు నీ
యిల శకలంబులై చెడదె యుంకదె వారిధి నింగి గూలదే 121

ఆ. వారితలుపు వాసంగ నేరదు పోరఁ బ్రాభవంబు మానసు [illegible] నెలుంగు
కలుగ దద్దురాత్మకుల చేత నాశలం, బట్టు లబ్బు [illegible] ప్రసాదమున. 122

వ. అని పలికిన విని యుధిష్ఠిరుండు సంతుష్టాంతరంగుండై శంఖభేరీమృదంగాది
మంగళతూర్యస్వనంబులు సెలంగ సకలసైన్యసమూహంబుగా పలికించి యుగంబున
నెలమి నెలకొనం గ్రౌంచవ్యూహం బమర్చి సంగ్రామరంగంబున. 123

మ. ధవళాశ్వంబులఁ బూని కేతనకపిం బ్రస్ఫూర్తి పొందించి మూ
ర్తి విడంబింపఁగఁ జక్రగాండివధనుల్ దీప్తోన్మయూఖంబులై
భస మారం దనప [illegible] వెలుంగ నటనీ పార్థుండు నత్తేరి [illegible]
త్రసంఘంబుమసంగునట్లు భయము గూర్చం గాంచె ప్రత్యర్థులన్. 124

క. ఆరథము కెలన నుజ్జ్వల, ధీరోద్భట రేఖ మెఱసె ధృష్టద్యుమ్నా
దారస్యందన ముద్ధత, సారథికముఁ జూపుసంగ చటుల శ్వేతము గన్.

వ. మఱియు వృకోదరాభిమన్యులును నభిమన్యుప్రభృతిసుతులును బాంచాల
పతిప్రముఖబాంధవులను ధృష్టకేతుముఖ్యచండసామంతులును నిక్కుచుం గుఱపరి
వారంబును దగ నగ్గుర్వ్య యోధుల బలుపును బోలుపునుగలుగ నిలిపి యుధిష్ఠిరుం
డమ్మోహారంబునకుమ సుదాత్తసన్నాహంబునను గంభీరారావంబునను బొలిచి
నిలిచె నంతకు మున్న యక్కడ. 126

క. మనవారును రణకౌతుక, జనితోద్యమతీవ్రు లగుచు శకటవ్యూహం
బొనరించిరి యొప్పును బెంపును దర్పము నుల్లసిల్ల భూరివిముఖ్యా. 127

వ. అందు వలపట సింధురాజకళింగపతిసంగతుం డయ్యునుపకర్ణుండును నతనికిఁ బాసటగ్గా
చటులహాయబహాళం బగుబలంబులలోఁ జక్కిలిన సౌబలుండును డాపటఁ
గృతవర్మవివింశతిచిత్రసేనసమేతుండై దుశ్శాసనుండును నతనికిఁ బ్రాసపు తక్కటి
ర్శ్వంబునఁ గాంభోజశకయవనమహీశ్వరులును నడుమం ద్రిగర్తమద్రశిబిసూర
సేనదేశాధీశపరివృతుండును కుంభసంభవపురస్సరుండును గురువిభుండును
నాముందట నంగజనపదచతురంగప్రధానసేనాసముదీర్ణుండై కర్ణుండును నిలిచిరి
వెండియుం గలవార లెడ నెడం బన్ని రట్టియెడ. 128

తే. దర్పదుస్సహతేజు రాధాతనూజుఁ
దిలకమై సైన్యముఖమునఁ బొలుచువాని
సైనికులు సూచి కడు సంతసమున నేచి
యెలుఁగు లడరంగఁ దమలోన నిట్టు లనిరి. 129

మ. అని రాధేయుఁడు పాండునందనులబాహాశక్తి మాయించు నీ
తని దేవావలి రైన మార్కొనునె దుర్దాంతుండు భీష్ముండు పో
రినయన్నాళ్లను బక్షపాతమున వారిం బట్టి పాలార్చెఁ గా
క నిజం బల్గ నితండు ధీరు లగు టింకం జెల్లునే వారికిన్. 130

వ. అని యుబ్బుచుండి రివ్విధంబున సన్నాహంబు సువిహితం బైనయనంతరంబ. 131

చ. తగ మనసైన్యమున్ గురుఁ డుదగ్రగతిన్ నడపింపఁ జొచ్చుడున్
గగనతలంబు నెత్తురులుఁ గండలు నెమ్ములు నొక్కయుమ్మడిన్
మొగిళులు లేకయుం గురిసె మొత్తములై పెనుగ్రద్ద లాడె బె
ట్టుగ వినిచెన్ శివారుతము డుల్లెఁ గడున్ వడి నుల్క లెల్లెడన్. 132

తే. అమ్మహోత్పాతములకు భయంబు గొనక
కౌరవులు శంఖములు మ్రోయ భేరు లులియ
నగ్గలిక సేన నడపించి రంత సమద
గమనమున వారి[1]సేనయుఁ గదియ నడచె. 133

వ. అప్పుడు. 134

క. నరుఁడును రాధేయుఁడు నొం,డొరువులతోఁ బెనఁగువేడ్క నుల్లంబులలో
గురువులు వాఱఁగ నిలిచిరి, యిరుదెఱఁగుల సైనికులకు నేడ్తెఱ మిగులన్. 135

తే. ఇట్లు లొండొంటిఁ గదియంగ నెలమి నడచి
బలము లొక్కింతసేపు నిశ్చలతఁ బొలిచె
మవ్వ మెసఁగువనంబులు మావు లెంత
రైనఁ జెలు వార నొగసి యున్నట్లపోలె. 136

క. తదనంతరంబ ద్రోణుం, డుదితార్కునిఁ గ్రేణిసేయు నుజ్జ్వలరథ మె
ల్లదిశలు వెలిఁగింపఁగ బె,ట్టిదముగ మును గవిసె మొన గడిమితోఁ గదియన్.

క. మనబలము గదియుబలువిడిఁ, గనుఁగొని యర్జునుఁడు దొలుతఁ గవియఁగఁ జేరు
బ్బునఁ దాఁకె వారిసైన్యము, వినువీథి నమర్త్యగణము వేడుకఁ జూడన్. 138

సీ. రథకరితురగోత్థపృథివీపరాగంబు దెసల నాకసమున దీటుకొనఁగ
బాణాదిహేతిసంపాతజాతము లగుమంట లర్కాంశుల మరలఁ ద్రోవ
హస్తికపాలరథావయవములు భగ్నము లగువరము లుగ్రముగఁ జెలఁగ
వివిధసేనాంగాంగవిదళనంబునఁ గ్రమ్ము రక్తపూరములు ఘోరంబు గాఁగ

తే. గలయ బెరసినపాండవకౌరవప్ర,చండసైన్యద్వయంబు నుద్దండసమర
గతులు పెక్కుస మొనరించె ఖచరసాధ్య, సిద్ధులకు ననుబోంట్లకుఁ జెప్పనేల. 139

వ. ఇవ్విధంబునం దొడంగి చెల్లుసంకులసమరంబునం దసకనకరథం బరుణతురంగం
బులచటులచిత్రసంచారంబులం గొఱవి ద్రిప్పినతెఱంగున నేదిక్కు సూచినం

1 మొనయును.

బాన గ్రాహ్య పెక్కురథంబు లనుబుద్ధి పొందునవాంచాలయోధులు గనుగొనుచుండగా విహరించి వివిధవిశిఖనియమంబులు నిగిడించుచుం గుంభసంభవుండు. 140

క. కూల్చుచు గజముల నేర్పునఁ, దెల్చుచుఁ దురగముల మీఁదఁ [1]పదులు మనలర్కా వెల్చుచుఁ గాల్బలముఁ బోరి, నూల్చుచు ర[2]ప్తముగ సమరమునఁగిసభంగిన్.

వ. సంగరక్రీడ సలుపుసు నయ్యవసరంబున. 142

క. పాయనిదుం రథదంసంబులు, సాయకములచేఁ జదియఁ బఱిసెన బలాపులకుగ రాయుతతత్సనలిలఁ బ్లాయితే మగులు సహసముతోచలులు సంచరింపన్. 143

క. పొదువుచు విచ్చుచుఁ బలువిడి, నెదురులు బలునుద్ధతిని నతని మదం బాగము గ్ర క్కదలం గాత్మికవిద్యల, విదుర ఉగులులతో నదఁ బాగ సమర్థబలంబుల్. 144

—● ద్రోణుండు ద్రుపదవిరాటులం జంపుట ●—

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డనుమానశక్తియుక్తులు మాననీయుండు దోర్వీర్యంబును నివ్యా స్త్రప్రభావంబును జూపినం గౌరవులెల్లను నద్భుతంబునొందిరి. 145

సీ. తలుచుగాఁ దెగినదెప్పుడు వారి బాహువులు పండుముదురు తొడలు నుదురులు ముంఢంబులు మొదలు పలుపులుఁ గవచములు మొనలు తలలు చాపంబులు కేశములు పడుచుండ వల కుంతలములు నఱకుచుండ డాల్పు భటాశ్వమాతంగరథగజరథములనేకులు నీడనలుగ

తే. ధీరవరకోట ప్రజ్ఞనమీరితంబు, సంభ్రమము వ్యక్తి సంభృతంబు సాహసముల నుబ్బి భూతపిశాచంబు లాడ, నిట్లలం బగు నతఁడు చెలఁగి పఱచె. 146

వ. అప్పుడు. 147

తే. గగనమధ్యంబునకు వచ్చి ఖరకరుండు
దేటి చూడంగ ఘనకరముఁ దగుచు
నెట్లు వెలుఁగొందు ద్రోణుండు నట్ల వెలుఁగు
చున్నఁ గనుఁగొని ధర్మజుం డురవడించి. 148

వ. ధనంజయధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యమ్మహారథుని మారుకొనుటకు నియోగించిన.

శా. చంచత్తుంగతురంగసత్వరగతిస్ఫారీభవచ్చక్రతన్
దంచద్ధీప్తులు ప్రజ్వరిల్ల నతిసాంద్రంబై శరప్రతతిన్
సంచారంబు నితాంతఘోరముగ నాచార్యుకై పటం దాఁకె న
వ్వాంచాలక్షితిపాలనందనుఁడు శుంభద్వీర్యసంరంభుఁడై. 150

వ. తదనంతరంబ. 151

క. నరుఁ డగ్గలికం దలుముచుఁ, బురికొలిపిన గండు మిగిలి భూరిబలంబుల్ గురునిం బొదివె నవ్పార్షతు, నరదమునకు మించి రభస మత్యుగ్రము గాన్.152

క. పొదువుటయుం గనుఁగవఁ గెంపొదవఁగ మెయి వొంగి ద్రోణుఁ డున్నతుఁగతిం

---

[1] జరలుచు. [2] పులినములు.

దదనీకములఁ [1]గలంచుచు, ముదుకం డయ్యును గుమారమూర్తిం బోలిచెన్.

క. విను మప్పుడు కులశక్తుల, కనురూపము గాఁగ నిలిచి యద్దెసవీరుల్
పెనఁగిరి రథ్యంబులు నా,తనిసూతునిమేను శోణితంబునఁ దోఁగన్. 154

క. గురుఁ డలిగి పెలుచ నడరినఁ, గరిఘోటకభటనికాయకాయముల సమి
ద్ధరణి వొలిచె నరుణపయో,[2]ధరసంవృత మైనగగనతలముచెలువునన్. 155

క. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నిప్పు లురులుచూపు లడర నిశితాస్త్రములం
గప్పె గురునిఁ దత్సైన్యం, బొప్పఱె తనబెట్టిదంపుటురవడిఁ దెరలన్. 156

క. ద్రోణునిశరములు నిలుపుచు, బాణవితతి సేనమీఁదఁ బరఁగించుచు గీ
ర్వాణనుతు లెసఁగ నతఁ డ,క్షీణోద్ధతి నట్టు సమరకేళి సలుపఁగన్. 157

క. ఏచినరథికవరులు ధను,రాచార్యునియిరుగెలంకులందుఁ దఱిమినం
జూచి వడి సవ్యసాచి శ,రాచితదేహులుగఁ జేసె నందఱిఁ గడిమిన్. 158

వ. ద్రోణుండు పదిబాణములు ద్రుపదసూనుమేనం గీలించినం దూలక యతం డతనిపై నిశితవిశిఖవర్షంబు గురిసె నయ్యిరువురశరనికరంబు లంబరంబు గప్పె నట్టియెడఁ బాండవాగ్రజపురోగము లగువారలు గడంగి కుంభసంభవుదెసకుం దఱిమిన మనవలనిఘనయోధవరులు వారిం దలపడి రందు శకుని సహదేవుం దాఁకె. 159

మ. తురగవ్రాతము నొంచి కేతువు వెసం ద్రుంపంగ నాతండు క్రో
ధరసం బుగ్రము గాక యుండియును గాంధారేశు వీతధ్వజున్
విరథున్ విస్ఫురితాస్త్రఘట్టితునిఁ గావింపన్ గదాభీలమూ
ర్తి రథం బుద్ధతి డిగ్గి పాఱి యతఁ డుర్విం గూల్చెఁ దత్సారథిన్. 160

క. సహదేవుండును గదగొని, మహిఁ గెరఁగినయప్పు డొప్పె మనుజేశ్వర య
మ్మహితసుభటయుగము శిఖర, సహితమహాశైలయుగ్మసదృశాకృతి యై. 161

క. వింశతిశరముల నేసె వి,వింశతి [3]ననిలజుఁ డతండు వీఁక నగుచుఁ ద
త్ప్రాంశుధనుర్దండము రెం,డంశములుగ నేసె వెడఁదయమ్మునఁ బెలుచన్. 162

సీ. మనబల మార్చినఁ గినిసి భీముఁడు గద నతనియశ్వంబుల నవనిఁ గూల్చె
భూరిశ్రవుఁడు పోలుపాఱి ధృష్టద్యుమ్నుఁ గప్పె నస్త్రముల శిఖండి యేచి
యాతని నిలు నిలు మని తాఁకి శరవృష్టిఁ బొదివె పిశాచముల్ పూనుతేరు
లెక్కి కప్పారెడునెలువుచర్మపుఁగత్తిశిములతోఁ ఖరనిస్వనములు సెలఁగ

తే. నసురవల్లభు లగునలంబుసఘటోత్క,చులు సముద్ధతిఁ దొడరి మాయలువొనర్చి
పేర్చి యొండొరు నొంచుచు బెనఁగి పెనఁగి, తెల్లముగఁజూడఁజూడనదృశ్యులైరి.

వ. అయ్యవసరంబున. 164

సీ. క్షత్రదేవుండు లక్ష్మణుతోడ సమరంబు సేసె నుగ్రంబుగఁ జేకితానుఁ
డనువిందుఁ దలపడి యద్భుతగతిఁ బోరె శల్యుండు నవ్వుచు శరచయముల

1 గలంచెను...మూర్తియుఁబోలెన్. 2 ధరసంభృతమైన. 3 ననిలజు నతండు.

నకులు నొంచినఁ గేతనము నాతని[illegible] ద్రుంచి [illegible] విరథుఁ జేసి
శంఖంబు పూరించె [illegible] ధృష్టకేతుఁడు [illegible]

తే. విశిఖములు నించి [illegible], గురిసె [illegible]
సముల నొప్పించి [illegible], [illegible] 165

క. సేనాపతి యగు ద్రుపదు[illegible]
స్థానముల నొంచె [illegible] 166

చ. బలమును దాను [illegible] గెంటి [illegible]
నలు వినుతింప [illegible]
[illegible] సీతసూ[illegible]
బుల నుఱుమాడ [illegible] 167

క. వేసుకష్టుఁ దలపడి [illegible]
[illegible]డంబరమును నెలుఁగులుఁ, [illegible] 168

సీ. పౌరవుం డభిమన్యు బలములఁ [illegible] గినిసి
యతని[illegible]కేతనా[illegible]త్రంబులు ద్రుంచి [illegible]
సాగఁ నొప్పించి [illegible] ద్రుంచు
టకు శర మరిబో[illegible]
తే. బలుకయును [illegible]
యంతికిసూతుసిఁ [illegible]నియు.

వ. ఆలోన సైంధవుండు సంభ్రమంబున [illegible] గొని రథంబు
డిగ్గ నుఱికి రయంబున నెలయు [illegible]
బగ్గలింప నాపురందరపౌత్రుండు [illegible] కవిసె
నప్పుడు. 170

తే. వికటవిస్ఫురదసిచర్మవివిధచిత్ర[illegible]
నార్జునియు సింధు[illegible], సింహా[illegible] 171

వ. అట్టియెడ. 172

క. అఱిముఱి ప్రేసినఁ బలకం, గఱచిన సైంధవుని [illegible] గని [illegible]
త్తెఱ ముఱిసిన నది రూపఱి, విలుగుటం[illegible] విఱిగెస్.

క. విఱిగినచో నిలువక పెఱ, సుఱికెం [illegible]రథముమీఁది [illegible]
పిఱికి యని పలికి నుఱుముగ, నఱికెం ద[illegible]సంప[illegible] నడిన్. 174

క. తెరలినసైంధవుఁ గని నృప,వరులు పలువు [illegible] వాసవిసుతు [illegible]
నురవడిఁ దఱిమిరి మద్రే,శ్వరుఁడు గదిసి [illegible] బలువస్. 175

క. ఉరగాంగన నలిఁ బట్టెడు, గరుడుని క్రియు [illegible]

1 పెలుచఁ, [illegible]...వర్మయొడనుసార. 2 సూతఘో[illegible]

నరసుతుఁడు శల్యసూతునిఁ, బొరివోవఁగ నార్చెఁ బాండుపుత్త్రబలంబుల్. 176

వ. అయ్యవసరంబున విరాటుఁడును ద్రుపదుండును ధృష్టకేతుండును యుధిష్ఠిరుండును సాత్యకియును కేకయపతులును భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం గవలును ద్రౌపదేయులును సౌభద్రుం బొగడునెలుంగులు సింహనాదంబులు నింగి ముట్ట నతనికి నుల్లాసంబును నీకొడుకులకు రోసంబును జనియింప నతనిం బరివేష్టించిన నవ్విజయంబు సైరింపక కూడుకొని నీకొడుకు లతనిపైఁ బటుశరంబులు గురియ నక్కుమారసంతతికి సంతసంబుగా శల్యుండు గద గొని యభిమన్యున కభిముఖుండై కవిసె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 177

తే. ఎక్కటెక్కటి పెనఁగిన నింతసట్టు, పెనఁకువలు నిట్టు లేచునే పృథివి నింక
జనము లీకురుపాండవసంగరంబు, సెప్పికొండ్రు మనంబు లచ్చెరువు నొంద. 178

క. అనిసొంపు వినియు నాకుం, దనివి సనదు శల్యపార్థతనయులసమరం
బున తెఱఁగు సెప్పు మేప్పడ, ననపుడు సూతసుతుఁ డిట్టు లనుఁ బలితోడన్. 179

భీమసేనశల్యులగదాయుద్ధము.

ఉ. అమ్మెయి సూతుఁ డీల్గుటయు నగ్గలికన్ గద వుచ్చికొంచు రౌ
ద్రమ్మున వచ్చుశల్యుఁ గని తానును జండగదావిలాసనో
గ్రమ్ముగ లీల మార్కొనియె రమ్మిట రమ్మనుచున్ సమస్తసై
న్యమ్ములుఁ బిచ్చలింపఁగ సురాధిపపౌత్త్రుఁడు దీప్తగాత్త్రుఁడై. 180

ఉ. అంతకు భీమసేనుఁడు రయం బెసఁగం దగ నెద్ది పట్టి య
త్యంతరయంబుమైఁ బిఱిఁది కాతనిఁ ద్రోచి కనద్గదాపరి
భ్రాంతి వెలుంగ నిల్చినఁ దిరం బయి శల్యుఁ డుదాత్తరేఖ గా
లాంతకదీప్తమూర్తి యగునాతనిఁ దాఁకె బలంబు లార్వఁగన్. 181

వ. అట్టియెడ. 182

క. ఇతనికి నితండ యితనికి, నితఁడ యెదురుఁగాక యొరుల కీయిరువురయు
ద్ధతి కెదుర వశమె యనువా, క్తతియును దూర్యస్వనములు గడుఁ బెల్లెసఁగెన్.

వ. ఇట్లు దలపడి శల్యసమీరనందనులు మండలప్రచారంబులను విచిత్రగదా[1]ప్రసారణంబులను మెఱయుచు. 184

మ. గద లన్యోన్యసమాహతిన్ మిడుఁగుఱుల్ గ్రక్కంగ సారించుచుం
గదియం [2]బాయఁగ ప్రేటు దప్ప నుసులంగ నేర్పు లంగంబులం
దొదవన్ ఘోరపరస్పరప్రహతు లత్యుగ్రంబుగా నెత్తురుల్
సెదరింపం బదశబ్దహుంకృతులు దిక్సీమంబులన్ దాఁటఁగన్. 185

క. పోరెడునప్పుడు లావును, వీరోద్రేకంబుఁ జలము వెరవును సరిదై

1 ప్రహరణంబులను. 2 బోయిన; బాయుచు.

మారుతి [illegible] మప్ర [illegible] గతుల [illegible] వినుతింపన్. 186

వ. ఇట్లు [illegible] ప్రస్తు [illegible]. 187

క. అతిరయమునఁ [illegible] నుడుగు [illegible] నేల [illegible] గ వి
ట్టలి యా సుభట [illegible] గని [illegible]. 188

వ. అయ్యవసరంబున. 189

క. కృతవర్మ [illegible] మన్ర సుహి, [illegible] గొని [illegible]
[illegible] జని [illegible]. 190

క. గద [illegible] సీమ [illegible] గోపం
బొదవ [illegible]. 191

వ. ఇట్లు [illegible] బోయిన. 192

మ. కవలుం [illegible] నీది [illegible] గాం [illegible]
రవ [illegible] గా
[illegible] సీసీన [illegible]
[illegible] సచరించుచున్. 193

వ. అంత [illegible] సెలంగ
సింహ [illegible] మహావీర [illegible]
మార్కొని [illegible] నిగిడించిన. 194

మ. కరిగాత్రంబుల [illegible] క
చ్చరుపై [illegible] యుండఁగ [illegible]
దొరఁగెం దుత్తుము [illegible] లనిన్ [illegible]
పరఁగెం [illegible] ముంభ [illegible]. 195

తే. కర్ణసంద [illegible] భగ్నగిరి, [illegible]
గనుప్రగొట్టంగఁ [illegible] గినిసి [illegible] వాఁడి.

క. వాలమ్ములు పది [illegible] గినిసి [illegible] ధర
గూలిచి చాపముఁ ద్రుంచిన, నాలోనన [illegible] చేయుచున్. 197

వ. తోడంబుట్టువునకుం దలకడచి వివిధవిశిఖంబులు [illegible] గప్పిన సవ్యసాచి
ప్రముఖుం డై కవిసి కౌరవానీకంబు శరాసనునిం దళ [illegible] సనేక [illegible]
నిచయావృతులం జేసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు గడంగి [illegible] మాత్స్య
పాంచాల ప్రభృతిబలంబులతో సురపడించిన సుం [illegible] సంగ్రామసదృశసమరం
బయ్యె నందు భీమకర్ణకృపద్రోణద్రౌణిధృష్టద్యుమ్నుప్రముఖులు ప్రతాపదీపితులై
మార్తాండుండు సప్తమూర్తులు దాల్చి ధరణి విహరించినట్లు వెలింగిరి [illegible]
సేపునకుఁ బాండవసేనాసంరంభంబు సహింపఁజాలక మన మొన దెసలి మసలినం
జూచి యాచార్యుండు గోపాటోపంబును బటువిక్రమంబును నావేశింప నీసైని

కుల నిలు నిలు మని యదల్చి తూణీరంబు బిగియించి గుణంబు సారించి సార
థితో ని ట్లనియె. 198

సీ. చల మేది కౌరవసైన్యముల్ వాతెఱు ధర్మనందనునియుద్దండవృత్తిఁ
గంటె యీతనిఁ దాఁకి గర్వంబు దూల్పక నిలిచిన నిమ్మేఁక నిలుచు నెట్లు
ధర్మజభీమసాత్యకిమాత్స్యపాంచాల తత్తనూజులు నాకుఁ దరమె క్రీడి
చాపంబువెరవు నాచూపినయది గాదె విను మట్లు గాకయుఁ దనువు దాఁచు
తే. సమయమే యిది సంభృతోత్సాహలీల
జయముఁ గీర్తియుఁ గోరి యస్ఖలితభంగిఁ
దేరు నడపుము చేతులతీఁట వోవ
నదరి రథికజనంబు వేఁటాడవలయు 199

—ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధంబు సేయుట—

చ. అన విని మేను వెంచి రయ మారఁగ సూతుఁడు దేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని వారిసైన్యములు చెచ్చెర ధర్మజు మించి ద్రోణఁ జే
ర్చినభుజసంపదం గడఁగి సింధురలీలఁ దెరల్చి తాఁకె న
మ్మనుజవిభుండు గురుండు పటుమార్గణసంపిహితాంబరంబుగాన్. 200

క. తాఁకినఁ బొగడం దగియెడు, వీఁకం బతి ద్రోణు బాణవృతుఁ జేయ నతం
డాఁకగొనక యతనిధనువు, ప్రేఁకని భల్లమునఁ ద్రుంచి వెస టగ్గఱియెన్. 201

వ. ఇ ట్లుద్ధతుం డై యగ్గురుండు పొంగినజలధియుంబోలెం గవిసిన ధర్మనందను
చక్రరక్షకుం డగుసుకుమారుండు చెలియలికట్టతెఱంగున నిలుపరించి నిశిత
శరం బతనియురంబున నాఁటించిన నప్పాంచాలవరుం బ్రశంసించునెలుంగులు
నెలంగఁ బాండవబలంబులు పేర్చి యార్చిన. 202

క. పెనుగాలిఁ బెలుగుగార్చి,చ్చునుబోలెం బొదలి గురుఁడు సుకుమారునిఁ గాం
చనపుంఖశరజ్వాలా, వినిపాతితుఁ జేసి తఱిమి విభునిం గదిసెన్. 203

వ. అప్పుడు పాండవయోధు లొండొరుల మీఱి యుధిష్ఠిరుముందఱికి వచ్చి
యాచార్యుం బొదివిన నతండు నలిరేఁగి 204

సీ. నకులుని నైదుసాయకముల స్రుక్కించి సహదేవు నేడింట సాధుఁ జేసి
నవవిశిఖముల మాత్స్యవరేణ్యు నడఁగించి యేడింట సాత్యకియేపు మాపి
ద్రౌపదేయుల శరత్రయములఁ గలఁచి వింశతి నుత్తమౌజునిచలము మాన్పి
పంద్రెండుపంద్రెండు పటుమార్గణంబులఁ బాండవాగ్రజుని శిఖండి నొంచి
తే. మఱియు మార్కొన్నరథికుల మదము నెఱచి
మెఱుఁగుఁదూపు లాధర్మజు [1]మేన నిగుడ
నదర నఱిమి యుగంధరుఁ డడ్డపడిన

---

1 మీఁద...నదరఁ దఱిమి – నదరునదుమ.

నవ్వి యవ్విభుఁ డెగటుఁ గ్రవ్వ నాగసాహ్వయున. 205

వ. అట్టియెడఁ గేకయసుతులును బాంచాలనాథుండును గని మిక్కిలి యగు సింహసేన వ్యాఘ్రదత్తులు ద్రోణునియెదుర నేనిక లాఘవంబు చూపి శౌర్యబాహా వీర్యంబులు నెఱప వారు సింహసేనుండును వ్యాఘ్రదత్తుండును నట్టిన నానా స్త్రంబుల నొప్పించిన నాఘనుఁడు నిరువురను. 206

తే. కన్నుఁగవఁ గెంపు గదురంగఁ గొప్పులకుఁ
జిత్త మలరంగ వ్యాఘ్రదత్త సింహ
సేనమస్తకములు గండ శిరోరత్నములఁ
గుండలంబులతో నేలఁ గూల నేసి 207

క. తక్కటిరథికుల నెల్లను, జిక్కువడఁ జేసి ప్రాపుగనింప బలముల వడిఁ
జెక్కి యుధిష్ఠిరుఁ బట్టను, నక్కుంభజుఁ డరుగుటయును గని యెల్ల ...

వ. అయ్యవసరంబున నస్మత్సైన్యంబులజనంబులు 209

క. అదె పట్టు వడియె ధర్మజుఁ, డదె యుదె గురుద్రోణుచేత నపుడు నేఁడు
స్మదుఁ డై సుయోధనుఁడు సంతృప్తిఁ దనరుఁ గాక యని గోసి గములవిన.

వ. అనుచు సంభ్రమాకులచిత్తు లగుచు నున్నంత. 211

మ. ధరణీభాగము గ్రక్కునం గదల పత్త్రహ్రాతవంశప్రభా
స్ఫురణం బొప్పఁగ బాణజాలములు పర్ణంబులం గప్ప సత్వరంబుగ
స్వరసంతర్జనఘోషభీషణమహారోషంబు [1]దిగ్గంత ...
తురగం బొందఁగఁ జేయు పచ్చి యప్పుడు ... 212

వ. కౌరవయోధవరులు ... భారద్వాజుని ... సన్నద్ధంబుగా
సవ్యసాచిం బొడివిన సన్నాహ ... ఘోరంబగు ... నానాసైన్యసంబు
లొండొండ నిగుడ సంగ్రామ ... గురిసి ... మెదో
మాంసపంకంబును ... బఱవ నంత
గభస్తిమంతుం డస్తశిఖరా ... దోడు
సంధ్యాసమయంబు గనిసినం గుత్సిత ... నిరూ
పింప నశక్యం బగుటయును ద్రోణదుర్యోధనులు పటుసైన్యంబు పాలించి ...
దివియించినం ... ధనంజయుండును జయతురంగస్యందనంబులును బాంచాల
కేకయాదిబంధుమిత్త్రప్రశంసావచనంబులును ... దనబలంబుల
మరల్చి ధర్మనందనుం గొలిచి చనియె నిట్టియంగున రెండుసేనలుఁ దమతమవిడి
దలల కరిగి యథోచితవ్యాపారంబుల నుండి నాఁటిరాత్రి సనిన మఱునాఁడు 213

క. రేపకడ యుభయబలములు, నేర్పును నెలమియును నొక్కటఁ గదలి యా
టోపంబున రణసన్నా, హాపక్రమలీల మెఱయ నుజ్జ్వలభంగిన. 214

---

1 దిక్కృత్తుల.

వ. ఉన్నసమయంబున లజ్జావిషాదంబులు మొగంబునం దోఁప ద్రోణుండు దుర్యో
ధనున కి ట్లనియె. 215

చ. నరవర మున్న చెప్పితి రణంబున నర్జును డొద్ద నున్న నె
వ్వరికిని ధర్మసూనుఁ బొదువంగ నశక్య మొకండు పార్థు ను
ద్ధురుఁ డయి నేల వాపికొని దోర్బల మొప్పఁగఁ బోవఁ జాలినన్
వెరవునఁ బట్టెదం బరులు వేవురు మార్కొనినం గలంచెదన్. 216

ద్రోణాచార్యుల రెండవనాఁటియుద్ధము.

ఆ. నరుఁడు లేనిచోట నను గని వెన్నిచ్చి, పాఱ కున్నఁ బట్టువడియెఁ గాఁగఁ
దలఁపు ధర్మపుత్త్రు ధరణీశ పాఱుట, గలిగెనేని నంతకంటె మేలు. 217

వ. అనిన విని సుశర్మ దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 218

క. ఆనరుఁ డెప్పుడు మము నవ,మానించుచు నునికిఁ జేసి మనుజేశ్వర కో
పానలము సంతతము మా, మానసములఁ బొదువ నతని మార్కొనుకడఁకన్.

వ. తమకించుచుండుదుము నీకు బాస యిచ్చి పెద్దకాలం బయ్యె నేఁడు రణభూమియందు
నర్జునుం డొండెఁ ద్రిగర్తు లొండెం గావలయు నే మతనిఁ బెద్దకయ్యంబు
లోనం బాపికొనిపోవుట నీచిత్తంబునకు వచ్చున కాదె యనవుడు నతనితమ్ములు
సత్యవ్రతుండును సత్యకర్ముండును సత్యవర్ముండును నిబ్బంగిన పలికిరి వారలపక్షం
బై నరథికవర్గంబు ని ట్లెఱుంగున నియ్యకొని యుల్లసిల్లె నిమ్మెయిం ద్రిగర్తులు పది
వేవురు దొరలు గడంగినం గని తుండకేరళమాళవశిలీంధ్రమగధమచ్ఛిల్లికాదిదేశా
ధీశులును బంధుమిత్త్రసహితంబుగా నివ్విధంబువారితోడివా రై పంతంబులుపలికి
యుబ్బునం బొంగి రి ట్లప్పరుసున నగణ్యరథికోత్తము లుత్సహించి కృతస్నాను లై
యగ్నులం బూజించి తత్సన్నిధి సర్వయోధులు నాకర్ణింప నందఱు ని ట్లనిరి 220

సీ. అర్జునుఁ జంపుదు మతని కోడిత మేని గోవధంబును వనితావధంబు
బ్రహ్మవధంబును బరదారగమనంబు బ్రహ్మస్వహరణంబుఁ బరధనాప
హరణంబు గురుజనత్యాగంబు శరణాగతారక్షణము ననృతాభిరతియు
మద్యపానము నర్థిమాననవైముఖ్యమును గృహదాహంబు జనుల నెట్టి

ఆ. గతులఁ బుచ్చు నట్టిగతులు వాటిలు నక్క,రీటికోలుతలకు నోట లేక
దుష్కరంబు సేసి తుది గన్నపుణ్యాత్మ, కలితగతుల మేలు గలుగు మాకు. 221

వ. అని సంశాపంబులు పలికి సంశప్తకు లనేకరథికముఖ్యులు బహుళచతురంగబలపరి
వృతు లై కురురాజు సంతసిల్ల నుల్లాసంబునం జనిరి గురుండును గరుడవ్యూహంబు
సమకట్టి దానికిఁ జంచు వై తాను నిలిచె దుర్యోధనుండును దమ్ములుం దల
యును గృపకృతవర్మలు గన్నులును సింహళాభీరశూరసేనకేకయప్రముఖులు
మెడయును బాహ్లీకభూరిశ్రవస్సోమదత్తశలశల్యులు వలపలిఱెక్కయు నశ్వ
త్థామ సుదక్షిణవిందానువిందులు డాపలిఱెక్కయు శకునిపౌండ్రకళింగాంబష్ఠ

మాగధులు వెన్నుగ నానాజనపదసేనా [illegible] సహితులై [illegible] ప్రచ్ఛం
బుగ [illegible] వివిధ దేశాధీశులు [illegible] బలిపాలు
పురు బలుపుగ [illegible] నియోగించి [illegible]
సాగరాకారం [illegible] నందు
మధ్యము ప్రవేశంబున [illegible] బులుపై
బోలు [illegible] తేజరిల్లుచు [illegible] గ్రద్దలు
పాండవసేనవత్తు [illegible] నిలుచు
టయు [illegible] 222

చ. తలఁతిమి [illegible]
నెఱుఁగని [illegible]
[illegible]
గలిగొలి [illegible] 223

వ. అనుటయు [illegible]. 224

తే. గురుని బలము [illegible] నెఱుంగు [illegible]
నతనిపూనికి [illegible]
దీని [illegible]
బుద్ధి సుచితంబుగాఁ దలపోసి [illegible]. 225

వ. ధనంజయుం డతని కిట్లనియె. 226

చ. పిలిచినఁ బోకు [illegible] [1] [illegible]
దలఁపదు [illegible]
బలము బలంబు [illegible]
డలఘుఁడు గుంభసంభవుని [illegible]. 227

వ. అని పాంచాలవరుం డగుధృష్టద్యుమ్నుం జూచి 228

క. ఇతఁ డున్నయంతసేనను, [illegible]
హితుఁ డయ్యె నేని నిలుచుటు, చతురత [illegible].

అర్జునుఁడు ధర్మజుని [illegible] పోవుట

తే. అనిన నొడఁబడి యట్ల కాకనుడు నన్న
రేంద్రునకు భక్తి మ్రొక్కి సురేంద్రపుత్రుఁ
డతనిచేత దీవన గొని యవ్విరోధు
లున్న దెస కేఁగె సంతోష ముత్కటముగ. 230

వ. ఇట్లు ధర్మజునియొద్ద వాని విజయుండు చనుటయు సుప్రసమస్తాస్త్రంబులం గనుం
గొని యమ్మహీపతి ధృష్టద్యుమ్నుతోఁ గౌరవులు గనుఁడవ్యూహంబుగా మోహ

1 బెట్టితనం; బెంటతనం; బెండుతనం.

రించినవారు దీనికి నీవుం దగ మండలార్ధచంద్రవ్యూహంబు సమకట్టు మని పనిచిన నతం డట్ల చేసె నివ్విధంబున నుభయవ్యూహంబులు గాఢసన్నాహంబు లై శంఖ భేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగ నపువానకాలంబునం బొందినగంగా యమునలుంబోలె నొండొంటిం దార్కొనుసమయంబున నయ్యజాతశత్రుండు ద్రుపదపుత్త్రు నాలోకించి గురుం జూపి 231

క. నేఁ డీ బ్రాహ్మణుచేతం, బోఁడిమి సెడి యేను జిక్కి పోవక యుండన్
వేఁడిమి మెఱయుశరంబుల, వాఁడిమిసొం పెల్లఁ జూపవలయుం జుమ్మీ. 232

క అనుడు నతఁడు నవ్వుచు ని, ట్లను నే నాఁగంగ ద్రోణుఁ డని నినుఁ గదియం
జనువాఁడె యింత యేటికి, నను నీతఁడు గెలువ లేఁడు నమ్ము మధీశా. 233

వ అని పలికి పారావతవర్ణాశ్వవర్ణనీయరథుండగునయ్యతిరథుండు కుంభసంభవునకు సమ్ముఖంబుగా నడచుటయు నాధృష్టద్యుమ్నదర్శనంబు దనకు నరిష్టంబగుటయు నగ్గురుం డొక్కింత విన్ననై యతనిదిక్కు దేఱిచూడం జాలక క్రీడించి పాంచాల బలంబుపై నిశితవిశిఖంబులు పఱఁగించుచుం బాయవడనడరె నంత నక్కడ. 234

సీ. క్రీడి యాఁకొని యున్న కేసరి హరిణచయముమీఁదఁ జనునట్లు లాత్రిగర్త
వరులపై నరుగంగ వా రట ము న్నర్ధచంద్రాకృతిగ నొడ్డు సంఘటించి
కొని యుండి యాతనిఁ గని ప్రీతినార్పులు బొబ్బలుఁ జెలఁగంగఁ బొంగుటయును
జూచుచు నాసవ్యసాచి మందస్మితుఁ డై కృష్ణుతోడ ని ట్లనియెఁ జూడు

ఆ. [1] మెక్కు డై నరసము నెసకంపుటుబ్బునఁ, బొదలు చున్న వారు ముదముకతన
నెవిరిఁ దమ్ము నించు కేనియు నెఱుఁగరు, వీరు క్రొవ్వి చావ వేఁడి రకట 235

వ. అని మఱియును. 236

క. తగు సంతసింపఁ గుజనుల, కగపడనివిశిష్టగతికి నస్మద్దివ్యా
శుగములచేఁ బోఁ గనుటకు, విగతభయత్వంబు సమరవిధి కొప్పుఁగదా. 237

వ. అనుచుం జేర నడచి దేవదత్తంబు పూరించిన. 238

ఉ ఆనినదంబు సాంద్రముగ నాకస మంతయు నిండఁ బర్వుడున్
మానసముల్ గలంగి యభిమానము ధైర్యముఁ దూల విద్విష
త్సేన నితాంతనిశ్చలతఁ జిత్రసమర్పితమూర్తియో యనం
గా నులి వేది యుండియును గ్రమ్మఱఁ దేఱె రవంబు [2]మానఁగాన్. 239

వ. ఇట్లు దెలివొంది యొండొరులం బురికొలిపికొని సంశప్తకు లొక్క పెట్ట ఫల్గును పయిం బటుశరపరంపరలు గురిసి రతండు దవ్వుదవ్వులఁ బదియేనువేలరథంబుల వారిం గూల్చినం జెలుచ నడరి. 240

క. శరము లొకఁడొకఁడు పదిపది, పరఁగింపఁగ మూఁటమూఁటఁ బార్థుఁడు నొంచెన్
సరి నై దై దేయఁగ న, న్నరుఁ డందఱ రెంట రెంట నలి నొప్పించెన్. 241

---

1 మిక్కు దేమిశతము. 2 మాఱుఁగాన్.

వ. అట్టియెడ సుబాహుండను త్రిగర్తుఁ డికిరీటంబు దశవిశిఖంబుల నేయ నతం డతనిపై
ననేకశరంబులు పరంగించిన సుశర్ముండును సురథుండును సుధన్వుండును బాసట
యై యప్పార్థుం దాఁకిన. 242

ఆ. వారికేతనములు నడుమఁ ద్రుంచి యనీకినీ, దాసుధన్వుహయముల నిశితసనముల
తునియ లనిమిషాపదం దొరఁగించి తన్మస్తకంబుఁ దునిమెఁ దీవ్రశరముల క్షణిక 243

క. ఇరువురు నుద్భటరథములఁ, బొరిగొనుటయుఁ బెలుచ బలంబు పురికొనక వెఱం
దెరలుచు గుంపులు గట్టుచుఁ, గుపితాస్త్రసమూహంబుపాలై కుంజను దుముదుమన్. 244

వ. ఇట్లు భయభ్రాంతులైన సైనికులం గనుంగొని సుశర్ముఁ డిట్లనియె. 245

క. వెఱవకుఁ డిటు మరలుఁడు మీ, రెఱుఁగరె యర్జునుని గుణమహిమ పరికిడ సే
దెఱఁ బలికిన యంతంబులు, మఱతురె నోరెత్తి నిత్య మాలించు మనసున్. 246

వ అని బరవసంబు సేసిన సైనికులు గోలలు సేసి సప్పుడు నాఁ గ్రమముగా మగలు
రెక్కడెక్కడ యని వారిం గూడి కడంగిన నిర్వాణాంగభాగ్యవంతంబులు సెలం
గుటయు వాసవి వాసుదేవు నాలోకించి. 247

చ. ఒడలను బ్రాణముల్ గలుగ నూగక యుండుడు రంగ త్రిగర్తుల
ప్పుడ నుఱుమాడి పోద మటు పోవఁగ నిమ్ము రథమ్ము నావుడుం
గడు వెస నాథనాజయుని కాంక్షిత మెక్కడ సక్కడజ్ఞ సె
క్కుడుముద మొప్పఁ దేరు రథికోటులపైఁ బఱపన్ ముకుందుఁ డున్. 248

క. విమలాంబుదములు పూనిన, విమానమో నాఁగ మెఱసి పెలిమావులచే
గమనింపున నయ్యరదం, బమరేంద్రుని లీలఁ బొలిచ నతనిసుతుం గనన్. 249

వ. ఇట్లు మండలప్రచారగతప్రత్యాగతాదివివిధగతులం దేరు సంచరింపం జేయుచు
నిలింపకోటికిం గన్నులపండువు సేయం బుండరీకాక్షుం గనుంగొని నారాయణ
గోపాలురు కుపితాత్ములై యుగ్మనదుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుం
బోయిననాఁడు కృష్ణుతోడిసరిగా దుర్యోధనుఁడు దమ్ముఁ గోరకొనినవారగుటం
జేసి యూసునం జేర్చి యన్నరనారాయణులమేనుల నానాస్త్రంబులు నించిన
నరుండు దేవదత్తంబు పూరించి యువష్టంభంబునం ద్వాష్ట్ర యుచ్చినమహాస్త్రంబు
ప్రయోగించినం దత్ప్రభావంబున. 250

క. గాండీవి [1]చండ మయి వా, రొండొరులకుఁ దోఁచియొకళు లొకళుల నానా
చండాస్త్రశస్త్రసముదయ, ఖండితులుగఁ జేసి పడిరి కలనం గలయన్. 251

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృతార్థం బయినదివ్యాస్త్రంబు పదంపడి శాంతం బగుటయు హత
శేషులు వారు పాదివి [2]రథరథ్యకపికేతుగరుడకేతుసహితంబుగా సవ్యసాచి నాఖిల
శరజాలసంవృతుం జేసిన. 252

క. ఆపార్థుఁడు గోపానల, దీపితుఁ డై విశిఖశిఖలతీవ్రనిహతి న
త్తాపులగమి నేర్చి జముని, ప్రోవు గుడువఁ బుచ్చె వారిఁ బురుషవంశనిధీ. 253

1. చండమున వారలు. 2 రథరథ్యకేతుసహితంబుగా.

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి యట్టహాసంబు సేయుటయుం దుండిమగధకేరళమచ్ఛిల్లి
కాదు లడరి సాయకనికాయంబులం గప్పిన. 254

క. నానాస్త్రంబుల నాతఁడు, పీనుఁగుపెంటలుగఁ జేయఁ బిఱుసనక మహా
సేనలు దోడ్తో డగ్గఱి, యానరుపైఁ బెల్లు గురిసె నమ్ములవానల్. 255

క. కరితురగరథపదాతులు, బెరసి కవిసి చుట్టు ముట్టి భీషణహేతి
స్ఫురణ మెఱయఁ జేరిన న,చ్చెరువుగ విజయుండు సించి చెండాడె వడిన్. 256

వ. సంశప్తకులు మఱియును. 257

క. పెరయీఁగలగతి గవియుచుఁ, బొరిఁబొరిఁ గడుఁదురులపగిదిఁ బొదువుచు[1] నెరకై
వెరవునఁ గాకులుఁ గ్రోఁతులుఁ, బరువడిఁ జీకాకుపఱుచుభంగి నలఁచుచున్. 258

వ. పెనంగి రందుఁ గొందఱు వీరావేశంబున. 259

సంశప్తకులందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునురథంబుపైఁ బడుట.

క. అరదంబులు మొద లగునుద్ధురవాహనకోటి డిగ్గి దుర్దాంతగతిం
దురగంబులపై హరిపై, నరుపై [2]నూడుకొనఁ బడిరి నలి నార్పులతోన్. 260

వ. ఇత్తెఱంగునం జేయి గా లార్పనుం జూడ్కి నఱపను రాకుండునట్లుగా గుంపులు
గొనం బైపయిఁ దొరంగినం గృష్ణు లగపడిరి తెగిరి మడిసిరి మ్రగ్గి రనుమాట
లతోఁ దత్సైన్యంబుల సింహనాదంబులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగె నప్పుడు
సెమర్చి చేవ్వడి వసుదేవనందనుండు. 261

ఆ. ఎచట నున్నవాఁడ వేమైతి ప్రాణాన, గలవె యేను నిన్నుఁ గాన కునికిఁ
దలఁకుచున్నవాఁడ ధైర్యధౌరేయ నీ, యెలుఁగు సూపవే సురేంద్రతనయ.

వ. అనిన విని యతండు ముకుందునిమానుషభావం బూహించుచు నుత్సాహంబు
వాటించి. 263

క. అనిలాస్త్రంబు ప్రయోగిం,చిన సంశప్తకులు దెసలఁ జెదరి చొరువుచా
డ్పునఁ దూలఁగ బహువిధశర, వినిహతి బడలువడఁ జేసె వెన్నుఁడు మెచ్చన్. 264

క. శిరము లురంబులు గరములు, చరణంబులు రూపు మాయ శకలము లై సం
గరధరఁ దొరఁగిరి యోధులు, గరితురగరథాస్త్రశస్త్రఖండంబులతోన్. 265

వ. అట్లు గని మసంగి కిరీటి కల్పాంతపురాంతకుండునుం బోలె బారిసమరు చుండ
వెండియు వెఱచఱవక తఱిమి పెనంగునబ్బలంబు లతనిబాణపరంపరలబలితంపుఁ
బరవునం జేసి. 266

ఆ. కూలురూపుఁ దన్నికొనియెడురూపును, నొఱలురూపు [3]నేల కొఱగురూపుఁ
బొరలురూపు నయ్యె నరవాజిగజములు, ప్రధనభూమి ఘోరభంగి గాఁగ. 267

వ. ఇవ్విధంబున నసమసమరతత్పరు లై తనవలన నేమఱె యామఱందియు బావయు
నట్లుండ[4](నిక్కడ ధర్మజుండు పురికొల్ప నుదగ్రసైన్యంబులు మనమొనలు దలం

1 నరుపై; శరపై. 2 నూఁదికొనఁ. 3 నల్లనొఱగు. 4 ఈకుండలీకరణములోనిపాఠము ప్రాఁత ప్రతులందు లేదు.

కం దఱిమె) నాచార్యుండును ధర్మసూనుసైన్యంబులు గలంచె. నట్టియెడ నప్పుడు
నీకొడుకు దుర్ముఖుం డతనికి బ్రియంబుగా ధృష్టద్యుమ్నుం దలపడినం గురు
పాంచాలకుమారవర్గంబు లగ్గలికం గవిసి పోర నట్టియెడ. 268

చ. గురుఁ డనుతీవ్రమారుతముతోఁ గల కొన్న ధర్మపుత్త్రబం
ధురబలవారిదోత్కరము దూలుడు నాతఁ డవల్చె వీరసుం
దరముగఁ జేయి వీచిన సుదగ్రగతిం బురికొన్నఁ గాగసు
స్ఫురణము సుద్భటం బగుడు సూర్యుని డ్రింగె ఘనాపసంగముల్. 269

వ. ఇట్లు రెండు సుభయసైనికులును గలయఁ బఱసిన మణిభూషణకిరణజాలంబుల
కతంబున ధూళికృతంబు లగుతిమిరంబుల గెలిచి పోసు చండ ధారాశరరక్త
సిక్తం బై యారజఃపటలం బడంగుటయు. 270

క. ఇరువాగును దారొక్కని విస్ఫురణ మెఱయ నాయుధములఁ బోఁగ లేసిశిఖల్
దరతరము రెగయఁ బోరఁగ, ధరఁ జతురంగములు నద్భుతంబుగఁ గడసెన్. 271

క. కరిఘటలు తురగములదళ, మురదంబుల మొత్తి మనగ ముడిరి నడిగ గా
ల్వురు వ్రగ్గఁ జేయుచును వ్యగ్గరి పిస్కయు మొలయుఁ జూచు తేచనితలిటిస్. 272

ఉ. తేరులయొప్పు ద్రోపడఁ దేఁకువ లేనిపదాతికోటి ను
గ్రైరుధిరంబులో మునుఁగ నాసిన యేనికపిండు పక్షముల్
ఘోరము గాఁగఁ ద్రవ్వి పెసఁ గూలుకులాద్రులఁ బోలు నాశ్వికుల్
వీరవినోదముల్ సలుపు వేడుక నొంపునఁ గూడి రుక్కునన్. 273

చ. నిలిచినరూపు దోల్లి ధరణిం బడి యున్న శిరంబు మింత లం
తలు శకలంబు లై నెఱయు దండదిమూఁకఁ గలంగ నొంటి గుం
ఫులు పఱివోవ రక్తజలపూరము రొంపులు ధూళిగా రథం
బులు రథసంబునం బఱపి పోరిరి యోధులు క్రోధదీప్తులై. 274

క. కొమ్ములఁ గ్రుమ్మియుఁ బాదత, లమ్ములఁ జమరియును గరములం బఱిపఱి గా
యి మ్మొదలఁగఁ దిగిచియు నర్వదమ్ముల నేనుఁగులు వీటతోటము సేసెన్. 275

క. తురగమున నరుని ద్రెయుచుఁ, గరిదంతము పెఱికి యన్యకరి గ్రుచ్చుచు ను
ద్ధుర రథము చదలఁ ద్రిప్పుచుఁ, గరులు వినోదంబు సేసెఁ గనుఁగొను ప్రజకున్.

వ. ఒక్కొక్కచోట. 277

చ. మెఱుఁగులు గర్జితంబులును మిక్కిలి సోనయుఁ గల్గు మేఘము
ల్గిఱిగొన నొప్పు నాకసములీల రణక్షితి సూడఁ జొప్పగుం
దఱి చగుభూషణద్యుతివితానము పర్వ గజవ్రజంబు పె
ల్లొఱలుచు నెత్తురుల్ దొరఁగుచుండ నొగిం బడి యున్కి నత్తఱిన్. 278

ఆ. అశ్వసుభటతతులయంగఖండంబులు, రుధిరకర్దమమున బ్రుంగి యున్న
పెల్లు చూడ రౌద్రబీభత్సకరుణభయానకైకహేతు వయ్యె నధిప. 279

వ. అట్టిసమయంబున నారోహకులు వడినం దెరలం బాఱువారణహయంబులును వాహనంబులు నిహతంబు లయిన వెడవెడ మెలంగువివిధయోధులును రుధిరమాంసమస్తిష్కమయమహాపంకంబునం గలయ మునింగియుం గాళులు వెలుకరా కుండియు గోరిజ దిగంబడియును రథకరిఘోటకంబులు సంచరింప నేర కునికి వెడంగు వడుచుం బెనంగుకడిందిమగలును రక్తాంబుతురగావర్తకరిగిరికలితంబైన సమరాంగణసాగరంబు నానావిధవాహనయానపాత్రగతులం దఱియంజొచ్చి తమయట్టివారు గొందఱు మునింగినను వెండియు విజయధనవాంఛం జేసి వెఱవేది వర్తించువీరవ్యవహారులు నయి యెయ్యది సూచిన నెత్తుటం గెం పెక్క సైనికులుక్కనం బొంపిరి వోవు చున్న సంకులసంగ్రామంబునఁ జెక్కు సెమర్పక దర్పంబునం జెలఁగుచు ద్రోణుం డెలుంగు సూపి కడంగి. 280

క. కరియూథనాథుఁ బోదువం, ద్వరితోద్ధతియానదుర్నివారం బై కే
సరి సనియెడుపగిది యుధిష్ఠిరు దెసకుం జనియె నతనిసేన దలంకన్. 281

క. అతికోలాహలవికల, [1]స్థితి యగుతనబలము మిగిలి ధీరత్వమఘో
న్నతుఁ డగునతండు విశిఖప్రతతి వఱపె గురునిపై నరాతులు వొగడన్. 282

ద్రోణాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు సచ్చుట

చ. కని ద్రుపదాన్వయోత్తముఁ డకంపితశౌర్యుఁడు సత్యవిక్రముం
డనుపమధైర్యధుర్యుఁడు మహాబలదీప్తుఁడు సత్యజిత్తు ద్రో
ణుని వెసఁ దాఁకి తత్తనువు నొవ్వ దశోగ్రశరంబు లేసి సూ
తునిమెయిఁ గ్రుచ్చెఁ జెర్చి పదితూపులు ధర్మజుఁ డుల్లసిల్లఁగన్. 283

ఆ. గురుఁడు సత్యజిత్తు కోదండదండంబు, దునుముటయును వేఱుధనువు పుచ్చి
కొని యుదాత్తరేఖఁ గ్రూరభల్లంబులు, ముప్పదింట నతనిఁ గప్పె నతఁడు 284

వ. తదవసరంబున సత్యజిత్తుం గూడికొని. 285

క. వృకుఁ డనుపాంచాలకుమారకుఁ డఱువదితూపులం గరం బరుదుగ న
స్త్రకళాచార్యుం బొదివిన, వికాసముం బొందెఁ బాండవేయబలంబుల్. 286

చ. ఘనతరకోపవేగమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాల సత్యజి
త్తనువు వృకాంగముం విశిఖధారల ముంచె గురుండు వార లా
తనివడి కోర్చి మై గలయఁ దాఁకఁగ సారథియు బ్బడంగ వా
హనములు బీఱువోవ సిడ మల్లల నాడఁగ నేసి రుద్ధతిన్. 287

ఆ. సత్యజిత్తుమేన సాయకదశకంబు, నాఁటి కుంభజుండు నగుచు విల్లు
దునుమ నొండువింట ద్రోణుని నొప్పించె, నతఁడు వృకుఁడుఁ బెలుచ నదరి యేసె.

క. కినిసి వెసన్ సత్యజితుని, ధనువు నఱికి గురుఁడు వృకునితల దునియఁగ నా
తనిహయములు సారథియును, మును డొల్లఁగ నాఱుబాణముల్ బిట్టేసెన్. 289

ఆ. అన్యచాపహస్తుఁ డై సత్యజిత్తు సం,రంభజృంభణమునఁ గుంభజన్ముఁ

---

1 స్థితమగుతన.

వలగ నేయుటయు నతండు గెంపారెడు, నానసంబుతో నుపస్వాంతగ నలచి. 290

ఉ. ఖండము లైన పటం ధనువు గ్రక్కున నేయుచు నిక్కి జిష్ణు పై
ల్లోండును గోనం గోనం దునుముచు నున్నతి నేయుచు జక్కుగా దిగు లు
ద్దండత సుగ్గు సేసి భుజదర్పము సొంపుగ [1]డింతతోడ దా
క్కుం డని యగ్గచంద్రనిశిఖప్రహతిం దల ద్రెవ్వ నేసినన్. 291

క. సాహంకారుం డగుగుడు, బాహుబలంబునను సురిత మోదగ నాలం గన్
వాహాములం దోలుకొని గుఱ్ఱ,తాస్వహంబుల జలంబు నేడల ధృష్ట ద్యుమ్నుడు. 292

ద్రోణాచార్యుని చేత సుగ్గవిత్తుడు మున్నగువారు

సీ. ఆతని వెనుకొన నాచార్యునకు నడ్డపడి యారితోము నల్లు గదిసి నొక్క
పెట్ట గ్రోచిన దూసిపట్టంబు గ్రొత్తగు నగ్గిపందంబున గ్రుగ్గ జేసి
నగ్గరుం దాంకి మాతాన్వయుబంను దూయుదు ప్రుల సోగిని యుద్ధము సలిగ నుతని
తల కుండలములతో నిలం బడ నేం జేసి ధనుటుని సూతుల్యతోష్ఠ పెట్ట

ఆ. నడిన జూచి మత్స్యబలతోటి విచ్చినం, జేయుగగ్గకేతు నానేసి,
తెల్లం [2]జెరల దప్పుడపడం గేగ,గుంపుకొనంగ జేసె గుంపు బాందు. 293

క. మెఱుమ ధనుర్దండము గుణ,ముఱుసంగ విలఘులు దొగుంగ నొక్కటి నట్టి
పఱవ రుధిరంపుంగాలువ, లఱపుటతి ఘనభుజాడు ద్రోణుం డపడ గనం దుంద్రా 294

క. వీరాస్థిశర్కరాంఘున, భేరిమండూకకనవదృగులోర్లంగణ
స్ఫారావర్తగజమకర,ఘోరమహిమ నడ్డనదియుం దగిగెను స్నపం. 295

వ. ఇవ్విధంబునం బాండవాగ్రజుం బట్టకొన నప్పళించి తెఱుముసప్పహాపీగు మహా
రోహుని యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును సనుమాగుండును శిఖండియును
నైనై దుశరంబు లేసిరి సాత్యకిప్రభృతులు నరుసన నుమేటులును పదిం బదింటం
గప్పి రయ్యధిష్ఠిరుండును మరలి బాణితత్రయప్రయోగంపులగుహ్యప్రష్టస్యమ్ము
చేకతానుల మున్నిడికొని పొంగి తాను బంధ్రంటం బొప్పులు నప్పు డాఖార
ద్వాజుని మఱియును బలువురు పాండవపక్షయోధవీరులు పొదివినం గని నీ
మన్నించురాజులు రాజకుమారులు నతనికి బాసట యై కవిసి నతండు వాసుదాను
వసుధం గూల్చి క్షేమ జముకడ కనిచి యుధామన్యుని నుత్తమౌజుని శిఖండిని
సాత్యకిని చెక్కుమ్ము లెమ్ములం గిలించి తన్నుం గదిసినం గని యయ్యజాతశత్రుండు
వెండియుం గైతవంబున రణంబునకుం దొలంగం బాఱెను. 296

క. గురు దృఢసేనుండు దాంకిన, హరిసారథికేతురథశరాసనశికలో
త్కరములతోడ నతండును, దొరంగించె దదీయతనువు దునియలు ధరణిన్. 297

వ. ఇత్తెఱంగునం దునిమి తెఱుమునతనిదోర్విలాసంబు దీప్పహం బగుటయుం
బాండవబలంబులు చెరలినం గురుసైనికులు నలుగడలకు నెగచి రట్టు విజృం

1 డింతతోడ. 2 ఇరల.

భించినకుంభసంభవు నెదుర్కొని వార్ధక్షేమియుఁ జిత్రసేనుండును సేనాబిందుం డును సువర్చసుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును శిఖండియు సాత్యకి యును సుమిత్రుండును సాయకజాలంబులు నిగిడించిన. 298

తే. అందఱకు నన్నిరూపు లై యతఁడు వోరి
యాసుమిత్రునిఁ గూల్చిన నతనిఁ గేక
యులును మాత్స్యపాంచాలురు నొక్కపెట్ట
కవిసి [1]విరిసిరి తచ్ఛరాఘాతభీతి. 299

వ. ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకిసేనాబిందుప్రముఖరథికవరులును [2]వస మఱె యుండి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డచ్చెరువడి యిట్లు పేర్చినయాచార్యశౌర్యభుజవీర్యంబులు సైరింప నక్కడ నెవ్వరు లేరైరి గదే యనుటయు సంజయుం డది సెప్పెద నా కర్ణింపు మని యిట్లను నట్లు గలంగినకౌంతేయసేనం గనుంగొని కలకల నవ్వుచుఁ గురువిభుండు గర్ణునితో ని ట్లనియె 300

క. పెనుగాలిని వెసఁ గూలిన, వనముక్రియం బడినపాండవబలముఁ గంటె
విను మింక నెన్నఁడును మొగ, మొన రీయోడిచనువారు గురుకోల్తలకున్. 301

చ. పవనతనూజుఁ గంటె నిజపార్శ్వములం దనవారు లేక కౌ
రవులు మహోగ్రభంగి నడరం గడుదైన్యముఁ బొంది యున్నవాఁ
డవిరళదివ్యమార్గణదురాసదు ద్రోణునిఁ జూచి వీఁడు రా
జ్యవిభవకాంక్ష యెల్లఁ దెగటాఱఁగఁ బాఱెడు నట్లు సూడుమీ. 302

వ. అనిన విని కర్ణుం డతని కి ట్లనియె. 303

ఉ. భీముఁడు నట్టివాఁడె యరిభీషణవిక్రముఁ డస్మదీయసం
గ్రామజయంబు ప్రాణములు గల్గఁగ సైఁచునె పాండవేయు లు
ద్దామబలాఢ్యు లాహవము దక్కుదు రే యది గాక వారు నీ
చే మును పడ్డపాట్లు దమచిత్తములం మఱవంగ నేర్తురే. 304

చ. వినుము తదీయయోధులును వీరగుణాఢ్యులు భీము మున్నుగాఁ
గొని గురుఁ దాఁక కుందుదురె కూడుద మీతఁడు నొవ్వ కుండఁగా
మనమును నీతనిం బలసమగ్రుల మై యటు గాక యోడి రం
చునికి ప్రమాద మేను మొగమోడక చెప్పితిఁ గౌరవేశ్వరా. 305

వ. అని పలుకునంతకుం గూడుకొని. 306

సీ. హంసగౌరము లగుహయములు నమృతాంశు కేతువు మెఱయ నజాతరిపుఁడు
రురునిభాశ్వంబులు హరికేతనంబును బ్రస్ఫురితములుగఁ బవనసుతుఁడు
శుకవర్ణ హరులు ప్రస్తుతశరభధ్వజంబును నొప్పి సహదేవపూర్వజుండు
నంబుదచ్ఛాయరథ్యములు శుండాలపతాకయు శోభిల్లఁ దదనుజుండుఁ

1 విఱిసిరి. 2 నిశ్చేష్టితు లై యుండి.

తే. గడఁగి తమతమసిడిములు [illegible]
మాత్స్యపాంచాలకముఖ యోధవరులు [illegible]
[illegible]
[illegible] 307

వ. ఇట్లు పాండవబలంబులు [illegible] బోధి
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
జయలక్ష్మి [illegible] ధృష్టద్యుమ్న [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] చామరంబుల [illegible]
ధరణి [illegible]
సేయుచుండ [illegible]
నమ్ముల సవలీలం గుదియించి యుగ్రుండు [illegible]
ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 308

క. వీ రిచట నిర్విఘ్నంబున, [illegible]
వీరులు సంశప్తకులె, [illegible] 309

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టులను సర్వవిభుతో [illegible]
వినుము నరేంద్ర యట్టియెడ వీరరసస్ఫురణంబున [illegible]
త్తనయుఁడు గంధసింధురవితానము పై నడరించి భీమసే
నునిఁ గినియించె నాతఁడు గనుంగవ నిప్పులు రాలుచుండఁగన్. 310

---

1 యుగ్మ దళ డివీరు. 2 దొరఁగించిరి.

క. శరజాలమహావాత,స్ఫురణంబున సుగ్రదంతిభూరిఘటాబం
ధురవారివాహపటలము, విరియించుచు బెట్టు గవిసి విభు నొప్పించెన్. 311

వ. అట్లు కురురాజు నొచ్చిన నడ్డంబు సొచ్చి 312

శా. వంగాధీశ్వరుఁ డేనుఁగుం గొలిపి గర్వస్ఫూర్తిఁ [1]దీవ్రాస్త్రవి
ద్ధాంగుం జేసె మరుత్తనూజు నతఁ డుద్యత్క్రోధుఁ డై వానిమా
తంగంబుం బడ నేసి వాఁ డొఱుగుచోఁ దన్మస్తకం బుర్వి డొ
ల్లం గేలీవిధ మొప్ప నేయ బల మెల్లం బెల్లగిల్లెన్ వడిన్. 313

వ. ఆసమయంబున. 314

భగదత్తుఁడు సుప్రతీకగజముఁ బఱపి పాండవసైన్యంబులం గలంచుట.

క. దానవజయ మింద్రున కైద్ధానివలనఁ గలిగె మున్ను దానోగ్రము న
య్యేనుఁగు భగదత్తునకు పవ,మానతనయుదెసకుఁ గొలిపె మదమెలరారన్. 315

వ. ఇట్లు మనసైన్యంబు దైన్యంబు వాయం గొలుపుటయు నగ్గజంబు. 316

సీ. కినుకమై నిగిడినకనుఁగవ మెఱుఁగుల [2]గములుముంచటఁ గెంపు గడలుకొలుపఁ
జెవులు మ్రొగ్గించి పూఁచినరౌద్రతరరేఖ వినువీథిఁ జూపఱ వేడ్కఁ బెనుప
గండునఁ జాఁగినతొండంబు లయసమవర్తిదండముపోలఁ బట్టువఱుపఁ
గడుబెట్టిదపుటురవడిఁ బదన్యాస మిలాస్థలి గ్రక్కదలంగఁ జేయ

ఆ. ననిలపుత్త్రుదెసకు నడరినఁ గని ధర్మ,తనయుసేన జనులు దల్లడిల్లి
చంపెఁ జంపె భీము సామజం బనియెడు,నులివు గలయఁ జెలఁగఁ గలఁగి రధిప.

వ. తదవసరంబున యుధిష్ఠిరుండు. 318

క. అలుకొందుమనముతోఁ దన,బలముం బురికొలిపి పొదివి భగదత్తుని న
మ్ములఁ గప్పె నతఁడు వానికి, విలసిల్లుమహాంకుశమున విరియ జడియుచున్.319

క. గజముఁ గొలిపి యాదిక్కున, గజఘోటకభటనికాయకాయములు రథ
వ్రజములుఁ బొడి పొడి గా న,క్కజముగ విహరించె బాహుగర్వస్ఫూర్తిన్.

వ. అప్పు డాలోకించి. 321

చ. అలిగి దశార్ణభూరమణుఁ డాతనిఁ దాఁకినఁ జూడ నొప్పె తె
క్కలు గలపర్వతద్వయముకై వడి వారలదంతియుగ్మ మి
ట్టల మగువీఁకఁ దక్కరిఁ బడం బొడిచెన్ వడి సుప్రతీక ము
త్తలపడువానిఁ జంపె భగదత్తుఁడు దోమరసప్తకంబునన్. 322

ఆ. చంపి విక్రమంబు సొంపారఁ బాండవ,బలము బడలుపడఁగ భద్రదంతిఁ
జటులగతులఁ బఱప సాత్యకి యడ్డంబు, నడచి యేసె దొడ్డనారసమున. 323

చ. కరిపతి జిట్టనం దిరిగి క్రమ్మఱ నూల్కొని వృష్ణివీరు సు
ధ్ధురరథ ముద్ధతిం బెనఁచి తొండమునన్ వెస నెత్తి వీచి వై

1 దివ్యాస్త్ర. 2 గజముముందటఁ గెంపుఁ గడలుకొనఁగఁ.

చె రయమున్నై నాం డలకుఁ జిత్రముగా నెడ దాఁటి పోవఁగాఁ జ
చ్చిన గజ మొండు ప్లుఁ గవిసి చించఁజంపెఁ జేసి మునాసెస్. 324

క. సారథి తురంగములు నుగ్గుగా సంగా బాణిన్ భేద్య యెరఁగి మెగినా
తేరల్లఁ దేర సాత్యకి, భీముఁడు పోనివ కనుంగొని త్రిభువనము సత్కృ.సి. 325

ఉ. భీముఁ డుదగ్రశం గవిసి బెబ్బులునాగ పరీకరు
స్తోమమునం దురంగములు దోఁగి హిరిప నగడింగ యఁ యనిన్ సం
గ్రామవినోదలీలను విభుండను గొగొ రథాంబు పట్లా సు
స్థామపరాక్రముఁడిగాఁ బాఁ నారస్వ డు ను పట్న పా స్పదేసి. 326

వ. అతనిపటుట గనుంగొని సౌభద్రుండును ద్రౌపదీతనయులును జేకితానుం
డును ధృష్టకేతుండును యుయుత్సుండును గడంగి ఏనుఁగుబున్ శరవర్షంబులు
గురిసిన నది కోపించి యెదిరించి. 327

క. పదముల రథవాహంబులఁ, జదిపి పృథుఁ గ్రక్కఁను యెదిరి నుగ్గినాట జంపెఁ
దెవరక యభిమన్యునితో, రోషించు నుఁ యోధు యెదుర్కొ డుర్గ పట్నెను. 328

క. నరతనయప్రముఖాక్యపరులు నిభముపై నేసి నేఁడును నాగ ను
స్ఫురగతి శరదభ్రమ్ము ప్పఁ, బాగఁగునొనితీరగుదు మునుగ గజం బోలన్. 329

క. రభసంబునఁ బ్రత్యగ్రాయుధవిభుఁడు గదిగ గొలఁ వుర్తు నేను నును యుగము
రభయంకరముగ బాణిల, ప్రభ నెదఁ నానుదములు వ్రేయుచు బలముగా బడుస. 330

ఆ. ఇట్లు భీమసేనునేపు స్సౌసనుని, త్రిగర్తుఁ గ్రి సు సుడుసూ ద్రు సను
జృంభణంబుఁ జెడినఁ జెడ్డపి ప పోరి, బోవ్వఁ బాంచాలదేవసులసేన. 331

క. నలి భగదత్తుఁడు గదు వుల, పలుదురసుల వాసి సైన్య మిం బ్లైన స
బ్బలము నెగవ ధూళియు నా, తులసంరంభంబు గగనమువాయ సింధుస. 332

క. అని చెప్పి సంజయుఁడు కురు, జననాథున కిప్పుడు సవ్యసాచి యావల
కున్నఁ జిత్తం బిడి యెడిగిలు, సిను మ యాన్యధనుని యెఱిఁగు విస్పష్టముగాను. 333

వ. అనవుడు నాంబికేయుం డాకర్ణనసహాంతి మిగుల నది సెప్పు మనుటయు నాతనికి
నాసూతనందనుం డిట్లనియె. 334

అర్జునుఁడు భగదత్తుని దిన రథము పాలు పుట్టుపనిపోఁ జేసుట.

క. అంతకుమును భగదత్తుని, దంతి యసమసమరకేళిఁ దాఁ గని హరిలోఁ
గుంతీసుతుఁ డిట్లను మన, మంతయు నెస బలములోని కేఁగఁగ వలయున్. 335

వ. అది యె ట్లంటేని. 336

చ. బిరుదు జితశ్రమంబు బలభేదనశాలి మహాస్త్రశస్త్రపా
తరయము సైఁప నోపుభగదత్తునియేనుఁగు దానికోట్లలం
దిరుగక పోర నెవ్వరికిఁ దీఱదు నీవును నేను లేనిచోఁ

భర మగు నేఁడు రాజునకుఁ బావనికిం దలఁకొందెదుగా మదిన్. 337

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని శౌరి యరదంబు, ద్రిప్పి యాత్మ నేనదిక్కు వోవ
నిచ్చుటయును వెనుక నెయిది సంశప్తకు, లార్చి పేర్చి కురిసి రస్త్రసమితి. 338

వ. ఇట్లు చతుర్దశసహస్రరథికముఖ్యులు బెట్టు ముట్టిన. 339

క. బలములఁ గావఁగఁ జనుటయు, నలవు మెఱయ మగిడి వీరి నడఁగించుటయున్
వలయుపనులయం దిప్పుడు, దలఁకొని యెద్దానిఁ జేయఁ దగవో నాకున్. 340

వ. అని వితర్కించి విస్ఫుచ్ఛుండు సంశప్తకవధంబ యుచితంబుగా నిశ్చయించి
మరలి గాండీవగుణక్వాణనమేదురరోదసీకుహరుండును దేవదత్తధ్వానవిదళితదశ
దిశాసందోహుండును నై దివ్యబాణంబులు పరఁగించినం గేతనాతపత్రచామర
వ్యజనంబులును భేరీశంఖకాహళమృదంగంబులును యుగాక్షరథాంగకూబరంబు
లును దంతశుండాకుంభవంశదండంబులును ఖురస్కంధవాలంబులును ధనుశ్శర
ముసలముద్గరతురికాకుంతంబులును దనుత్రాణకంకటమస్తకచ్ఛదంబులును మకుట
కేయూరహారకంకణాంగుళీయకంబులును శిరశ్శరవక్షఃకుక్షికటిచరణంబులును
దునియలుం బఱియలుం దుమ్ములుం బొళ్లునై రాలిన నన్నెల ఘోరంబును నభి
రామంబు నై యుండె సర్వభూతంబులును బీభత్సుం బ్రశంసించెఁ గంసారి
విస్మయప్రమదమగ్నమానసుం డయి కిరీటిం గరతలంబున నప్పళించి యగ్గించె
నివ్విధంబున నవ్వీరరథికులం బిలుకుమార్చి పేర్చి రథాంగపాణిం జూచి రథం
బింక రయంబున నక్కడకు నడపు మనుటయును. 341

ఆ. ఆతఁ డట్ల చేయ నపవాయి గొనక సుశర్మ దాను ననుజచయముఁ బెలుచ
నెయిది పార్థ పార్థ యిట్లు వోఁ దగునె యే,మనికిఁ బిలువఁ బిలువ ననిన నతఁడు.

క. పిలిచిన మరలమి దగ దబ్బలములఁ గాచుటయు వలయుపని యైనది నీ
వలసినవిధంబు నేసెదఁ, దలకొను మొకతెఱఁగు దైత్యదర్పధ్వంసీ. 343

చ. అనుచు మురారిఁ జూచుటయు నాతఁడు దేరు మరల్ప మోమునం
గినుక మునుంగున వ్వాలయఁ గ్రీడి త్రిగర్తునిచాపదండకే
తనములు ద్రుంచి పైపడినతమ్ముల నంతకుఁ బ్రోలి కన్పి యా
తని నవలీల నొంచిన నతండు వెసం బడి మూర్ఛ వోవుడున్. 344

వ. మగిడి యట నిరూపించి నారాయణు నుద్దేశించి. 345

సీ. పాఱెడు మనసేన పరఁగెడుఁ బెందూళి నభము గోలాహలక్షుభిత మయ్యె
భగదత్తుశుండాల మెగచుచు నున్నది పఱపుము వెస దానిపై రథంబు
నావుడు నతఁడు మహావేగమున రథ్యములఁ దోలఁగఁ గిరీటి యలవుఁ జలము
మెఱయంగ నీమెన మెఱుఁగువాలమ్ముల నఱుము నేయుచు సింహనాదమునకుఁ

తే. బ్రాపులై దేవదత్తంబురవము గుణము, రావమును దిక్తటంబుల వ్రయ్యఁ జేయ
వచ్చి విస్ఫుచ్ఛుఁ డడ్డంబు సొచ్చె వీఁకఁ, జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు. 346

క. అన విని ధృతరా[illegible] [illegible] సను[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] భగ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 347

ఉ. నాఫుడు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
జేన నలిప్ప వి[illegible] [illegible] భగదత్తు [illegible]
[illegible] బా[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ద్దేవసముండు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 348

తే. అలుగు[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సతండు
వారిసేనల [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 349

క. బలుసిడిఁ గరి గని [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యు
ట్టల మగుర[illegible] జని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 350

క. హరి [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
మ్మరద మని [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 351

క. శౌరి మొయిని భగ[illegible], [illegible] నిలిచి [illegible] [illegible] మహా
దారో[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 352

సీ. కోపంబు గదిర [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
నడరించుట[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సీను
నది గప్ప [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
గొని భగదత్తుం[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బ్రాస్థ

తే. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
మెచ్చఁ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సమ్మోదమున.

మ. రభసో[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
డభిమంత్రించి నిజ[illegible] [illegible] [illegible]
చి భుజా[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] భూ
రిభ యోద్రేక[illegible] బగుటు [illegible] [illegible]. 354

ఉ. అప్పుడు శౌరి పార్థునకు [illegible] [illegible] సమస్త [illegible]
స్త ప్పసలారు [illegible] ధరి[illegible] [illegible] [illegible]
దొ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
జొ[illegible] నూతనాభ్ర[illegible] [illegible] [illegible]. 355

చ. కనుఁగొని ఫల్గునుండు మురభ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
దినకరు[illegible] విశేషమునఁ దేరికి [illegible] [illegible] [illegible]
పనులును బూని [illegible] [illegible] పాడియు [illegible] సీవు [illegible] జూ
చినఁ జెడదే నసుం జాలుకఁ జేసితి మాటలు [illegible] [illegible] 356

1 దంతిరాద్ర......[illegible] నతఁడు. 2 [illegible] [illegible]. 3 [illegible] [illegible] [illegible] స్త ప్పసలారు

వ. అని దూటినం గృష్ణుండు ద్రోణ్లిభూమిదేవి గానించి యోగనిద్రాసమయావ సానసుప్రబుద్ధుండై యున్న విష్ణుకడకుం జనుటయు నతండు తత్సంగతిం బ్రీతుండై యన్నాతికి వరంబిచ్చుటయు నవ్వరంబున నవ్వేలందియం దుదయించిన నరకునకు వైష్ణవాస్త్రంబు విధేయం బగుటయు నది భగదత్తాయత్తంబై యునికియుం దద్ఘోరసాధనంబు దనకుం దక్క నొరులకు నోర్వరామియు నెఱింగించి యిది యట్లు కాక దీన నేమి యని మఱియుం దగుమాటలం గిరీటి ననునయించి విరోధిం జూపి వీం డిప్పరమసాధనంబు వృథ యగుటం జేసి వెఱంగు పడియున్న వాండు వీనితండ్రిని నేను దెగం జూచిన ట్లీస్సురారకర్మునిం బిలుకుమార్చు మనినం గొండొక దేఱి యాతండు గాండీవగుణంబు సారించి దృఢముష్టి సేయుటయు. 357

భగదత్తుండు సుప్రతీకంబుతోడ నర్జునుచేం జచ్చుట.

ఉ. వాలికదోడ్డనారసము వజ్రము శైలము దాఁకునాకృతిఁ
ఫాలముమీఁదఁ దాఁకిన నిభంబు వెసం బడి కొమ్ము లూఁతగా
వ్రాలుడు నర్ధచంద్రరుచిరప్రదరంబునఁ ద్రుంచె బాణవి
ద్యాలసితుండు గ్రీడి భగదత్తునికంఠ మకుంఠితోద్ధతిన్ 358

వ. ఇట్లు దంతిని భగదత్తునిం [1]బరిమార్చి మాఱు లేక మలయుమధ్యమపాండవునిం గనుంగొని శకునితమ్ములు వృషకుండును నచలుండును దాఁకిన నతండు వృష కుని రథరథ్యసూతధ్వజచ్ఛత్త్రచామరంబులు రూపఱ నఱకుటయు నాతండు సోదరునరదం బెక్కె నప్పుడు వారి కడ్డపడినగాంధారవీరరథికపంచశతంబుఁ బంచత్వంబునొందించిన సంక్రందననందనునురవడికిం దెరలక యేకరథస్థు లగు నయ్యిరువురుం బరాక్రమించిన 359

తే. చేరి యుండుట నను వైనవారి నొక్క
నారసంబునఁ బడ నేసె నరుఁడు దానిఁ
జూచి కన్నీరు నించి నీసుతులు సాలఁ
గుంది రర్జును నపుడు మార్కొనియె శకుని. 360

వ. అతండు మాయావి యగుట ననేకమాయలు గల్పించిన మొగిళ్లు వరఁగి పాషాణ వృక్షవివిధాయుధంబులు విస్ఫచ్చుపైఁ గురిసెం బదంపడి తమం బడరెం బిదప నీళ్లు వెల్లిగొనియె మఱియు మహోరగశార్దూలాదిక్రూరసత్త్వంబులు గవిసె వాని నెల్లను దోడ్తోన దివ్యాస్త్రవేది యగునాసవ్యసాచి యడంగించి యల్లని నగవుతో ని ట్లనియె. 361

క. మాయలు జూదముతోడన, పోయెం గా కింక నిచటఁ బొసఁగునె యవి మ
త్సాయకము లడ్డసాళ్లే, నీయాచవి లేదు పొమ్ము నిలువక మామా. 362

క. అని పలికి వాలుటమ్ములు, తనువున నినుచుటయుఁ గలఁగి ధైర్యము మానం
బును వీటిఁబోవఁ బాఱెను, జననాయక నీమఱంది సరివారు నగన్. 363

---

1 బి.పు. మార్చి.

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
ప్రాణము [illegible] 364

ఆ. బలము విరిగి [illegible]
ద్రోణుం [illegible]

క. చనుచు [illegible]
[illegible] 366

క. [illegible]
[illegible] 367

క. [illegible]
[illegible] 368

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 369

వ. అట్టియెడ. 370

క. నీలుం [illegible]
[illegible] 371

క. వచ్చిననీలుని [illegible]
వచ్చిన ధృష్టద్యుమ్నుని, [illegible] 372

వ. అప్పుడు [illegible] 373

క. [illegible] [1] [illegible]
డీ [illegible] 374

వ. అను నెలుంగులు నింగి [illegible] గయ్యం [illegible] దమసేనలు దెరలిన భీమసేనుం [illegible] 375

క. తలమిగిలి [illegible] మని విశిఖముల [illegible]
ర్ణులు నశ్వత్థామయు [illegible] వానలు గురిసి [illegible] 376

వ. అతం డందఱ కన్నిరూపు [illegible] చేకొం డ్రు
వోదివినం గనుంగొని కౌంతేయాగ్రజుండు [illegible] సహదేవసాత్యకి
సౌభద్రు లానమీరపుత్త్రునను [illegible] దుర్యోధనాదులం నిలపడుటయు

1 [illegible]

రెండుసేనలు గలయఁ బెరసె ని ట్లపరాహ్ణంబునం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నం
దరదంబులు దాఁకువెల్లిన డొల్లుకరులును గగవాలధారలఁ గాన నగుకుంభి
కుంభమౌక్తికంబులును దురగఖురంబులం గరటిరదంబులను బెనంగొనుచు
వ్రేలువ్రేవులును దెగిపడియు నంకుశంబులు విడువక మిట్టి మిట్టిపడుబాహు
లును దొండంబులం బెనఁచి యెత్తినం దారుచు హయంబులు వ్రేలురావుతు
లును ముందటికాళ్లు దెగ వ్రేసినఁ గూలుశుండాలంబులును సామజంబు లడరి
రథ్యసారథిరథికసహితంబుగా మల్లడిగొనం ద్రొక్కిన నేలం గలసినరథంబులును
నాశ్వికు లొక్క మొగిఁ జెక్కినం దునిసి పడి యేమిటియంగంబులో యను
సందేహంబునకుం బట్టయి యున్నపదాతిగాత్రఖండంబులును జూచుఖేచరులకు
వెక్కసం బొనర్పె నట్టి సంకులసమరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 377

క. మన కిది సమయము సుండీ
యని ద్రోణునిఁ జూపి తఱుము నమ్మొన రథికుల్
గని పొదువుఁడు సంపుఁడు పోరి
గొనుఁడు దునుముఁ డనుచుఁ గూడుకొని యతనిపయిన్. 378

చ. కవిసిన నమ్మహాభుజుఁడు గన్నుల దట్టపుఁ గెంపు పెల్లపై
రవముగ దివ్యబాణనికరం బడరించినఁ దేఱి చూడ రా
క వెఱఁగు నొంది చిత్రములకై వడి నాఘనయోధు లుండ నీ
రవుతులు జోదులుం రథికరాజియు వారి మొనల్ గలంపఁగాన్. 379

మ. తను నత్యుద్ధతిఁ బిల్చి దుర్దమభుజాదర్పంబు శోభిల్లఁ దాఁ
కినసంశప్తకకోటి నొంచి సమరక్రీడాకళాకౌతుకం
బున నాభీలకపీంద్రకేతనపరిస్ఫూర్జత్పవిభాజాలముల్
వినువీథిం బరఁగంగ వచ్చె మగుడన్ విప్పచ్చుఁ డచ్చోటికిన్. 380

క. చిచ్చునకుఁ దోడు గరువలి, వచ్చినక్రియ భీముకడకు వాసవి యిమ్మై
వచ్చిన మనయోధావళి, చిచ్చవడియె వారి మొన దఱిమికొని వచ్చెన్. 381

ఉ. బాసట యై వృకోదరుఁడు పార్శ్వమునం దఱుమంగ వైరిసం
త్రాసనమూర్తి వాసవి శరప్రతతిం దొరఁగించి ద్రోణును
ల్లాసము మాన్చి కౌరవబలంబులు నెత్తురువెల్లిఁ దేలఁగాఁ
జేసినఁ గర్ణ కర్ణ మముఁ జేకొనవే యనుచున్ భయంబునన్. 382

కర్ణార్జునులయుద్ధము

క. తనవెనుక కోడి పాఱిన, ఘనయోధులఁ జూచి బాహుగర్వస్ఫూర్తిం
దనరుచు నోడకుఁ డోడకుఁ, డని పలుకుచుఁ దాఁకెఁ గర్ణుఁ డమరేంద్రసుతున్.

వ. ఇట్లు దాఁకి యతనిపై నాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నతండు వారుణ

బాణంబున వారించి వాలమ్ములు గురియుచుం గూడుకొని భీమసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులు శరత్రయంబులు సూతసూతుమీఁద నాటించిన నతండు గాండీవసహితంబగు మార్గణంబుల మగిడించుచు [illegible] [illegible] [illegible] హస్తలు వైవ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సవ్యేతరు నొప్పించి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మూర్ఛను భూమిదేవికి బలి సేసె [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కర్ణ బంధువులం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గాని విశి ఖంబులు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నొప్పించ నా నన [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గాని యతని సారథి గుఱ్ఱంబులఁ జంపి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ద్రోణజముఖ్యులును [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నాం ధేయు [illegible] [illegible] 384

క. ఉభయబలంబులుఁ గుఱిగొని, యుభయ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] క్షుభితమ్ముల [illegible] [illegible], ప్రభువులు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 385

సీ. కాలువ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
త్రేవుల ప్రోవుల [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
గరిహయంబులక [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
దలల [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

తే. రౌద్రబీభత్సరసరంగభంగి
నపుడు సమరాంగణము ఘోర [illegible] [illegible]
ద్రోణఫల్గునవిస్ఫురద్ [illegible] [illegible]
జాత మగునమ్మహోద్భటసంకులమున. 386

వ. అంతం బతంగుండు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నొందునం తం బసుమఱించు నత్తు[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లంబు లగుమృగాలంబులును [illegible] [illegible] [illegible] గృ ధ్రాదిపక్షిపటలంబులనుం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బగు సమరవిరామంబునకు నున్ముఖం బగుట [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గాక తమ మొన దెగలుచుసికం జేసియు [illegible] [illegible] నాచార్యుండు దొర లకుం జెప్పి సేనలఁ దివియ నియోగించెఁ [illegible] [illegible] [illegible] నిర్విధం బున నుభయసైన్యంబులు నిజస్కంధావారంబులకుం [illegible] మనజనం బులు ద్రోణుప్రతిజ్ఞాభంగంబును ఫల్గునపరాక్రమస్ఫురణంబును నతనియెడ నచ్యుతునకుం గలసౌహార్దవిశేషంబును నుగ్గడించుచు [illegible] [illegible] వేగు టయుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు విషాదవివర్ణవదనుం డగు నీతనయుఁ

డెల్లయోధులు వినం గుంభసంభవున కిట్లనియె 387

మ. పెనుపారన్ వరమిచ్చి తట్లు గడిమిన్ భీమాగ్రజుం డాజిఁ గి
ట్టినఁ బట్టం గడు నగ్గమైనయెడఁ గ్రేడిం దెప్ప నిట్టైనఁ జా
లనివాఁ డందురు నిన్ను నన్నుఁ గుటిలాలాపంబులన్ వెట్టిఁ జే
సిన నీ కైనది యేమి యాశ్రితగుణాశ్రేష్ఠుండు వంచించునే. 388

వ. అనిన విని గురుం డప్రీతుం డయ్యును గటకటంబడక యతనితో నిట్లనియె. 389

ఆ. నరునివిక్రమంబు నారాయణునిమహ
త్త్వంబు నెఱిఁగి యెఱిఁగి తగునె యిట్లు
వలుక ధర్మపుత్త్రుపైఁ జేయి వదలక
వారు రారె పెక్కువరుస లధిప. 390

ఉ. ఎవ్వరి నెట్లు సేసెదనొ యేర్పడఁ జూడుము నేఁడు పోరికిం
గవ్వడి రాక యుండఁ దొలఁగం గొనిపోవఁగఁ జాలువారి నీ
వెవ్వరి నైనఁ బంపు మిది యేటికి నొండొకబుద్ధి సేసెదే
నవ్వుచుఁ బల్కినన్ ధరణినాథ యసత్యము గల్గ నేర్చునే 391

వ. అనవుడు. 392

మ. విని సంశప్తకు లేము దక్క నొరు లావివ్వచ్చు భంగించి బె
ట్టనికిం బాపి యలంప నేర్పు గలరే యంచున్ వెసం బోయి పి
ల్చిన నప్పార్థుఁడు నుద్ధతిం జనుడు నక్షీణోగ్రశస్త్రాస్త్రన
ర్తనఘోరం బగుసంగరం బచట రౌద్ర[1]స్ఫూర్తిమైఁ జెల్లఁగాన్. 393

వ. ఇక్కడ భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు గావించినం గౌంతేయాగ్రజు ననుమతి నభిమన్యుం డయ్యొడ్డు భేదించి బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు లగుభూపతులను భూపకుమారులను బెక్కండ్రం బొరిసమరి యనేకయోధవీరవిక్రమసంకులంబునం జిక్కువడి యుక్కుమురిసినట్లు సమసిన మన మొనలు సెలంగుచుం బాండవబలంబులు పొగులుచుం దమతమ యునికిపట్లకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు సౌభద్రుండు వడుట సెప్పె ననిన విని నాఁటి కయ్యంబుకల రూపంతయు నేర్పడ నెఱింగింపు మనుటయు. 394

ఉ. సాత్త్వతేయవాఙ్మయవిశాలగృహస్ఫురిత[2]ప్రదీపితా
ప్రత్త్యయగోచరా విహృతిభగ్ననిశాచర శాంత బోధసం
పత్త్యవినాభవన్మహిమభాసుర సంభృతభూసురాలిసాం
గత్త్య వివిక్తయుక్తజనకౌశలభావిత దేవసేవితా. 395

క. వేదశిరోమణిచరణా, నాదాంతస్స్వార[3]కరణ నైష్ఠికతరణా
భేదరహితప్రకారా, వాదవిదూరా విరించి[4]వర్యవిహారా. 396

---

1 స్ఫీతమైఁ. 2 ప్రదీపికా. 3 చరణ. 4 వర్ణ్య.

మాలిని:—

అనుపమహిమానవిద్యావ్యక్త యోగానురక్తా
దనుజమథనలీలా స్వస్థ శాంతానుభావా
జనవమదనదుఃఖాశాన్వారి సర్వోపకారా
సనకమునియతీంద్రప్రసన్నా నిత్యప్రసన్నా. 397

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందు ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

కర భక్తాంభోధిసు
ధాకర చక్రత్రిశూలధారణరక్షో
భీకర నిర్భరతరకరు
ణాకరదృగ్దీప్తినికర హరిహరనాథా. 1

ద్రోణుని మూఁడవనాఁటియుద్ధము.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనమనుమండు మృతిం బొందుట విని ధృతరాష్ట్రుండు 2

ఉ. చిత్తము వొక్కఁడుం బురుషసింహునిఁ బౌత్రకులాగ్రగణ్యు న
త్యుత్తమతేజు భూరిగుణు నొప్పెడుమెత్తని మేనివాని నె
ట్లుత్తలపెట్టిరో పలువు రుగ్రమనస్కులు గూడి యక్కటా
యత్తెఱఁ గెల్లఁ దేటపడునట్టులుగా వివరించి చెప్పుమా. 3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డిట్లను నట్లు భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు సంఘటించు నెడ వివిధదేశంబులరాజులు దళంబులును రాజకుమారులు కేసరంబులును గర్ణదుశ్శాసనబహుళసేనాపరివృతుం డయి కురువిభుండు గర్ణికయునుం గా నభేద్యభంగి నొనర్చిన నది వలయాకారం బగుటం జేసి చక్రవ్యూహంబు ననం జను నమ్మొగ్గరంబు మొగంబునం దాను దర్పంబు మెఱయ నెఱియం బొలిచి నిలిచె మఱియు వలయు నెడలకు లావై జయద్రథగురుపుత్రకృపశకునికృతవర్మభూరిశ్రవశ్శలశల్యులును నీకొడుకులును మనుమలును రక్తమాల్యానులేపనాంబరాభరణంబులు శోభిల్లం బొలిచి నిలిచి రంత భీమసేనప్రముఖం బైన పాండవబలంబును గదియ నడచె నందు సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నకుంతిభోజులును జేకితానక్షత్రధర్మక్షత్రవర్మలును ధృష్టకేతునకులసహదేవులును నుత్తమౌజశ్శిఖండియుధామన్యులును ఘటోత్కచవిరాటద్రుపదులును ద్రౌపదేయకేకయసృంజయసముదయంబును నుక్కునం దఱిమి యక్కుంభసంభవుం దల

పడిన నవ్వి యన్వీటుండును వాఁడి మిగులు బలుతూపులం [illegible] సూపిన
నష్టోత్రివిలుకాని మొగంబున సిలువ [illegible] నిగుడునడిన
పెక్కు సంబును [illegible] గని [illegible] గాంతేయాగ్రజుం
డూరకుండె కర్ణి [illegible] నుపాశ [illegible]
నగుసౌభద్రుం గనుంగొని వీఁడు పెక్కు [illegible] జాల
డని మనంబున నిశ్చయించి [illegible] 4

సీ. ఈయొుష్టు భేదింప నే [illegible] సీవు [illegible]
బ్రద్యుమ్నుఁడును [illegible] ముఱసి
భేదించి మాకెల్లఁ బ్రియ [illegible] మలర
దీనిముఖంబు భేదింను [illegible] దెలిసి

ఆ. సేయ నేర్తుఁ జొచ్చి చించి [illegible]
పెడలు [illegible] మధిప. 5

వ. అనిన విని ధర్మసందనుండు [illegible] 6

క. [illegible] గొని నీవు సొచ్చినఁ, [illegible] సం
దళమును మా [illegible] 7

చ. అనవుడు భీముఁ [illegible] నీవు [illegible]
ష్టొన యొుకయింతే [illegible] నే
నును ద్రుపదుండు [illegible] సం
త నడరి చింతు [illegible] 8

వ. అనిన విని యభిమన్యుం [illegible] 9

చ. నను [illegible] మనంబున ద్రోణు [illegible]
ష్టొనఁ గలఁగింప [illegible] కురుముఖ్యు [illegible] ధర్మసూనుండు [illegible]
చినజతసంబు నిష్ఫలము [illegible] సుభద్ర [illegible]
దనఁయుని గాంచి సంతసము దాల్చుట యుంతే [illegible] బుట్టునే. 10

చ. ఇది యొుకపిన్నవాఁ డసురి యొుక్కఁడు [illegible]
గడుపుల వెల్చుకొసకున్కి [illegible] నంచు జనుల [illegible]
సెద విని మామప్రీతి విలసిల్లఁగఁ దండ్రియు సంతసిల్ల [illegible]
ట్టిదుఁ డగుకౌరవేంద్రునకు డెప్పర [illegible] 11

క. అనిన విని ధర్మసూనుఁడు, దనుఁ బ్రీతం జూచి నీయభ్యాసము శౌర్యం
బును బలమును గీర్తియు వృద్ధన మొుందెడు మనుపుఁ [illegible] దెలమిన్.

వ. తనసారథిం గనుంగొని మనయరదంబు ద్రోణానీకంబుపైఁ బఱపు మనుటయు
నాసుమిత్రుం డర్జునపుత్త్రున కిట్లనియె. 13

తే. బాలుఁడవు నీకు కుంభజప్రముఖసైన్య
పతులు ప్రౌఢులు పెక్కులు బవరములకుఁ
జొచ్చి యెఱుఁగని నీచేతఁ జచ్చువారు
గారు బహువిధసమరకర్కశులు వారు. 14

చ. అనవుడు నల్ల నవ్వి యతఁ డాతని కిట్లను దేవయుక్తుఁ డై
యనికి బలారి వచ్చినఁ బురారిగణంబులుఁ దానుఁ బన్నినం
గినిసి కడంగి క్రీడియును గృష్ణుఁడుఁ దాఁకిన నే జయింతు మా
ర్కొని యనుచుండుదున్ సరకుగొందునె ద్రోణునిఁ దోడియోధులన్. 15

వ. అని పలికి వానియాలాపంబు నాలంబు సేసి యభిమన్యుండు పెలుచం దఱిమిన వాఁ డనుమానించుచు మనసైన్యంబునకు సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు నడపుటయు నారిసేనయుం దోడన కడంగుటయుం గనుంగొని భారద్వాజప్రముఖయోధులొండొరులకుం దలమిగిలి రేచి యెదుర్కొని పెలుచ నిలిచిన సంకులసమరం బయ్యె నట్టియెడ 16

అభిమన్యుఁడు పద్మవ్యూహంబు భేదించుకొని చొచ్చుట.

ఆ. మెఱుగు మెఱచినట్లు మెఱయంగ నరదంబు, కర్ణికారకేతుకాంతి వెలుఁగ
నంపగముల గురిసి నలయించి కడచి యింద్రజునికొడుకు మొగ్గరంబు సొచ్చె.

వ. ఇట్లసహ్యభేద్యం బగు నాపద్మవ్యూహంబు భేదించి సొచ్చి సౌభద్రుండు రౌద్రరసోల్లసితమూర్తి యై యందు మహార్ణవంబునం దిరుగుమందరనగంబుచందంబునం గాననంబునం జరియించుతీవ్రానలంబు తెఱంగునం గాలపక్వజన[1]సమాజసంహరణక్రీడనంబు సలుపుశూలిపోలికం గేలిగతుల మెలంగి యమ్మెయి నమ్మోహారంబు ద్రిప్పుకొలిపియుం బోడిసేసియు రూపుమాపియు రణవిహారం బొనరింప నవ్వీరవరునారాచాదినానావిధవిశిఖవ్రాతంబులు హేతిసంఘట్టనంబున మండుచుఁ గరుల నుచ్చి పోవుచుఁ దేరుల విఱుచుచు హయంబుల[2]ఘట్టంబుల నుఱుమునేయుచుఁ గాల్బలంబులఁ జదుపుచుఁ గేతువులం ద్రుంచుచు నాతపత్రంబుల నుఱుమాడుచు రథ్యంబులం గూల్చుచు సూతుల గీటడంగించుచు ధనువులఁ దునుముచు మైమఱువుల వ్రచ్చుచు భూషణంబుల దుల్చుచుఁ గరవాలంబులఁ ద్రోయుచు మేలును సించుచుఁ దూపులు దూలించుచుఁ జేతులు నఱకుచు సబళంబులు జడియుచుఁ దలలు చిదుముచు నంకుశంబులు రాల్చుచు నెత్తురు లురిలించుచు గండలు సెక్కుచు నెమ్ములు నలఁచుచుం బరఁగిన నమ్మెన చిక్కువడియును సుడివడియును గలంగియుఁ దొలంగియు వెఱచఱచియు విచ్చి పఱచియు దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని. 18

క. వీఁక మెయిఁ గ్రీడికొడుకుం, దాఁకఁగ నీకొడుకు తలఁచి తఱిమి కవిసె జే

1 సమాజంబున సంక్రీడనంబునం గ్రేణిసలుపు శూలి. 2 ఘట్టంబునేయుచు.

రాఁకలితో నున్నవారిఁ, దేఁగున సెడి చేసికరిగితిం గురుసముఖాగ్ర. 19

వ. ఇట్లు సౌభద్రుఁ జెనయం జూచుసుయోధనుం జూచి [illegible] నిశనరు
లకుం జేయి వీచి గొలుం గ[illegible]. 20

క. నరసుతున కగ్గ మగుట్యాం, గురుధరణీశాత్మజుం [illegible]
రరుగుం డేయుం దద్దము, [illegible]

వ. అనుచుఁ దనరురదం బద్దెసి మొగంబు చేసి పురికొల్పిన. 22

ఆ. కృపుఁడు గురుసుతుండు కృతవర్మ [illegible], సోమదత్త [illegible] బాహ్లికుండు
పౌరవుండు మద్రపతి [illegible]నుండు, [illegible] గదిసి [illegible]. 23

వ. అట్లు గడంగి. 24

చ. ప్రకటబలాఢ్యు లొక్కటఁ [illegible]
లకునకు [illegible]
చిక్కొనిన [illegible]
యకముల నొంచిన [illegible]. 25

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యోధ[illegible]
[illegible] వీరిచేత నిలుపం [illegible]
గూడుకొని పొదివిన. 26

క. అతఁ డంబఅమార్గణములు, [illegible]
ప్రతతులు నించుచుఁ బోఁగఁ, [illegible]. 27

క. మనసేన పెలుచఁ గడఁగిన, [illegible]
చినఁ జెలియలికట్టై తెఱంగున గానఁగ [illegible]. 28

వ. ఆసమయంబున. 29

సీ. [illegible] గృపుఁడును భూరిశ్రవుండు [illegible] గురుఁడు
విసము [illegible]
[illegible] శల్యుఁడు [illegible]
[illegible] బాణములు [illegible]
తే. నేసి రట్టసుతుమీఁద నెల్లవారి, తనువులందును సాయక[illegible] లతఁడు
గ్రుచ్చె నశ్మకుఁ డదరినఁ గూల నేసెఁ, దురగసూతకేతనములతోడఁ గూడ. 30

దుర్యోధనప్రభృతిమహారథులం[illegible]

వ. ఇవ్విధంబున నశ్మకుండు పడినఁ దెరలుబలంబుల మగల నీక పురికొల్పుకొని
యప్పటియాచార్యప్రభృతియోధులును నీకొలఁదులలోనఁ గొందఱును గ్రందు
గం దఱిమి యనేకాస్త్రశస్త్రపరంపరలం బొదివిన [illegible]
డందఱమేనులు నానానిశితవిశిఖవేగంబున నెత్తురు జొత్తిల్లఁ జేసి కర్ణుపయిం గవిసి.

తే. కంకటము దూఱి యంగంబు గాఁడి పోవఁ, గ్రూరనారాచ మేసిన గ్రుక్కెనతఁడు
లీల నట్టిద పఱపి భూపాల నీదు, సుతులవెనుకకుఁ బఱపె సుద్ధతి దలిర్ప. 32

చ. అడరి నరేంద్రకోటి నుఱుమాడఁగ నత్తఱి శల్యుఁ డెంతయున్
వడిఁ దనుఁ దాఁకినన్ మెఱుఁగువాలికతూపుల మూర్ఛ వుచ్చి క
వ్వడికొడు కేచి యుద్భటరణంబున నార్చినఁ బెల్లగిల్లి న
ల్గడలకుఁ బాఱె నిల్వక బలంబులు ద్రోణుఁ డెలుంగు సూపఁగాన్. 33

వ. అప్పుడు. 34

క. సురలును సిద్ధులు విద్యా,ధరులుఁ బొగడునులివుఁ జూచుధరణీశులబం
ధురసుతినాదంబులు నం,బరధరణీమధ్యభాగభరితము లయ్యెన్. 35

చ. అన విని యాంబికేయుఁడు మహాద్భుతవిక్రమశాలిఁ బార్థునం
దను మఱి యెవ్వ రట్టియెడఁ దాఁకిరొ నావుడు సూతపుత్రుఁ డి
ట్లను నటు లైన శల్యుఁ గని యాతనితమ్ముఁడు మేను వెంచి మా
ర్కొని పదితీవ్రబాణములు గ్రుచ్చెఁ దదంగములం జెలంగుచున్. 36

వ. అట్లు బె ట్టేసిన వాసవికొడుకు కోపించి. 37

చ. హయములఁ జంపి సూతుఁ దెగటార్చి పతాక ధరిత్రిఁ గూల్చి చా
పయుతము గాఁగ వానిఘనబాహులు రెండును ద్రుంచి యెంతయున్
రయమునఁ దేరు చక్కడిచి రాజులు రాజతనూజులుం గడున్
భయమునఁ దూలిపోవఁ బటుభల్లహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 38

వ. ద్రోణకృపద్రౌణికృతవర్మబృహద్బలకర్ణప్రముఖయోధవరు లొండొరులఁ జేసు వేరం బిలిచి బలంబులం బురికొలిపిన రథనేమిగజఘంటాతురంగకింకిణీస్వన సింహనాదమేదురరోదోంతరరౌద్రంబుగా సౌభద్రుం జుట్టు ముట్టిన నతం డట్టహాసంబు నేసి లాఘవలక్ష్యశుద్ధిచిత్రత్వదృఢత్వంబులు మెఱయఁ గృష్ణార్జునులు గావించునేర్పు మెఱయం బోరునవసరంబున మండలీకృతకోదండుండును [1]బటుసంధానస్ఫురితశరనికరుండును నై పరివేషవలయంబులోనం గిరణస్ఫురణదుర్నిరీక్ష్యుండగుతపను ననుకరించుచు గుణఘోషభీషణంబుగా బెడిదంపునారసంబులు వరఁగించి యార్చి యార్జితగర్జితం బగుచున్ బలుపిడుగులు దొరఁగించు విలయకాలవలాహకంబు విడంబించుచు విజృంభించి భల్లాంజలికక్షురప్రకూర్మనఖరప్రభృతిబాణవేణికావితానంబుల వెగడుపఱిచిన విచ్చినవాహినుల నిలువరింపనేరక నివ్వెరపడి యాచార్యుండు సూచు చుండె నపుడు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 39

క. మనమున ఖేదము మోదముఁ, బెనఁగొనియెడు మద్బలంబుఁ బీడించెడు నా
మనుమఁ డని వినికి నాతని, యనిపని యటమీఁద నెట్టు లయ్యెం జెపుమా. 40

1 బటుశరసంధానస్ఫురితశరుండును ; బటుశరసంధానస్ఫురితదళశతశరుండును.

క. అనుటయు సంజయుఁ డిట్లను, వినుము జనాధీశ యిట్లు విఱిగినసేనం
గనుఁగొని పోవఁగ నీ కర్ణునితనయుఁడు దనరథంబు [1]పుట్టం బఱపెన్. 41

వ. కొఱవి ద్రిప్పినతెఱంగు దోఁపఁ బొదివి పోసీక పెనుఁగుఱుటలు సేసిన నప్పు
డక్కుమారు నాలోకించి వికాసభాసితవదనుం డగుచు గురుండు [2]గురుపతినెఱసు
దాఁకఁ బలుకవలయు ననుతలంపున సాగించు నిసుచుండఁ గృపాచార్యుతో
ని ట్లనియె. 42

ఉ. తమ్ములు నన్నలుం జెలులుఁ దండ్రులు మామలు భృత్యవర్గముం బ్రమో
దమ్మునఁ దేల నిట్లు నడిఁ దాఁకెను నే పిజయాత్మజుండు ఘో
రమ్ములఁ గుంజరమ్ములు బడల్పడఁ జేసెలు సుగ్గు గాఁగ నా
నమ్మినయోధవీరులు వినాశము భంగము నొంద నొగ్గుఁడునే. 43

ఆ. అనిన వెలుకఁ బాఱి యతఁడీన నగువాఁడు సమునఁ నప్పు గానినప్పు నెఱయ
సౌమదత్తికర్ణశల్యాదు లగుయోధజనులతోడ నిట్లు లనఁగ విభుఁడు. 44

చ. పలుకులు వింటి రే ధనువు పట్టిన వారికి నెల్ల నొజ్జ ద్రో
ణ్యులవిదితుండు కుంభజుఁడు బాలుని నొక్కటఁ జంపలేక వెం
గలిఁ గడుఁ బెట్టఁ జేయుచుఁ బొగడ్తకుఁ బొచ్చె నిరాఁడు నోరఁగాఁ
దలఁపఁడు వీనిఁ బట్టనకుఁ డాఁ గడుఁ గూర్పఁగ నెంత క్రుళ్లినన్. 45

చ. గురునియుపేక్షఁ జేసి తనకుం సమనోజ్ఞ యెల్ల దాని నీ
వెరవిఁడిగాన లేఁడు దనవీరము కాఁగొని విఱ్ఱవీఁగుచుం
బోరిగొనుఁ డందఱుం గడఁగి పోవఁగ నీక దృఢాస్త్రశస్త్రని
ష్ఠురపరిపాతనోగ్రముగఁ జుట్టుసు ముట్టి చలం బెలర్పఁగన్. 46

వ. అనిన విని వార లందఱు నవ్యాసపుత్త్రుం బొదువం బోవ నవ్వీరుల వారించి
దుశ్శాసనుం డి ట్లనియె. 47

చ. ఇనుఁ గబళించు రాహుక్రియ నే నొకరుండన పోయి పార్థపు
త్త్రునిఁ బరిమార్తు నీతఁడు మృతుం డగు టప్పుడ విన్నఁ గేశవా
ర్జునులును బిట్టు సత్తు రతిశోకభరంబునఁ జేసి యంతతో
మనపగ దీఱుఁ దీవ్ర మగుమద్భుజదర్పముసొంపు సూడుఁడీ. 48

దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యుతోడం బోరి పాఱి పోవుట

వ. అని పలికి యార్చి యమ్ములు నిగిడించుచు ధనంజయతనయుం దాఁకిన నతండు
షడ్వింశతిసాయకంబులు దనువునం జొనిపినం గనలి దుశ్శాసనుండు శరాసార
ఘోరంబుగాఁ గవిసినం గిరీటికొడుకునుం జేర్చి పెనంగ నయ్యిరువురకరలాఘవ
శరలాఘవప్రకారంబులు రథచిత్రప్రచారంబులుఁ జూచి యగ్గించి రప్పు డగ్గలిక
సొంపున సుభద్రాసూనుండు నీసుతువిల్లు ద్రుంచి భల్లంబుల మేను నొ

1 పుట్టం బఱపెన్. 2 గురుపతికి నెఱ.

స్రుక్కించి యతనితో ని ట్లనియె. 49

చ. అనఘుని ధర్మనందనుని నాసభ నమ్మెయి నీవు నొవ్వఁ బ
ల్కిన ఫల మందఁ జేసెదఁ జలింపక యించుకసేపు నిల్వుమీ
నిను లఘుచిత్తుఁ గ్రూరు నవినీతు మదాంధునిఁ ద్రుంచి నన్నుఁ బెం
చినగురువంపుఁదండ్రులకుఁ జిత్త మెలర్ప ఋణంబు దీర్చెదన్. 50

క. అని యతనిజత్రుదేశం,బున నొకవాలమ్ము వక్షమునఁ బెక్కను గ్రు
చ్చినఁ ద్రెళ్ళి యెన్నఁడో చ,చ్చినయట్లు రథంబుమీఁదఁ జేడ్పడియుండెన్. 51

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లిన దుశ్శాసను తేరు సారథి దొలంగఁ దోలుకొనిపోయె నంతకుమున్న కౌంతేయులు సౌభద్రుండు సొచ్చినపథంబున నాపద్మవ్యూహంబు సేనాసందోహసహితులై చొచ్చి యెడనెడ నడ్డపడుసైన్యంబులతో సంగరంబు సేయుచు నక్కుమారుం దల లెత్తి చూచుచు నతం డరిబలంబులం గలంచుటకు సంప్రీతులగుచుఁ దోఁతెంచువారు ముందట దుశ్శాసనుండు భంగపడుట గనుంగొని పొంగి యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యభిమన్యు ననేకభంగులం బ్రశంసించుచుం దఱిమి రట్టియెడ. 52

సీ. రాధేయుఁ జూచి రారాజు దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యుచే నొచ్చె నకట కంటె
యనవుడు నతఁడు సేనాన్వితంబుగ నక్కుమారుపై నడర నవ్వీరుఁ డేచి
ముందటిమూఁకల ప్రుందించి కదిసి దెబ్బదిమూఁడుదూపులఁ బటురయమున
నొంచిన రక్తాననుం డయి దివ్యాస్త్రజాలంబు వఱపునాజామదగ్న్య
తే. శిష్యభుజవీర్యశౌర్యవిశేషభంగి, సరకుగొనక యబ్బాలుండు సమదలీలఁ
బెనఁగ నయ్యంగరాజు డస్సిన నెఱింగి, యతనితమ్ముఁ డయ్యర్జునసుతునిఁ దాఁకి.

చ. హయములమీఁద సూతుపయి నాతనియంగములందు నస్త్రసం
చయ మడరించినం గమలచారుముఖంబున నెట్టినవ్వు చె
న్నయి విలసిల్ల భల్లమున నన్నరసూనుఁడు ద్రుంచె విద్విష
ద్భయదవిలాస[1]బాహుసముదగ్రత వానిశిరంబు గ్రక్కునన్. 54

ఉ. ఇమ్మెయిఁ దమ్మునిం దునుమునేపు గనుంగొని యోహటించి శీ
ఘ్రమ్మునఁ బెంపఱిం దొలఁగెఁ గర్ణుఁడు పెక్కుబలంబు లప్పుడొ
క్కమ్మడిఁ ద్రోచి యుద్ధతమహోదధిఁ బోలఁగ మందరమ్ముచం
దమ్మున నొప్పె నుద్భటవిధస్ఫురణుం డగుపార్థపుత్రుఁడున్. 55

వ. ఇట్లు మూఁకలం గలంచి. 56

క. వెస రాధేయునితొలఁగిన, దెసకుం జనుటయు నతండు ధృతిసెడి విఱిగెం
[2]బస పొడవడఁగఁగఁ బెఱయోధసమూహము వాఱె ధరణితల మద్రువంగాన్.

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబులుం దారును బఱచుదొరలం జూచి యాచార్యుండు. 58

1 శేఖసముదగ్రత. 2 పస పాఱి వడఁకఁగ నెఱయో.

చ. నిలు నిలు కర్ణ [illegible] నీ [illegible]
బల [illegible]
బలము జలంబు [illegible]
[illegible] 59

వ. [illegible]
[illegible] సింహ
నాదంబు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 60

ఆ. [illegible]
[illegible]? 61

వ. అనవుడు సంజయుండు. 62

[illegible]

చ. వినుము [illegible]
[illegible]
[illegible] సత్వరస్ఫురణ ద్రోచిన నీ [illegible]
[illegible] నిలిచి చూచుచుండె [illegible] 63

వ. పాంచాల యాదవ పాండ్య కేకయ మాత్స్య ప్రముఖ [illegible] సైన్యంబులతో
న ట్లురవడించిన యుధిష్ఠిరుం [illegible] క్షత్త్రియ
పోలె నడ్డపడిరి యని చెప్పుటయు విస్మితుం డగుచు [illegible] దలవి
కి ట్లనియె. 64

చ. తనయుని [illegible] సేనలతో [illegible]

---

1 [illegible]

దనులు రయంబుమై నడరఁ దా నొకరుండ భుజాబలంబు నే
పునఁ గుదియించె నే యతఁడ పో కురుసేనకు మేటి సింధురా
జున కది యేమహాతపముసొంపున నత్తఱి సంభవించెనో. 65

వ. అనిన విని సూతసూనుఁ డస్మానపతి కిట్లనుఁ బాండవు లరణ్యంబున నున్ననాఁ డతండు ద్రౌపదికతంబున భీమసేనుచేత భంగపడి సంతప్తచిత్తుం డై చిత్తజారాతి నారాధించిన నతనిగరిష్ఠనిష్ఠాతిశయంబునకు భక్తవత్సలుం డగునప్పరమేశ్వరుండు ప్రీతుం డై పొడసూపిన జయద్రథుండును గౌంతేయుల నివారించునట్లుగా వరం బొసంగవలయు నని విన్నవించిన నద్దేవుండు (నర్జునుండు దక్కఁ దక్కిననలువురు) పాండవులు నీచేత నివారితు లగుట యొక్కదివసంబునం గలుగుఁగాక యని పలికి యంతర్హితుం డయ్యె నది కారణంబుగా నట్టిగౌరవం బారథికవరునకు దొరకొనియెఁ దత్పరాక్రమంబు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 66

సీ. సింధుదేశోద్భవస్థిరవాహనంబులఁ బూనినయరదంబు పొలుపు మిగుల
రత్నమయోగ్రవరాహధ్వజంబు నభస్థ్సలిఁ జంచలప్రభల మెఱయ
సాంద్రచంద్రాతపసదృశ మై యుజ్జ్వల చ్ఛత్త్రచామరములచాయ నిగుడ
వజ్రముక్తాఫలవ్రజకిరణావళి కలితభూషణములు వెలుఁగుచుండఁ
తే. జిత్తమున వరగర్వంబు చిగురులొత్తఁ, బాండుపుత్త్రులదుర్దాంతబాహుబలము
మొనలపెల్లును సరకుగాఁ గొనక యేచి, యార్చి వారికి నీయల్లుఁ డడ్డపడియె. 67

వ. ఇవ్విధంబున నడ్డపడి సాత్యకిని సాయకత్రయంబునను భీమసేనుని బాణాష్టకంబునను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదియమ్ములను విరాటుని శిఖండిని బదిపదితూపులను బాంచాలపతి నేడింటను ద్రౌపదేయులం బదియేనింటను గేకయుల నిరువదేనింటను ధర్మసూను సప్తతిశరంబులను నేసి యాసేన నానాస్త్రంబులం గప్పె నప్పు డప్పాండవాగ్రజుం డతనికోదండంబు దుండంబులు సేసిన నాసైంధవుం డొండువింట మంటలుం బోనిమార్గణమ్ము లమ్మనుజపతిమీఁదను దదనుచరుల యంగంబులందును బరఁగించినం బవనతనయుండు దలకడచి రభసంబున. 68

క. భల్లములు మూఁట గొడుగును, విల్లును బడగయును ద్రుంప వేఱొకవిలు నీ
యల్లుఁడు గొని భీముగొడుగు, విల్లును బడగయును ద్రుంచి విరథుం జేసెన్. 69

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం డై. 70

సీ. అనిలసుతుండు సాత్యకితేరిమీఁదికి నరిగిన నీసేన యార్పుటయును
సైంధవుపై వారిసైనికోత్తము లనేకాస్త్రముల్ వఱపిన నతఁడు వాని
మరలింప మున్నభిమన్యుచేఁ గూలినరథదంతిహయభటరాజితన
నతివిషమం బైనయానేల నవిహతగతి నరదంబులు [1]గ్రందు పఱపి
ఆ. వారు సేసి రాహవము దాని కోర్చి యం,దఱును దమక తమక తనిసి వెనుక

1 గ్రందఁ బఱపి.

కొనుచుగునట్లు గంగ [illegible] సుతుండు [illegible] నాజనుమ్న్రతిమండు. 71

వ. ఇట్లతిజగున సింధురాజు [illegible] లంబులకు ముమ్ము వోలంగి [illegible] సంతా నంబుతోఁ బలసి [illegible] విశేషంబునం జేసి [illegible] సన్నా యంమ సున్నుసం గడంగి 72

క. అభిముఖసంన్నాహము [illegible], [illegible] స తుభితుం [illegible], [illegible]. 73

[illegible]

ఉ. నొంచినఁ గంపు [illegible] ద్రుంచి తురంగ [illegible] ప్పంచినఁ దేరితో [illegible] నాంచలఘూమితం [illegible]. 74

వ. ఇట్లు వృష [illegible] సిజసన్నాహసంబు పఱ పించినం బటుసంరంభంబున [illegible] 75

ఆ. శౌర్యధుర్యుఁ డగు [illegible] నారసమున [illegible] [1][illegible], [illegible]. 76

క. చచ్చినవసాటిఁ గనుఁగొని, [illegible] వి వ్వచ్చుకోడుకు [illegible], [illegible] చోఁచుచు. 77

వ. ఆసమయంబునం [illegible] హ్వానవాదంబులు [illegible] జలంగి [illegible] ప్పి [illegible] బెబ్బులి యుబ్బు దోఁచు [illegible] ఖండంబుల కెంపునను గరితురగ [illegible] మఱుంగుల నాభరణంబులతఱచునం [illegible] దెర లినమూఁకలు దస్సుఁ [illegible] నాగుంపులకుం గవిసి [illegible] జములోకం బున కనిచినం జుట్టుసుండి [illegible] నేన నేన యని కడంగి యక్కుమారునిమీఁద [illegible] ముగంబునం బడిన చిఱుచేపతండంబులచందంబున [illegible] గములంబు చాడ్పున సముద్రంబు నిచ్చినయేఱులచందంబున [illegible]. 78

ఉ. అచ్చట సైన్య మంతయును భయాకులతఁ నలుదిక్కులఁ [illegible]

1 [illegible]; [illegible]; [illegible].

విచ్చిన శల్యనందనుఁడు వీనికి నోడఁగ నేల మీకు నే
వచ్చితిఁ బట్టి తెచ్చెద నవారణ బెట్టు పెనంగె నేనియుం
జచ్చు మదీయభూరిభుజశక్తి గనుంగొనుఁ డంచు నుద్ధతిన్. 79

వ. రుక్మరథుం డనువాఁడు పాండుపౌత్త్రుం దలపడి తోమ్మిదియమ్ము లురమ్మున భుజమ్ముల రెండును నాఁటించి వెండియు నేయం గడంగునెడ నాసుభద్రాసూనుండు.

ఆ శరముతోడనొక్కకరము చాపముతోడ, నొకటి బొమలు గదిసియున్న యుగ్ర
రేఖతోడఁ దల ధరిత్రిపైఁ బడ నేసె, రయము మెరయఁ బటుశరత్రయమున. 81

వ. ఇ ట్లర్జునపుత్త్రుండు చిత్రకౌశలంబు సూపిన. 82

ఆ. రుక్మరథుఁడు వడిన రోషాత్తచిత్తులై, యతనిచెలులు పలువు రవనిపతులు
గవిసి రపుడు తేరుగములతో నడి భవత్పౌత్త్రుమీఁద నీదుపుత్త్రు లలర. 83

క. అమ్మనుజవిభులబహులశ,రమ్ములచే సూతకేతురథరథ్యసమే
తమ్ముగఁ బొదువం బడుతన,తమ్మునిసుతుఁ జూచి పతి ముదమ్మునఁ దేలెన్ 84

వ ఇట్లభిమన్యుండు మడిసెనకాఁదలంచి దుర్యోధనుండుసంతోషింప నాసౌభద్రుండు భద్రగజంబు బరిగోలలపోట్లం గనలుకై వడిం గినిసి గాంధర్వి యైనమాయ గావించె నది దొల్లి ధనంజయుతపంబునకుం బ్రియం బంది తుంబురుప్రభృతు లొసంగినట్టిది దానం జేసి యమ్మానవనాథులయాలోకనంబులకుం బెక్కురథమ్ములవారు దమ్ముఁ బొదివికొని యనేకాస్త్రశస్త్రంబులు ప్రయోగించినచందంబు దోఁచిన వారు వెగడుపడి చూచుచుండ నతండు మండలప్రచారంబులం దేరు మెఱయ మెఱుంగువాలమ్ములం గూలనేసియు వెడందతూపులం ద్రుంచి పడవైచియు బడలువఱచిన నన్నరపతులు నఱుకుడు వడినయెలమావిజొంపంబులచందం బగుటయు నుబ్బు దక్కి నెక్కసంబును వెల్లఁబాటునుం గదిరి యక్కురువిభుండు దన కొడుకు కడిమి సైరింపం జాలక యతనిపై నడరి కొండొకసేపు గన్నులపండువుగా భండనంబు సేసి సంరంభవిజృంభితుం డగు నవ్వీరవరువిశిఖవేగంబునకుం గాక విముఖుం డయ్యె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె 85

ఉ. ఇమ్మెయి బాలుఁ డొక్కరుఁడ యిందఱఁ దోలి వంధిచె నన్న నే
నమ్మఁగ నేర నయ్యెద వినం గడు నక్కజ[1]మట్టు లేల చి
త్తమ్మున సంశయింప విను ధర్మమధర్మము నోర్వ కున్నె క
య్యమ్ము తెఱంగు సెప్పు మెటు లయ్యెఁ బదంపడి సూతనందనా. 86

వ. అనిన నమ్మనుజవల్లభునకు సంజయుం డి ట్లను నట్లు పెక్కండ్రు రాజులు సచ్చుటయును సుయోధనుండు దెరలుటయును గని భవత్కుమారవర్గంబును దోడియోధవరులును మేనులు సెమర్ప మొగంబులు వెలువెలంబాఱ నొల్లెండం గాల్లు వడంక నలుదిక్కులుం జూచుచు ధృతి[2]పెరిగి పోయిన వెఱచఱచి విఱిగి

1 మంతవట్టు చి, త్తమ్మున. 2 దఱిఁగిపోయి వెఱచఱచి పఱచి రప్పుడు.

నప్పుడు [illegible] బృహ
న్నల [illegible] గొప్పను
గొం [illegible] నంబుల
నంబంబులు [illegible] 87

[illegible]

చ. అనవిది [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 88

క. కదిసిన [illegible]
[illegible] 89

చ. ఉ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 90

తే. మిడుక [illegible]
యుత్కు [illegible]
గడలు [illegible]
[illegible] 91

క. కృత [illegible]
సితశరములు [illegible]

క. అతం [illegible]
ధ్వతి సైంధవ [illegible] 93

వ. నిషాదులు గళింగులు గజ [illegible] దర
వాయి గొని తూనుమూ [illegible] యోధ [illegible] పులిం
జొట్టుముట్టినచందంబున [illegible] బలంబు
లం ద్రోచి [illegible] యుక్కుమీరుండు
గురుం బంచాశద్బాణంబులను గృతవర్మ [illegible] దశ
విశిఖంబులను [illegible] చి [illegible] జేసి
బృహద్బలు మీఁద ముప్పది [illegible] బాణంబులు నాటించి [illegible] కదిసిన
సైనికులం జెక్కుటెఱంగులతూపులఁ జక్కనేసి యుక్కుం [illegible] ప్రబ్రం
దారకులనురాజులను దూపడంచి నప్పుడు [illegible] వేయితంబు నేసి

కొని కడంగి తోడియేపురం గూడుకొని యాక్రీడికొడుకుమీఁద మార్గణపరం
పరలు వరఁగింపం బెరఁగినదర్పంబునం గసిమసంగి యతండు నొప్పింపం బెఱ
వారు బీఱువోవ బృహద్బలుండు బిట్టు గవిసి నిశితశరంబులు నిగిడించిన నన్నర
నందనుండు. 94

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధించుడుం
గోపమెలర్ప ఖేటకముఁ గ్రూరకృపాణముఁ గొంచుఁ దేరు సా
టోపత డిగ్గి వే కవియుడుం బటుభల్లహతిం గృతాంతసే
వాపరుఁ జేసె వ్యాత్తపటము వ్రచ్చి బృహద్బలు భూరిదోర్బలున్. 95

వ ఇట్లింద్రపౌత్రుండు గోసలేంద్రునిం దెగఁ జూచినఁ జూచి యేచి తదీయబంధు
భూపతులు లొక్కమొగి నురవడించిన నతండు వారలయేపు మాపి కర్ణుండు
డాసినం గర్ణోపాంతంబు గర్ణికానారాచంబుల నొప్పించె నయ్యిరువురు
నొండొరులమేనులు నెత్తురుల జొత్తిల్లం జేసిన సంధ్యాసమయసూర్యబింబప్రతి
బింబంబులుం బోలెఁ బొలిచి రాసమయంబున సూతనందనునాయంకు లార్వురు
గర్వంబునఁ దన్నుం గదిసినం గవ్వడికొడుకు చిత్రవధవిహారంబు సలుపునప్పుడు
కుంభసంభవప్రభృతిరథికవరులశరంబులు మగిడించుచు వారిపైఁ దూపులు నిగి
డించు చునికి యద్భుతం బయ్యె నట్టియెడ. 96

తే. మగధపతిసూనుఁ డైనయశ్వంతకుండు
బాలుఁ డన్యుసు ప్రౌఢదోర్బలము మెఱయఁ
డాఁకుటయు సూతుతలయు రథ్యములతలలు
నతనితలతోన యభిమన్యుఁ డవనిఁ గూల్చె. 97

వ. ఇట్లు పూర్వవైరంబు దలంచి తలపడిన మాగధకుమారు నవలీల నేలం గలిపి సింహ
నాదంబు సేసినం దత్సంరంభంబు సైరింపం జాలక దుశ్శాసనసూనుండు సరభ
సంబుగాఁ గవిసి ఘోటకంబుల నంబకచతుష్టయంబునను సారథి నొక్కనార
సంబునసుం దదీయతనువు పదిబాణంబులను బెలుచ నొప్పించినం జంచదరుణ
కమలచారువిలోచనుం డగుచు సౌభద్రుం డతనిఁ బ్రదీప్తసప్తనారాచనిపాత
పీడితుం జేసి డగ్గఱి. 98

ఉ. ఇంతకు మున్న నీజనకుఁ డెంతయు నోటఱి పాఱె నీవు నా
పొంతకు వచ్చి తింక నెట వో నగు నం చొకదొడ్డనారసం
బెంతయు బెట్టిదంపువడి నేయుడు ద్రోణసుతుండు దాని నిం
తింతలు సెక్కలై యిలపయిం దొరఁగన్ వెస నేసె నేసినన్. 99

తే. అతనిదిక్కును జూడక యతఁడు రయము
మెఱసి నీపౌత్రుచాపంబు నఱికి సూతుఁ
గూల్చి యాఱమ్ము లురమున గ్రుచ్చుటయును

నొందుదేర్చె [illegible] సఖుఁడు. 100

వ. అంత నవరత్నం [illegible] దుర్యోధనుని [illegible] ధనం
జయుఁ [illegible] సనేకఖండం
బులు గావించి [illegible] జేసి
దుర్యోధనుని వెనుక [illegible] 101

క. చండగతి [illegible]
ద్రుం [illegible] తగదు. 102

క. అని పలికి [illegible] గలఁడుం
గనుఁగొని [illegible] తలఁచెన్. 103

వ. [illegible] ముని మంద
[illegible] ముని పురి
[illegible] సూత
పుత్రు [illegible]
[illegible] గాండీవిఁ
గలసం [illegible] చెప్పిన
విని యుల్లసంగి [illegible] 104

సీ. కవచధారణ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఆ. [illegible] ద్రుంచి [illegible] జేసి
చూచికొంద [illegible] మంబు. 105

— కర్ణుఁడు [illegible] —

చ. అని విని సూతసూనుఁడు [illegible]
వెనుక [illegible]
చనకు సహాయుఁ డై [illegible] పుత్త్రు [illegible]
[illegible] జేరి యుగ్రప్రదానంబున విల్లు ద్రుంచినను. 106

వ. ఆలోన. 107

క. గురుఁ డశ్వంబులఁ గూల్చెను, [illegible]
[illegible] సూచి [illegible] నడిచె. 108

క. శకుని కృతవర్మ శల బాహ్లీక గురుసుతు లాదిగాఁ [illegible]

1 [illegible] కదుకొని; [illegible] కదుకొని.

స్త్రకలాపంబుల శస్త్రప్రకరంబుల నొంచి చిక్కువఱచి యలఁచినన్. 109

క. వాలును బలకయుఁ గొని య,బ్బాలుఁడు రయమార గగనభాగంబున కు
న్మీలితధృతిసారుం డై, లీల నెగసి ఫోయె మండలీభూతగతిన్ 110

క. తనవిద్యకలిమి వినతా,తనయునిభంగిం జరింపఁ దమతమపైఁ దెం
పున నుఱుకు ననుతలంపున, మన యోధులు భయముగొనిరి మనుజాధీశా. 111

చ ఎడగని వాలు బల్లెమున నేసె వెసం దునియంగ ద్రోణుఁ డ
ప్పుడు శకలంబు లై పలక భూమిపయిం దొరఁగంగఁ జేసె నె
క్కుడువడిఁ గన్గొఁ డాళిశు వకుంఠగతిం దన తేరిమీఁద నొ
ప్పెడుఘనచక్రముం గొని యుపేంద్రుఁడు లీల నటించుచాడ్పునన్. 112

వ. సంరంభవిజృంభితుం డై. 113

సీ నెత్తుట జొత్తిల్లి నెఱసినయలుక నుగ్రుం బై ననదనంబుకాంతి పరఁగఁ
గొనవసై నికోత్కారమున కతిభయదం బగుసింహనాదంబు సెలఁగ
నిగికి నిగుడురథాంగరోచులు మణికంకణద్యుతులతోఁ గలసి వెలుఁగ
సిల్లు సూపినగంధసింధురం బనురేఖ దలఁపించుపటుగతి చెలువు మెఱయఁ

తే గుంభసంభవుఁ డున్న దిక్కునకుఁ గవిసి, యడ్డపడు సేనఁ జించి చెండాడునక్కు
మారవరుమేనియొప్పును మగతనంబుఁ, జలము బలముఁ గీర్తించె నిర్జరగణంబు

వ. అట్టియెడ. 115

తే. శకునికృతవర్మకృపకర్ణశల్యముఖ్యు, లైనయోధులు పెక్కండ్రు రథులదిశలఁ
బొదివి యతనికరంబునఁబొలుచుచక్ర,ములఁతితునియలుగానేసిరాగ్రహమున.116

వ. ఏసిన నతండును రయంబున 117

క. గటగొని యశ్వత్థామం, గదియుడు దంభోళికొదమకై వడి మెఱుఁగుల్
వొదలించుదానిఁ గని కడు, బెదరి యతఁడు రథము డిగ్గి పిఱిఁదికిఁ జనియెన్.118

వ. సుభద్రాతనయుండు డతనిరథ్యంబులను సారథినిం జదియ మోఁది మనజోదులు యమ్ముల నేదు వెఱిగినచందంబున సౌబలునిదెసకు నడచి యాతనికి నడ్డపడిన గాంధారుల సప్తవింశతిరథికులం బొరిగొనుటయుం బురికొని తన్ను మార్కొ నిన వసాతీయులం బదుండ్ర నేసుంగులతోడన పీనుంగులఁ గావించి యందంద తఱిమిన కేకయసప్తకంబు రథసహితంబుగా నగ్గలిక నుగ్గు నేసి డస్సి తూఁగా డుచుఁ దొలంగినయోధుల నుల్లసం బాడుచు నఱిమినవారి నుఱుమాడుచు వీరవ్రతంబు ధీరత్వనిష్ఠం జలుపుచుండె. 119

ఉ. ఆసమయంబునం గడఁగి యాయిత మైనరథంబుతోడ దౌ
శ్శాసని రా నతం డడరి సారథిఁ జంపి హయంబులం బడన్
వ్రేసిన నాతఁ డల్గి గద వేకొని యుద్ధతిఁ దేరు డిగ్గ ను
ద్భాసితమూర్తులం బొలిచె భ్రాతృకుమారయుగం బుదాత్త మై. 120

—[illegible]—

తే. ఇవ్విధంబునఁ [illegible] [illegible] సమస్తవస్తువులు
కదస్త్రాంగంబును [illegible] నేడను.

ఉ. ఒండొరు [1][illegible]
మండఁగ నెత్తురుల్ [illegible]
ద్రొంగ [illegible]
నుండఁగ [illegible]. 122

వ. [illegible]. 123

చ. [illegible]
మనమునఁ [illegible]
[illegible]
[illegible]. 124

వ. [illegible]. 125

సీ. జగము [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

తే. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. 126

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. 127

సీ. కరికళేబరములు [illegible]
నరశరీరములు [illegible]
రుధిరార్ద్రశరములు [illegible] ప్రవులప్రోవులు [illegible]
నెత్తురువెల్లువ నీళులు [illegible]

ఆ. [illegible] సంగ్రామభూమి [illegible]
నిద్ర సున్న విష్ణునికిఁ [illegible] నుండు. 128

వ. అబ్బాలుండు. 129

---

1 [illegible]. 2 కరటులు; ఏనుఁగులు. 3 [illegible].

తే. మహితలావణ్యమున సుకుమారమైన, యంగమును బూర్ణచంద్రనిభాననంబుఁ
[1]గ్రొత్తపెంపుగ నెంతయుఁ గొమరుమిగిలి, చెన్నుదలకట్టునై పడియున్నఁ జూచి.

క. నీసైనికు లెంతయు సం,తోసిల్లుచు నార్చి రపుడు దుఃఖితులై కుం
తీసుతులవారు దీనద,శాసంగతులైరి బాష్పజలములు దొరఁగన్. 131

క. నెఱి దప్పంబడి పెల్లుగ, నొఱలెడినరవాజికరులయులి నభిమన్యుం
డఱిముఱిఁ బడుటకు వగ మదిఁ, బఱిగొన నిల వెలుచ నఱచుభంగిఁ జెలంగెన్.

వ. ఆసమయంబున. 133

క. పెక్కండ్రు గూడి యిమ్మెయి, నొక్కనిఁ జంపుట యధర్మమోహో యని న
ల్దిక్కులను బెద్దయెలుఁగున, నక్కజముగ భూతసంచయంబులు పలికెన్. 134

వ ఇట్లు శౌర్యసారసంపాదితరౌద్రుండైన సౌభద్రుండు పడుటయు వారిబలంబులు
ఱెచ్చవడి భండనంబు దక్కి తలరిన ధర్మపుత్రుండు ప్రబలయోధవీరలోకంబు
నాలోకించి యి ట్లనియె. 135

సీ. మార్బలంబులునొచ్చి మాతంగములఁగూల్చి రథరాజిఁ గలఁచి తురంగములఁ
ద్రుంచి పదాతులఁ దునుమాడి పెక్కండ్రు సైనికప్రవరుల సమయఁ జూచి
మూఁకల విరియించి వీక నాచార్యాదియోధుల నెల్లను నొక్కదెసకు
వెలిచి వియచ్చరుల్ వినుతింప నాకంబు చూఱ గొన్నట్టి యర్జునతనూజుఁ
ఆ. జూచి మనకు నేల శోకింప వైరుల, గం డడంచి గెలుపు గంద ముచిత
భంగిఁ బ్రొద్దుకొలఁది పరికించి మనసైన్య,ముల మరల్త మెలమి దలకొనంగ. 136

వ. అని పలికి బరవసంబు సేసి సేనలం బురికొల్పికొని యవష్టంభవిజృంభితుం డయి
నిలిచెఁ బదంపడి యరుణకిరణుం డపరమహీధరంబుమౌళికి సరసీరుహశేఖరంబై
చెలువారం దదనంతరంబ రిత్తచోట్లును నెత్తుటఁ జొత్తిల్లుచున్నట్లుండెఁ బిండు
గట్టి పిశాచనిశాచరులు నలిరేఁగి రక్తపానంబును మాంసఖాదనంబునుం జేయుచు
మోదంబునం బొందుచు నాడుచుం బాడు చుండుకలకలంబునను గుణపభక్షణ
వ్యగ్రవిహంగసముదయతుములంబునను [2]బలలఖాదనసంరంభశివానివహకోలా
హలంబునను బరమాభీలంబైనసంధ్యాకాలంబు నిరూపించి నిజశిబిరంబులకు
నుభయబలంబులుం బోయె నప్పుడు నీకొడుకు లుబ్బునం గొమరు మిగిలి యరిగిరి
కౌంతేయులు చిన్నఁబోవునాననంబులతో శోకసంతప్తచిత్తులయి చని రివ్విధంబున
ధర్మతనయుండు దననికేతనంబున కరిగి యచట నిఖిలపరిజనంబులుం దానును
సన్నాహంబు లెడలించి శూన్యాకారులై యున్నసమయంబునం దమ్ముని దెస
కూరిమి నారం గూరినవగపెంపున ధైర్యంబుసొం పఱి వివర్ణవదనుం డగుచు
ని ట్లనియె. 137

1 క్రొత్త పెనుపఁగ; క్రొత్త పెంపున. 2 బలలకబళనసంరంభ.

మ. గురుశారద్వతముఖ్యయోధగణసంగుప్తంబు నిర్భేద్యము
ద్ధుర మాసైన్యము దాఁకి చొచ్చి సమరప్రౌఢిం జెలంగెం గుమారుని గడు
క్కురుఁడప్డు గోపులతోసు వొమ్మి బలమునిగంటాకోకా నా నట్టు నో
చ్చి రయంబార ననేకపీరశిరముల్ చెండాడి సుప్తిందిమేం ప్రీ. 138

క. ఈసును రోసముఁ గల సూయోధనుఁడు నొప్పించి పాలిసి వెనుకంగములన్
గాసిలఁ జేయుచు నస్త్రశస్త్రసమితోఁ జెలఁగెఁ గాఁక నలంగ వగు నిసుకుఁడన్. 139

తే. కొడుకుఁ బోడగాన కట్టడ ఉదిగొనేసి, యేనిమి సింగ నేమనఁగాఁడ పాఠికి
నతనిగాంచుచలిమలి కథానుకథ, మీను చేసిన నింగనంగ నేమి గఁడు. 140

క. బాలుఁడు సుకుమారుఁడు సు, కోమలములం బ్రొత్తిగుఱుఁగఁ జనితె మనసారం
జాలుదు వోరు ముని పనిచితె, నేలా నన్నాస దోస మెఱుఁగఁగ నిమ్ముస. 141

క. కుడువను గట్టను బూయను, వోడువను బోఁ బనిచి నాక యెలుక మనసారం
గొడుకుం బనుచుట నెవ్వఁడుఁ, గడఁగునె నాయున్నరాజసమ్మయము నక్కుస. 142

తే. వానితోడిద లోక స్థితి యేను బోక, స్వర్గిబోఁ గన్నఁ బుత్రశోకానలవ్య
మున నితాంతవివర్ణతఁ బొందుచుండఁ, జూడ గుండెవ్రాఁ పన్నను మొగంబు

ఉ. వాసవునంతవానికిని వచ్చినయట్టి కీన్ఫుఁ గాంచె
యాసురులట్టిబల్పగలి స్వనసు ప్రస్మితి గ్రంము నాజి స
వ్యాసవి యాత్మజుండు పగవారలచే హతుఁ డైనసార్థకం
జేసి యలంతిఁ జెప్పఁడఁగఁ జేసి విధాతృని నేమి సెప్పుదును. 144

చ. కొడుకు వధించి రన్నఁ గుఱికోఁకని నెట్టన యుగ్ర రూపు మా
పెడున కడంగి పార్థుఁ డటఁ జేర్చునశోకము నాఁపఁ జాలునే
పుడమిధనంబు నాకముచిభూతియుఁ జేరెన యేని న్యాన స
వ్యాడునభిమన్యునెమ్మొగము చేయగుపాలును బోల నేర్చునే. 145

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించు చున్నసమయంబునం గృష్ణద్వై
పాయనమునీంద్రుం డరుగుదెంచుటయు నయ్యధిపుండు ప్రత్యుత్థా
నంబు సేసి దండప్రణామం బాచరించి యాసనపాద్యసపర్యాపూజావిశేషం
బుల నారాధించి యమ్మహాత్మునితో ని ట్లనియె. 146

సీ. పరసేన ఛేదింపఁ బనిచితి నేను సౌభద్రుని వాఁడు నబ్బలము సొచ్చి
పోనుక నేమును జొచ్చి చనఁగ సైంధవుఁడు మమ్మాఁగినఁ దోడ్పడ ననువు దప్పి
యప్పుడు పెక్కండ్రు రథాది నవీరుఁ బొదివిన నాఁడుఁ బోరు నట్లు
సుకుమారమూర్తిఁ బుత్త్రకు నొంటిమైఁ బిన్నవానిని నలుగుల పాలుపడఁగ

ఆ. బనిచి తాను బ్రదుకుపాపాత్ముఁ డెందును, గలఁడె విపులశోకజలధి మునిఁగి

1 నవరంగ. 2 శాశ్వతుండు; శాశ్వతుఁడు.

పేర్చుతల్లడమున బిమ్మిటిఁగొనియెదుం, జిత్త మింక నేమి సేయువాఁడ. 147

వ. అనిన విని మునీశ్వరుం డమ్మనుజేశ్వరున కి ట్లనియె. 148

చ. పలువురు రాజులం గనియె బల్లిదుఁ డాతఁడు పిన్నపాపఁడే
యలుఁగులపాలు సేయ కభియాతులు పువ్వులకోల సాఁతు రే
కలఁగుదురే విపద్దశల కాఱియ నార్యులు సావు లింతవిం
తలె గరుడోరగద్యుచరదానవకోటులచావుఁ జూడమే. 149

క. ఎప్పాట నెవ్వరికి విధి, దప్పింప వశంబె ధైర్యధనఘనుఁడవు నీ
విప్పరుసున నడలుట గడు, నొప్పదు శమియింపవలయు నుర్వీనాథా. 150

వ. అనిన సాత్యవతేయునకుం గౌంతేయాగ్రజుం డి ట్లనియె. 151

చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమసంపద నొప్పి ధీరులై
పరఁగిర కాని తమ్ము మృతభావవికారము వొందకుండ సు
స్థిరముగఁ బ్రాణరక్షణము సేయఁగ రాజులు సాల [1]రైరె యె
వ్వరుఁ దలపోయ మృత్యు వనివార్యమె తాపసముఖ్య యిమ్మెయిన్. 152

వ. అనుటయుఁ బారాశర్యుండు పాండవాగ్రజున కి ట్లనుఁ దొల్లి యిట్లు పుత్రమరణ
శోకాతురుం డైనయకంపనుం డనురాజు నారదమునిచేత మృత్యుప్రకారంబు
దెల్లంబుగా విని యుపశమితశోకుం డయ్యె నని విందు మయ్యితిహాసంబు తెలం
గెఱింగించెద నది నీయంతరంగకరణంబుసంతాపంబు మాన్చి శాంతి యొనర్చు నవ
హితుండ వై యాకర్ణింపుము. 153

సీ. పగతు రకంపనుపై నెత్తి వచ్చి కయ్యము సేసి యాతని నడఁగఁ బట్టి
కొనుటయుఁ జూచి తత్తనయుండు [2]హరి యనువాఁడు దోర్దర్పదుర్వారమూర్తి
యవ్విరోధులమీఁద నడరి బల్విడిఁ దండ్రి విడిపించి విక్రమవిహరణమునఁ
దనివోక మఱియు నుద్ధతిఁ గరిరథఘోట భటనికాయంబుల బడలుపఱుప

ఆ. నుగ్రు లగుననేకయోధులు చలమునఁ, గూడుకొని మహాస్త్రఘోరశస్త్ర
తతుల నక్కుమారు మృతుఁ జేసి రప్పుడు, గనలి రభసమున నకంపనుండు. 154

క. విపినంబు నడఁచుదవశిఖి, [3]కుపమాస్థాన మయి పగఱయొప్పు సెఱిచి యా
త్మపురము సొత్తెంచెం దూర్యపటుధ్వను లెసఁగ ననిమిషాధిపుభంగిన్. 155

వ. ఇట్లు గెలిచి వచ్చియు. 156

ఆ. పుత్త్రుఁ దలఁచి తలఁచి పొగులుచు నున్నయ్యన్నరవరేణ్యుకడకు నారదుండు
నెమ్మి వచ్చుటయును నిభృతుఁడై యాసనార్ఘ్యాదిపూజనంబు లాచరించి. 157

వ. అతనికడనుండి యమ్మహీపతి యత్తాపసముఖ్యునకు నిజవృత్తాంతం బెఱింగించి
కొడుకుగుణంబు లగ్గించి వానిం గోలుపోవుటం జేసి విజయంబు ప్రియంబు సేయ
కున్న దని తనవగపును దెలిపి మఱియును. 158

1 రైరి. 2 ధృతి యను. 3 కుపమానం బగుదుఁ బగఱ.

క. మునినాయక మృత్యువు ప్రభు, వని పలికెదు లోకమునకు నది యెట్టిదొకో త
జ్జననంబుఁ దత్ప్రభావము, వినఁ దలఁచెద నుచితరీతి వివరింపు తగన్. 159

నారదుఁ డకంపనునకు మృత్యూత్పత్తిప్రభావము దెలియఁజెప్పుట

వ. అనిన విని యమ్మహాత్ముండు గరుణాయత్తచిత్తుండై యప్పాపని కిట్లను బంధుమరణశోకం బుడుపం జాలెడు మృత్యుప్రకారకథ వినుము మీరు వినవలసినయది వై వినుము చెప్పెదం బ్రజాపతి ప్రజల సృజియించి పెరుగంగ సంహారంబు లేమిం జేసి భూమికిం దడయక భారంబు దుస్సహం బగుటయును ననుసంధించి చింతాక్రాంతుం డై తత్సంహారంబునకు నుపాయంబు గానక కటకటంబడుచు నాతనియింద్రియంబులవలన మహాజ్వాలలు జనియించి యుల్లసిల్లె నంత బాఁగ చరాచరాత్మకం బైన భూతవ్రాతంబు దహింపఁ గడంగుటయును భువనసంహారంబుగా భవుండు సని కమలభవు నాతని సొచ్చినఁ బ్రజ్వలితు మహాప్రభావు నద్దేవు నాలోకించి యాననభరితుం డై. 160

క. నీకోరికి నే ప్రపితామహ, మీకార్యము గొంత సెప్పి యెఱిగింపు మనుమీ
యాకార కామచార యగు, నీకొఱకు నని యడిగిన నేమిటి కనుమా. 161

ఆ. అభవుఁ డిట్టు లనియె నఖిలసృష్టిక్రియా, నిష్ఠ నగుట నీకు నెలుఁగఁ జేసెఁ
గలిగి భూతకోటి యెలమిఁ బొందఁగ గోరి, సృష్టి యొప్పఁజేయు నేల యిపుడు.

వ. నాకుం గా లోకంబులం గరుణాలోకంబున నాలింపవలసినది యిది యంబుజాసనుండవు నాయందుఁ గోపంబున గామంబునం జేసి యీ ప్రజాభారపీడిత యైన భూమిదేవి దనదుప్పి యొకింగించిన దడయక సంహారంబు గావించువాఁడ నైతి దీనికి నుపాయంబు విచారించి యగ్నిరూపంబుగా నైతి నది కారణంబుగా నన్నుఁ గ్రోధంబు వొందె ననవుడు భూతనాథుండు. 163

చ. అనఘవిచార నీ వరయ మన్నఁ దగం గడు నిష్ఠ లోకపా
లన మొనరింతుఁ గాన యనలం బయి నీ వెగుసల్క లోకము
న్మసి యిడి కాల్పఁ జూచ్చినఁ గనుంగొని యేఁ గృప పుట్టి చెప్పెదం
జను నె మహోగ్రకోపవివశత్వము నీకుఁ ద్రిలోకనాయకా. 164

వ. చరాచరంబు లన్నియు నొక్కపెట్ట భస్మీభూతంబులు సేయ నేల ధరణీభారంబు వాయుట కై యుచితసంహారంబు గలుగునట్లుగ నొండుతెఱంగు దలంపుము కోపం బుపసంహరింపు మివ్వరంబు నా కొసంగు మనవుడు నిహతపాపకళంకుం డై నయాశంకరుపలుకులకు నతం డయ్యలుక నడంచిన నయ్యనలం బాఱుటయును భువనంబులు ప్రమోదంబు నొంది యాశంకరశతానందుల నభినందించె నట్లు క్రోధోపశమనం బాచరించుసమయంబున. 165

సీ. కమలాసనునియింద్రియముల రక్తాస్యయు నసితాంగియును నరుణాంబరయును

నగునింతి జనియించి యల్లన నగుచుఁ గెంజాయ రంజిల్లులోచనము లలర
నాజగన్నాథుల నలవోకవోలెఁ గన్గొని దక్షిణమునకుఁ జన నజుండు
మెలుపుతో మృత్యువమృత్యువయెటవోయెదని పలుమాఱు సాంత్వనముదోఁపఁ

తే. బిలిచి సంహారబుద్ధి నా కొలయఁ బొడము, కనలునం దుద్భవించితి గాన నీవు
దొడరి వాసి లే కెల్లజంతువుల సంహ,రింపు నాపంపుమై నీకుఁ బెంపు గలదు

వ. అనిన విని మృత్యుదేవత దుఃఖిత యయినం గన్నీరు దొరంగె నయ్యశ్రుబిందువులు పద్మజుండు పాణిపుటంబులం బట్టి లోకహితార్థంబుగా ననేకభంగుల నను నయించిన నక్కాంత గాద్పున నల్లాడుతీఁగతెఱంగునం జలించి యంజలి ఘటించి యవ్విరించి కిట్లనియె 167

తే. నీవు సృజియించి తటె నన్ను దేవదేవ, యేను గ్రూరకర్మమునకు నెట్లు లోర్తు
బంధుమరణశోకార్తులై పనవుజనుల, వివిధభంగులయెలుఁగులు వినఁగఁ జాల.

వ. ఈయధర్మంబునకు వెఱతు నీవు నామీఁదఁ గృప సేయు మిట్లు నన్నుం బనుపక తపశ్చరణంబునకుం బనుప నలయు నివ్వరం బిమ్ము భవదనుజ్ఞ నడసి ధేను కాశ్రమంబునకుం జనియెద నని పలికినం బరమేష్ఠి యన్నీరజాక్షి నిరీక్షించి. 169

సీ. నినుఁ బ్రజాసంహారమునకు నై కల్పించినాఁడఁ గావున నీమనంబునందుఁ
బొడమువిచారంబు నుడిగింపు మిట్లు గాఁ గలయది గైనయికార్యమునకు
నన్యథాత్వం బెల యగుఁ బ్రజాసంహారణము ననిందితసమయముగఁ జేయు
మీ వవశ్యంబును నావుడుఁ గడు భయంబున నప్పటికి నియ్యకొని మృగాక్షి

తే. నలువవదనంబు సూచుచు నిలిచె నతఁడు
ప్రీతుఁడై లోకములఁ గృపపెంపుతోడి
దృష్టిఁ గనుగొన నవి పరితుష్టిఁ బొందెఁ
జంద్రమౌళియుఁ దనయిచ్చఁ జనియెఁ బ్రీతి. 170

వ. మృతుదేవియుం బరమేష్ఠికిం బ్రణమిల్లి. 171

తే. అచటు వాసి రయంబున నరిగి ధేను
కాశ్రమంబున నియమంబు లాచరించి
నంద కౌశికి యనియెడునదులఁ బెక్కు
వ్రతము లొనరించి మఱియుఁ దీర్థముల నెల్ల. 172

వ. అద్దేవు నుద్దేశించి పెద్దకాలం బనేకవిధంబుల దుష్కరంబు లగుతపంబులు సేయుచుం బోయి హిమశైలశిఖరంబున సంయతాత్మయై యున్నఁ జతురాననుం డక్షూనినికిం బొడసూపి మృత్యువ నీ వత్యంతనిష్ఠురనియమంబు లేల యనుష్ఠించెద వనిన నయ్యంగన సమాధానంబున నున్నప్రజలమెడలు నులిచి చంపం జాల నీపనికిం బంపకు మధర్మభయంబున ని న్నాశ్రయించెద నార్తనైననాకు శరణంబ వగు మని ప్రణమిల్లిన నతం డి ట్లనియె 173

ఆ. ఇంతి నీ కథర్మ మేల యగు ధర్మమున నాసి, పనుపు సేయు నిన్ను బరమధర్మ
మొందు విమలకీర్తియును జెందునట్లుగా, బరము నిన్ను మేను బాయఁడు నీకు 174

వ. ఏ మనుసంధించినవానికి నీవు భయంబు చేసి సత్యమునకు భయంకరుండ వగుటం జేసి సంహరింపు మనిన సత్త్వనిష్ఠ దేవా యెవ్వని యందైన మానాది కారణంబు గలవాఁడ గరుణ్యమవిన్నపం బవధరింపుము లోభంబును గ్రోధంబును నీర్ష్యయును సమూలంబుగా జంతువుల శరీరంబుల వికృతిం బొందింప నలుగుట సనన్నుడను సత్తం చేయు యనుగుణ్యుఁడను మది యనుసరించి గాక నీకు గ్రుంభింపను నన్ను యన్నియును రోగంబులు లేక జనంబులం జావం జేయంగల యది దానిం జేసి యుద్ధర్మంబు నీవుం బొందుట నేరదు ప్రాణి ప్రాణమారణంబు నీకుం బుద్ధిగా బగు భయ నీతియం జేసి రాదని నీవు ధర్మస్వరూపంబ విశిష్టంబును నీయది యట్లు గావున బ్రాహ్మణసంభవంబు భవ సిద్ధంబు సర్వజీవులకును యనుకంబు గలిగి జీవులయం దనిత్యంబును తత్ప్రకారంబు ధర్మతత్త్వంబు నీవు భయంబు లేమి నిశ్చయించి ధర్మంబ సముచ్చయించుట బొమ్మనిన నన్ను నిని శోకింపక నన్ను నధర్మంబు వొందని నినుమా టను నన్ని రోగంబుల నిరంతరంబు సవిస్తరించిన దనంబులం బెట్టుంగును నాధివ్యాధులు గాత్రహానిం జేయు నామృత్యు దేవి ప్రాణాపహారిణి యగునుగాని ప్రాణంబులు దేహంబులం బాసి దేహాంతరంబులం బొందుట గాని మనుష్యత్వంబు నొందుచుండు. 175

తే. భీమనాదుండు భీముఁడు ఉద్ధతుండు
తర్క్ష్యతేజోమయుండు జగత్ప్రియుండు ఉజ్జ్వలు
మనుజుం జెలుపంగ నాడుచుండు నటుట మగుడ
నరుగు దెంచుట వింత గా నెఱని కేందు. 176

క. పరు లమరు లగుదు రమరులు, నరు లగుదురు గాన నీదుసంసారము భూ
వర వగవ నేల యతనికిఁ, బరవీరస్వర్గసుఖము సేకూఱె నినుం. 177

క. అగణితదుఃఖాత్మక మిది, జగ మాతఁడు దీనిఁ బాయుంగి సౌఖ్యాత్మక మై
వగ చింతలఁ జెరనియ, జగమునఁ బుణ్యాత్మపురుషసంగతి నడఁచెన్. 178

వ. నీకు వగవ బని లేదు బ్రహ్మకల్పితం బైనయది నిశ్చయంబు నిరూపించి ధీరులు దెగినవారలకు వగవ రని చెప్పిన నాఁడు నకు నయ్యకంపనుం డిట్లనియె. 179

క. మునినాథ నీవు సెప్పఁగ, ననఘుం బగునీసమంచితాఖ్యానం బే
విని గతశోకుఁడ నైతిని, మనము ప్రియం బందె నతఁసమాధానమునన్. 180

వ. అనుచు వినతుం డగుటయు నమ్ముని దన పైనయుశోకవనంబునకుం జనియె నని పలికి పారాశర్యుండు. 181

క. ఈయితిహాసం బాయువు, శ్రీయును నారోగ్యములు విశిష్టగుణంబుల్
జేయు జనములకు జగతీన యక వ్రాసినఁ బఠించినం దగ వినినన్. 182

వ. అభిమన్యుండును భండనంబునఁ బిఱుసనక శరశరాసనాదివివిధాయుధంబులఁ బరబలంబుల బడలువఱచి చిరవీరస్వర్గసౌఖ్యంబును బ్రఖ్యాతియుం బడసె నీకు నడలం బని లే దని చెప్పిన విని ధర్మతనయుండు దనమనంబున నుత్తమ క్షత్త్రధర్మంబు తెఱం గిట్టిద యగుట దలపోసియు శూరులు పుణ్యలోకంబున సుఖం బుండుటయుం దెలిసియు నెవ్వగ విడిచి వెండియు వేదవ్యాసమునీశ్వ రుతో ని ట్లనియె. 183

ఆ. మును ప్రసిద్ధిఁ బొంది చనినభూపాలక, శ్రేష్ఠు లెవ్విధమునఁ జేసిరొక్కొ
క్రతువు లవ్విశిష్టకర్మజాతముఁ దెలి,యంగఁ జెప్పి నన్ను నాదరింపు. 184

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతితలంపు గనుంగొని కృష్ణద్వైపాయనుండు నీ వి ట్లడుగుట నీకొడుకు దొంటిమహారాజులయట్టివాఁడు గావున నక్కుమారులకు వారలకుం బుణ్యగతిదాగతమ్యం బెట్టిదియో యని [1]యరయుట గా నోపు నని యూహించెద ననవుడు నతండు మీఁదివ్యచిత్తంబున నవధరించినదానిం గా దన నెట్లు వచ్చు నవ్వానిని విన వలతు నానతి యిండు. 185

చ. అనుటయు నమ్మునిప్రవరుఁ డాతని కి ట్లను నధ్వరప్రవ
ర్తనులుఁ దపఃప్రదీప్తులును దానసమగ్రు లుదాత్తశీలురుం
జనియెడు నట్టిచోటు లొక[2]సంపద యే రణశూరకోటి క
ర్జునసుతుఁ డత్త్యుదాత్త మగుచోట సుఖస్థితి నుండు భూవరా. 186

వ. అది యట్లుండె మహాత్ము లయినమహీపతులవరిష్ఠకర్మానుష్ఠానంబుల తెఱంగెఱుంగుట మేల కాదె యంత లంతలు మానుసులు మడిసిరి గాని పుడమి నిత్యులై నిలువం బడ రది వినుటయు నీమనోరోగశమనంబు సేయుం జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 187

వేదవ్యాసమునీంద్రుఁడు ధర్మజునకు సువర్ణష్ఠీవిచరిత్రంబు సెప్పుట.

క. జనపాలక సృంజయుఁ డను, మనుజేంద్రుఁడు పుణ్యమూర్తి మహిమాస్పదుఁ డి
వ్వననిధివలయములోనియ,వని నొక్కఁడ యేలు దుర్నివారస్ఫురణన్. 188

వ. సంతానార్థి యయి సంతతంబును భూసురపూజనంబులు సేయుచుండు నానరపతికి నారదుండు సఖుం డగుట నతనిపాలికిఁ బలుమాఱు నరుగుదెంచుచుండు నొక్కనాఁడు విప్రవరు లతిప్రయత్నంబునం గూడికొని యమ్మునివరునితో నిమ్మహీపతికోర్కి దీర్ప వలదే యని చెప్పిన. 189

క. అతఁ డతనితోడ భవదీప్సిత మెయ్యది నాకు నేల చెప్ప వనుడు నం
చితగుణుఁడు రూపసియు నగు, సుతుఁ గోరుదు నెపుడు నేను సురగణవంద్యా.

వ. అక్కుమారుండును మూత్రపురీషలాలాశ్రుస్వేదంబులు సువర్ణంబు లగునట్టి వాఁడు గావలయు ననిన నమ్మహీపతికి [నమ్మహాత్ముం డవ్వరం బిచ్చె నాసృంజ

1 యరయుటకుం గా నోపు. 2 సంప్రతియే.

యుండు నత్తైలంగుతనయుఁ బడసి సువర్ణష్ఠీవి యనుపేరికిఁ బ్రియంబునం బెను
చుచు వానివలనం గనకం బనుదినంబు నుత్తరోత్తరాభివృద్ధి యగుచుండ సమృద్ధి
నొంది శయనాసనసదనప్రాకారప్రభృతిసమస్తవస్తువులును గాంచనమయంబులు
గావించికొని యసమానమహిమానందంబునం బ్రకాశించె. 191

క. విలసిల్లుచు నుండఁగ మ్రుచ్చిలి పట్టి సుపమానునోరఁ జీర దుఃఖిని కొం
గలు లగుచోరులు గొందఱు, వెలువెడఁ గొనిపోయి దయ్యె విపినములోనన్.

ఆ. కడుపు వ్రచ్చి యొడలు గలయంగ జల్లించి, పాసి పాసి చూచి పసిఁడి గాన
కచట శవము వైచి యరుగుచు నుండె తత్కర్మఫలముఁ గష్టు గలఁచుటయును.

వ. ఆపాపాత్ములు దమలోనం గలహించి యొండొరుల నధియించి యందఱు నధో
గతిం జెందిరి సృంజయుండును గొడుకుం గానక వెదకి తత్కళేబరంబు గని పర
లోకక్రియలు నివర్తించి శోకంబునం బలవించుచు నున్న నన్నరేంద్రుకడకు
నారదుం డరుగుదెంచి యతని చేత సర్చితుండై. 194

క. జననాథ యిట్లు శోకంబునఁ గుందినఁ దనువు విడిచి పోదె చనునులు స
చ్చినవారలు నత్తురె యేడ్చినఁ జెలిమిం జేసి హితము సెప్పెద నీకును. 195

షోడశరాజచరిత్రము.

వ. అవధానాయత్తం బగుచిత్తంబుతో వినుము ని యిట్లనియె. 196

సీ. సంవర్తుఁ డనుమహాసంయమి దేవతాగురుతోడి యీసున నరుగుదెంచి
పూని యుపద్రష్టయై నడపంగ హిమాచలపాదంబునందు శక్ర
వరుణప్రభృతులైన సురలు మహామునీంద్రులును సహాయులై మెలఁగుచుండ
శాలాప్రముఖభవ్యసాధనంబులు గనకమయంబులుగ వస్త్రకాంచనాజ్య

ఆ. దధిపయఃఫలాదితర్పణద్రవ్యసమృద్ధి సకల జనులు మెచ్చఁ బెక్కు
లధ్వరములు సేసె నట్టిమరుత్తుండు, నిత్యపదవి నుండ నేర్చె నయ్య. 197

సీ. సన్మార్గమున రాజ్యసంపద నొంది భూసురపూజ లొనరించి సువ్రతముల
బృందారకులఁ బ్రీతిఁ బొందించెఁ దన కీర్తిఁ బర్జన్యుఁ డేఁటేటఁ బసిఁడివాన
కనకమయము లైనకర్కటరుషభనక్రకూర్మచయముతోడఁ గురియు చుండ
నయ్యర్థ మెల్ల ధనార్థుల కిచ్చుచుఁ గురుజాంగలంబున బరమనిష్ఠ

ఆ. నశ్వమేధముఖము లైనరాజార్హయజ్ఞములు పెక్కు సేసె సకలజనులుఁ
బొగడునట్టిపాట నెగడె సుహోత్రుఁ డవ్విభుఁడు దెగియె ననఁగ వినమె యధిప.

సీ. కాంచనాలంకారకాంతంబు లై రూఢి కెక్కినగజములు పెక్కువేలు
జవసత్త్వరూపాదిసకలగుణములఁ బెంపెసఁగినహయము లనేకలక్ష
లమలసువర్ణమయము లగుకొమ్ములం గొమరారుపశువులు గోటు లూర్జి
తాంగకవిలసదజావికంబులు గణనాతీతములు గన్యల ప్రమేయ

ఆ. లఖిలరత్నవిరచితాభరణంబు లనల్పములు మహీసురావళులకు

నిచ్చి చేసెఁ గ్రతువు లెన్ని యేనియు నంగుఁ, డతఁడు నన్యలోకగతుఁడు గాఁడె.

సీ. ఏడుదీవులయందుఁ గ్రీడాగతులఁ దన రథము చరింప నరాతు లనఁగ
వినియు నెఱుంగక విభవమూర్జించుచోఁ బ్రజల నొప్పింపనిపరమపుణ్య
కర్మంబునకు మెచ్చి నారనంబునఁ దన కతియథనము ఫాలాక్షుఁ డొసఁగ
నశ్వమేధములు జాహ్నవిపాంత శిష్టజనాకీర్ణములుగఁ బెక్కు చరించెఁ

ఆ. దారకములు వృష్టిధారలు లెక్కింప, వచ్చుఁ గాని యతనియిచ్చుగోవు
లెన్నఁ గొలఁది గాదు సన్నుతిపాత్రమా, శిబికి నుర్వి నునికి సెల్లె నెట్లు. 200

సీ. యౌవనంబునఁ దప మాచరింపఁగఁ దండ్రి పంపున నరిగిన పెంపుకలిమి
సేతువు జలధిఁ బ్రఖ్యాతంబుగా నొనర్చినమర్త్యలోకపావనవిభూతి
త్రైలోక్యకంటకు దశముఖు బంధుయుక్తంబుగాఁ జంపినకలితనమ్ము
బాలురమరణంబు వాటిల్ల కుండంగఁజేసినయత్యంతచిత్రమహిమ

ఆ. గలిగి యశ్వమేధములు మున్నుగా ననేకాధ్వరము లొనర్చి యఖిలజనులఁ
దల్లి వోలె నసని దశరథసుముండు, గాలవశత నొందెఁ గాదె యధిప. 201

సీ. పూర్వవంశ్యులఁ గాచఁ బూని వియద్గంగ నవని భాగీరథి యనఁగఁ బఱపి
శక్రుండు మెచ్చఁ బరాక్రమంబునఁ జేర్చి యప్రతిహతముగ నశ్వమేధ
యాగంబు లొనరించునప్పుడు వేయువే లరదంబులందుఁ గన్యల నలంకృ
తలఁ జేసి నునిచి రథంబు రథంబున కిభములు నూఱునూఱు[1] జేసి యేనుఁ

తే. గేనుఁగునకుగుఱ్ఱములు వేయేసిపాటి, హయము హయమునకట్లగోచయమమర్చి
భూరిభూరియుతంబుగ భూసురులకు, నొసఁగినట్టిభగీరథుం డున్నవాఁడె. 202

సీ. అర్థివిశ్వావసుండాదిగాఁ గలుగుగంధర్వులు హృద్యవాదన మొనర్ప
నప్సరోనికురుంబ మాటలుఁ బాటలు నై వినోదింపంగ నమరగణము
బహువిధాలంకారసభంగుల విన్నాణములు సూప దివ్యమునులు నుతింప
మనుజలోకం బెల్లఁ గనకాన్న వస్త్రభూషణదానములఁ దృప్తి నొనఁగ నశ్వ

ఆ. మేధసమితిఁ జేసి మెప్పించె నింద్రుని, శతతమాధ్వరమున నతఁడు హయము
నాస పడిన నిచ్చె నాదిలీపునిఁ జూపు,మా ధరిత్రి నిపుడు మనుజనాథ. 203

సీ. జనన మాదిగఁ బాకశాసనుకరమునఁ బ్రభవించునేయును బాలుఁ ద్రావి
ద్వాదశదినము లాతఁడు గారవింపంగ [2]వర్ధిల్లి పండ్రెండువత్సరముల
ప్రాయమై రాజ్యసంప్రాప్తికి నేతెంచి యర్కునియుదయంబు నస్తమయము
నగుపట్టు పొలిమేర గ్లైనమహాక్షేత్ర మంతయు నొక్కండ యనుభవించి

ఆ యన్నపర్వతముల నాజ్యనదుల విప్రభోజనము లొనర్చి రాజసూయ
ములును నశ్వమేధములుఁ జేసె మాంధాతృఁ, డింద నిలిచెనే నరేంద్రముఖ్య.

సీ. అనిమిషాసురయుద్ధమున నసురావళి సమయించి వర్ణాశ్రమముల నేర్ప

ఱేర్చి. 2 వర్ధించి.

రించి భూమి యలంకరించి యగ్నిష్టోమ హయమేధ వాజపేయాతిరాత్ర
పౌండరీకము లనఁ బరఁగినయధ్వరంబు లనేకములు సేసి భూసురులకు
నఖిలభూములఁ గలయర్థంబు లెల్లను దన కని యేమియు నునుప కిచ్చె
ఆ. శుక్రునల్లుఁ డనఁగ శోభిల్లుతనయందు, ధర్మతత్త్వ మూర్జితముగ నిముడ
నిక్కుఁ డై యయాతి నెగడె శాశ్వతుఁ డయ్యె, నే నృపాల యమ్మహీశ్వరుండు
సీ. ఓర్వక పెక్కండ్రు దుర్వీశు లొక్కటఁ బై నెత్తివచ్చిన భండనమున
వారి హేతిచ్ఛత్రవాహనధ్వజములు నఱికిన నడునడు నడికి వార
లభయంబు వేఁడిన నందఱఁ గృపఁ గాచి యేలె నీపెన్నేల యొప్పఁ దాన
కొని యధ్వరములు పెక్కు లొనర్చి వేడుకఁ బాయసన్నులు సపూపములు మోద
ఆ. కములు లోనుగాఁగఁ గలవంటకముల సుర్వీసురావళులనుఁ బ్రీతిఁ జేసి
దక్షిణలుగ మణివితానంబు లిచ్చిన, యంబరీషుఁ డేమి యయ్యెఁ జెపుమ. 206
సీ. లక్ష భార్యల నుపలాలించి యొక్కొక్క వెలఁదికి వేవుర వేవు రాత్మ
జులుగాఁగఁ బదిగోటు లలఘుమూర్తులఁ గాంచె వారును దోర్బలోర్జ్వలులు నార్య
చరితులు నై పేర్చి తురగమేధంబు లందఱు బహుదక్షిణోదాత్తభంగిఁ
జేయుచుఁ దనపంపు సేసి వర్తింపంగఁ దానును విశ్రుతాధ్వరము లొప్పఁ
తే. బెంపు సొంపును సువ్రతసంపదయును
నిర్మలశ్రద్ధయును గర్మనిపుణతయును
నెఱయ శశిబిందుఁ డొనరించి నెగడె నతఁడు
వడయఁ జాలెనె యొన్నఁడుఁ జెడనియొడలు. 207

సీ. అధికతపంబున నగ్ని నారాధించి ప్రత్యక్ష మగుటయు బ్రహ్మచర్య
వృత్తంబు దమమును వేదవిత్త్వము సహింపయు బాత్రదానంబు శమము వరము
గాఁ గోరికొని వేదికాస్థలి మణికనకాత్మక మై ముప్పదాఱుయోజ
నముల దైర్ఘ్యము నంత కమరువిస్తారంబుఁ గలుగంగ నొనరించి క్రతువు సేసి
తే. విప్రతతులకు దాని నతిప్రియముగ
నిచ్చి తనపేర గయ నుతి కెక్కు వటము
పొగడు వడయంగఁ బుణ్యుఁ డై నెగడె గయుఁడు
భూవరోత్తమ యతఁ డెందుఁ బోయెఁ జెపుమ. 208
సీ. ఇరువదివేవురు పరిణతపాచకు లభ్యాగతులకును నతిథులకును
బాటించి క్రొత్తగాఁ బవలును రేలును వలయున్నము లిడ వెలసెఁ బశువు
లర్థి నుత్తమగతికై తామ చనుదేర విశసించు నమరులు వేడ్కతోడఁ
బొడసూపి కడు పారఁ గుడువ హవిర్భాగములు వెట్టు నివ్విధమున మహోద్భ
తే. తముగ నొనరించె సత్త్రయాగము దదుత్సవంబు గొనియాడవచ్చినవార లెల్లఁ
బ్రకటపుణ్యాత్ముఁ డనన నొప్పె రంతిదేవుఁ, డవ్విభునకును వలసె లోకాంతరంబు.

సీ. శరభ సింహవ్యాఘ్రసత్త్వచయంబుల నేడికలెట్లట్లు యెక్కియాడి
కట్టుచు విడుచుచుఁ గణ్వాశ్రమంబున దమియింపఁగా సర్వదమననామ
మిడిరి యెవ్వని పరంపర మహారాజ్యపదస్థుఁడై కాళిందితటమునందు
భాగీరథీతీరభాగంబునను సహస్రాతిసమీపంబున వాజిమేధ
తే. రాజసూయాదివివిధాధ్వరము లొనర్చి, కనకనిర్మితకరితురంగమరథంబు
లసదృశప్రీతి విప్రుల కొసఁగె భరతుఁ, డన్న రేంద్రచంద్రుండును జన్నవాఁడ.
సీ. మిత్త్రుఁ బన్నంబునై మెలఁగంగఁ దనరథప్రముఖవాహనములఁ బఱప ననువు
గాకున్న మేదినిఁ గడు సమస్థలిగాఁగ వెరవున నొనరించి విశ్రుతముగఁ
దనపేరఁ బృథివి నాఁ జనఁ జేసి గోరూపధారిణి యయ్యవసుమతి నమరగణముఁ
బనిచి యోషధులును బహురత్నములుఁ బిదికించి జగంబుఁ బోషించెఁ బృథుఁడు
తే. నేనె నానాధ్వరము లవి సెప్పనేల, సకలధాత్రిఁ గుబ్రాహ్మణసమితి కిచ్చె
నమ్మహానుభావునకును నతులయశము, గాక సుస్థిర మయ్యెనే కాయ మనఘ. 211
సీ. బ్రహ్మవిద్వేషంబు పరికించి కోపించి యవిధేయుఁడై నసహస్రబాహుఁ
బరిమార్చి నృపతులఁ బరమిడి తునుమాడె నిరువదియొక్కమా రెల్లచోట
నందఱ యేలెదునన్ని భూములుఁ దాన యేలె ధర్మోజ్జ్వలపాలనమున
రాజయోగ్యములు ధనసురాష్ట్రంబులు నగునధ్వరములు పెక్కాచరించెఁ
ఆ. గశ్యపునకు నిచ్చి కాశ్యపి యనుపేరఁ, జనఁగఁ జేసె సుర్వి జామదగ్న్యు
వినమె యమ్మహాత్ముఁడును బరతోషని, భ్రాంతి గలిగెనేని బ్రదుక లేఁడు. 212
చ. నలువురి నీకు నష్టుజనాయకు లేమిటఁ జూడ వచ్చినం
దలఁప భవత్సుతుండును సువాత్త్మజుఁ బాగణంబు నొందెనుం
గలయది దీనికేల యధికం బగు నెవ్వగ నింత నొవ్వని
త్తెలివి మనంబునం జొనుపు ధీరతసాంగతఁ గూర్పు నేర్పునన్. 213
వ. అని నారదుండు. 214
తే. ఆయువును బుణ్యమును జిరశ్రీయుఁ జేయుఁ, జాలు షోడశరాజన్యచరిత మిట్లు
సెప్ప నేర్పడఁగాఁ బిని సృంజయుండు, పాండవాగ్రజ యేమియుఁ బలుకకుండె.
చ. పలుకక యున్న యప్ధరణిపాలుఁ గనుంగొని యమ్మునీంద్రుఁ డేఁ
దెలియఁగఁ జెప్పినంతయు సుస్థిరమై భవదీయబుద్ధియం
దొలసెనొ బూదిలోనఁ గ్రమ మొందఁగ వేల్చిన నేయివోలె ని
ష్ఫలమయి పోయెనో యనుడుఁ బ్రాంజలి యై తగ నాతఁ డిట్లనున్. 216
తే. పుత్త్రశోకాపహంబును బుణ్యతమము, నైనయాఖ్యానమున నాదుమానసంబు
కలఁక యంతయుఁ బాసె నిష్కల్మషుండ, నైతి నీదయఁ జేసి సంయమివరేణ్య.
వ. అనిన విని యత్తపోధనుండు ప్రీతుండై నీకిష్టవరంబు నడుగు మిచ్చెదననుటయు
సృంజయుండును దేవా నీవు ప్రసన్నుండ వగునంతకంటె మిక్కిలివలయునది

రయ్యయ్యాది భవత్ప్రసాదభాజనంబు లయినవారికి దుర్లభంబు లగువస్తువులుంగలవే యనుటయు నమ్మునివరుండు. 218

క. మ్రుచ్చులమూఢత్వమునం, జచ్చి నరకవాసమునకుఁ జనినారనఁగా నేఁ
డెచ్చెద మగుడఁగ వే నీ, కిచ్చెద నగ ప్రపగు మింక నేనియు నధిపా 219

వ. అని చెప్పిన. 220

క. దేవముని యిమ్మెయిం దగు, దీవన యిచ్చుటయు నరుగుదెంచె సువర్ణ
ష్ఠీవి గడు నద్భుతంబుగ, నావిభుఁడును బ్రమోదసంభృతాత్ముం డగుచున్. 221

వ. ఇవ్విధంబున నత్తపస్వి యిచ్చిన మునుకుమారునకు సృంజయుండు డుపస్త్రశిశు గావించి వివాహంబొనరించి యతండు యాగంబులం ద్యాగంబుల భోగంబులం దనమనంబునకుఁ బ్రియంబు సేయుచు సంతానవంతుం డై నెగడిన నతం డత్యంతసంతోషంబునం బొదలె నిట్లు సువర్ణష్ఠీవి యుశితుండై సుతుండును సత్యశీలుండును నయాగకర్తయు నత్యాగనిరతుండును సభోగభాగియు సంతానవంతుండును నగుసమయంబున నసుయుటకారణంబు గా నన్నాగరాంగిన గాదుణ్యంబునం గ్రమ్మఱ వానిం గలిగించె సరి యిట్టుండె నవ్విశేషంబు లన్నియును సంపన్నంబు లయి శౌర్యంబున శత్రుధైర్యంబు దూలించి మేలిమి నడచి నాకలోకసౌఖ్యం బునం బొందినవాసవపౌత్త్రునకు వగచుట వివేకంబు తెలుపు గాదు విను మీలోకంబు దుఃఖబహుళం బగుటం దపోదానాద్యనుష్ఠానంబుల మానవులు సురలోకసుఖంబు సాధింపంజూచుట సుప్రసిద్ధంబు గాదె నీ వయ్యభిమన్యునందనుఁ డెట్టి పుణ్యపరులకుం బడయ నరిది యగుపదంబున సునికి నెఱిఁగుటకును బావనంబులైనపలువురుభూపతులవృత్తాంతంబులు వినుటకును ఫలం బయినపరిజ్ఞానంబున సమాధానసుస్థిరుండవై యుండుము పోయి వచ్చెద నని పలికి పాండవాగ్రజున కంతర్ధానంబు సేయుటయును ధర్మసూనుం డుపశమితశోకుం డగుచున్న విన్వచ్చుండువచ్చినవానితో నే మనువాఁడ ననుతలంపు పుట్టి సుంత కుందె నని సంజయుండు సెప్పుటయు. 222

తే. అతనితో ధృతరాష్ట్రుఁ డి ట్లనియెఁ గ్రీడి, సంగరమున సంశప్తకసమితి నేమి
సేసె సుతువార్తయెవ్వరు సెప్పి రాతఁ, డట్లు దెగుటగొఱింగి గయ్యగుయ్యఁజెపుమ.

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లనుఁ బేరడవులు దహించుననలముచందం
బున సంశప్తకసేనల, ననిమిషపతిసుతుఁడు దీవ్రుఁడై పోరి వుచ్చెన్. 224

—— అర్జునుఁడు శిబిరంబునకు వచ్చునెడ దుర్నిమిత్తంబులం గని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట. ——

వ. అట్లు మర్దించి మగుడునప్పుడు మాధవు నాలోకించి. 225

చ. కలయఁగ దుర్నిమిత్తములు గానఁగ నయ్యె మదీయచిత్తముం
గలఁగెడు మేను వ్రానుపడఁగాఁ దొడఁగెఁ గురుఁ డారయంగఁ గే
వలుఁడె నృపాలుఁ డెదెసకు వచ్చెనో యన్న నతండు రాజుఁ ద
మ్ములు సఖు లొండుమై నశుభముం గల దిప్పు డెఱుంగ నయ్యెడున్. 226

వ అని పలికెఁ దదనంతరంబ యద్దామోదరధనంజయులు సంధ్యాసమయసముచిత కరణీయంబు లాచరించి యరుగుదెంచి నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రది చిట్లిన చిత్ర రూపంబులు గలకుడ్యంబునుం బోలె వివర్ణాకారు లైనజనులవలనం బాడఱి యున్నం దత్ప్రకారం బనుసంధించి యన్నరుండు నారాయణున కి ట్లనియె. 227

క సైనికులు నన్నుఁ గనుఁగొని, యాననములు వాంచి తొలఁగి యరిగెద రది యే
మో నేఁడు వేణువీణా, గానస్వనములును వీటఁ గలుగవు కృష్ణా 228

క. ఈమేలు ప్రజ కొనర్చిన, యామహీశునకు నెలవు గొంతియగ్రతనయుఁడో
భీముఁడొకో తమ్ముఁగుఱ్ఱలో,కో మఱి యెవ్వరొకో తలఁపు గొలఁదికి మీఱెన్

ఆ అలరుమొగముతోడ నభిమన్యుఁ డేలొకో, యెదురు రాఁడు నాకు నెట్టివార్త
చెవులు సోఁకునొక్కొ చే పెట్టికలఁచిన, భంగిఁ ద్రిప్పికొనఁ దొడంగె మనము.

క పలుకూటల కిటు మఱుమాటలు పలుకనికృష్ణుతో నడలు మది మొలవం
బలుకుచు ధర్మసుతునివిడి,దల కరిగెను మోము వెల్లఁదనమునఁ గదురన్. 231

వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యన్నరపతి బంధుమిత్త్రులును మాన్యరాజన్యులుం దానును నొక్కయెడ నున్నం దత్ప్రదేశంబునకుం గేశవుండును దోడిన చనం జని వారమ్మలించి యునికియు వారలలోన సుభద్రాసూనుండు లేమియుం జూచి సవ్యసాచి యడుగులు దొట్రుపడ నక్కొలువులోనికిం బోయి కలయం గనుంగొని యెలుంగు ంల్పడ ని ట్లనియె 232

క. ఆననములు వెలువెల్లం, గా నడ లొదవినది మీకుఁ గానఁ [1]దడవ మీ
లో నభిమన్యుఁడు లేఁ డే,మో నాకుం జెప్పఁ డేల యూరక యుండన్. 233

క. ధనురాచార్యుఁడు దగఁ బన్నినపద్మవ్యూహ మొరులు నేరరు చొరు మం
చనుమానింప కతనిఁ జొరు, మనుచు గదా మీరుపాయ మాఱడిఁబోవన్. 234

ఉ. అమ్మొన సొచ్చుచొప్పు దెలియంగ విని నంతియ కాని యిమ్ములం
గ్రమ్మఱుభంగి వాఁడు వినఁగానఁడు దీని నెఱుంగ కున్కిఁ బా
పమ్మునఁ బోయి మీరు సొరఁ బంచిన నుక్కునఁ జొచ్చి యోధబృం
దమ్ములచేత మ్రగ్గఁడు గదా కురువీరులు సుట్టు ముట్టినన్. 235

మ. హరిమేనల్లుఁడు గొంతికూర్చుమనుమం డస్మత్తనూజుండు సం
గరకేళీనిపుణుండు దివ్యశరశిక్షాశాలి యవ్వీరు నె
వ్వరొకో నేలకుఁ దెచ్చి రొక్కరునిచే వాఁ డేల చిక్కుం బొరిం
బొరిఁ బెక్కండ్రుర విచ్చుచుం బొదువుచుం బోరాట గల్గెం జుమీ. 236

క. గురులకు భక్తుఁ డుదారుఁడు, గరుణ గలఁడు శౌర్యధైర్యగాంభీర్యధురం
ధరుఁడు [2]మొగ మోడు నాసుర,వరపౌత్త్రుఁడు లేమి కోర్వ వచ్చునె చెప్పఁడా.

క. అన్నగుమోమును నత్తెలి,గన్నులు నవ్వెడఁదయురముఁ గన్నారంగాఁ

1 బడఁడు. 2 మొగమోడునే సుర.

గన్నను బ్రదుకుదుఁ గానక, యున్నను బ్రాణంబు లెట్టు లుండఁగ నేర్చున్. 238

సీ. హంసతూలికపాన్పునందుఁ [1]బొందెడుమేను కఠినంపునేలతోఁ గదిసె నేఁడు
గొడుగులనీడ పై నడరఁ జెన్నగుమోము పొరిఁ బస్వపెందూలి గ్రుంగె నేఁడు
లలనలు లీలమైఁ గొలువ నుండెడుభోగి వఱభులలో నున్నవాఁడు నేఁడు
నానాజనములకు నాథుఁడై శోభిల్లుదొర యనాథత్వంబుఁ బొందె నేఁడు
ఆ. వినయరతుఁడు హృదయవిదుఁడు సుభద్రగారాబుపట్టి మగలంజు మాన
ధనుఁడు దివిజరాజుమనుమఁడు నాచెలి, కాఁడు ముద్దులాఁడు లేఁడు నేఁడు. 239

ఉ. అక్కట మందభాగ్యునకు నక్కితనూభవసత్త్వ మెవ్విధిన్
దక్కు విధాత నిర్దయుఁడు దొడంబడునే కడుమేలివస్తువుల్
పెక్కుదినంబు లుక్కి యరిబృందము పిల్చినఁ బోటుబంటనై
యక్కడ కేల పోయితి మహాగుణభూషణుఁ గోలుపోయితిన్. 240

వ. అనుచుఁ జదికిలంబడి ఫల్గునుండు. 241

ఉ. హా యను ధర్మరాజతనయా యను నన్నెడఁబాయ నీకుఁ జ
న్నే యనుఁ దల్లి నేఁడు జనునే యనుఁ గృష్ణుఁడు నీడె వచ్చెం
వే యను నొంటి వోకఁ దగవే యను నేగతిఁ బోవువాఁడ నే
నో యభిమన్యుఁడా యనుఁ బ్రియోక్తుల నుత్తరఁ దేర్చవే యనున్. 242

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించి యుధిష్ఠిరునాననం బాలోకించి. 243

ఉ. పావని నేరి యుండఁడొకొ పార్షతుఁ డచ్చట లేఁడె యొండుపైఁ
బోవఁగఁ బంచితే ద్రుపదుఁ బోరికి సాత్యకి రాక తక్కెనే
భూవర మత్స్యనాథుఁ డెట వోయెనొ దెప్పరమైన నీకుసుం
గావఁగ రాక తక్కెనొ తెగం గత మేమి సుభద్రపట్టికిన్. 244

అర్జునుఁడు ధర్మరాజునభిమన్యుండు చచ్చినవిధంబు నడుగుట

క. పడుఁగాక యేమి పగఱం, గడిమి మెఱసి చంప నోంపఁ గనియెనె నృప నీ
కొడుకిట యట సూడక యెక్కుడుమగఁటిమి నుఱికి పేరు గొనియెనె పోరన్.

వ. అని పలికి నిట్టూర్పు నిగిడించి చింతించి. 246

చ. పలువురు సుట్టు ముట్టికొని బాణకృపాణముఖాస్త్రశస్త్రసం
క్షతులఁ గడు నొంపఁగా దనకుఁ దోడ్పడువారలు లేక నా మదిం
[2]దలఁపఁడె యత్తఱిన్ రిపువధంబున కెయ్యది తండ్రి యేను గొం
దలమునఁ బొంగ కుండ నని తాఁ బలుమాఱును జీర కుండునే. 247

క. అక్కట తప్పఁ దలంచితి, నక్కొలఁదులవాఁడె కృష్ణునల్లుఁడు పోరన్
స్రుక్కునె బాహాగర్వము, దక్కునె నాకొడుకు మిన్ను [3]దలపైఁ బడినన్. 248

ఆ. పిన్ననగవుతోడఁ జెన్నెసలారుసౌభద్రుమొగము సూడఁ బడయకున్న

---

1 బొందెడు మేను. 2 దలఁపఁడె. 3 దలపైఁ బడినన్.

వాఁడ నామనంబు వ్రయ్యలై పోదిని, తాతఁ జేసినది యొకో తలంప 249
క. పలువురు క్రూరత బాలునిఁ, జలముకొని వధించునపుడు శౌరి నిన్నుం
దలఁపరొకో మనముల వ్రారలు దానికి [1]నేమి సీఁగ రాదయ్యెడినో. 250
క. కటకట పేరినపెన్నె,త్తుట జొత్తిల్లి యున్న మేనితోఁ గొడుకేచ
క్కటిఁ బడి యున్నాఁడో య,చ్చోటు సూపెడువారు లేరె చూచెద వానిన్.
సీ. పడి యుండి వాఁ డిలఁ బొడిచినచందురు క్రియఁ దత్తలము వెలిఁగింప కున్నె
యే మని నాతోడఁ బ్రేముడించునొకో సుభద్ర పుత్రునిఁ జూడఁబడయ కున్కిఁ
బగతుర నిర్జించి మొగముపోటుల నొచ్చి పొడసూపరాఁ డయ్యెఁ గొడుకు నాకు
నడలునఁ దల్లడపడియెడు ద్రౌపది వంత మాన్పింప నెవ్వరికి వశమె
తే. యని యలంతమైఁ బలుమాట లాడుచుండి
తలఁచి మఱియును ధర్మనందనునియాన
నంబు వీక్షించి నిర్జరనాథతనయుఁ
డెలుఁగు గుత్తుకఁ దగులంగ నిట్టు లనియె. 252
వ. సంశప్తకసమితితోడం దమకించి పోరి పోరి కౌరవసైనికులసింహనాదంబుల వింటి
నప్పు డెలుం గెత్తి యుయుత్సుం డాడినమాటల నాకర్ణించితి. 253
సీ. పెనఁగంగఁ జాలరు బీభత్సుతో మీరు బాలుని నొక్కరుఁ బలువు రిట్లు
సంపితి రిది మీకు సంతోషకాలమే యేడ్తురు గా కార్వ నేల చెప్పుఁడ
హరికి నప్తుసునకు నప్రియం బొనరించి బ్రతుకంగ వచ్చునే భువన కైన
నది యట్టు లుండె నీయధికపాపముఫలం బెట్లును జెఱుపక యేల తక్కు
ఆ. ననియె నివ్విధమున నరిసేనయోధుల, నతఁడు వలుక వీనులార వినియుఁ
దెలియ నైతి వాసుదేవుండు [2]వినియెన, యని తలంచి దాని నంత గొనక. 254
క. మనుజాధిప తగుసమయం,బున నీ వెఱిఁగింపఁ గన్నఁ బొరివుచ్చనె వే
చను దెంచి నీసుతుం బొది,వినయెడఁ దత్కౄరయోధవీరుల నెల్లన్. 255
క. అని పలికి మఱియుఁ గొడుకుం, బనవుచు శోకమున మునుఁగుఫల్గునునిఁ దగం
దనకరములఁ బొదువుచు న్నిట్లను హరి చిత్తంబులోన నడ లూనంగాన్. 256
చ. ఇటు దగునయ్య శూరులకు నెల్లను బోకడ యిట్ల కాదె యే
మిటికి నలందురఁ మొనలు మేకొని యాయుధజీవనంబు నూఁ
దుటయు నెఱుంగవే రిపులఁ ద్రుంచి యశం బిల నించి పుత్త్రుఁ డె
క్కటి దివిచూఱకోల్ ప్రియము కా కిది యప్రియమే తలంపఁగాన్. 257
ఆ. ఎఱుఁగ వలయుదాని నెఱిఁగి కోవిదుఁ డగు,నట్టి నీకు వగవ నగునె పార్థ
నీదువంత సూచి నీవార లందఱు, దీను లై రి వీరిఁ దేర్పవలదె. 258
వ. వీరలం జూచి తగుమాట లాడు మనిన నత్యంతశోకాక్రాంతస్వాంతుం డగుచు
సుభద్రాకాంతుండు గద్గదకంఠంబుతోడం దోడంబుట్టువుల కి ట్లనియె. 259

---

1 నేమి యెఱుఁగ రాద. 2 వినియెనే, యని......నంత గొనన.

చ. మనసిజమూర్తి యైనయభిమన్యునిమాటలు వీనులార నే
విన వలతుం దదీయమృదువేడ్క నొనర్చినవారు గ్రక్కునం
జని తగ వానిఁ గాంచి సుఖసంతతి నెమ్మెయిఁ జరియించునట్లుగా
ననిచెద నేఁటిపోరు దెలియం గలభంగియు మీరు సెప్పుఁడా. 260

వ. అని మఱియును 261

చ. అలవుఁ జలంబు శౌర్యమును నస్త్రమహత్త్వముఁ గల్గునిందఱుం
గలుగఁగ నెట్లు సచ్చు బలఘస్మరుచే నయినం బ్రచండదో
ర్బలవిభవాభిరాముఁడు సుభద్రసుతుం డిటు లెన్నిభంగులం
దలఁచినఁ బోల దేమిటికతంబున చామన మిట్లు లయ్యెనో. 262

క. మిమ్మును బాంచాలురఁ గడు, నమ్మి చెపితి వానిరక్షణమ్మునఁ బ్రౌఢ
త్వ మ్మిట్లు లేమి యొఱఁగినఁ, నెమ్మయిఁ గాచికొన నేననే యబ్బాలున్. 263

క. రథవితతి వఱపి మీరవి,తథముగఁ గవియంగ మిమ్ముఁ దాఁకి కలఁచి యే
రథికులు సమయించిరి యరి, మథనభుజావిభవు నక్కుమారోత్తమునిన్. 264

వ. అని యంత కంత కగ్గలించునమ్మలికంబునం గలంగి యంత నిలువక. 265

క. ఉక్కును నస్త్రబలము మీ, కెక్కుడియఁగ సాల నైరి రిందఱు నని స
య్యొక్కరుఁ గావఁగ మీరరి, తక్కున కోర్చితిరి మిమ్ముఁ దక్కన నేలా. 266

క. బలహీనులు సంగరభీ,తులు నగుమి మ్మేఱఁగి యొఱఁగి తొలఁగి తనూజుం
దలఁపక యొంటి మెలఁగువెం,గలి నగునను దూఱుకొందుఁ గా కేమందున్. 267

తే. మానుసులువోలె నున్నార లేసు లేని
తఱి మహాగుణశాలి నాతనయుఁ గాచి
కొనఁ గడంగర సింగారమునకుఁ గాక
మఱువులును గైదువులు మీకు మానమునకె. 268

వ. అని భంగించి యూర్పులు సందడింప మొగంబు బిగు వారం గ్రోధశోకంబులు మనంబున[1]ఁ బెనంగొనం గన్నీ రొలుక నూరకున్న నెల్లవారును సతనికి మాఱు పలుకను దేఱి చూడను వెఱచి యుండి రప్పు డచ్యుతుం డొక్కరుండు నను నయాలాపంబులం దేర్చుచుండం బాండవాగ్రజుండు గుపితాఖండలనిభుం డగు నాసవ్యసాచితో సాంత్వనస్వరంబున ని ట్లనియె. 269

ధర్మరా జర్జునుని కభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు సెప్పుట.

సీ. అనఘ సంశప్తకహననంబునకు నీవు సనిన నొడ్డన మేర్చికొని కడంగి
నడచి ద్రోణుని దలఁపడితి మవ్వీరుమోహార మేము సొరఁజాల మైతి మనఁగ
నేల తద్బాణార్చు లేర్చిన నక్కడఁ దేఱి చూడను లేక త్రిప్పికొంటి
మమ్మెయిన భేదింప నభిమన్యుఁ దోఁపుఁ బొమ్మనియెదు[2]తలఁపు నా కపుడు పుట్టి

1 ముప్పిరిగొనం. 2 బుద్ధి నా కపుడు.

ఆ. వానిఁ బిలిచి నీవు వాకిలిఁ బుచ్చు మం,దఱము మొగ్గరంబు దఱియఁ జొచ్చె
దము వడిని భవత్ప్రథంబున ననుడు నం,భోధి [1]సొచ్చుకరటిపోల్కిఁ జొచ్చి 270

క. నీయుపదేశముఁ దనచే, దోయిబలువుఁ దోఁడు గాఁగ ద్రోణుఁ గడచి వే
పోయి మొనఁ జొచ్చి సైన్యము,పాయువడఁగఁ గలఁగఁ జెదరఁ బఱవఁగఁజేసెన్.

క. కని కుంభజముఖ్యులు వా,నిన పొదువఁగ నేముఁ జొచ్చి నిరతిశయరయం
బున వానికిఁ దోడ్పడుటకు, జనఁ జన మా కడ్డపడియె సైంధవుఁడు వడిన్. 272

వ. అతండు రుద్రవరానుభావంబునం జేసి యత్యుద్రబలుం డగుట నే మతని మిగు
లం జాలక చిక్కితి మాసౌభద్రుం జుట్టు ముట్టి గురుకర్ణకృతవర్మకృపగురుపుత్త్రాది
యోధవీరులు పెక్కండ్రు సిక్కునఱుపం జేవ సెడక వాఁడు బలంబు మెఱయఁ
జలంబు నెఱయ నారాధేయప్రముఖులం బఱపియు బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు
లగు రాజుల రాజకుమారులఁ బలువురం జంపియు సొంపారెం బదంపడి పదా
తియు గదాపాణియు నై రథాంగపాణియల్లుండు దూఁగాడుచుం బోరాడునెడ
దుశ్శాసనతనయుండు దాఁకి వానిచే విరథుం డై తానును గద గొని పెలుచం
దలఁపడిరొ నత్తెఱంగున నైనగదారణంబున వారిరువురుం బరస్పరనిహతు లై
పడి రివ్విధంబున నక్కుమారుండు దనతండ్రులకును మామలకును రూఢి యగు
రణక్రీడం గీర్తిపరిస్ఫూర్తియు నాకలోకసుఖంబునుం జేకొనియె నని చెప్పుటయు.

క. తెల్లముగ సుతుపడుట విని, జల్లని డెందంబు సెవర సంధులు ప్రిదులం
దల్లడ మగ్గల మై మూర్ఛిల్లె నరుఁడు బంధు లెల్లఁ జేష్టలు దక్కన్. 274

వ. ఇట్లు పరవశుం డైనఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు గరతలంబుల నెత్తి నొక్కింతసేపునకు
సేదదేఱి సైంధవుం దలంచి యతండు. 275

ఆ. అవుడు గఱది యెత్తినగునాననంబుతో,బొమలు ముడిచి చెమట పొడమ మేను
కంప మొందఁ గనలు గదిరినకటికిన, వ్వెసక మెసఁగ నన్న కిట్టు లనియె. 276

మ. వినుఁడీ నాదుప్రతిజ్ఞ నీవు నిఖిలోర్వీనాథులున్ సింధురా
జు నవశ్యంబును నెల్లి సంపుదు భయస్థుం డై నినుం జొచ్చినన్
వనజాతున్ శరణంబు వేడినను గర్వం బేది నన్నుం దగం
గనినం బోరు దొఱంగి పోయిన నెఱుంగం గాని సత్యవ్రతా. 277

క. బాలధ్వంసకు నాదు,శ్శీలుం గాచుటకు నన్నుఁ జెనకిన నస్త్ర
జ్వాలలఁ గౌరవయోధులఁ, దూలించుచు వానిఁ గవియుదుం జటులగతిన్. 278

ఆ. ఇట్లు సేయ నైతినేని గురుద్రోహి, గతికి బ్రహ్మఘాతిగతికి మద్య
పానరతునిగతికి మానార్హజనపరి,వాదిగతికిఁ బోవువాఁడ నధిప. 279

వ. మఱియు నొకప్రతిన యవధరింపుము. 280

చ. అనిమిషదైత్యకింపురుషు లాదిగ నెవ్వరు వచ్చి కాచినం

1 సొచ్చు గరుడు పోల్కి.

దనుముదు నెల్లి సైంధవునిఁ దోయజమిత్త్రుఁడు గ్రుంకకుండునము
న్న నరవరేణ్య యిత్తెఱఁగు నా కొనరింపఁగ రాక యున్న నే
ననలము సొచ్చువాఁడ నృపు లందఱుఁ జూడఁగ గాండివంబుతోన్. 281

వ. అని పలుచుం బలికి యప్పరమకోదండంబు దెప్పించి సజ్యంబు గావించి గుణ
ధ్వని నిగుడం జేయుటయుఁ బద్మనాభుండును పాంచజన్యంబు పూరించె దేవేంద్ర
పుత్త్రుండు దేవదత్తం బొత్తె నన్నాదంబులును దత్సైనికసింహనాదంబులును
దూర్యనినదంబులును నింగి నొంగం జెలంగె నగ్గాండీవంబును నృత్తంబు సేసిన
చందంబు నొందె నస్త్రంబులు గవదొనలు వెలువడి వెలింగె నయ్యవసరంబున
గొండొక దెలివొంది పవననందనుం డప్పూరంబరసంగ[illegible] పీతించి. 28[?]

క. అతితీవ్రమైన నీదగు, ప్రతిన కుపోద్బలము గాఁగఁ బరఁగినభీమో
ద్ధతపాంచజన్యరవమున, ధృతి దూలకయున్నె కురుపతికి సింప్రసుఁగా. 283

వ. అని యగ్గించె నాసమయంబునం గోపంబు నంపునను బూనికిప్రభరంబునను
భీమసేనునిసల్లాపసౌహార్దంబునను దనదెంసంబుశోకంబు ఉందువడం గలయం
గనుంగొని విజయుని వందిమాగధసందోహంబులు సంస్తుతించె నట్టియెడ
నిక్కడ. 284

క. జననాథ పాంచజన్య,ధ్వనిఁ గూడి చెలంగు దేవదత్తరవంబుల్
విని భీతిసంభ్రమంబుల, మనసైన్యము లెల్ల ఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 285

క. అప్పుడు వేగవుఁజారులు, సెప్పిన నంతయు నెఱింగి సింధువిభుఁడు దా
గప్పెడునెవ్వగ పెల్లున, నిప్పులఁ బడినట్లు గాలు నిలువఁగ లేమిన్. 286

అర్జునునిప్రతిజ్ఞ విని సైంధవుఁడు భయపడి దుర్యోధనునితోఁ జెప్పుకొనుట.

క. చని యాప్తులైనబలవ, న్మనుజేంద్రులు గొలువ నున్నమానవనాథుం
గని యిట్లను [1]సిగ్గు గడచి, తనయుల్లముఁ గలఁచి వెఱపు దల్లడపెట్టన్. 287

ఉ. ఏ నొకరుండనే తనకు నెగ్గొనరించితి నేల నాపయిం
బూనినవాఁడు ఫల్గునుఁడు పోర వధింపఁగ [2]నట్టి పాడి మీ
కే నెఱిసంతసంబు వగపేటికి నా కెట యేని పోయెదన్
వానిప్రతిజ్ఞ కడ్డపడువారె సురాసురసిద్ధసాధ్యులున్. 288

వ. అనుచుం గొలువు గలయం గనుంగొని. 289

ఆ. ద్రోణకర్ణశల్యదుర్యోధనులుఁ గృప, బాహ్లికులును జముఁడు వట్టికొన్న
వాని నైనఁ గావ వలతురు వలచిన, నొల్ల కున్న నెట్టులొకొ యెఱుంగ. 290

వ. అని వెండియు. 291

క. పెదవులు దడుపుచుఁ గాల్గొల్, గుదివడ వడఁకుచు మనంబు గొందలపడఁగా
నిదియేటిమాట లాడెర, దుదిఁ బార్థుఁడు గానకుండఁ దొలఁగన వలయున్. 292

---

1 సెయికగదచి. 2 కేటిపాడి; కొట్టిపాడి; సిట్టిపాడి; నట్టిపాడి యుం, కేవర సంతసంబే.

వ మీ యందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయి వచ్చెద ననవుడు నిజకార్య
ధురంధరుం డగుసక్కురుధరణీవరుం డతని కిట్లనియె. 293

మ. మును నీ వెన్నితి విక్రమాఢ్యులని మమ్ముం గొందఱన్ ద్రౌణిపెం
పును హార్దిక్యుబలంబు సౌబలునియేపుం జేవయున్ సోమద
త్తునిధైర్యంబును శౌర్యమున్ శలుమహాదోర్దర్పముం గూడ నె
న్నిన నీ కెట్లగుఁ జూడు మిట్టిమగలు [1]న్వే యేల నిన్నిత్తురే 294

క. నమ్ముము వెఱవకు మేనును, దమ్ములునుం గోట నీకుఁ దాత్పర్యము మై
నిమ్మేటిమగలు సూరెల, నెమ్మి నిలువ నింద్రుఁ డైన నీకెదు రగునే 295

వ అని చుట్టు నున్నరాజులం జూపిన నూఱడిల్లి యంత నిలువక నీకొడుకుం
దోడ్కొని ద్రోణునికడకుం జని జయద్రథుండు దనకు నర్జునునకు ధనుర్విద్యా
విభవంబునందలివాసి యెట్టి దని యడిగిన నతండు నీకు నతనికి నాచార్యకంబు
సమప్రకారంబ యవ్వీరుండు వివిధశ్రమంబులయలజడి కోర్చి యలఘుప్రయో
గంబులు పెక్కులు సాధించుటం జేసి నీకంటె నధికుం డైయుండు నది
యట్లుండె నేను గలుగ నీ వాసవ్యసాచికి వెఱవ వలదు మద్బాణంబులమఱువున
నున్న నిన్ను దేవతలకుం దేఱి చూడ వచ్చునే వివ్వచ్చునకుం బ్రవేశింపరాని
బంధురవ్యూహంబు వన్నించెదఁ గులధర్మంబు శిథిలంబు గా కుండ సమరంబు
సేయు మని చెప్పి వెండియు. 296

క. శ్రుతు లభ్యసించి తతుల, క్రతువులు సేసితి కులంబు రక్షించితి నీ
వితరులక్రియ మృత్యుభయా,న్వితుఁడవు గాఁ దగునె మేదినీవర యింకన్. 297

క. యాదవకౌరవపాండవు, లాదిగఁ గల యఖిలనృపులు నవ్యయవృత్తిన్
మేదిని నిలుతురె క్రమమునఁ, బోదురుగా కెల్లజనులుఁ బోవు తెరువునన్. 298

క. తపములు దానంబులుఁ జే,సి పడయులోకంబు లెల్లఁ జేయలఁతులు భూ
మిపులకు సంగరవిద్యా, నిపుణతఁ దలఁ కుడిగి పోర [2]నేనియుఁ జాలున్. 299

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన,విని యతఁడు గలంకు దేఱి విభుఁడుం దానుం
జని సంగ్రామోత్సాహం,బునఁ బొదలిరి తూర్యఘోషములు దివి ముట్టన్. 300

వ. సర్వసైన్యంబులును దైన్యంబు వాసి కయ్యంబుకడంక నుల్లసిల్లె సైనికోత్తముల
సింహనాదంబులు సెలంగె నిత్తెఱంగున భవత్తనయుశిబిరంబు సముద్యమసుము
ఖంబయ్యె నంత నక్కడఁ బాండవాగ్రజుండు పాంచాలమాత్స్యపాండ్యయాదవ
కేకయాదిరాజలోకంబుశోకంబు దగుమాటల మఱుఁగం జేసి విడిదలకుం జన
నియమించి యనుజుల నచ్యుతునిం బెట్టికొనియున్న యెడ నగ్గోవిందుండు గాం
డీవి కిట్లనియె. 301

1 న్నేనుండ నిన్నిత్తురే. 2 నేర్చినఁ జాలున్; నిల్చినఁ జాలున్.

క. నాతోఁ దలపోయక రోషాతురతం బ్రతిన పట్టి తవనీనాథ
వ్రాతంబు వినఁగ నిట్టులు, చేతాఁకున దుష్కరంబు సేసితి కంటే. 302

క. అస్తమయమునకు మును రిపు, మస్తకముం దునుముపలయు మన కిది సాలన్
[1]దుస్తరమును నగు నస్త్ర, న్యస్తం బగు నేసి నాకు వగపు గదంగన్. 303

వ. మన వేగులవారు వచ్చిరి వారు చెప్పినతెఱంగు వినుము నీవు ప్రతిజ్ఞ సేసిన
మ్రోసినచందంబుల పెల్లునన్ బనరి యసుర్వోటవారు గర్వించి కోడునుచావునకుం
గోపించి యిప్పుడ యెత్తివచ్చునని రథకరితురంగంబుల సాయితంబు సేయుచుండ
సైంధవుండు దనచారులచేత నీ యాడినమాటలు విని వెఱచెఱచి కురురాజు
గోలు వున్న చోటికిం జని సిగ్గువిడి నిన్ను నగ్గించి నీప్రతిజ్ఞ యెఱింగించి యుద్ధతం దలిగిన
మీరు గావ లేరని పలికి తా నెందేనియుం బోయెద ననిన నమ్మనుజపతి గురు
కృతవర్మకృపకర్ణశల్యాశ్వత్థామప్రభృతు లగు మేటిమగలం జేరంగొని వీరును నా
తమ్ములును గలుగ నటునకు నిన్ను జుట్టనప్రలసుం జూప వచ్చునే యని భయంబు
వాపె భారద్వాజుండును మహాశాస్త్రమహిమం దనసమగ్రవ్యూహవిధానం
బున జయద్రథుం జేరకుండ నిన్ను నిలువరించువాఁ డయ్యెద నని యట్టిద వా
రొక్కొక్కరుండు గెలువరాని మొనగాండ్రు వారెల్లరు సన్నద్ధులై నిలిచిన
నిలిచిన గెలుచుట యశక్యంబు గాదె యిక్కార్యం బొయ్యన యగునా సజనం
బులం గూర్చికొని విచారింపవలయు ననవుడు వివ్వచ్చుండు నవ్వుచు నిట్లనియె.

అర్జునుఁడు కృష్ణునితోఁ దనప్రతిజ్ఞావిషయంబులైన వాక్యంబులు సెప్పుట.

క. వారి నెఱుంగుదు నేనును, వారలు నన్నెఱుఁగుదురు భవశాస్త్రమహాయ్య
స్ఫారబలోద్ధతి గలుగఁగ, వారే తప్పింపఁ జాలువారిపుఁ గ్రుక్కన్. 305

వ. ఏను జయద్రథుం జంపుటకుం దమకించి తలఁచుమునప్పుడు నాకు నెవ్వ రడ్డంబు
సొచ్చిరేనియు. 306

మ. పటునారాచపరంపరాప్రసరదర్పం బేర్పడం బేర్చి త
ద్భటసంఘంబును ఘోటకవ్రజము శుంభత్స్యందనౌఘంబు సు
ద్భటకుంభిప్రకరంబునుం బొడివి విధ్వంసంబు గావించి నె
త్తుట జొత్తిల్లెడునట్లు సేయుదు సమిద్భూభాగ మత్యుగ్రతన్. 307

క. కౌరవసైన్యంబులఁ గల, వీరులయస్త్రములు నాదువివిధాస్త్రగతి
క్రూరప్రవాహముల కెదు,రే రాజీవాక్ష యాదరింపకు వారిన్. 308

క. వెఱఁగుపడి కుంభభవుఁడుం, బెఱరథికులుఁ జూచుచుండ బీరము లావున్
మెఱయఁ జలము నెఱయఁగఁ దల, దఱిఁగెద సైంధవుని నేల తలఁకెదు కృష్ణా.

క. కురుపతిబలముల యేలా, చరాచరము లైనభూతజాలము లెల్లం
దరతరమ యడ్డపడినం, దెరలిచి పడ వైతు సింధుదేశాధీశున్. 310

---

1 దుష్కరమగుటకుని యస్త్ర.

ఆ. గురునియాలవుఁ జలము వెరవును గలఁచి నీ, యాన గాండివంబునాన దివ్య
శరములాన యెల్లి సైంధవుతల యెల్ల, భంగిఁ దునిమి వైతుఁ బగలు దలఁక. 311

చ. కనియెదు సైంధవుం గడచి క్రందుగ నాకు నెదుర్చు రాజులం
దునుముఁగ భూషణోత్కరముతోఁ బదహస్తశిరంబు లుర్విపైఁ
బెనఁగొని చారుభంగియును భీషణరేఖయుఁ దాల్ప నెత్తురుల్
నెనడును గ్రోలి భూతములు నిక్కుచు నీల్గుచుఁ జొక్కుచుండఁగాన్. 312

క. అవ్వాలి సైనికు లడలఁగ, నవ్వుచు మనవార లార్వ నారాయణ న
న్నెవ్వరు మార్కొన లేమికి, నొవ్వం గురురాజు నేఁ దునుముదును ద్రోహిన్.

తే. సాధనము గాండివం బెఱె సమరకర్త, యర్జునుం డెఱె సారథి యబ్జనాభుఁ
డెఱె మరల్పఁగ వచ్చునే యారథంబు, హరునకైనను నెఱుఁగక యంటిగాక.

క. పూనఁగ రాదే నా కెద్దానిం బూనినను నీవు దలకొని తీర్పం
గా నునికి గలుగ నే నీచే నుండఁగ నిట్టు లేల చెప్పెదు చెపుమా. 315

క. ఈప్రతిన యెట్టి తెఱఁగున,నప్రతిహతవృత్తి నెగడునట్టి తెఱఁగు లో
కప్రభువ నీవ చేయ న,తిప్రకటపరాక్రమప్రదీప్తుఁడ నగుదున్. 316

క. మమ్ము నరయుభరమున నీ, విమ్మెయిఁ దలపోసి యింక నిచ్చట నేలా
నెమ్మది నిద్రింపంగాఁ, బొమ్ము ప్రభాతమున రథముఁ బూన్పఁగ వలయున్. 317

వ. అని యివ్విధంబున సల్లాపంబులు సేయుచు నరనారాయణు లత్యంతకుపితాంతః
కరణు లగుచుఁ బాములు రోఁజుపోల్కి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచున్నం బురంద
రాదిబృందారకులు భయంబు గొని దీన నేమి పుట్టునో యని చింతాక్రాంతు
లైరి వారిధులు సంక్షోభించె సరిత్ప్రవాహంబులు ప్రతిగమనవ్యాకులంబులయ్యెఁ
గాననశైలసహితంబుగా మహి సంచలించె మఱియు మాతంగతురంగనరనికరం
బులనాశంబులు దెలుపునుత్పాతంబు లనేకంబులు దోఁచె విశేషించి కౌరవ
స్కంధావారంబున దారుణవాయువులు విషమగతులం జరించుటయు శుష్క
నిర్ఘాతంబులు నలుగడలం బడుటయుఁ గరిహరినికరంబులు బహుళంబు లగు
బాష్పంబులు విడుచుటయు మొదలుగాఁ బెక్కుదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టినం
బోటుమగ లగుభూపతులు లోనుగా నెల్లజనంబులుం బల్లపడి యుండి రవ్వుడు
సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 318

తే. అట్లు దమలోనఁ దగుమాట లాడి యాడి
కోపరసవేగమునఁ గుంది కుంది వగలఁ
బొంది పొంది పురందరనందనుండు
నచ్యుతుండును నారాత్రి యె ట్లుండిరి చెపుమ. 319

శ్రీకృష్ణుండు పుత్రశోకాతుర యైన సుభద్ర నూఱడించుట.

వ. అని యడిగిన నాసూతసూనుం డంబికాసూనున కిట్లను నప్పు డింద్రప్రస్థం బారా
ధించి యర్జునుం డట మున్న యుద్ధంబునకు నేగిన సుభద్రయుం బాం
చాలియు నుత్తరయును వచ్చి యున్నపటన యామునికిం జేసి యుచ్చలితశోకాన
లంబు [1]లుడుగునట్టిమాట లాడ నవసరం బ్రార్థించి వంచిన. 320

తే. అమ్ముకుందుండు గ్రొత్త క్రొత్త యుమ్మలు దనదు
డెంద మలంపంగ జెలియలి సుందరమున
కరిగి పురపునఁ బొక్కెడునాసుభద్రఁ
గాంచి యిట్లను నెంతయు గారవమున. 321

క. రాచూలికి నుచితం బగు, నాచారము గాని నిణమును నగుఁ దెగం
జూచుచుఁ దిరుగ[2]నడపున, నేచి యనమునలోకమునకు నేఁగుట చెలువే. 322

క. నీకొడుకు తుచ్ఛ మగునీ,లోకంబు దొఱంగి పుణ్యలోకమ్మునకుం
బోకను నిట్లధికం బగు, శోకము బొందంగ నగునె సుదతి నీకును. 323

ఆ. బ్రహ్మచర్యమునఁ దపంబున సుత్తమ,దానములను బడయఁ దలఁచునట్టి
గతులకంటె సౌఖ్యకారిణి యగుగతిఁ, బొందె నీసుతుండు [3]గుందనేల. 324

ఉ. క్షత్రియకాంత పుత్రకునిఁ గాంచుట వాఁడు పరలోకనీయుఁ డా
ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి [4]కెక్కుటకుఁ దా నవి గాక యేను నీగవాళ్లు నా
నీత్రయి నెందుఁ బ్రణుతికెక్క ననీపు తనూజుఁ డీనమునఁ
శత్రువధోత్సవంబు విని సంతస మందక యుండఁ బాడియే. 325

వ. అట్లుం గాక. 326

క. కాలం బైనం బోవక, యీలోకమునందు నిలుచ నెవ్వరికిని మి
క్కిలి యవివేకజనముల, పోలిక శోకానలమునఁ బొగులుదు నుండక. 327

క. తగుమాట లాడి కోడలి,నగ పుడుపుము నీవు స్థైర్యవతి వి ట్లడలం
దగునె నినుఁ జూచి కాదే, మగుడుం జిత్తములఁ గలు మా కంతలకున్. 328

ఉ. నీమగఁ డెల్లి సైంధవు ననిం దెగటార్చి శిరంబు దెచ్చినం
గోమలి నీదుపాదములకుం దగుపీఠము సేయు మాతఁ డు
ద్దామభుజాబలాఢ్యుఁ డది దప్పదు వానిప్రతిజ్ఞ దప్పినన్
భూమి వడంకదే తరణిపొల్పు దొలంకదె వార్ధి యింకదే. 329

క. నాపలుకు నమ్ము మర్జునుఁ, డాపాపాత్ముని నెల్లి యనిఁ జంపి ముదం
బాపాదించుం గులమున, కీపెంపున కెలమి పొందుఁ డీవును నతఁడున్. 330

వ. అనియె నప్పు డగ్గోవిందుం గనుంగొనుట నుత్కటం బయినశోకంబున సుభద్ర
యాకులతం బొందె. 331

---

[1] లు మఱుఁగుమాట. [2] మగఁటిమి [3] వంద. [4] కెక్కుట క దా.

ఉ. అక్కట పుత్త్ర నిన్నుఁ గనినంతియపుణ్యము గాని నాకు నీ
వెక్కుడుభక్తి సేసి నను నెప్పుడు నారయ నీకుమారకు
ల్మక్కువ నాకడం దిరుగ లాలన సేయుచు నుండునట్టియా
మిక్కిలినోము లేద యిటమీఁదికి నెవ్వరు దిక్కు సెప్పుమా. 332

ఉ. బాలుఁడ వైననీ వరిదిబంటుతనంబునఁ బ్రౌఢవీరభూ
పాలురఁ గుంభజప్రభృతిబాహుబలాఢ్యులఁ గిట్టి నేలకుం
గోలకుఁ దెచ్చి యి ట్లగుటకున్ బెఱఁ గందుచు వంతఁ బొందుచున్
లోలతఁ జూడ కున్నె జనలోకము నీ దగురూపు రేఖయున్. 333

తే. మేను మృదుశయ్య సగము నా మేనిమీఁద
సగముఁ గాఁ జేర్చికొని ముద్దు మిగుల నిద్ర
సేయునట్టినీ విప్పుడు చెనఁటినేలఁ
దనువు వొందుట కోర్చితే తండ్రి చెపుమ. 334

క. వందిజనంబులు మాగధ,బృందంబులు సంస్తుతింపఁ బెంపొందుదు మ్రో
లం దిరిగెడుక్రవ్యాదుల, క్రందున నీవీను లపుడు కటకటఁబడవే. 335

చ. అనిలతనూజు లావు గలఁ డందురు సాత్యకి శౌర్యశాలి నాఁ
జను ద్రుపదుండు సంగరవిశారదభావము వూని యుండు మా
త్స్యునిఁ బటువిక్రమాఢ్యుఁ డని చూతురు పాండవు లింద [1]ఉండి యొ
క్కనికిఁ గడంగ లేర నినుఁ గావఁగ నే మన నేర్తుఁ బుత్త్రకా. 336

సీ. ఈలోక మెల్లఁ బా డిల్లునుబోలె నై యున్నది నీవు లేకునికిఁ జేసి
నీవు వేగమ కండు నెఱసి బంధులఁ బ్రీతిఁ బొందఁ జేయుట గలవోలె నయ్యె
జిష్ణునికొడుకవు కృష్ణునల్లుండ వీ వరులచేఁ బడుట చోద్యంబు గాదె
చెలువంపుమేనును జెన్ను మొగంబు నై యెప్పుడు వొడసూపె దింకఁ గుఱ్ఱ
తే. యకట యుత్తర యొప్పెడునది మనంబు, దీని కెంతయు మెత్తన యేను నిన్ను
వేఁడికొనియెద వచ్చి యివ్వేలఁదివంత, దీపి దళుకొత్తుపలుకులఁ దేర్పవన్న. 337

ఉ. అలఘుతపంబులం బ్రకటయోగములన్ మునిచోదితవ్రతం
బుల మహనీయదానములఁ బుణ్యచరిత్రములన్ మహాత్ము లెం
తలు రమణీయవిశ్రుతపదంబుల కేఁగుదు రంతకంటె సు
జ్జ్వల మగుసద్గతిం బడయు వాసవపౌత్త్ర పవిత్రవర్తనా. 338

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించు చున్నసమయంబునం బాంచాలి యేతెంచి
యిరుగేల నుత్తరాసుభద్రలం బొదివి తానును వారును నడ లూని పుడమిం బడి
వివశతం బొంది వికలాక్రందనంబు సేయు చున్న సన్నారాయణుండును శోక
సంతాపితాంతఃకరణుం డగుచు నుచితవచనంబుల నయ్యువిదల నెట్టకేలకు

1 ఉండి రో, క్కనికిఁ గడంక లేదు.

నూరార్చి మగిడి పాండవులపాలికిం జనుదెంచె నప్పుడు ధర్మనందనుండు దమ్మాధవ ధనంజయులను భీమసేనునిం గవలను నితరసహజవర్గంబును నిజనివాసంబులకుం బోనం బనిచి తాను సభ్యంతరనివాసంబునకు నరిగెఁ గృష్ణుండును జిష్ణుతోన తదీయసదనంబునకుం జని విమలజలంబులం గృతాచమనుండయి యొక్క వివిక్తప్రదేశంబున దర్భశయ్య గావించి దాని వరపరిమళగంధపుష్పంబుల నలంకరించి యాయుధంబు లర్చించి మఱియు నిది నవ్విధి నం[illegible] మని నియోగించి నీవు నిశాసమయంబునం జేయు దేవపూజ యుపహారము పమున్న చేయు మని తలంపించిన నతండును బానప్రతిపోషణంబు నుపస్పర్శనంబును నాచరించి తాను నిత్యంబును నడపు త్ర్యంబకపూజనంబు [illegible] గంధపుష్పధూపదీపముల నైవేద్యంబు జనార్దనునకు సమర్పించిన సప్తహోత్రుండు సంభావించి నిద్రాపరు లగు దౌవారిక జనంబుల శస్త్రహస్తులఁ [illegible] నిలుపుచు సవ్యసాచిం జూచి నీవు సుఖనిద్ర సేయుము మేము నీకు సంఘంబు గోరి [illegible] బోయి వచ్చెద నని పలికి దారుకుండను దోడ నడుగు వెంట నాత్మగేహంబునకుం బోయి 339

ఆ. సెజ్జయందు మేను సేర్చి యుస్సురు [illegible] బలుక గుండె [illegible]
బవ్వళించెఁ గురునృపాలక జలజాక్షు, [illegible] గొలిచి యుండ. 340

వ. ఆసమయంబున నవ్విధిపా రెల్లను దమదమగృహంబుల నెవ్వగల నివ్వటిల్లం గన్ను మూయక విన్ననయి యుండి 341

సీ. అభిమన్యుఁ డీల్గిన నట్టునుఁ డధికశోకంబునఁ [illegible] సాహసికృత్య
నతిదుర్ఘటం బైనప్రతిన యిట్టులు నట్టునే కౌరవులు దీని నెట్లు [illegible]
దప్పింపఁ జూతురు దర్పంబు వెనవును గలవారు వారి కగ్గలము గాను
కడు దెప్పరం బైనకార్యంబు పాటిల్లె నెట్టయి నిది నిర్వహింపవలదొ

ఆ. యకట దివములోన నాసైంధవునిఁ జంప, నబ్బకున్న నరుని కగ్ని సొరఁగ
వలయునాతఁ డనృతవాదిగాఁ డికార్యం, బెట్లు లగునొ మనకు నేటి గతియొ.

వ. అని వెండియు. 343

క. మనచేసినసుకృతంబుల, వినుతఫలము లెల్ల నెల్లి విస్ఫూర్జిల్లెడు సిం
ధునరేంద్రుఁ జంపునట్లుగ, నొనరి యొదవవలయు నని దృఢభక్తిఁ బలుకుచుఁ గా.

ఆ. అగ్రపుస్తకంబు లర్చించి చూచుచుఁ, బరమనియతిమై సుపశ్రుతులకుఁ
బోవుచును శుభంబులావహించుటఁ గాంచి, చెలఁగి యొండొరులకుఁ జెప్పికొనుచు.

క. గురునట్టివారు పదివేవురు గాచిన నెల్లి సైంధవుని బగలిటిలోఁ
బొరిగొనునట్లుగ నరునకు, వర మిండీ వేల్పులార వారనికరుణాన్. 346

వ. అని ప్రార్థించుచు దైవంబుల కేటికోల్లు నిరూపించుచు మఱియు బహుప్ర

కారంబులం బలుకుచుండిరి రాత్రి సాలం జనిన మేలుకని దామోదరుండు దారుకు నాలోకించి. 347

శ్రీకృష్ణుండు దారుకుతో నర్జును ప్రతిజ్ఞావిషయంబులైన వాక్యంబులు గొన్ని సెప్పుట.

చ. నరుఁ డిటు లాడునే నృపగణంబు వినంగ జయింప వచ్చునే
గురుకురుసేనలం దరణి గ్రుంకక మున్న తలంపఁ జాల దు
స్తర మిది యాతఁ డీప్రతిన దప్పక యుండఁగఁ దీర్చునట్లుగాఁ
బొరయక యున్న దుర్దశలఁ బొందనె పాయ ననిందఁ గుందనే. 348

క. కిడుఁ గూర్తుఁ గవ్వడికి న,య్యొడలు గలుగ నేను బ్రదికి యుండుదుఁ గా కె
క్కడి బ్రదుకు నాకు నాతం, డెడలిన నప్పార్థుఁ గాతు నెల్లవిధములన్. 349

క. నాలో సగ మర్జునుఁ డే, నాలమునం దతని కగుట యరుదే యెమ్మై
వ్రాలెదనో రిపు లెట్టులు, గూలెదరో చూడు నాకుఁ గురుబల మెదురే. 350

తే. ఎల్లి సచరాచరము లగునెల్లభూత,ములును నాదగునేర్పును బలముఁ బాండు
తనయులకు నేను గూర్చుటయును నెఱుంగ,వలయు దారుక యేచెదఁ గలనిలోన.

క. ఇనుఁ డస్తమింప కుండఁగ,మును సైంధవుఁ జంపువాఁడ మునుకొని పరు లే
చినఁ జిత్రసథవిహారం,బున నప్పుడు రౌద్రరసముపొడ వేర్పఱతున్ 352

ఉ. సైంధవుఁ డొక్కఁ డేల యనిఁ జావక పోవఁగ నేర్తు రెట్లు గ
ర్వాంధుఁడు గౌరవేశ్వరుఁడు నందఱు దమ్ములు నెల్లమిత్త్రులుఁ
బంధులుఁ దోడు వచ్చిననృపాలురుఁ బాండవకీర్తి సర్వది
క్సింధురదంతకాండములఁ జెందఁగఁ జేయుట కేను బూనఁగాన్. 353

వ. అది క్రమంబునం జూచెద వెల్లి నీవు మనయరదంబు వన్ని శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పబలాహకంబులను గనకమణిమాలికాలంకృతంబులం జేసి పూన్చి గరుడధ్వజంబు సంఘటించి చక్రగదాప్రముఖాస్త్రశస్త్రంబులు దగుతెఱంగున నునిచికొని మైమఱువు దొడిగి రమ్ము పాంచజన్యరవం బాకర్ణించినప్పుడ వేగంబ యెయిదికొను మనిన విని దారుకుండు. 354

చ. అలఘువిచార యట్ల తగునప్పని సేసెద నంత సేయఁగా
వలయునె యెవ్వ రక్కడ నవార్యులు క్రీడికి సారథిత్వముం
దలకొని నీ వనూనశుభదం బగువర్తన మాచరింప నీ
నిలుపును బార్థుచాలుటయు నేడు గదా భువనం బెఱింగెడున్. 355

వ. అని సవినయంబుగాఁ బలికి దనుజమర్దనుతమకంబు వారించె నంతఁ బాంచజన్యరవాభిజ్ఞానంబు సవిశేషంబుగా నతనిచేత వినికొని తత్కాలంబున నాలంబులోనికి నరదంబు గొని వచ్చెద ననియె వెండియు వాసుదేవుండు సూతునితోడ సముచితసల్లాపంబులు సేయుచుండె నంత నట బీభత్సుండు ప్రతిజ్ఞోత్సాహంబు నిర్వహించుతెఱంగు దలంచుచు దామోదరకృతస్థండిలశయనంబున నుండి శోక

నిద్రావివశుం డగుటయు నచ్యుతధ్యానంబున గలలోన గృష్ణుం డతనిపాలికిం బో
యిన నాతండు భక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి సమున్నతంబగు సెజ్జ యిచ్చి తోలంగి నిలు
చుండ నమ్మురారి యాసీనుండై యుండి యతని కి ట్లనియె. 356

క. వగపున కిడ యీఁటుము నెవ్వగఁ గుందిన మానవుండు దైవబలముచేతం
దెగుఁ గాని తనదుకార్యము, దెగ నొనరింపంగ లేఁడు తగునే వగవన్. 357

వ. అనిన విని యతం డతని కి ట్లనియె. 358

క. వగ పింక నెన్న నేటికిఁ దెగు, సుగిలి ప్రతిన పూనగింప మిగులోని దనునా
మగఁటిమియును లావు నుఱుంబ్బుటు, నగవే గుసుమనపు నతండు [1]వానికిఁ బూనన్. 359

క. ఇనతనయసహిత మస్తమ్ము, నను వెంటనుజనంబు వల్లు స్తంభోత్సవంబు బలం
బున కెల్ల వెనుక మనికియు, మనమునఁ [2]దలపోయు నగపు మానుము నాకున్.

—— కృష్ణార్జునులు స్వప్నమున కైలాసంబునకు బోవుట. ——

వ. అనిన నచ్యుతుం డతని యుత్తరవాక్యంబు విని పలికి తపఃప్రభావసిద్ధం బగు నుపాయంబు
విచారించి యుపస్పర్శనం బాచరించి తూర్పుముఖంబై యుండి యుర్వీజయు
వీక్షించి శూలపాణిచే నమోఘంబై భువనపావనంబు నీకుం బ్రస్ఫుటపరిజ్ఞానం
బయిన నీవు జయప్రథమం బగు శస్త్రంబును జేకొనుము సర్వశస్త్రంబులకు నిమి సమం
త్రకముష్టికస్థానకవిజ్ఞానంబుగాఁ గ్రొత్తసేసికొనుట మీకు శుభంబుగా నద్దేవుఁ
జిత్తంబున నిలిపి సభక్తికధ్యానంబు సేయుము మనవుడుఁ గిరీటియును గృతాచమనుం
డును భూసమాసీనుండును నై పరమేశ్వరస్మరణాసక్తచిత్తంబున నుండి కృష్ణుం
డును దానును గగనంబున కెగయుటయును సకలంబును దిశలవేయు వహించి చను
దేరం దారివువురు నుత్తరాభిముఖులై పోవుటయును గాంచనపథంబున వారలు
చారణసిద్ధగంధర్వసేవితం బైనపథంబున వివిధవిశేషంబు లాలోకించుచుం బోయి
కైలాసంబు గని యందు సరిత్సరోవరసుందరంబును బుష్పలతాభూషితంబును
రమ్యతరుసంతానకాంతంబును నయినతపోవిహారస్థానంబు చూచుచుం జని చని
దాని కనతిదూరంబున మహనీయమణిమయం బయి యజరత్నమహామందిరంబు
నొచ్చి యచ్చటఁ బ్రమథగణపరివృతుండును బార్వతీసహితుండును బ్రద్యోతన
సహస్రప్రభావిభాసమానుండును దివ్యోత్తమసేవ్యమానుండును మహాముని
ప్రస్తూయమానుండును నప్సరోజనసంగీతమంగళమహితపురోభాగుండును నై
పేరోలగంబున నుండి శోభిల్లుశంకరు దర్శించి సప్రణవోచ్చారణంబుగా దండ
ప్రణామంబు లాచరించి యున్న నన్నరనారాయణులదెసం బ్రసాదమందస్మిత
సుందరవిలోకనంబు లొలయ నయ్యిందుధరుండు మధురస్వరంబున ని ట్లనియె.

క. స్వాగతమే మీయిద్దఱ, కాగమనంబునకు హేతు వగుకోర్కి యను
ద్వేగంబున నెఱిఁగింపుఁడు, వేగమ యొడఁగూర్తు నెల్లవిధముల దానిన్. 362

1 దానికి పూనన్. 2 బెట్టింగ వగలు.

వ. అనినం బ్రీతచేతస్కు లగుచు నుత్థితు లై లలాటంబుల నంజలిపుటంబులు ఘటించి నిలిచి వాసుదేవార్జునులు దమచిత్తంబులు భక్తిరసంబున జొత్తిల్లు చుండ. 363

చ. రవిశశివహ్నిలోచన సురప్రతివీరవిమర్దనక్రమా
భువనమయాత్మకా భుజగభూషణ పోషితభక్త సంయమి
స్తవనకథావధానపర దర్పకదర్పహరా నిరస్తసం
భవమరణాదివైకృత యపారగుణాగుణదోషవర్జితా. 364

క. జగములు గలిగింపఁగ నవి, దగువర్తన మొంద నిలుపఁ దఱితో వానిం
దెగఁ జేయ నీవ నేర్పరి, వగుట శ్రుతులు సెప్పు నిర్మలాద్భుతమూర్తీ. 365

క. ప్రకృతి యనఁ బురుషుఁ డనఁగా, వికృతు లనం బరఁగు చున్నవీనికి నెల్లన్
సకలాత్మక నీవిభవము, యకృత్రిమాధారభూత మై యుండు శివా. 366

క. అవ్యక్త మప్రమేయము, సువ్యక్త మనాదిభక్తిసుగమ మగమ్యం
బవ్యయము త్రిలోచన నీ, దివ్యమహిమ యోగమోపదేశము రుద్రా. 367

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నవాఙ్మనసగోచరుం డగునప్పరమేశ్వరుం బ్రస్తుతించి రప్పు డచ్యుతుండు పార్థునిం బాశుపతం బర్థింపు మని కఱపిన నతం డవ్వరంబు వేఁడుటకై విశ్వేశ్వరుం దప్పక చూచి తాను మున్ను ముకుందునందు సమర్పించిననిశాసమయపూజాద్రవ్యంబు లగుమాల్యానులేపనంబు లద్దేవుని దివ్యదేహంబునం గాంచి యచ్చెరు వంది యమ్మురహరపురహరులయేకత్వంబు మనంబునం గొనియాడి దేవా భవదీయదివ్యాస్త్రంబు దయ సేయు మని విన్న వించుటయు భక్తవత్సలుం డగుశక్తినాథుండు గృష్ణు లిరువురను దరహాసం బుతో నవలోకించి. 368

తే. అమృతమయ మగుసుల్లపద్మాకరమున, నాదుబాణాసనంబు బాణములు నున్న
యవి దృఢవ్రతులార మీ రచటి కరిగి, వానిఁ దెం డిచ్చుటికి నని యానతిచ్చె.

వ. అట్లనుగ్రహించినఁ జిత్తానువర్తనతత్పరు లగుతత్పరిసరవర్తులు గొందఱు దో డ్కొని పోవం బోయి పరమమును లగునన్నరనారాయణులు త్రిణయననిర్దిష్టం బైనయద్దివ్యసరస్సునందు. 370

క. నాలుకలు గ్రోయుచు విషజ్వాలలు నిగుడంగ నుగ్రసర్పద్వయ మా
భీలాకృతి నుండఁగ బి, ట్టాలోకించి జనితాద్భుతాత్మకు లగుచున్. 371

వ. అవ్విధం బద్దివ్యాస్త్రవిలాసంబుగా నెఱింగి పాదప్రక్షాళనోపస్పర్శనంబు లాచ రించి యమ్మహోరగంబుల కుపస్థానంబు సేసి వేదవిదు లగునమ్మహాత్ములు శత రుద్రీయంబు జపియించుచు నప్రమేయప్రభావుం డగుభవునిం దమభావంబులలో నిలిపికొని యుండం దదీయానుభావంబునం జేసి యాదందశూకంబులు ముందటి చందంబు విడిచి విల్లును నమ్మును నై యున్నం జూచి యాసవ్యసాచియు శౌరి

యు సమ్మదంబునం బొదలి హాసం బుచ్చికొని నచ్చి శంభుసన్నిధిం బెట్టుటయు.

తే. నీలలోహితవర్ణంబు బోలు దేహ, కాంతి బ్రహ్మచారి మహాబలధన్యమూర్తి
హరునిపార్శ్వంబునందుండి యరిగి యొకొ, ంసనము పుచ్చికొని తెచ్చి యరి నమర్చె.

వ. తెగ వాపుటయుం బదిమస్థానకంబును ముష్టిప్రకారంబును నేత్రాగ్రదృష్టిం గనుంగొనుగాండివికి మన్మథమథనుండు మంత్రస్వరూపం బనుగ్రహించినం బరిగ్రహించి. 374

క. పురహరుఁ డనుమతి సేయఁగ, శరము శరాసనము దివ్యసరసిని యిడి య
న్నరుఁడును నను దెంచి మ్రొక్కెం, బరమముఖామలంబు లలిమి గాంచి మునవమునన్. 375

వ. తనకు వరణ్యంబున సముద్యోగంబున నిచ్చినవరంబును దానొక్కొలసంవర్ణనప్రకారం బునుం దలంపించిన నెఱింగి యుష్ణశుచుల యుతసిద్ధిఁ గమలాంర్ఘ్రి బగుకటాక్ష వీక్షణం బొలయ నది యట్టు కాన దానికి నసద్ఘాతాబ్జంబు గలదే యనియె నప్పు డప్పాశుపతాస్త్రంబుఁ బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బడసినవాఁడై పొస్థింపు పులకపటల పరికలితదేహుం డగుచుం దనయుత్సాహం బప్రతిహతం బగుట్య నని మనం బున నిశ్చయించెఁ దదనంతరంబ. 376

తే. భవునిచే సాదరానుజ్ఞ వడసి శౌరి
ఫల్గునులు పలుమాఱుఁ దత్పదయుగంబు
ఫాలములు సోఁకఁ బ్రణమిల్లి బహులరోమ
హర్షసంభృతగాత్రులై యరుగుదెంచి. 377

వ. నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రవ్విధంబున నర్జునుండు గల గాంచెఁ గృష్ణుండు దారుకు తోడం దగుమాటలాడుచుండఁ దెలతెల వేగె నది యయ్యోధనంజయుస్వప్నాంత సమయం బై సంఘటించె నని యిట్లు సంజయుండు సవ్యసాచి [1]వర్తనంబు తెలుంగు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె ననుటయు. 378

క. మునినాథ దేవకీసుతుఁడును సంక్రందనతనూజుఁడుం బూనినయా
పని యెమ్మెయిఁ గడ తేఱెనొ, వినవలతుం దేటపడుపవే పరిపాటిన్. 379

వ. అని యడుగుటయును. 380

చ. లలితచతుర్దశాఢ్యకమలప్రసవప్రసరత్సరస్వతీ
విలసనసారభోద్గమనివిష్ట మహామహిమాభిరామకే
వలసుఖతానుభూతిమయవై భవ[2]సార జగజ్జనిస్థితి
ప్రళయవిధానకేళిపరిపాటివికస్వర నిత్యభాస్వరా. 381

క. హృదయసరసిరుహమధుపా, స్పదవిహృతివిశేష నిహతపాపోన్మేషా
వదనసముత్థితవేదా, మదవదసురహరణకరణమంత్రవినోదా. 382

---

1 యంతర్వర్తనంబు. 2 ధామ.

మాలిని:—

మునిసముదయహృద్యా మూలవిద్యానవద్యా
వినమదమృతవృష్టీ విశ్వలోకైకదృష్టీ
మననసుగమమూర్తీ మంత్రరూపప్రకీర్తీ
జనిమృతిభిదుగాత్మా శశ్వదాప్తోదవర్త్మా. 383

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ ద్వితీయాశ్వాసము

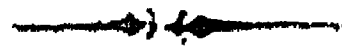

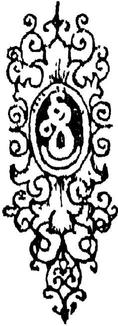
శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

రమ్యగాత్రిప్రోవు
శ్రీరమణీయత్వసుభగవిశ్వవిలాసో
దార వనమాలికోరగ
హారపరిష్కారసార హరిహరనాథా. 1

అర్జునుఁడు నిజస్వప్నవృత్తాంతంబు ధర్మజాదులతోఁ జెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె 2

ఆ. పార్థుఁ డిట్లు ప్రతిన వట్టిన నది నిర్వహింపనునికిఁ గృష్ణుఁ డెట్టి యుపాయమునఁ
బూని రాత్రి యన్ని పోకలఁ బోవుట, విని విచిత్రవీర్యతనయుఁ డులికె 3

క. ఇమ్మెయి వేగినఁ బాండవు, లెమ్మెయిఁ గార్యంబు నడపి రేర్పడఁగింపుము చి
త్తమ్ము గలంగెడు సంజయ, నమ్మెయి సగ్గుమిడుదు గాటని మిమ్ము ననుచున్. 4

వ అని యడిగిన నమ్మహీశ్వరునకు సూతసూనుం డిట్లను నట్లు ప్రభాతం బగుటయు.

క వందిజనతుములముల యాగంధితమాగధసుగీతనాదంబులఁ బ్ర
స్పందితపాఠకరవముల, సందున ధర్మజుఁడు మేలుకనియె నరేంద్రా 6

వ ఇట్లు మేలుకని తగు తెఱంగున మజ్జనశాలకుం జని మంత్రపూతంబు లగుజలంబులు సముచితపరిచారికాజనంబులు గనకకలశోదకంబులం జేయఁ గృతస్నానుం డయి లఘుధౌతాంబరపరిధానంబును బరిమళబహుళాంగరాగాను లేపనంబును [1]సురభికుసుమమాలికాభరణధారణంబును నాచరించి దేవార్చనంబు దీర్చి యగ్నికార్యంబు నిర్వర్తించి [2]కక్ష్యాంతరంబునకు వెడలి విప్రనికరంబులకు ధేనుప్రకరంబులుఁ గాంచనసంచయంబులు వస్త్రనివహంబులు మణిభూషణపుంజంబులుం జిత్తంబు రంజిల్ల నొసంగి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచు నేనుంగు మొగసాల గడచి యాస్థానమండపంబునకు వచ్చి 7

తే. ఉదయధరణీధరంబుపై నొప్పుదివసనాథు నెనయుచు సింహాసనంబుమీఁదఁ
బొలిచె లీలావతీకరకలితచామరములు వాలయుంగ నుచితజనములు గొలువ 8

---

1 సురభికుసుమాలికాచరణంబును 2 కక్ష్యాంతరంబులు గడచి.

వ. కొలువున్నసమయంబున దౌవారికుండు వచ్చి దామోదరుండు వచ్చెనని యెఱింగించిన నవ్విభుండు వేగంబ తత్ప్రవేశంబు నడపు మనిన వాఁ డట్ల చేయ నమ్మహాత్ముండు ప్రీతి నేతెంచుటయు నుచితాసనవిన్యాసంబున సత్యాదరముఖవికాసంబున నతనికి సత్కారంబు సేసి గౌరవించి తదాననం బాలోకించి యి ట్లనియె.

క. జ్ఞానమ్ములు దెలి వొందం, గా నత్యంతంబు సుఖముగా నింద్రియసంతానంబు ప్రసన్నముగా, నీనిశ శుభవృత్తిఁ గడపితే మధుమథనా 10

క. అనుటయు హరి ధర్మతనూ,జున కిట్లనుఁ బ్రీతి నిన్నుఁ జూడఁగ నెపుడుర్జనసుత శోభనములు నా, కనూనముల కాదె దీని నడుగఁగ నేలా 11

వ అని పలికె నట్టియెడ భీమనకులసహదేవులును సాత్యకిద్రౌపదేయఘటోత్కచులును బాంచాలమాత్స్యకేకయులును మఱియుం దగువారుం జనుదెంచి సముచితంబుగాఁ బ్రవేశించి యుధిష్ఠిరునకుం బొడసూపి యతండు నియోగింప నుచితాసనంబుల నుండిరి సాత్యకిం గృష్ణుండును నిజాసనంబున నునిచికొనియుం దదనంతరంబ వారలు వినుచుండ నన్నరపతి నారాయణున కి ట్లనియె 12

ఉ. పంకజనాభ మాపడినపాటులు రాజ్యము గోలుపోకయుం
గింకకు మూలమ్మై కడఁగి గెల్వ కిరీటికి నీఁ దలంచి యీ
వంకకు వ్రాలి భక్తజనవత్సలతన్ రథచోదకుండ వై
తిం కిట మమ్ముఁ గావు మని యేటికిఁ జెప్పఁగ మాటిమాటికిన్. 13

వ. అర్జునుప్రతిన చిత్తంబున నిలుపుము దుఃఖామర్షమహార్ణవమగ్నుల మైనమమ్ముం దీరంబుసేరుపఁ దేవవు నీవ కావె యనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె 14

మ. విను నేఁ డర్జునుఁ డన్యసైన్యముల నుర్విం గూల్చుచుం బ్రేతభూతనికాయంబులు మాంసభక్షణము రక్తస్వైరపానంబుఁ జేసి నలిం గ్రాలఁగఁ గ్రీడ సల్పు నిను మెచ్చించుం దుదిన్ సైంధవుం డనువానిం దెగటార్చి పేర్చు రిపుధైర్యక్షేపణాటోపతన్. 15

వ. క్రోధశోకజ్వరవిముక్తుండ వై శాంతిం బొందు మనునవసరంబున ధనంజయుండు వచ్చి ధర్మనందనునకు మ్రొక్కి నిలిచినం జూచి యతండు సంతసంబున సముత్థితుం డై కౌఁగిలించుకొని దీవించి దరస్మితరుచిరాననుం డై. 16

క. గెలుపు ధ్రువము నీకును మెయిఁ,దలతల మనుచాయ దోఁచె దైత్యాంతకుఁడుం దెలివొంది యున్నవాఁ డని, పలికిన నావిభునితోడఁ బార్థుఁడు నెమ్మిన్. 17

క. దేవరకు నధికభద్రమ, యీవను దేవసుతుకరుణ నే నత్యాశ్చర్యాసహాముఁ గంటి నది విన,గా వలయును బంధుమిత్రగణసహితముగాన్.18

వ. అని పలికి స్వప్నంబున ఫాలలోచనువలనం బరమోత్కర్షంబు వడసిన తెఱంగేర్పడం జెప్పిన నతండును గొలువువారును విస్మయప్రమోదంబులతో వృషభ

ధ్వజు నుద్దేశించి నమస్కరించిరి తదనంతరంబ యన్నరపతిచేత ననుజ్ఞాతు లయి యాసకలయోధులుం బొంగి సంగరసన్నాహంబులు మెఱయు వెడలిరి కృష్ణార్జున సాత్యకులు నతనికి నభివాదనంబులు సేసి సహర్షంబుగాఁ బలువడి యజ్ఞనావా సంబున కరిగి రందుఁ గృష్ణుండు రథంబు పన్ని దివ్యాస్త్రంబు లగుమంత్రంబులు ప్రయోగించి యుజ్జ్వలంబు సేసిన నది బాలభానుబింబంబుపోలె దేజోమయం బై వెలుంగుచుండ సమాసన్నసంస్థితధనుర్బాణపాణియై యర్జునుండు విప్రాశీ ర్వాదనాదంబులతో నమ్మహనీయస్యందనంబునకుఁ బ్రదక్షిణంబును బ్రణామం బునుం జేసి యారోహణంబు సేసి యుదయగిరిశిఖరంబునం బొలుచు భాస్కరునిభంగి శోభిల్లెఁ గృష్ణసాత్యకులు నొగలపై నెక్కిరి యాగ్నేయనక్షత్రం బగుచున్నఫల్గునుండు బుధశుక్రసమేతుం డగుచంద్రుచందంబున నొప్పె నప్పుడు వారు పుణ్యపాఠక రవంబులును వందిమాగధధ్వనులును వినుచుండ జనిరి నప్పుడు వారలకు విజయ ప్రదంబులుఁ గౌరవులకు విపరీతంబులు నగుసుగంధవాహకోకిలాదినానానిమిత్తంబు లను సంధించి యాసవ్యసాచి సాత్యకితో ని ట్లనియె. 19

అర్జునుఁడు సాత్యకిని ధర్మరాజురక్షణంబునకు నియమించుట.

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలములయ్యె గెలుపు మాహవమున నేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతు నిటఁ గరుగుము నీవున్. 20

క. విను సింధురాజవధయును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియు కా
వున నేనొకపని నీ వొకపని మీఁకొని చేయుట రాచపనుపు బోఁడియ కాదె. 21

ఆ. నేను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్ను రోజ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నా జేసినాడు, హరి గలండు గలఁడ యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవలయుఁ బరాక్రమధురుఢుం డగు నాచార్యప్రతిన యెఱుంగవే యనుటయు నట్లకాక యని యతండు ధర్మనంద నుపాలికిం జనియె నర్జునుండు సమరోత్సాహసముజ్జ్వలుం డయి వచ్చి నిజ సైన్యంబు నలంకరించి చిహ్నంబులు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 23

సీ. పుత్రశోకానలంబును గ్రోధవహ్నియు మనమున నుప్పిరిగొనఁగ మృత్యు
భంగి నేతెంచుబీభత్సునిఁ గౌరవుల్ సెనకఁ జాలర యేమిచేటు మూఁడె
నో పురిలో నొక్కయమ్మడి నిం టింట నార్తనాదములు పెక్కయ్యె నెల్ల
రవముల మిగిలి సైంధవునింటిదిక్కున నాక్రందనధ్వను లతిశయిల్లె

తే. నేను ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ బూని చెప్ప, శౌరిమాటలు మీఱరాజు సరకుగొనఁడ
సంధి గా నీక కర్ణుండు సౌబలుండు, దుస్ససేనుండు నందఱఁ ద్రుంచికొనిరి. 24

ఉ. ఎక్కటి పోరె రుద్రునకు నేమిటఁ దక్కువ ఫల్గునుండు వాఁ
డొక్కఁడ యయ్యెనే జగము లొక్కట మ్రింగఁగఁ జాలు కేశవుం

డెక్కినవాఁడు వానినొగలేల చలం బని యెంత సెప్పినం
దక్కఁడు రాజ్యలోభము మదంబున నాకొడు కేమి సేయుదున్. 25

వ. అది యట్లుండె. 26

తే. క్రీడి యమ్మెయి వచ్చినఁ గూడఁబాఱి, [1]యొడలు గలఁగంగఁ గౌరవు లేమి సేసి
[2]రదిగొఱుంగఁగఁ జెప్పవే యనఘ నీతి,యయ్యె నేమి దా[3]దుర్ణయ మయ్యె నేమి

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డంబికానందనున కి ట్లనియె 28

సీ. అధిప చెప్పెద నీకు నంతయు నివ్విలాపము గతజలసేతుబంధనంబు
మాయజూదము మున్ను మాన్పవ పదపడి సంధి గావింపవ సకలజనులు
నిను లుబ్ధుఁడు నధర్మనిరతుండు నని దూఱుదురు దూఱ కేలుండుదురు నరేంద్ర
పాండుఁ డవ్విధమునఁ బాలించె రాజ్యంబు పాండవు లెక్కుడు ప్రబ్బి యశము

తే. లాభమును భరతాన్వయోల్లాస మెసఁగఁ, దగ నొనర్చిరి వారలఁ దగునె వారి
తండ్రిపాలైనసిరి వాపఁ దగఁ జుమీఁదఁ, బెట్టి దేల నీదుర్నీతి ముట్టవచ్చె. 29

ఉ. కౌరవు లేమి సేయుదురు గాండివఘోషముఁ బాంచజన్యతీ
వ్రారవముల్ సహింప దివిజావలికిన్ వశమే వియచ్చరుల్
వెఱఁగొనంగ నాదృఢకపిధ్వజ స్యైనరథంబుతోడనుం
బోరిరి పోరుభంగి వినుఁ భూవర శోకము దక్కి ధీరతన్. 30

వ. అని పలికి యిట్లనియె నా రేపకడ గురుండు సంగరోత్సాహదీప్తుం డయి వెడలి శంఖంబు పూరించి సైన్యంబులోనం గలయ మెలంగునప్పుడు మనయోధులాయుధంబు లంకించుచు నొండొరులతోడ బిరుదులు వలుకుచు నిది యేమి యర్జునుండు దడసె గోవిందుండు దఱిమికొని రాఁడు భీమసేనుండు గడంగి పొడసూపం డనుచు సింహనాదశంఖరవజ్యాఘోషంబులు సెలంగం బొంగుచున్న సమయంబున నాకుంభసంభవుండు సైంధవుం గనుంగొని నీవును భూరిశ్రవుండును గర్ణుండును శల్యుండును నశ్వత్థామయు వృషసేనుండును గృపాచార్యుండునుం గూడుకొని యుండుండు మనబలంబులలో మేలేటి పదునాలుగువే లేనుంగులను నఱువదివేలు రథంబులను లక్షగుఱ్ఱంబులను బదిలక్షలుపదాతులను గైకొనుండు నాతీర్చు వ్యూహారంబునకు యోజనత్రయమాత్రప్రదేశంబునం బిఱిందిదెస బలసి నిలువుం డట్లున నిన్ను దేవతలకుం దేఱిచూడ రాదు పాండవు లెంతటివా రనిన విని యతండు పెద్దయు నూఱడిల్లె యారథికవరులు పరివేష్టింపనరిగె భారద్వాజుండును ద్వాదశగవ్యూతిదీర్ఘంబును బంచగవ్యూతివిస్తృతంబును గా శకటవ్యూహంబు సమకట్టి దానికిఁ బశ్చిమార్ధంబున గర్భవ్యూహంబుగాఁ బద్మవ్యూహంబు వన్నించి తన్మధ్యంబు మొదలుకొని మోలిన సేనాముఖంబుదెసకుం జాలి

1 యొడఁడ. 2 రట యొఱుంగఁగ. 3 దుర్నీతియయ్యె.

నిగుడునట్లుగా సూచీవ్యూహంబు గావించి సూచీముఖంబునం గృతవర్మయు నట
పిఱుందం గాంభోజరాజును మఱియుం బిఱుసన నాప్తులై నశతసహస్రయోధుల
మున్నిడికొని కురురాజును సూచీమూలస్థానంబునం బూర్వోక్తప్రకారంబున
నాజయద్రథుండును నిలుచునట్లుగా నొనర్చిన నమ్మహావ్యూహంబు వేడుకం
జూచి ఖేచరులు మెచ్చి రట్టియెడ. 31

ద్రోణుని నాలవనాఁటి యుద్ధము

క. మొనలోన నిలువ నొల్లక, తనచతురంగములతో నుదగ్రుం డై య
ర్జును నాఁగుదు నే నొకఁడన, యని దుర్మర్షణుఁడు సనియె నార్పులు నిగుడన్.

వ. చని యయ్యొడ్డనంబునకు వేయునేనూఱువిండ్ల పెట్టుదవ్వున ముందటం బన్నె
దుశ్శాసనవికర్ణులు సింధురాజరక్షణకార్యార్థు లై నిజబలంబులతో నమ్మెయి నచ్చె
రువకుం బోయి సన్నద్ధులైరి ద్రోణాచార్యుం డభేద్యం బగునాశకటవ్యూహంబు
ముఖంబున నిలిచి ధవళవస్త్రంబులు సితోష్ణీషంబును శ్వేతవర్మంబును నరు
ణాశ్వంబులును వేదికాధ్వజంబును వెలయ నుద్దండకోదండుం డై దండధరుం డై వడిం
బొలిచె నట్లు కుంభసంభవసంరక్షితం బయినయాసైన్యంబు సాగరగిరిగహన
సహితంబుగా మహియెల్ల మ్రింగ నప్పళించున ట్లున్నం గనుంగొని కౌరవులును
గురుపతియును బ్రముదితహృదయు లై రాసమయంబున. 33

క. చూపులు మిఱుమిట్లు గొనఁగ, నే పారిన వానరేంద్రు నెసకంబున సు
ద్దీపిత మగుపడగ భయద,రూపంబునఁ గ్రాలఁగా నరుఁడు దోఁతెంచెన్. 34

సీ. అమ్మహావీరున కనతిదూరంబున బిరుదుమూఁకల నడపించి ద్రుపద
సూతియు నకులునిసుతుఁడు శతానీకుఁడును మొగ్గరం బమర్చిన మృదంగ
శంఖభేరీధ్వానసంగమమేదురసింహనాదంబులు సెలఁగ నొప్పె
నప్పార్థుఁ డొడ్డరయం బెట్టుకొలఁది నబ్బలముముందటఁ దేరు నిలిపి యొత్తె

తే. దేవదత్తంబురవముతోఁ దీవ్రపాంచజన్యనినదంబు భూరినిస్వనయుతముగ
నిగుడువానరరావంబు నింగిముట్టె, నపుడు మన సేన బెగ్గల మగ్గలించె. 35

ఆ. మొరపవానపెల్లు గురిసె నుల్కాతతి, డొల్లెఁ బడియెఁ బిడుగు లెల్లకడల
నస్మదీయబలమునందుఁ బదంపడి, యధిప తూర్యనినద మతిశయిల్లె. 36

వ. అయ్యవసరంబున నీయోధు లొండొరులం బిలిచికొని పురికొలిపి కొనుచు
సింహనాదంబులతోడం జెలంగి రంత. 37

క. చెలియలికట్ట సముద్రము, నిలిపినక్రియ సేన పార్థు నిలిపెద ననుచుం
దల మిగిలి వెడలె మొనకును, బలువిడి దుర్మర్షణుండు పార్థివముఖ్యా. 38

క. కని విజయుఁ డలరి హరి కి,ట్లను సేనికగములతోడ నడరెడుఁ గడఁకఁ
ముసు దుర్మర్షణుఁ డిదె యిం,దు నడపు మరదంబు వీఁడు దోలుముద్ద యఁగున్.

ఆ. అనిన నట్లచేసె నతఁ డాధనంజయుఁ, డగ్గజేంద్రరాజు నస్త్రసమితిఁ

బొదివెఁ గారుమొగులు భూధరనికరంబు, బహులవృష్టిఁ గప్పుభంగి ద్రోణు 40

క. ఒక్కఁడని కడఁగి రథికులు, పెక్కండ్రు నిశాతవిశిఖభీమాకృతిఁ జే
రుక్కునఁ బొదివిరి నరు నతఁ, డెక్కుడుమద మొలయఁ జేతియేట్రైల సూపెన్.

వ. అప్పుడు. 42

క. పలుతలలు ముఖవికాసము, వొలియక పడి యున్న సమరభూభాగము పె
ల్లలరినతామరకొలనిం, దలఁపించెఁ గగనచరవితతి పులకింపన్. 43

తే. తొడవు లొప్పార నెత్తుటఁ దోఁగి పెక్కు
గజము లొక్కయెడన పడి కరము వొలిచె
జంటమెఱుఁగులతో నెఱసంజకెంపు
గదురఁ జెలువొందు మొగిళులగమిఁయుఁ బోలె. 44

వ. ఇట్లు గనుపుకొట్టుకన్నడికి నోహటింపక నీసైనికులు పైపయిం గ్రమ్మి వివిధాస్త్ర
శస్త్రంబు లతనిపైఁ గురియు నతండు హస్తిహస్తంబుల నశ్వశరీరంబుల రథిక
సారథిరథావయవంబులఁ బదాతిగాత్రఖండంబులం బ్రధనభూమిం గప్పె నట్టి
యెడ మఱియును. 45

క. పార్థుఁడు వేఁడి పొడుపుడుఁ, బార్థుఁడ యొట వోయె డింకఁ బార్థుఁడ రావే
పార్థుఁడ [1]యిక్కడ నెద్దుము, పార్థునిఁ బట్టుఁ డనునులివు బహుళం బయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సంకులసమరంబుగాఁ బెక్కులట్టలాడ నమ్మోహారంబువోక పెనంగిన.

సీ. అలిగినగాండీవియమ్ము లొక్కుమ్మడి ముందటిదెసను బిఱిందివలన
వలపట దాపట నెలలు పెక్కువిసినతెఱఁగునఁ గవిసిన విఱుగువిల్లుఁ
దునియుఖడ్గంబును దొరఁగునెత్తురు మ్రొగ్గునేసుంగుఁ బడుకాలుమానిసియును
డొల్లుగుఱ్ఱంబును ద్రెళ్లుతేరును గూలు రథికుండు నొఱగుసారథియు నైన

తే. మరలె దుర్మర్షణుఁడు ద్రోన లెరలె సేన, యప్పుడు సమ్మెటకోలల నంకుశములఁ
జేఱుకోలలప్రేటుల నీఱతాఱ, యదలుపుల వాహనంబులు సెదరి పఱచె. 48

క. అనుటయును ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సూతతనూజుతోడ నప్పుడు నరు మా
ర్కొన నెవ్వఁ డేనిఁ గలిగెనొ, చనిరో యందఱును ద్రోణుజంటకు భీతిన్. 49

ఉ. నావుడు నాతఁ డమ్మనుజనాథున కిట్లను నట్టిచోట దం
తావళరాజి మున్నుగ నుదాత్తగుణస్వనఘంటికామహా
రావము లుల్లసిల్ల సమరప్రియుఁ బాండవసింహుఁ దాఁకి య
స్త్రావళిఁ గప్పె దీప్తముఖుఁడై యువరాజు మహాద్భుతంబుగన్. 50

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు దలపడినం గ్రోధావేశంబునం బెలుచ నవ్వి కవ్వడి దేవదత్తం
బొత్తి గాండీవజ్యానినాదంబు రోదసీకుహరంబున మేదురంబుగాఁ జిత్రంబు లగు

---

1 నిలుపుము తునిమెద ; యిక్కడఁ దునిమెద.

రథయాతాయాతంబులనుం బటుబాణపాతంబులను నగ్గజంబులు వెగడుపడి పంక
నిమగ్నంబులుంబోలె నిశ్చేష్టితంబులుగాఁ దదారోహకులతలలు డొల్లుచప్పుళ్లు
మహావాతపతితంబు లగుతాళఫలంబులరసంబు ననుకరింప మఱియును గరవాల
గదాధనుస్సాయకసహితంబు లగుబాహువులు బహువిధమహానాగంబులభంగి
రణభూమి నభిరామఘోరంబుగా ననేకప్రకారస్ఫారశరంబులు దాఁకి తునియు
రూపును రుధిరంబు దొరఁగురూపును నొఱలురూపును ద్రుళ్లి కెడయురూపును
దూఁగురూపును బడి పొరలురూపును నెత్తురు గ్రక్కురూపును జిక్కురూపును
రూపు సెడురూపును నై కరితురగనరనికరంబులు వికలంబులుగా విజృంభించిన
నతనిసంరంభంబు సైరింపంజాలక సబలంబుగా నన్నృపరాజు పాఱిన వెనుకొని
యప్పాండవమధ్యముండు. 51

చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోఁగలవు నీ విటు పాఱినఁ జావు దప్పునే
యలవుఁ జలంబుఁ బో విడిచి యాసభ నించుకశంక లేక నీ
పలికినయన్నియుఁ మఱచి భంగపుఁజచ్చుట దెచ్చికొంటి పె
ద్దలు వగఁ బొంద నన్నకును దమ్ములకుం దలవంపుగా నిసీ. 52

వ. అని పలుకుచు నీకొడుకు పెడతలయు వెన్నును బదితూపుల నేపారియేసిన నతండు
మరలియుం జూడక ద్రోణాచార్యుం జూచుచుంబాఱె బీభత్సుండును సైంధవుని
దెసకు మనసు నిగుడ మనమొనపయి నడచి యగ్రభాగంబున నున్నయగ్గురుం
గనుంగొని యనతిదూరంబున నిలిచి నమస్కరించి కృష్ణుం డనుమతి సేయఁ
జేతులు మొగిచి యిట్లనియె. 53

అర్జునుఁడు ద్రోణుచేత ననుజ్ఞాతుఁడై మొగ్గరంబు సొచ్చుట.

ఉ. మేలు దలంపు శోభనము మేకొని చేయుము నాకుఁ బాండుభూ
పాలుని ధర్మనందనుని పంకజనాభునియట్ల కావె మ
త్పాలనవృత్తి కీవు నినుఁ బ్రార్థన సేసి భవత్ప్రసాదలీ
లాలసితుండ నై మొన దలంకఁగఁ జొచ్చెద భూసురోత్తమా. 54

క. నను నశ్వత్థామను నీ, వనఘా సరికూర్మిఁ బెనిచి తట్లగుటను ద్రో
హిని సైంధవుఁ జంపఁగఁ బూ,నిన నాయుచితప్రతిజ్ఞ నెఱపుము కరుణన్. 55

తే. అనుడుఁ బిన్ననవ్వొలయంగ నస్త్రగురుఁడు
నరునిపైఁ జూడ్కి నాటించి నన్ను గెలువ
కెట్లు సైంధవుఁ జేరెదం చేసె రథ్య
ములును హరియును నతఁడు నమ్ముల మునుంగ. 56

వ. ఇత్తెఱంగున నేయుటయు నని సేయుటకై యమ్మహాత్మునకు విజ్ఞాపనంబు సేసి. 57

క. అనుమతుఁడై విజయుం డా, తనిమీఁద నిశాతవిశిఖతతి వఱపి రయం
బున నవనారాచము లేసిన నడుమన నఱికె నతఁడు శీఘ్రత మెఱయన్. 58

తే. నఱికి తోడన హరిమేను నరుసియొడలు
నేయ గురువిల్లు విఱుగంగ నేయఁ దలఁచె
నక్కిరీటి యాలోచన యతనిమౌర్వి
వికలముగఁ జేసె సాధనుర్వేదవిదుఁడు. 59

క. రహితగుణచాపుఁ డగున, య్యహితాంతకుఁ బొదివెఁ గేశవాశ్వపతాకా
సహితంబుగ రుచిరస్మిత, మహితుఁ డగుచు నగ్గురుండు మార్గణవితతిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునం గుంభసంభవుండు విజృంభించిన వివ్వచ్చుం డలిగి సజ్యశరాసనుం
డై యాధనురాచార్యుం బటుబాణవిసరవేగంబున నతిక్రమించి కెలంకుల
బలంబుల నాక్రమించిన. 61

సీ. కులిశంబుతాఁకునఁ గూలినకులపర్వతంబులకరణి మత్తద్విపములు
బలుగాలిఁ దూలిన జలధరపంక్తులచాడ్పున నుద్భటస్యందనములుఁ
గీలుకాఁ డెడలింపఁ గెడసినబొమ్మలకైవడిఁ బటుతురంగవ్రజంబు
బెడిదంపువత్త్రోడిఁ బడినవేరడవిచందంబున బహుళపదాతిచయము
తే. వికటముగఁ ద్రెళ్లె నలుగడ విచ్చి నొక్క, పెట్టపెస డొల్లె నిలఁ జాపకట్టుపడియెఁ
జండగాండీవనిర్ముక్తశాతవివిధ, కాండదారుణప్రహతులఁ గౌరవేంద్ర. 62

ఆ. అడ్డపడి గురుండు దొడ్డనారసము వ, క్షంబు దూఱ నేయ సవ్యసాచి
యొల్లఁబోయి తెలిసి పెల్లేసె నక్కుంభ, జన్ముమీఁద నిశితసాయకములు. 63

వ. అతండును. 64

క. హరి నైదువిశిఖముల న, న్నరు డబ్బదిమూఁటఁ గేతనము మూఁటను స
త్వరుఁ డై యేయుచు శితశర, పరంపరలు తద్రథంబుపైఁ బరఁగించెన్. 65

క. శరములు నిగుడఁగ నొప్పెడు, తరణిఁ బొదువువర్షదంబుదముక్రియ న ట్లా
స్ఫురితాస్త్రుఁ బార్థు నత్యు, ద్ధురబాణసమగ్రుఁ డైనద్రోణుఁడు పొదివెన్. 66

వ. పొదివినయగ్గురుప్రాపున భవదీయసైనికులు గొంద ఱాకృష్ణులం జేరి పరాక్ర
మించుట గుండ్లు దేలి బెండ్లు మునింగిన ట్లయ్యె నిబ్భంగి నక్కిరీటి గుమారుం
డయ్యును వృద్ధుం డగుకలశభవునిం గడవం జాలక చిక్కువడి యున్నం జూచి
విచారించి యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 67

క. రిత్త దడవు గా కుండఁగ, నిత్తఱి నాచార్యుతోడి యీ సుడిగి వెసం
జొత్తము శకటవ్యూహము, చిత్తంబున నొండుదలఁపు సేర్పకు మింకన్. 68

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యుల నతిక్రమించి కురుసైన్యంబు సొచ్చుట.

చ. అనవుడుఁ గ్రీడి నీదుహృదయంబున నెయ్యది దోఁచెఁ గృష్ణ దా
నిన తగఁ జేయువాఁడ నని నెమ్మిగఁ బల్కినఁ బ్రీతిఁ గుంభజ
న్మునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ సముద్ధతి నాతఁడు దేరు వోవ ని
చ్చిన శరజాలముల్ వరఁగఁ జేయుచుఁ బార్థుఁడు వోవుచుండఁగాన్. 69

వ. కనుంగొని నవ్వుచు భరద్వాజుండు. 70

క. కలవే యొందును నిట్టివి, బలసూదనతనయ పగఱఁ బరిమార్పఁగ వి
చ్చలవిడిఁ బ్రతిష్ఠితుఁడవుగఁ, దలఁచెదు పోలునొకొ యనుచుఁ దగిలెఁ బిఱుందన్.

వ. ధనంజయుండును. 72

క. గురుఁడవు గాక పగతుఁడవె, దురమునఁ గుపితుఁ డగుని న్నెదుర్కొన నా కొ
క్కరునకు శక్యమె యాపుర, హరున కగుం గాక యనుచు నరుగుచు నుండెన్. 73

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబు సొచ్చునాసవ్యసాచిచక్రరక్షకు లగుపాంచాలకుమారులు యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును దోడన వచ్చి చొచ్చి రప్పుడు కృతవర్మయుం గాంభోజుండును శ్రుతాయువుం దమతమయున్నచోట్లన యుండి తల లెత్తి చూచి కపిధ్వజవేదికాకేతనంబులకతంబునఁ గవ్వడి వెనుకం గలశభవు రాకయుం గని యుత్సాహంబు మిగిలి తగులు పడ సడ్డపడుటకు నప్పళించుచుండ నప్పు డప్పాండవవీరునిం గేకయప్రభద్రకనారాయణగోపాలప్రభృతులు వాదివి రెవ్వ రెట్లు వాదివినం బ్రతిజ్ఞాతత్పరుం డగునన్నరుండు సామజంబు సరోవరంబు దఱియం జొచ్చుతెఱంగున నబ్బలప్రకరంబు బడలువడం జేయుచుం బోవం బోవ 74

క. కదిసి శరాసనగురుఁ డిరు,వదియేనుశరంబు లేయఁ బార్థుఁడు వానిఁ
గుదియించి విశాలాస్య,ప్రదరము నడరింపఁ గుంభభవుఁ డెడఁ ద్రుంచెన్. 75

క. విజయుం డనుశ్శైలముఁ గల,శజధారాధరము గప్పె శరవృష్టి మహా
ద్విజు నతఁ డేయక కడున,క్కజముగ నయ్యంపసోన గ్రక్కున మాన్చెన్. 76

ఆ. మఱియు నిరువదేను మార్గణంబుల నరు
డెబ్బదింటఁ గృష్ణు నుబ్బ యేసి
గురుఁడు నారసములఁ గురియంగ నవి యాఁగ
నలవి గామి నతఁడు నతఁడు నొచ్చి. 77

వ. అమ్మేటివిలుకాని వంచించి కృతవర్మునిసైన్యంబు సొచ్చుటయు నగ్గురుండు సేయునది లేక సేనాముఖరక్షణంబునకుం జనియె నప్పార్థు మార్కొని కృతవర్మ పదియమ్ము లేసిన నక్కిరీటి యొక్కవాల మ్మురమ్మున నాటించి మఱియును నారాచత్రయంబున నొప్పించె నాభోజపతి యన్నరనారాయణులం గనుంగొని నవ్వుచు నిరువదేనేసితూపులేపునం బరంగించిన ధనంజయుం డతనిధనువుఁ దునిమి యేకవింశతివిశిఖంబుల నొప్పించిన నొండుకోదండంబు గొని హార్దిక్యుండు బాణపంచకయుగంబు విష్వచ్ఛువక్షంబునఁ గ్రుచ్చె నవ్వీరుండును దదీయస్తనాంతరంబునఁ దొమ్మిది యంబకంబులు దూర్చె నప్పు డాసవ్యసాచిం జూచి యితండు దవులువడియె నిది గాదని తలంచి దామోదరుండు. 78

క. తడవయ్యె నితఁడు మన కెక్కుడిబంధుం డేల కృప దెగం బాఱుము నా
వుడుఁ గీ లెడపినజంత్రము, పదువునఁ బడ నేసె నతని వాసవి యధిపా. 79

వ. ఇట్లు భోజపతిం గ్రూరనారాచంబుల మూర్ఛితుం జేసి. 80

తే. [1]కడచి కాంభోజసైన్యంబు గలఁగఁ బెలుచఁ
జొచ్చువివ్వచ్చు వెనుకన చొరక యుండ
ముట్టి యాఁగె నాకృతవర్మ మూర్ఛ దేఱి
వచ్చి రథచక్రరక్షకద్వయముఁ గడిమి. 81

వ. ఇవ్విధంబున నుత్తమౌజుని యుధామన్యునిం బోనీక భోజపతి శరచతుష్టయం
బును సాయకత్రయంబును దసువులం గీలించిన నయ్యిరువురుం బదేసిబాణం
బుల నతని నేసి తత్కోదండంబు దుండంబులు సేసిన నతండు. 82

ఉ. వే యొకవిల్లు పుచ్చుకొని విండులు రెండును ద్రుంచి మేనులం
దూఱఁగ నేసె బెట్టిదపుఁదూపుల వారును [2]వానియమ్ములన్
గీఱఁగ నొండువిండ్లు గొని కిన్క యెలర్పఁగ నేసి రెమ్మెయిం
దీఱద గండి గాంచి నరు తేరిపథంబునఁ బోవ వారికిన్. 83

అర్జునుఁడు శ్రుతాయుధప్రముఖమహారథికులం జంపుట.

వ. అట్లు చొచ్చువివ్వచ్చుం జూచి శ్రుతాయుధుం డనురాజు రభసంబున నెదిర్చి
మార్గణత్రయంబున నేసి వాసుదేవునిపై సప్తతిప్రదరంబులు నిగిడించి. 84

తే. వెడఁదతూపునఁ గేతువు ద్రెయఁ గ్రీడి, నవతివిశిఖంబు లేయ నన్నరవరుండు
దెబ్బ దేనమ్ము లడరింప నుబ్బి పిల్లు, ద్రుంచి యుర మేడుశరముల నొంచె నరుఁడు.

క. కోపించి యాతఁ డొండొక, చాపము గొని నవనిశాతసాయకములు బా
హోపరితలముల నురమున, నేపున నాటుటయుఁ బార్థుఁ డెలన వ్వాలయన్. 86

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ జంపి తదంగములందు సప్తతి
క్రూరశిలీముఖంబు లతిఘోరముగాఁ దొరఁగింపఁ బ్రస్ఫుర
ద్భూరిగదాభిరాముఁ డయి దుర్దమలీల రథంబు డిగ్గి యా
ధీరగుణోత్తరుం డతని తేరి దెసం గవిసెన్ రయంబునన్. 87

వ. ఆరాజు వరుణతనయుం డనియు నగ్గద వరుణువరంబున వచ్చిన దనియును వరుణుం
డతనికి దాని నిచ్చునప్పుడు దీని ధరించినవాఁడు రిపుల కజయ్యుం డగుఁ బో
టెక్కించుకొననివానిమీఁదం బ్రయోగించిన వానిన మరలి వధియించు నని
చెప్పె ననియును బెద్దలవలన విందుము. 88

ఉ. కాలము ప్రాప్తమైన మదిఁ గానఁడ యన్నియమంబు మేదినీ
పాలకుఁ డప్పు డట్లగుటఁ బంకజనాభుని వైచె నాతఁ డా
భీలగదం దదంసమునఁ బెట్టిన నూతనపుష్పమాలయుం
బోలి వెలింగెఁ గాని యది భూవర నొంపద యించు కేనియున్. 89

1 కడఁగి. 2 ఎనియంగముల్ ; వానియొమ్ములన్.

వ. ఇట్లు గోవిందునకుఁ గుసుమాభరణం బై పొలిచి యాక్షణంబ. 90

ఆ. అశనికరణి వచ్చి యాశ్రుతాయుధునిపై, సమ్మహోజ్జ్వలాగ్నుఁగదమ్ము వడినఁ
బార్థుచేత మున్ను బాహులు దెగిపడ్డ, యతఁడు గొండ గూలినట్లు గూలె. 91

వ. ఇట్లు వరుణతనయుఁడు వడినం గనుంగొని. 92

క. అచ్యుతబలములుఁ బ్రభువులు, నచ్చెరువును భయము మనములం దడరంగా
విచ్చిన నట చనియెడువి, స్వచ్ఛుని గాంభోజపతిభుఁడు పడి మార్కొనియెన్. 93

వ. ఇట్లు మార్కొనుటయును 94

సీ. అర్జునుం డతని నేడమ్ముల నేసినఁ బది యేసు శరములఁ బార్థుఁ గృష్ణు
విశిఖత్రయమున నవ్విభుఁ డేయ నాతని విజయుఁ డస్త్రద్వయవిహతుఁ జేయ
బాణముల్ మూఁటను బటుశక్తిఁ గ్రీడి నొప్పించి కాంభోజుండు పేర్చి యార్చె
నరుఁ డల్గి వేసెఁ బదునాలుగుదూపుల సూతాశ్వకోదండకేతనములఁ

తే. గూల్చి దొడ్డనారసమున గుండెకాయ
వగుల బెట్టుటయు నతిప్రబలపవన
భూరిరయమునఁ గూలుమహీరుహంబు
తెఱఁగు దోఁప సుదక్షిణుఁ డొఱలి కెడసె. 95

వ. ఇట్లు కాంభోజపతి పడుటయు శూరసేనశిబివసాతిప్రముఖానేక దేశంబులబలంబు లబ్బలమర్దనందనుం జుట్టు ముట్టిన నతండు దఱచువాలంపగముల నాలువేల రథంబుల రూపుమాపినం గనుకనిం దెరలినం గని శ్రుతాయువు నయుతాయువును గాండీవి రెండుగెలంకుల సాయకసహస్రంబులు సిగిడించుచుం గవిసి రప్పుడు శ్రుతాయువుచేతితోమరంబున నొచ్చినవిష్వచ్ఛుం బిడుగుపడినవానిం గొఱవిఁ జూడిన తెఱంగున నయుతాయువు నాలోనన శూలంబు వైచి సోలం జేసిన విషాదంబున గరుడధ్వజుండు సొగయ నాకపిధ్వజుండు నిజధ్వజదండం బొక్కింత యూఁత గొనిన నక్కురుసైన్యంబుల సింహనాదంబులుం దూర్యనినదంబులుం జెలంగె నంత శౌరి ప్రబోధింపం జేటి ధనంజయుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నది వివిధాయుధాకారంబునం గవిసి యయ్యిరువురహస్తమస్తకశకలంబులు ధరం దొరంగించి తదనుచరులం బంచశతరథికవీరయోధుల వధియించి చూపఱకు విస్మయం బాపాదింప నిలింపపతిసుతుండు దఱిమికొనిపోవుతఱి నయ్యుద్ధలఱికొడుకులు నియుతాయువు దీర్ఘాయువును [1]శోకవేగంబున నరవాయిగొనక పయిం బడిన నుద్ధవిడిఁ గవ్వడి వారలం దండ్రులం[2]గూడ ననిచి మహార్ణవంబు గలంచుమందరంబుచందంబున నీబలంబులం దిరుగుడువడం జేయుచు నురవడించుసమయంబున. 96

ఆ. కురునరేశ్వరుండు పురికొల్పఁ బ్రాచ్యక,లింగదాక్షిణాత్య లంగబలము

1 పితృమరణశోకవ్యాకులవేగంబున. 2 గూడ సూతరథధ్వజంబులతోడ ననిచి.

మ్లేచ్ఛతతియును బెరయ నెయికొని తాఁకిరి గజఘటా[1]సమృద్ధిఁ గారుకొనుచు. 97

వ. అట్టియెడ గాండీవముక్తమార్గణవర్గంబు వేగంబున. 98

క. చేతులుఁ దొండములు శిరో,వ్రాతముఁ గుంభస్థలములు వడిఁ దొరఁగె ధరి
త్రీతలమున నంకుశబహు,హేతిశకలసహితముగ మహీపరముఖ్యా. 99

తే. ఇవ్విధంబున సుఱుమాడ నీడఁబోక
యవనపారదశకబర్బరాదు లైన
మ్లేచ్ఛబలములు ధైర్యంబు మిక్కుటముగఁ
బొదివి పోరెను గ్రీడి యద్భుతము నొంద 100

క. తుంగమహాస్త్రఁ జొచ్చినమా,తంగమునకు మిగిలి యడవి దరికొను కార్చి
చ్చుం గడచి యబ్బలంబుల, భంగించె నతండు ఘోరబహువిధగతులన్. 101

వ. ఇట్లు నారాయణమారుతప్రేరితం బగునగజ్వలనంబు శరజ్వాలాజాలంబున భవ
త్సేనాకాననంబు రూపుమాపె నప్పుడు. 102

తే. అర్జునుం డనుపర్జన్యు నస్త్రసృష్టిఁ, బల్లములు మిట్టు నని యేఱుపఱుపరాక
యుండ నెత్తురువెల్లు లొండొండ పెరిగె, నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ.

వ. ఇట్టియద్భుతవిక్రమంబున నతిక్రమించి కడంగునవ్వాడి నంబషపతి యగు
శ్రుతాయువు మార్కొని నొగ నొగం దాఁక నరదంబు పఱపుటయు. 104

చ. అతనిశరాసనంబును హయంబులఁ ద్రుంచిన నాశ్రుతాయువు
ద్యతగద నొప్పఁ బట్టి దనుజాంతకు వ్రేసె నరుండు దద్గదా
హతి యొసరించ నొంపఁగద నాతఁడు వెండియు విక్రమించినన్
శతమఖసూతి యాతనిభుజంబులఁ గంఠముఁ ద్రుంచె వ్రేల్మిడిన్. 105

వ. ఇత్తెఱంగున ద్రోణాచార్యుం గడచి కృతవర్మని బెట్టుపఱిచి శ్రుతాయుధునిం
గూల్చి కాంభోజసేనం బడవైచి శ్రుతాయుఃప్రభృతుల నుఱిపి తఱిమి భవదీయ
సైన్యంబు సొచ్చి బహువిధయోధప్రాణంబుల బాణనాళంబులం బీల్చికొనుచుం
బెలుచ నడగుపుఘర్మజలంబుం గనుంగొని నీకొడుకు దేరు దోలుకొని యొంటిమై
నకుంభసంభవుకడకుం జని కటకటం బడుచు నతని కిట్లనియె. 106

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱి నాడుట.

చ. నిను నవలీల దాఁటి ప్రజ నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చుచున్న య
ర్జునుఁ దలఁకొత్తి గ్గున నటు సూడవు పాండవపక్షపాతి నీ
మన మటు గాన యెప్పుడును మాదెసఁ గప్పయొలుంగుఁ బాము వై
యునికి యెఱుంగ నచ్చె [2]నటు లూఱట గా వర మిచ్చినాఁడవో. 107

క. నిను నమ్మి యొండువలనికిఁ, జనక జయద్రథుఁడు నిలిచె సైన్యములో నా
తనిఁ జంపెడు దేనియు వ్రాసినకట్టివి గాక మానిసివె యూహింపన్. 108

1 సమృద్ధిఁ గారుకొనఁగ. 2 నిటు లూ.

వ. అని పలికి కార్యదాహంబునం జేసి తన రాజసం బడంచుకొని యతండు. 109

తే. సైంధవున కడ్డమున్న రాజప్రజంబు, పాస్థ రాశకు వెలువెలం బొఱం జొచ్చె
నార్తిం బలుకునామాటల కలుగ కకట,చావ కుండంగ నాతనిం గావనయ్య. 110

వ. అనిన విని యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 111

క. నీమాటకు మాయశ్వ,త్థామవచనములకు నేం బదరుదునె విను మా
దామోదరుమతి ముంగలి, గా మారుతవేగఘోటకస్ఫురణమెయిన్. 112

క. చనునప్పు డతనియశ్వములు, వెనుకం బ్రజం దాఁకుచుండు విన్వచ్చుని నేం
జన నీక యాఁగువాఁడనె, కని కని యిటు లేల పలుకం గౌరవనాథా. 113

వ. అది యట్లుండె నొక్కహితంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము సేనాముఖంబు విడిచి యే నర్జునువెనుకం బోయినం బాండవబలంబు లురులం దోఁతెంచు మన యొడ్డు గలంగినసైంధవుం గాచు టరిది యట్లుంగాక రాజమధ్యంబున ధర్మరాజుం బట్టెద నని యాడినవాఁడ నప్పని యేమఱం దగునే యనిన వేది నిలిచెద విశేషించి స్పర్ధ నగుటం జేసి శీఘ్రయానం బశక్యం బయి యుండు గాండీవియు నీవును దుల్యవయోవర్తనులరు శంక లేక వానితో విరోధంబు గొన్నవాఁడవు తగుసహాయులం గూర్చికొని యుద్ధపడుము చయ్యనం జను మని పలికిన నతండు.

చ. నినుం గృతవర్మ [1]గెల్చి యవనీపవరప్రకరంబు నోర్చి వే
ర్చినవరు నేన కాదు సురసేనయు నింద్రుఁడు నైనం దాఁక నే
ర్చునె యని కార్యతంత్రముగం జూచితయేని భవన్నియోగముల్
గొనకొని చేసెదన్ యశము గోల్పడ కుండఁగం జూడు మెమ్మెయిన్. 115

వ. అనుటయు నగ్గురుం డక్కురుపతిం గనుంగొని నీవు నిక్కంబ పలికితి కిరీటి యట్టివాఁడ నేం డొక్కయద్భుతంబు సూపెద నిక్కవచధారణంబుచేత రక్షితుండవై యతనిం దలపడుము కృష్ణుండును సమస్తజనంబులు వెఱఁగుపడం దదీయశరంబులు నీతనువుదాఁక కుండం గలయవి యని చెప్పి యొక్కపసిండికత్తళంబునం దాశక్తి యావహించి యిచ్చినం బుచ్చుకొని ప్రీతుం డగుచు నియతాత్ముం డై దానిం దొడుగు నప్పు డాచార్యుం డిది దొల్లి దేవసంరక్షణార్థంబుగా నజుండు దేవేంద్రున కిచ్చె నది యతం డంగిరసునకు నంగిరసుండు బృహస్పతికి బృహస్పతి యగ్నివైశ్యునకు నగ్నివైశ్యుండు నాకును దీని నొసంగి రని యెఱింగించి సమంత్రకంబుగాం [2]దొడిగి నానావిధవాక్యంబులం దీవన లిచ్చి పొమ్మని యనుజ్ఞ సేసిన నమ్మహీపతి యుబ్బి యరదంబు సత్వరంబు సేసి యనేకరథకరితురగనరనికరంబులు దన్నుం బరివేష్టింప వివిధతూర్యనినాదంబులు నింగి ముట్టి విన్వచ్చు వెనుకొనియె నట్టియెడ నిక్కడ. 116

---

1 సేచినయనేకనృపప్రకరంబు. 2 దొడివి; దొడివి.

చ. సరభసవృత్తిఁ బాండుసుత సైన్యము లొక్కట నేచినం గడుం
దిరమయి నీబలంబులు సుదీర్ఘత సూపిన జాహ్నవీసము
ద్ధురరయమునాభిఘట్టనముతో నెన వచ్చె నరేంద్ర యప్డు సం
గర మతిఘోర మయ్యె నొకకాలము నట్టివి సూడ మెయ్యెడన్. 117

వ. అయ్యవసరంబున. 118

ఆ. నడుమ భానుఁ డాల్చునభముఁ గనుంగొని, దాని మిగులుబుద్ధి ధరణి భాను
యుగముఁ దాల్చె ననఁగ నొప్పిరి తీవ్ర తేజమున గురుఁడు ద్రుపదసంభవుండు.

వ. ఇట్లు ద్రోణధృష్టద్యుమ్నులు మెఱసి పోరి రప్పు డప్పాంచాలవరుండు గురునిశర వర్షంబులు వారించుచు మిగిలి మనవాహినిపై నడరి నేల నెత్తుటం దోఁచిన నతనికోల్తలకుం గాక యొదిఁగి యచ్చటిప్రజ మూఁడుగుంపు లయ్యె నప్పుడు ద్రోణుండు గినిసినం బాంచాలకేకయప్రముఖబలంబులు గలంగం బడిన మగుడ నమ్మహాసైన్యంబు పురికొనుటయు ధర్మసూనుండు సోదరాదియోధవీరసహితంబుగా నురవడించినం గని వికర్ణవివింశతిచిత్రసేనులు భీమసేనుని బాహ్లికుండు ద్రౌపదేయులను దుశ్శాసనుండు సాత్యకిని శకుని నకులసహదేవులను సోమదత్తుండు శిఖండిని నలంబుసుండు ఘటోత్కచునిం దలపడిరి శల్యుండు సింధురాజుకడ నుండియు నగ్గలిక నన్నుగ్గరంబు మొగంబునకుం జనుచు మరలు చునికిం జేసి శల్యాలసన్నిహితుం డయిన యుధిష్ఠిరుం డాఁకె నివ్విధంబునం దార్కొనినయ ద్దొరలు నానాప్రకారదారుణవిచిత్రసంగరంబులు సేసి పల్లవితాశోకపుష్పిత కింశుకవనంబులం బోలి పొలిచి రాసమయంబున దుస్ససేనుండు శైనేయుని మూర్ఛితుం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు ప్రచండభంగిం బెనంగెఁ గవల యమ్ముల కోహటించి గాంధారరాజు ద్రోణుదెసకుం బాఱె నట్టియెడ. 120

క. మనమూఁక యొదిఁగి గుంపులు,గొని యొప్పటియట్ల యగుడు గురుఁ డతిరభసం
బున ధృష్టద్యుమ్నుని భీ,ముని ధర్మజుఁ బొదివి యుగ్రముగ నేసె నృపా. 121

వ. అయ్యవసరంబున. 122

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభతురగస్యందనంబు లిలఁ బ్రోవులు గా
సభయాశ్చర్యాత్మకు లై, నభశ్చరులు వొగడ నీసునం బోరాడెన్. 123

ధృష్టద్యుమ్న ద్రోణాచార్యులయుద్ధము

వ. అట్టిసంకులసమరంబున సుస్థిరోత్సాహుం డై నిజవ్యూహం బభేద్యం బగునట్లుగా శుంభదవష్టంభంబునం జేర్చి కుంభసంభవుండు ధృష్టద్యుమ్ను మిగిలి పాండవ సైన్యంబు దైన్యంబునొందించుచున్న నప్పాంచాలకులప్రదీపకుండు కోపోద్దీపితుం డయి పారావతవర్ణంబు లగుతనరథ్యంబుల నగ్గురునరుణాశ్వంబులఁ బెరయ నరదంబు వఱపించి పలకయు వాలును గొని సాహసికత్వంబున నతనితేరికడ నొగఁ ద్రొక్కి యెక్కి కాఁడిపయిం జిత్రగతులు మెఱసి తఱచై తొరఁగుతదీయ

శరంబులు నిజశరీరంబునఁ జొరకుండ దునిమె నాలోఁ జే యూర్చ రాకుండియుఁ
దనుకంబునం గృపాణంబు నిగిడిన నశ్వరథసంగంబులు యుగంబులు వెడవెడఁ
తాఁకుకొలఁది నయ్యాచార్యుని సమ్ముఖంబున. 124

తే. అలుఁగు చెక్కలుగాఁ జేసి హయము సూతుఁ
దునిమి సిడమును బలకయుఁ ద్రుంచి వైచి
మేను లక్షించి కులిశంబుఁబోని దోస్స
నారసం బేయ సాత్యకి నడుమ నఱికె. 125

వ. ఇట్లు శినిపుంగవుండు సింగంబు వోని విసమసంగంబుఁ గాచు దండంబున ధృష్ట
ద్యుమ్ను గఱించి తొలంగం గొనిపోయె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజ
యున కిట్లనియె. 126

క. పులివాతఁకండఁ గొనుగతి, నలవునఁ బాంచాలతనయు నగ్నోద్భవునం
దొలఁగించిన సాత్యకిపై, నలుక నాచార్యుఁ డెట్టు లాచార్యవరున్. 127

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డిట్లను నట్లు సేసినం గినిసి గురుండు
తెక్కలు గలపెనుఁబాముం బోలెడి సాత్యకిపైఁ గవియుటయు నతండు నిజసారథి
నాలోకించి యివ్విప్రుండు ధర్మతనయభయంకరుం డితని మార్కొన వలయు
నని పలికి దేరు సమ్ముఖంబు సేయించె నిత్తెఱంగున. 128

క. తలపడి చాపరుచులు మెఱుఁగులగములుగ గుణనితాంతఘోషంబులు గ
ర్జలుగా నారథికోత్తము, జలదయుగము మెఱసి సాంద్రశరవర్షములన్. 129

వ. అంతకంతకుం గదిసి భల్లంబుల నేట్లాడం దొడంగిన 130

చ. గొడుగులుఁ గేతనంబులును గూలెఁ దనూస్థితరక్తధార లొ
ల్కె డుగజదానతోయములలీల సహించె బలద్వయంబు న
ప్పుడు వెఱఁ గందె నచ్చెరువుఁ బొందె వియచ్చరకోటి యిట్లు పో
రెడునెడ ద్రోణువిల్లు వెస రెండుగ సాత్యకి ద్రుంచెఁ ద్రుంచినన్. 131

క. గురుఁ డొండొకవి ల్లెత్తిన, సభసముగ నదియుఁ దునిమె సాత్యకి మఱియుం
ద్వరితముగ నెక్కు వెట్టఁగ, శరాసనము లెన్ని యేనిఁ జక్కడిచె నడిన్. 132

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డాత్మగతంబున 133

తే. రామునందును గార్తవీర్యక్షితీశు,నందు నరునందు భీష్మునియందుఁ దక్కఁ
గలుగునే యెందు నీయస్త్రబలము వీని,యాశువిక్రమ మద్భుతం బయ్యెఁ జూడ

వ. అని యగ్గించెఁ జారణసిద్ధసాధ్యులు సంకీర్తనంబులు సేసిరి వెండియు నొండుకోదం
డంబు గొని యగ్గురుండు దొరంగించినశరంబులు శైనేయుండు దుత్తుమురుసేసిన.

క. ఏవీరున కైనను నిది, భావారూఢంబు గానిపనియే యనుచున్
మీవా రెల్లను బెలుచం, గైవారము సేసి రతనిఁ గౌరవనాథా. 136

వ. అప్పలుకులు సహింపక. 137

శా. ఆగ్నేయాస్త్రము ద్రోణుఁ డేసిన సముద్యజ్జ్వాలికామాలికో
ద్విగ్నం బయ్యె నభంబు వారుణశరావిర్భావముం జేసెఁ గ్రో
ధాగ్నిస్ఫూర్తి వెలుంగ నాతనిశరుం డబ్బాణముల్ ద్రాసని
ర్మగ్న వ్యోమచరంబు లై తొడరి ఘోరంబొచ్చె నొండొంటితోన్. 138

క. ఘోరంబు గాఁగ హాహాకారము లెసఁగంగ బలయుగంబును డయ్యం
బోరి పెడఁబాసి శాంతము, లై రెండును నిలిచె నమ్మహాస్త్రము లధిపా. 139

వ. ఆసమయంబున ధర్మజభీమనకులసహదేవులు శైనేయునకు బాసట లై తఱిమిన ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖరథికవరులుం దలకడచి భారద్వాజుం దాఁకుటయు దుశ్శాసను మున్నిడికొని మనకిర్కు రాజకుమారవర్గంబు వారలతోఁ దలపడిన నుభయ బలంబులుం బురికొని యోహారిసాహరిం బెనంగు చుండె నప్పు డక్కడ 140

క. నరుఁడు సనత్సేన వాలయుడు, తెసవున [1]కై నంత సేనఁ దీవ్రాస్త్రములన్
ధరఁ గూల్చఁగ సయ్యెడ న, య్యరదముఁ గృష్ణుండు వఱపు టద్భుత మయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున రౌద్రరసంబు దళుకొత్త దర్పంబున సైంధవుం డున్నదిక్కునకుం బోవం బోవ. 142

విందానువిందు లర్జును చేత మృతిఁ బొందుట.

క. విందానువిందు లేక, స్యందనగతు లై కడంగి సైన్యంబులుఁ దా
రుం దెప్పదెసల నాసం, క్రందనసందనునిమీఁదఁ గవిసిరి గడిమిన్. 143

వ. ఇ ట్లవంతీశ్వరు లురవడించి. 144

చ. హరులపయిన్ మురారిపయి నాతనిమేనను బాణవర్షముల్
గురిసి రతండును వారి నతిఘోరశరంబుల నొంప ధీరతం
దెరలక వారుఁ దద్రథముఁ దేల్చిరి తూపులవెల్లి నల్గి య
య్యరుపురవిందుఁడుం దునిమి యేపున మూఁకల పెల్లడంచుచున్. 145

క. తోడన కడువేగంబునఁ, గ్రీడి తురంగముల సూతుఁ గేతనమును దు
న్మాడుచు విందునితల యిల, వ్రాలఁగఁ జేసెఁ దీవ్రభల్లప్రహతిన్. 146

వ. ఇట్లు దల దునుముటయును బలుగాలిం [2]గూలుతరువుపోలికం బడినయగ్రజు నాలోకించి యనువిందుం డలుకయు సమ్మలికంబు నుల్లంబునం బెనంగొన గదగొని సంరంభంబున. 147

చ. అరదము డిగ్గి తీవ్రగమనాతిశయంబునఁ గిట్టి బాహువి
స్ఫురణ దలిర్ప దానవనిషూదనుఘోటము వ్రేసి యార్వ ను
ద్ధురరభసం బెలర్ప గదఁ ద్రుంచి పదంబులు బాహుశాఖలున్
శిరమును ద్రెంచి వాని బలిసేసె ధనంజయుఁ డాజిభూమికిన్. 148

ఆ. దొరలు వడిన సేనదూలక యవ్వీరుఁ, జుట్టు ముట్టుటయును బెట్టు గవియు

1 నున్నంతసేనఁ. 2 దూలుతరువు.

కాఱుచిచ్చు దఱచుఁ[1]గానల నీఱుగఁ, జేయుపగిదిఁ దోఁపఁజేసె నతఁడు. 149

వ. ఇవ్విధంబున. 150

సీ. అచ్చోటు గదలి వివ్వచ్చుండు సనఁ జన నతనిమైవాఁడును హయచయంబు
డప్పియు నతనికి నప్పుడు సైంధవుఁ డున్నెడ దూర మై యుండుటయును
గని సంతసము నొంది కౌరవయోధులు సింహనాదంబులు సేసి తఱుమ
నాపథికోత్తముఁ డచ్యుతుఁ జూచి రథ్యమ్ములు మేసుల నలుఁగు లుండ
తే. నుపవడింపవు వీరల సరకుగొనక
వీని నిప్పుడ యశ్వులు విడిచి తడవు
మనుడు నతఁ డివి వోలున యనుడుఁ జేరు
డిగ్గి సారించెఁ గ్రీడి గాండీవగుణంబు. 151

చ. ఎడ గని యబ్బలంబు గడునేడ్తెఱఁ గిట్టి మహాస్త్రశస్త్రము
ల్గడువడిఁ గుప్పఁగూరగఁ జలంబునఁ బైఁ దొరఁగింప నేచి క
వ్వడి వివిధోజ్జ్వలాస్త్రముల వాని వెసన్ మగిడించి తాఁకు పె
ల్లడరఁగఁ జేసె మింటికి లయంతయుఁ [2]జిట్టలు గట్టుమంటలన్. 152

వ. ఇత్తెఱంగున. 153

క. లావును వెరవును మెఱయఁగ, నీవీరులు పాండుపుత్త్రునిం బొదివినచో
నావీరునియక్కజ మగు, లావు వెరవుఁ గరతలామలక మై తోఁచెన్. 154

వ. అట్టియెడఁ జతురంగంబులు 155

క. నొచ్చినఁ జచ్చినఁ దెరలిన, విచ్చిన నయ్యెడరు సూచి విసువక పైపైఁ
జొచ్చినఁ గడుఁ గ్రిక్కిఱిసిన, నచ్చట మనసేనలోన నార్పులు వెడలెన్. 156

వ. ఆఫల్గునుండు పాదచారిగ్గై యునికిం దేఁకువ సెడియును గెలుపున కాసపడి యును నిట్లు గ్రమ్మినకౌరవసైన్యంబు పొంగినసముద్రంబుపోలిక యగుటకుం దగినతరంగంబులచందంబున నిగుడుశరపరంపరలవలనను ఘోషంబుచాడ్పునం జెలంగుతూర్యనాదంబులవలనను వివిధసత్త్వంబులవిధంబున నుల్లసిల్లుమాతంగ తురంగసుభటస్యందనసందోహంబులవలనను జలియింపక చెలియలికట్టయుం బోలె నవి నిలువరించి యవ్విక్రమకుతూహాలి విజృంభించిన. 157

సీ. పటుభల్లనికరంబు పరఁగినఁ బరియ లై యఱువఱ లయ్యెడునరదములును
నానార్ధచంద్రబాణవ్రాత మడరినఁ దునియ లై మేదినిఁ దొరఁగుకరులు
శాతనారాచపుంజంబులు నిగిడినఁ గుదురు లై కూలెడుఘోటకములు
వివిధాస్త్రతతులు పర్వినఁ గండ లై వండ దఱిగిన ట్లుండుపదాతిచయము
తే. నగుచు బీభత్సరౌద్ర మహాద్భుతములు

1 గానసీఱుగఁ జేయు, వగిదిఁ దోఁపఁజేసి నిగిడె నతఁడు. 2 జిట్టలుగట్టు; జంటలుగట్టు.

మూర్తిమంతంబులుగ మనమొనలు రక్త
మాంసమేదోస్థిమస్తిష్కమయత జూడ
ఘోరరూపంబులై పరిక్షోభ మొందె. 158

వ. ఇవ్విధంబునఁ గురుసేనం గనుపుకొట్టి నవ్వు చున్నకవ్వడిం గనుంగొని కమల నాభుండు. 159

క. పెటికితి నలుఁగులు మేనులు, నెటఁ బడ నెల్లెడలఁ గలయ నివిరితి హరు లి త్తతి నీళులు ద్రావక తె,స్ఫిఅ వె ట్లొకొ శత్రుసైన్యభీకరమూర్తీ 160

క. వెన్ను ముఁగఁ దివియఁగ లే,కున్నను ద్రావఁ దగునీళు లాదవిన హయముల్ నిన్ను గెలిపించు ననవృఁ, గన్నుల నగి యర్జునుండు గలవివె యనుచున్. 161

మ ధర దివ్యాస్త్రహతిం బగిల్చి కొల నుత్పాదించి వే దానికి న్శరజాలంబుల నిల్లు గట్టి మనసైన్యంబుల్ వెఱం బొందె న చ్చెరు వందెన్ సురసంఘముల్ హరి నుతించెం బొంగి యప్పార్థ భూ వర ము న్నిట్టివి సూడరున్ వినరు నెవ్వారుం ద్రిలోకంబులన్ 162

తే. హాస్యమందస్మితముతోడ నమ్మురారి
యపుడ హయముల మెయి వెట్టునట్లు సేసి
తెఱమి నీళులు ద్రావించి తడవి మగుడఁ
దెచ్చె మనయోధు లెల్లను బిచ్చలింప. 163

వ ఇట్లు సేద దేర్చి. 164

క. మును దివ్యాస్త్రబలంబున, జనియించిననీరితోన సంభూతం బై యొనరినభూణము మే పెం,[1]వనిపు సనం దురగములకు దర్ప మెలర్పన్. 165

వ. మేపి కట్టాయితం బయి మనమూఁకల నకుమం బడంతులపిండులోనం గ్రాలెడు విలాసిగుంబోలె విలసిల్లుచు నమ్మహనీయరథ్యంబులం బూన్చినఁ బాండవ మధ్యముం డానరథం బెక్కిన యొక్క నాతడవున దుర్యోధనుం డనతిదూరవర్తియై వారలం గని వేగంబున వచ్చుచుండె వార లక్కడ చూడ రయ్యవసరంబున నచ్చటిభూవల్లభు లెల్ల వెల్ల నైన మొగంబులతోడ వెఱఁ గంది డెందంబులు గుందుచుండం దమలోని ట్లనిరి. 166

మ. చతురంగంబులు నొక్కపెట్ట వివిధాస్త్రజ్వాలలం గప్పఁగా నతివేగంబున [2]మ్రింగెఁ గ్రోలె ఘనమాయన్ రూపడంగించె నా నితఁ డన్నింటని రిత్త వుచ్చుచు మదం బేపార నిష్టై రణ క్షితియుం బీనుఁగు పెంటఁ జేసెఁ జెనయం జెట్టాడఁగా శక్యమే. 167

సీ. కురుసేన పైఁబడ్డ సరకు సేయక మంచు విరియించుభానునివెరవు మెఱసి
యిది నడుగల నని యించుక గొంకక తనఘోటకంబులఁ దడవఁ బనిచి

1 దనిపుగ : తృణగ. 2 మ్రింగఁ గోరి.

కొల నక్కజంబుగ నలుఁగుల మొన ఘూర్ణిలుంచి యమ్ముల దానికిల్లు గట్టి
సారథి లీల నశ్వముల కాస్యము దీసి నంతోసు నచ్చుచు నవుల నిలిచి

ఆ. గారవమునఁ దాను గానివాఁడును బోలె, నరున మెక్కె నింక నడ్డపడఁగ
నలవియే పురారికైన నవు వీని చేఁ, జచ్చువాఁడు గాక సైంధవుండు 168

వ. అనుచు నీయోధవీరు లందఱును బెండువడి యుండిరి గాని యందు నొక్కం డేనియు నుక్కున మార్కొనువాఁడు లేఁ డగ్యొ నట్లు గోపాలదేవుండును గ్రీడియు బాలక్రీడవిధంబుగా విహరించి యమునాయానగమనవిలాసంబు మెఱయం బసి చని ప్రొద్దు వాలుట గనుంగొని పాంచజన్య దేవదత్తంబు లొత్తి రయంబు సైకొని యరిగి రాచక్కటిం గొంచముగా లోఁడొరలంబురికొల్పికొని యడ్డపడి [1]తవులు వెట్టి బెట్టు పెనంగి సముద్రంబు పొద్పిన యేఱులుంబోలె నడంగి గట్లు సైన్యంబుం గడచి బలితంపునల ప్రచ్చికొని పొలుపడిన మహామత్స్యంబులును రాహుముఖంబు వెడలిన చంద్రార్కులుంబోలెఁ బొలిచి యట వొప్పు చుండ నయ్యెడ సైనికులు సింధురాజు వని పొలిందిఁ తొలంగి రిక్కలంగున దుస్తరంబులగు బహుళబలంబుల నిస్తరించి యయ్యిరువురం దల యెత్తి చూచి తమలో నిట్లనిరి.

ఆ. వీఁడె సైంధవుండు వీని చుట్లను గృప,శల్యగురుతనూజసోమదత్తి
కర్ణకర్ణసుతులు గావలి యున్నారు, పోటుమగలు గాన పూఁచి పట్టి. 170

వ. అని పలికి వారలలో నాజయద్రథుం దప్పక చూచి పెండియు. 171

క. వీరేమి గాచెదరు తా, నేరూపున బ్రదుకు వీర లేల సురలు జం
భారియుఁ గాచినఁ దన్నును, బారిసమరి కాక నింగిఁ బడ నిచ్చెదమే. 172

క. అనుపలుకులు నీయోధులుఁ, దనయులు వినుచుండ ఘోరతరదుర్గము లె
ల్లను గడచి లాభ దేశము, సనఁ జొచ్చినవణిజులట్లు సమ్మదలీలన్. 173

వ ఒప్పినయప్పురుషసత్తములం గనుంగొని యోహరథికజనంబులు విస్మయంబునం దమలో నిట్లనిరి 174

తే. పెక్కునదు లీఁది వెడలుట పేర్చుదావ, శిఖలు గడచుట దారుణాశీవిషముల
బారి దప్పుట గాదె కుంభజముఖోగ్ర,శూర యోధుల మిగిలి వచ్చుట దలంప.

వ. అనుచు నాకృష్ణుల నుపలక్షించి. 176

క. గురుముఖబహురథికశరో,త్కరములచే నైనక్రొత్తగంట్లను సుమనో
భరితనవకర్ణికార,స్ఫురితాచలయుగము భంగిఁ బొలిచిరి చూడన్. 177

క అని యగ్గించుచు సింధువి,భుని దెస విగతాశులైరి భూవల్లభ య
వ్వనజాక్షు లెట్టియెడ లొప్ప నతని వీక్షించి యార్చి బరవస మలరన్. 178

కవచధారణంబున దుర్యోధనుం డర్జునుతోఁ దలపడుట.

వ. కడంగి రంతఁ గురుపతి గూడ వచ్చి కుంభసంభవకృతం బగుకవచంబుకతంబున

1 తవులువడ పెనఁగి; తడవు పెనఁగి.

భయంబు దక్కి బలంబునకుం దలకడచి తనరథంబు జయద్రథుం డున్నదిక్కున
కడ్డంబుగాఁ జొచ్చిన నానిసూరెల నున్నవీరలోకంబు ముదంబున సింహ
నాదంబులు సేయ శంఖభేరీస్వనంబులు సెలంగం దమ తేరికిం గెదురై నిలిచినం
గని కృష్ణుండు కిరీటి కిట్లనియె. 179

క. ఆపద ముట్టినయెడ ని, ట్లోపాఁగ వలదె రథికుఁ డీతఁడు శస్త్రా
స్త్రోపాస్తిస్ఫూర్తుఁడు మా, నెసఁ, జాపకళావేది దర్పసంపన్నుండున్. 180

క. గోమునఁ బెరిఁగినవాఁడు మ,[1]హామానోదగ్రచిత్తుఁ డట్లగుటను సం
గ్రామంబున కలుకం డు,ద్దామభుజావీర్యదుర్మదస్ఫురితుండున్. 181

క. మనకును నితనికి సైంధవుఁ, డనునొట్టున నయ్యె జూద మధికోద్ధత్యం
బున గెలువుము చిరకాలము, మనమున రారాజునలుక మ్రందింపు తగన్. 182

ఉ. ఈతఁడు మీకు నాపదల కెల్లను మూలము ధర్మపుత్త్రు దు
ర్ద్యూతమునం బరాభవము నొందఁగఁ జేసినపాపనిశ్చయుం
డాతగుణీలలామమున కన్నెయి భంగ మొనర్చె వీఁడు నీ
చేతులలోఁ జెడుంగఁడు విశిష్టశుభం బిది నీకు ఫల్గునా. 183

క. ఎఱిఁగినఁ జేరఁడు చేసట, గొఱుకువమై మనకు దైవ మిచ్చినసిరి యి
ట్లెఱిమినయీలో గ్రక్కున, నఱకు మితఁడు దెగిన మనమునకు పీడ దెగున్. 184

మ. వెరవే సంపదఁ గోరి గాండివగుణాసిర్యాతబాణాలి కి
ట్లెర గ్రై వచ్చుట యిమ్మహీపతి కితం డేలా క్కా యత్యంతని
ష్ఠురశౌర్యోన్నతి నిస్సుఁ డిపుడు దలఁపం జోద్యంబు వీఁ డగ్గమై
దొరకెం లక్ష్యస నీకుఁ దొంటసుకృతస్తోమంబుకల్మిం జుమీ. 185

క. ఇతఁడు పడినఁ బ్రజ విచ్చును, ధృతి సైంధవుఁ డఱిమెనేనిఁ దెగు నాతం డు
ద్ధతి విడిచి [2]పాఱిపోయినఁ, బ్రతిన కడియ చాలుఁ గడఁగు పటుశౌర్యనిధీ 186

వ. అని పెక్కుభంగులం జెప్పిన విని వివ్వచ్చుం డచ్యుతు నాలోకించి. 187

ఉ. ద్రౌపది పట్టుబన్నము లుదగ్రత మేదినిఁ బెట్టకాల మి
చ్ఛాపరతంత్రుఁ డై తనవశంబుగఁ జేసినవీనిగర్వముం
గోపము పెంపదే మనము గుందఁగఁ జేయదె యింత సెప్ప నే
లా పొరిగొందు నీతనిఁ జలంబు బలంబును నీవు మెచ్చఁగాన్. 188

ఆ. ఒరులదిక్కు సనక యపదంబు నీతని, యున్నయెడకు నడపుమన్న నతఁడు
నట్ల చేయఁ దనకు నభిముఖులై వచ్చి, వారిఁ జూచి మనుజవల్లభుండు. 189

క. మనమునఁ గొంకక యెదురుగఁ, జనియె నిజోద్ధతికి మెచ్చి జనపాలకు లె
ల్లను బిచ్చలింప సేనా, నినదం బెసఁగంగ ఘోరనిష్ఠురవృత్తిన్. 190

క. తముఁ బిలుచుచు నివ్విధమున, సమదాటోపగతి నడరుజనపతిఁ గని చి

---

1 హామానగ్రస్తచిత్తుఁ. 2 డాఁగిపోయినఁ.

త్తము లలర నార్చి నిజశంఖము లొత్తిరి శార్ఙ్గధరుఁడు గాండివధరుఁడున్. 191

చ. ఎలమిఁ జెలంగుకృష్ణులయహీనసముద్ధతిఁ జూచి శోకవి
హ్వలు లయి మానవేంద్రుదెస నాసలు మాని మృగంబు భ్రాంతి ను
జ్జ్వలదనలంబులో నుఱుకుచందముగాఁ గొని నీదుయోధవీ
రు లకట చచ్చెఁ జచ్చె నని మ్రాయఁగ నాతఁడు వారి కిట్లనున్. 192

క. భయ మేటికి వినుఁడు ధనంజయునిం గేశవుని నాదుశరకీలాసం
చయమున నేర్చెదఁ బేర్చెద, నయనానందంబు మీకొనర్చెదఁ గడిమిన్. 193

వ. అని పలికి పార్థుం గనుంగొని యవష్టంభంబున. 194

దుర్యోధనుఁ డర్జునుం దలపడి యధిక్షేపించుట.

చ. వినుము కిరీటి దివ్యశరవేదివి నాఁ జను దేను లేనిచో
టను మును సెల్లె నీకు నిచటం జన నిత్తునె యిప్పు నీబలం
బును హరినేర్పుఁ జూచుటకుఁ బోరికి వచ్చితి వీవు పాండురా
జునకు జనించితేనిఁ దెగి చూపుము శౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్. 195

వ. అనుచుఁ గ్రూరంబు లగుమూఁడునారాచంబుల నన్నరు నేసి శరచతుష్టయంబున హయంబులు నొప్పించి పదిబాణంబులు పద్మనాభునురంబునం గ్రుచ్చి మునికోల యొక్కకోలం దునిమినం గినిసి క్రీడి యాతనిపైఁ జతుర్దశనిశితప్రదరంబులు పరఁగించిన నవి యమ్మహీపతిమైమఱువు దాఁకి మిట్టిపడుటయుం జూచి తొమ్మిదిదూపులతోడం బంచాశుగంబులు నిగిడించిన నవియు నిష్ఫలంబు లగుటయు నిరువదెనిమిదిబాణంబు లడరించె నవ్వాలమ్ములు నమ్మెయిన వమ్మైన విషాదంబున వాసుదేవుండు వాసవి కిట్లనియె. 196

క. మున్నెన్నఁడు నివ్విధ మేఁ, గన్నది గా దమ్ము లెడలె గాండీవములా
వు న్నీభుజములశక్తియు, మిన్నక పోఁ జిత్ర మిది యమిత్రధ్వంసీ. 197

ఆ. నీకుఁ జూడ ముష్టినెలవు నాకర్షణ, గాఢతయును బాణగతియుఁ దొంటి
యట్లొ యొండుభంగి యై తోఁచెనో నాకు, నున్నరూపు సెప్పవన్న పార్థ. 198

చ. పిడుగులయట్ల తాఁకి రిపుబృందములం దెగటార్చు నాజి నె
ప్పుడు భవదీయదివ్యశరపుంజము [1]లొక్కట నిప్డు పొల్లు వో
యెడు నిది నీవు నిమ్మతివిహీనపుజంతువు [2]నేమిసేట్లకుం
జెడుటకు నొక్కొ విస్మయము సెందెడు డెంద మలంతఁ బొందెడున్. 199

వ. అని యిట్లు దన్ను నిందించుకొనుచు గోవిందుం డడిగినం బురందరనందనుండతని కిట్లనియె నిది యొక్కకవచధారణంబు మున్ను ద్రోణుఁ డొక్కరుండ యెఱుంగుఁ బదంపడి నాకు నెఱిఁగించె నిప్పుడు సుయోధనుండును నెఱుంగు తెఱంగు గావించె వలయు నిమ్మెయి మైమఱువు త్రిలోకంబుల కభేద్యం బగుట

1 లక్కట యిప్డు 2 నేమిసేఁతకుం.

యు నీవు నెఱుంగుదు వెఱింగియు న న్నడుగ నేల భువనత్రయంబునందును వస్తుప్రకారంబులు నీయెఱుంగనియవియుం గలవే యది యట్లుండె నితండు దీని నగ్గురుకరుణం బడసినవాఁడై. 200

క. విను మాఁటదివోలెం దన, తనువున కడ్డంబు గాఁగఁ దగిలిచికొన్నాఁ డనఘ యిటులైన నెట్లగు, నని యెఱుఁగఁడు దీనివిధము లన్నియుఁ దెలియన్.

క. నావింటిబలువుఁ జేతుల, లావును జూడు మిదె నీతలం కుడుగఁగ నే నీవిభునిఁ గవచరక్షితుఁ, డై విలసిల్లంగ నీక యలఁచెదఁ గృష్ణా. 202

వ. అంగిరసుం డమరపతికి నొక్కమహాస్త్రం బిచ్చె దాని నతండు నా కొసంగె నది నిఖిలకవచనిర్భేదనశీలం బై యుండు దాన నిమ్మెయిమఱు వఱుపుల్లు సేసెద 203

క. అని వెస నాదివ్యశరం, బనూనమంత్రప్రకాశ మగునట్టులు గా గొనయమునఁ జెర్చి తిగిచినఁ, గని యశ్వత్థామ బాహుగర్వం బలరన్ 204

తే. అధిప సర్వాస్త్రఘాతి యై యతిశయిల్లు
నస్త్రమునఁ జిత్రముగఁ [1]దెగ యంద తునిమె
నమ్మహాస్త్రంబు న ట్లది వమ్ము గాఁగ
నెఱిఁగి వెఱఁ గంది హరి కతఁ డిట్టు లనియె. 205

వ. ఆచార్యపుత్రునస్త్రప్రభావంబున నవ్విశిఖంబు వినిహతం బయ్యెఁ బునఃప్రయోగంబు సేసిన నది యొప్పమి సేయు నని వింటి నావింటిబలిమిన సాధించెదం జూడు మనునవసరంబున నయ్యిరువురను దుర్యోధనుండు. 206

క. తొమ్మిదితొమ్మిదివాలిక, యమ్ముల ము న్నేసి పటుశరాసారము పైఁ గ్రమ్మించిన మనదెసఁ దూర్యమ్ములునుం గీర్తనములు నార్పులుఁ జెలఁగెన్. 207

ఆ. అలిగి యపుడు గఱచియన్నరుఁ డానృపు, తురగములను సూతుఁ దునిమివైచి రథము నఱికి యధికరయమునఁ దఱుచుగ, నాఁటెఁ గరతలముల నారసములు.

వ. ఇట్లు విరథుండును వికలహస్తుండును నై విషణ్ణుం డగునన్నరనాథుండు వెడం గగుటం గటకటంబడి యాకంకటంబు నిష్ఫలం బనుబుద్ధిం బుచ్చి వైచి యొండొకకవచంబు దొడిగె నయ్యెడరు గనుంగొని శీఘ్రంబునం దత్సైనికోత్తములు చతురంగబహుబలంబుతోఁ గవిసి కవ్వడిం జుట్టి ముట్టి యలుఁగులసోనలు గురిసిన నతండు సంరంభవిజృంభితుం డగుటయు. 209

చ. అఱిముఱిఁ ద్రెళ్లెఁ దేరులు గజావళి గూలెఁ దురంగమాంగము
ల్గిఱిగొనియెఁ మహిం భటులు లెక్కకు మిక్కిలి నేల పాడుగా
నఱు మయి రప్పు కృష్ణుఁడు నినాదము భూగగనాంతరంబునం
దఱచు గ నొత్తె నిర్మథితదానవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 210

తే. అట్లు భీషణ మగునర్జునాక్రమంబు, ఘోర మైనమురారిశంఖారవంబు
నధికభయసంభ్రమంబుల నావహింప, నధిప నలుగడఁ బఱచె సైన్యంబు గలఁగి.

---

[1] కొఱయుంగఁ.

వ. ఇత్తెఱంగున. 212

క. మును సంకటపడి మూఁకలు, గనుఁగొని విస్ఫురితముగఁ బెనఁగు గాండివి మెఱసెం
బొనుఁగుపడి యుండి తగు గ్రీష్మున మునుమిడి మహోపలంబుపోల్కి మహీశా. 213

వ. అయ్యవసరంబున సింధురాజరక్షకం బైన బలంబు సంక్షోభసహితం బగునుత్సాహంబునం బొదలి శంఖభేరీనాదానుస్వానసమేతసింహనాదభరితరోదసీకుహరం బయ్యె నచ్చిడిముడిపడుట నవలోకించి. 214

క. మందస్మితసుందరవద, నేందు లగుచు హరి యనుఁగు నరునెడఁ బ్రియముల్
డెందములం బొంద భవ, స్యందనమున సురపడించినం గని కడఁకన్. 215

వృషసేనుండు లోనగు వీరవరులు రథికు లొక్కపెట్ట నర్జునుఁ బొదువుట.

క. వారలఁ బొదువ నడరుబలు, తేరుల మొత్తముల మిగిలి దీప్తప్రకటోరస్థో
దారు లగుచు నెనమండ్రు, వీరులు వెలసిరి నిశాంతవహ్నోజ్జ్వలులై. 216

వ. వా రెవ్వ రెవ్వ రంటేని. 217

క. దండిమగ లైన వృషసేనుండును శలుండును సైంధవుండును గృపుండును గ
ర్ణుండు గురునందనుండు శల్యుండును భూరిశ్రవుండు నుర్వీనాథా. 218

వ. అందరు నొక్కమొగం బై. 219

క. తన పైఁ బ్రతిన నెఱపుట, కును ముక్కోపంబు మగిడి యనుగుట నద్దుర్యో
ధనుఁ బరిమార్పఁ గడఁగుఫల్గునుఁ దలపడి రార్చి శంఖఘోషంబులతోన్. 220

క. అట్టియెడ దేవదత్తము, బిట్టొత్తె నరుండు పెక్కుపిడుగుల ప్రమ్రోఁతన్
బెట్టు వఱచుతన్నినదము, పుట్టించెను బిగులు నీదుపుత్రుసేనన్. 221

తే. చెవులు బీఁటలువారంగఁ జెలఁగునమ్మ, హాస్వనమ్మున కులుకక యతనిమీఁద
విభుఁడుఁ గర్ణాదులును శరవృష్టి గురిసి, రడరి సైంధవుఁ డుర్కున గష్టపడుచు 222

వ. ఆసమయంబున నశ్వత్థామ యుబ్బి డెబ్బదిమూఁడుమార్గణంబుల మురవైరిని భల్లత్రయంబునం బార్థుని నైదుశరంబులం దురంగంబులం గేతువు నేసిన నవ్వాసవి యతని నూటయాఱింటను గర్ణునిఁ బదింటను వృషసేనుని మూఁటను నొప్పించి యొక్కకత్తివాతియమ్మున శల్యుచాపంబు ముష్టికిం ద్రుంచిన. 223

సీ. వేగంబ వే ఱొక్కవిలు గొని మద్రేశుఁ డతనిపైఁ దొమ్మిదియమ్ము లేయు
ముప్పదిరెంటను మూఁట నేనింటను బదియింట నలువదిబాణములను
గర్ణభూరిశ్రవకర్ణనందనకృపగురుపుత్రు లేసి రన్నరుని మఱియు
నాతనిమీఁద దివ్యాస్త్రంబు లైదు గోవిందుపై సప్తతివిశిఖములును

తే. ద్రౌణి నిగిడించె నట్టిసందడి జయద్రథుండు వారలమఱువున నుండి పఱపె
సరభసముగఁ ద్రిసప్తతిసాయకంబు, లమ్మహాబాహువు దెసఁ గౌరవాధినాథ. 224

వ. ఇట్లు పెక్కండ్రొక్కపెట్ట పై నేసినం గినుక మూనిన నవ్వు రౌద్రరసంబు నలంకరింప. 225

క. వడి రాధేయుని నాతని, కొడుకును బంద్రెంట మూఁటఁ గుదియించుచుఁ గ
వ్వడి యొకబలుతూపున నె,క్కుడుసయమునఁ దునిమె శల్యుకోదండంబున్.

ఆ. తునిమి తోన యతనిఁ దొమ్మిదియమ్ముల, స్రుక్కఁ జేసి మూఁట సోమదత్త
తనయు నెనిమిదింట ద్రౌణిని నిరువదే,నింటఁ గృపుని నొంచి నిలువరించె. 227

వ. మఱియు నిరువది మెఱుంగువాలమ్ము లశ్వత్థామయంగంబునం గ్రుచ్చె ని ట్లిందఱ
తోడను గ్రందుకయ్యంబు సేయుసమయంబున నొక్కొక్కమరి వారిపిఱుంద
[1]నోర వాఱం దోఁచుజయద్రథు నేయం దీఱ కున్నం దమకంబున నెడనెడ నతి
ముఱిం దద్రథంబుదెసకు నతఁడు వాఱ విడిచినవిశిఖంబులు నూఱు గల వప్పుడు
భూరిశ్రవుండు వాసుదేవునిచేతిమునికోల నొకకోలం దునిమి కడిని క్రీడిమేనం
ద్రిసప్తతిశరంబులు పరఁగించెం దక్కటివారును నొక్కమొగిం గ్రూరనారాచం
బులు గుప్పించి నొప్పించిన. 228

శా. కోపాటోపమహోగ్రమూర్తి యగుచుం గోదండటంకారలీ
లాపూర్ణంబుగ భూనభోంతర మతం డయ్యోధులన్ బాణజా
లాపాతంబునఁ దూల నేసి చటులవ్యాపారఘోరానిలా
క్షేపక్షోభితవారివాహచయభంగిం జూపె నే పారఁగాన్. 229

వ. అట్లు విచ్చియుం గూడికొని మూఁకలం గూర్చికొని యొండొరులం బురికొల్పికొని.

క. ఆరథికు లొక్కమొగి న,న్వీరునిపైఁ గవియుటయును విస్ఫురితశరా
సార మతఁడు నిగిడించిన, వారిబలములెల్ల రక్తవారిం దేలెన్. 231

వ. ఇత్తెఱంగునం జెరలుచుం బొదువుచు భవదీయసైనికలోకంబు వొక పెనంగె
ననిన విని యప్పు డేమేమియడియాలంబులతో నెవ్వరెవ్వరిసిడంబులు మెఱసి
యుండె నని యాంబికేయుం డడిగిన సంజయుం డి ట్లనియె. 232

సీ. ప్రస్ఫురద్వానరపతిఁగును సింహలాంగూలంబు నుజ్జ్వలగోవృషంబు
వారణకక్ష్యయు భూరిమయూరంబు సీతయుఁ గాంచనసింధురంబు
రత్నయూపంబును రజతవరాహంబు నుద్దీప్యమానమహోరగంబుఁ
గేతనంబుల నొప్పఁ గ్రీడికి నాచార్యసుతునకుఁ గృపునకు సూతజునకు

తే. నతనినందనునకును మద్రావనీశ్వ,రునకు శలునకు భూరిశ్రవునకు సైంధ
వునకు రారాజునకు నిట్లుదనరి మెఱయుఁ, బదిసిడంబులు నభమునఁ బ్రభలునిగుడ.

క. మనతొమ్మిదిసిడములకం,టెను నుజ్జ్వల మగుచు నొక్కటియ పెక్కై యొం
దును దాన తోఁచు నయ్యు,ర్జునుసిడము మహోగ్రతం గురుక్షితినాథా. 234

తే. అనుడు నమ్మేదినీశుఁ డి ట్లనియె నట్లు, క్రీడి విస్మయావహరణక్రీడ సలుప
గురునిదర్పంబుచే నాఁకగొనినధర్మ, సూనుసైన్యంబు లెట్లయ్యె సూతతనయ.

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 236

---

1 నరవాఱం.

క. అయ్యెడ [1]ఖేచరులకు వెఱఁ, గగ్గలముచందమున నట్టియవసరమున బ
ల్కయ్యము గురునిబలముతో, నగ్గలపుయుధిష్ఠిరబలోచ్చయంబున కధిపా. 237

వ. ఆసంకులసమరంబున బృహత్క్షత్త్రుని క్షేమధూర్తియు ధృష్టకేతుని వీరధన్వుం డును నకులుని వికర్ణుండును సహదేవుని దుర్ముఖుండును సాత్యకిని వ్యాఘ్ర దత్తుండును విలపవిరి శల్యుండు సేనాముఖంబునకు నచ్చుచుం బోవుచున్నవాఁ డగుట నుచితంబుగమయి నచ్చటియనికిఁ జొచ్చి ద్రౌపదేయులం దాఁకె భీమ సేనుని నలంబుసుండును ధర్మనందనుని నాచార్యుండును మహారథులని రప్పు డయ్యుధిష్ఠిరుండు 238

ధర్మరాజు ద్రోణునితో యుద్ధము సేసి యోడిపోవుట.

క. గురు మెయిఁ దొమ్మిది సునిశిత, శరములు నిసుచుటయును సరోషుఁడు సక్రోధుం డై
యిరువదియేనిట నాతని, నురస్స్థలము నొంచి పొదివె నుగ్రాస్త్రములన్. 239

క. రథమును నశ్వమ్ముల సా, రథిఁ గప్పును గప్పుశరపరంపర లెల్లన్
వృథ సేసెం గరలఘుతా, ప్రథితుం డగుధర్మసుతుఁడు బాణౌఘములన్. 240

చ. అలిగి గురుండు ధర్మజుశరాసన మేర్తెఱఁ ద్రుంచి పెక్కు ల
మ్ముల సతురంగసూతముగ ముంచె రథంబు బిరి యెల్లఁ జూచి సే
న లతఁడు పేర్చి నిమ్మనుజనాథుఁడు సచ్చునొ యోడి పాఱునో
బలిమిఁ దొలంగి పట్టుపడి పా డటె పోవునొ యంచు నున్నెడన్. 241

క. ఒండొకవిలు గొని ధర్మసు, తుం డానిబిడాస్త్రసంతతులు రయము మెయిన్
ఖండించి తీవ్రరశ్ముల, మండెడుఘనశక్తి వైచె మునుగ్గురు విలుఁగన్ 242

సీ. శక్తి యాచార్యునిశక్తి మూయించుఁ బొమ్మని చూపఱెల్లను సట్టు లెత్తి
రక్కుంభసంభవుఁ డపుడు బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబు సేసిన సుగ్రభంగి
నయ్యస్త్ర మాశక్తి నద్భుతంబుగ నేలఁ గలపి యుధిష్ఠిరువలను నిగుడ
నమ్మహీవిభుఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబునన యది, యడఁగునట్లుగఁ జేసి యతని మేన

తే. నైదుదూపులు నాఁటి శరాసనంబు, దునుమ గద గొని వైచె నుద్ధురత నతఁడు
పతియు గద వైవఁ దత్సన్నిపాతజాత, చటులపావకజ్వాలలు చదల నిగుడు 243

వ. ద్రోణుండు కోపించి. 244

తే. ధర్మతనయురథ్యంబుల ధరణిఁ గూల్చి
ధనువుఁ గేతువుఁ దునుమాడి తనువు నొంప
నాతఁ డరదంబు డిగ్గి నిరాయుధుండు
నూర్ధ్వబాహుండు నై యూరకుండె నధిప. 245

క. కనుఁగొని గురుఁ డవ్విభు నే, యను బొడువను జేతు లాడ కట పార్శ్వములం
దనచూడ్కిఁ బడినహయరథ, మనుజద్విపసముదయముల మడియించె వెసన్.

---

[1] నభశ్చరుల వెఱఁ.

క. పోనీఁడు పోదువుఁ గుంతీ,సూనుని గురుఁ డనుచు నుండఁ జూపటఁగము ల
క్ష్మానవపతి యతిరయమునఁ, దా నెక్కెం బాఱి పిన్నతమ్మునిరథమున్. 247

వ. ఇట్లు పాండవాగ్రజుండు సహదేవునిరథం బెక్కి తొలంగం దోలుకొని పోయె నట్టియెడ. 248

తే. క్షేమధూర్తి బృహత్క్షత్త్రు శితశరముల
నొంచి విలు ద్రుంప నొండుధనువు [1]రయంబు
వఱలఁ గొని హయసారథిధ్వజయుతముగ
నతనిమస్తక మిలఁ గూల్చి యార్చె నతఁడు. 249

చ. కడువడి వీరధన్వుఁడు త్రిగర్తులు వొంగఁగ ధృష్టకేతువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచినన్ మొగమునం దళుకొత్తెడు కెంపుసొంపుతోఁ
జిడిముడిపాటు లేక యతిశీఘ్రమునన్ ఘనశక్తి నాతఁ డె
క్కుడుముద మొప్ప నాన్నపతిఁ గూలఁగ వైచె సురల్ నుతింపఁగాన్. 250

వ. సహదేవుండును మగిడి వచ్చి దుర్ముఖునిం దలపడి దోర్విలాసంబు మెఱయం బోరి పోరి. 251

ఉ. కేతువుఁ గూల్చి రథ్యముల గీటడఁగించి శరాసనంబుతోఁ
సూతునికంఠముం దునిమి స్రుక్కఁగ నంగము బాణపంచక
స్యూతము సేయ నీదుతనయుం దరిగొన్ నిరమిత్రు తేఱిపై
కాతతసంభ్రముం డయి రయంబునఁ బాండవసైన్య ముబ్బఁగాన్. 252

వ. అంత నిలువక. 253

తే. తఱిమి సహదేవుఁ డాత్రిగర్తక్షితీశ
తనయుఁ డగునిరమిత్రునిఁ దునిమి యొప్పె
ఖరునితలఁ ద్రెవ్వనేసి రాఘవుఁడు మెఱయు
తెఱఁగు దోఁప సేనేనకు వెఱపు గదుర. 254

క. నకులునిఁ దాఁకి వికర్ణుం, డొకపరి రైనను బెనంగ నోపక తిరిగెన్
సకలబలముఁ జూడఁగ జా,లికిఁ బైకొని యదరి తగరు దెరలినమాడ్కిన్. 255

తే. వ్యాఘ్రదత్తుండు సాత్యకినస్త్రవృష్టి, [2]ముంచె ముంచిన నతఁడు కోపించి సూతుఁ
జదిపి హయములఁ బోరిగొని చటులవృత్తిఁ, జంపె నమ్మగధక్షితీశ్వరకుమారు.

వ. శల్యుండును ద్రౌపదీపుత్రుల నేవుర నైదైదుబాణంబుల నేసి మఱియును మార్గణనికరంబులు నిగిడింపం జలింపక వా రాసోమదత్తి నొక్కమ్మడిం జుట్టుముట్టిన నతం డందఱ కన్నిరూపులై యేపునం బెనంగు చుండ. 257

చ. హరిసుతసూతి సూవుల బకాంతకసూనుఁడు చాపముక్ యుధి
ష్ఠిరతనయుండు గేతువుఁ గడిందిమగంటిమిఁ ద్రుంప సూతునిం

---

1 రయయునఁ, గొనుచు హయరథసూత కేతనయుతముగ. 2 ముంచుట,మును నతండు కోపించి.

బోరిగొనియెక్క వేసరక నకులపుత్రకుఁ డిట్టయిఁ జిక్కి నగ్గఁ జె
చ్చెర సహదేవనందనుఁడు సేసె శిరంబును మేను వేఱుగాన్. 258

సీ. వెస మారుతిఁయు నలంబుసుఁడును బోగుచో స్వర్గనపేంద్రునియంపబలువు
చేత నతండును మూర్ఛిల్లి యాలోనన తెలిసి కాటుకకొండపోలుపు గెలుచు
నాతని మేను పెల్లగిలరినమోదువు తెలుఁగుగాఁ జేసిన సుఱక వాఁడు
నూయావిలాసోగ్ర కాయంబు గైకొని ... దోఁచి నిఖిలబలము

తే. నుఱిపి నెత్తురుటేఱులు వఱపి భీను, సేన నూయన్న బనుని నా లేనిచోట
నట్లు నేసితి గాక నీయలవుఁ జలము, నింక మెఱయంగ వచ్చునె యేను గలుగ.

తే. అనిన విని కెంపు గనుఁగవ నడరఁ గినిసి
యుజ్జ్వలత్వష్ట్రబాణప్రయోగమునఁ బ్ర
భంజనాత్మజుఁ డమ్మాయ వాయఁ జేసి
[1]తఱిమి యేసి యారక్కసుఁ బఱచె నధిప 260

వ. ఇవ్విధంబున నుపదిక్కునఁ జయం గలదోగలచావును నోటమియును జూచి మూఁకలు గలంగినం గుంభసంభవుండు రోషపంరక్తలోచనుం డయి తలకడచి సాత్యకిప్రముఖపాండవపక్షవీరులఁ గ్రూరనారాచనిచయంబుల నిలువరించి నెఱయం బొలిచి నిలిచి మెఱయుటయును. 261

చ. తఱిమి ఘటోత్కచుండు బలదర్పము లేర్పడ ద్రోణుమీఁద నే
డ్తెఱ నడతేరఁ గాంచి చనుదెంచి యలంబుసుఁ డగ్గమానుషం
గుఱియుఁగఁ జేనె శాతశరకోటికి నగ్గము నొచ్చుసాత్యగిం
బిఱిఁదికిఁ ద్రోచి యద్దనుజు భీమతనూజుఁ డుపు ముంచె నమ్ములన్. 262

అలంబుసుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట

తే. భూరిచక్రంబు వెస నలంబుసుఁడు వైనఁ
బెలుచ గద వైచి పొడిసేసె భీమసుతుఁడు
కడుఁదురులు గవిసి కఱచుకరణి యయ్యె
మూఁక నత్తునియలు వెసఁ దాఁకునపుడు. 263

క. ఆచక్రం బట్లయిన నిశాచరపతి వివిధశక్తిజాలము వఱపం
జూచి ఘటోత్కచుఁ డది వ్యర్థ చెడ నర్ధేందుశరచయం బడరించెన్. 264

వ. ఇట్లు దొడంగి యయ్యిరువురు దానవేశ్వరులును.

మ. బహుహేతిప్రకరంబులన్ బహువిధోపాయంబులన్ విస్ఫుర
ద్బహుమాయాకృతరూపజాలముల శుంభద్వీరసంరూఢి మై
మహి యల్లాడఁగఁ బోరఁ బాండుతనయుల్ మాత్సర్యధుర్యాత్ములై
సహితోద్యోగత నయ్యలంబుసు శరచ్ఛన్నాంగునిం జేసినన్. 266

---

1 బల్లిదుం డగురక్కసుఁ.

సీ. అతఁడు మాయాబలోద్ధతి నాశరావళి మొఱఁగి దావానలముక్త మైన
కరివిధంబున వ్రేఁగి యిరువదేనమ్ముల ననిలజు ధర్మనందనుని మూఁట
సహదేవుద్రౌపదీసంభవులను హిడింబాసుతు నైదైదు బాణములను
నకులు డెబ్బదిమూఁటఁ బ్రకటవిక్రమ మొప్ప నేసి యార్చిన నల్గియింతవట్టు
తే. రథికవపులును గిట్టి మార్గణచయంబు
లొక్క మొగిఁ దొరఁగింప వాఁ డుఱక యేటు
లాడఁ గదిసి ఘటోత్కచుఁ డతనిసూతుఁ
ద్రుంచి యరదంబు రూపడఁగించె నధిప. 267

వ ఇట్లు విరథుం డయి యలంబుసుం డిలకు లంఘించి మాయ గైకొని సాయకా
సారంబు ఘోరంబుగాఁ గురిసిన నమ్మాయతిసుతుండును దేరు డిగ్గి యగ్గలం బగు
మాయాకృతమార్గణజాలంబున నది దూలించి గదవైచిన నక్కిమ్మీరానుజుండు
పీడితుం డయి ఖడ్గంబు గొని గగనతలంబున కెగయుటయు హిడింబకొడుకును
గృపాణపాణి యై తోడన యెగసె నయ్యిరువురును సుడిగాడ్పునం దొడరి తిరు
గుడువడు మొగిళ్లచాడ్పున నొప్పి యొరకుఁ జెనంగుడేగలచందంబునఁ జిత్రగ
తులం బోరి పోరి భూతలగతు లై యుబ్బునం దలపడిన బెబ్బులులకరణి నొండొ
రుల మేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసి పాసి యొక్కళ్లొకళ్లకంఠంబులు లక్ష్యంబులు
గాఁ గరవాలంబులు వైవ నవి యొండొంటిం దాఁకి మండుచు మహిం బడిన
మల్లయుద్ధసన్నద్ధు లై కిట్టుచుం బట్టుచుఁ బాయుచు వ్రేయుచు నొడుచుచుం
బొడుచుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల వీరత్వంబును విశారదత్వంబు సేనలకు
వెఱఁగు పుట్టింపం బోరాడి రట్టియెడఁ బకాసురజుండు డస్సినం బవమానపౌత్రుం
డు పడవైచి తాను మీఁదై జానుకూర్పరముష్టిఘాతంబులు నిర్ఘాతపాతంబు
లుం బోలెఁ బ్రయోగించి నొప్పించి యతనితొడలు నెమ్ములు నొక్కమ్మడిం
బొడిపొడిసేసి నుఱిపిపికిం జొచ్చినప్రబలహాలికునిలీల నేలం బెట్టి కాలం జమరి
చంపి పొంపిరివోవు మగంటిమిం బేర్చి యార్చినం బాండవబలంబుల సింహనాదం
బులుఁ దూర్యనినదంబులుం జెలంగె నప్పు డాఘటోత్కచుండు ధర్మనందనున
కభివందనంబు సేసిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యాలింగనంబును మూర్ధా
ఘ్రాణంబును జేసి యగ్గించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

ఉ. అంతకు మున్ ఘటోత్కచున కడ్డము సాత్యకి సొచ్చె నంటి వాఁ
డంతకసన్నిభుండు గురుఁ డద్భుతవిక్రముఁ డద్దెసన్ సము
ద్ధాంతతఁ బేర్చి వార లటు దార్కొని మిన్నక పోవ నేర్తు రే
కొం తయినన్ రణంబు గలుగుం గలభంగి యెఱుంగఁ జెప్పుమా. 269

వ. అనవుడు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సాత్యకి దఱిమి మన మొన నుఱుము
సేయం దొడంగిన ద్రోణుండు మార్కొని యిరువదేనుకుప్పెకోలల నతనిచే

నేటులు వడి మూఁడునారసంబుల నతని నొప్పించె నయ్యాదవవీరుండు పంచాశ ద్బాణంబుల నొంచిన ధనుస్స్వరుండు దొమ్మిదియస్త్రము లేస్సులం గిలించి. 270

క. మఱియును శరశతకము మెయిఁ, గిఱికొలిపిన వృష్ణివరుఁడు గినియఁగ లే కే పఱి యున్నఁ జూచి యార్చుచు, మెఱసిరి సీతనయు లుబ్బు మిగిలి నరేంద్రా.

వ. అప్పుడు వినియును గనియును ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నాదియోధవరుల నాలోకించి. 272

ఆ. పులుఁగుఁ డ్రాఁటఁ బట్టి యలయించి యాఁడెను, బొలునట్లపోలె బాణగురుఁడు గడఁగి కృష్ణునసుజుఁ గారించు చున్నవాఁ, డతనిఁ బొదువుఁ డతని కడ్డపడుఁడు.

వ. భీమసేనపురస్సరు లై కవియుం డసుచుం డనుసు దఱుముటయు నాసైనికోత్త ములు సాత్యకిం గడచి యాచార్యుం గవిసిన. 274

క. విందులఁ గనిన ట్లాతఁడు, మందస్మితుఁ డై యొసర్చి మార్గణజాల స్పందితులఁ జేసె వారల, నందఱ కవ్విధము రోమ హర్షణ మయ్యెన్. 275

వ. అట్టియెడ 276

క. ఇరువదియేవురుపాంచాలురు నూర్వురు కేకయులును లూనాంగకు లై ధరఁ దొరఁగిరి పెఱమొత్తము, కరినికరము రొంపిఁ బడినగతి నుండె నృపా. 277

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు బరవసంబు సేసినం బాండవయోధులు పైఁ బెట్టం జాలక సొలసి యున్న సమయంబునం బాంచజన్యధ్వని విని యుధిష్ఠిరుం డక్కడ నాలించి గాండీవగుణఘోషంబు గర్ణగోచరంబు గామికి మనంబు గలంగ నెలుంగు గుత్తు కం దగుల సాత్యకితో ని ట్లనియె. 278

ధర్మరాజు సాత్యకి నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని ప్రార్థించుట.

చ. ఒక్కఁడ చన్నవాఁడు విజయుండు మహీరజ మెక్కుడయ్యె న ద్దిక్కునఁ బాంచజన్యము యుదీర్ణత మ్రోయుఁ దొడంగె నక్కటా చిక్కెనొ కౌరవాధములచే నతఁ డియ్యెడ నీవ యొక్కఁడుం దక్క నొరుండు దీర్పఁగ సుదగ్రుఁడు బంధుఁడు లేమి వేఁడెదన్. 279

క. త్వరితముగఁ జనుము సఖుఁడు,స్గురుఁడుఁ గదా నీకు నర్జునుం డుపకృతిత త్పరు లై నెగడెదు సుత్తమ,పురుషులు వేచుతఱి వచ్చె భుజవీర్యనిధీ. 280

చ. దురమున బంధుమిత్రులకుఁ దోడ్పడు టెంపును ధాత్రి యెల్ల భూ సురులకు నర్థి నిచ్చుటయు సూరిజనుల్ సుకృతంబు లెన్నుచో సరియుఁగఁ జేసి చెప్పుదురు శాశ్వతకీర్తియు నిన్ను నొందు నా హరి నను నాసుహృజ్జనుల నందఱఁ గాచుటఁ గ్రీడిఁ గావవే. 281

క. గురుపుత్రకర్ణమద్రే,శ్వరకృపభూరిశ్రవసులు శత్రుజనభయం కరులు జయద్రథునకు నై, నరుఁ బొదివిన నతఁడు నొచ్చె నాకుం జూడన్. 282

క. ఆమోము నాభుజంబులు, నామేనుం గలదె కేశవానుజ యెచ్చో

నేమగలకు నమ్మూర్తికి, [1]నేమిదలంచునొకో దైవ మెయ్యది దుదియో 283

ఉ. ద్వైతవనంబునందు [2]గుణధన్యుఁడు గాండివి నాకుఁ జెప్పె ని
ర్ధూతవిరోధి సత్యకసుతుండు సహాయుఁడు గా జయింతుఁ బ్ర
ఖ్యాతిగ ధార్తరాష్ట్రబల మంతయు నే నని దానికిం దగం
బ్రీతి యొనర్పవే నరవరేణ్య రయంబునఁ బోయి వానికిన్. 284

క. హరి యొకఁడు నీ వొకండవు, బరమాప్తులు గలిమి నరుఁడు భారపుఁబనికిం
జొర నలుకఁడు నీకూరిమి, పొరపొచ్చెము గాక యుండఁ బోవఁగ వలదే 285

ఆ. పరమకరుణ నైన బంధుభావంబున, నైన భుజబలంబునతిశయమున
నైన నెల్లభంగి నర్జును రక్షింపఁ, బోవఁ దగు మహానుభావ నీకు 286

క. అతఁ డొకటి గ్రమైన నేనే, గతిఁ బోదుం జెపుమ యెల్లకార్యంబులలో
నతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవుట, యతిముఖ్యము దానిఁ జేయు మనఘవిచారా. 287

క. అలఘుబలుఁడు శైనేయుఁడు, గలుగఁగఁ బాండవుల గెలువఁగా వచ్చునె వా
రల కతఁడు గోట యగ్రద్రు రిపులు దానికిఁ దగఁగ నెఱపు భుజగర్వంబున్ 288

క. హరి గురుఁడు నీకుఁ గ్రీడియు, గురుఁ డిరువురయొడరు దీర్పఁ గోరి గురులకుఁ
గురుఁడ నగునేన చేసెదఁ, బరమప్రార్థనము దీనిఁ బాటింపు తగన్. 289

క. కురుబలము నొచ్చి నీ దగు, శరములదర్పంబు సూపి చయ్యనఁ జని య
న్నరుఁ గైకొని నాయుల్లము, పరితాపము దీర్పవే నృపాలురు మెచ్చన్. 290

వ. అనిన విని సాత్యకి ధర్మనందనున కిట్లను నీవచనంబు లుచితంబు లేను నప్పార్థునకు
రణంబునం బ్రాణంబులు డాప విశేషించి నీ వింత ప్రార్థించి పనుప నూరకుండు
దునే యతండు సైంధవవధార్థంబుగా నట సను చుండి కృష్ణుఁడు వినుచుండ
నాతోఁ జెప్పినతెఱంగు విన్నవించెద నవధరింపుము. 291

క. మనకు నిమిత్తములెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున [3]నేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 292

క. విను సింధురాజువధమును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ వొకపని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ గాదే. 293

ఆ ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్న రేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవ వలయుఁ బరాక్రమధుర్యుం డగు
నాచార్యు ప్రతిన యొఱుంగవె యని చెప్పిన నట్లకాక యని నిన్నతనిచే నిక్షేపంబు
గాఁ గైకొని యేను నీకడకుం జనుదెంచితి గురుండు ప్రతిననెఱపునేని విజయుం
డు జయద్రథుం జంపుట యప్రయోజనంబకాదే యది యట్లుండ నిమ్ము నీచిత్త
మ్మున వలవనివెఱపు గట్టుకొనియెదవు కృష్ణసారథికం బగుజిష్ణురథం బప్రతిహత

1 నేమి దలఁచు నొకొ దైవ. 2 గుణవర్యుఁడు. 3 కేఁ.

మనోరథం బగుట యెఱుంగ వలవదే యనుటయు నమ్మహీపతి యతని కిట్లనియె.

క. అది యగు నైనను నను నెం, పొదవఁగఁ గాచికొని యిచట నుండుటకంటెన్
మది నధికం బై తోఁచిన, యది నీ వర్జునునిపాలి కరుగుట నాకున్. 296

క. కడువడి నీ వరుగఁగ వడ, ముడిఁ యును నీవెనుక శీఘ్రమున నెయిదుం గ
వ్వడి కుశలి గ్గయిన విజయుం, బొడఁగూఁ తును మనకు దీని కొడఁబడు మనఘా. 297

చ. ద్రుపదవిరాటకేకయులు దోర్బలధుర్యులు ద్రౌపదేయు లు
గ్రపుబిరుదుల్ ఘటోత్కచుఁ డరాతివిదారి శిఖండి ధైర్యసా
రపరుషమూర్తి సంగరధురంధరు లిద్దెసఁ దక్కుఁగల్గువా
రపరిమితుల్ గొనండు ద్రుపదాత్మజుఁ డగ్గురు బోరఁ జేరికిన్. 298

క. విను మాధృష్టద్యుమ్నుం, డనలంబునఁ గుంభభవవధార్థముగాఁ బు
ట్టినవాఁడు గాఁడె నాదెస, ననుమానం బేల యోర్చు నాతం డతనిన్. 299

వ. అనవుడు శినిపుంగవుం డొక్కింత చింతించి పార్థుపజ్జం బోవుట బంటుతనంబున
కూనంబు గా దితండునుం బెద్దయుం దడవు పలికెడుఁ బోదున కాక యని మనం
బున నిశ్చయించి యధిపతి మోననం బాలోకించి. 300

సాత్యకి ధర్మరాజు పంపినచొప్పున నర్జునునికడకుఁ బోవ నిశ్చయించుట.

క. భవదీయరక్ష యిమ్మెయి, సువిహితమగునేని మేలు నొచ్చెద భేరీ
రవబృంహితహేషాస్ఫారవకౌరవసేనఁ గలఁగి క్రందుకొనంగన్. 301

శా. వైరం బాత్మల నిండి యుండ భుజగర్వంబుల్ దలిర్పంగ దు
ర్వారోత్సాహులు వీరె కొందఱు నృపుల్ రారాజకార్యంబు వి
స్తారోదగ్రము సేయఁ బూని విలసత్సంరంభు లై పన్ని యు
న్నా రీదట్టపుమూఁక లెట్టు లగునో నాకొల్తలం జూడుమీ. 302

క. ఈసేనలు భేదించి భుజాసంపద వెలయఁ బార్థసాహాయ్యం బేఁ
జేసెద నీపం పనిగొడు, భాసురదీపమున కన్యబలతమ మెదురే. 303

క. దవ్వని చూడకు మాద్రుర, క్రొవ్వడఁచెద సింధువిభునిఁ గూల్పఁ గడఁగునా
వివ్వచ్చు మెచ్చు కెఱఁగున, నవ్వచుఁ గవిసెద మరుద్గణంబులు వొగడన్. 304

వ రథ్యంబులదగ యుడుపను సారథిదప్పియుం దీర్పను రథంబు సవిశేషసన్నాహంబు
సేయను వలయు నని నం బ్రీతి నొంది యప్పాండవాగ్రజుండు పనుపం దక్షులైన
పరిచారకు లత్తురంగంబుల నీరికిం దిగిచి ఖాణం బెత్తితడవి చారుకానుజుం డగు
నాసూతు నుపయుక్తాహారుం జేయుటయు వాఁడును విశిష్టాయుధసమేతంబుగా
నయ్యరదంబు [1]సుకల్పితంబు నేసి సింహధ్వజంబు గ్రాలం దెచ్చె నంతకు మున్న

1 సవిశేషకల్పితంబు.

సాత్యకియుఁ గృతస్నానుం డై యాప్యాయనమధుపానంబున నెలమిం బొంది యమ్మహీపతిపాదంబులకుం బ్రణతుం డైనం గౌఁగిలించికొని యతండు దీవించినం బెండ్లికిం బోవులీలం దేరెక్కి యెక్కిడినవిల్లును మెచ్చు వచ్చునమ్ములును దొడల పైఁ బెట్టికొని కదలి చనుసమయంబున భీమసేనుండును నగ్రజునకుం బ్రణామంబు సేసి తనతోడన రాఁ గదలినం గని యాశినిపుంగవుం డతని కిట్లనియె. 305

క. అక్కట రా వలవదునా, [1]కెక్కటి యీసేన దఱిసి యేఁగుట భరమే
యిక్కడన నిలువు ద్రోణుని, యుక్కునఁ బతి కెడరు పుట్టకుండఁగ వలయున్.

వ. అనవుడు నతం డట్లకాక యేను రాజరక్షణంబునకు నిలిచెద నీ వప్రమత్తుండ వయి యరుగు మనిన వదనంబు వికసింప నీయట్టిపెనుఁబ్రాపు గలుగ నా కెదు రెవ్వరు సవ్యసాచి సైంధవుం దెగటార్చినం జేర్చినకౌతుకంబున వచ్చి నిన్నును మాయన్ననుం గౌఁగిలించుకొనియెద నని పలికి యవ్వీరుని నిలిపి లేళ్లగమిఁ గనుంగొను బెబ్బులియుం బోలె సేనం జూచుచు నడచె నని యిట్లు సంజయుండు సాత్యకిసంరంభంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పిన వేడ్క యుల్లంబున నివ్వటిల్లఁ బదంపడి చెల్లినభండనంబువిధంబు వినిపింపు మనుటయు 307

ఉ. నిర్మలచిత్తభృంగరమణీయవికస్వరపుండరీకతా
ధర్మనిరూఢ సంసరణతాపనిరాకరణప్రగాఢస
త్కర్మఫలాకృతీ భువనతా[2]పిభవప్రకృతీ తపఃక్రియా
కర్మఠసంయమీశ్వరసఖా సమతాసమవేతచిత్సుఖా. 308

క. పరిధానప్రావరణీ, కరణాదృతపీతవసనగజచర్మ సము
ద్ధురవాహనీకృతోజ్జ్వల, గరుడవృషభ పరమమోక్షకర దురితహరా. 309

మాలిని.—

నిరుపమగుణరాశీ నిర్గుణత్వప్రకాశీ
భరితభువనకార్యా భవ్యనైష్కర్మ్యధుర్యా
విరతనిపతిభావ్యా విశ్వలోకైకసేవ్యా
స్ఫురితబహుశరీరా శుద్ధనైరూప్యసారా. 310

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము

1 కెక్కడియీసేన; కెక్కడ నీసేన. 2 విభవప్రకృతీ.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము – చతుర్థాశ్వాసము

మత్త్వాయుష్మత్త్వసు
ధీమత్త్వప్రదకటాక్ష దీపితభక్త
స్తోమా రామవసంతా
వ్యామోహప్రశమకరణ హరిహరనాథా. 1

సాత్యకి యుగ్గరంబు పోరం దొడంగుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె. 2

తే. ధర్మపుత్త్రుండు పనుప సాత్యకి గడంగి, తనబలము దెస నడచుట వినినయంబి
కేయుఁ డర్జునుఁ గలయ శైనేయుఁబోవ, విడిచిరే మనవారని యడుగుటయును.

వ. సంజయుం డతని కి ట్లను నట్లు మఱందిం బనిచి యుధిష్ఠిరుం డాచార్యువల నవ
లోకించి యాళినివరుపిలుందన తఱిమె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుం డవష్టంభంబున
నెలుం గెత్తి పురికొల్పఁ బాండవసైనికులు గవిసిన మనవారును మార్కొనిరి
తదనంతరంబ. 4

క. తలలను గరముల వక్షః స్థలముల జఘనములఁ దొడలఁ జరణంబుల న
య్యలఁ గప్పెడుసాత్యకికో, ల్తల కోర్వక నీబలము గలంగం బడియెన్. 5

క. విచ్చినమూఁకల కడ్డము, సొచ్చిన నేడ్వురు నృపాలశూరోత్తములం
బుచ్చె జముం గొలువఁగ వి,స్వచ్ఛమతిది పెఱనృపాలవర్గము దెరలన్. 6

సీ. ఆసమయంబున నతని మార్కొని కుంభభవుఁ డేడుదూపులు వఱపె మేన
నతఁ డస్త్రసప్తకహతుఁ జేసె నాతని నగ్గురుఁ డాఱింట నశ్వములను
సూతు నాతని నొంచె నాతఁడయ్యాచార్యు నేపుమైఁ బదియును నేడు నాలు
నెనిమిదియును బదు నెనిమిదియును శాతశరముల నొప్పించి తురగచయము

ఆ. నాల్గుసాయకముల వడికించి సారథి, నొక్కమార్గణమున నుబ్బడించి
యార్చుటయును ద్రోణుఁ డలిగి వాలమ్ములఁ, బొదివెఁ దద్రథంబు మదమెలర్ప. 7

వ. ఇట్లు బాణజాలంబులం గప్పి గురుండు సాత్యకి నుపలక్షించి. 8

క. నాచేతిబలువు గని నీ, యాచార్యుం డోడి తొలఁగి యరిగెను నీవే
త్రోచి యట వోవువాఁడవు, సూచెదు గా కెట్లు నిన్ను స్రుక్కించెదనో 9

క. అనవుడు ధర్మాత్మజుపను,పున నే గాండీవికడకుఁ బోయెద న న్నిం
తన నేటికిఁ దడ వయ్యెడు, ననుగ్రహము సేయు మశ్వామని పెద్దలకున్. 10

క అని పలికి తొలఁగి పోవుట, మనమున నూహించి దైత్యమర్దనుతమ్ముం
డను సూతుతోడ ద్రోణుఁడు, మనలం బోనీక పెనఁగు మాత్సర్యమునన్. 11

వ. తడసినఁ గర్జంబు దప్పు నితనికి నోసరించి పోవ వలయు విను మదియె బాహ్లీకబలం బదె యంగసైన్యం బల్లదె దాక్షిణాత్యసేన పీనియం దొక్కసందున వెడలుద మివి గడంగి యడ్డపడిన నొప్పించి చిక్కువఱచి పోద మనిన నట్ల కాక యని యద్దారుకానుజుండు ద్రోణునకుం దొలంగించి తేరు దోలం దీవ్రబాణంబులు గురియుచు నగ్గురుండు వెనుతవుల నయ్యాదవసింహుండు సింహవిక్రమంబున
[1]నంగచమూచ్ఛేదనంబు సేసి చనునెడఁ గృతవర్మ యాతనిం దాఁకి 12

క. ఆఱమ్ము లతని మేనం, దూఱం గా నేసి నాల్గు తురగాంగములన్
[2]గీలించినఁ గని ద్రోణుం, దూఱడి ధర్మజుని దెసకు సున్ముఖుఁ డయ్యెన్. 13

వ. అక్కడ మొగ మయ్యు నిక్కడ నేమఱక యుండె నప్పుడు. 14

క. కృతవర్మయెడల సాత్యకి, శితసాయకములు పదాఱు సెరివినఁ గోపో
ద్ధతి మెఱయఁగ బలుదూపుల, నతఁ డాతని నుచ్చి పోవునట్లుగ నేసెన్. 15

వ. వెండియు. 16

చ. విలు దునుమాడి వక్షమున వే పదియమ్ములు నాఁట నాతఁ డు
జ్జ్వలఘునశక్తి వైచి కృతవర్మనిబాహువు నొంచి ధైర్యని
శ్చలమతి నొండువిల్లు గొని సారథిఁ జంపిన సూతకృత్యముల్
వలనుగఁ బూని యారథికవర్యుఁడు నిల్పె నితాంతధీరతన్. 17

వ. నిలిచియు సాత్యకిదెసం దఱుమక భీమసేనపురస్సరం బైనబలంబున కడ్డపడ నవ్వి ధంబున నతని బెట్టు వఱచి యాశైనేయుం డచటు గడచి చనియె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 18

చ. గురుకృతవర్మముఖ్యు లతిఘోరపరాక్రమశీలు రట్టినా
దొరలను సైన్యసాగరము దోర్బలసంపద గాసి సేసె న
న్నరుఁ డదిగాక క్రమ్మఱ వినం గడు విస్మయ మిట్లుజయ్యుఁ డై
వెరవున లావునం బరిభవించుచు సాత్యకి యేపు సూపెనే. 19

మ. హరియుం బార్థుఁడు నట్లు నేర్పు గలబాహాశక్తిమైఁ జొచ్చుచో
దొరలున్ సేనలుఁ బెల్లు గూలుటకు నాదుర్యోధనుం డెంతయా
తురతం బొందెనొ దంతిఘోటకపదాతుల్ సాత్యకిస్ఫారదో

---

1 నంగచమూభేదంబు. 2 బాఱించినఁ,

స్ఫురణన్ మ్రగ్గుట కెట్లు దాను ననుజుల్ [1]శోకించెనో యక్కటా. 20

వ. అనవుడు సూతసూనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె 21

క. నీయవినయంబు పెంపున, నీ మూఁపద సంభవించె నింక నగచినం
బాయునె యితరుల క్రియ శో,కాయత్తుండ వగుట నీకు నర్హమె యధిపా 22

వ. సుస్థిరుండ వై సమరప్రకారంబు వినుము సాత్యకి య త్తెఱంగునం జని కాంభోజ
సేనం జొచ్చిన నందలి మేటిమగలు దలపడి రట్టియెడం గుంభసంభవుండు 23

క. కని కృతవర్మకు సారథి, నొనర్చి తనకృత్యమునకు నునిచి కడఁగి యా
శినివరు వెనుకొన ధర్మసు,తునిదొర లయ్యస్త్రగురుని దొడర నడరినన్. 24

క. వారిఁ గృతవర్మ మార్కొని, దారుణశరశిఖల నేర్చి తల్లడపఱుపం
గా రయమున గుంపి నిలిచిరి, వా రొండొరుఁ జూచుచును వివర్ణాకృతులై. 25

వ. ఇట్లు హార్దిక్యబలువిడి కోహటించినరథికులం బురికొలిపికొని వృకోదరుండు
సోదరపుత్త్రమిత్త్రసహితంబుగా నతనిపైఁ గవిసె నట్టిసమయంబున నయ్యనిల
జుం డేనును ధృష్టద్యుమ్నుండును శరత్రయంబులను ధర్మనందనద్రుపదులు బాణ
పంచకంబులను హైడింబుం డేడమ్ములను సుత్స్వపతి పది యేనింటను సహదేవుం
డిరువదేనింటను శిఖండి యిరువదింటను ద్రౌపదేయులు డెబ్బదిదూపులను
నకులుండు సాయకశతంబునను నొక్కుమ్మడి నమ్మేటివిలుకానిం బొదివిన నతండు.

సీ. ఐదైదుశరముల నందఱ నుక్కించి భీముని నేడింట బెట్టు వఱచి
ధనువుఁ గేతనమును దునిమి డెబ్బదిదూపు లతిరయంబున నురమూఁడ నేయ
నోలినయమ్మరుత్సుతుఁ జూచి యందఱు నాకృతవర్మపై నడరి రంతఁ
దెలిసి వృకోదరుం డలఘుదారుణసముజ్జ్వలశక్తి నాతని వైవ నతఁడు
తే. ముక్కనియఁ జేయ దొడ్డవిల్లెత్తి యతని
యొడలు నెత్తురువఱ్ఱు సేయుటయు నాస
మీరనందనుఁ దక్కటివారి నొంచె
మూఁడుమూఁడమ్ము లేసి యవ్వాఁడిమగఁడు. 27

తే. అందఱును జొట్టు ముట్టి తీవ్రాస్త్ర[2]జాల,కములఁ గృతవర్మ నొంప శిఖండి గదిసి
యాక్రమించిన విలు ద్రుంచె నాతఁ డప్పు,డతనిచాపంబు దునిమె నుగ్రాసి వైచి.

క. ఆలోనన భోజపతిన్, వాలమ్ములఁ బొదివి రెల్లవారలు దానం
దూల కతఁడు బలువిలు గొని, క్రాలుచు నాభీమముఖ్యరథికుల నొంచెన్. 29

వ. అప్పుడు. 30

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత శాంతనవాంతకుండు వే
దండమువోలెఁ గిట్టిన నుదగ్రత సింహనఖోపమస్ఫుర
త్కాండములం దఱంగము రథంబు నయిం బడ నేసె భోజనా

---

1 శోకించిరో. 2. నక్షత్రకమునఁ,

థుం డది యాజికిం దొలఁగఁ దోలె రయంబున సూతుఁ డార్తుఁ డై. 31

వ. ఇట్లు శిఖండి గం డడంగి పోయినం గని మత్స్యచేదికేకయాదిసైన్యంబులు బరవసంబు సేసి యురవడించిన నాకృతవర్మ మర్మభేదనస్ఫారనారాచపరంపరా ప్రవాహంబుల వానినెల్లం గలంచెఁ దత్కాలకలం బాలించి సాత్యకి యట్లబ్బలంబులు వికలంబు లగుట యాలోకించి విజయునకుం దోడ్పడం బదంపడి పోఁదగు రాజుపల నారయవలయు నని యూహించి తనకు నడ్డపడిన భారద్వాజునితోడి సమరంబు సాలించి మరలి యరదంబు దోలుకొని యరుగుదెంచి కృతవర్మనిం దాఁకి యేసిన నతండుసుం బోగలేనిమంటచందంబున నుద్దీపించి [1]సాయకజ్వాలలు నిగిడించిన నవి మగిడించి యాశైనేయుండు. 32

శా. భల్లం బొక్కట విల్లు ద్రుంచి రయమొప్పన్ నాల్గిటన్ వాజులం
ద్రెళ్లన్ బెట్టుగ నేసి సూతుతల సందీప్తైకబాణాహతిన్
డొల్లం జేసి యదల్చి యిట్లతనియాటోపంబు మాన్పించి యు
త్ఫుల్లాస్యుం డయి పోవ నడ్డపడినం ద్రుంచెం ద్రిగర్తావళిన్. 33

వ. ఇట్లు కృతవర్మ విరథుం డైన రయంబునం బురికొని యురవడించినపాండవసైన్యంబులం గని కుంభసంభవుం డాశినివరువిక్రమవిహారంబున కడ్డపడం గడంగక యాసైన్యంబులసంరంభంబు దనవిజృంభణంబున వారించి నిలిచె నిత్తెఱంగునం ద్రిగర్తసేనఁ జిక్కువఱచి తఱిమి చనునయ్యాదవరత్నంబు ప్రయత్నంబునకు భంగంబుసేయ నుత్తుంగమాతంగంబును గొలిపి జలసంధుండు మదాంధుం డయి మార్కొనుటయు. 34

జలసంధుం డను రాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. ప్రదరప్రవాహమున న, మ్మదవద్ద్విరదంబుపటుగమన ముడిపి ముదం
బొదవిన సాత్యకి విలు బె, ట్టు దునిమె నమ్మగధనాథుఁడు మహోగ్రుం డై 35

తే. తునిమి నవ్వుచు నేఁబదిదూపు లురము, నందు నాఁటిన శైనేయుఁ డలిగి బెట్టి
దంపువిలు గొని యాతనిధనువు నఱకి, యుఱక యఱువదియమ్ములువఱపె మేన. 36

వ. దానికిం జలింపక జలసంధుండు. 37

చ. పటుగతి నాశినిప్రవరుబాహువు దోమరకీలితంబు సే
యుటయును గాక త్రుంచె ధను వుగ్రకృపాణము వైచి యాతఁడు
త్కట మగునల్క నొండువిలు గైకొని వాని నికృత్తహస్తునిం
ద్రుటితశిరస్కునిం బ్రదరఘాతమదావళుఁ జేసి యార్చినన్. 38

క. పెలుకుఱి యచ్చటిమూఁకలు, గలఁగినఁ గని తనముఖంబు కయ్యంబునకున్
బలియురఁ గృతవర్మాదుల, నిలిపి గురుఁడు వచ్చి యాశినిప్రభుఁ దాఁకెన్. 39

వ. ఇవ్విధంబునం గడంగినకుంభసంభవుం జూచి యతనిప్రాపున దుర్మర్షణ దుస్సహ వికర్ణ దుర్ముఖ దుశ్శాసన చిత్రసేనప్రముఖు లగుకురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవిసి

1 సాయకజాలంబులు నిగిడించిన.

మిక్కుటం బగుతూపర్యరనంబులతోఁ జెక్కుమ్ముల సాత్యకిం బొదువ నత్తుములం
బునకు దుర్యోధనుం డేతెంచి తమ్ములం గలసినం గనుంగొని గురుండు వార
లతనికోపుదు రనుబుద్ధిఁ బాండవసేనాముఖంబునకుం జనుదెంచిన నయ్యచ్యుతా
నుజుం డారథికు లందఱ కన్నిరూపు లయి వారలశరాసారంబులు నివారించు
చు నొకని ననేకబాణజాలంబుల నొప్పించు చుండ నక్కౌరవేశ్వరుం డుద్దామ
గతిని గవిసి వాలమ్ము లాతనితనువునం జొనిపిన నతండు. 40

క. నగుచు విలు దునిమి తీవ్రా,శుగముల నొంచుటయును నీదుసుతు లెల్లను నా
మృగపతివిక్రముపైఁ దఱచుగ నిగిడించిరి ప్రదీప్తసునిశితశరముల్. 41

క. చిక్కువడక సాత్యకి యొ,క్కొక్కని నయి దయిదు దృఢమహోగ్రాస్త్రములన్
స్రుక్కించి యెనిమిదిటఁ బే,రుక్కున నక్కురునృపాలునొడలం గ్రుచ్చెన్. 42

ఉ. అంతటఁ బోక రత్నమయ మైనభుజంగపతాక గూల్చి య
త్యంతరయంబుమై ధనువు నశ్వచయంబును సూతుమేను నిం
తింతలు వ్రయ్యలై పడఁగ నేసిన బెగ్గిలి తేరు డిగ్గి భూ
కాంతుఁడు వాఱె సేన కలఁగంబడి మ్రాయ నతండు నవ్వఁగాన్. 43

వ. ఇట్లు వాఱె చిత్రసేనునరదం బెక్కి నక్కోలాహలం బాలించి కృతవర్మ దన
రథంబు రయంబున నద్దెసకుం బఱపం బనిచి యురవడి నరుగుదెంచినం గని శిని
పుంగవుండును నిజస్యందనంబు సమ్ముఖంబు సేయించె నయ్యిరువురుం గోఱవి
గోఱవిం దాఁకిన తెఱంగునం దలపడి యొండొరులపైఁ బ్రచండబాణంబులు
వరఁగించుచుం బోరునెడ జనార్దనానుజుండు హార్దిక్యు నతిక్రమించి. 44

తే. హయములను సూతు నొంచి శరాసనంబుఁ
ద్రుంచి మెఱుఁగులు [1]వెరఁగిన దొడ్డనార
సంబు మే నుచ్చి పో నేయఁ జచ్చినట్ల
మూర్ఛ వోయి మోఁకాళులు మోవఁ బడియె. 45

వ. ఇత్తెఱంగునం దెరిపయిఁ గూలినకృతవర్మం [2]దెగియెనకాఁ దలంచి ధనంజయుం
గలయం దమకించి సాత్యకి యక్కడఁ బోవ నాభోజపతి దెప్పిఱి సన్నద్ధుం డై
మరలి చని యొప్పటినెలవున నిలిచి యనిలతనయప్రముఖుల కడ్డపడినం జూచి
యాచార్యుం డచ్చోటి కతనిం జాలించి శౌర్యధుర్యుం డగునాశినివరుం డట
సనుట సైరింపం జాలక రయంబున. 46

క. [3]మగుడఁ జని యాఁగి నిశితము, లగునారాచములు మూఁట నతనినుదుట బె
ట్టుగ నాఁటినఁ ద్రిశిఖరయుత, నగముక్రియం బొలిచె నతఁడు నరవరముఖ్యా.

వ. ఆరథికవరుండును గురునిపైఁ గ్రూరనారాచంబులు నిగిడించి నిట్లు దొడంగి
యయ్యిరువురు నొండొరులశరజాలంబులు వారించుచుఁ దురంగంబులయంగం

---

1 గిఱిగొనుదొడ్డ. 2 చావనానినకాఁ. 3 ఎగువఁ.

బుల రుధిరంబులు పూరించుచు సారథుల నొప్పించుచు మేనుల వాలమ్ములు
గుప్పించుచు నసదృశంబులగు కరలాఘవంబులు సదృశంబులుగాఁ బోరునప్పుడు

మ. ధనురాచార్యుఁడు గేశవానుజుధనుర్దండంబు ద్రుంచెన్ గడం
గొని వైచె నడి నాతఁ డగ్గురుఁ డెడం గ్రూరంపుభల్లంబునం
దునుమం గ్రక్కున నొండువిల్లు గొని యాదోర్దర్పదుర్దాంతుమై
ఘనబాణంబుల నొంచె నించె నతఁ డాకాశంబు గర్జాధ్వనిన్ 49

ఆ. అలిగి గురుఁడు శక్తి నడరింప నది విధి, ప్రేరణమునఁ జేసి తేరు దాఁకెఁ
గాని యతనిఁ దాఁకఁ గానఁ దయతఁడు త,ద్బాహుశాఖ నొంచెఁ బటుశరమున.

వ. నొంచినం గోపించి. 51

క. చాపాచార్యుఁడు సాత్యకి, చాపము దునుమాడి సూతు సమ్మూర్ఛితుఁగా
నేపారి యేయ రథ్య,వ్యాపారము దాన నడపి యతఁ డని సేసెన్. 52

వ. ఆలోన నతనిరథచోదకుండు దెలిసిన నెలమిం బొంది. 53

క. బలువిడి బహుభంగుల సు,జ్జ్వలశరములఁ బోరి పోరి శైనేయుఁడు బె
ట్టిలఁ బడ సారథి నేసినఁ, దొలఁగంగాఁ బఱచె ద్రోణుతురగములు వెసన్. 54

ఆ. అచటి రాజలోక మగ్గురునరదంబు, సనినదిక్కు సనుచు సంభ్రమమున
నాఁగికొనుఁడు పట్టుఁ డదలుపుఁ డేయుఁ డ,శ్వముల ననఁగఁ దెరలె సైన్యసమితి.

వ. ఇవ్విధంబున నిజరథంబు విఫలమనోరథం బై పోయిన నదియ పోకగాఁ బోయి సన్నద్ధుం డై సముద్ధతం బైనపాంచాలబలంబుచేతం గలంగుతనమూఁకలం బురికొలిపికొని కుంభసంభవుం డవష్టంభవిజృంభణంబున సేనాముఖంబునం బొలిచి నిలిచె నిత్తెఱంగున ద్రోణకృతవర్మదుర్యోధనాదులగు జెట్టిజోదుల బెట్టు పఱచి చిఱునవ్వొలయ సాత్యకి సారథితో నిట్లనియె. 56

క. ఇక్కడఁ గృష్ణుల తేజము, నక్కడ బవమాననందనాదిజనులపే
రుక్కును గెలిపించె మనలఁ, జిక్కక వెడలితిమి శత్రుసేనలచేతన్. 57

వ. అని పలికి యర్జునుం డున్నదిక్కునకు రథంబు రయంబునం బఱపం బంచిన వాఁడును నట్ల చేయ విమలాశ్వవేగంబునం జారుభీషణం బగు నత్తేరు నీవారికి దుర్నిరీక్ష్యం బై నభంబున భానురథంబు ననుచందంబున. 58

సుదర్శనుఁ డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. అరుగఁగ సుదర్శనుం డను, ధరణీపతి యడ్డపడి[1]యె దర్ప మలర న
య్యిరువురుఁ బెనంగుటయు న,చ్చెరువుం గావించె నచటి సేనల కెల్లన్. 59

వ. అట్టియెడ నమ్మహీనాథుండు. 60

క. పలుదునియలు సేయుచుఁ దూ,పులు దన దెసఁ [2]జేరనీక పోర శినివరుం
డలిగి తురగముల సారథి, నిలఁ గూల్చి తదుత్తమాంగ మేడ్తెఱ నఱికెన్. 61

1 యడల్చెఁ బెలుచ నయ్యిరు. 2 చెరయనీక.

వ. నఱికి నిజసారథిం జూచి 62

క. గురుఁ డనుజలనిధిఁ గడచితి, నొరులు దలంపంగ నాకు సులిగాలువ లీ
నరపతుల సరకుగొన నీ, నరదము సననిమ్ము నేఁటియని కలయకుమీ. 63

వ. అనవుడు వాఁడు నగుచు నీవిక్రమంబునకు నావెరవు సంగడంబు గాదె సంగరంబున నేమి సేయుదు నెవ్వనిపై దేరు నడపుమ ననిన విని శినివరుండు విష్వద్భుచేతం జచ్చినకరితురగనరనికాయంబులతిట్టలు సూపి యజ్జాడం దేరు వఱపు మదె గాండీవగుణచండనాదంబు వీతెంచుచున్నయది నేఁడు పాండవమధ్యముం డిచ్చిన ధనుర్విద్యావిలాసంబు మెఱయును బాండుసూనుల కేను జేయుభక్తిస్నేహంబులు నెఱపను వలయు నాకడంక గని కురువిభుం డిరువురు ఫల్గును లనుబుద్ధిఁ గలంగునట్లు సేసెదనని పలుకు నవసరంబున నద్దెసం గాంభోజయవనసైన్యంబు లతని కడ్డపడం గడంగిన నవ్వీరుండు గుణంబు సారించి యబ్బలంబువలనికిఁ దేరు వఱపించి. 64

క. నానాస్త్రంబులు ముందఱ, వే నిగుడఁగ బడలు వడినవీరభటులపై
నేనుంగుల గుఱ్ఱంబుల, పీనుంగులమీఁదఁ దేరు వెలుచం బఱపెన్. 65

వ. ఇవ్విధంబున వెండియుం గిరాత శక బర్బర పారద యవన ప్రముఖమ్లేచ్ఛసేనల రూపడంచి నీమూఁకలు గలఁగం దఱిసి చిత్రవర్మంబు మైచాయగా నారాచంబులు నఖంబులును విల్లు బలుమొగంబును నై బెబ్బులివోలెం బోవం బోవ దుర్యోధన దుశ్శాసన చిత్రసేన వివింశతి శకుని దుస్సహ దుర్ధర్షణ క్రథప్రభృతి రథికనికరంబు రభసంబునం బోకు పోకు మను నెలుంగులతోఁ బిఱిందిదెసం దఱిమినం దత్కలకలంబు విని యతండు సూతు నాలోకించి. 66

క. మందగతిఁ జనుము నావెను, కం దగిలెడు సైన్యజలధి గ్రక్కున శోషిం
పం[1]దీవ్రశరార్చుల నం, దంద వడిం బఱపి నగుచు నరుగుద మనినన్. 67

క. అతఁ డట్ల చేయ నబ్బల, మతిరయమున నెయిది పొదువ నరిగి కరిచతు
శ్శతియు హయత్రిశతియు వసు, మతిఁ గూల్చెను శినివరుండు మదమెలరారన్. 68

వ. అంత నిలువక చలంబున దాసేన శైనేయుపై బెట్టు గిట్టి నట్టియెడ. 69

క. నరతురగద్విరదరథో, త్కరములలో నతనిశరము దాఁకనిరూపుం
బరికించియుఁ గానం ద, త్త్వరితత్వంబునకు వేఱ వర్ణన యేలా. 70

క. నరుబాహాస్ఫురణమునకు, సరి యగు నెక్కుడగుఁ గాని సాత్యకిభుజవి
స్ఫురణం బల్పము గా దని, సురనికురుంబంబు పొగడుచుం జూచె నృపా. 71

మ. కురుముఖ్యుండును దోడిసైనికులుఁ జెక్కుల్ దూఁపు లొక్కుమ్మడిం
గురియం బిన్నటినవ్వుతో నతఁడు తత్కోదండసూతాశ్వ కే
తురథంబుల్ వికలత్వముం బొరయఁగా దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ డై
వెరవుం జేవయు లావునుం దెలిపె సుర్వీనాథ యాసేనకున్. 72

1 దీవ్రశరకశరార్చుల, నందఱ వడిఁ బఱపి.

క. కదిసి నరేంద్రుఁడు సూతుని, మదమును దురగములయుబ్బు మాన్చి నిశిత
ప్రదరముల నతనియంగము, పొదివె శకుని దోడుపడఁగ భుజబల మలరన్. 74

వ. పొదివిన నొదివిన కోపంబునాటోపంబున. 75

మ. ధరణీనాథ ముఱాంతకానుజుఁడు గాంధారేశుచాపంబునుం
గురువంశాగ్రణిసూతుకంఠము నతిక్రూరాస్త్రపాతంబునం
గరమాశ్చర్యము గాఁగఁ ద్రుంచినఁ దురంగస్తోమ మా మేదినీ
శ్వరు తేరచ్చటు వాయ నీడ్చికొని పెల్చం బాఱె దుర్వారమై. 76

వ. ఇత్తెఱంగునం బాఱిన. 77

క. తమ్ములు దొరలును నేపఱి, యమ్మనుజాధిపునిపజ్జ కరుగుటయును సై
న్యమ్ము వెఱచఱచి విచ్చిన, నెమ్మదిఁ దనయరుగుదెస శినిప్రభుఁ డరిగెన్ 78

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 79

క. పులికిఁ బసులు వాఱినక్రియ, నలవుఁ జలము సిగ్గు విడిచి యట్లొక్కనికో
ల్తల కోర్వక విఱిగిన పుత్త్రుల నే మని విందు నేను రోయక యింకన్. 80

క. అనుడు నతఁ డవ్విభుని కి, ట్లను నీవును నగ్రసుతుఁడు నవినయములు సే
సినఁ బాటిల్లినయాపద, విన కుండఁగ వశమె మీఁదు విను తెలియంగాన్. 81

వ. అట్లు గాసి గై కోపించి నీకొడుకు పురికొల్ప నంబష్ఠకొంకణపారదప్రముఖ
దేశంబులబలంబులు దుశ్శాసనపురస్సరంబుగా రయంబునం జని సాత్యకిం జుట్టు
ముట్టిన నా జెట్టిమగండు నిజభుజవిక్రమాటోపంబునకుం బాటవంబు దలకొల్పిన.

మ. విఱిగెం బెక్కురథంబు లొక్కమొగి నుర్విం గూలె శుండాలముల్
దఱచై రాలెఁ దురంగమావయవసంతానంబు లింతింతలై
కుఱుకుల్ గట్టె భటాంగకంబులు రణక్షోణిం బ్రవాహంబులై
పఱచెన్ నెత్తురు భూతకోటి విహరింపం బ్రస్తుతింపన్ సురల్. 83

దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి పాఱి పోవుట.

క. రోషమున దుస్ససేనుఁడు, పాషాణప్రదరనిపుణపార్వతికతతిన్
భీషణముగఁ గవియింప జి,గీషం బొదువుటయుఁ జూడ్కిఁ గెం పారంగాన్. 84

క. శినివరుఁ డాఱా లెల్లను, దునియలుగా నేయ మగిడి తొరఁగుచు నవి వై
చినవారిన నొప్పింపఁగఁ, గనుకని నమ్మూఁక విచ్చెఁ గౌరవనాథా. 85

తే. విచ్చుటయు నంటఁ దాఁకి యవ్వీరుఁ డంప
వెల్లిఁ దేల్చిన వెగ డంది పెల్లగిల్లి
యధిప దుశ్శాసనుఁడు మొదలైనయోధ
గణము లెల్లను ద్రోణునికడకుఁ బఱచె. 86

వ. ఇవ్విధంబునఁ దన చేరువకుం జనినయాదుశ్శాసనునిం గనుంగొని మున్ను శైనేయు
చన్నదెసం బుట్టినయక్కోలాహలం బాకర్ణించుచున్నయగ్గురుం డిట్లనియె. 87

క. ఏమి యువరాజవిభునకు, నేమమె సైంధవుని నేమి నేసె నరుఁడు నీ
వేమిటి కిట్లీరథిక, స్తోమముతో విఱిగి లెందుఁ జొచ్చెద వింకన్. 88

క. అడుకులు దిన్న ట్లగు నే, కడుపునఁ గుట్టిత్తినపుడు గడుఁ బఱచితి నాఁ
డొడ లెఱుఁగక పాండుసుతుల, నుడిగి మడుఁగ వలనె నిప్పు డోకసాత్యకిచేన్.

వ. భీమార్జునులు బారిం బడి యేమి గాఁ గలవాఁడ వని పలికి యలుక వోడమిన
నంత నిలువక. 90

చ. మఱచితె యాసభన్ భువనమాన్య గుణోత్తర యాజ్ఞసేని నీ
పఱచినపాటుఁ బాండవులఁ బల్కిన పల్కులు నాఁటిక్రొవ్వు నే
డ్తెఱయును నెందుఁ బోయె రణధీరుల వారల నల్గఁ జేసి సి
గ్గఱి తుది నిట్టు లైతి తగునక్కట తియ్యన గావె ప్రాణముల్. 91

ఆ. బ్రదుకఁ దలఁచితేనిఁ బాండునందనులకు, నింక నైనఁ బుడమి యిచ్చునట్లు
గాఁగ నన్నతోడఁ గార్యంబుఁ జెప్పు మ, ప్పేడఁగు భీష్మబుద్ధి వినక చెడియె. 92

వ. ఇట్లు సేయఁ జాల వై తేని 93

క. ఎట వోవ వచ్చు నిను ముం,దట నిడుకొని పోర నున్నతిగురాజుల నె
క్కటి దోలెడిసాత్యకి నీ, వట నఱుముదు గాక యొదుఁగ నగు నే నీకున్. 94

క. అనుటయు నతండు వినియును, వినని చెవులు సేసి మగుడ విక్రమమునకున్
గొనకొని యేమియుఁ బలుకక, చనియె శినిప్రవరు [1]పజ్జ సమరంబునకున్ 95

వ. తదనంతరంబ యాచార్యుం డవార్యదోర్వీర్యంబు మెరయం దఱిమి మెఱుంగు
వాలమ్ముల వేఁడిమి సూపిన. 96

శా. పాండుక్ష్మావరసూనుసైన్యములు దర్పం బేదుడున్ వీరకే
తుం డుగ్రంబునఁ దాఁకి యగ్గురుని సూతున్ నొంచి యేనమ్ము లు
ద్దండుం డై తను వాడ నేయుటయు నాతం డల్గి దీప్తోజ్జ్వల
చ్చండాస్త్రంబులఁ గూల్చె నా ద్రుపదసంజాతున్ మహోదగ్రతన్. 97

వ. ఇట్లు వీరకేతుండు పడినం గినిసి యతనియన్నలుం దమ్ములు [2]నగుచిత్రకేతుండును
సుధన్వుండును జిత్రవర్మయుఁ జిత్రరథుండును ద్రోణురథంబు బాణమయంబు
సేసిన నతండు. 98

క. వారలరథ్యంబులఁ ద,త్సారథులం బొడవడంచి ధరఁ దొరఁగించెన్
వారిశిరంబులు పువ్వు ల, వారణమెయి దుల్చుగంధవహుఁడుం బోలెన్. 99

వ. అప్పు డాలోకించి ధృష్టద్యుమ్నుండు గెంజాయ రంజిల్లుకన్నులం గన్నీ రొలుకం
గవిసి కుంభసంభవునురంబునం గ్రూరనారాచంబులు సొనిపిన మనమూఁకలు
హాహాకారంబు లెసఁగ నతండు మూర్ఛిల్లిన నప్పాంచాలవరుండు. 100

తే. పలకయును వాలునుం గొని యలఘుజవము

---

1 దెసక సైన్యయు తుండై. 2 దలమిగిలి చిత్ర.

మెఱయ నేలకు లంఘించి మెఱుఁగు మెఱని
నట్లు సని తల గోయుట కప్పళించి
యెగిరె నగ్గురు తేరిపై కేపు మెఱయ. 101

వ. అంతటం దెలిసి యాచార్యుండు ధైర్యధురంధరుం డై యెదురు గదియం బడి నప్పటికి సాధనంబు లగు జేనకొలందితూపుల నతని నొప్పించినం గడుఁదురులు గఱచిన వెగడుపడునట్లు మొగతిరిగి యాద్రుపదనందనుండు నిజస్యందనంబునకు వచ్చి విల్లు గొని పె ల్లేసిన. 102

క. గురుఁ డతనిసూతుఁ దునుముడుఁ, దురగములు రథంబు ననికిఁ దొలఁగఁదిగువ నా
ధరణీసురోత్తముఁడు బం, ధురపాండవసైన్యసమితిఁ దోలెం బెలుచన్. 103

క. కిలశజుని తెంపుఁ బెంపును, బలిమియునుం జూచి యపుడు పాండునృపతనూ
[1]జులదెస సైనికు లెవ్వరు, నలవు మెఱసి కడఁగఁ జాల రైరి నరేంద్రా. 104

వ. అట్టియెడ. 105

ఆ. అవ్విధమునఁ బల్కి యాచార్యుఁ డట పుచ్చు, నరిగి దుస్ససేనుఁ డాశినిప్ర
వీరుఁ దాఁకుటయును గౌరవపతి ద్రిగ,ర్తునిబలంబుఁ బనిచెఁ దోడుపడఁగ. 106

వ. ఆసంశప్తకులలో దండిమగలు మూఁడు వేలరథంబులవారు బెట్టు గిట్టిన నావృష్ణి వీరుండు పంచశతముఖ్యరథికులం బంచత్వంబు నొందించి పెఱచతురంగబలంబుల నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసిన నాత్రిగర్తసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది ద్రోణు దెసకుం బఱచెం బఱచినం బోవక యువరాజు శైనేయుతోడ నానానిశితశరంబులం దురంబు సేయ నతండు. 107

—◉ దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడుట ◉—

క. ధనువు దునిమి నవ్విన నీ,తనయుఁడు పటుశక్తివైచెఁ దలఁకక యది ప
ల్తునియలుగఁ జేసె సాత్యకి, విను మాతం డతని నొండువిలు గొని నొంచెన్.

ఆ. అలిగి కృష్ణుతమ్ముఁ డతనిచాపంబును, సూతుఁ దురగములను గేతనంబుఁ
దునిమి సొగయ నేసియును [2]భీమసేనుప్ర,తిజ్ఞ దలఁచి చంపఁ దెగక చనియె. 109

వ. అట ధర్మజభీమనకులసహదేవులు సాత్యకి సేనం దఱియం జొచ్చుట యెఱింగి సైన్యంబులం బురికొల్పికొని ధృష్టద్యుమ్నాదియోధుల మున్నిడికొని తఱిమిన మనవారును మార్కొని పెనంగి రాశైనేయుండును నీసేన బడలువడం జేయుచు మున్నిటం బెనుఁజోఱ దఱిసి పోవు తెఱగునం బోవుచుండె నంత నక్కడఁ గవ్వడి యును యుగాంతకాలరుద్రునికైవడి రౌద్రరసమయమూర్తి యై తనముసుము మొనల బారి సమరుచుండె మోహారంబు మొగంబున గురుండునుం గాంగేయ బలంబులం బొరిగొను చుండె నివ్విధంబున నమ్ముయ్వరచేతను బ్రజాక్షయం బగు చుండం గురుపతి భారద్వాజునాజి యరసి పోవవచ్చి యచ్చటం బాండవసైనికుల సంరంభంబుఁ జూచి రేఁచి యొక్కరుండును దలకడచి యమ్మొన వనజవనంబు

1 జాలసైనికులం దెవ్వరు. 2 భీమసేనుని, ప్రతిన దలఁచి చంపరాక చనియె.

నొచ్చువారణంబునుంబోలెఁ దఱియం జొచ్చి భీమసేనుం బదిబాణంబులను నకుల సహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల సాయకత్రయంబులను గేకయు లేవురను శరద్వయంబులను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదింటను శిఖండిని మూఁటను ధర్మ నందనుని నైదుతూపులను నేసి మఱియు ననేకనరతురగద్విరదరథనికరంబులం బటుప్రదరశతంబుల నొప్పించె నప్పుడు. 110

తే. అతనిచాపంబుఁ గుంతీసుతాగ్రజుండు, నఱకఁ బెఱవారు వొదివిన నుఱక వారి నెల్లఁ గుంభజుఁ డమ్ములవెల్లిఁ దేల్చి, యురవడించి యాసైన్యంబు నుబ్బడంచె.

వ. కౌరవపతియు మగిడి యాసైంధవుకడకుం జనియెఁ దదనంతరంబ కేకయమహీ నాథుండు మార్కొని. 112

క. గురుఁ డెన్నిశరము లేసిన, వెరవున నన్నింటి నన్నివిశిఖంబులఁ దా మరలిచి బ్రహ్మాస్త్రపరిస్ఫురణము సూపినఁ దదస్త్రమునన యడంచెన్. 113

క. మఱియు నతనిమెయి బాణము, లఱునది [1]గిఱిగొలుప నాబృహత్క్షత్త్రుం డే డ్తెఱ సూతు నొంప నాతం, డఱిముఱి నారాచతతుల నవ్విభుఁ బొదివెన్. 114

తే. చిక్కువడఁ జేసి చనుమఱి యొక్కదొడ్డ,నారసమ్మున బిట్టేయ నరవరుండు ద్రెళ్లె శిశుపాలతనయుండు ధృష్టకేతుఁ, డమ్మహావీరుపై వీఁక నడరి యపుడు. 115

క. పెనుమంట నుఱుకుశలభం,బునుబోలెం గవిసి కోలుపులిఁ గోలఁ బ్రే సినమాడ్కి నేసె నఱువది, సునిశితబాణముల సశ్వసూతయుతముగన్. 116

తే. బాణఘట్టనఁ గటకటఁ బడి గురుండు, విల్లు ద్రుంచిన నొండొకవింట నొంచె నాతఁ డక్కుంభసంభవుఁ డతని విరథుఁ, జేసి యావిలు దునిమినఁ జేవ సెడక. 117

క. గదవైచిన నది ద్రోణుని, ప్రదరంబుల నడఁగఁ దోమరము శక్తియు బె ట్టిదముగ నతఁ డడరించిన, మదమున నయ్యోధవరుఁడు మడియించె నెడన్ 118

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం జేసి. 119

క. ఆలోనన మెఱుఁగారెడు, వాలికనారసము చేదివరుహృదయమునం గీలించినఁ [2]బొడ వెగయుచు, నేలం బడి తన్నికొని చనియె జముకడకున్. 120

క. కని యాతనికొడు కడలుం, గనలుం బిరికొనఁగఁ దన్నుఁ గవిసినఁ బొదివెన్ ధనురాచార్యుఁడు శీఘ్రం,బున బెబ్బులికొదమ లేడిఁ బొదివినమాడ్కిన్. 121

తే. పొదివి యవలీల నాతనిఁ బొలియఁ జేయ
సమదగతి మాఱుకొని జరాసంధతనయుఁ
డస్త్రగురు నొంచుటయు నతఁ డల్గి యతనిఁ
గూల్చెఁ దత్సైనికులు గనుంగొనుచు నుండ. 122

వ. అట్టియెడ వడముడి ధృష్టద్యుమ్నుండు విన నివ్విప్రవరుండప్రతిహతతపస్వీప్రుం డు గాకేమి చూపులన దహించునట్లు తూపులవేఁడిమిం బగఱరూపడంచుచున్నవాఁ

1 గీల్కొలుపగా. 2 బొదవు సెగసి; బోడిమి సెడి.

డనిన నా ద్రుపదనందనుం డతని మార్కొనం గడంగునె నాతనిం దలకడచి.

ఆ. క్షత్త్రవర్మ గురునిచాపంబు ద్రుంచిన, వేఱ యొక్కదొడ్డవిల్లు రయము
మెఱయఁ గొనియతండు మెఱుఁగులు గిఱిగొను,నారసమున వానినాముమడఁచె.

ఉ. అప్పుడు చేకితానుఁడు శతాశుగముల్ గురుమేనఁ గ్రుచ్చి తే
రొప్పఱ సూతు నొంచి తురగోద్ధతి మాన్ప నతండు గన్నులన్
నిప్పులు రాలఁ దద్భుజము నిష్ఠురబాణహతంబు సేసి వే
కప్పె శరాళి సూతుఁడు దెగన్ హయ లోటఱి గ్రేళ్లువాఱఁగాన్. 125

వ. ఇట్లు విరథుం డై చేకితానుం డోటమికోర్చి యమ్మెయిన తొలంగె నిత్తెఱంగున

క. పెక్కండ్రు దొరలు దనపై, రుక్కన రూపఱఁగ ద్రోణుఁ డుద్ధతిఁ దోడ్తో
నెక్కుఁగ నితఁడు కుమారుం,డొకొ యనఁగ ముదుకఁడయ్యు నుగ్రతమెఱసెన్.

వ. ఆసమయంబునం బాంచాలపతి యీబ్రాహ్మణుండు వృషభంబులుం బోని భూపా
లుర నెల్లను సృగాలంబుల కాహారంబు సేయుచున్నవాఁడు వారింపవలదే
యని కడంగి మొనలం బురికొలిపికొనుచు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయుచుండం
బాండవాగ్రజుం డాత్మగతంబున. 128

ధర్మరాజు భీముని నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బుచ్చుట

ఉ. అర్జునుఁ డొంటి వోయె నని యక్కడఁ బుచ్చితి బావను సారవి
స్ఫూర్జితు సాత్యకిం బెలుచఁ బోవుటయుం గనుఁగొంటి నిద్దఱున్
దుర్జయశత్రుసైన్యముల దొందడి సేమయి రొక్కొ విక్రమా
వర్జితవైరి భీముఁడును వారికిఁ దోడుగ నేఁగు టెట్లొకో. 129

క. తమ్మునిఁ దలంచి కృష్ణుని, తమ్ముఁ బనిచె నాతనిం బదంపడి తనచి
త్తమ్మునఁ దలఁపఁడ ధర్మజుఁ,డెమ్మెయివాఁడొక్కొ నారె యీయున్నజనుల్. 130

తే. పెక్కుచోటుల నెఱిఁగిన యుక్కులావుఁ, గలుగునీతనిఁ బనుచుట కలుక నేల
యితఁడుగలయనయ్యిరువుర కెలమి వచ్చుఁ, బనుతు నేనటు శోకంబు వాయవలయు.

వ అని బహువిధంబుల విచారించి నిశ్చయించి. 132

ఆ భీముఁ జేర నరిగి బీభత్సు నీతమ్ము
నని యొలుంగు గళమునందుఁ దగుల
నశ్రులొలుక మాటయట సెప్ప లేఁ డతఁ
డార్తి సూచి యిట్టు లనియె నతఁడు. 133

క. ఏము గలంగినయప్పుడు, నీమహిమయ మమ్ముఁ దేర్చు నీకును గలఁగన్
భూమీశ తగునె యివ్విధ, మేమిటఁ బాటిల్లెఁ బనుపు మేపని కైనన్. 134

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె నక్కడ నప్పుడు పాంచజన్యని
స్వనము వినంగ నైన నట సాత్యకిఁ బుచ్చితి నేమి పుట్టెనో
యను[1]వెత నిప్పు డద్దెస భయం[2]బు దిగంబడ నీవు వోయి పా

1 వెఱ. 2 బుడిపింపఁగ నీవు.

ర్థునిఁ గని సింహనాదమున రోదసి నింపుము మాకు నింపుగన్ 135

క. నీతమ్ముఁగుఱ్ఱ రూపసి, నీతివిదుఁడు సకలసుగుణనిధి మద్భక్తుం
డాతని కెడ రగునో యను, చేతోగతి పల్లటిల్లఁ జేయుదె కాల్కిన్. 136

ఆ. అనిన భీముఁ డిట్టు లనియెఁ దద్రథము గ, ఖ్యముల సారథిని శరాసనంబు
నెఱుఁగు దతనికోలఁ డిదియెఱిఁగినయది యసీ, కేల వగవ నిపుడ యేను బోదు.

వ. దేవరయాజ్ఞఁ దల నిడికొని చని యాకృష్ణులఁ గృష్ణానుజునిం గలసి యిక్కడ
కెఱుక సేయుదు నని పలికి పాంచాలనందనుం గనుంగొని కుంభసంభవు బలి
మియు నతనిప్రతిజ్ఞ తెఱంగును నెఱుంగుదు వేమఱ కుండుము నాకుం బోక
గర్జంబు గాదు గావున్న నేలినవానియానతి నడప వలయు ననవుడు నతండు

క. వినుము భవత్సేనాపతి, తనువునఁ బ్రాణములు గలుగ ధర్మజుదెసకుం
జనుదెంచువాఁడె ద్రోణుం, డనుమానము దక్కి యరుగు మస్మనుకడకున్. 139

వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్ను పలుకుల కూఱడిల్లి యనిలతనయుం డన్నచరణంబులకుం
బ్రణతుం డై యాలింగనంబును నాశీర్వాదంబునుం బడసియున్నయప్పుడు శౌరి
శంఖవిరావంబు వీతెంచిన నవ్విభుం డవ్విధున కిట్లనియె 140

క. విను పాంచజన్యపటునిస్వన మదె యిది మఱది యెడగు సైరింపక కృ
ష్ణునిరణము సేయురభసం, బని తలఁచెద నేఁగుము నేఁగుము మధికరయమునన్. 141

వ. అనవుడు సవిశేషకల్పితం బగురథంబురవంబును దూర్యనినదంబును దనసింహ
నాదంబునుం జెలంగ విశోకునిసారథ్యసామర్థ్యంబున రథ్యంబులు నెఱయ
మెఱయం గదలి గోనయంబు సారించి కురుబలంబు నవలోకించుచు నడరు
నవ్వాడముడిం దలపడి నీకొడుకులు దుశ్శలచిత్రసేనకుండభేదివివింశతి దుర్ముఖ
దుస్సహులును వికర్ణశలనిం దానువిందసుముఖదీర్ఘబాహుసుదర్శనబృందారకు
లును సుహస్తసుషేణదీర్ఘలోచనాభయరౌద్రకర్మ సుశర్మదుర్విమోచనులును
వివిధ విశిఖంబులు పరఁగించుటయు లేళ్లగమిం జూచి పొంగుసింగంబుచందం
బునం జెలంగి యాశరంబులు వారించుచు వారిం గదిసి బృందారకుం దెగఁ
జూచి యభయరౌద్రకర్మదుర్విమోచను లనుముప్వుర మూఁడువెడందదూపులం
దునిమిన. 142

క. చలమునఁ బోవక పెనఁగిన, నల వేర్పడ నతఁడు విందు ననువిందసుశ
ర్ములఁ జంపి సుదర్శను బెట్టిలపైఁ బడి యపుడు సావ నేసె నరేంద్రా 143

క. పెఱవారు వెఱచి నలుగడఁ, బఱచిన వాయుసుతుఁ డార్చి పఱపె రథం బా
లెఱపిన యరుగుట గని గురుఁ, డుఱక యతనిఁ దాఁకి కప్పె నుగ్రాస్త్రములన్.

వ. ఇట్లు నిలువరించి నిటలంబున నారాచంబు నాటించి యక్కుంభసంభవుండు దన
మనంబున వీఁడు విప్వచ్చునట్ల న న్ననుసరింపఁగలవాఁ డని తలంచి యప్పవన
తనయు నుద్దేశించి. 145

క. నను గెలిచి కాక నీ కి,ష్టమైన సొరఁగా నెట్లు వచ్చు మును నీతమ్ముం
డనుమతుఁ డై కాదే చొరఁ, గనియె ననుడు నతఁడు గన్నుఁగవఁ గెంపారెన్.
క. నరుఁ డొకరథికునియనుమతిఁ, జొరఁ దలఁచునె మనుజసేన సురబల మైనం
దెరలిచికొని విచ్చలవిడి, నరుగుం దనవలచినెడకు నది య ట్లుండెన్. 147
చ ప్రియములు వల్కి నిన్ననుసరింపఁగఁ బార్థుఁడు గాఁడు సుమ్ము దు
ర్జయభుజశక్తినిర్మథితశత్రుఁడు భీముఁడు గాని నీవు దం
డ్రియు గురుఁడుం బ్రియుం[1]డు నని ప్రీతి యొనర్చెదఁ బూని వైరికిన్
జయ మొనరింతు గాక యని సైఁతునె దర్పము సూప కుందునే. 148
వ. అని పలికి 149
మ. గద సారించి చెలంగి వైచిన భుజాగర్వంబు సాలించి య
మ్మదుకం డుర్వికి దాఁటి పోయె నది రక్తుల్ మింటఁ బర్వంగ బె
ట్టిద మై మ్రోయుచు వచ్చి బ ల్పిడుగుమాడ్కిం దాఁకుడున్ గుఱ్ఱముల్
సదిసెన్ సారథి మ్రగ్గెఁ దేరు వొలిసెన్ సైన్యంబు భీతిల్లఁగాన్. 150
వ. అప్పు డమ్మేటిగుగండు. 151
క. మనమూఁక దఱిసి యుద్ధతిఁ, జనఁ జన నీనందనులు వెసం దాఁకియు ను
బ్బినయతనివీఁక కోర్వక, కనుకని సిగ్గు సెడి పాఱఁగా గురుఁ డంతన్. 152
క. ఒండొక తే రెక్కి సముద్దండతఁ జని భీమసేనుఁ దాఁకి శరము లొం
డొండ నిగిడించి నొంచిన, గం డడఁగక యతఁడు గనలు గదిరినమదితోన్. 153
చ. అరదము డిగ్గి యప్పటుశరావళి కోర్చి మొగంబు వాంచి స
త్వరుఁ డయి వాన పైఁ గురియ వంచినమస్తక మొప్పఁ బోవుసుం
దరవృషభంబులీలఁ జని దర్ప మెలర్పఁగ నొక్కచే నొగల్
వెరవునఁ బట్టి తేరు ప్రజ విస్మయ మందఁగ వీచి వైచినన్. 154

భీముఁడు ద్రోణాదిరథికుల నతిక్రమించి యర్జునుఁ జేరఁ బోవుట.

ఆ నుగ్గునూచ మైన నగ్గురుఁ డొండొక, యరద మెక్కి యల్ల నరిగె సేన
మొగమునకు రయంబు మిగుల విశోకుఁడు, దేర భీముఁ డెక్కెఁ దేరు ప్రీతి. 155
వ. ఇవ్విధంబున ధనురాచార్యు బెట్టు వఱచి బిట్టు సనునాజెట్టిబిరుదున కెదుర్పం జాలక భోజబలంబును గాంభోజానీకంబును యవనాదిమ్లేచ్ఛసైన్యంబులునుం బసులు పులికిం బాఱుతెఱంగునం గలంగి పఱచె న ట్లప్రతిహతగతిం బోయి సాత్యకిసమరోల్లాసంబు గనుంగొనుచు నట్ల కడచి యవ్వాడమునడి దివ్యరథంబు మెఱయఁ గౌరవ్యయోధులతోడం బెనంగుసవ్యసాచిం జూచి సింహనాదంబు సేసిన నతనిం గనుంగొని ప్రియంబున నయ్యర్జునుండును హరియును గర్జారవంబుల గగనంబు నినిచి రమ్మహారావంబు లాకర్ణించి యుధిష్ఠిరుండు భీముసంజ్ఞాపనంబు

---

1 యొనర్చునఁ... గాక నిను సైఁతునె; యొనర్చెద... మొనరింతుఁ గాకనిన సైఁతునె.

నకు సంతుష్టాంతరంగుం డై శేసలోసన మానిని నగ్గించి యన్నరనారాయణుల యొలుంగులు వినం గనుటకుం బోంగుచు నవ్వొస్సుండు దనప్రతిజ్ఞ నెఱపి వచ్చి తన్నుం గౌఁగిలించికొనుటం గోరుచుం గౌరవపతి యిమ్మెయిం దమ్ములు బంధులుం దెగం బొలియుట దెలిసి యయినను దీరునకుం జొచ్చి యున్నవారి నైనం గాచికొనునొకో యని యూహించుచుఁ గయ్యంబు సేయుచుండె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 156

ఆ ఇట్లు సింహనాద మిచ్చిన భీముని, సూర్యానంగ సుగఁడు మనబలమునఁ గలిగెనే మహాత్ము జులఁ గాల్పఁ బుట్టిన, చిచ్చు వాఁడు వానిఁ జెనయు టరిది 157

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మనుజేంద్రసుత కర్ణు కఁడ య్యనిలతనూజు మార్కొని రయంబున వింశతిసాయకంబు లే సిన నతఁ డేడుతోమ్మిదులు చెచ్చెర నేసి సిడం బొకంట నే ఫునఁ గుదియించె నాతధికపుంగవు లట్లుదొడంగి యుద్ధతిన్. 158

వ. పెనంగునెడ భీమసేనుండు. 159

క. సూతసుతువిల్లు ద్రుంచిన, నాతఁడు బలువింట నొంచె నతని వెస మరు త్సూతి యసియుఁ ద్రుంచుచుఁ ద,త్సూతునిఁ దురగములఁ ద్రుంచె దుర్దమలీలన్.

ఆ. విరథుఁ డై యతండు వృషసేనురథ మెక్కఁ,బాఱుటయును గలఁగఁబాఱె సేన లట్టియెడ నృపాలుఁ డాచార్యుపాలికిఁ, జనియెఁ దేరు దోలికొని రయమున.161

—దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱి నాడుట.—

వ. చని యడిచిపాటు గదుర నతనితో ని ట్లనియె. 162

క. నరుఁడును సాత్యకియు వృకో,దరుఁడును మనసేనఁ గలఁచెదరు సైంధవుఁ జే రరి నీకుఁ దగునె నరునిం, జొర నిచ్చితయేని వారిఁ జొర నీ నసఘా.

క. సమరంబున నీ వోడుట, సముద్రమింకుట జయించె సాత్యకి గురుఁ గ య్యమున నని యొసఁగుజనవా,దము మేలుగఁ దలఁచితొక్కొ ధనురాచార్యా.

క. ఈభంగి నీ వడంగుట, మాభాగ్యము గాక యింక మాటలు పల దీ క్షోభం బెట్టు లుడుగుఁజెపు,మా భవదీయబలశౌర్యమతులకుఁ దగఁగాన్. 165

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నక్కడ నిక్కడ నొక్కరూపునన్ మన మొన కైనయీయొడరు మాన్పఁగ నోపినయంత మాన్చెద న్వినుము విశిష్టకార్య మవనీవర సైంధవుఁ గాచికోల య ర్జునునకు నీకునుం గలిగె జూదము నాఁ డధికంపుటొడ్డుగాన్. 166

క. మును శకునిబుద్ధిమై గెలి,చినయది యస్థిరపుగెలుపు సెడ కీజూదం బున వెడలఁబాటు సూవే, మనవెరవును లావుకలిమి మనుజాధీశా. 167

వ. కావున నీవు సుస్థిరోత్సాహుండ వై సాహాయ్యంబునకు నద్దెస నున్నకర్ణాదులం

గొని కవ్వడి మొదలగునమ్మువ్వురకుం జాలి [1]సింధురాజరక్షణంబు నిర్వహింపు మేను సేనాముఖంబున నిలిచి తక్కిన యందఱ నిలువరించుట మేలు నీతోవచ్చుట కర్జంబు గాదు పొమ్మనుటయు నతండు మరలి తన్నుం దాన పురికొలిపికొనుచు నట సనియె నప్పుడు యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును మున్ను కృతవర్మ చేత నివారితులై నరునితోడ [2]నఱుమం జనక కెలని కుఱికి యఱిముఱి మన మొన దెరల్చికొని బయలికి వెడలి కపిధ్వజగాండీవగుణరావంబులకతంబున నతనియున్న యెడ యుపలక్షించి తిరిగి వచ్చి బలువున మనబలంబు వాయఁ బాపికొని చొచ్చి వివ్వచ్చుం జేర వచ్చుచున్నం గని యక్కురువిభుండు వారల వారింపం గడంగిన.

క. ఆయిరువురతో నజ్జన,నాయకునకు నయ్యె దారుణం బగురణ మం
దాయతనృపచాపము రో,షాయత్తత నుత్తమౌజుఁ డార్చుచుఁ దునిమెన్. 169

తే. తునిమి తోడన యుర మాడ సునిశితాస్త్ర
చయము నిగిడింప రా జొండు చాప మెత్తి
యతనిహయముల సారథి నవనిఁ గూల్చె
నాతఁ డరిగె యుధామన్యునరదమునకు. 170

క. అరిగి తురగముల సూతుం, బొరిగొన విరథుఁ డయి నృపతి పొలివోవక యు
ద్ధురగతి గద గొని చని త,త్తురగంబుల సారథిని జిదుర్పలు సేసెన్. 171

తే. రథము డిగ్గి తొలంగి రారథికు లమ్మ,హీశుఁ డేతెంచి యెక్కె మద్రేశు తేరు
వారు నీయోధు లిరువుర బొరిసమరి, యారథము లెక్కి యర్జునుఁ జేరఁ జనిరి.

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లను మనవారెల్లం గర్ణుండు గొంతే
యుల గెలుచునని యాసపడుదు రాధర్మతనయుం డాతనియాటోపంబు దలంచి
రేలెల్లను గన్ను మూయండు. 173

ఆ. అట్టిజెట్టి యనిలుపట్టిచే విరథుఁ డై, పోయి పోయినట్ల పోయెఁ గాని
మరలి కయ్యమునకుఁ జొరఁ డెట్టు లాతని, తెఱఁగు సెప్పు నాకుఁ దేటపడఁగ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టులను నన్నరనాథున కట్లు సూతనం
దనుఁ బొరివుచ్చి భీముఁడు మదంబున నర్జునుదిక్కు వోవఁగాఁ
గని యతఁ డాయితం బయి తగం దనపేరెలుఁ గెత్తి పిల్చె నా
ధ్వని విని యావృకోదరుఁ డుదగ్రగతిన్ మరలెన్ మహీశ్వరా. 175

వ. అట్లు దార్కొని యర్కప్రతాపు లగునయ్యిరువురు నొండొరుశరంబులు దూలిం
చుచుఁ దురంగంబులయంగంబులం దూపులఁ గీలించుచు సారథుల బెట్టువఱు
చుచుఁ జాపంబులు విఱుచుచు మైమఱువు లఱువ్రల్లు సేయుచు మేనులు నెత్తుట
జొత్తిల్లఁ జేయుచు నొండొరులకు వేఁడిమి సూపి యేపునం బెనంగునెడ నయ్యె
నిలతనయుండు 176

1 సింధురాజప్రాణంబులు నిర్వ. 2 నరుగంబడక.

క. విలు దురుము నేసి గుఱ్ఱం,బుల సూతుని బిలుకుమార్చి భుజగనిభశరం
బులఁ జేస్పటిచిన సి గ్గఱి, కలఁగి పఱచి యొుంకరథముఁ గర్ణుం డెక్కెన్ 177
క. అన విని ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను నక్కటబంటు పిఱికి గాని యిటు పఱవం
గని మందబుద్ధి దుర్యో,ధనుఁ డేచుని తలఁచె నొక్కొ తనచిత్తమునన్. 178
వ. అది య ట్లుండె నాకర్ణనిబింకంబు పినప నె ట్లయ్యె ననవుడు సంజయుం డతని
కి ట్లనియె. 179
తే. అనఁ సంబునఁ గ్రోధమహానలంబు, భీషణముగ రాధేయుండు భీముదెసకు
మరలి యురవడిఁ గవియ నయ్యరపృగకు మ,హాద్భుతం బగుసంగ్రామమయ్యె నధిప
క. బలుడేగల కైవడి బెబ్బులులపగిది మత్తకరులపోలిక దర్పో
జ్జ్వలసింహంబులచాడ్పున, నలవుఁ జలము మెఱయఁ బెనఁగి రారథికవరుల్ 181
క. పెనఁగునెడం గర్ణునివి,ల్కనఁ జతురంగములు బెట్టుగో ల్లల నాభీ
మునిమీఁదఁ గవిసి మంత్రిం,చినయట్టులు గూలె నతనిచేతిబలుపునన్. 182
వ. అనవుడు నాంబికేయుండు 183
క. తొడ ... లఁదియె వానికి, నడముడిభుజవిక్రమంబు వారల మన మె
ప్పుడు విన మొ కర్ణు వినమో, యడిబీరపుదులుప గెలుచు నట పాండవులన్.
ఉ. సూతసుతుండు పాండునృపసూనులఁ బోర జయించునంచు గ
ర్వాతిశయంబునన్ మనమదాంధుఁడు కృష్ణుఁ దృణీకరించి సం
ప్రీతిగ సంధి సేయఁడ యపేతకళంకులు వారు వారికే
లా తగ వేది దైవము దలంచు రణంబునఁ జేటు సంజయా. 185
వ. తానును తమ్ములుం జెడుదు రింతియ కాక యొుండు గలదే యది య ట్లుండె
భండనంబు తెఱంగు సెప్పు మనిన నమ్మనుజపతికి నాసూతసంభవుం డి ట్లనియె. 186
చ. సమసిననేనఁ జూచి రభసంబునఁ గర్ణుఁడు భీముఁ గిట్టి ద
ర్పము సిగురొత్త ముప్పదిశరంబుల నొంచినఁ గెంపుసొంపు వ
క్త్రమునకు నొప్పు సేయఁగ నతండు వెసన్ విలు ద్రుంచి సూతుప్రా
ణముఁ గొనినం జలం బెదఁ బెనంగొన వాహనచోదకుండు నై. 187
వ. అతండు శక్తి వైచిన. 188
క. ఎనిమిదితునియలుగా నది, దునిమి మరున్నందనుండు తొమ్మిదిశరముల్
తను వాడ నేయ బలువిలు, గొని యన్నియ కర్ణుఁ డేసెఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్. 189
క. వాని నెడ నఱికి యప్పవ,మానతనూభవుఁడు నిశితమార్గణములు పై
పై నిగిడింపఁగ రాధా,సూనుండును సాయకముల [1]సోనలు గురిసెన్. 190
క. చెలఁగుపటుసింహనాదం,బులు అంకెలు గాఁగ వారు పోలిచిరి వృషభం
బుల క్రియ నొండొరులకు మా,ర్మలయుచుఁ దాఁకుచు నుదాత్తరభసోజ్జ్వలులై.

1 సోనఁగ.

ఉ. అ త్తఱిఁ గర్ణువిల్లును హయంబులు నుగ్గుగ నేసి నెత్తుటన్
జొత్తిల మేన బాణములు సొన్పి మరుత్సుతుఁ డార్చె నార్చినం
జిత్తము దల్లడిల్లఁ గురుసింహుఁడు దుర్జయుఁ బన్ప నాతఁడ
త్యుత్తమసాహసప్రకటితోద్ధతి నాజగ జెట్టిఁ దాఁకినన్ 192

తే బలము లచ్చెరువంద నట్లలవు మెఱయ, నీసుతుఁ డనిలసుతుఁ దాఁకి నిశితసాయ
కములనొప్పించి రథతురంగముల నొంచి, సూతునో నేయఁ గ్రోధవిస్ఫూర్తి నతఁడు

క తురగములతలలు సూతుని, శిరము నతనిమస్తకంబు శితశరపట్క
స్ఫురణమున ధరణిమీఁదం, దొరఁగించెం గర్ణుఁ డేడ్పుతోఁ గనుఁగొనఁగాన్ 194

వ ఆలోనన సూతసూనుండు రథంబు సన్నద్ధంబు సేసికొనినవాఁ డగుట నప్పాండు
తనయుం దలపడియె నమ్మేటిమగలు కోపంబులు నాటోపంబులు బలంబులుఁ జలం
బులు శౌర్యంబులు ధైర్యంబులు మెఱయుతెఱంగునం బెనంగి రట్టియెడ 195

మ. ఖరనారాచము భీమువక్షమున నాకర్ణుండు బాహాబలా
భరణుం డై నిగిడింప నుచ్చి చని భూభాగంబు నాఁటంగ నా
తురతం బొంద కతండు నిష్ఠురగదం ద్రుంచెం దురంగంబులన్
ధరణిం గూల్చె ధనుర్విలాస మలరం దత్సూతునిం గేతువున్. 196

మ. విరథుం డయ్యును రాధనందనుఁడు దోర్వీర్యం బవార్యంబుగా
శరజాలంబుల భీముఁ గప్పుట మహాశ్చర్యంబు గావించె భూ
వరుఁ డంతం దనతమ్ము నారథికుఁ గావం బంచె నాదుర్ముఖుం
డు రయం బారఁగఁ దాఁకె భీమునకు నాటోపంబు దీపింపఁగన్. 197

క. అయ్యంగరాజుతోడం, గయ్యము సేయుచును దుర్ముఖప్రాణంబుల్
సయ్యనఁ దొమ్మిదియమ్ములఁ, గ్రుయ్యక డయ్యక యతండు గొనియె నరేంద్రా.

వ. ఇట్లు భవదాత్మజుండు పడుటయు. 199

ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్నుఁగవ నశ్రులు గ్రమ్మఁగ సూతసూతి శో
కాతురుఁ డై దదీయరథ మల్లన యెక్కఁగ భీమసేనుఁ డు
ద్ద్యోతితహేమభూషితచతుర్దశమార్గణవిద్ధుఁ జేయుడు
న్నాతశరంబు లన్ని వెస నాఁటె నతండును దద్భుజంబులన్. 200

వ. దానం గనలి యనిలతనయుండు. 201

ఆ. వాఁడినారసములు మూఁడు కర్ణునిఱొమ్ము, గాఁడ నేయ నాన గడచి నొవ్వు
భయముఁ గదురఁ జేయ రయమున నరదంబు, దోలికొని యతండు దొలఁగఁ బాఱె.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 203

క. విను పౌరుషము నిరర్థక, మనుమానము లేదు దైవ మధికంబు మరు
త్తనయునిచే నారాధా, తనయుం డిట్లగుట నెవ్విధంబునఁ దలఁపన్. 204

క. అ ట్టన నేల మహాబలు, పట్టికి సురఖచరదనుజపన్నగులును మూ

ర్వెట్ట రనినఁ గర్ణాదుల, కెట్టు నిలువ వచ్చు వాని యెదురం దిర మై 205

క. పాండవుల గెలుచు నాజి ని,తం డని యగ్గించు సూతతనయుని మత్పు
త్రుం డతఁడు భీముచేఁ బర,గం డసఁగినఁ జూచి మనసు గందక యున్నే. 206

క విసఁడె జరాసంధాదులఁ, దునుముట మనదుర్జయుండు దుర్ముఖుఁడునొ భీ
ముసితోడఁ బెనఁగువా రే,మని కర్ణునిఁ గావఁ బనిచె నబ్బాలకులన్. 207

క. పవనజుఁ డొక్కఁడె పెఱపాం,డవులును సాత్యకియు హరియు డాఁతురె యుగ్రా
హవమునఁ [1]బ్రాణము లావున, నవిజయ్యులు వారిఁ దొడగ నగునే తనకున్ 208

చ. అని పలుమాట లాడుటయు నమ్మనుజేంద్రునితోడ నాతఁ డి
ట్లను విన మెత్తి క్రోలి యది యంగము నారటపెట్ట నన్యులం
గినిసిన యట్లు మీఁదు పరికింపక యమ్మెయి నీవు పాండునం
దనులకుఁ జెట్ట వైన హృదయతాపము వచ్చిన[2]ఁ బల్కెఁ దొండులన్. 209

వ. ఊఁపక బవరంబు తెలుంగు వినుము నీతనయులు దుర్మర్షణుండును దుర్మదుండును దుస్సహుండును విజయుండును విచిత్రుండును గర్ణుతోడిమి సయిరింపం జాలక సమయుడిం దొడరి తూపు లడరించినం జూచి యాసూతసూనుండు దానును నతనిపయిం గవిసి యేసినఁ దద్విశిఖంబుల వారించుచు మారుతనందనుండు. 210

ఆ. ఏచి కురుకుమారు లేవురఁ దురగసా,రథులతోడఁ గూడ రయము మెఱయ
వసుధఁ గూల్చె మెఱుఁగు వాలంపతూపు లా,తాఁకు నిగుడఁ జేసి యద్భుతముగ.

క. అనిఁ బడినరాచకొడుకులఁ, గని కర్ణుం డేటి బ్రదుకు గా బ్రదికెద నే
నని యింక నెప్పటికి [3]లా, వని భీముని నొంపవలదె యని తెం పెసఁగన్. 212

ఆ. కదిసి డెబ్బదేను కాండంబు లాతని, మేనఁ బఱపి యుబ్బు మిగిలి నవ్వ
నతఁడు నూటయేను శితవిశిఖంబుల, నతని నేసి చాపయష్టిఁ ద్రుంచె 213

మ. రయమారన్ బలువిల్లు పుచ్చుకొని యారాధాసుతుం డేయ దు
ర్జయుఁ డమ్మారుతి వొంగి సూతుని వెసం జానేసి విల్ ద్రుంచుచున్
హయసందోహముఁ గూల్చి [4]హాస్యమునకున్ హాసంబు సేయన్ గద
న్భయదాకారత వైచె నాతఁ డది భగ్నం బయ్యె నాభీముచేన్. 214

వ. ఇట్లు గద ద్రుంచి పైపై నేయుపావనిబరవసంబునకుం దెరలక యొండు కోదండంబు గొని కర్ణుం డతనితనుత్రాణంబు దునియలు సేసి పెల్లేసిన నతండును దదీయకంకటంబును భుజంబును భేదించె నిష్ఠురసునఁ బాదచారి యై పెనంగు నయ్యోధవరుం జూచి భూవరుండు సత్వరుం డై పనుపం జిత్రవిచిత్రచిత్రాక్ష చారు[5]చిత్రులును జిత్రధ్వజచిత్రాయుధచిత్రకర్ములును ధర్మపుత్రానుజుం దాఁకిన నతండు మహావాతపతితభూరుహప్రతతిభంగి దోఁప నక్కుమారసప్తకంబును రథసప్తిసారథిసహితంబుగాఁ బొడవడంగం జేసె నాసమయునఁ గల్పితస్యందనుం

---

1 బ్రాణంబులు విను, మ.1.జ, 2 నొడ్డఁ బల్కెఁ. 3 రా, నన 4 యాస్యమునకున్ హాస్యంబు.
5 చిత్రశరాసన చిత్రధ్వజ.

దై యాసూతనందనుం డప్పాండునందనునిపై నురవడించిన. 215

క. అతిముఖి నిరుపురశరములు, తఱుచుగ నొండొరుల బెట్టు దాఁకిన నయ్యు
ద్ధము నెత్తుటఁ దోఁగి కడుఁ, బఱలిరి కల్పాంతనవదివాకరులక్రియన్. 216

క. అరగములు చిత్రగతులం, జరియింపఁగ ధైర్యములును శౌర్యంబులు ను
ద్ధురబాహువీర్యంబులు, సరి గైకొ మెఱయంగ నధికసంరంభములన్. 217

ఉ. ఒండొరుమీఁద సాయకము లొక్కట మొగిం బరఁగింతు రేపుమై
నొండొరుబాణముల్ నఱికి యుర్విపయిన్ నెఱయింతు రుగ్రులై
యొండొరుమేనులన్ శరము లుచ్చి చనన్ నిగిడింతు రిట్లు లు
ద్దండతఁ బోరి రాఱనిరుదంబుల నొండొరు మీఱునాసలన్. 218

క. మరుదాత్మజుఁ డేచిన నన్నరుఁడు హరియు సంతసంబునం బొదలుదు ర
ద్ధురతం గర్ణుఁడు మిగిలినఁ, గర ముబ్బు విభుండు దమ్ముగమియుం దానున్. 219

తే. సూతనందనునకు నెడ సొచ్చి చొచ్చి, సమదుఁ డగుభీమసేనుచేఁ జచ్చి చచ్చి
బలములఱుగనాకర్ణుండు దొలఁగిపోవఁ, [1]జూచుఁదెగిపోఁడుపడినసీసుతులఁజూచి.

వ. శోకంబునం గోపంబునం గర్ణువిక్రమాటోపంబు దీపించిన 221

క. గొడుగునను వింటికొమ్ముల, సిడమున నరదంబునందు సెల లవిసి కడున్
వడి నిగిడెడుచాడ్పున నవ్వడముడి దెస నమ్ము లడరె వసుధాధీశా. 2.2

క. దానికి మనమున నించుక, యైనను దలఁకక సమీరణాత్మజుఁ డవి పై
రానీక నిలిపి యతనిం, దా నిరువదినారసములఁ దలరఁగఁ జేసెన్. 223

వ. అప్పుడు. 224

క. మనవారు వారివారలు, ననిలతనయువిక్రమంబు నగ్గింప సుయో
ధనుఁడు దనయొద్దియోధుల, ననుజులనుం గర్ణుఁ గావుఁడని పనుచుటయున్ 225

భీమసేను చేత శత్రుంజయాదికురుకుమారులు చచ్చుట.

వ. అప్పుడు శత్రుంజయుండును శత్రుసహుండును సుదేహుండును మదనుండును ద్రుముండును జిత్రబాహుండును వికర్ణుండును గర్ణరక్షణపరులై కడిమి వెలయఁ దలకడచి యొక్కట భీమసేనుం దాఁకి [2]ధరాధరంబు నంబుధారలం గప్పు జలధరంబులచందంబున నతని నతినిబిడశరపరంపరలం బొదివినం బెరిఁగిన దర్పంబునం బొదలి యతండు దృఢైకముష్టినిర్ముక్తమార్గణసప్తకంబున వారిం బిలుకుమార్చి యార్చిన నాసింహనాదంబు విని ధర్మతనయుం డది విజయాగ్ర జుండు నిజవిజయం బెఱింగించుటగా నెఱింగి మనంబునం బొంగి ద్రోణుదెసకుఁ దఱిమి కయ్యంబు సేసె నట్లు పలుపురుదమ్ములు వాలిసిన దుర్యోధనుండు దన మనంబున జూదంబునప్పుడు విదురుండు సెప్పినట్ల యగుచున్న దని విషాదంబు

1 చూచి తెగి వ్రేఁడుపడిన. 2 ధారాధరంబులు నగంబు నంబుధారలం గప్పుచందంబున.

నొంది యాసభ నప్పుడయిఁ బాండవులం బలికినపాపఫలం బనుభవించె ననవుడు
వైచిత్రవీర్యుండు. 226

క. గతవృత్తములకు వగవం, గత మేమి యతండు వెత్తికార్యము నాదు
ర్మతిఁ దప్పె నోర్చి కొడుకుల,కత వినియెదఁ జెప్పు చెప్పఁగలయది యెల్లన్. 227

వ. అనిన నతనికి సంజయుం డిట్లను నట్లనిలజుం డార్చినం దేర్చి కర్ణుం డతనిపయిం గవిసి ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ నీసేన భీమసేనుఁ జుట్టుముట్టిన నతండు చెట్టిదంబులగు భల్లప్రముఖబాణంబులఁ గేతుచ్ఛత్త్రచామరంబులు సూతరథ రథ్యరథికావయవంబులుఁ దురంగమాతంగ సుభటాంగంబులుఁ దునియ లై తొరఁగి పెరుఁగు నెత్తురుటేఱులవెంబడిం బాఱం జేయుటయుఁ బలితశేషం బగునబ్బలం బిరుగెలంకులం దొలంగి[1]యంపవెట్టునేల కవుల సని చూచుచుండె వెండియు రాధేయుండు రయంబున నతనిం దాఁకి పోరె నట్టియెడ నమ్మారుత నందనుండు. 228

క. ఆభీలతఁ గర్ణునికర్ణాభరణము చుక్కవడినయట్లు వడఁగ సం
శోభితశరమున నేసి మహాభల్ల మురస్థ్సలమ్ము నాడఁగ నేసెన్. 229

క. ఆలోనన యారథికుని, ఫాలస్థలి నోలి నెనయఁ బదినారసముల్
గీలించిన నవి యచ్చట, నీలోత్పలమాలవోలె నెఱయం బొల్చెన్. 230

తే. ఆలిగి బాణశతంబున నాతఁ డతని, నొంచె నవ్వీరుచాపంబు ద్రుంచె నతఁడ
పఱపెబలువింటఁగర్ణుండు పటుశరములఁ,బట్టపవలింటిసూర్యునిప్రభలు వోలయ.

వ. ఇ ట్లేయునాసూతనందనువిల్లు[2]విదుర్పు దోఁపక గుడుసువడుటఁ జక్రాకృతిం బోలుచుననలశిఖలచెలువు దాల్చె నట్టిరయంబునకు భయంబు గొనక భీముండు నిగిడించు హేమలిప్తనారాచధారలు గగనలక్ష్మి కనకాభరణంబులచెన్ను చేకొనియె నప్పుడు కోపంబు రూపంబుగై కొన్నకైవడి నుదీర్ణుం డై యకర్ణుండు.

చ. పవనజుచాపముఁ బారులపగ్గములుం దునుమాడి కాఁడితో
నవి పెనఁగాడఁగా వెడఁదయమ్మునఁ గేతువు గూల్చి సూతు మే
నవియఁగ నేసినం బఱచె నాతఁడు ఫల్గునుచక్రదతు తే
రి వెనుక కుగ్రశక్తి యడరించెఁ జలింపక భీముఁ డ త్తఱిన్. 233

క. అది సూతనందనుఁడు దొమ్మిదిశరములఁ దునుముటయు సమీరసుతుఁడు బె
ట్టిదముగ వాలుఁ బలుకయు, న్మదమునఁ గొన నతఁడు పలక నఱకె నఱికినన్.

మ. కరవాలంబున వైచి యారథికువిల్ ఖండింప నొండొక్కని
స్ఫురచాపం బతఁ డెత్తునంతకు జవాటోపంబుఁ గోపంబు మ
చ్చరమును దేటపడఁగ వియచ్చరులు మెచ్చఁగ భీముఁ డాసూతసూ
తిరథం బల్లలనాడ దానిపయికిం డెం పొప్పు లంఘించినన్. 235

వ. అతండు కేతనంబునకుం గుదురుగాఁ బెను బొనరం గావించినపీఠంబు [3]నడుగున

---

1 యంపవెట్టున. కవులు; యంపవెట్టుకొలంది కవుల. 2 విదుర్పు; విలువు. 3 నొదుఁగును; నొదుగున.

నొదింగినం దేరిపయి నతనిం గానక భీమసేనుండు నలుదిక్కులుం బరికించి యతని పాటుటయు లేకున్నయయ్యరదంబు క్రిందఁ దూఱె ననుతలంపున నతనిం బట్టికొనువాఁడై డిగ్గ నుఱుకుటయుం దోడన తోఁచి రాధేయుండు రథచిత్ర గతులు మెఱయ రయంబారఁ బెక్కునారాచంబు లొక్కమొగిం దనువునఁ జొనుపుచు నేచిన నయ్యనిలతనయుండు సాధనవైకల్యంబున వెడంగుపడియును వెన్నీక మున్ను వివ్వచ్చుచేతం జచ్చినసామజంబులహయంబులఁ బుచ్చికొని డాచేత నొడ్డుకొనుచు వలచేత వైచుచుఁ బెనంగె నవియును వివిధవిశిఖంబులఁ దునియలు సేయుచు నెఱఁకులు నొ నేయుచుఁ గర్ణుండు గదిసి తఱుమఁ దదీయ స్యందనంబునకు దుర్గమం బగు నని యతం డర్జునాస్త్రపతితంబు లైనచతురంగంబుల తిట్టలయోలంబు సొచ్చిన 236

తే. మొనలతోడను దనతోడ మున్ను పెనఁగి
శ్రమము వొందియు న ట్లరదమున కరిగి
వెండియును బోరి కడు డస్సి బెండువడిన
యన్నిరాయుధుఁ జూచి సూతాత్మజుండు. 237

క. మనమునఁ గుంతీవాక్యం,బును నొలసిన నేయు టుడిగి పోయి కదిసి న
వ్వున మోము మొప్ప నతని కి, ట్లను వింటం గడుపు లీల నల్లఁ బొడుచుచున్. 238

కర్ణుఁడు భీమసేను నవమానించి నీచోక్తులు పలుకుట.

ఆ. తిండిపోత నీకు భండనం బేటికిఁ, గడవఁ జేరి మనసు కొంతు దీఱ
నోపుకొలఁది మ్రింగి యూరక నీ వింటి, కడన యుండు మింక నడిచిపడక. 239

వ. అని మఱియును 240

క. వనమున ఫలమూలంబులు, దిని ముని వై యుండఁ గాక ధీరోద్ధతిమై
నని సేయ నీకు వచ్చునె, చను మచటికి నుడిఁగి మడిఁగి శాంతుఁడవోలెన్. 241

వ. అట్లు నీయొడ లుండ దేని. 242

క. చేయలఁతిం గని సమరము, సేయుము ననుబోఁటితోడఁ జెనయకు నరనా
రాయణులు వారె యచటికిఁ, బోయెద వేఁ బోయి బ్రతుకుపొంక ముదుగుమీ.

క. అని పలికె నట్టియెడఁ గృష్ణునిపనుపున నర్జునుండు సునిశితనారా
చనితాంతపాతముల నా,తనిఁ బిఱుసనఁ జేసి భీము దైన్యము వాపెన్. 244

క. మండెడుబలునారసముల, వెండియు నారజ్జులాని వివ్వచ్చుం డు
ద్దండత నేసినయెడ నవి, ఖండించెను గురుసుతుండు గర్వం బలరన్. 245

వ. అప్పు డశ్వత్థామ యఱువదినాల్గునారసంబుల నొప్పించిన నన్నరుండు నిలు నిలు మని యదలించినం దెరలి యతండు కరులగమిఁ జొచ్చె నాలోనన యమ్మారుతి సారథియగు విశోకుఁడు తే రాయితంబు సేసి తెచ్చిన నెక్కె యాతండు విన్నని మొగంబుతోడఁ గవ్వడికడకుఁ జనియె నప్పుడు సాత్యకియు నద్దిక్కునకు సగర్వ

గమనంబునం బోయె ననిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సంజయునితో ని ట్లనియె 246

క. బలియురతోఁ బగ గొనినం, గలుగునె మే లెల్లభంగిఁ గౌంతేయులకుం
గలపాలిఁ దగుఁ దోడ్తోఁ, గలిమియుఁ గీర్తియును బొలియఁగా విన వశమే 247

క. విను మడుగులపైఁ బడి య్యె,నను నెంగిలి గుడిచి యైన నరులకుఁ బగ లోఁ
గొని యరుల[1]కినుపడఁచి బ్రదు,కనవలయు నిహమ్ముఁ బరముఁ గలుగునె చెడినన్.

క. తా నెఱుఁగఁ డొరుల సెప్పిన, నైనను విననేరఁ డట్టి యతిబాలిశు నిం
కే నే మందుఁ గొడుకు దు,ర్మాని గనునె బ్రదుకుపోకరాకలు దెలియన్. 249

వ. అది య ట్లుండె. 250

ఆ. గురునిఁ గడచి నరుఁడు గురుసేన సొచ్చిన,యపుడ తెగియెఁ గార్యమదియుఁగాక
కలసి రట్టిబల్లిదులు భీమసాత్యకు, లకట సైంధవుండు హతుఁడ కాఁడె. 251

వ. సమరవిశేషంబు తెలియం గెఱింగింపు మనిన యమ్మహీపతి కతం డి ట్లను నట్లు శైనే యుండు గౌంతేయులఁ గూడంబోవ నలంబుసుం డనురాజు బలంబు మెఱయ నతని మార్కొనిన నయ్యిరువురకుఁ బరస్పరబాణభంజనంబును వర్మవిదారణంబును మర్మభేదనంబును ధనుర్దళనంబును భూచరఖేచరవిస్మయకరంబును నగు సంగరంబయ్యె నొక్కింత సేపునకు నాశినిపుంగవుండు 252

క. [2]తురగములఁ జంపి సారథి,శిరము దునిమి కుండలములఁ జెలువారెడున
న్నరపతితల యిలఁ బడ నుద్ధురభంగి వెడందవాతితూపుల నేసెన్. 253

క. ఏసి యెలమి నరుగఁగ దు,శ్శాసనుఁడు మొగంబుగా వెసన్ నీకొడుకుల్
డాసిన నవ్వీరుఁ డనా,యాసంబున దుస్ససేనుహయములఁ జంపెన్. 254

వ. చంపి యతనిరథంబునకు గవియుడుఁ ద్రిగర్త ననేకు లడ్డంబు సొచ్చిన నతండు నేయం గలవారిం బంచశతరథికులం బంచత్వంబు నొందించి బలంబుల బడలు వడం జేయఁ బెఱవారు విఱిగిన నాసత్యకసుతుండును మెఱసి చన శూరసేన సైనికులు దొడరుటయు దోర్విలాసంబు నెఱపి పఱపి కళింగులు గవిసినన్ గం డడంచి కడచి గాండీవిం గనుంగొని జలాశయంబు [3]వెలువడి సుస్థలంబు నేరిన ట్లాశ్వాసించుచున్న నచ్యుతుం డయ్యోధవరు నాలోకించి నరు నుద్దేశించి. 255

మ. కృతవర్మాదులఁ జెప్ప నేల గురునత్యుగ్రప్రభావంబు ము
న్నితఁ డెబ్భంగి నడంచె నొక్కొ యొకరుం డిట్లేపుమై రాకకుం
గత మాధర్మజుపంపు నీదెస సమగ్రస్నేహముం జూపెఁ జూ
చితె నీశిష్యుని సాత్యకిం బటుభుజశ్రీగర్వనిర్వాహకున్. 256

1 పెను పడఁచి. 2 హరులఁ బడనేసి సారథి. 3 వెలువడి సింధురంబు సుస్థలంబు నేరిన ట్లాశ్వాసితుండుగా నచ్యుతుండు.

వ. మన కింత ప్రియం బగునే యనిన నతనికి నయ్యింద్రనందనుం డిట్లను నితనిరాక
నాకప్రియంబై తోఁచె నెట్లంటేని ధర్మరాజరక్షణంబున కితనిం జాలించి వచ్చితి
మీరథికుం డచ్చట లేమి నతం డే మగునో యెఱుంగ మాభూపతియును భార
ద్వాజుబారి నున్నవాఁడు సైంధవుండును నేలకు వ్రాలండు ప్రొద్దునుం బెద్దయు
వ్రాలె నది యట్లుండె బలసారోదారు లైనగురుకృతవర్మాదు లగు ననేకయోధ
వీరులతోడం బోరి రథ్యసారథిసహితంబుగా నిష్పారుషార్థపరుండు డప్పిం బడి
తెప్పిఱిం గాననియాలోనన కయ్యంబున డయ్యనివాఁడును సహాయసంపన్నుం
డును నగుభూరిశ్రవుం డదె తలపడఁ గడంగెడు నక్కురుసింహుండు శక్తి
చాతుర్యశౌర్యధైర్యాస్త్రవీర్యసమగ్రుండునుం గావున నిది సాత్యకికిఁ జాల
డెప్పరం బైన తెఱంగు వాటిల్లెఁ బాండవాగ్రజుం డీయన నిక్కడ కేల పుత్తెంచె
గురుం డామిషంబునకు వేచుడేగచందంబునఁ దనకు వేచుట దలంప వలవదే
యనుచున్నసమయంబున నాసోమదత్తసూనుండు శైనేయున కడ్డంబు వచ్చి
నిలు నిలు మని యదల్చి వెండియు. 257

భూరిశ్రవుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుచేసి మడి కుంట.

సీ. తేఁకువ లేక పుత్తెంచిన [1]యప్పాండవజ్యేష్ఠునకుఁ దలవంపు గాఁగ
వచ్చుచో మార్కొని చచ్చినవారల బంధులోకమునకుఁ బ్రమద మెసఁగ
నంతంతఁ జనుదేర నాదటం గనుఁగొను శౌరికిఁ బ్రాణంబు జల్లనంగఁ
బెనఁగించి గెలిపింతు నని యాస సేయుకిరీటికి నాలావు దేటపడఁగ
తే. నాయుధంబులఁ దునిమి రథ్యములఁ గూల్చి
సూతుఁ దెగటార్చి తనువునశోణితంబు
వఱపి పఱుపుదు నిలిచిన నుఱక పట్టి
వ్రచ్చి పడవైతు [2]నెందుఁ బోవచ్చు నీకు. 258
క. అనిన విని నవ్వి నాతో, నని సేఁతకుఁ దెంపుసేసి యడరెడురథికుం
గనుట యది నాకుఁ బండువు, వినవే మీ కెల్ల వేరువిత్తని నన్నున్. 259
వ. అని పలికి సాత్యకి మఱియును. 260
ఆ. ఎదుర నుండ వెఱచి మద మఱి దవ్వుగా, వచ్చి యొదిఁగి తేల వెచ్చవెఱిగి
ప్రేలె దిపుడ పట్టి నాలుక గోసెద, మాను మాను రిత్తమాట లేల. 261
వ. అనియి వ ట్లయ్యిరువురు నొండొరులఁ బరుసంబులు వలుకుచుఁ దలపడి పలు
తెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ము లొండొరులపై నిగిడించుచు నొకళ్లొకళ్లమార్గణం
బులు మగిడించుచు వర్మంబులు వ్రయ్య నేయుచుఁ దనువులు నెత్తుట జొత్తిల్లం
జేయుచుఁ దమ్ము సేన లేనికపోరు సూచునట్లు సూడం బోరి పోరి పరస్పర
తురంగదారణంబును మిథస్సూతమారణంబును నవోన్యధ్వజపాతనంబును నిత

1 పాండవాగ్రజునకుఁ దలవంపు గాఁగ మఱియు. 2 నెందు వోవచ్చు.

రేతరథనుశ్శాతనంబునుం జేసి యీాసునం గరవాలంబులుఁ బలకలుం గొని పాదచారులై చేరి వివిధచిత్రగతులం బెనంగి పాసి యించుకసేపు డప్పి దీర్చి కొని క్రమ్మఱంగదిసి పలకలు పఱియలు గావించి యలుఁగుల నొడ్డనంబుల నంగ వంచనంబులను వ్రేటుపోటుల సవదరింప కుండం గాచికొనునోజ మెఱయు చుండి విన్నాణంబుతగులున మేనులు బెరసిన మల్లయుద్ధప్రకారం బగుపెనంకు వకుఁ జొచ్చి రప్పు డాభూరిశ్రవుండు [1]మేలుచే యయి పోరుట గనుంగొని కృష్ణుండు జిష్ణున కిట్లనియె 262

చ. వెనుమొనతోడ మఱి పెనఁగి పెద్దయు డయ్యుటఁజేసి సోమద
త్తునిసుతుచేతఁ జిక్కి కడు దుర్దశఁ బొందె శినిప్రవీరుఁ డా
తనిఁ దగుఁ గావ నీకయి కదా యిట రాక మృగేంద్రుబారిఁ జొ
చ్చినకరివోలె నయ్యె వెసఁ జేకొని గావుము పాండవోత్తమా. 263

క. అనునెడ భూరిశ్రవసుం, డనూనబల మొప్ప దానవాంతకునసుజ
న్మునిఁ బట్టి పుడమిపై వైచినఁ గ్రిందై యోపినంత నేయుచు నుండెన్. 264

వ. అమ్మురహరుండు మఱియుం దఱిమి ధనంజయుతో నీకుం దోడ్పడి వచ్చి నీ శిష్యుం డొరులచేత దురవస్థం బొంద నూర కునికి యుచితం బగునే యనిన నతం డతని కిట్లనియె 265

తే. ఒండుదెసఁ జక్కఁ జూడరాకుండునట్లు, గాఁగ రథములు పయిపయిఁ గ్రమ్మెవార
లెక్క టెక్కటి పోరెద రిపుడు నాకు, నేయఁగాఁ దగ దీరెండు నిట్టు లుండ.

వ. నెచ్చెలిచాపునుం జూడం జాల నీరథికులను వారించెద నయోధ్యాధవరునిం గాచెద ననియె నప్పుడు సాత్యకి చాల డస్సిన సౌమదత్తి యతిక్రమించి యెగసి పడ వైచి వానివలచేయు నురంబును నిరుగాలం ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున మణి కంకణకిరణస్ఫురణసుందరం బగుకరంబు మెఱయం గృపాణం బెత్తి గళంబు దునియ వ్రేయువాఁ డై పూఁచిన నాభుజం బింద్రధ్వజంబునుంబోలెఁ బొలిచి నీసైనికులచూడ్కులకు వేడ్కలు సేయ వాసుదేవుండు వేగిరపడి యేయు మేయు మని పలికినఁ బార్థుం డక్కొరవోత్తముం జిత్తంబున నగ్గించుచు వెడంద వాతియమ్ము గ్రక్కునం దొడిగి గాఢాకర్షణంబును దీవ్రతేజంబును[2]రయంబునుం బరఁగం జేసి యేసినం దునిసి పడి యబ్బాహువు మహాభుజంగంబుచందంబున శోభిల్లె నిచ్చటిసేన లెల్ల దురపిల్లె నాభూరిశ్రవుండు దన్ను నఫలితప్రయత్నుం జేసినవాఁడు గాండీవి యగు టెఱింగి యాఁఅనికోపఁబున గర్హించుమనంబుతో నతనిదిక్కుసూచి తగునెలుంగున ని ట్లనియె. 267

ఉ. నీదెసఁ జూడ నొండొకరునిం దగ మార్కొని పోరుచుండఁ బెం
పేది విసీచకర్మమున కియ్యకొనం దగునే భవాదృశుం

1 మేలుచేయి గైకొని కడియంబోరుట. 2 రయంబునం జేసి యేసినం.

డీదురుపాయ మగ్గురుఁడొ యింద్రుఁడొ రుద్రుఁడొ నీకుఁ జెప్పె దా
మోదరుఁ డింతపాపమునఁ గోర్వఁగఁ జేయునె నిన్ను నర్జునా. 268

వ అనిన విని యతం డబ్బాహ్లీకపౌత్రు నాలోకించి. 269

చ. నృపతులు సొచ్చి పోరునెడ నెయ్యురు బంధులుఁ దోడుపాటు నీ
చపుఁబని యేమి నినుం బగలు సంపఁగఁ గావఁగ లేనిమీబలా
ధిపతుల దూఱు సాత్యకి యతిశ్రమ మొందినచోటఁ దాఁకి క
ష్టపడిచి చంపె దీ వతఁడు సచ్చునె యాఱడి యేను గల్గఁగాన్. 270

వ. మీ రందఱు నట్లు గాదే యధర్మపరు లయి యభిమన్యు ననుచితంపుఁజంపు చంపితిరని నిరుత్తరుం జేసి యప్పుడు దన్ను నీకొడుకులుం గొందఱు రాజులును నిందించిన నత్తెఱంగునన పలికి వారలపలుకుల నుడిపి యాసోమదత్తి నుప లక్షించి శోకించి యతనికుందు మాన్పం దలంచి. 271

తే. క్షత్రధర్మంబుకీడునఁ గటకటా మ,హాత్మ నీయట్టివాని కి ట్లధికపీడ
సేయవలసె నా ప్రతినచర్చింపు మెల్ల,పనులకును మూలమాసుయోధనుఁడవు నావె.

వ. అన్నరపతి నరకంబునం బడం గలవాఁడు నీవు సద్గతిం బొందు మనవుడు నతండు శైనేయు విడిచి యపసవ్యకరంబున శరంబులు వఱుచుకొని ప్రాయోపవేశనమతి నుండి ప్రాణాయామపరాయణుండై యోగయుక్తుండయ్యె నంత నొడలి కుత్సాహంబు వచ్చి లేచి సాత్యకి గరవాలం బమర్చికొని మాధవధనంజయభీమాశ్వత్థామకృపకర్ణులు వలదు వల దని యెలుంగెత్తి వారింపఁ గ్రోధోన్మాదంబున శిరశ్ఛేదనంబు సేసిన భూరిశ్రవుండు సిద్ధచారణగణాభినందితుం డగుచుఁ బుణ్యలోకంబున కరిగె నాశినివరుండు దన్ను వారించిన వారల నుద్దేశించి యభిమన్యువధప్రకారం బుపన్యసించె నప్పుడు మనసైనికు లిట్టు దగునే యనువారును గోపం బేమి సేయింప దనువారును నతనిచేతఁ బడినవాఁ డుడుగునే యనువారును నిది విధివశంబు పొమ్మనువారును నైరనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

క. గురుకృతవర్మాదిరథిక,వరులకు నవిజయ్యుఁ డైనవాఁడు శినివరుం
డరయఁగ మహాద్భుతం బ,క్కురువరుచే నాతఁ డి ట్లగుట సూతసుతా. 274

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పుట.

వ. అనవుడు నతఁ డమ్మహీపతి కిట్లను దీనికిం గారణంబు గల దాకర్ణింపుము సోమవంశవరుం డగుయయాతినందనుం డయినయదునికులంబున జనియించిన దేవమీఢునకుఁ బుట్టినశూరునికొడుకు వసుదేవుండు రూపగుణంబులం బ్రసిద్ధుం డై పెరుఁగుచుండ దేవకుం డనుభూవల్లభుండు దనపుత్రికి దేవకికి స్వయంవర మహోత్సవం బాచరించిన నవ్వసుదేవునకై యయ్యాదవాన్వయజాతుం డగుశిని యవ్వనితఁ బరాక్రమంబునఁ దెరంగూడిన రాజలోకంబుఁదొడరి పోరంజాలక నిలి

చిన సోమదత్తుం డొక్కరుండునుం బోక పెనంగె నయ్యిరువురు నొండొరుల చేత విరథులై కృపాణంబులు గొని ధరణికి లంఘించి పోరునెడ నయ్యదువీరుం డాక్రమించి బాహ్లీకతనయుం గొప్పవట్టి యిఱుగం దిగిచి యనుకంప పెంపునం జంప నొల్లక తన్ని విడిచినం బోయి సిగ్గునం దల యెత్తి తిరుగ నేరక వనంబున కరిగి హరు నుద్దేశించి పెద్దకాలంబు దపంబుసేసిన నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షుండై వరంబు వేఁడు మనినం దత్కాలంబునలు శినియును దదీయసుతుండును గడ చనుటం జేసి శినివనుమని ననిం బడ వైచి తన్నం జాలుతనయు నీ వలయు నని యడిగిన నద్దేవుం డట్ల యగుంగాక యని యానతిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యెఁ దద్వరప్రభావంబున భూరిశ్రవుండు సాత్యకి నిట్లు సేసె నని చెప్పిన నాంబికేయుండు గయ్యం బటమీఁద నెట్లు సెల్లెననుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె.

ఆ. సౌమదత్తి యిట్లు సచ్చిన పదనంత,రంబ రథము సింధురాజు దెసకు
నరుఁడు నడపఁ బంచె నారాయణు నపుడు, గురుసుతాదిరథికవరులు నృపుఁడ.

వ. బరవసంబు సేసి యడ్డపడి రట్టియెడఁ గర్ణసాత్యకులకుఁ గయ్యం బయ్యె నత్తెఱంగు వివరించెద వినుము కృష్ణుండు త్రికాలవేది యగుటం దనతమ్మునికి భూరిశ్రవునివలనం బుట్టునెడరు తెఱిం గెఱింగి తొలునాఁటిరాత్రి నిజసారథి యగు దారుకునితోడఁ బార్థుని ప్రతిన నెరపం బూని పలుకునెపంబున మనయరదం బాయితంబు సేసికొని యెల్లి గయ్యంబునకుం గొని రమ్మని చెప్పె నప్పు డెట్టియడియాలంబులతోఁ బాంచజన్యంబు పూరింపంగలవాఁ డై పలికె నాచందంబున నంతకు మున్న యాసుతునకు నే తేరవలయుతడవు గనుంగొని శంఖంబు పూరించిన వాఁడును శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబు లనువాహంబుల వేగంబు నెఱయ మెఱయం బొలుచు గరుడకేతనంబు గ్రాలఁ దేరు తత్కాలంబున కొదవం దెచ్చిన నయ్యచ్యుతుండు మెచ్చుచు నాశైనేయున కిచ్చినం జూచి కౌంతేయుం డచ్చెరు వందిన నతనికి నవ్విధంబు గొంత సూచించె నిట్లు సాత్యకి సన్నద్ధుండై.

తే. ఏచి నరునకు సాహాయ్య మాచరించు, కౌతుకంబున నేతేరఁ గర్ణుఁ డతని
నధికసంరంభమునఁ దాఁకె నక్కిరీటి, కని జనార్దనుతోడ ని ట్లనియె నగుచు. 278

క. భూరిశ్రవుండు సచ్చుట, సైరింపక సూతసుతుఁడు సాత్యకితోడం
బోరం దొడంగె మనము వి,చారింపక యొద్దువలయు సరిగొన కుండన్. 279

ఆ. అనఁడు వతఁడు సాలు నతనికి నాచక్ర,రక్షకులు గడంగి రయము మెఱయఁ
గదిసి తోడుపడిరి కావున నక్కడి, చింత వలవ దని మురాంతకుండు. 280

వ. తేరు సైంధవుని దెసకుం దఱిమె నప్పుడు శైనేయ రాధేయులపో రెల్లవారును వెఱఁగుపడి చూచుచుండి రత్తెఱంగుసంగరంబు సురాసురగంధర్వులయందునుం గలుగదు విను మట్లు పోరి పోరి యన్నారాయణానుజుండు. 281

కర్ణుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడి పోవుట.

చ. నిరుపమశక్తిఁ గర్ణుమెయి నెత్తురు వఱ్ఱుగఁ జేసి సూతునిం
దురగములన్ సిడంబు వెసఁ ద్రుంచి రథంబును నాతపత్రముం
దరమిడి నుగ్గుసేసె వసుధావర తమ్ములు రాజుఁ జూడ న
ప్పృషత సూచి చేయఁ గలపార్థివు లాతనిఁ జుట్టు ముట్టినన్. 232

క. శరవేగము రథగమన, స్ఫురణవిచిత్రతయు మెఱయఁ బోరి యతం డ
య్యరదములగములు సుడివడఁ, దెరల మరలఁ బఱవఁ జేసి దీపించె నృపా. 283

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుఁడు గృష్ణునిరథమును రథ్యములును సూతుఁడు నగుటన్
శినివరునకు నుత్సాహం, బనూన మయి చూపె యంతయధికుం డయ్యెన్. 284

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నట్టియెడ మున్న దారుకుండు దేరు తెచ్చు సంరంభంబు సూచి యది కృష్ణునిపను పని యెఱుంగనివాఁ డగుటఁ గయ్యంబు గజిబిజిగాఁ దలంచుచు వానిపిన్నతమ్ముండు మేలిమిరథంబునం దగు తురంగంబులం బూన్చి కొని వివిధాయుధంబు లమర్చికొని కేతనోద్ద్యోతితంబు సేసి యారథంబు వచ్చినజాడ నేతెంచి సన్నిహితుం డగుటయు సాత్యకి సముచితంబుగా నయ్యరదం బెక్కి విక్రమాటోపంబు సూపుచుండ రథాంగధరుని సారథి రథసహితంబుగా నతనికడకుం జనియె నీకొడుకులు కర్ణుం గల్పితరథోదీర్ణుం గావించి రనవుడు నాంబికేయుం డట్లు కిరీటిం గలసి భీముం డేమి సేసె నని యడిగిన.

తే. ఆతనికి సంజయుం డిట్టు లనియెఁ గర్ణు, చేత నవమానితుం డయి చిన్నఁబోయి
పార్థుపాలికి నరిగియుఁ బలుకకుండెఁ, గినుక నెరియుమనంబుతో మనుజనాథ 286

వ. పదంపడి తన్నా సూతపుత్త్రుండు పలికిన పలుకు లాఫల్గునితో నుగ్గడించి వానిం దొడరి యే నెల్లభంగులం బరిమార్తు ననిన నాతం డవి నాచెవి సోఁక నాడుట నన్నుఁ బలుకుట గాక నీకుం బనియేమి నీ వటుండు మని పలికి రాధేయురథంబున కభిముఖుం డై. 287

ఉ. ఏమిర కర్ణ భీము నటు లేటికిఁ దిట్టి తతండు దోలసి
గ్గేమియు లేక పాఱునెడ నెవ్వరు దిట్టిరి నిన్ను గెల్చు సం
గ్రామములోనఁ దప్పిదము గల్గినయంతన యింతగర్వ మే
లా మును నిన్నెఱుంగమె చలంబును సాత్యకి యిప్డు గెల్వఁడే. 283

క. గెలుపును నోటమియును ననిఁ, గలుగవె యెడపెట్టి యెట్టిఘనులకు నిమ్మైఁ
బలుకుదురే తగువారిం, దులువా నీకులము గుణముఁ దోఁచెం బ్రజకున్. 289

వ. ఇంతవట్టును వెలారింతు నీమాటలు మఱవకుండు మిదియునుం గాక నాయసన్నిధి నధర్మంబున నభిమన్యువిల్లు దునిమితివి దానికి నీవు గనుంగొనుచుండ ధర్మప్రకారంబున వృషసేనుతల దునుముదు మఱియు నీతోడం గూడ నప్పు డప్పాపం బాచరించినవారిని నిన్నును నెట్లు సేసెదనో యటు సూడు మని పలికి తఱిమిన

మనసైన్యంబు లఱిముఱి నతనిపైఁ గవిసినఁ దత్సమరవిహారంబు దారుణప్రకారం
బయ్యె మిహిరుండును మందరశ్మి యగుచు వచ్చె నాసమయంబున సుయోధ
నుండు రాధేయున కిట్లనియె. 290

సీ. శైనేయుఁడును భీమసేనుండు నిరుదెస రా నర్జునుఁడు సింధురాజుదెసకు
నేర్తెఱఁ దఱిమెడు నింక నొక్కించుక ప్రొద్దాఁగి పెనఁగినఁ బ్రొద్దు దాను
నస్తమించెడును నీయట్టిజోదునకు శల్యుండును గురునందనుండుఁ గృపుఁడు
దుశ్శాసనుఁడు నేనుఁ దోడ్పడ నతనికిఁ జే యార్పవచ్చునె చేటుకాల
ఆ. మైనఁ బ్రతిన పట్టె నంతియ తనతోడి,వార సోదరులును వీరు ననిన
నేల యెల్ల మనను యేలుద మిత్తఱి, నలవుఁ బలముఁ జూపవలయు నీవు. 291

వ. అనిన సూతనందనుం డమ్మానవపతి నాలోకించి. 292

చ. అనిలతనూజుబాణముల నంగము లెల్లను జాల నొచ్చె నై
నను నను మీఱి వచ్చునె రణంబునఁ గ్రీడికి మేదినీశుచు
న్నన గల మేటిబంటు ప్రధనంబున [1]నింతలు సేయ కున్న నొ
ప్పునె యని బేర్చువాఁ[2]డ నట భూవర దైవము నేర్చు నావుడున్. 293

వ. ఆతండు ప్రీతుం డయ్యె నయ్యవసరంబున భీమసాత్యకిసహాయుం డగునాసవ్య
సాచి గాడ్పుతోడు గలయగ్నిదేవుండునుం బోలెం దేజరిల్లి భల్లాదిబాణంబులు
నీబలంబులపై నిగిడింపఁ జతురంగంబులయవయవంబులుఁ జామరచ్ఛత్త్రకేతు
శకలంబులుఁ గోదండగదాదండాది హేతిఖండంబులుం గిక్కిరిసి పాఱునెత్తురు
టేఱులఁ దెట్టువలు గట్టె నట్టియెడ దుర్యోధనకర్ణవృషసేనశల్యకృపాశ్వత్థా
మలు గడంగి తమతోడన తఱుముజయద్రథుం బిఱిందికిఁ ద్రోచుకొని ప్రొద్దు
లావునం జేవయెక్కి యక్కిరీటిం దాఁకి తీవ్రశరంబులు పరఁగించిన నవి యతం
డొక్కొక్కటిం బెక్కుతునియలు సేయం దఱిమి యందఱు నొక్కుమ్మడి
నొక్కొక్కరుండు పెక్కమ్ము లమ్మధుసూదనధనంజయులతనువులం బఱపిన
నన్నరుం డుఱక యొక్కొక్కరునిం బెక్కునారాచంబుల స్రుక్కించి 294

కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము.

క. సింధుపతిదెసకు మదవ, త్సింధురగతిఁ గవియఁ జూచి ధీరోద్ధతిఁ గో
పాంధమతి నడ్డపడియె వ, సుంధర గ్రక్కదల సూతసూనుం డధిపా 295

వ. అప్పుడు. 296

ఆ. పదియు నేను నిశితబాణంబు లర్జునుఁ, డనిలనందనుండు శినివరుండు
మూఁడుమూఁడు మెఱుఁగువాఁడితూపులు మేను,గాఁడ నేయ నొచ్చి కర్ణుఁ డలిగి.

క. అఱువదియఱువదియమ్ముల, నెఱఁకులు నో నాడ నేసి నిలిపి తనరయం
బెఱిఁగించె ముప్వురకు న,త్తెఱఁ గద్భుతరసముపెల్లిఁ దేల్చె జనములన్. 298

---

1 వింతలు. 2 దనుట.

ఆ. నరుఁడు నూఱుతీవ్రశరముల నయ్యోధ,వరునితనువు రక్తవారిఁ దోఁప
నాతఁ డట్టినూఱులై దడరించె న, వ్వేగమునకు రోషవివశుఁ డగుచు. 299

క. ఆవిజయుఁడు గర్ణునివిలు, వావిరిఁ దునుమాడి విపులవక్షము నవబా
ణావిద్ధము సేసి యతని, జీవము గొనునట్టిఘనవిశిఖ మేసె వడిన్. 300

వ. అది యర్ధచంద్రసాయకంబున నశ్వత్థామ త్రుంచె నంతం గాంచనభాసితం బగు శరాసనంబు గొని రాధేయుండు రయంబునఁ దీవ్రశరంబులు వరఁగింప నర్జునుండు నిలు నిలు కర్ణ యర్జును నెఱుంగవే యనుచు ననేక చండకాండంబులం గప్పినఁ గర్ణుండు నిలు నిలు మర్జున కర్ణు నెఱుంగవే యనుచు నతని బహుపటుప్రదరంబులం బొదివె న ట్లియ్యిరువురు నొండొరుల కదృశ్యమూర్తులై సురలగ్గింపం బోరుచుండం గౌరవపతి తనవారి నెలుంగెత్తి కర్ణునకుఁ దోడ్పడుం డని పనిచె నక్కాలందికిం గిరీటి గోపాటోపంబున. 301

మ తురగవ్రాతముఁ గూల్చి సూతుతనువుం దున్మాడి విద్వేషిభీ
కరనారాచపరంపరానిహతి నంగం బార్తి నొందింప నా
తురుఁడై కర్ణుఁడు దర్పహీనుఁ డగుడుణ్ ద్రోణాత్మజుం డెయ్యి యా
త్మరథస్థుండుగఁ జేసి యేసె విజయుణ్ మద్రేశుఁడుం దోడ్పడన్. 302

తే. కృపుఁడు వృషసేనుఁడును వారిగెడన కూడి,పార్థతనువునఁ దూపులు వఱపిరట్లు
పొదువునలువురపిఱుఁదను బొంచిసింధు,నరుఁడు నిగిడించె నమ్ములు నరునిమీఁద.

క. గురుతనయప్రముఖరథిక, వరులభుజావిక్రమంబు వారించుచు ని
ర్భరరోషమునం బార్థుఁడు, శరంబు లఱిముఱి నిగిడ్చె సైంధవుమీఁదన్ 304

వ. ఆసమయంబున సుయోధనుండు సేనలకుం జేయివీచిన నొక్కుమ్మడిం గవ్వడిఁ గదిసి వివిధహేతివ్రాతంబులు మేన నించినఁ గలంక లేక కడంగి. 305

శా. గాండీవంబుగుణంబుఘోరరవ మాకాశంబునం బర్వ వే
దండస్యందనఘోటకంబులు మహాస్త్రక్రూరపాతంబుల
ఖండీభూతములుణ్ విదారితములు న్భగ్నంబులుం గా సము
ద్దండుం డై యడఁగం గలంగి పఱచెం దత్సైన్యసంతానముల్. 306

వ. ఇట్లు ప్రచండమూర్తి నై మధ్యందినమార్తాండుండునుంబోలె వెలింగి విష్వ
చ్చుండు వియచ్చరుల కచ్చెరు వందించె వెండియు దొర లందఱు నొక్కటఁ
దఱుమ నతం డదల్చి యమ్ములవెల్లిం దేల్చి తెరల్చి దీప్తబాణపాతపూర్వకంబుగా
జయద్రథునకుం గవిసిన నమ్మహారథుండు. 307

క. పావక హాయకేతనగాం,డీవములం బార్థుమైఁ గడిందివడిణ్ సై
న్యావళియు దేవతలు నా,నావిధములఁ బొగడ నాఁటె నారాచంబుల్. 308

క. విజయుం డతనిపరాహ,ధ్వజమును సారథిశిరంబు ధర నొక్కట న

క్కజముగఁ బడ నేసిన నీప్రజ దామరపాకునీటిభంగిం దలఁకెన్. 309

క. ప్రాణములు గలుగునంతకు, ద్రోణపరాయణత నీదురథికోత్తము ల
క్షీణజవమునఁ బ్రసారితబాణు లగుచు నతని కడ్డపడిరి నరేంద్రా 310

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృపాశ్వత్థామశల్యవృషసేనులు దెంపుసేసి సైంధవున కడ్డంబై నం
జూచి యాసవ్యసాచి యతనిఁ దెగఁజూడ నెడ గానక యపుడు గఱచుచుఁ బ్రొద్దు
దిక్కు గనుంగొనినఁ గేశవుం డిట్లనియె 311

ఆ. చక్కఁ[1]జలము పెనఁగఁ జన దింక నినుఁడు పశ్చిమధరాధరంబు సేరఁ బోయె
దీని కొకయుపాయ మేను గల్పించెద, దానఁ జేసి కాని దాయ వడఁడు. 312

వ. అది యెయ్యది యంటేని 313

క. ఇనమండలంబు మఱువడ, నొనరించెదఁ దమము పాండవోత్తమ యది గ్రుం
కిన చంద మైన సైంధవుఁడును గౌరవయోధులుం గడుం బ్రమదమునన్. 314

వ. ప్రతిజ్ఞాభంగం బయ్యె నని కయ్యంబుకడంక దక్కి విచ్చలవిడి నొండొరుల
మెచ్చుచుఁ బొంగి చెలంగుదు రప్పుడు నీపూన్కి దీర్చికొ మ్మని పలికినం బరా
క్రమంబు సవ్యాజం బయ్యె నని మనోవ్యథం జెందు సవ్యసాచిం గనుంగొనుచు
నమ్మాధవుండు మాయాతిమిరంబునఁ దిమిరవైరిం గప్పిన. 315

క. అని రవి గ్రుంకుటగాఁ గొని, మద మెసకం బెసఁగ నార్చి మనసైన్యంబుల్
వాదలెఁ దలయెత్తి హర్షాస్పదమతి సింధుపతి యపుడు పడమర సూచెన్. 316

వ. తదవసరంబున. 317

ఆ. ఎలమిఁ జేరి మీఁద నిలుచుండి పడమ రఱ్ఱెత్తి చూచుచున్న యిద్దురాత్ము
మస్తకంబు దునుము మసలక యని యర్జునునకుఁ జూపె సైంధవుని మురారి 318

అర్జునుఁడు సైంధవునితల దునుముట.

క. అతఁడు గని గంధమాల్యార్చిత మై దొన మెఱయుచున్న శితశర ముగ్రో
ద్ధతి నేయ డేగ పులుఁగును గతిఁ గొనుక్రియ నది హరించెఁ గ్రక్కున శిరమున్.

వ. అప్పుడు సత్వరుం డై. 320

ఆ. శౌరి పార్థ పార్థ సైంధవుతల యిలఁ, బడిన నొప్ప దది నభంబునంద
నిలువఁ జేయు మేను నీ కెఱింగించెద, నత్తెఱంగు దెలియ ననిన నతఁడు. 321

క. పటుశరముల మీఁదికి డాపటికిన్ వలపటికి నపరభాగమునకు ముం
దటికిఁ జదల నడపె[2]సముత్కటరయమున శిరముఁ గందుకక్రీడగతిన్. 322

వ. అట్టియెడ. 323

క. మాయపుఁజీఁకటి విరియుడుఁ, దోయజమిత్త్రుండు మగుడఁ దోఁచెఁ బ్రజకుఁ గో
పాయత్తు లై [3]బలంబులఁ, జేయం గలవారు గడఁగి [4]శితబాణములన్. 324

క. నరుఁ బొదివి రతఁడు వారల, యురవడి వివిధాస్త్రతతుల నుడుపుచు నింగిం

---

1 జాఁగి పెనఁగఁ 2 నసుత్కట 3 చలంబునఁ. 4 చేపాఱివెసఁ; చెడిపాఱివెసఁ.

దిరుగ మును నడపుచుండెడు, శిరమును నేమఱక యుండెఁ జిత్రస్ఫురణన్. 325

వ. ఇట్లత్యాశ్చర్యకరణపరిణతబాహువీర్యుం డై విక్రమవిహారంబు సలుపుచుండి.

ఆ. దనుజవైరి యెంతదడ వింక నిలుపంగ, వలయు సింధురాజుతల నభమున
నెచట వైచువాఁడ నేమిటి కివ్విధ, మాచరింపవలసె ననిన నతఁడు 327

వ. వినుము వృద్ధక్షత్త్రుం డనుసింధుదేశాధీశుండు సంతానకరణతపోవిశేషంబున నీ జయద్రథుం బడసె నితండు కుమారుం డై వర్తిల్లుసమయంబున నొక్కనాఁ డశరీరవాణి వీఁడు సంగ్రామంబున నేమఱి తలదునుమం బడు నని యాదేశించిన నతం డెల్లవారును విన వీనిమస్తకంబు మహిం బడ నెవ్వఁ డేసె వానిశిరంబు శకలశతం బయ్యెడు మని తనతపంబుబలిమిం బలికి యతనిఁ బట్టంబు గట్టి వనంబునకు నియతుం డై యరిగె నట్లు గావున. 328

క. ఈతల పుడమిం బడ నీ, కాతనితొడమీఁద వైచువది యాపని వి
ఖ్యాతం బగుపాశుపతము, చేతన యగుఁ గాక యొంటఁ జెల్లునె మనకున్. 329

వ. ఆ వృద్ధక్షత్త్రుండు శమంతపంచకసమీపంబున నుండు నీ వమ్మహాయాస్త్రంబు నాశ్రయింపు మనపుడు నర్జునుం డట్లకాక యని భక్తియుక్తంబుగా నియతమతిం దత్ప్రయోగం బాచరించిన నద్దివ్యసాధనంబు సాయకపరంపరాకారం బయి యాశిరం బట గొని చని తదాశ్రమద్వారంబు సొచ్చునప్పు డజ్జనపతి జపయుక్తుం డై యుండ నమ్మహాస్త్రంబుమాహాత్మ్యంబున నమ్మస్తకం బతనితొడమీఁదఁ బడిన నతండును తదీయస్పర్శనంబున నెఱింగి దిగ్గన లేచుచుం ద్రోచిన నది భూతల పతితం బగుటయు. 330

తే. పగిలి యాతనితలనూఱు[1]పఱియ లయ్యె, శౌరి విజయుని నగ్గించె, సకలభూత
ములు మహాద్భుతరసమున మునిఁగెనపుడు, సంహరించెనయ్యస్త్రమాసవ్యసాచి.

క. ఇవ్విధమున సైంధవుతలఁ, గవ్వడి యట నడపుశక్తి గనుఁగొని సేనల్
నివ్వెఱఁ గందె మనంబుల, క్రొవ్వడఁగెను దొరల కెల్లఁ గురువంశనిధీ. 332

సీ. సైంధవుఘోరకబంధంబు దల యిలఁ బడునంతకును దేరిపైన నిలిచి
మఱికూలుటయును విస్మయము గావించెఁ జూపఱ కట్లు పార్థుండు ప్రతిన నెఱపె
నీతనూభవులు గన్నీళ్లు దొరఁగ నత్యంతశోకముఁ బొంది రచ్యుతుండు
నన్నరుండును బరమానందకందళితాత్ములై రత్తఱి ననిలసుతుఁడు

ఆ. నలిఁ జెలంగి సింహనాదంబు నేసిన, విని యుధిష్ఠిరుండు విజయుపూన్కి
నెఱయ నెఱిఁగి హర్ష నిర్భరాకృతి యయ్యె, నుల్లసిల్లి రతనియోధులెల్ల 333

వ. అచ్చట నార్పులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగెఁ దద్బలంబులుఁ బరమప్రమోదంబునం బొందె నని సంజయుండు సైంధవవధప్రకారంబు ధృతరాష్ట్రున కెఱిం

1 వ్రయ్య లయ్యె.

గించె నని చెప్పినఁ జిత్తంబు గౌతుకాయత్తం బగుచుండ నటమీఁదివృత్తాంతం [1]బెఱిఁగింపు మనుటయు 334

ఉ. బిందుచిదాత్మ నాదమయపీఠ చతుష్కలసద్విహార ని
ష్యందిసుధాకృతీ పరమసౌఖ్య[2]విధాయక చిత్స్వరూప ని
ష్పందనిరంజనాస్ఖలితశాశ్వతనిర్మలవైభవా మహా
నందరసైక[3]తాత్మలయనక్రమ నిష్కల బోధపుష్కలా 335

క. ఆస్తికచేతస్సహితా, కౌస్తుభరత్నాస్థిమాలికాళబలితవ
క్షస్థల సుమహితనిగమ,ప్రస్తవనీయప్రకార పరమోదారా. 336

మాలిని —

శ్రుతిఫలరసభావస్తుత్యమూర్తీ నతార్తి
ప్రతిహనన నితాంతప్రౌఢహేలావినోదా
యితభువనవితానాహీన[4]నిర్వాహమోహా
వ్యతికరతిమిరప్రధ్వంసనాదీపరూపా, 337

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము

1 ఋ వివరింపు 2 విధాయి తపస్స్వరూప. 3 తాంతలయ. 4 నిర్వార మోహా.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - పంచమాశ్వాసము

ధామలసదపాంగ
వ్యాధూతప్రణతదురితవర్గ[1]నిరోహా
ద్బోధాత్మకదేహా జగ
దాధారవిహారనిపుణ హరిహరనాథా. 1

కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజుకడ కరుగుచుండుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లద్భుతోదారం బగునరనారాయణులవిక్రమవిహారంబు విని వెఱఁగంది యాంబికేయుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 2

క. ఇవ్విధమున సైంధవుఁ డా, కవ్వడిచేఁ బడినపిదపఁ గౌరవు లెట్టై
రవ్వార్త సెప్పు మనవుడు, నవ్విభునకు నాతఁ డిట్టు లనియె నరేంద్రా. 3

వ. అట్లు పాండవబలంబులు పొంగి కడంగి కుంభసంభవుమీఁదం గవిసి కయ్యంబు సేసె నాసమయంబున నిక్కడ. 4

చ. కృపుఁడును ద్రోణియుం గడఁగి క్రీడిపయిన్ శరవర్షముల్ మహో
గ్రపురభసంబునం గురియఁగా నవి మాన్చి యతండు వారలం
గుపితుఁడు గాకయున్ విశిఖకోటుల నల్లన కప్పువెల్లునం
గృపునిశరీర మెయ్య నొఱగెన్ రుధిరచ్యుతి మూర్ఛ వచ్చినన్. 5

వ. ఇట్లు కృపాచార్యుండు రథంబుమీఁదం బడినఁ దత్సారథి దేరు దొలంగం దోలుకొని పోయె నశ్వత్థామయు నోహటించి తొలంగెఁ దక్కటిరథికులు పైఁబెట్టం జాలక యంతంత నిలిచి రంత శారద్వతుండు దనయమ్ముల మూర్ఛిల్లుట సూచి సవ్యసాచి వగచె నప్పు డన్నరునిఁ గౌఁగిలించుకొని నారాయణుం డిట్లనియె 6

---

1 నిరీహా, ద్బోధాత్మక; నిరాసో, ద్బోధాత్మక; నిరోధా, బోధాత్మక.

క కురుబలముఁ దొడరి గెలువఁగ, సురగణముల కైన నరిది శూరోత్తమ నీ
పురవడి గెలిచితి భాగ్యస్ఫురణంబును బాహుబలముఁ బొగడం దగదే 7

క ఆవృద్ధక్షత్త్రతపము, వావిరి నోర్వంగ నీకు వచ్చినటుల వీ
రావహునిఁ గర్ణు నోర్వం, గా వచ్చినఁ గాదె నాకుఁ గడుఁ బ్రీతి యగున్. 8

చ అనవుడు నాతఁ డిట్లను మహాత్మ భవత్కరుణం బ్రతిజ్ఞ యే
ను నెఱపఁ గంటిఁ బాండవమనోరథసిద్ధి భవద్దయాసమృ
ద్ధి నగుట వింతయే భవదధీనులకుం విజయంబు బ్రాఁతె నీ
పను పొనరించువార మట భారము నీయది గాదె [1]యెప్పుడున్ 9

తే అనుడు నుద్గతమందస్మితాస్యుఁ డగుచు, దనుజమర్దనుఁ డతనితో [2]ధర్మతనయుఁ
గానఁ బోవంగ వలయు భాస్కరుఁడు గ్రుంకు,చున్న వాఁడని పలికిన నన్నరుండు.

వ అట్లు గాక యనుటయుఁ గదలి భీమసేనుండును సాత్యకియును యుధామన్యుం
డును నుత్తమౌజుండును సముచితసల్లాపంబులు [3]సేయుచుం దో నేతేర సాంద్ర
శోణితపూరసేకంబున ఘోరం బైనసంగ్రామతలంబునం జని చని శౌరి సవ్యసాచి
నాలోకించి 11

చ కరులు రథంబు లశ్వములు గాలుబలంబు చమూపతుల్ మహీ
శ్వరు లఖిలాస్త్రశస్త్రములు చామరముల్ గొడుగుల్ సిడంబు లా
భరణము లిత్తెఱంగునను బార్థ కడుం జెలువొందెఁ జూడ సం
గరమహిఁ జిత్రవస్త్రమునఁ గప్పినచందముఁ దోఁపఁ జేయుచున్. 12

వ. భవదీయబాహావిహారంబునుదారత్వం బి ట్లుండునే యని యగ్గించుచు నరిగి సమ
యోచితం బగుటయును బ్రతియోధులు తెచ్చవడి యునికిం జేసియు సమరంబు
చాలించి తమరాక యెదురుచూచుచుం గూడికొని యున్న యుధిష్ఠిరాదుల
సమీపం బగుటయుం బాంచజన్యంబు పూరించినం బాండవాగ్రజుండు 13

సైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునులు వచ్చి ధర్మజునకు నమస్కరించుట.

తే. రథము డిగ్గి హర్షాశ్రులు గ్రమ్ము దేర, నెదురుకొనుటయు సంభ్రమ మెసక మెసఁగఁ
బార్థుఁడును గేశవుండును బాదచారులై రయంబునఁ జని మ్రొక్కి రవ్విభునకు.

వ. ఇట్లు ప్రణమిల్లిన. 15

క నరపతి యానందాశ్రులు, గరసరసిరుహముల నొత్తి కను దనియఁగ న
య్యిరువురఁ జూచుచు మేనులు, గరుపాఱఁగఁ గ్రుచ్చి యొక్క కౌఁగిటఁ జేర్చెన్.

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి యర్జునుతో నతం డిట్లనియె. 17

క. చే నెత్తుదు గా కుండం, గా నా సైంధవునిఁ జంపి క్రమ్మఱ మీరల్
తా వోచితి నాభాగ్యం, బేన పొగడునట్టి దయ్యె నీతని[4]కరుణన్. 18

1 యెయ్యెడన్. 2 మనము ధర్మ, తనయుఁ గానఁ బో వలవదే యినుఁడు గ్రుంకు. 3 సేయ సాంద్రశోణితపూరసిక్తం బైనసంగ్రామ. 4 కతనన్.

క. అని వాసుదేవుఁ జూపిన, విని యాతఁడు నీదుకోపవేగంబున దు
ర్జనుఁ డాజయద్రథుఁడు వొలిసిన నెవ్వరి కెట్లు సేయఁ జెల్లదె యనినన్. 19

వ. అమ్మహీపతి యమ్మహాత్ము నుద్దేశించి. 20

క. దేవాసురసంఘంబులు, నీ వలిగిన రూ పడంగు నీకూరిమి సౌ
ఖ్యావహ మఖిలజగములకు, దేవ భవద్భక్తు లరులఁ దీర్చుట యరుదే. 21

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి భీష్మాదు లతనికతన మడియుట యుగ్గడించి నీవు కోపించినట్లు వర్తించుటఁ గౌరవులు సెడిర కాఁ దలంచెద ననుటయును నచ్యుతుం డాభూపాలు నాలోకించి ధర్మోత్కృష్టుండ వగు నీకు నరిష్టం బాచరించినవారికిఁ జెడకుండ వచ్చునే యనునెడ ననిలసుతుండును సాత్యకియును దనువులఁ గ్రొత్తగంట్లు గొమరార నద్ధరణీపతిచరణంబులకుఁ బ్రణతు లైన నతం డెత్తి కౌఁగిలించికొని వారలు కుంభసంభవకృతవర్మాదుల సంరంభంబు మర్దించుట వేర్కొని యభినందించె యుధామన్యుండు నుత్తమౌజుండును దగిన తెఱంగునం గాంచినవారి సుచితవచనంబుల సంభావించెఁ దదీయసైన్యంబెల్లను బ్రమోదభరితం బై కయ్యంబునకుం గాలు ద్రవ్వుచుండె నాసమయంబున శోకవిస్మయవివశుం డగుచు దుర్యోధనుం డంతర్గతంబున. 22

ఉ. ద్రోణుఁడుఁ గర్ణుఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును నేల వాని గీ
ర్వాణుల కైననుం జెనయవచ్చునె యెవ్వరు నాజిఁ గౌరవ
త్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూపఁగ లేమి దెల్ల మ
క్షీణపరాక్రముం డయినక్రీడికి నిక్కపుటల్క వచ్చినన్. 23

వ. అనుచు నుత్సాహరహితం బైనచిత్తం బుత్తలపడఁ గుంభసంభవుపాలికిం బోయి పరులజయంబును దమవారు సమయుటయు నుగ్గడించి మఱియును. 24

సీ. బల్లిదుఁ డగుభీష్ముఁ బడ వైచి సోదరవర్గంబుఁ దాను ననర్గళముగఁ
గ్రాలెడు నేచి శిఖండి యింతకు మున్న పొలిసె నేడక్షౌహిణులు గిరీటి
చేత సైంధవుపాటు సెప్ప [1]జిట్టలు నాకుఁబూని యేతెంచి కాంభోజవిభుఁడు
జలసంధుఁడును సుదర్శనుఁడును లోనుగాఁ గలుగుభూపతులు పెక్కండ్రు నేఁడు
తే. గలనఁ గూలిరి వీరిలోకంబ రైన, నొండెఁ బాంచాలబలమును బాండవులను
దండి నై తెగఁజూచిన నొండెఁగాక, యెట్లు వాయు నా కిందఱఋణము సెప్పుము.

క. నరుఁ డనుఁగుబంటు గావునఁ, బొరిగొనఁ జూర వీవు సూతపుత్త్రుఁ డొకఁడ మా
ర్తురు నూర్కొన్నియెడు నతనికి, వెరవును గఱతలును లేవు వీరుం డగుటన్. 26

వ. అతఁడునుం బోరి పోరి చేడ్పడి సైంధవుం గోలుపోయె ననవుడుఁ గటకటం బడి యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 27

ఉ. నను మదినూఁటుపోవు వచనంబుల నేటికి నిట్లు నొంప న

---

1 జెట్టలు.

ర్జునుని జయింప రామి పలుచోటులఁ జెప్పనె దేవకోటికై
నను నవిజయ్యు భీష్ముఁ బ్రధనంబున నాతఁడు సంపఁ గౌరవుల్
మన రని తోఁచె నాకు నభిమానముఁ గాచుట కై పెనంగెదన్. 28

ఆ. శకునిచేతియడ్డసాళ్లులు నేఁడు గాండీవముక్తబహుపటిష్ఠబాణ
మూర్తి గవిసి నీకు నార్తి యొనర్పంగ, [1]నాఁకగొనఁగ నెట్టులగుఁ గుమార. 29

క. భూరమణ విదురుఁ డమ్మెయి, వారింపఁగ నతులపుణ్యవతిఁ గృష్ణను మీ
వారెల్లఁ జూడఁ బఱచిన, క్రూరపుఁబాపఫలంబు గుడుపక యున్నే. 30

క. ఆసభ నీవును మీదు,శ్శాసనుఁడును గర్ణుఁడును బ్రశస్తచరిత్రో
ద్భాసితు లగుపాండవులకుఁ, జేసినకీ డెల్లభంగిఁ జెఱుపదె మిమ్మున్. 31

ఉ. అన్నివిధంబులం బఱచిరైనను నక్కటికంబు లేక వా
రి న్నెఱి మాలి కానలఁ జరింపఁగఁ బంచినఁ బోయి వచ్చి య
య్యన్నయుఁ దమ్ములుం దమకు నయ్యసగం బిల వేఁడి కాన కి
ట్లున్నను వారి మార్కొనుట కోర్చితి నే నొకబ్రాహ్మణుండనే. 32

క. నీవును నచ్చటఁ బన్నిన, నీవారును సైంధవుని ననిం బడ కుండం
గావఁగఁ జాలర యేనును, నీవాఁడన కానె యేల నిందింపంగన్ 33

వ. అని పీడ నాడి వెండియు. 34

క. పాంచాలురఁ బాండవులు న్నుదంచితగర్వమున ననికిఁ దఱిమి యొడలు మం
డించుచు నుండఁగ ని ట్లుడి,కించెద వొకవలన నీవుఁ గీడుపలుకులన్. 35

ద్రోణుఁడు పాంచాలురఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట.

వ. అని పగతురయుత్సాహం బుపన్యసించి. 36

క. పలుకులఁ బనిలే దీరే, తలపట్టక పోరువా రుదగ్రత నేనుం
జలము మెఱయఁ బాంచాలురఁ, బొలియింపక కత్తళంబు పుచ్చ నరేంద్రా. 37

క. కావున మనసైన్యంబులు, సేవ సెడక సంగరంబు సేయునటులుగా
నీ వుత్సహించి నిజబాహావిభవము సూపు శక్తి కనురూపముగాన్. 38

వ. అని తెంపు సేసి. 39

క. భూసురభక్తియు వృద్ధోపాసనముం గలిగి ధర్మపథవర్తనని
త్యాసక్తుఁడ వగు మనఘా, నాసుతు బోధింపు వగపునకుఁ జోరకుండన్. 40

వ. నాచేతఁ దెగినపాంచాలురు గలిగి రేనియు వారిం బోనీక పొడివి తెఁగఁజూచు
నది యని చెప్పుము. 41

క. అని పలికి గాఢనిశ్చయమున వదనం బెలమిఁ బొంద మును [2]కలఁగిననీ
మొనలెల్ల నొక్కమొగముగ, నొనరిచి తలకొలిపె భూసురోత్తముఁ డనికిన్.

---

1 నాఁక గొలుప నెట్టు లగుఁ గుమార; మాన్ప నెట్టులగుఁ గుమార నాకు. 2 కలఁగి కలం,గని మొన లొక్క మొగముగా.

వ. అట్లాచార్యుండు పురికొల్పినం గౌరవపతి సమరసముత్సాహరహితం బగు
మనంబుతో సూతనందనుం జేర నరిగి యి ట్లనియె. 43

క. అరుల కభేద్యం బగున,ప్పురుసున బలుమోహరంబు పన్నించి తుదిం
జొర విడిచెం గాని గురుం డ,న్నరు వాఁగఁడ యతఁడు గీడు నాకుం జూడన్,

క. ఒకఁ డట్లు సొచ్చి భూప,ప్రకరంబులఁ గూల్చి సింధురాజుఁ దునిమె నె
ట్లొకొ యతనికడిమి కుంభజు,నికి వారింపంగ రామి నిక్కం బరయన్ 45

క. తనమాట నమ్మి సైంధవు, మొనకుం దెచ్చితిమి గాక మున్నెఱేఁగిన నా
తని నింటఁ బెట్టి పత్తుము,మనసేనయు నవ్విధమున మడియక యుండున్. 46

క. మన మెంతసెట్టిలమొ ఫ,ల్గునుపై నాతనికి నంత గూర్మి గలిగె నే
మనఁ గల దింక నతనిఁ గొని, యని సేయు దమనుట కార్యమగునే మనకున్ 47

చ. అన విని కర్ణుఁ డి ట్లనియె నగ్గురు దూఱఁగ నేల యాతఁ డో
పినటుల పోరుఁ గాక నరుబీరము లావును నెక్కు డైన వా
ని నుడుప వచ్చునే విధియ నేర్చు విషం బిడి యిల్లు గాల్చి కా
ననమున కేఁగఁ జేసి యొక నాశముఁ గంటిమె గొంతిసంతతిన్. 48

క. కావున మనసైంధవునిఁ, దైవమ తెగటార్చె పంతఁ దలరి మనమునం
జేవ సెడ నేల పోరం,గా విధి [1]పంచినటు లయ్యెఁ గడఁగన వలయున్. 49

క. అనునెడఁ బాండవసేనలు, మొనసి కదియ నడచె నీదు మొనలుం దగ మా
ర్కొనియె నిటులుభయబలములు, ననిమిషులకు వేడ్క పుట్టునట్లుగఁ దాఁకెన్.50

క. తురగము తురగముఁ గరి కరి, నరుఁడు నరుఁడు దేరు తేరు నలిఁ దాఁకినయ
ప్పురుసఁదన మేమి సెప్పుదుఁ, బోరి మిడుఁగుఱు లెగసి కైదువుల పొడి రాలెన్.

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు సైంధవునిచావునకు దుఃఖితుం డగుటఁ బ్రాణంబులదెస
నిరపేక్షుం డయి కడంగినం గని ద్రోణకృపకర్ణులు వారింపం ద్రోచి తలకడచి
దర్పప్రచండగతిం బాండవసైన్యంబు సొచ్చి నిశితవివిధవిశిఖపరంపరలు పరఁ
గించినఁ జతురంగంబులయంగంబులు ధర దొరఁగి చిక్కువడి మదకలమా
తంగంబు గలంచినకమలాకరంబుచందం బయ్యె నప్పు డందుఁ జేయం గలబలు
మగ లెల్ల నొక్కమొగిం గవిసి యమ్మహీపతిం బొదివిన నతండు భీమసేనుఁ బది
బాణంబులను నకులసహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల మూఁడుమూఁడు మా
ర్గణంబులను శిఖండిని నూటను ధృష్టద్యుమ్ను డెబ్బదింటను ధర్మపుత్రసాత్యకుల
నైదైదమ్ములను ఘటోత్కచు నఱువదినాలుగింటను నొప్పించి కేకయచేది
ప్రముఖయోధవరుల ననేకసాయకంబుల బెట్టువఱిచి సింహనాదంబు సేసిన. 52

క. ఆధర్మనందనుఁడు స,క్రోధాత్ముం డగుచు నేసెఁ గోదండము ను
గ్గై ధరఁ దొరఁగఁగ నాతఁ డ,బోధంబునఁ దేరిమీఁదఁ బొలుపఱి వ్రాలెన్. 53

1 యొటు పంచె నట్లు గడఁగన; యొట్లు... గడపఁగ.

తే. ఇట్లు మూర్ఛిల్లుటయుఁ గౌరవేశ్వరుండు, సచ్చెననియెడు నెలుఁగులు శంఖకాహ
ళారవంబులు సెలఁగఁ బ్రియంబు నొందె,వారిబలంబులు ద్రోణుఁ దేపారి కదిసె.
వ. అంత. 55
క. తెలివొంది యుధిష్ఠిర నిలు,నిలు మని రథసమునఁ దాఁకు నీసుతుఁ గని యా
బల మేచిన నీబలముం, బెలుచ నిగుడ నపుడు రణము భీషణ మయ్యెన్. 56
వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డట్టియెడ నాచార్యుం డెవ్విధంబున నరివధంబు నేసె నిందలియందలిచేయంగలసైనికోత్తము లెత్తెఱంగునం బెనంగిరి చెప్పు మన నపుడు సంజయుం డిట్లను నట్లుభయబలంబులుఁ బురికొని పోరుచు నుద్దండ రయంబు మెఱసి యుధిష్ఠిరప్రముఖపాండవులును శైనేయాదియాదవులును ద్రుపదప్రభృతిపాంచాలురును విరాటపురస్సరమాత్స్యులును గుమారవర్గంబును మఱియు ననేకదండనాయకులును సాయకాసారంబు పరఁగించుచు భారద్వాజు పై నడరిన నతం డత్యుదీర్ణుం డయి కర్ణుండు మొదలుగాఁ గలబలుమగ లిరు గెలంకుల సంరంభంబునం దఱుమ విజృంభించె నయ్యవసరంబున నెగసినధరణీ పరాగంబు జనంబులచూడ్కులు నిగుడ నీక యుండె నాలోనన శుండాలసుభట ఘోటకంబులయంగంబులం గ్రమ్ముదెంచురుధిరం బది యడంచిన నమ్మొనల కడంక రెట్టించె నప్పుడు కౌరవులదిక్కున ఘూకసృగాలరవంబులు సెలంగ వా రది సరకుసేయక సమరోన్మత్తులై నెత్తురుటేఱులు వాఱఁ గేలి సలిపి రాసమ యంబునఁ గేకయరథికులును ధృష్టద్యుమ్నతనయులును లోనగువారిం జెక్కుం డ్ర నక్కుంభసంభవుండు నుఱిపియు మఱియుఁ బలువుర, బఱిపియుఁ గడిమి నెఱపం బ్రతాపశీలుం డగుశిబి సాహసరసికుం డై. 57
క. ఉరవడిఁ దాఁకుటయును బది,శరము లతని మేనఁ గ్రుచ్చె సాయకగురుఁ డ
చ్చెరు వగుమగఁటిమి నతఁ డు,ద్ధురుఁ డై తత్సూతుశిరము ద్రుంచెం బెలుచన్. 58
తే. త్రుంచి తోడన ముప్పది తూపు లతని
మొదల నాఁటుడు హయములమెడలు సూతు
గళము వజ్జనపతికత్తుకయును దునిమె
ఘోరభల్లషట్కమ్మునఁ గుంభభవుఁడు. 59
వ. అప్పుడు. 60
తే. భానుమంతునిఁ జంపినపగ మనమునఁ, బెట్టికొని యుండి యాతనిపట్టి భీము
సేనుపై వడిఁ గాలింగసేనతోడఁ, గవిసి నారాచధారలఁ గప్పి యొప్పె 61
క. కినిసి బకమర్దనుఁడు వెసఁ, దనయరదము వాని తేరు దాఁక బఱిపి యా
తనిమీఁద నుఱికి త్రుమ్మెం, గనుకని నెంపడొడి సెదరఁ గాలం గేలన్. 62

భీమసేనుఁడు దుశ్శ దదుష్కర్ణులఁ జంపుట

వ. అమ్మహోగ్రసముద్ధతిం జూచి పాంచాలసైనికులు సింహనాదంబులు నేసిన

సహింపక సూతసుతుండును దత్సోదరులును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డద్భు
తంబుగా [1]ధ్రువునరదంబుమీఁదికి లంఘించి వానిఁ బిడికిటిపోటునఁ జావం బొడిచి
జయరాతునిపైఁ గవిసి యాతని నతనిసూతునిఁ గాళ్లు లిరుగేలం బట్టి
[2]బెట్టిలపై వ్రేసి గతాసులం జేసిన నలిగి కర్ణుండు శక్తి వైవ మలంగి వెరవున నొడిసి
కొని దానిని యవ్వాడముడి యతనిపై వైచినం గని గాంధారమహీవల్లభుండు
భల్లంబున నడుమన నఱకె నంతఁ గురుకుమారు లమ్మారుతిం జుట్టు ముట్టి
[3]విశిఖంబులు నిగిడించినం గోపించి దుర్మదునితేరి కురవడించి తురంగంబులం
బొరివుచ్చి సారథిం జదిపిన నాతండు దుష్కర్ణుస్యందనం బెక్కె నయ్యిరువురు
నప్పాండుతనయుతనువున మెఱుంగుటమ్ములు గిఱిగొలుపంగిట్టియారథంబు గాల
నవలీలం దన్ని దుర్యోధనద్రౌణికృపకృతవర్మకర్ణశల్యబాహ్లికులు సూచుచుండ
నక్కుమారుల నిద్దఱం గాల నొక్కనిం గేల నొక్కనింగా సమయించె నివ్విధం
బునం జిత్రవధవిహారంబున విజృంభించునాభీమసేనుం జూచి రుద్రుండు రభసో
ద్రేకంబునం బాండవేయులకుఁ దోడ్పడం జనుదెంచెంగాక మానవు లిట్టివారునుం
గలరే యనుచు నీవారెల్లను వెఱచఱచి యిద్ద ఱొక్క తెరువునం బోక
పఱచి రక్కుమారకంఠీరవుం డుక్కునం దమసేనదిక్కు సూచి యెల్లవిరిదాపు
రలం దెగడుకన్నులం గౌంతేయాగ్రజు నుపలక్షించి కేలు మొగిచి ఫాలంబునం
జేర్చునప్పుడు తన్మూర్తి నతండును నకులసహదేవద్రుపదవిరాటులును దేఱిచూడ
శంకించి మాఱుమొగంబులతో నగ్గించి రాసమయంబున. 63

క. కడువడి గురుఁ డనిలజుపై, నడరిన రాధాతనూభవాదులు దోడై
కడఁగుటయుఁ గనుంగొని నీ,కొడుకుగమియుఁ గదిసె నుదితకోపస్ఫురణన్. 64

తే. వారుఁ దలపడి పోరిరి దారుణముగ, ధర్మసుతుఁడును గవలు నుద్దండవృత్తిఁ
దఱుమ ద్రుపదవిరాటసాత్యకులుమఱియుఁ, జేయఁగలయట్టిమేదినీనాయకులును.

వ. అయ్యవసరంబున సోమదత్తుండు తనకు సాత్యకి సన్నిహితుం డగుటయు నతని
తో ని ట్లనుఁ బ్రాయోపవిష్టుం డగుభూరిశ్రవుఁ జంపి తది బోయచందంబు గాక
రాజధర్మం బగునే యీరేయి నీవు నాచేత బ్రదికిపోవువాఁడవే యని పలికి
సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన నాశైనేయుండు భూరిశ్రవుండు సచ్చుట
యొప్పదేని నిన్నొప్పెడునట్లు సంపెద నిట్లు రమ్ము శలునిచావొప్పు నొప్ప దని
యుగ్గడింప వది యేమి నీ కెట్లయినం గాని కా దని భంగించె నిత్తెఱంగున
నొండొరుల నో నాడి యేటు లాడం దొడంగి రప్పుడు నీకొడుకు ఘోటక
స్యందనసందోహసమేతంబుగా నక్కౌరవునకుం దోడ్పడియె శకునియుఁ దన
బలంబునుం దానును నాతని గూడుకొనియె నవ్విధంబునం బలువు రొక్కనిపైఁ
గవిసినం గని ధృష్టద్యుమ్నుండు భూరిసైన్యసమేతుం డై వారల నెదుర్కొనినం

1 ద్రుమునరదంబు. 2 బెట్టిలతో వేసి; బెట్టిల వ్రేసి. 3 విశిఖశిఖలం గోపించి; గుప్పిన విశిఖంబులు గుదియించిన గోపించి.

బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడ. 66

తే. సోమదత్తుండు తొమ్మిది సునిశితాస్త్రముల శినిప్రభు నేసిన నలిగి యతఁడు
నతని[1]నన్ని యమ్ములనమూర్ఛితునిఁ జేయ, రథముదోలఁగఁ గఁదోలెసారథి గలంగి.

మ. కని ద్రోణాత్మజుఁ డేచి సాత్యకిభుజాగర్వంబు మాన్పింతుఁ బొ
మ్మని పోఁ బో నడుమన్ ఘటోత్కచుఁడు ఘోరాకారదైత్యవ్రజం
బును దానుం బటుభంగిఁ దాఁకుటయు నీపుత్రుండుఁ గర్ణుండుఁ ద
క్కినవారున్ [2]వెఱ వానితోఁడియనికిం గ్రేడించి రుర్వీశ్వరా. 68

వ. ఇట్లు సంధ్యాసమయసంవర్ధితబలుం డగునప్పూర్వగీర్వాణునికోల్తల కోర్వక
మేటిమగ లెల్లం దొలంగిన. 69

క. గురుసుతుఁ డొక్కరుఁడును సుస్థిరుఁ డై తద్బాణనివహతిఁ దెరలక యతిని
ష్ఠురనారాచంబులు పది, యురమున నాఁటింప దానవోత్తముఁ డలుకన్. 70

క. వడిఁ జక్రంబున వైచిన, నడుమన గురునందనుండు నఱికెం బుణ్యం
బెడలిన నరుసంకల్పము,వడువున నది వమ్ము గాఁగ వసుధాధీశా. 71

ఆంజనపర్వుం డశ్వత్థామతో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

వ. అప్పు డద్దనుజునితనయుం డంజనపర్వుం డశ్వత్థామం దలపడి బలుతూపులం బొది
విన బెదరక యతం డయ్యసురవీరునివిల్లు ద్రుంచి విరథుం జేయుటయు వాఁడు
కరవాలంబు గొనినం దునిమె గద వైచినం దుమురు సేసె నింగి కెగసి మ్రోఁ
గుచుం బాషాణవర్షంబు గురియ నదియును వారించి యమ్మాయావి మేన
మేఘంబున గిఱిగొనుతరణికిరణంబులం గ్రేణిసేయుపటుబాణంబుల నిగిడించె
మగిడి యొండురథంబున నరుదెంచినఁ దలద్రెంచె నిట్లు గురుపుత్రుండు వానిం
బరిమార్చి పేర్చి పాండవబలంబులఁ బరిమార్పం దొడంగినం గని కడంగి హిడిం
బానందనుండు నిలు నిలు నాబారిం బడి యెందుఁ బోవచ్చు ననవుడు నారథికుం
డతని నవలోకించి. 72

ఆ. వలదు రన్న పిన్నవాఁడవు దండ్రి నే, నకట నిన్నుఁ జూచి [3]యలుగ రాదు
పెనఁగు మొరులతోడ ననవుడుఁ బుత్రశోక,శాభితప్తుఁ డైన యతఁడు గనలి. 73

క. ఎక్కడితండ్రివి నీ వే, నక్కౌంతేయులకుఁ గొడుక నై పగతురపే
రుక్కు సహింతునె తనయుం, గ్రక్కించెద నిపుడ పట్టి కండలు దిందున్. 74

క. [4]అని పలికి యిరుసులంతలు, సునిశితబాణమ్ము లేయుచుం దఱిమిన ద్రో
ణునికొడుకు వాని నన్నిటిఁ, దునుమ నసుర మాయఁ బెఱిగి దుర్దాంతగతిన్.75

క. గిరియై పఱతేర నశని, శరమును మేఘత్వ మొంది సాయకవృష్టిం
గురిసినఁ బవనాస్త్రంబును, బరువడి నిగిడించి గురునిపట్టి దెరల్చెన్. 76

సీ. హైడింబుఁ డల్గి యుగ్రాకృతిఁ గవిసిన దనుజగణంబు మాతంగతురగ

---

1 బదిసాయకముల మూర్ఛ. 2 బెఱవారితోడి. 3 యలుక. 4 అని పలుకుచు దానవపతి.

రథనివహంబుతో రారాజు మొన నెల్ల [1]నొక్కట్టుగాఁ ద్రెళ్చి యురవడింప
నన్నరనాథుండు విన్నఁబోయిన గురుతనయుండు నీకు నీయనికి నేమి
పని నీవు సంభ్రమింపకుము దానవుల నక్కడిమానవులను వ్రేల్మిడి నడంతు
ఆ. ననిన సంతసిల్లి యతఁడు సొబలుఁ జూచి, వీరె ద్రౌణిబాణదారితాంగు
లైరి పాండుసుతులు దేరిగములతోడ, సత్వరముగ నరిగి జయము గొనుము 77

వ. అని యవ్వలను సూపి కృపకృతవర్మకర్ణవృషసేనులను దుశ్శాసనప్రముఖు లైన కొందఱు దమ్ములను నిరూపించి వీరును నీవును గూడుకొని కవియుం డని పనిచిన నతండును బింకంబుతోడం బోయె నశ్వత్థామభీమనందనులసంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుండు. 78

మ. పటుబాణాహతి ద్రౌణియంగము చలింపం జేసి తచ్చాప ము
త్కటవేగంబునఁ ద్రుంచినం గినిసి యాతం డొండువిల్లెత్తి యు
ద్భటబాహాబలశౌర్యముల్ నెఱపె నాదైత్యుండు సైన్యంబు నొ
చ్చుటయుం జచ్చుటయుం మహీపతికి మెచ్చుం బ్రీతియుం జేయఁగాన్. 79

వ. ఇట్లసురబలంబు నశ్వత్థామ సించి చెండాడం బాండవబలంబులు దర్పం బేది మార్పెట్టు లేక చూచు చుండ నుద్దండపరాక్రముం డగునాఘటోత్కచుండు దర్పంబున నెక్కటెక్కటి తలపడి పరిఘుంబున వైచినం బట్టుకొని యతండు దానిన యద్దానవుపై వైచుటయు వాఁడు దొలంగ నుఱికి ద్రుపదనందనస్యందనంబున కుం బోయి నయ్యుగ్రసాధనం బతనితురంగసారథిరథంబుల రూపడంచిన. 80

ఆ. ఒక్కతేరిమీఁద నుండి ధృష్టద్యుమ్న, భీమసేనసుతులు పెనఁగి రస్త్ర
గురుతనూజు వీఁకఁ దెరలక యంత నుద్దామసేనతోడ భీముఁ డడరె 81

వ. అప్పు డశ్వత్థామ నవ్వుచు నమ్ముప్పురం గ్రొవ్వఱ నేసి భాసమానమార్గణంబులు నిగిడించిన. 82

మ. భటగాత్రంబుల ఘోటకాంగముల శుంభత్కుంభికాయంబులం
జటులస్యందనఖండసంచయములం సంగ్రామరంగంబు గ
ప్పుట చూడం వెఱఁ గయ్యె నబ్బలములుం బో [2]కేచ్చి క్రమ్మంగ నె
త్తుటఁ దేల్చెం బొరిమార్చె నాతఁ డడరం ద్రుంచెం మథించెం గడున్. 83

వ. ఇట్లేకాక్షౌహిణీబలక్షయం బాపాదించి యాతపత్రశతపత్త్రంబును జామరమరాళంబును గేశశైవాలంబు నాయుధమీనంబును మాంసమేదోమస్తిష్కపంకంబును రక్తజలోద్రిక్తంబును నగునదీప్రవాహంబు నుత్పాదించె నప్పుడు దర్పంబున సురథుండును శత్రుంజయుండును బలానీకుండును జయానీకుండును జయుం డును బృహద్ధ్రుండును జంద్రసేనుండును జండరయంబునం గదిసి బాణంబులు గురియించిన నప్పాంచాలకుమారుల నమానుషవిక్రమంబున సమయించినం

1 నుగ్వెత్తుగాఁ ద్రెళ్చి; నుగ్వెత్తుగాఁ గొని. 2 కేచినం జేర్మి సె, త్తుటఁ.

గోపించి కుంతిభోజతనూజు లొక్కపెట్ట పదుమువ్వు రతనిం బొదివినఁ బదు
మూఁడు మేటితూపులం గీటడంచి కెరలి జముచందంబున గర్జిల్లి ఘటోత్కచుం
గాలదండంబుఁ బోనికోలం దేరిపైఁ ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్ల నేసిన నోసరిల నయ్యర
దంబుఁ దోడన ధృష్టద్యుమ్నుండు గొనిపోవుటయుఁ బొంగి సింగంబుచాడ్పున
గర్జిల్లిన నిర్జరు లగ్గురునందను నగ్గించి రంతయుం గనుంగొని. 84

ఆ. పాండవాగ్రజుండు పవనాత్మజునిఁ గూడి, తఱిమి సాత్యకియును దాను గవిసె
నంత మూర్ఛ దేఱి హైడింబుఁ డొక్కతే, రనువు గాఁగఁ జేసికొని కడంగె 85

వ. తోడన ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు సేసినం దత్సైన్యంబు లొక్కమొగిన
మొనయుటయును మనమూఁకలును సోమదత్తబాహ్లీకపురస్సరంబుగా నురవడిం
చిన సందడికయ్యం బయ్యె నందు సంజచీఁకటి చూపునకుఁ జొరవ యీకున్నను
సైనికనికరవివిధాభరణమణికిరణకలాపంబులుఁ జర్మవర్మాతపత్ర కేతుకీలితరత్న
రశ్మిజాలంబులు నాలోకనంబు నాపాదించె న ట్టిరువాఁగును గలయ బెరసి
పోరునప్పుడు. 86

భీమసేనుని చేత బాహ్లీకుఁడు చచ్చుట.

క. శినివరుఁడు సోమదత్తుఁడుఁ, బెనఁగఁగఁ దోడ్పడియె వచ్చి భీముఁడు గడఁకం
దనమఱఁదికి నక్కొఱవుఁ, డెనయే యని బిరుదు [1]వాడి యేత్తెఱ నొంచెన్ 87

వ. అట్టియెడ. 88

క. అనలశిఖపోనినారస,మున సాత్యకి యేయునెడను ముద్గరమున భీ
మునికొడుకు వైచె రెంటం, దనువున నొవ్వడరి సోమదత్తుఁడు సోలన్. 89

చ. తనయుఁడు మూర్ఛవోయిన నుదగ్రత బాహ్లికుఁ డచ్యుతానుజ
[2]స్నని దలపడ్డ నాతనికి మించి వృకోదరుఁ డన్నరేంద్రు నే
సిన నతఁ డుగ్రశక్తి [3]వయిచెఁ మెయి నాఁటుడు సోలి యంతలో
నన తెలి వొంది ముద్గరమునం బవనాత్మజుఁ డేచి వైచినన్. 90

క. తల వ్రయ్యలైన నిష్ఠుర,కులిశగతిం బగిలి కూలుకులపర్వతముం
దలఁపించుచుఁ గురువృద్ధుం, డిలఁ గూలెం బ్రతిబలంబు లేపారంగాన్. 91

వ. అయ్యవసరంబున దశరథసుతసన్నిభం బగుభవత్కుమారదశకం బాకిమ్మీరవైరిం
గోదుకొనుటయు దశనిశితబాణంబులం బ్రాణంబులుగొనియెఁ గర్ణానుజుం డగువృక
రథుండు గడంగి వచ్చినం బొరివుచ్చె సౌబలసోదరులు పన్నిరువురు బరవసంబు
సేసినం జడ నేసె నిట్లు పరాక్రమంబునం జెర్చినభీమసేనుమీఁద శూరసేనవసాతి
మాళవత్రిగర్తబాహ్లీకప్రముఖంబు లగు దేశంబులబలంబులు బలువిడిం గవిసినం
గని కౌంతేయాగ్రజుండు సైన్యసంతానసమేతంబుగా నురవడించి భుజాటోపంబు
చూపిన నవి మడిసియుఁ బడిసియుఁ జిక్కువడియు నుక్కుమడిఁగియు వెఱంగుపడి

1 వాడి...నొంచెన్. 2 స్నని...మించి వృకో. 3 గావి పెచ్చెర; పెంపుఁ జేసొని.

చూచుచుండ నాచార్యుని దుర్యోధనుండు పురికొల్పిన నతం డుత్సాహదీప్తుం డై యాధర్మతనయుఁ దాఁకి వాయవ్యసౌమ్యవారుణాగ్నేయత్వాష్ట్రసావిత్రంబు లగుసాయకంబులు వరుస నేయ నయ్యైయస్త్రంబుల నవ్విభుండు ప్రత్యస్త్రంబుల వారించిన నతం డైంద్రాస్త్రంబున నిజప్రతిజ్ఞ నెఱపం జూచిన నదియు నట్ల యడంగుటయుం గోపించి సకలభూతభయంకరం బగుబ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నమ్మహీపతియు నమ్మహనీయాస్త్రంబునన సమయించె నంత ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కడ్డపడిన నారథికుతోడియనికిం గ్రేడించి కుంభసంభవుండు. 92

చ. ద్రుపదునిసేనపై నడరి తోలినఁ జూచి వృకోదరుండు దే
వపతిసుతుండుఁ దాఁకి యనివారణ నగ్గురు నొంప నేచి యు
గ్రపువడి మాత్స్యకేకయముఖం బగుపాండవసైన్య మొక్కపె
ట్ట పఱఁగి నీబలంబులకడంక యడంచి మదించి పేర్చినన్. 93

వ. కనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు కర్ణుని కి ట్లనియె. 94

క. పాండవపాంచాలాదులు, గండు మిగిలి బెట్టు దఱుమఁ గౌరవబల మొం
డొండ గలంగెడు నీవగు, నండితనము సూపి కావఁ దగుతఱి వచ్చెన్. 95

వ. అనవుడు 96

శా. చంపం జాలుదు నే నొకండన భుజాశక్తిన్ నరున్ వెండి మ
ర్దింపం జుల్కన భీమముఖ్యుల భవత్తేజంబు రాజ్యంబుఁ బా
లింపం బూనినవాఁడ నేను గల్గఁగ రిపు ల్జృంభింతు రే చూడు నా
తెంపుం బెంపును నంచుఁ గర్ణుఁడు మహోదీర్ణాకృతిం బొల్చినన్. 97

కృపాచార్యుండు గర్ణు నుపాలంభించుట.

వ. కనుంగొని కృపాచార్యుం డలంతినవ్వుతో నతని కి ట్లనియె. 98

చ. అగు నగు మేలుమేలు మనుజాధిపుఁడున్ మహి యేలుమాటల
న్మగఁటిమి యిట్టిదయ్యె నెఱపినం జెడుఁ బాండుతనూజకోటియుం
దగు మును ఘోషయాత్రను బదంపడి గోగ్రహణంబునందుఁ జే
రుగొనిననీకు ని ట్లనుట [1]క్రొవ్వులు దక్కుము పాలు నిన్నియున్. 99

వ. అని వెండియు. 100

క. నిన్నును బాండుతనూజుల, నెన్నండును బోరఁ జూచి యెఱుఁగనివారిం
గన్నట్లు పలుక నేటికి, [2]నిన్ని సెనఁటిరజ్జు లనికి నివి దోడ్పడునే. 101

క. క్రీడికి మును మన మందఱు, నోడు టెఱుఁగు దన్నలును ఘటోత్కచుఁడుఁ దగం
దోడుపడ బంధునృపతులుఁ, గూడి నడవ మనకు గెలుపుగొన నెట్టు లగున్. 102

చ. అనవుడుఁ గర్ణుఁ డి ట్లనియె నాడినయంతయుఁ జేయఁ జాలుబం
టున కెటు లన్న నే మగుఁ గడుం బెలుచన్ మును వ్రాసి కాదె వృ

1 క్రొవ్వులు వల్కుటకు. 2 నిన్నుఁగ సీరజ్జు పనికి.

ష్టి నిగుడఁజేయు నంబుదము సెల్లదు నీపలు కింతవట్టు సైఁ
పన తగు నింక నే మనినఁ బాఱుఁడ నాలుక గోయుదుం జుమీ 103

వ. అని పలికి మఱియును. 104

క. నరు నద్దెసఁ గలవారిని, గురుబల ముబ్బు సెడఁ [1]బొగడి కొఱకొఱగాఁగన్
గురుని గురుతనయు మద్రే,శ్వరు నను నేమిటికిఁ గానివారిం జేయన్. 105

క. అని మామఁ బలుకుపలుకులు, విని యశ్వత్థామ క్రోధవివశుం డయి గ్ర
క్కున వాలు వెఱికికొని క,ర్ణునిదెసకుం గవియ భూవరుం డెడ సొచ్చెన్. 106

ఆ. నృపతితోడఁ గూడి కృపుఁడును నెడ సొచ్చె,వార లతనిఁ బట్టి వలదు రోష
ముడుగ వలయు ననిన నుగ్రత నాతఁడు, పెనఁగఁ గర్ణుఁ డిట్టు లనియెఁ గనలి

క. విడు విడు మాతం డిమ్మెయి, నడిచిపడఁగ నేల పట్టె దవనీశ్వర నీ
వుడిపెడు తెఱఁగున నాబిరు, దుడుగు నె నాచేయి దాఁకి యుడిగినభంగిన్. 108

క. అనుడుఁ గృపాచార్యుం డి,జ్జనపతికిం గాఁగ నేను సైరించిన నే
మని పలికితేని నీకుం, జనియెం బొమ్మింక వలదు సంభ్రమ మనియెన్. 109

వ. అప్పు డక్కురుపతి గురుపుత్త్రు నుద్దేశించి 110

క. గురుఁడును నీవును మద్రే,శ్వరుఁడును గర్ణుండుఁ గృపుఁడు సౌబలుఁడు ననున్
ధర యేలింపఁగ నున్నా,రరు మీకుం దగునె సంగరములోఁ గలఁగన్. 111

క. క్షమియింపు మనుడు నతఁ డుప,శమ మొందినఁ గర్ణుఁడుం బ్రశాంతుం డై వి
క్రమకేలి సలుపఁ బ్రతిసై,న్యముదెస మొగ మయ్యెఁ బటుగుణధ్వని సెలఁగన్.

వ. ఇట్లు గడంగినం బ్రత్యర్థిపార్థివు లయ్యోధవరు నాలోకించి పాండవులకుఁ బాటిల్లినయనర్థంబుల కెల్లను మూలంబు వీఁడ కాఁడే వీనిం బొదువుఁడు పోనీకుఁడు పడవైవుం డనుచుఁ దలపడిన నాసూతసూనుండు నిజనామాంకితంబు లగునారాచంబుల నన్నరపతులఁ గరుల నరులఁ దురంగంబుల నరదంబుల రూపుమాపి యేపునఁ దదీయాంగంబులు రుధిరంబున మునుంగునట్లు సేసినం జూచి సవ్యసాచి సాయకజాలంబులు నిగిడించుచు గవిసిన నతండు మూఁడు మార్గణంబులు దన తనువునఁ జొనుపుటయుం గినిసి యక్కిరీటి ముప్పదిశరంబుల నొప్పించి భుజశిఖరంబున బలునారసంబులు నాటించినం జేతివిల్లు వడియెం బడుటకుఁ దలంకక యక్కర్ణుం డాక్షణంబ విల్లు పుచ్చుకొని వివ్వచ్చుండు వెడంగుపడునట్టివేగంబున వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించిన. 113

మ. కడక న్నెజ్జినిచెల్వుఁ దాల్ప నతఁ డుగ్రస్ఫూర్తి విల్ ద్రుంచి యె
క్కుడువేగంబున సూతుమ స్తకముతోఁ గూడం దురంగాంగముల్
గడికండంబులు సేసి యారథికుమై గాఁడంగఁ బెక్కమ్ము లే
యుడు నొవ్వారినఁ బాఱి యెక్కెఁ గృపుతే రుర్వీశ నిర్లజ్జుఁ డై. 114

1 బొగడి గొనకొని యుచటన్.

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుం డోడి పాఱిన నీడం బోవు మనసైనికులం గనుంగొని కురువిభుండు. 115

క. నిలువుఁడు వెఱ పేటికి నేఁ, గలుగఁగ గాండీవిఁ దక్కఁ గలపాండవులన్
గెలిచెద నిదె చూడుఁడు నా, యలవుఁ జలము ననుచు నడచె నన్నరుమీఁదన్.

వ. అప్పుడు కృపాచార్యుం డాచార్యనందనున కి ట్లనియె. 117

చ. శలభము వహ్నిమీఁదఁ జనుచందము గాదె నృపాలుఁ డర్జునుం
దలపడఁ బోక యాతని శితప్రదరంబులబారి కగ్గమై
యెలసినఁ గావఁగా వశమె యాతని నీవును నేను నుండి మొ
క్కలమునఁ బోవ నీఁ దగదు గ్రమ్మన న్యాయము నిల్పు మవ్విభున్. 118

క. అనుటయు గురునందనుఁ డ, మ్మనుజాధిపు నెయిది యేను మాన్పెద బీభ
త్సునికడఁక యేమి మూఁడినఁ, జనియెదు తలకడచి సాహసక్రియ ననుడున్. 119

ఆ. గురుఁడు పాండవులకుఁ గూర్చు నీవును దాని, నెఱిఁగి బవరమున నుపేక్ష సేయు
దిది మదీయభాగ్యహీనత గాక నీ, వేచితేని నెవ్వ రెదురు సెపుమ. 120

క. పలువురు బంధులు నాకై, పొలిసిరి మీ రింకఁ బాండుపుత్త్రులదెస రా
వలవదు పాంచాలాదుల, వలన నిలిచి గెలువుఁ డేను వారలఁ దీర్తున్. 121

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ భూమీశ్వరున కి ట్లనియె. 122

క. గురునకు నాకును బాండవు, లరయఁగఁ గూరిమికిఁ బాత్ర మగుదుర యైనన్
దురమునఁ జుట్టరికం బను, గరు సిడికొను టేల కలుగుఁ గౌరవనాథా. 123

ఉ. పెక్కురణంబులం గనియుఁ బెద్దయు నమ్మవు నన్ను మద్గురుం
దక్కినవారు మేము విను దాఁపము ప్రాణము లోపినట్లు వే
రుక్కునఁ బోర దైవగతి యున్నటు లుండెదుఁ గాక పాండవుల్
మిక్కిలివారు నీతలఁపు మే గెలువన్ వశమే మహీశ్వరా. 124

వ. మా కిరువురకుం దోడు కృపకర్ణకృతవర్మమద్రపతులు గల రెట్లును బాండవ సైన్యంబు సమయింతు మూఱడుము మని వెండియు. 125

తే. మమ్మ కాదు నీవెవ్వరి నమ్మ వెట్లు, నమ్మ కున్నను నే మగు నరవరేణ్య
ప్రతిబలంబులలోనికిఁ బసులనడుము, సొచ్చుపులివోలెఁ జొచ్చెదఁ జూడునన్ను.

వ. నీచెప్పినపాంచాలురం బఱపెదఁ దక్కినబలంబులం గలంచెదం గౌంతేయులు దారొక్కనినను మారొక్కని నిలువరించెద నని పలికి తలకడచి నడచె నప్పుడు గడం గినకవ్వడికి మించి పాంచాలకేకయప్రభృతిసేన లొక్కపెట్ట కవియుటయు నా జెట్టిబిరుదు వివిధవిశిఖపరంపరలు వరఁగించినన్ బడలువడియును బలుదెసలం బాఱియు నబ్బలంబులు వికలంబు లైనఁ బదుండ్రు రాజులు నిలు నిలు మనుచు బరవ సంబు సేసిన వారల జమునివశంబు సేసి ఘోచినయయ్యాచార్యసుతుం జూచి

రోషావిష్టుం డై ధృష్టద్యుమ్నుండు దాఁకి, నీవు గొందఱ నిర్జించితి నని దుర్జయ
త్వం బెక్కించుకొనకు మేను జుమ్ము వచ్చినవాఁడ ననుటయు నతండు నిన్న కాదె
వెదకెద మద్బాణంబులకు బ్రాణంబు లిత్తు గా కనవుడు నప్పాంచాలవరుం
డతని నుపలక్షించి 127

క. మీతండ్రికి నే మృత్యువ, నై తోఁచినవాఁడ నగుట య ట్లుండె నినుం
జూత మట ననక డగ్గఱు, మా తలఁకక వలదు రిత్తమాటలు మనకున్. 128

వ. అనియె న ట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుసంబులు పలుకుచుం బలుదెఱం
గుల మెఱుంగుటమ్ముల నే ట్లాడి రట్టియెడ. 129

మ. ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి సారథిని రథ్యవ్రాతముం గూల్చి యే
పునఁ బాంచాలతనూజు వెల్గొడుగునొంపుం[1]జింపి గావించి యా
తనిపార్శ్వంబుల యోధవీరశతముం దన్నాస్త్యులన్ ముప్వురం
దునిమెన్ ద్రోణసుతుండు రాజు వొగడన్ దోర్గర్వదుర్వారుఁ డై. 130

వ. ఇవ్విధంబున వైరివధం బాపాదించి సింహనాదంబు సేసినయశ్వత్థామకట్టెదుర
నిలువ లేక పాండవపాంచాలసైనికులు సెల్లాచెదరై నం గని ధర్మజసమీర
సూనులు ససైన్యంబుగా నతనిం బొదివినం గురుపతియును గురుసమేతుం డయి
సేనలతోడ నడరినన్ బలుకయ్యం బయ్యె నప్పుడు విజయుండును మనప్రజ
మీఁదఁ గవిసె నాసమయంబున నంబష్ఠశిబివంగాది దేశంబులబలంబులు భీమ
సేనుచేత మ్రగ్గె నాసమయంబున మగధమద్రవంగాంబష్ఠాది దేశంబులబలంబుల
సవ్యసాచి సమయించినం గని కినిసి ద్రోణుండు వాయవ్యబాణంబునఁ [2]గాంతే
యుల మొనలఁ జొక్కాకులచందంబునం దూలం జేసిన. 131

సోమదత్తుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. అలిగి నరుఁడు భీముఁడు నిరు, గెలఁకుల నయ్యస్త్రగురునిఁ గిట్టి శరౌఘం
బులఁ దేల్చిన మగుడ ననికిఁ, దలకొని వడి నురవడించెఁ దత్సైన్యంబుల్. 132

తే. అధిపతియు నస్త్రగురుఁడుఁ జేరగ్గలికలఁ
దఱుమఁ జతురంగములుఁ జేర్చి యుఱక వారి
మొనలతోఁ దాఁకి గాండీవముక్తవిశిఖ
శిఖలవేఁడిమి [3]కోటుఱి చెదఱి పఱచె. 133

వ. అట్టియెడ సోమదత్తుండు సమరోల్లాసంబునం బాండవసైనికులు నిలునిలు మని
యదల్చుచు నిల్చినం గనుంగొని సాత్యకి యతనితోడం దలపడినం దత్సంగ్రా
మంబు భీషణం బయ్యె నందు. 134

సీ. సాత్యకివి ల్లర్ధచంద్రబాణంబున నఱకి యాబాహ్లికనందనుండు
మున్వ్వదేవమ్ములు నొప్పింప నతఁ డొండు విలుగొని యాతని నలుగుటమ్ము

1 నమ్ము గాల్చించి. 2 గాంతేయబలరకుం; గాంతేయుల మనలఁ. 3 కోటాలి.

లై దింట నేసి మహారజతధ్వజం బిలఁ గూల్చి ధనువు సెక్కలుగఁ జేసెఁ
జిఱునవ్వుతో నాతఁ డులుక వేఱొకవింట నేట్లాడఁగా భీముఁ డేసె నపుడు

తే. దాఁకి మీఁతండ్రిపై ఘటోత్కచుఁడు వైచెఁ
బరిఘమును నది దునిమె నక్కురువరేణ్యుఁ
డపుడు హయసారథులఁ జంపి యతనియుసుఱు
గొనియె బలునారసమున నాశినిచరుండు 135

క. మారుతి యిమ్మెయి నక్కురు,వీరునిఁ జంపించి మోము వికసిల్లఁగఁ దాఁ
బోరెడునెప్పటిమునుముమ,హీరమణులమీఁదఁ దఱిమె నిభపురనాథా. 136

ఉ. చచ్చినసోమదత్తుఁ గని సాత్యకిపై మనవారు గ్రమ్మినం
జెచ్చెర ధర్మజుం డతనిఁ జేకొని వారలఁ దూలఁ దోలుడుఁ
వచ్చి గురుండు విల్ నఱికి వైచి సిడంబును డొల్లఁ జేసి మే
నుచ్చి చనంగ నేయ నతఁ డుద్భటరోషమహోగ్రమూర్తి యై. 137

క. వే ఱొకవిలు గొని యొమ్ముల, గీఱ మెఱుఁగునారసములు గిఱిగొలిపిన నో
టూఱి మెయిం గ్రొన్నెత్తురు, వాఱ నతఁడు దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛిల్లెన్. 138

వ. కొండొకసేపునకు నేద దేఱి యక్కుంభసంభవుండు విజృంభించి వాయుదైవ
త్యం బగుశరం బేయుటయు నాభూవిభుండుఁ దద్దేవతాకం బగుసాయకంబున
శమియింపం జేసి వెల్లేసినం గని కృష్ణుం డతని కి ట్లనియె. 139

క. నినుఁ బట్టఁ గుంభజుండు ప్ర,తిన సేయు టెఱుంగు దతనిఁ దేఁకువ నెడి మా
ర్కొనఁ దగదు నీకు భీముం, డని నేయు మొగమునఁ బొదువు మక్కురుసేనన్.

తే. ఇతని వధియించుటకు జనియించె నెవ్వఁ
డతఁడ యీతనితోడఁ బోరాడుఁ గాక
యనుడు నొక్కింత యూహించి యానృపాలుఁ
డరిగె ద్రోణుండు ద్రుపదుసైన్యమున కడరె. 141

వ. ఇట్లు సని యుధిష్ఠిరుండు దనతమ్మునకుఁ బెను బ్రాపయ్యె నయ్యనిలసుతుండును
సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు సేసినఁ గృపకర్ణకలశభవులు గడంగి
రయ్యుభయసైనికోత్తములు సంరంభంబునం బేర్చిన సైన్యద్వయంబును రయం
బునం గలయఁ బెరసినం బెందూళి యెగసి తఱితోఁ గవియుదెంచుతమంబున
కుం దోడుపడి చూడ్కులు నిగుడ నీ కున్నను దమకంబునం దమతమ వేళ్లు బిరు
దులు నుగ్గడించుచు నగ్గలికసొంపునను సన్నల నుద్దేశంబుల నద్దెస నిద్దెస వీఁకులు
వోరుచుండ నంధకారం బతిసాంద్రం బై చిక్కువఱిచె నట్టియెడ బి ట్టడరి పాం
డవు లుద్దండబాహాసంపదలు సూపిన నేపరి కౌరవబలంబులు గలంగి చీకాకుపడి
చీఁకటికతంబునం గూడుకొనం గానక పలుదెసలఁ దొలంగి పోలు పఱిన నయ్యా
చార్యుండు ధైర్యంబు మెఱయ దుర్యోధనుం గూర్చికొని యుద్దామసామర్థ్యం

బున సకలచతురంగంబులం [1]బూఁచున ట్లొనర్చి యొక్క మోహరంబుగా నమర్చి యం దగ్రభాగంబునం దాను నిలిచి యిరుగెలంకుల నశ్వత్థామసౌబలుల నునిచి [2]నడుకొన శల్యు నిలిపి యన్నరేంద్రుండు వెన్నుదన్ని నిలుచునట్లు సేసె నను టయు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునితో నిత్తెఱంగునం బన్ని బహుళతిమిరం బున సమరం బెటు సేసి రని యడిగిన నతం డతని కిట్లను నాసమయంబున నక్కురు భూపాలుండు దమకాలుబలంబుల నెల్ల నాయుధంబులు వెట్టి దివియలు పట్ట నియోగించిన. 142

క. మున్నాపని మానుసులం, గ్రన్నన పతి సంఘటింపఁగాఁ బనిచిన సం
పన్నంబుగ నొడఁగూర్చిన, నున్నతకరదీపనికర ముజ్జ్వలితముగాన్. 143

వ. చేసికొని యప్పదాతివర్గంబులు దివియలు దెచ్చిన నద్ధరణీవరుండు రథంబున కైదును గరికి మూఁడును దురంగంబున కొండును నియతంబుగాఁ బట్టించి మఱియు వానికెలంకులను గేతనంబులకును దగం బట్టునట్లు సేసి వెండియు మోహరంబు ముందటను బార్శ్వంబులను బిఱుందను బ్రభలు నిగుడం బొడవుగా నెత్తి పట్టం బనిచిన నవ్వెలుంగు నింగికి నేలకుం జాలి పొలిచె నట్టియెడ మణిభూషణంబులను రత్నకేతనంబులను వివిధాయుధంబులను బ్రతిప్రభలు ప్రజ్వరిల్ల శోభిల్లి నీసైన్యం బొప్పె నప్పుడు పాండవబలంబునను రథంబునకుం బదియును గరి కేడును దురగంబునకు రెండును గాఁ దత్ప్రకారంబునం గరదీపికాలోకం బాలోకనీయం బయ్యె నయ్యవసరంబున నయ్యస్త్రగురుండు మధ్యందిన మార్తాండుపగిదిం బ్రదీప్తమూర్తి యై వెలుంగ నమ్మనుజపతి యనుజన్ములతో ని ట్లనియె 144

తే. శల్యకృతవర్మముఖయోధసమితిఁ గూర్చి
కొని మహోద్యోగమున మీరు కుంభజన్ము
చెంత కాద్రుపదాత్మజుఁ జేర కుండ
నాఁగుఁ డోరు లెల్లవారల నతఁడు గెలుచు 145

పాండవకౌరవవీరులద్వంద్వయుద్ధము.

వ. పదంపడి యాధృష్టద్యుమ్నుం బరిమార్పఁ గిరీటిం గర్ణుండును భీమసేనుని నేనును గెలుతు మని పలికి బలంబులకుఁ జేయి వీచి కడంగిన నెదిరిసేనయు నురవడింప నెన్నండును జూడ వినంబడనియట్టిబవరం బయ్యెఁ బాండవాగ్రజుండుఁ దనవారల ద్రోణుమీఁదం గవియుం డని పనిచి తానును దఱిమిన నమ్మనుజపతిం గృతవర్మయు సాత్యకిని భూరియు సహదేవు రాధేయుండును వాయుసూను సుయోధనుండును నకులుని శకునియు శిఖండిఁ గృపాచార్యుండును బ్రతివింధ్యుని దుశ్శాసనుండును ఘటోత్కచుని గురుపుత్త్రుండును బాంచాలవిభుని వృషసేనుండును మత్స్యరాజును మద్రేశ్వరుండును శతానీకునిఁ జిత్రసేనుండును నర్జునుని

1 నూఁడిన ట్లొనర్చి. 2 నడుమన.

[1]హాలాయుధుండునుం దలపడి రిట్లు గురుని నుంపను రక్షింపను బూని మఱియు ననేకు లనేకులఁ దారొ్కనిరి సోమకసైన్యంబు సమయించు నక్కుంభసంభవుని ధృష్టద్యుమ్నుండు మారొ్కనియె నట్టియెడ

సీ. పాండవాగ్రజునిచాపము ద్రుంచెఁ గృతవర్మ
యతఁ డొండువిలు గొని యతని నొంచె
ధనువును దునిమి హాస్తం బుచ్చి పోశక్తి
యడరింప వేఱ శరాసనంబు
గొని హాయసూతులఁ గోదండమును బొడి
సేసి హార్దిక్యుండు సెలఁగి యేసె
నరనాయకుఁడు గృపాణము గొన్న నఱకెఁ దో
మరముఁ బూనిన రూపుమాపి మఱువుఁ

తే. బఱియలుగఁ జేసి తనువునఁ బఱపె నారసంబు లిట్లమ్మహాబలుచటులవిక్రమంబు దుస్సహమగుడునమ్మానవేంద్రుఁ, డనికిఁదొలఁగినగురుబల మలరె నధిప.

క. భూరియు శినివరుఁడు శరాసారము లొండొరులమీఁద సరిఁ బఱపి వడిం
బోరునెడ భల్లమున నాకౌరవువిలు ద్రుంచె సత్యకసుతుం డధిపా. 148

ఆ త్రుంచి మేను గాఁడఁ దూపులు నిగిడింప, నాతఁ డొండువింట నతని నొంచి
ధనువు దునుమఁ గోప మినుమడియై శక్తిఁ,ద్రెళ్ల వైచె శినివరేణ్యుఁ డధిప. 149

వ. ఇట్లు సాత్యకిచేతం జచ్చినభూరిం జూచి భారద్వాజపుత్త్రుం డతనిపయిం గవియుటయు ఘటోత్కచుండు నిలు నిలు మని యెలుంగు సూపి దొడ్డతూపు లడరించిన నతం డవి మగిడించి పెల్లేసిన నేదు వెఱగి నట్లయ్యసురవరుండు దశవిశిఖంబులు రయంబున నురంబున గ్రుచ్చిన మూర్ఛ వచ్చి యమ్మేటిజోదు కేతుదండం బవలంబించి. 150

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికనారసము దైత్యువక్షమున వెసం
గీలించిన నరదముపై, సోలి పడుదుఁ దేరు దొలఁగ సూతుఁడు దోలెన్. 151

క. భీముఁడుఁ గురుపతియు శరస్తోమము లొండొరులమీఁదఁ దొరఁగించుచు నుద్దామాంభోదపిహితరవి, సోములచందమున నొప్పుచుం బోరునెడన్. 152

చ. ధనువు సిడంబుఁ ద్రుంచి సముదగ్రత భీముఁడు మేను నొంప న
మ్మనుజవిభుండు వేఱొకసముగ్రబలం బగుచాప మెత్తి యా
యన మెయిఁ గాఁడ విల్ విఱుగునట్లుగ నేసిన నొండు వింట న
య్యనిలజుఁ డేడునారసము లానృపుగాత్రమునందుఁ గ్రుచ్చియున్. 153

చ. విలు దునుమాడి పెండియును విండులు నాల్గతఁ డెత్తె నెత్తను
త్తలముగఁ ద్రుంచి వైచె గదఁ దత్తురగంబుల సూతుఁ జావ న

1 నలంబుసుండునుం.

గ్గల మగుభీతి రాజు దొలఁగఁ జెప[1]దాఁటుడుఁ గాన కాతఁడుం
బొలిసెనకాఁ దలంచి మదిఁ బొంగి వృకోదరుఁ డార్చె నార్చినన్. 154

వ. మనమూఁకలు నట్లుకాఁ దలంచి హాహాకారంబులతో నాకులతం బొందె నందలి జనంబులు ప్రమదంబునం జెలంగి రకౌరవేంద్రుండు వేఱొక్కతే రెక్కి తోఁచినం గని యెల్లవారును డిందుపడిరి కర్ణసహదేవులు సముదీర్ణవిక్రమంబు వెలయం బెనంగునప్పుడు. 155

క. అమ్మాద్రీసుతుఁ డేపునఁ, దొమ్మిదివాలమ్ము లొడలఁ దూర్చిన నతిరో
షమ్మునఁ గర్ణుండు దదంగమ్ములు నొప్పించెఁ దీవ్రకాండశతమునన్. 156

వ. ఇట్లు సహదేవుం బొదివి రాధేయుండు. 157

చ. రయమున విల్లు ద్రుంచినఁ బరాక్రమ మొండొకవింటఁ జేయఁగా
హయముల సూతుఁ జంపుటయు నాతఁడు ఖడ్గము ఖేటకంబు ని
ర్భయముగఁ బుచ్చుకొన్న బహుబాణములం దునుమాడె నన్యదు
ర్జయ మగులావునం గడు వెసఁ గద వైవ నడంచె నవ్వుచున్. 158

వ. దానం బెండుపడక యప్పాండునందనుండు. 159

కర్ణుఁడు సహదేవుని వింటికొపునం బొడుచుచు నవమానించుట.

ఆ. శక్తి వైవ నిశితచక్రంబు నిగిడింప, వరుస నదియు నదియు వ్రయ్య లయ్యెఁ
దునియ లయ్యె నేలఁ దొరఁగంగఁ జేసి పెల్లేసి తెరలుటయును నెగ్గె నతఁడు.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గర్ణుండు గదిసి నిశ్చేష్టితుం డగుసహదేవు నాలోకించి కుంతిమాటలు దలంచి యొండు సేయ నొల్లక యల్లన వింటికొపునం గడుపు వొడిచి నవ్వుచు నెక్కుడైనపగఱ నుక్కునం దలపడకు మల్లవాఁడె నరుండు గురు సేనతోడ బిరుదై పెనంగెడు నతనికడకుం బొమ్మని పలికి పోయె నక్కుమారుండును నట్లు గర్ణునేటులను మాటలను గడు నొచ్చి తనబ్రదుకునకు రోయుచుం బోయి వేఱొక్కరథం బెక్కె మత్స్యమద్రేశ్వరులు జంభవాసవులచందంబున సమరంబు సేయుసమయంబున నాశల్యుండు. 161

క. హరులను సూతునిఁ జంపిన, విరటుఁడు పొలివోక వివిధవిశిఖచయంబుల్
గురియ శతానీకుఁడు శల్యరథం బస్త్రములఁ బొదివె సుద్ధతభంగిన్. 162

వ. ఇట్లు మత్స్యానుజుండు దాఁకిన. 163

తే. అతనిఁ గూల్చె మద్రేశుఁ డయ్యరద మెక్కి
విరటుఁ డడలును గినుకయుఁ బిరిగొనంగ
ముట్టె నాతని నాతండు మూర్ఛ వోవ
నేయ సారథి దొలఁగంగ నెగచె రథము. 164

వ. ఇవ్విధంబున విరటుండు వికలుం డగుటయు నాచక్కటిసైన్యంబులు శల్యాసుర

1 దాఁటుటఁ గానఁ డాతఁడుం.

వడికిం గాక తెరలినం దఱిమి ధనంజయుండు నిలువరించిన బలాఢ్యుం డగు[1]హ లాయుధుం డతనిమేన మార్గణంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన నప్పాండవమధ్యముండు.

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధింప ను
త్కోపవికారుఁ డై యసుర క్రూరకృపాణము గొన్న నేసె ను
గ్గై పృథివీస్థలిం దొరఁగున ట్లలయించి చతుశ్శతిన్ సమా
టోపము సూప నాతఁడు గదన్ వెసఁ బాఱె భయార్తమూర్తి యై. 166

సీ. నకులనందనుఁడు నీనందనుతోఁ బోరునెడ నాశతానీకుఁ డేచి యతని
కంకట మంగంబు గ్రక్కునఁ బాసి పోఁబడ నేసి విల్లును సిడముఁ ద్రుంపఁ
దలఁకక యొండుకోదండంబు గొని నీదుపుత్త్రుండు నొంప నాచిత్రసేను
శరముల గోర్చి తత్తురగంబులను సూతు ధరఁ గూల్చె వెస భవత్పౌత్త్రుఁ డపుడు

తే. గలఁక లేక యతండు శీఘ్రమున నిరున,దేనుదూపుల నొంచిన నెసకమెసఁగఁ
గినుక నాతఁ డాధనువును దునుమ నక్కు,మారుఁ డేఁగె హార్దిక్యునితేరిపైకి. 167

క. ద్రుపదుఁడు వృషసేనుండును, నుపమానాతీతఘోరయుద్ధంబున బా
ణపరీతశోణితప్లుత, వపురుజ్జ్వలు లైరి కౌరవక్షితినాథా. 168

వ. అట్టియెడ నాకర్ణపట్టిచేయి బెట్టిదం బయి వచ్చినం బాంచాలబలంబు నిజపతికిం దలకడచి యతనిం బొదివి యాసైనికోత్తమునంపసోన కోటఱి పఱచినం బ్రదీప్తుం డై యతండు మెఱసె దుశ్శాసనుండును ధర్మనందననందనుండును బోరు నెడ నప్పాండుపౌత్త్రుం డతనిఫాలంబున వాలికనారసంబులు మూఁడు నాఁటించినం ద్రిశిఖరయుతశైలంబులీల నయ్యువరాజు జొప్పి యవ్వీరుం గ్రూరశరంబులం గప్పి కేతుసారథిరథంబులఁ దిలప్రమాణశకలంబులు నేసిన 169

క. వింధ్యాద్రిపోలె నాప్రతి,వింధ్యుఁ డచలితోగ్రమూర్తి వెలయ నిలిచి ద
ర్పాంధ్యమతి నడరి దీప్తా,వంధ్యాస్త్రము లక్కుమారవరుపైఁ బఱపెన్. 170

ఆ. అలిగి వెడఁదవాతియమ్మున నాతని,ధనువుఁ దునియ నేసి తనువునందు
నిశితవిశిఖచయము నిగిడించె నీకొడు, కంతఁ దత్సహోదరాళి గదిసి. 171

వ. కయ్యంబు సేయ నందు భీమసేననందనుం డగుశ్రుతసోమునరదం బయ్యధిష్ఠిర తనయుం డెక్కి యొక్కసముద్దండం బగుకోదండంబు పుచ్చికొని భండనంబు నేసె మనవారు నయ్యువరాజున కడ్డంబు సొచ్చి పెనంగిరి నకులుండును శకునియు సమానవిక్రమంబుల సమరంబు సేయునెడ నాసౌబలుండు. 172

చ. ఒకబలుతూపురంబు గొని యుచ్చి చనం గర మల్గి యేయుడున్
నకులుఁడు మూర్ఛ వోవుటయు నాదము రోదసి నిండ నార్చె నం
తకుఁ దెలివొంది చాపముఁ బతాకయుఁ ద్రుంచి యతండు నీమఱం
దికి నరసా వొనర్చె ఘనతీవ్రసముజ్జ్వలమార్గణంబులన్. 173

---

1 ఆలంబునుం.

వ. ఇట్లు గాంధారపతి పడుటయుఁ దత్సారథి దేరు దొలంగఁ దోలుకొని పోయెఁ గృపాచార్యుతోడ రణక్రీడఁ జలుపుచుండ శిఖండికోదండంబు బిసకాండంబుగా ఖండించి యతండు శక్తివైవ నదియును దునిమిన ఘనం బగుధనువు గొని తోరంపునారసంబున నతనిం దేరిపై సొగయ నేసి యగ్గౌతముండు గోపంబునం జంపఁ దలం పెత్తి వెండియు నేయ నిగుడునంతకు నద్దెసయోధులు పలువు రొక్కట నుక్కున నురవడించిన మనదిక్కు సైనికులు శారద్వతుం గడచి కడిమి నెఱయఁ బోరిరి మఱియు ననేకద్వంద్వయుద్ధంబులు సెల్లుచుండ సంకులసమరం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 174

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డాచార్యునురమున వెస నాఁటె నైదునారసము లాతఁ
డాతని నిరువదేనమ్ముల నొంచి విల్ దునిమిన నొండువిల్ గొని యతండు
మంటలు గ్రమ్మెడుమహితాస్త్ర మేయుడుఁ గాలంబు గా కిది కలశజునకు
ననుచు నీవారు భయం బంద నేకాదశాస్త్రంబు లొకముష్టి నలవరించి

తే. యేసి కర్ణుండు దునియలు సేసె నడుమ, నంతఁ గురురాజు యువరాజు నడర గురుసు
తుండు శకునియు శల్యుండుఁ దోడుపడిరి, వార లేద్వురతాఁకు నవ్వీరుఁ డోర్చె.

క. ద్రుమసేనుఁ డడరి పటుబాణము లుద్ధతిఁ బఱపె సూతనందనుపైఁ గో
పము గదిరి యతఁడు వానిశిరము గుండలదీప్తమై ధరం బడ నేసెన్. 176

వ. ఇట్లు ద్రుమసేనుండు సచ్చినం జేర్చినకోపంబునం గర్ణుకోదండంబు దునిమి ధృష్టద్యుమ్నుండు నఱిమిన నొండుబలువింటం బెనంగునతనిం గూడుకొని కురురాజు మొద లగునేగురురథికులు పెలుచ నేసి రాసమయంబున సాత్యకి సమదగతిం గవిసి నిలు నిలు మని యదల్చి రాధేయుం దలపడియె నయ్యిరువుర యుక్కును నొక్కరూపున నక్కజం బై యుండె నట్టియెడ వృషసేనుండు వచ్చి శైనేయు నేయుటయు నతఁడు వాలమ్ములు నిగిడించి వానిం దేరిపయిం ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్లం జేసినం బుత్త్రశోకపీడితుం డగునాసూతపుత్త్రుఁ డచ్యుతానుజు నానాస్త్రపీడితుం గావించె నంతకుం దెలిసి తనయుండునుం దోడుపడియె నట్ల దరువయ్యిద్దఱ నాశినివరుండు గినుక యెక్కినయేత్తెఱం జిక్కువఱిచె నప్పుడు గాండీవగుణదేవదత్తమహారావంబును హాహాకారంబును వీతెంచిన నయ్యంగరాజు రారాజున కిట్లనియె. 177

కర్ణదుర్యోధనులు దురాలోచన సేసి సాత్యకిం దలపడుట.

క. అదె పార్థుఁడు దనమునుమున, కొదవినసేనలఁ గలంచు నులివతఁ డితనిం
గదియఁగ రా కుండకమును, పొదువుద మే సాత్యకిం బ్రభూతబలముతోన్ 178

వ. అట్లయిన వీఁ డభిమన్యుపోయినపోకం బోవునది నీకు విజయంబునకుఁ గారణం బగు వీనిం బలువురు సుట్టు ముట్టుట యొఱంగ నేని వివ్వచ్చుండు వచ్చు నతం డెఱుంగ కుండ నక్కడ నిలువరించి పోరం జాలుబల్లిదుల నట పుచ్చువలయు

నసుటయు నమ్మనుజవిభుం డిగి లెస్స [1]కర్జం బని గాంధారపతిం గనుంగొని నీవు పదివేలేనుంగులు నన్నియరదంబులుం గొని దుశ్శాసనసుబాహుదుష్ప్రధర్షణ దుర్విషహులు దోడుగాఁ గ్రీడిపై నడచి కయ్యంబు సేయు మద్దిక్కునం దక్కిన పాండవులు నున్నవా రయ్యన్నదమ్ములం బొదివి గెలువు మనిన నతం డమ్మెయికిం జనియెఁ దదనంతరంబ 179

క. చేయఁ గలరథికులును రా,ధేయుఁడు బలయుతము గాఁగఁ దెప్పదెరల శై
నేయుపయిఁ గవిసి బహువిధ, సాయకములు గురిసి రధికసంరంభమునన్. 180

వ. అతండునుం గోపాటోపంబున 181

క. కరులకరంబులు హయముల, శిరములు రథసంచయంబు చెక్కులును సమి
ద్ధరఁ గప్పి క్రమ్మఱఁగ నె,త్తురుటేఱులు వఱపి వానిఁ దోలఁగం ద్రోచెన్. 182

క. శినివరునద్భుతవిక్రమ,మున కోర్వక కలఁగఁబడినమొనఁ గనుఁగొని నీ
తనయుఁడు దనయరదము నా,తనియరదముమీఁద నత్యుదగ్రతఁ బఱపెన్ 183

వ. అయ్యిరువురు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయునెడ నాశైనేయుండు 184

క. తురగముల సూతుఁ జంపినఁ, గురుపతి పొలివోక యతని [2]గురుసున నేయం
గర మలిగి ధనువు దునుముడు, బరవస మఱి యొరునితేరిపైకిం బోయెన్. 185

వ. ఇవ్విధంబున. 186

తే. [3]పలి గలంగ శైనేయుఁ డబ్బలము బాణ,నిహతిఁ దూలించె నక్కడ నీమఱంది
యడరియర్జునుతో విస్మయావహముగ,నాహవము సేసెఁదగుసహాయంబు కలిమి. 187

చ. అతనిసుతుం డులూకుఁడు నుదగ్రతఁ గృష్ణునిమేనఁ బార్థుపై
శితశరకోటి నించి విలసిల్లఁగ సౌబలుసూతుఁ జంపి యు
ద్ధతిఁ దురగంబులం దునిమి తత్తనచాపము ద్రుంచె నన్నరుం
డతఁడు దనూజుతేరిపయి కాత్మ చలింపఁగఁ బోయి వెండియున్. 188

తే. వాఁడుఁ దోడ్పడఁ గడఁగి విప్వచ్చు నేసె, నతఁడు వారల నేడ్పడునట్లు గాఁగఁ
గడఁక గలయోధవీరులు బడలువడఁగ, బలము సెడిపాఱఁ దనవింటిబలువుసూపె.

వ. ఇట్లు విప్వచ్చుండు పేర్చినయాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 190

క. తఱిమి గురువింటిగొనయం, బఱిముఱిఁ దునియంగ నేయ నతఁ డాతని నే
డ్తెఱ నొండువింట నేసిన, నుఱక తునిమె నాతఁ డమ్మహోగ్రశరంబుల్. 191

వ. వెండియు నాచార్యుం డేయుసాయకంబులు ద్రుంచుచు నంగంబులు నొంచుచు మిగిలి మార్గణజాలంబుల సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించె నట్లు సాత్యకి సవ్యసాచిధృష్టద్యుమ్నులచేతం గలయం గలంగి కౌరవానీకంబు గాందిశీకం బగుటయుఁ బాంచజన్యదేవదత్తాదిశంఖరవంబులు సెలంగం బాండవబలంబులు గూడికొని వెన్నడిం గవిసినం గని భీషణరోషాతిరేకవిధేయుం డయి రాధేయుండు.

1 తలం పని. 2 గురు నన; గురు నఱ. 3 పలి గలంచి సాత్యకి నీదుబలము.

మ. తలలుం జేతులుఁ గాళ్లునుం దనువులున్ ధాత్రీస్థలిం బెక్కుతి
ట్టలు గావించి రథప్రతానములు ఘోటశ్రేణులున్ వారణా
వలులుం గీడ్వెర సై పడం దఱిమి దుర్వారైకదర్పోద్ధతిం
జలముం జేవయుఁ జూపె నుద్భటభుజాసంరంభరౌద్రంబుగన్ 193

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి నొంచినం బఱిపఱి యై పఱచునవ్వాహినుల వెనుకొను నాసూతనందనుం జూచి తలంకి ధర్మతనయుం డర్జునునితో ని ట్లనియె. 194

క. నడురేయి తీవ్రభానుఁడు, పుడమి వెలసె ననుతలంపు పుట్టించుచు ను
గ్గడు వగు తేజంబున వెలిఁగెడుఁ గర్ణుఁడు బాణరుచులు గిఱిగొన దెసలన్. 195

ఆ. ఇట్లు దఱిమెనేని యిప్పుడ యీతఁ డీ, ద్దిక్కువారి నెల్ల నొక్కయెత్తు
గాఁగఁ బిలుకుమార్చుఁ గావున నెమ్మెయి, నైనఁ బ్రతివిధాన మాచరింపు. 196

వ. అనిన విని యతం డచ్యుతు నాలోకించి రాధేయురభసంబున కిమ్మోహరం బోహటించిన భూపతి భీతుం డయ్యె భారద్వాజుండును బైకొని యొక్కవలన మొనలఁ దెరల్చెడి నే నదల్చి యిక్కర్ణు నుక్కడంచి యక్కుంభసంభవుసంరంభంబు వారించెదఁ దేరు నడపు మనుటయు నద్దనుజమర్దనుం డతని కి ట్లనియె. 197

క. వినుము నిశాసమయంబున, దనుజులకుం జేర్చు బాహుదర్పము శౌర్యం
బును గావున హైడింబుం, డనిఁ గర్ణుని నోర్చుఁ బనుత మతని నతనికిన్. 198

వ. అని వెండియు. 199

క. మన మంతకు వేఱొకదిక్కున నడతము భీమసుతునకును మాయలుఁ బెం
పొనరినదివ్యాస్త్రంబులు, ననేకములు గలవు వలవ దనుమానింపన్. 200

వ. అని చెప్పి ఘటోత్కచుం బిలిచిన నతండు సన్నాహసంరంభమూర్తిస్ఫూర్తి మెఱయం జనుదెంచి పని యేమి యనుటయు. 201

ఉ. పాండవసైన్యముల్ సెదరి పాఱెడుఁ గర్ణునిచేత నొచ్చి యు
ద్దండత నీదుశౌర్యమును దర్పము నేర్పడ నిల్వరింపు మీ
తం డని రాత్రి నీకుఁ గడుఁదక్కువ దండ్రులకున్ జయంబు పు
త్త్రుం డొసఁగంగఁ గాన్పు మహి రూఢికి నెక్కదె గెల్వు మీతనిన్. 202

ఆలంబుసుండు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట.

వ. అనియె ధనంజయుండును దదనురూపంబు లైనయాలాపంబుల ననుమతి సేసినం గడంగి ఘటోత్కచుండు గర్ణుదెసకుం గవిసె నట్టియెడ జటాసురసుతుం డగు నలంబుసుం డేతెంచి కురుపతిం గాంచి నాకుఁ బాండవులదెసం బూర్వవైరంబు గలదు నీకును బ్రియంబుగా వారిని వారివారిని వధియించెద నని పలికి యతండు ప్రీతుం డై యభినందింప నాసూతనందనుం గలసి తలకడచి హిడింబానందనుం దాఁకిన దారుణరణం బయ్యె నయ్యిరువురును వివిధవిశిఖస్ఫురణంబుల నొండొరు

లఁ దెరల్పంజాలక రథికు లగుట యుడిగి మాయలకుం జొచ్చి మహోరగ గరుడాకారంబులను వారణకంఠీరవరూపంబులను రవిసైంహికేయాకృతులను మేఘమారుతమూర్తులను మఱియు బహువిధవికారాకారంబులను జూపుచుం బోరి యేపునం గదిసి బాహాబాహిం బెనంగునపుడు మేనులు బెరసిన నాభీమనంద నుండు. 203

క. పట్టి బలువుగ జటాసురు,పట్టిం బడవైచి యురము పాదమునఁ గడుఁ
బిట్టుగఁ ద్రొక్కి యతనితల, యట్టకుఁ బాయంగఁ జేసి యార్చెం బెలుచన్.204

ఆ. ఆర్చి నెత్తు రుట్ట నమ్మస్తకము వట్టి,కొని యతం డుదాత్తఘోరభంగి
భ్రమరి వాజి కురునృపాలకునరదంబు,నందు వైచి యిట్టు లనియె నధిప. 205

క. కొను మదె నీమిత్త్రునితల, విను మిట్టుల మాఱు లేనివిక్రమమునఁ గ
ర్ణునిఁ ద్రుంచెద వరుసం బోరి,గొనియెద విను భీమసేనుకొడుక నెఱుఁగవే. 206

వ. అని పలికి యసురవరుం డరుణం బగుతనయరదం బెక్కి గృధ్రకేతనంబు గ్రాల నీలోన్నతం బయినతనరూపంబున కనురూపం బైనదంష్ట్రాయుగళంబును బింగళోద్బద్ధజటాకేశకలాపంబును భీషణంబులుగాఁ గనకభూషణంబులకతంబునఁ దటిల్లతావికటం బగునంబుదంబుకైవడిఁ గర్ణుపయిం గవిసి ఘనశరంబు లేయ నతండును జండభంగి నెదుర్కొని నిశితనారాచంబులఁ గప్పె నిప్పురుసునం దలపడి యమ్మనుజదనుజులు మహాద్భుతకరం బగుసంగరంబు సేయునెడ వివిధాయుధ వ్యాపారఘోరవిచేష్టితవిగళితరక్తసిక్తంబులగునంగంబులయచలత్వంబున గైరిక గిరి ద్వయంబుచందంబున నొప్పిర క్కొక్కొవదక్కువలు లేక పోరిపోరి రాధేయుం డొక్కదివ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది భైమసేని ప్రత్యస్త్రంబున నడంచి [2]మాయసైన్యం బడరించిన నమ్మాయాసైన్యంబుసాయకశూలముద్గరాదిహేతి వ్రాతంబులును [3]బలలవర్షంబులునుం గురియం గురువాహిని గలంగి పాఱిన నాసూతసూనుం డొక్కరుండును నవష్టంభవిజృంభణంబు మెఱయ నిలిచి మహా నీయాస్త్రబలంబున నమ్మాయ మాయించుటయు హైడింబుండు చక్రంబు వైచి నం జక్కడిచె గద నిగిడించిన మగిడించె గగనంబున కరిగి తరుపాషాణపటలం బులు వరఁగించినం దునిమి ధరం దొరఁగించె మఱియు రథికత్వంబునం గడం గిన నయోధ్యాధవరుండు దురగసారథిసహితంబుగా రథంబు శకలంబులు నేసి యతనితను వేదువెఱిగిన లెఱుంగుగా మెఱుంగుటమ్ములు గిరిగొల్పినం గెరలి యన్నిశాచరనాథుండు. 207

సీ. మాయాముఖంబున మార్గణజాలంబు ద్రావఁ గర్ణుం డది వ్రయ్య నేసి
చెలఁగిన గడుఁ బెక్కుశిరములతోడి మహాకృతి నైకొన నదియుఁ దునుమఁ
జచ్చె వీఁ డని మనసైన్యంబు లుబ్బంగఁ బడియుండి వివిధరూపములు దాల్చి

1. ద్విలోకజటాకలాపంబును. 2. మాయాసైన్యంబున సాయక. 3. మసలవర్షంబులును.

[1]భంగించె నవియును ద్రుంగఁగ నేసినశైల మై తద్వ్రజసాయకమున

తే. సమసి రథికుఁ డై తనచుట్టుఁ జాతురంగ,మైనబల మేచి తలుమంగ నడరి దీప్త
భూరిశరముల నాసూతపుత్త్రు నొంచి, యెక్కు డై త్రుంచె నతనివి ల్లక్కజముగ.

వ. ఆసమయంబున బకునితోడంబుట్టు వగునలాయుధుం డనునసురేంద్రుండు వడ ముడివలనివైరంబు పెద్దకాలం బేనియు మనం బెరియింపం దఱి వేచికొనియుండి యన్నిశాసంగ్రామంబునకు ససైన్యంబుగాఁ జనుదెంచి దుర్యోధనుం గని త న్నెఱింగించుకొని యతనితో ని ట్లనియె. 209

ఆలాయుధాసురుండు ఘటోత్కచునతో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. భీమునిఁ దత్సోదరులను, భూమీశ్వర యిపుడ పట్టి పోరిపుచ్చెద ను
ద్దామత మ్రింగెదఁ గృష్ణుని,తో మిత్త్రగణంబుతోఁ సుతులతోఁ గూడన్ 210

వ. నీకును నీవారికిం గయ్యంపుటలజడి గా కుండునట్లుగా నరిసేన సమయించెద ననియె నప్పుడు ద్రోణద్రౌణికృపకృతవర్మమద్రపతిప్రముఖయోధవీరులు వెఱఁగుపడి చూచుచుండం బేర్చి హైడింబుండు గవిసినం గర్ణుదెస నఖిలజనంబులును నిరాశు లైరి సుయోధనుం డలాయుధు నాలోకించి 211

తే. భీమతనయుండు మాయపుఁ బెనఁకువలను,గర్ణునొప్పించుచున్నాఁడు గడఁగి వానిఁ
దాఁకి గెలువు నీ వనపుడు దైత్యవిభుఁ డు,దగ్రగతిఁ జని తాఁకె నాదైత్యవిభుని

క. అరదము మొదలైనసకల,పరికరములు రూపు నేపుఁ బ్రాయంబును న
య్యిరువురు దనుజాధిపులకు, సరియై యొప్పారెఁ జూడ జగతీనాథా. 213

వ. ఇ ట్లేపు మెఱయ నిరువురుం దలపడి పోరువారలం జూచి సూతసూనుండు మరుత్సూనుపయిం గవిసిన నతండు దనసుతుం డలాయుధుచేత నొచ్చునో యనుతలంపునఁ గర్ణునిం గ్రేడించి యమ్మేటిరక్కసునిమీఁద నాటోపంబున నడరుటయుఁ దదనుచరు లగునిశాచరు లనేకు లొక్కమొగి నతనిం బొదివిన నొదవిన కినుక నమ్ములగములు వఱపి యవ్వీరుండు వారిం బఱపిన. 214

తే. పోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుఁ డేయు
సాయకంబునఁ గొన్నింటిఁ జంచదస్త్ర
కుంతితంబులఁ గావించి కొన్ని యురము
నందు డిందంగ మెఱసె నయ్యసురవరుఁడు 215

క. భీముండు గద వైచిన నుద్దామగదా ప్రహతి నది యతండు సదిపి [2]యు
గ్రామేయవివిధవిశిఖ, స్తోమంబుల నతని నొంచె దుర్జయలీలన్. 216

వ. నిజబలంబులం బురికొల్పిన నవి పాంచాలసైన్యంబుల బడలువఱిచె నప్పుడు శౌరి సవ్యసాచిం జూచి రాత్రియుద్ధంబున రాక్షసులు పేర్చిరి వీరి మరల్ప నకులసహదేవ సాత్యకిప్రభృతుల నియోగింపుము కర్ణుదెసకు శిఖండిధృష్టద్యుమ్నప్రముఖులం బనుపుము గురువిప్రాపున నురవడించునరపతుల నీవు నిలువరింపు మను నేడ నలా

1 భంగించి యవియును బ్రద్దంగఁ జేసె. 2 మహా, భీముని పైనవిశిఖ.

యుద్ధుం డనిలతనయుధనువు దునిమి యతండు వేఱొక్కవి ల్లెత్తికొనుసందున సారథిరథ్యంబుల నోలనేసినం బొలివోవక యబ్బలుమగండు గదాహస్తుండయి కొదకొని వాఁడును గదగొని మార్కొని ఘోరంబుగాఁ బోర గదలు దుముఱగుటయు రథావయవంబులుఁ గరిదంతంబులు లోనుగా [1]దొరకొన్నవియ సాధనంబులుగా నొండొరుల నొప్పింపం దొడంగిన. 217

క. కని హరి గర్ణునితోడం, బెనఁగుఘటోత్కచునిఁ బిలిచి భీముఁడు వల ది
ద్దనుజుని మర్దింపుము నీ, వన నాతం డతని విడిచి యతనికిఁ గవిసెన్. 218

క. నకులాదులు నాదైత్య, ప్రకరంబుఁ దెరల్చి రేఁచి రాధేయుఁడు నే
లకుఁ గోలకుఁ దెచ్చెను సోమకుల శిఖండ్యాదిరథికమర్దనుఁ డగుచున్. 219

వ. ఆవిక్రమంబు వీక్షించి సన్నద్ధుం డయి సమీరనందనుం డాసూతనందనుం దలపడినం దోడ్పడి నకులాదులు నానాస్త్రంబులు గురిసిరి కిరీటి పాంచాలురం గూర్చికొని కుంభసంభవసైన్యంబుఁ బొదివి సమయించుచుండె నలాయుధుండు ఘటోత్కచునిం బరిభుపాతనంబున నోలం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు. 220

క. గద ద్రిప్పి వెట్టు వైచిన, నది రథ్యంబులను సూతునరదము నీడముం
జిదురుపలు నేయ నతఁ డం,బుదమై గర్జిల్లె నభము బూరటిలంగాన్. 221

వ. ఇట్లు మాయ గైకొని నెత్తుపసోనతోఁ బిడుగులు వడం జేయ వాయుతనయతనయుండును దివి కెగసి తనమాయ నమ్మాయ మాయించినఁ గ్రమ్మఱ బకభ్రాతభూచారి యయినఁ దోడన హైడింబుండును డిగ్గిన నయ్యిరువురకుం దరువులఁ బాషాణంబుల భీషణం బగురణంబు వాలిసుగ్రీవసమరసమం బై చెల్లె మగుడ వివిధాయుధంబుల నాయోధు లాయోధనంబు నేసి రట్టియెడఁ గరవాలంబు గొని మదంబునఁ గవిసినచో ఘటోత్కచుం డలాయుధుం దలవట్టి బలువిడి నిలం బడఁ దిగిచి మెడ దెగవ్రేసి యార్చినం బేర్చినపాండవబలంబులఁ దూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగె నప్పుడు. 222

క. పటుగతిఁ జని కురుపతిముం,దట వైచెం జేత నున్నతలరౌద్రంబు
ద్భటముగ ఘటోత్కచుం డు,త్కటశోకము వొంది రతఁడుఁ దత్సైనికులున్.

క. మును బకునసుజునివలనం, దనతమ్ములు దాను బ్రదుకఁ దలఁచి యతఁడు స
చ్చిన విభుఁడు భీమసేను ప్రతిన పారం బెద్దయు నని మదిం దలఁచె నృపా. 224

వ. అట్టియెడఁ గర్ణుండు కౌంతేయసైన్యసంతానంబు నానాస్త్రఘట్టనంబుల [2]విఘటితంబు సేయుచున్న నవ్వాయునందననందనుండు నిజస్యందనం బెక్కి యుక్కుమెఱయం దలపడియె నయ్యిద్దఱుం బెద్దసేపు శరపరంపరల సరిదై సంగరంబు సేసిరి పదంపడి రాధేయుండు రథ్యంబులం జంపిన రథసమేతంబుగా నాఘటోత్కచుం డదృశ్యుం డైన నీసైనికులు దల్లడిల్లి యెక్కడ వచ్చి యెవ్వారి నేమి

1 చే దొరకొనవియ. 2 విఖండితంబు.

సేయునో యనుచు మేనులు వడంక నలుగడలుం గనుంగొనుచుండిరి హైడింబుం
డును మహాంబుదంబుచందంబునఁ జదలం దోఁచి మెఱయుచు నుఱుముచు బాణ
కృపాణముసలముద్గరకుంత తురికాది హేతివ్రాతంబులు వర్షోపలపటలంబులుం
దొరఁగింపం దొడిదానవులు మొగిళ్లయి యొక్కమొగి నట్లచేయ నాసూతసుతు
నకుం బ్రతివిధానం బాచరింప నలవిగామిఁ గౌరవబలంబున రథంబులు గజంబులుఁ
దురంగంబులుఁ బ్రెళ్లను గూలను డొల్లను దొడంగె [1]నొండుగడకుం గడంగు
తలంపులు దక్కి తలలు గుట్టికొని యుండి యోధులు భగ్నాపరభాగులై పడం
జొచ్చి రప్పుడి ద్దెసవా రెల్ల నాఖండలప్రముఖబృందారకులు పాండునందనులకుం
దోడ్పడి యిట్లు సేసెద రనువగ వెగడంది కలంగంబడి రయ్యవసరంబున. 225

శా. ధీరత్వం బొకఁడుఁ సహాయముగ రాధేయుండు దివ్యాస్త్రసం
చారోల్లాసము సూపెఁ జూపుటయు రక్షస్సంచయానేకమా
యారూపావలి భాస్కరాంశుల నదృశ్యాకారమై పోవునీ
హారంబుం దలఁపించుచున్ విరిసె [2]నేనాశ్చర్యముం బొందితిన్. 226

చ. మగుడఁగ దానవప్రవరుమాయ సమంచితదివ్యబాణశ
క్తి గుదియఁ జేసి తొంటితనతీవ్రత గైకొని నీదుసైన్యముల్
బెగడు వడన్ మదించి యతిభీమసముద్ధతి నింక నెమ్మెయిం
దెగఁ డనుభీతి యోధులమదిన్ జనియింపఁగ నాక్రమించినన్. 227

వ. వార లందఱు సూతనందనుం జూచి యాతండు గలంగమికి నచ్చెరు వందుచు
నగ్గించి యతని నుద్దేశించి యిన్నిశాచరుం డిందఱ సమయింపకుండం గాచి
కొనుము నీవును బ్రదుకు మాఖండలుండు గవచకుండలంబులు గొనునప్పుడు
నీకు నొసంగినమహాశక్తి యింక నెన్నఁటికి భీమార్జునులు నిన్నేమి సేసెద రిప్పుడు
బ్రదికిన మఱి చూచికొంద మప్పరమసాధనంబు వీనిమీఁదం బ్రయోగింపు
మనునెడ నారక్కసుం డామేటిమగని గిటడంచువాఁడై యాటోపంబునం
గదిసి తదీయరథ్యంబులఁ బటుగదాపాతంబునం బొలియించె న ట్లవ్వీరుండు
విరథుం డగుటయుం దఱిమి యద్దనుజుండు గదాంతరపాతాభితాడితుం జేసిన
[3]నోసరిలి యతం డాసైనికులయాలాపంబులు నాలించి తనకుఁ జావు దప్పించు
కొన నది దప్ప నొండుపాయంబు లేమిం జేసి. 228

కర్ణుఁ డింద్రదత్తం బైనశక్తిచేత ఘటోత్కచునిం జంపుట.

ఉ. వైరివినాశనక్రియకు వాసవుఁ డిచ్చిన నుంచి యున్నయా
ఘోరపుశక్తి నాలుకలు గ్రోయు మెఱుంగులు ప్రజ్వరిల్ల ఘం
టారవ మభ్రవీథి నిగుడం దగఁ గేల నమర్చి పేర్చి య
వ్వైరిపైఁ బూఁచినం దలఁకి వాఁడు మహోన్నతఘూర్ణితాకృతిన్. 229

1 నొండుగడకుంకలు. 2 నత్యాశ్చర్యముం బొందఁగాన్. 3 నోసరి; నోసి.

తే. తెరలిపాఱఁగఁ దలఁచుచో దృష్టితోడఁ, గూడికొనుముష్టి మృత్యువుతోడఁ బుట్టు
వనఁగఁ జాలున ద్దివ్యసాధనము వైచె, గగనతలమున భూతసంఘములు మ్రోయ
వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు మహోగ్రంబుగా వైచిన. 231
క. మును మాయ మ్రింగి దనుజేంద్రు నియురము పగిల్చికొనుచు దుర్భరగతి వీ
పున వెడలి శక్తి యెగసెను, [1]వినువీథికి నుడుగణంబు వెలుకం బాఱన్. 232
వ. అప్పుడు. 233
క. సోలుచు బోరగిలం బడి, నాలుక వెడలంగఁ బెట్టి నడుము గఱచుచుఁ గా
లాలలు గ్రమ్మఁగ రక్షఃపాలుఁడు వికృతాస్యుఁ డగుచుఁ బ్రాణము విడిచెన్.
వ. ఇట్లు ఘటోత్కచుండు పడిన మనసైన్యంబున శంఖభేరీస్వనసహితంబు లగు సింహనాదంబులు సెలంగె నీపుత్త్రుండు బంధుమిత్త్రసమేతంబుగాఁ బ్రమోదంబు నొంది సూతనందనుం గౌఁగిలించి తనయరదం బెక్కించికొని యుల్లసిల్లె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె 235
క. [2]బలుమాయాబలబాహా,బలములు గలవాఁడు భీముపట్టి పడిన న
గ్గల మగుశోకముఁ గోపము, [3]నలఁచుం బాండవుల నెట్టు లైరొకొ వారల్. 236
వ. అని యడిగిన నమ్మహీపతికి నతం డిట్లను నట్లు మృతుం డైన హిడింబాసుతుం జూచి కౌంతేయు లత్యంతదీనమానసు లై కన్నీరు గడలుకొన నడలునఁ గుందిరి గోవిందుండు ప్రమోదంబు నొంది సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి పగ్గంబులు నొగల ముడిచి మందమారుతాందోళితం బగుమందారంబుచందంబు దోఁప నర్తించుచు నరదంబునడిమి కరిగి కిరీటిం గౌఁగిలించికొని వీఁపప్పళించి వెండియు నార్చిన నాతం డయ్యుపేంద్రు నుపలక్షించి. 237
ఉ. చచ్చె ఘటోత్కచుండు మనసైన్యము లెల్లఁ గలంగి నల్గడ
న్విచ్చుటఁ జూచి యేము వగ నెక్కొన వందెద మిప్పు డెమ్మెయిన్
వచ్చెఁ బ్రమోద మెట్లు గరువంపుఁజరిత్రము దక్కి లాఘవం
బచ్చుపడం జెలంగెదు మహాపురుషా యిది యేమి సెప్పవే. 238

కృష్ణుండు ఘటోత్కచుండు పడఁ దాను సంతసించుటకు నిమిత్తం బర్జునుతోఁ జెప్పుట

వ. అనుటయు నయ్యచ్యుతుం డతని కిట్లను నింద్రుండు గుండలంబులు గొనుచుండి కర్ణుని కిచ్చినశక్తి యతనికడ నున్నంతకాలంబును నిన్ను బ్రదికించుట దుష్కరంబని తలంచుచుండుదు నేఁడు హిడింబానందనుమీఁద నది పోయినం బ్రమోదంబు నొందితి నాసూతనందనుం డది సేత నుండెనేనిఁ జక్రగాండీవధరుల మై మనమిరువురముం గవిసితి మేనియు జయించు నతండు దేవసన్నిభుండు దివిజపతి వేఁడినఁ గవచకుండలంబులు వికృత్తంబులు సేసి యిచ్చుట వైకర్తనుం డనం

---

1 వినువీథిని నుడుగణంబు వెలువెలఁబాఱన్; వినువీథి నమర్త్యగణము వెలుకం బాఱన్.
2 బలమాయాబలబాహా. 3 నలఁచుఁగఁ బాండుసుతు లెట్లు.

బరఁగె నీకై మీతండ్రి యిట్లు సేయఁ డయ్యెనేని వాని కెదు రెవ్వరు కవచ
కుండలవిహీనుం డై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు
లేమిం జేసియు నింక నీకు గెలువ వచ్చు నిట్లు యేకలవ్యశిశుపాలజరాసంధాదుల
నీక కా కొక్కొక్క తెఱంగునం బిలుకుమార్చితి నిత్తఱి వార లున్నఁ గౌరవ
పతి వారలం దెచ్చుకొను నమ్మువ్వురఁ గూడిన నెవ్వరికి నోర్వ రా కుండు
ఘటోత్కచుండును గిమ్మీరబకహిడింబులతోడివాఁడ ధర్మద్వేషంబును రోషం
బును గలిమిం జేసి యొక్కప్పు డొప్పమి వచ్చుం గావున నద్దానవులయట్ల వీని
పొలిసిపోకయు నా కభిమతంబు వీఁడు రావణునట్టివాఁ డగుట నిపుడు సావ
కుండెనేనిఁ బదంపడి నాకుం జంపవలయు నిది సంతోషకాలంబు గాని శోక
సమయంబు గాదు మన మొనలు గలంగెఁ గురుబలంబు పైకొనియెడు నీవుఁ
దెలిసి యుత్సాహంబు వాటింపు మనియె నని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజ
యుదిక్కు మొగం బై. 239

చ. ఒకనిని జంపి యిట్లు సనునుజ్జ్వలశక్తి నెఱింగి కర్ణుఁ డే
టికి నరుమీఁద దాని నిగిడింపక యిన్నిదినంబు లప్రయో
జకముగఁ జేసెఁ గయ్యము భుజాబలశాలి నరుండు వడ్డఁ బో
రికి మఱి యుత్సహింపఁ గల రే పెఱవారలు సూతనందనా. 240

క. పిలిచికొని రైనఁ బార్థుం, బొలియింపఁడ శక్తి నతఁడు [1]పోరికి నెవ్వా
రలు రమ్మన్నను వ్రత మయి, తలకొని చనుఁ గర్ణుఁ డేల[2]తప్పం జేసెన్. 241

వ అని వెండియు 242

తే. నాతనూజులు దుర్బుద్ధు లీ తెఱంగు, నీవుఁ దలఁపవ యాశక్తి నీరజాక్షుఁ
డొడిచికొనియె నో మొఱకు చేసున్నతియయ్య, పండు వెసనాఁచికొనిన నేర్పరియుఁబోలె.

వ అనిన నమ్మహీపతికి సంజయుం డి ట్లనియె 244

తే. శాత్రులీపని కర్ణుతో రాజు ననుజ,సమితియును నేనుఁ దగఁ జెప్పుదుము నరేంద్ర
యతఁడు లెస్సగ విని యెల్లి యక్కిరీటి,సచ్చుఁ బటుశక్తి నని బాసయిచ్చు మాకు.

వ. ఏము వెండియు నాకర్ణునితో ని ట్లందుము విష్వచ్చుండు సచ్చినం దక్కటిపాండ
వులం దొక్కనిఁ బద్మనాభుండు పట్టంబు గట్టుం గావున ననర్థమూలం బగున
మ్మాధవుండు దెగిన జగతీరాజ్యంబు మనకు దక్కు నింద్రదత్తం బయినశక్తి
నతని సమయించుట గార్యంబు. 246

క. అని చెప్పినయమ్మాటలు, విని యెల్లవిధములఁ గృష్ణవిజయులలో నొ
క్కనిఁ బొరివుచ్చెదఁజూడుం,డనుచుఁ జనుఁ సూతసుతుఁ డహంకారముతోన్.

తే. వినుము వేగిన సంగ్రామమునకుఁ బోయి,నప్పు డక్కర్ణునకు మాకు నందఱకును
దోఁప దాబుద్ధి వెండియుఁ దోఁచుమఁగిడి, వచ్చి శిబిరంబు సొరఁగ దైవంబుకతన.

క. దైవం బన వే ఱొకండు గలదె కృష్ణుండ యది యె ట్లనిన న ట్లర్జునుని బోధించు

1 [illegible]. 2 తప్పం [illegible]. 3 [illegible]

నప్పుడు సాత్యకి శౌరితో నాసూతసుతుం డిశ్శక్తి యిన్నిదినంబులు ధనంజయు మీఁదఁ బ్రయోగింపమికిఁ గారణం బేమి యని యడిగిన నతండు. 249

తే. వానివారెల్లనీపని వాని కెపుడుఁ,గఱపుదురు వాఁడుఁ బూన్కిమైఁ గడఁగి వచ్చుఁ
దాఁకుదల నేను వార లందఱును మఱచు, నట్లు సేయుదు నరునకునై కుమార.

వ. అని పలికి ధృష్టద్యుమ్నాదులం జేర్కొని యాతనిం గలపికొని సాత్యకి నుద్దేశించి. 251

క. మీరును బ్రాణములుఁ ద్రిలో,కీరాజ్యము నాదుబుద్ధికిం బార్థుక్రియం
గూరిమికిం బాత్రంబులె, యీరేయి గదా సుఖంచి యే నిద్రింతున్. 252

వ. అని చెప్పె నట్లు గావున మనకుఁ బశ్చాత్తాపంబు వలవ దనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు మీరు దైవోపహతుల రమ్మహాశక్తి దృణీభూతుం డగుఘటోత్కచు నకుం గా పమ్మయ్యె నింక మీ వారెవ్వరు నెప్పరుసున బ్రదికెదరు చేయునది లే దట మీఁదివృత్తాంతంబు సెప్పు మనవుడు నజ్జనపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 253

తే. భీమనందనుచావునఁ బ్రేముడించి, ధర్మతనయుండు బాష్పాంబుధార లడర
మేను డిల్లంబుగాఁ దేరిమీఁద వివశుఁ,డగుచుఁ జదికిలఁబడుటయు నచ్యుతుండు

వ. రయంబునం జని కరంబులం బొదివి యతని నాలోకించి. 255

క ప్రకృతిజనునట్టు లిమ్మెయి, వికృతిం బొందంగఁ దగునె విను మిట్లయినం
జకితం బగు నీసైన్యము, సకలము లెమ్ముత్సహింపు సమరంబునకున్. 256

వ. నీవు వహించుగురుభారంబు దలంపక యింతయలంత నొందిన జయంబు నేకుఱునే యనిన నతండు గన్నీరు కరతలంబున నొత్తికొని మెత్తనిమాటల ఘటోత్కచుగుణంబులు గణుతించి కామ్యకవనంబునను గంధమాదనయాత్రను దమకుం జేసినసాహాయ్యం బుగ్గడించె వాఁడు నాకు భక్తుం డేనును సహదేవు కంటెను వానికిం గూర్తు నట్టిపట్టి లే కున్న నాకు శోకంబు గా కుండునే యని తత్ప్రీతివీరుని దెసకు నెలసిన యంతరంగంబు రోషాక్రాంతం బగుటయు నిక్కుమారు నిట్లు నేసినయీదుర్జాతుండ కాఁడె మున్ను నభిమన్యువిల్లు నఱికి చిక్కుపఱచి యబ్బాలునిం బలువురచేతఁ జంపించె నప్పుడు దవ్వుల నున్నసైంధవుని సవ్యసాచి సమయించె నది దానికి మాఱుగా దీరెండు క్రూరకర్మంబులకుఁ గర్ణునిఁ గడికండలు సేయక శాంతిం బొంద నేర్తునే యని బిగువుకొలుంగునం బలికి దిగ్గన లేచి యాద్రోహికి నిన్నయు నేఁడును దోడ్పడినద్రోణుం దెగటార్పవలయు నప్పనికిఁ బావని వోవు నే సూతసూనుం డున్నెడకుం బోయెద నని శంఖంబొత్తి చాపంబు వుచ్చికొని రథంబు నడప సూతు నియమించి చనుచుండె నప్పు డచ్యుతుండు దమతేరిపైకి వచ్చి విభ్రాచ్చు నీక్షించి. 257

క. తనచేతన సూతసుతుం, దునుముదుఁ గా కనుచు నలుకతోడ రయమునం
జనియెడు ధర్మసుతుం డీ,తని నూరక చూచు చునికి దగునే మనకున్. 258

ఆ అని రథంబు వెలుచఁ జన నిచ్చె నట్లు క్రో,ధాంధవృత్తి నరుగునవ్విభునకు
సమ్ముఖంబు గాఁగ సత్యవతీసుతుఁ, డరుగుదెంచి కరుణ నాదరించి. 259

వ అతండు ప్రణతుం డైన దీవించి యి ట్లనియె. 260

సీ అనిమిషనాథుఁ డిచ్చినశక్తి యర్జును సమయింపఁ గర్ణుండు సంగ్రహించె
నది యున్న దాన నయ్యాపద వాటిల్లె నేని నయ్యలఁత సహింప వశమె
యీఘటోత్కచునకు నింతియ కాల మై యానెపంబునఁ దెగటాఱెఁ జూవె
యిట్లు మే లిది యైవ మిచ్చినదురితనిస్తారంబు [1]నీ కింత దలఁచి నీవు

ఆ సంభ్రమంబు దక్కి సైన్యంబు దోడ్పడ, మనుజపతులఁ దమ్ములను సుహృజ్జ
నములఁ గూర్చికొని రణంబు సేయుము కురు, ప్రతతితోడ నీదుబలము మెఱయ.

క. కలఁక యుడిపి చిత్తము నిర్మలధర్మోదాత్తముగ నమర్చి నెగడు మె
వ్వలనఁ గలుగు ధర్మం బ, వ్వలనికి జయమంగళము లవశ్యముఁ గలుగున్. 262

వ. అని హితోపదేశంబు సేసి 263

క. విను మే నగుదివసంబున, నినుఁ బొందు ననూనమేదినీరాజ్యశ్రీ
యనుమాన మేమియును లే, దని గ్రక్కున మునీంద్రుఁ డరిగె నరేంద్రా 264

వ. ఇ ట్లమ్మహాముని సనుటయు సావధానుం డై పాండవాగ్రజుండు ధృష్టద్యు
మ్నుం గనుంగొని గురునిపురోభాగంబునఁ గౌరవసేన భీమసేనుండు దాఁకి
తెరల్చుచున్నవాఁడు నీ వక్కుంభసంభవుసంరంభంబు మాన్పుము తద్వినాశం
బాచరించుటకయి యనలంబున జనియించినవాఁడవు శిఖండిప్రముఖ పాంచాల
కుమారులంగొని యరవాయి గొనక యడరు మని పలికి కెలంకుల నున్ననకుల
సహదేవ ద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయశైనేయకేకయుల నాలోకించి మీరును
ఫల్గునపురస్సరంబుగా ద్రోణవధంబునకుం గడంగుఁ డనుటయు 265

క. వారలు దమతమబలములుఁ, దారును గవియుటయు నత్యుదగ్రత గురుఁ డ
వ్వీరానీకము మార్కొని, పోరికిఁ దనసైన్యసమితిఁ బురికొల్పి తగన్. 266

వ. బరవసంబు వాటించె గురువిభుండును గోల్తల సేసె నప్పు డిరుదెఱంగులవాహి
నులును దగ యెత్తి తూలం జొచ్చె నీసైనికులు దప్పియు నిదురయుం గవిరి
మేను లలయం [2]గొంపలంపడి రెల్లవారికి నాత్రియామ సహస్రయామ యయి
తోఁచె నట్లైనను నిజధర్మంబు [3]ప్రతిపాలింప నడరి పెనంగుచుండిరి నిద్రాపరవశ
త్వంబున దివియలవారును హీనప్రయత్ను లైనం దమంబు గవియం దొడంగె
నట్టియెడం గునికి కునికి యాయుధంబులు వడ విడుచువారును వాహనంబులు

---

1 మీా కింత; మీాఁ దింత. 2 పుతంసపడి. 3 ప్రతిపాలించునట్టి పెనఁకువం బెనఁగుచుండిరి.

వ్రాయినట్లు పోవం దెరలువారును జొక్కునం దమవారిం దామ యెదిరి
పొడుచువారును మఱియు ననేకప్రకారంబు లగువికలసంచారంబుల గాసియగు
వారును నగుటయుం గని గాండీవి యిరువాఁగు నుద్దేశించి యెలుంగెత్తి. 267

క. అడరెడునిద్రాభరమునఁ, గడు డస్సితి రెల్లవారుఁ గలచను జాడ్యం
బెడలఁగఁ[1]జొక్కుమడుపుఁడి,ప్పుడ చంద్రుఁడు వొడుచువెండిపోవుటయొప్పున్.

వ. అనిన విని మనవార లందఱు నట్లు మే లని కర్ణదుశ్శాసనులయనుమతి వడసి విశ్ర
మించిరి పాండవసైన్యంబును విశ్రామంబుఁబొందె గగనంబున దేవగణంబు ధనం
జయుధర్మజ్ఞత్వంబు ప్రస్తుతించె నయ్యవసరంబున 269

ఆ. కరుణ గలవు మమ్ము గారవంబున సుఖా,న్వితులఁ జేసి తనఘ నీకు సురలు
వరము లెపుడు నిచ్చువారు గావుత మనో,రథముఁ బొందు మమరరాజతనయ

క. అని యక్కౌరవసైన్యము, జనములు సంప్రీతి సవ్యసాచికిఁ బలుదీ
వన లిచ్చుచు నాతనిఁ గీ,ర్తన సేయుచు నిద్రవొందె ధరణీనాథా 271

వ. ఆసమయంబున నుభయబలంబులయందును 272

క. తరుణులకుచములపై రతి,పరవశులై యొఱగుపతులపగిది సమరసం
భరితశ్రమమున నిద్రిం,చిరి కరికుంభములఁ జెంది చెన్నుగ జోదుల్ 273

క. తురగంబులపై నాశ్వికు, లరదంబులమీఁద రథికు లప్పుడు నిద్రం
బొరసిరి కొందఱు భూస్థలి, నిరవుగ సుఖనిద్ర సేసి రిట్లున్నంతన్. 274

సీ. నలువ చెందొవలఱేకులకు[2]నన్నువు వెట్టఁ గోరి కావించినగుళిక యనఁగ
నఖిలద్విజశ్రేష్ఠమగుచకోరచయంబుతపముసముల్లసత్ఫల మనంగఁ
జిగురుజొంపము నునుజిగియొప్ప నుదయాద్రిఁ బొలుపారునవకల్పభూజమనఁగఁ
బూర్వపయోరాశి పొంతఁ గెంజాయచె న్నొందవిన పవడంపుఁ[3]బొద యనంగ

తే. నరుణరుచిఁ దనమండల మతిశయిల్లఁ, బొడిచి దివిఁబ్రాఁకి దీధితు లడరఁ జేసి
యంత కంతకు నెక్కుచుసంతమసముఁ, గాలుకొననీక చంద్రుఁడు గ్రాలెనధిప 275

వ. ఇట్లు ప్రౌఢుండై కామినీగండపాండుచ్ఛవిం దొట్టి కుముదంబులకు జగన్నేత్రంబు
లకు నానందం బాపాదించుచుఁ జంద్రుఁడు మహేంద్రప్రముఖదిఙ్ముఖంబులలంక
రింపఁ గౌరవపాండవబలంబులు మేలుకని యాలంబునకుఁ దొడంగె నప్పుడు కురు
రాజు గురునికడకుం జని యతనియస్త్రవీర్యశౌర్యంబులగ్గించి యిట్టివాఁడవు నీకు
సరిగానివారిం బాండవులఁ బెద్దసేసికొని శిష్యత్వంబువాటించిపోటునకుం జొరక
తిరుగుట నాభాగ్యంబుచందంబుగాక నేనేమి సేయవచ్చు ననవుడు నతండు గనలి
యర్జునుండు శిష్యుం డని మన్నించియకాదె ఖాండవం బాఖండలుండు గోలు
పోయె ఘోషయాత్రఁ జిత్రసేనాదిగంధర్వులు నిన్ను విడిచి వలియం బాఱిరి
నివాతకవచకాలకేయాదులు వాలిసి రిది యేల వలవనిదురుక్తు లనుటయు

1 జొక్కుడుపుం డి,ప్పు. 2 పన్నువ; పన్నువ. 3 బోదె యనఁగ,

నమ్మనుజపతి గోపించి సంరంభంబుగా నక్కుంభసంభవుతో నీవు సవ్యసాచికిఁ జాలవేనిం జాలన కాకనిలువుము కొంతసైన్యంబు గొని నీయోపినవారితోడం బెనంగు మేనును దుశ్శాసనశకునికర్ణులు నాకవ్వడిం గూల్చెద మనిన నవ్వి యవ్వీరుం డట్ల చేయుం డిది గర్జం బిత్తెఱంగునన గెలుతురు గాని పొం డని పలికి వెండియు 276

క. కుడిచితి కట్టితి పెట్టితి, పుడమి సమస్తంబు నఖిలభోగంబుల నె
క్కుడు పేర్మి ననుభవించితి, తొడరుము వెఱపుడిగి పార్థుతోడఁ గుమారా 277

వ. అని యప్పాంచాలబలంబుదిక్కు పేరుక్కున నడచెఁ గౌరవపతియును బాండవుల వలనికి నురవడించె నిట్లు వేకువజామున సంగ్రామంబు సెల్లఁ బదంపడి దూర్పు నెత్తి నగుచు వచ్చె నప్పు డచ్యుతుం డర్జును నాలోకించి [1]రెండుమైల గండు మిగిలివచ్చి పోరెడునిమ్మూఁకల నన్నిటిని డాపట నిడి తఱుమవలయు నని యతం డొడంబడ నమ్మెయి నరదంబు నడపె భీముండును బరవసంపుమాటల బీభత్సునిం బురికొలిపె నివ్విధంబున గడంగినగాండీవిం బొదివి దుర్యోధన దుశ్శాసనశకుని కర్ణులు పెల్లేసిన నయ్యోధవరుం డందఱ కన్నిరూపులై యేట్లాడ నిరువాఁగును బెగసి [2]తలలు వట్టికొని పోట్లాడెఁ దదనంతరంబ 278

క. మొనలో నిలుపక యుత్తర, మునకై చని యేకతంబ మొనసినగురునిం
గని పాండవసైన్యము పులిఁ, గనినహరిణకులమునట్లు కంపము నొందెన్. 279

వ. ఇత్తెఱంగున నెఱి గలిగి యుద్దేసవారిం బిలిచిన నాసైనికు లచ్చెరువడువారును గోపించువారును గడంకలు మెచ్చుకొనువారును నివ్వెఱఁ గందువారును నయి రందు విరాటద్రుపదులును ద్రుపదు[3]మనుమలలోన ముప్పురును గేకయపతులును సబలంబుగాఁ బలువిడిం గవిసి యక్కుంభసంభవుం జుట్టుముట్టిన నతండు.

మ. ప్రజనెల్లం దునుమాడి యుగ్రముఖుఁడై పాంచాలపౌత్రత్రయం
బు జముం జేరఁగఁ బుచ్చి కేకయుల కేపుం జేవయుం జూపి యం
బుజముల్ గోసినకైవడిం దలలు సంఫుల్లాస్యభల్లంబు ల
క్కజమై యుండ నిగిడ్చి త్రుంచెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 281

విరాటద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట.

వ. వెండియు. 282

శా. చంచద్బాణపరంపరాప్రహతులన్ సైన్యంబుఁ గ్రూరోద్ధతిం
జించెం జించిన నింక నెన్నఁటికి నిస్సీ భూరిబాహాబలం
బంచుం గూడి కడంగి నొంపఁ గుపితుం డై మత్స్యభూవల్లభుం
బాంచాలక్షితినాథునిం దునిమె దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 283

వ. ఇవ్విధంబున విరాటద్రుపదులు పడినం జూచి ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణుం జంప నయితినేనిం గులాచారధర్మంబులకుం దప్పినవాఁడ నగుదునని పలువురు విన బాస

1 రెండు మొయిల. 2 యటితలలం దలకొనిపోట్లాడెఁ. 3 గొడుకులలోన.

యిచ్చి పాంచాలసేనాసమన్వితుం డై యతనిపయిం గవిసినం గురుపతి గర్ణాదు
లుం దానును నడ్డపడి పెనంగెఁ బెనంగినం దవులంబడినయాద్రుపదనందనుం గనుం
గొని యనిలతనయుం డదల్చి నన్నుఁ జూడు మనుచు నడరిన నప్పార్షతుండును
గూడికొనిన నక్కౌరవేశ్వరుండును బరవసంబు సేయుటయు నుభయబలంబులుం
బురికొని తలపడిన సంకులసమరం బయ్యె నంత. 284

క. విరియించి తామరలతో, నరుణాంశులు సొచ్చి సుభగ మగుసౌందర్య
స్ఫురణము నొందఁగఁ దోఁచెం, దరణి యుదయశిఖరిమీఁద ధరణీనాథా 285

వ. అప్పుడు రెండుదెఱంగులజనంబులుం గాలోచితకృత్యంబులు సలిపి క్రమ్మఱఁ
గయ్యంబు సేయం దొడంగిరి ప్రొద్దెక్కిన నెండతాఁకును రేయింటియలజడియు
నప్పటియాఁకలియు నొడళ్లు డిల్లపడం జేసినను మొగంబులు వెడంగుపఱిచినను
బోలివోనిపౌరుషంబుల నయ్యిరువాఁగును గడంగి కలయఁ బెరసి పెనంగు
నారభసంబునం బెల్లెసఁగుధూళికతంబునం బోయినరాత్రి మగుడ వచ్చెననుబుద్ధి
యెల్లవారికిం బుట్టె నట్టియెడ ద్రోణధనంజయులు మిసిమింతులు గాక సేనలం
జీకాకుపడ నీక పొడివి పోరించిరి వెట్టిదంబు లగువివిధాస్త్రశస్త్రపాతంబులం గరి
తురగపదాతివ్రాతంబుల శరీరంబులం దొరంగురుధిరంబారేణువు నడంచినకొలఁది
నిలువక బహులప్రవాహంబుల నుత్పాదించె నార్పులు బొబ్బలుం బోట్లనొఱలు
చప్పుళ్లును బిందంబుల మ్రోతయు బెరసి పరఁగి నలుదిక్కులుం బిక్కటిల్లె నా
సమయంబున 286

తే. పతియు యువరాజుఁ గవలను బార్థగురుఁడు, భీముఁ గర్ణుండుఁ దాఁకిరుద్దామలీల
వారిరథబహుగతులు దుర్వారవిశిఖ, విసరణంబులు నద్భుతవిధము లయ్యె 287

క. నకులుఁడు నృపతియు నొక్కం, డొకనిం జుట్టుకొని వచ్చునొప్పును బలుపుం
[1]ప్రకటీకృతశౌర్యమ్మును, సకలజనముఁ బ్రస్తుతించె జగతీనాథా 288

క. విను సహదేవుఁడు దుశ్శా,సనుసూతునిఁ దునుమ నతఁడు సారథికృత్యం
బును జలుపుచు నేయుచుఁ [2]గవి,సిన నాతఁడు నొంపఁ బఱచెఁ జెడి తురగంబుల్.

ఉ. భీముఁడుఁ గర్ణుఁడుం గదిసి భీమసముద్ధతి నేటు లాడి రు
ద్దామగదానిపాతనవిధంబులు నప్పుడు గల్గె నయ్యెడన్
భీమునివాజులన్ రయముపెంపునఁ గర్ణుఁడు గూల్చె మార్గణ
స్తోమమునం గురుప్రతతిచూడ్కులకుం బ్రమదం బొనర్చుచున్. 290

ద్రోణార్జునులద్వంద్వయుద్ధము.

వ. పవననందనుండు నకులస్యందనం బెక్కె గురుండును గిరీటియు వివిధబాణాసారం
బుల నంబరంబు గప్పుచు సమరవిహారంబు సలిపి రట్టియెడ 291

క. గురుఁ డేయ నరుఁడు ద్రుంపఁగ, నరుఁ డేయఁగ గురుఁడు ద్రుంప నానావిశిఖ

1. ప్రకటితశౌర్యముఁ గనుఁగొని. 2 గది, యన...నత్తురగంబుల్. 3 నిపాతములదల్పులుఁ జప్పుడుఁ గల్గె.

స్ఫురణపరిహరణముల కచ్చెరు వందుచు నుండి రుభయసేనలజనముల్. 292
చ దొరఁగొని దివ్యబాణములు ద్రోణుఁడు బల్విడి నైంద్రమాదిగా
నరుపయి నేయ నాతఁడు మనంబునఁగొంకక తత్తదస్త్రము
ల్వెరవున నేసి యేసి యఫలీకరణం బొనరించి పేర్చుఁ ద
ద్వరశరజాలముల్ గురునివారిత మై యడఁగుం బొరిం బొరిన్. 293
వ. ఇట్లు సదృశంబు లగుశస్త్రబలబాహువీర్యశౌర్యంబు లసదృశంబుగాఁబోరునగ్గురు
శిష్యుల నుపలక్షించి సురఖచరవిద్యాధరులు దమలోన. 294
క. హరుఁడు వినోదార్థముగా, నిరు మే నయి రణ మొనర్చె నింతియ కా కి
ప్పరుసున నక్కజ మగుసంగర మొనరింపంగ నొరులఁ గంటిమె యెందున్ 295
వ. అను చుండి రప్పుడు 296
మ క్షితియుం బర్వతకోటియుల్ వడఁకె నగ్నిచ్ఛాయ లయ్యెక్ దిశ
ల్చతురంభోనిధులుం గలంగె భయలోలం బయ్యె దేవవ్రజం
బతిసంక్షోభము నొందె నొక్కమొగి సైన్యద్వంద్వముల్ ద్రోణుఁ డు
ద్ధతి బ్రహ్మాస్త్రము మార్విత్రో నియతమంత్రస్ఫూర్తి సంధించినన్. 297
వ. ఇట్లు [1]సువిహితసంధానుం డై యతం డమ్మహాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన 298
తే. అంతరంగంబునం దొక యింత యేని, యలుకు లేక తనర్చు బ్రహ్మాస్త్రమునన
వేడుకకు[2]మరలించినవిధము దోఁప, నద్భుతంబుగ వారించె నర్జునుండు. 299
వ. ఇత్తెఱంగున గెలు పోటమియు లేక యయ్యిరువురుఁ బోరుటయు నత్తఱిం గెరలిన
సందడికయ్యంబుకతంబున మాని యగ్గురుపార్థులు పాంచాలకౌరవబలంబుపైఁ
దఱిమి రాసంకులసమరంబున దుశ్శాసనుండు ధృష్టద్యుమ్నుం డాఁకి యొార్వక
తొలంగె నతండు ద్రోణుమీఁదం గవిసినఁ గవలును దోడ్పడం గృతవర్మ యడ్డ
పడి పెనంగె సుయోధనుండునుసాత్యకియుఁదార్కొని తమశైశవక్రీడలు దలంచి
యుగ్గడించి రాజధర్మం బిట్టిద కాకయని తలంచి పోరం జొచ్చి రట్టియెడ నాశిని
వరుండు భూవరువిల్లు ద్రుంచి మేనునొంచిననోహటించి యొసరించి దప్పిదీర్చికొని
మగుడ నమ్మాధవానుజుం దలపడియెప్పటియట్లకలంగంజొచ్చినంజూచి రాధేయుఁ
డయ్యాధవరుదెసకు నడరినం గని వడముడి యతని మార్కొని తూపులు నిగిడిం
చిన నవి నిలువరించి నవ్వుచు నాతం డవ్వీరుసారథి సొగయను శరాసనంబు దుని
యలై తొరఁగను జేసిన నాబల్లిదుండు బలుగద ద్రిప్పి బిట్టు వైచిన సూతుండు
రథంబును బొడియైననుం దెరలక సూతసుతుండు శరవ్రాతంబు నిగిడించె నపు
డనేకచతురంగంబు లెడసొచ్చె ధర్మతనయుండు మాత్స్యాదిబలంబులం బురి
కొల్పుకొని కుంభసంభవుదిక్కున కురవడించె నంత మధ్యాహ్నం బగుచు వచ్చె
నాసమయంబున నకులసహదేవసమీరనందను లర్జును నుద్దేశించి యెలుంగెత్తి.300

1. నియతసంధా. 2 శ్రమ మిచ్చినవిధము.

తే. కోలుమసఁగి గురుండు పాంచాలసేన, నేలకును గోలకును దెచ్చె నీవు గడఁగి
కౌరవులఁ బాయవఱపు మేకతను నైన,నతనిఁ బరిమార్పఁ జేకొని యబ్బలంబు.

వ. అనుచు నయ్యాచార్యుపైఁ గవిసి రిట్లు పెక్కుబలంబులు గ్రమ్మినఁ బటుప్రదర
జాలంబులు వఱపి పొడి సేయుచున్నమహాత్ము నాలోకించి ధర్మతనయభీమసేనమాద్రి
తనయులు గూడికొని తమలోన 302

మ. కరులం గూల్చుచుఁ దేరులన్ నఱకుచున్ గర్జిల్లి ఘోటమ్ములన్
నరులన్ నెత్తుటఁ దేల్చుచున్ దొరల నానారూపఖండంబు లై
తొరఁగం జేయుచుఁ గుంభజుండు విలసద్దోర్దండచండాకృతిం
దెరలం బైఁ జనుదెంచునేపు మనలం దీర్పంగ నోపుం దుదిన్. 303

వ. ఎవ్వరికేని నిలుపరింప నలవిగాదు నరుండును ధర్మపరుం డై యూర కున్న [1]వాఁడు
దెగువకుఁ జొరం డనుచుఁ దలంకిరి వారితెఱంగు గనుంగొని కమలనాభుండు
దమతేరు వారలకడకుం గొని పోయి కిరీటితో ని ట్లనియె 304

చ అనిమొన దేవదానవుల కైనను గెల్వ నశక్య మిమ్మహా
త్ముని నొకమందు సెప్పెద [2]సుతున్ హతుఁడయ్యె ననంగ విన్న యం
తన యితఁ డాయుధంబు దిగఁ ద్రావి యచేష్టతఁ బొందు నప్డు డీ
తనిఁ బరిమార్ప వచ్చు నిది దప్ప నుపాయము గల్గ దెమ్మెయిన్. 305

వ. కావున నశ్వత్థామ సచ్చె నని యొక్కరుం డతనికిఁ జెప్పుట గర్జం బనిన విని
యచ్చటియందఱు నిదియ మే లని రర్జునుండు దాని కొడంబడక యుండెఁ బాండ
వాగ్రజుండు విషాదంబుతో విచారించెఁ దదనంతరంబ. 306

క. భీమునిచే నని నశ్వత్థామ యనం బరఁగుభద్రదంతి పడిన ను
ద్దామగతి నన్నెపమ్ముగ, నామారుతపుత్త్రుఁ డేగి యగ్గురుతోడన్. 307

వ. అశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పుటయుఁ జిత్తంబు జల్లని చెదర బెదరియు నతండు
దనకొడుకునస్త్రవీర్యాదిగుణంబులు గణుతించి యప్పలుకులు పెడచెవులం బెట్టి
కలంక లేక ధృష్టద్యుమ్నుపైఁ గవిసి పె ల్లేసి యతని కడ్డపడిన పాంచాలరథి
కుల నిరువదివేవుర వధియించి మాత్స్యబలంబున కుఱికి యేనూఱు రథంబుల
బదివేలు మాతంగంబుల నన్నియ తురంగంబులం బొరిగొని తేజరిల్లి రాజుల
గములకు నాది గొనునప్పుడు విశ్వామిత్ర జమదగ్ని భరద్వాజ గౌతమ కశ్యప
వసిష్ఠాత్రిప్రభృతిమునివరప్రకరం బాతనిపాలి కేతెంచి భారద్వాజా నీవు బ్రాహ్మ
ణుండవు వేదవేదాంగవిదుండవు నీకు సంగ్రామంబు సేయ ధర్మం బగునే యిం
తకు మున్ను చేసితేనియుఁ జేసితి గాని కాలంబు పూర్ణం బయ్యెఁ గాన యింక
నుడుగుట మేలు మామాటలు పట్టి యాయుధంబులు వెట్టి శాంతిఁ బొందు
మని చెప్పి యంతర్ధానంబు సేసిన నవ్విప్రవరుండు వారలపలుకు లూహించి

---

1 వాఁ డనుచుం దలంచిరి. 2 సుతుండు మృతుండ యనంగ.

భీమసేనువచనంబులం దలంచి యగ్రభాగంబునకు వచ్చియున్న ధృష్టద్యుమ్నుం
గనుంగొని వికలచిత్తుండును శోకాయత్తుండును నగుచు నిజపుత్త్రుండు
సచ్చుట బ్రతుకుట యజాతశత్త్రువలన నున్నరూపు దెలియువాఁడై యతని
నడిగె నయ్యవసరంబున వాసుదేవుం డవ్వసుమతీపతి కిట్లనియె. 308

తే. అదరి యీదివసమున[1]పరాహ్ణమునను, ద్రోణుఁ డని సేసినట్లైనఁ ద్రుంగిపోక
యుండ నేర్తురె యిక్కడియోధు లెవ్వ,రైన విను నుతిగాదు సత్యమ్ము సుమ్ము.

క. మము నీతని కొప్పింపక, సముచితముగఁ గాచికొను మసత్యవచనదో
షము లేదు ప్రాణరక్షణ,సమయంబున నతనికొడుకు సచ్చెన యనుమీ. 310

వ. అని పనిచె నట్టియెడ నయ్యుధిష్ఠిరుతో భీమసేనుం డే నప్పుడు కృష్ణుండు సెప్ప
నయ్యోధవరు వధియించునుపాయంబు విని యడియ మనంబున నుండ మాళ
వేంద్రుం డగునింద్రవర్మ వారణం బశ్వత్థామ యనుపేరిటిది నాచేతఁ జచ్చె నది
నెపంబుగ నతనికి నశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పితిఁ జెప్పిన నొక్కింత విచారించి
యమ్మాటదెస ననాదరంబు సేసె నీకు విజయంబు గోరి హితం బుపదేశించు నీ
గోవిందునివాక్యం బుల్లంఘింపక నీవు నట్ల చెప్పుము నీవచనమ్ము నమ్ము నమ్మి
యతండు గయ్యంబు సేయఁ జే యాడక చెడు నని యొత్తి చెప్పుటయు. 311

ధర్మజుండు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ సచ్చె నని యేనుఁగు నెపంబునఁ జెప్పుట.

క. మది నయ్యుర్వురుపురమాటలుఁ, బదిలంబుగఁ బట్టికొనుటఁ బట్టియు నెట్లుం
దుది నది యట్టుల కాఁగల,యదియై యుండుటను దాని కతఁ డొడఁబడియెన్.

వ. ఇట్లు సమ్మతించి. 313

క. [2]అనృతభయము వాజిజయముఁ,గొనియెడుతమకంబు పెంపు గుదియింపఁగఁ బాం
డునరేంద్రునగ్రతనయుం, డనుమానము వాయఁ బెట్టి యస్త్రగురునితోన్. 314

తే. వలయుకొలఁది నెలుంగెత్తి వర్ణసమితి, యచ్చుపడఁగ నశ్వత్థామ సచ్చె ననియె
నని పదంపడి యల్లన యతనిచెవికి, వినఁగ రాకుండఁ గుంజర మనియె నధిప 315

వ. ఇవ్విధంబునం బలుకుటయు. 316

క. నేలకు నల్లెడు పొడువునఁ, గ్రాలుచు మును మెఱయు గురుని రథచక్రము ల
క్కాలంబున సమరజయ,శ్రీలోపము దెలియ నంటసిలఁ బడియె నృపా. 317

వ. అప్పుడు. 318

క. తనుఁ బాండుతనయులకు ద్రోహునిఁగా నక్కుంభజన్ముఁ డూహించుచు న
మ్మును లట్టు సెప్పి రటు గావునఁ గాకేమి యిది దగ వవుం బొమ్మనుచున్. 319

శా. ధృష్టద్యుమ్నునిఁ జూచుచుం రణసముద్రేకంబు బాహాబలా
వష్టంభంబును శౌర్యనిర్వహణగర్వస్ఫూర్తియుం దొంటియు
త్కృష్టత్వంబును దక్కి ప్రక్కి వగ బుద్ధిం బీఁకువీఁ కాడఁగాఁ

---

1 పరాంశమునను. 2 అనృతంబున వాజి...గొనియెడు కతమునను పెంపు.

జేష్టాహీనతఁ బొంది యగ్గురుఁడు సంతుష్టాంగుఁ డై యున్నెడన్. 320

వ. అతనివధంబునకై పాంచాలవిభునివేలిమిం బుట్టినవాఁ డగుట నప్పార్షతుండు దత్సమయజనితోత్సాహరోషవిశేషాయత్తచిత్తుం డగుచు నమ్మహీసురవరు మీఁదం గవిసి యేసిన ననికి నొల్లనియుల్లంబునం బరునియుల్లాసంబు సహింప లేనితేజంబునం బురికొని యతండు వోరం దొడంగిన దివ్యాస్త్రంబులు ప్రతి భాసింపక యుండె న ట్లయినను మనసుబలిమికలిమిం బ్రకృతిబాణంబుల నాతని బాణబాణాసనరథరథ్యసూత కేతనంబులువోడి నేసె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గద గొనినం దునియలు గావించెఁ బలకయు వాలునుం గొని వచ్చి యవ్వీరుండు సారథితురంగంబులయంగంబుల వ్రయ్య నేయఁ దత్కరవాలఖేటపాటనంబు నేసి తనువునం జండకాండంబులు నించె నట్లు నించి నొంచినం గని శినివరుండు గృపకర్ణకృతవర్మలతోడం బెనంగు చుండియుఁ గ్రూరనారాచదశకం బయ్యా చార్యుమేన నిగిడించె నంత నత్యంతరయంబునం జనుదెంచి యనిలనందనుండు ద్రుపదనందనుఁ గుంభసంభవుబారికిం దప్పించుకొని పోయినం బో పొమ్మని పలికి డెందం బెప్పటిచందం బగుటయు నిశ్చలభావం బొందె నివ్విధంబున నాలుగు దివసంబులు నొక్కరాత్రియు నే నగుదివసంబులో నిరువదిగడియలు [1]నిరువదివే లట్ట లాడ భండనంబు నేసి పాండవబలంబుల నుఱుమాడి పేరడవి గొని కాలి పోనుంగువడిన కార్చిచ్చుకైవడిం గుదిసి యమ్మహాత్ముండు. 321

సీ. సంగరంబునఁ దన్వి సని శాంతిఁ బొందిన చిత్తంబుతోఁ దమ సేనదిక్కు
గనుఁగొని పెలుచ నోకర్ణ యోకృప యోసుయోధన పోర నన్నొత్తియెపుడుఁ
జెప్పుదు రేను నాచే నయినంతయుఁ జేసితి నింక నిశ్చింతవృత్తి
సుగతికి జనఁ గోరి తగ నుజ్జగించెద బాణాసనంబును బాణములును

తే. దెలివి గలిగి మసుం డని పలికి శరశరాసనము లూడ్చి తేరిపై ననఘమూర్తి
యొప్పఁగూర్చుండిసంభృతయోగనిష్ఠనొంది తేజోమయాత్ముఁడై యుండె నధిప.

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గృపాణపాణియుఁ బాదచారియు నై భారద్వాజు దెసకుం గవియుటయు నుభయసైన్యంబుల హాహాకారంబు లెసఁగె నంతం దనువు విడిచి యప్పుణ్యపురుషుండు ప్రకటజ్యోతీరూపంబున నెగసి పరమస్థా నంబునకుం జనియెఁ దత్తేజోమూర్తి యేను గంటిఁ గృష్ణార్జునధర్మనందనకృపా చార్యులునుం గనిరి దక్కటిమానవులు గానరు సురలు సూచి సంతసంబునం బొదలి ర ట్లడరినయాద్రుపదనందనుండు. 323

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు మృతుం డైనద్రోణునికంఠంబు దునుము ట.

చ. అరదముపైకి దాఁటి కుపితాత్మత ద్రోణుశవంబు కేశముల్
గరమున బెట్టిమర్చికొని ఖడ్గహతిఁ మెడ ద్రుంచి వైచె స

1 నిరువదియొక్క వే యట్టలాడ.

త్వరముగ మాను మాను మనువాక్యముతోనరుఁ డేఁగ[1]ఁ గవ్వు సు
మ్మర యని ధర్మజుండు దివిముట్టునెలుంగున బి ట్టదల్చఁగన్. 324

వ. ఇ త్తెఱంగునం దునిమి యతం డయ్యట్టియుం దలయును ధరణీతలగతంబు సేసె నిట్లు శతవృద్ధుం డగునయ్యస్త్రగురుండు నీదుర్మంత్రంబునఁ ద్రుంగి పోయినం బొంగి పాండవానీకంబు పైకొని తఱిమిన మనమొనలు వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచెం బఱచిన మనంబు గలంగి యప్పుడు నీకొడుకు లేటమొగంబులు వడు దొరలతోడం గూడఁ దిరిగె నట్టియెడ దుర్యోధనదుశ్శాసనకృపకర్ణకృతవర్మ మద్రేశ్వరులు మాతంగంబులం దురంగంబుల ముందఱ పెట్టికొని కటకటా యనుచు నింత వుట్టునే యనుచు నింక నేమి గల దనుచు నెట్లు సేయం గలవార మనుచు నేది దుది యనుచు మరలి మరలి చూచుచుం జనుచుండఁ దక్కిన యలంతిమానుసు లెల్లను దలచీర వాటించుతలంపు లేక యొండొరుల నిలు నిలు మని పలుకుచుం గాలు నిలువక పలుదిక్కులకుం బాఱ ర త్తఱి నశ్వత్థామ యు న్నొక్కకెలనం గయ్యంబు సేయుచుండి నీసేన య ట్లగుటఁ గనుంగొని య క్కురుపతికడకుం జని యతని కి ట్లనియె. 325

తే. బలము లిదియేమినలుగడఁబాఱఁ జొచ్చెఁ, గర్ణకృపముఖ్యు లేటికిఁ గలఁగి లేట
మొగము వడి రేల నీవును మున్నువోలెనిలువరింపంగఁదగియెడు నిలుపు లేవ.

వ. అని యడిగిన నతం డతనిమొగంబు సూచి యాచార్యుతెగుట నెప్పం బోయి డగ్గుత్తిక వడి యూరకుండె శారద్వతుండు వెలువెలం బాఱుచు నెట్టకేలకు నెలుంగు దెచ్చికొని. 327

సీ. పాంచాలపాండవప్రముఖసైన్యంబుల ద్రోణుండు బలువిడిఁ ద్రుంచు చుండ
నుక్కఱి పాండవు లొక్కచోటికి వచ్చి నిలువరింపఁగ లేక తలఁకుటయును
వాయుతనూజుఁ డశ్వత్థామ సచ్చెఁ జుమ్మని కుంభజునితోడ నాడుటయును
నమ్మాట గొనక ధర్మాత్మజు నవ్వార్త యాచార్యుఁ డేర్పడ నడుగుటయును.

తే. భీముచేత నశ్వత్థామనామగజము
మున్ను చచ్చుటకతమున నన్నరాధి
పతియు నది నేపముగ నట్ల పలుకఁ జాల
నడలి యతఁ డాయుధంబులు విడుచుటయును. 328

వ. అప్పుడు. 329

క. గురుఁ డమలయోగనిష్ఠం, దిర మై యుండంగ వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నుం
డరదముమీఁది కరిగి తచ్ఛిరోజములు వట్టికొని యసిం దునుముటయున్. 330

వ. చెప్పి యప్పుడు ధర్మనందనధనంజయులు వారింప నతం డుడుగక యట్లు సేసె ననియు నెఱింగించి యిట్లు భారద్వాజుండు పడిన బలంబులు విఱిగె నేమును

1 వల్దు సుమ్మ ర.

నిరుత్సాహుల మయితి మేనుంగువేరినెపంబుగా నట్టిమాట పుట్టుట-కృష్ణకృతం
బయినకపటోపాయంబు గానోపు నని యంతయు నేర్పడం బలికె ననుటయు
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 330

మ. పరగిదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ శ్రీరాముతో
సరి సేయందగువాఁడు దండ్రితల పాంచాలాత్మజుం డట్లు ని
ష్ఠురుఁ డై పట్టె ననంగఁ ద్రుంచె నన వించున్ వారితోఁ గూడ నా
తురుఁ డై పోయెనొ పోక నిల్చి యలుకన్ దోర్దర్పముం జూపెనో. 331

క. తను నాధృష్టద్యుమ్నుం, దునుముటకై కోరి కనియె ద్రోణుఁడు పరమా
స్త్రనిరూఢిఁ బరశురాముఁ డ,తని కిచ్చినయంతవట్టు దన కతఁ డిచ్చెన్. 332

వ. అట్టిజనకు నా ద్రుపదనందనుం డట్లు సేసిన నక్కొడుకు కెట్లు సేసెనో విన వలతుం
జెప్పు మనవుడు నమ్మహీపతి కతం డి ట్లనియె. 333

తే. కృపునిపలుకులు వినిదట్టకెంపు గదుర, గన్నుఁగవ నశ్రుజలములు గ్రమ్ముదేరఁ
బాణితలమున నొత్తి యాద్రోణతనయుఁ, డిట్టు లనుఁ దగఁ గౌరవాధీశుతోడ.

ఉ. చావులు లేవె యెందు ననిఁ జచ్చుట యొప్పదె యిట్లు లోకసం
భావితు నమ్మహాత్ముఁ దల వట్టె నొకం డనువాఁడిమాట య
మ్మై వడిఁ దాఁకి చిత్తమున కార్తి యొనర్ప సహింప రాదు గా
కే విన నున్కి వాఁ డెఱుఁగఁడే నను నిమ్మెయి భంగపెట్టునే. 335

క. నాదివ్యాస్త్రంబులు బాహాదర్పము [1]నింకఁ గాల్పనా గురుఁ డాజిం
దా దిక్కుమాలి పగతుని,చే దైన్యముఁ బొందె నకట యిసీ యేమందున్. 336

క. దీనికి మూలము ధర్మజుఁ, డా నిక్కము గల్గురాజు నని దండితుఁగా
నే నెట్లు సేసి పుత్తునొ,కో నాచిత్తముకలంకయును నెవ్వగయున్. 337

ఆ. పుత్రుఁ గనుట యెల్ల శత్రునిచేఁ దల,వట్టి తాను దునుమఁబడుట కయ్యె
నస్త్రగురున కింక సన నేమి గలదు నా,యిచ్చుబాస కౌరవేంద్ర వినుము. 338

మ. హరియుం బాండవులున్ మదీయపటుబాహాశక్తిదివ్యాస్త్రని
ర్భరసంతాపపరీతు లై యెదుఁగ ఘోరస్ఫారసంక్రీడఁ ద
త్తురగస్యందనవారణప్రకరముల్ ద్రుంగన్ విజృంభించెద
న్సురసంఘంబులు వచ్చి యడ్డపడిన న్దుర్వారదర్పోద్ధతిన్. 339

క. తనుఁ దాన చెప్పికొను టొ,ప్పనిపని యగు నైనఁ దండ్రి పరిభవమునకుం
గనలు గదిరి యి ట్లంటిని, విను మే నే మనిన నేమి వృథ [2]వో దధిపా. 340

అశ్వత్థామయుక్తి వలనఁ గౌరవయోధులు మరల ననికిఁ గడంగుట.

వ. అని పలికి మఱియు ని ట్లను మాతండ్రి నారాయణు నారాధించి యొక్కమహా
స్త్రంబు వడసె నది నాకు నిచ్చె నద్దివ్యసాధనంబు వధ్యు లవధ్యు లనువిభాగంబు

1 గాల్పు గాల్పు మద్గురు. 2 గా దధిపా.

లేక విరోధివిధ్వంసనంబు సేయఁ దత్ప్రయోగంబున జయంబు సేకొనియెదం
జూడు మనుటయు నమ్మహీపతియు ననుజులు సేనాపతులును శంఖంబులు
పూరించి సింహనాదంబులు సేసి మరలిన భేరీమృదంగాదితూర్యధ్వనులు నింగి
ముట్టఁ దురంగరింఖారథనేమిగజపదఘట్టనంబుల నిల గ్రక్కదల మనసైన్యం
బులు మరలి యురవడించె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 341

ఆ. అట్లు గడఁగుకౌరవానీకములఁ గని, పాండుపుత్త్రు లేమిభంగివార
లై రెఱుంగఁ జెప్పు మనవుడు నమ్మహీశ్వరున కిట్టు లనియె సంజయుండు. 342

వ. ఇత్తెఱంగునం గురుబలంబులు పురికొనినం గౌంతేయులుం గూడుకొని సైన్యంబు
సుసంగతంబుసేసికొని సంగరక్రీడకమరి రప్పుడు గ్రీడినాలోకించి ధర్మతనయుండు.

క. గురుఁడు వడిన నవ్విధమునఁ, బరమభయాకులతఁ బొంది పఱచియు నట వే
తిరిగి కురుబలము పోరికిఁ, గర ముద్ధతి నగ్గలింపఁ గత మెయ్యదియో. 344

క. ఇలయును నింగియు నద్రువం, జెలఁగె మహారవము వారిసేనల గురుచా
వలుక నొనర్చిన నక్కడ, బలరిపుఁ డేతెంచి తోడుపడి నడచెనొకో. 345

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి నతం డిట్లనియె. 346

ఆ. న్యస్తశస్త్రుఁ డైనయాచార్యుఁ జంపిన, నెవ్వరొక్కొ వారి కివ్విధంబు
బలిమి గలుగఁ జేసి రలుకమై ననుచు సం,దియముపడఁగ నేల తెలియ వినుము.

చ జనకు నధర్మవృత్తిమెయిఁ జంపుటకై తల వట్టె నొక్కరుం
డన విని రిత్తవోవునె మహాద్భుతశౌర్యము నస్త్రవీర్యముల్
[1]మనము జగంబుఁ గన్నయతిమానుషవిక్రమశాలి వీని నె
వ్వని కెదురంగ రా దనఁగ వ్రాలినద్రోణసుతుండు భూవరా. 348

తే. జన్మవేళన యాతఁ డుచ్చైశ్శ్రవంబు,భంగి హేషించెఁ బృథివి గంపంబు నొంద
నప్పు డతని నశ్వత్థామ యని యొనర్చెఁ, బేరు జనములు విన నశరీరవాణి. 349

వ. అతండు సూవె కౌరవసైన్యంబు నిప్పటిసంరంభంబునకుం గారణం బని చెప్పి
వెండియు. 350

ఆ. అనఘ నిన్ను శిష్యుఁడును ధార్మికుండు సత్యవ్రతుండు నని మహాదరమున
నడిగె నీవు ధర్మహానికి నోర్చిన, గురుఁడు నిశ్చయించెఁ గొడుకు గావు. 351

క. చలముకొని యిట్లు వడయఁగ, వలయునె రాజ్యంబు దీన వచ్చినకలిమిం
గలుగునె పెంపుం బేరును, వెలి యైతిమి లోకమునకు వేయును నేలా. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

మ. వల దిట్లే లని యేను బేరెలుఁగునన్ వారించుచుం బోఱఁగాఁ
దల యిట్లేటికిఁ బట్టి త్రెవ్వ నడిచెన్ ధర్మప్రణాశం బెదం

1 మనము బలంబునుం గలయమానుష; మనలు జగంబునుం గనునమానుష.

దలఁపం డాగ్రహవృత్తిఁ బార్షతుఁడు దద్దైన్యంబునం గ్రోధవి
హ్వలుఁ డై యాతనిపై వడిం బడక యశ్వత్థామ సైరించునే. 354

క. మనసేనల నొక్కొత్తునఁ, గొనఁ దలఁచి కడంగి వచ్చుగురుపుత్రుని మా
ర్కొన ధృష్టద్యుమ్నునిఁ గావను శక్యమె నీకు నిచటివారికి నధిపా. 355

వ. అనినం గోపించి యనిలనందనుం డాసంక్రందననందనున కిట్లనియె. 356

చ. అడవుల నుండుతాపసులయట్టులు వల్కెడు రాజనీతి యి
ట్లొడఁబడి చేయ వచ్చి వధ కొల్లమి యొప్పునె ధర్మనిష్ఠ యె
క్కడఁ గల దాసభన్ ద్రుపదకన్యకపాటున కిట్టి వెన్నియుం
గడుకొని చేసినన్ మనలఁ గల్మష మొందఁగ నేర దర్జునా. 357

తే. అరులు మనమీఁద నురవడి నరుగుదేర, నేము నిడిముడిపడుచుండ నిట్టు లనుట
యొప్ప దరిసినపుండుల నుప్పు [1]వెట్టె, దరయ దీనికి నిన్నునే మందుఁ బార్థ. 358

క. కురువీరు లెఱుఁగుదురు ననుఁ, గురువీరుల నెఱుఁగు నేనుఁ గొంత యెఱుఁగుదుర్
శరపరిఘప్రహరణములఁ, బోరిగొనియెదఁ గాక వారిఁ బో నిచ్చెదనే. 359

వ. అని పలికె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు బీభత్సున కిట్లనియె. 360

చ. వెరవును లావు లేనిప్రజ వేయువిధంబుల దివ్యబాణవి
స్ఫురణము సూపి చూపి పొరివుచ్చె మహోగ్రత ధార్మికుండె య
గ్గురుఁ డది గాక యే నతనిఁ గూల్చన పుట్టినవాఁడ నింతవ
ట్టెరయక నన్ను నిట్లు సెడ నాడుట పాడియె నీకు వాసవీ. 361

క. పితృసఖుఁ డగుభగదత్తునిఁ, బితామహుం డైనవృద్ధు భీష్ముని నీ వు
ద్ధతిఁ జంపుట పుణ్యంబే, ప్రతివీరునిఁ జంపు టేల పాపం బయ్యెన్. 362

క. భూనాథుఁడు బొంకఁడు విను, మేనును ధర్మంబు దప్ప నిది యేటికి మి
థ్యానింద శిష్యవంచకుఁ, డైనగురుఁడు సచ్చె గెలువు మరిసైన్యంబున్. 363

ఆ. అనియె ననుడు సంజయున కాంబికేయుఁ డిట్లను మునీంద్రజాతుఁ డైనద్రోణు
నట్లు సేసి యద్దురాత్ముఁ డమ్మెయిఁ బల్కె, వినుచు నచటివారు గనల రెట్లు. 364

ద్రోణపరిభవంబునకుఁ గోపించి సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నాక్షేపించుట.

సీ. అనుటయు నాసూతతనయుఁ డవ్విభునకు ని ట్లను నతని రూక్షేక్షణముల
నరుఁ డుపలక్షించి తొరఁగుకన్నీరితో నిట్టూర్పు నిగిడించి యిట్టిరోఁత
మాట లేటికి నన మాఱు వల్కక హరి ధర్మపుత్రాదులు దలలు వంప
నలిగి సాత్యకి ద్రుపదాత్మజుఁ గనుఁగొని నీజిహ్వ దునియదు నీశిరంబు

తే. వగుల దమ్మెయి గురునకుఁ బరిభవంబు, సేసి యిమ్మెయిఁబలుకంగఁ జేయునదియుఁ
గలదె యారాజునన్నిధిఁ గాన బ్రదికి, తింకఁ బలికిన నోర వ్రేయింతుఁ జుమ్ము. 365

1 వెట్టె, దరయ నతఁ డిందఱకు నెక్కుడయ్య ; వెట్టు, టరయ నిది నిన్ను నే మందునయ్య.

క. తనమాఁతే యని గంగా,తనయు శిఖండియ వధించెఁ దత్కార్యం బా
తనికిఁ బ్రియమైనఁ బనిచెం, దనమనుమనిఁ బనుపు సేఁత దగదె నరునకున్. 366

వ. ఆశిఖండియు నీవు నుద్భవించి పాంచాలకులంబు గీర్తికిం బుణ్యలోకంబునకుం బాపితి రనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు నవ్వుచు నతని నవలోకించి. 367

క. సైరించిన నెఱుఁగవు నీ, చారిత్రము దలఁప నన్యశరకృత్తకరుఁ
భూరిశ్రవుఁ జంపి తదియు, వీరవ్యవహారమే వివేకవిహీనా. 368

తే. అతఁడు నీతొమ్ముద్రొక్కినయప్పు డొకండుఁ, జేయఁజాలవ యగ్గురుసాయకములఁ
బాండవానీకములు విచ్చిపాఱ నెన్ని,యెడల మార్కొంటి వాతని నెఱుఁగ వెట్లు.

క. వలవని ప్రేలరిమాటల, నలిగింపకు నన్ను నేమి యాడిన నింకం
దల ద్రెవ్వ నేయుదుం గురు, బల మదె పురణించె బడలుపఱుతము రమ్మా. 370

వ. అని పలికిన శినివరుండు రోషారుణితలోచనుం డై కోదండంబు రథంబున నిడి గద పుచ్చికొని మాటల నలిగెదేని ప్రేటున శిక్షించెద ననుచు ధరణికి లంఘించి కవిసినం గని కేశవుండు పవనతనయుండు రథంబు డిగ్గి రయంబునం జని పట్టి యాఱడుగులకొలఁది నిలుపరించె నట్టియెడ సహదేవుం డాశైనేయు నుద్దేశించి మిమ్మును బాంచాలురం గడచినబంధువులు మాకును మమ్మును మిమ్మును మిగిలినబాంధవు లాపాంచాలురకును వారలకంటె మాకంటె నెక్కుడు సుహృజ్జనులు మీకును లే కునికి దెల్లం బిట్టిమీలో మీ రెరవుపడం దగునే యలుక దక్కు మనునెడ నాధృష్టద్యుమ్నుండు వడముడితో నతనిం బట్టక విడువుము నాచేతం గాని నీచేత నిలువండు నే నొక్క చేతి భూరిశ్రవుండనే యేల యడిచిపడియెడు ననవుడు నాభీమసేనుబాహువులలోనం దిరుగుడువడుచు నురగంబుచందంబున సాత్యకి రోఁజుచున్నం గృష్ణయుధిష్ఠిరు లయ్యిరువురం బ్రయత్నంబున వారించిరి తదనంతరంబ 371

క. భేరీమృదంగశంఖము,హారవములు సెలఁగఁ బాండవానీకంబుం
గౌరవసైన్యముఁ దాఁకెను, వారిధు లొండొంటిఁ దాఁకువడు వమరంగన్. 372

క. మును ద్రోణునిఁ బొల్పియించితి, మని పాండవబలము బలియు నశ్వత్థామం
గొని కురుసేనయు నత్తఱి, ననూనగర్వమున నుద్భటాటోపమునన్. 373

వ. పెనంగం దొడంగె నప్పుడు ద్రౌణి దుర్యోధనుం గనుంగొని 374

క. అనృతంబు పలికి బ్రదికెద, మని చూచినరాజుమూఁక లన్నియు నెట్టి
యనిఁ బడియెడునో యెమ్మెయిఁ, గనుకనిఁ బఱచెడునొ చూడు కన్నారంగన్.

వ. అని పలికి నియతుం డయి యతండు నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 376

మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగె మార్తాండుండు గుంభీభవ
త్కారణుం డయ్యె దిశావితానము వడంకెన్ మిన్న దిర్చెన్ మహీ

ధరసంతానము లోలి గ్రక్కదలె నుద్భ్రాంతంబు లై యంబుధు
ల్వారలేం గట్టలమీఁద బిట్టపిడుగు ల్వ్రాలెఁ మహోదగ్రతన్. 377

వ ఇట్లు భీకరాకారం బై దుర్వారంబయిన యద్దివ్యసాధనంబు మండలార్ధచంద్ర భల్లనారాచతురప్రముఖంబులు ననలమయంబులు నగుననేకదేదీప్యమాన మార్గణమూర్తులు గైకొని కౌంతేయసైన్యసంతానం బంతయు నొక్కపాయ గాఁ గవిసినం గని తెంపుపెంపునం దత్సైనికనికరంబులు వివిధవిశిఖంబుల నియ్యాయిముఖంబుల మగిడించుచు బలువునం గడంగినం బొంగుచు నింగిని నేలను నడుమను నాభీలజ్వాలాజటిలంబుగాఁ బైపయి నడరి యమ్మహాస్త్రంబు చతురంగంబులం ద్రుంగించుచు నెదు రెంతెంత పెనంగె నంతంతియ పేర్చి యేర్చుచుం బఱవం దొడంగిన నమ్మొనలు పఱవం దొడంగె నప్పుడు నరుం డూర కునికి సూచి నారాయణుండును నతండును వినుచుండ ధర్మసూనుండు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యి ట్లనియె. 378

సీ. ఆసభఁ బాంచాలి గాసిసేయఁగ నుపేక్షకుఁడయి చూచెఁ బెక్కండ్రఁ గూర్చి
కొని బాలు నభిమన్యుఁ గూల్చె నించుకవడి యాఁగిన నర్జునుఁ డగ్నిఁ జొచ్చు
ననువగ మనల నాతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవ నీ కాఁగె నమ్మెయి నిట్టిధర్మ
పరుఁ డైనకలశసంభవుతోడ సరిచచ్చు టుచితంబె యీవచ్చునుజ్జ్వలాగ్ని

తే. వలని కరిగెద మీరు మీవాహినులును, బాఱి పొం డెక్కడేని నప్పార్థుకోర్కి
యంత సఫలతఁ బొందెడు నచ్యుతుండు, నెట్లు దనకు రుచించెఁ దా నట్లు సేయు.

వ అనిన విని జనార్దనుఁడు సత్వరుం డై పెద్దయెలుంగున నెల్లవారును విన సైనికు లారా సామజహయరథంబులు డిగ్గి యాయుధంబులు వెట్టి నిలువుండు భూమి గతు లగునిరాయుధుల నిమ్మహాస్త్రం బేమియుం జేయ నది యె ట్లనిన ని ట్లగుట దీనికిఁ బ్రతివిధానంబుగా దీని నొసంగినమహాత్ముండు విధియించె ననుటయు సకలజనంబులు నమ్మాట కియ్యకొని యట్లు సేయం జూచినసమయంబున సమీర నందనుండు 380

చ. డిగకుఁడు వాహనంబులు గడింపుఁగంటిమి గోలుపోవ మీ
రు గడఁక దక్కి పెట్టకుఁడు రూపఱ నాయుధముల్ మహాస్త్ర శ
క్తి గెలుతు గోత్రభిత్కులిశతీవ్రశరంబులవై భవంబు భూ
రిగదవిహారభంగియు నరిప్రకరంబులు పిచ్చలింపఁగన్. 381

వ అని బరవసంబు సేసి శంఖం బొత్తి మల్లచఱచి సింహనాదంబు సెలంగ నశ్వ త్థామకు మాఱ్కొనుటయు నవ్వీరుం డదల్పుతో నన్నారాయణాస్త్రంబు నిగుడం జేసిన. 382

క. అనలశిఖాసదృశము లగు,ననేకబాణములు భీమునరదము వొదువం

గని యమ్మెనయోధులు వాహనములు వెస డిగ్గి పెట్టి రాయుధము లిలన్. 333

వ. పదాతిజనంబులుం గైదువులు వెట్టి రప్పు డద్దివ్యసాధనం బెవ్వరికి బాధకంబుగాక యాభీమసేను దెసకు మొగం బగుటయు. 384

క. నరుఁడు గని సత్వరంబుగ, వరుణాస్త్రం బేయుటయును వావిరి నది త
త్పరుషత మానెడునట్లుగఁ, బరఁగిన గురుసుతుఁడు పెద్ద ప్రబలం చేసెన్. 385

నారాయణాస్త్రపీడితుం డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట.

వ. ఇవ్విధంబున నశ్వత్థామ యమ్మహాస్త్రంబు దీపింపం జేసిన నది పేర్చి కార్చిచ్చు వాదువుచందంబున సమీరనందనుం జుట్టు ముట్టె నట్లు సమరవిముఖులై యేమియుం గాకున్న ధర్మనందనాదులను బలిమి వదలనిచలంబున ననలంబుచేతం బొదువం బడినవృకోదరునిం గని కృష్ణార్జునులు దేరు డిగ్గి రిత్తచేతులం బాఱి వారుణాస్త్రంబుకతంబునం బెద్ద గాలక యున్న యాభీముని రథంబు డిగ్గఁ ద్రోవ డిగక బిగిసిన నచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 386

తే. ఇమ్మహాస్త్రంబుఁ గడిమిమైఁ గ్రమ్మఱింప, నెవ్వరికి రామిఁ జేసి కా కేము శక్య
మైన నూరక యుండుదు మయ్య వలవ,దుడుగు నాబుద్ధి విని డిగనుఱుకు తేరు.

వ. అనుచు నతని నిరాయుధుం జేసి యర్జునుండును దోడ్పడ నరదంబు డిగ్గఁ ద్రోచె నిత్తెఱంగునఁ బాండవసైన్యం బంతయు దైన్యంబు నొందుటయు నారాయణాస్త్రంబు ప్రశాంతిం బొందెఁ దదనంతరంబ. 388

క. హరి వనుప వారిబలములు, పురికొని వాహానవితానములు శస్త్రాస్త్రో
ద్ధురభంగి నొప్ప నడరెం, గురుసేనలమీఁదఁ దూర్యఘోషము సెలఁగన్ 389

వ ఆసంరంభంబు సూచి సుయోధనుం డశ్వత్థామతో నింకను నమ్మహాస్త్రంబు ప్రయోగింపు మనుటయు నతం డది పునఃప్రయోగంబున కర్హంబు గాదట్లయినం బ్రయోగించినవారిన వధియించు నిట్లగుట గురునకు వరదానకాలంబునం గేశవుం డానతిచ్చెఁ జావోటములు రెండును నొక్కరూప కావున నమ్మహానీయాస్త్రంబు పగతుర నోడించి యంతటితోడఁ దెగియెఁ గృష్ణుం డీయుపాయంబున నప్పరమసాధనంబు గడపి పుచ్చె మన మేమి సేయుద మనుచు నిట్టూర్పు నిగిడించె ననవుడు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 390

క. నారాయణాస్త్ర మిమ్మెయి, వైరిచమూసంచయంబు వధియింపక పో
రా రాజును ద్రౌణియుఁ దా, రేరూపున సంచరించి రెఱిఁగింపు తగన్. 391

వ. అని యడిగిన నమ్మనుజపతికి సూతసూనుం డిట్లనియె. 392

క. ఆమనుజపతికి నశ్వత్థామ యటులు సెప్పుటయు నతం డన్యాస్త్ర
స్తోమంబునఁ బాండవసేనామర్దన మాచరింపు నావుడుఁ గడిమిన్. 393

తే. ద్రౌణి గౌంతేయసేనపై బాణవితతిఁ, బరఁగఁ జేయుచు నాచార్యమరణ మంత
రంగసంతాప మొనరింప నక్కజముగఁ,దఱిమి పాంచాలతనయునిఁ దాఁకె నధిప.

తే. తాఁకి యిరువదేనమ్ము లుదగ్రవృత్తి, నతనితనువునఁ బఱపి రయంబు మెఱయ
మఱియు నిరునదియూఁ డుగ్రమార్గణములు,నిగుడఁజేసిన నాతండు వెగడువడక

వ. నిశితనారాచంబుల నొప్పించినం గోపించి. 396

మ గురుపుత్త్రుండు గడంగి సూతు హరులం గోదండమ్ముం గేతువుఁ
ధరణిం గూల్చినఁ జూచి సాత్యకి మదోద్ధత్యంబునం దాఁకుదుఁ
శర మొక్కంటన మూర్ఛ వుచ్చి వెస ధృష్టద్యుమ్ను ఘాలంబు ని
ష్ఠురనారాచహతంబు సేయుటయు వాఁడుం దేరిపై సోలినన్. 397

వ. కనుంగొని రోషవిషాదంబులు మనంబునం బెనంగొనం గిరీటియు భీమసేనుం డునుం గవిసినఁ బాసట యై శిశుపాలపౌత్త్రుం డగుయువరాజును మాళవుం డగు సుదర్శనుండును బౌరవుం డగువృద్ధక్షత్త్రుండునుం గూడికొని యయ్యే వురు నయిదయిదుసాయకంబు లేయ నక్కుంభసంభవసంభవుండు వానిం బంచవింశతికాండంబుల ఖండించె నిట్లు దొడంగి యందఱకు నన్ని రూపు లై యేపునం బోరుచుండి ప్రచండభల్లత్రయంబున భుజంబులు శిరంబునుం దునిమి సుదర్శనుఁ గృతాంతదర్శనంబున కనిచి పౌరవుతేరునుం దలయును నఱికి విశిఖ శిఖలం జేదికుమారు మ్రందించి మదంబున సింహనాదంబు సేసి శంఖం బొత్తి నం జిత్తంబులు గలంగి పాంచాలురుం [1]పాండవబలంబులుం జలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి భీమార్జునులమ్మొన మరల్చి రప్పుడు పాకశాసనతనయుం డతని నిలు నిలు మని యదల్చి సంరంభవిజృంభితుం డై. 398

క. గురుసుత నీదుభుజావి,స్ఫురణము దివ్యాస్త్రవీర్యమును గురుధరణీ
వరుదెసకూర్మియుఁ జూపితి, దెరలకుమీ యనుడు నతఁడు దీప్తాకృతి యై. 399

మ. నియతిం బావకబాణ మేయుడు మహాగ్నిజ్వాలికామాలిక
చ్ఛాయసందోహరథప్రజద్విరదమాలాసద్భటశ్రేణికా
క్షయముం జేయుచు సర్వభూతభయదాకారంబునం బేర్చి య
త్త్యయకాలజ్వలనోద్ధతిం గవిసి యేకాక్షౌహిణిం ద్రుంపఁగన్. 400

క కురుసేన యుబ్బి యార్చుచు, హరియు నరుఁడు మడియుదురు శరానలశిఖలఁ
సరి గలరే త్రిభువనముల, గురుసుతునకు ననఁగఁ దూర్యఘోషము లెసఁగెన్.

తే. ఎల్లదివ్యబాణంబులుఁ బొల్ల వోవఁ, జేయునట్లుగ బ్రహ్మ సృజించినట్టి
కీర్తనీయమహాస్త్రంబు గ్రీడి మంత్ర, నిష్ఠ యొప్పఁ బ్రయోగించె నృపవరేణ్య.

వ. ఆబ్రహ్మాస్త్రంబుచేత నద్భుతం బగునశ్వత్థామయాగ్నేయాస్త్రంబు సంక్షీణం బగు టయుఁ గైటభాంతకుండును గిరీటియుం బాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరిం చినఁ బాండవసైన్యంబున సింహనాదశంఖభేరీమహారావంబులు సెలంగెఁ గౌరవ

1 పవమానసూనుండు లోనుగాఁ గలపాండవబలంబులు చలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి యపాకశాసనతనయుం డమ్మొనల మరల్చి యతని నిలు నిలు మని.

నేన లేటమొగంబు వడియె నప్పు డగ్గురునందనుండు. 403
ఆ. తెల్లపఱియ్యె నాకు దివ్యాస్త్రబలము లే, కునికి సిగ్గు మాలి యనికి నింకఁ
గడఁగ నేల దీని నుడిగెదఁ గా కని,యుల్లమునఁ దలంచి విల్లు వైచి. 404
వ అరదంబు డిగ్గి తొలంగి పోవం బోవ 405
క. జిగి దొలఁకాడఁగ నేలకు, మొగి లేలొకొ డిగ్గె ననఁగ ముందటఁ దోఁచెన్
విగతదురితత్వభాసుం, డగు వేదవ్యాసుఁ డమ్మహాపురుషునకున్. 406

అశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు కృష్ణార్జునులమహిమ సెప్పుట.

వ. తోఁచిన వినయసంభ్రమంబులతోడ వినతుం డై గద్గదకంఠుం డగుచు మునీంద్రా మదీయం బగునాగ్నేయాస్త్రంబు వృథ యయ్యె నిది యేమిమాయయొ యెఱుంగ సురాసురగంధర్వాదిజాతులకును దుస్సహం బయినయద్దివ్యసాధనంబు మనుష్యు లగుకృష్ణార్జునుల దహింపఁ జాల దయ్యె ననవుడు నాతపోధనవరుఁడు వినుము నీసంశయంబు వాపెద నని యతని కిట్లనియె 407
ఆ. ఆదిదేవుఁ డైనయవ్విష్ణుఁ డఖిలలో,కాభిరక్షణార్థ మై జనించి
మహితతపము సేసె మైనాకశైలంబు,నందుఁ బెద్దకాల మభవుఁగుఱిచి 403
సీ. పవనాశనుఁడు నూర్ధ్వబాహుండు నగుచు నన్నారాయణుం డతిఘోరనిష్ఠఁ
జలువునాతపమున సంతుష్టుఁ డై బాలశశిశేఖ నొప్పారుజడముడియును
శూలపినాకాదిసుమహదాయుధముల వెలిఁగెడుచేతులు విలసదురగ
యజ్ఞోపవీతసమంచితవక్షంబు శోభిల్లఁగాఁ బొడసూపె శంభుఁ
తే. డపుడు పద్మాక్షుఁ డవ్విరూపాక్షునకు ధ,రాతలము జానుపాణిశిరంబు లొంద
మ్రొక్కి నిలుచుండి నుదుటిపై మోడ్పుఁ గేలు,భక్తిఁ గదియించి యిట్లని ప్రస్తుతించె.
క. స్థావరములు జంగమములు, నీవలనం గలిగెఁ దద్వినిర్మలరక్షా
ప్రావీణ్యము దగఁ బ్రభువుల, కేవారల కైన నీవ యిత్తు మహేశా. 410
క. సుర లాదిగఁ గలజీవులు, పురుషార్థచతుష్టయంబుఁ బొంది సుఖిత్వ
స్ఫురణము నొందుట నీ దగు,కరుణాతిశయంబు వడసి కాదె కపర్దీ. 411
క. వేదములు [1]ధర్మవాచక,వాదంబులుఁ దద్విలాసవంతం బగుధా
త్రీదేవోత్కరము భవ,త్ప్రాదుర్భావములు గావె బాలేందుధరా. 412
క. నినుఁ దనుఁ గా నతినిర్మల, మనస్సమాధిప్రకర్షమగ్నతవలనం
గనుఁగొని తద్రూపభజన, మొనరించుమహాత్ముఁ డమృతమొందుఁ బశుపతీ. 413
వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించి దేవా నిన్ను భక్తి భజియించునాకు ననన్యసులభప్రభావం బొసంగు మని యభ్యర్థించుటయు దేవముఖ్యుం డగువిష్ణుదేవుం బ్రసన్నదృష్టి నాలోకించి యప్పరమేశ్వరుండు నీవు నరసురగంధర్వకిన్నరగరుడోరగాదిభూతంబుల నవలీల గెలిచి పరమతేజోవిరాజమానుండ వై

1 ధర్మవాక్చయ.

వర్తింపుము నీకు నస్త్రంబుల శస్త్రంబుల నగ్ని జలంబుల నశని వార్ద్రంబునను శుష్కంబునను స్థావరంబునను జంగమంబునను జావునొప్పులు లే కుండం గల యవి దొడరిన నన్నైన జయింపు మని వరం బిచ్చెం గావున నశ్వత్థామ రాయణుం డవిజయ్యుం డై నెగడె నతనియందు జనియించిననరుండును నట్టివాం డై కూడి సంచరించు నరసఖుం డగునద్దేవుండు నిజమాయావిశేషంబుల జగన్మోహనుండై విహరించు నమ్మహాత్ము లిరువురును దానవుల వధియించుటకును ధర్మసంస్థాపనంబు సేయుటకు నై వలసిన యప్పుడెల్లను జననాదికృత్యంబులు గైకొని వినోదింతురు వారలు గదా యీకృష్ణార్జును లని చెప్పి కృష్ణద్వైపాయనుండు వెండియు ని ట్లనియె 414

క. నీవుం దప స్తేజోవిద్యావిభవసమగ్రమూర్తి వగు దైనను నీ
కే వినిపించెదం దెలియంగా విను వారలకు నీకుం గలయంతరముల్. 415

తే. శుభ్రమగుపుర్విమృత్తిక సురుచిరంపుం బ్రతిమగావించికొనియందుం బరమునారా
హించి పూజావిశేషంబు లెల్లం జేసి, నీవు దొలుమేనం గొలిచితి నిష్ఠతోడ 416

క. వారలు లింగాధిష్ఠా, నారూఢుం గా నొనర్చి యర్చించిరి భ
వ్యారాధనపరులై మును, గౌరీపతి నతులనియమకల్పన వెలయన్. 417

వ. ఎత్తెఱంగునం జేసినను బరమేశ్వరారాధనంబు సర్వార్థసాధనం బగు నందును లింగంబునందుం బూజించుట యర్చ్యయం దారాధించుకంటె ననేకగుణంబు లెక్కుడు గావున లింగార్చనపరు లగువారల నర్చారాధకుండ వగు నీకు నెట్లు జయింపవచ్చు మీమీపూర్వజన్మంబుల యర్చనంబులఫలంబులు దారతమ్యంబులతో ననుభవింపవలవదే యని తెలియం బలుకుటయు నశ్వత్థామ పులకితాంగుండును సమాహితాంతరంగుండు నై రుద్రుని దలంచి నమస్కరించి కేశవుం గొనియాడి పరాశరనందనున కభివందనంబు సేసిన నమ్మహాముని యంతర్ధానంబు సేయం దానును మరలి వచ్చి నిజరథారూఢుం డై యరుణగభస్తి యస్తగిరిసమీపంబున కరుగుటం గనుంగొనుచుం గురుపతిపాలికిం జని యతనికిం గాలోచితం బెఱింగించినవాం డై బలంబులం దివియ నియమించె నట్లు దిరిగి దీనంబు లగునాననంబులతోడం గౌరవులు విడిదలకుం బోయిరి పాండవులు బహుతూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగం బొంగారినసముద్రంబు చందంబున నుల్లసిల్లుసైన్యంబు మగిడించికొని నిశ్చింతంబు లగునంతఃకరణంబులతోం గృష్ణోపలాలితు లగుచు నిజశిబిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ ధనంజయుండు. 418

వేదవ్యాసమునీంద్రుం డర్జునునకుం బరమేశ్వరుమహిమ సెప్పుట.

మ. మహనీయాకృతి సంయమిప్రవరు ధర్మస్ఫూర్తిసంకీర్తనీ
యు మహాతాగ్ని ప్రతిమానతేజుం గరుణాయుక్తుం బ్రతీపాన్వయో
ద్వహు నాశ్చర్యకరప్రబోధనిధి వేదవ్యాసుం బుణ్యుక్ జహా

వహుఁ డై వచ్చినవాని నాగమసుఖావాసాననాంభోరుహున్. 419

వ. అంతం గనుంగొని యత్యంతవినయసంభ్రమంబులతో దండప్రణామంబు
సేసి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబుల నారాధించి సమీపభూమిం గూర్చుండి
కృతాంజలి యై సుప్రసన్నుం బగునమ్మహామునివదనంబు వీక్షించి. 420

తే. అవధరింపు మహాత్మ కయ్యమున నేను, శాత్రవుల నేయఁబూనుచో సరభసముగ
నడరి ముందట నొకరుఁడు పుడమి నడుగు, లిడక పావకనిభమూర్తియొసక మెసఁగ.

చ. కిరణము లుల్లసిల్లఁ దనకేల నుదగ్రపుశూల ముండఁగాఁ
బొరిఁ బొరి నందు ఘోరముగఁ బుట్టినశూలపరంపరల్ గరం
బరుదుగ వారి నెల్లఁ దెగటార్పఁగ నే వెనుకన్ శరంబులం
గురియుచుఁ జంపినాఁడ ననికొందు జయంబు సముద్భటంబుగన్. 422

క. అప్పురుషుఁ డెవ్వఁడో యని, యెప్పుడు మదిఁ దలఁతు నతని నేర్పడ నాకుం
జెప్ప వలయు నని యడిగిన, నప్పార్థున కిట్టు లనియె నమ్ముని ప్రీతిన్. 423

వ. నీయడిగినయతండు. 424

ఉ. ఆదికినాది లోకముల కన్నిటికిం బ్రభుఁ డవ్యయుండు వే
దాదిపవిత్రవాచకస[1]హస్రపరిస్ఫుటవాక్యరూపుఁ డం
హోదళనప్రకారకశుభోదయకారణదివ్యనాముఁ డం
బాదయితుండు దృజ్మహితఫాలుఁడు లోలుఁడు భక్తియుక్తికిన్. 425

క. యోగీంద్రచిత్తకమలా, భోగమధుపవిభుఁడు ప్రకృతిపురుషాత్ముఁడు ని
ర్భోగస్వరూపుఁ డవ్య, క్తాగోచరుఁ డధికసులభుఁ డమలాత్ములకున్. 426

ఉ. నీలగళుండు శంకరుఁడు నిత్యుఁడు సత్యసురూపుఁ డుజ్జ్వల
త్కాలమహానలప్రశమకప్రచురామృతవృష్టివిస్ఫుర
ద్బాలమృగాంకశేఖరుఁడు దైత్యకులప్రవిదారణక్రియా
లోలపరశ్వథుండు [2]సకలుం డమలుండు ప్రియుండు శాంతికిన్. 427

వ. అని ప్రశంసించి కప్పాడి గనినవాఁడు రుద్రుం డగుటఁ దేటపఱిచి దక్షమఖమథన
త్రిపురమర్దనాదు లగునద్దేవునిదివ్యలీల లుపన్యసించి మహాదేవపశుపతిశివప్ర
ముఖంబు లగుతదీయభవ్యనామంబులకుం బ్రవృత్తినిమిత్తంబు లగునర్థంబులు
దెలియ నిర్వచనంబు సేసి యట్టిపరమేశ్వరుండు నీకు వరదుం డయి సన్నిధి సేసె
నతనిం గని పెన్నిధిఁ గన్న వేదవాలెం గృతార్థుండ వై తయ్యంధకాసురభంజను
కతంబునం గడిందిపగ అడంగుదు రయ్యాదిమధనుర్ధరుం డిప్విధంబున వైరివధం
బాపాదింప నీకు గెలుపు గొనుట సుకరం బయ్యె నీతపంబు పెంపునం దొల్లి
సన్నిహితుం డై నీకుం బ్రియంబుగా దివ్యాస్త్రంబు లొసంగె నంతటం దనివి
సనక యిత్తెఱంగున భక్తపరాధీనత్వంబు ప్రకటించె నీవు పుణ్యాత్ముండ వప్పర

1 మగ్రపరిస్ఫుటగోచరుండు. 2 కళలుండు గలం డఘశాపశాంతికిన్.

మాత్మ నాత్మ నిలిపి నమస్కరింపు మాసర్వలోకశరణ్యుని శరణంబు సొరు
మక్కరుణాకరుండు శరణాగతులకు నాయురారోగ్యైశ్వర్యాదిసకలాభిమతం
బులు నిత్యంబులుగా బ్రసాదించు నని నిర్దేశించిన నయ్యర్జునుండు దండ
ప్రణామపూర్వకంబుగా భక్తిరసాయత్తం బగుచిత్తంబునం జంద్రధరు నెలకొ
లిపి సాంద్రానందం బనుభవించి సాత్యవతేయుచరణంబుల కెఱంగిన నమ్మునీం
ద్రుం డయ్యింద్రనందను నభినందించి సుఖివి గమ్మని దీవించి [1]విజయంచేసె
నని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె నని జనమేజయునకు వైశం
పాయనుండు సెప్పుటయు. 428

క. మునివర ద్రోణునివృత్తము, విని సంతుష్టుండ నైతి వినువేడుక నా
మనమునఁ దోడ్తో నొదవెడు, వినిపింపు దగంగ మీఁదివృత్తాంతంబున్. 429

వ. అని యడుగుటయు. 430

చ. అమరకిరీటకోటికలితారుణరత్నమరీచివీచికా
సముదయఖేలనోల్లసనచారుపదాంబుజకాంతిపూర దు
ర్దమ[2]దనుసూనుసంచయవిదారణ చిత్తవిహార బోధనా
గమహితవాదనిర్వహణకౌతుకమిశ్రిత రక్షితాశ్రితా. 431

క. జనవినుతబాదరాయణ, మునీంద్రవాగమృతనిధిసముద్భూతాహ్లా
దనకీర్తిసుధాకిరణా, వినతాఖిలభద్రకరణ విశ్రుతచరణా. 432

మాలిని —
అమృతమయవిలాసా యాగభోగోద్వికాసా
విమలహృదయరమ్యా వీతరాగాదిగమ్యా
కమలభవనమస్యా గౌరవాధిక్యశస్యా
శమదమపరివర్తీ శాశ్వతానందమూర్తీ. 433

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున ద్రోణపర్వం
బునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
ద్రోణపర్వము సంపూర్ణము.

---

1 నిజేచ్ఛం జనియె నవి. 2 దనుజానుశాసన విధానతవిత్తవిహార.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులుఅండ్ సన్స్‌వారి 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.
P. I. Card Q. H. No. Ms. 22, 28—7—1947.

ఆంధ్రగ్రంథములు.

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఆదిపర్వము మాత్రము, పెద్దచ్చు	1	8
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము, మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిది	0	8
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు-టీకానుక్రమణికాసహితము	1	8
డిటో కాలికోబైండు	2	0
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి పాపరాజప్రణీతము	4	0
కృష్ణరాయవిజయము, కుమార ధూర్జటికృతము	0	8
చెన్నబసవపురాణము, పాపకవిది	1	4
దశావతారచరిత్ర, క్రొత్తకూర్పు	3	0
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	1	8
మనుచరిత్ర, సటీక, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారివ్యాఖ్యానముతో	5	0
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద	5	0
రంగరాయచరిత్రము	0	12
రాఘవపాండవీయము, సటీక	3	0
లంకావిజయము (రావణదమ్భీయము), సటీక,	1	8
వేంకటాచలమాహాత్మ్యము	2	0
శుకసప్తతి, పద్యకావ్యము	1	8
సమీరకుమారవిజయము	1	8
వివేకసింధువు	1	0
యయాతిచరిత్ర	1	0
మార్కండేయపురాణము	3	0
అధ్యాత్మరామాయణము	1	8
అనిరుద్ధచరిత్రము	0	10

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఆముక్తమాల్యద, (విష్ణుచిత్తీయం)		6	0
కవిరాజమనోరంజనము		1	4
కృష్ణరాయవిజయము		0	8
పంచతంత్రము, నారాయణకవిది		1	0
డిటో కాలికోబైండు		1	8
డిటో వేంకటనాథరాజకవికృతం		1	4
డిటో కాలికోబైండు		1	12
పల్నాటివీరచరిత్రము		3	0
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు		1	0
,, సాంధ్రటీకాతాత్పర్యము		3	0
బ్రహ్మోత్తరఖండము, క్రొత్తకూర్పు		1	8
మొల్లరామాయణము		1	8
భక్తిరసశతకసంపుటము	1	3	0
,,	11	3	0
,,	111	3	0
నీతిశతకసంపుటము	1	3	0
రాజశేఖరవిలాసము		0	8
రామరాజీయము		0	12
రామాభ్యుదయము		1	4
రుక్మిణీకల్యాణము, సటీక		0	10
రుక్మిణీపరిణయము, శుద్ధప్రతి		0	10
రుక్మాంగదచరిత్ర, ఏకాదశీమాహాత్మ్యము		1	0
వసిష్ఠజనకసంవాదము		0	8
వాసిష్ఠరామాయణము, ద్విపద		1	4
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవిది		1	4
విష్ణుపురాణము		3	8
విజయవిలాసము		1	4
వీరభద్రవిజయము, పోతనకృతము		1	0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. 21.

విషయసూచిక.

కర్ణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

కర్ణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

శల్యపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

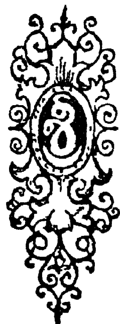
సౌప్తికపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీ పరిణామస్థితివి
ద్యాపారీణత్వకారితానిరతాపాం
గా పరమనైష్ఠికత్వ
వ్యాపారప[1]రానుషక్త హరిహరనాథా. 1

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గర్ణుని తెగుటం జెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు మహాప్రాజ్ఞుం డగు సంజయుండు దండుననుండి హాస్తిపురంబున కరుగుదెంచి ధృతరాష్ట్రుమందిరంబు ప్రవేశించి యంతఃపురంబున నున్నయన్నరనాథుం గనుంగొని కృతప్రణాముం డగుటయు నతం డాదరించిన నాసీనుం డై. 2

క. బలవిక్రమములు వినుతం, బులుగా మన మొనలుఁ బాండుపుత్త్రానీకం
బులు రెండునాళ్లు వోరుట, దెలియంగాఁ జూచి వచ్చితిం గురునాథా. 3

వ. అని పలికి కర్ణునిం బ్రశంసించి. 4

చ. సరకుగొనండు పాండుసుతసైన్యనికాయము నించుకేనియుం
గరులు రథంబులుం హరులుఁ గాల్బలముల్ దనవీఁక విచ్చియుం
మరలియుఁ దూలియుం బిలుకుమాఱియు నల్గడఁ బాఱియుం వియ
చ్చరులకు వేడ్క సేయ భుజసారము శౌర్యముఁ జూపె నేపునన్. 5

వ. చూపి యక్కౌంతేయులం గలంచి యాడి పదంపడి. 6

తే. తనకు [2]బిమ్మిటి యైనయర్జునునిబాహు, లీల నెమ్మెయిఁ ద్రోవంగ లేక తెగియె
నధిప యాఁబోతు బెబ్బులికగ్గ మైన, పగిది [3]యై పాండవులకును బగ యడంగె.

వ. అనుచు శోకోపహతుం డై సూతసూనుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి డగ్గుత్తిక వెట్టి యి ట్లనియె. 8

చ. అది యొకఁ డేల కౌరవచయంబు జయాశ యడంగిపోవ బె
ట్టిదుఁ డగుభీమసేనుఁడు గడిందిమగంటిమి దుస్ససేనుదు

---

1 రానురక్త. 2 మిక్కుటమైన. 3 యయ్యెఁ బాండవులకుఁ బగ.

ర్మద మడఁగించి పేరురము వ్రచ్చి మహోగ్రతఁ ద్రావె నెత్తు ర
య్యది దుది సింత పుట్టు నని యాప్తజనంబులు మున్న చెప్పరే. 9

తే. కొడుకు లంత రాజ్యంబును గొనఁగ శక్తు, లనుదురాశనువారలయవినయములు
నీ వుపేక్షింతు నూనునే యావిరుద్ధ,కర్మమున ఫల మొందక కౌరవేంద్ర. 10

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు దుర్యోధనుండును దెగియెనకాఁ దలంచి విహ్వలించి మూర్ఛిల్లినం దల్లడిల్లి యార్తనాదంబులతో వివశంబు లయి వనితాజనంబులు గన్నీరు గ్రమ్మ వసుంధర నొఱగిన నంతకు మున్న వచ్చి యున్న విదురుండును నాసూతనందనుండును జేరి చేసేత శీతలజలసేచనమ్మృదువ్యజనవీజనంబుల నన్నరనాథుని నారీసముదయంబును సేదదేర్చిన నాసీనుం డై యతండు దీర్ఘనిశ్వాసంబు లడరం జింతిల్లి యంతర్గతంబున దైవంబు గర్హించి పాండవుల నగ్గించి తనబుద్ధియు శకునివెరవును నిందించి తన్నుం దాన యుపశమించుకొని ధైర్యంబు సిక్కఁబట్టి. 11

క. తెలియ విన నీవు సెప్పిన, పలుకులు దుర్యోధనుఁడు వడండు గదా వై
రులవిక్రమమున సంజయ, కలరూ పెఱుఁగంగఁ జెప్పు క్రమ్మఱ నాకున్. 12

చ. అనుటయు నాతఁ డి ట్లనియె నమ్మనుజేంద్రున కాజిఁ గర్ణుఁడుం
దనయులుఁ దమ్ములుం బడిరి దారుణవిక్రమకేలి సల్పి నె
ట్టన బలు పారఁ బట్టి వికటంబుగ వక్షము వ్రచ్చి దుస్ససే
నునిరుధిరంబు మారుతతనూజుఁడు ద్రావె మదం బెలర్పఁగన్. 13

క. అనిన విని [1]యంత కేమియు, నన నూరక యుండు సంజయా నీమాటల్
విన నేరదు విభ్రాంతిని, మునిఁగినయది చిత్త మని విమూఢాత్మకుఁ డై. 14

వ. ధృతరాష్ట్రుండు మ్రానుపడి యుండి కొండొకసేపునకు సేద దేఱి యాసూతనందనున కి ట్లనియె. 15

క. నాదుర్ణయమునఁ జేసియు, నాదుర్యోధనునిబుద్ధి హానివలననుం
గా దె యిటు లగుట మర్మవి,భేదన మగుశోక మింత పెల్లయి యున్నే. 16

వ. దుఃఖంబు నిస్తరింపనోపుదునొకో యని తలంచుచున్న నాదుసంశయంబు వాయ నింతకు మున్ను కయ్యంబునం గడచనినమనవారిని వారివారిని నేర్పడం జెప్పు మనిన నతనికి సంజయుం డిట్లను మనయందు భీష్మద్రోణకర్ణవికర్ణవృషసేనదుశ్శాసనలక్ష్మణాదులును వారలలోన విరాటశంఖోత్తరద్రుపదఘటోత్కచాభిమన్యుపాండ్యప్రముఖులును [2]వేఱువేఱ నిట్టిట్టివారిచేత నిట్టిట్టివారు దెగి రనియేర్పడ నెఱింగించిన నమ్మహీపతి గురుసేన నింక నెవ్వరు గల రని యడుగుటయు నతం డశ్వత్థామకృతవర్మశల్యశకునికృపాచార్యులం బేర్కొని బ్రదికినకురుకుమా

1 యంతకేనియు. 2 వేఱువేఱ యిట్టిట్టి.

రులను గర్ణుకొడుకులలో నున్నవారలను మఱియుం గలయోధులను జెప్పి వీర
లంగొని యనికి నుత్సహించి పొనుఁగువడ్డయగ్గివేఁడిమివోనివాఁడిమితో దుర్యో
ధనుండు ధైర్యం బవలంబించి జయార్థి యై యున్నవాఁ డనిన విని కొడుకు
కడిమికి వెడవెడ యూఱడిల్లినయుల్లంబునం దనవారు పెక్కండ్రు వొలిసిన
యలమట మునింగి యొక్కింతప్రొద్దూర కుండి రాధేయుదెగుట దలపోసి
యమ్మనుజనాథుండు. 17

తే. ఆలలోనియాఁబోతునుబోలె నొప్పు, గురుబలంబులో నున్నదద్వీరదమూర్తి
సింహసంహననుండు నిస్సీమవిక్ర,మాభిరాముండు వోయెనే యక్కటకట. 18

వ. అని తొడంగి హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేయుచు. 19

క. సంజయ మురభంజనుని ధ,నంజయునిం జీరికిం గొనఁడు కర్ణుం డిం
ద్రుం జెనకి యైన గెలుతు న,నుం జచ్చెనె యట్టివాఁడునుం గయ్యమునన్. 20

ధృతరాష్ట్రుఁడు గర్ణమరణంబు విని పలవించుట

సీ. పాండుసూనులతోడిపగ కోర్చె నెవ్వనియుత్సాహ మూఁది సుయోధనుండు
వైదేహపౌండ్రాదివసుధేశు లెవ్వనికడిమిసొంపున నరిగాఁపు లైరి
మనమూఁక లెవ్వనిపెనుఁబ్రాపు గాంచి గర్వితము లై సంగరక్రీడ సలుపు
నద్భుతం బొనరించు నమరుల కెవ్వనియసమానవివిధదివ్యాస్త్రమహిమ
ఆ. యట్టికర్ణుఁ డీల్గె [1]నట్టె యిం కెక్కడి, బ్రదుకు మనకు నేటిభండనంబు
దీని వినియు నాదుమానసం బేమియుఁ, గాదు వజ్రమయము గాఁగ నోపు. 21

వ. అని విలాపించి మఱియును. 22

క. పోరి బంధుపుత్త్రమిత్త్రుల, పరిభవములు వించు నిట్లు ప్రాణముతో నె
వ్వరు నుండుదురే యే నొ,క్కరుఁడును దక్కంగ నింతకష్టం బగునే. 23

వ. అని పలికి మరణోద్యుక్తుం డై జలాగ్నివిషప్రాయోపవేశాదు లుగ్గడించిన విని
సంజయుం డతని కిట్లనియె. 24

చ. కులమును శ్రీయుఁ దేజము నకుంఠితకీర్తియుఁ జూడఁ దొంటిరా
జుల కెనవత్తు నీ విటులు శోకసమాకులచిత్తవృత్తి మైఁ
గలఁగుట యొప్పునే శ్రుతము గౌరవముం బొగ డొందునట్లుగా
నిలుపుము ధీరతాతిశయనిష్ఠఁ జలింపకయుండ భూవరా. 25

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 26

తే. శోకవారిధిపారంబు నాకుఁ బొంద, నేల వచ్చుఁ జిత్తంబునఁ గీలుకొని య
సహ్యమై కర్ణమరణోపజనిత మైన, పరిభవం బనుశల్య మాతురతఁ జేయ. 27

క. పౌరుష మేటికి దైవం, బేరూపునఁ జూడ ఫలద మే మందము దో
స్సారనితాంతోజ్జ్వలుఁ డగు, నారాధేయుండు సచ్చె [2]నర్జునుచేతన్. 28

1 నంటి విం కెక్కడి, బ్రదుకు మాకు. 2 నటె యర్జునుచేన్.

క. అలఘుతరాయువు నాకుం, గల దది యె ట్లనినఁ బోరఁ గర్ణునిపా టేఁ
దెలియ వినఁగ నాడెందము, పలువఱియలు గాక యున్నభంగి నెఱేఁగితిన్. 29
క. మును లోకముచే సత్కృతి, గని నెగడెడువాఁడ నాకుఁ గలవా రెల్లం
జన శోచ్యుఁడ నై దుర్దశ,నునికి మనికి యగునె దీని కోర్వఁగ వశమే. 30
సీ దుఃఖపరంపర [1]ద్రొక్కునఁ బెట్టె నాచిత్తంబు ననిమిషసింధుతనయు
పడుటయుఁ ద్రోణుండు పరలోకమున కేఁగుటయు సూతజునితెగుటయునువినియు
నందుఁ గర్ణుఁడు లేమి యత్యంతదుఃఖంబు సేసె దుర్యోధనునాస మానె
నతఁ డేడుగడయును నై యుండు నతనికి నెవ్వరు గలరు ది క్కింకఁ జెపుమ
ఆ. మనబలంబుచేవయును వైరిసైన్యంబు, భయముఁ జెడఁగ రాధపట్టి గొంతి
పట్టిచేత సమసిపడి యున్నవాఁడె వాసవునికడిమిఁ బడినజంభునట్లు. 31
క. విను [2]పిచ్చుకకుం టతిరయ,మునఁ బోకకుఁ బడుట వేదముదుకఁడు వేశ్యా
జనముం గోరుట దుర్యో,ధనుఁ డింక జయంబు గొనఁగఁ దలఁచుట యరయన్.
క. మనలోఁ గయ్యం బేటికి, నని ధర్మసుతుండు సెప్పె నది మీపతి కై
కొనఁ డయ్యె రోగి పథ్యా,శనమునకుం జొరనిభంగి సంజయ యెట్లున్. 33
సీ. శరతల్పమున నుండి శాంతనవుండు బీభత్సుదివ్యాస్త్రవైభవము దెలుపఁ
దివిరి జలం బట్లు దెప్పించుకొని యప్డు పాండుసూనులతోడిబాంధవంబు
నడపుము సిరి పంచి కుడుచుట మే లింతతోఁ గయ్య ముడిగి శాంతుఁడవు గమ్ము
బ్రదుకుము నీ వన్నపనుపు సేయఁడు సుయోధనుఁ డిప్డు శోకాబ్ధి మునుఁగకున్నె
ఆ. పడుచు లీఁక లూడ్చి పట్టి యాడెడునట్టి, పులుఁగుచంద మయ్యెఁ దలఁప నాయ
వస్థ యెందుఁ జొచ్చువాఁడ నీయలమట, దీర్ప నెవ్వ రింక దిక్కు గలరు. 34
వ. అని పెక్కుభంగుల నివ్వటిలు నెవ్వగలు బయలుపడం బలుమాట లాడి రాధేయు
తెగినతెఱంగు తెలియ వినం దలంచి యి ట్లనియె. 35
మ. విజయుం దాఁకి పెనంగుచో నతనిదోర్వీర్యంబు సైరించెనో
భుజదర్పోద్ధతిఁ జూప నోపెనొ చలంబుం జేవయుఁ సైన్యయు
గ్మజనంబుల్ వినుతింపఁ జేర్చెనొ తొలంగం బాఱెనో పేరు న
క్కజపుం బెంపును దీఱ డింపఁడు గదా కర్ణుండు దీనాకృతిన్. 36
క. తక్కటిసైనికు [3]లని న,య్యొక్కని దిగ విడిచి పాఱిరో లావుం జే
రుక్కును మెఱయఁగ దోడ్పడి, పెక్కండ్రురు వడిరొ బెరసుఁ బీనుంగులుగాన్. 37
వ. అని మఱియును. 38
క. ముందర శిఖండి నిడి సం,క్రందననందనుఁడు సేరి గంగాతనయుఁ
మ్రందించెఁ గపటమున న్నాచంద మొకటి కర్ణునందుఁ జర్పించిరొకో. 39
క. సామజము వడిన నశ్వత్థామ వడియె ననఁడె ధర్మతనయుఁడు గురునిం

1 త్రొక్కునఁబెట్టు; త్రొక్కుడుబెట్టు. 2 పిచ్చుగుంటి యతిరయ. 3 లాతని, వొక్కని.

దా మడియించుటకై యు,ల్టేమేని యొనర్చి రొక్కొ యితఁడు వడుటకున్. 40

క. మాయోపాయంబుల గాం,గేయుండును గురుఁడు ననిఁ దెగిర కాక రణ
న్యాయంబు దప్ప కుండఁగ, నాయిరువుర నోర్వ నెవరి కైనను వశమే. 41

సీ. పరశురామునిచేతఁ బడసినవాఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబు సర్వముఖాస్త్ర మలఁతిఁ
బోవునె దివ్యాస్త్రములు పెక్కు మఱియును గలవు రాధేయున కలవు మెఱసి
యభిమన్యువిల్ దునుమాడఁడె నాగాయుతప్రాణు ననిలనందనుని బాడు
దలఁ బట్టి సహదేవుఁ జులుకన మర్దించి మందల విడువఁడే మాయలాని

తే. మేటిమగని ఘటోత్కచు గీటడఁపఁడె, యట్టిజెట్టికిఁ బోరఁ జా వెట్టిభంగి
నయ్యెఁ దేరికి సూతున కంచితాస్త్ర,ములకుదైవోపహతిఁ జేటుమూఁడెనొక్కొ.

క. రథ మవితథ మైనను సా,రథి పని నెఱసిన మహాస్త్రరాజి విధికృతిఁ
వృథగా కున్నను గర్ణునిఁ, బ్రథనంబున గెల్వ దేవపతికిఁ వశమే. 43

ఉ. సారథి యెవ్వఁ డాతనికి శల్యుఁడు ద్రోణతనూభవుండు గాం
ధారవిభుండునుం గృపుఁడుఁ దత్సమయంబున నేమిభంగిఁ దో
డ్పైరి సుయోధనుండు హృదయంబునఁ దాఁ గృతవర్మ దర్పము
న్బీరము నచ్చి యుండుఁ దగ నెయ్యము సూపెనె యాతఁ డత్తఱిన్. 44

క. వారలు గెలఁకుల నడవఁగ, రారాజుపిఱుందఁ గదిసి రా నెబ్భంగిం
గారణము లేదు చావఁగ, నారాధేయునకుఁ జోద్య మయ్యెడుఁ దలఁపన్. 45

ఉ. పాండవకోటి సూతసుతుపై నడతెంచినచంద మెట్టు లా
ఖండలసూతి సర్వముఖకాండముతాఁకున రూపుమాసి పో
కుండుట యెట్లు కల్గె సమరోద్ధతి దక్కటనల్వురందు నె
ట్లుండె బలద్వయంబు నెటు లోపి పెనంగె దినద్వయంబునన్. 46

వ. అనిన విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియెఁ గయ్యంబుతెఱంగు మొదలు
కొనిచెప్పెద నాకర్ణింపుము ద్రోణుండు దెగిన నశ్వత్థామ దనయోపినంతసమరం
బు సేసి చాలించి సేనలఁ దివియించి మరలి వచ్చిన దుర్యోధనుం డప్పుడు గొలు
విచ్చియుండి నశ్వత్థామ లో నగుదొరలం గలయం గనుంగొని మనకు నిట
మీఁదఁ జేయం గలపని యెయ్యది యని యడుగుటయు నగ్గురుసుతుండు. 47

క. విను మాదర ముత్సాహం, బనూనధార్ష్ట్యంబు నీతి యనుసద్గుణముల్
పని సఫలం బగునట్టుగ, జననాథ యొనర్చు దైవసాహాయ్యమునన్. 48

చ. తలఁపఁగ సద్గుణంబులకుఁ దావల మై పెను పొందునుజ్జ్వలా
త్ములు సని రైన [1]చేభరము దోఁపఁగ నీ దగుదొంటిశౌర్యముం
దలకొని నిర్వహింపు ముచితంబుగ దైవముతోడుపాటునుం

1 నేభరముఁ దోఁపఁగ నీక దొడంగి కార్యముం.

గలిగెడుఁ గాక యున్నరథికప్రవరుల్ దలపోయ నల్పులే. 49

క. మనము బలశౌర్యఘనుఁ గర్ణుని సేనాముఖము సేసి నూల్కొని యరిమ
ర్దన మొనరింత మితనియం, దనూనతం బొల్చు సద్గుణావలియు నృపా. 50

క. వైవస్వతుచందంబున, నీ వీరుఁడు రిపుబలంబు నెల్ల నడంపం
గా వలఁతి దివ్యశరశి,క్షావైభవపరమనిష్ఠకలిమి నరేంద్రా. 51

వ. అని సూతపుత్త్రుం జూపిన భవత్పుత్త్రుండు ప్రీతుం డయి యతండు పాండవుల జయించు ననునాస యగ్గలం బైనయంతరంగంబుతో నయ్యంగపతి కి ట్లనియె.

శా. నీవిక్రాంతియు నాపయిం గలయతిస్నేహంబుఁ బ్రఖ్యాతముల్
గావే భీష్ముఁడు ద్రోణుఁడుం దెగుట నీకౌరవ్యసైన్యంబులం
గావంగాఁ దగు నీకు వారలయుపేక్షం గాక యిన్నాళ్లు లే
లా వైరం బడఁగింప నీ వయిన లీలన్ గెల్తు కౌంతేయులన్. 53

వ. నీవు ప్రాజ్ఞుండవు ప్రబలుండవు విశేషించి నా కేడుగడయు నీవ కావున నీకును మదీయహితం బవశ్యకర్తవ్యం బట్లుం గాక మన మాభీష్మద్రోణుల నవమానింతుము వారలు భండనంబునం బడిన నొదిఁగియుండ నేర్తుమే కడంగుము పగఱకు నీకడంక చీఁకటికి సూర్యునుదయం బెట్టి దట్టి దయ్యెడుం గాక బృందారకసేన సేనాని నడపినకైవడిం గౌరవసైన్యంబు నడపి నన్ను గెలిపింపుము నిన్ను నీవ సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టెకొ మ్మనినం బ్రీతుం డయి రాధేయుండు గాంధారేయునకుం బ్రహర్షంబు గా భూవల్లభు లెల్ల నాకర్ణింప ని ట్లనియె. 54

మ. విను నీ కిచ్చినబాస యే మఱతునే వీరంబు బాహాబలం
బును ధైర్యంబును నస్త్రవీర్యమును నీభూలోకసంచారు లె
ల్లను గీర్తింపఁగఁ బాండుపుత్త్రులమదోల్లాసంబు మర్దింతు నీ
వనుమానింపక నిల్చి చూడుము మదీయం బైనసంగ్రామమున్. 55

దుర్యోధనుఁడు గర్ణునకు సర్వసేనాధిపత్యంబు గట్టుట

వ. నన్ను సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టు మనవుడుఁ బొంగి రారాజు దగురాజులుం దానును శాతకుంభకుంభంబులం బవిత్రజలంబులు దెప్పించి మహనీయమణికుసుమౌషధిగంధాక్షతమంత్రకలనం బాచరించి సమున్నతౌదుంబరపీఠంబునం బరమాస్తరణం బొనర్చి యంగపతి నందు నిలిపి పుణ్యాహఘోషంబులుఁ దూర్యనినదంబులు వందిజనస్తుతులును జెలంగ నభిషేకించి యలంకరించి పట్టంబు గట్టిన నతండు భూసురోత్తములకు నర్థిజనంబులకును వివిధార్థంబులు దానత్యాగరూపంబున నొసంగుచు వెలింగె నప్పు డుబ్బినశూరయోధులజయజయశబ్దంబులును భూపతులయభినందనవాక్యంబులును గృష్ణసమేతు లగుపాండవుల గెలువు మని దీవన లిచ్చువామాగధులరొలుంగులును నింగి ముట్ట నవోదితుం

డైన భానుండునుంబోలె శోభిల్లునాకర్ణుండు సముదీర్ణుం డై యక్కురుపతియా
ననం బాలోకించి. 56

తే. బంధుమిత్రయుతంబుగఁ బార్థురూపు, మాపి యే నిత్తు నీకు సామ్రాజ్యలక్ష్మి
ధాత్రిఁ బాలింపు సుస్థితిఁ బుత్రపౌత్ర,గాఢభోగార్హ మగునట్లు గాఁగ నధిప.

క. విను [1]సత్యధర్మరతుఁ డగు, మనుజునకుం గార్యసిద్ధి మసలక యగుచా
ద్పున శౌర్యబాహువిక్రమ,ఘనుఁ డగునా కాజి జయము గలుగుం జులుకన్.

వ. అని పలికె నిత్తెఱంగున రాధేయు సర్వసైన్యముఖ్యుం జేసి యతని మంది
రంబునకు మహావిభవసమేతంబుగాఁ బుచ్చి సమస్తపరిజనంబులను నిజనివా
సంబులకుఁ బోవం బనిచి సంతోషం బంతరంగంబు నిండి వదనంబున వెల్లిగొన
నీకౌరవుడు కథ్యంతరావాసంబున కరిగె రాత్రి యే నిట వచ్చి ద్రోణువృత్తాంతం
బంతయు నీకుం జెప్పి నీ వనుప మగిడి చని సూర్యోదయసమయంబున మనశిబి
రంబు ప్రవేశించితి నయ్యవసరంబున. 59

సీ. తళతళ మనియెడు[2]దంతప్రభలతోడ ఘనకేతువున హస్తికక్ష్య మెఱయ
హంసవర్ణము లైనహయముల పటుగతి నర్కప్రభం బగునరద మొప్ప
దీప్తకాంచనరసలిప్త మై చెలువొందుసజ్యకార్ముకము హస్తమున వెలుఁగ
వీటికి సమరసమాటోప మొదవ నాభీలశంఖము దనమ్రోల మ్రోయ

తే. రణసముత్సాహలక్ష్మి వక్త్రమున వింత, చెన్ను వెలయింప నాప్తులు సేరి రెండు
పక్కియలయందు బవరంపుఁబలుకు లెసఁగ,నడపసోఁపాటి కర్ణుండు వెడలె నధిప.

వ. అతండు పడవాళ్లం బనిచి వెడల నియమించిన నెల్లదొరలును దురంబునకు
వెడలి రిట్లు సకలబలంబులు నడవం దొడంగిన. 61

సీ. తురగరింఖాముఖోద్ధూతధూళీపటలములు సల్దిక్కు లలంకరించె
మాతంగకటిగళన్మదజలబహుళప్రవాహవిలాసంబు వాని నడఁచె
బహువిధవాదిత్రభైరవారావంబు పెల్లంబరము పిక్కటిల్లఁ జేసె
శింజినీటంకారసింహనాదంబుల పెక్కువ యామ్రోఁతఁ [4]బిలుచుకొనియె

ఆ. రథికభూషణముల రశ్ములఁ గేతన, చ్ఛత్రచామరోపసక్తమణుల
రుచుల సుభటహేతిరోచులఁ బవలింటి, దివిచంద మయ్యె దినకరుండు. 62

వ. అట్టియెడ. 63

క. జనములు భీష్మద్రోణులు, సనినవగలు డిగ్గ ద్రావి సంతోషము నె
క్కొనియెడుమనములతోఁ గర్ణునిఁ గనుఁగొని రతివికాసరుచిరనయను లై. 64

కర్ణుని మొదటినాఁటియుద్ధము

వ. ఇవ్విధంబున బలంబులకుం బ్రమోదం బెసంగ నడచి రాధేయుండు దుస్సహం

1 మాతిథ్యరతుం డగు. 2 ధవళప్రభల. 3 ధ్ధూతధూళిపటలంబు కలయంగ దిక్కులఁ గప్పె
మత్త, మాతంగ. 4 బీల్చుకొనియె.

బుగా మకరవ్యూహంబు సమకట్టునెడ నందుఁ దుండంబునఁ దాను నిలిచి
నయనంబుల శకునియు నులూకుండును శిరంబున నశ్వత్థామయుఁ గంఠంబున
దుర్యోధనానుజులును నుదరంబున దుర్యోధనుండును మందట వామపాదం
బున నారాయణగోపాలయుతుండై కృతవర్మయు దక్షిణపాదంబునఁ ద్రిగర్తదా
క్షిణాత్యసంవృతుండై కృపాచార్యుండును వెనుక డాకాల నానాదేశసేనతో
శల్యుండును వలకాల ననేకరథకరితురగసమేతుండై సుషేణజననాథుండును
బుచ్ఛంబున మహాసైన్యసమగ్రుండయి చిత్రుండును నతనితమ్ముండగు
చిత్రసేనుండును నిలుచున ట్లొనర్చి తక్కినవారల నెడ నెడం బన్నించె నట
మున్న యుధిష్ఠిరుం డుద్దామసామజాదిచతురంగోల్లాసభాసితుం డయి నడతెంచె
నట్లు నడతెంచి యమ్మనుజవిభుండు మన మొనం జూచి సవ్యసాచి కి ట్లనియె. 65

చ. కనుఁగొనఁ జుల్కనైనయది కౌరవసైన్యము గంటె స్రూతనం
దనుఁ డొకయొడ్డుగా నిలిపి తాను ముఖంబున నిల్చి కయ్య మె
ల్లను దనమీఁదఁ బెట్టికొని లావున బీరముఁ జూపఁ బూని యే
పున నతిమేటి భవద్విశిఖపుంజముచేఁ దెగటార్పు మీతనిన్. 66

క. వనముఁ బం డ్రెండేఁడులు మన [1]ముత్కటదుఃఖవార్ధిమగ్నుల మై యి
ట్లునికికిఁ దగ నితని భవత్సునిశితబాణాబ్ధి ముంపు దుర్దమలీలన్. 67

ఉ. [2]వీఁ డొకరుండె యింక బలవిక్రమసంపద గల్గి పోరికిం
వాఁడిమిసొంపుసూపఁ గలవాఁడు సుయోధనుపాలఁ జేర్చు నీ
వేఁడిమి సూపి రూపడఁపు వీనిఁ బురందరపుత్ర యంతతోఁ
బోఁడిమి మాలు నాతఁడు ప్రభూతజయోన్నతి నిల్చు నీకడన్. 68

వ. నీకుం బోలిన మొగ్గరంబు గావింపు మనవుడు నర్జునుం డర్ధచంద్రవ్యూహ
విధానంబున మోహరించి తాను మధ్యప్రదేశస్థుం డై వామదక్షిణశృంగం
బుల భీమధృష్టద్యుమ్నుల నిలిపి యుధిష్ఠిరనకులసహదేవులం బింగలిగా నొన
ర్చి నతనిచక్రరక్షకు లగుయుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండునుం గయ్యంపు
వేడుక మొగంబులం జిగురొత్తఁ బొలిచిరి తక్కినయోధులుం దగినచోట్ల
నిలిచి రి ట్లిరువాఁగును బన్ని యున్నసమయంబున. 69

చ. హరియును బాండునందనులు నాజి నవశ్యము నేఁడు సూడఁ బో
దురు జయ మంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందె భవత్తనూజుఁడుం
దురమునఁ గర్ణయుక్తముగఁ ద్రుంగు సుయోధనుఁ డంతలంపుతోఁ
బరమసముద్యమస్ఫురణఁ బాండవముఖ్యుఁ డెలర్చె భూవరా. 70

ఆ. ఒకటి కొకటికంటె నుబ్బుచు వర్తించు, చాడ్పు దోఁచు రెండుసైన్యములును

[1] మొక్కలపు మాదట. [2] వీఁ డొకరుండు దక్క...సుయోధనుపాల లేమి. [3] వాభిధానంబున.

[1]బొలిచె నపుడు సెలఁగె భూరిభేరీముఖ,తూర్యములు నభంబు దూఁటుకట్ట. 71

వ. చిందంబులమ్రోఁతకు నిందు నందునుం దమకించి భటులు గెలంకులం దాఁకఁ దోడ్తో నెఱపినయగ్గలిక నొండొంటి బెరయ మొగ్గరంబు లుపవడించి. 72

సీ. నిబిడఘంటావళినిక్వణంబులతోడ భీషణబృంహితఘోషములును
ఘననేమినిర్ఘురధ్వనులపొంపులఁ గేతునిర్భరకింకిణీనినదములును
జటులఖురవ్రాతపటురవంబులతోడ నాభీలహేషామహాస్వనములు
భూరిభుజాస్ఫాలనారావములతోడ మేదురతరసింహనాదములును

ఆ. బరఁగి దిక్తటములఁ బగిలింప ననిమిష, ఖచరసిద్ధయక్షగరుడగణము
లంతరంగములు నితాంతకౌతుకభరి,తములు గాఁగఁ జూడ్కి[2]గములు వఱపె.73

వ. ఇట్లు దలపడి యిరువాఁగును [3]బేరువాఁడిఁ బోరునెడ గరుడప్రహారంబులనొచ్చిన పంచాస్యపన్నగంబులం బోనిబాహువులను గాంతత్వరుచిసౌరభంబులపెంపున సంపూర్ణచంద్రార్కకమలంబులం గ్రేణి సేయునాననంబులను సంగ్రామరంగం బలంకృతం బయ్యె వాహనంబులమీఁద నుండి భూషణకిరణంబులు మెఱయ సైనికులు నేలం గూలునప్పుడు పుణ్యావసానకాలంబున నాకలోకపరిభ్రష్టంబగు మహాత్మలోకంబుచందంబు దోఁచెఁ జతురంగంబులునుం దమతమజాతిచేతం బడుటయు నేనుంగు లడరిన నరదంబులు నదియుటయు నాశ్వికులు వోదివినం గరులు ధరం దొరంగుటయు భటు లురవడించినం దురంగంబులు గడికండంబు లగుటయు రథంబులు గవిసినం గాల్వురు దుము రగుటయుఁ గ్రందున నెల్ల తెఱంగులు నన్నిదెఱంగులం గలయబడలుపఱచుటయు రౌద్రరసంబుఁ బెనిచె నాసమయంబున సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న చేకితాన ద్రౌపదేయులు ప్రభద్రక చేది పాండ్య చోళ మగధ వంగాదిదేశంబులబలంబుతోడ బరవసంబు సేసి తఱిమి రట్టియెడ. 74

ఉ. దంతిఘటల్ మహోగ్రసముదగ్రతతో నడతేర దర్పదు
ర్దాంతగజాధిరోహణనితాంతసముజ్జ్వలభంగిఁ బ్రౌఢవి
క్రాంతివిలాస మొప్పఁగ నఖండితపౌరుషుఁ డైనభీముఁ డ
త్యంతసముద్ధతిం గవిసె నస్మదనీకము సంచలింపఁగన్. 75

క. ఉదయాచలమున రుచిసం,పదఁ బొలుచుపతంగుపగిదిఁ బ్రసరత్తీవ్ర
ప్రదరములు నెఱయమెఱయఁగ,మదావళముమీఁద వెలిఁగె మారుతి యధిపా.

క్షేమధూర్తి యనురాజు భీమునితో యుద్ధము సేసి చచ్చుట

వ. అమ్మహావీరు నాలోకించి కులూతదేశాధీశుం డయిన క్షేమధూర్తి నిజబలంబులం బురికొల్పికొని యేచి త్రోచి యాహ్వానంబు సేసి తనకరటిం గొలిపిన నది గిరి

1 బొదలినట్లు సెలఁగెఁ జదల భేరీముఖ. 2 తగులుపఱిచె. 3 బేరువాడి; బేరువాడ; బేరువాడుచు.

గిరిం దాఁకు తెఱంగున నతనిమాతంగంబునకు మార్కొనియె నయ్యిరువురు
నొండొరులపై దోమరస్తోమంబు లడరించి యార్చుచు నుద్దండపరాక్రమంబు
లగు వేదండంబులపటుప్రచారంబులు చారుభీషణంబులుగా నొకళ్లొకళ్లం జుట్టు
కొని వచ్చుచుం బెనంగి. 77

క. కోదండంబులు గొని బా,హాదర్పము లెసఁగఁ బోరి యన్యోన్యధను
శ్ఛేదంబులఁ బోఁ బోరి నా,పాదించిరి జనులు ప్రస్తుతి సేయన్. 78

వ. దానం గోపం బగ్గలించి. 79

తే. శక్తులను దోమరంబుల సరభసముగఁ, బోరుచో భీమసేనుని పేరురమున
క్షేమధూర్తి సముజ్జ్వలతోమరంబు, [1]లేడు నాటించె దర్పంబు రూఢి కెక్క.

చ. అనిలతనూభవుండు దపనాంశునిభం బగు తోమరంబు వై
చిన నడుమం గరూశపతి చిత్రముగాఁ దునుమాడి వీఁక నా
తనిఁ బటుషష్టికాండశరతాడితదేహునిఁ జేయ మేటివిల్
గొని యతఁ డక్కులూతపతికుంజరముఁ వెసఁ గప్పె నమ్ములన్. 81

వ. అట్లు భీమసేనుండు గరూశపతివిక్రమంబు సరకుసేయక యతనిదిక్కునుం జూడక
క్షేమధూర్తిసామజంబున సాయకమయంబుఁ జేసిన నది మొగతిరిగి పఱచినం
బోవనీక యప్పావని వెనుకొనుటయు నక్కులూతపతి ప్రయత్నంబున నమ్మాతం
గంబు మరల్చి యతనియంగంబునను దద్గజంబుశరీరంబునను నిశాతశరపరం
పరలు పఱపిన. 82

చ. ఉఱక సమీరసూనుఁడు దదుగ్రధనుర్దళనం బొనర్చి యే
త్తెఱఁ గరి నొంప నాతఁడు గడిందిమగంటిమి నొండువింట ను
న్నెఱుఁగులు [2]గ్రమ్ముకోల నతనిం గడునొంచి తదీయహస్తి పా
ల్పఱి మహిఁ మ్రొగ్గ నేసిన ధరాధిప నీబల మార్చె నుబ్బునన్. 83

మ. గద సేతం గొని దంతి డిగ్గి చని యాకౌంతేయుఁ డవ్వీరును
న్మదమాతంగముఁ గూల నేసినఁ గృపాణస్ఫారదోర్దండుఁడై
కదియన్ వచ్చె నతండు నిష్ఠురగదాఘాతంబునం గూల్చె నే
పు దలిర్పన్ వెస నామరుత్తనయుఁ డాభూమీశు భూమీశ్వరా. 84

వ. ఇవ్విధంబున నేనుంగుపీనుంగుకడనపడిన క్షేమధూర్తి వజ్రప్రహారంబునం గూలిన
కులశైలంబుసమీపంబున నిర్ఘాతపాతపతితం బయినకంఠీరవంబుకరణి నొప్పె
నతనిం గనుంగొని మన మొన వెఱచఱచినం బాండవబలంబులు వెనుకొనుటయు.

మ. పటుబాణప్రకరంబు లంబరముఁ గప్పం గర్ణుఁ డాసేనఁ దాఁ
కుటయున్ సైన్యము దైన్యముం దొఱఁగి మార్కొన్నన్ భుజాసంపదు
త్కటగర్వోద్ధురభంగిఁ బాండుసుతులున్ దర్పంబు సొం పేర్పరిం

1 లెండు...కట్టిగాఁగ; లేడు...మాడి కెక్క. 2 గ్రమ్ముకో నతని మే న్గడు.

చుటకుం జొచ్చినఁ జేర్చెఁ బో రనిమిషస్తోమాద్భుతాపాది యై. 86

వ. అందు. 87

క. సూతతనయనారాచ, స్ఫీతము లై వారణంబు లొఱలును సొగయన్
భూతలమునఁ బొరలు దెరలు, వే తూలును జిట్టిఁ దిరుగు విచ్చుం జచ్చున్. 88

వ. అప్పుడు నకులుం డతని మార్కొనియె భీమసేనుం డశ్వత్థామను సాత్యకి కై
కేయు లగువిందానువిందులను జిత్రసేనుం డనురాజు శ్రుతకర్మను బ్రతివింధ్యుం
డు చిత్రుం డనుమనుజనాథుని ధర్మపుత్రుండు దుర్యోధనుని ధనంజయుండు
సంశప్తకులను ధృష్టద్యుమ్నుండు గృపాచార్యుని శిఖండి గృతవర్మను శ్రుతకీర్తి
శల్యుని సహదేవుండు దుశ్శాసనునిం దలపడి రట్టియెడ. 89

సీ. శైనేయుతోడ విందానువిందులు మహాహవము సేయంగ నయ్యాదవోత్త
ముఁడు వేర్చి వారికార్ముకములు రెంటిని దునిమి యంగంబుల నిచ్చెఁ దూపు
లవ్వీరు లన్యశరాసన[1]నోద్ధారు లై యతనిపై బఱపిరి శితశరంబు
లతఁడును వారు నన్యోన్యచాపచ్ఛిదావైచిత్రి నొప్పారి రేచి దొడ్డ

తే. విల్లు గొని యతిరయమున భల్లనిహతి,నాతఁ డనువిందుతల ద్రుంప నది ప్రదీప్త
రత్నకుండలశోభాభిరామపతన,భంగిఁ దదనీకశోకసంపాది యయ్యె. 90

మ. కని విందుండు ప్రదీప్తచాపధరుఁ డై కాండప్రసారంబులన్
శినివీరుం గుసుమాఢ్యకింశుకసముం జేయంగ నయ్యోధుఁ డా
తనియంగంబులఁ బంచవింశతిశితాస్త్రంబుల్ వడిం గ్రుచ్చె నే
పున వా రొండొరుసూతులం దునిమి నిష్ఫల్ రాలుకన్దోయితోన్. 91

తే. ఒకళు లొకళులహయముల నుర్విఁ గూల్చి
యొండొరులకార్ముకమ్ములు ఖండితములు
సేసి తేరులు డిగ్గి రుద్భాసితాసి
చర్మశోభితహస్తు లై సరభసముగ. 92

వ. ఇట్లు పాదచారు లై మండలప్రచారంబుల మెఱయుచు. 93

క. చేరి బహుచిత్రగతులం, బోరంగా నొడ్డనములఁ బొలిసెం బలకల్
నేరిమిమై [2]గెళవున శిని, వీరుం డిరువఱియ గాఁగ విందుని వ్రేసెన్. 94

వ. ఇత్తెఱంగున నయ్యిరువురం జంపి సాత్యకి యుధామన్యు తే రెక్కి యున్నన
వేఱొక్కరథంబు సన్నద్ధంబు గావించుకొని కైకేయబలంబులం బఱపెఁ జిత్ర
సేనుండును నీమనుమం డగుశ్రుతకర్మయుం బెనంగునెడ [3]నాశ్రుతకర్ముండు. 95

క. ఆరాజు నైదువాలిక, నారసముల నొంప నతఁడు నవశరముల న
క్కౌరవుని సేసి నొంచెను, సారథి నైదింట నధికసంరంభమునన్. 96

---

1 నోదారులై ; నధారులై. 2 గెళవున ; గెడవున. 3 నాశ్రుతవర్మ్యఁడు.

సీ. శ్రుతకర్ముఁ గోపించి క్రూరనారాచ మజ్జననాథుజత్రుదేశమున నాటఁ
బడి మూర్ఛవోయినఁ బైపయి వెండియు నేయఁ దెప్పిఱి యతం డేసక మెసఁగ
నుక్కునఁ దునుమాడె నక్కుమారునిశరాసన మతఁ డొండొకచాప మెత్తి
తఱచుటమ్ముల నేదు వెఱిగినచందంబు సేసె రయంబునఁ జిత్రసేను

తే. నాతఁ డాతనియురమున శాతశరము
దూఱ నేయ సబ్బాలుండు దోఁచె వివిధ
[1]బాణజాల మన్నరపతిశోణితమున
భల్ల మొక్కటఁ దల నేల డొల్ల నేసె. 97

ప్రతివింధ్యుఁడు చిత్రుఁ డనురాజుం జంపుట

ఉ. ఏలినవానిపాటు గని యేత్తెఱఁ దద్బల మొక్కపెట్ట యా
భీలతఁ జుట్టు ముట్టుటయుఁ బేర్చినయుద్ధతిఁ దీవ్రసాయక
జ్వాలల నేర్చి యుద్భటభుజావిభవం బలరంగ నల్లడం
దోలె నుదాత్తవిక్రమకుతూహలి నీమనుమండు భూవరా. 98

సీ. అప్పుడు ప్రతివింధ్యుఁ డైదుబాణములఁ జిత్రునిమేను నొంచి తత్సూతువక్ష
మునఁ గ్రూరశరములు మూఁడు నాటించి యొక్కమ్మునఁ గేతు వల్లార్చి పేర్చి
యతఁడు నన్నగ్రనవాస్త్రపీడితుఁ జేయ విలుద్రుంచి వెసఁ బంచవిశిఖనిహతుఁ
గావించి శక్తి యుగ్రమ్ముగ వైచినఁ బెలుచ నాలుగుదునియలుగఁ జేసె

తే. నలిగి యాతండు గదవైచి యక్కుమారు
ఘోటకంబుల సూతునిఁ గూల్చె నదియ
పట్టుకొని వైచె మగుడ నప్పాండుపౌత్రు
చేయి వడి నుచ్చి పోవ నచ్చిత్రుఁ డధిప. 99

ఉ. బాహువు నొచ్చినం గినిసి భాసురతోమర మెత్తి కౌరవ
వ్యూహము సంచలింప నతఁ డుగ్రత వైచినఁ గంకటంబుఁ ద
ద్దేహము నుచ్చి పోవుటయుఁ దెళ్లె నరేశ్వర యవ్విభుండు వ
జ్రాహతిఁ గూలుపర్వతమునాకృతి నుత్కటవైకృతంబుగన్. 100

వ. ఇట్లు చిత్రుండు దెగటాఱినం గనుంగొని మనయోధులు ప్రతివింధ్యుపై నడరి యనేకాస్త్రశస్త్రంబులం బొదివినం బొలివోనికలితనంబున నేల కుఱికి యక్కుమారుండు గోదండటంకారంబున నంబరంబు పూరించుచు బాణాసారంబు వరఁగింపఁ బాండవసైనికులు బెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి యతనికిం దోడ్పడుటయు మనవారలు వెన్నిచ్చి పఱచి రప్పు డశ్వత్థామభీమసేనులసంగ్రామంబు భీమం బయి చెల్లె నందు. 101

క. గురుపుత్రుఁడు దొంబదితీవ్రశరములఁ బావనిరథంబు సంవృతముగఁ జే

1 బాణముల నానృపుని ముంచి శోణితమున.

సె రయం బారఁగ సాయకపరంపరలు వఱపె నతనిపై నతఁ డలుకన్. 102

వ. వాని మగిడించి. 103

క. అనిలజుఫాలము గురునందనుఁడు పటుప్రదరకీలితము సేయుడు నా
తనినిటలంబున నతఁ డేపున బాణత్రయము నాటె భూవరముఖ్యా. 104

వ. మఱియును. 105

చ. గురుసుతభీమసేను లతిఘోరవిధంబులఁ బోరి యొండొరుం
దెరలుప లేని[1]సామ్యమున దీపితులై లయకాలవిస్ఫుర
త్తరణియుగంబుఁ బోలె శరధామసమగ్రతఁ బ్రజ్వరిల్లి యొ
ప్పిరి రథచిత్రచారులఘుభీషణసంచరణంబు లొప్పఁగన్. 106

తే. వారి వీక్షించి ఖచరులు వారు లెందుఁ, జూడమే దీని కెన యని యాడఁగలదె
కలుగ వింకను వీరలబలముఁ జలము, నలవు వెరవు నిట్లుండునే యనుచునుండ.

ఉ. ఒండొరుకేతువుల్ దునిమి యొండొరుసూతుల నొంచి యేపుమై
నొండొరుతేరివాహములయుబ్బడఁగించి నిశాతవిస్ఫుర
త్కాండచయంబు లొండొరులకాయముల వడిఁగ్రుచ్చి వ్రాలి ర
ప్పాండుసుతుండుఁ గుంభజునిపట్టియు మూర్ఛలు దమ్ముఁ గ్రమ్మినన్. 108

వ. ఇట్లు రథంబులపై నొఱగి మూర్ఛిల్లిన. 109

క. అనిలజుసారథియును గురుతనయునిరథచోదకుఁడు నతని నాతనినిం
[2]గొని యుల్లంబుల బలితపుఁ, దునుకు సొరఁగ ననికిఁ దొలఁగఁ దోలిరి రథముల్.

ఉ. క్రీడితసూనుఁ డైనశ్రుతకీర్తియు శల్యుఁడు నేచి దిక్కుల
ల్లాడఁగఁ బోరుచో శరము లాఱయిదుల్ శ్రుతకీర్తి శల్యుమై
గాడఁగ నేయ మూఁడుపటుకాండము లాతనిమేనఁ గ్రుచ్చి సం
తాడితుఁ జేసె సూతు నిశితప్రదరంబున నాతఁ డుద్ధతిన్. 111

చ. నరతనయుండు దత్తనువు నాటఁగఁ దొమ్మిదియమ్ము లేసి స
త్వరముగ సూతునంగమున వాలికతూపులు మూఁడు నాటి ని
ష్ఠురశరపంచకస్ఫురణ సూపినఁ గోప మెలర్ప నమ్మహీ
శ్వరుఁడు గడంగి విల్ దునిమి సప్తశరంబుల నొంచె నాతనిన్. 112

వ. అట్టియెడ. 113

సీ. వేఱొక్కవి ల్లెత్తి వివ్వచ్చుకొడుకు కఱుపదినాలుగమ్ములు వఱపె మద్ర
పతిమేన నతఁడు దొంబదితూపు లడరించి యేసె నవ్వీరుశరాసనంబు
ఖండంబులుగ వాఁడు గండడంగక గద వైచినఁ బొడిసేసి యేచి శక్తి
నిగిడింపఁ దునుమాడె నిశితభల్లంబునఁ ద్రుంచెఁ దదీయసూతునిశిరంబు

ఆ. వాయుజవము లైనవాహంబు లప్పుడు, గలఁగి యరద మనికిఁ దొలఁగ నీడ్చెఁ

1 శౌర్యమున. 2 గనుగొని యుల్లంబుల బలుఁ, దునుకు.

దెఱపి గాంచి శల్యుఁ డఱిముఱిఁ జొచ్చి కలంచెఁ బాండుసుతుబలంబు నధిప.
సీ. కమలాకరములీలఁ గలఁచి యాడెడుగంధదంతావళముసముద్దండతయును
దర మిడిమృగసముత్కరము ఘోరంబుగా వధియించుకంఠీరవంబునేపు
నీరసారణ్యంబు నిష్ఠురాటోపతఁ గాల్చుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబుఁ
బ్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమయించుఫాలాక్షునియేడ్తెఱయును
ఆ. బోల్పఁ బట్టు నయ్యె భుజగర్వశౌర్యప్రతాపదుర్దమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుమసఁగి శాత్రవసైన్య, హననకేలి సల్పునవసరమున. 115

దుశ్శాసనుఁడు సహదేవునితో యుద్ధంబు సేసి మూర్ఛిల్లుట

ఉ ధీరజనోత్తముండు సహదేవుఁడు [1]మైగలి దుస్ససేనుఁడున్
వీరులు పిచ్చలింపఁ బ్రజ విన్నద్రవం బోరి నార్వఁ బోరుచో
వారక సాయకత్రయము వాఁడిమి నయ్యువరాజు నొంచె వి
స్తారమనోజ్ఞహారలసితం బగునాఘనబాహువక్షమున్. 116
చ. ధృతి వొగడొంద నేచి సహదేవుఁడు నీసుతు శాతదీప్తస
ప్తతిశరవిద్ధుఁ జేసి వడిఁ దద్రథచోదకు మార్గణత్రయా
హతుఁడుగఁ జేయ నల్గి వెస నాతనిచాపము ద్రుంచి యాతఁ డు
ద్ధతి యలరంగ డెబ్బదిశితప్రదరంబుల మేను నొంచినన్. 117
సీ. నకులానుజుఁడు గృపాణంబున వైచిన దుస్ససేనునివిల్లు దునియ లయ్యె
నెడ గని యవ్వీరుఁ డేచి బల్వింట మంటలు గ్రమ్మున మ్మేయుటయు నతండు
గడువెస నెత్తినకరవాలమునఁ ద్రుంచి యతనిపై లక్షించి యదియ వైవ
నడుమన యాతండు నఱికినఁ బ్రస్ఫీతచాపంబు గొని చతుష్షష్టినిశిత
ఆ. కంకపత్రములను గడఁక నయ్యువరాజు, పరఁగఁ జేయుటయును బాండుతనయుఁ
డడఁచె నొక్కటొకటి నైదైదుతీవ్రశిలీముఖముల బాహులీల మెఱయ. 118
వ. ఇట్లు విక్రమవిజృంభితుం డై సహదేవుండు శతశాతశిలీముఖంబు లడరించిన.
చ. రయమున వాని నన్నిటి శరత్రితయంబునఁ ద్రుంచి సాయక
ద్వయమున నాతనిం బటునవప్రదరంబుల సారథిన్ భవ
త్ప్రియతనయుండు నొంచి దివి దీటుకొనంగఁ జెలంగి యార్వ న
త్యయసమవర్తిచాడ్పున నతం డుదితభ్రుకుటీవిలాసుఁ డై. 120
మ. పటునారాచముదీప్తిజాలము నభోభాగంబునం బర్వ ను
త్కటవేగంబున నేయ గంకటము వక్షఃపీఠముం దూఱి నె
త్తుటిపొం దేమియు లేక యుచ్చి చనినం దూగాడి యాతండు వ్రా
లుటయుం దేరు దొలంగ సూతుఁడు భయాలోలాకృతిం దోలినన్. 121
క. అమ్మాద్రీపుత్రుఁడు వ్యాలమ్ముల దుశ్శాసనునిమహాసైన్యము రా

1 శూరుఁడు దుస్ససేనుఁడున్.

ద్రమ్ముగఁ గలంచె దివిజగ,ణమ్ము వినుతిసేయఁ దమమెునలు నలి నార్వన్. 122

చ. నకులుఁడు సూతపుత్త్రుఁడుఁ బెనంగునెడన్ నకులుండు సూతపు
త్త్రకునకు ని ట్లనుం దలఁచి దైవము నేఁడు నిజప్రసన్నదృ
ష్టికి ననుఁ బాత్రభూతుఁడుగఁ జేయుట గానఁగ వచ్చె నాదుచూ
డ్కికి నిను గోచరంబుగ ఘటించినయాచతురత్వసంపదన్. 123

క. కౌరవపాండవులకు నీ, వైరము నీవలనఁ గాదె వచ్చెను నిను మ
ద్ఘోరశరనిహతిఁ బడఁ గ,న్నారఁ గనుంగొనక కోప మాఱునె యొంటన్. 124

చ. అనవుడు రాజసూతివి మహాస్త్రవిదుండవు నైన నీకు ని
ట్లనుట దలంప నర్హ మగు నైనను జెన్నఁటిపల్కు లేల నె
ట్టన భుజశక్తి మార్తురకడంక యడంచినఁ బల్కు టొప్పుఁ గా
క నిలిచి చూపు నీచలముకల్మియుఁ జేతులబల్మియుం దగన్. 125

వ. అని పలికి కర్ణుఁడు. 126

సీ. ఉబ్బి మాద్రీసుతు డెబ్బదిమూఁడుదూపులఁ గప్పుటయు నతఁ డలిగి యతని
[1]పైని శతనిశాతబాణంబు లేసిన నాసూతనందనుఁ డక్కుమారు
ధనువు నుగ్గుగఁ జేసి తనువున ముప్పది కాండములు సొనిపిన నొండువిల్లు
గొని డెబ్బదింట నాతని నొంచి మూఁడుమార్గణములు సూతునంగమునఁ బఱపి

తే. భల్లమున విల్లు దునుమాడి యెల్లజనులు, నద్భుతం బందఁ ద్రిశతసాయకపరీతుఁ
జేసి నకులుండు నిష్ఠురహాసభాసి,తాననాంభోజుఁ డై పొలుపారె నధిప. 127

క. సూతసుతుఁడు బలువిలు గొని, [2]యాతనివక్షమున నాటె నై దమ్ములు ని
ర్ఘాతసమసప్తశరముల, నాతఁ డతని నొంచి విల్లు నఱిముఱిఁ ద్రుంచెన్. 128

వ. మఱియు నొక్కమహనీయకార్ముకంబు గొని కర్ణుండు గడంగె నప్పు డయ్యిరు
వురు నొండొరులతూపులు ద్రుంచుచు నిజమార్గణంబుల నొకళ్లొకళ్ల నెత్తుట
ముంచుచుం బేర్చి వివిధవిశిఖజాలంబు లడరించిన నంబరంబు శలభపటలసంవృ
తంబునుంబోలె నుండె నాసమయంబున నకులు నగ్రభాగంబునకు వచ్చిన సోమ
కబలంబులు గర్ణక్రూరనారాచాది బహువిధబాణపాతంబులఁ బలాయితంబు
లయ్యెఁ గర్ణునకు బాసట యై తఱిమినకౌరవసైనికులు మాద్రేయురౌద్ర
విజృంభణంబున దూరవిఘటితు లైన ట్లిరువాఁగును నెడ గలిగి చూచు చుండ
నారథికోత్తము లుదారఘోరాకారంబుల నుల్లసిల్లి భల్లప్రముఖప్రదరంబులఁ
బరస్పరాంగంబులం బొదివి యంబుదపిహితమూర్తు లగుమార్తాండశశాంకుల
చందంబు నొంది యన్యోన్యదివ్యాస్త్రతేజోవిలాసంబుల నయ్యైయస్త్రంబుల
వారించుచుం బోరి రట్టియెడ. 129

క. అలుక వొడమి కర్ణుండు న,కులుచాపము ద్రుంచి సూతుఁ గూల్చి తురంగం

---

1 పై నశితనిశిత; పైనవతినిశాత. 2 యాతనియశ్వముల.

బులఁ జంపి చక్రరక్షుల, తలలు నఱికి సిడము ద్రుంచి దరహాసముతోన్. 130

వ. మెఱసినం గుపితచిత్తుం డై. 131

చ. పలకయు వాలునుం గొనియెఁ బాండుకుమారుఁడు పెక్కు చెక్కులై
యిలఁ దొరఁగంగ నేసె గద యెత్తినఁ ద్రుంచె రథంబు డిగ్గి యు
జ్జ్వలపరిఘాభిరాముఁ డయి వచ్చిన నప్పరిఘంబు రూపుమా
పి లసితలాఘవస్ఫురణపెంపువఁ గర్ణుఁడు నొంచె నాతనిన్. 132

ఆ. మర్మభేదు లైన మార్గణంబుల కోర్చి సిగ్గుఁ జలము డిగ్గఁ ద్రావి
యెల్లజనులుఁ జూడఁ బొల్లఁదనంబున, కోర్చి యక్కుమారుఁ డోడి పాఱె. 133

కర్ణుఁడు నకులుని విరథుం జేసి యవమానించుట

క. వెనుకొని రాధేయుఁడు నిజ, ధను వాతనికంధరమునఁ దగిలిచి నలిఁ బ
ట్టిన నింద్రచాప[1]పరిగత, ఘనాకృతిని బోలిచె నతఁడు కౌరవనాథా. 134

వ. ఇట్లు పాండుతనయుఁ బాడుదలఁ బట్టి మందస్మితసుందరాననుం డై. 135

క. పలుకులు వృథగా నన్నుం, బలికితి ము న్నింక నెన్ని వలుక వలసినం
బలుకుము నీకేఁ దగ నా, యలవుఁ జలము నీ వెఱింగి తంతియ చాలున్. 136

క. అల వెఱఁగి పెనఁగు పెనఁగం, దలఁచిన నది గాక సిగ్గు దలకొని యనికిం
దొలఁగుట యిం కిట దగు వి,చ్చలవిడి నర్జునునికడకుఁ జనుము కుమారా. 137

క. అని విడిచె నకులుఁ గుంతివ,చనములు దృఢవృత్తి చిత్తసంకలితము లై
యునికిం గర్ణుం డతఁడును, జని ధర్మజునరద మెక్కె సవ్రీడముగన్. 138

వ. ఎక్కి నిట్టూర్పు నిగుడం గుంభనిక్షిప్తభుజంగంబుచందంబున నుండె నవ్విధం
బున మాద్రీపుత్రమానమథనవిజృంభితుం డగునవ్వీరుం డప్పుడు మధ్యందిన
గతం బైనమార్తాండబింబంబునకుం బ్రతిబింబంబునుంబోలెఁ బ్రదీప్తమూర్తి
యై వెలిమావులును వెలిపడగయు నుల్లసిల్ల శోభిల్లుతనరథంబు రయంబున
దర్శనీయంబుగాఁ బాంచాలబలంబు దఱిసి పెక్కుతెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ముల
గములు గదియించి. 139

సీ. సూతులఁ దెగటార్చి కేతనంబుల వీటతాటంబు నేసి రథ్యములఁ గూల్చి
చామరచ్ఛత్త్రభూషణములు పొడి నేసి [2]రథికజనములశిరములు ద్రుంచి
కొమ్ములు నఱికి యంకుశములు దునిమి తొండములు ఖండించి కుంభములు వ్రచ్చి
జోదులతనువులు భేదించి మోరలు [3]గళ్యాలతోడఁ జెక్కులుగఁ జేసి

ఆ. [4]కందములు వగిల్చి కాళ్లులు ద్రెంచి యా,శ్వికులఁ జంపి చర్మవిశిఖకుంత
ముసలముద్గరప్రముఖసాధనములు భ,గ్నములు నేసి భటుల సమయఁ జూచి.140

వ. బాహావిలాసంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచె భవత్సుతుం డగుయుయుత్సుండు

---

1 పరివృత. 2 రథికశిరంబులఁ బృథివిఁ గూల్చి. 3 గళ్లెలుగూడఁ జెక్కులుగఁ; గళ్లెలు చెక్కులు గాఁగఁ; గళ్యాలు చెక్కులు గాఁగఁ. 4 కంధరములు ద్రుల్చి.

పర్వత ప్రతిముం డగునులూకుపయిం గవిసి కులిశనిభం బగువిశిఖంబునవొంచినఁ
గోపించి యాబల్లిదుండు విలుగ నేయుటయు నక్కు-మారుండు. 141

తే. మేలువిలు గొని యఱువదినాలుగమ్ము
లతనిమెయిఁ గ్రుచ్చి సాయకత్రితయనిహతి
సూతు నొప్పించి మఱియు నిశాతశరచ
యమ్ము వరఁగించె నధికరయమ్ము మెఱయ. 142

వ. దానం గనలి. 143

క. బలువిడి నులూకుఁ డిరువది, శిలీముఖము లొడలఁ జొనిపి సిడము రయమ్మునై
నిలఁ గూర్చిన నీసుతుఁ డు,జ్జ్వలవిశిఖము లయిదు నాటె వానియురమునన్. 144

వ. నొచ్చి యాసౌబలనందనుండు రౌద్రంబు రూపంబు దాల్చినవిధంబున విజృం
భించి. 145

శా. భల్లం బొక్కటఁ ద్రుంచె సూతునిఁ జతుర్బాణాహతిన్ వాజులన్
ద్రొల్లంజేసె నిశాతపంచవిశిఖాటోపంబునం జించె [1]వీ
రోల్లాసంబు వికాసముం బొరయ మే ను క్కేది నీనందనుం
డెల్లం జూడఁగఁ బాఱె యొండొకరథం బెక్కెం గురుగ్రామణీ. 146

క. గెలుపున మెయి వొదలఁగ సౌబలసూనుఁడు రథము వఱపి పాంచాలబలం
బలుగులపడఁ బలుదెఱఁగుల, యలవుల విహరించె నుద్భటాటోపమునన్. 147

సీ. శ్రుతకర్మ నకులునిసుతుని శతానీకుఁ దాఁకి యశ్వంబుల ధరణిఁ గూల్చి
సూతునిఁ బరిమార్చె నాతఁడు గద వైచి రథవాహనముల సారథిని గేత
నముఁ బొలియించె భూరమణ యిమ్మెయి నీదుతనయుండు నకులనందనుఁడు విరథు
లై యొండుదేరుల కరిగిరి [2]సితసోముఁ దలపడి కడిమి గాంధారనాథుఁ

తే. డతని యడరించి వివిధసాయకము లెల్లఁ
దునిమి బాణత్రయంబునఁ [3]దనువు నొంచి
తురగముల నరదమ్ముఁ గేతువుఁ దిలప్ర
మాణశకలంబులుగఁ జేసె మద మెలర్ప. 148

మ. విరథుం డై పొలివోనిబీరమునఁ బృథ్వీభాగసంచారి యై
శరజాలంబుల భీమసేనసుతుఁ డాశ్చర్యంబుగా నీమఱిం
దిరథం బెట్టైఱఁ గప్పినం దునిమె నుత్సేకోగ్రుఁ డై యమ్మహీ
వరుఁ డబ్బాలునిచాపదండము భుజావష్టంభ మేపారఁగన్. 149

చ. అతఁడు ప్రదీప్తఖడ్గము రయంబుమెయిం గొని యానృపాలుఁ దు
ద్ధతిఁ బరఁగించుసాయకశతంబులు ద్రుంచుచు నుల్లసిల్ల న
ప్పతి పటుభల్లఖండితకృపాణునిఁ జేసిన నీడఁబోక చే

---

1 ధీ,రోల్లాసంబు. 2 శ్రుతసోముఁ. 3 ధనువు.

తితునియ బెట్టు వైచె జగతీవర యాతనివిల్లు రెండుగన్. 150

వ. ఇట్లు కోదండంబు దుండంబులు సేసి తొలంగి యక్కుమారుండు శ్రుతకీర్తి స్యందనం బెక్కె శౌబలుండు వేఱొక్కవిల్లెత్తి యత్తెఱపి నురవణించి పాండవ రథికులం గలంచెఁ గృపాచార్యధృష్టద్యుమ్నులు పెనంగునెడ గౌతముండు పాంచాలవరుం బొదువునాటోపం బాలోకించి యక్కౌంతేయసైనికులు దమలోన. 151

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు గృపాచార్యునితోఁ దలపడి యోడిపోవుట

ఉ. ద్రోణుపరాభవం బధికరోషము సేయఁగ నున్నయాతఁ డ
క్షీణపరాక్రమంబు విలసిల్లఁగ నీద్రుపదాత్మజుఁ గత
ప్రాణునిఁ జేయ కే లుడుగుఁ బైకొను నంతటఁ బోక విస్ఫుర
ద్బాణవిలాసముల్ నెఱపుఁ దా మనసైన్యము దల్లడిల్లఁగన్. 152

వ. అని వెండియు. 153

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుబలగర్వక్షేమనిర్వాహకుం
డరులం జీరికిఁ జేకొనం డితఁడు [1]క్రోధాత్తాత్ముఁ డై నేఁడు ని
ర్భరశౌర్యంబు నుదాత్తధైర్యము నుదగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
స్తరదర్పోద్ధతిఁ దేక యున్నె మనలం దా నేలకుం గోలకున్. 154

వ. ధృష్టద్యుమ్నుండును బెండువడి యున్నవాఁ డనుచు నుండి రట్టియెడ [2]బెట్టిదంబు లగుగృపాచార్యులతూపులయేపు రథ్యంబుల నొంచి సారథి క్రొవ్వడంచి యాద్రుపదనందనుతనువు నెత్తుటం దోఁచి యుల్లంబు గలంచె నప్పు డాతనిసూతుం డతనితో ని ట్లనియె. 155

చ. వినుము కుమార విప్రభుజవీర్య మవార్యతఁ దేజరిల్లెడుం
జనవు భవత్సమగ్రశరజాలము లీతనిమీఁద దైవసం
జనితము సువ్వె యియ్యెడరు సంగర మిట్టిద తొల్లి యెందు నా
కనినది లేదు తేరు దొలఁగం గొనిపోవుట కార్య మిత్తఱిన్. 156

వ. నీయట్టివానివిక్రమంబునుం దిట్టినయట్లు సమయుటం జేసి యిమ్మహాతుం డవధ్యుం డని నిశ్చయించితి నామాట కియ్యకొను మనవుడు నాపృషతపౌత్రుండిది యట్టిద యని నిశ్చయించి పలికి మఱియు హీనస్వరంబున ని ట్లనియె. 157

చ. చరణములుం గరంబులును సంచలభావము నొందఁ జొచ్చె మేన్
విరవిరఁ బోవు చున్నయది విహ్వల మయ్యె మనంబు నీతలం
పరయఁగ మేలు మారుతసురాధిపసూనులలోన నల్ల నొ
క్కరుదెసకై రథంబు దొలఁగం గొని [3]పొమ్మడిబీర మేటికిన్. 158

చ. అనవుడు సూతుఁ డెంతయు రయంబునఁ దేరు వృకోదరాంతికం
బున కెగవంగ శంఖరవముఁ గుణనిస్వనముఁ నిగిడ్చె యే

1 క్రోధావిష్టుఁ డై. 2 బెట్టిదంబు గాఁ గృపాచార్యుం డేపు సూపి రథ్యం. 3 పొమ్మిఁక బీర.

పునఁ గృపుఁ డుజ్జ్వలప్రదరపుంజములం బరఁగంగఁ జేయుచుఁ
వెనుకొని పోల్చి నిల్చె గిరి వెన్కొని నిల్చినవజ్రికై వడిన్. 159

తే. కడఁగి కృతవర్మతోడ శిఖండి పెనఁగు, చుండి శరపంచకంబున నురము నొంప
నతని నయ్యాదవోత్తముఁ డలఘుషష్టి, విశిఖవిద్ధునిఁ జేసి పిల్ విఱుగ నేసె. 160

క. ఒండుశరాసన మెత్తి శి,ఖండి గురియునవతిసాయకమ్ములు వెలుచన్
ఖండించె నతఁడు తత్కో,దండం బాద్రుపదనృపతితనయుఁడు నఱికెన్. 161

క. ధనువు దునిమి కొమ్ములు ముఱి,సినవృషభముచంద మగుడు శీఘ్రస్ఫురణం
దనువున శితశరములు వడిఁ, జొనిపి యతం డతని గళితశోణితుఁ జేసెన్. 162

చ. అలుక మనంబునం గదిరి యాదవసత్తముఁ డొండువింట దో
ర్బల మెసఁగంగ డెబ్బదిశరంబుల[1]వాఁడిమి మేన రక్తధా
రలు దొరఁగించి పెక్కుప్రదరంబులు పైపయి నేయు చుండ న
గ్గలికఁ బెనంగె వెండియు శిఖండి విచిత్రరథప్రచారుఁ డై. 163

వ. ఆద్రుపదనందనుండు జత్రుదేశంబున నంబకత్రయంబు నాటించిన. 164

శా. క్రూరోల్లాసము పల్లవింపఁ గృతవర్ముం డుగ్రదీప్తిస్ఫుర
న్నారాచంబులు పెక్కు లొక్కమొగి మేనం [2]గ్రువ్వ మూర్ఛిల్లె న
వ్వీరాగ్రేసరుఁ డప్పు సారథి భయావిర్భావదీనాత్ముఁ డై
తే రచ్చోటు దొలంగఁ దోలుటయు భీతిం బాఱెఁ దత్సేనయున్. 165

వ. విష్వచ్చువిక్రమవిహారంబున కోర్చి శిబిత్రిగర్తసాల్వసంశప్తకసైన్యనారాయణ
గోపాలోపేతుం డై సత్యసేన చంద్రదేవ మిత్రదేవ మిత్రవర్మ సౌశ్రుతి సువర్మ
సుశర్మాదు లగుసోదరసుతులు బాసటగాఁ ద్రిగర్తపతి పెనంగునప్పుడు. 166

సీ. సత్యసేనుఁడు మూఁడుసాయకంబుల మిత్రదేవుండు షష్టిసందీప్తమార్గ
ణంబులఁ గ్రూరబాణంబులు మూఁటను జంద్రదేవుఁడు శరసప్తకమున
మిత్రవర్ముఁడు గంకపత్రత్రిసప్తతి సౌశ్రుతి యేడునిశాతవిశిఖ
ములను శత్రుంజయుఁ డలఘువింశతికాండములను సుశర్ముఁ డుజ్జ్వలనవాస్త్ర

తే. ములను గప్పి రప్పార్థు నాబలియుఁ డంబు,దములధారలు వొదువ నుదాత్తరేఖ
గరము పొలుపారు మేదినిధరముభంగిఁ, దలఁపఁ బట్టగుధీరతఁ బొలిచె నధిప.

వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై మిత్రదేవునంగంబునఁ గంకపత్రశతంబును సత్యసేనుతనువున
మార్గణత్రయంబును సుశర్మమిత్రవర్మలశరీరంబుల శిలీముఖాష్టకనవకంబులను
బఱపి శత్రుంజయు శిలాశితశరంబులం బడ వైచి సౌశ్రుతిం బంచవింశతికాం
డంబుల గీ టడంగించియుఁ జంద్రదేవుని నెనిమిదియమ్ములం దునిమి యుల్లసిల్లిన.

చ. కనకపుఁగామతోమరము గర్వ మెలర్పఁగ నెత్తి పద్మనా
భునిభుజశాఖ యుచ్చి చన భూరిబలుం డగుసత్యసేనుఁ డు

1 నాతని మేన, 2 గప్ప.

క్కున నిగిడింపఁ జేతిమునికోలయుఁ బగ్గములుఁ గా మహీతలం
బున నొగలందునుం బడిన భూవర పార్థుఁడు గ్రోధదీప్తుఁ డై. 169

క. హారిదెసఁ గన్గొని యాతని, యరదముఁ గదియంగ నడపు మరద మనుడుఁ జె
చ్చెర నొండొకమునికోలం, గర ముద్ధతి నడపె ఘోటకంబుల నతఁడున్. 170

క. తే రతనియరదమునకుం, జేరువ యగుటయును గ్రీడి శితబహుభల్ల
స్ఫారగతుల గాత్రశిరో,దారణ మొనరించి యొప్పె దరహాసముతోన్. 171

వ. ఇట్లు సత్యసేనునిఁ జిత్రవధంబు చేసి. 172

చ. ఘనతరవత్సదంతశరఘాతమునం బడ వైచి మిత్రవ
ర్మసి రథసూతు [1]నట్టి దొకక్రూరపుఁదూపున నుర్విఁ గూల్చె నా
తని సముదీర్ణ మై పెలుచఁ దాఁకి త్రిగర్తబలంబు సుట్టు ము
ట్టిన వివిధోగ్రసాయక పటిష్ఠత నొప్పి కలంచె నేపునన్. 173

వ. వెండియు సుశర్మనిజ్ఞాతులు వొక పెనంగిన. 174

ఆ. వెండిపింజఁ బొలుచువెడఁదయమ్మున మిత్ర,సేన ధరణినాథుశిరముఁ ద్రుంచి
వాఁడినారసము [2]సువర్మునికునికిట, నాటె నయ్యమర్త్యనాథసుతుఁడు. 175

వ. అట్టియెడ సంశప్తకగణంబు లన్నియు నార్పులు నింగి ముట్ట నలుదిక్కులం గిట్టి బెట్టిదంబు లగునస్త్రశస్త్రపరంపరలు గురిసిన నష్మేటివిలుకాఁ డలుక నూనిన యలంతినవ్వు చెలువంబు మొగంబునకు వింతచెన్నొసంగ విజృంభించి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది ప్రదీప్తభల్లాంజలికప్రముఖంబులం బరఁగు టయు. 176

సీ. తేరులచెక్కులు వారణంబులఖండములు భూషణంబులపొడియు ఘోట
కంబులతునియలుఁ గరవాలతోమరశరపరిఘాదులశకలములును
రథికజనంబులవ్రయ్యలుఁ జామరచ్ఛత్రకేతువులయంశములు భటుల
తుమురుసు[3]రౌతులతుండంబులునుగంకటములభాగములుఁజిందములనుఱుము

తే. గలసి నెత్తుట మునిఁగి ప్రేవులఁ బెనంగి, మొదటఁ బ్రుంగి వియచ్చరహృదయమునకు
నద్భుతంబు బీభత్సంబు నావహింప, సంగరాంగణ మతిఘోరభంగి యయ్యె.

వ. అప్పుడు. 178

క. కరిహయశవముల విఱిగిన, యరదంబుల విషమ మైనయాజిక్షితి నె
త్తురురొంపిలోన రథ్య,స్ఫురణకతనఁ దవులఁబడక శోభితగతి యై. 179

దుర్యోధనుఁడు ధర్మజునితో యుద్ధంబు సేసి విరథుఁ డగుట

తే. నరుఁడు దీవ్రశరార్పులు వరఁగఁ జేయఁ
గలఁగి హతశేషసంశప్తకవ్రజంబు
పలుగడల విచ్చుటయుఁ బొగ వాసి మెఱయు

1 బి ట్టదురఁ గ్రూరపుఁ. 2 సువర్మునిన ఱుకుట; సువర్మునికుత్తుక. 3 రావుతు తుండం.

నగ్నియునుబోలె వెలుఁగొందె నాతఁ డధిప. 180

ఉ. కౌరవరాజు ధర్మజుఁడుఁ గయ్యము సేయునెడం గడంక మైఁ
గౌరవరాజు ధర్మజునికాయమునన్ నవసాయకంబులన్
సారథిమేన నొక్కపటుసాయకముల్ నిగిడింప నాతఁడు
ఘోరతరాత్ముఁ డై యతని నొంచెఁ ద్రయోదశసాయకాహతిన్. 181

వ. నొంచి తోడన. 182

తే. తునియలుగఁ జేసె హరులఁ జతుశ్శరముల
సూతుఁ బంచమమున ఘనకేతుయష్టి
షష్ఠమునఁ జాపదండంబు సప్తమమున
నలిగి యెత్తినకరవాల మష్టమమున. 183

క. ఆలోనన యజ్ఞనపతి, వాలికనారసము లైదు వక్షమున వడిం
గీలించి ధైర్యసారము, దూలించినఁ దొలఁగి నీసుతుం డిల కుఱికెన్. 184

చ. వికలరథప్రయత్నుఁ బృథివీపతిఁ గన్గొని ద్రోణపుత్రక
ర్ణకృపులుఁ దక్కనుం గలుగునాయకులున్ రయ మార వచ్చి కూ
డికొనుట సూచి యెంతయు వడిం జను దెంచిరి ధర్మసూనుపాం
తకు సముదగ్రులై యతనితమ్ములు సంగరకౌతుకంబునన్. 185

వ. ఇత్తెఱంగున నపరాహ్ణంబున దొరలమొత్తంబు లొక్కదెసకుం దార్కొనిన నుభయబలంబులు నురవడించి కలయన్ బెరసినం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందుఁ జిందంబులమ్రోఁతయు నార్పులయులివును బాణకృపాణాది హేతిసంఘట్టనంబునం బుట్టురణనంబును రథావయవాస్థికపాలభంజనంబున నెసంగు నినదంబునుం గూడి పరఁగినదిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ గరులకొమ్ములం జిక్కి వ్రేలు తురంగంబులును సందుకొని చొచ్చినసుభటులు నెరివిన నొఱగి కూలుశుండాలంబులును నాశ్వికుల మొగంబునం బడి యులాయంబులు సొచ్చినసరోవరంబులచందం బగుకాల్బలంబులును రథికులు వోక పెనంగిన నఱవఱ లయిన యరదంబులును నెత్తురు కాలువలును గండలతిట్టలును బ్రేవుల ప్రోవులును నెమ్ములరాసులును నత్యంతరౌద్రంబు నావహించె ననుటయు నాంబికేయుండు. 186

చ. సమరము[1] పెంపు సెప్పెదవు సంజయ చెప్పవు నీవు నీమహీ
రమణునిభంగి ధర్మజుశరంబులచే విరథత్వ మొంది మా
నముఁ జలముం దెగం దొలఁగెనా మగుడం బురికొంట లేదె ని
క్కము సెపుమా తనూజుభుజగర్వవిహీనత నొంచెఁ జిత్తమున్. 187

వ. అనిన నాసూతనందనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 188

తే. విరథుఁ డయ్యెన కాని యవ్వీరుఁ డాహవంబు దక్కక యొండురథంబు వన్ని

1 భంగి; సొంపు.

కొని సముద్ధతి వచ్చి సక్రోధ మైన, మనముతో సూతునకు నిట్టు లనియె నధిప.
ఆ. [1]తెల్లసీవిరులును వెల్లనిగొడుగు నై, యల్లవాఁడె పాండవాగ్రజుండు
మెఱసియున్నవాఁడు వఱపు మచ్చోటికి, రథముఘోటకముల రయము మెఱయ.
వ. అనుటయు నతండు నట్లచేయ నయ్యుధిష్ఠిరుండు నిజసారథి నాలోకించి యహి
కేతుమహితం బై వచ్చుచున్నధృతరాష్ట్రనందనస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా
మనరథంబు నడపు మనుటయు నాతం డవ్విధం బాచరింప నయ్యిరువు రతిరథి
కులకుఁ బ్రకటప్రధనం బయ్యె నట్టియెడ. 191
సీ. పాండవుచాపంబు ఖండించె నీకొడు కొండొకధను వెత్తి యుఱక యాతఁ
డక్కురునాథువిల్ గ్రక్కునఁ దునుమాడె నతఁడు వేఱొకవింట నతని నేయ
నయ్యుధిష్ఠిరుఁడు నానాస్త్రంబు లేసిన నాచ్ఛాదితం బయ్యె నంబరంబు
వా రొండొరుల రక్తధారాప్లుతులఁ జేసి ఫుల్లకింశుకభంగిఁ బొలిచి రేచి
ఆ. ఘోరశక్తి వైచెఁ గౌరవపతి యది, నడుమఁ దునిమి ధర్మనందనుండు
నొంచె నిశితవిశిఖపంచకమ్మున నమ్మహీశునురము దర్ప మెసఁగ. 192
వ. ఇట్లు కౌంతేయముఖ్యుచేత నొచ్చియు గాంధారీనందనుండు. 193
చ. బరవస మొప్పఁ గ్రూరనవభల్లవిదారితుఁ జేసె నమ్మహీ
శ్వరు నతఁ డల్గి బల్విడుగుచాఁడ్పు శిలీముఖ మచ్చి పోవ న
క్కురుపతి నేయఁ గయ్యమునకుం దుది యప్పుడ చేయువాఁడు గా
నరదము డిగ్గె నాతఁడు గదా కలనోద్భటబాహుదండుఁ డై. 194
క. డిగి రయమునఁ గదిసిన నా, జగతీపతి యేచి యుగ్రశక్తి నురము బె
ట్టుగ వైచిన నీతనయుఁడు, మగుడఁగ రథ మెక్కె వింట మూర్ఛానువాఁ డై.

దుర్యోధనుఁడు ధర్మజుతో యుద్ధముసేసి మూర్ఛిల్లుట

క. అత్తఱిఁ గడుఁ బెల్లుగఁ గ్రొ,న్నెత్తురు వడియుటయు నతఁడు నిర్భరమూర్ఛా
యత్తుఁ డగుడుఁ గృతవర్ముఁ డు,దాత్తత నెడసొచ్చె బాహుదర్పము నెఱయన్.
ఉ. ఆతనిఁ దాఁకె వీఁక ననిలాత్మజుఁ డప్పు బలంబు మారుతో
ద్ధూతపయోధివోలె వడిఁ దోడ్పడియెం గృతవర్మ కంత సు
ద్ద్యోతితభంగి వచ్చి విజయుండు వెసం దునుమాడె లీలమైఁ
జేతులతీఁట వోవ రథసింధురవాజిభటోత్కరంబులన్. 197
వ. అంత. 198
క. కురుపతి దెప్పిఱి బాహు,స్ఫురణంబు దలిర్ప నింద్రజుని మూర్ఛాని ని
ష్ఠురవివిధవిశిఖవినిహత,శరీరుఁ జేయుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై 199
తే. కార్ముకముఁ గేతువును ఘోటకముల సూతు
వెడఁదబలుతూపు లేడింటఁ బుడమిఁ గూల్చి

1 తెల్లనై నసిడము తెల్లని గొడుగు నై; తెల్లహరులరథము వెల్లనిగొడుగు నై.

భల్ల మొక్కట నతని పెన్విల్లు దునిమి
ప్రాణముల్ గొనఁ జాలెడుబాణ మేసె. 200

క. కని యాఱమ్ముల నెడ నది, దునియలు గావించె గురుసుతుం డాతనివి
ల్లును హరులఁ గునిమిపార్థుఁడు, దనుమార్కొనుకృపునిచాపదండము ద్రుంచెన్.

చ. వడిఁ గృతవర్మ దాఁకిన నవారణఁ దద్ధనువున్ హయంబులన్
సిడమును రూపుమాపి విలసిల్లి యెదిర్చినదుస్ససేనువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచి గాండివగుణధ్వని దిక్కులు పిక్కటిల్ల నె
క్కుడుమద మొప్పఁ గర్ణుదెసకుం జన నారథికుం డుదగ్రుఁ డై. 202

క. అన్నరుని మూఁడుశరముల, వెన్నుని నిరువదినిశాతవిశిఖముల వెసన్
భిన్నాంగులఁ జేసి విజయు, మున్నేసినయన్నిబాణముల [1]బిట్టేసెన్. 203

వ. అంతకు మున్ను సాత్యకితోడం బోరి పోరి యారాధేయుండు దనదెస కడరిన కవ్వడిం గని యక్కడ మొగం బయి యిటు పరాక్రమించినం జూచి యేచి యాసవ్యసాచి కడ్డపడి యక్కేశవానుజుండు. 204

తే. నవతిశరముల నవమార్గణముల శతశిలీముఖంబుల నేసి దోర్లీల మెఱయ
సారథిధ్వజహయరథసహితముగ నుదీర్ణదర్పుఁ డై కప్పె నక్కర్ణుఁ డధిప. 205

వ. అప్పుడు యుధామన్యుండును శిఖండియు ద్రౌపదేయులు నుత్తమౌజుండును యుయుత్సుండును గవలును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును బ్రభద్రక చేది కరూశ మాత్స్య కేకయ వత్సబలసమేతంబుగా ధర్మనందనోత్సాహదీపితాటోపశోభితు లయి కవిసి వివిధాస్త్రశస్త్రవ్రాతము లాసూతసూనుపయి నడరించిన నవ్వీరుండు. 206

మ. అవి వేగంబ మరల్చి భూరిపవనవ్యాపారనిర్ధద్ధితా
టవులం బోలఁగఁ జేసి దంతిభటఘోటస్యందనశ్రేణులన్
దివిజవ్రాతము పిచ్చలింప రభసోద్రేకంబు రౌద్రంబుఁ బెం
ప విజృంభించె ధనుర్గుణధ్వని నభోభాగంబు భేదింపఁగన్. 207

మ. కని గాండీవధరుండు దర్ప మెసఁగం గర్ణాస్త్రజాలంబు నీ
సున వారించి శిలీముఖార్చులు పరిస్ఫూర్జత్ప్రభం బర్వఁ జే
ర్చినఁ గార్చిచ్చడరన్ మృగంబులు భయోద్రేకంబునం బాఱుచా
డ్పున నీమూఁకలు నల్గడం బఱచె [2]నుద్భూతభ్రమార్తంబు లై. 208

వ. అంత నంశుమంతుం డపరగిరియవులకుం జనుటయు ధరాధూళికిఁ దోడు సంధ్యారాగమిళితం బై నతిమిరంబు గవిసిన నెద్దియుం గాన రామిం జిత్తంబులు గరంగ రాత్రియుద్ధంబునకు నోహటించుటం జేసి మనదొరలఁ బాండవసైనికులు దఱిమినం దాల్మి వాటింపక తిరిగి పోయిరి జయంబు సేకొని వీరి నవ్వుచు

1 బెట్టేసెన్. 2 నిష్ఠ్యూతాంబుదాభంబు లై.

వారు గవ్వాడిం గమలనాభునిం బ్రశంసించుచుం జని రవ్విధంబున నుభయ
సైన్యంబులు నిజశిబిరంబుల కరిగి విశ్రామంబు నొందె నని చెప్పుటయు సంజ
యునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 209

ఉ. తెల్లము మిమ్ము నందఱ వధింపఁగ నయ్యమరేంద్రనందనుం
[1]డొల్లక పోక వాఁడు దనయుగ్రత నూపెద నన్న మామహీ
వల్లభు[2]వారికేల యమవహ్నుల కైనను రూపుతోడఁ బోఁ
[3]జెల్లదు గాన తద్భుజవిశేషము రూఢము గాదె సంజయా. 210

సీ. యాదవవీరచయంబునాటోపసముద్రేక ముడిపి సుభద్రఁ దెచ్చె
ఖాండవం బాహుతిగా లీల నొనరించి సప్తార్చి నత్యంతతృప్తుఁ జేసె
శబరవేషముఁ దాల్చి చనుదెంచి తొడరినశివునితోఁ బెనఁగి మెచ్చించె నతని
గంధర్వుచే పడ్డకౌరవసత్తము విడిపించె లావును వెరవు మెఱయఁ

ఆ. గాలకేయకులముఁ గాలుని ప్రోలికి, ననిచె నఖిలనృపుల ననికి నియ్య
కొలిపెఁ గ్రీడి జగము గొనియాడ నేకకో,దండచండవిలసితమునఁ గాదె. 211

వ. కావున మనవారికి నోటమి యక్కిరీటివలనం గలిగె ననుఁ దలుచ వారి గర్వాం
పం దగ దట్టిజెట్టితోడం బెనంగుటఁ బ్రశంసకుం దగుదురు పదంపడి వా రేమి
సేసి రనిన ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డిట్లనియె. 212

ఆ. [4]అట్లు దివిసి పోయి యాటుఁ బోటు నొడళ్లఁ,గలయఁ గలిగి డప్పి గదిరి నురియు
దొరలుఁ దాను నపుడు దుర్యోధనుఁడు విచా,రాభియుక్తి నున్న యవసరమున.

వ. పార్థుదెసఁ బలుకు పుట్టినం గ్రోధంబున నూర్పులు సందడింపఁ గర్ణుఁడు భగ్న
దంష్ట్రం బయి విషంబు లేనిభుజంగంబునుం బోల్పం దగి పరాజయంబు
నొంది దీనదశకు వచ్చి యున్న యారథికవరులం గలయం గనుంగొని కౌరవేశ్వ
రున కిట్లనియె. 214

ఆ అలవు వెరవుఁ దలఁపఁ గలఁ డితం డన వాసి, కెక్కినట్టి రథికుఁ డక్కిరీటి
వలయు నెడల నతని వాసుదేవుండు బో,ధించు నెల్లతెఱఁగుఁ దేటపడఁగ 215

క. అనిమిషనాథుం డిచ్చిన, ఘనశక్తికి నసుర నొడ్డి గాండివిఁ దొలఁగిం
చినహరివంచన పదపడి, మన మెల్లను దెలియ వినమె మనుజాధీశా. 216

క. అగుఁ గాక యతని నాతని, మగఁటిమియును నేర్పు నెల్లి మాన్చెద నీకుం
బగ యనియెడుమాటయు నిజ్జగమునఁ గలుగంగ నీను జగతీనాథా. 217

కర్ణుని రెండవనాఁటి యుద్ధము

వ. అనినం బ్రియం బంది నీనందనుం డతనిం దగువారలను నిజనివాసంబులకుం
బోవం బనిచి తానును నభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి

1 డొల్లక పోయె; డొల్లఁడు గాక. 2 వారికే శమనవహ్ని; (డే యెదిర్చు యమవహ్ని. 3 జెల్లునె. 4 ఇట్లు...యేటుఁ బోటు లొడళ్లఁ.

రేపకడ సమస్తజనంబులు సంగ్రామంబునకు నడచి రంత నక్కడ నుక్కుమిగిలి పాండవబలంబులుం దోతెంచె ధర్మనందనుండు బృహస్పతిమతం బైనదుర్జయవ్యూహంబు వన్నించినం జూచి మనవారును దానికిం బ్రతిగా మోహరిం చుటకై రాధేయురాకకు నెదురుచూచుచు నొకభంగిం బన్ని రనిన విని యాంబికేయుండు. 218

క. శీతార్తజనంబులు ప్ర,ద్యోతనునుదయంబు గోరుచున్నకరణి తానేతేరఁ గోరుజనులకు, నాతఁడు నిజతేజమునఁ బ్రియం బొసఁగెనొకో. 219

ఉ. అమ్మెయి ధర్మనందనునియగ్గలికం దొలునాఁడు రాజు బన్నములపాటు సూచుచు రణంబుకడంక దొఱంగి చన్నబం
బెమ్మెయి నద్దినంబున నహీనపరాక్రమలీల సూపెనో
తమ్ము నెఱుంగ రేమియు నతండును నాతఁడు నేమి సేయుదున్. 220

తే. కర్ణుఁ డట్టి కలనఁ గౌంతేయవర్గంబుఁ, గృష్ణయుతముగాఁగ గెలువఁ జాలు
నేమి సెప్పఁగలదు మీమాననేంద్రుని, చిత్తమాంద్య మతనిఁ జెఱుపకున్నె 221

క. సౌబలునీతియుఁ గర్ణభు,జాబలమును గూడి తనకు సామ్రాజ్యం బీఁ
గా బలసి వెలయువాఁ డై, యాఁబే లూఱడు మనంబునం దేప్రొద్దున్. 222

క. జూదంబునాఁడు మొలచిన, యాదుర్దశ పెరిఁగి సంజయా నిర్భరదుఃఖోదయపరంపరాసం,పాదిని యై మనసు నిట్లు పఱిగొనియెడినే. 223

క. దుర్యోధను చేసినయవ,కార్యంబున వచ్చినట్టికష్టంబులు దాత్పర్యంబున వినియెదఁ బ్రతి,కార్యంబులు గామి మనసు గందుచు నుండన్. 224

క. పాండునృపసుతులలో నొ,క్కొం డైనను నొవ్వఁ డింతకును మును వనితామండలిచేరువ మెలఁగెడు, గండున మెఱసెదరు కురునికాయము [1]నడుమన్ 225

వ. దైవంబు బలవంతం బనిన విని సంజయుం డజ్జననాథునితో దేవా వినుము వగచినం గృతపడినకార్యంబు గ్రమ్మఱం బొడమునే డెందము గుందు నంతియ కాక యట్లుంగాక నీవు సేసినయదియ చూవె ఫలించె భండనంబు వల దని యెన్నిభంగులం జెప్పినం బాండవులకుం గీడు దలంచి యప్పలుకులు గొనవై తివి వారలవలన మున్నునేకపాపంబు లాచరించితి నీవలన జనక్షయంబు వాటి ల్లెం గావునఁ గడవంబడినదానికి వగవం బని లేదు. దారుణం బైనరణంబు వినుమనుటయు నతండు కర్ణుం డట్లు దడసినకారణంబుఁ దొడంగి యెఱింగింపు మనుటయు నమ్మావేశ్వరునకు నాసూతసూనుం డి ట్లనియె. 226

క. రేపకడ సకలబలములు, భూపాలురు వెడలి నడువఁ బోరికి బిదపన్
నీపుత్త్రుఁడు వెడలెను సా,టోపతఁ దమ్ములును గర్ణుఁడును దో నడవన్. 227

వ. అయ్యవసరంబున. 228

సీ. రథము రథమ్ము జేరఁగఁ దెచ్చి యమ్మేదనీశ్వరుతోఁ గర్ణుఁ డిట్టు లనియె

[1] నెదురన్; మునుమున్.

నాకుఁ గృత్యంబు లనేకముల్ గలిగె ము న్నా ధనంజయునకు నట్ల కాన
యీరసంబున మాకు నిద్దఱ కొండొరు విడువక పెనఁగఁ జొప్పడద యింకఁ
గలహ మొక్క మొగంబు గావున నేఁ డేము దలపడి పోరుదు మలవుఁ జలము

ఆ. నుల్లసిల్ల నొక్క రొకరుని నొంపను, జంపఁ జూతు మానిలింపనాథు
వలనఁ గన్నశక్తి వాలియుట నామీఁద, నలుకు లేక తలుము నాతఁ డధిప.

వ. అప్పుడు చే నెత్తురు గా కుండ నక్కిరీటి గీ టడంగించువిధం బూహింపుము.

చ. సరి యగు నాకు దివ్యశరజాలములం దలపోసి చూడ న
న్నరుఁడు దృఢత్వలాఘవగుణంబులఁ దక్క దూరపాతవి
స్ఫురణఁ గరంబు [1]వట్రపడు భూవర సౌష్ఠవరేఖ నేమియుఁ
దొరయఁడు ధైర్యశౌర్యపటుదోర్విభవంబుల హీనుఁ డెంతయున్. 231

క. మును విశ్వకర్మ దేవేంద్రునకై నిర్మించె మహితరూపము విజయం
బనుచాపము దానన బహు, దనుజుల మర్దించె నతఁ డుదగ్రస్ఫూర్తిన్. 232

చ. పరిచయసక్తచిత్తుఁ డయి భార్గవరాముని కాతఁ డిచ్చినం
బరుషపరాక్రమమ్మున నృపాలుర నెల్లను నిమ్మహాభుజుం
డిరువదియొక్కమాఱు సమయించెఁ దదీయనితాంతశక్తిన
ప్పరమదయాపరుం డొసఁగెఁ బార్థివ నా కది గూర్మి పెంపునన్. 233

ఉ. ఆమహనీయచాపమున నర్జునుదర్ప మడంచి నేఁడు సం
గ్రామము నుజ్జగించెద నకంటకసుస్థితి గల్గ మేటి నై
భూమి [2]యమర్చెదం గొనుము భూవర నీ దగుపుత్త్రపౌత్త్రులన్
శ్రీమహిమన్ సమస్తజనసేవ్యమహోన్నతిఁ బొందునట్లుగన్. 234

వ. అని పలికి వెండియు ని ట్లను నావిజయంబును విజయుగాండీవంబును నొక్క
రూప యతనికి నక్షయతూణీరంబులు నగ్నిదేవుం డిచ్చినయభేద్యరథంబును నవ
ధ్యరథ్యంబులుం గల వవి యొక్క డయినను దాని కంతఁ జింతింప. 235

క. నారాచము లాదిగఁ గల, ఘోరప్రదరములు బండ్లఁ గొని వచ్చెద బల్
తేరులు దృఢవాజులు నా, తేరివెనుకఁ బెక్కుమర్చి తెచ్చెద నధిపా. 236

వ. మఱియు నొక్కం డాకర్ణింపుము భువనప్రవర్తకుం డయినకృష్ణుండు సారథ్యం
బు సేయుట నప్పార్థుపరాక్రమం బసాధ్యం బై యుండు న ట్లగుటం జేసి. 237

తే. భండనమునేర్పు మెయిఁ గృష్ణుపాటియనఁగ,మహిఁ బొగడ్తకునెక్కినమద్రనాథు
నాకు సారథి గాఁగ నొనర్పవలయు, గెలుతు నట్టైన నన్నరు నలవు మెఱయ.

క. హరి కెక్కు డరయ మద్రేశ్వరుఁ డశ్వజ్ఞానమున నసంశయ మే న
న్నరునకు మిక్కిలి బలవిస్ఫురణంబునఁ గర్మకుశలబుద్ధిఁ దలంపన్. 239

క. కావున నవ్వర మి మ్మటు, గావించుట యెల్లహితముఁ గావించినయ

1 దొట్రుపడు. 2 యొనర్చెదం.

ట్టై వెలయు నింత సేసి మహీవర ననుఁ జూడు పోర నె ట్లేఁచెదనో. 240

క. విను మిత్తెఱఁగున నే నయ్యనిమిషవర్గంబు నైన నాజి జయింతున్
మనుజులు పాండతనూజులు, జననాయక నాకు నొక్కసరకే తలఁపన్. 241

వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండు ప్రీతుం డయి రాధేయు నగ్గించి నీ కెల్లభంగిని శల్యు
సారథిం గావించెద నని పలికి యుత్సాహదీప్తుం డై. 242

క. అమ్ములబండ్లును రథరథ్యమ్ములునుం బెక్కు దెత్తు నవనీశులు నా
తమ్ములు నేనును నీపార్శ్వమ్మున నడచెదము [1]బరవసం బుగ్రముగన్. 243

క. అని చెప్పి ప్రీతుఁ డగునాతనిఁ దోడ్కొని నడచి సముచితంబుగ శల్యుం
గని భక్తిఁ బ్రణతుఁ డై యిట్లను దుర్యోధనుఁడు సవినయముగ నతనితోన్.

దుర్యోధనుఁడు శల్యునిఁ గర్ణునకు సారథ్యంబును సేయు మని ప్రార్థించుట

సీ. సత్యవ్రతంబును శాత్రవదుర్దశాపాదనంబును మహాభాగతయును
నీకు నైజంబులు నాకుఁ బెద్దయుఁ గూర్త గావున ని న్నేను గారవించి
వినతుండ నై వేఁడికొనియెద రాజులనడుమ నీ దగుసౌమనస్య మెఱిఁగి
యర్జును ననిఁ దెగటార్పఁగ వలయుట యూహించి సంభృతోత్సాహలీలఁ

ఆ. గావు మితని ననుచుఁ గర్ణునిఁ జూపి యీతనిరథంబు గడపు మనఘ యిట్టు
లైన నితఁడు వగఱఁ బో నీక పాదివి యస్ఖలితగతుల నొంపఁ జంపఁ జాలు

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం జనినఁ గొంచెపుమూఁకలతోడ నేను సం
గరవిజయంబు గోరి భుజగర్వమునన్ సడి సన్న పాండుభూ
వరసుతువర్గముం దొడరువాఁడన కా మది నిశ్చయించు టె
వ్వరిఁ గొని యింత నీ వెఱుఁగవా నినుఁ గర్ణునిఁ గాదె నమ్మితిన్. 246

క. ఇ మ్మివ్వర[2]మ్ము సారథ్య మ్మితనికిఁ జేయు మినున కరుణుఁడు సాహా
య్య మ్మొనరించినట్లుగఁ దిమిరమ్ముక్రియన్ రూపు సెడి యరాతు లడంగన్.

క. అనిన విని కెంపుసొంపునఁ గనుఁగవ యుగ్రముగ బొమలు గదియఁగ ఫాల
మ్మునఁ జెమటవొడమ నీసుతుఁ గనుఁగొని యిట్లనియె నతఁడు కటములదరఁగన్.

సీ. నను నింతనీచపుఁబనికిఁ బంపఁగ నీకుఁ దగునె భూవర వర్ణధర్మవిధము
లెఱుఁగవే శూద్రుల కేనాఁటఁ బరిచర్య సేసిరి మూర్ధాభిషిక్తు లైన
రాజులు సూతజు రాధేయు దొరఁ జేసికొని యేను సారథ్యమునకుఁ జొరఁగఁ
జాల నీతని బలశాలిఁగాఁ దలఁచెదు [3]నాకంటె నిట్టిబన్నంబుఁ గలదె

ఆ. పగఱలోన నొకనిఁ బాల్పెట్టు మెట్టివాఁ, డైన సమయఁ జూచి యరుగువాఁడ
నట్టిభంగి సాల దం టేనిఁ దరవాయి, గొని వధింతు శత్రుకోటి నెల్ల. 249

---

1 బరవస ముదగ్రమునన్. 2 మితనికి సహాయమ్ముగ నినునకు ననూరుసారథ్యసహా, యమ్మొదని; మ్ము సారథ్యమ్మితనికిఁ జేయు వినతతనయుసహాయత్వ మ్మొచవినరఃగతి. 3 నా కింతకంటె బన్నంబు.

క. విను మేను విక్రమింపఁగఁ, గనుఁగొనియెడునంతవాఁడుఁ గలఁడే కులశై
లనికాయంబుల వగలుతు, వననిధులు గలంతు ధరణి వ్రత్తుం గలయన్. 250

చ. నరవర చూడవే తెలియ నాదగుబాహులు మద్బలంబు నీ
వరయక పల్కి తే నొకని కక్కట సారథి నై రథిత్వవి
స్ఫురణము దక్క నోపుదునె సూతతనూజుఁడు షోడశాంశముం
దొరయఁడు నాకు వాసవసుతుం డురమ్మనుఁ జీరికిం గొనన్. 251

వ. ఇట్లుగు లెఱుంగక చెప్పితి వెఱింగియుం గర్ణపక్షపాతంబున నవమానించెదేని మాభూమికిం బోయి వచ్చెద నని పలికి రాజమధ్యంబున నుండి వెడలిపోవం జూచినం గురుపతి సప్రణయబహుమానంబునం జని నిలువరించి సాంతనస్వరంబున మధురాక్షరవిన్యాసంబుగా నతనితోఁ [1]గర్ణుండ యేల తక్క నీకెక్కుడయిన నధికులుం గలరే కడిందిపగఱకు హృదయశల్యం బగుటఁగాదె నీకు శల్యుండను నభిధానం బయ్యె నాయభిప్రాయంబు వినుము ధనంజయునకు రథికగుణంబులం గర్ణుండు మిక్కిలి కృష్ణునకు నశ్వహృదయజ్ఞానంబున నీ వధికుండవు ధనంజయునకుఁ బ్రతివీరుంగా మనము కర్ణుం జాలించితి మది కృష్ణుండు సెల్లనీ కునికిం జేసి కృష్ణువర్తనంబునకుఁ బ్రతివిధానం బాచరింప నిన్నుం గోరితి నింతపని నీకుం దక్క నొరులకు శక్యం బగునే యనిన విని ముదితహృదయుం డయి మద్రేశ్వరుండు.

క. ననుఁ గృష్ణుకంటె నధికుం, గని యిమ్మనుజేంద్రకోటి యాకర్ణింపం
గొనియాడితి విమలయశో,ఘనుఁ డగుకర్ణునకు రథము గడపెద నధిపా. 253

వ. అని యాసూతనందను నుద్దేశించి వెండియు ని ట్లనియె. 254

క జనవల్లభ యొకసమయము, విను మీాతనితోడ నేను విచ్చలవిడిఁ దోఁ
చినమాట లెల్ల నాడుదు, నను నెగ్గులు [2]వట్ట కుండినం బోం దొనరున్. 255

క. అనుటయు గౌరవమున నీ, తనయుఁడు రాధేయుఁ జూచి తగు ని ట్లగుఁ గా
కని పలికి శల్యునిం గనుఁగొని యిది గడులెస్స యనియెఁ గురువంశనిధీ. 256

వ. ఇట్లభినందించి యున్న యన్న రేంద్రుం డమ్మద్రపతిమనం బురియాడునో యని శంకించి యతనితో మఱియు ని ట్లను నివ్విధం బాచరించుటకు విచారంబు వల వదు తొల్లింటిపెద్దలవృత్తాంతంబు వినుము మార్కండేయమహాముని మా తండ్రి కేను విను చుండఁ జెప్పినయది నీకుం జెప్పెద సురలతోడిదురంబున నసుర వరుం డగుతారకుండు దెగినపిదపఁ దదీయతనయులు విద్యున్మాలియుఁ దారకాక్షుండును గమలాక్షుండును ననువారలు వారిజాసను నుద్దేశించి. 257

దుర్యోధనుఁడు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసురులవృత్తాంతంబు సెప్పుట

క. దమమున నియమంబున ను,త్తమమును ఘోరంబు నైనతప మతినిష్ఠం
బ్రమదితు లై చేయఁగ నక్కమలభవుఁడు దోఁచి పరమకారుణ్యమునన్. 258

---

1 గర్ణుండ యేలతక్క నీకెక్కుడురథికులుం. 2 వల్కమండినం.

వ. వరంబులు గోరికొం డనవుడు వా రందఱు నొక్కమాటయకా సకలభూతం
బులవలనను సర్వకాలంబులయందును నవధ్యత్వంబు మాకు నీ వలయు నని
యడుగుటయు నయ్యజుండు. 259

క. ఆచంద మెందుఁ గల దది, గోచరమే [1]యిచ్చుటకును గొనుటకుఁ దగుమై
సూచి యడుగుండు శుభదం, బై చెల్లెడునట్లుగాఁ బ్రియంబున నిత్తున్. 260

వ. అనవుడు నయ్యసుర లట్లేని మాకు ముప్పురకు మూఁడుపురంబు లెల్లసుఖం·
బులుం గలిగి కామగమనంబు లై దేవదానవయక్షోరగాదిజాతులకుం జెఱుప
రాక విలసిల్లునట్లుగా నొసంగు మేము భవత్ప్రసాదంబునొంపున నిర్భయుల మై
వెం పొంది సంచరించెద మనుటయుఁ బ్రహ్మ భవ్యం బిది లెస్స దీనికిఁ దుది
యిట్టిద యని యడివి యట్టిది గా కుండ నప్రమత్తుల రై వర్తిలుం డనిన నద్దను
జేంద్రు లప్పురంబు లెప్పు డొక్కెడం గూడె నప్పుడు బలియుం డగువాఁడు
నెఱుపం దలంచినం జెడునదిగా నొడంబడితిమి త్రిపురంబులు సంగతంబులు
గా కున్న నసాధ్యంబులై వెలయ వలయు నని పల్కిన నద్దేవుండు మీరు
పురత్రయంబును సంపాదించుకొనుం డేనమ్మహానుభావంబులం బొందునట్లు గా
నిచ్చితి నని నిజస్థానంబునకుం జనియె నిత్తెఱంగున. 261

తే. వరము వడసినయాదైత్యవరులు దమకుఁ
బురము లొనరింప దానవపూజ్యు మయుని
వేఁడికొనుటయు నాతఁడు విపులతపము
కలిమి నొప్పారుపురవరమ్ములు ఘటించె. 262

వ. అవియుం బ్రాకారగోపురప్రాసాదప్రముఖవివిధావయవంబులు పసిండియు
వెండియు నినుమును నై నాల్గుదిక్కులు నూఱేసి యోజనంబులు గలిగి యుండు
నందుఁ బసిండిం జేసినయది దివంబునను వెండి నొనరించినయది యంతరిక్షంబు
నను నినుమునం గావించినయది భూమిని సంచరింపను వరుసన వానికిం దార
కాక్షుండును గమలాక్షుండును విద్యున్మాలియు రాజు లయి దివ్యంబు లగు
నంబరంబులను నాభరణంబులను మాల్యానులేపనంబులను మఱియు ననేకవిభ
వంబుల నుజ్జ్వలు లై [2]నెగడుదు రిట్లు పురత్రయవిహారంబున జగత్త్రయంబును
నాక్రమించి యసురత్రయం బప్రతిహతవిభూతిమై వర్తించు నమ్ముప్పురం
దన్ను నాశ్రయించుటం జేసి వారల యోగక్షేమంబు లరసికొని యెవ్వరికి
నెయ్యది యిష్టం బయ్యది యెల్లం దనమాయాబలంబున యముం డొదవించు
చుండు నవ్విధంబునఁ బరమసౌఖ్యంబు లనుభవించు చుండ బహుకోటిసంవత్స
రంబులు సనియె నట్టియెడ. 263

సీ. తారకాక్షున కొక్కతనయుండు హరి యన జనియించి వారిజాసనుగుఱించి

1 నిచ్చువరము గొనుఁడు దగవుమై. 2 నెగడి రట్లు.

తపము సేయంగఁ బ్రత్యక్షమై యద్దేవుఁ డడుగుము వర మన్న నతఁడు త్రిపుర
ములవార లాయుధంబులు దాఁకి చచ్చినఁ బీనుఁగుల్ నీరిలోఁ బెట్టి తడుప
నొక్కఁడు పదుగురై యెక్కుడులావును బీరంబు మెఱయ సంప్రీతి నుల్ల

ఆ. సిల్లునట్టిబావి చిరతరతోయ మై, మాపురములఁ జిత్ర మహిమ వెలయ
నావహిల్ల వలయు ననిన నిచ్చితి నని, యమ్మహాత్ముఁ డరిగె నదియుఁ గలిగె. 264

వ. ఇట్లు మహాప్రభావంబైన [1]యబ్బావి వడసి యప్పురంబులవారు పోరికి శంకిం
పక నిర్జరభయంకరు లగుచు భువనంబు లన్నియు బాధించుచుం బెఱిగి లోభ
మోహావశతం బొంది విచ్చలవిడిం దిరుగం దొడంగిన దేవపితృమునిజనస్థానం
బులకు హాని పుట్టినం బురందరుం డఖిలబృందారకులుఁ బరివేష్టింప నప్పురంబు
లపై నెత్తి చని పెనంగి భేదింపం జాలక విషణ్ణుం డయ్యె నంత నతండు దివి
జులుం దాను సంయమిసహితుండై చతురాననుపాలికిం బోయి ప్రణామపూర్వ
కంబుగా నద్దానవుల తెఱం గెఱింగించి తద్వధోపాయం బడిగిన నతండు వారల
కి ట్లనియె. 265

ఉ. ఏచిన యాపురత్రయము నేకశరంబున రూపు మాపఁగాఁ
జూచినఁ బోవుఁ గాని పెఱచొప్పునఁ బోవదు సంగరోన్ముఖుం
డై చనుదెంచెనేని మదనాంతకుచే నది సెల్లు నొండ్లకు
న్గోచర [2]మట్టె యింతలు పనుల్ సనుఁ డమ్మ[illegible]హాత్ముపాలికిన్. 266

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని దివ్యవర్షసహస్రకంబు వార లధికనిష్ఠ
నతులతపము సేసి యత్యంతశుద్ధాత్ము, లై మహేశుకడకు నరుగునపుడు. 267

వ. అవ్విరించిం బ్రార్థించి పురస్సరుం జేసికొని యరిగి. 268

క. వరదు శరణ్యు శశాంక, స్ఫురితశిరోభాగు సర్వభూతేశ్వరు శం
కరు సాంఖ్యయోగనిష్ఠా,పరసులభు ననంగదమనుఁ బరమాత్ము శివున్. 269

త్రిపురసంహారముకొఱకు బ్రహ్మాదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట

వ. కని ఫాలంబులు భూమి సోకం బ్రణమిల్లిన నద్దేవుండు మీ రాకకుం గారణం
బేమి యనవుడు లేచి నిలిచి వారు కరకమలంబులు భక్తి మొగిడ్చి. 270

క. స్తుత్యానుభావనిర్మల, నిత్యానందస్వరూప నిగమవిరోధి
స్థిత్యపనయనోన్ముఖ చి,త్సత్యాత్మక భక్తలోక దార్గత్యహరా. 271

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుం డై భవుం డాద
రించి మీకు భయంబు వలవదు మీ చెప్పినయట్ల చేసెద వలయుకార్యం
బెయ్యది యనిన దేవమునిసంఘంబులు ప్రహర్షంబు నొందె నరవిందభవుం
డప్పరమేశ్వరున కి ట్లనియె. 272

1 యవ్వరంబువడసి. 2 మెట్టు లింతలు పనుల్ సనుఁ డమ్మ; మెట్లగుం జనుఁడు గొబ్బుననమ్మ.

సీ. ప్రజలకుఁ బతిగాఁగఁ బనిచితి నీవు న న్నట్లు పదస్థుండ నగుటఁ జేసి
విచ్చలవిడి వరం బిచ్చితి నసురత్రయమునకు దుర్గత్రయంబు గలిగి
యిమ్మువ్వురును దారుణాక్రమమున భువ[1]నత్రయసంబాధనం బొనర్చు
చున్నారు వారల నోరులకు నడుప శక్యము గాదు నీవు శీఘ్రింబ చెఱుప
ఆ. వలయు మునులు దేవతలు నేను శరణు చొ,చ్చితిమి నిన్నుఁ గరుణఁ జేకొనంగ
వలదె మమ్ము నోరులు గలరె జగంబులు, గావ భూతనాథ నీవు దక్క. 273
వ. అనవుడు నద్దేవుం డయ్యసురులు సెఱుప వలయువా రగుదురు వారల బలవం
తులే నొంటిమై నాపనికి నుత్సహింప నేర మదీయంబు లయిన తేజోబలంబులం
దర్ధంబు పుచ్చికొని మీరందఱుం గూడి యాదుష్టదైత్యుల మర్దించుట కా
ర్యంబనిన నద్దివిజులు మాకందఱకుం గలతేజోబలంబులకు నద్దనుజులతేజోబ
లంబులు రెట్టి యయి యుండు నట్లగుటం జేసి మా చేతం జెడరు భవదీయ తేజో
బలంబులు భరియింప మేము శక్తులము గాము మాయందఱతేజోబలంబులలో
సగంబు పుచ్చికొని నీవ యాశత్రుల సమయింపు మెల్లభంగిని నీకు రక్షణీయుల
మగుమమ్ము రక్షింపు మనుటయు నజ్జగన్నాథుండు. 274
క. అమరులకు నసురులకు నే, సముఁడ శివం బఖిలభూతజాలంబులకున్
సమత నొనరింప శివనా,మము నాకుం జెల్లు లోకమాన్యం బగుచున్. 275
వ. అయినను. 276
చ. అనయముఁ గ్రూరకర్ము లగునట్టివిమూఢులఁ బిల్కుమార్పఁ బూ
నన తగు ధర్మవర్తను లనం జనుమీరియెడ ద్రోహు లైనయ
ద్దనుజులఁ ద్రుంచి మీకుఁ బ్రమదం బొనరించెదఁ దేజమున్ బలం
బును సగపాలు వెట్టి ననుఁ బొందఁగఁ జేయుఁడు మీర లందఱున్. 277
వ. అని మఱియు నొక్కటి సెప్పెద లోకంబుల కెల్లను బశుత్వంబును నాకుం
బశుపతిత్వంబునుం గావలయు న ట్లయినఁ బశుహననంబునం బాపంబు లేకుండు.
క. ఒనరింపుఁడు దివ్యరథం,బును దచ్చోదకుని నశ్వముల విల్లును న
మ్మును నాకు నట్టు లైనను, దనుజులదుర్గములు వినిహతము లగు నాచేన్. 279
ఆ. అనిన విని పశుత్వమునకు శంకించి విష్ణులైనసురలచంద మెఱిఁగి
భయముగొనఁగవలదు పశుభావమోక్షణ,విధియుఁ గలదు దాని వినుఁడు మీరు.
వ. అని పలికి హరుండు వారలతోఁ బాశుపతవ్రతానుష్ఠానంబునం బశుత్వమో
క్షణం బగు నదియును ద్వాదశాబ్దంబులు నడప వలయు నిష్ఠానురూపంబుగా
సంవత్సరంబునఁ దదర్ధంబున ఋతువున మాసంబునఁ బండ్రెండుదినంబుల
మాత్రను ఫలించు ననుటయు నట్ల కాక యని వార లందఱును లోకంబు

---

1 నత్రయంబును బాధ నలఁచుచున్న,వారల నడుప నెవ్వారికి శక్యంబు తఱిగాదు శీఘ్రింబ చెఱుప నిపుడ.

లకు లోకేశ్వరునకుఁ బశుత్వంబుఁ బశుపతిత్వంబు గలుగుటకు నొడంబడి
యమ్మహాత్మునిఁ బశుపతి వని పేర్కొని నిజతేజోబలార్ధంబులు సమర్పించినం
గైకొని యత్యధికబలుం డై తొల్లింటికంటె వెలిగె నప్పు డద్దేవునకు దేవతలు
విభవం బెసఁగఁ బురహననంబునకయి యభిషేకంబు సేసి త్వష్ట నాలో
కించి మహాదేవునకు దివ్యరథంబును దగియెడుసాధనంబులను గల్పింపు మన
వుఁడు దపఃప్రభావమహనీయుం డగువిశ్వకర్మ యవహితుం డై. 281

సీ. సామర్థ్య మొప్ప విశ్వంభరాచక్రంబు రథముగఁ జేసి చంద్రముని నుష్ణ
కరునిఁ జక్రంబులుగాఁ బెట్టి వారిధి నక్షు మొనర్చి హిమావనీధ
రంబున వింధ్యనగంబున నస్తాచలంబున నుదయశైలమున [1]బలుపు
టవయవంబులు దీర్చి యగ్నుల మూఁటఁ ద్రివేణుకరచనఁ గావించి మేరు

ఆ. పర్వతమున నాతపత్త్రంబుఁ గల్పించి, హరులు వేదములు శరాసనంబు
వత్సరంబు శరము [2]వాసుదేవుండును, గాఁగ సంఘటించె గౌరవమున. 282

వ. ఇట్లు చరాచరాత్మకం బై తేజరిల్లు నత్తేరు వీక్షించి ఫాలాక్షుండు గ్రహామం
డితవ్యోమమండలం బుపాదానకారణంబుగా విశ్వకర్మ గావించినకవచంబు దొ
డిగి శరాసనంబు [3]ధరియించి శరంబు పుచ్చికొని దానవసంత్రాసనోత్సాహుం
డగుచు నారోహణంబు సేసి వృషభధ్వజంబునం బొలు పొంది. 283

ఆ. అప్సరోగణంబు లాడుచుఁ బాడుచు, సంతసమునఁ జెలఁగ సకలమునులు
బహువిధములఁ దన్నుఁ బ్రస్తుతి సేయంగ, నమరవరులఁ జూచి యల్ల నగుచు.

క. సారథి యెవ్వం డనుటయు, వారలు నీచిత్తమునకు వచ్చినవానిం
గారుణ్యంబునఁ గైకొని, తేరునడపఁ బనుపు మనిరి ధీరవిచారా. 285

వ. అనవుడు నద్దేవుండు. 286

తే. అరయ నెవ్వాఁడు నాకంటె నధికుఁ డతని
మీర యెఱిఁగి యొనర్పుఁడు సారథిత్వ
మునకు నని చెప్పుటయు మహామునులఁ గూర్చి
కొని యమర్త్యులు సంభృతవినయు లగుచు. 287

వ. కమలాసనుకట్టెదిరికిం జన భక్తిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవలన నీలగ్రీవుండు ప్రస
న్నుం డయ్యె భవదాజ్ఞ నే మితనికి రథంబుం దగుసాధనంబులు సమకట్టితిమి
సారథి దొరక కున్నవాఁ డది యె ట్లనిన సారథ్యం బాచరించుపురుషుండు బల
సత్త్వంబుల రథికున కధికుండు గావలసి యుండు రథంబు పృథ్వి రథ్యంబులు
వేదంబులు రథికుండు రుద్రుండు రథచోదకుండు సులభుం డగు నే గుణాధికుండ
వగు నీ విప్పనికిం బూనవలయు దానవభయభ్రాంతుల మైన మమ్ము రక్షింపుము

---

1 నవయవంబులు దీరిచి పర్వతత్రయమునఁ ద్రి. 2 వాసుసోమాగ్నులు. 3 ధరియించి విష్ణుసోమాగ్నిసంభవం బై వెలుంగుశరంబు,

మాకేడుగడయు నీవ భవదీయప్రసాదంబున బ్రదికెద మని చాఁగిలి మ్రొక్కి నం
బరమాంబరంబున నెత్తి యప్పరమేష్ఠి వారలఁ గారుణ్యంబునం గనుంగొని. 288

ఉ. మీరు నిజంబ చెప్పితిరి మిక్కిలి నేర్పును లావు గల్గినన్
సారథి వోరులన్ రథికసత్తముఁ దా గెలిపించు బుద్ధిదో
స్సారవిలాసభంగులకు శర్వుఁడు మెచ్చఁగ నాగమాత్మకో
దారహయంబులన్ నడపెదన్ దనుజుల్ వెఱఁగందునట్లుగన్. 289

వ. అని పలికి సురగణంబు ముదంబునం బొదలఁ దనచేతికమండలువొక్కెడ నిడి జడ
ముడి బిగియించి యజినపరిధానంబు దృఢంబుగా బంధించి ప్రణవంబునం ద్వష్ట
యొనర్చినమునికోల పుచ్చుకొని నొగ లెక్కె నిట్లు లోకపితామహుని సురలు
శంకరసారథ్యంబు సేయించి రని చెప్పి దుర్యోధనుండు వెండియు నిట్లనియె.

క. హరు లమ్మహాత్ము లిరువుర, భరియించుట కోర్వలేక పడుటయు నెత్తెన్
వెరవున [1]లావున వాఁగెలు, భరియించుచుఁ బద్మభవుఁడు ధరణీనాథా. 291

వ. ఎత్తి యత్తురంగంబులకు వీర్యశౌర్యంబులు గలుగ ననుగ్రహించి రథంబు గడ
పం దత్కౌశలంబు గొనియాడి కామదమనుం డాదనుజులదుర్గంబులదెసకు నర
దంబు వఱపుము నేఁడు జగంబులయలజడి మాన్చెద నాచేతిబలువు సూడు మని
పలికిన నప్పరమసారథి మనోమారుతజవసత్త్వంబులు గలుగునవ్వేదాశ్వంబు
లం బఱప నథర్వాంగిరసులు చక్రరక్షకు లయి చనుదేర నత్తే రాపురంబుల కడ
రిన నయ్యాదిమరథికుండు. 292

రుద్రుఁడు త్రిపురంబుల సంహరించి సురల సంతోషపఱచుట

సీ. కోపసందీప్తుఁ డై చాపంబు సజ్యంబు గావించి మౌర్వి మార్గణముఁ గూర్చి
పాశుపతాస్త్రసంబద్ధంబుగాఁ జేసి పురములు మూఁటిని బుద్ధి నిలుప
నవి యొక్కచోటికి నప్పుడ కూడిన మునులును సురలును ముదముఁ బొంది
గెలు గెలు మంచు నగ్గింప నయ్యుగ్రుండు దెగ వాపి యేసిన[2]దితిజయుతము

ఆ. గాఁ బురత్రయంబు గాలి నీఱై పర్చె, మాఁటిఁ దొరఁగ నమ్మహాగ్ని లోక
ములు దహింపఁ జొచ్చెఁ బురహరుఁ డది మాన్చె, సంతసిల్లె సకలజంతువులును.

వ. అప్పు డనిమిషమునిజనంబులు గృతకృత్యు లయి భూతనాథుం బ్రణుతించి య
తం డనుమతి సేయ నంబుజాసనుండు లోనుగా నందఱు నిజస్థానంబులకుం జని
రివ్విధంబున లోకహితార్థంబుగా నప్పరమేష్ఠి శివునకు సారథ్యం బనుష్ఠించె నీవు
నట్లపోలెఁ గౌరవరక్షణార్థంబుగా రాధేయురథంబు గడపు మిక్కర్ణునకు నక్కి
రీటికిఁ గృష్ణునకుఁ బలశౌర్యంబుల నెక్కు డయినవాఁడవు మదీయజీవితంబును
రాజ్యంబును భవదధీనంబులు వానిం గలిగింపను జయంబును సుఖంబును గావిం
పను నీవ యొడయుఁడ విక్కార్యం బాచరించి నన్ను రక్షింపు మని ప్రార్థించి

1 వాజులవాఁగెలు. 2 దివిజరిపుయు, తంబుగాఁ బురత్రయంబు నీఱై

నీపుత్త్రుండు మద్రపతికి మఱియు ని ట్లనియె. 294

సీ. ఇదియొక్కయితిహాస మే నొద్ద నుండు ధర్మప్రవీణుం డగుబ్రాహ్మణుండు
ధృతరాష్ట్రవసుమతీపతికిఁ జెప్పినయది వినుము భార్గవవంశమునఁ బ్రసిద్ధుఁ
డగుజమదగ్నికి నత్యంతనిర్మలమతి రాముఁ డుదయించె నతనిచేయు
తపమున హరుఁడు ప్రత్యక్షమై నిలిచిన నతఁడు దివ్యాస్త్రంబు లడుగుటయును

ఆ. నమ్మహాత్ముఁ డశుచు లైనవారల నవి, నిగ్రహించుఁ గాన నీవు పరమ
శుచివి గమ్ము నీకుఁ జొప్పడు నఖిలమ,హాస్త్రవీర్య మనియె నాదరమున 295

వ. అనిన విని జామదగ్న్యుండు వినతుం డై నా కెప్పుడు పాత్రత్వంబు గలిగె
నప్పుడు నీవ తలంచి దయసేతువు గాక నీకు శుశ్రూష సేయు చుండునట్లుగాఁ
బ్రసాదింపవలయు నని విన్నవించిన విని కరుణాయత్తచిత్తుం డగుభవుం డవ్వరం
బిచ్చిన నమ్మహాత్ముండు [1]నియమనిష్ఠాపరుం డై పూజోపహారప్రముఖవిధానం
బుల నద్దేవు నారాధించుచుండ ననేకసంవత్సరంబులు సన నొక్కనాఁడు పరమే
శ్వరుండు ప్రసాదలసితాననుం డై గౌరీదేవికి నతనిం జూపుచు. 296

క. రాముఁడు విమలవ్రతచ, ర్యామహితుఁడు నాకు భక్తుఁ డని పలుమాఱుం
దా ముద్దు సేసి మృదువచ, నామృతసంసిక్తుఁ జేయునాసమయమునన్. 297

వ. బలవంతు లగుదనుజులచేత బాధితు లయి బృందారకు లయ్యిందుధరుపాలికి
భయసంభ్రమంబులతో నరుగుదెంచి తమయలజడి యెఱింగించిన. 298

ఆ. జామదగ్న్యుఁ జూచి చయ్యనఁ జని దాన,వుల వధించి దేవతలకుఁ బ్రీతి
యాచరింపుమనియె హరుఁడు దానికి మది,ముదముబొంది కేలు మొగిచియతఁడు.

క. అకృతాస్త్రుఁడ నగునాకుం, బ్రకటభుజాబలులు నస్త్రపారీణులు నై
సకలసురనికరసంబా,ధకు లగుదానవుల గెలువఁ దరమే యనుడున్. 300

తే. అంబికానాథుఁ డిట్లను నతనితోడఁ
దలఁపు నీదెస నిలిపెద దానఁ జేసి
పగఱ నిర్జింప నగుఁ బదంపడి మనోర
థంబు సిద్ధించు నరుగుము దడయ కనఘ. 301

చ. అనవుడు నట్ల కాక యని యాజమదగ్నిసుతుండు ధీరతం
జని సముదగ్రు లైనసురశత్రులఁ దీవ్రత[2]రాయుధోత్కరం
బున వధియించి వారి బలుపోటుల నొచ్చినమేనితోడ వ
చ్చినఁ బురవైరి నిర్వ్రణునిఁ జేసెఁ గరంబున నంటి యాతనిన్. 302

వ. ఇవ్విధంబున [3]బ్రకృతిస్థశరీరుం గావించి భర్గుం డాభార్గవుపయిం బ్రీతిశీతలం
బగు నాలోకం బొలయ నాతని కి ట్లనియె. 303

---

1 యమనియమానుష్ఠానపరత్వంబు గలిగి పూజో. 2 రాశుగోత్కరం. 3 ప్రదీప్తశరీ

క. అని వర్తనమతిఁ గవయఁగ, నని నీ దగుతనువు సునిశితాయుధములు [1]నాఁ
కిన నొవ్వదు శత్రులు వన్నిన నుడుపుము గర్వ మడఁచి నిర్మలచరితా. 304

వ. కావున వరప్రతిగ్రహంబునకు నిదియ సమయంబు. 305

క. కొను మని దివ్యం బగున, స్త్రనికాయము శస్త్రచయము దద్దయుదయ ని
చ్చిన నవి యాతఁడు సాష్టాం,గనమస్కారంబు సేసి కైకొనియె నృపా. 306

వ. తదనంతరంబ లోకగురుం డగు నా హరునిచేత ననుజ్ఞాతుం డై యతండు నిజ స్థానంబునకుం జనియె నయ్యితిహాసప్రకారం బిట్టిది యివ్విధంబున వివిధదుష్కర సత్కర్మానుష్ఠానఫలంబులై వచ్చినసర్వదివ్యాస్త్రంబులు నారాముండు రాధేయు నకుఁ బ్రీతచేతస్కుండై యొసంగె నట్టిమహాత్ములు హీనకులజాతుల నాదరింతు రే యప్పుణ్యపురుషుండు గయికొనుటఁ గర్ణుం డుత్కృష్టయోనిజాతుం డవి తలం చెద వదనపక్షో బాహుప్రముఖాంగకంబులు సూడ దేవకుమారుండుంబోలె నున్నవాఁడు ప్రకృతికాంత కుండలవజ్రకవచంబులతోడ నాదిత్యసన్నిభుండగు కొడుకుం గాంచునే సింగంబు లేడి కెట్లు వుట్టు నితనికి సూతసంవర్ధితుండైన కీడు దొడరె నింతియ కానోపు రుద్రశిష్యత్వంబున విశ్రుతుండగు భార్గవరాము నకుఁ బ్రియశిష్యుం డగు నంగరాజు ననంగదమనుం బరిగ్రహించిన విరించిభంగిఁ బరిగ్రహించి నీవు సారథ్యం బాచరింపు మఖిలగుణంబులను సారథి రథికున కధికుండు గావలయు ననునీతి నీవు ప్రసన్నుండ వగుటం జేసి నాకు సిద్ధించె ననుటయు. 307

తే. క్రుచ్చి మద్రవిభుండు నీకొడుకుఁ గాఁగి
లించి ప్రియ మాననమునఁ దలిర్ప నృపకు
మార నీవు నాకొలఁది యి ట్లరయ నెఱుఁగు
దేని యివి లెస్స నీకోర్కి యేసు దీర్తు. 308

వ. అని మఱియును. 309

శల్యుఁడు కర్ణునకు సారథ్యంబు సేయ నొడంబడుట

క. వీరులకుం బలుకులు సేఁ, దైనను జెప్పెదు హితంబు లగు కార్యంబుల్.
దానికి నోర్వఁగ వలయుం, గాని యలుక వలదు నీకుఁ గర్ణున కధిపా. 310

ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్టు లను మద్రపతితోడ, హరున కజుఁడు నరున కచ్యుతుండుఁ
బోలె హితుఁడ వగుము బుద్ధిపరాక్రమ,శాలి నాకు నీవు సంగరమున 311

వ. అనవుడు నట్ల కాక యని శల్యుండు వెండియు. 312

క. తగువార లొరులు దెగడుట, పొగడుట యగుపలుకుపొంతఁ బోవరు హితకా
ర్యగతుల సెప్పఁగఁ [2]దెగ డగుఁ, బొగ డగు నెదు రోర్వవలయు బుద్ధిగలిగినన్.

తే. శక్రుతేరైన నడపంగఁ జాలువాఁడ, నుఱవు సెప్పెదు రథికు నేమఱఁగ [3]నీను

1 దాఁకిన నొవ్వ కుండఁ జేసెద, వివు మానుషకర్మ మడఁచి విమలచరిత్రా. 2 దెగడఁగఁ బొగడఁగ నెడు. 3 నీక.

కృష్ణసారథ్యఘనుఁ డగు క్రీడి గెలువఁ, దలఁచునీ కేను గడపుట దగు రథంబు.

చ. అన విని భూవిభుండు ప్రియ మారఁగఁ గర్ణునిఁ జూచి దేవకీ
తనయుఁడు మద్రనాథునకుఁ దక్కువ మాతలియుం దలంప నీ
తని కెన రాఁడు భాగ్యముకతంబున సారథి యయ్యె నీకు నీ
యనఁ గొని నీవు పార్థునియహంకృతి మాన్పుము ధీరమానసా. 315

క. అని యతఁడు శల్యుఁ గనుఁగొని, వినతుం డై నీవు లావు వెఱవును మెరయం
దనుఁ గావ నంగపతి యర్జునుఁ గలన జయించువాఁడు రూఢిగ ననుడున్. 316

వ. అట్లయ్యెడుం గాక యని పలికి మద్రేశ్వరుండు సారథ్యంబున కనురూపం బగు
సన్నాహంబు వాటించినం బ్రీతుం డగుచు సూతనందనుండు దనసూతు నాలో
కించి తగురథంబునకుం గల్పన యొనర్పు మని సత్వరంబుగాఁ బనిచిన వాఁడును
రయంబున దృఢసుందరం బగు స్యందనంబు సుకల్పితంబు సేసి తెచ్చి దీవించి
యిచ్చిన నయ్యరదంబుఁ బూజింపఁ దురోహితు నియమించి తదీయమంగళవిధానా
నంతరంబ తాను నర్చించి కృతప్రదక్షిణుండై ప్రణమిల్లి భాస్కరోపస్థానం బాచ
రించి సవినయంబున శల్యు నారోహణంబు సేయు మనుటయు నతం డచల తటం
బునకు లంఘించుసింగంబుచందంబున నొగ లెక్కిన. 317

ఆ. మెఱుఁగుతోడిలలితమేఘంబుమీఁదికిఁ, బోయి వెలుఁగుభానుపోలుపు దోఁప
మద్ర రాజసహిత మై యొప్పున, త్తేరు కర్ణుఁ డెక్కి తేజరిల్లె. 318

వ. అని యిట్లు కర్ణసారథిత్వంబు శల్యుండు మెయికొనుట సంజయుండు ధృత
రాష్ట్రునకుం జెప్పె ననిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెఱిఁగింపు మనుటయు.

చ. అవిరళదర్శనస్థిరమహామునిమానస[1]వాసఖేలనో
త్సవరసికా రసాత్మక నితాంతకృపాకరదివ్యచిత్త స
త్త్వవిభవసంభృతైక్యసుఖతామయదేహ నిరామయా పున
ర్భవపరిహార[2]హారిపదపద్మయుగ స్తవహృద్యసంస్తవా. 320

క. కమలవనసదృశదృగ్రుచి, సముదయ శమితార్తిభక్త[3]సంఘా లక్ష్మీ
రమణత్వశివాప్రియతా,సమవాయాలంబ్యమాన సౌందర్యనిధీ. 321

మాలిని. అనుభవశమరమ్యా హంసభావైకగమ్యా
వినమదఘవిదారీ విశ్వలోకోపకారీ
దినకరశశినేత్రా ధీపరిస్పందచిత్రా
దనుజమథనలీలా ధర్మతత్త్వానుకూలా. 322

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణపర్వంబునందుఁ బ్రథ
మాశ్వాసము.

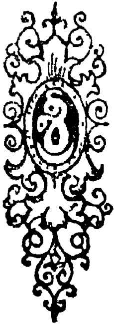
1 ఖేలనోజ్జ్వలోత్సవ. 2 సారపద. 3 సంభృతలక్ష్మీ.

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

నిష్పాదననిపుణకృ
పానిరతిశయార్ద్రభావ భావాతీతా
భానుసహస్రప్రభ ర
మ్యానంతవపుఃప్రకాశ హరిహరనాథా. 1

శల్యుఁడు గర్ణునుత్సాహంబునకు విఘ్నకరంబు లగువాక్యంబులు సెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనసుతుండు సూతసుతు కోర్కి దీర్పంబూని యతిప్రయత్నంబు సేయుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు.

ఆ. ఎట్లు ప్రియ మొనర్చె నట్లు సంప్రార్థితుం, డైన మద్రనాథుఁ [1]డంతఁ గోరి
తేరు గడప నతని తెచ్చికొన్నట్టియ, వ్వీరుఁ డేమిభంగి విక్రమించె. 3

వ. అని యడిగిన సంజయుం డి ట్లనియె నట్లు రథికసారథులు విలసిల్లి వందిమాగధప్రస్తూయమాను లగుచుఁ దనవలనను గౌరవంబునం గనుంగొనుటయుఁ గురురా జయ్యంగ రాజు నుద్దేశించి. 4

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడున్ నరునకున్ బకవైరికి నగ్గలంబు వీ
రిరువురు వారి నిద్దఱ నహీనపరాక్రమలీల గీటడం
తురు ధ్రువ మంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందుదు నట్లు గాక ని
ర్భరబలశౌర్యముల్ మెఱయ గ్రక్కున నాపని నిర్వహింపుమీ. 5

తే. బాడుదల నొండెఁ బట్టుము పాండుతనయ
ముఖ్యు వీరు వా రన నేల మునుము పట్టి
వైరివర్గంబు నెల్లను బారి సమరి
సైన్యయుతముగ నద్భుత జయము గొనుము. 6

1 నంత గోరి, తేరు నడప.

వ. నడవు మనుటయు నమ్మాటఁ గైకొని కర్ణుండు శల్యునిం జేరు నడవు మనిన నతం డట్ల చేసె నప్పుడు శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు రోదసీగహ్వరంబు విహ్వలంబు గావించె నవ్విధంబునం జని చని గర్వాగ్రహావిధేయుం డగు రాధేయుం డమ్మద్రపతి కిట్లనియె. 7

శా. నారాచాదిమహోగ్రబాణపటలీనానావిధోల్లాసముల్
స్సైరింపన్ ధృతి లేక పాండుతనయుల్ సంభ్రాంతి నొందంగ వి
స్మేరం బై ఖచరవ్రజంబు పొగడన్ మెచ్చంగ నీచూడ్కి దు
ర్వారోదగ్రత నేఁడు సూపెద భుజావష్టంభసంరంభి నై. 8

సీ. అన విని మద్రరా జాతని కిట్లను సత్యపరాక్రముల్ శౌర్యఘనులు
భుజవీర్యమహితులు భూరితేజోధను లఖిలాస్త్రవిత్తము లార్యు లమర
పతి కైన రణమున భయము పుట్టింపంగ నోపుదు రప్పాండుభూపతనయు
లేల వారల నింత దూలపోఁ బలికెద విప్పుడు వల్కు రాదెట్లు నీకు

తే. గాండివజ్యానినాదమ్ము గ్రమ్మి కర్ణ
విదళనము సేసినను భీముగద మెఱుంగు
లొలసి చూడ్కులు మిఱుమిట్లు గొలిపినను భ
యంబు పెల్లున నపుడు వా యడఁగుఁ గాక. 9

వ. అని వెండియు. 10

చ. నరునిశరంబులన్ రథగణంబులు గూలఁగ భీమునుల్లస
త్పరిఘమునన్ గజవ్రజము భగ్నము గాఁ బెఱతమ్ములున్ యుధి
ష్ఠిరుఁడును దాఁకినం జలము డించి దొరల్ గలఁగంగఁ జూచియుం
దిర మయి నీవు నాలుకకుఁ దెచ్చినమాట గదా వినం దగున్. 11

క. అనుపలుకులు వినియుం దా, విననిచెవులు సేసి మద్రవిభుతో రాధా
[1]తనయుఁడు నాచేతిబరువు, గనుఁగొనియెద విపుడ యనియెఁ గం డమరంగన్.

వ. ఇట్లు సంగరోత్సాహదీప్తుం డై నడతెంచునతని నుపలక్షించి. 13

చ. కురుబల ముబ్బి యార్చెఁ బటుఘోటక హేషిత నిస్వనంబులుం
గరివరబృంహితధ్వనులు గాఢము లై విలసిల్లె నెత్తురుల్
గురిసె నభంబు మ్రోయఁ బిడుగుల్ మొరసెం బొరి నుల్క లెల్లెడం
దొరగెఁ బ్రదీప్తమారుతము ధూళిఁ గడున్ వడిఁ జల్లె భూవరా. 14

వ. మఱియు బహువిధోత్పాతంబులు గౌరవులకు నాశంబగుటం దెలుపుచుం దోఁచెఁ దోఁచిన నవి యెల్ల సరకుగొనక వారు దైవమోహితులు గావున శల్యసహితుం డైనకర్ణుం గనుంగొని కుంతీనందను లతనిచే నిర్జింపఁ బడుదుర కాఁ దలంచి

1 తనయుండు మాట లేటికిఁ.

సంతోషించి రతండు భీష్మద్రోణులదోర్వీర్యంబులు పాండుతనయులచేతఁ గోలు
పోయెనని మనంబున వారల మెచ్చక ముంగలియై మెఱసి నడచుచుండి పార్థ
పరాక్రమస్మరణంబునం గ్రోధంబు జనియించి యూర్పులు సందడింప మాన
దర్పోన్మాదంబున మద్రపతి కి ట్లనియె. 15

మ. అరదం బెక్కి శరాసనంబు గొని తెం పారంగ నే నేచి సం
గరసంక్రీడకుఁ జొచ్చినం దృణసముం గాఁ గొందు నద్దేవతా
వరు నైనన్ గురు నాపగాతనయుఁ జావం జూచుటన్ వైరు [1]లే
తురు చెండాడెద నుగ్రతం దలలు నాదోర్దర్పముం జూడుమీ. 16

వ. అని పలికి యనంతరంబ గాంగేయకుంభసంభవులంతటిమానిసులు నిట్లు రిత్త
సావు సత్తురే యని యుగ్గడించి మఱియు ని ట్లనియె. 17

ఉ. వారల లోకవీరుల నవధ్యుల గీటడఁగించి పల్వురన్
వారలయట్ల యెందు ననివార్యు లనం జను మేదినీశులం
బోర వధించి రౌద్రమునఁ బొంగి క్రమాగతమృత్యువొక్కొ నాఁ
గా రణకేళికిం గడఁగు గాండివి నేన యెదిర్చి యోర్చెదన్. 18

ఉ. పాండునృపాగ్రనందనుఁడుఁ బావనియుం గవలుం జలంబుమై
నొండొరు మూదలించుకొని యొక్కటఁ దాఁకినఁ దీవ్రవిస్ఫుర
త్కాండవిదారితాంగకులఁగా నొనరించి యలంచి లీలమై
గం డడఁగింతుఁ బోక పెనఁగం గలచంద మెఱింగి చెండుదున్. 19

వ. [2]అని వెండియు ని ట్లను భీష్ముఁడు దెగినను ద్రోణుదోర్విలాసంబునాస గలిగి
యుండె. 20

సీ. ద్రోణుండు బహుదివ్యబాణదీప్తుఁడు భుజాబలశాలి శౌర్యసంపన్నహృదయుఁ
డక్షీణవిక్రముఁ డతిరథశ్రేష్ఠుఁ డవ్వీరుండు పార్థుచేఁ బోరఁ బడిన
ధార్తరాష్ట్రులయేపు దఱిఁగెఁ దదాప్తసైనికులు గం డడఁగిరి నీ వెఱుంగ
నైనను రాముకృపాతిశయంబునఁ గనిన యీరథమును గార్ముకాది

ఆ. దారుణాస్త్రశస్త్రతతులును గలిమి నే, నతనిఁ దొడరి దివిజు లడ్డపడినఁ
గూల్తు నెల్లభంగిఁ గురురాజుమన్నన, యప్పు దీర్తుఁ బ్రాణ మాసపడక. 21

శల్యుఁ డర్జునుపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణునిఁ దూలం బలుకుట

వ. అనిన విని శల్యుండు గర్ణున కి ట్లనియె. 22

చ. వినినజనంబు లీతఁ డవివేకి యనన్ వల దింతసజ్జు ల
ర్జునుబలశౌర్యసంపదలు సూచి యెఱుంగమె మున్ను నిన్న నా
తనిఁ గలనన్ జగం బెఱుఁగదా యతఁ డద్భుతవిక్రమోజ్జ్వలుం
డెనయుదె నీవు పౌరుషవిహీనుఁడ వద్దివిజేంద్రనందనున్. 23

---

1 లేతురు. 2 'క. అనిపలికి వెండియును ని,ట్లను భీష్ముఁడు దెగిన ద్రోణు నతులతదివ్యా,స్త్రనిచయము దోర్విలాసం,బును జాలం గలిగి యుండె భూసుత మగుచున్.'

సీ. గాత్రిమైఁ దాఁకి క్రూరతఁ బోరి మగఁటిమి వాసివయంగాఁ రపన్నకంటె
ఘోషయాత్రావిధిఁ గురురాజుఁ జెఱఁబట్టి మాన మేదినచిత్రసేనుకంటె
ఖాండవోద్యానంబుఁ గావ నేఱక సిగ్గు వడి చన్న నిర్జరప్రభునికంటెఁ
గ్రీడాకిరాతుఁడై క్రోడంబునకుఁ గాఁగఁ బెనఁగి చిక్కినత్రిలోచనునికంటె
ఆ. నెక్కుడైనవీరుఁ డే నర్జునునితోడఁ, బొడుతు నోడుతు ననినఁ బోలుఁగాక
వినుము సూతతనయ మనబోఁటు లాతనిఁ, జెఱుతు మనుట నోరిచేటు గాదె.

చ. నృపుఁడును భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నీవు గురుండును దత్సుతుండు ను
గ్రపుబల మేచి తోఁ నడవఁగా [1]బెనుదాడిగఁ బోయి మత్స్యనా
థుపసులఁ బట్టి యద్దొరలతోఁ జెడి పాఱితి కర్ణ యప్పుడు క
య్యపుబలు పాడె దిప్పు మనయర్జునునమ్ములు దుప్పు పట్టెనే. 25

ఉ. ముందరియట్లు గాదు జనముల్ దెగడన్ వెఱఁ బాఱ నేఁడు సం
క్రందనసూతి మార్కొని తిరం బయి పోరెద దాఁగఁ బ్రాణముల్
నిందకుఁ జాల నింక ననునిక్కపుఁబల్కులు పల్కు టొప్పు దా
నం దుదిఁ జచ్చినం జను మొనన్ నరుఁ దాఁకుట రిత్త వోవునే. 26

వ. అనవుడు నలుక వొడమిన నడంచికొని రాధేయుండు మద్రపతి కిట్లనియె. 27

చ. నరునకుఁ బూని పల్కితి వినం జవి మాలినదొడ్డపల్కు లే
[2]నరగలి లేక బెట్టడరినప్పుడు సూడుము నన్ను నాతనిం
దిరమయి బాహుశక్తియును ధీరతయున్ వెరవుం జలంబు నె
వ్వరిదెసఁ గాంచి తెక్కుడుగ వారి నుతింపుము మాను మంతకున్. 28

వ. అనుటయు నట్ల చేసెద నని పలికి శల్యుం డూరకుండెఁ దేరు వోనిమ్మని
రాధేయుండు దఱిమి పలికిన నమ్మద్రేశ్వరుండును దురంగంబుల సత్వరంబుగా
నడపె నివ్విధంబునం జని మనమొన సొచ్చి సైనికులు సంతసిల్ల వారలం
గలయం గనుంగొని కర్ణుం డిట్లనియె. 29

సీ. వలను శోభిల్ల నెవ్వాఁడైన వీఁడె యర్జునుఁ డని నాకిప్డు సూపెనేఁని
బసదనంబే నిచ్చుభంగి యందఱకును వివరించి చెప్పెద వినుఁడు మీరు
వొగడంగఁ దగురథ్యములతోడిసౌవర్ణరథములు వలసిన రయము లావు
బొలుపును గలుగుకాంభోజహయంబుల వలసిన [3]వేర్చుసత్త్వంబునందుఁ
తే. బరిణతము లగుసుందరకరివరముల, వలసినను జాతలావణ్యవతుల వలసి
నను మహాగ్రామములు వలసినను గోర్కి, కెక్కుడమ్మేటిమగని కే నిచ్చువాఁడ.

క. మఱియొక్కటి సెప్పెద నిద్దఱు కృష్ణులఁ జంపి వారిధనములు నా కి
త్తఱిఁ దద్రథ మిదియే యని, యొఱఁగించినయతని కిత్తు నేను ముదమునన్. 31

వ. అని పలికి శంఖం బొత్తిన దుర్యోధనుం డనుజసహితంబుగాఁ బ్రమోదంబు

---

1 బెన దాడిగ. 2 నరవయి లేక. 3 బెక్కు శ్రవంబులందు.

నొందె నప్పుడు నిస్సాణాదితూర్యనిస్వనంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్లె మనయోధ
వరులును వరూథినియు నుబ్బుఁ జేర్చి యార్చిన నినదంబులు నింగి ముట్టె
నయ్యెడఁ బ్రహాసభాసురముఖుం డై మద్రవిభుండు రాధేయున కిట్లనియె. 32

ఉ. ఎవ్వరు సూప నేల నరు నిప్పుడ కాంచెదు రిత్తవారికిం
గ్రొవ్వున నుజ్జ్వలార్థములు గొం డని యీవల దిట్టు లిచ్చినన్
నవ్వ జనంబు మిక్కిలి ధనంబులు గల్గినఁ జేయ రాదె నీ
కెవ్విధి నైన [1]సద్వ్యయము లెందు నపాత్రపుటీవి యొప్పునే. 33

వ. అని యంత నిలువక. 34

క. కోలఁది యెఱుంగక కృష్ణులఁ, గలన గెలుతు ననియె దీవు గంటిమె సింగం
బుల నెత్తఱి నైనను నే, పొలమున నేనియును నక్క పోరి గెలువఁగన్. 35

ఉ. అగ్గి సొరం దలంచునటు లర్జును నెక్కటి దాఁకఁ గోర్కి నీ
కెగ్గిది మాను [2]మీఁపలుకు లెవ్వరుఁ జెప్పఁగ లేరు రూపఱ
న్నగ్గఁగఁ గాల మయ్యెనొకొ నావచనంబు లొకింత కర్ణము
ల్దగ్గఱ నిచ్చి యోధులు బలంబులుఁ దోడుగఁ బోరు [3]టొప్పగున్. 36

ఆ. ఏను ధార్తరాష్ట్రహిత మాచరించుట, కై పెనంగి చెవుల కప్రియంబు
లైన నిన్నిమాట లాడితి నాబుద్ధి, విని దురాగ్రహంబు విడువ వలయు. 37

చ. అనవుడు నల్గి సూతసుతుఁ డాతని కిట్లను మద్బలంబు న
మ్మిన నను నిత్తెఱంగునకు మేకొన కుండఁగ మాన్ప వజ్రహ
స్తునకు వశంబు గా దనినఁ జొప్పడు నే నినుబోఁటి [4]కాప్తిఁ జె
ప్పినక్రియఁ జెప్పి నీవు వెఱపించిన నే వెఱ పెక్కువాఁడనే. 38

వ. అనుటయు నతని నగ్గలంబు కోపింపం జేయుటకై శల్యుండు మఱియు
ని ట్లనియె. 39

తే. ఇప్పుడే నీకు బుద్ధులు సెప్ప నేల, నరుఁడు గాండీవగుణనిక్వాణంబు సెలఁగఁ
గదిసి నీమెయి బలుతూపుగములు నిగుడఁ, జేసి నిను బుద్ధిమంతునిఁ జేయుఁగాక.

వ. అని యంతం దనివోక యతండు. 41

సీ. రోషమహాటోపభీషణహరితోడ సమరంబునకు హరిణము గడంగి
దానధారాభిలదంతావళముతోడ సంగ్రామమునకు శశంబు గడఁగి
చండస్వభావోగ్రపుండరీకముతోడ నాజికి సారమేయంబు గడఁగి
దారుణతుండాతిఘోరగృధ్రముతోడఁ గలహంబునకు నురగంబు గడఁగి

ఆ. యడరునట్లు గాదె యస్త్రకళాసము,జ్జ్వలుఁడు పార్థుతోడ సంగరమున
కీవు గడఁగి యడరు టెల్ల రాధేయ నీ, కేటిబలము నమ్మ నెందుఁ గలదు. 42

1 సద్వ్రయము. 2 మప్పలుకు. 3 మొప్పగున్; మెప్పడున్. 4 కాప్తు చెప్పిన.

వ. అనిరయి నివ్విధంబున నధిక్షేపింపంబడి కర్ణుండు గోపించి కెంపారుకన్నుల నా శల్యు నాలోకించి. 43

క. గుణవంతులగుణములు ని, ర్గుణుఁ డెఱుఁగమి దెల్ల మీవు గుణహీనుఁడ వీ
గుణ మితనియందుఁ గల దని, గణుతింపఁగ [1]నైపుణంబు గలదే నీకున్. 44

సీ. అర్జును నస్త్రవిద్యాప్రమాణంబు నాయెఱిఁగినయంత నీవెఱుఁగ వతని
కోలఁకియు వనమాలికోలఁదియుఁగాంచి నాకోలఁదియు నెఱిఁగి వారల మదీయ
దివ్యాస్త్రబలమునఁ దెగటార్ప నగు నని యే నిశ్చయించితి నెట్టు లనినఁ
గడుఁబెద్దకాలంబు గంధపుష్పాదుల నర్చించు చున్నాఁడ ననుదినంబు

ఆ. ద్రోణుఁ గరంబు భక్తి నునిచిన నున్నది, యహిముఖయంబు దారుణాస్త్ర మింత
యంత యనక యెదిరి నాహుతి గొనుదాన, జిష్ణు నోర్తు నొండెఁ గృష్ణు నోర్తు.

వ. భార్గవాస్త్రంబున నొక్కనిం బొరివుత్తు నట్లుఁ గాక యాదవపాండవనివహంబులోనం గృష్ణార్జునులయందు లక్ష్మీవిజయంబులు సుప్రతిష్ఠితంబు లై యుండు నయ్యిరువురం బొదివి పెనంగం గనుటకంటె మేలునుం గలదే వారల గరుడకపిధ్వజంబులుఁ జక్రగాండీవంబులు బెండుమానసులకు భీషణంబులు నాకుఁ బరితోషణంబులు వేవురుగోవిందులుఁ బదివేవురుపార్థులుఁ బన్నినం బోరెద నీవు మహాయుద్ధకోవిదుండవు గామింజేసి వెఱచఱచి కాలు లఱచెద వక్కడి పక్షపాతంబునఁ బ్రేలెదవో యెఱుంగ నింక నిట్టిమాట లాడితేని ప్రాణంబుల కొఱ యెల్ల వని పలికి వెండియు. 46

కర్ణుఁడు శల్యునిపైఁ గోపించి యతని దురాచారంబు లుగ్గడించుట

సీ. విను పాపదేశసంజనితుండ [2]వగునీకు దుర్బుద్ధి గాక సద్బుద్ధి గలదె
క్షత్రియాధమ నీచ కలదు లోకంబున నాబాలగోపాల మైన వాక్య
మతికుటిలుండు సంగతుఁడుగాఁ డేమిటఁ జెలికిఁ గీడొనరించుఁ జెట్టవలుకు
దుష్టాత్మకుఁడు గడుఁ గష్టుండు మద్రకుం డనునంతపట్టుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె

ఆ. వావి లేక యెల్లవనితలుఁ బురుషులుఁ, గలయ మీకు నెగ్గు గాక యుండు
మున్ను గల్లు పిదపఁ జన్నుఁబా లై పెరుఁ, గుదురు సెప్ప నేల గుణము లింక.

క. పలువురకుఁ బుట్టి నిచ్చలుఁ, గలు ద్రావుచుఁ బెరిఁగి [3]యిట్లు గఱతురు శీలం
బులు నుచితము లగుభాషణ, ములు నీ విమ్మాట లుడిగి పొదపొద మనికిన్. 48

చ. మఱియొకఁ డేను జెప్పెద సమానుషవిక్రమలీల నగ్గడం
బఱిపియుఁ జంపియుఁ రిపునృపాలకసైన్యము రూపడంచి మై
దొలఁగుట యొప్పదే తనువు దూఁటులు గాఁ [4]బెఱవారి గెల్పుకో

1 నైనగుణము. 2 వగుట దుర్బుద్ధియుఁ గాక సద్బుద్ధిగలవె. 3 యిట్లుగడుదుశ్శీలం,బులు నను చితభాషణములుఁ, బలుమఱుఁ బలుకంగ నేల పద పద మనికిన్. 4 బలుపారి గెల్వఁగానుఱదొకో,

లుఱ దోఁకొ నాదుపెం పుడుప నోపుదురే నినుఁబోఁటు లెమ్మెయిన్. 49

వ. కినియించి గదం దల వగుల వ్రేటువడక యూరక తేప వోని మ్మనవుడు మద్ర
పతి యతని నవలోకించి. 50

ఆ. హితము సెప్పఁ దగనె యే నీకు నదియును, గాక నీకథంబు గడపు చుండి
కౌరవాధినాథ కార్యార్థి నగునాకు, నున్నరూపు సెప్పకుండ నగునె. 51

ఉ. సారథి దక్షుఁడై రథికసారము రథ్యబలంబు నాయుధో
దారత మానముఁ రణవిధంబు నిమిత్తశుభాశుభత్వని
ర్ధారణముఁ మదిం గని హితం బెఱిఁగించుట నీతి గాన నీ
వీరస మెత్తి నోఁ బలికి తేనియుఁ జెప్పుదు సూతనందనా 52

వ. ఏ నేమితప్పు సేసిన గదం దల వగుల వ్రేసెదవు నీ వి ట్లుంటివి గదా యని
హితోపదేశంబు మాననేర్తునే యిది యొకదృష్టాంతంబు వివరించెద
వినుము విని నీవు నా చెప్పినట్లు చేసి తేనియు మేలు సేయ కుండినం గడుమే
లని యి ట్లనియె. 53

సీ. అంబుధిలో నొక్కయలఘుతరద్వీపమున ధర్మవర్తి నాఁ జనునరేంద్రు
పురమున నొకవైశ్యవరుఁ డధ్వరాదిసత్కర్మరుఁడును శాంతిదాంతియుతుఁడుఁ
గరుణాపరుఁడు దాననిరతుండు ధనధాన్యశోభియు బహుపుత్రలాభవిలసి
తుండు నై వర్తించు చుండఁగ నిలు సేరె నొకకాకి యతనిపుత్త్రకులు దాని

తే. కెంగిళులు పెట్టి కొనియాడ నెలమిఁ బెరిఁగి
క్రొవ్వి కడు మీఱి యొట్టిపక్షులును దన్నుఁ
బోల వనియెడుదుర్మానమునఁ దృణీక
రించి యది పెక్కుభంగులఁ గ్రీడ సలుపు. 54

వ. ఇట్లు విహరించు చుండ నొక్కనాఁడు గొన్నిహంసంబులు పక్షబలంబున సుప
ర్ణుతో [1]సరిసేయం దగునట్టివి సముద్రంబుచేరువఁ జనం గని యాకొమటి
కొడుకు లక్కాకంబునకు వానిం జూపి యి ట్లనిరి. 55

క. పులుఁగులలో నీ వెక్కుడు, విలసద్గతి నంచ లిట్లు వినువీథిఁ గరం
బెలమిం జనియెడు వీనిం, గలసి పఱచి గెలువ వలదె [2]గతులబహులతన్. 56

వ. అని తారతమ్యజ్ఞానహీను లగునయ్యల్పబుద్ధులు సెప్పిన నుచ్ఛిష్టదర్పితం బగు
నదియును మౌర్ఖ్యంబునం దా నంతటిదాన నన తలంచి వానిదెసకుం జని
మనంబున వీనిలో మేటి యెయ్యదియో యనుచుం జేరి తనచూడ్కికి వచ్చిన
యంచం బురడించి పఱతము ర మ్మని పిలిచిన నయ్యంచ లన్నియు నిలిచి
పెలుచ నవ్వి యవ్వాయసంబున కి ట్లనియె. 57

క. మానససరసి వసింతు మ,హీనబలముఁ జవముఁ బక్షు లెల్లను బొగడం

1 నొరయునట్టివి. 2 గతిబహుగతులన్.

గా నెందుఁ దిరుగుదుము ద, వ్వైనను ఖేదంబు లేదు హంసల మగుటన్. 58

వ. ఇట్టి మాయందును. 59

క. బలశాలి యైనహంసముఁ, బిలిచితి ఫురుడించి పాఱ [1]చేలతనముసన్
గలవే యింతకు మును హం,సలతో బురుడించువాయసంబులు జగతిన్. 60

సీ. అనుటయుఁ గాక మిట్లను హంసములతోడ గతులు నూటొక్కటిగలవు వాన
నొక్కొక్కటొక్కట శతయోజనవ్యాప్తి నేమెఱయుదుఁ బొడవుగా మీఁది కెగసి
చనుట యచ్చటనుండి చక్క నేలకుఁ జోడు వట్టి డిగ్గుట దూరపాతభంగి
[2]సంగతి పరువడి చామలీలాగతి వక్రయానము వలయక్రమంబు

ఆ. లోను గాఁగ నెట్టు లైనను మీకోరి, నట్ల పఱచి మేటియంచ లైన
దాని నిపుడ గెలుతుఁ దక్కటియంచలు, భయము నొందఁ గాకిపదువు వొంగ.

కాకము హంసముతో సముద్రమునుమీఁదఁ బఱచి భంగపడుట

వ. అనుట యును విని మున్నామహాతం బైనహంసం బక్కాకంబు నాలోకించి. 62

ఆ. నూఱుగతుల నీవు వాఱు దే నన్నియు, నెఱుఁగఁ బులుఁగు లెల్ల నెట్లు వాఱు
నడరి యాకసమున [3]నిడుబాట నట్ల పాఱుదము రమ్ము జలధిచదల ననిన. 63

వ. అయ్యెడం గూడిన కాకంబు లపహసించి శతప్రకారగతి యగుదీనితో నేకయాన
పర్యవసానహీనసముత్సాహదోహలి వగునీ వెట్లు మచ్చరించెదవు పఱచి భంగ
పడియెదవు గాక యనుటయు నమ్మరాళం బాగమిం బాసి పఱవఁ దొడంగినం
దోన యవ్వాయసంబునుం బఱచె నిట్లు రెండును మున్నీటిపై మిన్ను దఱిసి
పాఱునట్టియెడ. 64

క. రాయంచ మందగతిఁ జను, వాయస మతితీవ్రభంగి వలను మెఱసి లీ
[4]లాయితము లొప్ప బహుగమ,నాయాసము నొంది పఱచు నగ్గలిక మెయిన్.

ఆ. ఎలమిఁ గడచి పోవుఁ బిలుచు గ్రమ్మఱి వచ్చి
ముక్కు ముక్కుమీఁద మోపు జొట్టు
నేచి తిరుగు నీక లీకలతో రాయు
నొరయుఁ జిత్రగతుల మరియు నవ్వు. 65

వ. ఇవ్విధంబునం గాకం బనేకప్రకారప్రసరణచతురం బై సంచరించుటం జూచి
ముదితంబు లైనవాయసంబు లధికస్వరంబుల మెఱయుచు హంసంబుల గేలి
గొని నవ్వుచుఁ దరువులపయిం ద్రుళ్లి త్రుళ్లియాడుచు మరాళంబు పరాభ
వంబుఁ బొందెడుఁ జూడుం డని పెద్దయెలుంగునం బలుకు చుండఁ దదీయ
కలకలం బాలించి హంసంబు భరితోత్సాహం బై. 67

క. పొడవునకు నెగసి యొప్పటి, పడమటిదెస నిగిడి పెలుచఁ బఱచినఁ గూడం

1 చేలఁదనమునన్. 2 సంగడిఁ బరువిడి. 3 నిడుబాఱు. 4 లాయతము నొప్ప.

గడురయమునఁ జని యాచం, [1]గడవం గా [2]కీలకఱచి కాకము పాఱున్. 68

వ. పాఱి పాఱి డయ్యుటయు నయ్యంచ యుదంచితత్వరితగమనకళావైదగ్ధ్యంబు మెఱయం బఱచిన బీఱువడి కాకం బాకులాంతరంగంబును వికలాంగంబును నై యి ట్లని వితర్కించు. 69

క. నేరక తొడరితిఁ గాల్కొన, భూరుహములు లతలు గిరులుఁ బొద లేమియు లే
వారయ బహుసత్త్వమయము, వారిధి డిగి సోఁకినపుడ వలయుఁ బొలియన్.

వ అనుచు దీనమానసం బయి భయంబునం గలంగి డప్పి సొగసి యవశత నంత కంతకు డిగుచు చున్న యక్కాకిం గనుంగొని కలహంసం బి ట్లనియె. 71

ఆ. నీ వనేకగతులు నే ర్తిది యేగతిఁ, జనుట చెపుమ వాయసంబ యేను
గడవ నరిగి పిలువఁ గా నేల తడసెద, వెఱక లేటి కిట్టు లెడల విడున. 72

వ. అనియె నట్టియెడ. 73

క. తలకొని జలములు పక్షం,బులు దుండము దోఁక సోఁక బొరిఁబొరి నెగయన్
బలమఱి మెయి దిగఁబడఁగా, సొలసి యెగయ లేక వాయసుఁడు వెగడొందెన్.

వ. ఇట్లు మున్నీటినీటిపయిం బడి [3]యగ్గలం బగు దురవస్థకు బెగ్గలంబు నొందు కాకంబు నాలోకించి పలుక నగుం గాక పలికినట్ల యెవ్వరికిఁ జేయఁ దీరుఁ బని తీరెం గదా యనిన రాయంచకు నక్కాకం బి ట్లనియె. 75

క. ఎంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వునఁ, బొంగిన మెయితోడ గర్వమునఁ దిరుగుచు నా
కుం గలదె యెందు నెదురు వి,హంగమపతి నైన గెలుతు నని మును దలఁతున్.

క. నాకొలఁది యిప్పు డెఱిఁగితి, నీకరుణాలోకంబు నిగిడించి శర
ణ్యా కావు నన్ను మగుడం, గాకులలోఁ గలుపఁ [4]వగవు గాదే నీకున్. 77

వ. అని యి త్తెఱంగున. 78

క. ఆకులతఁ బొంది పలుకుచుఁ, గా కా యని చంచు దెఱప గా నఱచుచు నీ
రాకరమున మునిఁగెడున, క్కాకిం గలహంస పరమకారుణ్యమునన్. 79

క. వెరవునఁ ద త్తనువుం దన, చరణంబుల నిఱికి యె త్తి చా వుడిపి బల
స్ఫురణంబు మెఱయ వీఁపున, ధరియించుచు వచ్చెఁ బక్షితతులు నుతింపన్. 80

వ. ఇవ్విధంబునం దెచ్చి యెప్పటినెలవున డించి రాయంచ యక్కాకి దెప్పిఱిన దానితో నచ్చటికాకులు విన నింక నిట్టియవినయంబు లెన్నండును జేయకు మని పలికి నిజసహచరంబు లగుమరాళంబులుం దానును వలయుచోటికిం జనియె నీవు నాకోమటికొడుకులయెంగిలికూటం బెరిఁగినయక్కాకంబుచందంబునఁ గురుకుమారులయెంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వి యెక్కుడువారల ధిక్కరించెదవు నీకొలఁది యెఱుంగవు దీనం జేటు వాటిల్లుఁ గాన తేటపడ నెఱింగించెద

1 గడవఁగఁ జనుకినుక నేచి. 2 కీలుకఱచి. 3 యగ్గలం బగు దురవస్థకు బెగ్గడిలునక్కాకంబు. 4 దరము గాదే,

నాకర్ణింపుము. 81

చ. విరటునిగోవులన్ మరల వెల్చి మదంబున నీదుతమ్మునిం
బొరిగొనఁ బార్థుఁ డాఁక కెట పోయితి నాఁ డలఘోషయాత్రలోఁ
గురుపతి డించి క్రీడి కృపకుం దగుపాత్రము సేసి యెక్కడన్
సురిఁగితి చెప్పుమా నిజము సూతతనూభవ నాకు నేర్పడన్. 82

వ. అని వెండియు. 83

చ. పనివడి జామదగ్న్యుఁడు సభన్ వినిపింపఁడె మీకు నెల్ల న
ర్జునుభుజవైభవంబు మధుసూదను పెంపును నాఁడ ద్రోణశాం
తనవులుఁ జెప్పరే బహువిధంబుల వారల గెల్వ రామి [1]మున్
వినమె యెఱింగియున్ మఱియు వీఁడిమాటలు వేయు నేటికిన్. 84

క. ఒంటిమెయిఁ దాఁక నాము,క్కంటికి వశ మగునె కృష్ణగాండీవుల ని
ట్లంట యుడిగి తగురథికుల, జంటగొని రణమ్ము సలుపు శత్రులు దలఁకన్. 85

తే. గొంతికొడుకును దేవకికొడుకు మనము
గనియెదము దినకరనిశాకరులఁ బోలె
వెలుఁగ నయ్యెడ ఖద్యోతవిలసితంబు
తోడి దగుఁ గాక నీపెంపు దోఁపఁ గలదె. 86

వ. అనిన విని కర్ణుండు గమలనాభునిపెంపును బార్థుబలిమియు నెఱుంగక యేనేల
వారిఁ బొడరెద నెట్లు చెప్పినను దొడరుదుఁ దొడరి వా రొండె నే నొండె
నగుదు నింతియ నీవు వెడమాట లాడక యుడుగు మని పలికి యచ్చటిమహీ
పతులు విన నమ్మద్రపతి కి ట్లనియె. 87

కర్ణుఁడు శల్యునితోఁ దనకుఁ గలిగినశాపంబుల తెఱంగు సెప్పుట

సీ. తలఁచిన నెదకు సంతాప బుసేయంగఁ జాలెడునట్టివి జామదగ్న్య
కోపంబు బ్రాహ్మణశాపంబు గాక యే సరకు గొందునె మురహరుఁ గిరీటిఁ
జెప్పెద విను మస్త్రశిక్షార్థినై మహేంద్రనగంబునకు జమదగ్నిసుతునిఁ
గోరి పోయినఁ గృపాంభోరాశి యగునమ్మహాముని గులము నన్నడుగుటయును

తే. బొంకునకు నోర్చి బ్రహ్మాస్త్రమునకుఁ గాఁగ
బ్రాహ్మణుఁడ నని చెప్పి తత్పాదభక్తి
గలిగి మెలఁగంగ శిక్షించె నలఘుబహువి
ధాస్త్రశస్త్రసంవేదిఁ గా నతఁడు నన్ను. 88

వ. భార్గవాభిధానం బగు మహాస్త్రంబు లోనుగా ననేకదివ్యాస్త్రంబు లిచ్చెఁ బదం
పడి బ్రాహ్మం బగునస్త్రంబు నొసంగె నొసంగి సమకంబున నాపత్సమయంబున
దీనిం బ్రయోగింపు మని యానతిచ్చె మఱునాఁ డత్తపోధనసత్తముండు మదీ

1 మా, వినమి యెఱుఁగుదున్...మాటలు బుద్ధిఁ జెప్పెదన్.

యాంకతలంబున నొఱగి నిద్రించుచుండ నొక్కజంతువు నాక్రిందితొడఁ దొలిచిన నమ్మహాత్మునకు నిద్రాభంగం బయ్యెడు నని కదల కుండితిఁ దదనంతరంబ మేలుకని యతండు నెత్తుటివెల్లువఁ గని తత్ప్రకారం బడిగి యేను జెప్ప విని మద్ధైర్యంబున కచ్చెరువడి నీవు బ్రాహ్మణుండవు గా వెవ్వఁడ వని యొత్తి యడుగుటయు వెఱచి సూతసుతుండ నని చెప్పితిఁ జెప్పునప్పు డక్కీటకంబు నాలోకించిన నది యదృష్టపూర్వవికృతాకారం బై యుండె నర్జునహితంబు గోరి యింద్రుం డమ్మునీంద్రునకు నన్నుఁ దేటపఱచి యతనిం గోపింపం జేయువాఁడై కీటతనువు దాల్చి యట్లు సేసెం గానోపు నాసంయమి గోపించి కపటంబున బ్రహ్మాస్త్రంబుఁ బరిగ్రహించి తది నీకు వలయు కాలంబున దోఁపమియు మృత్యువాసన్నం బైనం దోఁచుటయు నాపద ముట్టినయెడ భార్గవాస్త్రంబు దోఁపకుండుటయుం గలిగెడు మని శపించె నిది జామదగ్న్యకోపంబు తెఱంగు బ్రాహ్మణ శాపంబు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 89

సీ. [1]శ్రమమునకై యేను సకలాంబకములు నెక్కుడువెస నేయ నయ్యెడకు నొక్క
యాఁబెయ్య యటకేగి నాయజ్ఞానమున నంపతాఁకునఁ గూలుడు దానిఁ గలుగు
బ్రాహ్మణుం డధికకోపంబున నిది హోమ[2]ధేనువత్సం బిట్లు దీని శల్య
నిహతంబుఁ జేసితి నీవు నావచనశల్యంబున నిహతుండ వగుము నీకు

తే. సమర మేకాగ్రనిర్భరోత్సాహవృత్తి, నడవ నరదంబుచక్రంబు పుడమిఁ గ్రుంగ
వలయు నెవ్వీరుమార్కొనిగెలువఁగోరి, శ్రమముసేసెద వతనిచేఁ జావు మీవు.

చ. అనుటయు భీతి వేఁడికొని యావులు వేయును నెడ్ల నాఱునూ
ఱును రథముల్ శతంబును మెఱుంగుల మొత్తముఁ బోనియంగనా
జనశతకంబు దంతిశతసప్తకముం గొని శాంతిఁ బొందవే
యనినను మాన దయ్యె వసుధామరుకోపము తీవ్రరూపమై. 91

వ. మానక యున్న మఱియును. 92

క. నాకుఁ గలసొమ్ము లెల్లను, నీ కిచ్చెద ననుఁ బ్రసాదనిరతకటాక్షా
లోకితుఁ జేయు మనుఁడు నతఁ, డీకాఱులు మాను మనుచు నేఁ గెం బెలుచన్.

వ. ఇట్లరుగుచు నలుకపెంపునం గన్నుల నిప్పులు రాల మరలి కనుంగొని నాపలుకులకు బొంకునుం గలదే నీ కీదుష్కర్మంబు పరలోకంబునకు బాధకంబు గాకుండ నిదియ ప్రాయశ్చిత్తం బయ్యెడుంగాక పొమ్ము సూతనందనా యే నెట్లంటి నట్లగుటదప్ప దరుగు మనియెం గావున నాజామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాపంబులకు వెఱతు సత్యంబ పలికితి నీయున్నరాజులును నాతోడిసుఖదుఃఖంబులకుం గలవా రగుటం జేసి కృష్ణార్జునులకు నే వెఱవ నింద్రయమవరుణకుబే

1 శ్రమమునకై యేను వివిధాంబకంబుల నెక్కుడువెస నేయ నొక్కచిఱుత, యాఁబెయ్య.
2 ధేనువువత్సంబు దీని నిట్లు, నిహతంబు,

రులు వజ్రదండపాశగదాహస్తులై బెట్టు ముట్టినను బెదర నని యుండుదుఁ
దక్కినవారిం జెప్పనేల యిప్పుడు బ్రహ్మాస్త్రంబునుం దోఁచుచున్నది యన్నరుని
యున్నెడకు మనరథంబునడపుము పుడమిజనంబులు మదీయకోదండపాండిత్యం
బొండొరులకుం జెప్పికొని యచ్చెరు వందు చుండునట్లు సేసెద నమ్మేటిమగని
మృత్యునివాసంబు నొందించెద. 94

సీ. కాండమహాతరంగముల వైరుల ముంచువిజయాంబురాశికి వేల నగుదు
బాణరశ్ములఁ బరిపంథులఁ బొదివెడు నర్జునాదిత్యున కభ్ర మగుదు
విశిఖోగ్రశిఖల విద్విషుల నేర్చుకిరీటిఘోరదావాగ్ని కాసార మగుదుఁ
బ్రదరవేగమున నరాతులఁ గూల్చుపార్థాతివాయువునకు నచల మగుదు

తే. విల్లు వట్టెడువారికి నెల్ల నెక్కు, డనఁగ నెగడినగాండీవి నాహవమునఁ
దొడరఁ బ్రాణంబులకు నాసపడులఘుప్రకారులకు వచ్చునే నాకుఁ గాక శల్య.

వ. అని పలికిన విని యమ్మద్రపతి వీనియంతగంగంబు గలంగఁ దా నర్జునుచేతం
జచ్చుట నిర్ణయించె నెట్లనిన నిట్టియప్పుడు జగులు దనమీఁదం జాలమి
వెట్టకుండుటకుం గాదె జామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాపంబులు భూపాలురు విన
నుగ్గడించె నిక్కలంక యే నీరజ్జులానికి నర్జునుగుణవిశేషంబు లెఱింగించి మదం
బడంచినకతంబునం గలిగెఁ గౌంతేయాగ్రజునకు నాయిచ్చినవరంబు సఫలం
బయ్యె నని మనంబునం దలంచె మనుజేశ్వర విను మాశల్యుండు సెప్పిన
యాఖ్యానంబునం జిత్తం బెరియ చునికిం జేసి యాసూతనందనుం డతనితో
మఱియు ని ట్లనియె. 96

కర్ణుఁడు హంసకాకీయోపాఖ్యానము విని కోపించి శల్యుని దూఱుట

క. దృష్టాంతము సెప్పెద నని, కష్టాత్మా నీవు నన్నుఁ గాకము నరు ను
త్కృష్టమరాళము గాఁగ ని,కృష్టంపుఁగథఁ జెప్పి తిది సఖిత్వము తెఱఁగే. 97

ఆ. నీచులకు బలంబు నెట్టన పరుసని, కాఱు లఱచు చున్కి గాన యిట్లు
పలికి తింతఁ జేసి భయ మయ్యెనే నాకు, నట్టిమాట లింక నాడ కుడుగు. 98

క. అడిగితినే నిను నాక,వ్వడిభుజబల మెట్టి దని యవారణ నీ వి
ప్పుడు నృపు లెల్లను విన వా, విడిచి పొగడె దిట్లు వందివిధమున నతనిన్. 99

చ. అనిమొన శత్రులం బొగడు టారయ మూర్ఖతగాదె యిట్టిదు
ర్జనుల సహింతురే పెలుచఁ జంపక సైరణ సేయుకాల మై
నినుఁ దెగఁ జూడ నైతి ధరణీపతి కయ్యము పై భరంబునఁ
గొనకొని సూతకృత్యమునకుం దగఁ బంచినవాఁడు గావునన్. 100

వ. అని వెండియు. 101

తే. అకుటిలుం డగునాకు నత్యంతకుటిల
వృత్తి సహితంబు సేసెద వి త్తెఱంగు

మిత్త్రవంచన మారయ మైత్త్రి సప్త
పదకృతోద్భాతి యనియెడుపలుకు వినవె. 102

క. జను లెట్టిది మిత్త్రవిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మఖిలము దుర్యో
ధనునందుఁ గలదు నాయెడ, మనమూఱడియుండు నా కమందప్రీతిన్. 103

క. జను లెట్టిది శత్త్రువిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మారయఁగా దు
ర్జనుఁడ వగునీకు నాయెడ, వినుము కలిగె దీన మనసు విచ్చెం గుటిలా. 104

ఉ. కావున నీకు నప్రియముఁ గౌరవరాజునకుం బ్రియంబునుం
గా విధి మెచ్చ బాహుబలగర్వ మఖర్వము గాఁగ లక్ష్మికిం
జేవయుఁ గీర్తి కున్నతవిజృంభణముం గలుగంగ ముకుందగాం
డీవులఁ దాఁకి గెల్చెదఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగన్. 105

వ. అని పలికి మఱియును 106

తే. ఖండనంబునఁ బార్థుచేఁ బడక నేఁడు, మేలుచే దైతినేనియు మృత్యువునకు
నెన్నఁడును నగపడ నాకు నివ్విధంబు, సందియము లేక చిత్తంబునందుఁ దోఁచె.

చ. వినుతమహాస్త్రముల్ వఱపి విక్రమసంపద నాకుఁ జూపున
ర్జునుభుజలీల కోర్చెద వసుంధరఁ జక్రము గ్రుంగి నారథం
బునకు నవార్య మై యెడరు పుట్టక తక్కిన శల్య చూడుమీ
నను విశిఖావలీవిలసంబున నాతని యేపు మాపెదన్. 108

వ. నీకు వెఱపింప నయ్యేఁడుకొలందివారిని వెఱపింపుము కర్ణుండు విక్రమంబునకుం గీర్తికి నాస్పదం బగుటకు జనియించినవాఁడు గాని భయంబు గొనుటకుం గాదు కురుపతిసన్నిధి నీవు సారథ్యంబునకుం బూను చుండి పలికికొన్న బాసకతంబున బ్రదికిపోయి తనిన విని శల్యుం డీయనర్థప్రలాపంబులం బ్రయోజనం బేమి వినుము కర్ణకర్ణులు వేవురైనం గిరీటిని గెలువం జాలుదురే యనుటయు నతండు గినుకనెట్టనైనకస్సుంగవతోడి నవ్వునవ్వుచు నిట్లను ధృతరాష్ట్రుసన్నిధి నుత్తమ ద్విజులగోష్ఠి నఖిలదేశాచారవిదుం డైనవృద్ధబ్రాహ్మణుండు సెప్ప వింటి బాహ్లీకదేశంబున వారు గోమాంసంబు నంజికొని మద్యపానంబు సేసి నగ్నులై యసంగతదురాలాపంబులతోఁ దిరుగుదు రని తొడంగి యనేకప్రకారంబుల బాహ్లీకదేశనిందోపన్యాసంబు సేసె నట్టిబాహ్లీకుల కొడయుండవు తత్కృతంబు లగుపుణ్యపాపంబున నాఱవపాలు నిన్నుం జేరునట్లుం గాక వారియనాచారంబులు వారింపమిం జేసి యాకల్మషంబు లెల్లను నిన్నుం బొందు బాహ్లీకులకంటె మద్రదేశజాతు లవినీతు లని యార్యులు సెప్పుదురు ని న్నేమి సెప్పం గల దింత వట్టు నెఱింగి నాలుక యడంచి యుండు మనవుఁడు సమ్మద్రేశ్వరుండు. 109

క. లావులు [1]రథ్యతిరథసం,ఖ్యావేళం దెలియఁజెప్పఁ గాదే భీష్ముం

---

1 రథాతిరథసం,ఖ్యా.

డావచనమ్ములు మనమున, భావింపుము క్రోధమేల బలియుఁడ నీకున్. 110

తే. విడుతు రాష్ట్రుల బంధుల వెలలు గన్న, నమ్ముదురు కులకాంతల నంగదేశ
జనితు లగువారు విభుఁడ వజ్జనుల [1]కిట్టు, లేలొకో నొడ్లచరితంబు లెన్న నీకు.

క. పరదోషము సెప్పఁగ నే, ర్తురు గా కాత్మీయ మైనదోషంబు మదిం
బరికింపఁగ నధములు నే, ర్తురె తలఁపక యుంటి వలుకతో సుండకుమీ. 112

వ. అని యుల్లసం బాడి మఱియును. 113

ఆ. సకలదేశములను సన్మార్గవర్తులుఁ, గలరు దుష్టతతియుఁ గలిగియుండు
మది నెఱుంగ నేర్చుమధ్యస్థు లదియును, నదియు నుగ్గడింతు రెదురు మెచ్చ.

వ. ఒకదేశంబు దాఁ గీడయగుట కలుగునే యట్లుంగాక సదాచారదురాచారంబులు దైవం బెఱిం గెడు [2]నీ వనాత్మజ్ఞుండ వ్రూరకుండు మనియె న ట్లియ్యిరువురు వివాదంబు సేయుట యాలించి చేరి కౌరవపతి సఖిభావం బుపన్యసించి రాధేయు రాజత్వగౌరవంబు గొనియాడి మద్రవిభుని వారించిన నాసూతనందనుండు నగుచు శల్యు నుద్దేశించి పోద పోద రథమ్ము పోనిమ్ము పోనిమ్మని పలికె నట్లరిగి శల్యుండు సస్మితుం డగుచు వెండియు నర్జును నుగ్గడించి కృష్ణుండు సారథియును గాండీవంబు సాధనంబును నై యప్రతిహతమనోరథుం డగునారథికుతోడం బెనంగ నోపితేని నీవ మా కెల్లను రాజ వమ్మేటిమగనియరదంబు మన మొగ్గరంబు సొచ్చి చిక్కువఱుచుట గలుగు నని యెఱుంగ నయ్యెడు మన మేమఱక యుండ వలయు నీతోఁచుదుర్నిమిత్తంబు లనుసంధింపుము. 115

శల్యుఁడు గర్ణునితో నప్పుడు దోఁచునుత్పాతంబులు సెప్పుట

క. వఱభులు మనచేరువఁ బె, ల్లఱచుట బెట్టైదురు గాలి యడరుట గ్రద్దల్
తఱచయి యాడుట వికృతపు, టఱపులతో రేఁగి కాకు లఱచుట గంటే. 116

వ. అని వెండియు. 117

ఆ. సిడముకామ సూడు వడఁకెడు మన తేరి, చుట్టు మెఱయఁ గట్టినట్టిచిఱుత
పడగలందుఁ గంటె వెడలెడు మంట లు, గ్రంబు గాఁగ నోపు రణము నేఁడు.

వ. అనియె నప్పుడు రాధేయుండు ధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితం బయినధర్మతనయవ్యూహంబు గనుంగొని రథికవరులం దగినయెడల నమర్చి తనమోహారం బాయితంబు సేసికొని యురవడింప నమ్మద్రపతి యట్టెత్తి యాలోకించి. 119

ఉ. అల్లదె యర్జున ధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లసనంబునన్ మెఱసి యుద్భటు లైనత్రిగర్త లేపు శో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపవె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె నింగి గుణధ్వని వొంగ వాకలన్. 120

ఆ. అనిన గర్ణుఁ డిట్టు లనియె సంశప్తక, బలముచేతఁ బొదువఁబడి కిరీటి

1 కెల్ల, నొడ్లచరితంబు లెన్న నీ కుచిత మగునె. 2 నీవు నాత్మజ్ఞుండవు.

మేఘపిహితుఁ డైనమిహిరునిచాడ్పున, వాఁడి లేక యున్నవాఁడు గంటె. 121

వ. అనుటయు శల్యుండు. 122

చ. వరుణుఁడు నీళ్లచేఁ జెడునె వాయుసఖుండు మహాంధకారోత్కర
స్ఫురణ నడంగునే నరుఁడు వైరుల నేపఱు ఖేల కల్గు నె
వ్వరికిని వానిఁ గీడ్పఱుప వచ్చునె గాలిఁ బరాభవింపఁగా
[1]దొరకొనినం జలంబు మెయిఁ దోయధి యంతయుఁ ద్రావ వచ్చినన్. 123

ఆ దేవతలకు నైన దేవేంద్రపుత్త్రుని, నాహవమున గెలువ నలవి గాదు
మనము గెలుతు మిట్టిమాట లాతనిఁ జేరఁ, జనక యాడి దీన సంతసింపు. 124

ఉ. మేరువువోలె నొప్పునసమీరణపుత్త్రుసిపేర్మియుఁ మహో
దారుఁడు ధర్మనందనునుదాత్తతయుఁ విజయానుజన్ము లే
పారఁగ నున్న సొంపును నహంకృతి యేర్పడ ద్రౌపదీసుతు
[2]ల్వీరల మీఱి పొల్పెసఁగులీలయుఁ జూడుము సూతనందనా. 125

వ. పాండవులు ధర్మపరు లెవ్వాలన ధర్మంబు గలుగు నవ్వాలనికి జయంబు గలుగుట
దప్ప దనుసమయంబున సంశప్తకకులంబుం గనుంగొని మనసైన్యంబును సవ్య
సాచిం జూచి వారిసేనయును గడంగి యొండొంటితోఁ దాఁకిన గంగాయమునల
సంపాతంబుచందంబు దోఁచె నట్టియెడం గురురాజు రాధేయుని మద్రరా
జుం దగురాజులను సాదరావలోకనంబున సంభావించి యి ట్లనియె. 126

ఆ. ఎద్ది ప్రియము సేయు నేపారుశూరుల
చిత్తములకు నది యుదాత్త భంగి
నొదవె మీకు బాహుమదమునఁ గొనియాడుఁ
డుగ్రశౌర్యమహిమ యుల్లసిల్ల. 127

క బలు పెసఁగఁ బాండుపుత్త్రులఁ, బొలియించిన నతులరాజ్యభోగంబును వా
రలచేతం బొలిసిన సు,జ్జ్వలనాకసుఖంబు గలుగు ప్రాలుఁడు పోరన్. 128

వ. అనిన వార లందఱు నుబ్బి సింహనాదంబులు సేయఁ దూర్యనినదంబులు
సెలంగ సైన్యంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పు డశ్వత్థామ రథికజనంబుల
మనంబులం బ్రమదం బెసంగ ని ట్లనియె. 129

క. ఆయుధము విడిచి యుండఁగ, సాయకగురు మీరు సూడఁ జంపినకష్టో
పాయుని ధృష్టద్యుమ్నుని, మాయించియ కాని తొడినమఱు వే నూడ్పన్. 130

క. కడువడి వడముడియును గ,వ్వడియు నతనిఁ గావఁ బూని వచ్చిరయేనిం
జెడుదురు మచ్చాపంబున, వెడలువివిధవిశిఖశిఖలవేఁడిమిచేతన్. 131

చ. అన విని యవ్వరిష్ఠరథికావలి పెల్లుగఁ బాండుపుత్త్రయో
ధనులపయిఁ వెసం గవియుదర్పము వార లుదగ్రవృత్తి మా

---

1 దొరకొనునె చలం... ద్రావ వచ్చునే. 2 ల్వీరుల.

ర్కొనినమహోగ్రభంగియును ఘోరపులీలల విస్మయంబొన
ర్చె ననిమిషాంతరంగములఁ జెల్లెరణంబు నుదీర్ణరౌద్రమై. 132

క. జనసంక్షయంబు పెల్లే, మన వచ్చుం బ్రళయకాల మయ్యెనొ కాకెం
దును నిట్టివి గలవె యని, మనమునఁ దలపోయ వలసె మముబోంటులకున్ 133

వ. అట్టియెడ. 134

ఉ. ప్రీతి యెలర్ప వీరుల వరించుటకుం జనుదెంచి యప్సరో
వ్రాతము గంధపుష్పపరివర్షణకేళి యొనర్ప సౌరభం
బాతతి సంచరించులలితానిలుఁ డెక్కుడు సేసి వీచె సం
జాతనవీనఘర్మజలజాలకసైనికలాలసీయుఁడై. 135

ఉ. ఆసమయంబునం గురుకులాగ్రణి భీమునిఁ దాఁకె వైరిసం
త్రాసనమత్తవారణకదంబసముద్భటుఁడై యతండునుం
జేసె రణంబు దప్పిబలసేన దలంకెడునట్లుగా సము
ద్భాసితదుర్నివార్యబహుబాణవిసారణదారుణోద్ధతిన్. 136

క. పదపడి రాధేయుం డున్మదవృత్తిం గవిసె గుణనినాదంబును బె
ట్టిద మగురథనిస్వనముం, జదల నిగుడఁ బాండవాగ్రజన్మునిదెసకున్. 137

వ. ఇట్లు గవిసిన మనసైనికు లిట్లని రివ్విధంబున ధర్మనందనుం గదియ నడరిన నరుండు వచ్చి యడ్డంబు సొచ్చునపుడు.

చ. నరునకు సూతసూతికి రణం బగు నేఁ డతి ఘోరభంగి నం
దరయ నితండు గీటడఁచు నాతని నన్నటు లున్నవాఁడు దు
ర్భరరిపుబాధ దక్కి కురురాజు సుఖత్వముఁ బొందు నిప్డు రం
డరదము సేరి యీతనిమహాస్త్రవిలాసము సూత మేర్పడన్. 139

క. గెలు పెల్లభంగి నితనికిఁ, గలుగు ననుతలంపు పుట్టఁగా నిపుడు మనం
బుల జనియించు మనోరథ, ములవడుటయుఁ బోర విఱుఁగనయ్యెడునదియున్.

వ. అనుచు గూడుకొని రథకరితురగసమ్మర్దనిర్దళితభూభాగంబు గా నురవడింప రాధేయుం డతిభీషణం బగురథంబున. 141

తే. మిగిలి యప్పాండవాగ్రజు మగఁటిమియును
జలముఁ గోల్పుచ్చి తూలఁ బోఁ బలికి మెఱసె
నధిప యతనికి వీఁకమై నడ్డపడఁగఁ
గడఁగు నద్దెస యోధులగర్వ మడఁచి. 142

కర్ణుఁడు ధర్మజుపైఁ గవిసి విజృంభించుట

వ. అనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియెఁ గర్ణుండు దనమొన యెట్లాయితంబు సేసెఁ గౌంతేయముఖ్యసైన్యసన్నాహం బెట్టి దతం డతనిఁ

బోదివినయప్పుడు గవ్వాడి యెవ్వాలన నుండె నవ్వీరుం డన్నకడ నున్ననాసూత నందనున కట్లు సేయ వశం బగునే వాసవుండు సకలసురగణంబులతోఁ బన్ని యన్నరునిపై వచ్చి ఖాండవంబు గాల్ప కుండఁ గావం జాలెనే బ్రదుకునకాస పడుమగల కతని మార్కొన వచ్చునే రాధేయునకు వచ్చుంగాక యనుటయు.

తే. ఇట్టు లను సంజయుం డమ్మహీశ్వరునకు
నంగపతిమోహరంబు తెలుంగు ధర్మ
సుతునియొడ్డువిధంబు నర్జునుఁడు వారి
పోరునెడ లేమియును మీఁదిపోరు వినుము. 144

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు మాగధులు వలపట శకునియు నులూకుం డును గుఱ్ఱపుదడంబులతో వారికెలనను సంశప్తకగణం బిరువదినాలుగువేలు ముఖ్యరథంబు లగ్గలిక నుల్లసిల్లి దాపటను నీకొడుకులందఱ గొందఱు కాంభోజ శకయవనసైన్యసమేతంబుగా వారియాపులను బహుబలభాసితుం డై దుశ్శాస నుండు వెనుకనుం గతిపయసోదరపరివృతుం డై కురురాజు పిఱుందను నశ్వ త్థామప్రముఖయోధులు గరినికరకృతసన్నాహు లై యన్నరపతి నియోగింప నతనిపజ్జ నిలువ నిజపుత్రులుఁ దనచుట్టునుం గదిసి యెసక మెసఁగు బరవశంబున మెఱయ సూతసూనుండు సేనాముఖంబునకుం దిలకం బై నిలిచి పొలిచె నట్లు మోహరించి మదకలమాతంగంబులతఱుచైతంబున మొయిళ్ల మొత్తంబుల కైవడిం గాలుకొనునమ్మొన నురవడి నడపించునాకర్ణునిం గనుంగొని కౌంతే యాగ్రజుండు గాండీవి రావించి యి ట్లనియె. 145

ఉ. సూతతనూజుమోహరము సూచితె యెంతయు గట్టి యై సము
ద్ధూతితభంగిఁ దోఁచె నది యుక్కునఁ బై పడి యబ్బలంబు ని
ర్ఘాతము సేయ కుండఁగ నెదుర్కొని యెమ్మెయి నిల్వరింత మ
న్నీతి విధింపుమా బలుపు నేర్పును దజ్జులు పిచ్చలింపఁగన్. 146

వ. అనుటయు సంక్రందననందనుండు. 147

తే. సారవంత మై కర్ణునిసైన్య మురవ
ణించుఁ గా కేమి దీనికి నృపవరేణ్య
పూని చేయంగవలయుఁ బ్రధానకార్య
మతని సమయించుటయ నాకు నది భరంబె. 148

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతి యతని కి ట్లను నట్లేని నీవు రాధేయుని గెలువుము భీమసేనుండు సుయోధనుని నకులుండు వృషసేనుని సహదేవుండు సౌబలుని శతానీకుండు దుశ్శాసనుని సాత్యకి గృతవర్మను ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణ పుత్రుని ద్రౌపదేయులు శిఖండియుం దారును దక్కటిధార్తరాష్ట్రులం దల పడువా రేను గృపునితోడం బెనంగెద ననుటయు నట్ల కాక యని యతండు

ముందఱ దననిలిచిననెలవునకుం జనునెడ నయ్యుధిష్ఠిరుపనుపుతెఱంగు వారలంద
ఱకు నెఱింగించె నతండు వలపటివలన సైన్యాగ్రవర్తి యయ్యెను వృకోద
రుండు వామపార్శ్వవర్తి యయ్యెను శైనేయద్రౌపదేయసమేతంబుగా నప్పాం
డవాగ్రజుండు మధ్యభాగస్థుం డయ్యె నున్న యమ్మోహరం బాసూతనందను
మొనయురవణి సరకుగొనక మార్కొనియె ననవుడు నాంబికేయుండు. 149

మ. నరుఁ డమ్మై విని వచ్చె నన్నరునకు న్సంశప్తకశ్రేణికి
న్దుర మత్యుద్భటభంగిఁ జెల్లుటయు మున్సూచించి తీ వయ్యుధి
ష్ఠిరునిం గర్ణుఁడు దాఁకి యోర్చె ననియుం జెప్పంగ వింటిఁ దా రణం
బరయం జిత్రము సెప్పు మత్తెఱఁగు సువ్యక్తంబుగా సంజయా. 150

వ. అని యడిగిన సంజయుం డమ్మానవపతి కి ట్లను నట్లు ధర్మజుండు సెప్పె
కాని యయ్యిరువాఁగుం గదిసినప్పు డన్నియమంబు నడపక [1]కయ్యంపుటౌచి
త్యంబున నొండుదెఱంగు సెల్లె నది యెఱింగించెద నవధరింపు మవ్విధంబున
మొనలు రెండును నొండొంటిం దార్కొనుసమయంబున సవ్యసాచి గర్ణు నడ
చుచక్కటికి నడరం గడంగినఁ గ్రాలుకపికేతనంబు గనుంగొని తెంపుపెంపునఁ
బొంపిరివోవుచుఁ ద్రిగర్తాదిసంశప్తకులు సరభసంబుగా నడ్డపడి పైకొని తఱిమి
పొంగినపయోనిధిం బోలిన నబ్బలియుండు సెలియలికట్టం బోలి నిలువరించి
మాతంగప్రముఖసేనాంగసకలాంగశకలంబుల నిలాతలంబు గప్పుచుండ నొం
డొండ పేర్చి యాబలం బాబలమర్దననందనునరదంబు ముంచికొనిన నవ్వీ
రుండు విజృంభితవిక్రముండై బడబాగ్నికీలాకలాపంబుచందం బగు సాయకనికా
యంబు నిగిడించుచు నెక్కుడుమదంబున నమ్మూఁకలం దెక్కొను చుండఁ
దత్ప్రకారం బాలోకించి రాధేయునకు శల్యుండు.

ఉ. అల్లదె యర్జునధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లసనంబునం దెఱసి యుద్భటులై నత్రిగర్తు లేపు శో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపపె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్. 152

వ. అని చెప్పిచూపెఁ బదంపడి భారద్వాజపుత్త్రునిబరవసంపుమాటల నాటోపంబు
మిగిలి మనరథికులు గవిసిన దారుణరణం బయ్యె నని యాకర్ణించి తది యేర్పడ
వినుము వివరించెద. 153

సీ. కృపుఁడు సౌబలుఁడును గృతవర్మయును నలిఁ
జెలఁగుమూఁకలతోడ బెలుచఁ గవిసి
కాశి కైకయ మాత్స్య కౌసల పాండ్యాది
బలములఁ దాఁకి రగ్గలిక మెఱయ

1 కయ్యంపుటుచితంబున.

నా రెండువాఁగుల నాయుధంబుల[1]యెడ
మంటలుఁ బొల్లను మింటఁ బుడమిఁ
జూడ నక్కజముగ శోణిత[2]ధామము
ప్రచురధూళీతిమిరముల నడఁప
తే. భగ్నరథములు నిపతితేభములు నిహత
హయములును మృతభటులును రయమునకు వి
ఘాత మొనరింప నున్మదగమనభంగు
లందు బలుపెర వొలయఁ బోరాడి రధిప. 154
వ. ఆలోన. 155

కర్ణుఁడు పాంచాలకుమారుల ననేకులం జంపుట

ఉ. మేలిమదావళంబులును మేటిహయంబులుఁ దమ్ముపిండు నా
భీలతఁ జుట్టి రాఁగ రథబృందముతోఁ గుసురాజు కర్ణుదో
ర్లీలకుఁ దోడ్పడం గడఁగె రేణు వ్రదీర్ణముగా నతండు పాం
చాలబలంబుపై నడరె శౌర్యసముద్భటబాహువీర్యుఁడై. 156
వ. అబ్బలంబునకు బాసట లైు చేదిసైన్యంబును బెనుఁబ్రాపై పాండవానీకంబు
నుం ఒఱిమినఁ బెఱిగినదర్పంబునం బ్రదీప్తుం డయి యక్కర్ణుం డాగట్టిమూఁ
కలం దఱిసి మెఱుంగువాలమ్ములు పఱప నవి పీసుంగు వెంట లగుచుండ నుఱక
యుక్కునం బొదివినబలుమగలకుం గీర్తియు స్వర్గంబును నొసంగి తమవారి
కంటెఁ బ్రమోదభరితులం జేయుచు సాయకాసారంబులు వరఁగించుచు బహు
విధరథప్రచారంబు లుల్లసిల్ల నాసేనలును గృపకృతవర్మాదియోధబృందంబు
లతోఁ బెనంగు మొనలును నొక్కటిగాఁ గలంచి యందు శోణితజలంబును
మాంసమజ్జామస్తిష్కకర్దమంబులను బతితాతపత్రహంసంబులనుం బోలుచు
నట్టి నదీప్రవాహంబులు వఱపె ననుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుం
గర్ణుండు గదియునప్పు డతని కక్కడ నడ్డపడుట కెవ్వరు గడంగి రిక్కడ నితనికిఁ
దోడ్పడ నెవ్వారు గలిగి రనుటయు సంజయుం డవ్విభునకి ట్లనియె. 157
తే. ఇవ్విధంబున సేనల క్రొవ్వడంచి
సూతసూనుండు ధర్మజుకేతనంబు
వెనుకు నడర ధృష్టద్యుమ్నుఁ డెసక మెసఁగ
బంధులును దాను వడి నడ్డపడియె నధిప. 158
క. వారలఁ గడచి ప్రభద్రకు, లారాధేయుపయిఁ గవియ నాతండు మహో
దారుల నేడ్వుర భద్రా,కారుల నారాచసప్తకంబునఁ గూల్చెన్.
క. కనిపాంచాలురు గోపం,బును దర్పము నెఱయ మెఱయఁ బొదివిన రాధా

1 యెఱమంటలుఁ బొగలును. 2 ధారలు.

తన సుతుం డిరువది దేవ్రుఁ, దునిమె నిరువ దేను వెడఁదతూపులఁ బెలుచన్. 160

క. వెండియు నేపునఁ బైకొని, చండశర ప్రకరములు వెసం గురియుఁగ సు
ద్దండతఁ బాంచాలురఁ గర్ణుం డేవురఁ జంపె నైదు క్రూరాస్త్రములన్. 161

వ. ఇట్లు భానుదేవ చిత్రసేన సేనాబిందు తపన శూరసేనులం గీటడంచి యాటోప
దీక్షితుం డయి చక్రరక్షకు లగు సుషేణసత్యసేనులు వెనుక బలసి వచ్చు వృష
సేనుండు నిమ్ముపూవుగొడుకులుఁ గడిమి రూఢి కెక్కం దనకు రణక్రీడకుం దో
డుపడియెడునుల్లాసంబున నుల్లంబు పల్లవింపం బాండవబలంబులం గలంచున
య్యంగపతిమీఁద ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి జనమేజయప్రముఖపాంచాలకుమా
రులును సాత్యకినకులసహదేవద్రౌపదేయులును గేకయమాత్స్యయోధవీరవ్రా
తంబును భీమసేనపురస్సరంబుగాఁ దోతెంచిన బహుళజలధరంబులు ధరణీధ
రంబుపయిం గురియుపెనువానచందంబు దోఁప వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లతనిపయిం
దొరఁగింపం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు దుశ్శాసనశకునితదీయతనయులు దన
కెలంకులం దఱుమం గరిఘటలతోడం గడంగి యప్పాడముడిని మూరొ్కని.

క. తానును వారును దూపుల, వాన పయిం గురియ నతఁడు వారించి గళ
ద్దానాంబులోలమధుకర, మైన గజవ్రజముఁ బటుశరార్చులఁ బొదివెన్. 163

క. పొదివెడునప్పుడు శౌర్యోన్నదుఁ డగునయ్యనిలతనయు మార్గణములు బె
ట్టిదముగఁ గవియుడు నోటటికె, యెదురుప లేరైరి కురుకులేంద్రుఁడు వారున్.

మ. బలుగాలిన్ నలుదిక్కులం జెదరునభ్రశ్రేణిమాడ్కిన్ సము
జ్జ్వలసూర్యాంశులచేత విచ్చునిబిడధ్వాంతంబుచందంబుఁ జూ
డ్కులకుం దోఁచెఁ బ్రచండసంగరపటిష్ఠుం డైనయాభీముఁతూ
పుల మొత్తం బడరం గరిప్రకర ముద్భూతార్తి యై తూలినన్. 165

వ. అట్టియెడం గృపప్రముఖరథికులు రాధానందనభవన్నందనులకుం దలకడచి పవ
ననందనుపార్శ్వంబులం దఱుము ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులం దలపడిరి దుశ్శా
సనప్రభృతులును వారిం గూడికొనిరి కర్ణనందను లక్కిమ్మీరమర్దనుం దాఁకి
రందు సుషేణుండు. 166

క. ఖరభల్లంబున నాతని, శరాసనము ద్రుంచి నారసములు రయముమై
నురమున నేడు సొనిపి నిష్ఠురనినదం బెసఁగ నార్చె సురలు నుతింపన్. 167

భీమసేనుఁడు గర్ణనందనుఁ డగుసత్యసేనుం జంపి విజృంభించుట

సీ. కనలి యొండొకవిల్లు గొని కీచకాంతకుఁ డక్కుమారునిచాపయష్టి విఱుగ
నేసి మై బల్దూపు లీరేడు నాటించి తన్నప్పు డొడరురాధాతనూజు
నుబ్బు వాలమ్ములు డెబ్బదిమూఁట వారించి తత్సుతుఁడు దోర్లీల మెఱయఁ
జేరిన నాసత్యసేనురథ్యంబుల సూతుఁ గార్ముకమును గేతనంబు

తే. నేడు తూపులఁ దునుమాడి యేచి మూఁడు
నారసము లంగమునఁ గ్రుచ్చి నాళమునకు
వికసితాంభోరుహముఁ బాపు వెరవు దోఁపఁ
దునిమె వెసఁ గత్తివాతియమ్మున శిరంబు. 163

వ. తునిమి దోస్సారంబు దుర్వారంబుగా నుక్కునం దక్కటిరథికజనంబులపయి నడరి [1]కృపకృతవర్మాదిరథికవరులకోదండంబులు దుండంబులు సేసి వారిం గ్రూరమార్గణంబుల మర్దించి దుశ్శాసనుని సాయకత్రయంబునను శౌబలునిఁ దద్ద్విగుణబాణంబులను బ్రక్కించి యులూకుని నతనితమ్ముని నొక్కొక్కనిఁ దమ్మడి విరథులం గావించి కర్ణుకొడుకుం గని యోరిసుషేణా పాలిసితి పొమ్మనుచు బలునారసంబు నిగిడించిన నది నడుమన కర్ణుండు నఱికి మెఱుంగుటమ్ములు మూఁడు మేనం బఱప నుఱక మఱియు నట్టిమార్గణం బక్కుమారు నుపలక్షించి యేసిన నా సూతనందనుం డవియునుం ద్రుంచి యవ్వడముడిమీఁదఁ ద్రిసప్తతితీవ్రప్రదరంబులు పరఁగించె నప్పుడు నకులుండు గవిసిన. 169

ఆ. చిత్రచాపముక్తశితశరపంచకా, హతశరీరుఁ జేసె నాసుషేణుఁ
డేచి నకులుఁ డతని నిరువదియమ్ముల, నొంచి కర్ణుమనము నొవ్వ నార్చె. 170

చ. అలిగి సుషేణుఁ డెంతయు రయంబునఁ దొమ్మిది దొడ్డవాఁడితూ
పులు మెయిఁ జొన్పి విల్ దునిమి పొంగిన నొండొకదీప్తచాప మ
గ్గలిక దలిర్ప నెత్తి వెసఁ గార్ముకదండము ద్రుంచి నొంచె దో
ర్బలవిభవం బుదాత్తముగఁ బార్థునితమ్ముఁడు సూతు నాతనిన్.

ఆ. అన్యచాపలసితహస్తుఁడై కడఁగి సు, షేణుఁ డతని షష్టిబాణగాఢ
నిహతదేహుఁ జేసె సహదేవుఁ డడరిన, మేటితూపు లేడు మేనఁ గ్రుచ్చె. 172

క. అయ్యిరువుర యబ్బాలుని, కయ్య మమరదైత్యరణముకరణి మహోగ్రం
బయ్యె వృషసేనుఁ డత్తఱి, నియ్యని సాత్యకి నెదిర్చె నిషుచయ మడరన్. 173

సీ. సాత్యకి వృషసేను సప్తసప్తతిమార్గణంబులఁ బొదివి బాణత్రయంబు
సూతుమైఁ బఱపిన నాతఁ డాతని పెనుఁ[2]గడఁతవాలికయమ్ము గాఁడ నేయఁ
గోపించి మూఁడుబల్తూపుల సారథి నొకభల్లమున విల్లు నుజ్జ్వలాస్త్ర
సప్తకనిహతి నశ్వంబుల నేకకాండస్ఫూర్తిఁ గేతుదండంబుఁ దునిమి

ఆ. శినివరుండు వక్షమున మూఁడుశరములు, నాట సొగసి కర్ణనందనుండు
దెలిసి కనలి వాలు బలుకయుఁ గొని తేరు, [3]డిగ్గ నవియు నతఁడు నుగ్గుసేసె.

వ. ఇవ్విధంబున విరథుండును నిరాయుధుండును నగునక్కుమారుం గనుంగొని దుశ్శాసనుండు రయంబున నెయిది నిజరథంబుమీఁదికిం దిగిచికొని తొలంగం గొనిపోయిన నతండు వేఱొక్కయరదం బెక్కి యెప్పటియట్ల తండ్రి తేరివెనుక

1 కృపకృతవర్మలకోదం. 2 గఱఁత వాలమ్మున. 3 డిగ్గి కవియ నవియు నుగ్గు.

వర్తించె నయ్యంగపతి తొమ్మిదియమ్ము లడరించి శైనేయుసూతాశ్వచాపంబులు రూపడంచి యతనిఫాలమ్మున మూఁడువాలికయమ్ములు నాటించె నాసత్యకనందనుం డన్యస్యందనారూఢుం డయి కవిసి కర్ణునకుఁ దోడుపడుబలంబులం గలంచి యతనితనువున నేడునారసంబులు నిగిడించెఁ గూడికొని శతానీకుం డన్నియశరంబు లేసె నప్పు డురువడించి తెక్కటిద్రౌపదేయులు డెబ్బదిమూఁడును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం బదిపదియు భీమసేనుం డఱువదినాల్గును సహదేవుం డేడును నకులుండు ముప్పదియును యుయుధానుం డేడును బాండవాగ్రజుండు నూఱును బాణంబు లాసూతపుత్రుపయిం గుప్పించి నొప్పించిన.

క. ముదమున నతఁ డందఱఁ బది, పదితూపుల నేపడంచి బహువిధగతులం
దదనీకంబునఁ దేరొ,ప్పిదముగ వడి సంచరింపఁ బెద్దయు మెఱసెన్. 176

శా. శైనేయుండును భీమసేనుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడుం ద్రౌపదీ
సూనుల్ మున్నడరంగఁ గిట్టి విశిఖస్తోమంబు లొక్కుమ్మడిన్
మేనం గ్రువ్వ శిఖండియున్ భుజబలోన్మేషంబు సూపన్ వెసం
దా నయ్యోధుల సూతసూతి [1]విరథత్వ స్తబ్ధులం జేసినన్. 177

వ. వియచ్చరులు వెఱఁగందిరి వెండియు నవ్వీరుండు వారల నందఱ నస్త్రధారలం బొదువుచు నేర్తెఱం బెఱవారిని బాణాంధకారంబునఁ గప్పినం ద్రిప్పికొనియును దొలంగియు, దెరలియు మరలియు నారథికసంఘంబు దైన్యంబు నొందె నంత ధర్మనందనుని బాధింపఁ [2]దలం పెద్దిన. 178

క. ఆరాధేయుం డాతని,పై రయమునఁ గవియ ఘోరభంగిఁ గని మహో
దారంబుగఁ జేదిబలము, బోరన నెడసొచ్చెఁ దూర్యములు మొరయంగన్. 179

ఉ. సూతతనూజుఁ డబ్బలము సొచ్చి శతత్రయయోధవీరులం
జేతులతీఁట వో నఱుము సేసి విశృంఖలదర్పదుర్దముం
డై తఱుమంగఁ గల్పితరథాక్రమ మొప్పఁగ వచ్చి ధర్మజుం
బ్రీతునిఁ జేయుచుం గడిమిఁ బేర్చిరి సాత్యకియున్ శిఖండియున్. 180

క. వారికిఁ దోడ్పడి యక్కడి,వీరులు గొందఱు గడంగి వివిధోగ్రశరా
సారము లంగాధీశ్వరు,పై రయమునఁ గురిసి రుగ్రభంగిఁ జెలఁగుచున్. 181

క. కురుపక్షయోధులును స,త్వరులై యారథికవరులఁ దాఁకి భుజావి
స్ఫురణము సూపిన నద్భుత, కర మయ్యెఁ దదవసరంబు కయ్యం బధిపా. 182

వ. ఆసంకులసమరంబునందు. 183

శా. బాణజ్వాలలు బెట్టు పర్వ గగనప్రక్షోభణజ్యాలతా
క్వాణస్ఫూర్తిఘటచ్ఛటారవముగాఁ గర్ణోగ్రదావాగ్ని య
క్షీణోదగ్రతవైరిసైన్యవనభస్మీభావనిర్వాహపా

---

1 విరథధ్వస్తాంగులం. 2 దలఁపెత్తిన.

రీణం బై వెలుఁగొందె నిర్జరులు వర్ణింపంగ నే ముబ్బఁగన్. 184

వ. అమ్మహోగ్రవిజృంభణంబున. 185

క. ఆటోప [1]మడఁగి యచ్చటి, మేటిమగలు తెచ్చవడిరి మెఱుఁగలి కర్ణుం
డేటలవికిఁ గవిసె ధను,ర్జ్యాటంకృతి సెలఁగఁ బాండవాగ్రజుఁ బెలుచన్. 186

వ. ఇత్తెఱంగునం గవిసిన నతనిమీఁద నమ్మేదినీనాయకుండు సాయకజాలంబులు
వరఁగించిన నతం డుఱక యతిరయంబున నవి వారించి. 187

సీ. నవ్విభుఁ జాపంబు నడిమికిఁ ద్రుంచి మైమఱువుఁ దొంబదిశితమార్గణముల
భేదింప రత్నప్రభాదీప్త మగునది సౌదామనీచారుజలద మంబు
జాప్తునితనువున కడ్డ మై యుండి వాతాహతం బై పాయునట్లువోలెఁ
బడుటయు మణిమయాభరణసుందర మైనయతనిగాత్రము సతారాంబరంబుఁ

తే. బోలి యప్పుడ యాసూతపుత్త్రుచేత, రక్తమయ మైనపల్లవోద్రిక్తకల్ప
తరువుచందంబు నొందె నతండు రాజ, ధర్మ మూఁది చలింప కదల్చె నధిప. 188

వ. ఇట్లదల్చుచు. 189

క. చదల మెఱుంగులు పర్వం, గొగమపిడుగునట్ల నిగుడఁ గుంతీసుతుఁ డు
బ్బు దలిర్ప శక్తి వైచిన, నది కర్ణుఁడు సప్తభల్లహతి నెడఁ దునిమెన్. 190

సీ. పాండవాగ్రజుఁడు దర్పంబును వేగంబు నొప్ప నవ్వీరునియురమునందుఁ
గరముల ఫాలభాగంబున నాల్గుతోమరములు సొనిపి నెత్తురులు వఱపి
యార్చినఁ బేర్చినయగ్గలికంబున నాసూతనందనుఁ డతనిసూతుఁ
జంపి కేతువుఁ ద్రుంచి శాతశరంబుల నంగంబు నొప్పించె నపుడు సాత్య

తే. కియు శిఖండియు నెడ సొచ్చి రయము బలువు
మెఱయ రాధాతనూజుని మేన నమ్ము
లొక్కమొగి నింప నయ్యోధుఁ డుఱక వారి
విరథులుగఁ జేసి విండ్లు విఱుగ నేసె. 191

క. తనువులఁ బటుబాణంబులు, నినిచి వెగడుపఱచి కడచి నిరతిశయరయం
బునఁ గడిసి ధర్మనందను, ననేకసాయకపరిక్షతాంగుం జేసెన్. 192

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు నొప్పించినం దదీయసంరంభంబు సైరింపం జాలక
యమ్మహీపతి హతసారథికం బగురథంబు డొలంగం దోలుకొనిపోయినం దోడన
తవిలి నిలువరించి హాసభాసితుం డగుచు నయ్యంగపతి యతనితో ని ట్లనియె.

కర్ణుండు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట

సీ. క్షత్త్రియకులమున జన్మించి యిది ధర్మ మిది యధర్మం బని యొల్ల నెఱిఁగి
నట్టిసీ [2]కిట్టిమహాహవమునఁ బ్రాణములు డాఁచికొన శాత్త్రవులకుఁ దొలఁగి
పోవుట దగునె నీబుద్ధి గానఁగ నయ్యె నృప నీతి యెఱుఁగవు నీవు బ్రాహ్మ

---

1 మడిగి యక్కడి. 2 కిట్లు మహా.

ణాచారవేదివి యాగాధ్యయనముల వర్తింపు కయ్యంబు వలవ దుడుగు
తే. మింక ననుబోఁటిఁ దొడరిన నింతకంటె, నెడరు వాటిల్లు వేగ పా ర్మింటికడకు
పారియుఁ బార్థుఁడు సున్నెడ కైన నరుగు, మేనుదెగ నీదుప్రాణాన కింత నిజము.

వ. అని పలికి గొంతివచనంబులు మనంబున నునికిం జేసి వధియింప నొల్లనివాఁ డై యప్పాండవాగ్రజు విడిచి యాపురుషసత్తముండు తదీయసేనాసముదయంబు నానాస్త్రనిహతంబు సేసె లజ్జాకులమానసుం డగునమ్మానవపతియును దత్ప్రదేశంబున నిలుచక తొలంగి పోయెం బోవుటయును. 195

క. విను మతనియోధజనములు, మొనయుఁ దిరిగె నట్లు సమరమున విముఖం బై
చనునబ్బలముం గని వెన్కొనియెం గర్ణుండు నీదుకొడుకులుఁ దానున్. 193

క. పటుసింహనాదతూర్యో,త్కటరవగుణనిస్వనములు గలసి యఖిలది
క్తటవారణకేలిసము,ద్భటము లగుచుఁ గురుబలమునఁ బరఁగె నరేంద్రా. 197

ఉ. ఇమ్మెయి సూతనందనుని యేర్తెఱఁ గోడినయోధవీరసం
ఘమ్ములఁ బాండవాగ్రజుఁడు గన్గొని పేర్కొని పేరెలుంగునం
గ్రమ్మఱుదెంచుకౌరవనికాయముగర్వ మడంపుఁ డన్న ధై
ర్యమ్మిగురొత్త వే తిరిగి రారథికుల్ మరలెన్ బలంబులున్. 198

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరపురస్సరంబుగాఁ బాండవబలంబులు మార్కొనిన మన మూఁకలుం గూడికొని తిరం బై త్రోచి తలపడుటయు నయ్యిరువాఁగునందు.

మ. కరిబృందంబులు ద్రెళ్ళెఁ బెల్లుగఁ దురంగస్తోమముల్ పెక్కు గూ
లె రథానీకము లగ్గలంబు గెడసెన్ లెక్కింప బెక్కైనకా
ల్వరమొత్తంబులు రూపడంగె సిడము ల్భగ్నయ్యె నన్నేల నె
త్తురువెల్లిన్ మునిఁగెన్ మరుత్ఖచరపంక్తుల్ వెక్కసం బందఁగన్. 200

వ. అట్టిసందడిగయ్యంబున భీమసేనుండును శైనేయుండును బెట్టిదంపుటురవడిం గవిసిన ధృష్టద్యుమ్నాదిరథికప్రకరంబును బరవసంబు సేయం గురుబలంబు వెఱచఱచి పఱచినఁ గర్ణుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మనిబలికిన నమ్మోహారంబు నిలువదయ్యె నవష్టంభవిజృంభితుం డైన యాసూతసూనుండు వెండియుం గౌరవుల [1]వేఱువేఱ పురికొల్పి మరల్చిన నమ్మొనయును మొగకట్టి నిలిచె నంతం బవమానసూనుం దాను మార్కొన నగ్గలించె నతం డతని నాలోకించి యంతకు మున్న శ్రుతకీర్తిస్యందనం బెక్కి యున్నతమయన్నవలను సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నులకుం జూపి వారలతో ని ట్లనియె. 201

ఉ. ఈతఁడు దుర్దశం బొరసె నేను గనుంగొనఁ గర్ణుఁ డేచి దు
ర్నీతిపరున్ సుయోధనునిఁ బ్రీతునిఁ జేయుట కై కడంగె మీ
చేతికి నిచ్చి [2]యి ట్లరువు సేసెద నిన్నరనాథు నాకు నా

1 పేరువాఱి. 2 యిల్లడము; యి ట్లెరవు.

సూతతనూభవుం సమయఁ జూడక పోదు విపాద మెమ్మెయిన్. 202

క. ఏ నొండె నతనిచే నా,చే నొండె నతండు దెగుట సిద్ధముగ మదిం
బూని కడంగెద మీ రీ, భూనాథునిఁ గాచికొనియ పోరు నడపుఁడీ. 203

చ. అని పటుసింహనాదమున నంబరముం బగిలించి తేరు క
ర్ణునిదెసఁ బోవ నిచ్చినఁ గనుంగొని శల్యుఁడు కర్ణుతోడ ని
ట్లను మనమీఁద వచ్చు ననిలాత్మజుఁ జూచితె యంతరంగ మే
ర్చునలుక కామిషం [1]బిడఁగఁ జూచినచందము గాన నయ్యెడున్. 204

చ. అలిగిన మూఁడులోకముల నైనను జీరికిఁ జేకొనం డితం
డలఘుపరాక్రమస్ఫురణుఁ డర్జునసూనుఁడు నాత్మపుత్త్రుఁడుం
బొలిసిర కాని కోపమునఁ బొంగఁడు [2]నాఁడును నేఁడు నింత దో
ర్బలమును శౌర్యసారముఁ దిరం బయి చూపఁడు మెచ్చఁ జూపుమీ. 205

చ. అనవుడు భీముఁ జూచి యతఁ డాతని కి ట్లను నట్టివాఁడ కా
కనిలజుఁ డల్పుఁ డెట్లు సమరాగ్రమునన్ భవదుక్తియట్ల [3]యుం
తను వగునే కిరీటిఁ దెగటార్పఁగ నీతని నొంపఁ జంపఁ దాఁ
గని వెస వచ్చునాతఁ డధికం బగుమద్బల విప్లు సూడుమీ.

చ. తర మిడి చంపెఁ గీచకశతంబు నితం డది యేల యెల్లెడన్
బిరు దనఁగా బలాఢ్యుఁ డనఁ బెద్దయుఁ బేర్చినవాఁ డగున్ వృకో
దరుఁ డటు లైన నీతనిమదం బడఁగించుట లీల నాకు నీ
వరదము సమ్ముఖంబుగ రయంబునఁ బోవఁగ నిమ్ము భూవరా. 207

ఉ. నావుడుఁ దేరు మద్రనరనాథుఁడు భీముని దిక్కు దగ్గతం
బోవఁగ నిచ్చెఁ దూర్యరవముల్ సెలఁగెన్ దివి పిక్కటిల్ల న
ప్పావని నవ్వుచున్ బలమువాయ వడం గడుబెట్టు గిట్టినం
జేవ దలిర్ప నారధికసింహునిఁ గర్ణుఁడు గప్పెఁ దూపులన్. 208

వ. కప్పి యాలోన. 209

క. వెస నతనియురము బలునా,రసమున నొంచుటయు నతఁడు రాధేయతను
ప్రసరన్నవనారాచో,ల్లసితుం డై మెఱసెఁ గురుబలంబు దలంకన్. 210

ఉ. సూతతనూభవుం డనిలసూనునిచాపము ద్రుంచి యేచి యు
ద్ద్యోతితమార్గణంబు మెయి నుచ్చి చనన్ నిగిడింప నొండువి
ల్లాతఁడు ధైర్యసారము రయంబును జూపఁడు మెచ్చ నెత్తి సం
స్ఫీతశరోత్కరం బతనిపేరుర మాడఁగ నేసి యార్చినన్.

తే. ఈడఁబోక రాధాసుతుఁ డేసె నిరువ, దేసునారాచములు పవమానతనయు
కత్తళము దూఱి యంగంబు గాఁడి పాఱె, నిలువ కటచని మేదినీతలమునొరఁగ.

1 బడుగఁ. 2 నాఁడు నితండు నింత. 3 యిం,తన దగునే.

మ. అలుకం గెంపు గనుంగవం గదురఁ గా నప్పాండవుం డేసినం
కులిశంబో యనఁ బ్రజ్వరిల్లి నిగిడెన్ ఘోరంపుభల్లం బుర
స్స్థలి భేదిల్లఁగఁ దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛం బొంది కర్ణుండు ని
శ్చలతం జచ్చినయట్టు లుండె వెఱఁ దత్సైన్యంబుఁ దూలెం గడున్. 213

—భీముండు కర్ణుని మూర్ఛితుం జేసి నాలుక గోయం బూనుట—

వ. అప్పు డయ్యనిలతనయుండు దనయరదంబు గదియం దెచ్చి యా సూతనందనుం గనుంగొని యిన్నీచునాలుక గోసెద ననుచుం గట్టినయలుఁగు వెలికి యతనియరదంబుమీఁది కరుగ నుత్సహించినం జూచి మద్రవిభుండు వారించి యిది మూర్ఛ గాని మరణంబు గా దీయవస్థ నాలుక గోసినం జచ్చు నితనిం జంపుటకుఁ బార్థుండు ప్రతిన వట్టినవాఁడు నీవు సంపిన నతండు నెవ్వగం బొందు ననిన విని యవ్వీరుండు వీఁ డిప్పుడు పాండవాగ్రజుని బాధించినం గ్రోధాంధుండ నై యది మఱచితిం గాని చావు గామియు నిట్టియెడ నాలుక [1]గోయం దడవఁ జచ్చుటయు నెఱుంగుదు నిత్తెఱంగు నీవు దలంపించి లెస్స చేసి తిద్దురాత్ముండు సభలోన నసభ్యంబు లగుమాటలు ద్రౌపది నుద్దేశించి యాడిన నుద్దీపించిన కోపం బజాతశత్రునకుఁ బ్రియంబుగా నడంచికొని యుండితి నేఁడు తద్వేదన వెలార్పం జూచితి నట్లు చేసితి నేని మానధనుం డైన ధనంజయుండు దనచేసినపూనిక నెఱపంగానక మనంబునం [2]గుంది మఱియుఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు నాతనితోడి వార యింత ప్రమాదంబు నీవు గలిమిం దెలిసితి మే లయ్యె మాతులా నీయాజ్ఞ యుల్లంఘింప నని పలికి నిలిచె శల్యుండును సంతసిల్లి తేరు దొలంగించె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

క. పాండవుల నాజి నోర్చు న్నితం డని మీరాజు సూతతనయునిఁ బొగడున్
గం డడఁచె భీముఁ డిట్టిమ్మిగండుఁ గలఁడె పిదప నెట్లు గయ్యము సెల్లెన్. 215

—భీముఁడు శ్రుతవర్మాదికురుకుమారులఁ బెక్కండ్రఁ జంపుట—

వ. అనవుడు సంజయుం డాంబికేయున కిట్లను నట్లు బాధితుం డయినరాధేయుం గనుంగొని కురుపతి దమ్ములతో భీమసేనుచేత సూతసూనుండు గడు నొచ్చెం గావలయు వేగం బెయిదుఁ డనుటయు శ్రుతవర్మాదికుమారులు గొందఱు పటుగతిం గవిసి యక్కౌంతేయుం జుట్టు ముట్టిన నతండుఁ దదనుచరుల నేనూట యేఁబండ్రు వీరరథికులం బిలుకుమార్చి శ్రుతవర్మశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచిన నది ముఖకాంతి మెఱయం జంద్రమండలంబు మహికెఱఁగు తెఱంగు దోఁపం బడియెఁ బటుబాణద్వయంబున వికటుని సముని బెట్టేసిన బెడిదంపుగాలిం దూలు తరువులకరణి ధరణిం ద్రెళ్లిరి తదనంతరంబ తీవ్రనారాచంబునఁ గ్రాథుం గూల్చి నందోపనందుల నొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములం బొరివుచ్చె నిట్లు నీకొడుకులార్వురం

1 గోయ రామియు నెఱుంగుదు. 2 గుందు మఱియు.

దెగినఁ దక్కటివారు విచ్చి దైన్యంబు నొందిన సైన్యంబు గలంగె నంతకుఁ
దెప్పతి యొప్పటిబరవసంబు శోభిల్లం గర్ణుండు గడంగి డగ్గఱి. 216

చ. అనిలజుమీఁద నేయ నతఁ డాశరముల్ దునుమాడి సప్తకాం
డనిహతుఁ జేసె నాతని దృఢప్రదరంబులఁ గప్పె నాతఁడున్
వినుము సముజ్జ్వలప్రదరవిద్ధునిఁ గా నొనరించి యమ్మరు
త్తనయుఁడు పేర్చి యార్వ వసుధావర యాతధికుం డుదగ్రుఁ డై. 217

మ. పదిబాణంబుల నొంచి విల్లు దునుమం బ్రస్ఫీతదీప్త్యుజ్జ్వల
ద్గద వైచెం బవనాత్మజుం డది యెడన్ ఖండించె నవ్వీరుఁ డు
న్మదుఁ డై పాండవుఁ డొండువిల్లు గొని నానాకంకపత్త్రంబులం
బొదువం గర్ణుఁడు నొంచెఁ దత్తను వతిస్ఫూర్జద్దశాస్త్రంబులన్. 218

వ. దానం గోపించి. 219

చ. పటుతర మైననారసము పాండునృపాత్మజుఁ డుగ్రుఁ డై యుర
స్తటమున బెట్టు గ్రువ్వ సుగతం బయి వీఁపున నుచ్చి పోవ ను
త్కటధరణీప్రకంపచలితం బగుశైలముఁ బోలి తాల్మి మి
క్కుటముగ రోషరంజితముఖుం డయి కర్ణుఁడు ఘూర్ణితాకృతిన్. 220

చ. రయమునఁ బంచవింశతిశరంబులు మేన నిగిడ్చి భల్లసం
చయహతి విల్లు సక్కడఁచి సస్మితవక్త్రసహస్రపత్త్రల
క్ష్మీ యతిశయిల్ల రథ్యములఁ జెండిన మారుతి యేచి విద్విష
ద్భయదగదారుచిస్ఫురితబాహువిలాసవిభాసమానుఁ డై. 221

వ. అరదంబు డిగ్గ నుఱికి కర్ణునిదెసం గవియం గురుపతి సేనం గలయేనుంగులం
బదియేడింటిం బురికొల్పిన నవి దివాకరుఁ బొదువునంబుదంబులచందంబున
నాజెట్టిమగనిం గిట్టిన నతండు జోదులతోడం గూడ నగ్గజంబులం జదుపుట
యు సొబలునిఘోటకంబు లాటోపంబున మూఁడువే లొక్కట నురవడించిన
వాని ప్రాపున నరదంబులుం గాలుబలంబులుం గవిసి కూడికొని పొదివిన మదం
బొదవి యమ్మహాబలనందనుండు దారుణరణవిహారంబున నొండొండ పేర్చినయ
బ్బలం బుజ్జ్వలానలంబున వైచినచర్మంబుచాడ్పున ముడింగి యొసిఁగె నప్పు
డాశకునియోధులు పంచశతరథికులు రథసంబున నడరిన వారల సూతాశ్వ
కేతుస్యందనసమేతంబుగా నఱిముఱి నుఱుమాడి యగ్గలిక మెఱసినం గని య
గ్గాంధారరాజు వనుపం గడంగినయవనదేశీయు లగునాశ్వికులం ద్రిసహస్రసం
ఖ్యుల నవ్వాడమురిడి పొడిసేయుచప్పళ్లు గార్చిచ్చువెదురుటడవినేర్చు తెఱంగునం
దోఁచె నిట్లు గవపండుపునేసి యొంకురథంబెక్కి యక్కొంతేయుండు భండనంబు
నేయ రాధేయుండు పాండవేయాగ్రజుం దాఁకి తీవ్రప్రకాండంబులం గప్పి

సారథి సమయించినఁ దేరు తురంగంబులు దోలంగ నీడ్చికొని పాఱిన వెనుకొను నయ్యంగపతిం గనుంగొని. 222

ఉ. భీముఁ డదల్చుచుఁ గర్ణ రథము భీమగతిం గవియింప నాతఁ డు
ద్దామత నూఁకుకొన్న వివిధస్ఫురదస్త్రపరంపరాద్వయ
శ్రీ మెయిన లప్పు డచ్చెరువుఁ జెంది నుతించె మురాంతకానుజుం
డామరుదాత్మజుం గడచి యంగపతిన్ వెసఁ దాఁకెఁ దాఁకినన్. 223

క. ఆయిరువురనిబిడకన, త్సాయకపటలములు నిగుడ సరి మధ్యాహ్నా
స్పాయత్ప్రభాఢ్యుఁ డయ్యుం, దోయజబాంధవుఁడు మింటఁ దోఁపకయుండెన్.

వ. వారొండొరులశరపరంపర లడఁగించి రాసమయంబున. 225

చ. తనకరముల్ నిగిడ్చి [1]యుచితంపుమెయిం గొనియాడి యంతటం
దనియక లీలఁ జేరి సముదంబుగఁ బద్మినిఁ బొందె భాస్కరుం
డనుటకుఁ దావలం బయి జనాధిప చూడ శమంతపంచకం
బున విరదమ్మి తేనియలఁ బొల్పెసఁగెం బ్రతిబింబ మెంతయున్. 226

వ. అప్పుడు కృప సౌబల కృతవర్మాశ్వత్థామలయుద్దామ[2]సాహాయ్యంబున సమధికోత్సాహుం డగువాసూతనందనుని సంరంభంబునం గౌరవానీకంబు దర్పోద్రేకంబునం గడంగినం బాండవబలంబునుం బొంగె నివ్విధంబున నిరువాఁగును గలయం బెరసిన నార్పుల నదల్పులం బొగడుటలం దెగడుటల నెసఁగు నులివు తూర్యరవంబుల గెలువ నమ్మేదిని నెత్తుటం జొత్తిల్లి కెంజాయ రంజిల్లు పుట్టంబు ముసుంగు వెట్టినయంగనచందంబు నొందె మస్తకప్రముఖావయవంబులును గోదండాద్యాయుధంబులును మకుటప్రభృతిభూషణంబులును నాతపత్రధ్వజచామరంబులుం దునిసిపడి భీమాభిరామంబులుగాఁ గరిహయనరసమూహంబులు రక్తసిక్తంబు లైన నకాలబాలాతపలీల యావహిల్లం దక్కినసేనాంగంబుల మిగిలినమాతంగంబులు పెనంగినకనకలిప్తకాండంబు [3]లూఁదుకొనం దాఁకిన నెరకళ్లు వోవుకొండలకైవడిం బొలుచునవియును నస్త్రశస్త్రపాతంబులం గ్రమ్మురుధిరమ్ములగైరికనిర్ఝరంబులతోడి ధరాధరంబుల ననుకరించునవియును మెయిమఱువు లఱువు లై నానానిశితశరంబులు నోనాటినం జేష్టలు దక్కి ఱెక్కలు దెగియున్నశైలంబులం బోలునవియును నగుచుండఁ జెలంగి చతురంగంబులును బెరయఁ బెనంగునుల్లాసంబున శోణితం బడంగ మట్టవిసి రేణువు లెగసినం జూడ్కులు నిగుడ కున్నను దఱియ నుఱికి నిజాభిధానంబులను జననీజనకనామంబుల బిరుదాంకంబులం దమ్మెఱింగించికొనుచు వీరుల వోరుచక్కటికిం జొచ్చి ప్రాపై [4]పేరువాడు తదీయబంధుమిత్త్రులం బొగడునమరులయెలుంగులు నింగి నిండం బెల్లు దొరఁగుకీలాలం

1 యుచితంబు మెయిం. 2 సహాయంబున. 3 లూఁదికొనం. 4 పేరునాడి.

బాధూళి నడంచినకొలఁది నిలువక యేఱు లయి పాఱ నుబ్బి భూతబేతాళ క్రవ్యాదంబు లోలలాడుచుం ద్రావుచు మదించి నృత్తంబులు సేయ నంబరంబున నట్టి లాడ వెక్కసపా టొనర్పం జాలునాసమయంబున మనంబు లెప్పటితమకంబున ననిం దనివి సనమిం గవిసి కయ్యంబు సేయుసైనికోత్తముల సింహనాదంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్ల నాకలనికెలన నట మున్న తన్నుఁ బొదివిన త్రిగర్తకోసల నారాయణ గోపాలబలంబుల నబ్బలసూదనసూనుండు గాండీవారావం బాకసంబు వగిలింప నొప్పించి. 227

చ. తఱిమి సుశర్మఁ దాఁకిన నతండుఁ దదంగమునకా దశాస్త్రముల్
వఱపి మురాసురాంతకునిబాహువునం బటుమార్గణత్రయం
బఱిమిఁ జొన్పి బల్విడఁ దయమ్మున నుజ్జ్వలకేతుదండ మే
ద్దెఱఁ జలియింప నేసిన సుదీర్ణతఁ దత్కపి యార్చె నార్చినన్. 228

సంశప్తకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునురథంబుపైఁ బడి యాఁగుట

సీ. వెగడునఁ [1]జెయ్యేది వేగంబ తేఱి సంశప్తకు లర్జునుసాయకముల
కోహటింపక సముత్సాహంబు వదల కందఱు నొక్కపెట్ట తద్రథము వొదివి
హరులతో గాడియు హరికేలు నొగలును [2]బలుగాఁడియును గండ్లుబట్టి మెలఁగ
మిడుక రా కుండ నమ్మేటివిల్కానిమేనును నిగ్రహించుట గనుఁగొనంగ

తే. నద్భుతం బయ్యె నపుడు సేయార్చి శౌరి
లీలఁ గొందఱ మత్తశుండాలభంగి
మెఱయఁ దూలించెఁ గాలను గుఱుచతూపు
గములఁ బార్థుండు పలువుర సమయఁ జేసె. 229

వ. అంతఁ గొంతయూరువు వోయినం జిఱునవ్వు నవ్వి కవ్వడి కమలనాభునకి ట్లనియె. 230

ఆ. తేరు గదల నీక వైరులు బలువిడిఁ, బొదివి పట్టి రాచపోల్ల నైన
యేను దక్కనృపతిసూనుఁ డి ట్లొరుఁడు సహించు నెట్లు విక్రమించుఁగాక. 231

క. అని పలికి చూడుమీ న, న్ననుచు భుజంగాస్త్ర మేయ నది యరులఁ గ్ర
క్కునఁ బాదబంధ మొనరిం,చిన నుంచె నతండు వారి శితవిశిఖములన్. 232

వ. ఇవ్విధంబున. 233

ఆ. నాగపాశబంధనంబుల గుదిపడి, వారు వివిధబాణదారితాంగు
లై రథంబు విడిచి రప్పు డాసంశప్తక వ్రజంబు గని త్రిగర్తవిభుఁడు. 234

క. గరుడాస్త్రం బేసిన న,చ్చెరువుగ గరుడములు గవిసి చీరెం జంచు
స్ఫురణము మెఱయఁగ వెస న,య్యురగాత్మకబంధ మూడ నుర్వీనాథా. 235

క. తనకడిమి బంధమోక్షము, గనినరథికకోటి గడఁగి గాండివిపయి నే

1 జేవ్వడి. 2 బలుబండి కంఢ్లును బట్టి తొలఁగ.

ఫునఁ దూపులు దొరఁగింపఁగ, ఘనభుజుఁడు సుశర్మఁ జేసెఁ గనదస్త్రమునన్.
చ. అది [1]నరుఁడెంద మాడుటయు నాతఁడు మూర్ఛ మునింగి తేరిపైఁ
జదికిలఁ బడ్డ నుబ్బి యదె చచ్చె సుశర్ముని యేటు దాఁకి బ
ల్లిదుఁ డగుపార్థుఁ డంచు మదలీలల నార్చిరి నీదుసైనికుల్
సదలను దిక్కులం బరఁగె శంఖముఖోద్భటతూర్యనాదముల్. 237
సీ. అంతఁ దెప్పిఱి విలయాంతకుక్రైవడిఁ గవ్వడి యేచి మార్గణచయంబు
పెల్లడరించిన బీఱువోయి సుశర్మ యాసేనమీఁద నైంద్రాస్త్ర మక్క
రీటి నవ్వుచు నేయ నాటోపమున నది వివిధబాణాకృతిఁ గవిసి సుఱుము
గావింపఁగాఁ బదివేవురు సంశప్తకాగ్రేసరులు దెగటాఱి రప్పు
ఆ. డుక్కు దక్కి తలరి తక్కటియోధులు, చేష్టితంబు లెడలఁ జిత్రరూపు
లట్టు లైరి ధూమ మడఁగిన వెలుఁగొందు, ననలుచంద మయ్యె నన్నరుండు. 238
వ. హతశేషులైనసంశప్తకులు చతుర్దశసహస్రయోధముఖ్యులవిజయువిజయంబు సహింపక యొండొరులం బురికొల్పికొని బలంబులతోడం గడంగిన నతం డతిదారుణం బగురణంబు సేయఁ దక్కటిపాండవులదెసఁ బోరు కౌరవబలంబు దద్బలశౌర్యంబు లోర్వక భీతిఁ గలంగి పఱచినం గృతవర్మకృపగురుపుత్ర కర్ణులు సులూకసౌబలసుయోధనులు దుశ్శాసనాదికుమారులును బరవసంబు నేసి యాసైన్యంబు దైన్యంబు వాయ విక్రమించి రట్టియెడఁ గృపునియపరిమిత శరజాలంబు పాంచాలపుంజంబుం బొదివినం గనలి శిఖండి యమ్మహీసుర వరుని మార్కొనియె నయ్యిరువురసమరంబు రామరావణులరణంబుకరణి నొప్పె నట్లు వోరి పోరి శారద్వతుండు. 239
చ. హరులను సూతుఁ జంపిన నుదగ్రత నాద్రుపదాత్మజుండు వి
స్ఫురితకృపాణచర్మపరిశోభితుఁ డై యరదంబు డిగ్గి స
త్వరముగ నేఁగుదేర శరవాహిని పై నిగిడించె నాతఁ [2]డ
య్యరి వెఱఁ గందుచుఁ నిలుచునట్టుగ జోదులు పిచ్చలింపఁగన్. 240
వ. అట్లేచినకృపాచార్యుపై నురవడించినధృష్టద్యుమ్నుం గృతవర్మయు ధర్మతనయ ద్రౌపదేయుల నశ్వత్థామయుఁ గవలం గురుపతియును వృకోదరుం గర్ణుండునుం దలపడి నిలువరించి రగ్గౌతముండు శిఖండిపలక పఱియలు సేసిన నతండు దెరలక కేవలకరవాలంబున విక్రమింపం గడంగిన నయ్యతిరథుండు. 241
క. వాలికతూపులు మేనం, గీలుకొలిపి నొంపఁ గని సుకేతుఁడు బాణ
జ్వాలలు నిగుడ నడరి యాభీలత నాకృపునితోడఁ బెనఁగె నరేంద్రా. 242
తే. తనకు నెడ సొచ్చి యిట్టు లతండు పెనఁగ
ద్రుపదనందనుఁ డల్లన తొలఁగి పోయె

1 నరుమేన నాటుటయుఁ. 2 డయ్యర.

నాసుకేతుండు గృపునిపై నాడ నిరువ
దాఱుశరములు వఱపి రయంబు మెఱయ. 243

వ. ధనువు దునిమి యొండుకోదండం బెత్తిన నదియును ఖండించి. 244

క. తోడన హయసూతుల నోఁ, గాఁడఁగ నేయుటయు నతఁడు గనలుచు బలువిల్
క్రీడయపోలెం గొని మే, న్గాఁడఁగ నిగిడించెఁ ద్రిదశనారాచంబుల్. 245

కృపాచార్యుండు సుకేతుం డను పాంచాలకుమారునిం జంపుట

తే. అట్లు నొప్పింపఁ దూఁగాడునాసుకేతు
కంధరము మెఱుఁగారెడు కత్తివాతి
వ్రొడ్డతూపున నేపునఁ ద్రుంచుటయును
శిరము ధర డొల్లెఁ గుండలస్ఫురణ మెఱయ. 246

వ. ఇట్లు సుకేతుండు సచ్చిన నతనిమూఁకలు విచ్చె ధృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్మ
యుం బోరునెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్మవక్షస్స్థలంబు విశిఖనవకంబున
నొప్పించుటయు నప్పాంచాలవరు నతండు సూతకేతుహయస్యందనసమేతంబు
గా నిబిడశరజాలంబునం బొదివిన నవ్వీరుండు బలాహకపిహితమూర్తి యగు
మార్తాండు ననుకరించి తాను సైంధవవధదినంబునం బారావతవర్ణంబు లగు
రథ్యంబు లగ్గురునరుణాశ్వంబులఁ బెరయం బఱపిన తెఱంగున. 247

తే. అలిగి నొగ నొగతోఁ దాఁక నతిరయమునఁ
దేరు వఱపి కృపాణప్రదీప్తపాణి
యగుడు గద పుచ్చికొనియును నఱుకు లేక
చలము డిగఁ ద్రావి కృతవర్మ యిలకు దాఁటె. 248

వ. అక్కుంభసంభవుచందంబు గాక వంచకుం డై యప్పురుసున నబ్బలుమగండు
దొలంగిన నయ్యరదంబుమీఁదికి లంఘించి యాధృష్టద్యుమ్నుండు. 249

క. ఆరథికు నచటఁ గానక, సారథితల దునుముటయును సంతసమునఁ బొం
గారి తనశబ్ద మిచ్చి మ్మహారవమున నిక్కడిక్క డనియె నతండున్. 250

చ. విని కృతవర్మఁ గాంచి పటువిక్రమ కేలి యొనర్ప నాత్మవా
హనమున కేఁగి యేచి ద్రుపదాత్మజుఁ డాతఁడు లోను గాఁగ న
మ్మొనఁ గలమేటిజోదులసముద్ధతి యేర్తెఱ నిల్వరింప వి
ల్గానెఁ బటుశౌర్యశోభితబలుం డగు నయ్యదుముఖ్యుఁ డొక్కఁడున్. 251

వ. అట్టియెడ నొక్కరథికుండు రయంబున నిజరథంబుమీఁదికిఁ గృతవర్మం దిగిచి
కొని యనికిం దొలంగం గొనిపోయెఁ బాంచాలోత్తముండును దనమునుమ
బలంబు గలంగం బరాక్రమించుచుండె. 252

సీ. ధర్మపుత్త్రుఁడు గురుతనయుతోఁ బెనఁగుచో బాసట యై శినిపౌత్త్రుఁ డడరె

నాయిద్ధఱును ద్రౌపదేయులు వెఱఁగందునట్లు వారలను సైన్యంబుఁ బొదివి
బహుళాంధకార మాపాదించి యమ్మేటివిలుకానిసాయకవితతి నింగి
ఘనమయంబుగఁ బర్వ జననాథ వా రల్గి యొక్కొక్కరుం డనేకోగ్రబాణ

ఆ. నిహతుఁ జేయ నతఁడు ప్రహసితవదనుఁడై, యొకని నొకని బహుసముజ్జ్వలాస్త్ర
విద్ధుఁ జేసి కడఁగి వివ్వచ్చుకొడుకుచా,పంబు దునిమెఁ గ్రూరభల్లనిహతి. 253

క. ధృతి నొండువిల్లు గొని యా, శ్రుతకీర్తి దదీయతనువు సొనిపెం బ్రదర
త్రితయంబుఁ గనలి యాతం, డతనిం దత్పార్శ్వచరుల నమ్ముల ముంచెన్. 254

క. ముంచుమహోద్ధతి యాలో,కించి తనదుచూడ్కి దట్టకెం బెసఁగం గో
పించి శరనికరములు గు,ప్పించుచు ధర్మజుఁడు గవిసె భీషణభంగిన్. 255

చ. కదిసిన నమ్మహాభుజుఁడు గార్ముకముం దునుమాడి మూఁడు బె
ట్టిదపుమెఱుంగుతూపులఁ బటిష్ఠత నూపిన నాన్నృపాలుఁ డు
న్మదుఁ డయి మేటివింట బలుమార్గణముల్ వెస నేసె మూఁడు న
ర్వదియును నద్ధరామరునిపై శినివంశవరుండు దోడ్పడన్. 256

వ. ఇట్లు ప్రాపై కడంగి. 257

ఆ. అర్ధచంద్ర బాణహతి గురుపుత్త్రుని, ధనువు శినివరుండు దునుముటయును
శక్తి వైచి యతఁడు సారథిఁ గూల్చి బల్,వింటఁ గురిసె బహుళవిశిఖవృష్టి. 258

క. సారథి లేమిని సాత్యకి, తే రిడ్చెఁ దురంగమములు దే రటు వాఱన్
భూరమణ ధర్మనందను, వారు వొదివి రంపగముల వడి గురుతనయున్. 259

క. భీమాస్త్రశిఖల నశ్వ,త్థామాగ్ని దహించె ధర్మతనయానుచర
స్తోమాటవి నొకవ్రేల్మిడి, నా మెయి జనవిస్మయావహం బయ్యె నృపా. 260

వ. అప్పుడు కురురాజు పాండవుల నాచార్యనందనుచేతం దెగినవారలంగాఁ దలంచె
నంతఁ దఱిమి యుధిష్ఠిరుండు ప్రచండకాండంబుల నవ్విప్రవరుం బీడితుం జేసి.

సీ. అలవును వెరవును గలవు కృతాస్త్రుండ వని నిన్ను నెఱుఁగుదు నైన నెల్ల
సొంపు పార్థునకుఁ జూప నోపినఁ దెల్ల మగు నది య ట్లుండె నరయ నీకు
నెయ్యంబు వాటించు నేర్పు గృతజ్ఞత యనునివి లేవు బ్రాహ్మణుఁడు దపము
దమమును గల్గువర్తనమున నుండుఁ గా కని నేయునే యెంత యడిచిపడినఁ

ఆ. బషిలి గాని యడ్డపడ లేవు కౌరవ, కులము నెల్లభంగి గెలుతు మేము
నీవ చూడ ననుడు నావీరుఁ డేమియు, ననక నగుచుఁ బఱపె నంపవెల్లి. 262

వ. ఆవెల్లికినోర్వలేక యాభూవిభుండు దొలంగె నిట్లంతటిమ్మానిసిం గెలిచినవాఁడై
నిలిచి నిజపార్శ్వంబులమూఁకలం గనుంగొని గురుపుత్త్రుండు గ్రూరవిహారం
బునకు నమరి మెఱసె మారుతితోడం బోరుకర్ణుండు దదనుచరంబు లగుకరూశ
చేదిసృంజయపుంజంబులుం దన్ను బొదివిన నబ్బలంబునకు బాహుబలంబు
సూపు చుండ నతని విడిచి యాభీమసేనుండు గౌరవసేనపయిం గవిసి కనుపుగొ

ట్టినారాధేయవృకోదరులమునుపులు ధనంజయుమునుముభంగిం బ్రజాతియం
బగు చుండె నీదుర్మంత్రంబున ననేకులకుం బొలియ వలసె నయ్యవసరంబున.

సీ. కవలతోఁ బెనఁగెడుకౌరవనాథుఁ డన్నకులుసంగంబున నవశరములు
సొనిపి యాసహదేవు కనకపుసిడము ద్రుంచిన వార లిరువురు నెనిమిదింటఁ
బదితూపులను నొంపఁ బతి రెండువిండులుఁ దునుమాడుటయు నన్యధనువులెత్తి
యన్నయుఁ దమ్ముండుఁ దన్నుఁ బెక్కమ్ములఁ బొదివినఁ గనలి యాభూవిభుండు
తే. వారి దివ్యాస్త్రములఁ గప్పుఘోరభంగి
గాంచి జను లక్కుమారులు గాలవశతఁ
బొందుదుర కాఁ దలంప నప్పుడు గడంగి
యడ్డపడియె ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతిరయమున. 264

వ. ఇట్లు పాండవసేనాపతి భునాథుం దాఁకి యేసిన నతండు. 265

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు దుర్యోధనుం దాఁకి విరథునిఁ జేయుట

ఆ. ఇరువదేనునిశితశరముల నొప్పింప, నలిగి యాతఁ డతనియంగకముల
నలువదేనుతూపు లడరింప నఱకె న, క్కౌరవేశ్వరుండు గార్ముకంబు. 2 6

మ. బలువి ల్లుగ్రత నెత్తి యొక్కమొగి నప్పాంచాలవర్యుండు దీ
ప్తులు గ్రమ్మం బదియేనుమార్గణము లాభూమీశుపై నేసినం
గలయం బూచిన కింశుకంబుచెలు వంగం బొందఁ దచ్చాపముం
బెలుచం ద్రుంచి యతండు ఫాలమున గుప్పించెన్ దశోగ్రాస్త్రముల్. 267

క. కాలాయసనారాచము, లోలి నుదుట నాటి యున్న నొప్పారెం బాం
చాలవరుముఖము మధుకర, మాలికచేఁ బొలుచుతమ్మిమాడ్కిం జూడన్. 268

సీ. కనలి యవ్వీరుండు గార్ముకాంతరమునఁ గ్రూరభల్లంబుల ఘోటకముల
సారథిఁ జాపంబుఁ దేరును గొడుగును దునుమాడఁగా భవత్పుత్త్రుఁ డేపు
గుందక శక్తి [1]నిగుడ్పఁగఁ ద్రుంచె నేర్తెఱఁ గృపాణము గొన నులుముసేసె
గద యెత్తఁ బఱియలు గావించె నుబ్బి రత్నమయాహికేతువు నఱకి వైచె
తే. నిట్లు హయసూతకోదండహీను దళిత, రథుని విగతాతపత్త్రు నిర్భగ్నశక్తి
ఖడ్గముద్గరకేతువిఖండితాపి, ధానుఁ జేసె నప్పార్షతుం డానరేంద్ర. 269

తే. వికలసాధనుఁ డైనయవ్విభుని నతని
తమ్ముఁ డగుదండధారుండు దనదుతేరి
మీఁద నిడుకొని శత్త్రుసమీపభూమి
వాయఁ గొనిపోయెఁ జూచి రాధేయుఁ డపుడు. 270

క. శినివంశవరునితోడం, బెనఁగి పెనఁగి యతని విడిచి పెలుచ ద్రుపదసం
దనునిరథమునకు నెదురుగఁ, దనయరదము సనఁగ నిచ్చె ధరణీనాథా. 271

1 'నిగుడ్చిన' అనియే పెక్కుప్రతుల నున్నది.

వ. సాత్యకియును శరంబులు గురియుచుఁ దోన తవిలె నుభయసేనాపతు లగు నాసూతనందనధృష్టద్యుమ్ను లట్లు దార్కొనిన నయ్యిరువాఁగునందు నొక్కరుండైన నోల మాసగొనక కడంగినం బోరు ఘోరంబయ్యె నట్టియెడఁ బాంచాలకుమారులు వ్యాఘ్రకేతు సుశర్మ శుక్ల చిత్రోగ్రాయుధులును జయ రోచమాన సింహసేనులును బలుదేరుల మొత్తంబులతోఁ దన్నుం గవిసినం గర్ణుం డయ్యెనమంద్రువీరుల నేనిమిదిభల్లంబులం దునిమి తత్సహచరుల బహుసహస్రరథికుల సమయించినం జేదిరథికప్రవరులు జిష్ణు జిష్ణుకర్మ దేవాపి భద్రులును దండ చిత్ర చిత్రాయుధులును హరి సింహ కేతు రోచమాన శలభులును సబలంబుగాఁ దలపడిన [1]నాపదునొక్కండ్ర నొక్కపెట్ట బెట్టిదంపుటంపఱపాలుచేసి మఱియును బిరుదు లయి పయింబడిన దొరలను వారిపరివారంబులను వసుధం గూల్చియు నలంచియుం గలంచియుం గడిమి మెఱయుచు నిట్టిచందంబు భీష్మద్రోణులయందుఁ జూడ మని జనంబులు వెక్కసపడ వివిధసమరవిహారంబు సలిపి వెండియు. 272

సీ. సింహంబుబారిఁ జొచ్చినగజంబులభంగిఁ బులి కగ్గమైనజింకలవిధమున
జ్వలనంబుఁ గిట్టినశలభంబులట్లు పాంచాలయోధులుఁ జేదిసైనికులును
దనుఁ దాఁకి పొలియ రాధాతనూభవుఁ డనిఁ దనివోక ధర్మనందనునియున్న
చక్కటి కడర ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదీపుత్రులును సహదేవుఁడును శి
తే. ఖండియును సాత్యకియు నకులుండుఁ జేయఁ
గలమహీశులుఁ బొదివి రక్కర్ణు నతఁడు
పెక్కుపాములు వొదివినఁ బెనఁగుగరుడు
ననువు దోఁపఁగఁ బోరాడె మనుజనాథ. 273

వ. ఆసమయంబున భీమసేనుబారింబడిన కౌరవసైన్యంబునం బ్రబలచతురంగంబు లొక్కమొగిఁ బడలువడి రణాంగణంబు [2]మూసికొనియెం బెఱమూఁకలు వెఱఁగునం జెద్వ్యేది కర ళ్లడంగినమున్నీటియ ట్లుండె గాండీవి సంశప్తకుల ననేకుల మేటిమగల గీటడంచి హతశేషం బగుబలంబు విచ్చుటయు వాసుదేవు నాలోకించి. 274

ఆ. అమరులకు నజయ్యు లగునసప్తసంశప్తకులు మదీయబాణఘోరభంగి
కోహటించి పాఱు చున్నారు భీముని, మునుము కౌరవులును మొనయ లేరు.

క. కర్ణుం డొక్కరుఁడును సమ్యుదీర్ణుం డై సిడము మెఱయఁ దిరిగి బలువిడిఁ
ఘూర్ణితము సేసె మనసైన్యార్ణవమున మంథనగము నను వమరంగన్. 276

చ. అరదము వోవ నిమ్ము రయ మారఁగ నాతనిదిక్కు నావుడు

1 నాపదునొక్కళ్ల. 2 మునురుకొనియె; మునుంగువడియె.

స్దరహాసితంబుతో నలినసాభుఁడు భీమునిచేతఁ బోదు నీ
శరములవేఁడిఁ గౌరవుఁ సంగరవాంఛ యడంపు మన్న న
న్నరుఁడును నియ్యకొన్నఁ గురునాథునియోధులు బెగ్గడిల్లఁగన్. 277

ఆ. అమ్మురారిధవళహయములు మెఱయ న, ద్దిక్కు సత్వరముగఁ దేరు వోవ
నిప్పుటయును జూచి విచ్చె నబ్బలము సిం,గంబుఁ గనినలేడిగమియుఁబోలె.

వ. అప్పుడు నీకొడుకు సంశప్తకులం బురికొల్పిన రెండువేలరథంబులును మున్నూ
ఱేనుంగులును జతుర్దశసహస్రతురంగంబులును లక్షద్వయపదాతులును నప్పా
ర్థుపయిం గవిసిన నతండు శింజినీటంకారంబునం బటుశరాసారంబున నింగి నించి
పదివేవు రుద్భటక్షత్త్రియులం బొలియించి యక్కాలనం గాంభోజబలంబు దోఁ
చిన నం దుఱికి తదీయసైనికులకరంబులు శిరంబులు నఱికిన నది మహావాత
నిహతవిటపం బైనయారామంబుచందం బయ్యె నట్టియెడ. 279

క. అడరి సుదక్షిణుతమ్ముఁడు, గడువడి నేయుటయు నతనికరశాఖలు గ
వ్వడి యర్ధచంద్రశరముల, వెడందతూపున శిరంబు వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచెన్. 280

క. యవనశకసైన్యములు పైఁ, గవిసినఁ దద్రుధిరజలము గాలువలై పా
ఱ వెసం బఱపెను వివిధాస్త్రవితానము లక్కిరీటి ధరణీనాథా. 281

మ. కని సంశప్తకు లేచి యొక్కమొగి నాకౌంతేయునిం జుట్టు ము
ట్టిన సేనాంగచతుష్టయాంగములు ఖండీభూతముల్ సేసె నా
తనిబాణోత్కరవేగ ముత్కటమరుత్సంక్రీడజీమూతపా
టనముం జేసినభంగిఁ జిత్రబలగాఢస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 282

క. హరి వెరవున ధవళాశ్వ, స్ఫురణమున రథంబు మెఱయఁ జొలుపారెడున
న్నరునత్యద్భుతవిక్రమ, పరిణతి సూడఁ గనుదోయి పదివేల్ వలయున్. 283

క. ననుబోఁటుల మనములు మెచ్చునఁ గరఁగె ననంగ నేల సురతతి కృష్ణా
ర్జునులం గని దుందుభినిస్వనములతోఁ గురిసె విరులవాన వాగడుచున్. 284

వ. అయ్యవసరంబున నశరీరవాణి యయ్యిరువుర నుద్దేశించి యఖిలజనంబులు నా
కర్ణింప వీరు చంద్రార్కులం గడచినకాంతిదీప్తుల నుల్లసిల్లెదరు తొల్లి యేకరథ
స్థులైనబ్రహ్మేశానులవిధంబున వెలింగెదరు గంటిరే వీరలు పరమమును లగు
నారాయణుండును నరుండును జుండీ యనియె నిట్లు మహనీయాశ్చర్యంబులు
గనియును వినియును మాత్సర్యధుర్యుం డగునాచార్యనందనుం డరిగి యమ్మ
హాత్ముల మార్కొని మార్గణోజ్జ్వలం బగుదక్షిణకరంబున నాఫల్గునుఁ బిలిచి
హాసభాసితముఖుం డగుచుఁ గుపితుం డగునతని కిట్లనియె. 285

అశ్వత్థామ యర్జునుం జేర్కొని మార్కొని సంగ్రామంబు సేయుట

క. ననుఁ దగియెడునతిథిం గా, మనంబునఁ దలంచి నీవు మన్నించెదవే
ని వచ్చెద నీపాలికి, ననఘా సంగ్రామ మొసఁగు మాతిథ్యముగన్. 286

ఆ. అనినఁ గృష్ణుఁ జూచి యర్జునుఁ డాచార్యతనయు గెలువ కునికి దైన్య మిపుడు
సమయఁ జూడ వలయు సంశప్తకులను నీ, మనసు వచ్చుపనికిఁ బనుపు మనుడు.

ఉ. తేరు మురారి ద్రోణసుతుదిక్కునకుం జన నిచ్చి మేలు మేల్
[1]పోరు ఋణంబు దీర్పు కురుభూపతికిన్ నరబాహులీలకు
న్నైన్నరణ గల్గి నిల్వు మనినన్ విని యట్టుల కాక యంచు న
వ్వీరుఁడు షష్టిబాణముల వెన్నుని నేసె సుదగ్రుఁడై వెసన్. 288

ఉ. అమ్ములు మూఁడు పార్థుతను వాఁడఁగ నేసినఁ ద్రుంచి వైచెఁ జా
పమ్ముతఁ డమ్మహాధ్వజుఁడు భారవహమ్మగు నొండువిల్లు శీ
ఘ్రమ్మున నెత్తి చేతులను గాళ్లను మోమున వింటికొమ్మునం
గ్రమ్మినభంగిగా [2]శితశరప్రతతుల్ వడి నించెఁ బైపయిన్. 289

క. కడుఁ బెక్కువేలు దూపుల, వడిఁ గృష్ణార్జునుల సరథవాహంబుగ నె
క్కుడుమదమునఁ బొదివినఁ జె, య్యొడలి వెఱఁగుపడిరి వారలిద్దఱు నధిపా.

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవిశిఖజాలంబులఁ గాలుసే యార్పరా కుండఁ గప్పి యార్చి
న నప్పార్థుం డతనిచేతఁ దనవిక్రమం బపహృతం బయ్యె నని తలంపఁ దత్సై
న్యంబున హాహాకారంబు లెసంగం జారణసిద్ధగణంబు లట్లు నిశ్చేష్టితు లైన
యాలోకరక్షకుల నాలోకించి లోకంబులకు బ్రదుకు గలుగునో యని పలుక
నప్పద్మనాభుండు గనలి యక్కవ్వడి నుద్దేశించి. 291

క. గురుసుతుఁడు నిన్ను మిగులుట, గర మాశ్చర్యంబు ముష్టి గాండీవను దాఁ
దిర మయి యుండదొ బాహుల, వెరవుబలువు గుందెనో వివేకింపు మెడన్.

క. గురునికొడు కనుతలంపునఁ, బరుసఁదనంబునకుఁ జొరక భంగపడితొ యు
ద్ధురతఁ గడుఁ జెడియె ననవుడు, [3]సరోషసంరంభుఁ డై విజయుఁ డాతనితోన్.

క. వెసఁ బెక్కమ్ములు మనపై, ముసుఁగువడం బఱపి యతఁడు మురభంజన సం
తస మందెడు నింతనయేఁ, గసి మసఁగెదఁ జూడు నన్ను గాండీవంబున్. 294

మ. అని భల్లప్రకరంబులన్ గురుతనూజాస్త్రప్రతానంబుఁ ద
ద్ధనువుం గేతువు నాతపత్త్రమును జిత్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి గ్ర
క్కున నవ్విప్రుఁడు శక్తియున్ గదయు నుక్కుం దాల్మి యుం దోఁప నె
త్తినఁ దోడ్తో నవి ద్రుంచి వైచె సమరస్థేమాభిరామాకృతిన్. 295

ఆ. ఇట్లు ద్రోణసుతునియేపు పార్థుఁడు దుహ్యానంబుఁ జెఱుచునిసువిధంబు మెఱయఁ
జెఱచె నంతఁ బొదివె నుఱక యారథికు సంశప్తకవ్రజంబు సరభసముగ. 296

క. ఎందఱు వొదివిరి వారల, కందఱకును దమక తమక యర్జునచటుల
స్యందన మెదు రైనట్లు మదిం దోఁచెఁ దదీయబాణాతీవ్రబహులతన్. 297

---

1 పోర ఋణంబు. 2 శితశరంబులు వే నిగిడించెఁ బై. 3 సరోషుఁ డై క్రీడి యనియెఁ జక్రాయుధుతోన్.

క. అప్పుడు గురుతనయాద్రిం, గప్పఁగ వజ్రోపమానకాండములు వెసం
గుప్పునఁగూర వలప నరుఁ, [1]డప్పరుసఁదనమున కోర్చి యతఁడుఁ బెనంగెన్.

వ. అట్లశ్వత్థామ పెనంగుచుండ సంశప్తక[2]వ్రజంబునందు. 299

క. చేతులు దలలును బహువిధ, హేతులుఁ దునియలుగఁ జేసి యిలఁ దొరఁగించెం
జేతులకసి వోవంగ న,రాతులు బెగ్గిలఁగఁ గ్రీడి ప్రకటస్ఫురణన్. 300

క. తురగద్విపరథతూర్యా, భరణధ్వజచామరాతపత్త్రశకలముల్
పోరిఁ బోరి ధరఁ గప్పఁగ నెత్తురుటేఱులు వానిఁ దోలఁగఁ ద్రోచుచు వచ్చెన్.

వ. అట్టియెడ. 302

తే. అంగవంగనిషాదకళింగబలము, లర్జునునిమీఁదఁ బెల్లుగ నడరుటయును
గురుతనూభవుఁ డతనిని మురవిరోధి, నంపవెనువెల్లి ముంచి బెట్టార్చి పేర్చి.

వ. అవ్విక్రమవిశేషంబునకు రోషంబు నొంది. 304

క. అవ్వీరుం డవ్విప్రుని, క్రొవ్వును నాసైన్యసమితి క్రూరోద్ధతియుం
నివ్వటిలనీక ఖచరులు, నివ్వెఱపడ సమరకేళి నిపుణత మెఱసెన్.

వ. మెఱసిన నెఱసినరోషంబున మఱియును. 306

మ. గురుపుత్త్రుం డసురాంతకుం విజయునిం గ్రూరాస్త్రసంతానని
ష్ఠురపాతంబున నొంప నాహరి దదాటోపంబు సైరింపక
న్నరుతో నౌషధ మూఁచి చేసి తెవులు న్మర్దింప కున్నం దుది
న్భర మై యుండదె యే పడంపుము రిపు న్సంరబ్ధి వై నావుడున్. 307

వ. అతండు విజృంభించి గుణంబు సారించి. 308

చ. శిరమునఁ గంఠదేశమునఁ జేతులయందు నురస్స్థలంబునం
జరణములం శరంబులు వెసం నిబిడంబుగఁ గీలుకొల్పుచుం
వెరవునఁ బగ్గముల్ దునుమ వేగమ యీడ్చెఁ దురంగమంబు ల
గ్గురుసుతు తేరు గయ్యమునకుం గడుదవ్వు దొలంగ భూవరా. 309

వ. ఆభూదేవుండును భగ్నోత్సాహుం డై యల్లన సూతనందనుసమీపంబునకుం జనియె నప్పుడు శౌరి సంశప్తకసైన్యంబు దెసకుం దేరు నడపుచుం దమసేన దిక్కు కోలాహలం బాకర్ణించి చూడ్కి యట నిగిడించి యర్జును నుద్దేశించి వేదండారూఢుం డైనదండధారుండు మనబలంబులం గలంచుచున్నవాఁ డమ్మగధోత్తముండు భగదత్తునంతవాఁడ • యతని మడియించి మఱి చేయం గలపని సూచికొంద మని పలికిన నక్కవ్వడి యొడంబడ నక్కడ కరదంబు వోవ నిచ్చె నట్టియెడ. 310

దండధారుం డనురాజు వేదండంబుతోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట

క. పాండవసైన్యంబుల వేఁదండంబుల ఘోటముల రథంబుల భటులం

---

1 దప్పరుసన కోర్చి యప్పు డతఁడు. 2 సైన్యంబునందు.

జండగతి మగధపతి నిజ, శుండాలముఁ బఱపి యేపుఁ జూపి తెరల్చెన్.

వ. అవ్విక్రమవిహారంబు వీక్షించి. 312

తే. మాగధునికోల్తలకుఁ గాక మఃబలంబు
విఱిగెఁ బోద పొద మని తాను దఱిమెఁ దేరు
హరియుఁ బఱపంగ నర్జునుం డడ్డపడియెఁ
జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు.

క. అగ్గలిక దండధారుఁడు, దిగ్గజనిభనిజగజంబుఁ [1]దీవ్రత మెఱయన్
డగ్గఱఁగఁ బఱపి హయముల, నగ్గరుడధ్వజుని నరుని నమ్ములఁ గప్పెన్. 314

చ. అలిగి కిరీటి మాగధధరాధిపుబాహులు ద్రెంచి గ్రక్కునం
దలయును ద్రుంచి యేనుఁగు నుదగ్రతఁ బీనుఁగుఁ జేసె నప్డు గొం
దల మొకయింత లేకతనితమ్ముఁడు దండుపు దాఁకి తోమరం
బులు వరఁగింపఁ గేలు శిరముం గరటిం దునుమాడె నుగ్రతన్. 315

క. తదనీకంబుగజంబులు, వొదివిన బలుగాలి మేఘములఁ దీవ్రగతిం
జెదరించుపగిది నరుఁ డున్మదుఁ డై నలుదెసలఁ దోలె మనుజాధీశా. 316

వ. ఇవ్విధంబున మగధసైన్యంబు మర్దించి సంశప్తకసైన్యంబుపైఁ గవిసి కపికేత
నంబు మెఱుంగులు మెఱయ మధుమథనువెరవున వెలిమావులగతు లక్కజంబు
గా నుక్కున బార్థుం భల్లనారాచప్రముఖప్రదరపరంపరలనొంపును బాహు
వీర్యధైర్యంబులపెంపును నిలింపనికరంబు వర్ణింప నందు మహార్ణవంబునం
దిరుగుమందరనగంబుచందంబున నిజస్యందనం బొప్ప నప్పటప్పటి కెక్కుడొదవు
మదంబునం ద్రిగర్తాదు లగునమ్మార్తురు పైపయిం గ్రమ్మికురియు నస్త్రశస్త్రంబులు
విదళితచ్ఛిన్నచూర్ణితంబులు సేయుచుఁ దదీయగాత్రంబులుం గరటిఘోటక
తనువులుం దునియ లయ్యును నుగ్గులయ్యును బఱియ లయ్యును గుదులయ్యు
ను ధరం దొరఁగఁ దామరబావిం గేలి సల్పుసామజంబుచాడ్పున విహరించి
యవి హతధృతివ్రతహితు లగునహితుల నత్యుత్తమలోకంబులకుం బుచ్చినం
గొంచెపుమూఁక విచ్చినం బెద్ద వెనుకొనక యరదంబు మరల్చి నచ్చునెడ
నచ్యుతుం డర్జును నుద్దేశించి భవద్విక్రమవిహారస్థలంబు సూచితే యని పలికి
వివిధాయుధఖండంబులను వేదండాశ్వరథపదాతిశకలంబులను భూషణాతపత్ర
కేతుచామరాంశంబులను జక్షుశ్చమత్కారణపరిణతం బగురణస్థలంబు సూపె
నప్పుడు గొఱప్రాణంబులతో నొఱలునరతురగద్విరదంబులను గొందఱు దమ
వారిం గానక [2]కన్నీళ్లు నించుచు నాలింగనరోదనప్రముఖంబు లైనకరుణాభాష
ణంబు లగునవస్థావిశేషంబులం బొందువారలం గృపాళు రై యాలోకించుచు
నయ్యిరువురుఁ దమమోహారంబున నెసంగుకలకలంబు విని యుదీర్ణగమనంబు

1 దీవ్రరయమునన్, 2 సిల్లిచ్చుచు.

నం జనుదెంచుచుండి రట మున్న కౌరవ్యులమొనయును గర్ణునిమొగ్గరం
బును రెండుముఖంబులం బెనంగుచుండి కయ్యంపు[1]టుచితత్వంబునం గలసె
నట్టియెడ రారాజు పురికొల్ప రాధేయునకుం బ్రాపయి పుళిందబాహ్లీకకేక
కాంధ్రభోజానీకంబు గవిసినం గౌంతేయబలంబునకు భరం బగుటయు. 317

మలయధ్వజుం డను పాండ్యమహారాజు అశ్వత్థామచేతం జచ్చుట

సీ. పాండ్యుం డా సేనలపై బెట్టిదంబుగ నడరి బాహాబల మక్కజముగం
[2]బేరిచి పీనుంగుపెంటగాం జతురంగముల రూపుమాపె నయ్యలఘుభుజుండు
ద్రోణభీష్ములు దనతోం బాటి యనుపలుకున కోర్వం డచ్యుతార్జునులు దనకు
నెక్కుడు నా విన్న నేచగించుచు నుండు నవ్వీరుం డక్షమెయి నాక్రమింపం

ఆ. గని కడంగి యెదురు చని గురుతనయుండు
నగుచుం బగఱ నీవు మృగకులంబు
గలంచుహరియుంబోలెం గలంచెదు నాదిక్కు
మొగము సేసి యనికి మొనయు మనియె. 318

చ. అన విని మేను వొంగ మలయధ్వజుం డుగ్రపునారసంబుం ద
త్తనువునం గ్రుచ్చి మార్విని నదంబు నభంబునం బర్వ నంపవె
ల్లి నిగుడం జేయం దొమ్మిదిశిలీముఖముల్ వెస నమ్మహీశుపై
ననిమిషవర్ణనీయగతి నగ్గురునందనుం డేసె నేసినన్.

వ. అత్తొమ్మిదింటిలోన. 320

క. ప్రతిశరములు పాండ్యమహీ, పతియును [3]బరంగింప నైదు భగ్నము లయ్యెం
గతి సెడక నిగిడి రథ్య, ప్రతతి ధరం గూల్చె నాల్గుబాణము లధిపా. 321

తే. మఱియు గురుపుత్త్రుం డేయ నమ్మలయకేతుం
డాశరంబులుం దద్ధనుర్జ్యాలతయును
దునిమెం దునిమిన నతిరయంబున నతండు
నారి సధించి యమ్ముల నభముం గప్పె. 322

వ. అప్పాండ్యమహీపతి పరివారసామర్థ్యంబున రథ్యవంతుం డయి వాయవ్యా
స్త్రంబున నయ్యంపపరంపరం బ్రతిహతంబు సేసి తదీయచక్రరక్షకులం దెగ
టార్చి యార్చినం గెరలి యగ్గురునందనుం దత్సహచరుల నుఱుమాడి రత్న
మయాగురుచందనసుందరం బైనమలయగిరిప్రకారంబునం బోలుచుకేతనంబు
గూల్చి గుఱ్ఱంబుల గీ టడంగించి సూతుప్రాణంబులు గొని చాపంబు ద్రుంచి
తేరు దుమురు సేసి యతండు వాలివోని పౌరుషంబునం బ్రమోగించునస్త్ర
శస్త్రంబుల నుఱక నఱకి యగ్గ మై యున్నను గయ్యంబువలని వేడుక నతని
సమయింప నొల్లక యరవాయి గొనినయాలోనం బలితయోధం బైనసుకల్పిత

1 టుచితంబునం. 2 బేర్చినం బీనుంగు పెంట లై...రూపుమాసె. 3 నడరింప నేసు.

మాతంగంబు నెక్కి గిరిశిఖరంబు నలంకరించుకేసరియ ట్లొప్పి యాంద్రవిడే
శ్వరుండు సామజంబు నుద్దామగతిం దఱిమి భీమాభిరామం బైనతోమరంబు
వైచిన మణిగణోజ్జ్వలం బైనయాద్రావిడ శిరోభూషణంబు ధరణింబడినఁ ద్రొ
క్కంబడినభుజంగంబుపోలికం గనలి యబ్బలుమగండు తత్పార్శ్వవర్తులనార్వుర
రథికవరులఁ దద్వేదండంబుతుండంబును జరణచతుష్టయంబును నష్మేది నీపతి
పాదంబులుఁ గరంబులు శిరంబులు నతితీవ్రభల్లంబులం దునుమాడిన నద్దిక్కు
మూఁకలు విచ్చెం గురుభూవరుం డమ్మహీసురవరుం జేరం జని యగ్గించెనప్పుడు.

క. నిలు నిలు మని తమమూఁకల, నిలిపి వృకోదరుఁడు గవిసె నీబలములపైఁ
దలకొని ధృష్టద్యుమ్నా, దులు స రంభోద్భటముగఁ దోడ్పడి రధిపా. 324

క. [1]వారలపడి కోర్వక యక్కౌరవసైన్యంబు దెరలఁ గర్ణుఁడు దర్ప
స్ఫారత నడల్చి నిల్చి యుదారగతిఁ వైరిరథికతతి మార్కొనియెన్. 325

వ. అతనికి బాసట యై యడరి యశ్వత్థామ చేతం బలువురు పాంచాలురు వాలిసిరి
కృష్ణుండు గ్రీడికిం బాండ్యమహీపతి సమయుట సూపి సమీరనందనకర్ణాదు
లగునిరువాఁగురథికులపరాక్రమంబును వేలువేల నిరూపించి చూపిన నతండు
ను రథంబు మనసేనలోనికిం బోవ నిమ్మనిన నతం డట్ల చేయ నుబ్బినపాండవానీ
కంబునకును రాధేయగురుపుత్త్రులరభసంబునం బెర్చినమనమొనకును సంకుల
సమరం బయ్యె నం దాకర్ణునకు ధృష్టద్యుమ్నునకుం బరస్పరశరకర్తనంబును
నితరేతరచ్ఛత్త్రకేతుఖండనంబును నన్యోన్యవర్మవిదారణంబును మిథశ్శరీర[2]పాత
నంబును నగుసంగ్రామంబు సెల్లె నట్టియెడ. నాసూతనందనునకుం దలకడచి
గురునందనుండు ద్రుపదనందనుం గవిసి బ్రహ్మఘ్న నిలు నిలు మేను గలుగ
నెట్లు బ్రదికెద వని పలికి వెండియు. 326

క. మాతండ్రి యెడం జేసిన, పాతకము గతంబు గాఁగ బాంచాలనికృ
ష్టా తునిమెద నిను నరుఁ డిట, యేతేరక యున్నఁ బాలు కీవు నిలిచినన్. 327

వ. అన విని ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కి ట్లనియె. 328

క. మీతండ్రి [3]కుటికి నతికిన, హేతియ నీకొఱకు నునిచి తిపుడ నలుకుదుర్
నీతులుపపలుకులకు నీవైై తోఁచినయుత్తరంబు నదియ దురాత్మా. 329

వ. అని యంత నిలువక. 330

తే. వినుము బ్రహ్మఘ్నుఁ డన నీకుఁ జనునె బ్రాహ్మ
ణబ్రువఘ్నుఁడ నై సమున్నతి వహించు
నన్నుఁ గిల్బిషపరుఁ డనునిన్ను జనకు
కడకుఁ బుచ్చెద వేగిరపడక నిలుము. 331

1 వారలయురవడి కోర్వక, కౌరవ. 2 శాంతనంబును. 3 కోర్కి నతికిన, హేతియ నీ
కోరకియును నిచ్చుట నలుకుదుర్; హేతిన నీకైనకోర్కి నిపుడ నలుకుదుర్.

వ. అనియె న ట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుషంబులు వలికి తలపడి వియ
త్తలంబు విశిఖశిఖాకలాపంబులం గప్పిరి రాధేయుండు యుధామన్యునుత్త
మౌజోద్రౌపదేయశైనేయులను మఱియుం జేయంగల పాండవపాంచాలయోధు
లను బొదివి ఖండనంబు సేయుచుండె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్త్రుకోదం
డంబు దుండంబులు సేసినం గుపితుం డై యొండువిల్లు గొని యవ్వీరుండు. 332

క. సూతతురంగస్యందన, కేతనచాపములు నఱకి కేలిమెయిన్ న
గ్గైతొరఁగ నేసెఁ దోడ్తోఁ, నాతతశక్తియును గదయు నతఁ డెత్తంగన్. 333

వ. అప్పాంచాలోత్తముండు వాలునుం బలకయుం గొని కవియం గడంగిన నవి
యును దుమురు సేసి పెల్లేసి పడ కున్న నశ్వత్థామ వేగిఁపడి వెఱఁ గందుచు
చేతిబాణాసనంబు విడిచి కృపాణంబు గొని భుజంగంబు దెస కడరువిహంగపతి
విధంబునఁ జనుట సూచి సవ్యసాచితో శౌరి ధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్త్రుబా
రిం బడియెం గావ వలయు ననుచు నద్దిక్కు సూపిన నతండు సత్వరుండై యవ్వీ
రుం డాద్రుపదపుత్త్రుం గవిసినకొలందిఁ గ్రూరంబు లగునారాచంబులు గుప్పిం
చుచు నొప్పించిన నమ్మహీసురవరుం డయ్యుత్సాహంబు వదలి మరలి యరదం
బున కరుగ సహదేవుండు దనతేరిపైకి నప్పార్షతుం దిగిచికొని తొలంగం గొని
పోయె నక్కుంభసంభవసంభవుండ గ్గాండీవి మార్కొని పెనంగి బెట్టిదంబుగాఁ
గనుకనిం దాఁకి యతండు నాటినసునిశితశరంబున సోలె సారథి రథం బొండు
వలనికిం దోలె నర్జునుం డట్లు నిజసేనానాథు రక్షించి ద్రోణిమదం బడంగించుట
గనుంగొని కౌంతేయసైనికులు సింహనాదంబులు సేయ నక్కడ నిస్సాణాదుల
నాదం బెసంగి నింగి నిండిన. 334

తే. సూతసుతుఁడు ధనంజయుఁ జూచి రోష
కలుషితాత్ముఁ డై తలపడఁ దలఁచె నపుడు
తత్క్షణమున సంశప్తకతతియుఁ దోఁచె
రెండుఁగని యిట్టు లనియె నాక్రీడి హరికి. 335

వ. కర్ణుండు మనల మార్కొనం గడంగెడు సంశప్తకులు గ్రమ్మఱం[1] బొదివిరి కర్ణు
చేతం దగులువడితి మేని సంశప్తకుల కోహటించినవారమగుదుము వారలదిక్కు
దేరు వోవ నిమ్ము. 336

చ. అన విని యట్ల చేసె నతఁ డర్జునుఁ డారిపుకోటి ముట్టి యే
పున నుఱుమాడు చుండెఁ గురుభూవర యప్పుడు ధర్మసూతనం
దనులు సముద్ధతిం గడఁగ దండడి క్రొత్తగ వారిసేనయున్
మన మొనయుం బెనంగె నుపమారహితం బగువిక్రమంబునన్. 337

ఉ. సంగర మేను బెక్కుదివసంబులు సూచితిఁ గాని యెప్డు నా

1 ననికిఁ బొడమిరి కర్ణు.

భంగి మునుంగ దచ్చెరువుపాటునఁ జిత్తము వారు చున్కియో
త్రుంగుచు నున్కియో [1]యెఱుఁగఁ దూలక పైపయిఁ గ్రమ్ముఁ గూలు సే
నాంగము లందు నిండెఁ గలహంబుమహోగ్రత యేమి సెప్పుదున్. 338

కర్ణుఁడు పాంచాలసైన్యంబు దైన్యంబు నొందించి విజృంభించుట

తే. అంతఁ బాంచాలవీరు నశ్వసూత, రథసమేతంబుగా నంగరాజు దర్ప
మెసఁగ నేవురఁ బదువుర నేడ్వురను మ, హాస్త్రమార్గణములఁ దునుమాడెనధిప.

క. పడపడి పాండవయోధు, ల్వాదివినఁ బెనుఁదుంగమడుపులో గజపతి యు
న్మదవృత్తిఁ గేలి సలుపు,గిది నాతఁడు [2]వోలె సురలు గీర్తన సేయన్. 340

వ. అట్టియెడ. 341

చ. ద్రుపదతనూజులుం గవలు ద్రోవదిపుత్రులు శౌరితమ్ముఁడుం
గుపితమనస్కులై బలుపుఁగోల్తలఁ దాఁకి రతం డదల్చి యు
గ్రపుకభసంబునన్ శరపరంపరలం బరఁగించె గౌరవా
ధిపుహృదయంబు మోదమునఁ దేలఁగ నందఱయంగకంబులన్. 342

వ. వారలపై నక్కురుభూనాథుం డేనుఁగుకయ్యంబునకు వెరవుగల కళింగవంగాంగ
మగధసుహ్మపౌండ్రాదిదేశంబులబలంబులం గవియించిన నవి తదీయచతురంగ
బలంబుల మట్టి మల్లాడి చిత్రవధవిహారంబు సలుప నగ్గజప్రధానసేన లగ్గలికం
జించి చెండాడుచునాదండిమగలును జేకితానప్రభద్రకులును రౌద్రరసంబునం
బెనఁచినం గనుంగొని మదంబునం బొదలి యుత్తరించి యురవడించిన. 343

శా. వంగాధీశుఁ గరీంద్రుతో [3]నడఁగ గర్వస్ఫూర్తి శైనేయుఁ డే
యం గేలీగతి మాద్రిలేఁగొడుకు పౌండ్రాధీశ్వరుం గిట్టి యా
భంగిం గూల్పఁ దదగ్రజుం డటుల దర్పం బొప్ప సుహ్మాధినా
థుం గోపంబునఁ ద్రుంప నేచెఁ గరటిస్తోమంబు లంతంతకున్. 344

క. విను మ్లేచ్ఛ నకులుఁ బొడి,వె నుదగ్రధ్వని ననేకవేదండము లం
దెనిమిదిటిఁ గూల్చె ప్రాణము, లెనిమిదియెనిమిదులఁ దమ్ముఁ దేల్తెఱ నధిపా.

క. ఆధృష్టద్యుమ్నాదులు, గ్రోధాంధత నడరి యేనుఁగుల నస్త్రహతిన్
వ్యాధూతములుగఁ జేయుచు, రాధేయుం గదియ సంగరము వేర్చె నృపా.

వ. ఆసమయంబున శోణితంబు పెల్లున ముణ్నెగసినరేణు వడంగిన నిరువాఁగు
సైనికులును దమతమయడియాలంబులతోడిగొడుగులును సిడంబులును బెద్ద
యు మెఱసి పెనంగుచుండ సంశప్తకసంచయంబు గించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు
నేసిన సవ్యసాచికి శౌరి యక్కౌరవపాండవబలంబులపోరు సూపి యప్పుడు దు
ర్యోధనుండు దనయందుఁ జేయంగలవారును దానును ధర్మనందనుం బట్టు
తలంపున బెట్టు పొదువుటయు నమృతంబున కాసపడి యడరునసురుల మరల్చు

1 యనఁగఁ. 2 దోలె. 3 నడప.

శస్త్రాగ్నులచందంబున భీమసేనుండును సాత్యకియుం బ్రతిహతులం జేయుటయు నంత నిలువక యక్కురువిభుండును గర్ణకృపాశ్వత్థామలును నుద్దామగతి నయ్యిరు పురశరజాలంబుల నమ్ముల జడియుచుం గదిసి యకౌంతేయాగ్రజుకంకటంబు ద్రుంచివైచుటయుఁ గర్ణునుత్సాహంబునం గడంగు ధార్తరాష్ట్రులసింహనాదం బులకుం దెరలక మరుత్సుతుండు మండలప్రచారుం డగుటయు నాసూతనంద నుండు మొదలగు నమ్మేటిపగలమార్గణమ్ము లమ్మనుజపతిపైఁ బరఁగుటయు నకుల సహదేవసాత్యకిధృష్టద్యుమ్న ద్రౌపదేయప్రభృతులైన పాండవేయ పాంచా లాదియోధులం గలంచి యక్కర్ణుండు కమలాకరంబునం గేలిసలుపుశుండా లంబులీల నటించుటయు నవ్వీరుం డగ్గలిక నక్కవ్వడిరాకగోరి కపికేతనం బాలో కించుటయుం గలిగిన యప్పరిపాటి యంతయు నేర్పడం జెప్పి యారాధేయు రభసం బుగ్గడించి మఱియు నిట్లనియె. 347

క. నినుఁ దలపడఁ జూచినయీ,తనియే ద్రైఱ మంట సొరఁగఁ దలఁచుమిడుతయు బ్బున కెన రైయె నాకుం దోఁ,చినయది ద్రుంచింపు మితని శితవిశిఖములన్. 348

వ. అని పలికి యతని కప్పుడు దోడ్పడ నుత్సహించుభవత్సుతు నుపలక్షించి బీభ త్సునకుం జూపి. 349

ఉ. ఇత్తఱిఁ ద్రుళ్లి సూపి నిను నేపున మార్కొని గెల్తు నఁగ్తలం
పెత్తి సుయోధనుం డదె యహీనబలంబులఁ గూర్చెఁ గర్ణుతో
మత్తగజంబులీల నెలమామిడిఁ గూల్చినభంగిఁ బాండుపు
త్రోత్తమ వీనిఁ గూల్పు మతఁ డొంటిగ రాజ్యము నీకుఁ జేకురున్. 350

వ. అనునవసరంబున. 351

మ. సమదాటోపత వాయునందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నశైనేయు లే
కమనోవృత్తిఁ గడంగి తో నడర దోర్గర్వంబు శోభిల్ల శౌ
ర్యము సొంపార నిలింపకోటి వొగడఁగా రారాజుసైన్యంబు లో
కొ్కమొగిం బెల్లగిలంగ బెట్టడరె సక్రోధాంతరంగంబుతోన్. 352

క. అడరి పటుబాణజాలం, బడరింపఁగ వారిబలము లధికరయము నె
క్కుడుమునము నొలయఁ బైకొని, బడలువడఁగఁ జేసె నీదుబలముల నధిపా.

క. వడిఁ బొదివి భీముఁ డార్చినఁ, జెడ విఱిగినసేన నేమి సెప్పుదుఁ దనదొం
దడిఁ దాన చదిసె వెనుకొను, కడిఁదిమగలచేత గాసి గాదె నరేంద్రా 354

ఉ మ్రొగ్గెడువాహనంబులును మోములు వాడఁగ వాహనంబుల
న్డిగ్గి తలంగుసైనికులు నేలకుఁ గప్పఁపుఁజొప్పు సొప్పడం
ద్రగ్గుసిడంబులుం గులముఁ దన్నుఁ దలంచి యెదిర్చి యొంటిమై
వ్రగ్గెడువాఁడు నై కురుధరావరుసైన్యము రూపు మాయఁగన్. 355

ఆ. పావనికి నిషాదపతినందనుఁడు మాఱు,కొనిన నాతఁ డతనికుంజరంబు
కరముతోఁ దదీయకరములు శిరమును, నఱకె శితశరములు నాలుగింట. 356

క. మూఁడక్షౌహిణు లిమ్మెయిఁ, బోఁడిమి సెడి పాఱెఁ బవనపుత్త్రునియెదురన్
వేఁడిమి సూపఁగ నొకఁడు, న్వాఁడిమగఁడు లేఁడ యే మనం గల దధిపా. 357

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమించినభీమసేనుబవసంబును దదీయసైనికులసంరంభంబునుం బద్మనాభుండు ఫల్గునునకుం జూపి చెప్పె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 358

క. నీచెప్పెడుమెయి సూడఁగ, నీచత వాటిల్లె మనయనీకమునకుఁ దా
రేచేటు సెడిరొ కౌరవు, లాచరిత ముపన్యసింపు మంత యుఁ దెలియన్. 359

క. అనవుడు నతఁ డిట్లను న,మ్మనుజపతికి హితులు సెప్ప మానక నీచే
సినదుర్నయమునఁ జేటొం,దెను వగవక రణము వినుము ధీరవిచారా. 360

వ. ఇట్లు భీముకడంక గని కవ్వడి దనమునుము కొంచెపుమూఁకలం దోలి మగిడి మనసేనల మర్దించుటకుం దమవారిఁ జేరం జనఁ గౌరవపతి యమ్మారుతి మార్కొని. 361

దుర్యోధనుండు భీమసేనుం దలపడి పోరుట

తే. ఎందు వచ్చెదు నిలు నిలు మేను గలుగఁ, గడిమి సెల్లునె నీకు నీక్షణము నిన్ను
నంతకునిపాలి కనిచెద ననుచు రోష, రక్తలోచనరుచుల శరములు వఱపె. 362

క. రాధేయుండు నుదీర్ణ, క్రోధుం డై గర్జతోడిగుణరవము నభో
[1]బాధం బొనర్పఁగా నిజ, యోధులఁ బురికొల్పికొని సముద్ధతిఁ గడఁగెన్. 363

వ. అట్లయ్యిరువురు నుత్సాహంబు వాటించి నిజానీకంబు నిలువరించిన నది పురికొని పోరికి నమరుటయుఁ బాండవబలంబును దిరం బయి పెనంగం దొడంగె నట్టియెడ నక్కడ నిక్కడఁ జేయం గలదొరలు దలపడి యుక్కున నక్కజం బగు సమరక్రీడ సలిపి రందు. 364

సీ. కర్ణుఁ డేపారి శిఖండిరథ్యముల సారథిఁ గేతువును గూల్చి రయము మెఱయ
విగతాయుధుఁడు బాణవిహతాంగుఁడును గాను దగ్రుఁడై తఱుమ నతండు దోలఁగఁ
బాఱె దుశ్శాసనపార్షతు లొండొరు తనువులు నొంచుచు ననిమిషులకు
నచ్చెరు వగునట్టియని సేయ వారలయనుచరు లెడసొచ్చి పెనఁగి రంగ

తే. రాజుసూడఁ దత్పుత్త్రుసారథిశిరంబు, నకులుఁ డొకభల్లమునఁ ద్రుంపఁ జకితమైక
లంగునచ్చటిమూఁకఁ జలంబు మెఱయ, నిలిపె నాసూతసూనుండు నృపవరేణ్య.

వ. అట్లు సారథిరహితుం డై నవృషసేనుండు వేఱొక్కసూతు నమర్చికొని తండ్రికిం జక్రరక్షకుం డై నిలిచె నకులుండు నొండుదెస కడరె సహదేవుం డులూకుని విరథుం జేసి పఱపె సాత్యకి సౌబలు లన్యోన్యకేతుపాతనంబును బరస్పర

---

1 వేధి యగుచు నిగుడఁగ నిజ; వీథిఁ బొలుపారఁగా నిజ.

కంటకకర్తనంబునుం జేసి రాశైనేయుండు దురంగంబులం జడిపిన నవిదంబు డిగ్గ
నుఱికి యోసరించునగ్గాంధారవిభుం గని యులూకుండు. 366

క. మును సహదేవుం డెగవం, జనినప్పుడ యొండుదేరు సవరించుకొనం
గనుట నది పేర్చి యతనిం, గొనిపోయెను సంగరమునకుం దొలఁగంగన్. 367

ఉ. అచ్చటిమూఁక నల్గడల నాతురతం జెడి పాఱ భీముచేఁ
జచ్చెఁ గురుక్షితీశ్వరునిసారథి గూలె హయాళి నుగ్గు గాఁ
జొచ్చె రథం బతండు వెఱ నొచ్చి ధరిత్రికి దాఁటి పోయి వె
న్నిచ్చిన నీదుయోధవరు లేడ్తెఱ మార్కొని రమ్మరుత్సుతున్. 368

వ. యుధామన్యుండు గృపాచార్యుధనువుదునిమిన నమ్మహాత్ముండు వేఱొక్కవిల్లెత్తి.

ఆ. కేతనంబు గూల్చి యాతపత్రము దును,మాడి సూతుఁ జంప నధికభయము
గదిరి తేరు దాన కయ్యంబునకుఁ దొలఁ,గంగఁదోలె నతఁడు కౌరవేంద్ర. 370

క. శితశరము లుత్తమౌజుఁడు, గృతవర్మునిమేన నింపఁ గినుక గదిరి మూ
ర్ఛితుఁడుగఁ జేసె నతఁడు వెస, నతనిం దత్సూతుఁ డెగచె నరదముఁ దొలఁగన్.

—అశ్వత్థామ యర్జునుం దలపడి మహాహవంబు సేయుట—

చ. గురుతనయుం డనేకరథికుల్ దనపార్శ్వములం దుదగ్రులై
దురముకడంకమైఁ దఱుమ దోర్బలశౌర్యము లుల్లసిల్ల ని
ష్ఠురశరవృష్టి ముంచె మధుసూదను మధ్యమపాండవుల్ వియ
చ్చరులు ప్రశంస సేయఁగ నిజధ్వజినీనయనోత్సవంబుగన్. 372

క. అలిగి నరుఁ డైంద్ర మాదిగఁ, గలదివ్యాస్త్రంబు లేయఁ గా నయ్యైయు
జ్జ్వలమార్గణంబులను న,క్కలశభవసుతుండు మాన్చెఁ గౌరవముఖ్యా. 373

వ. ఇవ్విధంబున వివిధాస్త్రంబులం బోరి పోరి. 374

సీ. ఉఱక యశ్వత్థామ యుగ్రబాణంబులు విజయునిదక్షిణభుజము దూఱ
మూఁడేయ నొచ్చియుఁ బోడిమి సెడక యబ్బలియుం డదల్చెఁ దత్పార్శ్వవర్తు
లగుపెనుమూఁకల నమ్ములవెల్లిఁ బేరల్క నక్కుంభజాత్మజుండు
రథ్యచయంబు నారాయణు వాసరధ్వజము నవీరుగాత్రమును బొదివె

తే. మెఱుఁగువాలంపగముల నమ్మెయి నరుండు,ద్రౌణితోడ భరంపడి రణ మొనర్పు
చుండ నట మున్న ధర్మజుఁ డురవడించి,చిత్రసేనుని నమ్ములఁ జిక్కు వఱిచి. 375

క. తఱిమి తనమునుముసైన్యము,నుఱుమాడఁగఁ గని సుయోధనుఁడు మున్నగనే
డ్తెఱ నీయోధులు మార్కొని. యఱిముఱి నొప్పించి పట్ట నమరి పొదివినన్.

ఉ. పావనిఁ మున్నుగాఁ గవలుఁ బార్షతుఁడున్ వెస వారిఁ దాఁకినం
జేవ దలిర్ప నచ్చటికిఁ జెచ్చెరఁ గర్ణుఁడువచ్చి తీవ్రబా
ణావృతమూర్తిఁ జేసె మనుజాధిప యారథికావలిన్ ధను

ర్జ్యావితతస్వనంబున [1]వియద్వివరంబు ప్రపూరితంబుగన్. 377

క. అట్టియెడ [2]మాద్రిపిదపటి, పట్టి కురునృపాలు రెండు పదు లమ్ములు దా
బెట్టుగ నేసిన వేదన, ముట్టుడుఁ జేడ్పడియె నతఁడు మొనయును దలఁకెన్.

మ. కని రాధేయుఁడు దివ్యబాణనిహతిం గౌంతేయసైన్యంబు నె
ల్లను నొప్పించిన బీఱువోయె నది యుల్లాసోగ్రుఁడై ధర్మనం
దను నమ్మేటిమగండు గిట్టుటయు నాతం డల్గి పెల్లేసినన్
విను మందస్మితసుందరుం డగుచు నవ్వీరుండు ధీరోద్ధతిన్. 379

వ. అనేకచండకాండంబు [3]లంగంబునం గీలించి. 380

ఆ. వలుఁదనారసంబు వక్షంబుఁ దూఱంగ, నేయుటయును బాండవేయుఁ డార్తిఁ
గూరి నిలువ లేక కూర్చుండఁబడి సూతు, నరద మొగవు తొలఁగ ననియె నధిప.

వ. అనుటయు వాఁ డట్ల చేయం గౌరవులు గడంగి పోనీక పొదువుం డనునెలుం
గులతో నక్కౌంతేయాగ్రజు వెన్నాడి కవిసినం గేకయపాంచాలబలంబు లడ్డ
పడి పెనంగె భీమసేనుండు సుయోధను నిలు నిలు మని యదల్చి యమ్ములం
గప్పె నప్పుడు రాధేయుండు రభసంబున 382

క. పాంచాలురఁ గేకయుల నుదంచితగర్వమున వాలురమ్ముల వెల్లిన్
ముంచిన నోటఱి యరికరి, పంచాననమూర్తి భీముపజ్జ కొదిఁగినన్. 383

వ. ఆకర్ణుండు నిజరథంబు మెఱయ ధర్మనందను వెనుకొనియె నతండు విశిఖవేదనం
జేడ్పడినచిత్తంబుతో శిబిరంబున కల్ల నల్లన పోవు చుండియుఁ నన్ను నాసూత
నందనుండు మూఁడుదూపుల నేసిన మరలి యమ్మేటిముగని మేనం బలుమార్గణం
బులు సొనిపి తత్సారథి సాయకత్రయంబునను హయంబుల శరచతుష్టయంబు
నను స్రుక్కించె నట్టియెడ. 384

క. ఇరుదెసల నున్నకవ లన్నరపతిదురవస్థ సూచి నారాచపరం
పరలు వరఁగించుచును జెచ్చెరఁ గర్ణునిఁ దాఁకి రతఁడు చిఱున వ్వొలయన్. 385

తే. వార లిరువుర నుగ్రంపునారసములఁ
గప్పి దంతవర్ణములును గాలవాల
సుందరంబులు నగుధర్మనందనునితు
రంగమంబులఁ బడ నేసి రయము మెఱయ. 386

క. అతనిశిరస్త్రాణంబును, శితవిశిఖనిపాతితంబు నేసి యుదారో
ద్ధతి నకులుకార్ముకము హయ,తతియుం దునుమాడుటయు [4]నతండును నతఁడున్.

క. సహదేవునితే రెక్కిన, నహితాంతకుఁ డైనకర్ణుఁ డమ్ముప్వర సం
పిహితశరీరులఁ జేసెను, బహువిధబాణములఁ జలము బలమును మెఱయన్.

చ. కనుఁగొని శల్యుఁ డి ట్లనియెఁ గర్ణునితో నిది యేల ధర్మనం

---

1 వియత్తలమెల్లఁ బ్రపూ. 2 మాద్రిపదపటి. 3 లాఁడలం గీలించి. 4 నతఁడు సాఁతండున్.

దనుపయి నాగ్రహించెదు హితం బగుకార్యమె యిమ్మహీశు నీ
వనిఁ దెగటార్చిన ట్లయిన నర్జునుఁ డుత్కటశోకరోషముల్
వెనఁగొన నిన్నుఁ గౌరవులఁ బీనుఁగుపెంటలు సేయకుండునే. 389

తే. ఇతఁడు దెగటాఱెనేనియు నేమిఫలముఁ, గలదు నరుఁ బొలియించుటయ లఘుశౌర్య
మది కురుక్షితిపాలున కఖిలరాజ్య, సిద్ధియును జేయు నింక నాబుద్ధి వినుము 390

వ. అదియునుం గాక. 391

క. వాఁడె కురుక్షితిపాలుఁడు, పోఁడిమి సెడి భీముచేతఁ బొదువఁబడియె న
వ్వాఁడిమగని కడ్డము నీ, వేఁడిమి దక్కంగఁ గలదె వే తొలఁక దఁయన్. 392

క. పవనసుతుచేత నాభూ, ధవుఁ డీల్గినయేని నీవు ధర్మతనయునిం
గవలక సమయించుట దల్ఁప వృథాస్ఫురణంబు గాదె పరబలభేదీ. 393

క. అనవిని యట్టెత్తి భవ, త్తనయుని దెసఁ జూచి వాయుతనయునిచే నా
తనిపొదువఁబడుట యేర్పడఁ, గని రాధాతనయుఁ డతనిఁ గావఁగఁ జనియెన్.

క. చనుటయు నజాతశత్రుఁడు, దనశిబిరంబునకుఁ బిన్నతమ్ములయరదం
బున నతని నతనిపన్నను, గొనిచనియెను సత్వరముగఁ గురుకులముఖ్యా. 395

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మనందనుపలాయనం బెఱింగించె
ననుటయు. 396

ఆ. మొదలిరాజు నభయముగ నిట్లు సమరంబు, దొలఁగి చనియె నట్టె పెఱబలంబు
దొరలు నిలిచి పోరు టరిది యనంతర, వర్తనంబు విప్రవర్య చెపుమ. 397

వ. అని యడుగుటయు. 398

చ. అనిమిషవంద్యమాన ఘనపాదరజఃసుధాయమాన స
త్త్వనలినగంధరూప విబుధద్విషదంతకరప్రతాప సం
జనితనిరస్తకామ మునిసంఘమహార్ణవపూర్ణసోమ వే
దనికరసంవిధేయనిజతత్త్వ పరిష్క్రియ నిత్యనిష్క్రియా. 399

క. ప్రమితివిదూరా రాసుమన, స్సమితిసమారాధనప్రసన్నాకారా
గమనాగమననిరసనా, శమనదమనసాధ్యపరమసారోల్లసనా. 400

మాలిని. ద్విజపతివృషభాంకోదీర్ణకారుణ్యపూర్ణా
భజననిరతచేతఃప్రౌఢ నిర్భేదరూఢా
గజదురితసముత్థోఃఘ్న హృత్పద్మనిఘ్నా
యజనవిధిఫలత్వవ్యాప్త నిత్యప్రదీప్తా. 401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణపర్వంబునందు ద్వితీ
యాశ్వాసము.

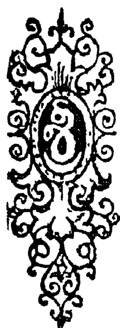

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, తృతీయాశ్వాసము

శ్రీమచ్చరణాంబుజయుగ
ళీమధుమూర్తిప్రభా[1]విలీనవిమలచే
తోమత్తభృంగభక్తజ
నామృతసరసీస్వరూప హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు గౌంతేయాగ్రజు విడిచి దుర్యోధనసంరక్షణంబునకుం జనుట విని ధృతరాష్ట్రుండు దన మనంబున. 2

క. అనిలజునకుఁ జాలఁడె నా, తనయుఁడు మోసంబుగాక ధర్మజుఁ డట్ల
బ్బినఁ బోనిచ్చుట రాధా, తనయునకుఁ బుద్ధి[2]యగునె తప్పెం దప్పెన్. 3

వ. అని వగచి యుధిష్ఠిరుండు సనినపిదప నెత్తెఱంగున సంగరంబు సెల్లె నని యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు సని యాధర్మతనయుండు రథావతరణంబు సేసి మందిరంబు ప్రవేశించి సెజ్జ నొడలు సేర్చి నాటియున్న యమ్ములు వెలికిం దిగిచికొని హృదయంబున నమ్మెయి నున్న పరిభవంబు పీడ యొనర్ప విషాదవివర్ణుం డగుచుఁ గవలం గనుంగొని మీరు సమీరనందనుకడకుం జనుం డని చెప్పె నట మున్న నకులుం డొక్కయరదం బాయితంబు సేసికొని యుండుట నయ్యిరువురుఁ ద్వరితగతిం జని యంబుదంబుచందంబున గర్జిల్లుచుఁ గౌరవులతోడం గయ్యంబు సేయుచున్న భీమసేనుఁ [3]జేరం జని యవష్టంభవిజృంభణంబునం బొలిచి రంత నప్పాండవాగ్రజు లెఱంగేమియు నెఱుంగక నరుండు ద్రోణితోడ భరంపడి రణం బొనర్చుచుండె. 4

క. నెఱి దగఁ దేజితమై గమి, మెఱుఁగు లడరునారసమున మిక్కిలివడి నే

---

1 ఖిలీన. 2 యఱునె. 3 నేనం జొచ్చి.

త్తెఱ మెఱయ సురముఁ నొంచిన, నుఱ కవ్విప్రుఁడు వైచె నుగ్రంపుగదన్. 5
వ. వైచిన నవ్వీరుండు. 6
చ. అది దునుమాడి మేనఁ బదియమ్ములు గ్రమ్మఱఁ గ్రుచ్చి సూతు బె
ట్టిద మగుకోలఁ గూల్చినఁ గడిందిమగంటిమి దాన రథ్యసం
పదయును నాలుకోల్చికొని పార్థునిఁ గృష్ణుని నొంచె విస్మయం
బొదవఁగ దేవకోటికి నృపోత్తమ యగ్గురుపుత్త్రుఁ డుగ్రుఁడై. 7
వ. అట్లద్భుతవిక్రమంబున నశ్వత్థామ విజృంభించిన సహింపక. 8
చ. హయములు పగ్గముల్ వెడఁదయమ్ముల నుగ్గుగఁ గ్రీడి యేయుడున్
రయమున నీడ్చెఁ దే రటు దురంబునకుం దొలఁగంగ నెంతయున్
భరమున నీమొనల్ గలఁగి పాఱె నరేశ్వర వారిసైన్యసం
చయ మెగవన్ మహీతలము సంభృతకంపము గాఁగ నల్లడన్. 9
ఉ. పాఱినఁ జూచి కౌరవనృపాలుఁడు సూతతనూజుతోడ నీ
కాఱియ మద్బలంబునకుఁ గాఁ దగునే వివిధాస్త్రసంపదన్
మీఱిన నీవె సూడఁగ నమేయపరాక్రమ నీకుఁ బాండవు
[1]ల్మాఱె తలంప నీదగుబలంబును జేవయుఁ జూపు మిత్తఱిన్. 10
వ. అనిన విని యబ్బలుమగండు మదోద్రేకంబున మద్రపతి నాలోకించి యిట్లనియె.
చ. కనుఁగొను మిప్పు డేను మురఘస్మరుఁ బార్థుని భీమసేనునిం
దునిమెద నస్త్రసంపదయు దోర్విభవంబును శౌర్యసారము
న్జనులకు నెల్లఁ దెల్లముగ నా దగుపూనిక పార మెద్ద మే
దినిఁ గురునాథుఁ డొక్కఁడె యతిస్థిరసౌఖ్యత నేలునట్లుగన్. 12
వ. రథరథ్యగతులు నెఱయ మెఱయ వలయుం జుమ్మీ యని పలికి విజయంబు వీ
క్షించి గుణంబు సారించి గాండీవంబు నీ కెదురే యని యగ్గించి యప్పుడు పై
పయి నురవడించుపరసైనికులం జేయెత్తి యదల్చి భార్గవాస్త్రంబు ప్రయోగిం
చిన నమ్మహనీయసాధనంబు. 13
శా. ఘోరానేకశరాకృతిం బరఁగి సంక్షోభంబు గావించుచుం
దేరుల్ [2]ద్రుంగఁగ వారణంబులు ధరం ద్రెళ్లంగ నశ్వాలి ను
గ్గై రక్తంబునఁ దేలఁగా భటచయం బత్యంతచూర్ణీకృతా
కారత్వంబు భజింపఁ గేళి సలిపెం గౌంతేయసైన్యంబునన్. 14
వ. ఇప్పరుసున భార్గవాస్త్రబాధితం బై యప్పాండవబలంబు వెఱచఱచి మరల
పఱచిన మనమూఁకలు వెన్నడిం దఱుమ నాసూతనందనుం డగ్లేచి యార్చి
[3]యంటం దాఁకి విశిఖశిఖలు నిగిడించుచుఁ బోఁగ లేనిమంట పగిదిఁ బ్రదీప్తుం
డయినఁ దదుత్సాహంబున కోటువడి యాసైన్యంబును జనంబులు హాహాకా
రంబు లెసఁగ దీనదశం బొంది ముకుందపురందరనందనులం జేర్కొని యా

1 మాఱు మసంగ ని. 2 మ్రగ్గఁగ. 3 యదరంటం దాఁక.

క్రందించి రట్టియెడ. 15

ఉ. గాండివి శౌరి కిట్టు లనుఁ గర్ణునిఁ జూచితె యేకవిక్రమో
ద్దండతఁ దెంపు సేసి పటుదర్పము సూపుచుఁ దేఱి చూడ రా
కుండెడునట్లుగా నలుక నుగ్రత నుండెడు నిప్డు నేర్పుమై
నుండక యీసునం దొడరి యోటమి దెచ్చికొనంగ నేటికిన్. 16

క. వచ్చిన మఱి గెల్వ గొనక, వచ్చునె తనయొడలు గలుగ వైరుల గెలువన్
వచ్చుం దఱి వచ్చిన నది, మెచ్చుజయార్థులకు [1]మరుదమిత్రధ్వంసీ. 17

తే. పట్టపగలింటిసూర్యునిపగిదిఁ గర్ణుఁ, డుగ్రమూర్తియై వెలుఁగుచు నున్నవాఁడు
మనరథం బిప్డు మాధవ మరల నిమ్ము, బ్రదికియుండిన శుభములు వడయవచ్చు.

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు వడముడిదిక్కు విలోకించునెడ నతండు కర్ణునకు మార్కొని పరాక్రమించి పాండవసైన్యంబు నిలువరించి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిద్రౌపదేయాదిరథికు లారథికునిం దలపడఁ దానును గౌరవులపయిం గడంగె న ట్లమ్మేటిమగనియాటోపం బప్పటికి వైరినివారణంబునకుఁ జాలి యునికి యనుసంధించి రాధేయుం డొరులతో డయ్యం బోరుటయుఁ బార్థుండు డప్పి దీర్చుకొనుటయు మేల కాక యని యూహించి యమ్మురారి చేరక్కురుసేనాధిపతి సంగ్రామంబు సేయుచక్కటి కెడ గలుగం గొని చని యన్నరుని తో మన మశ్వత్థామతోడిపెనంకువం జిక్కినసమయంబున ధర్మనందనుండు సూతనందనున కగ్గమై యుండె నాతం డతనియమ్ముల నొచ్చెనో యని తలంచెద నయ్యవనీశునవస్థ యెఱింగి మఱి నీ వయ్యంగరాజు సమయింపం గలవాఁడ వనుటయు. 19

ఆ. అన్న నొచ్చె నన్నయమ్మాట చిత్తంబు, గలఁప నిజబలంబుఁ గలయఁ జూచి
యన్నరేంద్రుఁ గాన కనిలనందనుకడ, కేఁగి యడిగె నతఁడు నిట్టు లనియె. 20

ఉ. కౌరవకోటి నేఁ బొదివి క్రందుగఁ గయ్యము సేయఁ గర్ణుఁ డా
భూరమణున్ వడిం గదిసి భూరిశరంబులు మేన నింప నొ
వ్వారుటయుం దొలంగె నతఁ డాహవరంగమునందు లేఁడు నీ
వారయు మింత కె ట్లగునొ యచ్యుతుఁ డుండగ నట్టులే లగున్. 21

వ. అనిన వివ్వచ్చుండు వృకోదరున కి ట్లనియె. 22

క. క్రూరము లగుసూతసుతుని, నారాచము లొడలఁ బెక్కు నాటినఁ జేత
స్సారము సెడి శిబిరమునకు, నారా జేఁగెనొకొ యకట యటుగా నోపున్. 23

క. ద్రోణాచార్యునియుగ్రపు, బాణంబుల కోర్చి యతఁడు వడునంతకు న
క్షీణధృతి నసమసమర,క్షోణి నిలిచి కర్ణుచేతఁ [2]గోల్పోయెఁ గదే. 24

వ. అని పలికి యనిలనందను నాలోకించి యన్నరుం డానృపాలు తెఱం గెఱుంగు

---

1 నం ద్రుమమిత్రధ్వంసి. 2 గోల్పడియెఁగదే.

టకు నీ వరుగు మేము సేనమొగంబున నిలిచెద ననిన విని యవ్వీరుం డవ్వి
ధంపునడవడి నీకుఁ జనుం గాని జనంబులు నన్నయినం బోరి కోహటించి
పోయె నని యాడుదు రని చెప్పిన నప్పార్థుండు. 25

ఆ. సరభసముగ నన్ను సంశప్తకులు వీరె, తోడరయ చున్నవారు దొలఁగి నాకు
నరుగ నెట్లు వచ్చు నని చూపె నతనికి, నపుడు గడఁగి వచ్చు నబ్బలముల. 26

కం. చూపుటయు నగ్గలం బగు, నేపునఁ గిమ్మీరవైరి యేన కలఁచెదన్
రూపు సెడఁగ నిమ్మొనలను, భూపతి నరయంగ నీవ పొమ్మనియె నృపా. 27

కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుసేమం బరయ నతనిశిబిరంబునకుఁ బోవుట

వ. అనిన నట్ల కాక యని యర్జునుం డచ్యుతు నాలోకించి యామహీపాలుం
గనునంతకు నామనంబు గలంగెడు రథంబు రయంబునం బోవ నిమ్మని పలుకు
టయు నతండు భీముం జూచి యేము మీయన్న సేమం బరయుట వలయు
పని గావునం జనియెదము నీవు కురుసైన్యంబుల జయించుట యరుదె గెలుపు
గొను మని యగ్గించు తెఱంగున దీవన లిచ్చి తురంగమంబులం ద్వరితగతి
నడపె నివ్విధంబున మాధవధనంజయులు సమరంబునకు సమీరనందనుం
జాలించి శిబిరంబున కరిగి ధర్మనందనుమందిరంబు ప్రవేశించి యేకతంబ
శయ్యాతలంబున నున్నయన్నరపతిం గని యాతండు కుశలి యయి యునికికి
ముదంబు నొందుచుం దదీయచరణంబులకుఁ బ్రణతులయి రాధరణీనాథుండు
వారలు రాధేయు వధించి వచ్చిరకాఁ దలంచి డెందం బలర మందస్మితంబుతో
నభినందించి వారలవదనంబులు వీక్షించి యి ట్లనియె. 28

మ. సుర లైనం జల మెత్తి కర్ణుని రణక్షోణిన్ జయింపంగ నే
ర్తు రె యవ్వీరుఁడు జామదగ్న్యకలితాస్త్రుం డిద్ధతేజంబునన్
దొర సప్తార్చికి లావునం బవనుతోఁ దుల్యుం[1]డు కల్యుండు సం
గరసంక్రీడలయందుఁ జేర్కొనఁ దగున్ గాంభీర్యధైర్యంబులన్. 29

తే. అట్టిబల్లిదు ననిఁ దెగటార్చి మీర, లేమియును గాక వచ్చితి రింతసంత
సంబు దొరకొనునే [2]నామనంబుచింత, వంత యెల్లను జెడ నరవర్యులార. 30

చ. అతనికి నాకునుం గలిగె నాహవ మింతకు ముంద రందుఁ బా
ర్షతుఁడును సత్యకాత్మజుఁడు శాంతనవాంతకరుండు ద్రౌపదీ
సుతులును జూడఁగా నతఁడు సూతహయధ్వజపాతనంబు సే
సి తనువు దీవ్రకాండములఁ జెండఁగ నే వెగ డందితిం గడున్. 31

వ. అప్పుడు దుర్యోధనప్రభృతిధార్తరాష్ట్రులకు భీమసేనుప్రభావంబున బ్రదుక
రానియంత వుట్టిన నన్ను విడిచి యాతం డట వోవ నే నిట వచ్చితి నని చెప్పి
వెండియు గాండీవి నుద్దేశించి. 32

---

1 డు శల్యుండు. 2 మానసంబుచింత.

సీ. పదుమూఁడువర్షముల్ పగలును రేలును గష్టపడఁగఁ బెట్టెఁ గడఁతు నొక్క
యనుచింతఁ జేసి యాహారనిద్రలు లేక పరితాప మందితిఁ బహువ్రఁజేయ
విప్రులు పట్ట రా వెఱ నొచ్చి యొకఁడెడు గవచంబు చాఁడ్చునఁ గర్ణభీతి
నుల్లల నుడుకుచు నుండుదుఁ [1]గర్ణుఁడు విడువక మోమున వ్రేలు నాకు
తే. సురనదీసుతు చేతను గురుని చేతఁ, బడని పరిభవమున వాఁడు పఱిచె నన్ను
నంతయును నీఁగఁ గాంచి నీయట్టి యనుజు,వలనఁ దేజంబు వడసితి నలఘుచరిత.
చ. వెరవును లావు దివ్యశరవీర్యము శౌర్యముఁ గల్గుకర్ణు నె
ప్పరుసునఁ జంపి తీ వతని బంధులు మిత్త్రులుఁ బుత్త్రులుం సము
ద్ధురబలు లాజికేలినిరతుల్ ధృతరాష్ట్రనిపుత్త్రు లెల్లఁ ద
త్పరిజను లెట్టు లట్టు లనిఁ బ్రాణము లిత్తురు వాని కడ్డ మై. 34
చ. అరు దిది నీవు నొవ్వక మహాబలుఁ గర్ణు వధించి తాతఁ డ
క్కురుపతి సంతసింప నరుఁ గూల్చెద సంగరభూమి నేన యొ
క్కరుఁడును వీఁకఁ దాఁకి యనుగర్వపుమాట సనంగ నీక నేఁ
టిరణములోన నిట్లు ప్రకటించె భవద్భుజవీర్యశౌర్యముల్. 35
చ. పలికిన నేమి బీరములు వల్కుట నేరక నీతి యాసభం
బలుకునె యట్లు జూదపునెపంబున ద్రౌపది నింతకాల మ
ప్పలుకు లలంచు చుండె మదిఁ బాయవు గెఱినయమ్ము లట్ల దో
ర్బలదృఢలీల నిప్పు డవి వాపితి తీర్చి తలంత యంతయున్. 36
క. అతిగర్వ[2]సమున్నత మగు, నతనిశిరము వానివార లందఱు బాష్పో
ద్గతితోఁ జూడఁగ సమర, క్షితి డొల్లెనె విజయ నీదుశితభల్లమునన్. 37
క. ఈరసమునఁ గదిసి శరా,సారము పైఁ గురియ నీవు సక్రోధుఁడ వై
పేరురమున వెస నాటిన, తోరం బగునారసమునఁ ద్రుళ్లి కెడసెనే. 38
వ. అనిన ధర్మనందనునకుఁ బురందరనందనుం డి ట్లను నేను సంశప్తకులతోడఁ బెనంగు చుండ ననేకరథసమూహసమేతుం డయి యశ్వత్థామ వచ్చి నన్నుం బొదివిన. 39
క. ఏనూఱురథంబులు వెసఁ, బీనుఁగుపెంటలుగఁ జేసి పేర్చినఁ గుపితుం
డై నిప్పు లురులుకన్నుల,తో నక్కోదండగురుసుతుఁడు నామీఁదన్. 40
క. ఉఱక యడరి మెఱసిన యే,డ్తెఱ నెఱయఁగ గుడుసువడి యతిస్ఫురితరుచిన్
మెఱసి ధను వనలవలయము, తెఱఁగున జతుర్గతిప్రతిహతిం జేసెన్. 41
క. స్వాతిగతుం డగుశుక్రుం, డే తెఱఁగునఁ బరఁగఁ జేయు నెపకపువర్షం
బా తెఱఁగున సాయకవ,ర్షాతిశయం బావహించె నతఁడు నరేంద్రా. 42
క. తనయరదం బెద్దెసఁ జూ,చిన మొగమున వ్రేల దీప్తశితవిశిఖములన్

1 దన్మూర్తి. 2 సమున్నతుఁ డగు.

నను గృష్ణుం గప్పిన నే, ననఘా కెల నరయఁజాల నైతి వెగడునన్. 43

క. పదపడి యొకభంగి నతని, మద మడఁచినఁ దొలఁగఁ బాతె మానముదూలం
దదనంతరంబ నిన్ను, న్వెదకితి నరనాథ మనయనీకముఁలోనన్. 44

క. ఆలోఁ గర్ణునిచేతం, దూలనిచతురంగములను దొరలను ధరణీ
పాల మనమొనల గానను, వ్రాలినదర్పమున మెఱయుపడము-డిఁ దక్కన్. 45

క. ఆతనిచే నీ విక్కడ, [1]కే తెంచుట వింటి నేమ మెఱుఁగుతలఁపు మై
నే తెంచితి నవ్వీరుని, చేతులలా వస్మదీయసేన నిలుపుటన్. 46

క. మనుజేంద్ర కుశలి వగుని నుఁ, గని నామన మూఱడిల్లెఁ గావున మగుడం
జనియెదఁ గొనియెద రాధా,తనయునితల సలము నెఱయ దర్పము మెఱయన్.

క. నను జూడుము వేడుకకుం, జను దెంచి భవద్బలంబు స.తస మందం
దునిమెదఁ గర్ణుని దుర్యో,ధనుకోర్కియు నీమనంబు తాపముఁ దీఱన్. 48

మ. ధనురాచార్యునిచావు సూచి తగ రాధానందనుం డాసుయో
ధనునిం దమ్ముల వారిసైన్యములనుం దాఁ గాచువాఁడై రణం
బునకుం బూనుట నింత సేయ వలదే భూపాల యే పారి మం
దును యాఱం గల దీపము ట్లతఁ పు మందుం గాక యే నార్చెదన్. 49

చ. నరవర పంపు మేను బ్రధనంబున కేఁగిన సూతసూనుఁ డు
ద్ధురత నెదిర్చెనేనిఁ దల ద్రుంపక తక్కిన విప్రుతోడ ని
ప్పురుసున నిచ్చువాఁడ నని పల్కి పదంపడి యొక తక్కుదు
ష్పురుషునిఁ జూచుచూడ్కి నను జూడుఁడు నీవును వాసుదేవుఁడున్. 50

వ భీమసేనునకు సేనాముఖంబునఁ దాన నిలుచుట భరం బయి యుండు నేను
నుం దడయుట గర్జంబు గాదు పోయెద ననిన విని యమ్మనుజపతి గర్ణుండు కుశలి
యై యుండుట యెఱింగి యతనిబాణంబుల నొచ్చినవాఁ డగుట నలుక గదిరి
యక్కిరీటితో ని ట్లనియె. 51

ధర్మరాజు గర్ణుండు బ్రదికియున్నవాఁ డని యర్జునుం గినిసి పలుకుట

క. అనిలోఁ దెరలుట దొలఁగుట, యనునివి సనుఁ గాక నొచ్చిరైనను గల నె
ల్లను వెడలఁ జనునె యే నట్లును గా కిట వచ్చుటం జులుక నైతిఁ గడున్. 52

క. విను కర్ణున కే నోడితి, నన నేటికి నీవు నోడి తనిలజమాద్రీ
తనయులు మున్నే యోడిరి, మనతోఁ గూడంగఁ గంస[2]మర్దియు నోడెన్. 53

క. కావున మన మిఁక ననికిం, బోవం బని లేదు విపినభూమికిఁ జని య
చ్చో వెఱపు దక్కి తపసుల, మై విచ్చలవిడిఁ జరింత మందఱముఁ దగన్. 54

క. కాదేని బిరుదు లాడక, సాదుల మై వినయ మొప్పఁ జని కురునాథుం
దేవి పనిచినను జేసి దయాదృష్టి నతండు సూచున ట్లుండఁ దగున్. 55

1 యే తెంచుట. 2 మర్దసుఁ డోడెన్.

వ. అని కెంజాయ రంజిల్లుకన్నుల నన్నరు నాలోకించి. 56

ఉ. నీతెఱఁ గిట్టిదేని రణనిష్ఠకుఁ బూనక కార్యవాది వై
ద్వైతవనంబునందు సముదగ్రభుజాబలదుర్జయుండు రా
ధాతనయుండు వాని ననిఁ దాఁక నశక్యము నాకు నన్న నే
నీతెరు వేల పత్తు మహి యేల నశక్తుఁడు గాంతు సేయునే. 57

తే. అని వధించెదఁ గర్ణు నే నని ప్రతిజ్ఞ, సేసి యిటు దెచ్చి న న్నిట్లు సేసి తింత
కొల్లు నేర్చితి పోఁడవుగా నెత్తి [1]నేల, వైవ నోర్చితి ననుఁ బగవారికడుమ. 58

ఉ. పంకజనాభుఁడుఁ విననఁగఁ బల్కినయప్పలు కిష్మెయిం దుదిఁ
బొం కగు టోర్చి తిట్టినినుఁ బుట్టినయప్డు నుతించెఁ బోరికిఁ
శంక గొనందు గెల్చుఁ గురుసంఘము నీతఁడు పుణ్యుఁ డన్న యా
బొంకరి దివ్యవాణియుఁ దపోధనులుఁ మము ని ట్లలంతు రే. 59

క. విను మప్పలుకులు పాటిగఁ, గొని దుర్యోధనునితోడఁ గొంటిని బగ ము
న్ను నిజంబుగ నెఱుఁగను వీఁ, డని రాధేయునకు వెఱచు నని యే నిన్నున్. 60

సీ. దేవత లిచ్చినతేరు నశ్వంబులుఁ గపికేతనంబును గలవు దైవి
కంబుచే నున్నది గాండీవ మనఁ దాటియంతవిల్లది గాక హరి రథంబు
గడపెడు నటు పరికర మిట్టి దై యుండ నెట్టు కర్ణున కోడి యిట్టు వలియఁ
బాఱు తెంచితి నీవు భండనంబునఁ గర్ణుఁ గని పాఱు దని సుయోధనుఁడు సెప్పి

తే నది నిజంబుగఁ గొనక శేలైతి నాదు, [2]బేలతనమునఁ గాదె పాంచాలమాత్స్య
పాండ్యులాదిగఁ గలిగినబంధుమిత్త్ర, జనులు దెగటాఱె రప్రయోజనముగాఁగ. 61

వ. అని పలికి కృష్ణునాననం బాలోకించి కర్ణు నిగ్రహించుట యశక్యం బయ్యె
సుయోధనాదికౌరవులు గనుంగొన వానిచేతం బరిభవింపఁబడి యేను జీవంబుతో
ననికిం గడచినకష్టంబునుం గలదే యడియట్లుండె నేనుజావుదప్పివచ్చుట వడముడి
కతంబునం గలిగె నతం డొక్కరుండును బ్రాణంబులు దాఁపక పరబలంబులు
బడలువడం బోరు చున్నవాఁడు. (2

క. అని పార్థుఁ జూచి యతఁ డి, ట్లను నేఁ డభిమన్యుఁ డొండె హైడింబుం డొం
డెను గలిగిన ని ట్లగునే, విను మును చేసినది యనుభవింపఁగ వలదే. 63

ఆ. నిన్నుఁ దృణముఁ జేసి నన్నాదురాత్ముండు, బంధుహీనుఁబోలెఁ బఱుప నెడరు
దోఁచి నప్పు డోదవి తోలఁగించువానిఁ గా, కన్య నేల బంధుఁ డంద్రు జనులు.

చ. హరి గలుగంగ నేటికి భయంబున వచ్చితి నీకు గాండివం
బెరవుగ నిచ్చి నీవు నొగ లెక్కి హరిఁ రథిఁ జేయఁ గన్న ని
ష్ఠురభుజవిక్రమోగ్రుఁ డగు సూతతనూభవుఁ దత్సహాయులం
బొరిగొనఁడే సుయోధనునిబోడిమి [3]దూలఁగ నొక్కమాత్రలోన్. 65

1 బయలవైవ చేర్చితి. 2 బేలఁదనమున. 3 మాలఁగ.

ఆ. గొంతికడుపునందుఁ గొడుకుఁ జూలై నీవు, దోఁప కుండ వైతి తోఁచినట్టి
పిండ మెడలి రైనఁ బిదప డిగంబడ, దయ్యె నింత వృద్ధ దట్టు లైన. 66

{ అర్జునుఁడు దన్ను ధర్మజుఁ డాడినపలుకులకుఁ గోపించి యతనితల నఱుక వాలు వెఱికికొనుట }

సీ. అనినఁ గృపాణంబు గొని సవ్యసాచి యవ్విభు వ్రేయఁ దలఁచిన విష్ణుఁ డెఱిఁగి
వాలు గేల నమర్చ [1]వలసినకత మేమి కౌరవు లియ్యెడ లేరు మనము
ధరణీశ్వరుని సేమ మరయంగ వచ్చితి మీతనికుశల మిట్లేర్పడంగఁ
గంటిమి సంతోషకాలంబు గా కిది క్రోధకాలమె వధ్యకోటి యిచట
ఆ. నేది గాఁగ నలిగి తీ వని పలికిన, రూక్షభంగి యగుకటాక్షదృష్టి
యానరేంద్రుమీఁద నడరంగ నర్జునుఁ, డమ్మురారి కిట్టు లనియె నధిప. 67
క. విను మొరులకు గాండివ మి, మ్మని న న్నెవ్వండు పలికె నతనిశిరము గ్ర
క్కున బగులవ్రేయుటకుఁ జేసినవాఁడఁ బ్రతిజ్ఞ నాదుచిత్తములోనన్. (8
తే. ఇట్టికష్టపుఁ గేలికై యిట్లు సేయఁ
బ్రతిన వట్టుట దగదె యిప్పలుకు నీవు
వినఁగ నితఁ డాడ నిమ్మహీవిభుఁడు ధర్మ
వంతుఁ డగుఁ గాక చంపనవలయుఁ గృష్ణ. 69
వ. చంపి పాలితప్రతిజ్ఞుండ నైననాకు నసత్యంబు రా కుండఁ బరిహరించెద దీనికి
నీ వేమి సెప్పెదవు సెప్పుము జగత్కృత్యసాకల్యవేదివి నీ చెప్పినట్ల చేయం గల
వాఁడ ననుటయు నచ్యుతుండు ఘోఘామ్మెక్కడివాఁడ వని యదల్చి వెండియు
ని ట్లనియె. 70
ఆ. నీకు వృద్ధసేవ లే కున్కి యెఱుఁగంగ, నయ్యె రిత్త యిట్టు లడిచిపడుటఁ
బట్టి ధర్మవిధివిభాగజ్ఞు లైనవా, రేల చేయఁ జొత్తు రిట్టిదాని. 71
క. చేయంగ వలయువానిం, జేయుట యిట్టివియె కొన్ని చేయ కునికి ధ
ర్మాయత్తచిత్తుఁ డై నా, నాయోగ్యస్థలము లెఱిఁగి నడవఁగ వలదే. 72
క. సత్యంబు నహింసయు నను, నత్యుత్తమధర్మయుగళ మందు నహింసకా
సత్యము గాచుట ధర్మ మ,సత్యమున నహింసఁ గావఁ జను నండ్రు బుధుల్. 73
ఆ. కర్మసూక్ష్మభంగి గానక యిమ్మెయి, సత్యరక్షణంబు సలుపుపొంటె
భ్రాంతి ధర్మపరుఁడు రా జిమ్మహాత్ముఁ జం,పఁగఁ దలఁచుట ధర్మపథముగాదు. 74
క. విను పిన్ననాఁడు నీ వీ, యనుచిత మగువ్రతము వట్టి తది గాకయు బె
ట్టనృతము సూనృతమును నీ,కనియెడు చందంబు బుధులు గయికొన రెందున్.
వ. అది యె ట్లం టేని. 76
ఆ. ప్రాణహాని వచ్చునట్టున సర్వధ,నాపహారవేళయందు నడపు
సత్య మనృత మం డ్రసత్యంబు సూనృత, మని పరిగ్రహింతు రార్యజనులు. 77

1 వలసినపనియేమి.

వ. విను పెద్దయు వినికి లేనివాఁడు కౌశికుం డనునొక్కవిప్రుం డొక్కవిశిష్టగ్రా
మంబున కనతిదూరంబున సరిత్సంగమపుణ్యక్షేత్రంబున వసియించి సత్యంబ
పలుకువాఁడ నని వ్రతంబు పట్టి సత్యవాది యనం బ్రసిద్ధుం డయి తపంబు
సేయుచుండ నొక్కనాఁడు ముచ్చులం గని వెఱచఱచి పఱతెంచినజనులు
గొంద ఱయ్యాశ్రమంబుచేరువఁ బొదలఁ దూఱి రంత వెనుతగిలివచ్చుముచ్చు
లత్తపోధనునికడ కేతెంచి యిప్పు డిట వచ్చినవార లెట వోయి రని యడిగిన
నతండు సత్యవిభాగవిధిజ్ఞుండు గామిం జేసి తన కసత్యంబు వాటిల్లు ననుశంక
నీగుల్మలతాగహనంబు సొచ్చి రని చూపి చెప్పిన నత్తెక్కలికాఁడ్రు వారలం
జంపి ధనమ్ము గొని రమ్ముని తద్వచనదోషంబున నరకప్రాప్తుం డయ్యె నను నితి
హాసంబు విందము హింసాకరం బగుసత్యంబు ధర్మంబు గాదు తొలుత వినిన
దానిన పట్టి మూఢుండు పెద్దల నడిగి తెలిసికొనక వర్తించి దుర్గతిం బొందు
నింతపట్టు విచారించి యజాతశత్రుండు వధ్యుం డవుం గాఁ డని నిశ్చయింపు
మనుటయు నర్జునుం డిట్లనియె. 78

తే. తల్లిదండ్రులమాడ్కి హితంబుసెప్పి, నన్ను ననుచితకృత్యంబునకుఁ దొలంగఁ
ద్రోచితివి లోకమున నీకు గోచరంబు, గానిధర్మ [1]నిబోధంబు గలదె కృష్ణ. 79

క. జనములు వృథాప్రతిజ్ఞుం, డని నను నిందింప కుండ నగ్రజుఁడు సుఖం
బునికియుఁ గలిగెడునట్లుగ, ననుగ్రహముఁ జేసి చేయునది పనుపు దగన్. 80

వ. అనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 81

కృష్ణుఁ డర్జునుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మజు దూఱు మని చెప్పుట

చ. అతిశితకర్ణబాణహతి నంగము నొచ్చినదాన నల్గి యి
ప్పతి నిను నొవ్వఁ బల్కు టిది ప్రాభవ మింతియె కాక నీయెడన్
మతిఁ బటుకోపముం గలదె మారుతసూనుఁడు నీవుఁ దమ్ములుం
జతురవినీతి నీతనివశంబునఁ గాదె చరింతు రెప్పుడున్. 82

క. కావునఁ బ్రభుత్వసంపద, నీవిభుఁ డాడినది యెల్ల నెగ్గుగొనక నా
చే వినుము నీదుప్రతినకు, నేవిధి సేయ నగు దాని నేర్పడ ననఘా. 83

క. నీ విట్టివాఁడ వని ధర్మజవిభునిం బలుకు మదియ నీచంపుట సం
భావించి పిదపఁ బ్రణతుఁడ, వై వినయము సేయు చిత్తమలర నతనికిన్. 84

వ. అట్లయిన నసత్యదోషంబునకు గురువధపాతకంబునకుం దొలంగి సమాహి
తుండ వగుదు తదనంతరంబ కర్ణుని సమయింపఁ జనుటకు నమ్మనుజపతి యను
మతి వడయుద మనుటయు నప్పలుకుల కభినందించి పురందరనందనుండు ధర్మ
నందను నుద్దేశించి. 85

మ. కనదస్త్రంబుల నుజ్జ్వలోద్భటగదాఘాతంబులం గాలఁ గే
లను విద్విట్చతురంగసంఘములు గూలం గేలి సల్పంగఁ జా

1 విచారంబు గలదె.

లినయాభీముఁడు వల్కుఁగాక నను దోర్లీలాసమగ్రుండ వై
యనిలో నిల్వఁగ [1]లేని నీ విటుల కీ డాడంగ నర్హుండ వే. 86

క. నన్నెఱిఁగి యెఱిఁగి యిట్లనఁ, జన్నే నీజిహ్వ పెక్కుశకలము లై పో
కున్నది యేలొకొ రణమున, నెన్నఁడు నీ వేమి సేసి తింత యనుటకున్. 87

క. నకులుఁడు సహదేవుండును, బ్రకటభుజాస్ఫురణమున నరాతిబలము నే
లకుఁ గోలకుఁ దెత్తురు నో, రికి వచ్చినయట్టు లాడి రే యిబ్భంగిన్. 88

సీ. నీవు జూదం బాడఁగా వైరబంధంబు గౌరవజాతితోఁ గలిగె మనకు
రాజ్యనాశంబు నరణ్యవాసంబును దాస్యదైన్యంబు నత్యంతదుఃఖ
ములుఁ దెచ్చికొంటి సిగ్గొలయదు నీమనంబున నించుకేనియు ననికిఁ జాల
కున్న వానికిఁ దాల్మి యొప్పగుఁ గాక ప్రల్లదములు పలికిన లాఘవంబు

తే. సెందు ము న్నేమి సేసినఁ జేసి తింక
నైన దుర్బుద్ధితనములు మాని తగిన
పౌరుషము లేము సేయఁగ నూర కుండు
మిడుమ వడువారు సైఁతురే యింతవట్టు. 89

వ. అని యగ్రజు నప్రియంబు పలికి యంతరంగంబు సంతాపంబు వొంద నిట్టూర్పు నిగిడించి యంతకము న్నొఱఁబెట్టినవాలు వెఱికినం గనుంగొని పద్మనాభుండు గ్రమ్మఱ నిది యేమి యని యడిగిన నతం డే నిన్నరనాథు నో నాడిన పలుకులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు [2]గలద్రెంచుకొనుటయకా నిశ్చయించితి ననుటయు నమ్మహాత్ముఁ డాత్మప్రశంస సేయు మది మరణం బని పెద్దలు సెప్పుదు రనుటయు నీచెప్పినట్ల చేయ కునికిం గడచినయధర్మంబును గలదె యిట్లు సేయు వాఁడన కాక యని యాధనంజయుండు ధనుర్ధరుండై ధర్మనందనున కిట్లనియె.

ఆ. హరుఁడు దక్కఁ జాపధరుఁ డొరుఁ డెన నాకు
త్రిభువనముల లేఁడు దిశలు గెలిచి
తెచ్చి నీకుఁ బ్రీతి నిచ్చితిఁ బెనుపారు
ధనము రాజసూయదక్షిణలకు. 91

వ. దీప్తప్రతాపం బగుసంశప్తకసంచయంబు నడఁగించి కించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు సేసితి గురుసేన నాచేతం గూలి యె ట్లున్నదియో యటు సూడు మని పలికి మొగంబు బిగువుడిపికొని సవినయంబుగా దండప్రణామంబుసేసి నిలిచి చేతులు మొగిడ్చి యజాతశత్రున కప్పురుహూతపుత్రుం డి ట్లనియె. 92

క. నను సుప్రసాదదృష్టిం, గనుఁగొను మే నిపుడు కొన్నికాఱు లఱచితిఁ
మనుజేంద్ర వానిఁ బెడచెవులను బెట్టుము వేఁడుగాఁ దలంపక దయతోన్. 93

తే. వినుము సత్యంబ పలికెదఁ దనువుఁ బ్రాణ
ములును నీసొమ్ముగా మదిఁ దలఁతు నేను

1 లేక నీ విట్టుల. 2 దలగ్రోసికొనుటయు.

నాదువృత్తంబు భవదధీనం బనంగ
నేల పనుప్రము నను భీముపాలి కధిప. 94

క ఓపి యతనిరణభారము, వాపెఁ గౌరవ్యసేన బడలువఱిచి సా
టోపతఁ గర్ణునిఁ దునిమెద, మాపెదఁ గురురాజుదురభిమానము బలమున్. 95

వ. ఎల్లభంగుల నేఁడు రాధం బుత్త్రరహితం జేసెదఁ గాదేని గొంతి యైన నట్టిద యగుం గ క. 96

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ డాతని కిట్లను మీకు నాకతం
బున బహుదుఃఖముల్ గలిగె భూరికులంబున కప్రియం బొన
ర్చిన యవినీతుఁ బాపపరు వేఁ)యఁ దగుం దల ద్రెవ్వ నీమనం
బునఁ గృప పుట్టి కాచినను బోయెఁ నిప్పుడ యేను గానకున్. 97

క. ననుఁ దొఱఁగి నీవు సౌఖ్యం,బున నుండుము సమరభీతు భుజబలహీనుఁ
జనపతిఁ గాఁ జేయుట యొ,ప్పునె కట్టుము పట్ట మనిలపుత్త్రునిఁ బ్రీతిన్. 98

వ. అని పలికి సెజ్జ డిగ్గి వనవాసగమనోన్ముఖుం డయినం గనుంగొని కమలనాభుం డాభూపతిచరణంబులకుం బ్రణతుం డై యి ట్లనియె. 99

సీ. నరునిప్రతిజ్ఞ భూవర మున్నె యుంగని యింతియ [1]కా దేను నితఁడు నిప్పు
డాడినమాటలు నంతరంగంబునఁ బట్టవు పేర్చుకోపమున నీకుఁ
దను నెవ్వఁ డుఱక యన్యునకు గాండీవ మిమ్మని ధిక్కరించె నాతని వధింప
బ్రతిన [2]వట్టినవాఁడు భావ్యంబు గానియప్పలు కీవు వలికితి పరమధర్మ

ఆ. మైనసత్యనిష్ఠహానిఁ బొందుట కోర్వ, కునికిఁ జూచి యేన యుల్లమునఁ ద
లంచి యట్లు పలుకఁ బంచితి గురునిఁ గీ, డాడుటయ వధించుటగుటఁ జేసి. 100

క. శరణము వేఁడెదను భవ,చ్చరణంబులు వట్టికొని నిసర్గదయాని
ర్భరబుద్ధిని గావుము మ, మ్మిరువుర నీతప్పు సైపు మెల్లవిధములన్. 101

క. సూతసుతుని మెడ నెత్తురు, భూతలమున నివురు నేఁడు భూనాయక నీ
వాతనికి నలిగినప్పుడ, చూ తెగియెం బూని [3]యేన చుమ్ము పలికెదన్. 102

క. విను సత్యం బాడెదఁ బా,ర్థునిచే నేఁ డెల్లభంగిఁ దునుమం బడు క
ర్ణుని దెసఁ జింతయు వంతయు, మనుజేశ్వర విడువు పంపు మమ్ముఁ దెలివితోన్.

— ధర్మరాజు కృష్ణునివాక్యంబులం గలంక దేఱి ప్రసన్నుఁ డగుట —

వ. అనుటయు ధర్మసూనుండు ససంభ్రమంబుగాఁ గృష్ణు నెత్తి యతండు ప్రాంజలి యై యుండ నతని కి ట్లనియె. 104

క. ఇది యట్టిద మోసంబునఁ, బదిలుఁడఁ గా కేను మున్ను పదరినకతనన్
హృదయము గలఁగిన నా కె,య్యది యును దోఁపమి వికారి నైతి మహాత్మా.

ఆ. ఇట్టి నన్ను ననునయించి బోధించితి, కరుణ పేర్మిఁ జేసి గారవమున

---

1 కాదు నిన్నితఁ డిప్పు. 2 పట్టినవాని. 3 యేను సుమ్ము.

నజ్ఞు లైనమమ్ము నాపత్పయోనిధి, మునుఁగ కుండఁ గాచి తపఘమూర్తి. 106

వ. అనియె నప్పుడు వివర్ణం బగువదనంబు వాంచి యున్నవాసవిం జూచి వాసుదేవుండు నీ విట్లు విషణ్ణుండ వగుట గర్జంబు గా దిష్మైనీపతిముఖప్రసాదం బభినందించి యనుమతి వడసి చని రాధేయవధవిహారంబున నితనికిం బ్రియం బాపాదింతు గాక యింకఁ దడయ నేల యని పల్కి వెండియు 107

ఉ. ఈతని నొవ్వఁ బల్కుటన యీదురవస్థకు వచ్చి తక్కటా
శాతమహాసి నీనృపతిఁ జంపిన నెట్లగుదో విపత్తికిం
బాతకఘోరవృత్తికిని బాసితి దైవ మనుగ్రహించుటఁగా
నీ తెలి వాప్తబంధుజననిర్మితపుణ్యవిపాక మర్జునా. 108

వ. అనిన నతండు గన్నీ రొలుక నన్నపాదంబులపై బడిన నప్పాండవాగ్రజుండును బాష్పాప్లావితముఖుం డగుచు నతనిమీఁద నొఱగె నిట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బట్టికొని యేడ్చి రచ్యుతుం డుడుప నుడిగి తత్కాలోపగతసముచిత పరిజనానీతజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసికొనిరి తదనంతరంబ ధర్మనందనుండు దమ్మునిం గౌఁగిలించుకొని మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి చిఱునవ్వుతో మనల నింత వఱచునే కర్ణుం డని పలికి మఱియును. 109

ఆ. ఎల్లఁ జూడ సిడము విల్లు నశ్వంబుల, సూతుఁ దునిమి నన్ను నాతఁ డలవు
నెఱయ గెలిచె నతని నీ విప్డ సంపక, యున్న నాకు బ్రదికి యుండఁ దగు వె.

చ. అనవుడు నమ్మహీపతికి నర్జునుఁ డిట్లను నేఁడు కర్ణు నే
ననిఁ బడవైతు నీయడుగు లాన తదీయసుహృద్గణంబుతో
విను మటు సేయ కే మగిడి వెల్వెలఁబాఱెడుమోముతోడ వ
త్తునె యిట కృష్ణసారథియుఁ దూలునె మానవిహీనవృత్తినై. 111

వ. అని గోపాలదేవు నాలోకించి నీమనంబునం గర్ణుండు దెగటాఱ వలయు నని యించుక దలంపుము దాన నే నతని వధియింతు ననిన నమ్మహాత్ముం డట్టిపనికిం జాలుదు వని యుత్సాహదీప్తుం డై పలుకుటయుఁ బార్థుండు నిజరథంబు సవిశేషకల్పితంబు సేయించి రథ్యంబుల జలపానఖాద్యఖాదనంబులం బ్రబలంబులఁ గావించి పూన్పించి యగ్రజు వీడ్కొని గమనోన్ముఖుం డగుటయు నచ్యుతుం డవ్విభు నీక్షించి నీతమ్మునిం గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబుల నిరీక్షింపుము దీవన యిచ్చి పనుపు మని చెప్పిన నన్నరవరుండు గిరీటిం దిగిచి బిగియారు కౌఁగిటం జేర్చి నీవు కృష్ణుపనుపునం దగుమాట లాడి తత్తెఱంగు నేనునుం దెలిసితి నాయెఱుంగమి నిన్నుం బలికినపలుకులకు నుమ్మలింపకుమీ యనుటయు నతండు వికసితవదనుం డగుచుఁ దత్పాదద్వయంబు ఫాలంబు సోఁకం బ్రణతుం డయిన నమ్మానవపతి యెత్తి పునఃపునరాలింగనంబు సేసి

కర్ణుని గెలువు విజయ నీకు విజయంబు శాశ్వతం బయ్యెడు మని దీవించిన నమ్మేటి మగండు నాటోపంబుగా దేవ నిన్ను నొప్పించినయప్పాపకర్ము మత్కార్ముకముక్తశిలీముఖంబులం బొలివుచ్చి యిదె వచ్చెద ననుచు నంజలిపుటంబు నిటలంబునఁ గదియించి వీడ్కొనియెఁ దదనంతరంబ దామోదరుండును నన్నరుండును నరదం బెక్కి యలరునుల్లంబులతో నరిగి శుభప్రదంబు లగునిమిత్తంబులకుం బ్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి రాధేయవధప్రకారచింతాక్రాంతుం డైనగాండీవితనువునం బ్రస్వేదకణమ్ములు గ్రమ్మినం గనుంగొని కమలనాభుం డతని కి ట్లనియె. 112

ఆ. అమరులకు నజయ్యు లగువారిఁ బెక్కండ్ర, గెలిచి తీవు నీకుఁ గలయుదాత్త
దివ్యబాణములు సుదీర్ణధనుర్వేద, కౌశలంబు బలముఁ గలదె యెందు. 113

చ. అమరనదీతనూభవుఁడు నస్త్రగురుండు భవన్మహాస్త్రది
వ్యమహిమలో నడంగిరి జయద్రథుచా వధికాద్భుతంబు మ
ర్త్యమునన కాదు లోకముల నన్నిట నీ కెదు రెవ్వ రేల చి
త్తమునఁ గలంక యూఱడుము దర్పము నెక్కొడు నంతకంతకున్. 114

క. బలమును శౌర్యముఁ దేజముఁ, గలఁడని కౌరవులు నమ్మి కర్ణుని నీతోఁ
దలపెట్టిరి నీబాణంబులఁ గూలెడు నతఁడు కీర్తివొందెడు నిన్నున్. 115

క. కురుపతి యాశలు [1]మాలఁగ, దురమున రాధాతనూజుఁ దునుమాడి జయ
స్ఫురణంబునఁ గృతకృత్యతఁ, బొరయుము నీవారు మోదమునఁ దేలంగన్. 116

వ. అని వెండియు. 117

ఉ. కౌరవసైన్య మగ్గలము గాదె కడుం భవదీయసేన క
వ్వారణకోటు లాతురగవర్గము లారథసంచయంబు లా
వీరభటావళుల్ బహుళవిక్రమకౌతుకు లైననీశరా
సారములం బడల్పడఁ గృశం బగు టిప్పుడు నీకుఁ దోఁపదే. 118

క. కురుసేనలకుం బతి యై, సరిత్సుతుఁడు పదిదినములు సమరము సేసెం
శరమహిమ నతఁడు నీచేఁ, బరిరక్షితుఁ డైనసైన్యపాలు మిగిలెనే. 119

చ అతని శిఖండిబాణముల కగ్గిర సేసితి ద్రోణునిం జమూ
పతియుఁగఁ జేసెఁ గౌరవనృపాలకుఁ డగ్గురుఁడుం భవచ్చమూ
పతి నడఁగించె నే దివసపంచక మమ్మెయిఁ బోరి తావకా
ప్రతిహతబాహురక్ష యిరువాఁగును జూడదె పాండవోత్తమా. 120

క. భీమునిరథవిహరణ ముద్దామం బగు టెల్ల నీదుదర్పంబునఁ గా
దే మాఱు లేని భవదస్త్రామేయబలంబు దెలియు నంతయు నాకున్. 121

వ. కృపాశ్వత్థామకృతవర్మకర్ణశల్యులు నీచేతం బోయెదువారు కృపాశ్వత్థామల దెసం గృప సేసితేనియుం జంపక గెలిచి విడుము చుట్టం బని యరవాయి

1 దూలఁగ.

గొనుట కర్జంబు గాదు కృతవర్మను సమయింపుము శల్యుండు మేనమామయై
నను బగవారిం గూడి పరాక్రమించుచున్నవాఁడు గావున నతని వధించుట
పాపం బని తలంపవలదు కర్ణుండు జతుగృహదాహంబును గపటద్యూతోత్సా
హంబును లోనుగాఁ గలదురోధనుదుర్నయంబులకు మూలం బట్టిగాక జూ
దంబునప్పు డాసభలోన ద్రౌపది నుద్దేశించి యప్పాపాత్ముండు. 122

క. లే రిచట మగలు నీకును, వీరలు జూదమున నోడి విడిచిరి నిన్నున్
వారిజలోచన నీపైఁ, గూరిమి గలమగని వెదకి కొను మొరు ననఁడే. 123

తే. ఏను సంధికిఁ బోయినఁ దాను ధార్తరాష్ట్రమానసములఁ బగ రాజఁ బెట్టి
నన్నుఁ బట్టింపఁ జూడఁడె యెన్నఁడైన, నాదికారణ మతఁడ మీయాపదలకు.

చ. వినుము సుభద్రపట్టి బలువిల్లును వంచన వాఁడు డాసి త్రుం
చిన మఱి కాదె యందఱును జేరి వధించుట యాపరాభవం
బనలమపోలె నున్నది యహర్నిశముం బరితాపకారియై
మనమున నస్త్రవృష్టి నది మాన్పుము బంధులు మోద మందఁగన్. 125

క. ఆసభ నాదుష్టాత్ముఁడు, సేసినదుర్నయము సూచి చిత్తమునఁ గడున్
[1]నోసినబంధులు వానిని, గాసిన గ్రద్దగమి దొలువఁ గనుఁగొన వలదే. 126

వ. వాఁడు వడినం దక్కటిరాజులుం గౌరవులు నీకు మొనకట్ట రని చెప్పె నిట్లు
సెప్పుచు సమరస్థలంబున కనతిదూరంబుగాఁ జని యత్తెత్తి చూచి కర్ణుండు
సంగరంబు సేయుసంరంభం బుగ్గడించి యగ్గాండీవికిం జూపి పుండరీకాక్షుఁడు.

క. కేతనము రథము, దురగ, వ్రాతముఁ బొడిచేసి నీశరంబులఁ గర్ణున్
వే తునిమినఁ గని శల్యుఁడు; వాతెఱ యొండంగఁ బాఱువలదె కిరీటీ. 128

వ. పూనిక నెఱపి శోకం బుజ్జగించి లోకంబు సంస్తుతింప సుఖివి గమ్మనినం బ్రము
దితహృదయుండై. 129

శా. నీతోడ్పాటున నేఁ ద్రివిష్టపముల న్గెల్వంగ నూఁకింతు నా
చేతం గర్ణుఁడు రూపు మాలి చను మెచ్చింతున్ నినుం జూడుమీ
దైతేయాంతక యంచు శేషనిభహస్తం బుద్ధతిం జాఁచి ని
ర్ధూతారాతిబలుండు పుచ్చికొనియెన్ దుర్దాంతకోదండమున్. 130

అర్జునుఁడు కృష్ణునివాక్యంబులచేఁ గర్ణునివధ కుత్సహించుట

వ. ఇట్లు గాండీవం బెత్తి యెక్కువెట్టి యన్నరుండు నేఁడు నాబాణంబులు బాణాస
నంబును నరదంబునుం జూచి సుయోధనుండు శకునియడ్డపాట్లును బలకయు
నమ్మఁడపంబును దలంపవలయుఁ దననమ్మినబం బైనకర్ణుండు నే నేయుతూపుల
తాఁకున రూపడంగినం గని యవ్వెంగలి దాను విదురుబుద్ధి వినమికి వగం
బొందవలయు ధృతరాష్ట్రుండు దనకుం గార్యదర్శనంబు లేమి యుగ్గడించి తన్ను

1 మోసిన ; మ్రోసిన.

నిందించుకొనవలయు నతండు గొడుకులదెసను వారు రాజ్యంబుదెసను విగతా
శులు గావలయు నని పలికి మఱియును. 131

ఆ. రాజరాజుఁ బాసి రాజ్యసంపద ధర్మ,తనయుఁ జేరు పెంపు దారు దెలియఁ
గాంచి సాత్యకియును గవలును భీముండు, గారవించువారు గాక నన్ను. 132

క. సురగరుడోరగవిద్యా,ధరాదిభూతములు సూతతనయుని నేఁ డేఁ
బోరి పుచ్చిన ననుఁ బొగడుచు, నరుగుం గా కునికిపట్ల కంబుజనాభా. 133

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు సేయుచుం గృష్ణార్జునులు నిజసేనఁ జేరి రంతకు మున్న
యిరువాఁగునం జేమం గలదొరలు దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నందు.

సీ. కర్ణసూనులలో నొకం డుత్తమౌజుని చేతఁ జచ్చుటయును శోకాతురుండుఁ
గ్రోధదీప్తుండు నగుచుఁ గర్ణుఁ డాతని తురగకేతనములఁ దునుమ నాతఁ
డడిదంబు నేకొని యరదంబు డిగి కృపాచార్యరథ్యంబులఁ జంపి భీష్మ
వైరి తే రెక్కె నాశారద్వతుం డట్లు విరథుఁ డయ్యును బలువిడిఁ గడంగ

ఆ. నతఁడు పాదచారి యని యాశిఖండి య,ప్పివ్వ నేయఁ డయ్యె వేగ మెయి
ద్రౌణి యతనిఁ దనరథంబుపై నిడికొని, యనికిఁ దొలఁగి చనియె మనుజనాథ.

వ. అట్టియెడ. 136

చ. అనిలసుతుండు దీవ్రవిశిఖంబులు పర్వఁగ నేచి యంబరం
బునఁ దుమ్మఁ దేజరిల్లు రవిఁ బోలెడు వేఁడిమి కోహటించి నీ
మొన దెరలంగ నారథికముఖ్యుఁడు పార్థుఁ దలంచి సారథిం
గనుఁగొని మానసంబు దలఁకంగ రణోగ్రత దక్కి యిట్లనున్. 137

క. నరుఁ డన్నవర్తనము తెఱఁ, గరయుట కై మది గలంగ నట చనినాఁ డ
న్నరపతిదుర్దశ గని దు,స్తరశోకం బడరి తానుఁ దదవస్థుఁ డగున్. 138

తే. అయ్యిరువురకు నొకటి యైన నట్టిదైన, మనము కౌరవసంఘంబు మ్రగ్గఁ జేసి
గెలుపుగొంటిమయేనియు ఫలముదాన, నేమి గలదనువగఁ జిత్త మెరియఁజొచ్చె.

భీముఁ డర్జునరాక గోరి విశోకునితో విచారించుట

క. ఐనను నిప్పటిదుఃఖము, మానింపఁగ మనకు నొండు మం దెయ్యది యీ
సేనల దొరలను గౌరవ, భూనాథుని సమయఁ జూచి పోవుట దక్కన్. 140

వ. అని పలికి యవ్విశోకునకు మనదిక్కు సిడంబులు సూపి యవి యెవ్వ రెవ్వరి
చిహ్నంబు లేర్పడం జూచికొనుము మనశరంబులకొలంది యె ట్లున్న దరయు
మనవుడు నతండు నీ వెవ్వరై రేమి నీ వలిగినఁ బడక పాఱక నిలువం జాలువాఁ
డిం దెవ్వం డస్త్రశస్త్రంబులసంపద యడుగ వలదు నేఁడు దెచ్చినవానిలోన
నాతెల్లవ్రేఁగుపడి పూని వచ్చుబండియొక్కటి యించుకయు వెలితి గాకయున్న
యది గాక యున్న నేమి భవద్బాహుదండంబునకు మూలధనం బైనగదా
దండం [1]బెల్లపనికిఁ జాలు నని చెప్పినఁ బవమానసూతి యాసూతుచేసేత

1 బెల్లపనులకుం జాలు.

నప్పళించి. 141

ఉ. వేడుకఁ జూడు మేను బటువిక్రమకౌతుకలీలఁ బేర్చి చెం
డాడెద వైరులన్ విదురుఁ డప్పుడు సెప్పఁడె జూద మిట్లు గా
నాడెనె రాజరా జకట యా ప్రతినల్ గడ తేర్పఁ గాక పొం
కాడునె ధర్మజావరజుఁ డంచుఁ దదాప్తులు వంత బొందఁగన్. 142

వ. అని వెండియు. 143

ఉ. ఉత్తమకర్మ మిట్టి దని యొక్కరుఁడుం దగఁ జెప్పలేఁడ నా
కిత్తఱి నీన పోలు తెఱఁ గెల్లను జేసెద నట్లుఁ గాక నా
చిత్తము పూర్వవర్తియుఁగ శిక్షక మయ్యెడు దైవ మంచు న
త్యుత్తి భవద్బలంబుపయి నెల్లను జూ పడరించె నేపునన్. 144

వ. ఇట్లు గలయం గనుంగొని యద్దిక్కు గలగుండు గొనుట యెఱింగి విశోకునితోఁ గౌరవసైన్యంబు మనము దఱుమకయ తాన కలంగెఁ గెలనం గవ్వడి గదిసెనో కాక యనుటయు వాఁడు నిపుణంబుగా నిరూపించి ముదంబునం బొదలుచు.

క. నరుఁ డదె కంటే కౌరవ, కరిసేనం గవిసెఁ గేతుకపిరుచు లంభో
ధరబృందముపైఁ గలయం, బరఁగుతటిల్లతలఁదలఁపఁ బట్టయి నిగుడన్. 146

క. హరిమేనికాంతియును నరు, కిరీటరత్నాంశువులును గిఱిగొన రథర
థ్యరుచులు బెరసి విచిత్ర, స్ఫురణంబునఁ దేజరిల్లెఁ జూడు కుమారా. 147

వ. అనిన విని యంతరంగంబు సంతోషమయంబుగా నంగంబు పొంగ నేర్పడ నాలోకించి విశోకునకు వృకోదరుం డిట్లనియె. 148

తే. వరవుడుల నూర్వ్వరను మేలివాజు లిరువ,దింటి నూళులు పదునాల్గు నిత్తు నీకుఁ
బసదనము నీవు నాకు బీభత్సురాక, సూపి ముద మొసరించితి సూతవర్య. 149

వ. అనియె నప్పుడు వారణఘటావిదారణంబు సేసి వాసవి వాసుదేవుతో మన తేరు భీమసేనుఁ జేరం బోవ నిమ్మనుటయు. 150

క. అతఁడు హరులం దఱుమఁగ నుద్ధతిఁ జను నెడ మనబలంబు దర్పమహోగ్రా
కృతిఁ బొ౛వినఁ జతురంగ, ప్రతతుల నన్నరుఁడు నేలపాలుగఁ జేసెన్. 151

ఆ. మందరంబుచేత మథిత మై దిరుగుసా,గరము చులివు గెలిచె ధరణినాథ
పార్థుఁ డురవణింపఁ బలువడిఁ [1]గలఁగెడు, కౌరవేంద్రుసేన [2]కలకలంబు. 152

వ. కేతుచామరాతపత్రభూషణశకలంబుల నాశౌర్యభూషణుండు రణక్షోణికి విభూషణం బాచరించె నట్లు కర్ణువధంబునకు వేగిరపడి తఱుమ నుఱికి మన మొన వెండియు నొండొండ పయిం గ్రమ్మిన నమ్మేటిమగండు. 153

క. పేరు గలరథికముఖ్యుల, సారథిరథరథ్యకేతుసహితంబుగ దు
ర్వారవిశిఖ[3]విస్ఫురణవి,హారంబున శతచతుష్టయము పొడి చేసెన్. 154

1 గదఁగెడు. 2 కళవళంబు. 3 విస్మరణ.

వ. అవ్వేఁడిమికి వెఱచఱచి యచ్చటిమూఁక విచ్చుటయుఁ గర్ణుముందటిమోహరం
బుత్సాహతీవ్రం బయి యుపవణించినం గని యన్నరుం డురగనికరంబునకుఁ
గవియుగరుడునికైవడి నద్దెస కడరె నట్లడరుట యాలోకించి తనకట్టెదుటి
మొన బెట్టు దాఁకె. 155

తే. వాయుసత్త్వుండు వాయుజవప్రదీప్త, తనుఁడు వాయుతనూజుఁ డుదగ్రవృత్తి
నేచి బాహాసముల్లాస మెసక మెసఁగఁ, గనుపు గొట్టె వాలమ్ములఁ గౌరవేంద్ర.

వ. అవ్వీరునాటోపంబు సూచి కురుభూపతి ప్రధానసైనికులకుం జూపి యితండు
సమసిన నక్కడ సకలంబు సమయు మీ రొక్కుమ్మడిం బొదివి పొరివుచ్చుం
డనిన వారును వారణాదిచతురంగంబులయగ్గలిక మెఱయ నతనిం జుట్టుముట్టి
యస్త్రశస్త్రంబులం బొదువుటయు నతండు. 157

ఆ. వానినెల్లఁ ద్రుంచి వల వ్రచ్చికొని లీల, నిగుడుచోఱవోలె వెగడువడక
తఱిమి రక్తనదులు వఱపె మస్తకకూర్మ, హస్తభుజగతతుల నతిశయిల్ల. 158

క. కురువిభుఁడు సూచి శకునిం, బురికొల్పిన నాతఁ డుగ్రముఁగ మార్కొని పే
రురమున నారాచంబులు, గురిసినఁ బవనజుఁడు సరకుగొన కారథికున్. 159

క. బలునారసమున నేసిన, నలఘులఘుత మెఱయ నాతఁ డది యిరుమూఁడ
మ్ములఁ దునియలు సేయుడు నతఁ, డలిగి యతనిధనువు దునిమె నల్లననగుచున్.

ఉ. ఒండొకవిల్లు పుచ్చికొని యుజ్జ్వలషోడశభల్లముల్ సము
ద్దండత నేసె నీమఱఁది తత్తను వాడఁగఁ జాపకేతువుల్
ఖండములై పడంగఁ దురగంబులు నొవ్వఁగ సూతుమేనఁ బెం
గండలు నెత్తురుల్ దొరఁగఁ గౌరవపుంగవుఁ డిచ్చ మెచ్చఁగన్. 161

తే. అలిగి జమునాలుకయుఁబోని యతులశక్తి, వాయుపుత్త్రుఁ డారథికుపై వైచె నతఁడు
వెరవుమైఁ బట్టి దాన నవ్వీరుబాహు, వుచ్చిపోవైవ మనమొ యుబ్బి యార్చె.

శకుని భీమసేనుం దలపడి మూర్ఛితుం డై తనరథంబుమీఁదఁ గూలుట

చ. అనిలజుఁ డట్లు పెల్లెసఁగు నార్పులు సైఁపక మేటివిల్లు వే
కొని కనుదోయి గెంపుగ నకుంఠితవిక్రమ మొప్పఁ ద్రుంచె నా
తనిఘనకార్ముకంబు నిశితప్రదరంబులు మేన నించె నిం
చిన నతఁ డుర్విఁ గూలెఁ గురుసేనకు బెగ్గల మగ్గలంబుగన్. 163

తే. కూలి మూర్ఛ మునింగినఁ గురువిభుండు
దనరథంబుపై నిడుకొని యనికిఁ దొలఁగఁ
బోవుటయుఁ జూచి తమతమపోరు మాని
దొరలు దెరలిన మూఁకలు మరలి పఱచె. 164

వ. ఇట్లు [1]వెఱచఱచి యవిసిసకలంబుజనంబులు దీవి సేరిన యట్లు కర్ణుం జేరి కాలు
దన్ని నిలిచె నన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 165

---

1 వఱచి యవిసిన.

తే. అట్టియెడఁ గృతవర్మద్రోణాత్మజుండుఁ
గృపుఁడు నృపతియుఁ గర్ణుండుఁ గినియఁ జాల
[1]రయిరె కిమ్మీరవైరికయ్యంబుకడఁక
యిట్టు లుండునె పదపడి యెట్టు లయ్యె. 166

వ. అనిన సంజయుం డమ్మహీపతి కిట్లనియె నప్పుడు కరూశపాంచాలచేదిసైన్యం
బులఁ దఱుముటయుం గని కర్ణుండు గడంగిన మనమూఁకలుం బురికొని పవన
తనయుతోడం బోరె నప్పాండవసేనాసముదయంబు రభసంబున నారాధేయుం
బొదివిన. 167

క. అతఁడు వివిధోగ్రవిశిఖప్రతతులు నిగిడించి ఘోరభంగి నుదారో
ద్ధతి సూపినఁ జేడ్పడి తచ్చతురంగంబులును గలఁగె జగతీనాథా. 168

చ. కనుఁగొని భీమసేనుఁడు శిఖండియు సైన్యవిభుండు ద్రౌపదీ
తనయులుఁ గేశవానుజుఁడుఁ దాఁకిన నందఱ కన్నిరూపులై
తనువులు సించుచుం హయవితానము నొంచుచుఁ గేతుదండఖం
డన మొనరించుచుం జెనఁగె డయ్యక క్రుయ్య కతండు గండునన్. 169

క. నకులసహదేవులును వారికిఁ దోడ్పడి నిశితశరపరీతునిఁ జేయం
బ్రకటితబలశౌర్యుఁడు సూతకులోద్వహుఁ డేచి వారిఁ దలకం జేసెన్. 170

క. పెక్కండ్రతోడఁ గర్ణుం డొక్కఁడ పోరాడి యెక్కు డుక్కున వారిం
జిక్కువడం జేయుట గడు, నక్కజమై యుండెఁ గౌరవాధిప చూడన్. 171

వ. ఇవ్విధంబున నద్దెసఁ జేయంగలమగల వెగ డందించినం బోక పొదువుపాంచా
లచేదిమాత్స్యాదివర్గంబులపై నతం డనర్గళప్రసారంబు లగుశరాసారంబులు
నిగిడించినం గరిరథ ఘోటకభటావయవఖండంబులును వివిధాస్త్రశస్త్రశకలంబు
లును జామరచ్ఛత్త్రకేతుభూషణభాగంబులును భూభాగంబునం దొరఁగం
బెరిఁగి నెత్తురుటేఱులు వాఱె మఱియుం బాండవ యోధవరులు వరుసం బోరి
పోరి యంత కంతకు నివ్వటిల్లునాకర్ణుక్రొవ్వున నివ్వెఱపడిన నవ్వీరుండు గోవులం
దోలుకోల్పులికైవడిఁ గౌంతేయబలంబులం బఱపఁ బాంచాలురు వెండియు
దండితనంబున నతనిం దలపడిన నాతండు పంచవింశతిరథికులం దునిమి
పైవస్వ్రతుచందంబునం జేర్చినం దూర్యరవంబులు సెలంగం దత్పుత్త్రులును
దుర్యోధనకృపదుశ్శాసనులు నశ్వత్థామశకునికృతవర్మలుం బైకొని యాధర్మ
నందనుసైన్యంబు సమయింప నది విచ్చిన నెలుంగిచ్చి పోనీక నిలిపి భీమ
నకుల సహదేవ ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ద్రౌపదేయులు గడంగి కౌరవసైనికులం
గనుపుగొట్టం దొడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నిత్తెఱంగున రెండుదెఱం
గుల మూఁకలు దెగటాఱు చుండ గాండీవి దమమోహారంబున నుత్సాహం
బెసంగ నొక్కవలన మనమొనల నెత్తుటం దోఁచుచుం గడిసి దలయెత్తి చూచి

1 రయిరి కిమ్మీర.

శౌరి నుద్దేశించి. 172

సీ. కర్ణునికేతువు గ్రాలెడుఁ జూచితే భీమాదు లైనయుద్ధామరథిక
జనులు పెక్కండ్రతోననిసేయుచున్నవాఁ డితఁడు ప్రాపున గురుసుతుఁడుఁగృపుఁడుఁ
గృతవర్మయును గురుపతి సురక్షితుఁ జేసికొని వీఁకఁ బాంచాలకోటి బడలు
వఱిచెద రరవడి దఱిమి యారాధేయు గిటడఁగింతము ఘోటకములఁ

తే. బటురయమునఁ బోనిమ్మని పలుకుటయును, శౌరి యట్లులు సేయంగ శల్యుఁ డమ్మ
హోగ్రరథవేగమును నరునుజ్జ్వలంపు, టేపుఁ గని సూతపుత్త్రుతో నిట్టు లనియె.

క. కేతనకపిభయదం బై, తోఁ తేరఁగఁ జక్రధరచతురసారథ్య
ద్యోతితవల్గనచారు, శ్వేతహయులు మెఱయ వచ్చు వీరునిఁ గంటే. 174

వ. అని మఱియును. 175

సీ. నవ్వేడుతలలను గ్రొవ్వారుచేతుల బిరుదులు వెట్టిన వర్ణములను
వాతులు దెఱచిన వాజిమస్తకముల గిరిశృంగములఁ బోని కరిశిరముల
నవయవభేదంబు లడఁగెడునట్టుగఁ దమ యైనబహుగాత్రసముదయముల
భయదంబు లై మహిఁ బడువిమానములట్ల యఱవఱ లైనట్టి యరదములను

తే. నేలఁ గప్పుచుఁ దనబాణజాల మడర, నెవ్వ రడ్డము సొచ్చిన నించుకయును
దవులఁబడక సముద్ధతిఁ దివిరి మనలఁ, దేఱి చూచుచుఁ బార్థుఁ డీకిక్కు గవిసె.

క. తోడై డాపట వలపటఁ, గూడి తఱుమువారు లేరు కోపంబున నీ
తోడిబవరమున కడరెడుఁ, గ్రీడి మనతలంపు గూడె గెలువుము గడఁకన్. 177

ఆ. పాయ వడియె సేన బరవస మలరంగ, మార్కొనంగ మేటిమగఁ డొకండుఁ
గలుగ నోపఁ డేపు దలకొన మనమ యి, బ్బలిమిఁ దలపడంగ వలయుఁ గర్ణ.

వ. అనిన విని కర్ణుండు గవ్వడిబాహాబలంబును శౌర్యసారంబును దపగ్రప్రభావం
బును ముక్కంటితోడ నెక్కటి పోరుటయును బాశుపతాదిదివ్యాస్త్రంబులు
వడయుటయును బురందరప్రముఖబృందారకులకు నజయ్యు లగుకాలకేయుల
నిర్జించుటయు విరాటుపసులం [1]బట్టించుకొనుటయు లోనుగాఁ గలవిశేషంబు
లుగ్గడించి కృష్ణుమాహాత్మ్యంబు వొగడి యిట్టివారల నే నొక్కరుండన మా
ర్కొని మదం బడఁగించెద మద్రనాయక మనతేరు వారియరదంబునకు సమ్ముఖం
బుగాఁ జనని మ్మనిన నతం డట్లచేయఁ గనుంగొని కురుపతి పురికొలుపఁ గృపకృత
వర్మగురుపుత్త్రగాంధారవిభులును గొందఱు కుమారులును విక్రమాటోపంబు
దీపింప నయ్యంగరాజుం గడచి యడరి యాఫల్గునుం బొదివిన నమ్మహాభుజుండు
హరిణకులంబు గనినసింగంబువిధమున విజృంభించి యారథికులపైఁ గలయ
వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించి ధనువులు దునిమియు ఘోటకంబులఁ గూల్చియు
సారథుల సమయించియుఁ దత్సేనాచతురంగంబుల బడలువఱిచియు నబ్బలు
మగలం దెరల్చి యొత్తరించి కెలనన దురంబు సేయునమ్మరుత్తనయుం జేరం

[1] బెట్టించుకొనుటయు.

జని బహువిరోధిజనపయోధిమగ్నుం డగుచున్న యతని నుద్ధరించి సంప్రీతుం
డగునతనికి నగ్రజుకుశలం బెఱింగించి సంతోషసాగరంబునం దేల్చి నీ వీక
డప్పి యార్చికొ మ్మని పలికి రాధేయరభసోత్సాహసహితం బగు నీబలంబు
మీఁదం గవిసిన. 179

కురుకుమారులు పదుగు రర్జునుం దాఁకి మృతు లగుట

చ. తొడరి భవత్తనూజులు పదుండ్రు సముద్భటసింహనాదు లై
వడిఁ దనుఁ జుట్టు ముట్టుటయు వారలసూతహయధ్వజంబులం
బొడి పొడి సేసి యాతఁడు రిపుల్ వెగ డంద వెడందతూపులన్
మెడలు దెగంగ నేసి రణమేదినికిన్ బలిసేసె నత్తలల్. 180

వ. అట్టియెడ. 181

తే. నవతికౌరవరథికులు గవిసి కడిమిఁ
బొదువుటయు నన్నిశరముల భూరిరయము
మెఱయ నంగఱ దెగటార్చి తఱుము నతనిఁ
దాఁకె వేయుమున్నూఱుదంతావళములు. 182

వ. ఇట్లు దాఁకిన యాభీరాదిమ్లేచ్ఛ[1]నికరంబుల నతం డనేకవిధవిశిఖంబుల విరియిం
పం బైపైఁ గరితురగసుభటరథసమూహమ్ములు గ్రమ్మినం గని కడంగిన వడ
ముడితో డ్పాటునం జేడ్పడియు నవి వ్రేక పొదివి పెనంగిన గద గొని
యరదంబు డిగ్గి యగ్గలిక నప్పవనతనయుండు దారుణరణవిహారంబున నెఱయ
మెఱయం దఱుచుగా మెఱుంగువాలంపగములు గాండీవి గుప్పింప నప్పా డ
మ్ముఖంబు చతురంగంబులయం దొక్కఁడేనియు రక్తంబునం దోఁగనియట్టిది
లేక యుండె నట్లు గార్చిచ్చు వొడివినకాననంబుచందం బయి యాసైన్యంబు
రూపఱ విఱిగి 'కర్ణ కర్ణ కావు కావు' మను నెలుంగులతో నతనివెనుక కొదిఁ
గిన నీకొడుకు లబ్బలుమఁగని బలసి నిలువ నావీరుండు దీవ్రకై వడి సమరా
ర్ణవంబున మునుంగ నీక యమ్మోహరంబు నుద్ధరించి మార్వోఁ దాటించి కిరీటి
దెసకు నడగె నంతకు మున్న యరదం బెక్కి యనిలతనయుం డాధనంజ
యుం గూడుకొనిన నయ్యిరువురకుం దలకడచి పాంచాలు రాసూతనందనుం
దలపడుటయు. 183

తే. ద్రౌపదీనందనులును సాత్యకియు లోను
గాఁగ బాండవసైనికోత్కరము గవిసి
కూడికొనియెఁ బాంచాలురఁ గురువరేణ్య
యందఱకు నన్నిరూపు లై యతఁడు పెనఁగె. 184

వ. అప్పుడు. 185

సీ. జనమేజయునిసూతుఁ దునిమి రథ్యంబున నో నేసి భీమతనూజనకుల

---

1 నివహంబుల...విదళింపం బైపైఁ.

సుతులచాపములు ఖండితములు సేసి ధృష్టద్యుమ్నుమావుల సమయఁ జూచి
మెయి వెంచి సాత్యకిహయములఁ గూల్చి కేకయకుమారుని జముకడకు నసుపఁ
దజ్జనకుం డల్గి తన్ను నొప్పించి [1]ప్రసేనునిఁ దాఁ జూడఁ జెలఁగి చంపు

తే. టయును బుత్రశోకంబు గిన్కయు మనంబు
నందుఁ బిరిగొన రాధేయుఁ డతని నఱకె
శినివరుం డొండువాజులఁ దనరథమునఁ
బూన్చికొని వచ్చి తత్సుతుఁ బొదివె నధిప. 186

వ. ఇట్లు సూతపౌత్రుం డగుసుషేణుం బొదివి శినిపౌత్రుండు. 187

చ. హయములఁ జంపి ముప్పదిశితాస్త్రములం దెగటార్పఁ జూచి తం
డ్రి యమునిచంద మై[2]తెగితిరే శినివీరుఁడ యంచు నేయుడు
న్భయదమహోగ్రతన్ నిగుడునారసముల్ నడుమన్ శిలీముఖ
త్రయమునఁ ద్రుంచి మేనఁ బ్రదరత్రితయంబు శిఖండి గ్రుచ్చినన్. 188

తే. కనలి యాసూతపుత్రుఁ డాతనిసిడంబు
ధనువుఁ దునుమాడి పార్షతతనయుఁ డగుసు
దేవుఁ దండ్రులు గనుఁగొనం గా వధించి
యేసె సుతసోముఁ డడరిన నేపు దలఁగ. 189

వ. వెండియుఁ బాంచాలరథికసంఘంబులు రాధేయుమీఁద సురవడింప సమీరణ
సుతసహాయుం డగుసవ్యసాచి వానిం గడచి యక్కర్ణు నరదంబున కడరె నట్టి
యెడ నుత్తమౌజుండును జనమేజయుండును యుధామన్యుండును శిఖండియు
ధృష్టద్యుమ్నుండును నతనిం దలమిగిలి యబ్బలుమగనిం బొదివి యింద్రియం
బులు దృఢాత్మునిం గలంపం జాలనిచందంబున నాసూతనందనుఁ [3]దెలర్పం
జాలరైరి వారలకేతుచ్ఛత్త్రసూతతురగధనుస్తూణీరంబులు రేణువులు సేసి
బహుబాణంబులఁ దనువులు నొ సేసి సింహనాదంబు సేసిన యయ్యంగపతిపై
సుసంగతులై ద్రౌపదికొడుకులు గవిసిరి వారిం గూడికొని శినివరుం డాసేనా
పతి వారి నేయుసాయకంబులు ద్రుంచి యాతనికిం దోడ్పడుటకుం గడంగిన
కౌరవపతియంగంబున నెనిమిదిసునిశితవిశిఖంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన. 190

క. అలిగినయన్నరనాథుని, కెలఁకుల వెసఁ దఱిమి కర్ణకృపకృతవర్మల్
బలుతూపుల నేయఁగ నన్నలువుర స్రుక్కించె నతఁడు నారాచములన్. 191

తే. దొరలఁ గడఁచి బలంబు లుద్ధురత నిగుడ
వారిమొనలు నెదిర్చిన ఘోరతుముల
సంగరం బయ్యె నయ్యవసరమునందుఁ
దాఁకె దుశ్శాసనుఁడు వాయుతనయుతోడ. 192

---

1 సుదేవునిఁ దాఁ జూడఁ గా వధించు. 2 తెగితివే. 3 గదల్ప లేరైరి.

దుశ్శాసనుఁడు భీమసేనునితోఁ బోరి చచ్చుట

తే. సారథులయుబ్బువాజులచటులతయును, మెఱయనొప్పారు తేరులమీఁదఁ బొలిచి
రపుడు గయ్యంపువేడుక నాతఁడును న,తండుఁ జూపఱకన్నులపండు వగుచు.

క. ఒండొరులమీఁద నుజ్జ్వల, కాండము లడరించు చట్లు గదిసినయెడ భీ
ముండు ప్రమోదభరితచి,త్తుం డయి తగనిట్టు లనియె దుశ్శాసనుతోన్. 194

ఉ. ఆసభలోనఁ గొన్నఋణ మంతయు నీఁగఁగఁ గంటి వడ్డితో
బాస కొకింతయుం దొలఁగఁ బాఱకు తీర్చెద నిప్డు నేఁడు నా
చేసినపుణ్య మెవ్వరును జేయరు నిన్నిటు సేరఁ దెచ్చుటం
జేసి విధాత నాకుఁ గృప సేయుట గానఁగ వచ్చెఁ దమ్ముఁడా. 195

వ. అనిన విని యతఁ డతని కిట్లనియె. 196

సీ. ఎఱుఁగుదు మఱచితినే లక్క యింటఁ జిచ్చిడి మిమ్ముఁ బఱచినయిషుమలవియుఁ
[1]గాకయు నమ్మెయి గాంధారరాజు మీయన్నతో వెడజూద[2]మార్చి రాజ్య
లక్ష్మిఁ జేకొని కానలకుఁ బోవ నడిచితి మందుఁ బెక్కాపద లనుభవించి
యజ్ఞాతవాసార్థ మవ్విరాటునిప్రోలి కరిగి యత్యంతదైన్యంబు నొంది

ఆ. యట్లు మీర లునికి యప్రసిద్ధమె యివి, యేల రిత్తమాట లేటు పోటు
తలకవచ్చియనుడు దరహాసమునఁ గెంపు,గదురఁ బవనసుతుఁడు గడఁగి డాసి.

క. భల్లములు మూఁట సిడమును, విల్లు నఱికి సూతకంఠవిదళనమున శో
భిల్లి నిటలమునఁ బటుద,ర్పోల్లసితుం డగుచు నాటె నొకనారసమున్. 198

వ. దాన బీఱు వోవక దుశ్శాసనుండు. 199

క. తురగములఁ దాన నడపుచు, వెరవు రయము మెఱయ నొండువిలు గొని గాఢ
స్ఫురణమున భీముతనువున, బరఁగించె మెఱుంగు లడరఁ బంద్రెం డమ్ముల్.

క. తోడన కోదండము దున్మాడెను సూతుమెయిఁ గ్రుచ్చె నాఱమ్ములు సం
క్రీడయపోలెను ముప్పది, యాడించెను మఱియుఁ దూపు లనిలజు మేనన్. 201

మ. ధను వొం డుగ్రత నెత్తి యేఁబదిశితాస్త్రంబుల్ మరుత్సూనుఁ డా
తనిగాత్రంబునఁ గ్రుచ్చినం గినుకమై ధైర్యంబు శౌర్యంబు నొ
ప్ప నతం డుజ్జ్వలభల్లయుగ్మయుగళస్ఫారాహతిన్ వాజులం
దునిమెం జూపఱు పిచ్చలింప విలసద్దోర్గర్వదుర్వారుఁ డై. 202

వ. ఇట్లు విరథుం డై వృకోదరుండు మెయి వెంచి. 203

మ. గదలీలం గొని తేరు డిగ్గి మెఱుఁగుల్ గ్రమ్మంగ సారించి యు
న్మదయానంబునఁ గిట్టి ఘోటకములన్ మ్రంగించి బాహాబలం
బు దలిర్పన్ భవదీయసూనునరదంబుం ద్రెళ్లఁ ద్రోవంగ బె
ట్టిదపుందోమర మెత్తికొం చతఁడు దాఁకెన్ నేలకున్ గ్రక్కునన్. 204

---

1 గాక యే మన్మెయి. 2 మాడి రాజ్య.

వ. అట్లు దాఁటి చెట్టు వైచినయత్తోమరం బురం బాడ నేచి యక్కీచకారాతి పదుమూఁడువత్సరంబులు దమపడినపాట్లును బ్రతినచందంబును డెందమున నావహిల్ల నుద్దండగదాదండంబున దుశ్శాసను వైవ నతండు నెత్తురు దొరఁగ ధరణిం బడిన బెబ్బులి లేడికొదమం బొదువుపోలికం బొదివి మెడ ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున నక్కుమారునితో ని ట్లనియె. 205

క. మును సభఁ బలికినదానం, దని వోవక యిచ్చుటికి వెదకి వచ్చితి యే
మనియె దనుము నీమాటలు, వినుటకు నాకినుక సాల వేడ్కపడియెడున్. 206

వ. అని యమ్మహాబలనందనుండు మహోగ్రలోచనప్రభలు నిగుడ మనబలంబులం జూచిన. 207

క. నిగుడ దవాగ్నిజ్వాలల, బెగడందినమృగకులంబువిధమున నతిభీ
తి గదిరి నలుగడ విచ్చిన, జగతీశ్వర యతఁడు మెఱసెఁ జక్కనిబయలన్. 208

వ అప్పుడు నీయందుఁ జేయంగల సైనికులుసూచి తత్తేజోవిశేషంబునం జూడ్కులు మిఱుమిట్లు గొన వెఱచఱచి యంతంత ఱిచ్చవడియుండ. 209

శా. లీలం గేల నమర్చి మత్తగజకేళీసుందరోల్లాస మా
భీలత్వం బలరింపఁ ద్రిప్పుఁ జదలం బృథ్వీస్థలిం వైచు ముం
గాలం ద్రోచు మొగంబు వ్రేయు దెస లుగ్రస్ఫూర్తి వీక్షించు మోఁ
కా లూఁదుం బయిఁ గ్రమ్మఱంగ మెడ [1]చిక్కం ద్రొక్కి నిల్చుఁ నగున్. 210

వ. ఇవ్విధంబున ఘోరవిహారంబు సలిపి భీమవిక్రముం డగునాభీమసేనుం డయ్యువరాజునాననం బాలోకించి. 211

క. ఏ నురము వ్రచ్చి నెత్తురు, దేనియ [2]యిదె ద్రావెదం గడిసి ననుఁ గడిమిం
మానుప దిక్కుగలిగిన, న్రాని [3]మ్మెలుఁగింపు మీమొనం గలవారిన్. 212

వ. అని పెలుచం బలికి కఠారంబు వెఱికి యతనిమొగంబుమీఁద జళిపించి. 213

భీమసేనుఁడు దుస్ససేనుని యురంబు వ్రచ్చి రక్తపానంబు సేయుట

మ. నరసింహుం డసురేంద్రు వ్రచ్చుకరణి న్రౌద్రం బుదగ్రంబు గా
నుర మత్యుగ్రతఁ జీరి క్రమ్మురుధిర మ్ముల్లాసి ద్రావు దోయిట
న్వైర వారం గొని త్రావు మెచ్చుఁ జఱికి న్సేనుం మొగంబుం భయం
కరరేఖం బొరయంగఁ జల్లికొను నక్కౌరవ్యుఁ జూచుం బొరిన్. 214

వ. ఇట్లు దారుణభంగిం బ్రతిజ్ఞాకరణపూరణం బాచరించి. 215

తే. తల్లి చన్నులపాలేను ద్రావ నెట్టు, లాననే పలుతెఱఁగులతేనియలును
ఖండశర్కరతోడిదుగ్ధంబు లనుభవింపఁబడవే యవియు నింతయింపు గావు.

చ. అని యొలుఁ గెత్తి పల్కు నలి నాడు మహోద్ధతిఁ ద్రుళ్లు నార్చుఁ బె
ల్చున భుజ మప్పళించుఁ దమసైనికులం మనవారు రక్కసుం

1 సక్కం ద్రొక్కు. 2 వలెఁ ద్రావెదం. 3 మ్మెఱఁగింపు.

డని వెఱఁ గందువారు గళితాయుధు లయ్యెడువారు భీతి మూ
ర్ఛను బడువార లై రణవిరమముఁ బొంద మదోత్కటాకృతిన్. 217

వ. పదంపడి. 218

మ. గద నేతెం గొని యంత్యకాలయమురేఖం బేర్చి రక్తంబుచా
య దలిర్పం దను వుగ్రసుందరముగా నవ్వీరుఁ డేతెంచి యు
న్మదమాతంగములీల దోఁప మనసేనం బొల్పఱం దోలి వే
పొడిచెం గ్రమ్మఱ దుస్ససేను వికటస్ఫూర్తిస్ఫురన్మూర్తి యై. 219

వ. చలంబు నెఱయ నతనికాలు గేల నమర్చి మొగంబు గనుంగొనుచు నక్కి
ర్మీరవైరి యి ట్లనియె. 220

క. ఏమిర పసు లని యార్చవు, నీమాటలు నిలువఁబడియెనే పసరమ మి
మ్మేము మగుడ నిదె యార్చెద, మీమాటకు మాఱు పల్క రెవ్వరుఁ గంటే.

ఉ. నెట్టన యగ్గినం దగునె నీళ్లను ద్రోచుటయున్ విషాన్నముం
బెట్టుటయున్ మహాభుజగభీషణదంష్ట్రలపాలు సేతయుం
జుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడ సభన్ నెఱి మాలి యమ్మెయిం
డిట్టున కోర్చు టెందుఁ గలదే విను గెల్వరె జూద మెవ్వరున్. 222

క. అని పలికి క్రమ్మఱఁగ మన, మొనమీఁదన్ భ్రమరివాఱె ముద్గరలలితం
బునఁ గేలు మెఱయఁ జని తన, కన [1]లడఁగక దుస్ససేనుఁ గనుఁగొని పలుకున్.

ఉ. ప్రైవడి పోరెఁ గాన ధృతరాష్ట్రుఁడు గన్నది యేమి యాసభం
దా వల దన్నఁ గీడుగదా పతి లేఁ డనఁబడ్డ కాంత నేఁ
డీవు గనుంగొనంగఁ బతియేడ్తెఱ నొప్పెఁ బతుల్ విజృంభిత
శ్రీ విలసిల్లు కామినులు నేడ్పడి రిట్లపతిత్వదీనతన్. 224

క. విను మేను జేయఁ బూనిన, పనులం దొకటి గడతేఱెఁ బాపాత్ము సుయో
ధనుఁ బొరిగొని తల దన్నుదు, నను రెండవపనియుఁ దీర్ప నరిగెద నెలమిన్. 225

చ. అని యెలుఁగెత్తి చెప్పి యతఁ డాతనిగీ డడగించి యార్చెఁ గ
ర్ణనకును లోను గా మనవరూథినియోధులకున్ మహాభయం
బున మనముల్ గలంగఁబడి పోరికి నూల్కొననీనిఱిచ్చనా
టున సకలాంగకంబులు గడున్ శిథిలంబులుగా మహోగ్రుఁ డై. 226

క. జనపతియుఁ గృపప్రముఖులుఁ, గనుఁగొన ని ట్లనిలసుతుఁడు [2]గ్రౌర్య మొదల్ గై
కొని సట్లు పేర్చి దుశ్శాసనుఁ జంపుటఁ జూచి రోషసంరంభమునన్. 227

వ. నీకొడుకులు కవచియు నిషంగియుఁ బాశియు దండధారుండును ధనుర్గ్రాహుం
డును నలోలుపుండును సహుండును షండుండును వాతవేగుండును సువర్చసుం
డును గూడి కవిసి వివిధవిశిఖంబుల నతనిం బొదివిన నంతకుమున్న దుశ్శాసన

1 లడరఁగ. 2 క్రౌర్యోద్రేకం బునఁ బేర్చినట్లు.

రక్తపానకౌతుకాధీనమానసుం డైనయాభీమసేనునపై నెవ్వరు గడంగుదురో యని కన్నిడి యుండి యతం డప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిన [1]దీర్చుటకుఁ బ్రీత చిత్తుం డగు ఫల్గునుండు భల్లదళకంబున నక్కుమారదళకంబుశిరంబులు దును మాడె [2]నట్టిభీమార్జునులయాటోపంబున కోటలి నీసైన్యంబు సమరవిముఖం బయ్యె నాసూతనందనుండును భీతుం డై వదనంబు వెలవెలఁ బాఱ నూర కుండె నప్పుడు శల్యుం డతని నాలోకించి యి ట్లనియె. 228

తే. ఉగ్రుఁ డై దుస్ససేనుని యురము వ్రచ్చి
రుధిర ముగ్రత ద్రావుమరుత్తనూజుఁ
జూచి చేడ్పడి చెయ్వొదెఁ జూచితే సు
యోధనుని నీవు నష్టైన నొప్పు నెట్లు. 229

క. బలియు రగురాజులును గాల్, నిలుపక తెరలంగ వీరె నీప్రాపున శ
త్రులఁ దాఁకఁ దలంచి కృపాదులు నిలిచిరి కూర్చికొను మతుల్యధైర్యమునన్.

చ. కడు వెగ డంది యున్న నిరుఁ గన్గొని [3]పీఁడె యుదారధైర్య మే
ర్పడ వృషసేనుఁ డొక్కరుఁడుఁ బాండుతనూజుల మార్కొనంగఁ బో
యెడు నరు నీవు దాఁక వలదే రణభారము నీభుజంబునం
దిడియె సమస్తముం గురునరేంద్రుఁడు దానిఁ దలంపు మిత్తఱిన్. 231

వ. అనిన విని యతండు సమరోన్ముఖుం డయ్యె వృషసేనుండు భీమసేనుపై నురవడింప నకులుండడ్డపడి యక్కుమారునిసిడంబును గొడుగును గోదండంబును ఖండించిన.

చ. అలిగి యతండు వేఱొకశరాసన మెత్తి రథమ్ము ఘోటక
మ్ముల నిలఁ గూల నేయఁ బోలిపోవనిధైర్యము పేర్మి వాలునుం
బలకయుఁ గొంచు మాద్రితొలుపట్టి ధరిత్రికి దాఁటి బెట్టుగో
ల్తలఁ జని తత్సహాయభట దారణకేలి యొనర్చి పేర్చినన్. 233

ఆ. కర్ణసుతుఁడు పలక ఖండించి కృష్ణసర్పంబుఁ బోనిపటు కృపాణ ముఱక
నఱికి నారసములు నాటించె నయ్యర్జు, నానుజన్ము మేన నల్ల నగుచు. 234

వ. అప్పుడుధృష్టద్యుమ్నుండును యుధామన్యుండునునుత్తమౌజుండును శిఖండియు జనమేజయుండును సాత్యకియు ద్రౌపదేయులును రౌద్రంబు శోభిల్ల రుద్రుల కైవడి వృషసేనుపయిం గవిసినఁ గృతవర్మకృపద్రోణిదుర్యోధనులును శకు నియుఁ దత్సోదరులు గొందఱును గ్రందం దఱిమి దుర్వారవిశిఖవర్షంబుల వారలం గప్పినం గని గజసాధను లగుకళింగు లురవడించి. 235

క. కృతవర్మ సిక్కువడ భూపతి నేడ్పడ శకుని వెగడుపడఁ దదవరజ
ద్వితయము ధరఁ బడఁ దీవ్రో, [4]ద్ధతిఁ బోరిరి చాపటంకృతంబులు సెలఁగన్. 236

---

1 దీర్చుటకు ఫల్గునుండు ప్రీతచిత్తుండై యుండె నంతభీముండు భల్ల. 2 నట్టిభీముని యాటో పంబున. 3 వెండి. 4 ద్ధురిలి...టంకృతులు సెలఁగంగన్.

వ. ఇత్తెఱంగునం బోరినం గనలి కడంగి. 272

క. ఆమువ్వురుఁ జలమున నుద్దామద్విపసహితచిత్రదళనంబున సం
గ్రామతలము రక్తాక్తం, బై మెఱయ బలాధిపత్రయముఁ బోరిగొనినన్. 238

క. తక్కటిరథికజనులు పేరుక్కున నయ్యిభచయంబు నొడిఁగించియునుం
జిక్కువఱిచియుం దునిమియు, నెక్కుడుమద మొప్ప మెఱసి రిభపురనాథా 239

వ. మెఱసినం జూచి. 240

ఆ. అరద మెక్కి తఱిమె ననిలతనూజుఁ డవ్వీరుతోన పాండవేయసేనఁ
జేయఁ గలుగుదొరలు శితశరాసారంబు, లడర వారిమీఁద నడరుటయును. 241

వ. రణంబు దారుణం బయ్యె నందు. 242

సీ. కర్ణునియగ్రభాగంబునఁ గరిఘటల్ దునుమాడునకులనందనునిఁ గిట్టి
వృషసేనుఁ డమ్ములవెల్లిపైఁ బరఁగించి శితభల్లమున సూతుశిరము ద్రుంపఁ
గనుఁగొని యక్కర్ణతనయునిమీఁద బార్థాదులు గవిసిన నతఁడు పార్థు
ననిలజు మూఁడుమూఁ డమ్ముల నొప్పించి యాశతానీకుని నట్ల చేసి

తే. నకులుతనువునబాణసప్తకము సొనిపి, శార్ఙ్గధరుమేనఁ బండ్రెండు సాయకములు
వఱపి పేర్చినఁ గౌరవప్రతతి మెచ్చె,పార్థు వేఁడిమి యూహించి భయముఁ బొందె.

చ. కెలఁకులయోధులం గడచి క్రీడి వడిన్ వృషసేనుమీఁద న
మ్ములు నిగిడింప నారథికముఖ్యునిమూఁపున నక్కుమాఁపఁ దే
పలరఁగ వాఁడితూపులు రయంబు మెయిం బడి బెట్టు గ్రుచ్చి య
గ్గలిక ముకుందు నేసె నవకాండములన్ దివి ముట్ట నార్చుచున్. 244

వ. ఇట్లు విజృంభించిన. 245

అర్జునుఁడు వృషసేనుని మృతిఁ బొందించుట

మ. భ్రుకుటిస్ఫూర్జితఫాలభాగుఁ డగుచుం బొంగారి యాసూతపౌ
త్రకు కోదండము బాహుదండములుఁ జిత్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి మ
స్తక ముగ్రోద్ధతిఁ గ్రూరభల్లవిలసద్ధారాహతిం ద్రుంచె బా
ణకళాదుర్దముఁ డన్నరుండు పఱియ న్రాధేయుఁడుం జూడఁగన్. 246

వ. ఇవ్విధంబున వృషసేను సమయించుటం జూచి కర్ణుండు శోకవ్యాకులచిత్తుం డై కన్నీ రొలుకం గోపాటోపంబున నుద్భటుం డగుచు నమ్మహారథునితేరికి సమ్ముఖంబు గాఁ దనయరదంబు వఱపించి యర్జున యర్జున యని యాహ్వానంబు సేసిన నతండును సవిశేషోత్సాహంబునం బొదలి యడరె నట్టియెడ దురంబు దక్కి యిరువాఁగునుం బరమకౌతుకంబునం గనుంగొనుచుండ నయ్యిరువురు రామసన్నిభంబులు నాదిత్యసంకాశంబులుఁ ద్రినయనప్రతిమంబులు నగునాకారంబుల నుల్లసిల్లిరి వారలయొక్కటికయ్యం బాలోకించు కుతూహలంబున సుర పితృ విద్యాధర సంయమిసంఘంబులును శచీపతి ప్రజాపతి పశుపతులును

లోనుగా ననేకదివ్యు లేతెంచి నభోభాగంబున నిలిచి రప్పుడు బ్రహ్మరుద్రున కిట్లనియె. 247

కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధకాలమున బ్రహ్మరుద్రేంద్రుల ప్రశ్నోత్తరములు

క. ఇరువురు నతిరథులు సమస్ఫురణులు విక్రాంతిపరులు శూరులు వీ రొం
డొరువులతోఁ బెనఁగఁగ నశ్వర మగు జగ మునుపరాదె సమరం బనఘా. 243

క. అన విని యాదేవుఁ డప్వసజభవున కిట్టు లను నవారోద్ధతు లీ
ఘనభుజులు వీరి రణ మెట్లును జెల్లుం దప్ప దప్పలుకు విడు మింకన్. 249

వ. అని యిట్లమ్మహాత్ములు సల్లాపంబులు సేయ నాకర్ణించి పాకశాసనుండు సప్రణయంబుగా బ్రహ్మ కిట్లనియె. 250

చ. తపము నుదాత్తశౌర్యము నుదగ్రబలంబును గల్గు క్రీడిక
య్యపువెర వెక్కు డై గెలుచునట్లుగ నీవు దలంపవే పురా
ణపురుషు లైనకృష్ణుల రణంబున శాత్రవు లాక్రమించుటం
గుపితమనస్కు లైన నిలకున్ బ్రదు కెమ్మెయిఁ గల్గ నేర్చునే. 251

వ. నరనారాయణులకు నెందును జయంబు ధ్రువం బని తొల్లియుం జెప్పితి రిమ్మహాత్ములు జయించుట లోకహితంబు కర్ణుండు ద్రోణభీష్మప్రాప్తం బైనపుణ్యలోకంబు వడయుఁ గిరీటి చిరకాలం బిడుమలం బడినవాఁడు గావున రాజ్యసుఖంబు లనుభవించుం గాక యనిన నప్పరమేష్ఠి వీరలజయాపజయంబులు నిశ్చయించి పలుక నేల యనుటయు నీశానుం డతని నాలోకించి నిశ్చయించుట మేలకాక యొ గ్గేమి నిశ్చయింత మని కలిసికొని యతండునుం దానును వాసవునలను విలోకించి కృష్ణార్జునుల నుద్దేశించి. 252

తే. ఖహితమును లగువీ రెందు మాఱు లేక, మెలఁగువా రయి కాదె జన్మించినారు
వినుము నీచెప్పినట్టుల వీరి నొరులు, ధిక్కరించుట లోకహితంబు గాదు. 253

వ. వీరికి జయంబు ధ్రువం బని పలికి యంత నిలువక వీరిజయంబులు ధ్రువంబయ్యెడు మనవుఁడు నయ్యమరవిభుండు సురమునిప్రభృతులం గలయం గనుంగొని దేవదేవు లిరువురు నే మతంబుగా నిశ్చయించిన లోకహితం బగునానతి యాకర్ణించితిరే మీచిత్తంబు లిత్తెఱంగున ననుకూలంబులు గావలయు ననిన నందఱు నది యిట్టిద కాక యొం డగునే యని రనిమిషులు కుసుమవర్షంబులు గురియించుచు దివ్యదుందుభిధ్వానంబులు సెలంగించి రయ్యవసరంబున నఖిలభూతంబులును విస్మయోత్ఫుల్లనయనంబు లగుచు నమ్మహాద్వంద్వయుద్ధంబు వీక్షించువేడుక నొండుదలంపులు దక్కి యుండె నట్లు దారొక్కనినమహనీయరథంబులు రెంటియందును సన్నాహసముజ్జ్వలు లై యొప్పు వాసుదేవార్జునులును గర్ణశల్యులును దమతమశంఖంబు లొత్తి రప్పుడు. 254

తే. రెండుసేనలశంఖభేరీముఖంబు, లై నబహుతూర్యములపటుధ్వాన మడరి

నింగి [1]వ్రాంగారె నత్యంతనిశ్చలంబు, లయ్యె సైనికనికరంబు లద్భుతముగ.

సీ. కపికేతనము హస్తికక్ష్యయు నమ్మహాబలు లిద్దఱును దపోబలమువలనఁ
గన్నవి గాయి బుద్ధి గల్గి శోభిల్లు నుర్వీశ యప్పుడు కపి యెగఁగి హస్తి
కక్ష్యపై నడరిరఁ గయ్యె మాఱెంటికిఁ గలిగె నం దాహస్తికక్ష్య దెరలె
నంబుజాక్షుండు మద్రాధినాథుండును దృక్కులహంబునఁ దేజరిల్లి

తే. రర్జునుండును గర్ణుండుఁ దర్జనంబు, లైనమాడ్కి లొండొరువులయాననములఁ
బఱపి రాకృష్ణపార్థులబలువు శల్య, కర్ణచిత్తదౌర్బల్యముల్ గానవచ్చె. 256

వ. అట్టియెడ నాసూతనందనుండు మద్రపతి నాలోకించి. 257

తే. అర్జునుఁడు నన్ను నోర్చిన యట్టులైన, నెట్లు సెప్పుమ యనుడు మద్రేశుఁ డేను
గృష్ణు లిద్దఱ నొక్కటఁ గిట్టి తీవ్ర బహుళశరజాలములపాలుపఱుతు ననియె.

ఆ. అట్లు సవ్యసాచి యడిగిన మురవైరి, నగుచు నినుఁడు గూలినను ధరిత్రి
పఱియలైన మేరు వాఱఁగినఁ గర్ణుచే, నీవు గోలుపోవు టేల కలుగు. 259

వ. అని వెండియు. 260

ఉ. [2]అట్టిద లోకపర్యవస మాదురవస్థకు స్రుక్కనేర్తునే
కిట్టుదుఁ గర్ణశల్యు లనుకీటములం గరతాడనంబులం
బెట్టుదు నేలఁ గౌరవులఁ బీనుఁగుపెంటలు గాఁగ ధర్మజుం
గట్టుదుఁ బట్ట మన్న నగి గాండివి యద్దనుజారి కిట్లనున్. 261

ఉ. నవ్వుల కంటెఁ గాక యది నాకు నశక్యమె కర్ణశల్యులం
గ్రొవ్వడఁగించుటే ద్రుపదుకూఁతురు గొల్వునఁ బడ్డపాటునన్
నెవ్వగఁ బొందుచున్ సమయనిష్ఠ నడంగితిఁ గాని యింక నా
ముప్వురఁ బూని వచ్చినను ముట్టెదఁ గర్ణుని నేలఁ బెట్టెదన్. 262

మ. అరదంబున్ సిడమున్ హయవ్రజము శల్యాంగంబులుం జాపముం
గరకాండంబులుఁ బెక్కుభల్లముల నుగ్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి ని
ష్ఠురభల్లం బొకటన్ సుయోధనునిమాడ్కిల్ నీఱుగా నిద్ధ యు
ద్ధురగర్వోన్నత మైనకర్ణుతలఁ ద్రుంతుం జూడుమీ వేడుకన్. 263

ఆ. కర్ణమద్రపతులకాంతల విధవలఁ, జేయువాఁడ నీవు సెన్ను మిగిలి
నగుచు నేఁడు ద్రుపదనందనవీనుల, ధర్మసుతునిచెవులఁ దనివు నినుపు. 264

క. సంతసపువార్త వుచ్చుము, కుంతికి నే దంతి దరువుఁ గూల్చినక్రియ దు
ర్దాంతగతిఁ గర్ణుఁ గూల్చుట, యంతయుఁ గన్నారఁ జూచి యచ్యుత యెలమిన్.

వ. అని పలికె నాసమయంబున నుభయసైన్యంబులజనంబులకు నంబరంబున నున్న దివ్యసమూహంబులు నందు గీతనృత్తంబుల నుల్లసిల్లునప్సరోగణంబులుం గాననైన నద్భుతంబున వారు ననిమిషులై యుండి రప్పు డేకనిశ్చయు లగుకర్ణుం

1 వ్రాంగారె. 2 ఇట్టిద లోకపర్యవస మే దురవస్థకు.

డును దుర్యోధనుండును నచ్చెరువాటునం బొరయక దురంబుమీఁది భరం బునం బొలిచి రిరువాఁగుసైనికులు గిరీటికిఁ గర్ణునకు నభిముఖంబుగాఁ దల మిగులఁ దగ దనుబుద్ధిని భయంబునను దద్రథంబులు రెంటిని బలసి నిలిచి రమ్మహావీరులు ధనుర్ధ్వతులను బాణప్రభలను దీవ్రతేజంబులను బ్రదీప్తులై కల్పాంతసూర్యులచందం బగుమనొండొరుల నోర్పుకడంకలఁ జేర్చి రయ్యవ సరంబున నశ్వత్థామ గురుపతిఁ జేరం జని కరంబు సేతం దెమల్చి సాంత్వన [1]స్వరంబున ని ట్లనియె. 266

అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు సేయుట

చ. కలన గుకండు భీష్ముఁడును గాండివిచేఁ బడి రంగరాజు వా
రల కధికుండె యాతని దురంబున నోర్వఁ గలండె పూని యే
వల వని బుద్ధి సెప్పిన నవశ్యము నాతఁడు నిల్చు నీతనిన్
నిలుపుము నీవు ధర్మసుతునిం దగుమాటలఁ దేర్పఁ జొప్పడున్. 267

వ. తెలిపిన దామోదరుండునుం జెలివి నొందు. 268

క. భీముఁడుఁ గవలును ధర్మజు,చే మర లెడువార లేను జెప్పెడిపలుకుల్
భూమిాశ కురుకులమునకు, నీమొనరాజులకుఁ బ్రజకు హిత మూహింపన్. 269

చ. వలవదు నన్నునుం గృపు నవధ్యులఁగాఁ గొని క్రీడి గెల్వ శ
క్తు లని తలంప భీష్ముఁడును ద్రోణుఁడు లోక మెఱుంగఁగా నవ
ధ్యుల హరికల్మి నారథికు దోర్బలలీల నడంగి [2]పోరె య
చ్చలమొ ఫలంబొ యిం కయిన సంధి యొనర్చుట మేలు వారితోన్. 270

చ. హరి సనుదెంచినప్పు మన మమ్మెయిఁ బల్కితి మింక సంధికి
న్నెర వగు వేల గల్గు నని నీవు దలంపకు మాంబికేయు భూ
వరుఁడుఁగ జేయు ధర్మజుఁ డవశ్యముఁ బాండునృపాలుపాల యే
పురకు నమర్పఁ గాని చనవున్ వెలిమెచ్చును నొల్లఁ డేమియున్. 271

తే. పాండవులయట్ల రాధాసుతుండు నాదు
పలుకులకు నియ్యకొను నీవు బ్రదుకు తెరువు
పట్టు బ్రదికిన నెల్లశుభములుఁ గలుగు
నీసు మానుము చచ్చిన నేమి గలదు. 272

క. వెడతలఁపు లుడిగి సంధికి, నొడఁబడు మిది లెస్స దీని కొడఁబడమి గడుం
జెడు తెరు విప్పటి [3]పదనున్, గడవఁబడుట ద్రాటఁ దప్పుకరణియ చుమ్మీ. 273

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ డాతని కిట్లను నిప్డు దుస్ససే
నునిపని దీర్చి మారుతతనూభవుఁ డాడినమాట యేర్పడ
న్వినియును సంధి సేయుటకు నీ వభిలాషము నేత యొప్పునే

---

1 పూర్వంబున. 2 పోవరే చలమొ. 3 పదనం. గడవఁబడుట.

పెనఁకువ కర్ణుఁ డే లుడుగు జేలవె మానుము ద్రోణనందనా. 274

శా. శ్రాంతిం బొందినవాఁడు పార్థుఁ డపరిశ్రాంతుండు గర్ణుండు దు
ర్దాంతోదగ్రత నేఁడు గిటడఁచు నీతం డాతనిన్ వహ్ని య
త్యంతంబున్ శిశిరత్వ మొందినను గోత్రాళుల్ వడం కాడినం
గుంతీసూనుని చేతఁ గర్ణున కనిం గోల్పాటు వాటిల్లునే. 275

వ. అని పలికి యజ్ఞనపతి తనసైనికుల నాలోకించి సమరసముత్సాహపోషణంబు
లగు భాషణంబుల ముఖరుం డగుటయు నఖిలతూర్యంబు లొండొండ మ్రోసెఁ
బాండవబలంబునను భేరీపణవాదులరణనంబులు నిగిడె నప్పుడు కర్ణుండును
నర్జునుండును. 276

క. కరి కరి గిరి గిరి నంభో,ధర మంభోధరముఁ బెలుచఁ దాఁకినక్రియఁ దాఁ
కిరి కడఁగి గగనతటియును, ధరణియు మ్రోయుచు వడంక ధరణీనాథా. 277

క. మెఱయ వెలిమావులును గడు, మెఱుఁగారెడునరదములును మింటను మంటల్
వఱపెడు వాలమ్ములుఁ జూపఱ నత్తొలుతాఁకు వెఱఁగుపడఁ జేసె నృపా. 278

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వీరోత్తము లుదాత్తభంగిం దలపడి పెనంగం దొడంగిన
నుభయసేనలవారలు నార్పులు నింగి ముట్టఁ జెలంగి రట్టియెడ. 279

మ. భరితోత్సాహతఁ బేర్చి దీప్తు లడరన్ భల్లమ్ములొక్కుమ్మడిం
బరఁగం జేయుము కర్ణగాత్రములలోఁ బార్థుండ వే త్రుంపు మి
క్కురుభూపాలకు రాజ్యకాంక్ష దొరయే కోదండపాండిత్యవి
స్ఫురణం గర్ణుఁడు నీకు నీబలుపు నేపుం జూపు మత్యుగ్రతన్. 280

వ అని పాంచాలురు పార్థజయార్థసంభాషణంబులు నేసిరి కౌరవులును గర్ణుఁడగ్గలిక.

చ. కడఁగుము నీదుబాణములఁ గవ్వడి గూలినఁ జాలు నంతతోఁ
జెడుదురు పాండవుల్ రణము నేయునుదగ్రత యొల్లఁ దక్కి పే
రడవుల కేఁగి సాధుమును లై చరియింతురు కౌరవేంద్రుఁ డీ
పుడమి సమస్తముం బొగడు పొంపిరి వోవఁగ నేలు లీలతోన్. 282

వ. అని తఱిమిరి ప్రొద్దునుం జాల వ్రాలెఁ గాలాంతకప్రతిమః లగునప్పార్థకర్ణు
లన్యోన్యజయార్థు లై పెనంగునప్పుడు. 283

కర్ణార్జును లొండొరులమీఁద దివ్యబాణంబు లేయఁబూనుట

సీ. కర్ణుండు పదిచండ కాండంబు లర్జునుతనువునఁ జొనుప నర్జునుఁడు దీప్త
ఘనబాణములు పదునెనిమిది కర్ణు మైఁ బరఁగింప నయ్యంగపతి దశోగ్ర
చక్రమార్గణముల సరభసంబున నొంచె నన్నరు నాతండు నట్టే వన్ని
శరములు రాధేయు[1]నురమున నాటించె నతఁడు దొమ్మిదివాలురమ్ము లతని

తే. వక్షమునఁ గ్రుచ్చి సాయకద్వయము శౌరి, మేన నిగిడింప బీభత్సుఁ డేను మెఱుఁగు

1 నురము నాడించిన.

తూపు లాసూతపుత్రు నెత్తుట మునుంగ, నేనె బాహాసముల్లాస మెసఁగ మెసఁగ.

చ. అలిగి కడంగి సూతసుతుఁ డచ్యుతపార్థులఁ దీవ్రబాణపం
క్తులఁ బొదువం బరాక్రమకుతూహలి యవ్విజయుండు పిన్నన
వ్వొలసి ముఖాంబుజంబునకు నొప్పుగఁ దద్రథరథ్యకేతుసూ
తులను దదీయగాత్రమును దూపులవెల్లి మునుంగఁ జేసినన్. 285

క. ఆతఁడును దురగసారథి, కేతుయుతము గాఁగ ముంచెఁ గ్రీడయపోలెన్
శాతశరవృష్టి నన్నరు, నీతెఱఁగున మఱియుఁ బెనఁగి [1]రిద్ధఱుఁ గడఁకన్. 286

శా. ఆయుగ్రాహవకేలి నిట్లు నిపుణుం డై యొప్ప నప్పార్థుఁ డా
గ్నేయాస్త్రం బరివోసి దారుణమహాగ్ని జ్వాలికల్ భీషణ
స్ఫాయద్భంగి నభస్థ్సలిన్ నిగుడ దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్ల రా
ధేయాంగోద్దహనాభిలాష మెడఁదన్ దీపింప బె ట్టేసినన్. 287

ఉ. అంతకకోపవహ్ని విపులాకృతి నై కొని వచ్చినట్లు మి
న్నంతయుఁ దాన యై కవియు నవ్విశిఖంబు మనంబులోన నా
వంతయు శంక లేక సముదగ్రత వారుణమార్గణాహతిన్
శాంతముఁ జేసె విక్రమవిశాలుఁడు కర్ణుఁడు మాకు నుబ్బుగన్. 288

ఆ. ఫల్గునుండు మేఘబాణ మేసిన భూన,భోంతరంబు సంభృతాంధకార
మయ్యె సూతసూనుఁ డనిలాస్త్ర మేయుడు, నాతమంబు విరిసె నాక్షణంబ.

ఉ. అర్జునుఁ డైంద్రబాణము సమంచితభక్తి[2]ధరించి మంత్రవి
స్ఫూర్జితగాండివుం డయి రిపుప్రకరంబులు సంచలింప న
త్యూర్జితశక్తి నేయుడు మహోగ్రబహుప్రదరప్రకారతా
దుర్జయలీల నిర్మథనదోహలి యై యది కర్ణుఁ గిట్టినన్. 290

క. అతఁ డభిమంత్రితబాణ,ప్రతతిఁ దదుద్రేక మడఁచి పార్థుని మేనన్
శితశరములు నినిచిన మ్మారుతపుత్త్రుఁడు గనలి యన్నరున కి ట్లనియెన్. 291

ఉ. సూతసుతుండు నీయెదుర స్రుక్కక నిల్చుట కాక నీశర
వ్రాతము నివ్వరించి యనివారణ నొంపఁ దొడంగె ఖాండవం
బేతెలి వొంది కాల్చితి మహేంద్రుఁడు నివ్వెఱఁ గంది యుండఁగా
నాతెలి వాత్మ నూల్కొలిపి యగ్గలికం దెగటార్పు మీతనిన్. 292

చ. తెగి మన కగ్గ మై యరుగుదెంచినవాఁ డితఁ డల్కి యింక నొం
దుగడకుఁ బోవ కుండఁగఁ గడున్ వెస దగ్గఱి యేఁ గపాలముం
బగులుతునో గదానిహతిఁ బార్థ భవత్ప్రకటప్రతిజ్ఞకై
తగ దని మాన్పె దేని నిశితప్రదరంబులఁ ద్రుంపు కంఠమున్. 293

వ. అని పలికె నప్పుడు. 294

---

1 రిద్దఱును దగన్. 2 దలంచి.

సీ. పుండరీకాక్షుండు గాండీవితో నీదుదివ్యబాణములు రాధేయుచేతఁ
దూలఁబోవుటయు బలు దూపుల నాతండు నిను నొంచి యిట్లు పేర్చినవిధంబు
నుత్సాహ మెడలి నీ వునికియుఁ గని కురుసంతతి యార్వఁ బాంచాలకోటి
పిఱుసని పోవంగ నెఱుఁగవో యెఱిఁగియుఁ దగఁ జేయునది లేక వెగడుపడితొ
తే. చక్ర మిచ్చెద నతనిమస్తకముదునుము, మనిన నగుచుఁ గిరీటి బ్రహ్మాస్త్రమధిక
నిష్ఠ మై నేయ నది బహునిష్ఠురప్రదీప్తశరమూర్తిఁ గర్ణునిదెసకు నడరె. 295

క. ఆరథికుఁడు దలఁకక నియ్యారూఢప్రౌఢభావుఁ డగుచుఁ దదస్త్రో
దారతరబలమునన తద్దారుణసంరంభ ముడిపె ధరణీనాథా. 296

తే. ఉడిపి తోడన కవ్వడి యొడలఁ గృష్ణు
మేన మూఁడుమూఁ డడరించె మెఱుఁగుఁదూపు
లన్న రుఁడు గర్ణుతనువుశలాంగకములఁ
జించెఁ దొమ్మిదితొమ్మిది శితశరముల. 297

ఆ. మొనసి క్రీడి మఱియు మూఁడు నెనిమిదియు, రెండునాల్గు పదియుఁ జండమార్గ
ణములు గ్రుచ్చె సూతనందనుమై నతఁ, డుఱక యతనిమార్వి యూడనేసె.

వ. ఏసి మఱియు శితశరంబులం బొదువం బొలి వోవక పార్థుం డాగుణంబు సమా
హితంబు నేసి పెల్లేసిన రయంబున రాధేయుం డతనిశింజిని శిథిలంబు గాద
కాక యని తలంచె నాధనంజయుం డతనివింటినారి వికలంబుఁ గాఁ జేసి. 299

క. చిఱునగవుతోడ మైమఱు, వఱువుల్గోఁ జేసి యతనియంగము దోఁగం
బఱపె రుధిరంబు బెడిదపు, మెఱుఁగువెడఁదయంపగమి నమిత్రులు దలఁకన్.

చ. తెరలక కర్ణుఁ డవ్విజయుఁ దీవ్రశరత్రయవిద్ధుఁ జేసి మం
దరధరు నస్త్రపంచకనితాంతహతిం గడు నొంచె నాశరో
త్కరము [1]వరప్రభావకలితం బగుటన్ మగుడంగ వచ్చె ని
ష్ఠురరభసం బెలర్ప మధుసూదనుఁ గ్రమ్మఱ నేసె నాతఁడున్. 301

క. అలఘుపటుభల్లపంచక, ముల రెంటం గ్రీడి చిత్రముగ నయ్యస్త్ర
మ్ములు మూఁడు మూఁడు శకల, మ్ములుగాఁ దునుమాడె జనులుపొగడ నరేంద్రా.

క. కర్ణునిమెయి నాల్గీనన, కర్ణాంతాకృష్టచండకాండము లధికో
దీర్ణక్రోధంబున న, భ్యర్ణగతుం డగుచుఁ గ్రుచ్చె నతఁ డేపలరన్. 303

చ. మఱియు నరుండు సూతసుతు మర్మవిభేదన మాచరించిన
న్నెఱుఁగులు గ్రమ్ము నమ్ముల విసిళ్ళలధైర్యము పేర్మి నాతఁ డు
క్కఱక పెనంగె దానఁ గన లగ్గల మై వెస నమ్మహీభుజుం
డఱిముఱిఁ జీఁకటుల్ గవియు నట్లుగ రోదసి నించెఁ దూపులన్. 304

తే. వెగడుపడి చక్రరక్షకుల్ వెనుక దిక్కు, గాచురథికులుఁ బార్శ్వసంగతులుఁ దమ్ము
విడువఁ జాలక లజ్జ వో విడిచి రపుడు, గర్ణువారలు వాఱుట గని విభుండు.

1 వరప్రసాదకలితం.

క. ఆదిక్కువారు భీముం, డాదిగ నని సేయ కుండు నన్నియతియెడం
డా దైన్య మొందె తప్పం, గా దని యూహింప నీని కలఁకకతమునన్. 306

దుర్యోధనుఁడు తనయోధుల నర్జునుం దలపడఁ బురికొలుపుట

వ. ఇరుగెలంకులమూఁకలం గలయం గనుంగొని యెలుం గెత్తి. 307

క. తొడరుఁడు పొదువుం డేయుఁడు, పొడువుఁడు బీభత్సుఁ బ్రిదిలి పో నీక వెసం
బడవైవుం డొక్కుమ్మడిఁ, గడఁగి యనుచుఁ జేయి వీచెఁ గౌరవనాథా. 308

క. విను మతఁ డిమ్మెయిఁ బురికొల్పిన రథ కరితురగసుభటబృందములు రయం
బున నుపవణించె నయ్యర్జునుపైఁ దగువారు నిలిచి చూచుచు నుండన్. 309

వ. ఎదిరి సైన్యంబు సమరంబు దొఱంగి యుండుట యెఱింగి కడంగుట పాడి గా దని దొరలు దూరంబునకుం జొర కుండిరి గాండీవి కోదండగుణ[1]రణనభరితభూనభోంతరుం డగుచు వివిధవిశిఖజ్వాలాకలాపంబుల వేఁడిమి సూపిన నే పఱి వెఱచి యమ్మూఁకలు వఱచిన నక్కురునాథుం డద్దొరల నుద్దేశించి. 310

క. బీరమును లావుఁ గల్గిన, మీ రందఱుఁ గర్ణు నొకని మీఁదన యిమ్మైఁ
బో రెల్లఁ ద్రోచి ఫల్గును, జేర కునికి యాయుధోపజీవుల తెఱఁగే. 311

వ. అనిన విని యుల్లంబుల లేనియుత్సాహంబు దెచ్చికొని వా రొక్కుమ్మడి నుర వడించిన. 312

మ. భరితక్రోధమహోగ్రవృత్తి సిడముల్ భంజించుచుఀ సూతుల
న్ధరణిం గూల్చుచుఁ జాపముల్ నఱుకుచు న్రథ్యంబులం జంపుచుఀ
నరుఁ డాభీలపరాక్రముం డగుడు దైన్యం బంది వె న్నిచ్చి వి
చ్చిరి వా రందఱు దివ్యసంఘము నుతించెం జూచి యవ్వీరునిన్. 313

చ. కురుపతి వెండియుం దఱుమఁ గోల్తలు సేయర క్రమ్మఱంగ నె
వ్వరు నతిభీతి నిట్టు మనవా రెడ గాఁ జని చూచు చుండి ర
ప్పురుసున నాసమిద్ధరణిభాగము శూన్యతఁ బొందఁ గర్ణుఁ డ
న్నరుఁ దలపడ్డ నప్పటిరణంబు మహాద్భుత మయ్యె భూవరా. 314

చ. శ్రమమున నోలి చుండియుఁ బరాక్రమసంపదసొంపు మీఱ దు
ర్దమవివిధాస్త్రజాలతిమిరంబుల నొండొరుఁ గప్పి కప్పి శౌ
ర్యములును బాహువీర్యములు రాజుల నచ్చెరు వందఁ జేయ ను
గ్రముగఁ బెనంగి రయ్యమరరాజతనూజుఁడు సూతసూనుఁడున్. 315

వ. అట్టియెడఁ దక్షకునపత్యం బై తత్సోదరుం డగునైరావతుండు పెనిచి యుపలాలింప నుల్లసిల్లిన యశ్వసేనాభిధానుం డగు నాగకుమారుండు సర్పముఖశరాకారంబు గైకొని తనయొద్ద నుండఁ దాను బసిండియొఱం బెట్టి యనుదినంబును గంధపుష్పంబుల నక్షతంబుల నర్చించుచు నయ్యర్జునుమీఁదం బ్రయోగించువాఁడై [2]యున్న యట్టి యమ్మహానీయాస్త్రంబు రోషావేశవివశుం డగుచుఁ బుచ్చి

---

1 రవభరిత 2 యునిచి నటియమ్మ.

కొని తల డెగవ్రేయుటకై యక్కర్ణుండు సముదీర్ణజ్వాలాజాలంబు లంబరంబు నం బర్వఁ జూపఱ హాహాకారంబులు సేయం గార్ముకగుణంబున సంధించి తెగ వాపినం గని [1]యాదిపురుషుం డు కంఠంబుచక్కటికిం గాక తప్పి యపాంగ ప్రదేశంబుకొలంది యగుటం జేసి యది నెపంబుగా శల్యుం డతనికిఁ జిత్తవైక ల్యం బాపాదింపం దలంచి యీసంధానంబు మెడ దునుముట కనుగుణంబు గాదు నిపుణంబుగా నిరూపించి యొండుభంగి సంధింపు మనినఁ గర్ణుండు గన లునఁ గనుఁగవఁ గెంపు గడలుకొన నమ్మద్రపతిం జూచియుం జూచి. 316

క. ననుబోఁటిజోదునుం గా, దని పలుకఁగ నేర్పు నీకు నంతగలదె య
ట్లును గాక వినుము కర్ణుం, డినుమా టొకశరము దొడుగునే పరులు నగన్. 317

వ. అని పలికి కలుషం బగుచిత్తంబుతో నెలుం గెత్తి ఫల్గున ఫల్గున పొలిసి తం చు నేసిన. 318

క. పలుదెస మంటలు ప్రబ్బఁగ, నలఘుస్ఫురణమున నిగుడు నయ్యస్త్రంబున్
జలజాక్షుఁడు గని పంచాంగుళిమాత్రము రథము ధరణిఁ ద్రుంగనదుముడున్.

క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరఖేచరు లంబరం బుదాత్తధ్వనిసం
భరితముగఁ బొగడి రమ్మురహరు దివ్యప్రసవవిరచితార్చనతోడన్. 320

సర్పముఖశరంబున నర్జునకిరీటంబు భూమిపైఁ బడుట

మ. కురువంశోత్తమ వారిదిక్కు ప్రజ సంక్షోభింప నప్పాఁపతూ
పు రయం బుగ్రము గాఁగ బిట్టడరి దంభోళిప్రభగ్నక్షమా
ధరశృంగాకృతి గా హరించె బహురత్నస్ఫీతరశ్మిచ్ఛటా
స్ఫురితం బైనకిరీటమున్ విజయునొప్పుం దేజముం గుందఁగన్. 321

తే. జనులు విహ్వాలు లగునట్టి ఘనరవంబు, దిశలయందు నాకసమున దీటుకొనఁగఁ
గర్ణుఁ డట్లు భేదించె దిక్పతులచేత, నైనఁ జెడనికిరీట మయ్యహిశరమున. 322

క. సురపతి దపంబు సేసినఁ, బరమేష్ఠి ప్రియంబుఁ బొంది బహుమానపుర
స్సరముగ నిచ్చినయది య, క్కిరీట మరిభీషణత్వకీర్తిదము నృపా. 323

ఆ. వనధివాసు లగునివాతకవచు లను, దనుజు లాపురందరున కజయ్యు
లైన నతఁడు వనుప నర్జునుఁ డొర్చిన, మెచ్చి యక్కిరీట మిచ్చె నధిప. 324

చ. వినుము నరేంద్ర చూడ విన విస్మయ మిట్టిది [2]పాఁపఱమ్మువా
త నెగయు ఘోరరూపభయదప్రథమానవిషాగ్ని జిహ్వికల్
దనికినఁ బెల్చ మండుచు నిలాస్థలి డొల్లె నినుండు పశ్చిమాం
బునిధి నితాంతదృశ్యరుచి పొల్పెసఁగం బడుభంగి దోఁపఁగన్. 325

వ. అప్పుడు. 326

ఉ. శృంగము లేనినీలగిరి చెల్లునఁ గ్రీడి కిరీటహీనుఁ డ

1 యాపాఁడపుపాపశరంబు. 2 పామురమ్ము; పాముటమ్ము.

యుగ్మం గనుపట్టి వెల్లతల యొల్లియ మౌళి దృఢంబుగా నమ
ర్చెం గురునాథ పూర్ణశశిచెన్నునఁ బూర్వమహీధరంబు కాం
తిం గడచన్న యందము ప్రతీతము గాఁగ నటించు చాడ్పునన్. 327

వ. అట్లు రాధేయకరప్రముక్తం బై కిరీటంబు నిర్దహించి నేలం గలసినయమ్మహోరగంబు గ్రమ్మఱం గవిసినం గని కమలనాభుండు గవ్వడితో మనమీఁద మగుడ నిమ్మహాసర్పంబు సనుదెంచు చున్నయది యనిన నతం డిది యెక్కడిపా మిట్లు వచ్చుటకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన దీని నెఱుంగవే ఖాండవం బేర్చునప్పుడు దనతల్లిని రక్షించికొని యనలంబునకుఁ దప్పి పోవం బోవ నీక నీ వేసిన నన్నాగాంగన మృతిం బొందె నప్పగ వాటించికొని కర్ణునిఁడ నక్షయి సున్న యశ్వసేనాభిధానభుజంగంబు.

తే. ఆతఁడేయఁ గిరీటంబు నపహరించి
దానఁ గోపంబు వోవక తాన కడఁగి
నిన్నుఁ బరిమార్పఁ గడఁగెడు నన్న నెఱిఁగి
యాఱుపటుభల్లములఁ దునుమాడె నతఁడు. 329

వ. అత్తెఱంగున. 330

సీ. ఉరగంబుఁ దునిమి వే మరలి కర్ణునిమీఁదఁ బదియుఁ బన్నెండును బటుశరములు
నిగిడించి యుజ్జ్వలం బగుదోర్దండనారసం బేసిన నది రుధిరాసవంబు
పానంబు సేయుచు మే నుచ్చి చనిన దండాహతం బైనమహాహివోలె
నాసూతనందనుఁ డత్యుదగ్రుం డయ్యు నంతకమును [1]పాఁపరమ్ము చేత
తే. నర్జునుఁడు సావమికి వెఱఁగంది యాతఁ, డటులు గెరలి పన్నెండువాలమ్ము లేసి
పద్మనాభుని నొప్పించి పార్థు నొకటి, కొఱఁతగా నూఱుశరముల నుఱక నొంచె.

క. వెండియు బలువిడి నయ్యా, ఖండలసుతుసుపము గ్రూరకాండంబుల నొం
డొండ కడు నొవ్వ నేసి య, తం డుబ్బున నార్చె గగనతల మద్రువంగన్. 332

గీ. ఆర్చి పెలుచ నట్టహాసంబు సేసిన, నలిగి యతఁడు భల్లములఁ దదీయ
భూరికంకటంబు పోలు పఱ నఱికి యు, ల్లసితమకుటకుండలములు డులిచె. 333

వ. డులిచిన నబ్బలుమగండు. 334

క. శిరమునఁ గర్ణంబుల నె, త్తు రొలుక బరిమేనితోడఁ దూలక బాహా
స్ఫురణంబు మెఱయ సాయక, పరంపరలు నరునిమీఁదఁ బఱపెం బెలుచన్. 335

తే. వానిఁ దునుమాడి యాపాండుసూనుఁ డలఘు
శరచతుశ్శతిఁ బొదివి నెత్తురులు మేనఁ
బఱప గైరికనిర్ఝరప్రకరశోభి

1 పాఁమురమ్ము, పాఁముటమ్ము.

తాచలము వోలి పోలిచె నయ్యంగరాజు. 336

ఉ. అమ్మెయి నుగ్రుఁడై మఱియు నర్జునుఁ డుజ్జ్వలవత్సదంతకాం
డమ్ములు పెక్కు సత్వరదృఢస్ఫురణం బలరంగ నేసి ర
థ్యమ్ముల సూతుఁ గేతనము నాతని తేరును గూడఁ గప్పె మే
ఘమ్ములు గ్రమ్మి భూధరము గప్పినభంగిఁ దలంపఁ బట్టుగన్. 337

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమకుతూహలి యై విజృంభించె నప్పుడు. 338

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి మేను కమనీయరుచిం గొమరార బాణసం
పత్తి యుదగ్రతన్ మెఱయ భాస్వరుఁ డై యరదంబుమీఁద భూ
పోత్తమ కర్ణుఁ డొప్పె నరుణోజ్జ్వలమండలకాంతిపూరము
న్మొత్తపుదీప్తులుం దగ నినుం డపరాద్రి వెలుంగుచాడ్పునన్. 339

వ. ఇట్లు సూతనందనుండు నొచ్చియుఁ బోలివోనిబంటుతనంబున జంట మెఱుం
గులు చదలం బరఁగ శరంబు లడరించుచు బహుబాణంబులు రేణువులు గాఁ
జేయు చుండ సవ్యసాచిదివ్యాస్త్రవిలాసంబు భాసమానం బయ్యె నయ్యవసరం
బునఁ గాలుం డదృశ్యాకారంబున. 340

బ్రాహ్మణశాపంబునఁ గర్ణురథచక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట

క. భూసురశాపంబున నిదె, యీసూతజురథముచక్ర మిలఁ గ్రుంగెడు వీ
తాసుఁ డగు నీతఁ డని సేనాసముదయయుగ్మకము వినం బలికె నృపా. 341

వ. పరశురాముదత్తం బయిన భార్గవాస్త్రం బను పేరిటిమహనీయసాధనం బప్పుడు
రాధేయునకుం బ్రతిభాసింప కుండె డాపటికల్లు [1]గ్రుంగినఁ దేరు ఘూర్ణిల్లె
నట్లు జామదగ్న్యమహీసురులశాపంబు లస్త్రబలంబునకు రథంబునకు నై కల్యం
బాపాదించి చిక్కువఱచుటయును సర్పముఖశరం బాభంగి నిష్ఫలప్రయత్నం
బగుటయును దనమనంబున నొవ్వడరి యక్కర్ణుండు గరంబులు విదుర్చుచు.

తే. ధర్మవాదులు ధర్మతత్త్వప్రధాన, చిత్తు లగువారిఁ బూని రక్షించు ధర్మ
మందు రది బొంకుఁ గావించె నతులధర్మ, శీలుఁ డగునాకు ధర్మువుసెలవు లేద.

క. అని ధర్మంబును దూఱఁగఁ, దను నర్జునుబాణవితతి [2]దద్దయు వడిఁ దాఁ
కినఁ గర్ణుండు విషాదం,బున వెండియుఁ బెద్ద దూఱు భూవరముఖ్యా. 344

క. కన లధిక మైన లావె,క్కినయయ్యంగపతి నొంచెఁ గృష్ణార్జునులన్
సునిశితశరములు మఱియుం, జొనిపెను దనధైర్యమహిమ సుర [3]లగ్గింపన్. 345

వ. అలిగి యర్జునుం డాశీవిషంబులుం బోనివిశిఖంబు లాఱు కర్ణుమే నుచ్చి చన
నేసినం గ్రోధభాసితుం డై యతండు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నప్పా
ర్థుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 346

క. అమితబలం బగుబ్రహ్మా,స్త్రముచే నయ్యస్త్ర మపహృతం బగుటయుఁ జి

1 డిందిన; డించిన. 2 దాఁకిన నొవ్వు, రినఁ గర్ణుండు. 3 లు నతింపన్.

త్తమున విషాదము దనుకఁగఁ, గమలాక్షుఁడు గారవమున గాంచి పార్థుతోడన్.

వ. నీయస్త్రం బిప్పుడు కర్ణాస్త్రంబుచే విధ్వస్తం బయ్యె నిట్లు గా నేల యన వుడుఁ గవ్వడి బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మహానీయసాధనంబు బాధితంబు సేసి రాధేయాంగంబు బాణజాలంబులం బొదివి నొప్పించిన నమ్మేటిమగండు గాండీవంబు మౌర్వికోటిఁ బాసి పోఁ జేసిన నాసవ్యసాచి మగుడ నమర్చి మార్గ ణంబులు నిగిడించిన రయంబున నాసూతపుత్త్రుండు నిష్ఠూరోగ్ర యోధుఁడట దోఁప కుండె నవ్వీరుండు విస్ఫురచ్ఛిఖంబులు వారించి యతని నొంచిన వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు సహస్రాక్షనందను నుద్దేశించి. 348

క. నిను నొంచువాఁడె కర్ణుం, డనితరసులభప్రకారమగుభుజవీర్యం
బున నసమానోజ్జ్వలభల్లనమునఁ దెగటార్చు శరవిలాస[1]నిరూఢా. 349

వ. అనునప్పుడు విషవిస్ఫురద్భుజంగభంగికం బైనబాణంబు రౌద్రమంత్రసహి తంబు సేసి కర్ణుండు పార్థప్రాణంబులు గొన నప్పళించి సంధింప మున్న కొండొకక్రుంగినచక్రంబు[2]కుండ మునుంగం దిగఁబడిన నుద్ధగడ వై యర దం బేటునకు నను వీక తక్కిన నుక్కుఁటి యక్కర్ణుం డప్రతీకారంబు లగురోష విషాదంబులఁ గన్నీ రొలుక రథంబు డిగ్గి కవ్వడిదెసఁ గనుంగొనుచు ని ట్లనియె. 350

సీ. అరదంబుచక్రంబు ధరఁ జాలఁ గ్రుంగిన నెత్తెద నంతకు నేయ కుండు
మేను భూమిస్థుఁడ వీవు రథస్థుండ వియ్యెడఁ దగ వగు నేయ కునికి
విరిదలవానిని విరథుని నాయుధం బిడినవానిని శూరు లేయ రెందు
మహిని శూరుఁడ వనుమాత్ర గా దుత్తమకులుఁడవు రణధర్మకోవిదుండ

ఆ. విట్టి నీవు దగినయట్టిభంగిన యని, సేయ వలయు నిట్లు సెప్ప నెల్ల
బాడి యేర్పడంగఁ బలుకుట గాని గో, విందునకును నీకు వెఱచి కాదు. 351

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 352

క. ఏమీ తగవును ధర్మము, నీమనమున నేఁడ పుట్టె నే గర్వము ను
ద్దామదురభిమానము న్నేలా మఱచితి కర్ణ యాచలం బెట పోయెన్. 353

ఆ. పరమధర్మపరులు పాండుభూవల్లభ, సుతులు వారి నతులశుభము లొందు
ధర్మహీను లైన ధార్తరాష్ట్రులకుఁ బాట్లు నివ్విధమున నెల్లచేటు. 354

వ. దీనికి నీవు కటకటంబడినం బోవు నే యని పలికి వెండియు. 355

సీ. గొంతియు నందఱుగొడుకులు సుప్తులై యుండంగ లక్కయిల్ మండఁ జేసి
కపటంపుజూదంబు ఘటియించి ధర్మాత్ముఁ డగుధర్మసుతుసిరి యపహరించి
యంతఁ బోవక ద్రుపదాత్మజఁ దెచ్చిసభాస్థలి నమ్మెయి భంగపఱిచి
యమ్మహాత్ములఁ జంప నడవికి ఘోషయాత్రావిధి నెపమున దాడి వెట్టి

1 నిరూఢిన్. 2 కుండు; గుండు.

తే. బాలు నభిమన్యు నొక్కని బహురథికులఁ
బనిచి చంపించె మీసుయోధనుఁడు దలఁపఁ
గాని యిప్పాపముల కాదికర్త వీవ
యిన్నియెడలను నీపాడి యెందుఁ బోయె. 356

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు గర్ణుతో నాడుమాటలఁ దోడ్తోడం బెరిఁగినయర్జునంజయు మనంబురోషానలంబు రోమకూపంబులఁ బటుజ్వాలారూపంబుల వెడలుట యతి విస్మయప్రదంబై యుండె నయ్యుగ్రమూర్తి సమునగ్రపరాక్రమంబునం గురి యుపటుబాణాసారంబు వారించి యవ్వీరునంగంబున నయ్యంగపతి నిశితాస్త్రం బులు నిగిడించుట మహాద్భుతం బయ్యె నత్తెఱంగున నీడంబోక పెనంగునతం డతిరయంబున నన్నరునిం బదిదొడ్డనారసంబుల నొప్పించిన నత్తెజోధనుం డాజ్య ధారాచ్ఛటానేకంబున నుద్రేకంబు నొందినహుతవహుండునుం బోలె మండి శత్రుసంత్రాసనంబును మిత్త్రోల్లాసనంబును బ్రగుణమణిజాంబూనదమయంబును జనప్రస్తుతిపాత్రంబును హస్తికక్ష్యోత్కకంబును నగునతనికేతనంబును గనకపుంఖ ప్రభాభాసితం బైనభల్లంబునఁ బడనేసినం గౌరవులు నిజయశోబలదర్పప్రియం బుల మొత్తంబులు వడుటగాఁ దలంచుచు హాహాకారంబులతో నారాధేయుని దెస నిరాశు లై రట్లు ప్రస్ఖలితకేతుపాతనం బాచరించిన దానం గనలి కర్ణుం డతినిశితక్రూరనారాచజాలంబులు గృష్ణార్జునులమీఁదం గురిసి వెగడుపఱచి యరదంబుపిఱిందికొమ్ముక్రిందికి మూఁపు సొనిపి లావున నెత్తిన రథచక్రంబు విడువక భూమి గులపర్వతకాననసముద్రసహితం బాఱంగుళింబు లెగసె నట్లు కర్ణుండు రథంబు నిలిపి మీఁదికిం జని యొప్పటిబాణంబు సంధింప వెండియుఁ జక్రంబు క్రుంగినఁ గృష్ణుఁ రథంబు డిగ్గి యెత్త నమరె నయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుపనుపునం గ్రీడి దోడన. 357

మ. కులిశప్రస్ఫుర[1]ణాపహాసనవిభాగుచ్ఛంబులం గల్గి యాఁ
కలిమై వచ్చుకృతాంతవక్త్ర మన నుగ్రం బై మురారాతిరు
ద్రులచక్రంబును శూలముం దెగడుచుం గ్రూరంపు టొప్పారు నం
జలికం బైనమహాస్త్రముం దొడివి కర్ణం బుబ్బునం జేయుచున్. 358

క. ఏను దపశ్చరణంబున, దానంబున గురుజనాభితర్పణమున ని
త్యానూనవ్రతశీలుఁడ, నేనియుఁ గర్ణుతలఁ ద్రెంచు నీశర మనిరయెన్. 359

క. అని తెగ నిండఁ దిగిచి య్యేసిన నయ్యస్త్రంబు రోదసీకుహరంబుం
దన మెఱుఁగుల నించుచు నిరు, మొనలజనుల గాఢమూర్ఛ ముంచుచు నిగిడెన్.

అర్జునప్రయుక్తం బగుఘోరశరంబు గర్ణశిరంబు ద్రుంచుట

చ. నినదసముద్భటస్ఫురణ నింగి వగుల్పఁగ సర్వభూతకం
పన మగు చమ్మెయిఁగా నిగిడి పార్థివసత్తమ యేమి సెప్పుదుం

1 ణాపహాసితువిభా.

దునిమె శిరంబు రక్తమునఁ దోఁగుచుఁ గర్ణునియట్ల నజ్రఘో
రనిహతిఁ గూలుగైరికధరాధరముం [1]దలఁచింపఁ బట్టుగన్. 361

క. చరమగిరినుండి పడియెడు, తరణికరణి సూతపుత్రుతల వడఁ గాంతి
స్ఫురణోజ్జ్వలంబు నతిసుందరమును నగుకాయ మట్లు ధరణిం బడియెన్. 362

తే. అధిప యంతన గను విచ్చి యఖిలజనులు
గనుఁగొనంగ నయ్యుజ్జ్వలతనువు విడిచి
చని సముద్దీప్తమైనతేజంబు వారి
జాప్తబింబంబు సొచ్చె నత్యద్భుతముగ. 363

వ. అట్టియెడ. 364

క. వినుమఁ మహీసురుశాపము, మనుజేంద్ర సూతపుత్రునుగణాంతం బై
యునికినొ రథచక్రము మేదినిఁ గ్రుంగుట లేక తొంటితెఱఁగున నుండెన్.

తే. దారుణాస్త్రజాలాంశులవైరిసైన్య, తాప మొనరించి యాసూతతనయతరణి
పార్థదుస్తరకాలవైభవము గడవ, నవువు లేమి నవ్విధమున నస్తమించె. 366

క. సూతతనూజుఁడు వడినం, బ్రీతిం బాంచాలు రార్వఁ బెల్లుగఁ దూర్య
వ్రాతంబు సెలఁగ సమ్మో,దాతిశయము వొందెఁ బాండవానీకంబుల్. 367

క. నిడుఁగేలుఁ బలుతొడలు, న్వెడఁదయురము నై రణావనిం గర్ణునొడల్
పడి యున్నఁ గని విషాదం, బడరి తొలఁగునూడ్చిఁ గ్రుంకె నర్కుం డంతన్.

తే. నిర్గతప్రాణు రాధేయు నిజకరములఁ, గరుణ పెంపున నంటుట కారణముగఁ
బావనస్నాన మొనరింపఁ బోవునట్లు, లపరజలనిధిలోనికి నరిగె నినుఁడు. 369

వ. అప్పుడు. 370

తే. కామఁ బాసినకమలంబుకరణిఁ బొలుచు
కర్ణుతల యిలఁ బడియు సుదీర్ణకాంతి
నొప్పునట్టియుఁ జూచి శల్యుండు సిడము
ద్రెస్సి మోడైనయరదంబు ద్రిప్పె నధిప. 371

క. బలితపువెస నాబోఁతుం, బులిగొనినం బసులు వాఱుపోలికిఁ గ్రోధో
జ్జ్వలుఁ డగుపార్థుఁడు గర్ణునిఁ, బొలియించిన నీదుసైన్యములు వెఱఁ బఱచెన్.

తే. దీనవృత్తి శల్యుండు నీసేనజనులు, నట్లు పాంచాలు రుబ్బున నార్వ సిగ్గు
పడక పాండవమధ్యమునిడము మరలి, మరలి చూచుచుఁ బాఱిరి మనుజనాథ.

ఉ. గాండివముక్తబాణమునఁ గర్ణుఁడు గూలుటయుం దలంకి శ
ల్యుం డరదంబు దోలుటయు నొక్కమొగిం భవదీయసేన లొం
డొండ [2]కలంగి పాఱుటయు నుల్లసితుం డయి చూచి వాయుపు

1 దలఁపించునట్లుగన్. 2 కలంగఁ బాఱుటయు.

త్రుండు మహావిరావమున రోదసి పిక్కటిలంగ నార్చినన్. 374

క. అనినదంబునఁ బాండవ, సైనికహృదయములు సౌఖ్యసంపద నొందెన్
మానవనాథ భవత్సుత, మానసములు శోకఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 375

వ. ఇవ్విధంబున నరదంబు దోలికొని యరిగి యమ్మద్రపతి బాష్పాకులలోచనుం
డును దీనాననుండును సుదీర్ఘతరనిశ్వాసుండును నై యున్న కౌరవేశ్వరుం జేరం
జని యతనితో ని ట్లనియె. 376

చ. నరవర యెందుఁ జూడమె రణంబులు కర్ణుఁడు నర్జునుండు సం
గర మొనరింతురే యిటులు క్రౌర్యనిరూఢికి దివ్యు లొంది ర
చ్చెరు వది యట్టు లుండె విను చెప్పెద నెంతయు భీతిఁ బొంది రా
హరియు నరుండుఁ గర్ణునడి [1]కంత విఘాతృఁడు దప్పి వాలికిన్. 377

వ. అని వెండియు. 378

మ. ధరణీచక్రము నీవ యేలుటకు నుత్సాహంబు వాటించి పో
రిరి ప్రాణంబులు దాఁపమిం బడిరి వీరిం జూడు మంచుం దురం
గరథేభంబులు చుట్టుఁ గూలి వికటాకారంబు లై యుండ నొ
ప్పి రణోర్విం బడి యున్నభూపతులఁ జూపెం జూపి యారాజుతోన్. 379

వ. మఱియు నమ్మద్రపతి యింద్రయమవరుణకుబేరులఁ బోల్పందగిన [2]యింతలింతలు
మేటిమగలు మనకార్యంబునకై శౌర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయించి
ధైర్యంబు వొగడొందం బెనంగుట విఫలంబగుట విధికృతంబు దీనికి వగవం
బనిలే దని చెప్పి ధనుఃఖండంబుల నాయుధశకలంబులఁ గేతనాతపత్త్రచామరగజ
ఘంటాతురంగకింకిణులతునియలం గంకణకేయూరహారమకుటంబుల తుముళ్ల
నభిరామభీషణం బగురణాంగణంబు సూపి నీకయి పెనంగి సమసినసైన్యంబు
నాలోకింపు మనునప్పు డసురాంతకపార్థులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరిం
చిన నింగి వగుల్చునమ్మహారవంబున గుండియ లవిసి కురుబలంబు లత్యంతవిక
లంబు లయి వినిపాతితరావణనందనుఁ డగుసుమిత్రానందనుసింహనాదంబున
భయం బంది పఱచుదానవసేనలచందంబున నీకొడు కున్ననెలవు విడిచి వలియం
బాఱిన వెలవెలంబాఱు నక్కురుపతితో నాశల్యుండు సంధ్యాసమయం బయ్యె
నేఁటికిఁ గయ్యంబు సాలింపుము వేగుటయుఁ జేయవలయుకర్జంబు సూచికొంద
మనియె నట్టియెడఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మశకునిసుశర్మప్రభృతు లగుదొరలు
పాండవజయంబునకు దైన్యంబునొందినయాననంబులతో నిశ్వాసంబులు నిగుడ
నక్కురుపతిఁ జేరం జనుదెంచిన నతండు మూఁకల మరల్పరామియు దొరల
యుత్సాహవైకల్యంబును శల్యుమాటలతెఱంగు నూహించి మరలి కర్ణుం
జేరొక్కని విలాపంబు సేయుచు హాకర్ణ హాకర్ణ యనునెలుంగులతో బలంబులఁ

1 సంత. 2 యంతలంతలు.

విడియ నియమించినం దివిసి కౌరవులు దోడం జనుదేర నిజశిబిరంబునకుం బోయి
నప్పొవ్వుట జూదంబున నోడి పాండునృపకుమారులు పురంబు వెడలి యడవికిం
బోవునప్పటిభంగి నైయుండె నయ్యవసరంబున. 380

చ. తనువులఁ గర్ణబాణము లుదాత్తగతిం జెలువొందఁ గొంచవుల్
కనుకనిఁ బాఱ శౌరియును గవ్వడియుఁ వెలుఁగొంది రొక్కెడ
న్వినుతమరీచులై పొడిచి నిర్భరసంతమసంబు నల్గడం
జన నభిరామమూర్తు లగు చంద్రుని సూర్యునిఁ బోల్పఁ బట్టుగన్. 381

వ. ఇట్లొప్పి యమ్మెఱుంగుటమ్ములు పెఱికి వైచి యొండొరులయాననంబు లాలో
కించి రాత్రిముఖం బయ్యె విరోధుల వెనుకొనుటకు సమయంబు గాదని సంభా
షణంబులు సేసి తమసేనలం దివియ నియమించి. 382

తే. బలునిఁ దెగటార్చి మరలుగోపతియు హరియుఁ
బోలెఁ గర్ణుని సమయించి లీల మెఱయ
మరలి రత్యంతమోదసంభరితు లగుచుఁ
గవ్వడియుఁ గృష్ణుఁడును బంధుగణము లలర. 383

వ. అప్పుడు దివ్యు లన్నరనారాయణుల ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించుచు నిజ
నివాసంబులకుం జనిరి పాండవసేనాజనంబులు సంతసంబునం దేలుచు ధనం
జయుం జెలంగి పొగడుచుం బోయి రివ్విధంబున జయంబునం బొంపిరివోవుచుఁ
బాండవులు విడిదల కరిగి ధర్మనందనునగరిమొగసాలఁ జొచ్చి రట్టియెడ. 384

క. చెన్నునఁ బాంచాలురు మును, మున్నానృపుకడకు నేఁగి ముదితాత్ముం డై
యున్నయతనిఁ గని దీవన,ల న్నతులను సమ్మదానులాపములఁ దగన్. 385

వ. గారవించిరి విష్వచ్ఛేనుండు వేగంబ యరదంబు డిగ్గి చని యజ్జనపతిచరణంబులకుఁ
బ్రణతుం డైన నతం డెత్తి యాలింగనంబును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసె భీమ
నకులసహదేవు లన్నరదేవోత్తమునకుఁ బ్రణమిల్లి పార్థుం గౌఁగిలించిరి కృష్ణ
సాత్యకు లప్పాండవాగ్రజునకు సవినయప్రణామంబు లాచరించిన నమ్మహీవరుం
డభినందించె నప్పుడు కృష్ణుం డతని కి ట్లనియె. 386

శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతో సరససల్లాపంబు చేయుట

క. భువనము లన్నియు నొక్కటఁ, గవిసియుఁ గర్ణుఁ బరిమార్పఁగా నోపునె భూ
ధవ భవదీయక్రోధాగ్నివిహతుఁ డై క్రాఁగెఁ గాక నిక్కం బరయన్. 387

ఆ. రథికవర్యుఁ డైన రాధేయు పొలిసిన, యపుడ యొల్లఁ బొలిసె నని తలంపు
కౌరవుల కడంగె వైరంబు నీ కింక, నెదురు లేదు ప్రీతిఁ బొదలు మధిప. 388

చ. అన విని యమ్మురాంతకున కానృపుఁ డి ట్లను నీవు చక్కఁ జూ
చిన సులభంబు శోభనము శ్రీధర నీదగుకూర్మి కేను భా

జన మఱి నాకు దుష్కరమె శత్రుజయంబు భవత్ప్రసాదజీ
వనులము మాకు సంపదలు వచ్చు నవశ్యము నింత నమ్ముడున్. 389

ఆ. అఖిలరక్షకుండ వగునీకు భక్తుల, మైనమమ్ముఁ గాచు టరుదె తలఁప
భయము నెవ్వగయును బాసి నాకంటికి, నిదుర వచ్చు నేఁడు నీరజాక్ష. 390

వ. అనవుడు నచ్యుతుండు. 391

చ. మనమునఁ గూర్తు గాన తగుమాటల నాకుఁ బ్రియంబొనర్చు టొ
ప్పును విను మీ జయంబునకు భూవర యేను నిమిత్తమాత్ర మీ
యనుజులు నీమఱందులు మహాద్భుతవిక్రమశీలు రిట్టిని
న్ను నొకఁడు పోర మార్కొనఁగ నూల్కొని రూపఱ కుండ నేర్చునే. 392

వ. అని యిట్లు మధురసల్లాపసౌఖ్యంబు నొంది ధర్మనందనుండు పొలికలను సూచు వేడుక దనకుం బుట్టినఁ గృష్ణునితోడం జెప్పి యతం డనుమతి సేయం గాలవాలంబులు దంతపర్ణంబులు నగురథ్యంబులఁ దనరథంబునఁ బూన్పించి యారోహణంబు సేసి కరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ సమస్తబంధుమిత్రసోదరపరివృతుండై యరుగునప్పుడు కృష్ణు నాలోకించి. 393

ఆ. సకలధరణివలయసామ్రాజ్యమునకు నేఁ, డేను భర్త నైతి నెల్లపెంపు
గలిగి నీదుకరుణఁ గడిఁదిమగం డగు, పగతుఁ డశ్రమమునఁ దెగుటఁ జేసి. 394

క. అని కీర్తించుచు నరుఁ గనుఁగొని యగ్గించుచు ముదంబు గూరినమదితోఁ
జని కర్ణునిశిరమును దత్తనయులగాత్రములుఁ జూచె ధరణీనాథా. 395

వ. చూచి త న్నప్పుడు గ్రమ్మఱ జన్మించినవానిఁ గాఁ దలంచి యాపదలకుం బాసి సంపదలకు భాజనంబ నైతి నని యాఱడిల్లి యుల్లాసంబున మరలె నిట్లు కర్ణసాగరంబు గడవ నీఁది పాండునందనులు పరమానందంబు నొంది రని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 396

చ. అనలుఁడు భాస్కరుండును సుధాంశుఁడు నధ్వరసంప్రవర్తకుల్
వినుము నరేంద్ర యీ క్రతువు విష్ణుమయం బిది నిర్వహించి ర
ర్జునుఁడును గర్ణుఁడుం సమరరూపమునం దగ నీప్రబంధ మిం
పొనరఁ బఠించినన్ వినిన నొందు నరుం జిరసౌఖ్యసంపదల్. 397

వ. అనుటయు. 398

చ. ప్రకటమహార్థసారభపరాశరనందనవాక్యమంజరీ
ప్రకరసమర్చితా పరమపావననామ జగత్త్రయీవిధా
యకపరిరక్షక ప్రతిసమాహృతికారకచిత్తవృత్తిభా
వక భవబంధమోచన దివాకరచంద్రకృశానులోచనా. 399

క. వినతదురితనిరసనశుభ, జననకలాకల్య [1]చరణసంభావనపా
వనతటినీమాల్య సమ, స్తనిగమసంవేద్య పరమసంయమిహృద్యా. 400

మాలిని.—

కరణఫలపరిత్యాగవ్రతోదాత్తచేతః
పరిణతసుఖపీఠభ్రాజమానా నతాంహో
నిరసనచరణాబ్జోన్నిద్రతారాజమానా
నిరవధిపరిణాహ నిర్భరానందదేహా. 401

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునఁ గర్ణపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాం ధ్ర మ హా భా ర త ము న ం ద లి

కర్ణపర్వము సమాప్తము.

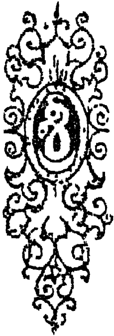
1 దివ్యచరణసుసంభా, వనతటినీ.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

గిరిజాసమవాయము

హాగురుతరశుభగసంపదాలంబసదా

యోగిజనక్షేమసమీ

హాగర్భితదివ్యచిత్త హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయ ధాత్రీవల్లభుఁ డుత్సుకత్వరేఖాసౌమ్య

శ్రీవిలసితుఁ డై యిట్లనుఁ, దా వైశంపాయనున కుదాత్తవినీతిన్. 2

క. దురమున నశ్మేయుఁ గర్ణుఁడు, పరిమార్పంబడిన నల్పపరిజనుఁ డై య

క్కురుపతి యజయ్యు లగున,య్యరులయెడం బిదప నెట్టు లయ్యె మునీంద్రా. 3

తే. ఏను మును విన్నయకౌరవేంద్రపాండు

విభుతనూజులచరితంబు వేడ్కఁ బెంచెఁ

జెవులతియ్యంబు దళుకొత్తఁ జెప్పు మనఘ

వారి కైనయనంతరవర్తనంబు. 4

వ. అని యడిగిన వైశంపాయనుం డమ్మహీనాయకున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు దెగిన దుర్యోధనుండు హతావశిష్టవసుధావరులు పరివేష్టింపఁ గొంచెపుమూఁకల తోడ విడిదలకుం జని సుహృజ్జనంబులు దేర్ప విషాదం బుడిగి సముత్సాహ దోహలి యై శల్యునిం దనకు సేనాపతిఁ గావించి వేగుటయు బలువు బోలు పును వెలయఁ బోలికలనికి నడచెఁ బాండవేయులును బలంబుతోడం బన్ని యేతెంచిన నయ్యిరువాఁగునకు సురాసురసమరంబునుం బోనిసంగ్రామం బయ్యె నంత మధ్యాహ్నంబున నమ్మద్రపతి యుధిష్ఠిరుపరాక్రమంబునం దెగియెఁ బదంపడి భటులుం జెలులుఁ జుట్టంబులును సమసిన నుక్కుదక్కి యక్కురు విభుం డనిపని సాలించి వెఱఁ బొందెడుడెందంబుతో నొక్కరుండు దొలం గం బాఱి యొక్కమడువు సొచ్చి దాఁగి యుండె నట గెలుపునుబ్బునం బొంపిరి

వోవుపాండవేయు లతం డం దునికి యొఱింగి యయ్యెడకు నరిగి నలిరేఁగి చుట్టుముట్టి పిలిచిన వెడలి వడముడితోడి పెనంకువం బెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి యాభూనాథుఁడును బ్రొద్దు సాల వాలినప్పుడు [1]భీముగదాఘాతంబునఁ దొడలు విఱిగి పడియె నంత నిశాసమయంబున నశ్వత్థామ కృపకృతవర్ములు దనకుం దోడుగా ధర్మనందనస్కంధావారంబు బొదివి పాంచాలప్రభద్రకమాత్స్యప్రభృతిశేషసైన్యంబుల సమయించె మఱునాఁడు సంజయుండు కురుక్షేత్రంబునం దుండి పూర్వాహ్ణంబునఁ గరినగరంబున కరుగుదెంచి. 5

చ. పొరిఁబొరి మోము బాష్పజలపూరము గ్రమ్మఁగ నూర్ధ్వబాహుఁడై
చరణయుగంబు దొట్రువడ సంభృతశోకత రాజవీథి నె
వ్వరిఁ గని యైన హామహితవైభవ హాధృతరాష్ట్రపుత్త్ర హా
కరిపురనాథ యం చెలుఁగు గద్గదికం దగులంగ నేడ్చుచున్. 6

క. జననయనచకోరానం,దనుఁ డగు నృపచంద్రుఁ డనుచితం బయినవిధం
బున నస్తమించె నంచుం, [2]దనుడోలనభరితభూరిదైన్యుం డగుచున్. 7

వ. చని ధృతరాష్ట్రమందిరంబు ప్రవేశించి లోపలికొలువున గాంధారియుం గోడండ్రును విదురుండును మఱియును దగుచుట్టంబులునుం బరివేష్టింపఁ గన్నులేమికిఁ బ్రేముడించుపలుకులు సెల్ల నుల్లంబు దురపిల్ల నున్నయన్నరనాథుం గని డగ్గుత్తిక వెట్టుచుఁ దనపేరు సెప్పికొని చేరి పాదప్రణామం బాచరించి యేడ్పు బెరయునెలుంగుతో ని ట్లనియె. 8

సీ. జననాథ శల్యుండు సమసె సౌబలుఁడు గీటడఁగె నులూకుండు మడిసె సకల
సంశప్తకులు గడచనిరి కాంభోజశతానీకములు దెగటాఱె యవన
పార్వతీయమ్లేచ్ఛబలములు ద్రుంగె నల్దిక్కులమన్నీలుఁ దక్కఁగలుగు
నరనాయకులును జచ్చిరి కుమారులు గలయందఱుఁ దెగిరి కర్ణాత్మజులును
తే. బొలిసి రయ్య వృకోదరుపలుకు దప్ప,కుండఁ దద్గదాదండప్రచండనిహతి
రెండుదొడలును విఱిగి ధరిత్రిఁ బెలుచ,కూలి రూపఱి రారాజు ధూళి బ్రుంగె.

వ. మఱియు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియు నుత్తమౌజుండును యుధామన్యుండును లోనుగాఁ గలపాంచాలురును జేదిమాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులు లోనుగా నవశిష్టజనంబులును నీమనుమ లైనప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులును సకలరథసామజఘోటకసుభటసమేతంబుగా మృతిఁ బొంది రిట్లు కౌరవశిబిరంబును బాండవస్కంధావారంబును విధివశంబున [3]వనితావశేషంబు లయ్యె నిందుఁ గృపకృతవర్ములు నశ్వత్థామయుఁగా మువ్వురును నందుఁ బాండవులేవురును గృష్ణసాత్యకులుగా నేడ్వురును భవత్సుతుం డయినయుయుత్సుండును

---

1 తాను బడియె నంత; తాను వ్రాలె నంత. 2 తనలాసనభరిత; తనుదోహలభరిత. 3 నిరవశేషంబు లయ్యె.

శేషించి రివ్విధంబునఁ బదునొకండు నేఁడక్షౌహిణులు నఖిలక్షోణికి దుర్యోధను నధిపుఁ గావింపనుం జంపనుం బూను కాలం బగుటయు నాలంబున నిశ్శేషత్వం బు నొందె నని చెప్పుటయు నమ్మహీపతి మూర్ఛిల్లె విదురుండును వివశుం డై యొఱగె గాంధారియుఁ గోడండ్రును నై ర్యేది పుడమిం బడిరి తక్కటిచుట్టం బులు మొగంబులు మొగుడం జిత్రరూపంబు చందం బైరి సంజయుప్రయత్నం బున నందఱుం గ్రమంబునం దేఱి రప్పుడు మేను వడంక నమ్మానవనాథుండు నలుదిక్కులకు మొగంబు ద్రిప్పి విదురు నుద్దేశించి పుత్రహీనుండ ననాథుండ నగుట యెఱింగితే తమ్ముండ యిటమీఁద నీవ నాకు గతి యగు మనుచు మగుడ సిగుడుమూర్ఛాతిశయంబునం బరవశుం డయిన నతండును నారీజనం బును శీతాంబుసేచనంబులను లలితవ్యజనవీజనంబులను గొండొకసేపునకు సేద దేర్చినం గూర్చుండి యక్కురువిభుండు గుంభనిక్షిప్తభుజంగంబుచందంబున నిశ్వాసంబు నిగుడ్చుచు నూరకున్నం గనుంగొని యక్కాంతాసముదయం బును సంజయుండును రోదనంబు సేసిరి పదంపడి యవ్విచిత్రవీర్యనందనుండు.

ఆ. అనఘ వశము గాదు మనసు గోడండ్ర మీఁ వదినెఁ జుట్టములను సదనములకుఁ
బుచ్చు మనియెఁ [1]బలుకు లచ్చుపాటడఁచుగ, గ్గదిక దైన్య మెసఁగ విదురుతోడ.

క. అనుటయు నాతం డందఱకును మెలపునఁ జెప్ప వగలఁ గుదుంచు నల్ల
ల్లన తమనిలయంబులకును, జనిరి మఱియు నేడ్చుచుండె సంజయుఁ డలఁతన్. 12

వ అమ్మేదినీశ్వరుం డేది గతి యని దుఃఖాతిశయంబునఁ జేతులు విదిర్చి యాసూత
నందనుదిక్కు మొగం బయి. 13

క. చావరు నొవ్వరు పాండవు, లేవురు నని నీవు చెప్ప నిప్పలుకులు దుః
ఖావేశకరము లై చేతోవృత్తి దహింపఁ జొచ్చె దుర్భరభంగిన్. 14

క. తనయు లని నంపఱుం బడి, రనఁగా విని వెక్కుపఱియ లై పోవక యి
ట్లునికి యరయ వజ్రమయం, బని తలఁపఁగఁ దగును మదీయ మగుహృదయంబున్.

ఉ. కన్నులు చీకు లై సుతనికాయముబాలవిహారలీలలుం
జెన్నగుప్రాయ మొంది విలసిల్లుతెఱంగును జూడఁ గాన కి
ట్లున్నను బంధుకోటి సముదోచితలాలనఁ బల్కుపల్కులక్
విన్నవి వీను లిప్డు గొఱవిం దముఁ జూఁడినయట్ల పొక్కెడిన్. 16

వ. అని దుర్యోధను నుద్దేశించి. 17

సీ. ఇట రమ్ము నన్నుఁ గౌఁగిటఁ జేర్పు కొడుక మీయమ్మను మా రార్పరావయ్య వృద్ధు
లగు మమ్ము విడుచుట దగునె యేగతిఁ బోవువారము సెప్పుము కౌరవేంద్ర
యంధత్వవికలుల నరయక యిట్లు పేక్షించితి నామీఁదఁ గృపయుఁ బ్రియము
నెక్కడ వోయె భూమీశులు గొలువంగ నుండు [2]దీవ ట్లొంటి నున్న వాఁడ

[1] బలుకు నచ్చుపా. 2 వీ వొంటి యె ట్లున్న; వీ వె ట్లొంటి నున్న.

తే. వధికబలదుర్నివారుండ వైనసీకుఁ, బాండుపుత్త్రులచేత నపాయ్పటఁ జావు
వచ్చె నిచ్చలు భక్తిమై నచ్చి కొలిచి, గారవింప నిం కెవ్వరు గలరు నాకు. 18

వ. కయ్యంపుమాట పుట్టినయప్పుడు నీవు నాతోడ 19

శా. చాపాచార్యుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నశ్వత్థామయుం గల్గ నా
కీపాండుక్షితిపాలపుత్త్రు లెదు రింకె దేవ్వాఁడు దృప్యద్భుజా
వ్యాపారుం డనిఁ గర్ణుఁ డొక్కరుఁడు మాయం జేయు మద్బాణవి
ద్యాపారీణత గెల్తు నొక్కఁడన యే నయ్యేవురన్ వ్రేల్మిడిన్. 20

తే. మున్ను చెప్పినవారు గా కెన్నఁ గలరు, సుమ్ము బాహ్లికభగదత్తసోమదత్త
శకునిభూరిశ్రవశ్శల్యశల్యసింధు, రాజవిందానువిందాదిరథికవరులు. 21

క. ఏనును గర్ణుఁడుఁ దమ్ములు, నా నలువురు వీర లైన నటు సూడు పృథా
సూనుల నెట్లు జయించెద, నో నమ్ముము నాబలంబును గలితనంబున్. 22

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన, విని భవదీయానివార్యవిక్రమమునఁ బాం
డునరేంద్రసుతులు దెగుదుర, యని తలఁచితి నీవె తెగితె యప్వీరులచేన్. 23

క. అమరనదీతనయుఁడు సింహము గాక నపుంసె పార్థుఁ డట్టిమహాత్ముర్
సమయించె నట్లు జంబుకసముని శిఖండిఁ గొని విధి కసాధ్యము గలదే. 24

చ. శరగురుఁ డట్టియోధుఁ డఱు చచ్చె ననిన్ దొర గానివానిచే
వెరవున లావునన్ జనులు వెక్కస మందఁగఁ జేయుసింధుభూ
వరుఁ డఱు రిత్త వోయె ననివార్యుల బాహ్లికసోమదత్తులం
బరు లవలీలఁ జంపి రఱు పల్కుదు నే మని యేను దైవమున్. 25

క. నీనమ్మినభూరిశ్రవుఁ, డేనికలా వతఁడు నెందు నెవ లేనిమగం
డైనభగదత్తుఁడును వ, మ్మైనతెఱం గట్టి యేమి యందుఁ గుమారా. 26

ఉ. నచ్చినకర్ణువిక్రమమునం బరవీరులయం దొకండునుం
జచ్చుట లేదు దుర్దమము శల్యభుజావిభవంబు లోకముల్
మెచ్చినయట్టి దందు నొకమేలు వినంబడ దమ్మహాత్ములన్
ముచ్చులఁ జంపినట్టులు పరుల్ దెగటార్చిరి దైవ మిచ్చినన్. 27

తే. కొడుక తమ్ములుదోడ్పడఁగడఁగి శత్రు,నరుల గెలిచెద నంటివా యొక్కరుఁడుదక్క
కుండ నీతమ్ముఁగుఱ్ఱల నూచముట్టు, గొనియె నే విధి యేగతిఁ జనుమఁ జెపుమ.28

క. కదిసి పవనజుఁడు బెట్టుగ, గద వ్రేసినఁ దొడలు విఱిగి కయ్యపునేలన్
మద మఱి పడినప్పుడు నీ, మది నే మని తలఁచితో కుమార యెఱుంగన్. 29

వ. అని పెక్కుభంగుల విలపించి. 30

చ. తలఁపఁగ భాగ్యవంతుల కుదాత్తశుభం బగుఁ గాక పుణ్యహీ
నుల కది గల్గ నేర్చునె తనూభవ లాఱడిఁ బోయి రింకఁ గా

నలఁ జరియింపఁ బోవుటయు నాకుచితం బటు గాక చండినై
నిలిచితి నేని మాటలనె నిచ్చలు భీముఁడు చూచు చుండఁడే. 31

క. విను దుర్యోధనదుశ్శాసనులఁ బలికి పలికి నిచ్చ చావుగ నప్పా
వని యలఁచుఁ గాన నడవికిఁ, జనుటయు మేలైన తెఱఁగు సంజయ నాకున్. 32

వ. అని పలికి యత్యంతదుఃఖదూషితస్వాంతుం డగుచు నమ్మహీకాంతుండు
నిట్టూర్పు నిగిడించి యాసూతనందనున కిట్లనియె. 33

క. సురసరిదాత్మజుఁడును శర,గురుఁడును గర్ణుండుఁ దెగుటకుం దలఁకక యె
వ్వరిబాహుబలము గొని యే,చరి కోల్తల సేసి రాక్ష్కొ మనవా రనికిన్. 34

వ. అని తనకొడుకుచలం బూహించి 35

చ. మును విదురుండు సెప్పె నతిమూర్ఖమనోగతి యైనయీసుయో
ధనుచరితంబు గీ డఖిలధాత్రిజనంబులకుం బొనర్చు నా
శన మని దానిఁ గొంద అవిచారులు పాటిగఁ బట్టరైరి నా
కును మఱి వారికె ట్లటుల కుత్సిత మయ్యె విధాతృప్రిప్పావన్. 36

క. అప్పు డటు లతఁడు సెప్పఁగఁ, దప్పఁ దలంచినఫలంబు దగఁ గుడువక పోఁ
జొప్పడునె సూతనందన, చెప్పు మనికి నెవ్వఁ డమరు సేనాపతి యై. 37

చ. దురమున నర్జునప్రకటదోర్విభవంబు నెదుర్పఁ జాలును
ద్ధురుఁ డొకరుండు గల్గెనె విధూతవిరోధిబలుండు శల్యుఁ డె
వ్వరిభుజశక్తిఁ జిక్కె గురువర్గము సంక్షయ మట్లు నెల్ల దు
స్తరబలభాసిభీమునిగదం బడియెం గురుముఖ్యుఁ డెన్మెయిన్. 38

వ. కృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లెబ్భంగి బ్రతికిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలు
రును జేదిమత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులును నామనుమ లైనప్రతి
వింధ్యాదిద్రౌపదేయులును దక్కనుం గలుగుయోధవీరులు నెవ్విధంబున
మృతిఁ బొందిరి పాండవు లేవురును బద్మనాభసాత్యకులును యాయుత్సుండును
నెత్తెఱంగునఁ దెగటారక తప్పి రింతయుఁ బరిపాటిఁ దేటపడం జెప్పు మనిన
విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 39

ఉ. సూతసుతుండుఁ జేయఁ గలశూరులు దర్పసమగ్రభూపతి
వ్రాతముఁ బెక్కుదంతిరథవాజిభటావలులున్ భుజాబల
స్ఫీతులు పాండునందనులచేఁ దెగటారిన నోడి వీటికిన్
నీతనయుండు హీనరథినీయుతుఁ డై యటు లేఁగి నెవ్వగన్. 40

కృపాచార్యుఁడు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట

వ. మందిరంబుఁ బ్రవేశింపక యొక్కబయల నిఖిలబంధుమిత్రపరిజనపరివృతుం డై
నిలిచె నయ్యవసరంబునఁ గృపార్ద్రచిత్తుం డై కృపాచార్యుం డన్నరేంద్రున
కిట్లనియె. 41

క. సమరము మిముబోంట్లకు సు, త్తమధర్మం బిదియు ఁటంటిధాత్రీశులు కృ
త్యముగఁ గొని యాచరించిరి, తమకు సుగతి గోరి కీర్తితస్ఫురణమెయిన్. 42
క. [1]ఇవను నొకపలు కడ్డము,గా నొడివెద దాని లెస్స గా విని యది మే
లైనను జేసెద గాదే, న్మానెద నేర్పడఁగ వినుము మనుజాధీశా. 43
చ. అమరనదీతనూభవుఁడు నస్త్రగురుండును గర్ణుఁడుం బరా
క్రమమహనీయు లాహవధురంధరు లట్టిర తక్కుఁ గల్గుభూ
రమణులు బాంధుమిత్రులు దురంబున నంచఱఁ బొందునంచసుల్
సమయఁగఁ జేసి రట్లు భుజశక్తియు వైరబలంబు నెక్కుడై. 44
చ. వెరవును లావునుం గలుగువీరులు పోరులఁ బడ్డ హీనతం
బొరసితి నస్త్రశస్త్రహతి భూవర చిక్కినవారు నొల్లఁ బో
యిరి విను పాండురాజసుతు లేవురు గంటికి రెప్పచంద మై
హరి తనుఁ గావఁ గా వెలసి రక్షితదేహవిలాససంపదన్. 45
క. శ్వేతాశ్వపాటవం బుద్ద్యోతిత మై మెఱయఁగాఁ జతుర్దంతరుచి
స్ఫీత మగుగజము క్రియ నరుఁ, డాతతకురుసైన్యసరసియందుఁ జరించున్. 46
క. జ్యారవము నాదముగ నతి, ఘోరత వైరు లనుకరటకోటికి రయదు
ర్వారం బగునస్త్రనకం,తీరవము శితాస్త్ర నఖపటిష్ఠతఁ జూపున్. 47
తే. అర్జునోదగ్రదవశిఖ హరిమహానిలంబు ప్రేరేప వైరిబలప్రకీర్ణ
గహనదహనవిహార ముగ్రముగఁ జలుపఁ, దేఱిచూడను రాకున్కి దెల్ల మధిప.
ఉ. ద్రోణుఁడు సూతనందనుఁడు ద్రోణతనూజుఁడు నేను శల్యుఁడుం
ద్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూపఁగ నీవుఁ దమ్ములుం
బాణపరంపరల్ గురియ ఫల్గునుఁ డందఱ మీఱి సైంధవ
ప్రాణము నాచికొలు నరపాల తలంపఁగ మర్త్యకృత్యమే. 49
ఉ. ఇంతకమున్ను సెల్లెఁ బది యేడుదినంబులసంగరం బతి
శ్రాంతతఁ [2]గుంది రిందుఁ గలసైనికు లర్దెసఁ గల్గుయోధు లా
క్రాంతవిరోధిదర్పుఁడు పురందరనందనుబల్మి కల్మి ని
శ్చింతత నుల్లసిల్లెదరు చెక్కు చెమర్పక కౌరవేశ్వరా. 50
క. బలవిక్రమఘను లగుదొర,లిలిగిన మనసేన మేదినీశ్వర విను క
న్నులు సెడిన ట్లున్నది యీ,కాలంబు బొరిగొనుట నరునకుఁ సుకర మగున్.
వ. అని చెప్పి కృతవర్మశల్యగురుపుత్త్రులను దన్ను నెన్ని. 52
క. దామోదరుతమ్ముండును, భీముఁడు నిజగెలఁకులందుఁ జేర్చి తఱుమ ను
ద్దామగతి నడరుకవ్వడి, కే మిందఱుఁ దలఁప నొక్కయెత్తు కుమారా. 53
చ. అనిలసుతుండు పూన్కి బలుపారఁగఁ గొండొక దీర్చె నేపు నొం

1 ఏ నొకపలు కడ్డముగా, వే నొడివెద దాని లెస్స విని మది యది. 2 భ్రాంది.

దినభుజసంపదం గొఱఁత దీర్పఁగ నింకఁ గడంగ కుండునే
మనకు నజాతశత్రునిసమంచితమార్దవ మూఁది సంధి సే
య నుచిత మైనకాల మిది యాగ్రహముం జొరనీకు చిత్తమున్. 54

క. సమరము నిష్కారణవైరమునం బాటిల్లె నెల్లరాజులు భరతో
త్తములును మడిసిరి విడు కోపము దీర్ఘక్రోధుఁ డైనపతి కీ డొందున్. 55

క. తమకు బలం బెక్కినతఱి, సముచిత మగు విగ్రహంబు శత్రుల కుత్సా
హము మిగిలినపుడు కర్తవ్యము సంధి యనంగ వింటి మార్యులచేతన్. 56

క. కలవా రెల్లను దెగి నీ, తలన నిలిచెఁ గార్య మధిప తగ నొడఁబడు మి
ట్టల మగునాత్మవినాశము, కలుగుట యది విపులపాతకం బండ్రు బుధుల్. 57

క. తనకై కానే మది నెల్లను గోరుట వినుము దాఁ బ్రళయ మొందెనయే
నిని వారనియుద్యోగం,బునకు ఫలం బేమి రాజపుంగవ చెపుమా 58

క. నినుఁ గాచికొనుము నీ వున్నను సర్వము గల్గు ధర్మనందనునిఁ దగం
గను మతఁడు రాజ నని తన, మనమున నెక్కించుకొనఁడు మదగర్వంబుల్. 59

తే. రాజ్యభాగంబు దగ ధృతరాష్ట్రునకును,నీకు నన్నదమ్ములకు నానృపతి యొసఁగు
నాతఁడెపుడుశుశ్రూష సేయంగఁగోరు, గురుజనములకుఁగావునఁగూడుటొప్పు. 60

చ. హరియును గా దనండు గురుణాన్వితు లై తగ నమ్మహాత్ము లె
ప్పరుసునఁ గార్యనిశ్చయము వల్కినఁ గీచకవైరియుం బురం
దరతనయుండునుం గవలు దానికి మా ర్పలుకంగ నెమ్మెయిం
జొర రగు సంధి యెట్లు ననసూయత నూల్కొని చేయు మిత్తఱిన్. 61

ఆ. ఇంత చెప్పు టనికి నే నోడి ప్రాణరక్షణము సేసికొనుట గాదు నీకుఁ
బథ్య మనియుఁ దఱిమి పల్కితి విను విన, వేని నొచ్చి తలఁచె దిట్టు లగుట. 62

వ. అని యగ్గౌతముండు శోకాయత్తచిత్తుం డగుచుం దనకు హితోపదేశంబు
సేసిన విని దుర్యోధనుండు వేఁడినిట్టూర్పు నిగిడించి యొక్కింతసేపు చింతా
క్రాంతుండై యూరకుండి వ్రాల్చినకనుదోయి విచ్చి యవ్విప్రవరు మొగంబు
సూచి యి ట్లనియె. 63

చ. చెడుటకు నోర్వ కీ విటులు చెప్పితి నాకు హితంబు నెయ్య మె
క్కుడు గలయట్టిచుట్టమునకుం నయశీలుఁడగుం గదా భరం
బడి బవరంబులం బెనఁగుభంగిని గార్యము దెల్పఁ జాలిన
ప్పుడు నిను రక్షణార్థి వని భూసురసత్తమ యే నెఱుంగుదున్. 64

వ. నీకూర్మి పేర్మిం జేసి కీడు దొలఁగింపం జూచి సంధి కర్తవ్యం బని పలికితివి గాని
యప్పలుకులు నాకు రుచియింప వె ట్లంటేని 65

సీ. కపటంపుజూదంబు ఘటియించి రాజ్యంబు గొని ధర్మజునిమది గుందఁ జేసి
సభ నేకవస్త్ర రజస్వల నమ్మెయిఁ బాంచాలి ముందల వట్టి యీడ్చి

సంధి సేయఁగఁ బూని శౌరి యేతెంచిన నవ్విధంబున కప్రియం బొనర్చి
పలువురఁ గూడి సౌభద్రు నొక్కని బాలుఁ గిట్టి యత్తెఱఁగునఁ గీడడంచి
తే. నేఁడు దుశ్శాసనుని ఱొమ్ము నెత్తురనిలసుతుఁడు నుదమునఁ ద్రావుటఁ జూచి కొఱఁత
ప్రతిన దీర్చెనతం డని భయముఁ బొంది, పొందుఁ గోరిన నది యేల పొసఁగుఁ జెప్పుమ.

ఉ. రాజులు భక్తిఁ గొల్వఁగ ధరావలయం బఖిలంబు దప్పని
భ్రాజితవృత్తి నేలి యనురక్తులఁ బ్రోచుచు శత్రుకోటికి
న్దేజము [1]దప్పఁ జేయుచు [2]నతిప్రమదంబున నున్న నాకు నిం
కాజియె కాక యొక్కనిదయం గను రాజ్యసుఖంబు లేటికిన్. 67

వ. నిశ్చయం బిట్టిద యగుటం జేసి. 68

ఆ. పొడుతు నెట్లు పాండుపుత్త్రులతోఁ గయ్య, మేను నీవు దీని కియ్యకొనుము
పలుకు వినమి గాఁగఁ దలఁపకు ముచితంబు, తెఱఁగు ధీరజనుల కెఱుఁగరాదె.

చ. విభవముఁ బ్రతాపమును విశ్రుతకీర్తియు మాయ ధర్మపు
త్త్రభటసమానవృత్తమున దైన్యము నొందుట కోర్వఁ గాదు వీ
తభయతఁ బోరఁ బేర్కొని యుదాత్తపదంబున కేఁగి భీష్మకుం
భభవజయద్రథాదు లగుబంధుల మిత్త్రులఁ గూడు టొప్పగున్. 70

వ. అంత వలవ దిమ్మాట మగపాడి కాడిలిం గాని. 71

ఆ. ఏను దెంపు చేసి యీయున్న రథికజనంబుతోడఁ గడఁగి నడవఁ బెట్టుఁ
దఱిమి పాండురాజతనయుల మర్దింతు, ననఘ నీవు మెచ్చునట్లు గాఁగ. 72

చ. అన విని చుట్టు నున్న నృపు లందఱు సంతస మంది యశ్వరేం
ద్రుని వినుతించి యోటమికి రోయుట నొంచినచింత నంత గు
ల్లనుఁ గఁద్రోచి నెమ్మనములన్ రణకౌతుక మావహిల్లు నా
ననములు దోఁప దర్పవచనంబుల సేనకు నుబ్బు నర్చుచున్. 73

దుర్యోధనుఁడు శిబిరంబు విడిచి సరస్వతీతీరంబు సేరుట

వ. చెలంగి కృపకృతవర్మాశ్వత్థామశకునిశల్యులు గార్యంబు విచారించి కౌరవే
శ్వరు నాలోకించి మన మీరాత్రి శిబిరంబున నిద్రించుట యొప్పదు దెట్లనినఁ
గర్ణుం దెగటార్చుటం జేసి పేర్చినయుబ్బునఁ బాండవులు పైకొని పరాక్రమింప
నప్పళింపఁ గలుగుఁ బో యని తలంచెదము. వినుము పంచనఁ దొలంగియుండి
మనకుం గలచతురంగంబుల నాయితంబు సేసికొని పెనఁకువం బన్ని వారికి
వెఱఁ గగునట్టి బెట్టిదంపుటురవడిం గడిసి రణంబు సేయుద మట్టైన జయంబు
గొన వచ్చు నని చెప్పిన నవ్వసుమతీపతి ప్రీతుం డై యది లెస్స వెరవట్ల
చేయుద మని సముచితభంగిం దగువారల కెఱింగించి కదలి యచటికి రెండా
మడ యగుసరస్వతీప్రాంతం బయలికి బలంబులం గొని చని సకలజనవాహన

---

1 దవ్వు సేయుచు 2 ననింద్యపరాక్రమలీల నున్న నా కాజియె.

సహితంబుగా నమ్మహానదియం దిచ్ఛానురూపస్నానపానంబు లాచరించి వలయు
తెఱంగున వెనుక నడతెంచిన వివిధాహారంబులం దుష్టిఁ బొంది యిష్టా
లాపంబులు సెల్లుచుండ నున్నసమయంబు మున్నాకర్ణంబు నడపినవారలును
జిత్రసేనాదిభపత్కుమారులును గర్ణుకొడుకు సత్యసేనుండును లోనైనయాప్త
జనంబు లమ్మనుజనాథున కిట్లనిరి. 74

చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమసంపద సొంపు మీఱి భూ
వర భవదీయమైనబలవర్గము నొడ్డన మేర్పు వీఁకమైఁ
బురికొలుపంగ నిర్భయతఁ బోలెడునట్లుగఁ దాను [1]ముందఱై
తిరముగఁ జేయఁ జాలు నొకధీరు నొనర్పుము సైన్యనాథుఁ గన్. 75

వ అనిన విని వృషస్కంధుండును బీనదీర్ఘభుజార్గళుండును భర్గవ:లబ్ధజన్ముండును
దివ్యాస్త్రవేదియు నవ్యాహతవిక్రమోద్దాముండును నగునశ్వత్థామ నాలో
కించి యాదరభరితుండగుచు నాధరణీవరుం డతని కిట్లనియె. 76

ఆ. అనఘ నీవు నాకు నాచార్యునట్టుల, నేఁడుగడయుఁ గాన హితము సెప్పఁ
దగు బలాధినాథుఁడుగఁ జేయ నర్హుని, నెల్ల వినఁగ నిశ్చయింప వలయు. 77

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లు లను నజ్జనపాలున కాజినైపుణం
బును మహనీయశౌర్యమును భూరిబలంబును [2]సర్వసత్త్వవే
ధనముఁ బరాక్రమోద్ధతియు ధైర్యసమగ్రతయుం గలండు శ
ల్యుని రథినీపతిత్వమహిమోజ్జ్వలుఁ జేయుము కౌరవేశ్వరా. 73

క. నినుఁబట్టి పాండుపుత్రులఁ, దనమేనల్లురఁ దొఱంగె ధరణీశ్వర యీ
తనిఁ గడచినపరమహితులు, మనకుఁ గలరె యితఁడు లోకమాన్యుఁడు గాఁడే.

తే. కార్తికేయుం డధీశుఁడుగా సమర్త్య, లెలమిఁ బుడికొని దైత్యుల గెలుచుకరణి
మద్రవిభుఁ డగ్రణిగ నేచి మనము నడచి, కడిఁదిపగఱ జయింతము కౌరవేంద్ర.

వ. అనిన విని సమస్తజగతీశులును జయజయశబ్దంబులతో శల్యుం బరివేష్టించి
సంగరోత్సాహంబునం బొంగిరి కురునాథుండు గద్దియ డిగి [3]సవినయంబున
నమ్మద్రవిభున కభిముఖుండై యి ట్లనియె. 81

ఉ. పొచ్చెము లేని నెయ్యమునఁ బూని విపద్దశ నొందకుండఁగా
నెచ్చెలిఁ గావఁ జూచుమహనీయున కిట్టిద కాల మిప్పుడీ
వచ్చుపడంగ నీభుజబలాతిశయంబున నద్భుతంపు గె
ల్పిచ్చి కృతార్థుఁ జేయు నను నే నినుఁ జెందియుఁ దూలఁ బోదునే. 82

క. పూనుము చమూపతిత్వము, నానమ్మినవారు నేను నరపతిబలసం
తానంబుతోడఁ బరిజన, మై నడచెద మాక్రమింపు మరివర్గంబున్. 83

చ. అన విని శల్యుఁ డిట్లనియె నమ్మనుజేంద్రున కిప్పు డింత ప్రా

---

1 ముంగలై. 2 సర్వశస్త్రవేదనము. 3 సగౌరవంబుగా నమ్మ.

ర్థన మొకరింప నేల వసుధావర యే నినుఁ జేరినప్డ నా
ధనమును బ్రాణముల్ బలవితానము నీకు సమర్పణంబు సే
సినయది గావె నీపనుపు సేసెదఁ గౌరవసేనఁ గాచెదన్. 84

మ. భుజవీర్యంబున నచ్యుతార్జునులు నల్ బోలంగ లే రల్క ప
చ్చి జయింపంగఁ గడంగినన్ సురలు నా చే నొత్తురే నేచి య
క్కజపుం జేవయు లావు [1]జూపువడికిం గాంగేయు[2]లే యోర్తు రా
ప్రజయుల్ నీప్రజయుం దలంగఁ జెలఁగం బాటింతు నాటోపమున్. 85

చ. అతిముఖ బాణజాలముల నక్కడి సైనికులం దెరల్చినన్
గుఱుకొని నాకు మాఱుకొని కోల్తలఁ జేసిన వీరసార్థముల్
నతికెదఁ జూచు ఖేచరగణంబుల కచ్చెరుపాటొనర్చి యర్
బఱపెదఁ బాండునందనులఁ బాటక నిల్చిన రూ[illegible] చెగన్. 86

శా. గంగానందనుపోటు మెచ్చక గుసుం గా పంచు గాంధారిసూ
జుం గీ డాడుచు నీతఁ డెవ్వఁ డొకొ యంచున్ శల్యుఁ డే యిట్టివా
నిం గయ్యంబుల మున్ను గాన మనుచు న్వైభంగులం జూప దె
ల్లం గీర్తింప ధనుఃకళానిపుణలీలాఖేలతన్ జూపెదన్. 87

దుర్యోధనుఁడు శల్యుని సేనానాయకుంగాఁ జేయుట

వ. అని పలికిన నీసుతుండు ప్రీతుండై కనకకలశంబుల సరస్వతీజలంబులు దెప్పించి శాస్త్రోక్తప్రకారంబునఁ దగురాజులుం దానును సేనామధ్యంబున భద్రవిధానోపేతంబుగా నమ్మద్రవిభు నభిషేకించి బలాధిపత్యపట్టబంధంబు నిర్వర్తించిన శంఖభేరీప్రముఖమంగళతూర్యరవంబులు సెలంగ సైనికసింహనాదంబు లుల్లసిల్ల నప్పు డాశల్యు నుద్దేశించి సేనలు బోగట్టాల నఖిలజనంబులును ముఖరు లయి రిట్లు సంతసిల్లి సపరివారంబుగాఁ గురుభూమీశ్వరుండు విశ్రామంబు నొందె నట్టియెడ మున్ను సమరజయంబునం బ్రమోదభరితుం డగుచు నిజశిబిరంబునకుం జనినపాండవాగ్రజుండు బంధుమిత్రపరిజనంబులఁ దమతమవిడిదలకుం బోవం బనుపక యుచితప్రదేశంబునఁ బేరోలగం బుండి మనవారివలనివిశేషంబు లరయఁ జారులం బనిచినవాఁడై వారలు మగిడి వచ్చునంతకు నేమేని వినోదంబులం బ్రొద్దు పుచ్చి యక్కడియుత్సాహంబు దెలియం గంతయు విని యచ్యుతునాననం బాలోకించి యిట్లనియె. 88

చ. కురుపతి మద్రరాజుఁ దనకున్ బలముఖ్యునిఁగా నొనర్చి సం
గరమునఁ గుత్సహించె నధికప్రమదంబున వారిసేనయుం
దిర మయి పేర్చి యున్నయది దీనికి నెయ్యది సేయువార మీ
వరయుము కార్యవృత్తి హృదయంబునఁ బాండవరక్షణోత్సుకా. 89

1 జూపిన రా. 2 కెల్లోర్తు రా.

వ. నీ వెట్లు నిశ్చయించి పలికె దట్ల చేయుదు ననిన నమ్మహీకాంతునకు ముకాం
తకుం డి ట్లనియె. 90

సీ. శల్యు నెఱుంగుదు శౌర్యధైర్యంబు లగ్గల మాతనికి బాహుబలఘనుండు
గాంగేయకుంభజకర్ణుల మిగిలెడుఁ గాదేని సముఁ డగుఁ గాని [1]యసదు
గాఁ దలంపఁగ రాదు కౌరవపతి మాన్యుఁ జేయుట నధికవిజృంభణంబుఁ
జూపు భీమునకు నర్జునునకు [2]నెనయంగ రాదు సాత్యకి కోర్వ రాదు పార్ష
తే. తునకుఁ దత్సోదరులను మార్కొని పెనంగి, బ్రదుకరాదు నీవీట నాబల్లిదునకు
నెదురురథికునిఁ గాన ననేకహేతి, నిపుణశార్దూలవిక్రమ నీవు దక్క. 91

క. ఒరు లయినఁ బెక్కు [3]విధములఁ, బొరిగొను నీబలము నెల్లఁ బోరివాని నతం
డరిభంజన నీవైనం, బరమోత్సాహమున నెల్లి పడ వై తతనిన్. 92

ఆ. అతఁడు మేనమామ యనుకృప దక్కము, రాజధర్మమును బురస్కరించి
యతులవిక్రమక్రియాపాటవంబున, నవ్విరోధి నామ మడఁప వలయు. 93

క. గాంగేయుని గుంభజుఁ గర్ణుం గడచితి మింక నుద్ధురుం డగుమద్రే
శుం గూల్పు మంతతోడఁ దెగుం గురుపతిపని జయంబు గొను ముకడంకన్. 94

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 95

ఆ. అనఘ నీవు చెప్పినట్టులు సేసెద, మున్ను పలికినాఁడ నన్నరేంద్రు
కడిమి నాకుఁ బాలు గాఁ బూని యుద్యోగ,వేళయందు నెల్ల వినుచు నుండ.

వ. సదనంబునకుం జని సుఖనిద్ర సేయు మని పలికి పద్మనాభునిఁ దనతమ్ము
లను ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిప్రముఖులను దక్కటిపరిజనంబులను నిజమం
దిరంబులకుం బోవం బనిచి వీతశల్యుం డైనమాతంగంబుచందంబున శయ్యాత
లంబు సేరె బలం బంతయు నత్యంతసంతుష్టం బై విశ్రాంతి నొందె నారాత్రి
యే నిట వచ్చి నీకుఁ గర్ణువృత్తాంతంబు సెప్పి నీవు వనుప మగిడి చని తెల
తెల వేగునప్పుడు కౌరవసేనాసన్నివేశంబు సేరితి నాసమయంబున. 97

క. కురుపతి పడవాళ్లం దగు, దొరలకడకు సత్వరముగ దురమునకు భటో
త్కరము ననువు సేయుటకై, బరవసము దలిర్పఁ బనిచెఁ బార్థివముఖ్యా. 98

వ. పనిచిన నెల్లవారు నుల్లంబుల నుత్సాహంబు లుల్లసిల్లఁ దమతమచతురంగం
బులకు సవరణలు సంఘటింపం దొడంగినఁ దూర్యంబులు సెలంగ నొండొ
రులఁ బిలుచునెలుంగులు నింగి ముట్ట రథనేమిగజపదతురంగఖురపుటభటచరణ
సంఘట్టితం బగుధరణీతలం బద్రువ బహుళం బగునులివు చంద్రోదయసమయ
ఘూర్ణమానం బగుమహార్ణవంబునినదంబు ననుకరించె న ట్లాయితం బై శల్య
శకునికృపకృతవర్మాశ్వత్థామలును దక్కనుం గలయోధవరులును నొక్కెడనను
జనహితుం డై యున్న మనుజపతిసన్నిధిఁ గూడి యతండు వినఁ దమలో నిట్లనిరి.

---

1 యసుదు. 2 జెనయంగ. 3 విధముల.

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండవులఁ దాఁకక సైన్యోపేతగాఢగతి నందఱు నొ
క్కొకతలఁ గాఁ దలపడి వారికడంక యుడుపఁగవలయుఁ గ్రీడయ పోలెన్.

వ. మన మొకళ్లొకళ్లకుఁ బ్రాపగుచు నేపారి పోరినం జుల్కన గెల్వఁగొన వచ్చు నిత్తెఱంగు మనకు సమయంబు నుండీ యట్లు గాక యొంటి పెనంగెడి వాఁడును బెనఁగెడివానిఁ గని కూడుకొనినవాఁడును బంచవిధపాపంబుల నొందఁ గలవాఁ డని యొండొరులకుం జెప్పికొని కదలి యుద్దామసామర్థ్యంబున నమ్మద్రపతి ముంగలి యై నడవం జను నప్పుడు. 101

కౌరవసైన్యంబు యుద్ధసన్నద్ధం బై వెడలుట

సీ. చంచరీకావళిఝంకృతు[1]ల్ గప్పించు కర్ణఝళంఝళాకలనములును
ధరణీపరాగసంతానంబు గబళించు కరశీకరచ్ఛటాస్ఫురణములును
ఘంటికాటంకృతికాంతి సంభాషించు నిర్భరబృంహితనిస్వనములు
నంబరభాగంబు నల్పంబు గావించు నున్నతగాత్రసముద్ధతులును
తే. జారుభీషణరేఖలు భూరిమదభ, రాభిరామయానంబులు నాహవోచి
తోగ్రకల్పనాభంగులు నుల్లసిల్లఁ, గరులు ధాత్రీతలంబు గ్రక్కదల నడచె.

చ. గతిబహుతాలసత్ఖురవిఘట్టితమేదిని జీవితేశక
ల్పితనఖరేఖలం జెలువు పెంపు వహించుపుసంధిఁ బోల ను
ద్ధతముఖబంధురాంగలలితంబులు నూర్జితకింకిణీఝణ
త్కృతిపటుహేషలుం దగ నుదీర్ణము లై నడచెం దురంగముల్. 103

సీ. మీఱినయుబ్బున [2]మీఁదికిఁ గాళులు సాఁచురథ్యంబుల చటులతయును
లలి బెండ్లికినిఁ బోవుచెలువున విలసిల్లు సూతజనంబు విస్ఫూర్జితంబు
జతనంబు మేలిమిఁ జారుఘోరము లగు నవయానంబులవిభవాతిశయము
బిరుదుల నుద్భటస్ఫురణంబు లై క్రాలు కేతనంబులసముద్ద్యోతితంబు
తే. సొంపు మిగులంగ జోదుల యంపపొదుల, దీప్తులును శాతనవ్యాలదీధితులును
[3]వారిరశ్మలుఁ గిడ్బిర నగుచు వెలుఁగఁ, దేరు లరిగె నుద్దామత గౌరవేంద్ర

చ. కడఁకయు లావునుం గరఁగి గట్టిగఁ గూర్చి యొనర్చినట్టిపే
రొడళులఁ దాల్మియుం గడిమియుం గలయం బరికించి యందు నే
ర్నిడుకొని గాఢభంగి రచియించినచందము నెమ్మనంబులం
గడుఁ జెలు వొంద నుబ్బి వడిఁ గాల్బలమేఁగెఁ గరం బుదగ్రతన్. 105

వ. ఇట్లు కురుబలంబు సమరతలంబు చేరం బోవునంతం బాండవబలంబును జను దెంచె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 106

తే. సురనదీసుతుచావును గురునిచావుఁ, గర్ణుచావును వినినసాకర్ణములకు
శల్యుచావు దుర్యోధనుచావుఁ జెప్పి, యధికతరముగ సంతోష మావహింపు.

---

1 లల్పించు. 2 మింటికి. 3 హారరశ్మ.

క. అమ్మద్రవిభుని ధర్మజుఁ, డెమ్మెయిఁ బరిమార్చెఁ గౌరవేంద్రుని భీముం
డెమ్మెయిఁ గీటడఁచె రణం, బెమ్మెయిఁ బరిపాటిఁ జెల్లె నేర్పడఁ జెపుమా. 108

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లను వగచుకొలంది కడచనియె దీనుండ
వై వార్త లవధరింపుము 109

క. గంగాసుతగురుకర్ణుల, సంగరమునఁ బాండుసుతులు సంపుట గన్నా
రం గనియు నీతఁయు లా,సం గూరిరి వారిఁ జంపు శల్యుం డనుచున్. 110

వ. దుర్యోధనుండు దిక్కుమాలి యుండియు నడియాసఁ జేసి తన్ను సంపన్నునిం
గాఁ దలంచుచు. 111

చ. అనుజులుఁ దాను శల్యునిఁ బ్రియాతిశయంబునఁ జేరఁ బోవ నా
యన మును కర్ణుఁ డర్జునశరాహతిఁ గూలిన నుబ్బి భీముఁ డా
ర్చిన నడ లొంది తల్లడిలుచిత్తము లూఱట నొంద వారలం
గనుఁగొని పల్కెన్ శ్రుతిసుఖం బొనరించె నుదగ్రమూర్తి యై. 112

వ. ఇట్లు సమరోత్సాహసమగ్రుం డయినమద్రపతి సర్వతోభద్రవ్యూహంబు పన్నించె నందు ముఖంబున మద్రపతి కర్ణపుత్రప్రముఖపరివృతుం డై తాను నిలిచె వలపట శకయవనసమేతుం డై కృపాచార్యుండును దాఁపటఁ ద్రిగర్తసహితుం డై కృతవర్మయు వెనుకఁ గాంభోజసహాయుం డై యశ్వత్థామయు నడుమఁ గురువీరపరిరక్షితుం డయి కౌరవేశ్వరుండును నతనిమ్రోం దటఁ గరిఘటాగ్రభాగవర్తి యై బహులచతురంగంబులతోడ శకునియు నిలుచు నట్లుగా నొనర్చి పేర్చి యురవణించె నంతకమున్న పాండవులు మూఁడు మొగంబులుగా మోహరించిరి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి సాత్యకు లగ్రేసరులు గా భీమార్జును లగ్రజునగ్రభాగంబున శోభిల్లి సీతారూపవిద్యోతితం బైనశల్యు కేతనంబు సూచి త్రోచి నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పటికి మనకుఁ బాండవులకుం గల సేనాంగంబులకొలంది యెఱింగింపు మనవుడు సంజయుం డాజనపతి కిట్లను మనకుఁ బదునొకండువేలు రథంబులును బదివేలు నేడునూఱు గజంబులును రెండులక్షలుహయంబులును మూఁడుకోట్లు పదాతులును వారికి నాఱువేలు రథంబులును మూఁడువేలేనుంగులును లక్షగుఱ్ఱంబులును గోటికాల్బలంబులును గలిగియుండె నయ్యుద్ధంబు లొండొంటి గెలుచు నగ్గలిక దగ్గఱియె నట్టియెడ. 113

ఉ. ఒండొరులన్ జయించుమతి నుద్భటలీలలఁ జాల నొప్పి య
ప్పాండవకౌరవుల్ పెనఁగుభంగిఁ గనుంగొనువేడ్క నొక్కొ యీ
తండు మహాద్రి నెక్కె ననఁ దద్దయుఁ జెన్నగుబింబకాంతి న
ర్కుం డభిరాముఁ డై పొడుపుగొండపయిన్ వెలుఁగొందెఁ జూడఁగన్. 114

చ. అరసి యనాగతం బెఱుఁగునట్టి మనంబులు గల్గుపాండుభూ

చరసుతబంధుమిత్రకురువర్గసుహృజ్జనకోటు లత్తఱిం
బోరసె నతిప్రమోదమును భూరివిషాదము నాఁగ నంబుజో
త్కరము వికాస మయ్యెఁ గుముదంబులు మీలన మొందె నెంతయున్. 115

సీ. కుంజరనికురుంబకుంభస్థలీసంగ సిందూరరుచులతోఁ జెలిమి చేసి
కేతనవ్రాతసంకీలితమాణిక్యరశ్ములఁ గూడ విహారంబు సలిపి
సైనికనికరవక్షస్స్థలపరిలిప్తకాశ్మీర[1]దీప్తులఁ గౌఁగిలించి
దండనాథోత్కరచండభావోద్వృత్తచక్షుఃప్రభలఁ దారు సరస మాడి

తే. యంశుజాలంబు లుభయసైన్యంబులందుఁ
బరఁగి బహువిధశస్త్రాస్త్రకిరణతతుల
బెరసి [2]హసభాగలక్ష్మి దీపించి మెఱయ
బాల్యరమణీయుఁ డగుచిత్రభానుఁ డొప్పె. 116

కురుపాండవుల పదునెనిమిదవనాఁటియుద్ధప్రారంభము

వ. ఇట్లు పూర్వసంధ్యాసమయంబునఁ బేర్కొని భేరీప్రముఖతూర్యనిస్వనంబులు
నింగి నొంగం జెలంగ. 117

క. ఒండొంటిఁ దాఁకి హేతులు, మండఁగఁ దచ్చూర్ణతతులు మహి రాలఁగ ను
గ్దండతఁ గలయం బెరసెను, రెండు మొనలుఁ గ్రూరతరపరిస్ఫురణము లై. 118

వ. ఇత్తెఱంగునఁ దలపడి. 119

క. అరదంబులు నరదంబులఁ, గరులు గరుల హయములు హయములఁ గాల్వురు మఱి గా
ల్వురఁ దాఁకి [3]పెనఁగెఁ గడుభీకరభంగులు మెచ్చు దేర గగనచరులకున్. 120

చ. పెనుపున నాకసం బవియ బృంహితముల్ దము నుగ్రగర్జిత
స్వనములతోడి మేఘములచందము గా నొనరింప మీఁది మో
ధనికర మేయుసాయకవితానము భీషణవృష్టి గా రయం
బునఁ బయికొన్న యేనుఁగులపోరునఁ దేగులు దేలె నెత్తుటన్. 121

తే. కరులఁగమి వ్రాదివి [4]రథముల్ గాలుకొనఁగ, నీక మరలి నఘోటకానీకములను
బిరుదుమగలమొత్తములను బిండిసేఁచు, సేయుబలితంపునేర్పు లచ్చెరువుఁ బెనుప.

క. పటురయమున నాశ్వికు లొక్కటఁ బెక్కం డ్రెక్కి రథనికరములు ఝుడితి
త్రుటితాకృతులు గ విహరించుట యొక్కెడు వేడ్క సేయ సురగణమునకున్.

క. పలువుర నొక్కఁడు నొక్కనిఁ, బలువురుఁ జెగటార్చుటయును బలుదెఱఁగులమూఁ
కలు పలుదెఱఁగులఁ దలపడి, బొలియించుట పొలియుటయును బోరి నుగ్రముగన్.

క. చలమునఁ బోక పెనఁగుకా, ల్బలముపయిం దురగమును నిభంబులు నరదం
బులుఁ గూడి కవిసి యింతింతలు దునియలు సేఁత యనుచితక్రౌర్యముగాన్.

క. తెల్లనిసవరణ మెఱయ స్వముల్లసితము లగు తురంగములమొత్తము చం

1 దీధితుల్. 2 ప్రాగ్భాగలక్ష్మి. 3 పెనంగెనుభీక... మెచ్చుదేర. 4 రథికుల్.

చల్లలితపక్షములు శో, భిల్లుగతుల నొప్పునంచపిండుం బోలన్. 126

వ అయ్యిరువాఁగున్ను జేరు వాఁడునప్పుడు. 127

క. గుణనినదము రణనేమి, క్వణనంబుం దురగఖురరవముఁ గరిఘంటా
రణనమును హేతిసంఘ, ర్షణనాదముఁ దూర్యఘోషసంపదఁ గడచెన్. 128

సీ. నెత్తుటఁ దోఁగియు నిగిడి పోరెడువీరు లలరిన నడ[1]మోదుగులవిధంబు
గ్రక్కునఁ దెగిపడి కదలెడుబాహుదండములు మహాభుజంగములభంగి
యవని రక్తాక్తంబు లై యున్న [2]యట్టిబల్దలలు గెందామరకొలనిపగిది
దఱచుగా నెఱె దప్ప నొఱగినగజములు గులిశభగ్నాచలకులముకట్లు

తే. దునిసి తోఁగినజోదులతొడలు సామ
జములకరములు నొండొంటిచందములు గ
నుంగొనఁగ వింత లగుటను సంగరాంగ
ణంబు రమణీయమును భీషణంబు నయ్యె. 129

తే. ఏమి చెప్పుదు [3]రౌద్రంపుటెసకమందుఁ
దఱచుమెదళ్లు ఱొంపులు నుఱుము లైన
యొమ్ము లిసుకయు సితచామరమ్ము లంచ
లయ్యె రుధిరంపుటేఱుల కప్పు డధిప. 130

క. విను మర్త్యేఖులలో వ్యాహానములె యోడలుగఁ జూడ నక్కజ మగును
క్కున సుద్దామవిహారం, బొనరించిరి వీరయోధు లుర్వీనాథా. 131

వ. ఇవ్విధంబునం బోరు ఘోరం బై చెల్లుచుండ నుల్లసితవిక్రమవిజృంభితు లగుభీమపార్థులు నలిరేఁగి నారాచప్రముఖనానావిశిఖంబుల మనమొనఁ గనుపు గొట్టిన నది బెగడొంది మగిడిన నమ్మేటిమగ లుబ్బి పౌండ్రదేవదత్తంబుల నొత్తుటయు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుఁ గౌంతేయాగ్రజు మున్నిడికొని తఱుమఁ దోడన కవలును గడంగి రట్లాటోపదీపితు లైనపాండవేయుల యురవడికి నోటుఱి నీబలంబు హాహాకారంబులతోఁ బలుదెసలఁ బఱవం దొడంగినం గనుంగొని శల్యుండు సారథి కిట్లనియె. 132

ఉ. అల్లదె కంటె పాండుతనయాగ్రణితేరు సితాశ్వయుక్త మై
తెల్లనియెల్లి నొప్పినది తీవ్రత మార్కొని యానృపాలుతో
భిల్లుట మాన్పఁగా వలయు భీషణభంగి రథంబు వోవ ని
మ్మెల్లజనంబు నాకడిమి యేర్పడ నేఁ డెఱుఁగంగఁ జేసెదన్. 133

ఆ. సురలనైన గెలుతు దురమున విను నాకుఁ, బాండుపుత్రు లెదురె భండనమున
నేర్పుబలుపుఁ జూపి నిన్ను మెప్పింతు నా, చేతిబరువు సూడు సూతవర్య. 134

వ. అనుటయు వాఁడు పాండవబలంబుల కెదురు గా నరదంబు సముచితరయం

1 ప్రోదువుల. 2 పట్టువుల్ దలలు. 3 రౌద్రంపునెఱ.

బున నడప నమ్మద్రపతి సముద్రసముద్రేకంబుచందంబై నయ్యాసైన్యంబు
సరభసత్వంబు చెలియలికట్టయుం బోలి యుడుపుట యచ్చెరువై యుండె
నట్లు శౌర్యధైర్యంబుల నుల్లసిల్లుశల్యుం జూచి మనమూఁకలును మగుడ నిగి
డిన సంగ్రామంబు భీషణం బయ్యె నందు నకులుండును కర్ణపుత్త్రుం డగుచిత్ర
సేనుండును బలపడి యొండొరువులకుఁ గృతాస్త్రత్వంబును సమరవిశారదత్వం
బును జూపుచుం బెనంగునెడ నాసూతపుత్త్రుండు. 135

కర్ణుకొడుకులు చిత్రసేనసత్యసేనసుశర్ములు నకులుని చేతఁ జచ్చుట

చ. నకులునిచాపదండము ఘనప్రదరంబునఁ ద్రున్మి భాస్వరాం
బకములు మూఁడు దీప్రగతి ఫాలతలంబున నాటి త్రుంచె ఘో
టకములఁ గేతనం బిలఁ బడఁగ విదళించి వధించె సూతు ఖే
టకమును ఖడ్గముం గొని కడంగఁ బయిం బరఁగించె భల్లముల్. 136
క. ఆనిశితభల్లములు దన, మేనికి రాకుండఁ బలుక మెఱయ జడియుచుఁగ
వే నిగిడి కదిసె మాద్రీ, సూనుం [1]డాసూతసూతిసూనునరదమున్. 137
తే. కదిసి మీఁదికి లంఘించి మద మెలర్ప, గళము దునిమిన నమ్మస్తకంబు డొల్లెఁ
గర్ణపూరకిరీటసంకలితవివిధ, రత్నరోచులు మెఱయ ధరాతలమున. 138
వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు పడినం గనుంగొని కౌంతేయుసైనికు లార్చినం జెర్చినశోక
రోషంబులు మనంబుల ముప్పిరి గొన వానిసోదరులు సత్యసేనుండును సుశ
ర్ముండును నప్పాండుపుత్త్రుపైఁ గవిసిన నతండు వేఱొక్కతే రెక్కి బలువి
ల్లెత్తి దండధరప్రచండమూర్తియై మార్కొనిన నబ్బిరుదుమగ లయ్యరదంబు
భల్లంబుల నఱకం దొడంగిన సుఱుక చిఱునవ్వు నవ్వి. 139
చ. కడుఁబడి సత్యసేనుతురగంబులఁ గూల్చి శరాసనంబుఁ జ
క్కడిచిన నొండుతేరికి రయంబుమెయిం జని యన్యచాప మె
క్కిడుటయు నక్కుమారునిశితేషుయుగంబున నొంచి నొంచెఁ గ
వ్వడియనుజన్ముఁ డుగ్రుఁడయి వానిసహోదరు రెండుతూపులన్. 140
తే. అతనిధను వాసుశర్ముఁ డుద్ధతి దలిర్పఁ
ద్రుంచుటయు నొండువింట బల్దూపు లొడలఁ
జఱపి వానిశిరంబును నఱికి సత్య
సేనువిలు ద్రుంచె నాపాండుసూనుఁ డధిప. 141
శా. ఆరాధేయతనూజుఁ డన్యధను వుగ్రాకారుఁడై యెత్తి దు
ర్వారప్రక్రియ నేసె నావిశిఖముల్ వారించి యాతం డతి
క్రూరస్ఫారశరత్రయం బతనివక్షోభిత్తిఁ గీలించి వే
నారాచంబులు రెండు తమ్మునిమెయిఁ నాటెం గడుఁ బెట్టుగన్. 142
క. [2]వా రలిగి యొక్కుమ్మడి, సారథిఁ దెగటార్చి యార్చి చాపము దునియం

1 డాసూతసూనుసుతునరదంబున్. 2 వారిరువురు నొక్కుమ్మడి.

దేరు వికలముగ మేను వి.దారితముగ నేసి రత్యుదగ్రస్ఫురణన్. 143

వ. ఇవ్విధంబున. 144

మ. విరథుండున్ వినికృత్తచాపుఁడు శరావిద్ధుండు నై మేదినీ
వర నీపుత్త్రుఁడు చంచదుగ్రతరజిహ్వాం బైనచండాహి నాఁ
గర మాభీలతఁ బొల్చుశక్తిఁ గొని యల్కన్ సత్త్వసుం దయ్యె సు
స్థిరసంరంభత సత్యసేనుఁ బడవై చెం జూప ఆగ్గింపఁగన్. 145

ఆ. అన్నపాటు సూచి యనుజుఁ డుల్లంబున, నడలు కనలు గదుర నంపవానఁ
గప్పె నకులు నంతఁగాంచి భీముకుమారుఁ, డెయిదె నతనియరద మెక్కెనతఁడు.

వ. ఇట్లు ద్రౌపదేయుం డగుశ్రుతసోమునియరదం బెక్కి ఖలువిల్లు గొని యక్కు
మారుండును దోడుపడ నాసుశర్మని బటుశరపరంపరలం బొదివినఁ బొలి
వోక యతండు. 147

తే. వాఁడితూపులు నకులుమై మూఁడు నాఁటి
యిరువదింటఁ దత్పుత్త్రునియురము నొంప
నర్ధచంద్రబాణాహతి నవ్విరోధి
శిరము దునిమె నప్పాండుభూవరసుతుండు. 148

శా. మాద్రీపుత్త్రునిచేతఁ గర్ణసుతు లీమాడ్కిం బడం జూచి వీ
రోద్రేకం బెడలంగ నీసుతుబలం బొక్కుమ్మడిన్ విచ్చిన
న్మద్రాధీశుఁడు సింహనాదము రణాస్ఫోర్విసముల్లాసముక్
రౌద్రప్రక్రమసూచకంబులుగ సంరంభస్ఫురన్మూర్తి యై. 149

తే హస్తతల మెత్తి నిలునిలు మని యదల్పఁ,బోకతిరిగి యమ్మూఁకలు పోరి కమరెఁ
బాండవేయులమొనలు నుద్దండవృత్తి నురవణించిన సంగర ముగ్ర మయ్యె

చ. అదరి ధనంజయాదు లగునక్కడివీరులు విక్రమింప ని
క్కడ భవదీయనందనముఖప్రభవోద్భటయోధవర్గము
ల్వడిఁ దలమంగ నప్పుడు బలద్వయముక్ విశిఖాగ్ని వేర్చె నె
క్కుడయినభీతి నొందె రణఘోరత భూవర యేమి సెప్పుదున్. 151

వ. ఇట్లు మథితం బయ్యును బొరుమంబువెంపున నిరువాఁగును వేగంబు గుందక
వింతచందంబునం బెర్చు క్రందు గగనచరులకుఁ గన్నులపండువుగా బృంహిత
ధ్వనులను ఘంటానినదంబులను నేమినిస్వనంబులను గేతుకింకిణీక్వణనంబులను
రింఛారవంబులను హేషాఘోషంబులను భుజాస్ఫాలనంబులను సింహనాదం
బులను దిక్తటభేదనం బొనర్ప నద్భుతోత్సాహంబున నాహవక్రీడ సలుపు
చుండఁ బుండరీకాక్షరక్షితు లగు పాండుపుత్త్రులబలశౌర్యసంపదలసొంపునం
బెంపొదవు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిప్రముఖు లైనదండిమగలు గూడికొని

తటుము దారుణనైపుణంబున బాహాటోపంబు సూపినఁ గార్చిచ్చు గవిసినం గలంగు మృగకులంబుకైవడిం గౌరవసైన్యంబు దైన్యంబు నొందిన. 152

క. పెనురొంపిలోపలను బ్రుంగిన ధేనువు నెత్తుపోలికిని శల్యగ్గం ప
ష్యైనఁ దనభుజబలమునఁ గలఁగనియట్టుగ నిలిపె శౌర్యగర్వము మెఱయన్.

వ. నిలిపి పేర్చినసమయంబున మనవిక్కునసుల్కా పాత్రప్రముఖంబు లగుదుర్నిమిత్తంబులు వొడమిన నీకొడుకులు గూడుకొని చేయుంగల సైనికులం గూర్చికొని తిరం బయి పెనంగి రట్లు పెనంగునెడఁ గడంగి తలకడచి మిగిలి మద్రపతి మార్గణాసారంబు వరఁగించుచుఁ బాండవాగ్రజునగ్రభాగంబున నున్నభీమసేనసాత్యకిధృష్టద్యుమ్న శిఖండిద్రౌపదేయమాద్రేయులఁ దాఁకి పదిపదిప్రదరంబుల నొప్పించి కదిసి యన్నరపతికిని బదితూపుల వేఁడిమి సూపి మలసినఁ బాంచాలప్రభద్రకబలంబు లాజెట్టిబిగసదుచుట్టు ముట్టిన. 154

ఉ. వాలి యతండు బాహువిభవం బలరించినఁ బేర్చి రెం గ్రుతంగ
ఘోలుగజంబులుం గెడఁగుచుట్టుపుతేంపటముఁ గ్రిళ్లు తేరులుం
గీ లెడలించినట్లు పడుకేతువితానము నుగ్గునూచ త్రా
రాలుపదాతివర్గములు రక్తపుటేఱులుఁ బ్రేవుప్రోవులున్. 155

వ. మఱియును. 156

క. వీరూపు లయిన రూపఱు, ఘోరాశనులట్లు శల్యనిస్సృణాస్త్రంబుల్
కౌరవులు వొంగఁ బాండుకుమారులసేనపయిఁ దొరఁగె మనుజాధీశా. 157

వ. అట్లు దొరఁగుదారుణమార్గణాసారంబున నొగడుపడు యోధబలంబు పాండవాగ్రజువెనుక కొదిఁగిన నమ్మహీపతి పురికొలిపికొని శల్యు మార్కొని నిశితవిశిఖవర్షంబునం బొదివిన నమ్మద్రవిభుండు గ్రాసనారావం బగని మే నుచ్చివో నేయ నాధర్మనందనునకుఁ దలకడచి రేమే డమ్ముల నప్పాడవమువయు సహదేవుండయిదుతూపులను నకులుండు నపరశరంబులను బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులు బాహుబాణపరంపరలను నవ్వీరు నేయ నప్పుడు కృపాచార్యుండును కృతవర్మయు శకునియుఁ దత్సుతుండు దులూకుండునను నీకొడుకులుం గవిసిరి గురుపుత్రుండు మందహాసంబుతో నమందగతి వచ్చి నూఁటఁ గూడికొనిరయి నక్కడి సైనికులును రభసంబున సారథికవగులఁ దాఁకి రట్టిగుటప. 158

క. కృపుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధంబున బా
హుపటుత్వమ్ములు సూపి ర, థిప యొండొరులకు[1]సమత్వదీప్తాకృతులై. 159

క. ఒకని నొకనిఁ బదిపదిసా,యకముల నొప్పించె వీరు లనుపాండుసుతా
ఢకు లేపుర నంతట ద్రోణకుమారుఁడు మోము చిఱునగవుగ నొప్పన్. 160

ఆ. వాయుతనయు [2]బుశ్యవర్ణాశ్వముల మద్రపతి ధరిత్రిఁ గూల్చె నతఁడు దేరు

1 సమ్యగ్దీప్తా. 2 చిత్రవర్ణా.

డిగ్గి నిజగదాపటిష్ఠతఁ జూపెఁ గౌరవసైన్యమునకు రాజముఖ్య. 161

క. అనిలజునియశ్వములఁ గూల్చినయప్పుడు శల్యునిం గలితనము మెఱయం
దనయుంపవెల్లిచే ముంచె నకులుతమ్ముండు నీరుసేన దలంకన్. 162

తే. అతనిహయములు నమ్ముప్రపలితశరములఁ
బడిన నప్పాండవునిఁ దలకడచి బలము
పొదివె నయ్యోధముఖ్యుఁ డత్పుత్రుఁ డపుడు
గదిసె నాసహదేవుపైఁ గడిమి మెఱయ. 163

చ. కవిసిన దట్టకెం పడరుకన్నులతోడఁ గృపాణపాణి యై
యవనికి దాఁటి యాతనిశరావలి ద్రుంచుచుఁ గిట్టి తేరిపై
కి వడిఁ జలంబుమై నరిగి కేలియపోలె శిరంబు ద్రుంచి పో
యె వెసఁ బొగడ్త కెక్క ధరణీశ్వర యొండురథంబుమీఁదికిన్. 164

వ. ఇవ్విధంబున. 165

క. సుతుఁ డీల్గిన మద్రమహీ, పతి శోకక్రోధవేగభరితాత్ముఁ డై
శితశరపరంపరల నుద్ధతిఁ బాండవసైనికులమనం బడఁగించెన్. 166

శల్యభీమసేనులగదాయుద్ధము

క. ఉరవడి రథికజనంబులఁ, దెరలిచి యేపారుతనదుతేరు మెఱయ ను
ద్ధురగతిఁ గౌంతేయాగ్రజు, నరదమునకుఁ గవిసి వాలురమ్ములు నిగుడన్. 167

సీ. కనుఁగొని భీముండు గన్నుల నిప్పులు రాలఁ గుండాలకీలాలరంజి
తంబును రిపుసైన్యదైన్యప్రదంబును నాత్మీయవాహినీహర్షకరము
నై శితధారామహాభుజగక్షమాధరశృంగసమత నుదగ్ర మగుచు
నెనిమిదియంచుల నెసఁగుమెఱుంగుఁ దారుణం బగుగదాదండ ముగ్ర

తే. రేఖ సారించి రౌద్ర ముద్రేక మంద, గవిసి మద్రాధిపునితురంగములఁ జదియ
[1]మోఁదె నాతండు దోమరమునఁ దదీయ, విపులవక్షంబు భేదించె నృపవరేణ్య.

క. ఉరమున నాటినఘనతో, మరమును దాచేతఁ బెఱికి మారుతి మద్రే
శ్వరుసూతు వైచె దానన, ధరణిని బోరగిలఁబడ నుదగ్రస్ఫురణన్. 169

మ. విరథుం డై పొలివోని[2]దర్పమున నవ్వీరుండు ఘోరంపుము
ద్గరముం గేల నమర్చి తేరు డిగి దుర్దాంతాకృతిన్ వజ్రభా
సురశక్త్యంశము దండచండయముఁడున్ శూలోగ్రఫాలాక్షుఁడున్
సరి సేయం దగువారు గాఁగఁ బొలిచెన్ సంస్తుత్యసంరంభతన్. 170

వ. ఇట్లవష్టంభవిజృంభితుం డైనయాసేనాధిపతిం జూచి యేచి భీముఁ డుద్దామ
రభసంబున నతనికి సమ్ముఖంబు గా నడరినఁ బణవానకవాదిత్రనిస్స్వననినదంబులు
నెలంగె నప్పు డయ్యిరువురు నిరుపమ సేనికపోరు చూచువిధంబునఁ గనుఁ

1 మ్రోఁద. 2 భీమున నవ్వీరుండు.

గొనుచు గదారణంబునకు శల్యుండు దక్క మారుతి మార్కొనఁ జాలుమేటి మగలు నివ్వసుమడి వెలిగా నిమ్మద్రపతిమీఁదఁ గవియునట్టి జెట్టిబిరుదులుం గలగే యనుచు నచ్చెరు వొందుచుండ. 171

ఆ. మండలప్రచారమహితాకృతులు గర్జనలుగఁ బొలిచి మాఱుమలసి అంకె
లెసఁగఁ బోరి కమరి యే పారువృషభయుగంబునట్లు వారు గవిసి రధిప. 172

చ. మదమున నిమ్మెయిం గదిసి మద్రవిభుండును భీమసేనుఁడుం
గదలమెఱుంగు లాకసము గ్రమ్మఁగ నుద్భటభంగిఁ ద్రిప్పి చె
ట్టిదముగ వ్రేయ నిప్పులు పడిం దొరఁగించె సమగ్రవిస్మయ
[1]ప్రదరవభంగు లై యవి పరస్పరఘోరవిఘట్టనంబునన్. 173

వ. ఇట్లు దొడంగి. 174

క. ధిక్కారంబులు చరణద,భక్కారంబులును మెఱయ బలువు వెరవు వే
రుక్కును నెక్కుడు వేగము, నక్కజములు గా సుదీర్ఘ లై పోరునెడన్. 175

చ. వెరవున నంగముల్ నుసులవ్రేటులు వమ్ముగఁ [2]దాఁకినప్డు ది
క్కరిరదనప్రహారములఁ గంపము నొందక యుండు మేదినీ
ధరములఁ బోల్పఁ బట్టగునుదగ్రపుమూర్తుల కిద్ద అందు ని
ష్ఠురరభసంబు శౌర్యము పటుత్వము ద్రాసునఁ బెట్టిన ట్లగున్. 176

వ. ఒక్కొక్కమాఱు బుబ్బున. 177

క. ఎనిమిదియడుగులకొలఁదిని, వెనువెనుకకుఁ బోయి నిగిడి వేగంబునఁ గి
[3]ట్టినతగళులకై వడిఁ దాఁ,కునగంబులభంగి దోఁచుఁ గురుకులముఖ్యా. 178

వ. ఇత్తెఱంగునఁ బెనంగి నెత్తుట జొత్తిల్లినయంగంబులు పుష్పితకింశుకంబులఁ బోలఁ బరిశ్రమంబు నొందియుఁ బొలివోవనిదర్పంబున. 179

గదాయుద్ధమున మూర్ఛితుఁడైన శల్యునిఁ గృపుఁడు దొలంగం గొనిపోవుట

క. ఇరువురును సందు సూడక, వెర వెడలినయాగ్రహముల వ్రేసినగద లొం
డొరులమెడలకెలకుల బ,ల్నరములు దాఁకుటయు వారిలం బడి రధిపా. 180

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహావీరులు మూర్ఛిలుటయు నుభయసైన్యజనంబులును హాహాకారముఖు లై రట్టియెడఁ గృపాచార్యుండు శల్యుకడకుఁ దనరథంబు రయంబునం బఱపించి. 181

క. పడియును గద విడువనియ,క్కడిఁదిమగని ద్రుచ్చి యెత్తి గారవమున నం
దిడి తొలఁగం గొనిపోయెను, వడముడి దెప్పిఱియె నంత వసుధాధీశా. 182

వ. తెప్పిఱి లేచి చూచి సేద దేఱినమ్మద్రపతిం జేరుకొని యుద్దండగదాదండమండితం బై నకరంబునం బిలిచె నయ్యుద్ధతి సహింపఁజాలక సింహనాదంబుతోడఁ

1 ప్రదరవిభంగు లై. 2 దాఁక నప్డుడుం, గవి. 3 ట్టినయెడఁ దగరులు వడిఁ దాఁ,

దూర్యస్వనంబులు సెలంగఁ గురుభూవరుముందరిసైనికులు రభసంబుగా నతఁ
డునుఁ గూడికొని తఱుముఁ గవిసినం గౌంతేయాగ్రజునగ్రభాగంబున రథికులు
చేకితానపురస్సరులై యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యనిలతనయుఁ దలకడచి
వారిం దలపడి పెనఁగి రప్పుడు. 183

శా. ఆకౌరవ్యవిభుండు వజ్రకఠినం బై యొప్పు ప్రాసంబు దీ
ప్తాకారోజ్జ్వలవృత్తి నెత్తి నిజసైన్యం బుబ్బనం గ్రాలఁ గే
లీకల్పంబుగ మింట జంటమెఱుఁగుల్ నిండం బ్రదీప్తక్రమ
శ్రీకాంతుం డగు చేకితానుఁ బడ వైచెం జూప ఱగ్గింపఁగన్. 184

వ. ఇట్లు చేకితానుండు వీతాసుం డైనం గని కౌంతేయులు గోపాటోపంబున
సైన్యోపేతగతిం గడంగి కౌరవసైన్యంబుపైఁ బటుబాణంబులు గురియుచు
నడరిన శల్యుండు ధర్మపుత్త్రుని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్ను నమ్మహీపతి
పనుప నశ్వత్థామత్రిగర్తులు మూఁడువేలరథంబులవారు వివ్వచ్ఛుని మహో
త్సాహంబున మార్కొనిరి తక్కటియోధులు సేనయు నవ్విరోధివరూథిని
గలయం బెరయుటయు నక్కజం బయ్యె నప్పుడు పెందూళియెగసి చూడ్కులు
నిగుడ కున్నను సైనికుల సింహనాదంబులు సెలంగం జేయుటయు బిరుదులు
ప్రకటించుటయు బోధకంబుగాఁ బోరిన బోరనఁ దొరఁగు శోణితం బారేణువు
నడంచినఁ బ్రియం బంది యిరువాఁగును ప్రేయుండు పొడువుం డను నెలుం
గులు నింగి ముట్టఁ బెనంగు నట్టియెడ. 185

చ. బవవస మొప్ప మద్రపతి పాండవముఖ్యునిమీఁదఁ గాండముల్
గురిసిన నానృపాలుఁడు నకుంఠితుఁ డై పదునాల్గుతూపు ల
న్నరపతిమేనఁ గ్రుచ్చి యెలనవ్వున నొప్పిన నమ్మహీశు పే
రురమున నాటె నారథికుఁ డొక్కసముజ్జ్వలబాణ మేర్తెఱన్. 186

వ. నాటినం గనలి యమ్మనుజేంద్రుండు చంద్రసేనుం డనుతదీయచక్రరక్షకుం
దునిమి నవనారాచంబులు సారథిమేన నిగిడించె. 187

ఆ. అప్పుడు శినివరుండు ననిలపుత్త్రుఁడుఁ జేది,బలము శల్యుఁ దీవ్రభంగిఁ దొడువ
నాతఁ డాధనంజయాగ్రజుఁ బటుతర, పంచమార్గణముల నొంచె నధిప. 188

క. విను మిరువదియేడమ్ముల, శినిమనుమనియు బ్బడంచెఁ జేదిరథికులం
దునిమెం దీవ్రశరోత్కర,మున నిరువదియేవురఁ సముద్భటభంగిన్. 189

క. కవలు తనమీఁద రయమునఁ, గవిసిన నిశితతరసాయకములను మౌర్వీ
రవము సెలంగఁగ వారల, యవయవముల నినిచె నతఁ డహంకృతి మెఱయన్.

చ. కనుఁగొని ధర్మసూతి భుజగర్వ మెలర్పఁగ బెట్టు గిట్టి శ
ల్యుని మొయిఁ దీవ్రమార్గణసముత్కరముం బరఁగించి కేతువుం

దునిమిన నాతఁడాపతికిఁ దూపులవేఁడిమి సూపి వాయుసూ
నునిఁ గవలన్ శినిప్రవరు నొంచె వడిం బదియేసి యమ్ములన్. 191

ఉ. నొంచి మదించి ఖేచర[1]మనోహరుఁడై వడి ధర్మపుత్త్రు న్రు
క్కించి మహోగ్ర[2]బాణపరికీలితదేహునిఁ జేసె దానఁ గో
పించి శితాస్త్రముల్ గవలు భీముఁడు సాత్యకియుం గడంక గు
ప్పించిన వానిఁ ద్రుంచి శరపీడితదేహులఁ జేసె వారలన్. 192

వ. చేసి యొండొకభాసితధ్వజం బెత్తించి మెఱసిన. 193

సీ. భీముఁ డాతనిమెయి బెడిదంపునారసం బడరించి వెండియు నట్టి వేడు
నఱపె సాత్యకి శతబాణంబు లతనిపై బెట్టెసె మాద్రితొల్పట్టి గ్గొదు
తీవ్రాస్త్రముల సహదేవుండు పదునాలు గమ్ముల నవ్వీరునంగకములఁ
బరఁగించి రమ్మద్రపతి భీమసేనాదులైనయన్నలువుర నతిరయమున

తే. వరుస డెబ్బదిమూఁటను నిరువదేను, వాఁడితూపుల నేసంట మూఁడుమార్గ
ణములఁ బీడితులుగఁ జేసి నఱకె భల్లనిహతి సహదేవుచాపంబు నృపవరేణ్య.

శా. ఆమాద్రీసుతుఁ డన్యచాపధరుఁడై యత్యుగ్రబాణంబులన్
మామా యెక్కడఁ బోయె దంచు వెస నమ్మద్రేశు నేయంగ సు
ద్దామోదగ్రత భీమసాత్యకులు శాతప్రస్ఫురన్మార్గణ
స్తోమంబుల్ గురియంగ ధర్మసుతుఁడుం దూపుల్ మొఱిం[3]గ్రువ్వఁగన్. 195

చ. కనయఁగ నెత్తురుల్ దొరఁగ గైరికనిర్ఝరజాలరంజితా
చలమును బోలి పొల్పెసఁగి శల్యుఁడు వారల నస్త్రపంచకం
బుల వెస నొంచి త్రుంచెఁ గురుభూవర ధర్మజుచాప[4]మమ్ముతో
బలమును శౌర్యమున్ సురలు ప్రస్తుతి సేయ మహోగ్రమూర్తియై. 196

ఉ. వేఱొకచాప మెత్తి పృథివీవర ధర్మతనూజుఁ డింతతోఁ
దీఱఁగఁ జేయుదుం బగ యతిప్రకటంబుగ నంచు సూతుమైఁ
దూఱఁ దురంగమాంగములు దూఁటులు వోవఁగ శల్యునెమ్ములన్
గీఱ సిడంబు గాఁడఁ బరఁగించె సముజ్జ్వలచండకాండముల్. 197

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించిన. 198

క. కోపించి యతఁడు దర్పాటోప ముదగ్రముగ దశశతప్రదరము లా
భూపాలుమేనఁ జొనిపిన, భూపాలక యాతఁ డొల్లఁబోవుటయు వెసన్. 199

ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచేత మూర్ఛితుం డగుట

క. శైనేయుఁ డడరి యుజ్జ్వల, నానావిశిఖముల మద్రపతిఁ బొదువం
దా నలిగి విల్లు దునియలు, గా నొకభల్లమున నేసె గర్వోద్ధతుఁడై. 200

క. ఆరథికవరుని నకులుని, మారుతి సహదేవు మూఁడుమార్గణముల నే
పారఁగ బలుపారఁగ రయమారఁగ నొప్పించె నమ్మహీభుజుఁ డధిపా. 201

---

1 మనోగతుఁడై. 2 బాణచయకీలిత. 3 గప్పఁగన్. 4 మస్త్రడా.

వ. అంతం దెలిసి యక్కౌంతేయాగ్రజుండు మద్రపతి ముద్గరంబున నేయ నవ్వీరోధిపై సాత్యకి దోమరంబును వృకోదరుండు భల్లంబును నకులుండు శక్తియు సహదేవుండు గదయును బ్రయోగించిన నయ్యోధవరుండు వాని నన్నింటిని మింట మెఱుంగు లడరు వెడఁదయమ్ములు వరఁగించి త్రుంచి యార్చినం జేర్చినరోషంబున నాకృష్ణానుజుండు సారథి మూఁడువాఁడితూపుల నవ్వీరోధి రెండుబాణంబుల బె ట్టేసినఁ గ్రోధదీప్తుం డై ప్రచండకాండంబుల నయ్యేవురను బ్రుక్కించిన నీపుత్త్రుం డతనిచేతఁ బాండుపుత్త్రులు పొలియుదు రని తలంచె నట్లు భాసమానుం డైన సేనాపతిం గని భీమసేనుండు సహింపక తెంపున నెట్టు గిట్టిన

క. శినిమనుమఁడు గవలను ద్రోఁడన యురవడి నడరి పొదువుటయు నగ్గలికం
బెనఁగె నతం డానలువుర, కనలుఁ గడంకయును సరకు గాఁ గొన కధిపా. 203

వ. ఇట్లు పెనంగుచుండఁ బాండవాగ్రజుండు మున్ను దనచేతఁ జచ్చినచంద్రసేనుతోడివాని ద్రుమసేనుఁ దల ద్రెవ్వ నేసినఁ జక్రరక్షకహీనుం డయ్యును బొలివోనికనలున శల్యుండు సటలు వెఱికినం గోపించుసింగంబుచందం బై సమీరణసుతాదు లగు జోదులనలువురయంగంబులఁ దురంగనికరశరీరసారథినికాయసహితంబుగా బహువిధవిశిఖంబులు వరఁగించి నెత్తురులు దొరఁగించినం గని యాధర్మనందనుండు విషాదంబు నొంది నిజాంతర్గతంబున. 204

క. హరివచనంబు లసత్యతఁ, బొరయఁగ నేర్చు నొకో మద్రభూపతిబాహు
స్ఫురణము భీమాదిరథిక,వరు లోర్వని యట్లు గాఁగ వ్రాలెడిఁ దోడ్తోన్. 205

వ. అని తలపోసి తనబలంబునకుఁ జేయి వీచినఁ దోయధివీచివితానవిలాసంబు చందంబునఁ జతురంగంబులు శల్యుపైఁ గవిసిన నాధైర్యధౌరేయుండు మందరనగంబులీలఁ గైకొని వారలం గలంచి పాంచాలపుత్త్రప్రభృతియోధప్రకరంబులను బాండవాగ్రజునిం బరమసాంద్రతీవ్రశరాంధకారంబునఁ గప్పి సింహనాదంబు చేసిన. 206

క. దివిజగరుడఖచరాదులు, వివిధవచనరచన లెసఁగ వినుతించిరి శాస్త్రవభీకరుఁ డగునమ్మద్రవిభునిరణవిహరణములు ధరణీనాథా. 207

వ. ఆసమయంబున. 208

తే. గురుసుతుఁడు పెన్బ్రొపుగా నరునిఁ బొదివి,యధిపసంశప్తకులువివిధాస్త్రతతులఁ
గప్పి రతఁ డంతఁ దన జండకాండవిదళి,తాంగులుగఁ జేసె దోర్లీల యతిశయిల్ల.

చ. తెరలక వారు పైపయి సుదీర్ఘపముద్ధతిఁ గ్రమ్మి వాజులన్
హరిని సిడంబుపైఁ గదియ నాతఁడు నేడ్పడ బాణవర్షముం
గురిసిరి కౌరవేంద్రు మొనకుం బ్రమదం బగు ఘోరభంగి న
ప్పురుషపరాక్రమస్ఫురణ పార్థివసత్తమ కాన మెయ్యెడన్. 210

వ. ఇట్లు సవ్యసాచికిఁ జే యార్చు రాకుండ దర్పంబు సూపిన నాభూవరకుమార

నయ్యెండు వీరాగ్రహావేశంబున విజృంభించి భల్లార్ధచంద్రక్షురికాముఖనా
రాచప్రముఖవిశిఖపరంపరలు పరఁగింప నవి యాసైనికులరథ్యంబులం గూల్చి
యుఁ గేతనంబులు ద్రుంచియుఁ బాణంబులు నఱకియు బాణాసనంబులు విఱి
చియు సూతుల గీటడంచియు నరదంబులఁ జెక్కియు మైమఱువులు పొళ్లు సేసి
యుఁ జామరంబులు దునిమియు నాతపత్రంబులు రూపుమాపియు నెత్తురు లురి
లించియుఁ గండలు దొరఁగించియు నెమ్ములు వగిలించియుఁ గాళ్లు ద్రుంచియుఁ
జేతులు దునిమియు వ్రయ్యలుగా వక్షంబులు సీఱియు మర్మంబులఁ జొచ్చియు
మకుటంబులు డుల్చియుఁ దలలు రాల్చియుఁ బ్రాణంబులు వీల్చియు రౌద్రం
బావహించిన లయకాలరుద్రునిసంక్రీడనంబుచందంబు దోఁచె నప్పుడు రథిక
వరసహస్రద్వితయంబు దెగటాఱె నవ్వాఁడిమగండు పేరడవి దహించుదావ
పావకునిచందంబున వెలిఁగెఁ దదీయతేజోమహిమ సహింపక యుద్ధామగతి
నశ్వత్థామ గదిసి యక్కవ్వడిం దొడరి దురం బొనర్చె నందు. 211

సీ. అతఁడు పండ్రెండువాలమ్ము లాబీభత్సుమెయిఁ గ్రుచ్చి కృష్ణునిమేనియందుఁ
బదివాడితూపులు వఱపిన మదిలోన నగ్గించి యవ్వీరుఁ డలఁతినగవు
తోడ రథ్యముల సూతునిఁ గూల్చి యాతనితనువున నెఱతెగగొనక నాఱు
మూఁడుమార్గణములు ముసలంబు పరిఘంబు నాతఁడు నిగిడింప నదియు నదియు
తే. నన్నరుఁడు దోడుతోడ నైదాఱునిశిత
కాండములఁ ద్రుంచి పటుసాయకత్రయంబు
నొనిపె నవ్విప్రు మేన మాఱ్కొనియె నపుడు
గడఁగి యప్పార్థు సంశప్తకవ్రజంబు. 212

వ. [1]ఇత్తెఱంగున. 213

సురథుఁ డను పాంచాలకుమారుం డశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట

క. సురథుఁడు గురుసుతుపైఁ దన, యరదము వఱపించి యేయ నప్పాంచాలో
త్తరు నొకనారసమునకును, నెర సేసె నతండు గినుక నొసకం బెసఁగన్. 214

వ. ఇత్తెఱంగున. 215

ఆ. సురథుఁ గూల్చి యతనియరదంబుపైకి నుద్ధురత నరిగి గురుసుతుండు చండ
కాండసమితి నిగుడ గాండివిఁ దాఁకి సంశప్తకులకు సంతసం బొనర్చె. 216

వ. అయ్యవసరంబున. 217

క. కురుపతి ధృష్టద్యుమ్నుని, యురవడి గద నిలువరించి యుద్ధతి మెఱయన్
శరపంచకమున నొంచెను,బరఁగించెను మఱియు నవతిబాణము లొడలన్. 218

తే. అతఁడు డెబ్బదియమ్ముల నతని నొంప, నన్నరేంద్రుండుఁ జేడ్పడ ననుజసమితి
బలయుతంబుగ నడరి యబ్బలియుమీఁదఁ, గురిసె రస్త్రశస్త్రంబులు నరవరేణ్య.

క. ఆపాంచాలోత్తముఁ డుద్దీపితకోపుఁ డయి వారిఁ దీవ్రతరశరా

1 అట్టియెడ.

టోపంబునఁ గలఁచె రయం, బేపారఁగ నాత్మ సేన కేత్తెఱ మెఱయన్. 220

చ. కృపకృతవర్మలం గడిమిఁ గిట్టి శిఖండిప్రభద్రకుల్ మహో
గ్రపువడి దోడ్పడంగ భుజగర్వము సూపిన నాభలాఢ్యులుం
గుపితమనస్కులై బలువుఁగోల్తలఁ జేర్చినలావు చేవ క
య్యపువెర వేపు దాల్మి సరి నచ్చెరుపాటున ముంచెఁ జూపఱన్. 221

వ. అప్పుడు శల్యుండు యుధిష్ఠిరభీమసేననకులసహదేవసాత్యకిప్రముఖులపైఁ బటు
బాణంబులు గుప్పించి నొప్పించిన. 222

క. నకులుఁడు రభసంబున సాయకదశక మతనియురంబునందుఁ జొనుప స
భ్రుకుటి యగుచు నయ్యల్లునిఁ ద్రికాండముల నొంచి యతఁడు దీపించె నృపా

క. తక్కటినలువురు వాదిఁన, నొక్కొకనిశరీరమున మహోగ్రాస్త్రంబుల్
పెక్కులు వెసఁ బఱపి మదం, బెక్క నకులుధనువు దునిమె నిషుసహితముగన్.

వ. ఇట్లు శల్యుండు విజృంభించినఁ గోపించి. 225

మ. నకులుం డొండొకచాప మెత్తి పటుబాణశ్రేణిఁ బర్వింపఁ గీ
చకవిధ్వంసి నిగిడ్చె షష్టిశరముల్ శైనేయుఁ డుద్దీప్తసా
యకముల్ దొమ్మిది యేయ ధర్మసుతుఁ డీరైదమ్ము లమ్మద్రనా
యకుపై నన్నియుఁ బిన్నతమ్ముఁడును దోడై నాట నాటెం గడున్. 226

తే. అతఁడు వెస నవసప్తతి [1]శితశిలీముఖముల సాత్యకి నొంచి మార్గణముతోడ
ధనువు ద్రుంచి రథ్యమ్ములధరణిఁ గూల్చి,పదిపదుల్ బలుఁదూపులు వఱపె మేన.

క. ఇవ్విధమున శినివీరుని, క్రొవ్వు చెఱిచి పాండుపుత్రకులబాణంబుల్
నివ్వటిలనీక నలువుర, నవ్వీరుఁడు నొవ్వ నేసె నద్భుతభంగిన్. 228

ఉ. పాండవు లట్లు మద్రపతిబాణములం దెరలంగఁ జూచి తా
నొండొకతేరికిం జని సముద్ధతి సాత్యకి డాఁకె నాతనిం
జండతరప్రచారణవిశారదుఁ డై వెస వారు గూడి యు
ద్దండత సూపి రక్కజపుదర్ప మెలర్పఁ బెనంగె నాతఁడున్. 229

ఉ. ఏవురతోడ నట్లొకఁడ యేచి పెనంగుటఁ గౌరవేంద్ర యో
ధావళి చూచి కూడికొని యారథికోత్తముగాఢవిక్రమ
శ్రీవిలసిల్ల నంపపెను జీఁకటి యాకస మెల్లఁ గప్పఁగాఁ
జేవయు లావుఁ జూపుటయుఁ జేడ్పడి రాప్రతివీరు లందఱున్. 230

వ. సేనయు నొక్కుమ్మడి నద్దిక్కు దఱిమినం గని కృష్ణార్జునులు నిజసైన్యంబు సమ
స్తంబు నేకముఖంబు నేసి మార్కొని రాసమయంబునఁ గిరీటి కృపకృతవర్మ
లను సహదేవుండు సౌబలుని ద్రౌపదేయులు గొందఱురాజులను శిఖండి యశ్వ

1 శితశరములఁ, గడిమి సాత్యకి.

ధామున భీమసేనుండు సుయోధనునిం దాఁకఁ బాండవాగ్రజుండు దనకు నకులుండు బాసటగా శల్యు నిలువరించెఁ దక్కినుం గలయోధులుం దక్కటి సైనికులుం దలపడి క్రమంబున నెల్లబలంబులును గలయం బెరసె నిట్లు నూల్కొని యంతకంతకు రణంబు సమ్మర్దదారుణం బయ్యె నత్తఱి నమ్మద్రపతి రౌద్రంబు రూపు దాల్చినతెఱంగునం బొంగి పాంచాలయాదవాదిరథికవరులకును బాండుకుమారులకును వారింపఁ గొలఁది గాక రథచిత్రగతుల మెఱయ నెక్కడఁ జూచినం దాన యై నానావిధవిశిఖవితానంబుల నంబరభాగంబు సంపిహితంబు సేసిన మధ్యందినగతం బయ్యును మార్తాండబింబంబు దోఁపక యుండె నట్టియెడ. 231

సీ. కరులఁ ద్రుంచెడువేళ గిరులఁ దున్మాడుసం
క్రందనుకైవడి గానవచ్చు
శరదముల్ దెరలించునప్పుడు పఱిమొగుల్
విరియించుబలుగాడ్పువిధము మెఱయు
హయములఁ జెండాడ నరుగుచోఁ బసులేళ్ల
గమిఁ గిట్టి కోల్పులికరణి యొలయు
భటులకు నరుగుచోఁ బసలేనివెనుఁ గాన
దరికొనుచిచ్చుచందంబు గలుగుఁ
తే. గసి మసంగినయంతకుకరణి యంత్య
కాలరుద్రునిదర్ప మకాండమృత్యు
ముఖము నుగ్రభావము దోఁచు మొనయు వీర
సమితిఁ దెగటార్చునప్పు డాశల్యునందు. 232

వ. ఇట్లు విజృంభించి యత్యద్భుతవిక్రమంబున నుల్లసిల్లునమ్మద్రమహీపతి నుభయసైన్యంబులజనంబులు ప్రశంసించి రంత గంతకు నగ్గలం బగునగ్గలికఁ జెలంగి యతండు భల్లాదికాండపరంపరలు పటురయంబునఁ బరఁగించుపరమాభీలభంగికి నోహటించి ధర్మజుమోహారంబు దెరలి మరలి పఱవం దొడంగిన నన్నరవరుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలునిలు మని నివారింప నిలువ దయ్యె నయ్యుధిష్ఠిరుండు పౌరుషంబు పెంపునం దెంపు సేసి మామా యని పేరెలుంగెత్తి యాశల్యుని దాఁకి దర్పంబు సూపినం జూచి మగుడ నగిడి సేన పోరికిం బురిగొనియె నప్పుడు పాండవాగ్రజుండు దమ్ములను దొరలను దనపాలికిఁ బిలువం బంచి వారలతో ని ట్లనియె. 233

అమరనదీసుతాదు లగునక్కడివీరుల మీఱ లందఱుం
గ్రమమునఁ బిల్కుమార్చి భుజగర్వము సూపితి రేను శత్రుసై
న్యమథనకల్యు శల్యుఁ దెగటార్చెద నా కిది కృత్య మీసము
న్యమ మనివార్య మై నెగడునట్టితెఱంగు వినుండు చెప్పెదన్. 234

వ. నాతేరికి నకులుండును సాత్యకియు వలపటను సహదేవుండును ధృష్టద్యుమ్నుం డును డాపటను గావలి యై రావలయు వెనుకం గడిసి విష్వచ్ఛుండును ముందటి కెలన మొనసి వడముడియును నడచునది యింత యేమిటికి నన వలదు నన్నొండె నతం డతని నొండె నేను సమయించుట యవశ్యంబు[1]ను గలుగం జూచితి నిట్లు తెంపు చేసి యమ్మద్రపతి మార్కొనునాకు దుర్గమప్రయత్నంబు కర్తవ్యంబు కృపకృతవర్మాశ్వత్థామసౌబలసుయోధను లయోధ్యముఖ్యు రక్షిం పం జేయుపరాక్రమంబునకు మీరు ప్రతివిక్రమం బాచరించుచుండ సుదీర్ణం బగుమదీయబాహుపాటవంబున నమ్మేటిమగని గీటడంగించువాఁడ నని పలికిన నారథికవరులును దక్కనుగలవార లమ్మానవపతిపూనికి నగ్గించి యతనిరథంబు సవిశేషకల్పితంబు సేసి యతండు సెప్పినతెఱంగున సన్నద్ధులై సముద్ధతిం దేజరిల్లుటయుఁ దత్సైన్యం బుత్సాహదీప్తం బై కడంగినఁ గరిఘంటారవంబు లును రథనేమినిస్వనంబులును దురంగకింకిణీక్వణనంబులును సుభటసింహనాదం బులును నిస్సాణాదితూర్యనినదంబులును బెరసి యంబరంబు పిక్కటిల్లఁ జేసె నివ్విధంబున యుధిష్ఠిరుం డుద్భటుం డై యురవడించిన. 235

శల్యధర్మనందనులద్వంద్వయుద్ధము

క. కురువిభుఁడు దనదు[2] మొనలకు, బరవస మొప్పంగ మద్రపతి మును శౌర్యో
ద్ధురుఁ డయి కడఁగ నడరి య,వ్వరూథినిం దాఁకె ధరణి వడవడ వడఁకన్. 236

వ. అట్టియెడ. 237

క. పులులు దలపడినయుబ్బును, బలుపును దోఁపంగ మద్రపతిధర్మసుతుల్
తలపడి యొండొరువులపై, నలఘుప్రదరములు వఱపి రధికరయమునన్. 238

వ. వారి నాలోకించి యుభయసైన్యంబులు విజృంభించి సంరంభంబునం గలయం బెరసినఁ గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందు. 239

ఉ. నీతనయుండు సింహకమనీయతరం బగుభీమునుల్లస
త్కేతన మర్ధచంద్రశరతీవ్రహతిన్ మణికింకిణీనినా
దాతిశయంబుతోడఁ బడునట్లుగ నేసి శరాసనంబు బల్
వాతిశరంబునం దునిమె వారివరూథిని యే పడంగఁగన్. 240

చ. అతఁడు ప్రదీప్తకోపముఖుఁ డై పటుశక్తి నురంబు వైచినం
బతి యరదంబుపైఁ బడియె బల్వగుమూర్ఛ మునింగి యప్పుడా
యతధను వెత్తి సూతుతల యక్కురుఘస్మరుఁ డేసె డొల్ల వే
గ తొలఁగ నీడ్చెఁ దేరు దురగంబులు మూఁక గలంగి సొం పఱన్. 241

క. కని యశ్వత్థామయుఁ గృపుఁడును గృతవర్ముఁడును నెక్కుడుబరవసమునన్
మనసేనకుఁ దలమిగిలిన, మనుజేశ్వర కవిసెఁ గ్రీడిమద మెలరారన్. 242

1 విచారించితి. 2 మొనకును, బరవస మెసఁగంగ.

క. అమ్ముఖమున సమరము రౌద్రమ్ము పెనిచె మద్రవిభునిఁ దలకడచి యనీ
కమ్ము బహులాస్త్రశస్త్రచయమ్ముల ధర్మజునిఁ బొదివె నత్యుగ్రముగన్. 243
వ. పొదివిన నయ్యుధిష్ఠిరుండు 244
చ. అరదము చిత్రసంచరణ మక్కజమై విలసిల్లఁ దేరులుం
గరులును ఘోటకంబులును గాల్బలముం దనచేతఁ గూలఁగాఁ
బొరలఁగ మేదినిం దునియ ప్రోవులు గా రుధిరంపురొంపి ప్రుం
గ రణవిహారముం జలిపెఁ గౌరవనాథ యనేకభంగులన్ 245
క. నరులు [1]మృదు వితఁ డనంగాఁ, బరఁగుయుధిష్ఠిరుఁడు శత్రుబలముల కతిని
ష్ఠురుఁ [2]డయ్యె నపుడు సుర ల,చ్చెరు వందిరి చూచి ద్రోణశిక్షఁ బొగడుచున్. 246
క. మునుము బయ లైన నలిఁ బేర్చినయమ్మనుజేంద్రు విూఁద శితవిశిఖము లే
పున నిగిడించుచు శల్యుఁడు, దనరుభుజాబలముతోడఁ దఱిమెం బెలుచన్. 247
క. అవ్వీరునివాలంపఱ, క్రొవ్వు నడఁచి తనదునంపకోల లడరఁగా
నవ్వసుధాధిపుఁ [3]డల్లని, న వ్వ్యాలయఁగ మాఱుకొనె ఘృణారహితుం డై. 248
వ. ఇవ్విధంబున మార్కొని ధర్మజమద్రపతులు నిజశంఖంబులు పూరించిరి భేరీ ప్రముఖతూర్యస్వనంబులు నింగి నోంగారఁ జెలఁగె నయ్యిరువురు నొండొరువుల పైఁ జండకాండపరంపరలు పరఁగించి తనువులనెత్తురు లురిలించి పూచినబూరువులపోలుపు దాల్చి రట్టియెడఁ గనుంగొనుజనంబులు. 249
చ. వెరవును లావుఁ జేవయును వీరల కారయ నొక్కరూప దు
స్తరభుజశక్తి ధర్మజుఁడు శల్యునిహూ పడఁగించి యివ్వసుం
ధర గొను నొక్కొ నేఁ డితనిఁ దా సమయించి సమస్తమేదినీ
శ్వరుఁడుగఁ జేయ నోపు నొకొ శల్యుఁడు గౌరవరాజనందనున్. 250
వ. అని సందేహడోలాయమానమానసు లై రప్పుడు. 251
తే. మద్రపతి ధర్మజునివిల్లు రౌద్ర మెసఁగఁ
ద్రుంచి నూఱమ్ము లేసి యుద్ధురతఁ బేర్చె
నతఁడు వేఱొక్కధను వెత్తి యతనిధనువుఁ
దునిమి వెస నేసె మున్నూఱు తూపు లధిప. 252

విరథుఁ డయినశల్యుని నశ్వత్థామ దనరథముపై నిడుకొని పోవుట

ఉ. తోడనె తేరివాహములఁ ద్రుంచి మదంబున సూతుప్రాణముల్
క్రీడయపోలెఁ బుచ్చికొని కేతువుఁ గూల్చిన సేన విచ్చెఁ జే
యాడక యున్నశల్యుని రయంబున నాత్మరథస్థుఁ జేసి పె
న్వీడునఁ బొంద కుండఁ దొలఁగించెను ద్రోణసుతుండు భూవరా. 253
వ. ఇట్లు శల్యుండు సమరవైకల్యంబు నొందుటయు ధర్మనందనుం డార్చి పేర్చి

1 మృదుఁ డితఁ. 2. డని సుర లచ్చెరువం, దిరి ద్రోణునిశిక్ష సన్నుతించుచు నధిపా
3 డెల్లని, నవ్యా.

తద్బలంబుఁ దఱిమె నంత నమ్మద్రపతి యొండురథంబు గల్పించుకొని కడంగి యాకౌంతేయాగ్రజుపైఁ గంకపత్త్రంబులు నిగిడించుచు నిగిడినం గని యద్దెసఁ జేయఁ గలసైనికోత్తములు సరభసంబున నయ్యోధవరు నెదుర్కొని రప్పు డతండు సాత్యకిఁ బదిసాయకంబులను భీమసేననకులసహదేవుల శరత్రయంబులను స్రుక్కించి యెక్కుడుమదంబునం బొదలినయంగంబులతో నలిరేఁగి మఱియు నప్పుడు పొగడం దగి యుండె నాకర్ణింపుము. 254

సీ. కమలాకరము లీలఁ గలఁచి యాడెడు గంధదంతావళము సముద్దండతయును
దరమిడి మృగసముత్కరము ఘోరంబుగా వధియించుకంఠీరవంబు నేపు
నీరసారణ్యంబు నిర్భరాటోపతఁ గాల్చుదావాగ్ని యుగ్రక్రమంబు
ప్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమయించుఫాలాక్షుని యేడ్తెఱయును
ఆ. [1]బోల్పఁ బట్టు లయ్యె భుజగర్వశౌర్యప్రతాపదర్పమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుమసఁగి శాత్రవసైన్య, హననకేళి సలుపునవసరమున. 255

వ. ధర్మనందనుం దల మిగిలినచతురంగంబుల నివ్విధంబున వినిహితంబులు సేసి యమ్మహీపతిపైఁ గవిసినం గని కవలును శైనేయుండును భీమసేనుండును దోడ నడువ నతం డమ్మేటిమగని మార్కొని పటుమార్గణంబు లురంబున నించి నొంచె నప్పుడు కురువిభుండు పనుప మనసైనికులు దల మిగిలి శల్యునికిఁ బ్రాపయి యప్పవనతనయప్రభృతులతోడఁ బెనంగి రతం డాపాండవాగ్రజు మేనఁ బండకాండసప్తకంబు నినిచిన నజ్జననాథుండు నవనిశితనారాచంబు లవ్వీరునంగంబుల నాటించె నిట్లు దలపడి కోలుపులులపోలికఁ జేరేనుంగుల తెఱంగున బలుసింగంబులచందంబునం బోరి యొండొరుల నొప్పించి రప్పుడు.

సీ. శల్యుండు బలునారసము పాండవాగ్రజునురమున నాట నత్యుగ్రదీప్త
ఘోరనారాచ మాకుంతీసుతుం డేయ నతఁడు మూర్ఛిల్లిన నలరె శినదిపుఁ
డమ్మద్రపతి తేఱి యలుకఁ గెంపారెడుకనుఁగవతోఁ బండకాండ మొకటి
నయ్యుధిష్ఠిరు నొంప నాతండు పసిఁడిమై ములు వాఱుతూపుల నఱికి వైచి
తే. వాలురమ్ములు దొమ్మిది పక్షమున ని
గుడ్వ నయ్యోధవరుఁ డతిక్రూరభల్ల
యుగళఖండితచాపుఁ జేయుడును నొండు
ధనువు గొని యవ్విభుండు దత్తనువు సించె. 257

క. బాసట యై భీముఁడు పెల్లేసెను మద్రపతి నాతఁ డిరువురతోడం
జేసెం గయ్యము కృపునుద్భాసితవిక్రమముతోడుపాటు గలుగఁగన్. 258

వ. అట్టియెడఁ గంకటాంతరంబు థరియించి కడంగి. 259

ఆ. మద్రవిభుఁడు ధర్మమారుతసుతుల మై, మఱువు లుఱక నఱికి మార్గణములు

1 బోల్పఁ బట్టుగాఁగ. 2 నథిప, యమ్మద్ర

దొమ్మివెంట వెంటఁ దూఁటులు నేసె దోర్దండములు ప్రదీప్తదర్పుం డగుచు.

క. ఆలో ధర్మజుసారథిఁ, గూలఁగఁ గృప్పు డేయ మద్రకుంజరుఁడు భుజా
లీల మెఱయంగ హయములఁ, గ్రాలుగు నొకక్షురికిని నిలం బడవైచెన్. 261

వ. ఇవ్విధంబున విరథుం డై యుక్కుహీనకాంతుం డంతర్గతంబున. 262

క. గెలువుము శల్యుని నీ వని, పలికి ముకుందుండు నన్నుఁ బలికినవాఁ డ
ప్పలుకులకు సత్యత్వము, గలుగఁగ నేర్చు నొకొ దైవఘటనబలమునన్. 263

వ. అని శంకించియుఁ గొంకుపోవక యజ్జగన్నాథువచనంబునకు సత్యభావత్వం బెల
గలుగునని యద్దేవునిం దలంచి యాపూట యమోఘుంబు గావలయు నని ప్రా
ర్థించి వెండియు 264

చ. స్ఫురితపదార్ధనేత్రునిఁ ద్రిశూలసముజ్జ్వలు నిగ్రహక్షమగుణా
పరసముపాత్తమూర్తిఁ గలితప్రభవస్థితిసంహృతిక్రియా
నిరతివివర్తితత్రిభువనీమహనీయుని [1]దైత్యమర్దన
ప్పురుషవరుం జతుర్భుజు విభుత్వమహోన్నతు నాశ్రయించెదన్. 265

తే. ఖండనము సేయునరుఁ డగ్రభాగమునఁ బ్రచండరోషాగ్రహస్తుఁడై శత్రుకోటి
గీటడంచుచు నేఁ జూడఁ గెలి సలుపు, దేవు జయసిద్ధికై సన్నుతింతు భక్తి. 266

వ. అనుచుఁ బురుషోత్తమునిఁ జిత్తమున నిలిపి యున్నతం బైనపూర్వకాయంబు
తో మందప్రకారంబున మార్గణంబు లమ్మద్రపతి దెస నిగిడింప నతఁడు దడి వెండు
వడుట గాఁ దలంచి తఱిమి యతిముఖశరంబులు గురియుటయు నప్పుడు. 267

చ. పవనసుతుండు విల్ సఱికి బాణయుగంబున మేను నొంచి శా
త్రవులు దలంక సారథికురథ్యములన్ ధరఁ గూల్చి సూతుకం
ఠవిదళనం బొనర్చి ప్రకటస్ఫురణంబునఁ గంకటంబు భ
ల్లవితతి ఘోరసంహతి నిలం బడ నేసె రయం బెలర్పఁగన్. 268

వ. ఇవ్విధంబున. 269

క. విరథుండు నచాపుఁడు వర్మరహితగాత్రుండు నైన మద్రవిభుఁడు భా
సురఖడ్గచర్మశోభితకరుఁ డై తేరు డిగి కన్నుఁగవఁ గెంపారన్. 270

మ. జముచందంబున నేచి ధర్మసుతుపై సంరంభదుర్దాంతద
ర్పమునన్ వేశవియంగఁ జండబలదుర్వారుండు భీముండు ద్రుం
చె మదం బారఁగ వాలునున్ బలకయున్ శీఘ్రత్వసందీప్తుఁ డై
తమదిక్కార్పులుఁ దూర్యనాదములు నత్యంతంబు శోభిల్లఁగన్. 271

వ. అమ్మద్రపతి నేర్పును జేవయుం గలపరిజనంబులు చేర్పఁ గంకటగదాదండం
బులు ధరియించి యుధిష్ఠిరుమీఁద నురవడి నడరె నప్పు డప్పాండవాగ్ర
జునకు బాసట యై సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రౌపదేయమాద్రేయు లేయు

1 దైత్యమర్దనుం, బురుషవరుం.

సాయకంబులు సరకుగొనక గదం జిత్రంబుగా జడియుచు వడముడివిక్రమం
బునఁ దవులంబడక నిగిడె నశ్వసూతరహితం బగురథంబుపై నున్న యన్న
రేంద్రుండు తనదెసకు సింహచంక్రమణత్వసుందరుం డై వచ్చునవ్వీరు నాలో
కించి సక్రోధం బై నయవష్టంభంబున నుద్దీపితుం డై. 272

క. ఇతని సమయింప నయ్యచ్యుతుఁడు నచుం బనిచె నాకు నొనరించినపా
లితఁ డని తలంచి మొగ ముగ్రత నొందఁగ శక్తిమీఁదఁ గనుదో యొలయున్.

వ. హృషీకేశు నుద్దేశించి. 274

ఉ. నీ దెస నాదుచిత్తమున నెక్కొని యుండెశుభక్తి భద్రసం
పాదిని గావు టచ్చెరువె భక్తజనాభిమతప్రదానవి
ద్యాదయితత్వ మేర్పడ జయం బొడఁగూర్పుము దేవ సంశ్రితాం
హోదళనంబు నీకు వ్రత ముల్లము నాపయి నిల్పు మిత్తఱిన్. 275

వ. అని హృదయంబునఁ బ్రార్థించి యప్పార్థివోత్తముండు. 276

ఉ. అచ్చపుభక్తికిన్ మదిఁ బ్రియంబున నొందినఫాలలోచనుం
డిచ్చినప్రీతియోగమున నెక్కుడుభక్తియు నావహిల్లఁగా
నిచ్చలు గంధపుష్పముల నిష్ఠమెయిం బరిశోభితార్చనం
బిచ్చుచుఁ దాను గొల్వ నుతి కెక్కినయమ్మహనీయశక్తికిన్. 277

మ. ప్రణతుం డై రభసోదయాభినవదర్పస్ఫూర్తి [1]శోభిల్లుచు
న్మణిదండద్యుతిమంజరీస్ఫురణము న్సంశోభిఘంటాపటు
క్వణనంబుల్ రిపుసైనికప్రకరదృక్కర్ణవ్యథం జేయ భీ
షణరేఖం [2]బగుదానిఁ బుచ్చుకొని చంచన్ముష్టిదృఢస్థితిన్. 278

వ. అభిరామభీమాకారుం డై. 279

తే. నెరయుకినుకఁ బెన్వడఁద యై నిప్పు లురులఁ
కన్నుఁగవ శల్యుఁ జూచిన నున్నయునికి
నతఁడు నీఱు గాకుండుట యద్ది యయ్యె
మాకుఁ జూడంగ నప్పుడు మనుజనాథ. 280

వ. ఇట్లు రౌద్రోద్రేకంబునఁ బురత్రయదాహదోహలి యగుశూలాయుధులీల
దోఁప దుర్నిరీక్షుం డై. 281

ఉ. ఘోరతరప్రకార మగుకుంచితబాహువిలాస మొప్ప వి
స్తారము వింత యౌ నురము పాటతరంబుగఁ జూచి వజ్రధా
రారుచిసన్నిభప్రచురరశ్ములు పర్వఁగ బిట్టు వైచె న
ద్దారుణశక్తి నవ్విభుఁ డుదాత్తసమిత్కృతికల్యు శల్యునిన్. 282

తే. అట్టు పాండుభూపాలకు నగ్రసుతుఁడు, మద్రనాథుని వైచినరౌద్ర మెసఁగఁ

1 శోభిల్లుచు, న్మణిరత్నద్యుతిమంజరీస్ఫురణముల్. 2 బగుపాణిఁ.

సంకటముదూఱి వక్షంబు గడచి వెన్ను, వెడలిచని యమ్మహాశక్తిపుడమిఁజొచ్చె

ధర్మరాజు శక్తి ప్రయోగించి శల్యునిం జంపుట

వ. ఇట్లు శక్తి వెడిదంపుటురవడి నుచ్చిపోయిన. 284

చ. క్షతమున ముక్కునం జెవులఁ గన్నుల నోల్కెడు రక్తమంగ మా
ప్లుతముగఁ జేయఁగా నతఁడు బోరగిలం బడియెన్ ధరం గర
ద్వితయము సాఁచి ధర్మజునివిక్కు శిరంబుగ వజ్రదారుణా
హతిఁ బడు భూరిభూధరమహోత్తరశృంగముభంగి భూవరా. 285

ఆ. భూమిమీఁద నిట్లు బోరగిలం బడి, మద్రనాథుఁ డొప్పె మానవేంద్ర
లేమయురమునందు లీలమై వ్రాలిన, ప్రాణనాథుఁ [1]బోల్పఁ బట్టు గాఁగ. 286

ఆ. ధర్మసంగరమున ధర్మజుచేఁ జచ్చి, పొలిచెఁ జూడ మద్రభూవిభుండు
విధియుతంబు గాఁగ వేల్చి విడిచిన, నాఁటి యున్న యగ్ని ననుకరించి. 287

మ. కని శల్యానుజుఁ డేచి ధర్మసుతు నుగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ దాఁ
కిన నాభూపతి చిత్రచాపధరుఁడై కేళీసమప్రక్రియన్
ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి తోడన సముద్యద్దీప్తభల్లాహతిం
దునిమెం గుండలకాంతమైనశిరమున్ దుర్దాంతదర్పంబునన్. 288

వ. ఇట్లు శల్యుండు సోదరసహితంబు గాఁ బడినఁ బాండవసైన్యంబు జనంబులు వృత్రవధం బొనరించుపాకశాసనుఁ బ్రశంసించుబృందారకు లట్ల ధర్మనందను నగ్గించి రమ్మొగ్గరంబునం దూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుఁ జెలంగఁ గలంగి కురుసేన విఱిగి పఱచినం బోనీక పొదువుం డనుచు సాత్యకి వెనుకొనుటయుఁ గనుంగొని కృతవర్ముండు మార్కొనియె నయ్యాదవసింహుల రణంబు దారుణం బయ్యె నందు. 289

సీ. కృతవర్మ సాత్యకి నతిశితశరదశకమున నొంచి తురంగమముల[2]యుబ్బు
నుడిపి విల్లునుఁ గుటయును నొండువింట నబ్బలియుఁ డాతని మేనఁ బదిమెఱుంగు
టమ్ములు వఱపి రథ్యమ్ముల నరదంబు సూతుని నఱికినఁ జూచి కృపుఁడు
దనతేరిపైఁ బెట్టుకొని తొలఁగించె నవ్వీరుపోరికి మూఁక వెఱచి పఱచెఁ

తే. గడఁగి వెనుకొన్న పాండవోత్కరము నొకఁడ, నిలువరించె నుద్దండుఁడై నీతనూజుఁ
డంత వేఱొక్క తేరెక్కి యరుగుదెంచి, తాఁకె హార్దిక్యుఁ డరిసేన తల్లడిల్ల. 290

వ. ఇట్లెదిర్చి పేర్చినయలుకఁ బాండవాగ్రజుండు కృతవర్మనిఘోటకంబులను గిటడంగించినఁ గురునందనుం డాహార్దికనందనుని నిజస్యందనంబున నిడుకొని యవ్వలికిం గొనిపోయె నప్పుడు కృపాచార్యుండు గడిచిన నయ్యుధిష్ఠిరుం డాఱమ్ము లెమ్ములం గీలింప నతండు పదాఱుతూపుల నాభూపాలునిఁ దదీయతురంగంబుల నేసె నాసమయంబున. 291

1 దలఁప. 2 యుబ్బ, డంచి ఖిల్ వెసఁ ద్రుంచుటయుం,

తే. భద్రకరి నెక్కి చామరప్రకరవీజ
నములు ధవళాతపత్రవిభ్రమసమృద్ధి
యతిశయిల్లఁ సైన్యోత్సాహ మావహిల్లఁ
బొలిచె నెంతయు భుపదీయపుత్రుఁ డధిప. 292

శల్యుచుట్టంబు లొక్కపెట్ట ధర్మరాజుం జుట్టు ముట్టుట

ఉ. అమ్మనుజేంద్రుముందటికి నార్పులతోఁ జనుదెంచి శల్యుచు
ట్టమ్ములు సత్వరమ్ముగఁ గడంగి యనేకులు వీరయోధులు
గ్రమ్మఁగ వీఁకఁ జేరులు పొగడ్తకు నెక్కఁగ దీప్తమైనకో
పమ్మున నేచి పాండవులపై నడరం గని పేరెలుంగునన్. 293

వ. అన్నరనాథుండు. 294

తే. మీర లేర్పడ వడిఁదలమిగిలిచనఁగ, వలదు నామ్రోల బలుపారి నిలువుఁడనిరె
వారు నిలువక పాండవబలము చేవ, దఱుగఁ జొచ్చి యుధిష్ఠిరుఁ డాఁకి రధిప.

వ. ఇట్లు చలంబున నవ్విభుం దలపడి వివిధాస్త్రంబుల నొప్పించినఁ గవ్వడియును వడముఁడియుఁ గవలును ద్రౌపదికొడుకు లేవురును గోవిందుతమ్ముండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియును జండరయంబున నుద్దండచతురంగసమేతులై యారథికులఁ బొదువుటయును వారు వీరోద్రేకంబున సైన్యసాగరంబున నున్మదమకరప్రకరంబులవిధంబున విహరించి రట్లు పాండవసేనాసంక్షోభసంపాదులగునాజోదులయాటోపంబు విలోకించి గాంధారపతి గాంధారేయు నాలోకించి. 296

తే. మద్రవిభువారినమ్మెయిమార్తురాఁగ్రిఁ,గొనఁగ మనకు నుపేక్షింపఁజనునె యనుడు
నతఁడు నామాట వినక వారరిగి రేమి, నేఁడువారము చెప్ప మౌచిత్య మనిరె.

వ. అని నన్ను నాపరివారంబును రక్షింపను దగ వెఱంగింపను నర్హుండ వీవ కావె యనుమాట లాడిన నతండు ప్రీతుండై బలపరిపాలనంబును గర్జంబు సెప్పుటయును దనపనిఁగా మనంబువం బూని యవి దోఁచునట్టియుచితవచనంబుల నవ్వసుమతీపతికిఁ బ్రియం బాపాదించి. 298

చ. వినుము నరేంద్ర సైనికులు విక్రమలీల నరాతిసేన సొ
చ్చినఁ బతి గావ కున్న నుపజీవులు మెత్తురె యన్నఁ గాతుఁ గా
కని బహుతూర్యనాదములు నార్పులునుం జెలఁగంగఁ ద్రోచి య
జ్జనపతి వీఁకమై నడరె సైన్యయుతంబుగ సత్వరంబుగన్. 299

క. అంత ధనంజయముకిమ్మా,రాంతకముఖయోధవరమహాస్త్రప్రకరం
బంతకుకడ కనిచెఁ బరి, శ్రాంతం బగు మద్రనాథురథికచయంబున్. 300

వ. ఇవ్విధంబున. 301

మ. అరులం గీటడఁగించి పాండుసుతసైన్యం బుబ్బి పైఁ గ్రమ్మినం
గురుభూనాయకు చేన నొచ్చి కలయం గూలన్ ధరన్ గుంపులై
తిరుగం బాఱఁగఁ జొచ్చె విచ్చె మరలన్ దిగ్భ్రాంతి వాటిల్ల స
త్వరతన్ నల్లడఁ బాఱె నవ్విభుఁడు గర్వం బేది వెల్వెల్లఁగన్. 302

క. మనవారి కపుడు భీష్ముని, చనుటయుఁ గోదండగురునిసమయుటయును గ
ర్ణునిపొలియుటయును గ్రొత్తై,మనమున [1]వెఱఁబాటు గదిరె మనుజాధీశా.. 303

వ. అప్పు డద్దిక్కుజనంబులు. 304

చ. ధరణికి నింక నాయకుఁడు [2]ధర్మతనూజుఁడు నేఁ డవశ్యముం
గురుపతి గూలు నెవ్వగలకుం గుదు రయ్యెడు నాంబికేయుఁ డు
ద్ధురు లగుపాండునందనుల దుర్దమభంగి యెఱింగి ధర్మత
త్పరులకు గెల్పు వ్రాఁతె హరిభక్తులఁ బొందవె భూరిసంపదల్. 305

వ. అని రట్టియెడ సీకొడుకు నిజసారథిం జూచి మనబలం బాహవంబున కోహటించి పాఱెడు నిత్తఱి నేను బరవసంబు సేసినఁ గాని నిలువ దవ్విధంబునకు రథం బనువై యుండఁ జేసి చేరఁ దె మ్మనిన వాఁ డట్ల చేయ నతం డేనుంగు డిగ్గి రథంబెక్కి యెక్కుడుమగఁటిమిం బొంగునంగంబులతో సైనికుల కడ్డంబు సని యెలుం గెత్తి. 306

ఉ. ఎక్కడఁ బోవ వచ్చు గిరు లేనియుఁ గాననభూము లైనఁ దో
నెక్కియుఁ జొచ్చియుం బగతు రేడ్తెఱఁ గిట్టి చలంబునం దలల్
ద్రొక్కక తిక్క ర ట్లయిన దుర్గతి వాటిలుఁ బోక నిల్చి పే
రుక్కునఁ బోరినన్ సుగతి [3]యొుండెను సంపద యొుండెఁ జొప్పడున్. 307

వ. ఆట్లుం గాక. 308

క. పాండవబల మల్పం బై, యుండం గృష్ణుఁడు ధనంజయుండును డప్పిం
బెండువడఁగఁ గని మనకును, గం డడఁగఁగ నేల గెలుపు గైకొన వచ్చున్.

వ. అని పలికి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని నబ్బలం బతని నగ్గించుచు మరలె నక్షౌహిణిగండు ముంగలి యయి నిలిచి పొంగారం గవియుకౌంతేయసేనాసముద్రంబునకుఁ జెలియలికట్ట యయ్యె నయ్యవసరంబునందు మునుకొని నడి దఱుముపడముడిం బొదివి మనపదాతిప్రకరంబు దర్పంబున నార్పులు బొబ్బలుం జెలంగ బహువిధశస్త్రాస్త్రంబులు వరగించినం బెరిఁగినమదాతిరేకంబున గదాదండంబు ధరియించి ఘోరాకారంబు దనరుచుఁ దేరు డిగ్గి పేరడవిఁ గూల్చుపెనుగాలికై వడి నతం డేకవింశతిసహస్రసంఖ్యసుభటుల నేలపాలు సేసె నప్పుడు. 310

క. కరిహయరథబృందం బుద్ధురత నడరెఁ బాండునృపసుతులమూఁకలపై

1 బెఱఁబాటు. 2 ధర్మసుతుం డగు నేఁ. 3 యొుండె జయంబును నొండెఁ.

నరుఁ డబ్బలంబునకు నిష్ఠురగాండీవముక్తశరపటుత్వము సూపెన్. 311

క. నకులసహదేవులును సాత్యకియును రభసమున వాలురమ్ములు నిగుడన్
శకునిపయిఁ గవిసి రతఁడును, బ్రకటస్ఫురణంబుగం దిరం బై పోరెన్. 312

చ. సమదగజాధిరూఢుఁ డయి సాల్వుఁడు పాండవసేనఁ జొచ్చి ఘో
టములఁ గలంచుచున్ గజఘటల్ విరియించుచుఁ గాల్బలంబుఁ జి
త్రముగ వధించుచున్ రథకదంబములన్ సమయించుచున్ మహో
గ్రముగఁ జరించువిస్ఫురణఁ గన్గొని కోపసముద్భటాకృతిన్. 313

ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకులచేత సాల్వుఁ డేనుఁగుతోడఁ జచ్చి పడుట

వ. ధృష్టద్యుమ్నుం డెదుర్కొనిన నతని: ద్రొక్కించువాఁ డై యవ్వీరుండు వార
ణపతిఁ [1]గొల్పిన నతఁడు. 3 4

మ. పటునారాచచయంబు కుంభయుగళీభాగంబునన్ బెట్టు నా
టుటయుం గ్రొవ్వఱి పాఱె నగ్గజము సాటోపంబుగాఁ గ్రమ్మఱం
చుటకున్ సాల్వుని మెచ్చెఁ గన్గొనుజనస్తోమంబు కోపోద్ధమో
ద్భటవేగంబున వచ్చి పట్టె నది యాపాంచాలు తే రుగ్రమై. 315

క. ఆతఁడు గద చేతం గొని, భీతి గదురుమనముతోడఁ బృథ్వికి దాఁటెన్
సూతాశ్వసమేతంబుగ, నా తే రయ్యేనుఁ గ్రొత్తె నాకసమునకున్. 316

ఆ. ఎత్తి త్రిప్పి యాడి యిలతోడ వ్రేసి పాదములఁ జదుపఁ జూచి దారుణాస్త్ర
తతులు నిగుడఁ బవనతనయశిఖండిసాత్యకులు సాల్వుఁ దాఁకి రతిరయమున. 317

క. అతఁ డందఱ బాణంబులు, వితథంబులు సేసి యస్త్రవిద్యాపారీ
ణత సూపె నవ్విధం బద్భుతము [2]నినిచె గగనచరతతులచిత్తములన్. 318

వ. అప్పుడు. 319

తే. [3]అజ్జపాటించి మదివెఱ యుజ్జగించి,రయము మెఱయ నప్పాంచాలరాజసుతుఁడు
గదిసి యెగసి కుంభస్థలిగదఁ బగుల్పఁ, గొండ గూలిన ట్లక్కరి గూలె నధిప. 320

క. ఆలోనన శినివరుఁడు వి,శాలాస్యప్రదరనిహతి సాల్వునిశిర మా
భీలముగఁ ద్రుంప నాతఁడు, గూలిన మనమూఁక విచ్చెఁ గురువంశనిధీ. 321

ఉ. వాలి యెలుంగు సూపి కృతవర్ముఁడు సైన్యము నిల్వరించి యు
న్మీలితవిక్రముం డగుడు మేమెయి నాతనిఁ దాఁకె నస్త్రవి
ద్యాలసితుండు సాత్యకి యుదగ్రత వారలు పోర వారిదో
ర్లీలలు సూచి రోటువడి రెండుబలంబులయోధవీరులున్. 322

వ. ఇట్లు పెనంగు చుండి. 323

క. కృతవర్మ నొంచె నెనిమిది, శితశరముల శినివరుండు శినివరుచాపం
బతఁడు దునిమె బలువిలుగొని, యతనిహయంబులను సూతు నాతఁడుగూల్చెన్.

1 డీకొలిపిన నతండు. 2 జెనిచె. 3 లజ్జ...వెఱ బుజ్జగించి.

మ. విరథుం డై యభిరామశూలమున నవ్వీరుండు శైనేయు వై
చె రయం బార నతండు భల్లమునఁ ద్రుంచెం బెక్కుతుండంబు లై
తొరుఁగం జూచి విషాది యై నిజరథస్థుం జేసి తద్బాణగో
చరతాదుర్దశ [1]కావృథోద్యముఁ గృపాచార్యుండు దప్పించినన్. 325

క. మనసేన విఱిఁగె నృప నీ, తనయుం డొక్కరుఁ డుదగ్రతరముగఁ గుంతీ
తనయుల నద్దెసఁ గలయో,ధనికాయముఁ బొదివె బాణధారలఁ బెలుచన్. 326

మ. పతి యుష్మై సముదీర్ణవిక్రమకళాపారీణుఁ డై విద్విష
చ్చతురంగంబులయందు నొక్కటియు విస్ఫారోల్లసన్మార్గణా
హతికిం దప్పక యుండునట్లుగ సముగ్రాశ్చర్యసంపాదకో
ద్ధతబాహావిభవంబు సూపె సురబృందస్తోత్రపా[2]త్రోద్ధతిన్. 327

వ. అప్పుడు రెండువీళ్ల నతనిపాటి[3]మేటిమగలు లే రనుబుద్ధి నాకుం బొడమెఁ బదంపడి పాండవులును జేయఁగలవారలును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డందఱ కన్నిరూపులై ధర్మసుతుని శతశరంబులను భీమసేను డెబ్బదిసాయకంబులను సహదేవుని నైదింటను నకులు నఱువదినాల్గింటను ధృష్టద్యుమ్నుని సప్తమార్గణంబులను ద్రౌపదేయుల నైదైదుతూపులను సాత్యకి మూఁడుకాండంబుల నొప్పించి సహదేవుధనువు దునిమిన నక్కుమారుండు వేఱొక్కవిలు గొని చలంబున నక్కురువిభుం గదిసినఁ దక్కటిరథికులుం గూడికొని యొక్కొక్కరుండు పెక్కమ్ములు పైఁ గురియఁ గేలిచందంబున వాని నన్నింటి వారించుచుఁ దత్తనువుల శోణితంబు పూరించుచు నాజెట్టిజోదు బెట్టిదుం డై పెనంగ మన యోధులుం బురికొని యద్దొరల మార్కొనిరి మనసైన్యంబు దైన్యంబు విడిచి మరలి వారిబలంబులఁ దలపడియె నట్టియెడ. 328

క. భీముఁడు గురుతనయుఁడు సు,ద్దామభుజావీర్యశౌర్యధైర్యములు జన
స్తోమము లగ్గింపఁగ సం,గ్రామ మొనర్చిరి నితాంతగాఢస్ఫూర్తిన్. 329

చ. పరుషపరాక్రమస్ఫురణఁ బాండవముఖ్యనివాజులం జతు
శ్శరహతిఁ గూల్చె సౌబలుఁడు సత్వరుఁ డై సహదేవుఁ డమ్మహీ
శ్వరుఁ దనతేరిమీఁద నిడి సంగరమధ్యము వాపె నాతఁ డొం
డరదముమీఁదికిం జని రయంబున నయ్యరిఁ దాఁకె నుద్ధతిన్. 330

క. శరములఁ బొదివిన నాతఁడు, దిర మై యేయంగ రణము దివిజగరుడఖే
చరసిద్ధప్రకరాద్భుత,కర ప్రకారమున నొప్పెఁ గౌరవనాథా. 331

సీ. శకునినందనుఁడును నకులుండు నొండొరులకుఁ జండబాహుబలంబు సూపి
రతులశౌర్యమున సాత్యకికృతవర్ములు పోరిరి విలు ద్రుంచి కౌరవేంద్రుఁ
డేసె ధృష్టద్యుమ్ను నేచి యొండొకవింట నతని నాతఁడు నొంప నక్కజంపుఁ

---

1 నావృతోద్యముఁ. 2 త్రస్థితిన్. 3 మేటివిలుకాఁడు లేఁడని నాకుఁ దోఁచెఁ బదంపడి.

గయ్యె మయ్యెరవుర కయ్యె ద్రౌపదిపుత్రు, లేవురు పతిఁ గిట్టి యింద్రియములు
తే. బాలిశునిఁ జిక్కువఱచినపగిదిఁ దలరఁ, జేయ నతఁ డీడఁబోవక సాయకములు
పెక్కు రయమున నిగిడించి యక్కుమార,వితతిఁగలఁపఁ దత్సంగర మతిశయిల్లె.
వ. మఱియు ననేకు లనేకులం బొదివి పోరాడ నంతకంతకుఁ బేర్చినయగ్గలిక మొగ్గ
రంబులు రెండును గలయం బెరసినం బేర్చినపెందూలి భానుబింబంబు గప్పి
యప్పుడు దొరుఁగునరతురంగమాతంగరుధిరధారల నడంగిన నధికం బైనసం
గరంబునకుం గడంగిన కౌంతేయులయురవడికి నోహటించి మన మోహారంబు
దొరలు మరలిన మరల నీక నీకొడుకు పురికొలుపుకొని తఱిమినం గనలి ధర్మ
సుతుండు. 333
తే. మూఁడునారాచములఁ గృపు వాఁడి చెఱచి
వాలి కృతవర్మ హయముల నాలుగింటఁ
గూల్పఁ దన తేరిపై నిడి గురుసుతుండు
దొలఁగఁ గొంపోయె నవ్విరథుని నృపాల. 334
చ. కురుపతి చూచి చిత్తమునఁ గోపము పెంపెసలార నేడునూ
అరదము లాతనిం బొదువునట్లుగఁ బంచిన నొక్క పెట్ట బం
ధురతరవారివాహములు తోయజబాంధవుఁ గప్పుచాడ్పు దోఁ
ప రయముమైఁ గడంగి యవి పైకొని యవ్విభుతోఁ బెనంగఁగన్. 335
క. కనుఁగొని శిఖండిముఖయోధనికాయం బడరి యారథప్రకరంబుల్
సునిశితశరప్రకరములఁ, దునుమాడెఁ రౌద్రరసము దొలకాడంగన్. 336
వ. ఆసమయంబున మనదెస నుల్కాపాతశర్కరావర్షాదు లగునుత్పాతంబులు గలి
గె వానికి శంకింపక శకుని గడంగి యోధవరులతో మీరుకోల్తల నేయుం డేను
[1]బెడ ముట్టునఁ దాఁకి ధర్మనందనాదులను సమయించెద నంచు సముద్ధతిం గదిసె
నప్పుడు మద్రేశబలపురస్సరం బైనయమ్మోహారంబు రభసంబునం దఱిమి
పాండవసేనాసంరంభంబున కోర్వక తిరిగిన నాసుబలసూనుండు ప్రబలతురంగ
దశసహస్రంబులతో వేగంబు మెఱయ వైరిసేనవెనుకఁ గిట్టి యేను గలుగ
మీకు భయం బేల యని యక్కౌరవసైనికులం బేరుకొని యదల్చి యార్చిన
నాకౌంతేయవాహిని కలంగిన ధర్మనందనుండు సహదేవు నాలోకించి. 337

శకునిసహదేవు లాశ్వికసహాయులై ఘోరంబుగాఁ బోరుట

ఆ. వేగ తాఁకు మైదువేలగుఱ్ఱంబులు, ద్రౌపదీతనూజతతియు నీవు
శకుని ననుడు నతఁడు సంరంభజృంభియై, యట్ల చేయ ఘోరమయ్యెఁ బోరు.
వ. అట్టియెడ. 339
సీ. లీలఁ గట్టియతోడఁ గూలంగ వైచియు డొంకెనపోటులఁ బొంక మడఁచి
పడఁద్రోచి[2]యును వాలఁ గడికండములుగ వ్రేసియుఁ గఠారంబులఁ జీరి చెరచి

1 బెడముట్టునఁ. 2 వాలునఁ గడికండలుగను వ్రేసియుఁ.

గీటడంగించియుఁ గిట్టి యొండొరులఁబట్టికొని మల్లుచందంబు ననికిఁ జొచ్చి
నేలకు వంచియుఁ గేల్మై [1]గళముపై నెక్కియుఁ బెక్కుంద్రు రొక్కుమొగిన

ఆ. యొక్కటయు సహించి యుక్కునఁ బెనఁగియు, సుఱక వివిధగతుల సుబ్బి చెలఁగి
బొమ్మలాడినట్లు [2]పోరి యారావృతు, లఖిప నెరయ మెఱసి రందు నింక. 340

వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల ఖండనంబు సేసిరి పదంపడి యశ్వత్థామకుమారుని
వీరోద్రేకంబునకు నోహటించి గాంధారీసోదరుం డాలువేలతురంగంబులతోఁ
డం దిరిగె నతండును త్రిసహస్రహయశేషసేనాసమేతుం డై యన్నకడ కరిగె
నాసౌబలుండును జుట్టి వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నుని మొనన్ బ్రాఁ బసిన నతండు సైన్య
సముద్దండసురంభం బెసఁగ విక్రమాటోపంబు సూపినయపుడు పంచసహ
స్రత్రిశతహయంబులు వడిన రౌద్రంబు రూపు దాల్చిన ట్లాయుధఖండనాస్థి
భంజనశబ్దశ్రవణంబునను రక్తమాంసమేదోస్థిమస్తిష్కమజ్జాసమ్మేళనదారుణ
రణతలదర్శనంబునను దదీయవిస్రగంధాఘ్రాణంబునను యోధులు భీతచేత
స్కులై రి తెగినతల యొకచేతను నెత్తుటజొత్తిల్లినకరవాలం బొకకరంబునను
బట్టుకొని యట్టలాడినట్లు పెనంగి యాశకుని హతాశావశిష్టంబు లైన శతాశ్వం
బులతోడఁ దొలంగి యచ్చటిజనంబులతోఁ గురుపతి యెచ్చట నున్నవాఁ
డనిన వార లి ట్లనిరి. 341

ఉ. అల్లదె కంటె పూర్ణశశియట్లు కడుం జెలువొందెఁ జూడఁ జె
ల్లెల్లి రథప్రతాన మదె యేపున సంగరకేళిఁ జాల ని
ర్భిల్లెడు నయ్యెడన్ రిపువిభీషణవిక్రమణప్రకారగా
ఢోల్లసనుండు భూపతిమహోన్నతి నొప్పెడుఁ బొమ్ము చెచ్చెరన్. 342

వ. అనిన విని తల యెత్తి చూచి తత్ప్రదేశంబున కరిగి యస్త్రరణీశుం గని యతని
కి ట్లనియె. 343

క. పొలియించితి నే గుఱ్ఱం,బులఁ దేరుల కుఱకికి యింక భూరిరయమునన్
బొలియింప వలయుఁ బ్రాణం,బులు డాఁచిన నశమ పాండుపుత్త్రుల గెలువన్.

వ. రథంబులు గజంబులు దెగినం గాని కాల్బలంబుల సమయించుట పని గా దని
న నమ్మాటకు సైనికులు సంతసం బంది బవనసంబు సేయు నశ్వహీనాయకుండు
సముత్సాహదోహలి యై తఱిమిన మూఁకలు కడంక యులర్ప దర్పస్ఫురితం
బు లగుచు నురవణించినం గని గాండీవి గోవిందున కి ట్లనియెను. 345

క. మొనసి చను దెంచు దుర్యో,ధనసేనాసముదయంబుఁ దఱియ నురవడిం
జననిమ్ము మనరథము నా, సునిశితబాణముల సమయుఁ జూచెద దీనిన్. 346

దుర్యోధనుమార్గం బుద్దేశించి కృష్ణార్జునులు సంభాషించుట

వ. అనుచు నమ్మొన యాలోకించి నిరూపించి. 347

క. పెనఁకువ యొద్ద త్రెవ్వక పదు,నెనిమిదిదివసములు నెల్లె నేఁ బెనఁగంగా

[1] చళముపై. [2] పొలియు నారావృతు.

వనధిం బోలెఁ గురుబల, మనఘా కనుఁగొనఁగ గోష్పదాకృతి యయ్యెన్. 348

ఆ. దైవ మిట్లు గలుఁగుచునే వీరి మదిమది, నుండి ఘోర మైన యుద్ధమునకుఁ
దొడఁగ వలయునట్టితొడరువు కావించి, కొనిరి చీకురాజుకొడుకు లేచి. 349

చ. అమరనదీసుతుండు పడినప్పుడు వీకలబుద్ధి సంధి కా
ర్యమునకుఁ జొచ్చు నింక నని యాత్మఁ దలంచితి నమ్మహాత్ముఁడు
న్ననుచితవాక్యవృత్తిఁ గురునాయకుఁ దేర్పఁగఁ జూచెఁ జిత్తదో
షమహిమ నద్దురాత్ముఁడు ప్రశాంతత నొందఁడ యెన్నిభంగులన్. 350

క. గంగాతనయుఁడు దెగినను, సంగరమున కుత్సహింపఁ జనునే తమకున్
వెంగలు లని యప్పుడు దెలియంగా నెఱిఁగితి సుయోధనాదులఁ గృష్ణా. 351

ఉ. దంతియుఁ దాను నాజి భగదత్తుఁడు గూలఁగఁ జూచి సింధుభూ
కాంతునిచావు దెల్లముగఁ గన్గొని యాతనిఁ గావఁ బూని య
ట్లంతలు రాజు లెల్ల సమయం గని ద్రోణునిపాటు గాంచి యా
వంతయు నాత్మలోనఁ దెలియండు సుయోధనుఁ డెంతమూర్ఖుఁడో. 352

క. తన యనుజు లకట దుశ్శాసనుఁడును లోనైనవారు సమసినచందం
బును బంధుసహితముగఁ గర్ణుని గీటడఁచినవిధంబునుం జూడఁ డొకో. 353

క. అది యెల్ల నేల చెప్పఁగఁ, దుది శల్యునిపాటు గనియుఁ దోఁప దితఁడు బ
ల్లిదుఁ డని ధర్మజుఁ డెసఁ దలఁ, పిది కురుపతి బుద్ధికొలఁది యేటికి వగవన్. 354

క. క్షోణీరాజ్యార్థము దన, ప్రాణము గలుగంగ నీఁడు రారాజు జగ
త్త్రాణపరాయణకరణధురీణుం డగుపాండుసుతగరిష్ఠున కెట్లున్. 355

వ. కావునఁ గొఱంతయును దీర్పవలసియున్న దనిన విష్ణుండు జిష్ణున కిట్లనియె. 356

ఉ. అక్కడ సంధికిం జనినయప్పుడు నవ్విదురుండు కృష్ణ నీ
విక్కడ కేల వచ్చితి విహీనవివేకుఁడు [1]దుర్మదాంధ్యముం
దక్కనె సంగరంబ యుచితం బగుకృత్యముగాక యిమ్మెయి
న్మక్కన నూర్పు గల్గఁ గుజనుండు సుయోధనుఁ డుర్వి యిచ్చునే. 357

వ. అని బోధించె నదియునుం గాక దుర్యోధనుండు జనియించినప్పుడు మును
లిప్పాపాత్ముండు నిఖిలక్షత్త్రియక్షయహేతు వగు నని యాదేశించిరి గాదె
యనిన నర్జునుం డతని కిట్లనియె. 358

తే. అమ్మహాత్ములు సెప్పినయట్ల యయ్యె, నున్నవారలఁ బొలియించి తన్ను విడిచి
కాని విడువండు ధృతరాష్ట్రసూనుఁ డుర్వి, ధర్మసూనున కిది నిశ్చితంబు గృష్ణ.

క. దుర్బల మగునమ్మూఁకను, దోర్బల మెసఁగంగ నిపుడ త్రుంచెద [2]నాదు
ర్నిర్బంధపరుఁడు దన దగు, దౌర్బల్యము గనుచు మనము దక్కఁ గనుఁగొనన్.

వ. రయంబున రథంబు గడపు మనుడు నుత్తుంగమాతంగమహీరుహాశోభితంబును

1 దుర్మదాంధకన్. 2 నేనా, నిర్బంధ.

సాంద్రస్యందనగుల్మగహనంబును బహుళహయకదంబాకీర్ణంబును సముద్భటసుభ టలతాలసితంబును నైన సుయోధనుసేనాకాననంబునందు మాధవమహావాయువు ధనంజయదారుణానలంబు దరికొల్పిన. 361

క. ఆకృష్ణవర్త్ముఁ డుజ్జ్వల, భీకరశరజిహ్వ లడరఁ బేర్చిన నధిక వ్యాకులత నొందె రోదసి, నాకౌకస్సమితి మెచ్చునం బొదలంగన్. 362

వ ఇట్లు దారుణరణవిహారణంబు సలిపి సవ్యసాచి యాసైన్యంబు నిపతితవిఘటిత భ్రాంతపలాయితంబు నేసినఁ దెరలక నిలిచి కురుపతి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని యెలుంగు సూపిన నది మగుడఁ బురికొని నిగిడి నేమినినదఘంటాక్వణన కింకిణీనిక్వాణంబులు సెలంగఁ బాండవబలంబుఁ దాఁకిన ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి శతానీకు లయ్యనీకంబు ననేకవిధసాయకనికాయంబులం గప్పి రప్పుడు ధృష్ట ద్యుమ్నునరదంబుచక్కటికి సంరంభంబున. 363

ఉ. భూపతి మించి యాద్రుపదభూపతనూజునురంబు నిర్భరా టోపత యుల్లసిల్లఁగఁ బటుప్రదరంబుల నొంప నాతఁడు ద్దీపితకోపుఁడై హరులు ద్రెళ్లఁగ సారథి ద్రొల్ల నేయఁగా నే పతి తేరు డిగ్గి యతఁ డెక్కె హయోత్తముఁ గౌరవేశ్వరా. 364

వ. ఎక్కి కొండొక తొలంగి మాతంగఘటలం బురికొల్పిన నవి పురందరనందను నరదంబుఁ బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరనారాచధారల నవ్వారణంబులపైఁ గురియం గని గదాహస్తుండై యరదంబు డిగ్గి యనిలపుత్త్రుండు గవిసినఁ దుండంబు లఱిసియు దంతంబులు దునిసియుఁ గుంభంబులు వగిలియుఁ బ్రక్కలు చదిసియు వెన్నులు విఱిగియు నగ్గజంబు లొఱలుచు నెత్తురులు గ్రక్కుచుఁ దెరలుచు సుడివడుచుండ వెండియుం బైపై సురవణించుకరులంగనుం గొని ధర్మజనకులసహదేవులును ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులు నద్దిక్కు తఱిమి రట్టియెడ నశ్వత్థామకృతవర్మకృపాచార్యులు దుర్యోధనుఁ దేరిగముఁలలోనం గానక కలనం బడియెనో యని యనుమానించుచు నచ్చటిమానవపతులం గురుపతి యెచ్చటనున్నవాఁ డని యడిగినఁ గొందఱు శకునిదెసఁ [1]దొలంగె ననఁ దక్కటివా రతని వెదకనేల బ్రదికియుండె నేనియుఁ గనికొందము పాండ వులమీఁద నుఱికి [2]పొడుతము గాక యనిన విని యట్ల చేయ నారథికత్రయం బును దదనీకంబును వెడలి పొంబలుఁ దున్న చక్కటికిం జనియె నిట్లు దిక్కుమాలినయస్మొన చుట్టు ముట్టి. 365

దుర్విషహప్రభృతికురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట

క. పాంచాలకుమారాదు లు,దంచితభుజబలము మెఱయ నమ్ములవెల్లిక ముంచిరి నిజకరిహరిరథ, సంచయసంరంభ మెసఁగ జగతీనాథా. 366

1 గలంగె. 2 పోట్లాడుదము.

వ. అప్పు డేను ధృష్టద్యుమ్నునిబారి శోకభంగిఁ దొలంగ దప్పించు నద్దెస నుద్దామ
గతి చతుశ్శతస్యందనములతో నడరుసాత్యకిచేతఁ బట్టువడితి నట్టియెడ వడముడి
కుంజరప్రకరభంజనవిహారణపారీణతం జేర్చి యార్చినం జూచి నీకొడుకులు
దుర్విషహదుష్ప్రధర్షనప్రముఖులు శితవిశిఖంబులు గురియుచుఁ గవిసి య
బ్బలుమగనిం బొదివిన నతండు రథం బెక్కి యెక్కుడగుమదంబున భల్లనారా
చాదిబాణంబులఁ బ్రాణంబులు గొనినం గనుంగొని హతశేషం బైనభవదీయ
బలంబు క్రోధశోకావేశంబున నవ్వీరుఁ జుట్టుముట్టిన నాజెట్టిజోదు పంచశత
రథంబులును దంతిశతసప్తకంబును దురంగాష్టశతంబును బదాతిదశసహస్రం
బును దనసాయకసముదయంబులవేగంబున సమయునట్లుగా సంక్రీడనంబు
సూపినం దక్కటివారు దేఱిచూడనుం జాల కంతంత నిలువ భవత్కుమార
మారణం బప్రతిహతం బై చెల్లుటకు నుల్లంబు వికసిల్ల శిష్టైకసోదరుం డైన
సుయోధనునిఁ దెగినవానిఁగాఁ గొని తన్ను నప్పుడు కృతార్థునిఁగాఁ దలంచు
చు మల్లచఱచినం గించిదవశిష్టం బైనయాకౌరవసైన్యంబు వెగ డంది చెచ్చె
వడియె నయ్యవసరంబున గుఱ్ఱపుదండంబులతో సుదర్శనుండు దాను నున్న
సుయోధను నాలోకించి గోపాలదేవుండు దేవేంద్రపుత్రున కిట్లనియె. 367

సీ. అరు లడంగిరి యుధిష్ఠిరుఁ డాది యగుభవద్భ్రాతలు నీపరిపాలనమున
నుల్లసిల్లిరి సంజయునిబాడుదల వట్టికొని వచ్చి సాత్యకి వినుతి కెక్కె
నెలమి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డెంతయు నొప్పె నిప్పుడ కూడి తఱుము మీప్రోపుగట్టి
నిలిచినహయములం బొలియింపవలయు నిందున్నాఁడు చూచితె యొడ్డుచక్కఁ
తే. గా నమర్చుచుఁ జూడ్కులుగలయదెసల,బొరినిగుడ్చుచు ధృతరాష్ట్రపుత్రుఁడల్ల
వాఁడె తెల్లనిగొడుగుతో వాఁడి దక్కి, నివురు గప్పిన [1]నొప్పులు నిప్పువోలె.

క. ఇతనిని భవదీయోజ్జ్వల, శితనారాచప్రసారశిఖాగ్నిభీలో
ద్ధతి గతజీవితుఁ జేయుము, గృతకృత్యుఁడ వగుదు జగము గీర్తింపంగన్. 369

క. వినుము ధృతరాష్ట్రనందను, లనిలతనయుచేతఁ బొలిసి రందఱు నిం కొ
క్కనుజుండు నితండును ని,ల్చినవా రయ్యిరువు రిపుడు చెల్లెద రెట్లున్. 370

వ. అనిన విని సవ్యసాచి సవినయంబుగా నయ్యంబుజాక్షు వీక్షించి. 371

చ. అమరనదీతనూభవుని నస్త్రకళాగురుఁ గర్ణునిన్ మహా
సమరమునం దనేకబలసంఘములన్ బలవన్నృపాలవ
ర్గములను మద్రరాజు దుదిగాఁ దెగటార్చె భవత్ప్రసాదది
వ్యమహిమ యింక నల్పతరవైరిసమూహము దాని కడ్డమే. 372

వ. ఇన్నూఱురథంబులు నూతేనుంగులు రెండువేలకాలుమానిసియు సౌబలుని
తోడియేనూఱుగుఱ్ఱంబులు నింతియ కాదె యీసేన యిది కృపాశ్వత్థామకృత

1. నొప్పెడు నిప్పువోలె.

వర్మలు గలసి నిలుప నిలిచినయది యేను దఱిమి యఱుముట కలిగెనే నింత
వట్టును బరిమార్చెద నిష్ఠురోక్తి పడియును బౌఱియుం దనచుట్టు బయలైన
సుయోధనుం డెట్లయ్యెడినో యటు సూడుము మార్కొనియె నేని మదీయ
మార్గణాగ్నికి నాహుతి సేసి కపటద్యూతంబున నపహృతంబులైన సకలధనం
బులు నలుఁగుమొన మరల్చినవాఁడనై పాండవాగ్రజునిచింతవంత యంతయుఁ
బుచ్చివైచెద నేఁ డెల్లపనులు సక్క నయ్యెడుఁ గరిపుపురంధ్రీజనులు తమ
పతులుఁ బుత్త్రులుం బోలియుట విని పాండవు లుద్దండబాహువీర్యశౌర్య
సమగ్రు లని యెఱింగెదరు గాక యనుటయు నన్నరుమాటకు మెచ్చుచు నతండు.

చ. అరదము గౌరవేంద్రుదెసకై నడపంగఁ గెలంకులం గడం
గిరి నకులానుజన్ముఁడును గీచకవైరియుఁ గౌరవేశ్వరుం
బొరిగొన నుత్సహించి వడి భూవర వారి కెదిర్చె సౌబలుం
డరిబలముం దదీయరథికావళియుఁగా వినుతింప నుగ్రుఁడై. 374

వ. తక్కటివారు నుక్కెక్కి పురికొని రా శకునియు సుశర్మండును సవ్యసాచిని సుద
ర్శనుండు సమీరనందనుని నీయగ్రనందనుండు సహదేవునిం దలపడి రట్టియెడ.

క వడముడిఁ దలమిగిలి రయం, బడరఁగ సహదేవుఁ డత్యుదగ్రత మెఱయం
దొడరి భవత్సుతు మార్కొని, నిడుదవెడఁదతూపు లేసి నెఱిఁ దూలించెన్.

ఉ. కట్టియవైచె నెన్నదురు గాఁడ భవత్తనయుండు మాద్రిలేఁ
బట్టి నతండు సోలియును బాహిరపోవక తేఱి యావిభుం
గిట్టి నిశాతబాణచయకీలితదేహుని జేసె రావుతుల్
కట్టుపకాసులై నరునిఁ గప్పిరి శక్తులఁ దోమరంబులన్. 377

వ. గాంధారదేశీయు లగునాశ్వికు లట్లు పొదివిన నోటవినకిసుకఁ గ్రూరభల్లంబుల
శిరంబులు ధరం దొరఁగించినఁ ద్రిగర్తస్యందనసందోహం బడరి గోవిందపురం
దరపుత్త్రులపైఁ బటుప్రదరపరంపరలు వఱఁగించి విజృంభించిన నవ్విజయుండు.

సీ. సత్యకర్ముని తల చారుకుండలపరిస్ఫురితత్వ మొందుచు ధరణి ద్రొల్ల
నేసి మృగంబుపై కెరఁగుసింగముపోలెఁ గిట్టి సత్యేషుని గీటడంచి
బహువిధసంచితప్రకటకోపానలజ్వాలలు సాకారలీలఁ బర్వ
తెఱఁగున నరుణదృగ్దీప్తిజాలంబు సుశర్ముపై నిగిడించి సాయకత్ర

తే. యంబొడలనాటుటయుఁ దద్రథంబులోఁ గ్రక్క,పెట్టఁగ విసిననన్నిటఁ బిలుకుమార్చి
రథ్యములఁగూల్చి యతనియురంబు ఘోర,భల్లమున వ్రచ్చి నిర్జితప్రాణుఁ జేసె.

వ. ఇవ్విధంబునఁ ద్రిగర్తపతిం బ్రేతపతిపాలి కనిచి మనదెసజనంబులు ఖేదంబుం
దమవారు మోదంబు నొంద నతనినందనుల నేడ్వుర నెనమండ్ర ముప్ప
దుండ్ర మూఁడుమూఁడుగోలలం దలలు నఱికెఁ దత్సైన్యశేషంబు వారి
సమరె భీమసేనుబారిం బడినసుదర్శనుండు దదీయశరజాలంబుల నదర్శనగతుం

డై పడంపడి తచ్ఛరవిఖండితకంఠుం డై సం గోపంబు దీపింప వగ మిగుల నక్కుమారుమూఁక యమ్మారుతసుతుఁ జుట్టు ముట్టిన నతండు పెట్టిదంబు లగు తూపుల నది రూపడంగున ట్లేపున విహరింపఁ గనుంగొని సహింపక మహీపతి ముందటిబలంబు బరవసంబునం గవిసిన నక్కౌంతేయుసైన్యంబును సరభసంబున నెదిర్చి పేర్చినసమయంబున సౌబలుండును సహదేవుం దాఁకినం దత్సుతుండులూకుండు బాసట యై యడరె నడముడియుఁ జిన్నతమ్మునికి బాసట యయ్యె నాశకుని మాద్రీతనయునిఁ బ్రదీప్తభల్లత్రయంబున నొప్పించి పదినారాచంబులతనిమేన గుప్పించినం గోపించుచు నయ్యిరువురు సాయకనికాయంబు నిగిడించిన నాగాంధారరాజు ముద్గరంబునఁ గత్తళంబులు గరవాలంబులు పల్యాణంబులు మోరలు గంఠంబులు చరణంబులు గరంబులు శిరంబులు దునియలై తొరఁగిన ధాత్రి చిత్రాకారం బై యుండె నిట్లు దనతురగసముదయంబు సమయుటయుఁ జలం బెడపక నీమఱంది యన్నకులానుజుం గిట్టె. 380

క. పెనుగడఁత దొడ్డయుత్తళమునవైచిన నతఁడు మూర్ఛమునిఁగి రథము మీఁ
దన పడినఁ గనలి యప్పావని పొదివెను గౌరవేంద్రవాహినిఁ గడఁకన్. 381

వ. పొదివినయవ్వీరునారాచంబులతాఁకున. 382

క. అది గొంత పుడమిఁ బడ నున్నది పాఱినఁ గని యదల్చి యవనీశుఁడు బె
ట్టిదముగ నెలుంగు సూపెను, మద మాఱఁగ నబ్బలంబు మగుడువిధమునన్.

వ. ఇవ్విధంబున [1]దొర యఱిమి తఱిమి యమ్మెయి నుత్సాహంబుగాఁ జటుల వాహం బగురథం బెక్కి శకునిఁ గూడుకొని కవిసిన. 384

తే. పాండవులసైన్యమును సముద్దండలీల, మాఱుకొనె నంతలో మూర్ఛ దేఱి నకులు
తమ్ముఁ డమ్మామపైఁ బదియమ్ము లొక్క-, పెట్టఁ గ్రుచ్చి యాతనివిలు బెట్టు ద్రుంచె.

ఉలూకుఁడు సహదేవుచేత మృతుం డగుట

సీ. ఆసౌబలుండు శరాసనాంతరదీప్తుఁ డగుటయు నకులుఁడు ననిలసుతుఁడు
దాఁకిన వారి నతండు పెక్కమ్ముల నొప్పింప నతనితనూజుఁ డనిల
సుతసహదేవుల సునిశితశరవర్షమునఁ గప్ప నయ్యులూకుని ననేక
సాయకంబుల నొంచి శకునిమై నలువదియమ్ములు నాటించి యనుచరులను
తే. బెగడు పఱిచె నాభీముండు బెట్టులూకుఁ
డడరి యన్నకులానుజు నంపవెల్లి
ముంప నతఁ డేచి పటుభల్లమున శిరంబు
ద్రుంచె నన్నలయెడలు సంతోష మొంద. 386

క. తనయుఁడు పడ శకుని కనుంగొని శోకం బాత్మ నారఁ గూరఁగ నశ్రుల్
కనుఁగొనలయందు నినిచెన్మనుజేశ్వర విదురుభాషణంబులుఁ దలఁచెన్. 387

---

1 గొయిది మగిడి తేఱుకు నమ్మెన.

వ. అట్లుడలుచు నిట్టూర్పు నిగుడ సహదేవుపై నడరి మూఁడునారాచంబులు నిగిడించిన 388

చ. అవి వెసఁ ద్రుంచి యాతనిశరాసనముం దునుమాడె నక్కుమా
రవరుఁ డతం డనిందితపరాక్రముఁడై పటుఖడ్గయష్టిదీ
ప్తవిపులముద్గరంబున విభాసితశక్తిని వైవఁ దోడుతో
నవియు ననేకబాణముల నానృపసూనుఁడు నుగ్గు సేసినన్. 389

క. కనుఁగొని పార్శ్వచరులు విచ్చిన శకునియుఁ బాఱె నుల్లసిల్లిరి కుంతీ
తనయులు దదీయసేనా, జను లార్చిరి కురువిభుఁడు విషాదము నొందెన్. 390

వ. ఇట్లు పాఱిన. 391

చ. అరదము సత్వరంబుగ శరావళి పెల్లుగఁ బర్వఁ బాండవా
వరజుఁడు పోవ నీక పొదువన్ వడిఁ బింగలివారు పోరికిం
బురికొని త్రోచినన్ సుబలపుత్త్రుఁడు దత్తురగవ్రజంబుతో
బరవస మొప్పఁగా నతనిపైఁ గవిసెం గృతనిశ్చయాత్ముఁడై. 392

వ. కవిసినం గని గుణంబు సారించి శరాసారం బడరించి యాసహదేవుం డిట్లనియె.

చ. తలఁకుట యొప్పునే నృపతిధర్మము నూఁది యెదిర్చి మే మెయిన్
నిలుచుట యొప్పుఁ గాక మహనీయుల ధర్మతనూభవాదులం
బలికితి వీవు జూదపునెపంబునఁ దత్ఫల మందె దిప్డు మా
చలము బలంబు నేర్పడియెఁ జచ్చిరి మాయవివేకు లందఱున్. 394

వ. మమ్ము నపహసించినవారిలోఁ గురుకులదాహకుం డొక్కరుండ తక్క నద్దురాత్ముండు సూచుచుండ భవదీయశిరంబుఁ దాలఫలంబు లగుడంబునం బడవైచు పగిదిఁ బటుభల్లంబున డొల్ల నేసెద మామా పాఱక నిలువుమీ యని యట్లు బహుభంగులం బలికి యతం డేయుసాయకంబుల వారించి దశమార్గణంబులు మేనఁ జొనిపి. 395

క. తురగములు సిడము గొడుగును, శరాసనముఁ దునిమి యార్వసాహసమున ని
ష్ఠురశక్తిఁ బూన్చి నాతని, యురఃస్థలము వైవ శకుని యుర్వీనాథా. 396

మ. సహదేవుం డది శాతభల్లమున నుత్సాహోగ్రుఁడై త్రుంచి దు
స్సహభల్లద్వితయంబునం గరయుగస్వైరచ్ఛిదాకేళి స
ల్పి హసద్వక్త్రవిలాస మొప్పెసఁగ నాభీలద్యుతిస్ఫారభ
ల్లహతిం గంఠము ద్రుంప మస్తకము డొల్లన్ డొల్లె మేనున్ మహిన్. 397

వ. ఇట్లు కౌరవ్యుఁ దుర్నయంబునకు మూలం బగుశకునిఁ దెగటార్చి పేర్చియార్చిన యనుజన్ము నాలోకించి ధర్మతనయప్రముఖులు పరమప్రమోదభరితాంతఃకరణులై నిజశంఖంబులు పూరింప శౌరియుఁ బాంచజన్యరావంబున రోదసి నింప సుయోధనుసేన చెదర బెదరక నిలిచి యాసౌబలుసైన్యంబు సహదేవునిపై నవే

కాస్త్రశస్త్రంబులు గురియుచుఁ గవిసినం గవ్వడియు వడముడియు నవి యన్ని
యు మోఘంబు లగునట్లు యమ్మూఁక బడలుపడ నేసి యుల్లాసభాసితు
లైనం గని జనపతి శోకాక్రాంతమతి యై హతశేషు లైననిజసైనికులం బురి
కొల్పిన వారలు రక్షకరహితు లయ్యును దెంపువెంపున శంకింపక యాసవ్య
సాచిం బొదివి తదస్త్రశిఖాసందోహంబున మ్రందిపోయి రక్కురురాజు దనచు
ట్టును బయ లగుటఁ గలయం జూచి కట్టెదురఁ జెలంగుకౌంతేయులం గనుం
గొని తొలంగి పోవం దలంచె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయుదిక్కు
మొగంబై. 398

తే. అట్లు మనసైన్యములు దెగటారినపుడు, కుంతికొడుకులలో బల మెంత గలిగె
నకట నాకొడుకెట్టివాఁడయ్యెఁ జెపుమ, యనుడు నతఁడిట్టు లనియెనమ్మనుజపతికి.

వ. అట్టియెడ రెండువేలురథంబు లేడునూఱుగజంబు లైదువేలుగుఱ్ఱంబులు పది
వేలు కాలుమానిసియుఁ దానును ధృష్టద్యుమ్నుండు సంగరాంగణంబున
మెఱసి యుండె. 400

క. పలపలనిమూఁకలోఁ గాల్, నిలువక గుఱ్ఱంబు డిగ్గి నీకొడుకు గదా
కలితభుజుం డై యొక్కఁడుఁ దొలఁగి చనియె నేమి చెప్పుదుం గురునాథా.

వ. అని ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుండు దుర్యోధనుపలాయనం బెఱింగించె నని
చెప్పిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బె ట్లయ్యె నని యడుగుటయును. 402

ఉ. [1]సంగవిదూరతాకలితశాంతరసస్ఫుటరోహదిద్ధబో
ధాంగసమాశ్రితాపదుదయజ్వలనప్రశమప్రవర్తకా
పాంగమరీచిరూపవితతామృతవీచివిహార వాసవోఁ
త్సంగతలోపలాల్యపద[2]సంస్మృతివారణ దైత్యదారణా. 403

క. ఆశ్చర్యకరణకరుణా, నిశ్చలశుచిహృదయభావనీయవిహారణా
పశ్చిమనాడీసరణ పురశ్చరణధ్యేయ భక్తరమణవిధేయా. 404

మాలిని. ప్రణవమయగరిష్ఠోపాయ సంవేద్యభూమా
భణనమననదూరస్ఫారవిస్తారసీమా
[3]గుణవిభవనిరాసా కుంతితోల్లాసధామా
గణనరహితలీలా కల్పనిత్యాభిరామా. 405

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున శల్యపర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

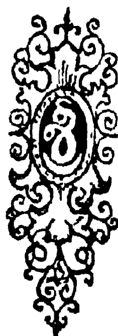
1 సంగవిదూరతా...రసత్పుట (శోషయిద్ధ) లోమదిద్ధబో, థాంగ. 2 సంశ్రితతారణ.
3 గుణభవనిరాసా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

శ్రీకరణనిపుణపదప
ద్మా కేవలసత్త్వసద్మమాయావ్యవధూ
త్యాకారాయనగమ్యా మధు
రాకృతి[1]సర్వత్వరమ్య హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నిజపుత్త్రుండు పరా
జయంబు నొందుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు. 2

క. మద మడఁగి యొక్కరుండును, గద చేకొని రాజరాజు కాల్నడ నెట వో
మదిఁ దలఁచి తొలఁగెనొకొ యా, పద లిట్టివి కలవె మనుజపతులకు నెందున్. 3

వ. అనంతరవర్తనంబు తెఱం గెఱింగింపు మనుటయు నజ్జననాథునకు సంజయుం
డిట్లనియె. 4

సీ. ఏకాదశాక్షౌహిణీశుఁ డై పెంపునఁ బొంపిరివోవునప్పుడమిఱేఁడు
వెనుక నొక్కరుఁడును జన లేక యేకాకి యై పోయె నచటికి ననతిదూర
మై యుత్తరము ముట్టినట్టితూర్పున నొక్కమడుఁగున్న దానిలో నడఁగియుండు
వాఁడుగా నట్టి లవ్వాలనికిఁ జని చని విదురునిమాటలు మదిఁ దలంచి

ఆ. యధిక మతిన్నృపాలు ననుజుఁడు సెప్పి న, ట్లకట దాసిఁ గొనన యనుచు శోక
తప్తచిత్తుఁ డయ్యె దైవ మెవ్వరి నెట్లు, చేయఁ జాల దేమి సెప్పఁ గలదు. 5

వ అట్టియెడ సుడిసి చిక్కిన మూఁకలు వీఁకమై నెదిర్చినం బొదివి నిరవశేషంబుగా
సమయించి కృష్ణసారథికంబును ధవళహయంబును గపికేతనంబును నగునుజ్జ్వల
స్యందనంబున నప్పురందరనందనుండు బంధుమిత్రాభినందితుం డై యొప్పె
నప్పుడు పోరికలన నీబలం బఖిలంబును బెనుగాలిం బడిన పేరడవిపగిదిం
గానంబడు చుండె నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు మువ్వురు బ్రదికి పోయి

---

1 సర్వత్రరమ్యా.

రాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు నన్నుం గనుంగొని నగుచు సాత్యకి నుద్దేశించి. 6

తే. వీని నేటికిం బట్టితి వీఁడు బ్రదికి, ¹యిచట వర్తించి మనకు నెగ్గేమి సేయు
నప్రయోజన మిది విడు మనిన నేల, విడుతు నీద్రోహితల దెగవడుతు ననుచు.

వ. ఆశైనేయుండు వాలువెఱికి ²వ్రేయం జూచునంతః గృష్ణద్వైపాయనుండు సన్నిధి చేసి యతని వారించి సంజయుం జంపుట యనుచితంబు ముందల విడుపు మని యానతిచ్చిన నతండును వినతుండై యట్ల కాక యని పలికి నన్ను విడిచెం గృష్ణద్వైపాయనుండు మదీయానవం బాలోకించి బ్రదికిపోయి తెక్కడకైనం బొమ్మనుటయు నమ్మునీంద్రు వీడ్కొంటి నంత నతం డంతర్ధానంబు సేసె నేను దత్ప్రదేశంబు వాసి నీసుతుండు సనినచక్కటికిం గ్రోశమాత్రంబు వోయి ద్వైపాయనం బనం బ్రసిద్ధం బైనయమ్మడుపు సమీపంబున. 8

తే. అతనిం గాంచితి నతం డశ్రు లడర నడలు
చూడ్కి నామోము చక్కంగాం జూడ కోర
వోవం జూచుచు దీనతం బొంది యునికి
గని మనంబున శోకంబు గదుర నేను. 9

వ. ఒక్కింతసేపు పలుకు వెలువరింపం జాలక యూరకుండి యెట్టకేల కెలుంగు దెచ్చుకొని పారాశర్యప్రసాదంబున బ్రదికినతెఱంగు సెప్పిన నమ్మహీకాంతుండును గొంతప్రొద్దు నిశ్చేష్టితుండై యుండి పదంపడి నాదెసం జూచి మనదెస బ్రదికినవారు గలరే యనినం గృపాచార్యాదిరథికత్రయంబును వేఱుకొని వారలు బ్రతికిపోయిరి తక్కొరుండును బ్రదుకుట లే దని యెఱింగించిన నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నామూఁపుపై జేయిడి యన్నరనాథుండు నన్ను నీకడ కనుపం దలంచి నాతో ని ట్లనియె 10

తే. మాఱుమానిసి లేకుండ మడిసి రెల్ల,వారు నీదెసం బాండుభూవరతనూజు
లాప్తులుం దాము నున్న వారాహవముఖ,బడక తొలఁగితిఁ బోటులఁ బడియు నేను.

వ. అని. 12

క. కౌంతేయులబారిం బడ, నింతియ సిరి చాలు రాజ్య మెల్లను దారై
పొంత ననుం బెట్టుకొని యొక,కొంత యొసంగిరేని నట్టికూ డేమిటికిన్. 13

క. అనుజులం దనుజుల మత్సరి,జనులను సమయించి వారు సమరోల్లాసం
బున మెఱయం జూడ నేర్తునె, జననాథున కింతవట్టు సంజయ చెప్పుమా. 14

దుర్యోధనుఁడు ద్వైపాయనం బనుమడుఁగున డాఁగియుండుట

క. ఇమ్మడుపులోన డాఁగెద, నిమ్ముల నెచ్చటికి నైన నేఁగెదం దగువృ
త్తమ్మునం దొలఁగి నిలిచి మఱి, యెమ్మెయి నేనియును దీర్తు నేఁ బగయ సుమీ.

1 యెచట వర్తించు. 2 తెగవ్రేయం బూనినం గృష్ణ.

వ. అని చెప్పి యమ్మడుపు నొచ్చి మాయావిశేషంబున జలంబులు శరీరంబు
సోఁక కుండ సంస్తంభనంబు సేసికొని యుండె నంత రథ్యంబులు పరి
శ్రాంతి నొంది తూఁగాడ నస్త్రశస్త్రాదిక్షతంబు లగు నవయవంబులతోడ
రాజదర్శనవిషణ్ణు లగుచుఁ గృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లచ్చట మెలంగి డబ్బాటు
గా నన్నుం గని సంజయా బ్రదికితే యని పలికి కురుపతి ప్రాణంబులం గలఁ
డే యని యడిగిన నజ్జననాథుఁ డొక్కండును బాఱు తెంచి నీరిలోఁ డాఁగియున్న
తెఱం గెఱింగించి యాహ్రదంబు సూపి యే మిరువురము నొండొరులతో
నాడినమాటలు దేటపడం జెప్పిన వార లత్యంతవిషాదంబు నొంది. 16

చ. నరవరుఁ డేము సంగరమునం బడ కున్కి యెఱుంగఁ డక్కటా
బరవస మేది వచ్చెఁ బిదపన్ వినియున్ మముఁ గూర్చికోలు దు
స్తర మనుబుద్ధి నిప్పటికి శత్రులక న్మొఱఁగం దలంచి యీ
వెరవున డాఁగె సర్వపృథివీపతి దుర్దశ నిట్లు పొందునే. 17

వ. అవ్విభుండు పెనుఁబ్రాపై నిలిచిన నేము పగతురతోడం బెనంగం జాలుదు
మనుసమయంబున విజయవిజృంభితు లగుపాండవులు సబలంబుగా నచ్చెరువ
నడతెంచిన నారథికులు దా రచ్చోట నిలుచుట కార్యంబు గా దని తలంచి
ననుఁ గృపాచార్యురథంబుమీఁద నిడికొని మనశిబిరంబున కరిగి రందు. 18

చ కలగొనఁ బాఱుచున్ సతులు గన్నుల నశ్రుజలంబు లొల్క వీఁ
పులపయి [1]పెన్నెఱుల్ విరియఁ బొడ్మఁగ లాఁ లు రోదనధ్వనుల్
సెలఁగఁగ మోములం దలలఁ జేతులఁ గెంపుగ మోఁదికొంచు భ
ర్తల సహజన్ములన్ సుతుల దండ్రులఁ బేర్కొని యార్తి నొందుచున్. 19

వ. హతశేషులైనపతాకాతపత్రచామరభృదాదిజనంబులవలన సకలజనసంక్ష
యంబు వినుచు నేలం బడి పొరలుచు లేచు చునికి యత్యంతకరుణం బై
యుండె నప్పుడు మాన్యవనితాజనంబులకావలివారును గడంగి వారలం
దగినవాహనంబులపై నిడికొని యిక్కడకు వచ్చిరి తక్కినభీతజనంబులు పలు
దెసలం బాఱి రట్టియెడ నీకొడుకు యుయుత్సుం డుశోకసంతప్తచిత్తుం డై. 20

శా. గంగానందనుఁ డాది గాఁగఁ గురుసంఘం బెల్ల సంగ్రామధా
త్రిం గూలెం బతి యొక్కరుండు పటుకొంతేయప్రతాపంబు పే
ర్మిం గీడ్పాటున కోర్చి పాఱె విధి నామేఁ బ్రాణముల్ నిల్పె నా
కుం గాంతాజనులం దగంగఁ బురికిం గొం చేఁగు టర్హం బగున్. 21

వ. ఏకాదశాక్షౌహిణీభర్త మన్నించుమానవతులు గాసి యగుదురే యని మనం
బునం దలపోసి రథంబు డిగి యత్తెఱంగు శౌరికి నజాతశత్రునకు నెఱింగిం
చిన నప్పాండవాగ్రజుండు పరమకృపాపరుండు గావునఁ బ్రీతుం డై శౌరి
యాననం బాలోకించి యది మేల కాదె యని పలికి యతం డనుమతి నేమ

---

1 పేసలుల్.

నవైశ్యాపుత్త్రుఁ బరిరంభణంబు సేసి లెస్స తలంపు తలంచి తని సంభావించి వీడుకొలిపిన నతండు రథారూఢుం డై రథ్యంబులఁ ద్వరితగతి నడపి భూపతి ప్రేయసీజనంబుల కధ్యక్షు లగు వృద్ధకంచుకులం గలసి వారును దానును వారల నుచితప్రకారంబులఁ దేర్చి పురంబు ప్రవేశించునప్పు డెదుర విదురుం గాంచి. 22

చ. అతఁ డడుగంగ శల్యసుబలాత్మజులుం బల మంతయుఁగా రణ
క్షితిఁ బడు టేర్పడం బలికి చెప్పె దురంగము డిగ్గి మేదినీ
పతి యొకరుండు పాఱుటయుఁ బాండవముఖ్యుఁడు ప్రీతిఁ బంపఁగా
నతివల నిల్లు సేర్చుటకు నై యిట రాకయు మాన వేశ్వరా. 23

వ. అనిన విని యతండు శోకవ్యాకులుం డగుచు నవైశ్యాపుత్త్రుం బొగడి కాలోచితకృత్యం బాచరించి లెస్సచేసి తని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 24

తే. ఎప్పుడును సంజయుఁడు వచ్చి యెఱుఁగఁ జెప్పఁ
బలికి సమరవిశేషంబు లతఁడు నేఁటి
తెఱఁగు చెప్పెడిఁ గాక యేతెంచి మున్న
మనము వినిపింపఁగాఁ దగ దనఘ దీని 25

వ. ఒండుముఖంబున నివ్వార్త నగరు సొరకుండునట్లుగా సంవిధానంబు సేయ వలయు నీవు దుర్యోధనుప్రియాజనంబులను దద్రక్షకులను దోడ్కొని భవదీయమందిరంబునకుం జనుము తక్కటివారి నంతంత నడఁకువతో నిలువ నియమింపవలయు నని పలికి తానును యుయుత్సుండును సావధానప్రయత్నంబున నవ్విధానంబు సంఘటించి నీతమ్ముండు పెద్దమొగసాలం జాలుమానుసులం గావలివెట్టి యభ్యంతరంబు ప్రవేశించి యుండె నక్కడఁ గౌరవసేనాసన్నివేశం బత్యంతవిరళజనం బయ్యె మున్ను మాతంగతురంగసుభటబృంహితహేషితభాషణంబులవలన శబ్దాంతరంబు గర్ణగోచరంబు గానిమట్టి యాశిబిరంబు నిశ్శబ్దం బయి యుండె నని విని యాంబికేయుం డిట్లనియె. 26

క. సూతసుత యిట్లు పగతుర, చేత మహబలంబు రాజసింహులు బంధు
వ్రాతమ్మును సమసినఁ దుది, నే తెఱఁగున నడచితిరి నరేంద్రుఁడు మీఱన్. 27

వ. అనుటయు నమ్మహీకాంతునకు సంజయుం డి ట్లనియె నంత నయ్యెడఁ గౌంతేయులు సైన్యంబును దారును సుయోధనాన్వేషణపరు లయి రయంబున నరుగుదెంచు కలకలంబు వీతెంచిన. 28

క. కృతవర్మయుఁ గృపుఁడును గురు,సుతుఁడును గనుఁగొనుచు నొండుచోటికిఁ జనిర
ట్లతిరభసంబునఁ గుంతీ, సుతు లచటికి వచ్చి నీసుతుఁ బలుగడలన్. 29

వ. అన్వేషించి కానమికి విషాదంబు నొందుచు మరలి చనిరి చనునప్పు డజాతశత్త్రుండు నీపుత్త్రునగరిలో నిజనంబులఁ గృపతోడం గనుంగొని వెఱవకుండుఁ

డని పలికి చనిరయె నట్లు వారు నిజశిబిరంబునకుం జనుటయు మనయోధవరులు
నేను మనంబున నడలు గదుర నమ్మడువుకడకుం బోయితిమి కృపాదు లగు
ముప్వురు దమరాక యెఱింగించి యమ్మనుజపతి కి ట్లనిరి. 30

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట

క. లెమ్ము కురునాథ కడఁగుము మమ్ముం గొని పాండుపుత్త్రమథనమునకు సై
న్య మ్మడియును నీచేతఁ గృశ మ్మయ్యెడుఁ జుమ్ము వలదు శంకింపంగన్. 31

వ. అట్లు కాక గెలిచి భూమి యేలుట యొండెఁ జచ్చి నాకలోకసుఖం బనుభ
వించుట యొండెం గాని నీయట్టివాని కిట్టి తెఱంగు కర్తవ్యంబు గా దని పలి
కిన విని యవ్విభుండు వారల కి ట్లనియె. 32

చ. తనువు ఘనాస్త్రశస్త్రములతాఁకున నొప్పిని డప్పి పుట్టె నా
మనము వశంబు గా కెడలె మాటలచందము సూడ మీరు డ
స్సినయటు లున్నవార లనుజీవులు లేరు తొలంగి నేఁటిమా
త్ర నిలువుఁ డెల్లి పైకొని యరాతుల గెల్తము లావు వచ్చినన్. 33

వ. అనవుడు నగ్గురునందనుండు. 34

ఉ. ఏ లనుమాన మేను సమయించెద వైరము నేఁటితోడఁ బాం
చాలుర నెల్లఁ దీవ్రశరజాలములం బొలియించి కాని భూ
పాలక పుచ్చఁ గత్తికము పాటిగఁ బట్టుము నాదుమాట లి
య్యాలితనంబు వావెదఁ బ్రియం బొనరించెద నీకుఁ దండ్రికిన్. 35

వ. అనిరయె నప్పు డనిలసుతునివేఁటకాండ్రు మాంసభారంబులతోడఁ బరిశ్రాంతు
లై జలపానార్థం బమ్మడువునకు వచ్చి రంతకమున్న ధర్మనందనుం డొక్క
పోయం బొడఁగని దుర్యోధనుండు దొలఁగెం జెట్టుచేమల నడంగి యుండునో
మీరు మెలంగునెడల నరయ నలయు ననిన వాఁడును వృకోదరునిమృగయుల
లోనివాఁ డగుటఁ దమవారికి నెదురు వోయి యమ్మాట తెఱం గెఱింగించు
టంజేసి యప్పని మనంబులం దున్నట్టియాబోయ లట్లు కెలన నేమఱి సల్లాపం
బులు సేయు చున్న యన్నరనాథునియారథికవరులవచనంబులు విని పూర్వా
భ్యాసంబువలన నయ్యుక్తిప్రత్యుక్తులపరిపాటి దేటపడిన నన్నీటిలో నీకొడుకు
డాఁగి యుంట నిశ్చయించి తమలో మెల్లన యి ట్లనిరి. 36

క. రథికులు తను నిమ్మెయిఁ, బోరికిఁ దలుమంగఁ దాను బురికొన కిచటం
గౌరవపతి డాఁగినగతి, బోరనఁ జని చెప్పవలయు భూనాథునకున్. 37

తే. అతఁడు పసదన మొసఁగు మారుతతనయుని
మున్ను గని మెచ్చు నడయుద మన్నరేంద్రు
నతఁడ కాన్పించు మనల రయమునఁ బోవ
వలయు మాంసభారంబులు వలదు లెండు. 38

వ. అని మోఁపులు డిగవిడిచి వేసం బాఱి రయ్యవసరంబునఁ బాండునందనులు
నీనందను వెదక ననేక చారులం బొలికలని కెలంకులకుం బుచ్చి యాతండు తమ
కగపడమికిఁ జింతాక్రాంతు లై యుండ నాబోయలు భీమునిపణివాఱులఁ
ద్రోచికొనుచుం దన్మందిరంబు దఱియం జొచ్చి యతనిం గాంచి యమ్మడువున
నమ్మహీపతి డాఁగి యునికి యెఱింగించి. 39

క. తమవిన్నమాట లన్నియుఁ, గ్రమమునఁ జెప్పిన నతండు గడుఁబ్రియమున న
ర్థము లొసఁగె వారికి ననేకములు వహింపంగఁ గొలఁదిగా కుండంగన్. 40

వ. ఒసంగి యాలుబ్ధకుల నగ్రజుఁ గానిపించి దేవా దుర్యోధనుండు ద్వైపాయన
హ్రదంబున నొక్కక్షుద్రవిద్యం జేసి జలంబులు నిజశరీరంబు సోఁక కుండు
నట్లుగాఁ జేసికొని డాఁగియున్నవాఁడు వీ రెఱింగి వచ్చిరని యతనికి విన్నవించి
యాసుయోధనగురునందనాదులసల్లాపంబు లెఱిఁగించిన నతండు పరమహర్షం
బున నాబోయలకు బహువిధంబు లగు పసదనంబు లిచ్చి తక్కినతమ్ములకును
గృష్ణునకుఁ జెప్పికొని వారును సకలబంధుమిత్రపరిజనంబులును దోడన చను
దేర నుద్దామగమనంబున. 41

తే. తురగఖురపుటరథనేమికరిపదాతి, ఘట్టనంబుల నేల గ్రక్కదల శంఖ
పణవనిస్సాణకాహళరణన మెల్ల, దెసలఁ బరఁగంగ వచ్చె నద్దెసకు నధిప. 42

వ. అట్లు ధర్మనందనుం డేతెంచుకలకలం బాలకించి యంతకమున్న రణోత్సా
హంబునకై రాజు నిర్బంధించు చున్న యగ్గురుపుత్రకృపకృతవర్మ లతనితో
ని ట్లనిరి. 43

మ. ధరణీనాయక పాండుపుత్త్రులు సముద్దామోద్ధతిఁ వీరె వ
చ్చిరి వీరిఁ వడిఁ గిట్టి తాఁకుద మొ నీచిత్తంబు పోరాటకుం
జొరదే నిప్పటికిం దొలఁగి చని యెచ్చోనైన నే ముండి చె
చ్చెర రూపించినవేళఁ జెప్పి నెడకుం జేరంగ నేతెంతుమో. 44

ఆ. అనుడు నానృపాలుఁ డయ్యోధవరులతో, నిప్పు డనికి నుత్సహింప కెచటి
కేనిఁ దొలఁగిపోయి యిచటికి మగుడంగ, రండు పగలు సనిన రాత్రి యగుడు.

వ. వారు వారణపురంబున కనివారణఁ బోయెదరు వోవుదురుగాక యిచ్చేరువఁ బో
యిరేనియు నిమ్మడువున నాయునికి యెఱుంగ లే రట్లు గాక యెఱింగిరేనియు
నన్నుఁ జేరరాదు మదీయవిద్యావిశేషసంస్తంభితాంభోదుర్గంబున నిర్భయుండ
నై యుండెదఁ బొం డనినం బోగులుమనంబులతోడ నారథికజనంబులు వోవం
బతి జలంబులు శిలాసదృశంబులు గాఁ బరిస్తంభించె నేనును బాండుసూనుల
చారు లెల్లకడల మెలంగుటం జేసి రాజు నప్పుడు వెలువరించుట కర్జంబు గా
దనియు నతనితోయస్తంభనవైదగ్ధ్యం బెఱుంగుట నొలసినయూఱటను ముం
దటియట్లు వారలతోడం జని చని చిత్తంబు గలంగినం జనం జాలక యరదంబు

డిగ్గి యచ్చట నొక్కయెడ నొదిఁగి నిలిచెద నని వారలకుం జెప్పి యమ్మడువు నఱుత నొక్కపఱపు గలపొదయీఱమిం దూఱి పొంచియుండితి వారలు దూరంబు సని యొక్కవిపులవటంబుపొంత విశ్రాంతి నొంది నీనందనువలనికిం జనిన హృదయంబులతోఁ దదీయకార్యచింతాభరంబు పట్టుకొనఁ దదనుబంధసంభాషణంబులు సేయుచుండి రక్కడ. 46

క. కలకల నవ్వుచుఁ బెలుచం, బలుకుచుఁ దమకెలఁకులందుఁ బాంచాలకుమా
రులు సనుదేరఁగఁ బాండుసు,తులు వచ్చిరి సంతసంబుతో మడుపునకున్. 47

వ. ఇట్లు వచ్చి ధర్మతనయుండు [1]భవత్తనయమాయాస్తంభితం బైనయాజలాశయంబు నిరూపించి తత్ప్రకారం బెఱింగించి యచ్యుతునితో నల్లన నిట్లనియె.

క. చొర రాదు మనుజులకు నెవ్వరికిని నిజ్జలము కౌరవక్షితిపతి ని
ర్భరమాయాసంపత్,[2]భరితం బై కాన వీతభయుఁ డాతండున్. 49

ధర్మరాజు మడుగున డాఁగియున్నదుర్యోధనుని దూఱనాడుట

క. అని వెండియు నాపతి గురు,జననాథుగుఱించి పలుకు శక్రుఁడు దోడై
చనుదెంచెనేని పో వ,చ్చునె నాచేఁ దప్పి యిందుఁ జొచ్చినఁ దనకున్. 50

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతనికి నల్పస్వరంబున నిట్లనియె. 51

ఉ. మాయలు గల్గుదుష్టులకు మాయపుభంగులె మందు గాక ని
ర్మాయత నుల్లసిల్లెడుపరాక్రమలీలలు గొల్చు నెట్లు దై
తేయులు దొల్లి మాయల నతిప్రబలాత్మకు లైనఁ దద్వధో
పాయములన్ జయింపరె నృపాలక విష్ణుఁడు నింద్రుఁడుం దగన్. 52

వ. హిరణ్యకశిపు వృత్రవధప్రకారంబులు వినమె రావణుండు హోమాదిమాయాక్రియావిఘాతంబునఁ గాదె రాముచేత నిర్జింపంబడె నరకాసురు నేను బరిమార్చినతెఱం గెఱుంగవె వీఁ డగపడునట్టివిధంబు సూచికొమ్మనిన విని యప్పాండవాగ్రజుండు జలాంతర్గతుం డై యున్నభవన్నందను నుద్దేశించి యిట్లనియె. 53

చ. ఇటు తగునే సుయోధన మహీవలయంబున నిట్టిదైన్య మె
చ్చట వినఁ జూడఁ గల్గెనె యసంఖ్యులు రాజులు నీకుఁ గాఁగఁ జ
చ్చుటయును బంధుమిత్రులు విశుద్ధచరిత్రులు పోర నట్లు త్రుం
గుటయును జూచి తేమిటికిఁ గ్రుంకితి నీళ్లను జావు దప్పునే. 54

ఉ. శూరుఁడ వంద్రు నిన్ మడుపు సొచ్చుట శౌర్యముచొప్పె మాన మే
యూరికిఁ బోయె నాజి నృపు లోడుదురే నృపుఁ డన్నమాత్రయే
కౌరవవంశజాతుఁడవు గష్టపుఁజచ్చుట మెచ్చుకొంటి నీ
పేరును బెంపు మాలి యరిబృందము నవ్వఁగ నిట్లు సేయుదే. 55

1 భవత్తనయుమాయాస్తంభి. 2 పరిణత మై ; పరీత మై.

తే. క్షత్త్రధర్మంబు విడిచినఁ గలదె యిహముఁ
బరముఁ జేరోలగంబునఁ బలుకుపలుకు
లెల్ల మఱచితె విను మని పొల్లు లైనఁ
గష్టపాటు గాకుసు తేల గావ వచ్చు. 56

చ. కొడుకులు దమ్ములుం గలన ఘోరపుఁజావులు సావఁ జూచి యొ
ట్లోడఁబడె నీదుబుద్ధి యొడ లోముట కై నిను రాజరాజ యి
మ్మడువున కీడ్చి తెచ్చె విధి మానము ప్రాణముకంటెఁ జాల నె
క్కు డగుట సెప్పఁగా వినవొకో కడునీచతఁ బొంది తక్కటా. 57

శా. అంభోగర్భము సొచ్చి పాండుసుతబాహాగర్వదుర్వారసం
రంభం బోర్వక డాఁగి [1]యుండె నట రారా జిస్సిరో చచ్చుచో
గాంభీర్యంబును ధైర్యముం విడిచి దోర్గర్వంబు బెం డయ్యెనే
శుంభస్నానము దూలెఁ గా కని జనస్తోమంబు నిందింపదే. 58

తే. కర్ణశకునిదుశ్శాసనుల్ ఘనులు గాఁగఁ, దలఁచి వారలఁగొనిమమ్ము గెలుచువాఁడ
వై మనంబున శంకింప కట్లు కీడు, చేసి తాపూఁపు దప్పిన గాసి యైతి. 59

వ. నీకొలంది గంటి మగపడితి వింక నెందుఁ బోవచ్చు నని మఱియు ని ట్లనియె. 60

మ. భయముం బాయఁగఁ ద్రోచి వీరగుణముం బాటించి సంగ్రామని
శ్చయబుద్ధిం దలకొల్పి పౌరుషముమైఁ జా వొండె గెల్పొండెఁ గా
క యధీరత్వము నాకు నీడె యని వీఁకం బేర్చి వే తాఁకు మెం
తయుఁ జే రయ్యెడు రమ్ము లె మ్మొఱఁగినన్ దైన్యమ్ము వచ్చుం జుమీ. 61

చ. అని మము నోర్చినం బృథివి యంతయు నేలఁగ వచ్చు లేక చ
చ్చిన సురసద్మసౌఖ్యములు చేకుఱు రెండుదెఱంగులందు నొ
ప్పనియది లేదు డాఁగ నగుఁబాటును బ్రాణముచేటుఁ దెచ్చుకోల్
విను మము నీ వెదుర్పఁ దగు వేయువిధంబులఁ జాటి చెప్పెదన్. 62

వ. తెంపు చేసి మావిూఁద నుఱుకుట నీకు ధాత నిర్మించినపరమధర్మంబు పురుషుండ వై తేని దీని ననుష్ఠింపు మనిన విని యవ్వసుమతీశునకు సుయోధనుం డి ట్లనియె. 63

దుర్యోధనుఁడు నీరిలోన యుండి ధర్మజున కుత్తరం బిచ్చుట

సీ. నరుఁడు ప్రాణభయంబుఁ బొరయుట యరు దయ్య
వినుము తెల్లంబుగా మనుజనాథ
రథవాహసారథిరహితుండ నగుటయు
[2]బాణాది హేతిసంపదలు లేమిఁ
బరివారశూన్యత వాటిల్లుటను బంధు
మిత్రసహాయులు మిడి యడంగఁ

1 పోయెనటె. 2 బాణాదిమహితసం. 3 లక్ష్మియు నడంగ..

జచ్చుటఁ బోటుల నొొచ్చి మేనును డప్పి
గూరి చిత్తంబును బోరి కెలయ
తే. కునికిఁజేసియుఁ దొలఁగితి నొడిఁగి నేఁడు, దేర్చుకొని రణమునకు నుదీర్ణవృత్తి
వచ్చువాఁడను నీవు మీవారు విశ్రమింపుఁ డంతకు మఱిరండు సొంపు సూప.
వ. అని పలికినఁ బాండవాగ్రజుండు. 65
క. ఇందాఁక విశ్రమించితి, విందు నినుం దడవి కంటి మిప్పు డిచట నీ
కుం దేజె డప్పి కురుపతి, నందన ర మ్మింక రణమునకు నాయిత మై. 66
వ. అనుటయు. 67
తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ రాజ్యంబు నెల్లభోగ,ములును గోరుదు రక్కుమారులును నాదు
తమ్ములును లేరు తురగరథద్విపప్ర,హీన యయ్యె నీక్షోణియు నేల పెనఁగ. 68
చ. ద్రుపదతనూజులన్ గెలిచి దోర్బలసంపద నుల్లసిల్లి మి
మ్మపజితదర్పహీను లగునట్లుగఁ జేసి సమస్తభూపతి
త్వపదము గంటినేనియు [1]వృథారభసం బది యింపు గాదు క
ర్ణపడుట భీష్ము లేమిని గురుండు మృతుం డగుటన్ ధరాధిపా. 69
క. తనవారుఁ దానుఁ గూడఁగ, ననుభవసుఖ మందఁడేని యది రాజ్యమె రా
జునకు భవత్పరిజనములు, ననుజన్ములు బ్రదికి రేలు మఖిలధరిత్రిన్. 70
క. ఏ నింక సమర మొల్ల మ,హీనాయక నీక యుర్వి నిచ్చితి శాంతిం
గానకుఁ జని వల్కలపరి,ధానుఁడ నై తప మొనర్చెదను మునులకడన్. 71
ఆ. ఓడి వచ్చినాఁడ నుద్ధతి నా కేల, యుదుకు మాని నీవ యుర్వి యేలు
గుఱ్ఱములును నేనుఁగులు లేనిబంటులు నీ, తలనె కట్టికొనుము ధర్మతనయ. 72
చ. అన విని యన్నరేశ్వరుఁడు హాసముతో నతనింగుఱించి యి
ట్లనుఁ దనుజానుజన్మసుహృదాప్తసహాయులు సన్నఁ గాదె శ
ల్యునిఁ గొని మమ్ము గెల్చి సకలోర్వియు నేలుట కుత్సహించి తీ
పనువుట లేల మాను మిది పాటిగఁ బట్టుము లెమ్ము పోరికిన్. 73
సీ. నీయాగి నేను భూనాయకుఁ డగు టొల్ల రాజకోటికిఁ బరిగ్రహము సనునె
నిను ననిం దెగటార్చి నేలఁ బాలించెద నను నొర్చితేని పెంపున సుఖంపు
మేమిటివాఁడ వై యిచ్చితి పుడమి నీ కనియెదుమాట యిట్లాడె డిపుడు
నీవు ధరిత్రి యీ నేర్చినఁ గురుకులంబునకు ని ట్లాఱడిఁ బోవ నేల
తే. శాంతి నొందుటకై ధర్మ[2]సంవిభాగ,కరణ మొనరింప వచ్చినకమలనాభు
వాక్యవృత్తిఁ బాటింపక వాఁడిసూది, మోపినంతైన నుర్వి యీనోప నంటి. 74
క. ఏమివిధంబునఁ బోరలియు, భూమి కురునృపాల నీకుఁ బుచ్చుకొనఁగ రా

---

1 వృథారభసంబున నుబ్బు లేదు. 2 సంవిధాన.

కీమెయి దైన్యపడితినా, కేమార్గము వట్టి యిచ్చె దేర్పడఁ జెపుమా. 75

క. అరులకు సిరి యిచ్చెద నను, వెరవిడియుం గలఁడె దీని విడువుము నాకుఁ
ధర యిచ్చి తేనియును నినుఁ, బొరిగొన కే విడువ నఱిమి పోరుట యొప్పన్. 76

క. నాచే నీప్రాణంబులు, నీచే నాజీవితంబు నిజ మున్నవి యి
న్నీచత యవకార్యము రా, జోచితకర్మకృతనిశ్చయుఁడ వగుము నృపా. 77

వ. అని వెండియు నిట్లను జతుగృహంబు దహించితి పాములం గఱపించితి నీటం
ద్రోయించితి విషాన్నంబు వెట్టించితి వెన్నికపటోపాయంబులు సేసినను నీచేతఁ
జెడక యునికి యెఱుంగవే యింక నట్ల యమ్మాయలం బ్రయోజనంబు లేదు. 78

క. లే లెమ్ము బిరుస వైర, మ్మాలమునకు నీవు నెఱుఁగు దవ్విధము కడుఁ
[1]మే లొందు తెరవు లే దిం, కేల యొసఁగి కష్టపడ నరేశ్వర చెపుమా. 79

వ. అని యివ్విధంబున నమ్మనుజేంద్రుండు మఱియుం బలుకఁ బెఱవారు నట్ల పలికి
రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 80

తే. ఇట్లుజంకింపఁబడి మఱియేమి సేసె, నాతనూజుండు [2]మున్ను నెన్నఁడును జంకఁ
బడినవాఁడు గాఁడక్కటపుడమినాల్గు, సెఱఁగులును వెఱఁదనపంపు సేయఁబ్రదికె. 81

క. పరిజనహీనత దీనతఁ, బొరసినయెడ ముట్టుకొని రిపుప్రకరము ని
ష్ఠురవాక్యముల నమ్మెయిఁ, బరితాపము సేయ నేఁభంగి నిలిచెనో. 82

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కి ట్లనియె నట్లు ధర్మతనయుండును
దమ్ములుఁ గొడుకులును ద్రుపదపుత్త్రులును బొదువుకొని పలుకుపలుకులకుఁ
జిత్తం బుత్తలపడ నాననంబు పల్లటిల్లఁ గరంబులు విదిర్చి దురం బొనర్చువాఁడై
యప్పాండవాగ్రజున కి ట్లనియె. 83

సీ. మీ రేవురును బరివారబాంధవమిత్రసహితుల రఖిలాస్త్రశస్త్రవంతు
లరు కరిస్యందనతురగసమేతుల రే నొకరుండ విహీనసహాచ
రత్వంబు విగతాయుధత్వంబు వాహనహీనత నొందితి నేవిధమున
నని యొనర్పఁగ వచ్చు నది గాక పోటుల డస్సితిఁ గడు మీకు డప్పి లేదు

తే. వరుసఁ దగ నొక్కఁడొక్కఁడ వచ్చి పోరుఁ
డిపుడ వెడలి మిమ్మందఱ నెల్లచెలులఁ
జుట్టముల రూపుమాపెదఁ జుట్టుముట్టి
పలువు [3]రొక్కనితోఁ బోరఁ బాడి యగునె. 84

వ. అట్లు మీరు సాలరేని. 85

ఉ. తమ్ముల నిన్నుఁ గేశవునితమ్ముని ద్రోపదియన్నదమ్ములం
గ్రమ్మన గీటడంచెద నొకండన యే నిదె వచ్చి బాహుద
ర్పమ్ముల నిర్గవారమును భానుఁడు దోఁచి సముజ్జ్వలాత్మ తే
జమ్మున రూపుమాపు క్రియ సజ్జత నిల్వుము సుస్థిరుండ వై 86

---

1 మే లొందు తెఱఁగు సికింకేల. 2 ముందరెన్నఁడును. 3 రొకనితోఁ బెనఁగంగఁ బాడి.

తే. వినుము నీకుఁ గృష్ణునకును వెఱచి కాదు, ముందఱ రేనట్టు లాడుట యెందుఁ జెల్లు
సమరధర్మంబు తెఱఁగు దెల్లముగ నెల్ల, వారలకుఁ దెల్పుటకుఁ గాని వసుమతీశ 87

వ. నేఁడు మిమ్మందఱ సమయించి భీష్మద్రోణకర్ణభగదత్తబాహ్లికజయద్రథశకుని శల్యాదు లగుబంధుమిత్రసహాయులఋణంబు దీర్చెద నని పలికినం బాండవాగ్రజుం డి ట్లనియె. 88

చ. సమరముపాడి నీ వెఱిఁగి శత్రుల గెల్వఁగ నుత్సహించు టొ
ప్పు మనుజనాథ యొక్కఁడును బూని మహాద్భుతబాహుసంపదన్
మము వడిఁ దాఁకెదం బిలుకుమార్చెద నంట యుదాత్తమైన ధై
ర్యమహిమ గాదె యి ట్లనినయంతన యే నటు లేల చేసెదన్. 89

చ. వలసినయస్త్రశస్త్రములు వాహనముం గొను మొక్కరుండ నీ
కలన జయించువాఁ డతనిగర్వము నీ వడఁగించితేని యీ
యిల సకలంబు గైకొని వహింపుము రాజ్యవిభూతి వాఁడు నీ
దలపడి పోరుఁ జుట్టలును దక్కటివారలు నిల్చి చూడఁగన్ 90

వ. అనిన విని భవన్నందనుండు ధర్మనందనున కి ట్లనియె. 91

చ. అరదము లెక్కి ఘోరవివిధాస్త్రచయంబుల మున్ను పోరమే
నరవర క్రొత్తచందమురణంబు కరంబు ప్రియంబు సేయు ని
ష్ఠురగదలం బదాతు లయి శూరతయున్ మహనీయధీరతా
స్ఫురణమునుం బొగడ్త వడఁ బోరుట మే లని నిశ్చయించితిన్. 92

తే. వింతకూరలు గుడుపున వేడ్క సేయు
భంగి సంగ్రామమున నూత్నభంగు లెడఁదఁ
గౌతుకము సేయుఁ గావున గద ధరించి
నిను సహోదరులను యోధులను జయింతు. 93

చ. అనుటయుఁ బొంగి ధర్మసుతుఁ డాతనితో గద నొక్కరుండ నేఁ
గొనియెద నీదుప్రాణము లకుంఠితబాహువిలాసభాసనై
మనవుడుఁ బుట్టలోపలి మహాభుజగేంద్రుఁడు రోఁజునట్లు రోఁ
జె నధిప యవ్విభుండు దనచిత్తము నప్పలుకుల్ గలంచినన్. 94

దుర్యోధనుఁడు గదామండితుం డై హ్రదంబు వెడలివచ్చుట

వ. అట్లు నిశ్వాసంబు నిగుడ నొడలు పొంగఁ బటుకశాఘాతంబునం గెరలుశాలాశ్వంబుచందంబునఁ గెరలి జలస్తంభం బుడిపికొని మడువు సంక్షోభింప నపహసితశిలాసారోదారంబును గనకపట్టికామండితంబును నైనగదాదండంబు విపులాంసపీఠంబున నమర్చుకొని వెడలె నట్లు సంరంభవిజృంభితుం డై. 95

తే. గదయుఁ దానును రుచిరశృంగమునఁ బొల్చు
పర్వతము క్రేణి సేయునీపట్టిఁ జూచి

కాలదండంబు చేకొని లీలఁ బొల్చు
జమునిఁ గా మదిఁ దలఁచిరి జనము లెల్ల. 96

వ. అతనిఁ గనుంగొని పాంచాలురును బాండవులును. 97

తే. చిఱుతనగవుతో నొండొరుచేతు లప్ప
ళించి నిర్భరసంతోషలీల నొప్పి
రమ్మహీనాథుఁ డయ్యుపహాస మెఱిఁగి
బొమలు ముడివడఁ గనుఁగవఁ బొడమఁ గెంపు. 98

వ. కోపావేశంబు నొంది యుద్వృత్తతారకంబుల వారల నెల్ల నాలోకించి. 99

క. ఈ గెలి వే లార్చెద బ్రా,హ్మీగర్వము మెఱయ మిమ్ము నందఱను మహీ
భాగమునఁ గూల్చి నెఱపెద, నాగదబలు పెట్టు లైన నగుఁ డందాఁకన్. 100

తే. అనుచుఁ బోటులఁ దొరఁగురక్తాంబుధార
లంగ మెల్లను గప్పిన నప్పు డొప్పెఁ
గావిసెలయేఱు లెల్లెడఁ గలయఁ బర్వఁ
బొలుచుకులపర్వతంబుచాడ్పున నతండు. 101

వ. అట్లు ఘోరాకారుం డై నిలిచి నీకొడుకు పాండురాజుకొడుకులు బంధుమిత్ర
పరివారసమేతంబుగా నడరి యొక్కపెట్ట తన్నుం బొదువుదు రని శంకించి
పాండవాగ్రజు దెసఁ గనుంగొని. 102

ఉ. రం డిట యొక్కఁ డొక్కఁడ దురం బొనరింపఁగ మీరు పల్వు రొ
క్కండను నేను హేతిహతకాయత డస్సినవాఁడ నన్న నా
తం డభిమన్యు బాలుని నధర్మతఁ బ్రొద్ధు లనేకయోధు లొ
క్కం డన కెల్లు చంపి రటు గాఁ గొను మిబ్బవరంబు నావుడున్. 103

వ. నిరుత్తరుం డై యున్నభవత్తనయున కాధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 104

క. ఏ నట్లు సూపి చెప్పితిఁ, గాని యది రణంబుపాడి గామి యెఱుఁగుదుర్
రా నీను నీదుపయి మ్మ,త్తైనికులను వెఱవ కాయితముఁ గమ్ము నృపా. 105

క. తల నక్క ముడిచికొని డ్రిం, దలవడ బంధించి పోరి కమరి నిలువు నీ
వలచిన యట్టివ యిచ్చెద, నలఘుశిరస్త్రాణకంకటాదులు నెమ్మిన్. 106

వ. మఱియు నొక్క తెఱంగు నీమనంబున మెచ్చును నచ్చెరువును నెలకొనం బలికెద
నాకర్ణింపుము. 107

తే. ఏఱికొనుమీవునొకనిమాయేవురందు,వాఁడు నీతోడఁదగఁబోరువాఁడువానిఁ
జంపి మహి యేలు వానిచేఁజచ్చితి్రదివ,సౌఖ్య మొందుము చేసితి సమయ మేను.

వ. అని పలికి యుజ్జ్వలవివిధవర్మంబు లాతనిముందటం బెట్టించి. 109

క. విను జీవముతో నిన్నుం, జననిచ్చుట యొందు దక్క సమరంబునఁ గో
రినయెడి నీ కొసఁగెద నిం,తన చెడియెనె యకట యన్నదమ్ములకూర్మిల్. 110

వ. అనిన విని నీతనయుం డట్లు కాక నీవు నా కలిగెదవే యని కనకచిత్రితంబు లగు శిరస్త్రాణకంకటంబులు గైకొని ధరియించి కాంచనాచలంబు ననుకరించుచు గద చేత నమర్చి పాండవాగ్రజుం గనుంగొని. 111

సీ. కవలలో నొకఁ డొండె గాండివి యొండె వృకోదరుఁ డొండె నీవొండెఁ జేత
గద గొని యొక్కటికయ్యంబునకుఁ బూని యేర్పడ నిలిచిన నీక్షణంబ
సమయంగఁజూచెదఁ గ్రమమున మీరెల్లనొకఁడొక్కఁడే తేరఁ బ్రకటబాహు
దర్పంబు వొంగ డొంద ధరఁ గూల వ్రేయుచు వచ్చెద మఱియు నీవారిలోన

తే. నలిగి యెవ్వఁడు డాఁకిన నట్లు నాదు
గదకు నెర సేసి పేర్చెదఁ గడు గదార
ణంబు నాతోడఁ జేయ మన్మథహరుండు
గడఁగ లేఁడు మీకెందుఁ బోఁ గలదు నేఁడు. 112

వ. ఇవ్విధంబున దుర్యోధనుం డుద్ధతుం డై మఱియుం బెద్దయెలుంగునఁ బలుకుచుండ నతండు విన కుండఁ బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 113

చ. ఇతఁడు గదారణంబునకు నీకొలఁదిన్ నినుఁ బిల్చెన్ మఱి
త్వలిసుతుఁ గోరినం జిఱుతతమ్ములలో నొకనిన్ వరించినన్
మతి సెడి రొక్క వీర లనుమాటకుఁ బాత్రము గాదె సాహసం
బుతఱియె మేదినీశ యిది బుద్ధి దొఱంగి తనుగ్రహంబునన్. 114

చ. ఒకరునిఁ జంపితేని సకలోర్వియుఁ గైకొను మంట నీవు మున్
శకునికి మాయజూదమున సంపద లెల్లఁ ద్రయోదశాబ్దభో
గ్యకృతి నమర్చి యొడ్డినటు లైనవి పందెపుఁ గయ్య మయ్యె శ
త్రుకులము నెల్ల దుఃఖపడి త్రుంచుట దాఁ దుదిఁ బందె మాడనే. 115

చ నరవర యొక్కటొక్కటి పెనంగఁగ భీముని నైనఁ బన్నఁ గా
దరయఁగ భీముకంటె గదయందలికౌశల మెక్కుడీమహీ
శ్వరునకు భీముమేన బలసంపద మిక్కిలి దానఁ బోవునే
వెరవునఁ గొలుపోదె భుజవీర్యము పోరుల నెందుఁ జూడమే. 116

వ. అనిన విని మహాబలనందనుండు వసుదేవనందనున కిట్లనియె. 117

శ్రీకృష్ణుఁడు భీము నగ్గించి దుర్యోధనుతోడి గదాయుద్ధమునకుఁ బనుచుట

మ. గద నాచేతికి వచ్చినప్పుడు మహోగ్రక్రీడమై లోకము
ల్పదునాల్గున్ సమయింతుఁ బో మ్మనుసముల్లాసంబు న న్నొందు దు
ర్మదసంరంభ[1]వికత్థనుం డయినకౌరవ్యాధముం డెట్టు నా
కెదు రై ప్రాణముతోడఁ బోవు నృపు నిక్కే లొత్తె దీమాత్రకున్. 118

తే. వానిగద[2]భారమునకు నొవ్వకయు నాదు,పటుగదాదండ ముద్దండబాహుదర్ప

1 వికత్థనుం; వికర్కనుం. 2 భార మనుమాట వలదు నాదు.

లీల విలసిల్ల వ్రేయుడు నేలఁ గూలఁ సంతసముతోడి మెచ్చు పుట్టింతు నీకు. 119

వ. అనుటయు నచ్యుతుండు ప్రియం బెసంగ నాకిమ్మీరమర్దను మొగంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 120

మ. బకవిధ్వంసన మాచరించితి హిడింబప్రాణముల్ గొంటి కీ
చకనిర్మూలనకేలి సల్పితి జరాసంధాంగకస్వైరభం
జకలీలన్ విలసిల్లితీ వని మనుష్యస్ఫూర్తిమాత్రంబులే
యొకమర్త్యుం డెడు రెట్టు నీకు మదిలో నూహింప కిట్లాడితిన్. 121

క. కాళింగాదిక్షోణీపాలుర నున్మదకుహద్విపప్రకరములన్
నేల నిడి కాలఁ జమరితి, వాలినకురునృపకుమారవర్గంబులతోన్. 122

వ. అని పలికి కురుపతిదెసఁ గటాక్షవీక్షణంబు నిగుడ వెండియు. 123

తే. వాలిదుశ్శాసనుఁ ఱొమ్ము వ్రయ్యఁ జీరి, నీవు నెత్తురు ద్రావంగ నిన్ను నతఁడు
చూచుచుండియు వెఱసొచ్చి సుక్కఁగాక, కవియఁజాలె నే నీపయిఁ బవనతనయ.

చ. అగపడి కచ్చువెట్టి యితఁ డాడినమాటల కిప్డు బల్లిదుం
డుగఁ గొని యేమ బల్విరుఁ గడుకవడి నీతనిఁ జంపకుండ నే
మిగ సమయంబు సేసి తిది మేలొకొ యంటి నృపాలుతోడ నీ
మగఁటిమిచందముల్ దలఁచి మారుతనందన యూఱడిల్లితిన్. 125

చ. తులువతనంబునన్ సభకు ద్రోవది ముందల వట్టి యీడ్చి య
ట్లలఁచఁగఁ జూచి నీవు దగ నాడినరెండుదెఱంగులందుఁ బెం
పొలయఁగ దుస్ససేనుపని యొక్కటి దీర్చితి తీర్పు మింక బా
హాలకసి వోవ వీనిపనియుం ద్వరితక్రమవిక్రమంబునన్. 126

తే. పరజయము నొంది కట్టము పట్ట మఖల, ధరణిరాజ్యంబునకు ధర్మతనయుఁ బ్రీతి
బంధులకు నెల్లఁ గన్నులపండువగుచు, నీవుఁ దమ్ములు సుఖవృత్తి నెలవుకొనుడు.

వ. అని మఱియును. 128

చ. బరవస మొప్ప నీవు గదపండువు సేయఁ దలంచి తాఁకినం
గురుపతి నిర్జితుం డగుటకుం బవనాత్మజ యేను బూఁట పో
టరితన మెల్లఁ జూపుము కడంగుము నీ వని యేలిమాటమై
నరవర ధర్మసూనుఁడు విన్న విజయం బొసఁగెన్ మఱందికిన్. 129

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకు జయప్రదంబులగుమాటలాడి దుర్యోధనుండు దండి మగండు శ్రమంబునుం జాలఁగలఁడు నీవతిప్రయత్నంబునఁ బెనంగవలయుఁజుమ్మీ యని పలికె నప్పుడు సాత్యకి యాసమీరనందనునగ్గించెఁ బాంచాలురుఁ దక్కునుం గలుగుధరణీశులు నబ్బలుమగనిఁ బ్రశంసించి రతం డగ్రజునాననం బాలోకించి.

చ. వినుము నరేంద్ర యేను బలవిక్రమముల్ వొగడొంద నిక్కల
ఘ్నునిపయి నామనంబు నతికోపము పార్థుఁడు ఖాండవంబునం

దనలము పర్వఁ జేసినటు లగ్గలికన్ నిగిడించెదన్ గదం
గొనియెదఁ బ్రాణముల్ మహి యకుంఠితశాస్త్రిగ నేలు మంతయున్. 131

ఆ. మహితకీర్తి పుష్పమాలికఁ బూన్చెద, నిన్నుఁ జీకురాజు నేఁడు వనరుఁ
గాక శకునిబుద్ధికతమునఁ దను కింత, పుట్టె నని తనూజుపాలియు లెఁజేఁగి 132

వ. అని పలికి సన్నాహంబు శోభిల్లు చుండ గదాదండంబుఁ గేల నమర్చి వృత్రున
కభిముఖుం డగువాసవుండునుంబోలె దుర్యోధనుదిక్కు మొగం బై నిర్వ్యాళ
హం బైనశుండాలంబుచందంబున నున్నయన్నరపతిఁ గనుంగొని తమయన్న
యుఁ దమ్ములు నెమ్మనంబుల సంతసిల్లఁ దాను సమరోల్లాసభాసితుం డగుచు
నతని కిట్లనియె. 133

ఉ. ఇట్టికి క్రూరకర్మ మనియించుక కొంకక లక్కయింటఁ జి
చ్చొట్టితి మాయజూదమున నుత్తము ధర్మజుఁ [1]దూలఁ బుచ్చి తా
చుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడఁగ ద్రోవది భంగపెట్టితి
ట్టట్టన కింకఁ దత్ఫలము లన్నిటి నొందుము చేరి తగ్గ మై. 134

సీ. గాంగేయకుంభజకర్ణశల్యాదులు నీకుఁ గాఁ బెనఁగి యనేకబంధు
మిత్రులు మడిసిరి ధాత్రీపతులఁ దోడు తెచ్చితి పలువురఁ జచ్చి రంత
పట్టువారును దోడఁబుట్టువు లెల్లను గూలి రంతటికిని మూల మైన
శకుని గీటడఁగె నింకొకరుఁడ వీ వున్నవాఁడవు విను నిన్ను నేఁడు నాదు
తే. గదకు నెరసేసి లోకంబు కల్మషంబు, లేను బాపెద నీరజ్జు లేల నాకుఁ
జిక్కనై రమ్ము మద్భుజాస్తంభశుంభ, దుగ్రకేళికిఁ బాత్ర మై యోట దక్క.

చ. అనుడు నెదిర్చి నీతనయుఁ డాతని కిట్లను నేల రిత్తగ
ర్జనములు గానవే పటుభుజాకలితోగ్రగదాసముద్భటున్
నను నిటు రమ్ము సూపుము రణంబున నీదుబలంబుఁ జేవయున్
మన మిటు చేరి నిల్చి వెడమాటల నాడుచు నున్కి యొప్పునే. 136

క. వినుము గదారణమున ననుఁ, జెనయఁగ వాసవున కైనఁ జెల్లదు[2]నీ వీ
యనిఁ బాడి దప్పఁ కుండఁగఁ, బెనఁగుము ప్రాణంబుతోడఁ బ్రిదిలెదు భీమా.

వ. అనిన విని పాంచాలురుం దక్కినజనపాలురుం బ్రశంసించి మత్తమాతంగంబుఁ
దలశబ్దంబుల నుబ్బం జేయునోజ నారాజుఁ బ్రహర్షంబు నొందించిరి గజ
బృంహితంబులు హయహేషితంబులును జెలంగె నాయుధంబు లెక్కుడుమె
ఱుంగులఁ బొలిచెఁ దదనంతరంబ యెల్లవారును నెడగలుగఁ గూర్చుండి రమ్మ
హావీరులు దలపడువారై వీరోద్రేకంబునం జేసి యతిలోకం బగునవష్టంభం
బున విజృంభించి యొండొరుల నవలోకించి రట్టియెడ. 138

1 కోలంపుచ్చి. 2 నీవే, యనిపాడి ; నీవే, యొనపాడి.

భీమదుర్యోధనులగదాయుద్ధము సూడ బలరాముఁడు వచ్చుట

సీ. యదుకులదీపకుం డగురాముఁ డవ్వార్త యంతకమును విని యక్కుమారు
లాత్మశిష్యులు గాన నాహవ మీక్షింపఁ దీవ్రయానమున నేతెంచి దృష్టి
గోచరుం డగుటయుఁ గురునాథ తగ నెల్లవారు నెదుర్కొని గారవమునఁ
బ్రణమిల్లిన నతండు ప్రత్యభివందన మాచరింపంగ ధర్మాత్మజుండు
తే. సమ్మదంబునఁ బరిరంభణమ్ము సేసె, నరుఁడు గవలును ద్రౌపదీనందనులును
వందనం బొనరించిరి వారి నాతఁ, డర్హభంగి భాషణముల నాదరించె. 139

క. హరియును సాత్యకియు వినయ, భరితాంతఃకరణు లగుచుఁ బ్రణతు లయిన న
య్యిరువురను గ్రుచ్చి బెరయం, బరిరంభణ మాచరించెఁ బరమప్రీతిన్. 140

వ ఇత్తెఱంగున నెల్లవారలు నాబలదేవునిఁ గాంచి కుశలప్రశ్నంబు సేసి
రయ్యాదవపుంగవుండు సదుత్తరం బిచ్చి యేను బోయి పెక్కుదినంబు లయ్యె
నని యుగ్గడించి మిమ్ము నిందఱను జూచుటకును నాశిష్యులగదాయుద్ధం బను
సంధించుటకును వచ్చితి ననియె నమ్మరుత్సుతుండును భవత్సుతుండును గదలు
నేతులన యుండ నతనిఁ జేరి భక్తిం బ్రణామంబు లాచరించిన నతం డాదరించె
నంతఁ గౌంతేయాగ్రజుండు రౌహిణేయుతో నన్నదమ్ములయిరువురయొక్కటి
పోరు సూడు మని పలికి వారట్లు ద్వంద్వయుద్ధంబునకు సన్నద్ధులైన తెఱం గెఱిం
గించిన నతండు లెస్స కాక యని యనుమతి సేసె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రు
నకు రామునాగమనంబు సెప్పె ననిన విని తదీయప్రవర్తనశ్రవణకుతూహలా
యత్తచిత్తుం డైనజనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 141

తే. ఉభయవాహినిసంగరోద్యోగసమయ
మున హలాయుధుఁ డేతెంచి మురహరుండు
పాండురాజసూనులయెడఁ బక్షపాతి
యని విరాటాదిబంధులు వినఁగఁ బలికె. 142

క. హరి యెఱుఁగనిచక్కటియును, బురుషార్థము నా కెఱుంగఁ బోలునె యీని
ష్ఠురత వినఁ జూడఁ జాలక, సరస్వతీతీర్థమునకు జనియెదఁ బుద్ధిన్. 143

వ. మీ రెఱింగించి పో వచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని వాసుదేవధర్మజు లొడఁబడి
యనుపఁ జనియె నని వింటి బలదేవుండు తీర్థయాత్ర నిర్వర్తించినతెఱంగును
భీమసుయోధనులగదాయుద్ధంబు చెల్లినభంగియు నతనికాలోన నచటి కేఁగు
దేర సమకూరినవిధంబును వివరించి చెప్పు మనిన జనమేజయునకు వైశంపా
యనుం డిట్లనియె.

సీ. వినుము నరేంద్ర యవ్విధమునఁ జని యమ్మహాత్ముండు గోసువర్ణాదు లైన
దానార్హబహుపదార్థంబులు దనయగ్నిహోత్రంబు దెచ్చుట కుచితజనులఁ
బుచ్చి ననేకవిప్రుల నాప్తసచివుల వలయురథద్విపాశ్వములగముల

రావించె దండులప్రముఖభోజనసాధనములు సంపన్నహృద్యములు గాఁగ

ఆ. దేరఁ బనిచె నిట్లు తీర్థయాత్రాసంవి,ధాన మాచరించి మాననీయ
మగుసరస్వతీమహాంభోధిసంగమ,స్థానమునకుఁ జనియె సవినయముగ. 145

వ. అది ప్రభాసం బనుపేరం బరఁగు నట్లిందులకుఁ జని తీర్థసేవనం బనుష్ఠించి యంతనుండియుఁ బథిశ్రాంతిప్రయాణంబుల సరస్వతిచేరువ నడచి తదీయసకల తీర్థంబు లాడుచు నన్నపానంబుల నాసనశయనయానంబులను ధేనుకనక రత్నాంబరాభరణాదిద్రవ్యంబులను విప్రుల నతిప్రీతులఁ జేయుచు బాలవృద్ధ వనితావికలాంగదుర్బలప్రాయులఁ బరిశ్రాంతు లైనయెడలఁ దడిమికొనియథేష్ట ప్రకారంబుల శరీరస్థితి నడపింపఁ దగువారి నియోగించి మఱియు ననేకధర్మంబు లాచరించుచుఁ గురుక్షేత్రంబునకు వచ్చె ననుటయు జనమేజయుం డాతీర్థ విశేషంబులు వివరించి చెప్పు మనుడు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 146

క. మును చనియెఁ బ్రభాసమునకు, నని చెప్పితి నతని నది మహత్తరతీర్థ
మ్ము నరేంద్ర యందుఁ జంద్రుఁడు, [1]దనయక్ష్మం దీర్చుకొని గతవ్యథుఁ డయ్యెన్.

ప్రభాసతీర్థప్రభావవర్ణనము

వ. అత్తెఱఁగు గెఱింగించెద దక్షకన్యకల నశ్విన్యాదు లగుసప్తవింశతిసంఖ్యలఁ జంద్రుండు వివాహం బయ్యె నందు రోహిణి రూపాతిశయవతి యగుటం జేసి తదాసక్తుం డైనఁ దక్కటివారు వగ నొంది తండ్రికడకుం జని చంద్రుని యన్యాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి చంద్రునితో నుగ్గడించి యది చాల నధర్మం బింక నిట్లు సేసి తేని శపింతుఁ జుమ్మీ సముఁడవై వర్తింపుమనుటయు నమ్మాటదెస ననాదరంబు సేసి యతండు వెండియుఁ దొంటియట్ల వర్తించిన నెఱింగి యమ్మహాత్ముండు కోపించి [2]యక్షుఁదెవులు గొను మని శాపం బిచ్చిన నయ్యోషధినాథుండు నానాటికిఁ గృశుం డయ్యె నట్లా తెవులుచేత నతండు పోఁడిమి మాలిన నోషధులు పసచెడియె దానఁ బ్రజలు డయ్యం జొచ్చి రది చంద్రకార్శ్యహేతుకం బగుట యనుసంధించి. 148

క. దేవత లమృతాంశునితో, నీ వేటికిఁ గృశుఁడ వైతి నిక్కము చెపుమా
నావుడుఁ దనతెఱఁ గేర్పడఁ, గా వారికి నతఁడు సెప్పెఁ గౌరవముఖ్యా. 149

క. విని వార లతనిఁ దోడ్కొని, చని ప్రార్థించుటయుఁ దగఁ బ్రసన్నుం డై యి
ట్లను దక్షుఁ డఖిలభార్యా, జనులయెడన్ నడవవలయు శశి సమవృత్తిన్. 150

వ. అట్లు నడచుచు సరస్వతీజలనిధిసంగమకలితం బైనతీర్థంబుజలంబుల నిమగ్నుం డై వృద్ధిఁ బొందు వరుసన పదియేనుపదియేనుదినంబులు సంక్షయంబును బ్రవర్ధ నంబు నొందం గలవాఁ డని చెప్పి వెండియు. 151

క. అమవస నమవస నాతీ,ర్థమునఁ గృతస్నానుఁ డై సుధాకరుఁడు ప్రవృ

1 దనుక్షయము, 2 యక్షుగుఁదెవులు.

ద్ధిమహితతనుఁ డగు నని యతఁ, డమరుల వీడ్కొల్పి యామృగాంకునితోడన్.

వ. వనితలకు విప్రులకు నవమానంబు సేయకుమీ యని పలికి వీడ్కొలిపె నట్లు శాపమోక్షంబు గని చంద్రుం డాతీర్థంబునకుఁ జని [1]తదీయజలస్నానంబున నాప్యాయితశరీరుం డై లోకప్రభాసుం డయ్యె నది గారణంబుగా నాతీర్థంబు ప్రభాసం బనువేరం బ్రసిద్ధి నొందె నం దుండి యారోహిణీనందనుం డరిగి చమసోద్భేదనం బనుతీర్థంబున నొకరాత్రి వసియించి యుదపానంబునకుం బోయె దానివిశేషం బాకర్ణింపుము. 153

క. త్రితుఁ డనంగా ద్వితుఁ డన నేకతుఁ డనఁగఁ దపస్విసుతులు గల రావిప్ర
త్రితయము భూపాలురకును, గ్రతుదీక్ష లొనర్చి ధేనుగణముం బడసెన్. 154

వ. వడసి యొక్కట నేతెంచునెడ నయ్యేకతద్వితులు నిజభ్రాత యగుత్రితుని వంచించి తా రాగోవులఁ దోలంగ నడిచి కొనిపోవువారుగాఁ బాపబుద్ధి నుత్సహించి రాసమయంబునఁ దెరువున నొక్కవృకం బున్నఁ దద్భయంబునం దోలంగం బోయి ప్రమాదంబున ద్రితుండు నూతం బడిన నయ్యిరువురు నతని నుపేక్షించి ధేనువులం గొనిపోయి రమ్మునికుమారుండు నిర్జలం బైనయయ్యుదపానంబున నుండి సోమపానంబు సేసినం గాని యీదురితంబు వాయ దని తలంచి యజ్ఞసాధనంబునకుఁ బ్రతివిధులు సంకల్పరూపంబున సంపాదించికొని క్రతు వొనరించిన దేవతలు సన్నిధి సేసి హవిర్భాగంబులు గైకొనిరి సరస్వతీ జలంబు తత్కూపంబున నుద్గతం బై యాసవనపతి నుద్ధరించె నయ్యమరులు వరం బడుగు మనిన నమ్మహాద్విజుండు. 155

తే. వినుఁ డుపస్పర్శ మిందుఁ జేసినయతండు
వడయువాఁడు మహితసోమపానఫలము
వరము నా కిది యనుటయు వార లట్టు
లవుట సంప్రీతిమై నిచ్చి దివికిఁ జనిరి. 156

వ. అట్టి యయ్యుదపానంబున సేవించి వినశనంబునకుఁ జనియెఁ దత్తీర్థంబు హీనజాతులకుఁ బొడసూపక నశించుఁ గావున వినశనం బనం బరఁగె మఱియు భూమికంబునకుఁ బోయె నది యప్సరోగీతనృత్యవిహారభూమి యగుట భూమికం బనఁ బ్రసిద్ధం బయ్యెఁ బదంపడి గంధర్వతీర్థంబునకు నేఁగె నది విశ్వావసుప్రభృతిగంధర్వతపస్సిద్ధిస్థానం బం దుండి గర్గస్రోతంబునకుఁ జనియె నందు గర్గుండు సన్మునిసేవితుం డై చిరకాలంబు వసించె నచ్చోటు గదలి యాబలభద్రుండు.

ఆ. వినుము శంఖతీర్థమునకు నై సర్గిక, మునకు నాగధన్వమునకు వరుసఁ
జనియె నాగధన్వ మనునది వాసుకి, స్థాన మచటఁ దొల్లి సకలసురులు. 158

1 తదీయజలంబుల స్నాతుం డై పూతశరీరంబున లోకప్రభాసుం డయ్యె.

వ. నాగేంద్రత్వమునకు వాసుకి నభిషేకించి రందుండి యానీలాంబరుండు నైమి
శంబున కరిగె నయ్యెడం దొల్లి [1]సరస్వతి యనునేఱు దూరంబై యుండనై
మిశారణ్యవాసు లగుమునులు గ్రతువు సేయం దొడంగిన నాసరస్వతి వారల
సంభావించుటకు మఱలంగి పాఱినకతంబునం దటసమీపం బయ్యె నవ్విశే
షంబు విని విస్మితుం డగుచు నాహలాయుధుం డాతీర్థంబుఁ గొనియాడి సప్త
సారస్వతంబునకుం బోయె నచ్చట మంకణుం డనుమహాముని వసించుఁ దొల్లి
నలినభవుసత్రంబున నైమిశారణ్యమునులయాగంబున గయుని క్రతువున
నుద్దాలకునధ్వరంబున వసిష్ఠుసప్తతంతువున గురునిసవనంబున వెండియు నొక
మఱి యాపరమేష్ఠియజ్ఞంబున హిమవత్పుష్కరాదు లైనతత్ప్రదేశంబు
లకు సుప్రభయుఁ గనకాక్షియు విశాలయు సురతన్వియు నోఘమాలయు
సువేణియు విమలోదకయు నను నామంబుల నారీవేషయుక్తలై సరస్వతి చని
యజమానసకలదేవమునిసంభావన వడసె నట్టిసప్తాకారంబుల నాసంయమియా
శ్రమంబునఁ బ్రవర్తించుట నది సప్తసారస్వతం బనం బరఁగె నమ్మంకణునిచరి
తంబులు మఱియునుం గల వాశ్చర్యకరంబులు వినుము. 159

మంకణమహామునిమాహాత్మ్యాభివర్ణనము

సీ. అతఁడు సరస్వతి నవగాహనము సేయు చుండి యాచేరువ నొర్తు తడుపు
గట్టుక నీళ్లాడఁగాఁ జూడఁ దనదుశుక్లము నిర్గమించిన ఘటసురక్షి
తము సేయ సప్తభేదము లొంది యది సత్పురుషు లైరి వారు మరుద్గణంబు
నకు సంజననకారణం బైరి విను మొక్కనాఁ డత్తపస్వి వ్రేల్నాటి దర్భ
ఆ. గంటిఁ గూరయసరు గాఱిన నర్తించె, నతఁడు తపముసిద్ధి కాత్మఁ బొంగి
జగము లెల్ల దాన సంక్షోభ మొందె నిర్జరులు భీతిఁ జనిరి శంభుఁ గాన. 160

వ. కని యంతయు నెఱింగించిన నద్దేవోత్తముం డాభూదేవోత్తముపాలి కరిగి
యిది యెంతటివిశేషంబు దపంబు లిట్టివే నర్తించుట మాను మని పలికి తన
యంగుటంబు వ్రేలం గీఱిన నందుభస్మంబు గాఱిన నాసంయమి సిగ్గు వడి
దండప్రణామంబు సేసి.

ఆ. దైవ మెల్లఁ దలఁప నీవ సమస్తజగంబులకును నేడుగడయు నీవ
కర్మఫలదుఁడవును గర్మప్రదుండవు, నీవ కరుణ నన్నుఁ గావు మభవ. 162

వ. అని వెండియు ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించినం బ్రసన్నుండై పశుపతి
యతనికిం దపఃప్రభావం బక్షీణంబు గా వరం బిచ్చి చనియె నమ్మహాముని
నృత్యంబు మానిన జగంబులసంక్షోభంబు శాంతంబయ్యె నట్టియమ్మహా
త్మునినివాసం బైనసప్తసారస్వతంబుననుండి యాసీరి యౌశనంబునకుఁ బోయె
వినుము తొల్లి రఘురామునిచేతఁ జచ్చినమహోదరుం డనునసురతలపునుక

1 యయ్యేటికి దూరం బై యుండు నైమి.

యొక్క తపస్వికాలఁ దగిలి పుచ్చ రా కున్న నతండు వేదనం బొందుచుండం
గని యార్యులు సరస్వతి నౌశనం బనుతీర్థంబు శుక్రుండు దపంబునేసినచో
టందుఁ బొమ్ము నీదురితంబు వాయు ననిన మహోదరనామధేయుం డగు నా
సంయమి యచ్చటికిం జనినఁ గపాలంబు ముక్తం బయ్యె దానం జేసి యది కపాల
మోచనం బనం బరఁగు నచ్చోటు వదలి పృథూదకంబునకుం జనియెఁ దదీయ
విశేషంబు వినుము గాధియనుమహారాజుకొడుకు విశ్వామిత్రుం డనునతండు.

వ. తండ్రియట్ల సకలధాత్రీశుఁ డై యుండి, దనుజమథనమునకు దండు వెడలి
యరుగునెడ వసిష్ఠునాశ్రమంబునపొంత, విడియఁ బరిజనములు వినయ మెడలి.

వ. అందు దుర్నయంబు లాచరించిన నమ్ముని కోపించి నిజహోమధేనువు నాలో
కించి నీబలంబు పసుపు మనిన నది దనమాహాత్మ్యంబున నచట నావహి
ల్లినఘోరాకారు లగువీరులఁ బనుప వార లారాజువరూథిని మడియించిన
శేషించినజనంబులు పలుగడలం బాఱి రట్లు దురవస్థం బొందునాసేనం జూచి
యగ్గాధినందనుం డెల్లశక్తులకంటె దపశ్శక్తి యెక్కు డగుట యెఱింగి యాపృ
థూదకంబునఁ దపంబు సేయుచుండ దానికి దేవపతి విఘ్నంబు సేయ మఱియు
నియమనిష్ఠుం డై బ్రహ్మచేత బ్రాహ్మణ్యంబును బడసె నత్తీర్థంబుననుండి బల
భద్రుండు బకాశ్రమంబున కరిగె నయ్యెడ బకుం డనుమునీంద్రుండు తొల్లి.

క. ధృతరాష్ట్రుం డనుధరణీ, పతి దన్ను నధగకరించి పలికినఁ గోపా
న్వితుఁ డై హోమ మొనర్చెను, ఘృతనరమాంసముల నతనికిం గీ డొదవన్.

ఆ. నఱుకఁబడినయడవి తెఱఁగున నతనిరా, ష్ట్రంబు సకలజంతుసముదయములు
నుడియ విన్ననయ్యె నులికి యాభూపతి, యత్తపస్విపాలి కరుగుదెంచి. 167

వ. దండప్రణామం బాచరించి పెక్కుభంగులఁ దేటించి మున్ను ధేనునిమిత్తం
బగుదుర్భాషణంబుల నింత పుట్టుటం జేసి యాసంయమికి ననేకధేనువుల
నొసంగి దురితోపశాంతి యొనర్చె నట్టిబకాశ్రమంబుననుండి రేవతీరమ
ణుండు యయాతెంబునకుం బోయె నందు యయాతియజ్ఞంబున భోజనసమ
యంబున ఘృతదుగ్ధాదులయందు విప్రుం డెయ్యది గోరిన నది యెల్ల సరస్వతి
సంపూర్ణమనోరథంబు గా నొసంగుచు వచ్చె నయ్యెడ గదలి వసిష్ఠావగా
హంబునకు వచ్చెఁ దత్ప్రదేశంబు దొల్లి విశ్వామిత్రునాశ్రమం బతండు వసి
ష్ఠునెడఁ దపోవిషయమత్సరంబునఁ గుపితుం డై. 168

సీ. అతని వధించుటకై సరస్వతి మదిఁ దలఁచిన నానది తత్క్షణంబ
సౌమ్యవేషంబునఁ జనుదెంచి నిభృత యై పని యేమి యనిన నమ్ముని వసిష్ఠుఁ
గొనిరమ్ము నాకడ కని పంచెఁ బంచిన వార లిద్దఱతపోవైభవంబు
నకు భయ మందుచు నరనాథ యరిగి వసిష్ఠున కప్పని సెప్పెఁ దెలియ

తే. నాతఁ డవ్వాహినికి నిట్టు లనియె నన్ను, నీవు గొనిపోక తక్కిన నీకు శాప

మిచ్చు నగ్గాధిసుతుఁడు దదిచ్చు సలుపు, మించుకేనియుఁ గొంకక యెప్పుడైన.

వ. అని యనుజ్ఞ యిచ్చిన సరస్వతి యత్తపస్వి తనచేరువ నొకప్పుడు జపయుక్తుం
డై యుండం గూలాపహారణంబు సేసి వఱుత నమ్మహాత్ముం గొనిపోయిన నతం
డాంగిరసమంత్రంబుల నత్తరంగిణిం బ్రణుతించె నదియు సంప్రీత యగుచు
నమ్ముని విశ్వామిత్రునకు సన్నిహితుం జేసిన నతని నగ్గాధిసూనుండు వధియింప
సాధనం బన్వేషించునాలోన వంచించి యాప్రవాహం బవ్వసిష్ఠుఁ దొలంగిం
చినఁ గోపించి విశ్వామిత్రుండు శోణితవాహిని వగుమని శపించిన నొక్కసంవ
త్సరం బత్తటిని దైత్యసేవిత యై యుండె నత్తీర్థంబునకుఁ గొందఱుమును లే
తెంచి యాదురవస్థ యాలోకించి. 170

తే. అమ్మహానది నడిగి వారత్తెఱంగు, దెలిసి నిజయత్నబలమునఁ దీర్పఁ దీఱె
నట్టిదురవస్థ వారలు నాత్మఁ బ్రీతి, యూనఁ జలిపిరి పావనస్నానవిధులు. 171

వ. అప్పుడు గొందఱు బ్రహ్మరాక్షసు లమ్మునులకుఁ బ్రణమిల్లి తమచేసినవిప్రద్వే
షగురుజనావమానదుష్టాన్నభక్షణంబు లగుపాతకంబులు వేఱువేఱ యుపన్య
సించి యే మియ్యెడ వసియించి యున్నవారము మాకు నిష్కృతి యనుగ్ర
హింపవలయు ననుటయు వార లాపనికి సరస్వతిం బ్రార్థించిన నమ్మహానది
యరుణానదివలన నట్టితెఱం గగు టెఱుంగుం గావున నిగూఢంబుగా నరుణం
దనలోనికిఁ దెచ్చి దీన మజ్జనంబు సేయు డని యనుమతి సేసిన. 172

ఆ. ఆజ్జలమునఁ గ్రుంకి యాబ్రహ్మరాక్షసుల్, తనువు లచట విడిచి ధర్మపరుల
గతికిఁ బోయి రట్టు లతిగూఢ మై యున్న, యరుణ తెఱఁగెఱింగి యమరపతియు.

వ. తాను సఖ్యంబు సేసి నమ్మించి నముచిఁ జంపినపాపంబు తదీయస్నానం
బునం బాపికొనియె నట్టిపుణ్యస్థానంబునుండి యత్తాలధ్వజుండు సోమతీర్థం
బునకుం జనియె నది సోముండు రాజసూయంబు చేసినచో టయ్యెడ ననిమి
షులు షణ్ముఖునకు నిర్జరసేనాధిపత్యంబునకు నభిషేకంబు సేసి రతండు తార
కాదు లైనయసురులం దెగటార్చె నతనిజననాదివృత్తాంతంబు కౌరవవంశ
జాతుండ వగునీకు వినం దగుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 174

కుమారస్వామిప్రభావాభివర్ణనము

ఆ. హరుఁడు దనదువీర్య మగ్నియం దిడిన వ, హింపఁజాల కజున కెఱుఁగఁ జెప్పి
యతఁడు పనుప దాని నగ్ని గంగాగర్భ, భూతముగ నొనర్చె భూపవర్య. 175

వ. తేజోమయం బైనయాగర్భంబు గంగ హిమవన్నగంబుమీఁద సముత్సృష్టంబు
సేసినఁ గనకమయం బైనశరస్తంబంబున నగ్నిసన్నిభుం డగుకుమారుం డై
యొప్పె నయ్యెడ మెఱుంగుకృత్తిక లక్కుమారుం గని పుత్త్రార్థిను లై యం
దఱు నొక్కపెట్ట వీఁడు మాకొడు కని పలుకుచుఁ గరతలంబుల నెత్తి నప్పు
డయ్యార్వురచన్నులుం జేపిన నద్దారకుండు చంద్రనిభంబు లైనయాననంబు

లాఱు దాల్చి సప్తమాతృస్తన్యపానం బాచరించిన విస్మయప్రమోదభరిత
లై వార లాశిశువు నెప్పటియెడన యునిచి రట్లయ్యగ్నిభవుండు గాంగేయుం
డును శరజన్ముండును గార్తికేయుండును నయ్యై నయ్యెడకు బృహస్పతి యేతెంచి
జాతకర్మాద్యనుష్ఠానంబుల నిర్వర్తించి పోయెం దత్ప్రదేశంబు దనమహాను
భావంబున జాతరూపమయం బై యుండు. 176

క. విను మక్కుమారుఁ డుత్తమ, మునఁ దగియెడుతపము దనవిహారముగా వ
ర్ధన మొందెధాత్రిధాత్రిగ, ధనురాగమమును శ్రుతులునుదనుఁ గొలువంగన్.

వ. ఒక్కనాఁ డక్కుమారుం జూచువేడుక శివుండు శైలకన్యకయుం దానుఁ
బ్రకృష్టబలపరాక్రమంబులు నానాప్రకారవదనశరీరంబులు గలుగు ప్రమథ
గణంబు గొలువ నయ్యెడకుఁ జనుదెంచె నప్పుడు బ్రహ్మావిష్ణులును నింద్రాది
దిక్పాలురును రుద్రాదిత్యమరుద్వసుప్రభృతిసకలసురులును గరుడగంధర్వ
కిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరయక్షాదిదివ్యులును మునులును మఱియుఁ బితృ
దేవతలును ననుచరసమేతు లై యేతెంచిరి మూర్తిమంతంబు లై యోషధి
సరిత్సముద్రపర్వతంబులు నరుదెంచె నిట్లు నిజదర్శనకౌతుకంబున వచ్చిన
యమ్మహాసమూహంబున కభిముఖుం డై యోగబలాన్వితుం డగు నబ్బాలుండు
రా నన్నీలగ్రీవుండు నిరీక్షించి యంతర్గతంబున. 178

తే. ఉమయు నగ్నియు గంగయు నుండ నన్ను, గారవంబున నధికునిఁగాఁ దలంచి
చక్క నాపాలి కేతెంచునొక్కొ వీఁడు, సంభృతస్నేహభక్తివిస్రంభుఁ డగుచు.

క. అనుచుండఁగ నమ్మువ్వురు, తనతనచిత్తమున నట్ల తలఁపఁగ నది యె
ల్లను దివ్యబోధమునఁ గని, కొని యబ్బాలుండు యోగకుశలత వెలయన్. 180

వ. మూర్తిచతుష్టయంబు దాల్చి యన్నలువురయొద్దకు నేకకాలంబున జనినం
గని యెల్లవారు నద్భుతమగ్నమానసు లై రక్కుమారుండు పదంపడి యొక్క
రుం డై పొలిచి నిలిచె నప్పుడు. 181

చ. హరుఁడును గంగయుం శిఖియు నంబికయుం బ్రణిపాతపూర్వని
ర్భరవినయంబుతోడఁ దగఁ బద్మజుఁ జేరి మహాత్మ యిక్కుమా
రురుచిరమూర్తికిం గుణగురుత్వవిభూతికి నీడు గాఁగ ని
మ్మరసి యుదాత్త మైనపద మన్న నతండు ప్రియం బెలర్పఁగన్. 182

వ. దేవహితపరుం డగుటం జేసి చిత్తంబునఁ దలపోసి వీఁడు దేవసేనకుం బతియగుం
గాక యని నిశ్చయించి వారల వీక్షించి యవ్విధ మెల్లవారును వినం దెలియఁ
బలికి శక్రవరుణాదులగు మేటివేల్పుల నబ్బాలునకుం జూపి వీరునీకు రక్షణీయు
లని యప్పగించె నయ్యమరవరు లక్కుమారు నభిషేకంబు సేయుద మని వారి
జాసనుం బురస్కరించుకొని యెల్లవారును దోడన యరుగుదేర సరస్వతీసమీ
పంబునకుం జని సకలరత్నమయం బైనదివ్యపీఠంబు హిమవంతుండు వెట్ట నం

దాభూతపతిపుత్త్రు నునిచి బృహస్పతిహోమకార్యంబు నిర్వర్తింప నీశానవిష్ణువిధికౌశికులు లోనుగా నమరముఖ్యు లభిషేకద్రవ్యంబులు సారస్వతజలపూర్ణమణికనకకలశంబులు ధరియించి గంధర్వాప్సరోగణంబులు సంగీతమంగళంబాచరింప మహామునిప్రకరపుణ్యాహఘోషంబులు సెలంగ సుమాశ్రీసరస్వతీశచీప్రముఖ లైనపుణ్యాంగనలు దీవనలతో సేసలొలుక నభిషేకించి సమ్మోదంబున సేనాధిపత్యంబునకుం బట్టంబు గట్టి తొల్లి తత్ప్రదేశంబున దేవతలు జలాధిపత్యంబునకు వరుణు నభిషిక్తుం జేసి రవ్వరుణాభిషేకంబుకంటెఁ గుమారాభిషేకం బొప్పె నప్పావకసంభవునకుఁ గామదమనకమలభవశార్ఙ్గిశతమఖప్రముఖు లగు సకలప్రభువులు దమతమయనుచరులయందు రూపగుణబలపరాక్రమాధికు లైనవారి నేఱి భీమఘంటాకర్ణసంక్రమదండధరసహితు లగు ననేకవీరుల నొసంగి వారల వెరసి వర్తించుటకుఁ దగిన సేనాంగసముదయంబు నమ్మహాత్మునకు మూలబలంబుగా నొనర్చి రబ్బలంబులఁ జిత్రాభరణవస్త్రాయుధధరులును వివిధ ప్రకారాకారులు నగు గజకర్ణనికుంభకుముదాదు లైన సైనికులు మెఱసి యుల్లసిల్లి రమ్మూఁకలతో శత్రుభయంకరంబులగుచు మాతృకాగణంబులు ప్రభాసినీ విశాలాక్షీపాలితాపురస్సరంబు లై పొలిచె నట్టియెడ 183

సీ. శంకరుఁ డుదితభాస్కరనిభధ్వజమును వాసవుఁ డసురవిధ్వంసకరణ
పరిణతశక్తియు హరి బలవర్ధని యగువనమాలయు నగజ యెపుడు
మాయనివెలిపట్టుదోయిని గంగ యుజ్జ్వలసుధామయకమండలువు గురుఁడు
దీప్తదండము వైనతేయుండు మహితమయూరంబు వరుణుం డుదారరూప
తే. మైనతామ్రచూడంబును నర్థవిభుఁడు, దర్పితచ్ఛాగమును శతదళభవుండు
నసితకృష్ణాజినంబును నసమసమర, జయము నొసఁగిరి ప్రీతి నాషణ్ముఖునకు. 184

వ. ఇట్లు సిద్ధస్వరూపదీపితుం డైనయతని నాపోవక చూచుచు శంకరుండు వీని కీవిభవంబునకు ననాయాసంబున నమరవిరోధినాశంబు గావించుటకు వలయు నని తలంచి భూతమయం బగు మహాసైన్యంబు సమర్పించె నప్పు డింద్రాది బృందారకులు నిజబలసందోహంబులతో నాబర్హివాహనుఁ బరివేష్టించిరి శంఖభేరీపణవగోముఖప్రముఖతూర్యంబులు దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ జెలంగె నట్లు మహాతి యగుదేవసేనకుఁ బతి యై యమ్మహాసేనుండు సురముఖ్యులఁ జూచి మీ కెవ్వరి నేనియుం జంపను జెఱుపను వలసియున్నది యట్టిఖల్లిదంపుఁబగఱం బరిమార్చెద నని వరం బిచ్చిన వారలు బహుప్రమోదంబు నొందిరి సేన యార్చినఁ ద్రిలోకంబులు నాదమయంబు లయ్యె నవ్విధంబున విశాఖుని నుత్తమపదస్థునిఁ గావించి విరించి వైకుంఠశ్రీకంఠులు నిజేచ్ఛఁ జనిరి పదంపడి యగ్గుహుండు దేవతలు దారకాసురునివలన నలంగి యునికి యెఱింగి. 185

క. బలయుతముగ నడచిన న, బ్బలియుండు ననేకదైత్యబలములతో న

గ్గలిక నెదురు నడచెను ద్వద్బలయుగమున కక్కజంపుభండన మయ్యెన్. 186

—॥ కుమారస్వామి తారకాసురుం జంపి దేవతలకు ముదంబు సేయుట ॥—

వ. అట్టియెడ. 187

క. తనదోరలుఁ దాను దారక, దనుజేంద్రుఁడు గార్తికేయుఁ దాఁకిన నమృతా
శనగణసమ్మదసంపా,దనుఁ డగుచును శక్తి యతఁడు ధరియించె నృపా. 188

వ. అమ్మహనీయసాధనంబున ననేకకోటిశక్తు లుద్భవించి నానాదానవప్రకరంబుల బడలువడం జేసి యుల్కాసహస్రంబుల పిడుగులతండంబుల మ్రోఁతచందంబున విరావం బొనపిల్ల నది ప్రయోగించి యమ్మహాత్ముండు మహీపతి పాదభృత్యోదరు లనుదనుజసేనాపతులం బొలియింప నిలింపసైన్యంబులు సంరంభంబున దైత్యబలంబులం దెగటార్చె నక్కుమారుండు ప్రయోగింప నాశక్తి పగతురం బిలుకుమార్చి క్రమ్మఱఁ గరతలంబునకు వచ్చు చుండె నత్తారకుం డట్లు దమవారు సమసిన నక్రోధుం డై యగ్గుహానిఁ గిట్టి బెట్టిదం బగునతని శక్త్యస్త్రంబులతాఁకునం బడియె నిట్లు జయంబు సేకొని యక్కార్తికేయుండు వెలింగె విబుధులు ప్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి. 189

క. బలికొడుకు బాణుఁ డనియెడు, బలవదసురపల్లభుండు బాధించు నమర్త్యులఁ గ్రౌంచపర్వతాశ్రయ,బలిష్ఠుఁ డయి జగములెల్ల భయముం బొందన్.

వ దాని విని యమ్మహాసేనుండు. 191

మ. కడిమిం బోయి మహోగ్రశక్తినిహతిం గ్రౌంచంబు భేదించి యె
క్కుడుగర్వంబున వచ్చి మార్కొనిన రక్షోనాథుఁ దత్సైన్యముం
గడువేగంబున రూపుమాపి మునిసంఘంబుల్ ప్రశంసింపఁ బె
ల్లడరన్ నిర్జరదుందుభిధ్వనులు పుష్పాసార మొప్పారఁగన్. 192

వ. త్రిభువనానందకరుం డై విజయవిభవాతిశయంబున నొప్పె ని ట్లఖిలలోకసంభావనీయం బగుషణ్ముఖుచరితంబు లాకర్ణించి కృతార్థుండవైతి కౌరవాన్వయపావన యాబలదేవువృత్తాంతంబుకొలంత విను మతం డత్తీర్థంబునఁ బ్రతిష్ఠితుం డైనకుమారునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి యందలిపెద్దలు కుమారాభిషేకంబు సెప్పఁ జెవులపండువు సేసి. 193

ఆ. అగ్నితీర్థమునకు సరిగె నయ్యెడఁ దొల్లి, యగ్ని డాఁగియున్న నమరు లచటి
కేఁగుదెంచి కాంచి రిద్ధశమీగర్భ, లీనుఁ డైనయతని మానవేంద్ర. 194

వ భృగుశాపంబునం బ్రాపించుసర్వభక్షకత్వంబునకుఁ జాలక డొలంగినయగ్ని దేవు నట్లు గని బ్రహ్మాదిదేవతలమ్మునివచనం బమోఘంబు గావున నీవు సర్వభక్షణుం డయ్యు మాలో నగ్రపూజ్యుండ వని యొడంబఱిచి నిజస్థానంబులకుం జనునప్పు డత్తీర్థంబు పరమపావనం బని తజ్జలంబులఁ గృతస్నాను లైరి

యందుండి యాసీరి కౌబేరతీర్థంబునకుం జనియె నది కుబేరుండు దపంబు సేసి
ధనాధిపత్యంబు మొదలైనవరంబులు వడసినచోటయ్యెడ గదలి యతండు.

ప్రభావతి యనుమునికన్యకమహిమాభివర్ణనము

సీ. బదరిపాచననామ పరమతీర్థమునకుఁ జనియె భరద్వాజతనయ తొల్లి
యచటఁ బ్రభావతి యనునది యింద్రుండు పతిగాఁగఁ గోరి తపంబు సేయ
నతఁడు వసిష్ఠునాకృతి దాల్చి వచ్చిన నయ్యింతి యర్ఘ్యపాద్యాదు లిచ్చి
భక్తితోఁ జేరి మత్పాణి శక్రున కిచ్చు దాన నప్పానిక మానఁ గాని
తే. వలయుపనిఁ బంపుఁ డన్న నవ్వాలయ నమ్మ
హాత్ముఁ డది యట్ల యగుఁ గాని యతివ వీనిఁ
బక్వములు సేయు మని కొన్ని బదరిఫలము
లానితం బినిచే నిచ్చి యవుల నుండ. 196

వ. అదియును గృతస్నానయుఁ గలితధౌతపరిధానయు నై ప్రాయి నగ్ని రాఁజఁ
బెట్టి యాఫలంబులు జలంబులతోడఁ గూడ నెక్కించి వండుచుండ నవి పాకం
బునకు రాకయుండ వెండియుఁ దనసంరించిన కాష్ఠంబులు గ్రమంబున నిడి
యనలంబు ప్రబలంబు సేయఁ గాష్ఠంబులు సమసెఁ గాని యారేఁగుఁబండ్లరియ
వయ్యెఁ గాష్ఠంబులు గలయెడకుం బోయి తెచ్చునంత కగ్ని యాఱెనేని
దుష్పాకం బగు నని యామగువ తనకాలింధనంబుగా నిడి పాకంబు సేయఁ
గనుంగొని పాకశాసనుం డచ్చెరు వొంది ప్రత్యక్షం బై శుభాంగి నీదునిష్ఠా
తిశయంబునకు మెచ్చితి భవదభిమతం బిచ్చితిని తనువు విడిచి త్రిదివమ్మునకు
రమ్ము సర్వపాపహరం బై యీతీర్థంబు లోకత్రయప్రఖ్యాతం బయ్యెడు
మనియె నమ్మహాభాగయు నానుగునొవిభునకు మనోరమ యై వెలసె నట్టిబదరి
పాచనంబుననుండి. 197

ఆ. ఇంద్రతీర్థమునకు నేఁగె నాబలభద్రుఁ, డచట నూఱుక్రతువు లాచరించి
యనిమిషేశ్వరుండు గనియె శతక్రతుఁ, డను ప్రసిద్ధితోడ నతులపదము 198

వ. అచ్చోటు గదలి హలాయుధుండు రామతీర్థంబునకుం బోయెఁ బలుమాఱు
రాజుల నెల్లను బొరిగొని పరశురాముం డత్పుణ్యం డై ప్రాయశ్చిత్తంబుగా
నయ్యెడఁ గశ్యపునుపదర్శనంబున రాజసూయంబులు నశ్వమేధంబులు వాజపే
యంబులు ననేకంబు లొనర్చి యమ్మునీంద్రునకు దక్షిణ సమస్తక్షోణియు నొ
సంగె నందుండి యయ్యేకకుండలుండు యామునంబునకుం జనియె నది వరు
ణుండు రాజసూయంబులు సేసినప ట్టయ్యధ్వరంబునవసానంబున దేవాసుర
లకు సకలభూతసంక్షయకరం బగుచున్న సంగరంబు ప్రవర్తించె. 199

ఆ. అచటు గదలి యాతఁ డాదిత్యతీర్థసం, సేవనమున కరిగె దీవిశాల
యందుఁ గ్రతు వొనర్చి యాదిత్యుఁ డుజ్జ్వల, జ్యోతిషాధిపత్యశోభి యయ్యె.

వ. ద్వైపాయనుండును శుకుండును గృష్ణుండును జైమినియు మఱియును దేవల జైగీషవ్యాదు లగునైష్ఠికు లనేకు లయ్యెడ నద్భుతయోగసిద్ధిం బొందిరి. 201

తే. అచటనుండి సారస్వత మనువసిష్ఠ, తీర్థమున కేఁగె నాబలదేవుఁ డధిప
యందుఁ దొల్లి నిష్ఠాతిశయంబుమై ద,ధీచి యనుముని నియమంబు లాచరించె.

వ. ఆనియమాచరణంబునకు నింద్రుండు శంకించి తద్విఘ్నకరణంబునకు నలంబుస యనునప్సరోవనితం బుత్తెంచినఁ దదీయదర్శనంబున నమ్మునివీర్యంబు స్ఖలించిన దాని సరస్వతి గర్భంబుగా ధరియించి పుత్త్రుం గాంచి తపస్విజనగోష్ఠినున్న యత్తపోధనుకడకుఁ దెచ్చి వీఁడు నీకొడుకు భవత్తేజంబు వృథ వోనీక యేను వహించి కాంచితి వీనిం గైకొను మనిన నతండు వాని నెత్తికొని యాలింగనంబును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసి యాసరిద్వర నాలోకించి నీవు బ్రహ్మసరస్సున జనియించితి పుణ్యనదులయందు మేటి వని సంస్తుతించి నీజలంబులం దర్పణంబు సేసిన విశ్వేదేవతలుఁ బితరులు గంధర్వులుఁ దృప్తు లౌదు రని యనుగ్రహించి యిక్కుమారుండు నీపేర సారస్వతుం డనంబరఁగుఁ బదంపడి పండ్రెండేం డ్లనావృష్టి యైన నయ్యాపదఁ బొంద కుండఁ బెక్కండ్రుమునుల రక్షించి వేదాధ్యయనంబులు సేయించు నని చెప్పి యొప్పగించిన సరస్వతి ప్రీత యై తనయుం గొని చనియె నాకాలంబున. 203

క. అమరులకు నసురులకుఁ గలహము గలిగిన బలవిరోధి యాయుధనికురుం
బము సవరించుమహోద్యోగమునఁ బ్రవర్తించె వీరకౌతుక మలరన్. 204

వ. అట్లుద్యోగించి. 205

చ. జగముల నెందునుం బడయఁ జాల కితండు దధీచియస్థులం
దగియెడునాయుధంబు లగుఁ దత్పరతం జని వేఁడ నాతఁ డి
చ్చు గురుతరాత్మయోజ్జ్వలయశోనిరతుం డని పంపఁగా నిలిం
పగణము వోయి వేఁడిన నృపాలక యిచ్చె నతండు ప్రీతితోన్. 206

వ. ఇచ్చి యతం డవ్యయలోకంబున కరిగె నమరవరుండును దదస్థుల వజ్రాయుధంబు నొనర్చి పేర్చె నంత నాసారస్వతుండు ద్వాదశవార్షికం బగు ననావృష్టిదురితంబునఁ దన్నుం జేరి పిన్న యనక విద్యావిశేషకలితం బైనగౌరవంబున శిష్యత్వంబు భజియించినయఱువదివేవురు మునుల సరస్వతీప్రభావజనితం బగునన్నంబున రక్షించుచు వేదంబుఁ జదివించె నాసారస్వతతీర్థంబుననుండి యాసంకర్షణుండు వృద్ధకన్యాశ్రమంబునకుం బోయె నయ్యెడ గర్గవంశవర్యుం డగుఖని యనుతపోధనుండు. 207

తే. పరమతపమున నొకకన్యఁ బడసి పెంచి, దివమునకు నేఁగె నది తపస్స్థిరతఁ బూని
పతి వరింపంగ నొల్లక బ్రహ్మచర్య,మున వెలింగి యయ్యాశ్రమమున వసించె.

వ. పదంపడి యత్యంతవృద్ధయై పరలోకగమనంబు గోరె నప్పుడు యదృచ్ఛాగతున్ని

హితుం డైనసారదం డక్కన్యక కిట్లనియె 209

క. విను పాణిగ్రహణము సేయనివనితకుఁ బుణ్యలోక మప్రాప్యము గా
వున సేయుపాయమున నై,నను దగియెడువరు వరింపు నలినదళాక్షీ. 210

ఆ. అనిన నిజతపంబునర్ధంబు లంచంబు, గాఁగ నిచ్చి యదియు గాలవాత్మ
జుని వరించె నతఁడు సుదతితో సమయంబు, పలికికొనియె ధరణిపాలవర్య. 211

వ. సమయంబు నేకరాత్రసహవాససమ్మతికలితం బట్లు పాణిగ్రహణసంస్కారవతి యై యావృద్ధకన్యక దైవయోగంబున నారాత్రి మనోహరయౌవనయుఁ బరమానులేపనమాల్యాంబరభూషణాభిరామయు నయ్యె నమ్మునియుఁ బ్రీతుండై యన్నాతిసంగతి నన్నిసి గడపెఁ బ్రభాతంబున నన్నితంబిని యతని కిట్లనియె.

తే. ఒక్కరేయి నీపాల నాయునికిగాఁగఁ, బలికికొన్నార మది సెల్లె నలఘుచరిత
పోయి వచ్చెద నని దివంబునకుఁ బోవ, నుత్సహించె నమ్ముని మది నుమ్మలింప.

వ. ఇట్లుత్సహించి యిత్తీరంబున దేవఋషిపితృతర్పణపరుం డై యొక్కనాఁ డుపవసించినవాఁడు పంచాశద్వత్సరపరిపూరణీయం బగునైష్ఠిక బ్రహ్మచర్యఫలంబు వడయువాఁ డని పలికి తనువు విడిచి దివంబున కరిగెఁ గురువంశోత్తమా యయ్యెడ నారేవతీపతి శల్యుండు రణంబునఁ బాండవుల చేత నిహతుం డగుట విని వగచుచు నచ్చటికిఁ జేరువ యగుశమంతపంచకంబునకుం జని యందులమునులఁ గురుక్షేత్రవిశేషంబు లడిగిన వార లతనికి నది ప్రజాపతియుత్తరవేది యనియును సమస్తదేవతలు నందు పరిష్ఠంబు లగుసత్రంబు లాచరించి రనియును దానిఁ గురుం డనురాజు దున్నుటం జేసి దానికిఁ గురుక్షేత్రం బనునామంబు గలిగె ననియు నెఱింగించిన నయ్యేకకుండలుం డాభూమీశ్వరుఁ డేమిప్రయోజనంబునకు దున్నె ననుటయు నాతపోధను లిట్లనిరి. 214

కురుక్షేత్రప్రభావాభివర్ణనము

సీ. ఇందుఁ బుట్టినజను లెల్లను దుదిఁ ద్రిదివంబున కరుగంగ వలయు నని మ
నంబునఁ గోరి యన్నరపతి దున్నంగ నింద్రుఁడు సనుదెంచి యేల యిచటఁ
దునియెద వనిన నమ్మనుజాధిపతి తనకోర్కి సెప్పిన గేలిగొనుచుఁ జనియెఁ
బలుమఱు నద్దేవపతి వచ్చి వెండియు నుల్లసమాడుచు నుండు [1] నతని

ఆ. నతఁడు నిష్ఠ గుంద కనిశంబు దున్నంగ, వరముఁ బ్రీతి నొసఁగువాఁడు గాఁగ
నమరు లెఱుఁగ నిశ్చయము సేసి యాశక్రుఁ, డచటి కేగుదెంచి యతనితోడ.

వ. ఈపుణ్యక్షేత్రంబున నిరాహారు లై దేహంబు విడిచినవారలకును నిందు సమరంబు సేసి సమ్యక్ప్రకారంబున మృతిఁ బొందినసమస్తజంతువులకును సురలోకప్రాప్తి గలిగెడు మని పల్కి [2]నిజస్థానంబునకుం జనియె నట్లు చను చుండి యాశతమఖుఁడు సంభావనాతిశయంబున. 216

1 నతఁడు, దునుమనిష్ఠ. 2 దివికిం జనియె.

క. గాలిఁ గురుక్షేత్రంబున, ధూళి తనువుఁ జెంది నరునిదుష్కర్మములం
దోలి యతనికి ధరిత్రిం, దూలి [1]మధురలీల మై నతులగతి యొసఁగున్. 217

వ. అని నిర్దేశించినఁ గురునృపాలుండును గృతకృత్యుం డై సంతోషించె నని చెప్పుటయు నాప్రలంబవైరి ప్రమోదభరితుం డగుచు మెలంగి యశ్వత్థమధూకామ్రబిల్వాదిభూరుహశోభితం బైనసిజపూర్వాశ్రమంబుఁ గనుంగొని యిది యెవ్వరియాశ్రమం బని యడిగిన నమ్మును లియ్యెడఁ దొల్లి విష్ణుదేవుండు దపంబు నేసినచోటు మఱియు శాండిల్యప్రభృతు లిందు యోగసిద్ధిం బొందిరనిన విని యయ్యాశ్రమంబుఁ గొనియాడి తత్ప్రదేశంబున బహిఃపరివారంబు నెల్ల వీడుకొల్పి యొక్కపుణ్యాచలం బెక్కి దానితటంబున సమస్థలంబున మునిజన సహితంబుగ నాసీనుం డయ్యె నాసమయంబున నిచ్చటికి జటామండలకలితుం డును గుశచీరచ్ఛాయాసుందరుండును గలహప్రియుండును నగునారదుండు హేమదండంబును మణికమండలువును గచ్ఛపవీణయుం బొలుపుమిగుల నేతెం చిన నెల్లవారలుం బ్రత్యుత్థానప్రణామంబు లాచరించి సుఖోపవిష్టుం జేసి పరివేష్టించి రాదేవమునిం గొల్చియుండి యబ్బలదేవుండు. 218

క. కురువృత్తాంతం బడిగినఁ, గర మేర్పడఁ జెప్పె నతఁడు గాంగేయుండున్
గురుఁడును గర్ణుఁడు శల్యుఁడు వరుస ననిం దెగుట కౌరవక్షితినాథా. 219

వ. మఱియును మృతు లైననృపకుమారయోధవీరులం జెప్పి పదు నెనిమిదిదివ సంబులఁ జెల్లినసంగరంబు తెఱంగును సంక్షేపరూపంబునఁ దెలియఁ బలికి దుర్యోధనసైన్యం బంతయు సమయుటయు నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు బ్రదికిపోవుటయు నన్నరపాలుఁ డోడి పాఱి ద్వైపాయనహ్రదంబు సొచ్చి జలంబుల సంస్తంభించి డాఁగుటయు నది పాండవు లెఱింగి సపరివారంబుగఁ జనుదెంచి యమ్మడువుఁ జుట్టుముట్టి బెట్టిదంపుమాట లాడుటయు దానం గనలి యమ్మనుజవరుండు మడువు వెడలి వచ్చుటయు నెఱింగించి బిరుదుమగ లగుప గతుర పెక్కండ్రు పొదివికొని యుండం గురుపతియు నుక్కు దక్కక యున్న వాఁ డద్దండితనంబుఁ జూచిన మెత్తు వీ వని యుగ్గడించి. 220

చ. అతనికి భీమసేనునకు నాహవ మయ్యెడు నొంటిమై మహా
ద్భుతబలశౌర్య [2]ధైర్యములఁ బొల్చుభవత్ప్రియశిష్యులన్ సుశి
క్షితులఁ గనుంగొన దలఁపు చిత్తమునన్ మొల లెంచు నేనిఁ బొ
మ్మతులగదాకృతోజ్జ్వలవిహార ముదారనిరూఢి నొప్పెడున్. 221

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రునిం దక్కటిమునులను వీడ్కొని యచలంబు డిగ్గి యభ్యంతరపరిజనంబుల నిజపురంబున కనిచి యన్నీలాంబరుం డరదంబు సమీపంబునకుఁ జని సరస్వతి నాలోకించి. 222

1 యమరలీలమై. 2 ధుర్యులన,

చ. అరయఁగ మేటిపుణ్యనదులందు సరస్వతి సౌఖ్యసంపదల్
నరులకుఁ గల్గు నిజ్జగమునం బరలోకమునందు నీసరి
ద్వర నొకనాఁడు సేరినను వాసవముఖ్యసమస్తదేవతా
వరులును నిందు మేల్ వడయవత్తురు సుస్మృతి పొలు సిద్ధికిన్. 223

తే. అనుచుఁ బలుమాఱు చూచుచు నధికభక్తి
మోడ్పుఁగేలు శిరంబున మోపికొనుచుఁ
బుణ్యతమనిజమూర్తి విస్ఫూర్తి మెఱయ
నమ్మురారాతిపూర్వజుఁ డరద మెక్కె. 224

వ. అతిత్వరితగమనంబున ద్వైపాయనహ్రదంబునకుఁ జనుదెంచె నయ్యెడ. 225

తే. ధర్మపుత్రాదులును సుయోధనుఁడు నతని
గన్న తెఱఁ గాంబికేయుండు విన్న తెఱఁగు
నధిప మును చెప్పినాఁడ నట్లన్న రేంద్ర
కుంజరుఁడు విని యిట్లను సంజయునకు. 226

పాండవదుర్యోధనులు ద్వైపాయనహ్రదంబు విడిచి పొలికలనికిఁ బోవుట

క. బలభద్రుఁడు సనుదెంచిన, నలఘుగదాస్ఫురితభుజసహాయత్వసము
జ్జ్వలుఁ డగుమత్పుత్త్రునకుం, దెలివి మిగులకున్నె రణము తెఱఁ గెట్లయ్యెన్.

క. అనుటయు నతఁ డిట్లను న,జ్జనపతికి హలాయుధుండు సనుదెంచిన నె
మ్మనము దెలివొందె మూఁపులు, దనరె మొగం బలరె నీదుతనయున కధిపా.

వ. ఇట్లు ప్రీతుం డై యాతండు ధర్మనందనుం జూచి సమంతపంచకంబు ప్రజాపతియుత్తరవేది యనఁ బ్రసిద్ధం బైనపుణ్యస్థలం బయ్యెడం బ్రధనంబున నిధనంబు నొందినవారికి సద్గతి యగుట ధ్రువం బని యిందు మెప్పటిపొలికలనికిం బోవుద మనిన నతం డాద్వైపాయనహ్రదం బాసీనులో నిది గామి రొఱుంగుం గావున నమ్మాట కియ్యకొని తదభిముఖుం డై పోవ నాదుర్యోధనుండును గదాకలనంబున నంసపీఠంబు పొలుపార మత్తగజేంద్రయానంబున సమరప్రస్థాయమానుం డగుచుఁ జన శంఖభేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగె నిట్లు పాండవపరివృతుం డై యచటికి నీకొడుకు నడచి యమ్మష్టసముజ్జ్వలుం డై.

క. నిలిచిన సకలజనులు నెడ, గలసి బలసి నిలిచి రపుడు గదయుఁ బసిఁడిగ
త్తళము మెఱయ నతనియెదురఁ, జెలువొందె బకారి హేమశిఖరియుఁబోలెన్.

చ. కనుఁగొని దర్పమంథరము గా నతఁ డిట్లనుఁ బాండవాగ్రజ
న్మునకు వడిం బెనంగఁగ సనుం బవనాత్మజుఁ జూచు వేడ్క ని
జ్జనతతి యంతకంత కిటు సందడి గాఁ దనయిచ్చఁ గ్రమ్ముదెం
చునొ యుపవేశనిశ్చలతఁ జూచిన మే లఖిలప్రియంబుగన్. 231

వ. అని భూపాలుర నెల్ల నాలోకించినం బాంచాలాదు లగునయ్యెందఱును ధర్మనందనుండు గూర్చుండ నియోగించి బలదేవవాసుదేవసహితంబుగఁ దాను

నాసీనుం డయ్యె నమ్మహీనాథమండలంబున సితప్రభుం డైనయన్నీలాంబరుండు
తారకామధ్యవర్తి యై మెఱయుమృగాంకు ననుకరించె నట్టియెడ భీమసేనుం
డును దుర్యోధనుండును. 232

సీ. ఆభీలగర్జనశోభితదేహు లై యుద్భటవృషములయొప్పు దాల్చి
రోషమహావిషభీషణవదను లై చండోరగంబులచంద మొంది
మదసముజ్జృంభితమండితాకారు లై భద్రద్విపంబులపగిదిఁ బొల్చి
చారుగదాశృంగసందీప్తమూర్తు లై మహితపర్వతములమాడ్కి మెఱసి

ఆ. వాసుదేవయుగము వరుణద్వయంబు వై, శ్రవణయుగ్మకంబు రామయమము
వోలె దర్శనీయలీల వహించి యం,భోధియుగళ మనఁగఁ బొంగు మిగిలి. 233

వ. ఒండొరులం జూఱచుఱం జూచుచుఁ బరస్పరహృదయవిదారణంబు లగు
దారుణభాషణంబు లెసఁగ శుంభదవష్టంభంబునం బొలిచి నిలిచి రనిన విని
యాంబికేయుండు. 234

క. తనుఁ బదునొకఁ డక్షౌహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొలువ నఖిలన్నృపులుఁ బం
చినపని సేయ నెగడునా,తనయుం డేకాకియుం బదాతియు నయ్యెన్. 235

తే. సకలధరణికి నాథుఁ డై సంపదలకు, నెల్ల భాజన మగు కౌరవేంద్రుఁ డనద
తనముదోఁపంగగదఁ జేతఁ గొని వినిశ్చ,యమునఁబోరికినమరెనే యక్కటకట.

వ. ఏ మనం గలదు సంజయా దైవంబ నేర్చుం గాక యని పనివి యూరకుండె
న ట్లున్న యమ్మానవపతికి సూతసూనుం డి ట్లనియె. 237

క. నీసుతుఁడు సమరవిషయో,ల్లాసంబున నంగకంబులం బొం గారం
గా సుస్వరమున నాకుం,తీసూనునిఁ బిలిచె నుద్ధతిన్ రణమునకున్. 238

వ. అయ్యవసరంబున. 239

క. ఉర్వీవలయము వడఁకెను, బర్వము గాకయును రాహు భానునిఁ బట్టెం
బర్వతము లురిలె వఱళులు, సర్వదిశల నఱచె నభము శర్కర గురిసెన్. 240

వ. మఱియు నిర్ఘాతపాతప్రభృతిమహోత్పాతంబులు గలిగె వాని నెల్ల నను
సంధించి గంధవహనందనుండు గాంధారీనందనుం జూపి ధర్మనందనున కి
ట్లనియె. 241

సీ. అశ్రమంబున గెల్వ నగు నాకుఁజూపఱు గొనియాడఁ బోరాడి కూల్చి తొడలు
పొడిసేసి యున్నిచుఁ బొలియింతు మద్గదాదండసముద్దండలావిభూతి
యవధరింపుము వీనియాయువు దెగటాతె నిక్కులపాంసను నిట్టు లేను
గదిసియుఁ గ్రమ్మఱఁ గరిపురంబునకుఁ బో నిత్తునే ధృతరాష్ట్రుఁ డింక వగలఁ

ఆ బొగులువాఁడు గాక పోడిమితో నుండు, వాఁడె వీఁడు మనల వాలి పఱుపఁ
దొల్లి పడినపాటు లెల్ల వెలారింతు, నధిప నీమనమున హర్ష మెసఁగ. 242

వ. అని పలికి దుర్యోధనాభిముఖుం డై. 243

క. నెఱి మాలి వీరి నీతఁడు, పఱచినపాటులకుఁ దగినఫల మగు నని యి

త్త్రెఱఁగునకు నియ్యకోని చూ,పఱు వొగడఁగ నిన్ను నిపుడ పడవై చుటకున్.
తే. అమరి యున్నాఁడ నాబారి కగ్గ మైతి, పడుదుగా కింక నీకు నెక్కడకుఁ బోవ
వచ్చు ననవుడు నిది యేల పెచ్చుపెరిఁగి, యాల మెడనేసి యనిలజ ప్రేలె దిట్లు.
వ. అని కురువిభుండు వెండియు ని ట్లనియె. 246
క. పలుకుల వెఱపించెద వా, కోలఁదిగొ దుర్యోధనుం డకుంఠితబాహా
బలుఁ డిదె యవలీల నిమం, బొలియించెడిఁ బలుకు లుడిగి పోరాడు ధృతిన్.
శా. పూర్వాహాభావము సూచి న [1]న్నసదుగా నూహించెదో భీమ మ
ద్బాహాచండిమసారదుర్ధమగదాదండంబు దృప్యద్భవ
ద్దేహోల్లాసము నెట్టు దీనదశకుం దే నోపునో చూడుమీ
యాహా పుట్టెడు లాఁతిచూపఱకు హాహా పుట్టు మీవారికిన్. 248
ఉ నాకెదురై పినాకియుఁ బినాకము పట్టక యుద్ధతిన్ గదా
భీకరవృత్తి చూపుటకుఁ జేర్చిన నెక్కుడు పేర్చి చీరికిం
గైకొన కే పడంచి భుజగర్వసమున్నతి నిర్వహింతు నీ
కేకడ డాఁగ వచ్చు గద నే నని సేయుటకుం గడంగినన్. 249
వ అని మఱియును. 250
క. గదఁ గయ్య మెన్నఁడో కో చేఁయుదు భీమునితోడ ననుచు నుల్లంబునఁ గో
రుదు నెప్పుడు నిప్పుడు నా, కది యొనర్చెన్ విధికృతిం గృతార్థుఁడ నైతిన్. 251
వ. నీ విట చక్క నయి రమ్ము. 252
చ. అన విని యెల్లవారు భవదాత్మజు మెచ్చి నుతించి రయ్యశో
ధనుఁ డరిపీరు లట్లు ప్రథితంబుగఁ దన్ బొగడం బ్రమోది యై
వినుచుఁ బ్రవర్ధితం బయినవీరగుణంబున నుల్లసిల్లె నా
తనిపయి భీముఁ డుద్యతగదాస్ఫురణన్ నడచెన్ నరేశ్వరా. 253
వ. అప్పుడు కుంజరబృంహితంబులును హయహేషలునుం జెలంగె నిట్లు తన
మీఁద నడచువడముడిం జూచి నీకొడు కదల్చుచు గదాసముల్లాసంబు భాస
మానంబుగ వీఁక నెదుర్కొని తాఁకిన. 254

భీమసేనదుర్యోధనులగదాయుద్ధము

సీ. చండగదాపరస్పరఘట్టనంబుల మింటఁ బె ల్లడరెడుమంటగములఁ
బరమఘోరము లగు పదతాడనంబుల నొలయువసుంధరాచలనములను
నుద్భటక్రోధసముద్రేకములఁ జూడ్కు లం దుల్లసిల్లెడునరుణరుచుల
దారుణధ్వను లగు తర్జనలీలలఁ బరఁగుపర్వతగుహాప్రతిరవముల
తే. ననిమిషులదృష్టు లిఱుమిట్లు గొన.గ భుజగ
పతియుఁ గూర్మంబు సంకటపడఁగఁ దరణి

1 న్నుకుడుగా.

కిరణములు వెల్కఁ బాఱ దిక్కరులు బెదర
నొప్పె నత్తఱితాకు మహోగ్ర మగుచు. 255

వ. ఇట్లు తలపడి మండలప్రచారవివిధప్రకారంబులం బుడమికిం జిత్రగదాపారణ బహుభంగుల నింగికిం గ్రొత్తయొప్పాలయం దమలావును వేగంబును నేర్పును దర్పంబును జూపఱకు వెఱఁగు బుట్టింప నంతకంతకు నెక్కుడగు మదంబులం బొదలెడు బాహుదండంబుల బలనైపుణంబు లగ్గింపం బేర్చు బీరంబుల నొండొరులసంరంభంబుల సరకుగొనక యక్కురుపాండవపుంగవులు జంభవాసవులచందంబునం బెనంగినం బలుదెఱంగు లైనగదాప్రహతులం దునియలుఁ బఱియలుఁ దుమ్ములు నై సీసకంబులుఁ కత్తళంబులు ధరాతలంబునం దొఱంగె నట్టియెడ. 256

మ. ఒకదిక్కుద్ధతిఁ బూన్చి యొండుదెస వ్రేయుం బోలె మేను వంచించి వ్రే
తకుఁ దప్పం బడివ్రేయు నొడ్డనమునం దప్పించి వేగంబు గుం
దక నొప్పించుఁ జలం బెలర్పఁగ గదాదండంబు దూలించుఁ బాం
డుకుమారుం డుఱ కట్లు కౌరవవిభుండుం గేలి సల్పుం దగన్. 257

వ. మఱియును శిక్షావిశేషంబులు వెలయ నుల్లసిల్లి. 258

మ. గదతోడం గద చుట్టి రాఁ దిగుచుచుం గం డొప్ప లంఘించి మా
ఱుదెసల్ గైకొనుచుం గడంగి పలుమాఱుం దాఁకుచుం బాయుచుం
బదబాహాకటిమధ్యవక్షముల సంభావ్యత్వరాచిత్రితో
న్మదనానాగతరేఖలన్ మెఱయు భీమత్వోత్సుతుల్ దీప్తులై. 253

ఉ. తప్పినయప్డు వ్రేటు దముఁ దాఁకినయప్పు డనేకభంగులై
యొప్పులు బల్పులున్ మెఱయ నుల్లములన్ సకలాంగకంబులం
[1]గప్పఁ దలిర్చుకోపములఁ గ్రమ్మెదురక్తములన్ సురవ్రజం
బప్పటి కప్డు వింత యగు నచ్చెరు వొందఁగఁ బోరి రేపునన్. 260

వ. ఆసమయంబున. 261

సీ. వితతవీరాగ్రహావేశాదిదర్పితచిత్తులై యొండొరు నొత్తరించు
నుగ్రమహోద్ధతి నుద్భటాటోపతీవ్రము లగు సమరవిభ్రమము లంగ
సంగతంబులు గాఁగ జయవాంఛ నాత్మరక్షణములవలనినైపుణము లెడలు
టయు ననర్గళనిరూఢప్రహారంబు లందంద [2]బెట్టిరువురయందు నూడు
తే. పడఁగఁ దాఁకిన శోణితప్రసరణంబు, నిరతిశయ మైన వెడ సోలి నిలిచి గదలు
వామకరములనూఁదియు వారు మగుడఁ, బోరి కెలయుట నిర్భరాద్భుతముసేసె.

వ. ఇట్లు దైర్యధుర్యోత్సాహంబులం బొదలి. 263

శా. రౌద్రోల్లాసము మూర్తిసంకలనఘోరం బై పొరిం బేర్చి నా

---

1 గప్పు దలిర్చు. 2 బెట్టిరువురు నందు నూడు.

సుద్రిక్తం బగుసూత్కరక్తమున మగ్నోన్మగ్నతం బొల్చి త
జ్జద్రూపోగ్రగదాయుగంబు విసరత్సంధ్యాంబుదద్వంద్వభా
స్వద్రేఖాలలితంబు చెన్నువడసెన్ వారిద్దఱుం బోరఁగన్. 264

క. సుర లచ్చెరువును మెచ్చును, బిరిగొనుచిత్తములతోడఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్ద
య్యిరువుర గెలుపోటమి తెఱఁ, గరసి నిరూపింప నేరరైరి నరేంద్రా. 265

తే. అప్పు డప్పుడ తలపడినట్టు లప్పు, డేచి విలసిల్లు మేనులయొఱ్ఱచెలువు
గలయఁ జూచినవడ ప్రోదుపులఁదల పఁ,బట్టు గా నొప్పె నధిప నీపట్టిదోయి.

వ. ఇవ్విధంబున నొండొరులకు వట్రపడక యమ్మేటిమగలు సాటోపసంరంభం
బులం బెనంగి రందు గాంధారీనందనుండు వలపలించి చుట్టుకొని రా నది
సరకుసేయక బకవైరి దాపలించి తిరిగినం బెరిఁగినయీరసంబున నుల్లసి
తుం డై యాభూవల్లభుం డతనిబరిమొముక లగల వ్రేసిన నవ్వీరుం డకార్క-
రపతికరంబుతో నగ్గద బీఱువోవ వ్రేయం బాయక మగుడం బూన్చి
సారించినం దోరంపుమెఱుంగు లెసంగం జెలంగుశబ్దంబులు నింగి ముట్ట బెట్టి
దంబు గఁ దా వెరవునం దిరిగి యద్ధరణీశుండు శిరస్తాడనంబు సేసెఁ జేసినం
గౌంతేయుండు గంపింపమి యక్కజం బై యుండె నంత నగ్గలం బగునలుక
నవ్వాడమిడి పుడమితేనివెడఁదయురం బుపలక్షించి లాఘవఘోరంబుగ గదా
దండంబు ద్రిప్పి వైవ నాతం డది మేనినసులునం దప్పింప నది యిల చలింపం
బడిన నన్నుసులు తెలిసిన యాఱికి యద్భుతవేగుం డగు నవ్వాయుపుత్త్రుండు
గద పుచ్చుకొని తిరుగుసందున దుర్యోధనుండు తదీయవక్షఃస్థలంబు దారుణ
ప్రహారంబున నొప్పించిన నతండు పాండవ పాంచాలుర చిత్తంబులు దూల
సోలియు నాలోనన తెలివొంది బలవిక్రమంబులు మెఱయ నమ్మేదినీపతి పార్శ్వ
భాగంబు బె ట్టడిచిన వ్రేఁకరిలంబడియును వీఁక చెడక యెగసి యజ్జగతిపతి
తన్ను నగుచు నార్చుపగతురు సిగ్గువడ నగ్గలికసొంపు పొంపిరివోవఁ బవన
తనయుఫాలకర్ణమధ్యప్రదేశంబు పటుప్రహతిం బగిల్చిన నొల్లంబోయి శీఘ్రం
బునం దేఱి యమ్మహాబలనందనుండు గండతలంబునం దొరుఁగు నెత్తు రను
మదంబున మత్తకరి ననుకరించుచుఁ దుండంబుచందంబునం జెలు వొందుగద
యల్లార్చి పేర్చి వ్రేటుగొనిన మెడకెలను దాఁకి నీకొడుకు మహాపవనపతితం
బగు సాలంబుపోలికిం గూలినం గని ధర్మపుత్త్రప్రముఖులు ప్రమోదంబు నొం
దిరి గ్రక్కున లేచి కాలాకారుం డై ధాత్రీనాథుఁడు చిత్రభ్రమణంబుల
వెగడుపఱిచి పలువ్రేటుల నొప్పించినం గిమ్మీరవైరి వసుధం ద్రెళ్లుటయు నది
సావుగాఁ గొని యక్కురుసింహుండు సింహనాదంబు సేయ నవ్వాయుసుతుండు
సావమి యెఱింగి యాభూపతిపెనంగుభంగియుఁ గనుంగొని మెచ్చి సురప్రకరం
బులు పుష్పవర్షంబు గురియం బరులకుం భయం బొలసె నంతం దెలిసి భీమ

సేనం దుద్వృత్తలోచనుం డై వీరావష్టంభంబునం బొలిచె నప్పుడు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ననకులసహదేవు లే మేము యని సుయోధను సంగ్రామంబునకుం బిలిచిన విని యావృకోదరుండు వారల వల దని వారించి విగతఖేదుం డగుచు నాకేశుండు నముచిం దాఁకినతెఱంగున రారాజుం దఱపడి బహుచిత్రగతులం జరింపం జూచి సవ్యసాచి జనార్దనున కి ట్లనియె. 207

శ్రీకృష్ణుం డర్జునుతో భీమదుర్యోధనులతారతమ్యంబు చెప్పుట

క. భీముని సుయోధనునిసంగ్రామంబు తెఱంగుఁ జూడఁ గా నెవ్వరియం
[1]దేమే నధికతఁ దోఁచెడి, నీమది నున్నట్లు చెప్పు నీరజనాభా. 208

చ. అన విని శౌరి యిట్లనియె నర్జునుతోడ గురూపదేశసం
జనితసమన్వయంబు సదృశంబ తలంపఁగ నిద్దఱందుఁ బా
వనిమెయి లావు పెద్ద కురువల్లభుఁ డారయఁ గౌశలంబు పెం
పున నధికుండు దత్పరతఁ బూని [2]శ్రమం బధికంబు సేయుటన్. 209

ఆ. లావు [3]గలిగి మొక్కలమ్మునఁ గీచకా, రాతి పొచ్చి ధార్తరాష్ట్రు వెరవు
వలన నొచ్చుచున్నవాఁడు గావున ధర్మ, సంగరమున నరిది జయము గొనుట.

వ. అన్యాయంబునం జంపువాఁ డింతియ మాయలు గలపగఱ మాయాప్రకారంబులం బరిమార్చుటయ తగు నింద్రునివృత్రవధవ్యాపారంబు వినమె జూదంబునప్పు డనిలసుతుండు సుయోధనుతోడలు విఱుగ నడుచువాఁడ నని ప్రతిన వట్టినవాఁ డది యట్లుండె గదాయుద్ధంబు నాభికి దిగువ రైయునశరీరభాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబుగా దది యెుండుమైఁ [4]గండడఁచి మఱి పరిభవరూపంబుగ నూరుభంగంబుసేసి ప్రతిజ్ఞ నెఱపువాఁ డిది తలంపునం బెట్టక పెనంగెనేని ధర్మనందనునకు దైన్యంబు దెచ్చు నట్లగుటఁ బూనికివేర నూరులు భంజించి వధియించుట తప్ప నొం డుపాయంబు లేదు ధర్మనందనునివలన మనకు భయం బావహిల్లె నెట్లనిన భీష్మద్రోణప్రముఖబలవదరాతులం బోఁ యించుటం జేసి జయంబును యశంబునుం జేకుఱి యున్నయెడ నవి సందిగ్ధంబులైనయట్లు గా నొకని జయించి సామ్రాజ్యంబు గొను మని దుర్యోధనుతోడం బలికి యతనితోడ గదాసమరంబునకు భీమసేనుం జొనిపె నింతనిర్బుద్ధి యగునె హతబంధుమిత్రపరివారుం డై రాజ్యంబునం దాస విడిచి మడువు సొచ్చినవాని వెదకి వెలార్చి యెుక్కటికయ్యంబునకుఁ బిలుతురే పదుమూఁడు వత్సరంబులు మత్సరాధికుం డగుచగ్గాంధారేయుండు భీము జయించుట కయిగదా [5]పరిశ్రమం బాచరించె నూర్ధ్వతిర్యగ్గతిసముల్లాసంబున మెఱయుచున్న వాఁ డీ భీమునకుం బెద్దకాలం బేని శ్రమంబు లే దిమ్మహాభాగుండు ధర్మంబు దొఱంగి

1 దేమెయి నధికతఁ దోఁచెను. 2 శ్రమ. 3 గలిమి. 4 గదసారించి పరిభవ. 5 పరిశ్రమం.

గ్గమైన నిష్కలపాంసనునిం బిలుకుమార్పఁ గన్న నింక నించుకసేపునకుఁ దాన
తెగుఁ దెగిన మీకు నెల్లనిప్పాపాత్ముండు రాజగుట కోర్వవచ్చునే యనుటయు.

క. విని క్రీడి యపుడు మారుత,తనయుఁడు దనుఁ జూడ నూరుతలము కరతలం
బున నప్పళించె నతఁడును, గనికొనియెను సన్న యగుటఁ గౌరవముఖ్యా. 272

వ కనికొని యధర్మం బైన నూరుభంగంబు సేయు మని కృష్ణానుమతి జిష్ణుండు
వనిచె నాకు నొండుమెయి నెట్లునుం బగతుపాటు లేక తక్కనే నవ్విధం బాచ
రింతున కాక యని మనంబున నిశ్చయించి వివిధగతులఁ జరియింపం గురుపతియు
బాహుచిత్రప్రచారంబుల నుల్లసిల్లఁ దత్సంగ్రామం బామిషార్థిగరుడద్వయసమ
రంబున దర్శనీయం బై యుండె నట్టియెడ. 273

ఆ పాండురాజసుతుఁడు పటుతరోల్లాసి యై, వైచుటయును ధరణివల్లభుండు
[1]తొలఁగ దాఁటె రయముదలకొనిగదఁబుచ్చి,కొనియె నాబకాంతకుండు నుఱికి.

దుర్యోధనుఁడు భీముగదాదండమునఁ దొడలు విఱిగి పడుట

క. ఆలోనం గురుధరణీ,పాలుఁ [2]డడరి వ్రేయుటయును బవనసుతుని మై
సోలె నది గనఁ డాపతి, కేలివిభ్రమము దోఁపఁ గ్రేళ్లుఱికె నృపా. 275

చ. ఉఱికినఁ దేఱి పై కుఱికి యుగ్రత భీముఁడు వ్రేయ నవ్విభుం
డుఱక మహాద్భుతస్ఫురణ నూర్ధ్వపరిభ్రమణంబు సేసినం
దెఱపి యతండు గాంచి సముదీర్ణరయంబున వైచెఁ బెన్దొడల్
విఱిగి నగాగ్ర ముత్కటపవిత్రహతిం బడుచాడ్పునం బడన్. 276

వ. అప్పుడు మహోల్కాపాతంబులును బాంసుమాంసరక్తవర్షంబులును వికృతంబు
లగుకరితురగబృంహితహేషాఘోషంబులును మఱియు ననేకోత్పాతంబులును
గలిగిన నట్లు కౌరవపతి పడుటకు సుబ్బునం బొదలినపాంచాలురుం బాండవులు
నుద్విగ్నచిత్తు లైరి వియత్తలం బంతయు నొక్క మ్రోఁతగా నగ్గదాయుద్ధ
విశేషంబు లగ్గించుచు సురగరుడఖచరాదులు నిజస్థానంబులకుం జని రిట్లు తన
గదతాఁకునఁ దొడలు విఱిగి సింగంబుచేతం గూలిన గంధశుండాలంబుచందం
బునం బడి యున్న నీకొడుకుం జేరం జని భీమసేనుండు. 277

తే ఏకవస్త్రఁ బాంచాలి న ట్లీడ్చి తేరఁ
బనిచి సభలోనఁ బఱచినపాపఫలము
ననుభవింపుము దుష్టాత్మ యనుచు వామ
చరణమున బెట్టిదము గాఁగ శిరము దన్నె. 278

వ. తన్ని యలుక మలుగక యతనియాననం బాలోకించి. 279

క. పసు లని యార్చుచు మము నుల్లస మాడినధర్మహీనులను నృపధర్మం
బెసఁగఁగ[3]నే మిదె యిప్పుడు, పసు లని యార్చెదము సుగుడ బంధుద్రోహీ.

---

1 తొలఁగ దాఁటె రయము దళుకొత్త గద. 2 డు గదవ్రే. 3 నే మిచ్చట నిదె, పసు లని.

క. విను మేము ¹కల్లసారెలు, గొని కపటపునెత్తమాడుకుశలతఁ గా దో
ప్పనివారు నే పడంచుట, ఘనబాహాస్వైరకేళిఁ గాని దురాత్మా. 281

వ. అని పలికి పెలుచ నవ్వి ధర్మనందనగోవిందపాంచాలప్రకరపార్థసాత్యకినకుల
సహదేవుల నాలోకించి. 282

ఆ. శంక లేక కడఁగి సభ కట్లు పాంచాలి, నంట రానిదాని నొంటి చీర
తోన యున్న సాధ్వి వేసలి పట్టి యీడ్పించి నతనిఁ జూడుఁ డంచుఁ బొదలి 283

వ. పాంచాలి చేసినతపంబు పెంపున నీశోభనంబు సమకూఱె ననిన విని వారు
ప్రమోదంబు నొంద మిక్కిలి సంతసంబునం దేలి యక్కురుఘస్మరుండు వర్తించు
చెన్ను దోఁపఁ జెలంగి. 284

చ. మును మము గొడ్డువోయి రని ముష్కరతం జెడవాడినట్టిదు
ర్జనుల ననిం గడంగి ధృతరాష్ట్రతనూజుల బంధువర్గమి
త్రనికరసైన్యకోటిసహితంబుగఁ గీటడఁగింపఁ గంటి మిం
క నమరలోక మైన నరకం బయినన్ సరి మాకు నారయన్. 285

క. అని గదఁ జేకొని నృప నీతనయుని మెడ వట్టి యదిమి తల గ్రమ్మఱఁ ద
న్నినఁ గని మును దన్నుట నెమ్మన మెరియ తదగ్రజుం డమర్షముతోడన్. 286

వ. హర్షావేశలఘుచారిత్రుం డగునమ్మారుతపుత్రున కి ట్లనియె. 287

చ. తల యది యేల తన్నెద వధర్మము నొందుట కాత్మ రోయఁగా
వలవదె రాజరా జనుజవర్గముఁ దక్కినబంధుకోటియుం
గలపరివారముం దెగిన గౌరవ మేదకఁ బోరి సంగర
స్థలమునఁ బడ్డ నీతులువచందముచేత జనంబు మెచ్చునే. 288

క. మును లోకము ధర్మపరుం, డనఁ బరఁగినవాఁడ విట్టు లనుచితకృత్యం
బునకుఁ జనఁ దగునె దీనం, గనియెడుఫల మేమి దూష్యగర్వం బేలా. 289

వ. అని దూఱి దుర్యోధనుం జూచి బాష్పాకులలోచనుం డై. 290

సీ. విధి ప్రతికూలుఁ డై వేరంబు పుట్టించి మాకు నీవును మేము నీకు నలిగి
యితరేతరద్రోహమతిఁ దెగి యింతలు సేయుట గావించె నీ యధర్మ
పరతయు లోభంబు బాల్యంబు మదమును నిన్ను నింతకు దెచ్చె నీకతమున
నాకు బాంధవకులనాశంబు వాటిల్లె ధృతరాష్ట్రుకొడండ్రు తీవ్రశోక

తే. కారి యయినవైధవ్యంబు కారణముగ
నన్ను నిందింతు రనువచనములు మొదలు
గాఁగ బహువిలాపంబులఁ గరుణ మావ
హిల్ల దురపిల్లె నుల్లంబు దల్లడిల్ల. 291

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 292

---

1 కల్లసాళ్లం.

చ అనిలసుతుం డధర్మమున నష్మియిఁ గౌరవ మేదినీశ్వరుం
దనరొదురర్క వధింపఁగ గదాసమరాఖిలధర్మవేది నాఁ
జనినహలాయుధుండు గని సంజయ యే మని పల్కె నంత వాఁ
డనుజులకుఁ మఱందులకు నట్టియెడ న్మొగమోడ నేర్చునే 293

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మనుజేంద్రున కప్డు రోహిణీ
తనయుఁడు కోపవేగమునఁ దామ్రముఖుం డయి లేచి బాహు లె
త్తి నృపతులార చూచితిరె తెల్లముగా బకవైరివిక్రమం
బున తెఱఁ గిట్టివాని మనభూములఁ గంటిమె యెన్నఁ డేనియున్. 294

వ. గదాయుద్ధంబున నాభికి దిగువ యగుశరీరభాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబు గా
దనుశాస్త్రోక్తి వినమె వీఁడు విచ్చలవిడిఁ దెంపు సేసె నని పలుకునమ్మహాత్ముని
మనంబున రోషానలంబు సముత్థితం బగుటయు నప్పుడు. 295

క. నిజరథముమీఁదిహలమును, భుజశిఖరమునం దమర్చి భూమి యద్రువ వా
యుజుదెసకు నడచె నుద్భట, గజరిపుచంక్రమణరేఖ గతియం దొలయన్. 296

—శ్రీకృష్ణుఁడు బలరామునకుఁ గోపోపశమనంబు చేయుట—

వ దానికిం బవమానసూనుండు సోదరభుజబలనిజబలంబు లేకముఖత్వంబున
నెప్పుడుం గలుగుమనోబలంబునలనం జలింప కుండె నట్టియెడ వేగంబ విన
యవనతుం డగుచు నచ్యుతుం డడ్డంబు సొచ్చి దీర్ఘవృత్తపీనంబు లగుబాహు
వుల హలాయుధుఁ బట్టి కైలాసశైలంబు గదిసినయంజనమహీధరంబు మాడ్కి
నొప్పి యనూనస్వరంబున నతని కిట్లనియె. 297

క. తనవృద్ధియు మిత్రునివర్ధనమును దత్సఖసమృద్ధి ప్రబలుటయును శ
త్రునిదెస నిన్నియుఁ జెడుటయు, ననుషడ్విధములను దన్ను నతిశుభ మొందున్.

వ. ఏతత్ప్రకారంబు విపరీతం బగుట యొప్ప దట్లు గావున మిత్రునకుం గీడువాటిల్లి
నెడ నేర్పు గలుగునేని మైత్రిపరుం డయినపౌరుషశాలి యది శమింపం జేయు
సత్యపరాక్రము లగుపాండవులు మనకుఁ బరమమిత్రులు విశేషించి మన
మేనత్తకొడుకు లసితిపరులచేతం బరిభవింపంబడినవారు గావున వీరల కభ్యుద
యంబు గలిగించుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 299

తే. ప్రతిన నెఱపుట నృపులకుఁ బరమధర్మ
మగుట మనమునఁ జర్చింపు మనిలసుతుఁడు
గద సుయోధనుతొడలు భగ్నములు సేయు
వాఁడు గా సభఁ బూనినవాఁడు గాఁడె 300

వ. అట్లు గాక మైత్రేయమహామునిశాపంబున దుర్యోధనుతొడలు భీమసేనుగదా
ఘాతంబున భగ్నంబులు గాఁగలయవి యై యుండె నిప్పు డట్లయ్యెం గావున

దీన దోషంబు దోఁపదు క్రోధం బుపసంహరింపుము కుంతీనందనులయభివృద్ధి
మనకు సమృద్ధిఁ జేయు ననిన నతనికి హలాయుధుం డి ట్లనియె. 301

తే. ఓపి ధర్మార్థకామంబు లొకటి నొకటి, నాశ మొందింప కుండంగ నడపవలయుఁ
గాక ధర్మంబు సెడ నర్థకామములను, గోరుపురుషుండు నిందకుఁ గుదురుగాఁడె.

క. మునిశాపంబును బ్రతినయు, నని చెప్పితి గలుగుఁ గాక యని విను ధర్మం
బునవానికి నెఱపక యి, ట్లనిలసుతుఁడు గలఁచె గాదె యన్నెఱి యెల్లన్. 303

చ. అన విని కృష్ణుఁ డిట్టు లను నాతనికిన్ నిను నిజ్జగంబు ధ
ర్మనిరతమానసుండు మధురత్వనిరూఢుఁడు రోషదూరుఁ డం
చనిశము సంస్తుతించును మహాత్మ యడంపుము క్రోధ మీతఁడుం
దనదుప్రతిజ్ఞ కై రిపు గదాహతుఁ జేసె నధర్మ మే లగున్. 304

వ. అదియును నిలిచి మార్కొన్నయప్పుడును నడచు నెడనుగాదు పొడవెగసి పై
కుఱికినఁ దన్నుం గాచికొనుటయుం బ్రతిన నెఱపుటయును గారణముగా దొర
కొనిన నాభికి దిగువ గదా యని యుడిగి చావ వచ్చునే గద నూరుభంగంబు
సేయుదు ననుభీమసేనువూనికి పదుమూఁడువత్సరంబులేని [1]వేఁచినయది
యక్కులపాంసనుం డేల తలంప కుండె మఱచె నేనిం జెడుఁ గాక మన కేమి
కలియుగంబుచొరవ యాసన్నం బయ్యె నివ్విధంబులు ధర్మంబు లై చెల్ల
కుండునే యట్లుం గాక పుట్టినంతనుండియుం గపటంబున నపకారంబులు సేయు
చున్నవీనిఁ గపటప్రకారంబునఁ బడవైచుట ధర్మహాని యై తోఁపదు వీఁడు
పాండవయాదవవంశవర్ధనుం డగుసుభద్రానందనుం దెగటార్చినతెఱం గెఱుం
గమే యనిన నాబలదేవుండు బలు మొగంబుతో నిట్టిచెనఁటిగెలుపు గెలిచిన
భీముండు వొగడు వడయుం గాక రణధర్మంబు దప్పక పెనంగినట్టిధర్మాత్ముం
డైనదుర్యోధనున కుత్తమలోకం బయ్యెడు మనుచు నతనికిం జెప్పి రథాధి
రూఢుం డై పాండవేయపాంచాలయదుప్రవరులు చిన్నంబోవ నిజపురంబున
కరిగెఁ దదనంతరంబ వాసుదేవుండు ధర్మపుత్త్రు నాలోకించునెడ నతండు
దీనాననంబుతోడ మానసంబు విషాదంబు నొంద నూరకున్న నారాయణుం
డతని కి ట్లనియె. 305

ఆ. బంధునాశకుండు పాపాత్ముఁ డీసుయోధనుఁడు వీని సమరధరణిఁ గూల్చి
శిరము దన్నె భీముఁ డరయంగ నది యధర్మంబె నీకు నేల మఱుఁగఁ జెప్పుము.

వ. తలఁ దన్నువాఁడ ననుప్రతిజ్ఞయుఁ గీచకారాతికిం గలదు గాదె యనిన విని
కుంతీనందనుండు దేవకీనందనున కి ట్లనియె. 307

క. కురుకులము పొలియుటకు మది, యొఱియంగా నున్నవాఁడు నితఁ డీరాజుకా
శిర ముఱక తన్ని యిమ్మెయిఁ, బరిభవ మొందింప వగపు పాటిల కున్నే. 308

---

1 పూఁచినయది.

తే. ఇతఁడు వఱిచినపాటులు హృదయకీలి,తంబు లై భీమసేనుండు తగవు మాలె
నేమి సేయంగవచ్చుఁ బోనిమ్ము పుణ్య,పాపచింత యిం కేటికిఁ బద్మనాభ. 309

వ. అనుటయు నట్లు కాక దీని నింత గొనియాడ నేల యని యతండు భీమసేనపక్ష
పాతంబున నతనిచింత గీటునంబుచ్చె వివ్వచ్చుండు నెఱయం బ్రియం బందని
డెందంబుతోఁ గీడు మే లాడక యూర కుండె నమ్మారుతి మోదం బెసఁగ
మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబున మోపికొనుచు నుత్ఫుల్లంబు లగు లోచనంబుల
నొప్పి నిజాగ్రజుం జేరం జని యి ట్లనియె. 310

చ. పరిభవకారి యైనకులపాంసనుఁ డాహవభూమిఁ గూలెఁ ద
త్పరమతి వైరముం బెనిచి పాపవినిశ్చయకారకత్వని
ష్ఠురు లగుదుస్ససేనుఁడును సూతసుతుండును సౌబలుండుఁ ద్రుం
గి రితనికంటె మున్ను మహికిం బతి వీవ భరింపు మున్నతిన్. 311

వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డతని కి ట్లనియె. 312

క. హరితలఁపు గూడఁ గురుపతిఁ, బరిమార్చితి ప్రతినతోడఁ బగ దీర్చితి నీ
కరయంగ దైవబలవి,స్ఫురితభుజాబలము లింత చొప్పడి యున్నే. 313

వ. అని సంభావించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయు నుద్దేశించి. 314

తే. అట్లు పడియున్నయక్కౌరవాధినాథుఁ, జూచి పాండుతనూజులు సోమకులును
నేమి సేసిరి నా కది యెఱుఁగఁ జెప్పు, మనుడు నతఁ డిట్టులనియె నమ్మనుజపతికి.

వ. దేవా యేమి సెప్పుదుఁ బాండవులును బాంచాలురుం దక్కటిభూపతులునుం
గృష్ణసహితంబు గా నుబ్బునం బొంగి చీరలు వీచువారును విండులు విసరు
వారును గుణధ్వని సేయువారును శంఖంబు లొత్తువారును భేరీపణవాదులు
మ్రోయించువారును బెలుచ నార్చువారును నయి పేర్చినం బృథివికి వ్రేఁ
గగున ట్లుండె నిత్తెఱంగునం జెలంగి మారుతిసూరెలం జేరి యి ట్లనిరి. 316

మ. గదనేర్పెక్కుడు గల్గుదర్పఘనుఁ డీకౌరవ్యరాజన్యుఁ డు
న్మదలీలం బయి నట్లు బి ట్టుఱికిన న్వంచించి పో కిట్లు సే
యుదె నీవాటునఁ బె న్దొడల్ విఱిగి వీఁ డుర్విం బడెఁ గా మాకు నొ
ప్పు దలిర్పం బులకాంకురంబు లెసఁగం గో విప్పుడుం జూడుమీ. 317

ఆ. పరులచేతఁ గాని పని యైనశత్రువ,ధంబుఁ బోనియరివధంబు నిర్వ
హించి యున్ననిన్ను నే మింద్రుఁ గొనియాడు, నమరులట్లుపొగడెదము సెలంగి.

క. అవమానంబులు సేసిన, యవినీతుల దుస్ససేనుఁ డాదిగఁ గలవా
రి వధించి యడుగు పగతుని, యపుడల నిడి తింతవార లవనిం గలరే. 319

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించిరి భీముచేసినగదాసమర
ధర్మవిరోధంబు లాఁతిరాజులమనంబుల నుండునో యని శంకించి కృష్ణుం
డెల్లరాజులం గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె. 320

ఉ. చక్కటి లేనియాలమునఁ జంపె నర్జ వల దీదురాత్మకుం
డక్కటికంబు లేక సతి నంతలు సేసినసుం గృపారతిం
దక్కక తండ్రిపా లడిగె ధర్మజుఁ డన్నెఱి సేయఁ డయ్యె వీఁ
డుక్కివుఁ డిట్టిచావునకు యుక్తుఁ డగుం దలపోసి చూడఁగన్. 321

క. విదురాదులు సెప్పఁగ న్నన్మదుఁ డై యీఁడయ్యెఁ దగినమాత్రయు భూసం
పద వీడుఁ పాండవుల కిచ్చి, యది యగునె బకారి ప్రతిన కగ్గం బైనన్. 322

ఆ. నేలఁ గూలి మ్రానువోలె ని ట్లున్నయి, ప్పాపకర్ము గుఱిచి పాడితెఱఁగు
తేటపడఁగ మాట లాట దా నేల మీ, రెక్కుఁ డరదముల మహీశులార. 323

వ. అని యిట్లు పుండరీకాక్షుండు దన్ను నాక్షేపించుట యాకర్ణించి కౌరవేశ్వ
రుండు గోపాయత్తచిత్తుం డై పిఱుంద మోవ లేచి చేతుల భూతలం బూఁది
కొని బొమముడితోడిచూడ్కి యతనిపయిం బఱపె నప్పు డపరభాగంబు
విఱుగ వ్రేటు వడి యలిగి తలయెత్తి చూచుమహానాగంబుచందంబు దోఁచె
నట్లు ప్రాణాంతకరణం బైనవేదనాభరంబు దలంపక కూర్చుండి ము న్నాకృ
ష్ణుండు జిష్ణుతోడ సంభాషించుటయు నతం డూరుతలంబుఁ గరపుటంబున
నప్పళించుటయు వెడవెడ గనుటం జేసి భీమువాటునం దొడలు విఱిగి పడినప్పు
డప్పటిబుడిబుడిమాటలు నాసన్నయు దీనికిం గాకేమి యని యూహించి చేయు
నది లేక యపుడు గఱచుచున్నవాఁ డగుట నగ్గోపాలదేవుతో నిట్లనియె. 324

తొడలు విఱిగిపడినదుర్యోధనుఁడు గృష్ణు నాక్షేపించుట

సీ. కంసదాసునిపుత్త్ర కావున నీదురాచారంబుఁ గృపయు లజ్జయును లేక
ప్రేలెదు నీవు సెప్పినఁ బార్థుచేసినసన్న గైకొని గదాసంగరంబు
పాడి దొఱంగి యిప్పాపకర్ముఁడు వైచెఁ గాక చక్కటితోడికయ్య మైన
లీల మిమ్మందఱ నేలపాలుగఁ జేయనే శిఖండి గడంగి యేసె ననఁగ

తే. నర్జునుఁడు శాంతనవుఁ గూల్చునట్లు చేసి
తస్త్రగురుచావునకుఁ బాండవాగ్రజన్ము
బొంకు మని పంచి తరదంబు పుడమిఁ గ్రుంగఁ
గర్ణుఁ జంపించి తే మనఁ గలదు నిన్ను. 325

క. భూరిశ్రవుఁ డొక్కనితోఁ, బోరఁగ నేయించి తట్లు పాడిచీఁకటి నం
హారరహితు సైంధవుని నరు, వారిపఱిచి తిట్టినీకుఁ బల్కులు సనునే. 326

క. నను భీష్ము గురుని సూతసుతుని భూరిశ్రవు జయద్రథుం జక్కటి ద
ప్పనియనిఁ గోల్పుచ్చఁగ వచ్చునె నీకుం గపటకూర సుచరితదూరా. 327

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని నవలోకించి నీవు భీముని బాలునిఁ బాముఁ
గఱపించియు విషం బిడియు నీటం ద్రోచియుం బలుమాఱుం జంప దెగితివి
గొంతియుఁ గొడుకు లేవురును నిద్రించుసమయంబున జతుగృహంబు దహించి

తివి ధర్మోత్తరచిత్తుం డగునజాతశత్రుసంపదలఁ గపటద్యూతంబున నప
హరించి తంతఁ దనివిం బోక యాజ్ఞసేని నేకవస్త్ర రజస్వలం గొలువు
లోపల భంగపెట్టి తాప్రొద్ద నిన్ను నిట్టిదురవస్థకుఁ దేరం దగి యుండ
నట్లు పోయి సమయంబు నడపి నీచేసినసకలదుష్కృతంబులు సహించిన
యిప్పాండవాగ్రజుండు ననుప నేను బుడమిపా లడుగ వచ్చిన నీ నేరవైతి
నీనేరమి నిట్లైతి భవదీయం బగులోభంబునం బాపనిశ్చయంబున మదంబున
శాంతచిత్తు లగుశాంతనవద్రోణులకుం బ్రాణహాని వాటిల్లె వినుము ద్రుప
దునితపోయజ్ఞప్రభావంబుల నదియ పనిగా జనియించినశిఖండిధృష్టద్యుమ్ను
లాభీష్మగురులమరణంబులకుం గారణంబులు గాక తక్కుదురే పెక్కండ్ర
తోడం బోరి డస్సినసాత్యకిం జంపువాఁ డైనభూరిశ్రవుం జంప కుందుమే
యనేకప్రౌఢయోధు లొక్కటని బాలు సౌభద్రుం బొదివి చంపినం
బూనినపూన్కి నిఖిలోపాయంబుల నెఱపక పుణ్యాత్మ యైనపాంచాలి నర
ణ్యంబునం బరిభవించినపాపాత్ముని సైంధవుని బ్రదికి పో విడిచి యర్జునుం
డగ్నిం బ్రవేశించునే యిన్నితెఱఁగులచరిత్రంబులు నిర్మలంబులు ఘోషయాత్ర
నిన్ను గంధర్వులు పట్టుకొని పోవునప్పుడు నీవారెల్లం బాఱిన నర్జునుండు
నిన్ను విడిపించుట యెఱుంగవే గాంగేయకుంభజకర్ణాశ్వత్థామకృపు లుద్దామ
సమగ్రసైన్యంబులతోడ నడవ నీవు విరటునిగోవులం బట్టికొని పోవుచోట
మీ రందఱుఁ దనసమ్మోహనాస్త్రంబున మూర్ఛితు లైన సమయంబున
నర్జునుండు నిన్నుం గాచుట యెఱుంగ రాదె నీవాపాదించిన పాపంబుల కెల్ల
మూలం బైనకర్ణునరదంబు ధరణిం గ్రుంగినఁ గవ్వడి వాని నేయ కేల కాచి
కొని యుండు నుండె నేనియు భూసురశాపంబున నట్లైనరథంబునకు నిష్కృతి
గలుగునే కావున నన్నిచు సమయించుట సముచితంబు యుధిష్ఠిరుండు శల్యుం
దెగటార్చినతెఱం గొప్పు నొప్ప దని యుగ్గడింపక మేలుసేసితి పాండునందనులు
పుట్టినంతనుండి నేఁడు దుదిగా నీయెడ ధర్మవిరోధం బాచరింపరు కురుకులంబు
నకు గుద్దలి గొని దుర్ద్యూతంబు నీవ తొడరితి దాన నింతలు పుట్టెఁ బవనతన
యుండు పట్టినప్రతిన యెఱుంగవె గద నూరుభంగంబు సేయుదు నని పలికి
పిడికిటం బొడుచునే యవియెల్లను వృథాజల్పంబు లూరకుండు మనుటయు
నజ్జననాథుండు జనార్దనున కి ట్లనియె. 328

చ. చదివితి నెల్ల వేదములు జన్నము లొప్పఁగ జేసితిన్ రమా
స్పద మగువృత్తిఁ బొల్చి నరపాలకు లెల్లను గొల్వఁ గంటి దు
ర్మదరిపుగాఢగర్వపరిమర్దనకేళి యొనర్చితిం దగం
దుది నని మిత్రబాంధవులతోఁ ద్రిదివంబున కేఁగు టొప్పదే. 329

వ. నీకుం జూడ నెట్టివాఁడ నైనను నాకేమి మీరింకఁ బశ్చాత్తాపదుఃఖితు లగుచు నుండరు గాక యనియె నప్పు డతనిపై బుష్పవర్షంబులు గురిసె దేవదుందుభులు మొరసె దిశలు దెలివొందె మృదుసమీరణంబు సుగంధి యై వీతెంచె నంతయు ననుసంధించి యక్కౌంతేయులు దారు ధర్మంబు దొఱంగి గాంగేయద్రోణకర్ణశల్యదుర్యోధనాదుల వధించుట యత్తఱిం గ్రొత్త యై తోఁచినఁ జిత్తంబుల వగయు లజ్జయు మిగులం బొడమ మొగంబులఁ దోఁప విన్ననై యున్నం జూచి వెన్నుండు తత్సమీపంబునకుం జని వారలతో ని ట్లనియె. 330

సీ. గాంగేయగురుకర్ణకౌరవపతులఁ జక్కటి యనిఁ బరిమార్పఁ గాన మైతి
మని మీరు వగవకుఁ డద్దొర లుగ్రాస్త్రవేదులు ప్రస్ఫుటవిక్రమమున
నడరి వారల గెల్చు టరిది గావున నేను బహువిధోపాయముల్ వన్ని యిట్లు
దీర్చితిఁ గాక యత్తీవ్రపరాక్రము లలఁతులఁ బోదురే యట్లుఁ గాక
తే. వారి విధి యివ్విధమునఁ జావంగఁ జేసె, దైవఘటనలు దప్పింప మీవశంబె
సురలు దనుజుల గెల్చినచొప్పు లిట్ల, సంతసపుసమయంబున వంత లేల. 331

పాండవులు కృష్ణసాత్యకులతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుం బోవుట

వ. కృతకృత్యుల మైతిమిః ప్రొద్దుచుం జాల వ్రాలె సేనయు సైనికవరులును విశ్రమింప వలయు బోదము లెం డనినఁ బాండవులు దెలివొందఁ బాంచాలురునుం దక్కినభూపాలురునుం బ్రమోదంబు నొంది రప్పుడు కృష్ణుండు పాంచజన్యంబు పూరించిన నర్జునుండు దేవదత్తంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబులు భీమసేనుండు పౌండ్రంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్పకంబులును బూరించిరి సకలరథికోత్తములును దమతమశంఖంబు లొత్తిరి భేరీపణవాదితూర్యంబులు మ్రోసె నాసముత్థితనినాదంబులు నింగి నిండె నిఖిలజనంబులుం బాండవేయులం బొగడుసులివు దిక్కుల దీటుకొనియె ని ట్లుబ్బునం జెలంగుచు వార లందఱు నచ్చోటు గదలిరి కౌంతేయులుఁ గౌరవశిబిరంబునకుం జనిన సాత్యకి యనుగమనంబు సేసె ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖు లైనద్రుపదజ్ఞాతులును ద్రౌపదేయులునుం దక్కినధరణీశులును దమవిడిదలం గాని విశ్రమంబునకు వెరవుగా దని తలంచి తా రందుఁ బోయి నాఁటిరాత్రి నిలిచి రేపకడ గరిపురప్రయాణంబున కొదవం జనుదెంచువారుగా విన్నవించి ధర్మతనయు ననుమతి వడసి సైన్యసమేతంబుగాఁ బోయి రట్లు వార లటు వోవ నప్పాండుసందనులు సని సంగీతప్రవర్తకసంఘంబులు విరిసి చనిన రిత్తయై యున్నరంగస్థలంబుచందంబునం బాడరి యున్నయాశిబిరంబుఁ బ్రవేశించి నీనందనునగరు సొచ్చిన నచ్చట నున్నపరిచారకులును దత్సహవాసులును మణికనకాదివస్త్రసంచయాధ్యక్షులును నయ్యుధిష్ఠిరుం గాంచి యాదరణంబు వడసి రక్కుంతీనందనులు రథంబులు డిగ్గునవసరంబున వాసుదేవుండు వాసవి నాలోకించి. 332

క. కవదొనలును గాండీవము, నవల నిడం బనుపు మంద రరదము డిగు మే
[1]న విదప డిగియెద శుభకర, మవు నివ్విధ మట్లు సేయు మనుడు నతండున్. 333

తే. ధనువు తూణీరయుగళంబుఁ గొనుచు రథము
డిగుడు శౌరి పగ్గంబుల నొగల ముడిచి
డిగియెఁ గేతనకపియు భూతగణయుతము
గాఁ బొలంగె నత్తేరు తత్క్షణమ మండె. 334

అగ్నిదత్తం బైన యర్జునరథంబు గాలిపోవుట

క. తురగంబులతోఁ గూడఁగ, నరదము సకలంబు నుజ్జ్వలానలశిఖలం
జురచురఁ బోయినఁ గని యన్నరుఁ డచ్చెరుపడంది కృష్ణునకు నభిముఖుఁ డై. 335

వ. వినయంబుతోడ మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబునఁ గదియించి వినతుం డై దేవా యిట్టియాశ్చర్యంబుం గలదె యీరథంబు దగ్ధం బగుటకుఁ గారణం బేమి నాకుం విన దగునేని యానతి మ్మనిన మురారాతి యతని కిట్లనియె. 336

క. గురుకర్ణులయస్త్రాగ్నుల, నెరిసినయది మున్ను దీని నిటు గాకుండం
భరపడి రక్షించితి సంగరము దెగినఁ దొలఁగి యిపుడు గాల విడిచితిన్. 337

వ. అని చెప్పి యప్పు డద్భుతరసమగ్ను లగు చున్నతక్కటిపాండవులం గనుంగొని యలరుమొగంబున నలంతినవ్వు కాంతి దళుకొత్తఁ గౌంతేయాగ్రజుం గౌఁగిలించికొని యే నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి నిన్నుఁ గనిన నీవు నాకు మధుపర్కం బిచ్చి వివ్వచ్చుఁ జూపి వీఁడు నీకు రక్షణీయుండు సుమీ యని యప్పగించి తేనును నియ్యకొంటి నట్ల నాసఖుండును సురక్షితుం డై వీరక్షయకరం బగుమహాసంగరంబు భవద్భీమనకులసహదేవసహితంబుగ నిస్తరించి జయంబు గైకొనియె నిట మీఁదం జేయ వలయుకార్యంబులు నడపు మనవుడు నతం డచ్యుతున కిట్లనియె. 338

తే. ద్రోణకర్ణదివ్యాస్త్రముల్ క్రూరభంగిఁ, గవిసినప్పుడు మము నీవు గావకున్న
బ్రదుకు టెంతద యధికశుభంబులకు భవత్ప్రసాదంబు గని కాదె వాసుదేవ.

వ. అని వెండియు. 340

క. మునిపతి కృష్ణద్వైపాయనుఁడు ప్రబోధించె నన్ను నచ్యుతుఁ డేది
క్కున నుండు నెమ్మి నాదిక్కునకు జయము గల్గు నని యనుచితకరుణన్. 341

వ. అనుటయు మాధవుం డమ్మనుజేంద్రున కిట్లనియె. 342

క. మనకుం గౌరవులకుఁ బదు, నేనిమిది యక్షౌహిణులు మహీశ్వర కల వ
వ్వేనుమొన లన్నిటిలో న,ర్జునునకుఁ బాటి యని యొక్కరునిఁ జెప్పఁగనుమా.

తే. ఈశ్వరుఁడు క్రీడి కస్త్రంబు లిచ్చుచోట, వత్సముండవు గమ్మని వత్సలత్వ
గౌరవంబున బల్కె నిక్కముగ నతఁడు,వాఁడు గాఁడె నీతమ్ముఁడు వసుమతీశ.

---

1 ను విదప.

చ. కరుణ జనించి శాత్రవుల గాండివి సంపఁగ నొల్లఁ డయ్యె నేఁ
బరువడిఁ దెల్పి యైక్యపరిభావనిరూఢము గాఁగ జేసినం
దిర మయి పోరికిం గృతమతిన్ మఱి చొచ్చి సరిత్సుతాదులన్
వెరవున గీటడంచెఁ దనవిక్రమ మెందుఁ బ్రసిద్ధి కెక్కఁగన్. 345

క. అచ్చెరువు సొంపుటకుఁ దన, యిచ్చఁ జొరక కేలి సలిపె నిన్నాళ్లును వి
వ్వచ్చుఁడు హిత మేఁ జెప్పినఁ, బొచ్చెము లే కంతరంగమున నిల్పెఁ దగన్.

క. ఏ నుపదేశించితి నన, గా నొక పెం పెంచినాఁడు గాని తలంపన్
మానవనాథ సురేశ్వర, సూనుఁడు నాయట్టివాఁడ చు మ్మెపనికిన్. 347

క. నిమిషార్ధంబునఁ ద్రైలోక్యమును సురాసురయుతంబు గా నోర్చుం గో
పము పొడమినఁ గవ్వడి క,య్యమునం గురుబలము గెలుచు టరుదే తలఁపన్.

వ. అని పలికె నిట్లు సల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించి వాహనమోచనం బాచరించిరి
తదనంతరంబ కౌంతేయులు కమనీయాభరణంబులుం గనకరాసులును రత్న
సంచయంబులు మొదలుగా మహనీయవస్తువిస్తారంబునం బ్రస్తుతిపాత్రంబైన
నీపుత్త్రు భాండాగారంబుఁ జేకొనినాఁడు పొలిగలనికిం బోవక యున్నరథరథ్య
మాతంగతురంగంబులుం జూచికొని దాసదాసీకుబ్జవామనగణంబులం గైకొని
యధికప్రమదసమదచేష్టితంబుల నుల్లసిల్లిరి కొండొకసేపునకు శౌరి వారలతో
ని ట్లనియె. 349

ఆ. వీడు పాడు గాన విశ్రాంతి కియ్యెడ, మనము మసలవద్దు మంగళార్థ
ముగ శుచిప్రదేశమున కేఁగి యచ్చోట, నుచితవర్తనముల నుండవలయు.

క. అని చెప్పి పాండునృపనం,దనులం దనతమ్మునిన్ ముదం బెసఁగఁగఁ దో
డ్కొని పోయెను వసుదేవుని, తనయుఁడు శిబిరంబు వెడలి ధరణీనాథా. 351

వ. ఇట్లు పోవునప్పుడు శౌరిసారథియైనదారకుండు మున్నెప్పుడును విడిదలం దమ
తేరు నశ్వంబులనుం [1]బరికించి యుండెడువాఁడు బోయలు నీకొడుకు మడు
వున డాఁగినయునికి జెప్పిన నయ్యెడకు వచ్చుకౌంతేయులతో వీ డెల్ల నొక్క
తలగా వెడలి వేడుకఁ జూడం జనుదేరఁ దాను నయ్యరదంబున శైబ్యసుగ్రీవ
మేఘపుష్పవలాహకంబులం బూన్చికొని పచ్చుటం జేసి తా నప్పుడు కౌరవ
శిబిరంబునకుఁ దోడన యరుగుదెంచెం గావున నొదవి సుకల్పితస్యందనుం డై
యద్దామోదరుదృష్టిపథంబు నిల్చె ధర్మనందనుండును దమ్ములును సాత్యకి
యును సముచితవాహనంబులు దెప్పించుకొని యారోహణంబు సేయ నన్నా
రాయణుండు నిజరథారూఢుం డై యత్తెఱంగునం బోయి. 352

తే. ఓఘవతి యనఁ బరఁగినయొక్క పుణ్య,తటిని చేరువఁ గల్గిన దానితీర

---

1 బరికల్పించి; బూన్చికొని.

భూమియుం దర్వా ముగుతలమున వసించి, రమ్మహాత్ములు చిత్తంబు లలర నధిప.

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవులవిజయంబు తెలియఁగఁ
జెప్పె నని వైశంపాయనుండు. 354

క. జనమేజయునకు నిట్లను, వినుమప్పుడు ధర్మసుతుఁడు విష్ణునిపదసం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కరిపుర,మునకుం బోవలయు నీకుఁ బురుషార్థనిధీ 355

వ. అని ప్రార్థించె ననుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 356

చ. అని ధృతరాష్ట్రనందనుల నందఱ గీటడఁగించి వేఁడి యా
యనకడ కచ్యుతుం బనుపునంతటికార్యవిశేష మేమి గ
ల్గెనొ మునినాథ యానృపతికిన్ మది నాకు వినంగ వేడ్క పు
ట్టినయది యత్తెఱంగు ప్రకటింపు పరిస్ఫుటవాక్యసంపదన్ 357

వ. అనవుడు నాసంయమి యిట్లనియె. 358

ఉ. కౌరవముఖ్య ధర్మగతి గాని తెలియఁగునఁ గ్రీడి పంపఁగా
మారుతి గూల్చె నట్లగుట మాన్యచరిత్రుఁడు ధర్మసూతి గాం
ధారి శపించు దీని విని తమ్మని యాత్మఁ గలంచి యిమ్మెయిం
గూరినభీతి నవ్వనితకుం దగుభంగి శమం బొనర్పఁగన్. 359

శ్రీకృష్ణుఁ గాంధారి నూఱడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట

వ. పనిచెం గాని ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి కాదట యచ్యుతుం డరిగి యప్పటి కుచి
తం బగువిధంబునఁ గార్యంబు నడపె నాకర్ణింపు మట్లు దన్నుఁ బ్రార్థించిన న
ప్పురుషోత్తముండు పని తెలియం గడిగి బాండవాగ్రజుంపు నెప్ప విని రథారూ
ఢుండై యతిరయంబునఁ గరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి యాంబికేయు
నకుఁ దనరాక యెఱిఁగించి పుచ్చి తగం జొచ్చి యంతకమున్న గాంధారీద్వితీ
యుండై కొడుకులదెస వగలం బొగులుచున్న యమ్మహీకాంతునివలనికారు
ణ్యంబున నతనికడకుం జనుదెంచి యున్నకృష్ణద్వైపాయనమహామునిం గని
వినయసంభ్రమంబులు దలకొనఁ దత్పాదంబునకుఁ బ్రణమిల్లి యక్కురురాజు
నకు గాంధారరాజనందనకు నమస్కరించి కులపతిసన్నిధి యగుట నిలాతలం
బునం గూర్చున్న యజ్జననాథుసమీపంబున నాసీనుం డై. 360

ఆ. అన్నరేంద్రుఁ బాణి యల్లన తనకరాబ్జమునఁ గీలుకొల్పి బహుళబాష్ప
కలితవదనుఁ డగుచు గళమున నెలుఁ గురియాడ వగచి యమ్మురాంతకుండు.

వ. తత్ప్రదేశంబున నున్నకనకకలశజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసి యెలుంగు
నూలుకొనం జేసి యిట్లనియె. 362

చ. అకట కులం బకారణమ యంతయు నాశము నొందె నిట్టిదా
నికిఁ జొరనొల్ల రైరి మహనీయచరిత్రులు నాఁడు పాండవు
ల్సకలము నీ వెఱుంగుదు చలంబును నీసును దక్కి నన్ను సం

ధికి నిటు రా నొనర్చుట మదిం దలపోయుమ దెట్టిశాంతియో. 363

వ. అని యంత నిలువక. 364

క. గెలువరె జూదము లెందును, గలదే తలఁ బట్టి పుణ్యకాంతఁ గొలువులో
పలి కీడ్చి తెచ్చి వలువల,నొలుచుట యే మనఁగ వచ్చు నుర్వీనాథా. 365

క. దానికి నొచ్చినమనముల,తో నడవికిఁ బోయి బహువిధదుఃఖంబుల న
ట్లూని విరాటుపురిం బడఁ, గానియిడుమ పడియు వారు గనలర కంటే. 366

ఉ. ఏవుర కుండ నొక్కొకటి యిమ్మని యూళులు వేఁడి కాన రై
రే వల దన్న నీకొడుకు లెమ్మెయి మానర లోభగర్వముల్
నీవును నట్ల కాక మహనీయమతుల్ విదురాదిబాంధవుల్
వేవురు సెప్పరే యధిప వింటె తగం బలు కొక్కఁ డేనియున్. 367

క. కాలోపహతమనస్కుఁడు, మేలుతెరువు వట్టు నెట్లు మెయికొని యది యిం
కేల తలపోయ నుడుపం, జాలుదురే నరులు దైవసంపాదితముల్. 368

వ. అని వెండియు నిట్లనియెఁ బాండవులు గల్మషాయత్తచిత్తులు గామియు మీరు నెఱిలేమియు విచారింపు మేను మ్రొక్కి వేడికొనియెద వారలదెసఁ గోపంబు లేకుండ వలయు నట్లుంగాక నీకును గాంధారికిని వలయుపరలోకక్రియాకలాపంబులు వారియంద నిలిచెం గావున వారికి శుభంబు గోరుట లెస్స మీ చిత్తంబు నొప్పించితి నని యెప్పాట దురపిల్లెడునో ధర్మజు తెఱం గెఱింగెదు గాక యని పల్కి గాంధారరాజనందన నుద్దేశించి. 369

ఉ. నీ కెన వచ్చు రాజరమణీ ధర నెందును గంటి మే నృపా
నీకము వించు నుండ సుతునిం దగుపల్కుల నంత యొత్తుదే
నా కది [1]సిక్కెఁ జిత్తమున నాఁటిప్రియం బగుచుండు నిష్ఠురుఁ
లోకవిరుద్ధవృత్తిచపలుం [2]డతఁ డిమ్మెఱుఁగండ యేమియున్. 370

క. నీమాటకు దుర్యోధనుఁ, డామెయిఁ దాఁ ద్రుల్లి పడక యవుఁ గా కని నాఁ
డే మేనిఁ గొంతయక్కట, భూమిఁ యొసఁగ నేని యింత వుట్టదు సుమ్మీ. 371

వ. కీడు వుట్టు నని నీవు సెప్పితి చెప్పినమాటయుం దలకూడెఁ బాండవులవలనం దప్పు లే దని యెఱుంగుదు గాదె వారల కలుగ కుండునది నీ వలిగి చూచినం త్రిలోకంబులు భస్మీభూతంబు లగునట్టితపఃప్రభావంబునం బ్రసిద్ధవు గావున నిన్నుం బ్రార్థించెద నని పల్కిన నద్దేవి యది యంతయు నీచెప్పినట్టిద యని వెండియు. 372

చ. విపులవిషాదతాపమున వేదన నొందుమదీయబుద్ధికిం
దపగత మయ్యె నీదువచనామృతసేచనఁ జేసి యిట్టిచో
నపరిమితప్రభావ విను మంధుఁడు దీనుఁడు వృద్ధు నైనయీ

1 చిక్కి... నిష్ఠురుఁడా. 2 డెఱుఁగం డవివేకగర్వి డై.

భూమియుం దర్వా మగుతలముగ వసించి, రమ్మహాత్ములు చిత్తంబు లలర నధిప.

వ అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం బాండవులవిజయంబు తెలియంగఁ జెప్పె నని వైశంపాయనుండు 354

క. జనమేజయునకు నిట్లను, విను మప్పుడు ధర్మసుతుఁడు విష్ణునిపదసం బునఁ జూడ్కి నిలిపి కరిపుర,మునకుం బోవలయు నీకుఁ బురుషార్థనిధీ 355

వ అని ప్రార్థించె ననుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 356

చ అని ధృతరాష్ట్రనందనుల నందఱ గీటడఁగించి వేడి యా
యనకడ కచ్యుతుం బనుపునంతటికార్యవిశేష మేమి గ
ల్గెనొ మునినాథ యాన్నృపతికిన్ మది నాకు వినంగ వేడ్క పు
ట్టెనయది యత్తెఱంగు ప్రకటింపు పరిస్ఫుటవాక్యసంపదన్. 357

వ. అనవుడు నాసంయమి యిట్లనియె. 358

ఉ కౌరవముఖ్యు ధర్మగతి గానితెఱంగునఁ గ్రీడి పంపఁగా
మారుతి గూల్చె నట్లగుట మాన్యచరిత్రుఁడు ధర్మసూతి గాం
ధారి శపించు దీని విని తమ్మని యాత్మఁ దలంచి యిమ్మెయిం
గూరినభీతి నవ్వనితకుం దగుభంగి శమం బొనర్పఁగన్. 359

శ్రీకృష్ణుఁ గాంధారి నూఱడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట

వ. పనిచెం గాని ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి కాదట యచ్యుతుం డరిగి యప్పటి కుచితం బగువిధంబునఁ గార్యంబు నడపె నాకర్ణింపు మట్లు దన్నుఁ బ్రార్థించిన నప్పురుషోత్తముండు పనితెఱం గడిగి బాండవాగ్రజుం డు సెప్ప విని రథారూఢుండై యతిరయంబునఁ గరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి యాంబికేయునకుం దనరాక యెఱిఁగించి పుచ్చి తగం జొచ్చి యంతకమున్న గాంధారీద్వితీయుం డై కొడుకులదెస వగలం బొగులుచున్న యమ్మహీకాంతునివలనికారుణ్యంబున నతనికడకుం జనుదెంచి యున్నకృష్ణద్వైపాయనమహామునిం గని వినయసంభ్రమంబులు దలకొనఁ దత్పాదంబునకుఁ బ్రణమిల్లి యక్కురురాజునకు గాంధారరాజనందనకు నమస్కరించి కులపతిసన్నిధి యగుట నిలాతలంబునం గూర్చున్న యజ్జననాథుసమీపంబున నాసీనుం డై. 360

ఆ. అన్నరేంద్రుపాణి యల్లన తనకరాబ్జమునఁ గీలుకొల్పి బహుళబాష్ప
కలితవదనుఁ డగుచు గళమున నెలుఁగు గురియాడ వగచి యమ్మురాంతకుండు.

వ. తత్ప్రదేశంబున నున్నకనకకలశజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసి యెలుంగు నూలుకొనం జేసి యిట్లనియె. 362

చ. అకట కులం బకారణమ యంతయు నాశము నొందె నిట్టిదా
నికిఁ జొరనొల్ల రైరి మహనీయచరిత్రులు నాఁడు పాండవు
ల్సకలము నీ వెఱుంగుదు చలంబును నీసును దక్క నన్ను సం

ధికి నిట రా నొనర్చుట మదిం దలపోయుము మ దెట్టిశాంతియో. 363

వ. అని యంత నిలువక. 364

క. గెలువరె జూదము లెందును, గలదే తలఁ బట్టి పుణ్యకాంతఁ గొలువులోఁ
పలి కీడ్చి తెచ్చి వలువల,నొలుచుట యే మనఁగ వచ్చు నుర్వీనాథా. 365

క. దానికి నొచ్చినమనముల,తో నడవికిఁ బోయి బహుళదుఃఖంబుల న
ట్లూని విరాటుపురిం బడఁ, గానియిడుమ పడియు వారు గనలరె కంటే. 366

ఉ. ఏపుర కుండ నొక్కొకటి యి మ్మని యూళులు వేఁడి కాన రై
రే వల దన్న నీకొడుకు లెమ్మెయి మానర లోభగర్వముల్
నీవును నట్ల కాక మహనీయమతుల్ విదురాదిబాంధవుల్
వేవురు సెప్పరే యధిప వింటె తెగం బలు కొక్కఁ డేనియున్. 367

క. కాలోపహతమనస్కుఁడు, మేలుతెరువు పట్టు నెట్లు మెయికొని యది యిం
కేల తలపోయ నుడుపం, జాలుదురే నరులు దైవసంపాదితముల్. 368

వ. అని వెండియు నిట్లనియెఁ బాండవులు గల్మషాయత్తచిత్తులు గామియు మీరు నెఱిలేమియు విచారింపు మేను మ్రొక్కి వేడికొనియెద వారలదెసఁ గోపంబు లేకుండ వలయు నట్లుం గాక నీకును గాంధారికిని వలయుపరలోకక్రియాకలాపంబులు వారియంద నిలిచెం గావున వారికి శుభంబు గోరుట లెస్స మీ చిత్తంబు నొప్పించితి నని యొప్పాట దురపిల్లెదునో ధర్మజు లెఱింగెదు గాక యని పల్కి గాంధారరాజనందన నుద్దేశించి. 369

ఉ. నీ కెన వచ్చు రాజరమణిఁ ధర నెందును గంటి మే నృపా
నీకము వించు నుండ సుతునిం దగుపల్కుల నంత యొత్తుదే
నా కది [1]సిక్కెఁ జిత్తమున నాఁటి ప్రియం బగుచుండు నిప్పుడుఁ
లోకవిరుద్ధవృత్తిచపలుం [2]డతఁ డి మ్మెఱుఁగండ యేమియున్. 370

క. నీమాటకు దుర్యోధనుఁ, డామెయిఁ దాఁ ద్రుళ్లి పడక యవ్వఁ గా కని నాఁ
డే మేనిఁ గొంతయక్కట, భూమిఁయొసఁగె నేని యింత పుట్టదు సుమ్మీ. 371

వ. కీడు పుట్టు నని నీవు సెప్పితి చెప్పినమాటయుం దలకూడెఁ బాండవులవలనం దప్పు లే దని యెఱుంగుదు గాదె వారల కలుగ కుండునది నీ వలిగి చూచినం ద్రిలోకంబులు భస్మీభూతంబు లగునట్టితపఃప్రభావంబునం బ్రసిద్ధవు గావున నిన్నుం బ్రార్థించెద నని పల్కిన సద్దేవి యది యంతయు నీచెప్పినట్టిద యని వెండియు. 372

చ. విపులవిషాదతాపమున వేదన నొందుమదీయబుద్ధికిం
దపగత మయ్యె నీదువచనామృతసేచనఁ జేసి యిట్టిచో
నపరిమితప్రభావ వినుము మంధుఁడు దీనుఁడు వృద్ధు నైనయా

1 చిక్కె... నిప్పుడుఁ. 2 డెఱుఁగం డవివేకగర్వి నై.

నృపు నరయంగఁ బాండవులు నీవును ¹యుక్తులు గారె యెమ్మెయిన్. 373

వ. అని పయిచీరచెఱంగు మొగంబున నదిమికొని యేడ్చినఁ గృష్ణుండు వివిధ వాక్యంబుల నద్దేవిం దేర్చి ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబుగాఁ బలికి నట్టియెడ నశ్వత్థామయుత్సాహం బమ్మహాత్మునకు హృదయగోచరం బగుటయు దిగ్గన లేచి పారాశర్యచరణంబులకు వినతుండై యవ్విభునకుం బ్రణమిల్లి యతనితో ని ట్లనియె. 374

క. గురుసుతుఁడు పాండవులకుం, గర మల్గును వారిఁ బొదువఁ గా నతఁ డీప్రా
ద్దురవడిఁ గదియును బోయెద, దురపిల్లకుమయ్య ముని విధూతకళంకా. 375

చ. అన విని రాజు దేవులు మురారికి ని ట్లని రెంతయుఁ గారయం
బునఁ జనుమయ్య పాండునృపపుత్త్రుల నెమ్మెయి నైనఁ గాచికోల్
వినుతి గదయ్య నీకు నిను వేయివిధంబుల నాశ్రయించు పె
ల్లను ఫల మొందఁ జేయఁగఁ దలంచుట పెంపు సుమయ్య కేశవా. 376

శ్రీకృష్ణుఁడు కరిపురంబుననుండి పాండవులయొద్దకు వచ్చుట

వ. పొమ్ము పునర్దర్శన మయ్యెడు మని వీడ్కొల్పిన వాసుదేవుండు వెడలెం దదనంతరంబ వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు వారలతో మీకు శోకోపశమనంబుగ నిప్పుడు శౌరి సెప్పినవచనంబు లాదరణీయంబులు సుండీ యని యుపదేశించి వెండియు వలయువాక్యంబుల వారికి నాశ్వాసంబు గావించి యంతర్ధానంబు సేసె నిత్తెఱంగు గోవిందుండు కృతకృత్యుం డై వెలువడి యరదం బెక్కి యతిత్వరితగతి నోఘవతీతీరంబున కరిగి పాండవులం గని తాను ధృతరాష్ట్రసన్నిధి గాంధారిం గనుటయు వారలకు దుర్యోధనుండు దెగియె నని నెట్టనం జెప్పక ²బెరసుంబల్కులుగా నయ్యాంబికేయుని యుపేక్షనుం గొడుకుల కీడునం దత్కాలంబునకు సంక్షయంబు వాటిల్లుట యుగ్గడించుటయు నాసందునఁ బాండవులవలనఁ బాపంబు లేమి దెల్పుటయును నారాజును దేవులును వారింత కోపింపకుండం బ్రార్థించుటయు సుపచారవచనంబులచందంబున వార లావృద్ధులకు నిస్తారకు లని పలుకుటయు విశేషించి గాంధారికి నుచితభాషణంబుల నత్యంతోపశాంతిగలిగించుటయు నప్పలుకు లన్నింటను దుది నయ్యిరువురు దనచేసినది సామాన్యంబున ననుష్ఠించిన యాపత్సమయసమాగమంబుగాఁ గొనినమాత్రయ కాని యొం డెఱుంగక యునికియు నగ్గాంధారరాజనందన దనకు మగని నప్పగించుటయు నెఱింగించి యంతక మున్న వచ్చి యావిచిత్రవీర్యపుత్త్రు కడం బారాశర్యుం డున్నవాఁ డమ్మహాత్ముం డే నిట వచ్చినపిదప నాదంపతులకు నాయొనర్చినయుపదేశంబు దృఢం బగునట్టిమాట లాడనోపు ననియు నతనియునికి యట్లు గాఁ దనపోయినపని సఫలం బగుటయుఁ బాండు

1 నుక్తులు గారె. 2 పరుసపుంబల్కులు గా.

నందనులకుం దెలియం జెప్పె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

క. విను మోఘవతీతీరం,బున కమ్మెయిఁ బాండురాజపుత్త్రులు ప్రీతిం
జనిన తెఱఁగు సంజయుచే, విని ధృతరాష్ట్రుండు శోకవిహ్వలుఁ డగుచున్. 378

వ. అతని కిట్లనియె. 379

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁబడియుండఁ దలదన్ని, నట్టిభీమసేనుఁ డగ్రజుండు
ననుజచయముఁ దాను నరిగినపిమ్మట, [1]నెట్టు లయ్యె నమ్మహీశ్వరుండు. 380

వ. అని యడిగిన నమ్మానవపతికి నాసూతసూనుం డిట్లను నేను బొదలోనుండి యుధిష్ఠిరుండు యుద్ధసమయంబును నిశ్చయించిన నీకొడుకు పొలిగలనికి నడచునప్పుడు వెడలి పాండవపరిజనంబులం గలసి వారు నన్ను డాసినదృష్టిం గనుంగొన నక్కురుపతికిం బొడసూపక చని గదారణం బనుసంధించి యుక్కిం జేసి యక్కౌంతేయు లరిగినయనంతరంబ యమ్మహీకాంతునికడకుం బోగుచుఁ బోయిల్లిఁ బోయిన నతండు ధూళి పొదివినవదనంబుపై నెఱసినవెండ్రుకలు వాయం ద్రోచికొని నామొగంబుఁ జూచి ధర్మనందను నిందించుచు నవుడుగఱచి కన్నీరు గ్రమ్మ నిట్టూర్పు నిగిడించి. 381

తే నేల నాలుగు నెఱఁగులు నేలి భీష్మ, గురుకృపాదులపైఁ గార్యభరము నిల్పి
యున్నవానికిఁ దుది నిట్టు లుండవలసె, గాలసంప్రాప్త మేరికిఁ గడప వచ్చు. 382

క. ననుఁ బదునొకం డక్షౌహిణు, లనూనవిభవముల నొల్వ నఖిలనృపులు పం
చినపని సేసి మెలఁగి ర, ట్లునికి గనినవీవ యిట్టులునికియుఁ గంటే. 383

ఆ వాయునందనుఁడు గదాయుద్ధధర్మంబు, నుజ్జగించి నింద కోర్చి యిట్లు
సేసె నిత్తెఱంగు సెప్పుమీ సంజయ, మనకు నిపుడు గల్గుజనుల కెల్ల. 384

చ. అనిమిషవాహినీతనయు నస్త్రకళాగురు సోమదత్తిఁ గ
ర్ణుని రణధర్మహీనతకు రోయక చంపినభంగులుగా మను
త్తనయుఁడు నేడు సేసినవిధంబును లోకులు పాండురాజనం
దనతతిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టరె పృథావిజయం బిది యెంత యొప్పెడున్. 385

క. అనిలజుఁడుఁబోలెఁ గపటపు, టనువునఁ బగవారి నోర్చి హర్షంబునఁ దే
లునె తూలపోనిమగఁటిమి, దనకుఁ గలుగునట్టికీర్తితత్పరుఁ డెందున్. 386

చ. మఱియు నొకండు వింటె పవమానతనూజుని చెయ్యిఁ బెన్తొడల్
విఱిగి ధరిత్రిఁ బడ్డయెడ వేగమె వచ్చి శిరంబుఁ దన్నె నే
డ్తెఱ గలయప్పు శత్రు నవధీరితుఁ జేయుట యొప్పఁ గాక యే
పఱినఁ బరాభవించిన జనావళి నవ్వదె నొవ్వదే మదిన్. 387

క. మనరాజును దైవులు భం,డనముతగవు నేర్పరించుటకు నేర్తురు భీ
మునిచేసినయది సంజయ, వినిపింపుము వారలకు సవిస్తారముగన్.

1 నమ్మహీశుఁ డెట్లు లయ్యెఁ జెపుమ.

వ. మఱియును. 389

చ. చెలులం జుట్టలఁ బ్రోచి యర్థిజనులన్ శ్రీమంతులన్ జేసి వి
ప్రుల భవ్యస్థితి మన్చి యాగములు పేరుం బెంపు శోభిల్ల ని
ట్లలపుం ద్యాగము దానమున్ నడపి నిష్ఠం బెక్కు సెల్లించి యు
జ్జ్వలతేజంబున నిద్ధభూతి భుజగర్వస్ఫూర్తిఁ బొల్పారితన్. 390

క. పగవారి నాశ్రయింపక, మగఁటిమియును బ్రాభవంబు మానము నెందుం
బొగడొంద నుల్లసిల్లితిఁ, దెగునంతకు లక్ష్మితోఁ బ్రదీప్తుఁడ నైతిన్. 391

క. సమరము శమంతపంచక, సమీపమున ధర్మవృత్తిఁ జలుపఁగ నత్యు
త్తమలోకము సమకూఱెను, విమలాత్ముఁడ నైతి నొందు వేయును నేలా. 392

తే. ఎదిరి పెనగంగఁ జాలక నిదురవోవ, నొంచు తెఱఁగున విషము వెట్టించుపగిది
నింటఁ జిచ్చిడుచాడ్పున నిట్లు సేసి, పడయుదురుగాక రాజ్య మప్పాండుసుతులు

వ. అని యంత నిలువక. 394

ఆ. పాపకర్ము లయినపాండుతనూజులు, సమరధర్మ మెడలి జయము గొనుట
గురుసుతునకుఁ గృపునకుం గృతవర్మకుఁ, దేటపఱుపు నాదుమాట గాఁగ. 395

క. దేవవ్రతగురుకర్ణుల, దేవసములఁ బాడి దొఱఁగి దెగటార్చుటయున్
నీవు దలఁపించి వారల,తో వెండియు నిట్టు లనుము దుర్జనదూరా. 396

ఆ. కపటధర్మకంచుకంబున వెలసిరి, గాని సత్యపురుషకారపరులు
గారు పాండుసుతులు వారల నమ్మంగఁ, గాదు సేత గుండెకాయ యిడిన. 397

వ. ఇది నామాట గాఁ జెప్పు మని పలికె నప్పు డచ్చేరువపల్లెలవారు దన్నుం జూడ
వచ్చిన సజ్జనంబులఁ గలయం గనుంగొని గాంగేయుండును గుంభసంభవుం
డును మొదలైనబంధుమిత్రులను లక్షణుండు లోనుగాఁ గలకుమారులను
జేరుకొని వారు మున్ను సనుటం జెప్పి వారు సనినలోకంబ తనకుఁ బాటిల్లుట
యుగ్గడించి తన దేవులును దుస్సలయు నాదిగాఁ గలయబలలు దాను లేనిపిమ్మ
టఁ బొందుదురవస్థలు వాక్రుచ్చి పనివిన విని వారలు గన్నీ రొలుక నుమ్మలి
కంబు గూరునుల్లంబులతోఁ జని రందుఁ గొందఱశ్వత్థామప్రముఖరథికత్రయం
బయ్యెడ మెలంగుట యెఱింగి వారలకు రాజరాజువార్త సెప్పిన వారలు సత్వ
రంబున నచ్చటి కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి. 398

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట

సీ. కడుబెట్టిదం బగుగాలిచేఁ గూలిన మహనీయసాలభూరుహముపోల్కిఁ
బ్రబలకిరాతమార్గణములఁ ద్రెళ్లిన రాజితవన్యవారణమునూడ్కిఁ
గల్పాంతవాయుసఖస్ఫురణంబున నివిరి పోయినమహార్ణవముకరణిఁ
గాలపర్యయమునఁ దూలి మేదినిమీఁద బడినపూర్ణేందుబింబంబుపగిది

తే. [1]దుఃస్థుఁ డై యుండియును నొప్పు దొరఁగకున్న
యన్న రేశ్వరుఁ గనుఁగొని యడలు నెడల
తోఁడ మేనులు దూలఁగఁ దొట్రుపడుచుఁ
జేరి యాతనిచుట్టు నాసీను లైరి. 399

వ. ఆసీను లైనయెడ నగ్గురుసుతుండు. 400

ఉ. అక్కట యెప్డుఁ బల్వురు ధరాధిపతుల్ గొలువంగ నుండు నీ
వొక్కరుఁ డున్నవాఁడవు మహోన్నతపీఠ మలంకరించు నీ
దెక్కలిఁ దాఁకి ధాత యిలఁ ద్రెళ్లెడునట్లుగఁ జేసె నీబలం
[2]బెక్కడఁ బోయె సైన్యపతు లేలొకొ యిక్కడ రారు భూవరా. 401

తే. కడలుకొనఁ జుట్టుఁ బట్టెడుగొడుగు లెవ్వి, యెసక మెసఁగంగ సీవురు లేల పట్ట
రంగమున నాసనంబున నవనిధూళి, గదిరె జలక మే లాఁడవు కౌరవేంద్ర. 402

చ. అనిమిషవాహినీతనయుఁ డస్త్రగురుండును నీకు నెప్పుడుం
గనువెలుఁ గై చరింతురు వికర్ణుఁడుఁ గర్ణుఁడు దుస్ససేనుఁడున్
నిను నొకయప్డుఁ బాయ రవినీతు లొకో నృప వార లెల్ల నె
మ్మనమున శంక లేక యొకమాటును నిక్కడఁ జేర రెవ్వరున్. 403

క. నీయెడఁ జంచల యయ్యెను, శ్రీ యెవ్వరి నచలవృత్తిఁ జెందెడు విధి య
ట్లై యున్నవారి నిట్టులు, సేయఁడె యే నింక నేమి సేయుదు నధిపా. 404

తే. అని విలాపంబు సేసిన విని విభుండు, గన్నుఁగవ నశ్రు లురులంగఁ గరపుటములఁ
దుడిచికొనుచు డగ్గుత్తికదొడరు నెలుఁగు, నెట్టకేలకు నూల్కొల్పి యిట్టులనియె.

క. మనుజులకు నిట్టిచందము, మును ధాత సృజించినది ప్రమోదము ఖేదం
బును వచ్చును బర్యాయం,బున దీని నెఱుంగవలదె పురుషుం డనఘా. 406

వ. అని యారథికవరుల నాలోకించి. 407

సీ. పయిపయి నెంత లాపదలు వచ్చిన నైన నుత్సాహ మెడలక యుద్ధ మరులు
సేద్పడునట్లుగాఁ జేసెడిబంధులు మిత్రులు సోదరుల్ పుత్రు లట్లు
బలసమేతంబుగా భండనంబునఁ ద్రుంగ నొక్కఁడు నిల్చుట యొప్పు నెట్లు
మద్భావహానువీర్యంబు మహితధైర్యంబును దలమున్క లైన సధర్మవృత్తి

తే. సంగరము సేయఁ జాలక శత్రు లిట్లు
నొంప సద్గతి వడయుట సొంపు గాదె
యదియుఁ గాక విద్విషులచే నాజిఁ బడక
యుండ మిముఁ గాంచునమ్మేలు నొదవె నాకు. 408

చ. వినుఁడు మహానుభావుఁ డగు విష్ణు నెఱింగి యెఱింగి యే మిముం

1 ధరణిఁ బడి యుం...దఱుగకున్న. 2 బెక్కడవోయె.

గొని వెఱ పేది కాదె పగకుం దలకొంటి జయంబు గోరి మీ
రును బలశౌర్యసంపదనురూపముగాఁ బోగ డొందుభంగులం
బెనఁగితి రేమి సేయుదురు బెట్టిదుఁడై విధి తప్పఁ జూచినన్. 409

వ. వగవ కుండుం డని యేఁ బోదలోనం బొంచి యున్నది మొదలుగ గదాయుద్ధంబుపాడి విడిచి వడముడి పుడమిఱేనిం బడవైచి తలదన్నుట తుదిగా నైన వృత్తాంతం బెల్ల నప్పు డారథికవరులకుఁ దేటపడం బలికిన విని పాండవులదెస నీసును రోసంబు నెత్తి గురునందనుం డరుణాననుం డగుచు నవుడు గఱచి కఠినాక్షరకలితంబుగా నక్కౌరవేశ్వరున కిట్లనియె. 410

ఉ. పాండవు లట్లు మజ్జనకుఁ బాపవిధిం దెగఁ జూచినప్పుడుం
జండతరప్రకోపము నసహ్యపుశోకము నిట్లు చిత్త మొం
డొండఁ గలంప వే నిపుడ యొక్కఁడుఁ దక్కక యుండ వారి ను
ద్దండమదస్త్రవహ్నిఁ బరిదగ్ధులఁ జేయక యెట్టు లుండుదున్. 411

తే. వినుము సత్యంబు వల్కెద మనుజనాథ
యడరి యందఱఁ బాంచాలు రాది గాఁగఁ
గలుగుబాంధవమిత్రసంఘములతోడఁ
గూడ నేఁ డిదె కృష్ణుండు సూడఁ ద్రుంతు. 412

వ. పనుపు మనిన హృష్టుం డై యజ్జనపతి కృపాచార్యుం గనుంగొని యొక్క కలశంబున జలంబు నినిచికొని రమ్మనుటయు నమ్మహీసురవరుండు దమ్ముం జూడ వచ్చి యచ్చట నున్నసమీపాశ్రమమునికుమారులం బ్రార్థించి యొక్క కలశంబు దెప్పించి దానిం దోయపూర్ణంబుఁ గావించి తెచ్చిన. 413

చ. అతనికి నెమ్మి నిట్లనియె నమ్మనుజేంద్రుఁడు నీవు వేగ మం
చితముగ ద్రోణపుత్త్రు నభిషిక్తునిఁ జేయుము ప్రీతి మచ్చమూ
పతియుఁగ భూసురుండు నృపుపంపునఁ గయ్యము సేఁత లోకవి
శ్రుత మగుధర్మ మట్లగుటఁ జూవె యొనర్చెద నవ్విశేషమున్. 414

వ. అనవుడు నతండు సంప్రీతుం డై యగ్గురునందనునకు సేనాధిపత్యాభిషేకం బాచరించిన. 415

ఉ. ఆరథికోత్తముం డధికహర్షముఁ బొందుచు నమ్మహీశ్వరుఁ
గారవ మొప్పఁ గ్రుచ్చి యిఱిగౌఁగిటఁ జేర్చి యుదాత్తసింహనా
దారవ ముల్లసిల్లఁగఁ బ్రియంబు మెయిం గృపయాదవోత్తముల్
సేరి కెలంకులం జనఁగఁ జెచ్చెర నేఁగె నుదగ్రమూర్తి యై. 416

వ. ఇట్లశ్వత్థామకృపకృతవర్మలును మహోద్యోగంబున. 417

క. అరినిరవశేషనిరసన, పరమానందప్రచరితపాండవపుత్త్రో
త్కరబాంధవనికరపరి,స్ఫురణాఢ్యతదీయశిబిరమున కభిముఖులై. 418

వ. చని రని యట్లు ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డశ్వత్థామోత్సాహంబు తెఱం
గెఱింగించె నని వైశంపాయనుండు సెప్పిన విని జనమేజయుం డటమీఁదివృ
త్తాంతం బెఱింగింపు మని యడుగుటయు. 419

మ. శ్రుతివాక్యార్థమయప్రభావమునిసంస్తుత్యానుభావా శచీ
పతిముఖ్యానిమిషాభివాద్య [1]నిరసద్భావైకవేద్యా మహో
న్నతహేతుత్వవిరాజమానచరణా నమ్రాపదుత్తారణా
సతతోన్నిద్ర [2]విధైకభక్తసులభా సంవిత్ప్రిభావల్లభా. 420

క. సితనీలాదికవర్ణా, హితవైకృతదూరమానసేజ్యాధారా
శతదళభవసత్యవతీ, [3]సుతాదిబుధమతిలతా ప్రసూనాకారా. 421

మాలిని:—

భరితవికసనాంతగ [4]పద్మనిశ్రేణికాసం
చరణపరిణతత్వశ్లాఘనీయక్రమోద్య
న్మరుదుపగమలీలామధ్యమానేందుబింబ
స్ఫురదమృతవికారోత్సారణానందరూపా. 422

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందు
సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి శల్యపర్వము

స మా ప్త ము.

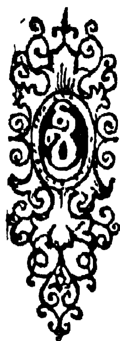
1 నిరహంభావైకవేద్యా. 2 వివేకభక్తి. 3 సుతవిబుధమతిప్రసూనసుగుణాధారా. 4 పద్మి
నీశ్రేణికా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తికపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

మత్కౌస్తుభరత్నో
ద్ధామారుణరశ్మిభూతిధవళమరీచి
స్తోమపరభాగరమ్య మ
హా[1]మహితస్ఫురితవక్ష హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. సంజయునిచేత గురుసుతోత్సాహ మట్లు
వినినధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను వీరవర్యుఁ
డనఁగఁ జాలునశ్వత్థామయును సహాయ
రథికులును విక్రమించినక్రమము సెప్పుమ. 3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతి కాసూతసూనుం డిట్లను నవ్విధంబునఁ గురుపతి యశ్వత్థామ కభిషేకంబు సేయించిన నాకృపాచార్యుండును గృతవర్మయు గురుపుత్త్రునుత్సాహంబున కుపోద్బలకం బగునుద్యోగంబునం బొదలి రమ్మువ్వురు మహీపాలుండు పాండవులం బరిమార్చుటకుం బనిచిన నట్లు పూని దక్షిణంబు మట్టి పడమట నున్న పాండవశిబిరంబున కభిముఖు లై చని రాత్రియంగున నవ్వీటికెలని కనతిదూరంబుగాఁ జని యారథికవరు లాలించి. 4

ఉ. అందలివార లెల్లను జయంబునఁ బొంగుచుఁ బేరెలుంగు లం
దంద చెలంగఁ గాఁ బలుక నార్వఁగ నొత్తిలి నవ్వ నాకసం
బందినయట్టిమ్రోఁత విని యక్కడ వోవఁగ నుల్కి రప్డు ద
మ్ముం దడవక్క వడిఁ వెడలు మూఁకలు మ్రోయుటగాఁ దలంచుచున్. 5

వ. ఉలికి యట వోవు టుడిగి యెచ్చటి కేనియుం దొలంగి నిలిచి మఱి కర్జంబుఁ జూచికొనువా రై యారథికవరులు మగిడి తూర్పుదెస కొంతద వ్వరిగి రనిన

---

1 మహిమస్ఫురిత.

నమ్మాటలు వెడవెడ వినుచుం దనకుం బాటిల్లినదురవస్థ చింతించుచు నాంబి
కేయుం డి ట్లనియె.' 6

సీ. సంజయ కురురాజు సమయు నే యిట్లు భీమునిచేత బలశౌర్యముల నజయ్యుఁ
డని నమ్మియుండితిఁ దనయులు నూర్వురు మడియుట వినియు నామనము పెక్కు
పఱియలై పోవనిభంగిఁ జూడఁగ దాత నొనరించినది గాఁగ నోపు నింక
నడియరితనమున నప్పాండవుల నాశ్రయింపఁగఁ జాల నే నెక్కుడేనిఁ

ఆ. బోదుఁ గాక యట్టిభూపాలుతండ్రినై, ప్రాభవమునఁ బేర్చి పరమదైన్య
వృత్తి కోర్వఁ దగునె విన వశమే మాట, లామరుత్తనూజుఁ డాడ నాకు. 7

వ. అని పలికి యశ్వత్థామప్రభృతు లేమి సేసి రనుటయు నజ్జనపతికి సంజయుం డి
ట్లనియె. 8

క. ఇమ్మెయి సారథికవరులు, గ్రమ్మఱి చని యడవి సొచ్చి కని రొకమడు వం
దిమ్ముల సూతజనులు రథ్యమ్ముల నీళ్లకును దిగువ నప్పుడు దారున్. 9

వ. రథంబులు డిగ్గి యంబుపానంబు సేసి యామ్రోఁతదెస నాలించుచుండిరి. 10

తే. అంతఁ బశ్చిమధరణిధరాగ్రపశ్చిమంబునకుఁ బోయె మార్తాండమండలంబు
సాంధ్యసమయకృత్యంబులు సలిపి రపుడు, రథికవర్యులు మువ్వురు రాజముఖ్య.

వ. సలిపి వా రొక్కవటవిటపిసమీపంబున నాసీను లై రాసమయంబున. 12

తే. వారిముఖమండలములతో వారిజములు
మొగిడె శోకతమంబుతో నిగిడెఁ దిమిర
పటలి బహువిచారములతో బరఁగ బొల్చె
భూతబేతాళగణములు భూపవర్య. 13

క. కలుగు గురుసుతున కెట్లుం, గలహం బని చూడ నమరగణ మధికకుతూ
హలమున వచ్చెనొ యనఁ జుక్కలు దోఁచెఁ గగనవీథిఁ గౌరవనాథా. 14

వ. ఇట్లు రాత్రి యగుట దివాచరంబు లైనజంతువు లుపశాంతవర్తనంబు లయ్యె
రాత్రిచరంబు లైనవి సంచరింపం దొడంగె నప్పు డమ్మువ్వురు నెవ్వగలఁ
గూరినమనంబులతోఁ గురుబలం బశరణంబ పొలియుట యుగ్గడించి తత్సం
బంధకలితంబు లైనభాషణంబులు చెల్లుచుండ నుండి డప్పి గూరి కొండొక
సేపునకు మహీతలంబున మేనులు వైచి వందురుచుండి రందుఁ గృపకృతవర్మలు
నిద్రవొందిరి గురునందనుండు క్రోధాతిశయంబునం జేసి నిదురవోవక వటవిట
పంబు గలయం గనుంగొనువాఁడు తదీయశాఖోపశాఖల నానాకాకంబులు నిలి
నంబు లై నిద్రించుచుండ నాలోకించె నయ్యవసరంబున. 15

సీ. మిడుఁగుఱుఁగులు గ్రమ్మినయట్లు నిగిడెడు రోచులు గలమిడిగ్రుడ్లు దనర
మెఱుఁగారుకెంజాయ మెఱసినయొఱకల మోపున నెసఁగుపెక్కమ్రోఁతతోడఁ

[1]గాళిలభీషణాకారత వేళ్లతో లీలమై నెగసినశైల మనఁగఁ
గరముగ్రమగుమొగ మిరుదెసమురియించి యామిషంబులయిక్కలరసికొనుచు
తే. నచటిబయ లెల్లఁ దానయై యక్కజంపుఁ
జందమును ఘోర మైననిస్వనముఁ జాడ
గతియు భూతవితానభీకరముగా ను
లూక మొక్కటి వచ్చె భూలోకనాథ. 16

అశ్వత్థామ యులూకంబు కాకంబులఁ జంపుట నాలోకించుట

వ. వచ్చి యవ్విటపివిటపంబు నూఁది యక్కాకంబుల నాలోకించి యంగంబుల యుద్భటత్వం బుడిపికొని గమనంబు తిన్నఁదనంబు దలకొనఁ జొచ్చి వాని నాక్రమించి. 17
ఉ. కొన్నిటికంఠముల్ సులువుఁ గొన్నిటికాళులు ద్రుంచు నుగ్రతం
గొన్నిటిపక్షముల్ నఱకుఁ గొన్నిటిపొట్టలు ప్రచ్చులీలమైఁ
గొన్నిటి నప్పళించుకొని కోలెముకల్ సుఱుమాడు నిట్టు ల
యన్నిటి నయ్యులూకము రయం బెసఁగఁగ వధియించె భూవరా. 18
వ. ఇవ్విధంబున నిద్రావివశంబు లైనయవ్వాయసంబుల వివిధంబు లగువధంబుల గీటడఁగించి యాకౌశికంబు శత్రువులం బొడివి సమయించినమేటివుగని మాడ్కి మోదంబు నొందినం గని యగ్గురునందనుం డాచందం బొనర్చుటకు డెందంబున నుత్సాహంబు వొడమి పొంగి తనలోన. 19
తే. ఇవ్విహంగమ ముపదేశ మిచ్చె నాకు, నిద్రవోవంగ శత్రుల నిగ్రహింతు
నింతలె స్సగునే ముందరేమి తెఱఁగు, గాననై తిని నాపూనుకార్యమునకు. 20
వ. అని వెండియు. 21
ఉ. పాంచనరేంద్రనందనుల బాంధవపుత్త్రయుతంబు గాఁగ ను
ద్దండత నే వధింతు నని దర్ప మెలర్పఁగఁ గౌరవాధినా
థుండు వినంగ బల్కితిని దుర్దమదోర్బలు లమ్మహాత్ము కుల్
గండున బెట్టు పైఁ బడుట కార్యము గాదు దలంచి చూడఁగన్. 22
క. అరవాయి గొనక బెట్టుగఁ, బరిగొని యక్కడిఁదిమగలపై నడరుట యు
ద్ధురగతి నగ్నిజ్వాలోత్కరముపయిఁ మిడుత యుఱుకుకరణియ కాదే. 23
వ. పాండవులం బరిమార్చుపని నేఁడ చేయక మఱిచేసిన నా రాజునిర్గతప్రాణుం డైన నాకెలసం బెవ్వరి కెక్కెడుఁ జక్కటితోడిబవరంబున నబ్బలుమగల గెలువరా దని యిట్లురియాడునాచిత్తంబుచింతాపరంపర హాయ నీపక్షివిచేష్టితంబు లోచనగోచరంబయ్యెఁ బగతురఁ దెగటార్చునెడ నన్యాయం బనక యుపాయం బెయ్యది దొరకొనిన దాన నుత్సహింపవలయుట శాస్త్రసిద్ధంబ కాదే యె ట్లనిన.

1 గాలవిభీషణాకారత వేళ్లతో నెగసినతుంగశైలేంద్రమనఁగ.

తే. ఎత్తినప్పుడు విడియుచో నిఱికటంపుఁ, జెరువునందు నడపు సెడి తిరుగఁబడిన
యట్టియెడ నిద్రవోయెడునవసరమున, శాత్రవుల బెట్టు పైఁబడి చంపవలయు.
వ. అనునీతివాక్యంబులు విందు నంగీకృతక్షత్త్రధర్ముం డగువానికి నిట్టివి కర్త
వ్యంబు లట్లుఁ గాక పాండవేయులు పితామహగురు లైనభీష్మద్రోణులఁ దెగ
టార్చునెడం జక్కటి గలతెఱంగున సంగరంబు చేసిరె యంగరాజును రారా
జును బరిమార్చినభంగులఁ దలంపం గూడునె కావునఁ గల్మషోపాయు లగుకౌం
తేయుల నిద్రాసమయంబున గొబ్బున నిగ్రహించుట నీతియ కాని నింద్యంబు
గాదని నిశ్చయించె నట్లు క్రూరవ్యవసాయుం డగునగ్గురుసుతుండు దనమామను
గృతవర్మను మేలుకొల్పి యిట్టిసమయంబున నిద్రించితి మని లజ్జించు చున్న
యారథికవరులతో ని ట్లనియె. 26
క. మొగదప్పితిమి రణమున మన మకట ముప్పురము రారాజు నొక్కరునిఁ బాండు
తనయులు దమవారుఁ దారును బెక్కండ్రు గూడి చుట్టును ముట్టి గుల్లపఱచి
రేకాదశాక్షౌహిణీశ్వరుఁ డ ట్లొంటిమై యిఁ జిక్కి పోరుచుండియును బాడి
దప్పఁ డవ్విభుని నధర్మవిక్రమమునఁ బాపాత్మకుం డగుబకవిరోధి
ఆ. గూల్చె నంతఁ బోక కురుదేశరాజ్యాభిషిక్తమైనయతనిశిరము దన్నెఁ
బరిభవంబు నొంచెఁ బ్రాణాంతకరవేదనాతిశయముకంటె సన్నరేంద్ర. 27
లావును వెరవును గలుగుమహావీరు లనేకు లట్టు లన్నిదినము లా
[1]భూవిభునకై పెనఁగి జయ, మీ వలఁతులు గాక పోయి రే మన వచ్చున్.
ఆ. ఎవ్వ రెంతఁ జేసి రేనియు విధి యొండు, దలఁప [2]నాఫలంబు దలఁగ కేల
యుండు నిట్లు గాఁగ నున్నది గాకేమి, యొసక మెసఁగుకౌరవేంద్రమనుపు. 29
వ. అని పలుమాట లాడి మీమది కలంగకున్న దేని యీమహావ్యసనంబునకుఁ గర్త
వ్యం బెద్ది చెప్పవలయు ననినఁ గృపాచార్యుండు ధనురాచార్యనందను మొగం
బు గనుంగొని నీవు చెప్పఁ దలఁచినయంతవట్టును జెప్పి కార్యం బడిగితేని
నాకుఁ దోచినదానిం జెప్పెద విను మని యి ట్లనియె. 30

కృపాచార్యుఁ డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు లెఱింగించుట

సీ. ప్రారంభముల కెల్ల బౌరుషమ్మును దైవమును సాధనమ్ములు వినుము వాని
లోన నొక్కటిచేతఁ గానేర దనఘ తత్ఫలసిద్ధి యెట్లన్నఁ దెలిచు వాన
కారుపొలంబునఁ గల్గెనేనియుఁ గొల్చు గాపింప నేర్చునే యేవిధమున
వల నేర్పడఁగ దున్నఁ బొలములో నైనవర్షంబు లే కున్న ధాన్యంబు లగునె
ఆ. కాఁపు లావు వెరవు గల్గి కర్షనము సేయంగ వృష్టి దగినయట్లు గలుగ
ఫలము గల్గునట్లు పౌరుషంబునకు దైవంబుతోడుపాటు వలయు నెందు. 31
వ. అదియునుం గాక. 32
క. తగుపని కుద్యోగించుచుఁ, దగ వెఱిఁగెడుహితుల కనుమతంబుగఁ జేయన్

1 భూవిభుకై ...జయం, బేవలఁతులఁ గనకపోయి. 2 దత్ఫలంబు దలఁగ కేల.

జగతీసురవరకార్యము, లగు వారికిఁ గలుగు విధిసహాయత్వంబున్. 33

క. ధర్మము దప్పక నయగతిఁ, గర్మాచరణంబు నడపఁగా [1]ఫలసిద్ధిన్
నిర్మలయశ మగుఁ దప్పినఁ, జేర్మి సెడదె నింద రా నభేదోద్యోత్సాహా. 34

ఉ. నీతి దొఱంగి కార్యముల నెట్టన యాగ్రహవృత్తిఁ జేసినం
బ్రీతిగ సిద్ధిఁ బొందినను భీతి[2]యుఁ గుత్సయుఁ బుట్టు భూజను
ప్యేతురు చేటు సేఁతలు ఫలింపక తక్కిన మున్న వచ్చు న
త్యాతురతాస్పదంబు లగునాపద లిద్ధవివేకవైభవా. 35

ఉ. క్రోధము లోభముం భయముఁ గూరినచిత్తముతోడ దుష్క్రియా
సాధనవృత్తి దుర్జనుఁడు సజ్జను లాఁగఁగఁ జేయుకార్యముల్
బాధలఁ బెట్టకున్నె సిరి పాయఁగ జేయక యున్నె వానిఁ దీ
వ్రాధినితాంతదుఃఖహృదయత్వము చేరక యున్నె వానికిన్. 36

చ. వినుము కురుక్షితీశుఁడు వివేకవిదూరుఁడుం క్రోధలోభముల్
మనమునఁ జేర్చినన్ దురభిమానమునన్ హితు లెంత చెప్పిన
న్వినక బహుప్రకారముల నిందకు నోర్చి పరాభవించె స
జ్జను లగుపాండుపుత్త్రుల నసత్పథవృత్తికిఁ జేటు దప్పునే. 37

వ. అని పలికి యతండు మీమది గలఁగకయున్న దేని కర్తవ్యంబుఁ జెప్పవలయు నని యడిగిన మాట లుగ్గడించి. 38

క. జగ మెఱుఁగఁగ దుశ్శీలుం, డగుభూనాథుండు వోయినట్టులె పోఁగాఁ
దెగడుం జేటుఁ గలిగి వగ, మిగులను మది గలఁగదే యమిత్రధ్వంసీ. 39

వ. అది యట్లుండె మన కిప్పు డిది కర్తవ్యం బని నిశ్చయింప మనస్వామి నేర్తుము తగవు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము 40

క. మన మందఱమును ధృతరాష్ట్రునికడకుం బోయి కార్యసూత్ర మతనిచే
వినవలయు నాతఁ డెయ్యది, గని పలికిన నదియ మనకుఁ గర్తవ్య మగున్. 41

వ. అమ్మహీకాంతుండు. 42

క. తానును గాంధారియు నెద్దాని గార్యంబు గాఁగఁ దలఁచి పనిచినన్
దానికిఁ గా దన వలవదు, పూని యనుష్ఠింత మదియ పొగ డొందించున్. 43

వ. వారలకడ విదురుండు నుండు నమ్మువ్వురు విచారించి చెప్పినకార్యంబునకు నింద గలుగ దట్లుం గాక యెట్లు పోరటినను దైవోపహతంబు లగుకార్యంబులు సిద్ధిఁ బొందునె యడిచిపడ వలవదు విచారించికొంద మనపుడు శోకదందహ్యమానమానసుం డగుచు నగ్గురుపుత్త్రుండు కృతవర్మను నతని నాలోకించి. 44

—అశ్వత్థామ కృపాచార్యకృతవర్మలతోఁ దనపూన్కి స్థిరీకరించుట—

సీ. వెర విట్టి తెఱఁ గిది వెంగలితన మని యెల్లవాఁడును దనయొఱఁగినట్టి

1 ఫలసిద్ధుల్. 2 జుగుప్సయుఁ బుట్టు... చేయుచేఁతలు.

తెఱఁగున నిజకార్య[1]దృష్టియ కయికొను నారులనేర్పులు పట్ట నొల్లఁ డాత్మ
బుద్ధియ మే లని పొగడు నన్యులచిత్తవృత్తుల నిందించు వివిధగతులఁ
జెందెడునాత్మీయచేతఃప్రవర్తన మరయుఁడు దాన బాల్యమునఁ దలఁచు
ఆ. తలఁపు గీడు చేసి యెలప్రాయమున నొండు, తలఁపునందుఁ బట్టుకొలుపుఁబ్రీతి
ముదిమి వచ్చినతఱి నదియును విడిచి యన్యంబు లైననేర్పు లాచరించు 45
క. ఆపదఁ బడి యొక్కఁడు సద్వ్యాపారము గాఁగఁ జూచి [2]దాని నడపు శ్రీ
ప్రాపించిన నరుఁ డొండొక, చూపున వర్తించు నది విశుద్ధపదముగన్. 46
క. తగు నని మరణాదులకై, తెగువ దెసఁ జానవుండు దృఢనిశ్చయతం
దగిలినయది పరమహితంబుగ వదలక నపుడు నన్యబుద్ధులు గొనమిన్ 47
వ. మీ రెఱుంగనియది లేదు నాకుం దోఁచినకర్జంబు మన కందఱకును శోక
నాశం బగునట్టిది దాని వినుండు చెప్పెదఁ బ్రజాపతి ప్రజల సృజించి
విప్రునకు దమంబును క్షత్రియునకుఁ దేజంబును వైశ్యునకు దక్షత్వంబును
శూద్రునకుఁ ద్రివర్ణానుకూలతయుం వలయుగుణంబులుగా విధించెం గావున
శాంతుండు గానివిప్రుండును దేజస్వి గానిరాజును దక్షుండుగాని వైశ్యుండును
ద్రివర్ణానుకూలుండు గానిశూద్రుండును నిందం బడుదు రది యట్లుండె నేనును
విప్రకులంబునందు జనపూజితం బైనవంశంబునందు జనియించి భాగ్యహీనత
వలన రాజోచితధర్మం బనుష్ఠించితి నడుమ నానిష్ఠ వదలి విప్రధర్మంబు
మహనీయంబైన నది యాచరించువాఁడ నగుట నామదికిం జూడ మే లైయుండ
దదియుం గాక. 48
తే. మేటివిల్లును దివ్యాస్త్రకోటియును ధరించి మెఱయంగ నాఁడి వధించెఁ దండ్రి
నొకఁడువాఁడును రూపుతోనుండునట్టె, గొట్టుతలయెత్తి మెలఁగుదు నేనుజెప్పఁడ.
క. వాఁడు మొదలు గాఁ బగతుర, వాఁడి గలుగుతూపుగములవలను మెఱసి యే
నేఁడు వధింతును నెవ్వగ, వేఁడిమిఁ బడఁజాల కొక్క వెరవు దలఁచితిన్. 50
క. లే దింకం బగ యని ధనురాదులదెస వాహనములయందును సంత్య
క్తాదరు లై పగతుర నేఁ, డాదమఱచి నిద్రవోదు రది తఱి పొడువన్. 51
ఆ. ఓడిపోయి దప్పి నూని గట్టును జెట్టుఁ, జేరి యొదిఁగి యున్నవారి గాఁగ
[3]మనలఁ దలఁతు రరులు మనముల నావంత, శంక లేదు సంతసంబు ఘనము. 52
చ. మదమునఁ దేలి యేమఱినమాత్తర దాడిగఁ బోయి చెట్టు ము
ట్టెద శరజాలసత్వరపటిష్ఠతఁ బల్వురఁ ద్రుంతుఁ గొందఱం
జదుపుదు నుల్లసత్పరిఘుసంహననంబునఁ గొన్నికంఠముల్
చిదుముదు నేల రక్తపరిషిక్తము గాఁ గరవాలలీలలన్. 53
తే. గెలుపునూఱట [4]నొదవునగ్గలపునిద్రఁ

1 దృష్టిఁ గనుంగొను. 2 దాన నపుడు. 3 దలఁతు రరులు నాదుతలఁపున నావంత. 4 నగ్గల
మొదవునిద్ర

బీసుఁగులుఁబోలె నున్న యాబిసుదుమగలఁ
జంపి పీసుంగుఁ బెంట గావింపవలయు
శిబిర మెల్లను భూతముల్ నెలఁగుచుండ. 54

వ. అని వెండియు. 55

క. కరిహయనరశవముల భ,గ్నరథంబుల నెరసి ద్రుపదనందనగాత్రో
త్కరము పడి యుండఁ జూడక, పరిభవతాపోపశాంతి వడయఁగ నగునే. 56

శా. ధృష్టద్యుమ్నుని నుట్టి పట్టుడు మదోద్రేకం బడంగింతు ను
త్కృష్టాస్త్రంబులఁ జంప నల్క పశుభంగిం జంపినం గానిపో
దిష్టావాప్తి యనంగ నా కిదియె భూయిష్ఠంబు గౌంతేయులన్
గష్టస్వైరవిధాభియోగమృతులం గావింతు నుగ్రాకృతిన్. 57

క. అలిగినపినాకిచందం, బలవడ శిబిరంబుఁ జొచ్చి యందఱఁ బగఱం
బొలియింతును శుద్ధుఁడఁ గా, వల దే జనకునకు నాదువల నేర్పడ గన్. 58

క. పాండవులం బాంచాలురఁ, జండభుజావిభవ మెసఁగ సమయించి కృతా
ర్థుండ నయి పెంపుఁ దేజము గండును దక్కొండు లేదు కార్యము దలఁపన్.

వ. అనవుడుఁ గృపాచార్యుం డి ట్లనియె. 60

సీ. పఱచినవారికిఁ బగ మాఱు [1]పఱుపంగ నుత్సహించుట కడునొప్పు గాదె
దైవయోగంబునఁ దగినయుద్యోగంబు నీమానసంబున నెలవుకొనియె
మాకు నీపూన్కి సమ్మత మేము దీనికి నీతోడివారము నీవు డస్సి
యున్నవాఁడవు నిద్రగూను లేక యున్న [2]నీ వెడగరపడియె దీ యడవిలోన

ఆ. నెమ్మి డప్పి దేఱ నిద్రించి వేగిన, దెలిపితోడ సత్యుక్తిన్ సస్పృత్తిఁ
గడఁగి యేము దోడ నడతేర నడరిన, నరిగణంబు గెలుతు వత్త్రముకున. 61

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుబలుఁ డశ్వత్థాముఁ డ్రేక బోధను
ధురలీలం గృతవర్మయుం గృపుఁడు నుద్యోగస్ఫురన్మూర్తులై
వెరవుం జేవయుఁ జూపి తో నడవ దోర్వీరోద్ధతిన్ మీరొకిన
స్మరయోధావళి గాదు దేవతతికి న్రాదెమ్మెయిం జూడఁగన్. 62

వ. అని మఱియును. 63

చ. విను కృతవర్మ దివ్యశరవేది బలాఢ్యుఁడు శౌర్యశాలి యే
నును సమరోద్యమంబునకు నూల్కొనఁ జాలుట నీ వెఱుంగు ది
ట్లని గణుతింప రాదు గురునట్టిడ యీాతఁ డనంగవచ్చు ని
న్ననఘచరిత్ర యిట్టిరథికావలి వైరుల నెట్లుఁ జేయదే. 64

వ. కావునఁ గోదండంబు నెక్కుడించి కంకటం బూడ్చి నిద్రింపు మేము నిద్రాగమ
నంబున జడులమై యున్నవారము ప్రభాతం బగుటయు నెల్లవారలకు నుల్లంబు

[1] పఱుపంగ. [2] వి, వేగిరపడియెద వేల యింత.

దెలివొందు నప్పుడు గడంగి యోధులం బొదివి పేరువాడి పొలియింతము
మనము పాంచాలసహితంబుగా బాండవులం దెగటార్చుటయొండె వారిచేతం
దెగుటయొండె నయ్యెడుం గాక రిత్త మరలుదుమే యనిన మామకు నశ్వ
త్థాము యిట్లనియె. 65

[1]తే. అలుక యెత్తినవానికి నర్థచింత,కునకు నాతురునకుఁ గామగోచరాత్ము
నికిని వచ్చునే వినునిద్ర నీవు నెఱుఁగు, దెఱఁగియుండి యిట్లేటికి నేఁపనన్ను.

క. ఎన్నఁబడి జను లెఱింగిన, యున్నాలుగుతెఱఁగులందు నెయ్యది నైనన్
గన్ను మొగుడ నీదలెనా, కిన్నియుఁ గలుగంగ నిద్ర యేటికి వచ్చున్. 67

చ. గురుదెసవంత వాతురతఁ గూరెద వైరిఁ దలంచి కోపసం
భరితుఁడ నయ్యెదన్ సమరభంగినిరూపణచింత నొందెదం
గురుపతికిం బ్రియం బెసఁగఁ గోరుట నుత్తలపాటు నెందెదం
బురుషవరేణ్య యే నిదుర వోవఁగ నెమ్మెయి నేర్తుఁ జెప్పుమా. 68

శా. సారాచారనిరూఢుఁ డైనధనురాచార్యున్ వధింపంగఁ గ
న్నారం జూచితి నీవుఁ దత్పరిభవం బట్లుండె భగ్నోరుఁ డై
రారా జెంతయు దీనవృత్తిఁ జెవులారం బల్కఁగా విన్న యే
నీ రే యూరక నిద్రవోదునలె యిట్లేలంటి వీరోత్తమా. 69

ఆ. మనము వినఁగ రాజు పనివినభంగి కే, క్రూరచిత్తుఁ డైనఁ గుందకున్నె
కరుణ లేక యున్నపురుషున కేనిఁ గన్నీరు దొరుఁగకుండునే మహాత్మ. 70

చ. అతఁడు మదీయసఖ్యపరుఁ డక్కట యేఁ గసుగంద కుండ నా
క్షితిపతి యిమ్మెయిం బరులచేతఁ బరాభవ మొందె దానిఁ జూ
చితి మును లోకు లవ్విభునిచేటును బాండుతనూజకోటియు
న్నతియును జెప్ప వింటి నది నామది సూఁడెడు నిద్ర వచ్చునే. 71

వ. అదియునుంగాక. 72

ఉ. కవ్వడియున్ ముకుందుఁడును గావలిగా భయ మేది యున్నవీ
డెవ్వరి కైన ముట్టుకొని యే నని పేర్చి జయింప వచ్చునే
యివ్విధి నైననుం బగఱ యే పడఁగించుట పౌరుషంబ యే
నొవ్వక గెల్తు రాత్రిమెయి నూల్కొని తాఁకితినేని మాతులా. 73

ఆ. ఇట్లు నిశ్చయించి యెసకంపుఁగడఁకతో, నున్నవాఁడ నిట్టినన్ను మాన్ప
రామి యెఱుఁగ కంటి రారాజుమన్నన, వమ్ము చేసి మరలవచ్చు నెట్లు. 74

క. సమయింతుఁ బొదివి సౌప్తిక, సమయంబున నెల్లభంగిఁ జతురంగసమే
తము గాఁగఁ బాండునృపసుత, సముదయమును ద్రుపదభూపసంతానంబున్. 75

వ. సమయించి మఱి విశ్రమించియు నిద్రించియు సుఖించెద నీవు నిద్ర వేరు సెప్పి

1 "ఆ. అలుకవొడమువాని కర్థచింతునకును, నాతురునకు మన్మథార్తునకును, నిద్రవచ్చు నెట్లు నీవును ధీనిధి, తెఱఁగి యుండి యేటి కేఁచ నన్ను."

యుద్యోగంబు మాన్పి మరల్పఁ జూచెద విధి తగ వగునే యనిన గురునంద
నునకు గౌతముం డి ట్లనియె. 76

కృపాచార్యుఁడు నిద్రాసక్తులఁ జంపఁ దగ దని యశ్వత్థామకు హితవు చెప్పుట

చ. అలుక మనంబునం గదిరి నాతఁడు దాను నెఱుంగఁ డొక్కచోఁ
దెలియఁడు కార్యతంత్రములు ధీమహితుం డగువాని కైననుం
జెలులును జుట్టలుం దగిలి చెప్పఁగఁ జొప్పడుఁగాక తక్కుని
ర్మల మగునీతితంత్రము దిరం బయి చిత్తమునందు నిల్చునే. 77

క. మతి నెప్పుడుఁ దా ధర్మ,స్థితి నూహించుచును హితులు సెప్పెడితెర వు
ద్ధతి దక్క యాచరించుచు, జితేంద్రియత గలిగి నడవఁ జెందు శుభంబుల్. 78

తే. దుష్పథంబులఁ బోరనీక తొలఁగఁ దివుతు
రాప్తజనములు దగ వశ్యు లయినవార
లందుఁ బుణ్యంబు దొలఁగనియతఁడు దొఁగు
దొలఁగ నేరఁడు భాగ్యంబు దొలఁగువాఁడు. 79

క. మతిమంతు లైనవారికి, హితు లగువెరవుగలవార లెఱిఁగింతురు దు
ష్థితి గాకుండఁగఁ గార్యము,గతి[1]యొత్తియుఁ దప్పులిడియుఁ గడపఁబలికియున్.

క. నాపలుకువట్టి యాగ్రహ,దీపితుఁ డగు టుడిగి మదికిఁ జిన్నదనము నీ
వాపాదింపుము సలమును, గోపముఁ గ్రౌర్యంబు విడువు గుణరత్ననిధీ. 81

వ. అట్లైనం బశ్చాత్తాపంబునం బడవు నిద్రించినవానిని నాయుధంబులు విడిచిన వానిని వాహనవైకల్యంబు నొందినవానిని శరణుసొచ్చినవానిని దలవీడిన వానిని వధియించుట ధర్మంబుగా దీసమయంబున సమస్తసైన్యంబును బాండవ పాంచాలురు నిద్రవోవుదురు నిదుర సావునట్టిదకాదె పీనుంగులుంబోలెఁ బడి యున్నవారిం బొడిచి పాపంబు గట్టుకొని నరకంబునఁ బడుట మేలె మహాస్త్ర విదు లగురథికముఖ్యులయందును మేటియునం బరఁగి యింతకు మున్నేమిటం గల్మషంబు లేని నీయట్టివాని కిట్టిదుష్కర్మంబు గర్తవ్యం బగునే యిది మదుఁగుఁజీర యందు మసిదాఁకిన ట్లయ్యెడు సూర్యసంకాశుండ వగునీవు సూర్యోదయసమ యంబునఁ [2]బ్రకాశప్రకారం బైనపరాక్రమంబున నుపక్రమింపు మనవుడు నశ్వత్థామ కృపాచార్యున కి ట్లనియె. 82

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల నిజము శాసింపంగఁ దగువాఁడ వై హితం బగుదెఱంగు
నా కెఱింగించితి నీ కేను జెప్పెద నేర్పడ వినుమయ్య నెల్లనృపులు
గన్నుఁగొనుచుండ మజ్జనకుని సన్న్యస్తశస్త్రుని నట్లు పాంచాలరాజ
సుతుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతిపాతకం బని కొంకక తల పట్టుకొని వధించె

ఆ. భీష్ము నాశిఖండి పేరఁ గృత్రిమసమ,రమున నర్జునుండు సమయఁజూచె
నరద ముర్విఁ గ్రుంగి యనువు దప్పిన డిగ్గి, యెత్తుచుండఁ గర్ణు నేసె నరుఁడు.

ఆ. చేయి నరుఁడు దునుమఁ బ్రాయోపవేశప్ర,వృత్తిమైఁ బ్రశాంతచిత్తుఁ డైన

1 యెంతయు నొత్తి నొడివి కడపఁ. 2 ప్రకాశం బైన ప్రకాశంబున.

పుణ్యపురుషు నట్టిభూరిశ్రవునిఁ గృష్ణు, ననుజుఁ డట్లు సంపె నాగ్రహమున.

చ. పలువురు గూడి కౌరవనృపాలకు నొక్కరుఁ జుట్టుముట్టి వి
చ్చలవిడిఁ బాపకర్మ మనుశంక యొకించుక యేని లేక యూ
రులు గద నుగ్గు సేయఁగ మరుత్సుతునిం బురికొల్పి రిక్కుభం
గుల మును వారె కాదె చెడఁగొట్టిరి సంగరధర్మ సేతువున్. 85

వ. వారి నెట్లు నిందింపవు మమ్ము నెట్లు వారించెద వాలింపుము. 86

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁ బడియుండి నను గని, మానవేంద్రుఁ డట్లు దీనవృత్తి
నాడెఁ గొన్ని మాట లవి యంతరంగంబు, నందుఁ జిక్కి కినుక యలఁత సేసె.

వ. వాని వెలాప్పవలయు మజ్జనకహననసంతుష్టుం డగు ధృష్టద్యుమ్నుండు లో
నైనయప్పాపాత్ములఁ బాపంబు తెరువున రూపుమాపెద దీనం జేసి కీటజన్మంబు
పాటిల్లినను మేల కాని యీకడంక మాన నేర నన్ను వారింప నెవ్వరివశం బగు
నని దిగ్గన లేచి యగ్గురుతనయుండు రథం బెక్కినం గనుంగొని యగ్గౌతముం
డును గృతవర్మండు. 88

ఆ. ఏకనిశ్చయమున నిట యేఁగుదెంచితి, మనఘ నీవు నేము నధిపునికి
నిట్టిమమ్ము వేఱు పెట్టి యొక్కటికార్య, మాచరించువాఁడ వగుట దగునె. 89

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మహితాత్ముల కే నవశ్యముం
జని ద్రుపదాత్మజుం బొదివి చంపెద దుర్గతిఁ బోవుచావుగా
ఘనభుజశక్తిశౌర్యము నకంపితధైర్యమునుం దెలుంగ మీ
రును దెలివొంది [1]కూడికొన రూఢికి నెక్కుడ మెల్లభంగులన్. 90

ఆ. ఒండుతలఁపు లుడిగి రం డని పోవ నా, రథికవరులు గడగి రథము లెక్కి
మొనసి చనిరి వారు మువ్వురు నగ్నిత్రయంబుఁ బోలి యొప్పి యప్పు డధిప.

వ. అట్లు చని నిద్రావివశం బైనపాండవశిబిరంబుఁ డగ్గఱి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు
సంజయున కిట్లనియె. 92

ఆ. రాజు గూల్చి జయముఁ దేజంబుఁ బొందిన, యత్యుదగ్రవిభవు లైనయరుల
శిబిర మాక్రమింపఁ జిత్తంబులందుఁ దెం, పొదవి మువ్వు రట్లు గదియు టరిది.

వ. వారు చేసినవిధంబు వివరింపు మనిన నాసూతసుతుండు విచిత్రవీర్యనందనున
కిట్లనియె నట్లు శిబిరద్వారప్రదేశంబునకు నడచి సహాయులం గడచి యశ్వ
త్థామ యుద్ధామరభసంబునం జన నుత్సహించె నట్టియెడ. 94

అశ్వత్థామకు శివుఁడు భూతాకృతి నై తోఁచుట

సీ. క్షరితశోణిత మగుశార్దూలచర్మంబు పరిధానకరణి విభాసితముగ
నురగాత్మకము లైనయుపవీతములు హారములు నంగదంబులు పొలుపుమిగుల
వివృతవిశాలాస్యవివరంబు నిశితదంష్ట్రానికరంబు ఘోరంబు గాఁగ
భాసురకాంతివికాసంబు లగులోచనంబులు బహుసహస్రంబు లొప్ప

1 వచ్చినను...నెక్కుడు నెల్లభంగులన్.

తే. నుగ్రమును సుందరంబును నుజ్జ్వలంబు, నై మహాకార మద్భుత మావహింప
భూత మొక్కటి భీషణస్ఫురణ మెసక, మెసఁగ నగ్గురుపుత్త్రు కట్టెదుర నిలిచె.

క. విను మాభూతం బిట్టిది, యని కలగూ పేర్పఁ జాలం పమరులకు వశం
బె నరేంద్ర తదాకృతి గనుఁ,గొనినఁ భేదిల్లఁ దలయుఁ గొండకు నైనన్. 96

వ. ఇ ట్లతనియగ్రభాగంబున నావిర్భూతం బైనయమ్మహాభూతంబు నాస్యకుహరం
బున నాసికావివరంబులఁ జెవులఁ గన్నుల నన్నింట మంటలు వెడలి మింట
నడరఁ దదీయతను తేజోవరిచింఘుంబుల శంఖచక్రగదాహస్తులై హృషీకేశు
లనేకులు వెడలి రిట్లఖిలభూతభయంకరం బగు నమ్మహాభూతంబు నాలోకించి
యశ్వత్థామ యిట్లనియె. 97

చ హృదయమునం గలంక యొకయించుక యేనియు లేక వీరసం
పద యలరంగ భల్లముఖబాణతతుల్ నిగిడింపఁ బెద్దగా
వదనము విచ్చి భూత మనివార్యపథంబునఁ ద్రావె బాడబం
బుదధిజలంబు ద్రాగెడుమహోగ్రసముద్ధతి వాని నన్నిటిన్. 98

చ. అతులశరంబు లట్లు వృథ యైనఁ గనుంగొని ద్రోణి రశ్మిమం
డితమహనీయశక్తి నిగిడించిన భూతముఁ దాఁకి యంత్యకా
లతిమిరవైరిమండలవిలగ్నమహోల్కయుఁ బోలెఁ బిన్నపి
న్నతునియ లై యడంగె నరనాథ యతఁడు విషాద మందఁగన్. 99

చ. అలఘుతరాత్మసారుఁ డగు నగ్గురుపుత్త్రుఁడు ఘోరఖడ్గముం
బిలగతసర్పముం దిగిచి భీషణరేఖ నటించుభంగి న
గ్గలపురయంబునం బెఱికి గాఢనిమగ్నము గాఁగ వైచినం
బొలుపఱి పోయె దానిక్రియ భూతశరీరపటంతరంబునన్. 100

తే. సరభసంబుగఁ దోమరసమితిఁ జక్రవితతిఁ బరఁగించి పేర్చె నవ్వీరవర్యుఁ
డదియు నదియును దోడ్తోడ నల్ల నగుచు, మ్రింగె నమ్మహాభూతంబు మేదినీశ.

క. అలిగి యతండు నితాంతో,జ్జ్వలగద వైచుటయు నదియు సత్వరలీలన్
జలచర మామిషముంగొను, పోలుపు నెఱియ మెఱయ మ్రింగె భూతం బధిపా.

ఆ. ఇవ్విధమున సకల హేతులు వమ్మయి, పోవ నతివిషణ్ణబుద్ధి యగుచు
నట్టునిట్టుఁ జూచు నతనికి బహుజనార్దనులు దోఁచి రంబరమున నెల్ల. 103

ఉ. భీకరవిష్ణురూపములు పెక్కిటు లొక్కటఁ దోఁప తీవ్రతా
పాకులమానసుం డగుచు నగ్గురుసూనుఁడు దుర్మదంబునం
జేకొన నైతి నట్లు కృపుచెప్పినసత్యహితోపదేశముల్
నా కిది పెద్దయే యని మనంబున నిట్లని వల్కెఁ బెండియున్. 104

ఆ. మహితశాస్త్రకలితమార్గంబు విడిచి ని,జేచ్ఛఁ బగఱ గెలువ నెవ్వఁ డరుగు
వాని నయ్యధర్మవర్తనక్రౌర్యము, లివ్విధమునఁ జెఱుచు నింత నిజము. 105

సీ. గోవు బ్రాహ్మణు బాలకుని వృద్ధు నంధుని సఖుఁ దోడఁబుట్టువు జడుఁ బ్రమత్తు
మత్తుని గురుని సున్మత్తుని సుప్తుని [1]నంగన భీతుని నస్త్రశస్త్ర
నిహతి నొప్పించుట విహితంబు గా దని యార్యులు సెప్పుదు రట్టిధర్మ
మార్గంబు దొఱఁగి దుర్మంత్రంబుమైఁ బగ యడఁగింపఁ గడఁగిన నసురవృత్తిఁ
ఆ. జేట కాక కార్యసిద్ధి గా నేర్చునే, పెద్ద యొత్తికొనిన భీతి మగుడఁ
బడుట కష్టసరణి బలిమి దయ్యముతోడఁ, జెల్ల దింక నేమి సేయువాఁడ. 106
ఉ. అక్రమవృత్తి గీడు లెసు వై ఫలియింపదె ద్రోణసూతి దు
ర్విక్రమనింద కష్టుఁడె సవిస్మయ మైనమనంబు భూతవృ
త్తిక్రమవేది గాదు గణుతింపఁగ నేమియొ యిమ్మహాద్భుత
ప్రక్రియ కాదికారణము పాపనిరూఢుఁడు నీతిఁ గాంచునే. 107
వ. అని పెక్కుభంగుల వగచి పల్లటిల్లినచిత్తంబుఁ బట్టుకొల్పి యిట్లని నిశ్చయించె.
శా. భావం బేకముఖంబుఁ జేసికొని యాత్మధ్వాంతభానుక్ మహా
దేవుం బర్వతకన్యకాప్రియు దయార్ద్రీభూతచేతస్కు లో
కావిర్భావవివర్ధనాలయకృతివ్యాపారపారంగతుక్
దేవేంద్రప్రముఖామరార్చితుని భక్తిప్రౌఢతం గొల్చెదన్. 109
ఆ. అఖిలదేవతామయాత్ముఁ డద్దేవుఁ డ, ట్లగుట నిఖిలదైవికాపదుదయ
నిరసనం బొనర్చు నియతి నప్పరమేశుఁ, గొలిచి యిపుడ కీడు దొలఁగఁద్రోతు.
వ. అని యిట్లు నిశ్చయించి నియతుం డై రథంబు డిగ్గి ధరణీతలంబునం గూర్చుండి
భావంబున భూతనాథు నెలకొలిపి యక్కుంభసంభవుండు. 111

అశ్వత్థామ శివున కాత్మోపహారం బొసంగ నిశ్చయించుట

సీ. స్థాణు నుగ్రుని శివు శర్వు నీశానుని భద్రప్రదుని శంభు రుద్రు గిరిశు
నవ్యయు శ్రీకంఠు హరుఁ బరమేశ్వరుఁ బురహరు నజుని శంకరుఁ ద్రినేత్రు
బహురూపు విశ్వరూపత్వసంవ్యాప్తుని నంబికాహృదయేశు నమరవంద్యు
గణనాథు విభు శూలఖట్వాంగధరు జటామండలాలంకృతమౌళి నభవు
ఆ. నాశ్రయించి యతని కాత్మోపహార మర్పించువాఁడఁ గాక పెక్కుతలఁపు
లేల నాకు [2]నమ్మహేశ్వరేశ్వరుఁ డెట్టి, గతి యొనర్చె నది సుఖంబ కాదె. 112
వ. అని తలంచి భూతకృత్యం బైనపరాక్రమప్రతిబంధరూపం బుగ్గడించి. 113
క. ఏనీయాపదఁ గడచిన, నానాభూతోపహారనవ్యార్చన నీ
శానునిఁ బ్రీతుం జేసెదఁ, బూని ప్రమథగణము నన్నుఁ బొగడునటులుగన్.
చ. అని హృదయంబునం బలుకునమ్మహనీయచరిత్రు ముందటం
గనకపువేది దోఁచె నధికద్యుతిజాలము లుల్లసిల్ల నం
దనలము విస్ఫురత్పటుశిఖావలి నొప్పి వెలింగె దానికి

1 నంగనాభిరతుని. 2 నమ్మహేశుఁడు దా నొడ్డగతి.

న్మనము దలిర్ప నిశ్చయముసం దెలివొందె నతండు నెంతయున్. 115

వ. అప్పుడు ప్రదీప్తవదనులుం బ్రజ్వలితనేత్రులు నేకపాదులుం గరితురంగసింహ
సూకరాననసమానముఖులును దీవ్రదంష్ట్రాకరాళాస్యులును మఱియు ననేక
ప్రకారంబు లగువక్త్రంబులం బోలుచువారును వక్రాంగులు దీర్ఘదేహులు
హ్రస్వశరీరులు నతిస్థూలకాయులుం గృశమూర్తులుం బింగళగాత్రులు నీలతను
లు మఱి నానావర్ణంబులు గలుగువారును [1]బంచశిఖులును జటాధారులును గపా
లధరులును మఱియు బహుభంగికంబు లైనమౌళితలంబులం బొలుపొందువా
రును లోనుగా వివిధవిశేషకృతస్వరూపు లగునసంఖ్యాతప్రమథులు చిత్రాంబర
మాల్యాంగరాగంబులు రత్నకనకమయభుజగాస్థిమాలాభూషణంబులును ధను
స్తూణకృపాణముసలముద్గరపరశుభిండివాల స్థూలప్రభృతిస్ఫారప్రహరణంబులు
మెఱయ మృదంగపణవడమరుఘంటాగోముఖాదితూర్యంబులు మొరయ విస్ఫు
రద్ధ్వజపతాకాకుంచికలు శోభిల్లం బాడుచు నాడుచు నార్చుచు బొబ్బలిడుచు
నవుడు గఱచుచుం ద్రుళ్లుచు గుప్పులు వాఱుచుం గరటిబృంహితంబులుం గంఠీ
రవగర్జితంబులు శంఖరవంబులు భేరీధ్వనులుం బోనియెలుంగులు సెలంగ బెట్టి
దంబు లగుపలుదెఱంగులపలుకు లెసంగ బ్రహ్మద్వేషు లగువారిమాంసరుధిరం
బులం బూర్ణంబు లగుపాలంబులు గరతలంబులం గొని యాభీలంబు లగుభక్ష
ణపానంబు లాచరించుచు సోమపానశమదమతపోబ్రహ్మచర్యప్రముఖంబు లగు
తమవిశిష్టకర్మంబులకు భవుండు విస్మయంబు నొందుంగాని యష్టగుణం బగునైశ్వ
ర్యంబు నొందియుం దారు విస్మితులు గానియట్టిమహానుభావు లద్దేవునకు గౌరికి
గజముఖషణ్ముఖులకంటె నర్మిలికిం బట్టగుభవ్యులు దివ్యజనస్తవ్యు లయ్యస్త్ర
గురుతనూభవుతెం బెఱుంగుటకు సౌప్తికవ్యాపారఘోరత్వంబుం గనుంగొని
వినోదించుటకు వచ్చి యతనిచిత్తంబునకు బెదరు పుట్టించువార లై భీషణాకారం
బుల నుల్లసిల్లిన నాధైర్యధుర్యుండు. 116

మ. వెఱ పావంతయు లేక వారిఁ గలయన్ వీక్షించి నెమ్మోమునం
జిఱునవ్వున్ మదిఁ దెంపుసొంపు వెలయం జెల్వంబు రెట్టింప నం
దఱుఁ గీర్తింప రథంబుమీఁదిఘనకోదండంబు చే నంది చి
చ్చుఱుకం జేరె నుదాత్తభంగి మహనీయోత్సాహసందీప్తుఁ డై. 117

ఆ. ఇవ్విధమునఁ జేరి యవ్వేదిలోపల, భాసమానుఁ డైనపావకునకు
దేహ మొక్కయాహుతిగఁ జేయుటకుఁ దగు, నంత లేకయులికి నతఁడు సూచి.

క. తనయరదముమీఁదం గల, ధనుర్వితానము లసత్ప్రదరజాలములం
గొనివచ్చి వేదియం దిం,ధనములుగాఁ జేర్చి తెంపు దలకొనుమదిలోన్. 118

వ. పేర్చి యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 120

క. తెఱఁ గెట్టిదియో నామది, నెఱుఁగ మదాత్మోపహార మిచ్చెద నీకుం

---

1 పంచశిరస్కులును.

గలిగెంత వరము నాకుఁ బ్రకటించి బరిమార్పంగ శక్తి గలుగుటయ చుమీ.

వ. అని ప్రార్థించి. 122

క. ఆంగిరసకులజనిత మీ, యంగము శిఖియందు దీని నాహుతిగాఁ జే
యం గంటి భవద్భక్తి సుసంగతమతితోఁ గృతార్థజన్ముఁడ నైతిన్. 123

క. అని పలుకుచుఁ బరమేశ్వరు, మనమున నిడి యూర్ధ్వబాహుమహితాకారుం
డును ఘనసమాధి యగుచున్, విను మెఱికెను గురుసుతుండు వేదిపైకిన్.

ఆ. ఉఱికి మంటలోన నుల్లంబు తెలి వోక, యింతయేనిఁ గుంద కిద్ధమూర్తిఁ
దేజరిల్ల నున్నధీరవర్యునకుఁ బ్రత్యక్షమయ్యె శివుఁడు దయ దలిర్ప. 125

అశ్వత్థామకు శివుఁడు ప్రత్యక్షంబై ఖడ్గం బొసఁగుట

వ. ఇట్లెదుర నిల్చినభక్తవత్సలుం డగుభవానీవిభుండు దరహసితముఖుం డగుచు దివ్యావలోకనామృతంబు వెల్లిగొల్పిన నవ్వేదియందుఁ గమలాకరంబులో నున్నచందంబునఁ బ్రమోదంబు నొంది యున్నయన్నరోత్తమునకు నారాయణ ప్రియుం డిట్లనియె 126

క. ఇమ్మెయి నీ దగుసత్కర్మమ్ము విశేషమునఁ జేసి మానస మత్యం
తమ్ము ప్రియమందె నీకు వ్వర మ్మొసఁగఁగ వచ్చితిని ధరాసురవర్యా. 127

వ. అనవుడు. 128

తే. తనువు పులకలప్రోవుగా మనము గాఢ
సంభృతానందముగ శరాచార్యసుతుఁడు
వితతసంభ్రముఁడై వేది వెడలి సాఁగి
మ్రొక్కి లేచి ఫాలంబున మొగిచెఁ గేలు. 129

వ. అప్పుడు. 130

చ. అతని మొగంబుమీఁద నొలయన్ మధురం బగుచూడ్కి పార్వతీ
పతి మృదురీతి నిట్లు లను భవ్యము లైనతపంబు సత్యము
ధృతియును శౌచముం గలిగి నిశ్చలభక్తి యొనర్చుఁ గృష్ణుఁ డ
ప్రతిమసపర్య నాకు నసురక్తుఁడ నేనును నమ్మురారికిన్. 131

క. అతనికి సన్మానము సేయుతలంపున భూతరూపయుక్తుఁడ నై వ
చ్చితి నినుఁ బాంచాలురపై, నతిస్ఫురణఁ బోవ నీక యడ్డం బైతిన్. 132

తే. తెల్లముగ నీదుచిత్తంబు తెలియఁ గెలుంగ, వలసి నే నిట్లనేకమాయలు ఘొనర్చి
యస్త్రశస్త్రనిరాసంబు నాచరించి, కేలి సలిపితి వేయును నేల చెప్పు. 133

వ. కృష్ణసన్మానంబును గృతం బయ్యెఁ బాంచాలురకుఁ గాలంబు దగ్గఱియె నేఁడు దెగుదురు నీవు నాయనుగ్రహంబు వడసి తని యొక్కమహనీయఖడ్గం బవ్విప్రు నిచేతి కిచ్చుచు నతం డెఱుంగ కుండఁ దేజోరూపంబున నతనితనువున నావేశిం చె నిట్లు రుద్రుం గొలసినయగ్గురునందనుం డమందహర్షమయమూర్తి యై

యతులప్రభ నొప్పె మున్ను భూతంబుచేత నపహృతంబు లైనయస్త్రశస్త్రంబులును బిదప వేసియం దిడినయాయుధంబు నమ్మహావీరుని తేరిపైఁ బూర్వప్రకారంబున నుండె నప్పుడు ప్రమథగణంబు లదృష్టాకారంబులై యమ్మహాత్మునిఁ బరమాత్ముఁ గొలుచుచందంబున బలసి రా రథారూఢుం డై పాండవశిబిరంబునకు నాతండు నడవఁ దోడన కృపకృతవర్మలు నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 134

చ. అతఁ డటు లేపునం జనఁగ నాకృపుఁడుం గృతవర్మయుఙా మహో
న్నతవరలాభగర్వితమనస్కుఁడు ద్రోణసుతుండు వోవఁగా
నితనిక్రియఙా [1]బలోద్ధతి సహిష్ణుత గల్గునె యొడ్ల కంచు సం
భృతభయచిత్తవృత్తు లయి పెంపఱఁ బోరు గదా పిఱిందికిన్. 135

వ. మఱియును. 136

మ. పటువేగంబున మొట్టి ద్రోణసుతుఁ డప్పాంచాలలోకంబుఁ ద
క్కటిభూపాలుర ద్రౌపదీతనయవర్గంబుఙా భుజాఖేలనో
ద్భటఖడ్గోల్లసనంబుపా ల్పఱిచి తద్ధాత్రీతలం బెల్ల నె
త్తుట జొత్తిల్లఁగఁ జేసెనే రిపుచమూచుర్వారఘోరాకృతిన్. 137

క. పాండవశిబిరముఁ జొచ్చి య,ఖండితపౌరుషము వెలయఁ గాఁ గలశజపు
త్రుం డని యంతయు మత్ప్ర,త్రుం డరిగెడి తెరువునం దరుగఁ జేసెఁ గదే. 138

వ. సమరప్రకారం బంతయు సవిస్తరంబుగా నెఱిఁగింపు మనుటయు నతం డి ట్లనియె. 139

తే. ఇవ్విధంబున గురుసుతుఁ డేపుమిగిలి, చనఁగఁగృపుఁడును గృతవర్మయును దలిర్చి
కడఁక నతనితో నడచిరి గాని వారి,వలన నించుకయును నరవాయి లేదు. 140

వ. ఇట్లు తనకెలంకుల నడచునవ్వీరుల నాలోకించి యాచార్యసుతుండు సంతోషించి. 141

ఉ. మీరును దెంపు సొం పెసఁగ మిక్కిలి బీరము లావు చూపఁగాఁ
గోరి కడంగి పైఁబడుటకుం దగి యుండదు వీడు మీబలో
దారతఁ ద్రాపునం జని యుదగ్రభుజావిభవంబు పెంపు సొం
పారఁగ నవ్విరోధినిచయంబు సమస్తము నేన త్రుంచెదన్. 142

వ. అని యిట్లు వారి నగ్గించి వాకిట నిలిపి మహనీయబాణబాణాసనంబులు వహించి సుప్రసుప్తసకలజనం బైనయాశిబిరంబుఁ జొచ్చి తాను మున్న గతాగతజనంబులవలనఁ బ్రసంగాధీనతం జేసి యవ్విడిదల తెఱంగును నిట్టిట్టివి వారి సన్నివేశంబు లిచ్చు టిచ్చుట నని సాభిజ్ఞానంబుగా విని యునికికతంబున నరసికొని పోవ నేర్చి తొలుత ధృష్టద్యుమ్ను సదనంబునకు నరిగి బాణబాణాసనసహితం బై యున్న రథంబు డిగి రుద్రు నుద్దేశించి మానసంబున. 143

---

[1] బలోద్ధతి.

క. వూనితి నిష్ఠమెయి న్నిను, నానాభూతోపహారసవ్యార్చన నీ
కే నొనరించెద నది యీ, శానా కైకొనుము సుప్రసన్నుఁడ వగుమీ. 144

వ. అనుచు నరిగి. 145

తే. అచటిజనములు పగలింటి యాహవమున, శ్రమముఁబొందియు నిశ్శేషశత్రునాశ
నమున నూఱటఁ జేసియు నమితనిద్ర, నొంది యత్యంతవివశులై యుండ నతఁడు.

వ. మందగతిం బ్రవేశించి యన్వేషించి. 147

చ. తెరయును మేలుకట్టుఁ దగు దీవియలుం జెలు వొంద మేటిచ
ప్పరమునఁ జాలహృద్య మగుపాన్పున నూఱడి నిద్రవోవున
గ్గురువధకారి గాంచి కడుఁ గ్రోధము మోదము సందడింప సు
స్థిరతఁ బదప్రహారమునఁ [1]దెల్పెఁ దృణీకరణాభిరాముఁడై. 148

వ. తెలిపినఁ గను విచ్చి తన్నుం జూచి యెఱింగియుఁ గలంగక రణదుర్మదుం డైన యాద్రుపదనందనుఁడు దిగ్గన లేచినం దనచేతివిల్లు విడిచి యతనితలఁ బట్టుకొని పెడ మఱలఁ దిగిచి యబ్బలియుండు. 149

ఉ. నేలపయిం బడం దిగిచి నిష్ఠురభంగి నురఃస్థలంబు మ్రోఁ
కాల నొగిల్చి యేపున మొగం బతిదారుణముష్టి నొంచె ని
ద్రాలసవృత్తి నంగములయందు బలంబును బుద్ధినేర్పునుం
జాలనియవ్విరోధి వివశత్వముఁ బొందఁగఁ జేసె ప్రేల్మిడిన్. 150

వ. ఇవ్విధంబున నతనిచేత ధృష్టద్యుమ్నుండు. 151

చ. వివశత భీతిఁ బొంది కడువిహ్వలుఁ డై తనుఁ జూడ ద్రోణసం
భవుఁడు వెసన్ శరాసనము వాపి గుణంబు తదీయకంఠముం
దవులఁగఁ జేర్చి వాగురవిధం బొడఁగూర్చి మనంబు విక్రమో
త్సవమున నుబ్బఁగాఁ బశువుఁ జంపెడుచాడ్పునఁ జంపు వేడుకన్. 152

వ. ఉరంబును మెడయు నిరుగాలం ద్రొక్కినఁ ద్రోచియు దైన్యంబు దోఁప గోళ్ల గీఱియు నిస్తరింప లేక యెలుంగు వెడల కున్న నెట్టకేలకు మాట వెడ వెడ యెఱుంగ వచ్చుతెఱంగునఁ బాంచాలవరుం డమ్మహీసురవరున కిట్లనియె.

క. గురుపుత్త్ర శస్త్రనిహతిం, బొరిపుచ్చుము తడయ నేల పుణ్యగతికిఁ జె
చ్చెరఁ బోవునట్లు సేయుట, పరికింపఁగ మేల కాదె పగతుర కైనన్. 154

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ యతనిమొగంబు చూచి. 155

క. వినుము గురుద్రోహికిఁ గ,ల్గునె యుత్తమగతి నితాంతకుత్సితభంగిం
దునిమితివి నీవు గురు నే,నును దుర్విధకరణమున నినుం దెగఁజూతున్. 156

ఆ. అనుచుఁ జెలుచ నొంప నచ్చటిజనములు
గలఁగి యపుడు మేలుకాంచి చూచి

---

1 దల్పెను ద్రౌణి రణాభిరాముఁ డై.

భయము దోఁపఁ గడఁదిబలుగాముగాఁ దమ
యుల్లములఁ దలంచి యొదిఁగి యుండ. 157

అశ్వత్థామ నిద్రాపరవశుం డగుధృష్టద్యుమ్నుం జంపుట

ఉ. కాలను గేలనుం జదిపి గంధకరిం దెగటార్చు సింహముం
బోలుచుఁ జేర్చి యాద్రుపదభూపసుతున్ సమయించె వేసనన్
ఊలఁగ రోఁజఁగా బలుమఱుం బొరలంబడి లాల గ్రక్కు న
వ్వాలుమగండు వాక్పరిభవంబుఁ దలంచుచుఁ [1]గ్రౌర్యధుర్యుఁడై. 158
క. ధృష్టద్యుమ్నుని నిట్లతి, కష్టవిధప్రాప్తమరణుఁ గావించి సుహా
వష్టంభోజ్జ్వలుఁడును సంహృష్టాత్ముఁడు నగుచు వింట నిడియె గుణంబున్. 159
వ. ఇట్లు సజ్యంబయినచాపంబు ముష్టి నమర్చి యాచార్యనందనుండు. 160
ఆ. చప్పరంబు వెడలి చనుదెంచి [2]యుల్లని, సగవు నెఱయ సూతుమొగమునందుఁ
జూడ్కి వాలయ రత్నసుందరం బగునిజస్యందనంబు పైకిఁ జనియె నధిప. 161
మ. అరదం బిమ్మెయి నెక్కి యుబ్బి శిబిరం బ్రాప్రొద్ద నిశ్శేషతం
బొరయం జేయుకుతూహలంబు మది నుప్పొంగన్ లసన్మేమిని
స్ఫురనాదంబు ప్రమోదముం బెనుప రక్షోభూతచిత్తంబులం
బరవీరావలియిండ్లకందువ లెడం [3]బాటించుచుం బోయినన్. 162
తే. పీనుఁగై యున్న పాంచాలసూనుఁ జూచి, రక్షకులును దదీయపురంధ్రులును స
మగ్రశోకాంధకారనిమగ్నచిత్త, వృత్తులై యేడ్చి రెలుఁగులు మిన్ను ముట్ట.
క. ఆకలకలమున మేల్కని, యాకెలఁకులయిండ్ల రాజు లది యేమనుచున్
వేకదియం గని యాజను, లాకులరవ మెసఁగ నిట్లు లనిరి నరేంద్రా. 164
క. రక్కసుఁడో మానిసియో, నిక్క మెఱుంగము వధించె నృపసూనుని వీఁ
డొక్కరుఁ డుదగ్రుఁడై రథ మెక్కి యరిగెడున్ దురాత్ముఁ డెయిదుఁడు కడఁకన్.
వ. అనిన విని యన్నరపతులు తల లెత్తి చూచి పోసీక పొదువుం డనుచు సపరి
వారంబుగా నడరి యశ్వత్థామం బొదివిన నుద్దామప్రకారంబునం దిరిగి
మూఁపులు పెరుఁగ గొనయంబు సారించి. 166
మ. ఖరనారాచపరంపరావిహరణక్రౌర్యంబునన్ శాతని
ష్ఠురభల్లప్రవిసారదారుణతరక్షోణీశులం దద్బలో
త్కరముం గేలిఁ బవోలె గీటడఁచె దోర్దర్పం బఖర్వంబుగా
వెరవుం జేవయు భూతముల్ పొగడ నవ్విప్రుండు ధీరోద్ధతిన్. 167
వ. తదనంతరంబ యుత్తమౌజునిలోఁగిలి చొచ్చి కృపాణపాణియై యరదంబు డిగ్గి
యుసికొని యతనియభ్యంతరమందిరంబుఁ బ్రవేశించి. 168
సీ. అలికిడి మేల్కనునతని ధృష్టద్యుమ్ను బట్టినక్రియఁ దలబట్టి యీడ్చి

---

1 శౌర్యధుర్యుఁ. 2 యొల్లని. 3 భావించుచుం.

యాతనిఁ జంపినయట్టులు పశుమరణాతికౌతుకమున నవనిఁ బెట్టి
చంప నచ్చెరువఁ జప్పరంబున శయనించు యుధామన్యుఁ దెఱిఁగి కడఁగి
చనుదెంచి రాక్షసుఁ డని తలంచియుఁ గొంకు వెట్టక వెనుకడ బెట్టు వ్రేయ
ఆ. వ్రేటు వడి చలింప కాటోపదీపితుఁ, డగుచు గురుతనూజుఁ డక్కుమారు
నగ్రజన్ముఁ బోలె నుగ్రత వధియించెఁ, గాని ఖడ్గలీల గలుగదయ్యె. 169
వ. ఇట్లు ద్రుపదపుత్త్రుల నొక్కుమ్మడి నిరువుర గీటడంచి యబ్బలుమగండు. 170
శా. కాలాకారతఁ బేర్చి దోర్లసితఖడ్గస్ఫారసాంద్రప్రభా
జాలం బొప్పఁగ నిట్లు సొచ్చి లఘుసంచారంబు శోభిల్లఁ బాం
చాల వ్రాతముఁ గ్రీడమై దునిమె రక్తశ్రేణి మాంసంబుఁ గీ
లాలంబుం గబళించి త్రావి మదలీలాలోలతం గ్రాలఁగన్. 171
వ. అట్టియెడ. 172
శా. నిద్రాసక్తునిఁ గొంతమేల్కనినవానిన్ సుప్రబుద్ధాత్ముఁ డై
యుద్రేకంబును శౌర్యసారమును బాహాల్లాసముం జూపఁ జం
చద్రేఖం దిర మైనవానిఁ దను నుత్సాహోగ్రతం దాఁకి యు
న్నిద్రస్వైరసముద్ధతిన్ మెఱయువానిం దున్మె నేకాకృతిన్. 173
వ. మఱియు నతండు. 174

—● అశ్వత్థామ కరితురంగంబులపై కుఱికి నఱకుట ●—

స్రగ్ధర. తుండంబుల్ నుగ్గునుగ్గై తొరఁగఁగఁ జులుకంద్రుంచుఁ గుంభస్థలంబు
ల్ఖండించున్ మౌక్తికంబు ల్గలయఁగఁ జెదరం గాయముల్ వ్రేవుఁ బ్రోవుల్
చండంబుల్ సాంద్రరక్తస్రవమున బెరయన్ జాల్వడన్ వ్రేయు నిమ్మై
శుండాలశ్రేణి మాయించుచు వెలిఁగి హయస్తోమశాలాగతుం డై. 175
ఉ. కొన్నిటిపాదముల్ నఱుకుఁ గొన్నిటిమోరలు సెక్కు లీలమైఁ
గొన్నిటికంఠముల్ దునుముఁ గొన్నిటివీఁపులు వ్రచ్చు నుబ్బునం
గొన్నిటిసర్వగాత్రములు క్రూరవిచేష్టితవిభ్రమంబు దోఁ
ప న్నఱుమాడుఁ బ్రౌఢబలభాసితభూరిభుజావిహారుఁ డై. 176
వ. ఇబ్భంగిఁ బీనుంగు పెంట లైనపాంచాలురవిడిదల వెడలి విజయోద్ధాముండగున
శ్వత్థామ చల్లడము దట్టి మొదలయినపరికరంబులు పాటించియున్నగనపలోఁగిళ్ల
కుం జని తొలుత దొరలం దునుముచుఁ బరిజనమాతంగతురంగమండలంబుల
ముట్టి విదళనవినోదంబులు సలుపుచు నొక్కొక్కయెడ మార్తురు మేల్కని
పన్ని మార్కొనిన మారి మసంగినట్లు మృత్యుదేవత గెరలినచాడ్పునజముండు
నలిరేఁగినకరణిఁ గనుపుగొట్టి కాలుకాలం బెనంగినపీనుంగులను గనకరత్న
వలయంబులఁ జెలువందుచేతులను దునిసిపడినకరికరంబులతో సరసమాడు
చెలువునం జలనంబు నొందుచరణంబులను నావులించుతలలను వేదండదంత

ఖండంబులను ఘోటకముఖలేశంబులను రథావయవశకలంబులను మడువులు
గట్టునెత్తురులను గుప్పలు గొనుకండలను బెనంగొనుప్రేవులను బెనుతిట్ట లగు
నెమ్ములను మూర్తిమంతంబు లయినట్టియద్భుతంబునకు భయానకంబునకు బీభ
త్సంబునకు నన్నెల వెల వగునట్లుగాఁ జేయుచుఁ జెలంగి చెలంగి మలంగి మలంగి
తనకరవాలలీలలు భూతబేతాళంబులకుఁ బ్రీతిఁ బెనుపఁ జతురంగంబులం బాఱి
నను బీఱువోయినను దెరలినను గలంగినను దొలంగినను దాఁటిమినను నఱిమినను
గిట్టినను ముట్టినను దాను వానిం బొదివి పొలియించుచు బలువిడియు నుబ్బును
వెరవును బరుసఁదనంబు నొక్కచందంబునఁ జెల్లనం దొక్కటినైనను దక్కనీక
యంతకంతకు నెక్కుడగుకోపంబున నాటోపంబుదీపింప నాదరఁజిక్కినయెముక
తునుకలు గోఱదౌడలకై వడి గఱిగి రుధిరానులేపనంబున నాభీలం బగునసిపట్టిక
ఘోరాకారయైనరాక్షసి పగతుర గిటడంగించుటకుఁ దనకుఁ దోడువచ్చిన తెఱం
గున మెఱయఁ జేవిసైన్యసన్నివేశంబు లోనుగాఁ గలపలుచోట్ల గములాకరంబు
పొచ్చినఘనలులాయంబు రేఖయుఁ గేలివనంబుఁ దఱిసిన మత్తశుండాలంబుపోల్కి
యును గాంతారంబు దరికొనుదావపావకువిధంబును దోఁప విహరించుచు వల
యుతతి రథం బెక్కుచుఁ బాదచారియై విక్రమించుచు వెరవు దొరకొనినయ
ప్పుడు డిగ్గుచు నగ్గలికమై బెరయఁ బెనంగి పగతురరక్తంబు నసిక్తంబైనశరీరంబు
దారుణప్రకారంబున నుల్లసిల్లఁ దన్ను సకలజనులు దాసవుం డని తలంపఁ బెం
పారుభీషణోద్ధతిఁ బ్రవర్తిల్లుపరాక్రమక్రీడ నతిశయిల్లి రాజమందిరంబు సొర
నప్పళించుచుఁ దద్ద్వారంబున కభిముఖుం డై యరిగె నట్టియెడ. 177

సీ. కలయంగ వీడు మేల్కని యమ్మహావీరుఁ డొక్కఁడ మెఱఁగుటయును నతండు
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచి తద్బంధుసంతతి గిటడఁచి యోధదంతితురగ
చయముల నెల్లను సమయంగఁ జూచుచు రాకయుఁ గర్ణపరంపరావ
గతమున సన్నాహగాఢమై యెక్కడెక్కడ యని నడఁగి శిఖండి ద్రౌప

తే. దేయులని దానుఁ బన్ని యుద్వృత్తశౌర్య
[1]మానతుంగప్రభద్రకమాత్స్యతతులుఁ
దోడ బలువిడిఁ దఱుమంగ ద్రోణతనయు
ముట్టి శస్త్రాస్త్రచయముల ముంచుటయును. 178

వ. వారల నేర్పడ నాలోకించి. 179

ఉ. అగ్గురునందనుండు హరిణావలిఁ గాంచి కుభృత్తటంబు వే
డిగ్గుమృగేంద్రు చాడ్పునఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా
డిగ్గి రథంబు చోద్యపువడిం [2]గలయఁ బెరసెం గరంబులం
దగ్గల మైనఖేటకము నద్భుతఖడ్గముఁ దేజరిల్లఁగన్. 190

---

1 భంగి ద్రుపదప్రభద్రకబలవితతులు. 2 గవిసెం గినుకం.

మహాస్రగ్ధర. చతురంగచ్ఛేదకేళీపరభసకలనాశ్చర్యధౌరేయనానా
గతులం దన్నెల్లవారుం గడిఁదియసుర నాఁగా నతిక్రూరచేష్టో
ద్ధతి యొప్పం జొచ్చి సైన్యాస్త్రముల నతనియస్త్రంబులం ద్రుంచి వీఁకం
బ్రతివింధ్యుం గిట్టి రెండై పడఁగఁ దునిమెఁ దద్భాసమానాంగయష్టిన్. 181

వ. ఇవ్విధంబున ధర్మతనయనందనుని నడుము దెగ నడిచి యార్చి పేర్చిన. 182

మహాస్రగ్ధర. అతిశోకక్రోధవేగవ్యథితహృదయుఁడై యశ్వసాదిత్వవీరో
ద్ధతిఁ బ్రౌఢస్ఫూర్తి నెల్వొందఁగ సబళముఁ దద్గాత్రముం జొప్పెఁ బూఁచె
న్శ్రుతసోముం డల్లఁ బట్టె న్గురుసుతుఁ డదియుం [1]స్రుక్కు చెన్నార నల్క
న్ధృతఖడ్గుం డైనఁ జేయు న్శిరముఁ దురగము న్వ్రేల్మిడిం ద్రుంచివైచెన్. 183

వ. ఇవ్విధంబునఁ జిత్రవధంబునకు గోచరుండై నకీచకాంతకతనయుం గనుంగొని. 184

మహాస్రగ్ధర. నినుఁ గూడన్ వీఁడె వచ్చెన్ నృపుఁ డనుచు శతానీకుఁ డాభీలచక్రం
బున నశ్వత్థామవక్షంబునను రుధిరముం బొంగఁగాఁ జేయ నప్పా
టున నీడంబోక బల్వేటున నిలఁబడ నాటోపముం జూపి యంతం
దనివో కాదుర్జయుం డాతనిశిరమును దద్గాత్రముం బాపె లీలన్. 185

వ. ఇట్లు నకులసూనుండు సమసిన. 186

మహాస్రగ్ధర. శ్రుతసేనుం డప్డు కోపస్ఫురదరుణమరీచుల్ దలిర్పంగఁ జక్షు
ర్ద్వితయం[2]బుం గెంపునం బొందినచెలువము సందీప్తఘోరంబుగా బె
ట్టితనిం జంచద్గదన్ వ్రేయఁగ సుఱక తదాస్యచ్ఛిదాస్ఫారకేళీ
చతురుండై యక్కుమారున్ జమునకడ కనిచెం జండదోర్దర్ప మొప్పన్. 187

వ. ఇత్తెఱంగున వికృతాననుం డై పడి మృతుం డైన సహదేవసుతుం జూచి రోషం
బునం బేర్చి. 188

మహాస్రగ్ధర. వితతజ్యానాద మాశావితతి నినిచి దోర్వీర్య మేపార బాణ
ప్రతతిం దస్నుంప వీఁకం బలక జడియుచున్ బల్విడిం బేర్చి చంచ
ద్గతిఁ గ్రీడం దంతిహేలాదళనరతమృగేంద్ర[3]స్ఫురన్మూర్తి దోఁపన్
శ్రుతకీర్తిం గిట్టి కంఠత్రుటనవిలసనారూఢి నవ్విప్రుఁ డొప్పెన్. 189

వ. ఇట్లు ద్రౌపదీతనయపంచకంబు పంచత్వంబు నొందినఁ గ్రోధాతిరేకంబునఁ బ్ర
భద్రకులును శాంతనవాంతకుండును ధృష్టద్యుమ్నాంతకుఁ జుట్టు ముట్టి. 190

చ. శరములఁ దోమరంబులను జక్రములన్ వెసఁ గప్పి బెట్టు ము
ద్గరకరవాలకుంతముఖదారుణహేతుల నొంప నాతఁ డు
ద్ధురగతులం బ్రభద్రకులఁ ద్రుంచుచుఁ గేళి యొనర్పఁ గాఁ శిఖం
డి రుచిరమార్గణంబు భ్రుకుటిస్థలి నొంచె సముద్భటోన్నతిన్. 191

1 నుగ్గుగాఁ జేయ. 2 బుగ్రంబునం బొంది. 3 క్రమస్ఫూర్తి దోఁపన్.

అశ్వత్థామ శిఖండిం బొదివి చంపుట.

క. గురుసుతుఁడు క్రోధమయ మగు, బరవసమున నప్పు డా ద్రుపదనందను మే
నిరువఱియ గాఁగ నేసెను, ¹శిరము నుదగ్రతఁ గృపాణశిఖ మెఱయఁగన్. 192

వ. ఇవ్విధంబున దొరలు దెగినను బాంచాలప్రభద్రకమత్స్యసైన్యశేషంబులు వోక పెనంగిన నతండు మాతంగవితానవిదళనం బప్పుడు సలిపినకంఠీరవంబు తనమీఁద హరిణకులంబు గవిసిన నెట్టి దగు నట్టివాఁ డగుచుఁ బేర్చి యార్చి నత్తెఱంగుతుములంబునఁ బొడగానమిఁ బాండునందనులు కృష్ణసాత్యకులును నాశిబిరమున లేక యునికి యెఱింగె నప్పుడు గనుంగొనుజనంబులకు నితం డశ్వత్థామ యనుబుద్ధి వొడమె నది యెట్లనినఁ గురుపాండవులు భండనంబుఁ జేయం దొడంగినయది మొదలుగా రాత్రు లచ్చటిజనులు నీలతనువును రక్తాస్యనయనయు రక్తాంబరధరయు రక్తమాల్యానులేపనయు నగులేమ యొక్క_తి దమవీటి వాడ నిద్రపోవుచుండఁ దలలు వీడ మేనులు వికృతంబులై ప్రేలం బాశంబులఁ గరితురగసహితంబుగా బంధించి ఘోరసంరంభంబునం దెచ్చి తెచ్చి యశ్వత్థామయగ్రభాగంబునం బెట్ట సుగ్రభావంబున నతండు దునుముచు నార్చుచునికిఁ గలలుగాంతు రట్లగుటం జేసి నిద్రాసక్తులం జంపుటయు నవ్విధంబునార్పును నేర్పడ ననుసంధించి యక్కలలఫలంబు గాకేమి యని తలంచి చొచ్చి పోటునకు నయ్యరాతి రాత్రియై వచ్చుట నిశ్చయించి యశ్వత్థామఁ గా నెఱింగి రవ్వీరుండు మెఱుంగు మెఱచినట్లు వివిధగతులఁ జరించినం బొండాడినం జూచియు నీడంబోక రణక్రీడ సల్పిన నబ్బలుమగండు సముద్దండబాహుదండవిలాసుండై.

మహాస్రగ్ధర. తలలన్ హస్తములం బాదములఁ దనువులం దత్ప్రదేశంబుఁ గప్పం
దొలఁగించున్ వానిఁ గ్రొన్నెత్తురు వఱపి హయస్తోమదంతిప్రతానం
బుల మేదోమాంసఖండంబుల దనుజమహాభోజనం బావహించు
²న్నలఁగం బాఱుం జెలంగు న్నలి నెసఁగు జయోన్మత్తుఁ డై మానవేంద్రా. 194

తే. అట్లు విహరించి హతశేషులై సజనులు
పాఱఁ గనుఁగొని రథ మెక్కి పటురయమున
వారి వెనుకొని మెఱుఁగువాలాదతూపు
గములు వరఁగించి యందఱ సమయఁ జూచి. 195

క. ³ఆకలన నట్లు నేసి మ,హాకులజనతతులు గాఁగ నన్యస్థలులన్
భీకరరథగతుల నుద,గ్రాకృతి యై మెఱసి యమ్ము లడరింపంగన్. 196

వ. ఇ ట్లెసఁగుబహుళకోలాహలంబున హయంబులు నిభంబులుఁ గట్లు దెంచుకొని కలయం బాఱెఁ బాఱుటయు గోడిగలకై దంతపాతకలహంబులం గెరలుగుండ్ల క్రందునను నొండొంటిమదగంధంబులు సహింపక మార్కొని పోరాడు

1 శిరంబు మున్నగఁ, 2 న్నలిఁ బాడున్ లీల నవ్వు న్నలి. 3 ఆకదన మట్లు.

సామజంబులసమ్మర్దంబునను గాళ్లు దునిసియుఁ జేతులు నలిసియు నురంబు లవిసియు వెన్నులు విఱిగియుఁ బ్రక్కలు నొగిలియుఁ దలలు పగిలియుఁ జాఁపకట్టువడి చదిసియుఁ గ్రంతల నిఱికటంపుఁజొట్ల మానవకోట్లు పీనుంగుతిట్ట లగుచుండఁ బలకయు వాలునుం గొని యవ్వాలుమగండు వేడుకం దేరు డిగ్గి యగ్గజంబులను ఘోటకంబులను బొదివి పాటవాటోపం బొప్ప విపాటనవినోదంబు సలిపె నప్పుడు గొందఱు నెఱయ మేల్కాననిభ్రమను భయంబునను బాదంబులు గుదివడఁ బాఱ లేక నెల వెడలినయెలుంగుల నస్తవ్యస్తపుమాట లాడఁ గొందఱు జనకసహోదరాదు లగుబంధువులఁ బేరువేరం బిలుచుచుం దిరిగి కను దిరిగి తమవారు గానివారలచెట్టలు పట్టుకొని చనఁ గొందఱు కైదువులు గొని కడిసి నిదురకన్నులం బొదువుచెలులను జొట్టంబులను బగఱ యని సమయింపఁ గొంద ఱెదురుగాఁ జనుదెంచినవా రిది యేమి యని యడుగ నశ్వత్థామ సొచ్చి పొడుచుచున్నవాఁ డనిన వాసుదేవార్జునులు శిబిరంబున లేమి నప్పాపాత్మున కిట్లు సేయ వచ్చెం గాక వారున్నఁ దన్ను గాసి సేయరే యని పలుకఁ గొందఱు బీభత్సుం డిట్టిపరాక్రమంబు సేసినం జూచి మనంబున రోయ కుండునే యతం డెన్నఁడేనియు వాహనవికలుఁ డైనవానిఁ జేత నాయుధంబులు లేనివానిని దల వీడినవానిని వెఱచినవానిని వెఱఁగుపడినవానిని నిద్రించువానిని నొంచునే యనియర్జును నగ్గింపనయ్యెందఱ నగ్గురునందనుండు గురుతరం బయినకురురాజపరిభవంబు నప్పటప్పటికిఁ దలంపఁ బెంపారుదారుణక్రూరత్వంబునఁ గోలుమసంగి యించుకయరవాయి గొనక చెండియుం ద్రుంచియుం జించియుఁ దుంగమడుగుఁ జొచ్చినమాతంగంబుపగిది బడలువడం జేసె నాసమయంబున. 197

సీ. ఆయోధపరుబారి కగ్గంబు గాక దప్పులభీతిఁ దలలచీరలును వీడఁ
బాదంబు లట దొట్రుపడఁ బాఱి కొందఱు మానవాధీశులు సైనికులును
విడిదల వాకిట వెడలుచోఁ గృపకృతవర్మలఁ గని వఱువట్లు పట్టు
పెదవులు దడుపుచు సదయతఁ గావరే యనుచు మ్రొక్కఁగ నమ్మహాత్ము లపుడు
తే. రాక్షసావేశసంభృతక్రౌర్యు లగుట, నధిప యాత్మీయమానుషహాని దలఁప
లేక వారలఁ బొదివి యనేకభల్ల, దారితులఁ జేసి రందఱఁ గరతరంబ. 198

క. ధరణి నెఱి దప్ప నొఱగిన, కరిహయనరచయము లొఱలఁ గాఁ గరుణము భూ
వర యొరసె శిబిరమునఁ దన, కరయఁగఁ బేరుగడ లేమి నది వృథ యయ్యెన్.

వ. అట్టియెడ. 200

మహాస్రగ్ధర. దనుజవ్రాతంబు కాంతాతతియును బ్రజలుం దారు నానావిధోగ్ర
ధ్వనులాకాశావకీర్ణత్వమహిమఁ బొరయం దంష్ట్ర లత్యంతఘోర
త్వనిరూఢిం బొంద నార్పుం దఱచుగ నగు నుత్తారసల్లాపముల్ సే
యు నలిం గ్రందారఁ బైపై నురవడిఁ గవియుఁగా హుంకృతాభీలభంగిన్. 201

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవికారాననంబులు బహుభంగికకరపాదంబులు గలుగునపరిమితక్రవ్యాదులు గవిసి మేదోమాంసమస్తిష్కమజ్జంబు లానుచుం జవి గైన వానిఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదుల కొసంగుచు నన్యకోటి చేసినయెడఁ ద్రోద్రోపులాడి యవియుఁ గైకొనుచుం గీలాలపానంబునను బ్రేల్లి నృత్యంబులు సేయుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల విహారంబు సలుపుచు నుల్లసిల్లిరి పదంపడి యఱ భీనుఁగు లొఱలుటయును దానవగణంబుకలకలంబును డిందుపడియె నప్పుడు జగంబులు గొని కాలినకాలాగ్నియుంబోలెఁ బాండవశిబిరంబు నిరవశేషంబుగా సమయించి శమియించి చాపాచార్యనందనుండు మేనెత్తుట జొత్తిల్లి మోహాంధ్యంబుతోఁ గలసి యునికిం జేసి సాంద్రతరరక్తసిక్తంబు లైనబాహు ఖడ్గంబు లేకద్రవ్యంబుచందంబు నొంద మరలి తాను బ్రవేశించుతఱి నెట్లుండె నట్ల నిశ్శబ్దం బైనయవ్వీడిదల వెడలుచుండఁ దెలతెల వేగె నట్టు ప్రతిన నెఱపి కృపకృతవర్మలపాలికిం జనుదెంచి వారలతో నిట్లనియె. 202

◆ అశ్వత్థామ పాండవశిబిరంబు వెడలి కృపకృతవర్మలఁ గూడికొనుట ◆

సీ. సకలపాంచాలుర సమసిరి పాంచాలికొడుకు లందఱు జముకడకుఁ జనిరి
చేదిమాత్స్యప్రభద్రాదిబలంబులు నిరవశేషంబుగా నేలఁ గలసె
మాటలు పెక్కుల మానిసి గుఱ్ఱ మేనుం గనుపే ర్చెల్లఁ జుంగారఁ బొందు
భూవరనందను లేవురుఁ గృష్ణుఁడు సాత్యకియును నెందుఁ జనిరొ కాని
తే. తండ్రియును నేలి నాతఁడు దైన్యపడిన, దాని కరులపై వచ్చి యీశానువరము
గాంచి మీరలు పెనుఁబ్రాపుగాఁగ వీడు, దఱియుటకు నెంతవగునంతపటుఁగంటి.

వ. అని చెప్పిన వినుచు మున్ను రాక్షసావేశంబునం జేసి నీచపరాక్రమంబు లాచరించి తదనంతరంబ తెలిసి యారథికవరులు వగం బొగులుచున్నవారు గావున నగ్గురునందను నగ్గింపం దలంపక యూరకుండి తమమనోవికృతి యతం డెఱుంగకమున్న తలలు వంచుకొని తగుతెఱంగునఁ బొగడిన నతండు. 204

తే. పాండుతనయులు నాచేతఁబట్టువడుట, తెగుటగలిగిననయుఁ గొంతపొగడఁదగును
జలముమైఁ రిత్తవాండ్రను జంపుటరయ, మీరు గొనియాడునంతటిపౌరుషంబె.

వ. అనిన విని వారలు ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖపాంచాలురను బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులను బేరుకొని వారివారిబలంబులను మాత్స్యానీకప్రభృతిసైన్యంబులను నొక్కరూపేనియుఁ ద్రొక్కకుండ నొక్కరుండవ రెండుజాముఁలలో నేలం గలిపితి కరం బచ్చెరువు గాదె యని యతనిం గౌఁగిలించుకొని రసుటయు సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 206

క. కురుపతికి జయము గోరెడు, గురుపుత్త్రుఁడు మున్న యేలొకో యిటు తఱికిం[1]జొరక యొడమడిసినను మఱి, వెరపుం జేవయును జూప వేడుకవడియెన్. 207

---

1 జొరయక మడిసినచో మఱి.

వ. అనిన యమ్మహీపతి కతం డి ట్లనియె. 208

ఉ. పాండునృపాలనందనులబాహుబలంబున గోడి యాతఁ డు
ద్దండతఁ గుంది యుండి వసుధావరునూరులు నుగ్గుసేసి భీ
ముండు దదుత్తమాంగము సముద్ధతిఁ దన్నిన దాన శోకముం
జండతరప్రకోపము నసహ్యపువేదన సేయ నత్తఱిన్. 209

ఆ. గురునిచావుతెఱఁగు క్రొత్తయై మనమున, నావహిల్లుటయు మహాగ్రహమున
బాసయిచ్చి రాజుపనుపున బడసి యుదగ్రవృత్తి నరిగి యట్లు సేసె. 210

ఉ. తా వెసఁ బోవునప్పు బలదర్పసమగ్రులు పాండుపుత్రుల
చ్చో వసియింపకున్కిఁ దన[1]చూచినకార్య మతం డొనర్చె దే
వావలికైన నత్తెఱఁగు నాక్రమలీలలు సెల్ల నేర్చునే
భూవర వార లున్న విధిపోకలఁ బోవుట గాక యంతయున్. 211

వ. అని చెప్పి విను మట్లు కృపకృతవర్మలచేత సంభావితుండై కుంభసంభవసంభ
వుండు వారలతో మన మింక మనుజపతికడకుఁ దడయక పోవలయుఁ బుణ్యం
బున మనము వోవునంతకుం బ్రాణంబులు గలిగియుండెనేని యిత్తెఱం గెఱిం
గింత మనుటయు వార లట్ల కాక యని యచ్చోటు గదలి యమ్మువ్వురును భూ
వల్లభసల్లాపకుతూహలంబున రయంబునం జనుదెంచి. 212

అశ్వత్థామాదిరథికత్రయంబు దుర్యోధనుం గనుంగొనుట

తే. రక్తసంసిక్త మైనధరాతలమున, నార్తిఁ బొరలుచు నూర్పు లందంద సంద
డింప జీవంబు వెడల నుంకింపఁ జేష్ట,లొయ్యనొయ్యన యడఁగంగ నున్నయధిపు.

మహాస్రగ్ధర. కని శోకం బాత్మలం దగ్గలముగ రథముల్ గ్రక్కునన్ డిగ్గి భూమిన్
ధనువుల్ వో వైచి బాష్పోద్గమము వొదువువక్త్రంబులన్ విప్రలాపం
బును దైన్యం బావహిల్లం బొరలుచుఁ బొరి నాభూవిభున్ శాంతదృష్టిం
గనుఁగొంచుం జేరి కేలంగముసయి నిడుచుం గౌఁగిటం జేర్చికొంచున్. 214

చ. పురపురఁ బొక్కి యానృపతిపుంగవుచుట్టును నుండి యక్కటా
ధరణి సమస్తముం భవదుదారమహాజ్ఞకు లోను సేసి యి
ప్పురుసున నీవు దీనతకు భాజన మైతి విధాత కెందు దు
ష్కర మగుకార్యముం గలదె కౌరవనాయక మమ్మెఱుంగుదే. 215

క. అన నప్పలుకులు వెడవెడ, విని యావిభుఁ డల్లఁ గన్ను విచ్చిన వదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కలశజ,తనయుం డి ట్లనియె గద్గదగళుం డగుచున్. 216

చ. అమితబలంబు దర్పమును నద్భుత[2]ధీరతయున్ గదాపరి
శ్రమముఁ బొగడ్త కెక్కనిసుఁ జక్కనెదుర్చుట గాక పోర రం
ధ్రము గని యొక్కఁ డుద్ధతి గదం దెగటార్చుట గర్దె నట్టె యిం

1 కూరత నాతఁ డొనర్చెఁ గాక దే. 2 విక్రమమున్.

క మగల కెట్టివారలకుఁ గల్గ దపాయము దైవ మల్గినన్. 217

చ. దురమునఁ బెంపుఁ జేసియును దుర్దమలీల వెలుంగుచుండ సు
స్థిరత శమంతపంచకవిశిష్టతలంబునఁ బోరి సద్గతిన్
బొరసెదు నీకు నై వగపు వుట్టదు బంధులు రాజు లెవ్వరుం
దిరియుదు రింక వారి దగుదీనత కోర్వక యుష్మలించెదన్. 218

ఉ. సీరి యనారతంబుఁ దనశిష్యులలోపల నెల్ల నిన్ను దు
ర్వారపరాక్రమాఢ్యుఁ డని వర్ణన సేయుట గెలి చేసి యా
మారుతికిన్ జయం బొసఁగె మూలవిధాత్రుఁడు వాని గెల్పుకో
లేరికి సమ్మతం బగునె యిట్టిది దీనను బెంపు గల్గునే. 219

చ. కురువర నీవు గంటిమియుఁ గొల్తలయున్ బలముం జలంబు దు
స్తరగతిఁ జేర్చి భీమునకుఁ జావక పోవఁగ రానియట్టి దై
నరు బెదరించి కేశవుమనంబు గలంచి యధర్మసృష్టికిం
జొరుఁ డని పంచె దీని దివిజుల్ గని రింకిట వేయు నేటికిన్. 220

ఉ. ధర్మము మాని యూరులు గగం బొడి సేసినయంతఁ బోక దు
ష్కర్ముఁడు వాయుజుం డెడమకాల శిరం బటు ద్రొన్నెఁ జూచి యా
ధర్మసుతుండు శాస్తిఁ దగ దానికిఁ జేయఁడ యాతఁ [1]డప్పు సం
తర్మదదుష్టుఁ డీగెలుపు దైన్యము సేయదె కీర్తి మాయదే. 221

క. కౌరవనాయక నీదుగ,దారణగౌరవము సకలధరణీజనచే
తోరంజన మై నిర్మల,పారయశోధనము నీకు సంపాదించెన్. 222

వ. అని పలికి తనమానుషంబు తెలియం గూహించి. 223

చ. కుడువఁగఁ గట్ట బంధులకుఁ గోటివిధంబులఁ బెట్ట జన్నము
ల్నడుప ననేకధర్మవిధులం బొగడొందఁగఁ జాలునట్టియి
క్కడుసిరి యిచ్చి పేర్మి నొకకొండగ మన్పిననీవు సావఁగా
నొడలిటు లోమితిం గురుకులోత్తమ యే నొకసేవకుండనే. 224

వ. అని తన్ను దాన నిందించుకొనుచు మఱియు. 225

ఉ. న్యాయము దప్పకుండఁగ రణంబొనరించి దివంబు గైకొనం
బోయెద వందు రాఁ దగినపుణ్యము సేయుట లేదు గాని మా
చేయు మనంబునుం దనియఁ జెందఁగఁ బద్ధవిరోధివర్గమున్
నీయెడ కిం బొనర్పఁగ గణింపఁగ భాగ్యము గల్గె భూవరా. 226

ఆ. పుణ్యలోకమునకుఁ బోయినయప్పుడు, ద్రోణుఁ గాంచి నీకు ద్రోహి యైన
జనవినింద్యచరితుఁ జంపె ధృష్టద్యుమ్ను, నసఘు నీతనూజుఁ డనుము తొలుత.

వ. అని నామాఱుగా నమస్కరించి కౌఁగిలించుకొనుచు మఱియు పలయుసల్లాపం

1 డెప్పుడున్, ధర్మతురుష్కుఁ డీగెలుపు.

బులు సేయుము బాహ్లికసోమదత్తభూరిశ్రవస్సైంధవప్రముఖభవదీయబాంధవ జనంబులతో నాచేసిన కుశలప్రశ్నంబుగా సంభావింపు మది య ట్లుండె రేయింటి తెఱం గెఱింగించెద. 228

సీ. అమృతంబునింపు కర్ణములకు నొసఁగెడుమాట లాకర్ణింపు మనుజనాథ
శాత్రవశిబిరంబు సౌప్తిక వేళఁ బ్రవేశించి నీచుఁ గిల్బిషమయాత్ముఁ
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచితిఁ బశుమరణంబుగాఁ దదనంతరంబ కవిసి
వానిబంధుల నెల్ల వరుస గీటడఁగించి ద్రౌపదీసుతుల నందఱను బొదివి
తే. మిడుకమిడుకంగఁజంపి యప్పుడమియెల్లఁ,దుని మువెంటఁగరివాజిమనుజతతుల
నెల్ల నఱికితిఁ బాండవులేవురును ము,రారియును సాత్యకియును నాబారిఁ బఱరు.
వ. అని చెప్పి. 230

ఉ. ఏ మటు పోక శౌరి మది నేర్పడ మ్రుక్క గని డాఁగురించెనో
యేమిటి కెందుఁ బోయిరొ న రేంద్ర యిటుంగను ధర్మదూష్యసం
గ్రామవిధంబులం జయము గల్గియు వారికి దక్క దయ్యె వా
రే మయిరేమి మాకెలన మెక్క నెఱుంగుము మమ్ము ముప్పురన్. 231

వ. అని కలిపికొని పలికి కృపకృతవర్మలవలనుం జూపి. 232

క. వీరిపెనుబ్రాపు వడసినఁ, గౌరవకులనాథ యేన కా దరయంగాఁ
జీరికిఁ బోవనివారును, వైరుల సమయంగఁ జేయ వలఁతుల కారే. 233

వ. అనిన నమ్మాటలు మనకప్రియంబు లై నాలుకకు లావిచ్చిన నాభూవరుం డమ్మ
హీసురవరున కి ట్లనియె. 234

క. నీవును నీయోధవరులు, నావైరులఁ బఱిచినంత యాచార్యుండుం
దేవవ్రతుండుఁ బఱిచిరె, భావింపఁగ దుష్కరంపుఁబని యిది యనఘా. 235

ఆ. కర్ణు మనము పెద్దగాఁ గొనియాడుదు, మతనికంటె శల్యుఁ డధికుఁ డందు
రతఁడు నతఁడు నిట్టియాక్రమంబున నాకుఁ, బ్రియము సేయఁజాలిరే మహాత్మ.

వ. అని యమ్ముప్పురమొగంబులు గలయం గనుంగొని మీరు కృతకృత్యులరు సుఖుల
రై యుండుఁడు పునర్దర్శనంబు త్రిదివంబున నయ్యెడుఁగాక పగలు మాని
పొం డని పల్కి ప్రాణంబులు విడిచిన వార లవ్విసుమతీపతిఁ గౌఁగిలించుకొని
వలగొని వచ్చి మరలి మరలి చూచుచు నరదంబు లెక్కి యరిగి రంత నుదయ
గిరిశిఖరంబు ఖరకరుండు వచ్చె నేను నిత్తెఱంగు నీ కెఱింగింప వచ్చితి నా
హావప్రకారం బంతయు నీకు వినిపించుటకు నాఁడు మునీశ్వరుండు నన్నుఁ బనిచి
యొసంగినదివ్యదర్శనత్వంబు నీకొడుకుతోడిద యయ్యెనని యిట్లు సంజయుండు
ధృతరాష్ట్రునకు నశ్వత్థామాదిరథికత్రయవ్యాపాదకథనపూర్వకంబుగా దుర్యో
ధనులోకాంతరగమనంబు సెప్పె ననిన విని యటమీఁదఁ బాండునందను
లెవ్విధంబునం బ్రవర్తించి రని యడుగుటయు. 237

మహాస్రగ్ధర:—

పరమజ్ఞేయస్వభావా భవభయహరణప్రౌఢనామానుభావా
కరఖేలచ్చక్రశూలా కలుషహృదయసాంగత్యవైముఖ్యశీలా
కరుణాయత్తాంతరంగా కమలభవమునిహృత్కంజసంవాసభృంగా
దురితధ్వాంతప్రదీపాతులనిరసనసంస్తుత్యనిర్భాసరూపా. 238

క. పరిణామగమ్య నిగమా,పరనిష్ఠాసంపదచలభావనరమ్యా
నిరుపమసౌందర్య తపశ్చరణనిరతహృదయకమలసముదితసూర్యా. 239

మాలిని:—

చరణయుగళకాంతిస్ఫారలీలానిరూఢా
దరసుఖమయయుక్తా ధర్మశీలానురక్తా
సురసముదయరక్షా సువ్రతాసంగహేలా
కరమహిమకటాక్షా గాఢసర్వానుపేక్షా. 240

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

శాశ్వతతత్త్వకరణక
లాశాలిదయాదినిర్మలజ్ఞానమయా
నాశోత్పత్తిరహిత శు
ద్ధాశయసంభజనమహిత హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు సూర్యోదయం బైన యాసమయంబున సమీరనందనాదిసోదరులును శౌరిసాత్యకులుం బరివేష్టింప నున్నధర్మతనయుపాలికిం బఱతెంచి ధృష్టద్యుమ్నునిసారథి సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి కరకమలంబులు మొగిడ్చి. 2

సీ. నరవర మనవీడు నడిరేయి కృతవర్మయును గృపాచార్యుండుఁ దనకుఁ దోడు
గా వచ్చి జనులు నిద్రావివశాత్ము లై యుండ నశ్వత్థామ యొకఁడు సొచ్చి
తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచి తత్సోదరతనయాదిపాంచాలతతుల ముట్టి
యన్యాయవిధిని నింద్యం బైనవిక్రమలీలాతిశయమున నేలఁ గలిపి

ఆ. చేదిబలము నెల్లఁ జెండి మాత్స్యప్రభద్రకులు మేలుకాంచి ద్రౌపదేయు
లను శిఖండిఁ గూర్చికొని తన్నుఁ దాఁకిన, బెట్టు చంపె నంతవట్టువారి. 3

వ. మఱియును. 4

స్రగ్ధర. వీ డెల్లం దల్లడిల్లన్ వివిధగతులమై విక్రమోల్లాస మొందం
గ్రీడాకల్పంబుగా నాకృతిఁ గని ప్రజ శంకించి దైత్యుం డనం జెం
డాడెన్ శీర్షవ్రజంబుల్ హరులగముల వేటాడె నేనుంగులం దు
న్మాడెం గౌక్షేయహేలాభ్యసనలసితబాహార్గళాభీషణుం డై. 5

తే. అడవి దరమిడి నఱుకంగ నందుఁ గలవి
హంగమంబులు గలగొన నఱచుతెఱఁగు

దోఁచె నాతఁడు యోధుల, దునుమఁ గలఁగి
యన్యజనము లాక్రందించు నప్పు డధిప. 6

క. అఱచినఁ బఱచిన ప్రేభలు, గఱచిన నతఁ డించుకయును గణింపక యం
దఱ సుఱుము సేసె గుంపుల, కుఱికి యుఱికి ఖడ్గదారుణోల్లాసములన్. 7

వ. ఆసమయంబున. 8

మహాస్రగ్ధర. కృపుఁడుం హార్దిక్యుఁడుం వాకిటనిలిచి విభయాంతిక్షిప్తయోధవ్రజంబుం
నృపులుం వే సిగ్గుమింప న్వివిధశరనుల స్త్రేనిం గూల్చుచుం ఘో
రపుసంరంభంబు దుర్వారముగఁ గెరలి రౌద్రంబురూపంబు దాల్పం
గుపితక్రవ్యాదులో నాఁ గుచరితనిరతిం గ్రూరతాధుష్యు లై నన్. 9

వ. తత్ప్రదేశంబు నవ్వీటిలోనుంబోలెఁ బీనుఁగుపెంట యయ్యె నట్లు శిబిరంబునం గలకరితురగనరనికరంబులు నిశ్శేషత్వంబు నొందె నాయుశ్శేషంబుకతంబునం గృతవర్మ చేతం బట్టువడి యతండు మందల విడువ నిట వచ్చితి నని చెప్పినం బాండవాగ్రజుండు. 10

తే. శోకవేగసంతప్తుఁ డై సోలసి వ్రాల, సంభ్రమమ్మునఁ బట్టిరి సాత్యకియును
గవలు భీమసేనుండును గరతలముల, నుమ్మలికము నెమ్మనములఁ గ్రమ్ముదేర. 11

వ. కొండొకసేపునకు మూర్ఛ దేఱి యన్నరపాలుం డెలుంగు రాల్పడ నిట్లనియె.

ధర్మరాజు తనపుత్రు లశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట విని పలవించుట

సీ. ఎట్టివారలకైన నెఱుఁగంగ నగునె [1]కార్యంబులగతు లుపాయంబు బలుపు
వెలయంగ నట్టి శత్రుల బంధుమిత్రపుత్రామాత్యయుతముగ నాహవమున
నందఱ నేఁ దెగటార్చినవాఁడ నై విజయంబు సేకొని విభవ మెసఁగ
నిట యేఁగుదెంచితి నట బంధుమిత్రపుత్రామాత్యయుతముగ నస్మదీయ

తే. బలము నెల్లను ముట్టి శత్రులు నితాంత,ఘోరముగఁ దెగటార్చిరికుత్సితంపు
విధమువాటిల్లె నస్థిరవిజయమునఁ బ,[2]రాజయము యాఁడు నింక ధరాజనంబు. 13

స్రగ్ధర. బాణజ్వాలానితాంతప్రసరణముల శుంభద్ద్విషత్సాంద్రసైన్య
శ్రేణీకాంతారముల్ చూర్ణితములుగఁ బటుక్రీడమైఁ దేజరిల్లెన్
ద్రోణాచార్యాగ్ని వేఁడిం దొడరక మెఱసెన్ దోర్విలాసంబు నైరుల
ప్రాణంబుల్ [3]నాఁచికోల్ దప్పదు తుది విధి యబ్బాలురం బ్రేల్చెనే. 14

మహాస్రగ్ధర. శరదంష్ట్రాభీషణం బై చటులరిపుమృగసైన్యరవిధ్వంసలీలా
స్ఫురణన్ శోభిల్లురాథాసుతుఁ డనుపులివిస్ఫూర్జితంబున్ సహింపన్
వెరవున్ దర్పంబుఁ గల్గెన్ వికలరిపులచే వీటఁబోయెం గుమారో
త్కర మిం కేమందు నాపత్పరికలన ప్రమాదంబునం గాక యున్నే. 15

స్రగ్ధర. శాతాస్త్రస్ఫారవీచీసముదయరభసాశ్చర్యసంపాదిహేలా

---

1 కార్యములమేలును నపాయంబు బలిమి. 2 రాజయము నమమంత్రు ధరాజనములు.
3 దోఁచికోల్; దాఁచికోల్.

స్ఫీతంబై క్రమ్ముదేరన్ బెదరక కలఁచెన్ భీష్మవారాశిఁ దుర్వా
రాతివ్యాపారదుర్వారతఁ దెగియెఁ గుమారవ్రజం బక్కటా ని
[1]ద్రాతంద్రవ్యాప్తి నక్రూరతఁ బోరసి భుజాప్రౌఢి వమ్మయ్యెఁ జుమ్మీ. 16

ఆ. అధికబలము గెల్చి యవనీపతులు గొంచ, అతివిహీనరిపుచయాక్రమమున
మడిసి రకట జలధి వెడలి సన్నపుఁ గ్రయ్య, మునిఁగి రూఁపడంగుజనులమాడ్కి.

చ. జనకుఁడు లేమికిం గడువిషాదము నొందెడికృష్ణ యిమ్మెయిం
దనయులు భ్రాతలుం దెగుట దా విని మూర్ఛ మునుంగు నెమ్మనం
బును నవశంపుమేను నయి భూస్థలిఁ ద్రెళ్ళక యున్నె తేఱెనే
నిని బటుశోకవేగమున నిర్భరవేదనఁ జెందకుండునే. 18

క. మున్నిట్టితెఱఁగుశోకం, బెన్నఁడు దా ననుభవించి యెఱుఁగ దకట నేఁ
డన్నెలఁత యలఁతపెల్లున, నెన్నియవస్థలకు వచ్చి యెట్లయ్యెడినో. 19

వ. అని వగలం బొగిలి పాంచాలి రావింపం దలంచి తనపనుపున నవ్వేళం ద్రుపదవిరాటులు చచ్చినమఱునాఁడు తదీయపత్నులకు శోకాపనోదంబు సేయుటకై సుభద్రయు నుత్తరయును దోడరుగ విడిదలనుండి విరాటుపురంబున కరిగి ద్రుపదుండును గొడుకులు నవ్వీటికి వచ్చునాఁడు తోడన వచ్చి కోడండ్రును దానును నంద యున్న యాద్రుపదుపత్నిం గాంచి పదంపడి సుభద్ర యర్జును ననుమతి వడసి ద్వారవతికిం బోవ నమ్మత్స్యపురంబున నునికిం జేసి యన్నరనాథుండు నకులుం గనుంగొని యతిత్వరితగమనంబునకుం దగురథంబునం జటులంబులైనరథ్యంబులం బూన్చికొని యుపప్లావ్యంబునకుం జని ద్రుపదనందనకు దక్కను మనదెసం గలుగునంగనలను ద్రుపదమత్స్యపతిపక్షంబుభామలను దోడ్కొని యవ్విడిదలకుం జను దెమ్మని చెప్పి యేము నయ్యెడకుం జనుదెంచెద మనుటయు నతండు తదుక్తప్రకారంబునం జనియె నజ్జనవల్లభుండు తక్కటితమ్ములును దామోదరసాత్యకులును నడలుచుఁ దన్నుం బొదివికొని చనఁ గౌరవశిబిరంబునం గల జనంబులు గొల్చి వోవ నేడ్చుచు నిజశిబిరంబునకుం బోయి తత్ప్రదేశంబున.

మహాస్రగ్ధర. స్ఫురదశ్వత్థామచంచద్భుజలసదసివిస్ఫూర్జితక్రూరధారా
పరికృత్తావ్యక్తగాత్రప్రకరుల సఖులన్ బంధులం బుత్రులం దాఁ
గరణం బుప్పొంగ నార్తిం గనుఁగొని వికలాంగత్వముం బొంది మూర్ఛా
పరతంత్రుం డై ధరిత్రిం బడినఁ బడిరి తద్భ్రాతలుం గేశవుండున్. 21

వ. ఇట్లు పడి సాత్యకిప్రయత్నంబున నందఱుం దెలిసిరి ధర్మనందనుండు వెడవెడ దెలిసియు మగుడ నిగుడునడలున మనంబు మునుంగ వెగడొంది నందనుల తనువులమీఁద వదనంబు బాష్పాంబుధారాక్రాంతంబు గాఁ బ్రకటాక్రందనంబు సేయుచుఁ బలవించుచుండెఁ గృష్ణార్జునులు సముచితభాషణంబుల బోధించిరి

1 ద్రాతంత్రవ్యాప్తి.

తక్కటివారును దగుమాటల నుపచరించిరి కొండొకసేపునకు నవ్విభుండు రోదనంబు దక్కె.

తే. పుత్త్రులకు బాంధవులకును మిత్త్రతతికి
నగ్నికార్యంబు వొగులుచు నాచరించి
యొక్కచోట నాసీనుఁడై యుండె ద్రుపద
తనయ వచ్చుట వార్చి నెమ్మనము దలఁగ. 23

వ. అద్దేవియు నకులునిచేత నుపప్లావ్యంబున సుతసోదరమరణప్రకారంబు వినుటం జేసి. 24

క. అలఁత గదిరి నో రెండఁగఁ, బలవించుచుఁ దోడుతోడ బాష్పజలం బు
గ్గల మై క్రమ్మఁగ సొలయుచుఁ, దెలియుచు నాతనికి నడలు దీపింపంగన్. 25

వ. అరుగుదెంచి యంతంత నవనీకాంతుఁ గాంచి యధికశోకాక్రాంత యై యార్తిం గూరి యాక్రందనంబు సేయ నమ్మాద్రీపుత్త్రుం డొయ్యన యయ్యంగన నరదంబు డించె నుచితవాహనంబుల నెక్కి తోడన వచ్చిన వనితాజనంబు లవతరణంబు సేసి వనట నందుచుఁ బరివేష్టించి రప్పు డావధూరత్నంబు. 26

క. పెనుమంచునఁ జెలు వేసిన, వనజంబునుబోలె నశ్రువారిపరీతా
ననము చెలువెడలఁ గొడుకులఁ, బసువుచుఁ జరణములు తొట్రుపడ దీనగతిన్.

వ. కొన్నియడుగులు వచ్చి వసుధాతలంబున వ్రాలిన వేగంబ వాయునందనుం డా ద్రుపదనందనఁ గ్రుచ్చి యెత్తి ధర్మసూనుసమీపంబునకుఁ దెచ్చిన నమ్మగువ మగుడ నిలం బడి యమ్మహీపతియాననం బాలోకించి యెలుంగు రాలుపడ దైవమానుషంబులు సుసంగతంబు లై యుండుటయు నతనికి సామ్రాజ్యంబు చొప్పడుటయు నుగ్గడించి. 28

చ. కలిమికి నొప్పుగాఁగ బలఁగం బయి నీకడ నాతనూభవుల్
మెలఁగఁగఁ జూడఁ గానన యమేయభుజాబలశాలి విక్రమో
జ్జ్వలుఁడు సుభద్రపట్టియును వమ్మయి పోయి ననూనభోగముల్
గలిగెన యేనియుఁ మఱవఁగా వశమే మన కాకుమారులన్. 29

వ. అని యప్పు డశ్వత్థామోద్దామరణకరణస్మరణంబు దనచిత్తం బుత్తలపెట్టఁ గోపంబు దీపింప నాసీన యై. 30

క. భూరమణ గాఢనిద్రం, గూరినసమయమున ముట్టికొని నాసుతులం
గ్రూరతఁ దెగటార్చెను బా, పారంభుఁడు గురుతనూజుఁ డక్రమలీలన్. 31

క. అది యాఱనిపెనుఁజిచ్చై, మదిఁ గాల్పఁ దొడంగె దీని మాన్ప నుపాయం
బు దలంప నొండు లే దయ్యదయుని ముట్టుకొని నాపు మడఁచుట దక్కన్.

క. వాయుసుతుఁ బనిచి నేఁ డటు, సేయింపక తక్కితేనిఁ జెప్పెద విను మేఁ
బ్రాయోపవేశమున నీ, కాయ ముపేక్షింతుఁ జుమ్ము కౌరవనాథా. 33

వ. అనుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మానిని కి ట్లనియె. 34

క. క్షితిపతితనయులు పోర, న్మృతిఁ బొందుట తగున కాదె నీసోదరులుఁ గా
సుతులు నతిపుణ్యపురుషో,చితసుగతులు గనిరి వగలఁ జేడ్పడ నేలా. 35

వ. మనస్విని వైననీ కుపశమించుట కర్తవ్యంబు శోకంబు దక్కు మశ్వత్థామ యొనర్చినపరాభవంబునఁ బుట్టినయలుక వాని సమయింపక పో దని చెప్పుటయ కాదు నాతలంపును నిట్లు వాఁ డడవిం గలసినవాఁడు గానోపు సమయించుట నీ కెల్లెఱుంగ నగుఁ జెప్పు మనిన నప్పొలఁతి యప్పాపాత్మునకు సహజం బైనశిరోమణి గలదు దానిం దెచ్చి యిచ్చిన జూచి జీవంబుతో నుండెద నని తలంచితినని పరుషాక్షరంబుగాఁ బలికి యప్పవమానతనయుఁ దనపాణితలంబున సంస్పర్శించి.

ఆ. క్షత్రధర్మ మాత్మఁ గైకొని రయమున, నరిగి పాపకర్ముఁ డైనకుంభ
జన్మతనయు ముట్టి చంపుము నామది, కనలు నడలు నుడిపి కావు నన్ను. 37

వ. వెండియు. 38

ద్రౌపది యశ్వత్థామం బరిభవింప భీమసేను నియోగించుట

సీ. జతుగృహదాహావసరమునఁ జేసినసముదీర్ణతరపౌరుషంబుతోడ
నత్యుగ్రుఁ డగుహిడింబాసురువచ్చినచోటఁ గైకొన్ననిష్ఠురతతోడ
యక్షులు పొదివిన యపుడు వాటించినయాభీలదోర్బలవ్యాప్తితోడ
సమధికబలుఁడు గీచకుని యేఁచినయెడఁ బూనినవిక్రమస్ఫూర్తితోడ

ఆ. గూడ నిన్ను జనులు గొనియాడునట్లుగఁ, జనుము నీదుబలముఁ జలము మెఱయ
గీటడంపు మనల గెలిచితి నని గర్వమునఁ దనర్చుద్రోణతనయు నెట్లు. 39

వ. అనిన విని యగ్గురుపుత్రు దెసం బొడమినయమర్షంబున మేను వొంగఁ బవమానసూనుండు ద్రుపదనందనతో ధర్మనందనుం డాడినమాట లశ్వత్థామపైఁ బోవుట కనుమతిగా నంతరంగంబున నంగీకరించి. 40

మహాస్రగ్ధర. కనకప్రస్ఫీతరత్నోత్కరపరివిసరత్కాంతిరాజన్నిజస్యం
దనముం బన్నంగ నత్యాదరమున నకులుం దా నియోగించె నాతం
డును దీప్తోత్సాహుఁ డై గండున సబలరయాటోపరథ్యాదిసత్సా
ధనయోగం బొప్ప సారథ్యమునకు నమరెం దన్మనోవృత్తియుక్తిన్. 41

వ. ఇట్లు సహదేవపూర్వజుం దనకు సారథిం జేసికొని సమీరనందనుండు కోదండ గదాదండాదిహేతిసంపన్నుం డైన యారథం బెక్కి శిబిరంబు వేగంబ వెడలి గురుతనయాదియోధులయరదంబులచొప్పు వట్టికొని యతిత్వరితగతిం జని కురుక్షేత్రసంచారిజనంబులం గని యశ్వత్థామ యెక్కడ మెలంగెనో యెఱుంగుదురే యని యడిగిన వార లతండు కృపకృతవర్మలతోడం గరిపురంబు దెసకు నరిగి మగిడి భాగీరథీతీరంబున కరుగుదెంచి యయ్యెడ నయ్యిరువురం బాసి యొక్కఁ జలని కరుగం దాను గృష్ణద్వైపాయనమహామునియాశ్రమంబునకుఁ దొలఁగి

తత్ప్రదేశంబున వసియించె నని చెప్పుటయు సద్దిక్కునఁ దేరు నడప నియోగించి యట్టియెడ ధర్మనందనునకు వసుదేవనందనుం డి ట్లనియె. 42

చ. అనిలసుతుండు శోకమును నల్కయుఁ జిత్తమునం గరంబు పే
ర్చిన గురుపుత్త్రు నుట్టిగొనఁ జెచ్చెరఁ బోయెడు నీతఁ డొంటి యా
తనిపయిఁ బోవ భూరమణ తప్పదె కార్యము పెద్దగాఁగ నీ
వనుజులలోన నాతనికి నందఱుఁ బోవుట మేలు పోరికిన్. 43

వ. వినుము సకలపృథివియు దహింపఁ జాలునట్టిబ్రహ్మశిరోనామకం బగుదివ్యాస్త్రం బశ్వత్థామకు ద్రోణుం డిచ్చెఁ బ్రియాతిశయంబున విస్వచ్ఛునకు నొసంగె నశ్వత్థామ విస్వచ్ఛుతోడిమత్సరంబునఁ దదీయబలస్థైర్యంబునకు నసహ్యంబు వడుఁ బరంపతి గొఱఁగి పాండవులపైఁ బీడు దీనిం బ్రయోగింపకుండవలయునని తలంచి యమ్మహనీయసాధనంబు మనుష్యులపైఁ బ్రయోగించుకొలఁది గాకునికి యుం గలదు గావున సర్వధర్మవిధుం డైనయగ్గురుం డొక్కనాఁ డస్త్రవిషయ సంభాషణసమయంబున నతనితో ని ట్లనియె. 44

క. మనుజులపైఁ బ్రహ్మశిరం, బను నస్త్రం బేసితేని నశుభం బొలయుం
విను మెన్నియాపదలు వచ్చిన నపరోపాయములన చెఱుపుము పుత్త్రా. 45

వ. అని చెప్పి మనోగతం బవశంబై నాలుకకు వచ్చిన నీఁ డెట్టును సజ్జనులవృత్తంబునఁ బ్రవర్తిల్లెడునే యని యతండు విన సుగ్గడించె దానికి నశ్వత్థామ విషాదంబునఁ గుందియుండుఁ గాని యగ్గురునిచెప్పినట్లు సదుపదేశకరణనిష్ఠుండుగాఁ డతనికి దురభిమానంబును గలదు వినుము చెప్పెదఁ జిరజీవిత్వంబును భర్గవరప్రసాదజనకకారణంబును గలిగి యుండు ననియును దివ్యాస్త్రశస్త్రవిద్యారహస్యంబునకు మూలం బైనయగస్త్యుచేత ద్రోణుండు వడసినబ్రహ్మశిరోనామకంబు దనకుం గల దనియును దత్ప్రభావంబు దేవమనుజదనుజలోకంబులు భస్మీభూతంబులు సేయు నని యుండుం గావున మున్ను మీరు వనవాసుల రై యున్నతఱిఁ దాను మాపురంబునకు వచ్చి యాదవకుమారులతోడివినోదంబులం దగిలి యుండి యొక్కనాఁ డే నొంటిమై నుండ నాకడకుం జనుదెంచి నగుచు ని ట్లనియె. 46

తే. విను మగస్త్యుఁడు మాతండ్రి వినుతతపము
పేర్మి కొంతయు నాత్మలోఁ బ్రీతిఁ బొంగి
బ్రహ్మశిర మనుదివ్యాస్త్రరత్న మొసఁగె
నగ్గురుండు నా కిచ్చె నత్యాదరమున. 47

వ. ఆదివ్యాస్త్రంబు నీ కిచ్చెద నీవు నాకుఁ జక్రం బొసంగ వలయు నని పలికిన నే నద్దురభిమాని నాయెడం బగమస్పర్ధ గలిగి యు ట్లగుట యెఱింగియు నొం

డనక యతనికి మదీయచక్రధనుర్గదాఖడ్గంబులు సూపి వీనిలోన నీకు [1]ధరింపఁ బ్రయోగింప శక్యం బైనదాని ధరింపు మని చెప్పి నీవు నీయస్త్రంబు నాకు నీవలవదు మిత్త్రుని కోరినయది యిచ్చుచుండి దానికి మాఱుగా నొకటి పుచ్చుకొనుట పురుషార్థంబు తెరువే యనుటయు నతండు సుదర్శనంబు వరియించినఁ బుచ్చుకొమ్మంటి నమ్మాటకు ముదితుం డగుచు నమ్మూఢుండు దనవామకరంబునఁ జక్రం బవలంబించి యెత్తం జాలక దక్షిణపాణిం బట్టి యెట్లు గదలఁ దివియ శక్తుండుగాక యుభయహస్తంబులను లావు సేసి తివిసినను నది కదలకుండె నాతండు డస్సి నిలిచి విషణ్ణుండై యున్న నతని నాలోకించి యి ట్లంటి.

తే. అధికనిష్ఠమై బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు
తోడ రుక్మిణీయుతముగాఁ దుహినశైల
తటమునందుఁ బండ్రెండువత్సరము లుగ్ర
తప మొనర్చి యిమ్మహితసాధనము వడసి. 47

వ. దివిజదానవగంధర్వాదిసమస్తభూతంబులు నాతోడి యెత్తు రాకుండెడునట్టిదోర్వీర్యంబున వెలసి వర్తిల్లుదు నట్టిది దీనిమహత్త్వంబు నన్నీచక్రం బింతకమున్న బలభద్రప్రద్యుమ్నసాంబాదియాదవశ్రేష్ఠు లెవ్వరు నడుగరు గాండీవి శ్వేతాశ్వకపిధ్వజంబులు దపోబలంబునఁ బడసి యొక్కకిటికయ్యంబున రుద్రు మెప్పించి పాశుపతంబు గొనియెఁ బ్రాణంబులకంటె నే నతనికిం గూర్తు నద్దేవసమునకు నొసంగఁ దగనిది యెద్దియు లే దట్టి యర్జునుండును దీని నడిగెనే భరతవంశాచార్యపుత్త్రుండవు సకలజనమాన్యుండవు నీ విట్లెఱుఁగక యడుగుదె దీని నెవ్వరితోడ రణంబు సేయఁ దలంచి యడిగి తనిన నగ్గురునందనుం డిట్లనియె. 48

చ. సకలజనప్రసిద్ధ మగుచక్రము నీ వొసఁగంగ నిప్డు పు
చ్చికొని భవత్పదాంబురుహసేవ పదంపడి చేసి గ్రైస్నఁ బో
రికి నిను నియ్యకొల్పి మదిఁ బ్రీతి యెలర్పఁ బెనంగి నీకు నో
డక విలసిల్లి యెల్లఁ బొగడం బొనుపొందఁగఁ గోరి వేఁడితిన్. 49

వ. ఈచక్రంబు నీక ధరియింపం దగియుండు గాక నా కిది లేకున్న నేమి యగు నెట్లును నీతోడ సంగరంబు సేయం గలవాఁడ ననియెను నేను నవ్వుచు నట్ల కాక యని ద్రోణాచార్యపుత్త్రత్వబహుమానంబున మాననీయరథ్యంబులు నభిరామరత్నాంబరాభరణంబులు నిచ్చి పుచ్చినం జనియె నట్టిమహాహంకారంబునకు గారణం బైన బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు నవ్యాహతసంరంభుండును నసద్వ్యాపారారంభుండును గ్రూరదర్శనుండును నగునశ్వత్థామచేత భీముండు బాధితుండు గాకుండ వలయు నని పలికి పద్మనాభుండు సాత్యకిసహదేవులం

1 ధరింప శక్యం బైనది ధరియింపు.

జూచి మీరు శిబిరంబున నిలువుం డని నియోగించి. 50

ధర్మజధనంజయకృష్ణు లశ్వత్థామమీఁదికిఁ బోవుట

సీ. ప్రద్యోతితానేకరత్నశోభితమును సంభృతాయుధపరిష్కృతంబు నైన
మాన్యరథమ్మున సైన్యసుగ్రీవంబులను మేఘపుష్పవలాహకములఁ
బూన్పించి యాభీలభుజగారికేతనం బెత్తించి వే నొగ లెక్కుటయును
గాండీవధరణోద్భటుండును దూణీరయుగళసన్నాహసముజ్జ్వలుండును
ఆ. నై ధనంజయుఁడు రథారోహణము సేసె, నగ్రజుండు నెక్కె ననికి నమరి
యొప్పి రమ్మురారియును వారు నప్పుడు, బలహరీశులును నశ్వినులును బోలె. 51

వ. ఇట్లు సన్నద్ధం బైనయారథంబు భాసురప్రతోదంబు పుచ్చుకొని యద్దామోదరుండు నడప నయ్యుత్తమరథ్యంబులరయాతిశయంబున సమీరనందనస్యందనంబు గొండొకసేపునకుం గూడె నప్పుడు భాగీరథీతీరంబునఁ గ్రోధాయత్తచిత్తుం డగుచు నశ్వత్థామ యున్నయెడ రోయుచుఁ బోవునప్పావని నమ్మువ్వురు వారించి రట్లు వారించిన నిలువక హరినుం దటం జని యతండు సూడ్కి యట నిగిడించి 52

చ. సలిలసమీపదేశమున సంయమిసంఘము గొల్వఁగా సము
జ్జ్వలమహనీయమూర్తి యగుసాత్యవతేయుఁడు[1] తారకాగణం
బులనడుమం బ్రదీప్తుఁ డగుపూర్ణసుధాంశునియట్లు లుండ న
వ్వ్యాసునికిఁ బోక భక్తి నభివాదనముల్ మదిలోనఁ జేయుచున్. 53

వ. కెలంకులు గలయం బరికించి యొక్కెడ. 54

ఆ. మేన భసిత మలఁది మానసీయతపఃప్రయుక్తి నాచరించి యున్న ద్రోణ
తనయుఁ గాంచి చాపదండంబు సజ్యంబు, సేసి మహితశరము చే నమర్చి. 55

వ. భ్రుకుటితవికటఫాలభాగుం డై. 56

తే. ఓరి ధాత్రీసురాధమ క్రూరకర్మ, కపటధార్మిక యత్యంతకల్మషాభి
యుక్తిఁ బోయిన రేయి మహోగ్రవృత్తిఁ, దగిలి యెంతవేగిరమునఁ దపసి వైతి.

వ. ఇట్లు లాడిఁగినఁ జావు దప్పునే లేలెమ్ము తలమ్ము సాలు రణమ్మునకు రమ్మని కఠినాక్షరంబులుగాఁ బలికె నటు వలుకునాభీమసేనుం గనుంగొని యతనివెనుకఁ గదియ నడచినసవ్యసాచిధర్మజులం జూచి సవ్యథం బగునంతఃకరణంబుతో నగ్గురునందనుండు వారలదివ్యాస్త్రవేదిత్వం బూహించి దుస్సహం బగునమ్మహాదురితంబునకుఁ దలంకి, బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దలంచి యొక్కయిషీకంబు పుచ్చికొని యం దయ్యస్త్రంబు నావహించి యపాండవం బయ్యెడు మని దారుణభాషణంబులతోడ రోషప్రదీప్తుం డగుచుఁ బ్రయోగించిన. 58

1 ఉడుతారకంబులనడుమ......సుధాకరుఁ బోలియుండ.

స్రగ్ధర. ఆదివ్యాస్త్రంబునం దుద్యత మయి ఘనఘోరాగ్ని యర్చిర్విశాలం
బేపెక్కం దాన యై పెల్లెసఁగుచు భువనం బెల్ల భస్మంబుగా నా
పాదింపం జేప్పుమాడ్కిం బరఁగి పెరిఁగినం బార్థునిం జూచి తద్బా
హాదర్పజ్ఞానముద్రావ్యపగతభయుఁ డై యంబుజాక్షుండు వల్కెన్. 59

వ. అర్జున యర్జున యిది బ్రహ్మశిరోనామకం బగుదివ్యాస్త్రంబు దీని నొం డస్త్రంబు ప్రతిహతంబుఁ జేయం జాలదు బ్రహ్మశిరంబు నీవును బ్రయోగించి దీని నుడిపి నిన్నును నీసోదరులను గాచికొనుము సత్వరుండవు గమ్ము. 60

క. అనవుడు నవ్వీరుఁడు నయ్యన ఘదము డిగ్గి నియతుఁ డై ధనురాచా
ర్యుని సంస్మరించి చాపము, గొని మంత్రముతోడ శరము గుణమునఁ గూర్చెన్.

అశ్వత్థామార్జునుల బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబు లొండొంటిం దాఁకుట

వ. కూర్చి తొలుత గురునందనునకుం గీడు వొందకుండ వలయు నని ప్రార్థించి పదంపడి నాకును సోదరులకును శుభం బయ్యెడు మని పలికి యస్త్రదేవతలకు నమస్కరించి యస్త్ర మస్త్రంబునన శమియించుఁ గావుత మని శివంబుఁ జింతించుచుం బ్రయోగించిన నాదివ్యాస్త్రంబు కల్పాంతజ్వలనంబునుంబోలె నాభీలజ్వాలామాలాకరాళం బై యుప్పరం బెల్లను దనమయంబుగా నిగిడి యశ్వత్థామాస్త్రంబు గ్రమ్ముకొనం నుత్సహించిన నది గ్రమ్ముకొని పెరిఁగి [1]సముద్దామధామం బగుటయు నయ్యస్త్రద్వితయంబునాటోపంబున. 62

మహాస్రగ్ధర. జలధులు ఘూర్ణిల్లెనుల్కాశతములు వడియెం జండభానుండు మాసెం
గులశైలంబుల్ వడంకెం గురిసె నురవడిం ఘోరపాషాణధారా
వలి నాకాశంబు ధాత్రీవలయముఁ దిరిగెం వజ్రనిర్ఘోష మొందుం
జెలఁగం జొచ్చెం జనం బచ్చెరువును భయముం జెంది నిశ్చేష్ట మయ్యెన్. 63

వ. ధర్మాత్ముం డగునారదుం డప్పుడు సాత్యవతేయునకు సన్నిహితుం డయ్యె నతండును భరతకులోద్వహుం డగునప్పారాశర్యుండును గూడి యిట్లు జగద్భయంకరప్రక్రమోద్దాము లగునయ్యర్జునాశ్వత్థామల నుపశమింపం జేయుటకై నడుమ నిలిచి యయ్యిరువురు నాకర్ణింప నిట్లనిరి. 64

క. పలువురు మహాస్త్రవిత్తము, లలఘుభుజావీర్యశౌర్యు లవనిఁ జనిరి వా
రలు దీనిఁ బ్రయోగించుట, గలిగెనె మానవులపై నకల్మషలారా. 65

వ. అనిన విని సవ్యసాచి దివ్యాస్త్రజ్వాలాకలాపమధ్యంబున నిస్సంభ్రము లై యున్న సర్వధర్మరతిఁ నసర్వలోకహితాచరణపరిణతు లగునప్పరమమునులం గనుంగొని తత్కాలోచితానుష్ఠానంబు నూహించి యమ్మహాత్ములతో నిట్లనియె. 66

తే. అస్త్ర మస్త్రముతో శాంత మగుటఁ గోరి
సొలవ [2]నిట్లు ప్రయోగింపవలసెఁ గాని

1 యుద్దామం బగుటయు. 2 నిట్లేచు సేయఁ గవలసెఁ.

యొండుదలఁపునఁ గా దది యుడుపవలయు
నేని యుడిపెదఁ బరమమునీంద్రులార. 67

క. ఏను మదస్త్రంబు నుడుం, గా నీపాపాత్ముఁ డస్త్రఘనదహనమునం
దా నేర్పు నందఁడును మీ, మానసములఁ దలఁప వలయు మానేమంబుల్. 68

తే. అనుచుఁ జయ్యన యస్త్రవిద్యాప్రవీణ, మానసుం డగునరుఁ డయ్యహీనరూప
సాధనము నక్రమంబున సంహరించె, మెచ్చి యమ్మహామును లెదఁ బిచ్చలింప.

చ. తపమును బ్రహ్మచర్యమును దానము సత్యము గల్గునాసురా
ధిపతనయుండు దక్క సముదీర్ణముగా నిగిడించి యమ్మహో
గ్రపుమహితాస్త్ర మొండ్లకును రాదు మగుడ్పఁగ నట్టిభంగి భూ
మిపతుల కాదు దేవతలు మేకొనఁ జాలరు కౌరవేశ్వరా. 70

వ. బ్రహ్మశిరోనామకం బగునమ్మహాస్త్రంబు దలంచి బ్రహ్మతేజోమయం బగుటం జేసి యిట్లు ప్రయోగించి వారింప శక్యంబు గాకుండు వారించి లేని వారించిన వారిన తలద్రెంచు గురుభక్తియు వ్రతయుక్తియు నెక్కుడు గలుగుట నకౌరవశ్రేష్ఠుండు నివారణపటిష్ఠుం డయ్యె నవ్విధంబునఁ గన్పడి యాదుర్నివార సాధనంబు వారించుట నాలోకించి యమ్మునీశ్వరు లమ్మహాత్మ్యం బూహించి రశ్వత్థామనిజాస్త్రసంహారంబు సేయం జూచి యది శక్యంబు గాకుండుటయు దీనమానసుం డగుచు మానసీయోపాయుం డగుసాత్యవతేయున కిట్లనిగొ.

తే. చంపెఁ గురువిభు నాకు లజ్జాకరముగ, భీముఁ డదియును నధర్మసంగ్రామవృత్తి
నంతఁ బోవక వచ్చి ప్రాణాపహార, మాచరింపఁగఁ బూని సన్నాక్రమించె 72

చ. పరిభవజాతరోషమునఁ బ్రాణభయంబునఁ జేసి యిమ్మహా
శరము వివేకవర్జితవిచారుఁడ నై యిటు లేసితిఁ గా మునీ
శ్వర యిది పాండుభూపసుతవర్గము[1]నంతటి నేర్చుఁ గాని యి
ప్పురుసున మాన దివ్విధము పాపము యేనియు బూని కోర్చితిన్. 73

వ. అనిన విని యమ్మునిపతి యతనియాననంబునఁ జూడ్కి నిలిపి మీతండ్రి యుపాండవమధ్యమునకు వాత్సల్యంబున నీయస్త్రం బొసంగె నీయోధవరుండు నీకుఁ గీడు దలంపఁడు భవదస్త్రం బుపశమించుటకు నైన నిజాస్త్రంబు ప్రయోగించె మేము వలవ దన్న నుపసంహరించె నిట్లస్త్రవిద్యావైదగ్ధ్యంబున నడిసన్నకవ్వాడి వధింప నీకు వశం బగునే నీయస్త్రం బితరయస్త్రంబుచేత నివారితం బయ్యెడు నది యట్లుండె విను మమ్మహాస్త్రంబు మనుష్యవిషయంబుగాఁ బ్రయోగించు వానికి నశుభం బగు నొకనిచేతఁ బ్రయోగింపఁబడి యన్యాస్త్రం బుపశమించె నేని యద్దేశంబునకుఁ బండ్రెండేం డ్లనావృష్టిదురితం బగుం గావునఁ బాండవు

1 సంతతి నేర్చుఁ.

లను నిన్నును నిర్దేశంబును రక్షించుటకుం జెప్పితి మెప్పాట నయిన దీని నుపసంహారింపవలయుఁ దపంబునకుఁ జొచ్చినవాఁడవు రోషంబునకుఁ దొలంగి సుఖవిగమ్ము ధర్మంబున జయంబు గొన నొల్లనీ యిప్పార్థుండును బ్రీతుం డై చన వలయు భవదీయశిరోమణి యీతని కిమ్మట్లయిన నితండ కాఁడు పాండవు లంద ఱును నీ దగుజీవనంబు నపహరించినంతయ సంతసిల్లుదు రిది సమీచీనం బయిన సంధిప్రకారం బిట్లు సేయుట మే లను టగాను సుమ్మలికంబుతో నగ్గురునందనుండు పారాశరనందనున కిట్లనియె. 74

సీ. పాండునందనులకుఁ బ్రాఁతే రత్నంబులు కౌరవనాథుభండార మెల్ల
వైకొన్నవారు నాగభయంబుఁ దస్కరభయమును దానవభయము దేవ
భయమును బొరయవు బాధింప దాఁకలి తృష నిద్ర రోగంబు దీనికతన
నిట్టిరత్నము వీరి కీఁ జాలుదునె మునినాయక నీవచనం బలంఘ్య

ఆ. మగుట దీని నీకు నర్పించితిని మదస్త్రంబు పాండవేయరాగపాత్ర
గర్భములకు హానిఁ గావించి సంతృప్తిఁ, బొంది తాఁ బ్రశాంతిఁ బొందఁగాత.

క. అన విని కృష్ణద్వైపాయనుఁ డట్టులు సేయు మొంటి కాస పడకుమీ
యని పలుక నప్పలుకునం, గనియెను దనపలుకు తప్పుగా నతఁడు మదిన్. 76

వ. కని పాండవేయరాగపాత్రగర్భంబు లని తత్సంతానసంజాతగర్భంబుల నెల్ల నుగ్గడించినవాఁడనయితి నది పారాశర్యుండు పాండవేయభార్యాగర్భంబులన పేరు కొనుటగాఁ జేసి యొంటి కాస పడకుమీ యనియె దీని నెఱింగినవాఁడఁ గానేల యిది యనుమతిగా భావించి సకలగర్భవిధ్వంసనంబు గావించెదం గాక యని నిశ్చయించి యమ్మునీంద్రునితో నట్ల చేయువాఁడ నని పలికె వారలసంవాద ప్రకారంబు హృషీకేశుం డెఱింగి వీఁడు సంయమివరుమాట గీటునం బుచ్చి తన వలసినట్లు సేయువాఁ డయ్యె నిప్పాపాత్ము నుపక్రమంబునకు నడ్డపడి చూచెదఁ గాకున్నఁ దుది నాచేయు తెఱం గున్నదియ కాదె యని వితర్కించె నప్పు డశ్వత్థామచేతోవృత్తి సాత్యవతేయుం డెఱింగియుం గృష్ణుం డెఱుంగుటయును నతం డతనితో సల్లాపంబు సేయం దలంచుటయుఁ గనుంగొని యూర కుండె. 77

శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరగర్భంబు దగ్ధంబు గాకుండఁ జేయ నిశ్చయించుట

క. వనజాక్షుఁడు ద్రౌణికి ని, ట్లనుఁ దునిమితి పాండుపౌత్రు లందఱఁ బాపం
బునఁ బోయితి గర్భంబులఁ, దుని మెద వం దొకటి రైనఁ దొలఁగింపఁ దగున్.

క. ఏ శోకనిఁ బాండవసం, తానార్థము గాఁగ నిత్తు ధర్మముల మహా
దానంబులఁ గ్రతువుల ఖనే, తానందితుఁ డగుచుఁ బెంపుఁ దలకొనువానిన్. 79

తే. ఆట్టిగర్భంబు నిలుపు తక్కన్ని గర్భ
ములును భవదస్త్రమున దగ్ధములుగఁ జేయు

మనుడు సంరంభజృంభితుఁ డగుచు ద్రోణ
తనయుఁ డి ట్లను నమ్మురాంతకునితోడ. 80

వ. పక్షపాతంబున నీ విట్లు పలికిన నే న ట్లేల చేయుదు మదస్త్రంబునకు లక్ష్యం బులుగా గర్భంబు లొండు గలుగు లేకుండు నదియట్లుండె విరాటనందన యగు నుత్తరగర్భంబు రక్షించెద నని చూచె దప్పనికిఁ బూనితేనియు నాయస్త్రం బున నవశ్యం బడియును విధ్వంసంబు గావింతు నని పలికినఁ బద్మనాభుండు. 81

క. అనఘు డభిమన్యు తేజం, బనూన మై మాత్స్యపుత్త్రియందు దాన్నది నీ
తునుముట గలిగిననుం ద, త్తనయున కే నాయువిచ్చెదను దీర్ఘముగన్ 82

క అనిన విని నగుచుఁ గుంభజ,తనయుం డి ట్లనియె నస్త్రదగ్ధుని బ్రతికిం
చిన మేల కాదె నీవి,న్ననువు నెఱిఁగెదను కాక నరసఖ నీసన్. 83

వ. అని పలికి పరమాదరణీయు లగుసాత్యవతేయదేవకీనందనులవాక్యంబు లాద రింపక పాండవసంతానసకలగర్భవిషయంబుగా నస్త్రప్రమోచనంబు సేసిన నుపలక్షించి వాసుదేవుం డతనితో ని ట్లనుఁ బ్రికాలవేది యగునొక్కబ్రాహ్మ ణుం డుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి యుత్తరను జూచి నీపుణ్యాంగనఁ బ్రాణంబులు పరిక్షీణంబు లైనపుత్త్రుండు జనియింపం గలవాఁ డది కారణంబుగా భవదీయ గర్భస్థునకుఁ బరిక్షిన్నామధేయం బగు నని పలికె నమ్మహాత్మునివచనం బనృతంబు గానేరదు[1]భవత్కృత్యం బకృతసమంబ యబ్బాలకుండు పాండవవంశకరుండగు నని చెప్పి తనచిత్తంబున రోషం బావహిల్లుటయు బాలఘాతి వగునీకు నశ నంబు దుర్లభం బై సహాయరహితుండ వై దుర్గంధరక్తంబున నంగంబు దిగ్ధం బగుచుండ మూఁడువేలేండ్లు దిరుగుము నా చేత రక్షితుం డై యనక్కుమారుండు కృపాచార్యువలన ధనుర్వేదవిదుం డై సర్వశస్త్రాస్త్రంబులు వడసి బహుసంవ త్సరంబులు వసుధఁ బాలింపఁగలవాఁడు నాసికి జనమేజయుం డనుగుమహారాజు బ్రభవించి నీవు సూచుచుండ సుజ్జ్వలుం డై ప్రవర్తింపను మహామంత్రు లగుతప స్సత్యంబులుమహనీయప్రభావంబులు సూపు మని యూఁడె నప్పుడు కృష్ణద్వై పాయనుండు గురునందనున కి ట్లనియె. 84

తే. బ్రాహ్మణుఁడ వయ్యు నీట్టు క్రూరతకు రోయ, కస్మదీయవాక్యంబుల నాదరంబు
సేయ కీపాపకర్మంబు సేసినాఁడ, వచ్యుతుఁడు వల్కినట్టుల యగుము నీవు. 85

వ. అని యిట్లు శపియించి నీచకర్ముండ వా మ్మనిన విని యశ్వత్థామ యమ్మహాత్ముని యాననం బాలోకించి మునీంద్రా నీవు మనుజులలోన యుండువాఁడ వని ప్రతి శాపం బిచ్చి నీకడన యేను వర్తిల్లఁగలవాఁడ నీవును శౌరియు సత్యవాదు లగు దురుగాక యని తనశిరోమణిపాండవుల కిచ్చి తపోవనంబునకుం జనియెఁ బాండ వులును కృష్ణుండును నమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి వీడ్కొని యతిత్వరిత

1 భవత్కృతిసమయుం బబ్బాలకునిం బొంద వలెండు పాండవ.

గతి నరుగుదెంచి. 86

క. అరదములు డిగ్గి పగలం, బరితాపముఁ బొందు చున్న పాంచాలిం గాం
చిరి తమచేతోవృత్తులఁ, గరుణము మిగుడంగఁ బొడమెఁ గౌరవనాథా. 87

వ. అట్లు గాంచి యక్కాంతచుట్టు నాసీను లై రప్పు డగ్రజుండు పనుపఁ బవన
తనయుం డమ్మణి యద్దేవికి సమర్పించి. 88

భీమసేనుఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నంబు ద్రౌపది కిచ్చుట

క. పగతుపని సక్కనయ్యెం, బగ మానుము రాజధర్మవైశిష్ట్యము పెం
పుగ నాదరించి నీతాల్మి గదా భూపాలున కుమ్మలికముం బాచున్. 89

చ. జనపతి పంపఁ గేశవుఁడు సంధికిఁ బోయెడునప్పు డీవు చె
ప్పినగరువంపు రాజసపు బెట్టిదపుం దగుమాట లెల్ల నె
మ్మనమున నెక్కొనన్ నిలుపుమా పగవం బని యేమి సంగరం
బునఁ బగవారు వేర్చి పొరివుచ్చక పువ్వులకోల సాఁతురే. 90

క. వినుము ధృతరాష్ట్రవంశం,బున మగపీఁచంబు నెల్లఁ బొలియించితిఁ గృ
ష్ణుని కారుణ్యము జిష్ణుని, పెనుఁబ్రాపును గలుగ నేను విగతభయుండ నై. 91

ఉ. త్రావితి దుస్ససేనురుధిరం బుర ముగ్రతఁ జీఱి ప్రచ్చి క్రీ
డావిధి వానియగ్రజుతొడల్ వడి నుగ్గుగఁ జేసి యార్చి యా
భూవరుమౌళిఁ దన్నితి నృపుల్ గని సంతస మంద నింత హా
ర్దావసరంబు శోకసమయంబుగఁ జేయుట నీకు నర్హమే. 92

క. గురుతనయుఁ డగుటఁ బ్రాణము, హరియింపఁగఁ బొరక విజయుఁ డశ్వత్థామం
బరిభూతుఁ జేసి యాయుధ,పరిగ్రహముతోడ [1]లజ్జఁ బాయం జేసెన్. 93

వ. చూడామణి గోలుపోవుటం జేసి యాకుంభసంభవసంభవుకీర్తిశరీరంబు పడియె
ముఁశికిఁ బొందకున్న దింతియ యిటువైరంబు [2]పేరు లేకుండఁ దీర్చుట యొవ్వ
రికిం జన నేమియుఁ గీడాడఁ దేఱసి శోక ధర్మతనయుండు నిర్మలకీర్తికి భాజనంబై
యుల్లసిల్లెడు నూఱడిల్లుము. 94

తే. అనినఁ గొండొక తెలివొందు నాననంబు,తోడ నుత్థిత యైనయాతోయజాక్షి
ప్రభలు పర్వంగ నొప్పునాపద్మరాగ,రత్న మఱచేత నిడికొని రాజుఁ జూచి. 95

వ. భీమసేను నుద్దేశించి. 96

ఉ. నామన మార దీనిఁ [3]గని నందముఁ బొందితి నింత పాలు నా
కీమహనీయరత్నము వహింపఁగ నర్హుఁ డితండ యంచు నా
భూమిపుచేతఁ బెట్టుటయు భూవరుఁ డాతఁడు ద్రోణి గౌరవ
శ్రీమది భక్తిఁ బెంపెసఁగ ధరించె శిరంబున దానిఁ బ్రీతుఁ డై. 97

1 ఖణియుం. 2 పేరులేకుండ, 3 గనినప్పుడె సంతస మయ్యెఁ గాదు నా.

వ. ఇవ్విధంబున. 98

తే. విలసితం బగుసమ్మణి చెలువు మిగుల
[1]నఖాళియందు ధరించి యమ్మనుజనాథుఁ
డుదయరాగనితాంతసముజ్జ్వలేందు
బింబమునఁ బోల్చుపూర్వశైలంబు వోలె. 99

వ. ఇత్తెఱంగునం బాండవాగ్రజుండు పాంచాలీప్రముఖబాంధవజనప్రభృతి
కాంతలును సహదేవప్రముఖపురుషులును బెరసి యున్నయెడ నశ్వత్థామఁ
బొడఁగనుట మొదలై గురునందనుండు చూడామణి యిచ్చుట తుది యైన
వృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్ప నాభూవల్లభుండు లోనుగా నెల్లవారును నపత్య
బాధకం బైనయాబ్రహ్మశిరంబుప్రభావం బూహించి కృష్ణునిప్రతివిధానంబు
గలుగుట నూఁడిల్లియు నెట్లగునో యనుశంక నుండి రత్తఱి సుత్తరకుం
దక్కఁ బాండవేయవంశసంభూతజనంబులకు గర్భంబులు లేక యుండ నయ్యస్త్రో
త్తమం బవ్విరాటపుత్రియుదరంబున నున్నపిండంబు బాధితంబు సేయుట గనుం
గొని యప్పుండరీకాక్షుండు ద్రౌణితోఁ సల్లాపంబు సేయునవసరంబున నయ్య
స్త్ర[2]ఘాతవేదన లేకుండఁ దనచిత్తవృత్తిన నుడివెంగాన నవ్విశేషం బయ్యభి
మన్యువల్లభయాదిగా నెవ్వరు నెఱుంగ రది యట్లుండెఁ బుత్రులఁ దెసవగ
దొఱఁగకున్నయాధర్మనందనుండు దేవకీనందనున కిట్లనియె. 100

చ. బలమున శౌర్యసంపద నభంగపరాక్రము లైనద్రౌపదే
యుల నొకరుండ ముట్టికొని యుద్భటవిక్రమ ముల్లసిల్ల దు
ర్బలుల వధించుచాడ్పునఁ గృపాణకళాలలితంబు లొప్ప వి
చ్చలవిడిఁ ద్రుంచె నట్టి గురుసంభవుఁ డంతకు నెట్లు సాలెనో. 101

శా. ఉద్యోగస్ఫురితుం డజయ్యభుజవీర్యుం డిద్ధవిక్రాంతసం
పద్యోగప్రథితుండు శక్రసుతసంభావ్యక్రమోదగ్రధను
ర్విద్యావైభవశాలి సంగరకళావిస్తారసంవేది ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డతఁ డోర్వకున్కి యెటు లశ్వత్థామయుద్రేకమున్. 102

క. తక్కును గలపాంచాలుర, నొక్కఁడ శిబిరంబు సొచ్చి యుక్కు దలిర్పం
జెక్కం డ్రెఁ దునిమెనట యిది, యక్కజ మగు నేమికతన నధికుం డయ్యెన్.

వ. అనిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంతకుం డిట్లనియె. 104

ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుఁడు శివప్రభావంబు చెప్పుట

చ. హరుఁ [3]బరమేశ్వరేశ్వరుఁ గృపాతిశయార్ద్రు నమేయమూర్తి శం
కరు నచలైకభక్తిరసగమ్యుని నవ్యయు నిందుమౌళిఁ ద
త్పరమతి నాశ్రయించి యనపాయబలోద్భటశౌర్యసంపదన్

1 ఖాళి ధరియించి పోల్చె నప్పను. 2 జాత. 3 బరమేశుపీశ్వరుఁగృపాతిశయాదరమూర్తిరుద్రుశం.

గురుతనయుండు గాంచి యధికుం డగుటం బగదీర్చె నమ్మెయిన్. 105

చ. శివుఁడు ప్రసన్నుఁ డైన నజి చేయునె యెవ్వరి కైన రాజపుం
గవ యమరత్వ మైన బలఘస్మరు గెల్వఁగ నోపునట్టిద
ర్పవిభవ మైన నిచ్చుఁ బరిపంథు లనేకులు నొక్కరుండు బా
హావిలసనంబు ఘోరముగ నోర్వఁగఁ జాలుట యాగి చోద్యమే. 106

ఉ. తెల్లమి గాఁగ నేను శివదేవు నెఱుంగుదు భూతపంచయం
బెల్ల జనింప నిల్వఁగఁ లయింపఁగఁ జేయు నతండె యవ్విభుం
డుల్లమునం దలంప భువనోత్కరవిశ్వవిధానయుక్తి వ
ర్తిల్లుచు నుండు భక్తికి విధేయుఁ డమేయుఁడు కౌరవేశ్వరా. 107

వ. అమ్మహాదేవునిదివ్యలీలలు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 108

సీ. భూతసంచయసృష్టి బుద్ధిఁ దలంచి యప్పరమేశుఁ గానఁగ బ్రహ్మ యరిగి
[1]తనదుమనోవృత్తి దగ నెఱిఁగించిన నమ్మహాత్ముండు తదభిమతంబు
గావింపఁ బూని తపోవిభవం బెమిసనులకు నైనను బ్రథమసాధ
నం బని యూహించి యంబుసమ్మార్జితనిజమూర్తి యై తపోనిష్ఠ నుండె

తే. నావిరించియు నద్దేవదేవు రాక, [2]బహుసహస్రవర్షంబులు వార్చియుండి
నిజతపఃప్రభావంబున నిపుణచిత్తు, దక్షుఁ డనువాని సృజియించె ధరణినాథ.

వ. ఇట్లు సృజియించి యివ్విరించి యతని నాలోకించి ప్రజల సృజియింపు మని పంచిన
నతండు పెద్దవా రొండ్లు లేరై రేనియు సృజియించెద ననిన నప్పరమేష్ఠి
పరమేశ్వరుండు జలనిమగ్నుండై యున్నవాఁ డేను నిన్ను నియోగించెద నింక
సృజియించు పెద్ద లెవ్వరును లేరు సృజియింతువుగాక యనవుడు నమ్మహాత్ముండు
దేవాసురమనుష్యతిర్యగాత్మకభూతంబుల సృజియించిన నాఁకొని యవి దక్ష
ప్రజాపతి భక్షింపం గవిసిన. 110

ఆ. అతఁడు బ్రహ్మపాలి కతిరయంబునఁ బాఱి, భూతతతులు నన్నుఁ బొదువకుండ
నాఁగవలయు వాని కాహారములు గల్పి,తములు సేయవలయుఁ దగ మహాత్మ.

వ. అనిన విని యాజగత్కర్త యోషధులును ఫలమూలాదిభక్ష్యసంపదుపకా
రంబులుగా వృక్షలతాగుల్మంబులును గల్పించి యాభూతంబులకు వాని నాహా
రంబులుగా సమర్పించి మఱియును బలిష్ఠభూతంబులకు దుర్బలభూతంబులు
భక్ష్యం బగుం గాక యనియు నాదేశించె నంత నాభూతంబులు ప్రీతంబు లై
చని తత్ప్రకారంబున వృద్ధిఁబొంది సంతానరూపంబున సమృద్ధంబు లగుచు
నుండెఁ బెద్దకాలంబునకు బాలేందుధరుండు జలంబులు వెడలి వచ్చి భూతకోట్ల
నాలోకించి కోపించి నిజలింగంబుఁ బుచ్చి నేల నిడినం గని యానీరజాసనుండు
భవునిం బ్రశమనవాక్యంబుల ననునయించుచుఁ జేర నరిగి లింగంబు నిశ్చలచేసి
తనుటయు నద్దేవుండు. 112

1 తనదుమనోవృత్తంబు. 2 బహుసహస్రాబ్దములు గొప్ప భక్తినుండి.

క. భూతంబుల సృజియించుట, కై తోయములందు మునిఁగి యత్యుగ్రతపః
స్స్థితుఁడనై వచ్చితి నొరు, చేత సృజన మగుట నిట్లు సేసితి దీనిన్. 113

వ. భూతంబుల సృజియించుటకుం గాక లింగంబు [1]దన కేల యని పలికి సంరంభ
విజృంభితుం డగుచు మూల్యవంతంబునకుఁ జని మహాతపంబు సేయుచుండ. 114

క. ఆసమయంబున లింగము, భాసురగతిఁ జూడ నొప్పె బ్రహ్మాదులకుం
జేసిరి పూజలు వారలు, వాసవముఖ్యామరాదివర్గముఁ దారున్. 115

వ. అంతం బెద్దకాలంబునకు. 116

క. సుర లోకమహాధ్వర మ్మాచరింపఁగఁ దలంచి ద్రవ్యసంపద మిగులం
దొరకొల్పి భాగయోగ్యామరుల నిరూపించి యతిసమాహితమతులై. 117

వ. తొడంగి యనుష్ఠానప్రపంచప్రవర్తకు లగుచుండిరి గాని రుద్రునిమహానుభావం
బెఱుంగమిం జేసి యయ్యోగమూర్తికి భాగకల్పనం బొనర్పరైరి దాని నెఱింగి

రుద్రుఁడు దేవతలు సేయు యజ్ఞంబు చెఱుచుట

సీ. అతులతపోమయుం బయి యద్భుతావహం బయిన ధైర్యంబున నతిశయిల్లి
బాలార్కసన్నిభప్రభఁ దేజరిల్లెడునట్లుగా నొక్కశరాసనంబు
సృజియించి దానికి శింజినీప్రముఖంబు లగునంగకములు యజ్ఞాంగకల్పి
తములు గావించి యుద్ధామకోపానలజ్వాలలు సాకారలీల నిగుడఁ

ఆ. గేలియం దమర్చి కృత్తివాసుఁ డాసుర,శ్రేణి క్రతువు నియతిఁ జేయునెడకు
నరుగుదెంచె సత్వరాభీలహేలావి,కాసభాసి యగుచుఁ గౌరవేంద్ర. 119

మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగెఁ బాతాళంబు ఘూర్ణిల్లె భూ
ధరముల్ పెల్లగిలెన్ దిశావలయ ముత్కంపంబు నొందెన్ దివా
కరచంద్రాగ్నులదీప్తి మాసె సురలోకం బాకులం బయ్యె న
ప్పరమేశుం డటు గా మరుత్క్రతుపరిభ్రంశార్థి యై వచ్చినన్. 120

చ. అనిమిషసంఘమెల్లను భయంబున జేష్టలు దక్కి యధ్వరం
బు నడప నేర్పు లేదు కురుభూవర చిత్రగతప్రకారమ
య్యె నడరి యేసె నాక్రతువు నీశుఁడు డెంకము గాఁడఁ బాఱి పో
యె నది మృగంబుచందము వహించి హుతాశసంయుతంబుగన్. 121

వ. ఇవ్విధంబున యజ్ఞం [2]బపక్రాంతం బగుటయు నిర్జరులు [3]నిశ్చేతను లై రందు
సవితృనిబాహువులును బూషునిదంతంబులును భగునిలోచనంబులును ద్రిలో
చనుండు కోదండాగ్రంబునఁ దునియను ద్రొల్లను బగులను బొడిచె నప్పుడు
దలరి దివిజులు యజ్ఞాంగంబులతోడం గూడఁ బలుగడలం బాఱం దొడంగిన.

క. ఆదేవుఁడు వారం బఱు, నేదిక్కులఁ బోవ కుండ నెయిది భయం బా
పాదించుచు నలి నాఁగెం, గోదండమునారి సాఁచి గుములు గొనఁగన్. 123

1 దక్కల. 2 బు ప్రక్రాంతం. 3 నిశ్చేష్టితులై రందు.

తే. ఏయ నొల్లక యసురుల నివ్విధమునఁ
బొదివికొని యీశ్వరుఁడు దూల పుచ్చ వార
లొక్క మొగి వింటిగొనయంబు పెక్కుదునియ
లయ్యెడుమ యనవుడు నది యట్ల యయ్యె. 124

వ. ఆలోన. 125

క. సుర లాక్రతువుం దారును, శరణం బనుపలుకుతోడఁ జరణానతులై
కరుణకుఁ బాత్రము లగుటయు, శరణాగతవత్సలుఁడుఁ బ్రసన్నతఁ బొందెన్.

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డై. 127

తే. ఆత్మకోపంబు పుచ్చి జలాశయమున, వైచి బాలేందుధరుఁడు దేవతల నాద
రమున వీక్షించె నమ్మహోగ్రంపురోష, మనలరూప మై యిగిరించె నజ్జలముల.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గృపాయత్తచిత్తుం డై సర్వేశ్వరేశ్వరుండు సవితృనకుఁ బూషు
నకు భగునకుఁ గరంబులును దంతంబులును నయనంబులును నొసంగి యజ్ఞం
బెప్పటియట్ల ప్రవర్తిల్ల ననుగ్రహార్ద్రభావంబునం బనిచిన. 129

క. అమరులు భక్తిం గ్రతుభాగము నప్పరమేశ్వరునకుఁ గల్పించి రతం
డు మనంబున బ్రీతుం డై, సమాహితుం డయ్యె జగము సంతోషించెన్. 130

వ. అట్టివి యద్దేవదేవునిదివ్యలీల లతండు కోపించిన భువనంబు లస్వాస్థ్యంబును
బ్రసన్నుండైన సుఖిత్వంబును గను నాభూతనాథుండు గురుసుతునకు సన్నిహి
తుండయ్యెఁ గావున నయ్యోధవరుం డొక్కరుండ శిబిరంబు ప్రవేశించి యిత్తె
ఱంగుపరాక్రమం బాచరించెఁ గాని యివ్విశేషం బారథికవరునిశక్తి నైనది
గా దది చిత్తంబున నిడం బనిలేదు భీష్మద్రోణకర్ణశల్యాదు లైనమహావీరులం
బోరఁ బరిమార్ప దోరకొనుటకును దర్పదుర్ధము లైనధృతరాష్ట్రనందనాగ్రే
సరు లైన దుశ్శాసనదుర్యోధనులఁ జలంబు నెరయ వక్షోరక్తపానంబున నూ
రుభంజనంబునం బరిమార్పుటం జేసి ప్రతిజ్ఞాపూరణాచరణశోభనంబు నొంద
సంభావించుటకును గారణం బైనభవదీయదైవమానుషయోగంబునకుఁ బర
మానందంబు నొందు మని యిట్లు గోవిందుండు ధర్మనందనునకు నాశ్వాసం
బొనరించె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 131

స్రగ్ధర. సాయంప్రాతస్స్నాతప్రజ్వలితహుతవహాస్వైరనిర్ధూతజాడ్య
స్ఫాయచ్ఛేశగిప్రసా[1]దప్రసృమరవిమలప్రౌఢబోధానుమోదీ
మాయావ్యాపారదూరా మఖతతివ్యాతినిర్మాణసంపాద్యమానా
శ్రేయోభాజత్రిలోకాశ్రితజనదురితక్షేపలీలావిలాసా. 132

క. సురనికరానందకరా, సురారికాంతావిలాసశోభాపహరా
కరుణాసక్తమనస్కా, సరిద్వరాబర్హిబర్హచారుశిరస్కా. 133

1 ప్రసృతవిమలతర,,, వ్యాపారదూరా.

మాలిని.—

అకలుషహృదయాభివ్యక్తసద్భావయుక్తా
సకలనిగమవేద్యా శాస్త్రవిద్యోపపాద్యా
ప్రకృతివికృతిభావ ప్రాప్త సాంఖ్యప్రదీప్తా
సుకృతమునివిలాసా సుస్థిరానందభాసా. 134

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి సౌప్తికపర్వము

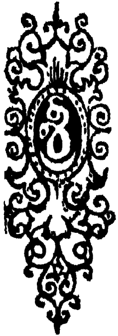
సమాప్తము

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

సాంగత్యవిభాయివి
కాసోల్లసితకటాక్ష కరుణామయమూ
ర్తీ సారబోధభరిత
వ్యాసాదిమనోనివాస హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయజగతీవరుఁడు గుతూహలము మదిఁ మొలతేరం
గా వైశంపాయనవచనావేశితదృగ్విలాసుఁ డై యిట్లనియెన్. 2

వ. తనసుతుండును సైన్యంబును బాండుసుతులచేత నట్లగుట సంజయువలన విని ధృతరాష్ట్రుం డెబ్భంగి వర్తించె నశ్వత్థామకృపకృతవర్మ లారాత్రి తమచేసిన పరాక్రమంబుతెఱంగు దుర్యోధనున కెఱింగించి పోయి రని వింటిఁ బదంపడి కరినగరంబుదెస కరిగి మగిడి రనియు నాకర్ణించితి వార లట యెవ్వలనికిం జని రేల మగిడి రశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనాశ్రమంబునకుం బోవం దక్కినయిరువు రెక్కడ వోయి రవ్విధంబున విజయంబు నొందినధర్మనందనుం డేమి యాచరించె నంతయుం బరిపాటిం జేటపడం జెప్పు మనిన నమ్మునివరుం డిట్లనియె.

తరల. ధరణినాయక యట్లు పుత్త్రశతంబు వైరికులంబుచే
నిరవశేషత నొందుటఁ మహనీయగౌరవహీనతం
బొరసి కొమ్మలు దున్న మ్రోడ్పడుభూరుహంబును బోలె ని
ర్భరవిపద్వికలాత్ముఁ డై ధృతరాష్ట్రుఁ డుల్లము వెమ్మఁగన్. 4

వ. చింతాభరంబున నూరక యున్నం జూచి సంజయుం డతని కిట్లనియె 5

ఆ. నీకు నితరులట్ల శోకింపఁ దగునె యెవ్వరిఁ దలంచి యింక వనరువాఁడ
వీవు శోకమునకు నెయ్యది తుది యిది, వలవ దుడుగు వినుము వసుమతీశ. 6

వ. పదునెనిమిదియక్షౌహిణులు సమసెఁ బితామహపితృభ్రాతృపుత్త్రపౌత్త్రసఖ సుహృత్సహాయులుం దెగి రందు వగపునకుం బని గానివారలు గలరే యేది

కొలందిగా వగచె వందఱు నగ్నికార్యంబు నిర్వర్తింపను సగినవారలకుం దిలోదకప్రదానంబులు సేయుచు పలఁగుఁ బోలఁగలని పేర్కొను మనుటయు.

క. విపులార్తిఁ గూరి మనుజాధిప యాభూపాలుఁ ధృతి లేమిం జం
డపవనపతితం బగుప్రాసపంబుచందంబు దోఁప ధరపం బడియున్. 8

వ. పడి యుండి తల దోర్చికొనుచు ని ట్లనియె. 9

వసంతతిలకావృత్తము. హా క్షత్త్రవర్గ మిటు లొండిఁ బోవ దీప్త
వ్యాపార మేది మది వందుచు దీనవృత్తిం
బ్రాపించి యన్యులకృపం బడసి నిం కే
నోపక భవం బెడలి యుండఁగ జీవితోడను. 10

క. ఎఱకలు విఱిగినగరుడుని, తెఱఁగున తేజంబు సెడిననా రుగతి నం
దఱు బంధులు నెగి విభవం, బఱి వెలువెలఁబోయి నునికి యది బ్రదుకగునే.

సీ. సంధికిఁ గృష్ణుండు సనుదెంచి పెక్కుభంగులఁ జెప్ప భీష్ముండు కుంభజుండు
నట్లు హితార్థులై యంతలంతలు మాట లాడిరి జామదగ్న్యాదు లైన
మునివరు లవ్విధంబున నొత్తి చెప్పి రాబుద్ధులన్నియును దుర్బుద్ధి నగుటఁ
బాటింప నైతి లోభమునఁ బాండునృపాలపాలు తత్సుతులకుఁ బంచి [1]యీని

తే. నాకతంబునఁ బోలిసిరి నందనులును
జెలులుఁ జుట్టంబులును సహాయులును ధైర్య
మెట్లు కలుగు వైదికముల కెట్లు మనసు
గోలుపుఁ బ్రాణంబుతో నెట్లు నిలువ వచ్చు. 12

క. నాకీదు దలఁప నేరక, [2]శ్రీకి నెడపి పాడి యింత సేయుక పుత్త్రా
నీకసుహృద్బాంధవులం, బోకార్చితి బ్రదుకు టింకఁ బొసఁగునె చెపుమా. 13

వ. దైవంబు దగఖభాజనత్వం బొసర్చుటం బూర్వజన్మాచరితం బైనసుకృతంబు లేమి గాన నయ్యొద్దు వమనగపరిణామంబునఁ బంచభూతక్షయంబును దుర్వినయపరిపాకంబున సకలబంధునాశంబును సమయసంప్రాప్తంబు లయ్యె నింక బ్రహ్మపదప్రాప్తియ తగునదిగ్గొ యున్నది యది యాచరించుట సంశితవ్రతపరాయణు లైనపాండుసుతులు చూతురు గాక యనిన విని యజ్జనపతిశోకంబు శాంతంబు సేయుటకు సంజయుం డి ట్లనియె. 14

క. శ్రుతులును శాస్త్రములు బహు, శ్రుతులవలన వింటి శాంతి నొప్పడ వలదే
మృతికి నృపు లడలుదురె ధీ,యుతు లీవిధమునకు రోయ కుందుదురె నృపా.

వ. తొల్లి సృంజయుండు పుత్త్రశోకార్తుం డైన నసురమునిసత్తముం డగునారదుం డుపన్యసించినయితిహాసం బభిమన్యుమరణశోకసంతప్తుం డైనధర్మతనయునకుం

1 ధ్యాన. 2 శ్రీకి నడపి పాడి; శ్రీకై తగుపాడి.

బరాశరతనయుండు సెప్పినచోప్పునన యేనును జెప్ప నాకర్ణించితి గాదె యట్లు
ను గాక సుహృజ్జనంబు లుపదేశించినమాటలు విన నైతి నని నీవ చెప్పె దుష్మ
లింపం బని యేమి నీకును నీకొడుకునకు మంత్రులు దుశ్శాసనుండును గర్ణుం
డును శకునియు నటె యేమి సెప్పఁ గల దవధరింపుము. 16

ఆ. కొలుత నులుకుఁగాని కొడుకెన్నఁడును గార్య, తంత్రమునకుఁ జొరఁడుదానినీవు
మాన్పనొల్ల వతనిమగఁటిమియును లావు, నచ్చి లోభ మెదఁ బెనంగొనంగ. 17

క. ఆర్యులు దఱితోఁ దగియెదు, కార్య మనుష్ఠింతు రట్లు గాకప్పని మా
త్సర్యమునఁ దిగిచి పట్టి య,నార్యులు దుదిఁ దూర వగతు రాపద యైనన్. 18

ఆ. జొన్ను దెప్పరంపుఁజో లైనచఱి నున్నఁ, జూచి విఱుగఁబడుటఁ జూడ కాత్మఁ
దీపుఁ గోరి యుఱుకుతిండి కాఁడును బోలె, వయితి వగమ టింక ననుచితంబు. 19

క. వగచినఁ బోయినకార్యము, మగుడునె వగవంగ లోకమాన్యం డగునే
వగ పుణ్యగతికి మూలమె, వగ పెల్లవిధముల నుడుగవలయు నరేంద్రా. 20

మత్తకోకిల. తాన చుట్టుః దగిల్చి యగ్ని యుదగ్రతం దరికొన్నఁ దా
పానుభూతికి నోర్వఁ జాలక యప్రయోజనవాక్యసం
తానశోషితవక్త్రుఁ డై యతిదైన్య మొందెడువానియ
ట్లైననీదువిలాప మన్యుల [1]కాడఁ బట్టగు భూవరా. 21

ఆ. నీవుఁ గొడుకుఁ బలుకునిష్ఠురవచనంబు, లనుసమీరగతుల నతిశయిల్లు
పార్థరోషవహ్ని పాల్పడి రధిప నీ,వార లెల్ల నింక వగవఁ దగునె. 22

వ. అని యనేకభంగులం బలికిన సంజయుపలుకులకుం జెవియొగ్గి ధైర్యంబు చిక్కఁ
బట్టి యంకిలి దేఱినయవ్విభు నాలోకించి యేల నేలం బడి పొరలెదు లె మ్మని
పలికి విదురుం డిట్లనియె. 23

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట

క. పెరుగుట స్రగ్గఁగ [2]రుచులం, బొరయుట యరుచంబు గాఁగఁ బుట్టుట పావం
బెరయుట పాయఁ బదార్థో,త్కరములనైజ మది యెట్లు దప్పింప నగున్. 24

సీ. బిరుదుల నైనను బిఱికివాండ్రను నైనఁ జంపుచోఁ గడపఁడు జముఁడు నేర్పు
లావును మర్త్యునిచావు మాన్పఁగ లేవు రణ మొనర్పఁగ గాని రాదె మరణ
మెయ్యది యవధి యిందెల్లవారును దెగు వార కా కది గడవంగ వశము
గా దింత యుమ్మలికం జేల యట్లును గాక నీసుతులు సంగ్రామకేళి

తే. సలిపి యింద్రుని కతిథు లై చనిరి యజ్ఞ, దానవిద్యాతపోలబ్ధమాననీయ
గతులు సమరానివర్తనమృతులయరుగు, నట్టిగతులకుఁ బాటిగావం డ్రుబుధులు 25

వ. కావున వారికి వగవం బని లేదది [3]యట్లుండె సంసారంబున మాతృపితృసోదరదార
పుత్రసహస్రంబు లనుభవగోచరంబు లయ్యె నం దెవ్వారికి వగచెదవని వెండియు.

1 కాటన ట్టగు. 2 చవులం. 3 యెట్లుండెనేని.

తే. యౌవనంబును రూపంబు జీవితంబు, ద్రవ్యసంచయములు ననిత్యములు గావె
వీనిహానికి వగప వివేక మగుటఁ, బండితులు వగఁ గూరరు పాండవేంద్ర. 27

వ. పాండిత్యసంపన్నుండవు నగు నీవు బంధుజీవహానికి వగవం దగునె నగవ కూర కునికి మే లాకర్ణింపుము. 28

ఇంద్రవజ్ర. చింతాపరత్వంబునఁ జెందు దుఃఖా
క్రాంతత్వ మిర్వీశ్వర కానఁ గీడుం
[1]జింతింపఁ డార్యాత్ముఁ డచింతనుం డై
యంతఃపరీతాపము నార్పఁ జాలున్. 29

క. ప్రియవస్తు వెడలుటయును న, ప్రియంబు వాటిల్లుటయును బరిజ్ఞానవిని
శ్చయహీను లైనయల్పా, త్మకులకు దుఃఖంబుఁ జేయు జగతీనాథా. 30

వ. పండితుల నవి గలంపం జాల వనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డతనివిదుర మొగంబు గాఁగఁ గూర్చుండి నీసుభాషితంబులగతంబున శోకంబు డిందె మఱియుం బండితులు ప్రియాప్రియవస్తువియోగసంయోగంబులవలన జనించుమానసదుఃఖంబుల నేమిటం జేసి పాయ కుండుదు రది సెప్పు మనుటయు నమ్మనుజపతి కతం డిట్లనియె. 31

క. ఈలోకము నిస్సారం, బాలోకింపంగ ననఁటిగుట్టుల యని తా
లోలతఁ బొందనిపురుషుం, డేలా నెవ్వగలఁ బొందని నిష్ఠ మనంబునన్. 32

తే. అరయవచ్చినఁ దనమేను నెరవ తనకు, నొంటుపరూపులు దక్కఁగ యునికి యురుదె
యనుతలంపు ధ్రువంబుగ నలవరించి, బుధజనంబులు శోకంబుఁ బొరయ రధిప.

సీ. ఒకయింటనుండి వేఱొకయింటి కరిగిన విధమును వస్త్రంబు విడిచి యొండు
వస్త్రంబు గట్టినవడువును నై యుండు నొడలు దొఱంగి యొండొక్కయొడలు
గైకొంట నృప వినుకడపకు సారెపై నమర మృత్తిక యిడునవ్వు విరియు
టయు నెరవారఁ బట్టఁగ రాక చెడుటయు వానియొక్కెడనెడ ప్రాప్యకటయును

తే. నెత్తి యొకచోట డించిన నెడలుటయును
నెండి యవియుటయును నావ మిడినఁ బగిలి
పోవుటయు వాడుజనులచేఁ బొలియుటయును
గలుగుగతి మేని కెట్టును గలుగుఁ జేటు. 34

వ. అది యెట్లంటేని గర్భాధానవేళయందును బిందావస్థయందును బ్రసూతిమాత్రంబున బాల్యంబునను యౌవనంబునం బ్రౌఢత్వసమయంబునను వార్ధకంబునం గర్మానురూపం బగునాశంబు శరీరంబునకు సంప్రాప్తంబగు నిదిలోలంది యని యెఱుంగరా దట్లగుటం దమతమసుకృతదుష్కృతంబుల తెరువులఁ బోయిన నీతనయాదులవలనికగలంబొగులం బ్రయోజనంబు లేదు ప్రాజ్ఞులు వివేకంబునసం

1 జింతింప కార్యుండు విచింతనుం డై

సారంబు దుఃఖబహుళం బని యెఱింగి తద్రూపగహనంబు గడచి శాశ్వత
సుఖంబుఁ బడయుదు రనిన విని యాంబికేయుండు సంసారదుఃఖబహుళతయును
దుర్గహనత్వంబును నెఱింగింపు మనుటయు నవ్విభుఁడు విదురుం డి ట్లనియె. 35

తే. కలసి శుక్లశోణితములు కరుడుగట్టి, విను మమేధ్యమధ్యమునఁ బ్రవృద్ధిఁ బొంది
కాలవశత నప్పిండ మంగంబు లెల్లఁ, గలిగి శిశు వయి మారుతగతి యెలర్పు. 36

క. వెడలునెడ గాఢపీడం, బడి సుడివడి యోని నొత్తుపడి యొకభంగిఁ
వెడలంగ గ్రహభూతము, లప్పుడు దొడఁగి యనేకదురితములు గల్పించున్. 37

వ. ఇట్లు జనియించి మనుజుండు. 38

క. బాలత్వంబున నవివే, కాలోలత శుచియు నశుచి యైనదియు సమం
బై లీల జుగుప్సితవిధి, శీలత నొందంగ దుర్విచేష్టలఁ దిరుగున్. 39

క. యౌవనమున విషయపర, త్వావేశము దుఃఖకారి యై యలఁపఁగ నా
నానావిధదుర్వ్యసనములకుఁ, దావల మై మెలఁగు నిందితప్రక్రియలన్. 40

మత్తకోకిల. వృద్ధుఁ డైనతఱిం బలంబును వీఁకయుం దఱుగంగ దు
ర్బుద్ధి వాటిల బ్రుగ్గి యింద్రియముల్ విశక్తతఁ బొంద దో
షోద్ధతిన్ రుజ లుద్భవింపఁగ నొందురూ పగుపాశసం
బద్ధుఁ జేసి జముండు దివ్వఁగఁ బాయు నబ్భవముం దుదిన్. 41

వ. కావున సంసారంబు దుఃఖబహుళం బగుట విస్పష్టం బని యట్లుండె లోభక్రోధ
మదోన్మత్తు లై దుర్మతు లింద రమింతు రిందలిసుఖలేశంబున కై యొండొ
రులం జెఱుపను జంపను జొచ్చి ధర్మపథంబు దప్పి యమకింకరులచేతం బడుదు
రి ట్లెఱింగి బుధులవలనఁ దెలియ విని విమలస్వాంతులు సన్మార్గంబున వర్తిల్లి
నిత్యానందస్వరూపు లగుదురు దీనిగహనత్వంబు పెద్దలచేత విన్నతెఱంగు
సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 42

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగహనంబు తెఱం గెఱింగించుట.

తరువోజ. అతిదుర్గ మగునరణ్యప్రదేశమున [1]నవనీసురుం డొకఁ డరుగుచునుండ
మితిలేనిఘోరంపుమృగములు శరభమృగపతిప్రముఖముల్ మిక్కిలిభయము
మతి కావహించుచు మార్గంబునందు మల్లడిగొనుచు నున్మార్గయానమున
ధృతి దూలఁ జన నవి తిరిగి [2]వెన్వెనుకఁ దెక్కలికాఱు దోఁతెంచి రాతనికి. 43

వ. అట్టియెడ. 44

తోటకము. గరుపాఱఁగ మేను ప్రకంపమునం
బొరిఁ దొట్రు పడం బదముల్ దొలఁగం
జొర నెచ్చోటు లేమి నసువ్యయభీ
భర మొందినఁ జేడ్పడుభావములోన్. 45

1 నవనీశ యొకనరుఁ డరుగు. 2 వెన్వెంటఁ దెక్కలికాండ్రుఁ దోఁతెంచి.

తే. దెసలు గలయంగఁ జూచుచు దిక్కు దనకు
నెవ్వరును లేమి వెగడందు నెంతదవ్వు
సనిన నడవికిఁ గడ లేమియును మృగవ్ర
జంబు పొదువుటయును గొందలంబు సేయు. 46

వ. అప్పు డాభీషణారణ్యంబున నేదిక్కు సూచినను దఱచుగా నొడ్డినయురులు దోఁచె ఘోరాకార యగునొక్కపూవిద యతనిం గౌఁగిలించుకొనియెఁ బంచశిరంబులును నగనిభంబులు నగునాగంబు లనేకంబు లవ్వనంబునం గ్రందుకొనం దిరుగుచుండెఁ దత్ప్రదేశంబున నొక్కనూతిపానంబు వల్లీవితానంబుచేత సంవృతం బై మీఁదఁ దృణంబులు పరఁగి నిగూఢం బై యున్న నప్పురుషుం డానూతం బడి యొక్కబలువీఁగం దవిలి తలక్రిందై వ్రేలుచుఁ గొమ్మనున్న పనసపంటిచందంబున నుండె న ట్లయ్యవస్థ నొందియు నక్కూపంబులో నొక్క భీమభుజంగంబు నాలుకలు గ్రోయ నాఱుపలలును బండ్రెండుకాళ్లను గృష్ణశబలవర్ణంబును గలమహాగజం బానూతిదరి నున్న తనువుఁ జేరం జనుదేర నందు శాఖోపశాఖల నానావర్ణంబు లగుమధుకరంబులు మధుసంచయనం బాచరించి వర్తింప సితాసితంబు లగుమూషికంబు లమ్మహీరుహంబుమూలంబు నఱుకుచుండ. 47

ఉత్సాహవృత్తము. ధరణినాథ వినుము మధువుధార లెల్ల ప్రోద్గనుం
దొరుఁగుచుండ నతఁడు వాని దోహలమున నానుచుం
బొరయఁ డెప్డుఁ దృప్తి [1]వగలప్రోక గ్గొనయట్టి దు
స్తరపుటున్కి కొల్లఁ బాటుఁ దన్కఁ డించుకేనియున్. 48

వ. ఇట్లున్న యతనికి నాబహువ్యాళంబులం దెక్కలికాఱులనుగులవలనను నయ్యుగ్రకామినీకారణంబునను బంచశిరస్కంబు లగుసామజంబుల సందడి నాకూపంబులో నున్నయద్దారుణదర్వీకరంబుకతంబునను నూతిదరిం జరించునగ్గజంబు ఘోరత్వంబునం జేసియు మూషికంబులతరుపతనహేతుభావంబునను నాచంచలచంచరీకంబులకారించుటనుం జేతోవృత్తంబు వికలత్వాయత్తం బై యుండ నతండు జీవితాశయు విడువం డనిన విని విదురునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె.

క. మనమునఁ గృపపుట్టెడు న, ట్లనయముఁ గీడైనయునికి కాతం డెట్లోఁ
గనియెను విడుమర దానికిఁ, విన వలతుం జెప్పవే వివేకనిరూఢా. 50

కవిరాజవిరాజితము. అనవుడు ని ట్లను నన్నరపాలున కాతఁడు మోక్షము నర్థి జగ
జ్జనులకుఁ బెట్టుట సన్మతిఁ గోరి విశారదు లాదరసంభృతులై
యనఘ సుదుస్తర మైనభవంబున కిచ్చగు నీయితిహాసము బో
ధనమహనీయవిధంబునఁ జెప్పి రుదాత్తగుణాశ్రయతాపహితా. 51

వ. కావున నేతత్స్వరూపం బభివ్యక్తంబుగా వివరింప వలసి యుండు వినుము

1 గీడుప్రోక.

చెప్పెద నాదుర్గంబు సంసారగహనంబు వాలుమృగంబులుఁ దెక్కలికా యురులు రోగంబులు కామిని జర పంచశిరస్కంబు లగుగజంబు లింద్రియప్రపంచంబు లాకూపంబున నున్న నాగం బంతకుండు తీఁగ జీవితాశ కూపంబునుపాంతంబున నున్నయవనీరుహం బాయువు దానిదెస నడచుసామజంబు సంవత్సరంబు తదీయశిరంబు లాఱును ఋతువులు తత్పాదంబులు పండ్రెండు మాసంబులు తరుమూలంబు నఱుకునెలుక లహోరాత్రంబులు మధుకరంబులు కామంబులు మధుధారలు కామరసంబులు మధుసంచయనం బాయువు వానివలన మానవు లాసక్తు లగుదు రిట్టిసంసారచక్రంబు పరివర్తనంబు బుధు లెఱుంగుదురు వారు దీనిపాశంబులు ద్రెంపంజాలుదు రనిన విని యాంబికేయుండు విదురున కి ట్లనియె. 52

క. హిత మాపదేశించితి వీ, వతినిర్మలచిత్తవృత్తి వగుట సుజనసం
స్తుతగుణ యింకను జెప్పుము, ధృతికారకవచనపద్ధతిఁ విశదముగన్. 53

వ. అనుటయు విదురుం డవ్విభున కి ట్లనియె. 54

కవిరాజవిరాజితము. అనయము లోలతమైవిషయప్రచయంబనుదుస్తరపంకమునన్
మునుఁగుచుఁ దేలుచు నుండఁగ గాలము ముట్టి రుజల్ జర నెవ్వగ పై
కొన దొరకొల్పి క్రమంబున నంగము క్రొవ్వును జెల్వును బాపి ప్రయో
జనరహితంబుగఁ జేసి యపాత్రపుఁజా వొనరించుఁ గురుప్రవరా. 55

వ. అని మఱియును, 56

క. తేరు శరీరము దానికి, సారథి సత్త్వంబు తురగచయ మింద్రియముల్
దారుణతరుబుద్ధివ్యా[1]పారము లొనరంగ గనపపగ్గము లధిపా. 57

క. నరవర యెప్పడ విను మత్తురగంబులపటురయంబుతో [2]ననుసరతం
దిరుగుపురుషుండు సంసృతిఁ, బదువడి భ్రమియించు నవశభావవ్యాప్తిన్. 58

క. వానిఁ దమయిచ్చ నొందం, బోనీ కుండంగ నాఁగుపురుషుఁడు సంసా
రానేకదుఃఖభాజన, తానిరసనమునకు నేర్చు ధరణీనాథా. 59

క. యమునియధీనం బిది దుఃఖముల ననేకములఁ జేయఁగా నోపు నృపో
త్తమ యీరథ మది యడఁతురు, విమలవివేకౌషధమున విను మార్యజనుల్. .

వ. ఆపద్గంబులు శీలం బనువెరవుతో నలవరించి తద్రథవేగం బార్యు లుడుపుదురు వారలు జననమరణాదులవలనిభయంబు నుజ్జగించి పరమసుఖంబు నొందుదు రింతయు నెఱింగి శాంతి నొంది పుత్రాదిజ్ఞాతులకు నౌర్ధ్వదైహికంబులు సేయించి సుఖవి గమ్మనిన విని యమ్మాట లన్నియుం బోవిడిచి తుదిం జెవి సూఁడివట్టి దయినఁ బుత్రపరలోకక్రియావిషయంబగుమాటకు శోకంబతిశయిల్ల మూర్ఛిల్లె నట్టిసమయంబున గృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుఁ డయ్యొడకు విజయంచేసిన

1 పారంబులు దనరు జనపపగ్గ. 2 నను సఱుతం.

విదురసంజయాదులు సంభ్రమంబున నరుగువచ్చి ప్రాణశూన్యుండై ధృతరాష్ట్రునకు శిశిరజలసేచనలలితవ్యజనవీజనంబుల నాచరించిన సతండు సేదదేఱుటయు నతని కమ్మహాత్మునిరాక యెఱింగించిన సమ్మహీపతి యతనికి దండనమస్కారంబు సేసి గద్గదిక నెలుంగు రాలుపడ ని ట్లనియె. 61

దోదకవృత్తము. మానుషజన్మము మాన్యవివేకా
మానసదుఃఖసమాజము నెల్లం
దాన ఘటించుచు దైన్యము దెచ్చుం
గాన భవం బిది గాల్పనె తండ్రీ. 62

మంజుభాషిణీవృత్తము. ధన మంతయుం బోలియు దారుణంబుగాం
దనయవ్రజంబు దెగ దైన్య మారఁగాం
దనబంధు లందఱు మృతంబుఁ బొంద నె
వ్వని నైన శోక మనువహ్ని గాల్పదే. 63

ఉపజాతివృత్తము. మునీంద్ర నిర్భాగ్యత ముట్టి చావుం
గా నేర నయ్యెం గడుగట్టిచిత్తం
బనూనమూర్ఛం దెగటాఱియుం దా
రా నేర్చె నిమ్మేనికిఁ గ్రమ్మఱంగన్. 64

కృష్ణద్వైపాయనముని ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు సేయుట

వ. ఇంక నేమి సేయువాఁడ నని పలికి యూరకున్న యన్నరనాథునకు మునినాథుం డి ట్లనియె. 65

ఉత్సాహావృత్తము. నీవు ధర్మభంగి నెఱుఁగనేర్తు నీతికౌశలం
బావహిల్లు నీదుమనమునందుఁ గాన నేను శో
కావిలత్వ ముడుపఁ బూని యరుగుదెంచితిన్ సుతా
భావజనితదుఃఖవార్ధిపార మొందు పుత్రకా. 66

క. భూతము లనిత్యములు నీ, వీతెఱు [1]వెప్పుడును విం దపీనధృతిన్ నీ
చేతోగతి నలవఱుపుము, భూతానిత్యత్వ మదియ పుచ్చును వగలన్. 67

ఆ. అరయ జీవలోక మధ్రువ మన నదు, నొడలిబ్రదుకుఁ జావుఁ గడవ దనఁగ
వినియు నెల్లఁ గనియు వీతవివేకతఁ, బుత్రముఖ్యనాశమునకుఁ బొగుల నగునె. 68

వ. అదియునుంగాక. 69

సీ. నీ వెఱుంగకయుండఁగా వచ్చెనే వైరబంధంబు కౌరవపాండవులకు
నీపుత్రకుండ దీనికిఁ గారణం బిది విధినిర్మితం బైనవిధము సుమ్మీ
కౌరవజాతిసంక్షయ మవశ్యంబుగాఁ గలది యై చెల్లెఁ గాక క్షాత్త్ర
ధైర్యనదియే బంధు లాజివిహారతత్పరత మై సద్గతిఁ బడసినారు

[1] వెప్పుడును విడుమహీనధృతి మెయిం, జేతోగతి.

ఆ. వారి కేల యింతవగవ నట్లును గాక, విమలబుద్ధి యైనవిదురుఁ డిట్టు
లగుట యెఱిఁగి బుద్ధి తగఁ జెప్పె నీకు జూదంబుసమయమునన దాని వినవ.

[1]తోదకవృత్తము. దేవకృతంబులు ధీరుల కైనన్
భూవర మాన్పఁగఁ బోలునె యెట్లుం
గావున శోకము గాఱియ దల్లం
గా వలదే తుది గౌరవ మొప్పన్. 71

వ. దేవతలకుం గృత్యం బయినదానిఁ దత్ప్రతికృతుంబున వింటి నది నీకు మేలు గోరి చెప్పెద నాకర్ణింపు మే నశ్రమంబున నెం దయినఁ జరింతు నొక్కనాఁడు దేవసభకుం బోయితి నందుఁ బురందరప్రముఖబృందారకులను నారదాదిమునిబృందములనుం గాంచి సుఖగోష్ఠి నున్నసమయంబున భూదేవి యచ్చటికి వచ్చి యవ్విబుధులతో ని ట్లనియె. 72

క. మీరలు బ్రహ్మసభను మద్భారము మాన్పుటకు నలిని బనిఁ బూనితి రె
క్కారణమునఁ దడసితి రొకో, యేరూపునఁ దలఁగుదాన నేను భరంబున్. 73

వ. అనిన విని సర్వలోకనమస్కృతుం డగునారాయణుండు నవ్వుచు నవ్వేలందికి ట్లనియె. 74

తే. వినుము ధృతరాష్ట్రుఁ డనురాజు తనుజశతముఁ
బడయు దుర్యోధనుం డనఁ బరఁగు పెద్ద
కొడుకు నీభార మంతయు నుడుపు నతఁడు
తడయ కయ్యెడు నది వగఁ దక్కు మబల. 75

వ. ఎ ట్లనిన. 76

క. వానిం జంపను గావం, బూని సకలరాజలోకమును నీసు మెయిన్
సేనాసముదయములునుం, బానుఁ గురుక్షేత్రసమరదారుణతఁ దెగున్. 77

వ. భోదరసముదయఃపరితంబుగా నతండును మృతుం డగు దానం జేసి భవదీయ భారంబు వాయు నిశ్చింతంబునం జెనుము భూతధారిణిం బాచరింపుము పొమ్మని పలికి యద్దేవిని వీడుకొలిపెఁ బదంపడి సకలప్రజాసంహారకారణం బై కల్యంశంబున దుర్యోధనుండు జనియించె నక్కుమారుండు. 78

తే. ఒదులయున్నతి సంచరింపనోపఁ డధిక, బలుఁడు క్రోధి కఠినత్వసంపన్నబుద్ధి
బుద్ధి సెప్పిన వినియెడుప్రోడ గాఁడు, [2]గాన వైరంబు విడువఁడు కౌరవేంద్ర.

క. తమ్ముఁడు శకునియుఁ గర్ణుఁడు, నమ్మానవపతికిఁ దగినయనుచరు లతనికా
సమ్మదమునఁ గలసినన్నపు, లమ్మెయి వారలు వినాశమగు టే లుడుగున్. 80

తోదకవృత్తము. తమతమతప్పులఁ దా తెరియంగా

1 దుగ్ధవతీవృత్తము. దేవకృతంబుల్ ధీరులకైనన్, భూవర మాన్పంబోలునె యెట్లుం, గావున నిశ్శోకంబు పొఱంగర, గావలదే నీగౌరవమొప్పన్. 2 శరదగరుఁడంబు.

విమలమతీ యిటు వీరికి నైన శో
కము సదహింపఁగఁ గాదు ఘనంబుగా
సముచిత మిత్తఱి శాంతము సుమ్మీ. 81

వ. అని చెప్పిన నవ్విభుండు దనకుం బాండవాగ్రజుం డుపహాసం బాచరించు నను
శంక మాని యునికి యమ్మహామునిదివ్యబోధంబునం దేటపడి యుండుటం గావున
నత్తాపసోత్తముండు వెండియు ని ట్లనియె. 82

క. పాండవులవలని కీడొక్కొండెంతయు లేదధిప నీకు నెప్పుడు ధరణీ
మండల మంతయు మిం గిరి, పాండునృపతనయ నగముసను బోసరి బారిగా. 83

వ. దానం జేసి యిట్లు సకలకౌరవ్యులకు సకలభూపతులకు నిఖిలప్రజలకును బోలియ
వలసె నిది యంతయు మున్న యెఱుంగుదుఁ గావున. 84

ఉత్సాహావృత్తము. వినుము నారదుండు దీని వినఁగఁ జెప్ప ధర్మనం
దనున కతనిమనము కరుణ దవిలి యున్కి పెంపుగాఁ
గొనకొనంగఁ జూరమి నతఁడు కురుకులంబుతో దపెం
దునకు పడఁడె జగము మెచ్చఁ దొడఁగి పెక్కుభంగులన్. 85

తే. ఏను నతనికిఁ జెప్పితిం గాన నాతఁ, డధికయత్నంబు సేసెఁ దా నంతపడియు
వైర మెమ్మెయి మాన్పంగ నేరఁ డయ్యె, నిట్టితఁ దప్పింప నెవ్వరి కేని నగునె. 86

క. ఏనిది యంతయు నెఱుఁగుదుఁ, గాన వృథాశోకవహ్నిఁ గాలమిక నీ
మానసమునఁ గృప కలిమికిఁ, గా నొడిపితి నేనగుహ్యగతిగాఁ దెలిపితిన్. 87

భుజంగప్రయాతవృత్తము. వినీతుండవై ధర్మవేదిత్వబుద్ధిం
దన ర్పొందునీ విట్లు దైన్యాతిరేకం
బునం బొంది శోకాగ్నిఁ బొక్కంగఁ గుంతీ
తనూజాగ్రజుం డాత్మఁ దాఁ గుంద కున్నే. 88

క. డెందము తిర్యగ్యోనుల, యందును గడుఁ దోసముగ్ర మై యుండును ధన
స్నందనుఁ డజాతశత్రుం, డుం దచ్చరితంబు నీవుఁ గొంత యెఱుంగవే. 89

మాలినీవృత్తము. కావున నీ దెస నాతనికి విముఖత్వము గల్గదు భక్తి మెయిం
దా వినయం బెనయం గొనియాడుట దప్పదు కాంచిన వాతనిపై
నీవును నెయ్యముఁ గారుణికత్వము నెక్కొనఁ దమ్ములు నవ్విభుఁడు
న్వేపుర పెట్టుగ సంతతికల్మియ నీమది నిల్పుము పెంపొలయన్. 90

తే. దైవకృతము నాపంపు చిత్తమునఁ బెట్టి
పుత్రశోకంబు విడు పాండుపుత్రు లధిప
తగరె నినుఁ గొనియాడి పుత్రత్వవృత్తిఁ
బరఁగ నది కీర్తిధర్మసంపాది గాదె. 91

వ. వనట యనియెడునగ్ని నెఱుక యనియెడునీట నార్పుము ప్రాణంబులు ధరి యింపుము సముచితవృత్తిఁ జరియింపు మనిన విని చింతాక్రాంతుండై శోకసే పూరకుండి ధృతరాష్ట్రుఁడు తేజోధనుం డగునత్తాపసోత్తమున కిట్లనియె.

క. మును శోకానలతాపం,బున బొగులుట నొం డెఱుంగఁ బోలక దుఃఖంబున మునుఁగ వలసె నీదువ,చనములు విని మునివరేణ్య శాంతుఁడ నైతిన్.

క. ధరియించెదఁ బ్రాణము మది, నెరియక యుండంగ శోక మేఁ దొఱఁగెద ని ర్భరబాంధవంబు నొందెదఁ, బురుషోత్తము లైనపాండుపుత్త్రకులదెసన్. 94

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముం డట్లగుట మే లని పలికి యంతర్ధానంబుఁ జేసె నిట్లు ప్రబోధితుం డై యాంబికేయుండు గొండొకప్రొద్దారకుండి సంజయుం జేరుకొని పయనం బాయితంబు సేయు మని చెప్పి విదురుతో నీవు గాంధారినిఁగుంతి నిం దక్కఁగలకౌరవవధూవర్గంబును దోడ్కొని రావలయు మనము పొలిగలనికిం బోవుచున్నవార మని యెఱింగించి వెలువరింపు మనిన నయ్యిరువురు నట్ల చేసిన. 95

ధృతరాష్ట్రుఁడు సపరివారంబుగాఁ బొలికలనికిం బోవుట

క. ఆరం గూరినశోకము, భారంబున మేను దూలఁ బరవశగతి గాంధారి చనుదెంచె నవ్వసు, ధారమణునికడకు జనవితానము వొగులన్. 96

వ. కుంతీప్రముఖు లైనకురువృద్ధనారీజనంబును బరివారవనితాజనసహితంబుగాఁ దరతరంబ యరుగుదెంచె నట్టియెడ. 97

సీ. చేతులు నడుదలసేర్చు టుత్కటశోక సూకారములు దాల్చినట్టు లుండ
విరిసినవేనలుల్ వెన్నులఁ బ్రక్కల నెఱసి చూపఱదృష్టి నీఱు సేయ
సందంద దొరఁగెడు నశ్రుజలంబుల పెంపున మోములు ముంపఁబడఁగ
నేమియుఁ దొడవులు లేమిఁ బాడఱియున్న యంగంబులందు దైన్యంబు నెరయఁ

తే. బతుల నన్నలఁ దమ్ముల సుతుల హితులఁ, జేరుకొని వాతు లెండంగఁ బ్రేముడించి
పనవుపలుకులు వినువారి ననటఁ దేల్పఁ, గురుకుమారనారీజనకోటి వచ్చె. 98

క. చెలు లైనఁ జూడఁ బఱ్యాద, దొలఁగుటకును సిగ్గు వడువధూజనతతి యుత్తలయెడుర నేకవస్త్రం,బులతో సంగమును వికృతిఁ బొందఁగ నడచెన్. 99

క. కొండొకవగపున కేనియు, నొండొరువులఁ దెల్పునట్టి యువిదలు చిత్తం బొండొండ వనట మునుఁగఁగ, నొం డెవ్వరుఁ [1]దెలుపలేక యుండి రవశలై. 100

వ. అట్టియెడఁ బురంబున నచ్చు టచ్చుట.

తే. విపులహర్మ్యస్థలంబులు వెడలునట్టి
వెలఁదిముత్తముల్ వొల్చు బల్వేఁటకాఁడు
పతులఁ జంపిన గిరిగుహాప్రతతి వెడలఁ

1 తలఁతలేక.

బాలుసింగంపుఁ బెంట్లకుఁ బాటియగుచు. 102

క. మున్నెన్నఁడు నెవ్వరికిం, గన్నులెదురఁ బడనియట్టి కాంతలు జనులె ల్లన్నిలిచి చూడ వెడలిరి, కన్నులు గమియఁ సుభ్రూన్ని కామునంబులకుసు. 103

వ. అప్పుడు కురువీరాంగారంబులయందు హాహాకారంబు లెసంగ నిట్లు వనితాజ నవ్రాతం జేతెంచి ధృతరాష్ట్రసూరల నాక్రంగసధ్వనులు సెలంగ నిలిచ విదు రుండు డగ్గుత్తికపడుచు నగణ్యవిదల నూరడిస్సుచుఁ దిగుహాలు సుచితవాహా నంబులపై నిడియె నద్ధరణీనాథుండును నిజయోగ్యయానంబునఁ జనఁ దొడఁగ యాతమ్ముండును గాంధారీప్రభృతులం దోడుకొని సరజమార్గంబుగాఁ జని యెఁ బిన్నలు పెద్ద లనక సకల పౌరలోకంబునను శోకం బాపిఫ్లం బెల్లిన రోదనప్రణాదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లె బ్రళయకాలజ్వాలాజ్వాలలం బొదు వంబడు జంతువు లాక్రోశించుచందంబు దోఁచెఁ బురిఁ గిలవై శిల్పాగ్ర శిల్పి కర్మారతటకఘోరకస్వర్ణకారకరజకాదు లద్ధమహీపతి బాసి వసి యవ్విధంబునం గ్రోశమాత్రంబు చని యాసమయంబున. 104

సీ. అచార్యసుతుండుఁ గృపాచార్యుఁడును గృతవర్మయును నెసెసుగా వచ్చి రథము లంతంత డిగ్గి శోకార్తి నంగంబులు దూలఁ బాష్పంబులు వొడుఁగు మంతఁ గాధృతరాష్ట్రునిఁ గాంచి గద్గదకంఠు లగుచు నానిని కిట్లు లనిరి నీను తనయుండు భుజబలదర్పంబు దుర్వారశౌర్యంబు మెఱయంగ సంగరంబు

తే. సేసి యింద్రాదిసురల మెచ్చించి వారి, కతిథి యగు పని పరమసుఖానుభవము దగిలె నేము మువ్వురమును దక్క నమ్మహీశుతోడిస సైన్యంబు లెల్లఁ జనిరి. 105

వ. అనినఁ దదనంతరంబ. 106

కృపాచార్యాదులు గాంధారి సూరడించుట

తే. తనుజశోకార్తయైనగాంధారిఁ జూచి, యుపల తసధర్మంబున నమరయుల్ల నలఁతఁ దేర్పఁగఁ దలఁచి తా నల్లఁ జేరి, యమ్మహాదేవితోడ నిట్లనియెఁ గృపుఁడు.

మణిమాలావృత్తము. భవదీయసూను లరిసైన్యవ్రక్కఁగొని కాల్చి రెల్లఁ బొగడన్ వివిధాస్త్రశస్త్రమయసాంద్రవృష్టిఁ దెగటార్చి పంపు మిగులన్ దివి కేగి యందు మహనీయతేజ మెసఁగంగ హృద్యబలభి ద్భువిసౌఖ్యసంపదలు గాంచి సంతోషమునఁ దేలి రేల వగవన్. 108

స్వాగతవృత్తము. అం దొకండును రణావనిభీతిం, బొందకేటులను బోటుల డప్పిం బొంది దైనఁ బొలివోవఁడ దానం, బొంది యూర్ధ్వగతిఁ బుణ్యచరిత్రా. 109

వనమయూరవృత్తము. ఘోర నొడ లస్త్రపరిపూతముగ ధీరో దారతఁ బితెందికిఁ బడం బిడక ద్రుప్య
ద్వైరితతి నొంచి తెగువా రగుట మే లు

రీరమణకోటి కని వేదములు సెప్పున్. 110

క. దానాద్యుత్తమకర్మవిధానంబులఁ బడయుగతు లుదాత్తరణమునం
జా నేర్పువానిచనియెడు, మానితగతిఁ బోల రండ్రు మహానీయాత్మల్. 111

వ. కావునం గురుకుమారులమరణంబు సంభావనీయం బని దా న ట్లుండెఁ బాండు
కుమారులు గెలిచితి [1]మని సంతసింప లే దని యె ట్లనిన. 112

నర్కుటవృత్తము. విసుము మరుత్తనూభవుఁడు విశ్రుతధర్మగతిం
జనక కురుక్షితీశ్వరునిఁ జంపె గదాసమరం
బున నది యే మెఱింగి చని పోయినరేయి గడుం
గనలున ముట్టి మువ్వురముఁ గ్రౌర్య ముదగ్రముగన్. 113

వ. పాండవశిబిరంబున. 114

బంధురవృ. సకలరథములలను నఖిలగజములుఁ సర్వహయంబులతో జెరయఁ
శకలములుగ భటనికరమఖిలముం జావఁగ ద్రౌపదిపుత్రులలో
నొకఁడును బ్రదుకక పొడిపొడియుఁగ నయ్యుర్వికి వారలమామలవ
స్తకములు కడమ పడక వడి బలిగా సంతస మందఁ బిశాచతతుల్. 115

వ. సమరంబు సేసితి మ ట్లగుట నప్పాండవులవిజయంబు వితథం బయ్యె నిట యేము సేయం దలంచినదాని నెఱింగించెద నాకర్ణింపు మే మట్టిసమయంబున వార లాశిబిరంబున లేమిం జేసి యాభంగి పరాక్రమం బాచరింప నోపలిమి గాని యమ్మహాబలుల మార్కొన శక్తులము గా మవ్వీరు లట్లు దమతనయులు మాతెగువం దెగటాఱుట విని శోకక్రోధాక్రాంతంబు లగునంతరంగంబులతో మమ్ము వెసుకొనుట దప్పదు వారలబారికిం దప్పి పో వలయుం బోయెద మది తలం పనుజ్ఞ యిమ్ము నీవు నుమ్మలింప కుండు మని పలికి ధృతరాష్ట్రనుద్దేశించి దేవా ధర్మపుత్రాదులబారిం బడక తొలంగుట భీతు లగుమాకుం గర్తవ్యంబై యున్నయది విూచేత ననుజ్ఞాతులము నీ వింక దైవకృతం బలంఘనీయం బగుటఁ గలంగి నగ ళ్ళుడుగు మని యచ్చట నాకృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లా రాజునకును నద్దేవికిం బ్రదక్షిణంబు గా వచ్చి మరలి మరలి వారలం జూచుచుఁ దేరు లెక్కి భయంబున రయంబున నరదంబులు దోలుకొని గంగాతీరంబున కరిగి యచ్చట నన్యోన్యామంత్రణంబు సేసి పాసి రందుఁ గృపాచార్యుఁడు గరి పురి కేఁ తెంచెఁ గృతవర్మ నిజపురంబునకుఁ జనియె నశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయ నాశ్రమంబు నాశ్రయించి గ్రక్కునం దపస్వి యయ్యెఁ దదనంతరంబ ధర్మజ భీమార్జునులు దాడిమైవచ్చి యతని ముట్టుకొని రావృత్తాంతం బంతయు నీవిన్న యదియ తరువాతికథ సెప్పెద విను మవ్విధంబునఁ గృపప్రముఖరథికులు మువ్వు రుం దన్ను విడిచి చనిన నాంబికేయుండు గ్రొత్త యైననెవ్వగ వెల్లువఁ జిత్తంబు విషాదవేదనాయత్తం బగుచుండ నెడనెడ నిలుచుచుఁ జనుచుండె నక్కడ

1 మను సంతసంబు లే దని.

నజ్యజాతశత్రుండును గురునందనసహదేవనకులసాత్యకులుం దెచ్చి యిచ్చి యిట్లు పాంచాలి
నూరార్చి యున్నంత నట పోయినజనంబులు లవ వైచిత్రవీర్యుండు పొలిగల
నికి వచ్చుచున్నవాఁ డని విని తదభిగమనోత్సుకుం డై. 116

ధర్మరాజు సక్షులతోడ ధృతరాష్ట్రుని దర్శింపఁ బోవుట

తే. తనయు లందఱుం బొలి.యుట వినినయడలు
మానసంబు దహింప నమ్మనుజవిభుఁడు
వాఁగులుచును వచ్చె నసుతలపాలఁ జేసి
యుల్ల మక్కటికమున జాలిల్లుచుండ. 117

క. వదనమున నన్నుఁ జెనకుము, గదనంగ మారిఁ జూలి [illegible] గోన సలయు నా
కది యెట్లు సుమగ వచ్చునె, కదలుగ డని పలికె చనియుఁ గలనివలనికిన్. 118

ద్రుతవిలంబితవృత్తము. చనగ నాతఁడు సాత్యకి [illegible]
దనుఁడు గాండివి దమ్ములు మూరలం
జనిరి ద్రౌపది సంభృతశోక గ్రౌ
చనియెఁ జుట్టపుఁజానలు సుట్టరాన్. 119

వ. ఇట్లు మాత్స్యపాంచాలభామలు నరిగిరి తోలుమాఁడు [illegible] ధృతరాష్ట్రుని మన్నించు
మానవతులం గరినగరంబునకుం గొని చని [illegible] యందు నిలిచి ధృత
రాష్ట్రుం బొడగానక రేపకడ మగిడి వచ్చి యున్న యుయుత్సుండును నమ్మానవ
పతితోన చనియె నట్లు ధర్మసూనుండు సని సమరతలంబు దలఁచియునంతకు
నయ్యోడకు నాంబికేయుండు ననుదెంచె నతనిముందటిపాలనివనిలోజనంబు
లశోకం తేయాగ్రజుం గనుంగొని కరంబు లెత్తి యేడ్చుచు నిట్లనిరి. 120

సీ. ధర్మవేదిత్వ మీధరణీశ్వరునకు నెక్కడిదియది కృప యెందుఁ గలదు తలఁపఁ
దండ్రుల మామలఁ దాతలఁ గొడుకులఁ దోడఁబుట్టువులను ద్రుంచివైచెఁ
గ్రూరత మెఱయంగ గురుజనంబులఁ గూల్చె సఖులసంబంధులఁ జంపె నదయుఁ
డని పల్కుదురు కొంద ఱప్పార్థుఁ జేరి గాంగేయుని ద్రోణుని గెడపె [illegible]

ఆ. బనుప నెట్లు నేర్చె తని పల్కుదురు గొంద
ఱకట సింధురాజు ననుజమగనిఁ
దునిమి తేటి రాజ్య మని పల్కుదురు గొంద
ఱతఁడు మోము వాంచి యరుగు చుండ. 121

వ. మఱియుం గొందఱు. 122

క. ఇందఱఁ జంపితి నని యిప్పుడు దీఱద ద్రుపదతనయపట్టుల నభిమ
న్యుం దెగటార్చితి మఱఁదుల, నందఱ ద్రుంగితి విభూతి యన నీ కొద్దీ. 123

వ. అని పలుకుచు రిట్లు బహుప్రకారంబులం బలుకుచుండం బలుకు వెలువరింపక

పుత్రశోకార్తుఁ డగునప్పుండురాజపుత్త్రుండు పుత్రశోకార్తిం బొగులు విచిత్ర
వీర్యపుత్త్రుకడకుం జని తత్పార్శ్వవర్తులచేత నావేదితుం డగుచు నావల్లభు
పాదంబులకుం బ్రణామం బగుటయు. 124

శుద్ధవిరాటివృత్తము. ఉల్లం బప్రియ మొందఁ గ్రొత్త సం
దిల్లక నెవ్వగ దీనవక్త్రుఁ డై
యొల్లం బోవుచు నుచ్చు నవ్విభుం
డల్లం గౌఁగిట నానృపాలకున్. 125

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి సాంత్వవచనంబుల నుపచరించెఁ దదనంత
రంబ భీమార్జుననకులసహదేవులు సేరిన నతనియొద్దివారు వారిం జేరు వేర
నెఱింగించిన. 126

తే. భీముఁ డను మాట విని యతిభీమ మైన
యలుక యనువహ్ని యవ్వీరుఁ డనువనంబు
దరికొనంగ నుంకింప నధర్మవిధికి
నాయితం బగునయ్యాంబికేయుఁ జూచి. 127

క. మన నెఱిఁగి హృషీకేశుఁడు, దనచునమున నిద్ధరాత్మతలఁ పొప్పు దీసి
యనుచుం బవనజు నడ్డెపు, జన కుండఁగఁ బట్టి వీతసంభ్రమలీలన్. 128

వ. ధృతరాష్ట్రుం డిట్టివాఁడు గాఁగలవాఁ డని తొల్లి యెఱింగి త్రికాలవేది యైన
కృష్ణుం డయోమయంబుగా భీముప్రతిరూపంబు సేయించి సంగ్రహించి నిగూఢ
ప్రకారంబునం దత్ప్రదేశంబునకుఁ దెప్పించినవాఁడు గావున గ్రక్కున నయ్యో
నుపరూ పజ్జగతీశ్వరుం జేర నిలిపి నిలిపిన నది భీముసేనుండ కాఁ దలంచి. 129

క. కోపం బుత్కటమై యా, రూపము నిరుగేలఁ బట్టి [1]రూఢత ఘోరా
టోపం బెసక మెసఁగ నా, భూపతి పెనఁ గౌఁగిలించి పొలుపఱ విఱిచెన్.

లయవిభాతి. పెరుఁగఁగ నిజాంగములు సరభసపరిస్ఫురణ
మరుదుగ జనావలులు నిరుపమవిధం బి
న్నరపతిబలం బనఁగఁ గరయుగముతో లవియ
నురము సవియం బెలుచఁ దొరఁగఁగఁ బోరి నె
త్తురులు ముఖరంధ్రములఁ బరవశత మానసము
బొరయంటకుఁ జొచ్చి మును సరి గొనఁగఁ గంటి
[2]వరసుతున కిప్డు డనుపరమపదవి మగుడఁ
గురునృపతి యాప్రతిమఁ బోరి నిటులు పుచ్చెన్. 131

వ. ఇత్తెఱంగున దశసహస్రసామజసమానబలుం డగునయ్యంధనృపతి గంధవహాపం
దనప్రతిరూపంబు భగ్నంబు సేసి పెంపున నెడఁద నిర్భరహర్షంబు నొందియు

1 ప్రారత. 2 వరసుతుల కిప్డు తగుఁ బరమ మగుడం దనుమఁ గురునృపతి.

మెఱమెచ్చునకై భీమునిం జేకొని హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేసినం
జెఱుఁగవ్వునం దనవదనకమలం బొప్పం గమలనాభుం డతని కిట్లనియె. 133
తే. ఉడుగ నేటికి నీచేతఁ బడఁడు భీముఁ, డిపుడు భంజింపఁబడినది యినుపరూపు
వినుము నీకోప మెఱిఁగియ వెనుక కతనిఁ, దిగిచి యేను నీముందట దీని నిడితి.
క. బలమున నీతోఁ దొరయఁగ, నిల నెవ్వఁడు గలఁడు నీమహితభుజశాఖల్
తలఁపఁగఁ బ్రళయాంతకదంష్ట్రలు పీనిం దగిలి వశమె చావకుండంగన్. 134
వ. కావున. 135
ఉపేంద్రవజ్రావృత్తము. వసుత్తనూజుం బొరిమాన్పఁ జూచుం
బరిస్ఫురత్కోపనిబద్ధుఁడై యు
ద్ధరావిభుం డంచితల్లనే సం
స్మరించి [1]యీకోపు సమర్చితొంటన్. 136
తే. తనయశోకాతురుండవై ధర్మ మెడలి, యనిలసుతుఁ దెగటార్చెద నని తలంచి
[2]తట్టిపని నీదుచే నేల యగు విధాత్రి, నీలఁ బరికింప నేరక చేల క్షితీశ. 137
వ. అదియునుం గాక. 138
క. విను మొకని నేల భవదను, జనిపుత్త్రుల నెల్లఁ జంపఁ జొప్పడినను నీ
తనయులు మగుడఁగ వత్తురె, యనయము పాపంబు సేసి కాఁ జెడిఁబోవన్. 139
స్రగ్విణీవృత్తము. ఏను నీపుత్త్రుచే నెన్నియేఁ భంగులన్
వేమఱుం బాటు నీవెంట భావించుచున్
సామసంపాదినై సైఁపు మాతప్పులన్
ధీమహత్త్వంబు సంధిల్లు నీ కిమ్మెయిన్. 140
వ. అని చెప్పె నప్పుడు ధృతరాష్ట్రుపరిచారకు లతనియవయవంబులరుధిరంబు ప్రక్షా
ళనంబున నపనయింపం దలంచి జలంబులు దెచ్చి యొఱంగించిన నజ్జనపతి యప్పని
యాచరించె నప్పుండరీకాక్షుండు వెండియు నవ్విభున కిట్లనియె. 141
సీ. జగతీశ వేదముల్ గఱచితి శాస్త్రముల్ వింటి వర్తిల్లితి వృద్ధగోష్ఠి
నఖిలపురాణపర్యాలోచనము సేసి తెల్లధర్మంబులు నెఱుఁగు దిట్లు
నీతప్పు దలఁపక నెవ్వగఁ బొందెదు కవలెద వేను శంతనుసుతుండు
గురుఁడును విదురుండుఁ గూర్కొని కూర్కొని చెవులఁ బోయమె నవిశేషకార్య
తే. వచనములు సంజయుఁడు పెక్కువరస లుభయ
బలవిధంబులు దెలియఁగఁ బలుకఁ డెట్లు
నీకు నాబుద్ధు లన్నియు నెమ్మనమునఁ
జేర్పఁ బోలవ యింకేమి సేయ వచ్చు. 142
క. భీమార్జునులరణనము, ద్ధామత్వం బెఱిఁగి యెఱిఁగి తగునే తొడరం

---

1 యీరూపు. 2 తట్టిపని యుల నీచేత నగు.

గా మనుజుల కవ్వీరుల, నేమనఁ గల దింక నేల యీచందంబుల్. 143

క. తనమేలుఁ గీడుఁ దా మదిఁ, గనుచు హితులు సెప్పుబుద్ధిఁ గైకొని శుభముం
గొనకొని నడపుపతికి వచ్చునె పశ్చాత్తాప మెట్టిచోట నరేంద్రా. 144

ప్రణవవృత్తము. నీయుల్లం బోకనియతిం గార్యం
బాయత్తంబుగ ననుసంధింపం
జేయం జాలవు చెడుతెర్వుం బోఁ
బాయం ద్రోవవు బలిమిం బుత్త్రున్. 145

తే. ద్యూతమున [1]గెల్పునెపమున నుతికి పుణ్య
కాంతఁ దల పట్టికొని సభాభ్యంతరమున
కీడ్చి [2]వలువ లొలుచుటయు నెఱిఁగి సుతులఁ
జంపె నని భీముఁ జంపఁ దలంప నగునె.

వ. నీయవినీతియుం గొడుకులదుశ్చరిత్రంబునుం దలంచి శోకరోషంబులు విడిచి
శాంతుండ వై యుండు మనిన నుపేంద్రునకు నన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 147

జలధరవృత్తము. నీపలు కెల్ల నిక్కమ యనింద్యగుణా
మీపురుషార్థహాని సుతు లీల్గుటకుం
దాపముఁ బొంది తాల్మి దిగఁద్రావి మహా
కోపుఁడ నైనఁ బాటిలెఁ దగుం గినియన్. 148

క. తెలిసితి నీమాటలఁ బుత్త్రులదెస నెవ్వగల నెల్లఁ దొఱఁగి యనుజపు
త్త్రుల నాకుఁ బ్రియ మొనర్పం, గలవారుగ నడచువాఁడఁ గంసారాతీ. 149

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముండు భీమార్జుననకులసహదేవులం గానిపించినఁ గ్రమం
బున నమ్మానవపతి వారలం గౌఁగిలించుకొని దీవించె నప్పు డాశ్రితవత్సలుం
డగు శ్రీవత్సలాంఛనుండు యుయుత్సునకుఁ దదీయసందర్శనంబు సముచితప్ర
కారంబున నడపి నట్లు గాంచినవణిక్కన్యాజాతు నెడం బొడమినవాత్స
ల్యంబున వైచిత్రవీర్యుం డతనిఁ దిగిచికొని యక్కునం జేర్చికొనియెఁ దదనం
తరంబ యద్ధరణీవిభుండు ధర్మపుత్త్రప్రభృతు లగునయ్యేవుర నుద్దేశించి మీరు
గాంధారిం గనుం డని పంచిన నప్పాండవేయులు పద్మనాభపురస్సరం
బుగాఁ జని వినయంబున వినతు లైన నద్దేవి దీవింప నొల్లక యుల్లంబు
నిజతనూజులమరణంబునకుం దాపంబు నొంద శాపం బిచ్చునది యై యజాతశ
త్త్రు నుద్దేశించిన నత్తెఱఁగు సకలప్రాణిచిత్తవృత్తంబులు దనదివ్యబోధంబునఁ
దేటపడం గనియెడువాఁడును మనోజవుండును సర్వలోకసంపూజ్యుండును నగు
సత్యవతీసూనుం డెఱింగి తత్క్షణంబ సన్నిహితుం డయ్యె నఖిలజనంబు లభివం
దనంబు సేయం గైకొనుచు నక్కోడలిం జేరి యోహో శపింపకు శమింపు

---

1 గెల్పు సేఁతన. 2 వలువల నొలుచుట యెఱిఁగి

మని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 150

—— ధర్మజుని శపింపఁ బూనిన గాంధారిని వ్యాసుఁ డూఱడించుట ——

సీ. పాండవేయాగ్రజుపై నల్క మానుము రాజసం బేల యీరాజు ధర్మ
పరుఁడు నీ వించుక పాటించి వినవమ్మ చెప్పెదఁ గౌరవాగ్రజుఁ డనికి
జనుచుండి తల్లి దీవన యిమ్ము జయముగా నాకని పలికిన నాఁకుమారు
తోడ నీవేర్మికి నీకుఁగాఁ [1]గొడుక యెక్కడ సుంతు ధర్మ మక్కడకు జయము
ఆ. సేరు ననవె భూరిఘోరయుద్ధంబున, గెలుపు గొసిగి గాన తలఁచి ధర్మ
పరుల కాఁగవలయుఁ బాండుతనూజు ల,నూయ లేనిబుద్ధిఁ జూడు మెల్ల. 151
మత్తేభవిక్రీడితము. విను మిటు లేటికిం జనినవృ_త్త మూఁది యుల్లలా
జనము నుతించు నీదుగుణసారధీరబుద్ధికా
నిను నతిశాంతచి_త్త యని నిక్క మేనుఁ గంటిశా
మనమున నిట్టి నీకగునె మత్సరంబు వల్వా. 152
వ. ధర్మంబు పరిగ్రహించి నీకొడుకు లగుపాండవులపైని రోషంబు నిగ్రహింపు
మనిన గంధవతీనందనునకు గాంధారరాజనందన యి ట్లనియె. 153
సీ. ఏ నసూయాగ్రస్తఁ గాను వీరలఁ జెడఁ దలఁతునె గొల్లు లుమ్మలికఁ జేసి
కలఁగితిఁ గాక యిక్కౌంతేయవర్గంబు గొంతి కె ట్లట్ల నాకును భరింప
వలదె దుర్యోధనసుతులు పతనంబున శకునియుఁ గర్ణదుశ్శాసనులును
దుష్టాత్ము లగుటను ద్రుంగెఁ గౌరవకుల మదరి పాండవులు గయ్యంబుపాడిఁ
తే. జంపి రందఱ నది మది నొంపఁజాల, దచ్యుతుఁడుసూడఁ గురుపతి ననిలసుతుఁడు
దగునె గదపోర నాభికి దిగువ నొంచి, చంప న_త్తెఱఁ గుల్లంబు నొంప కున్నె.
క. విడుతురె శూరులు రణమునఁ, బడునట్టియవస్థ తమకుఁ బాటిల్లినసుం
బుడమి సమస్తజనంబులు, నడపెడుతెఱఁ గలుక తప్పునకు ంకున్నే. 155
వ. అనిన భీముండు భీతికంపితుండగుచు గాంధారికి వినతుండై వినయంబున నిట్లనియె.

—— భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపోపశమముగా నుత్తరంబు లిచ్చుట ——

సీ. తలపోసి చూడంగ ధర్మ మయ్యె నధర్మ మయ్యె నేఁ బ్రాణభయంబుకతన
నట్లు సేసితిఁ గృప మూర సైరింపుము నీదుపుత్త్రుఁడు లావు సేవ్వఁ గలఁడు
గావున [2]నమ్మెయిఁగాని యోర్వంగ రా దది యట్లుండె ధర్మాత్మజునకుఁ
బాడితో వచ్చునే పరిభవం బతనిచే ద్రౌపది యేకవస్త్రగను రజస్వ
ఆ. లయునుగా దె యపుడు దయమాలి కొలువున, కీడ్చి తేరఁబంచి యేమియనియె
నతఁడు వినవె యూరు లప్పుణ్యకాంతకుఁ, జూపు టెఱుఁగవే విశుద్ధచరిత. 157
వ. తత్కాలోద్దీపితం బైనకోపంబున నెసంగుమనస్సంతాపంబు దాల్చి దహిం
చిన దదూరుభంగంబు గదాదండంబునం జేయం గలవాఁడ నని యప్పేరో

1 నెక్కడ గలుగును ధర్మ మక్కడకు. 2 నప్పైన.

లగంబునఁ బ్రతిన వట్టితి నుత్తమక్షత్రధర్మజ్ఞులు ప్రతిజ్ఞాహాని నిందింతురు
గాన వూనిక నెఱపితి విను మాసభలో నప్పుడ తొడలు పొడిసేసి యతనిం
దెగఁ జూడఁ దగియుండ నజాతశత్రునాజ్ఞ మిగులలేమిం జేసి యమ్మహాత్ము
చేసినసమయంబు దప్పింపక యవ్విధంబున విపినంబున కరిగి యనేకదుఃఖం
బులం బడి మగిడి యజ్జనపతి సంధి గోరి శౌరిం గౌరవసభకుం బుత్తెంచు
టకుం దగుమాట లాడునవసరంబున నేసును. 158

తే. అన్నదమ్ముల మైయుండి యకట మనల
నొరులు దల లెత్తి చూడ నొండొరులతోడఁ
బెనఁగ నేటికి [1]నీ నేల పెద్దవారి
బుద్ధి విని పంచి కుడుచుట పోల [2]దొక్కొ. 159

వ. అని నీకొడుకునకుం జెప్పి పుత్తెంచితి వాఁడును శాంతిం బొందక యద్దురాచా
రుండు చలంబున వైరంబుఁ బెనిచె నట్లగుట నవశ్యంబును ధర్మరాజునకు
రాజ్యంబు సేకొనుటయు నాకుఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్చుటయుం గర్తవ్యంబు లయ్యెం
గావున నేమిభంగినైనం బగ దీర్పవలసె నీవును సువిచార వింతయు విచారింపు
మనవుడు నద్దేవి యతని కిట్లనియె. 160

క. ఆచావు పావఁ దగు న, న్నీచునకున్ వానివలన నిక్కం బరయన్
నీచెప్పినయన్నియుఁ గల, వాచెయ్దియుఁ దగవ నీకు నది యట్లుండెన్. 161

తే. వైరి నని జంపుదురు గాక వ్రచ్చి నెత్తు
రొత్తికొని క్రోలుక్రూరాత్ము లెచట నైన
నెన్నఁ డేనియుఁ గలిగిరే యీవు దక్క
నది వృకోదర వృకవిధ మసురభంగి. 162

వ. అనవుడు ననిలపుత్త్రుండు సుబలరాజపుత్త్రి కిట్లనియె. 163

జలధరవృత్తము. ఆసభలోని కట్లు ద్రుపదాత్మజఁ దాఁ
[3]గాసిగ నీడ్చి వల్వొలువఁ గినుకం
జేసినబాసకై పెదవిఁ జేర్చితి దు
శ్శాసనుశోణితం బిది నిజం బరయన్. 164

వ. అదియునుం గాక విను మతని నేఁ బొదివినప్పుడు. 165

క్రౌంచపదవృ. కౌరవసేనావీరులు లావుం గడిమియుఁ జలమును గడఁక యొలర్పన్
ధీరతసొంపుం గ్రూరతపెంపుం దెగువయు నెఱపఁ గఁ దెవలక వీఁకన్
బోరనఁ ద్రోవంగా రభసం బేపును గలితనమును బొలుపు వహింపన్
వారు భయంబుం గూడటకుం గా వలసెను రుధిరము వదనము సేర్పన్. 166

వ. ఆరెండుపనులకై యట్లు ద్రావుట గా నటించితిం గాని. 167

---

1 నీ శేలఁ బెద్ద. 2 దొండు 3 వైసిగ యీడ్చి వల్వ లొలువం గినుకం.

తే. అన్యజనములశోణితమైనఁ ద్రావు, టధికపాతక మని విందు ననుజురక్త
మాన నే నంత వ్రేల్చినే యంతపాప, కర్ముఁడనె తల్లి యంత నిష్కరుణమతినె.

వ. అనుటయు. 169

తే. అంధులకు నూఁతకోలగా నకట యొకని, నైన నిలుపక నూర్వుర నదయవృత్తి
ద్రుంగి తం జెప్పఁ జేనియు మీకు నెగ్గు, లాచరింపని వాఁడు లేఁడయ్యెనయ్య.

క. ఒక్కరుని నీవు సంపక, తక్కిన నంకటనె ప్రతన నిప్పునె విభవం
బెక్కఁగ మాయన్న నతం, డెక్కటి రాజ్యంబు సేయు నీఁడె కుమారా. 171

వ. అని పలికి ధర్మనందను దెస మనసు నిగుడం బుత్రపౌత్రవధసంపీడితస్వాంత యగునగ్గాంధారి క్రోధపరుషాక్షిపంబుల నమ్మహీశుం జెదట నున్నవాఁ డనిన నాభూపతి భయకంపితగాత్రుం డగుచుం జేతులు మొగిచి సవినయంబుగా మెత్తనిమాటల నిదె వచ్చితిఁ జేసి గేసు పాండవాగ్రజుండ నచుం జేరంబోయి.

క. నీపుత్రులఁ జంపించిన, పాపాత్ముని క్రూరచిత్తుఁ బరివాదార్హున్
శాపంబునఁ బొలియింపుము, భూపాలకవల్లభాభిపూజితచరణా. 173

క. ధరణిం గలరాజులకుం, బరివాసమ్మునకుఁ జావు పాటిల్లుటకున్
పరుషత గైకొన్న యఘి,ష్ఠిరు దారుణదండకలితుఁ జేయం దగదే. 174

మత్తకోకిల. జీవ మేటికి రాజ్య మేటికిఁ [1]జెల్లుఁ జుట్టల బిడ్డలం
జావఁ జూచినయట్టిద్రోహికి సర్వభోగము లేటికిన్
నావుదుర్ణ మమాట లాడఁగ నాలు కాడక యుండె య
ద్దేవి యూర్పు నిగిడ్చె నుష్ణము దీర్ఘముం బరుషంబుగన్. 175

వ. ఇట్లాధృతరాష్ట్రమహిషి యతనియుచితవచనంబులు విని యూరకయుండె నతం డంజలిపుటంబు ఫాలంబున మోపి యానతుం డయ్యెఁ బట్టంవృతనయన యగు నప్పతివ్రతదృష్టి పట్టంబునంచుసందునం జని యజ్జనకతిపదనఖంబులం జెందిన నవి గందినం జూచి సవ్యసాచి జనార్దను వెనుకకుం జనియె సమీరసుతుండును మాద్రీసుతులునుం దిరుగుడువడి రప్పుడు గాంధారరాజనందన క్రోధంబు దక్కి ధర్మపుత్రాదులదెస మాతృభావం బలవడ స్వాంత్వనస్వరంబునం గుంతీసందర్శనంబు సేయరన్నా యని పలికిన నప్పురుషసత్తములు చిత్తంబులకలంక డిందువడ నందఱు నొక్కటఁ గుంతి యున్నదెసకుఁ జన నక్కుంతిభోజనందన వారిం గలయం గనుంగొని. 176

పాండవులు కుంతీదేవికడకు గాంధారిపంపునం బోవుట.

అంబురుహవృత్తము. పెద్దయుఁ గాలము వాపలఁ జూడఁగ బ్రేముడించుచు దుర్భరా
పద్దశ [2]నొందుట నమ్మహితాత్ములపట్టు లందఱుఁ ద్రుంగుటం
దద్దయు శోకమునం బొరి నశ్రులధార లొల్కఁ వగద్పుతో

[1] జెలులఁ. [2] నుండుట.

నద్దురవస్థ తెఱంగు గనుంగొని యంతకంటెను నార్తులై. 177

వ. చరణంబులు దొట్రిల్లం జని తచ్చరణంబులమీఁద వ్రాలి. 178

తే. ఏడ్వ నందఱపైఁ జేతు లిడుచుఁ బెలుచ, నేడ్చి యద్దేవి వారల నెత్తి వేఱు
వేఱ మేనులు నివురుచు వివిధదారుణాస్త్రశస్త్రవ్రణప్రచయములు గాంచి. 179

క. అచ్చోటు లంటి చూచుచు, వెచ్చనియూర్పులు నిగుడ్చి వేఁగుచుఁ బొగులుం
గ్రుచ్చి కవుంగిటఁ జేర్చును, వచ్చితిరే నృపకుమారవరులార యనున్. 180

సీ. ఆసమయంబున నప్పాండుభూపాలపత్నికి శోకాగ్ని ప్రజ్వరిల్లఁ
దత్సమీపమునకు ద్రౌపది విన్ననిమోముపైఁ గన్నీరు మునుఁగు వడఁగఁ
బదముల నట దొట్రుపాటు వాటిల్లంగ దైన్య మాకారంబు దాల్చినట్టి
తెఱఁగునఁ జనుదెంచి దేవి సౌభద్రాదు లైననీమనుమ లెం దరిగి రెంత

తే. యేఁచెఁ గాలంబు నినుఁ జూడ రిప్పు డిచటి, కేల రా రంచు నడుగుల వ్రాలనేల
వ్రాలె వికలాంగి యై తెంచి వైవ నెండ, డాఁకి [1]వందినతీఁగచందంబు దోఁప.

వ. ఇట్లు మేదినిం బడి రోదనంబు సేయునయ్యగ్గలిమీఁద నొఱిగి తానునుం బెద్ద యెలుంగున నేడ్చి గ్రుచ్చి యెత్తి యక్కునం జేర్చి యూఱార్చి యత్తన్వియుం దనయులుం దోడన చనుదేరఁ గుంతి గాంధారికడకుం జనియె నప్పుడు ద్రౌపది యాధృతరాష్ట్రపత్నిపాదంబులకు మ్రొక్కి యడలున వెక్కుచున్న నద్దేవి యమ్ముద్దియ నుద్దేశించి. 182

మత్తకోకిల. పుత్రి యిట్లగునమ్మ శోకముఁ బొంది కుందుచు నున్న నీ
గాత్ర మొండొకకీడు పాటిలి కందుఁ బాండుతనూభవుల్
పుత్రవర్గము గన్నచో నెద భూరితాపముఁ బొందుడుం
బౌత్రహీనతఁ బడ్డగొంతికిఁ బాయ నేర్చునె నెవ్వగల్. 183

క. నిను నే నిట్టూరార్చెద, నను నీ వూరార్ప వలదె నానీ తెఱఁగుల్
విను మొక్కరూప మన కే, మనఁ గలదు విధాత క్రూరుఁ డై పలుకంగన్. 184

ప్రహరణకలితవృత్తము ఇది యిటు లగు ట్లెఱిఁగి పలికె నా
విదురుఁడు సభఁ గోవిదులు వొగడఁగా
నది వినియును నే నడఁపన దురితం
బొదవెఁ [2]గలఁక నే టొలయ కుడుగునే. 185

వ. ఇట్లనియిదం గాక నాచేతఁ బోవునే యెవ్వరు నేమి సేయుదురు కాలవశంబున నవశ్యభావి యైనది యయ్యె నుపశమింపు మని పలికె నని యిట్లు పాండవులు ధృతరాష్ట్రుని గాంధారిని ననునయించిన తెఱం గెఱింగించిన నాథంగి నుపశమితక్రోధ యైనగాంధారరాజనందన పదంపడి యెవ్విధంబున వర్తించె ధర్మతనయుననంతరవర్తనం బెప్పాటఁ జెల్లె నని యడుగుటయును. 186

---

1 వ్రందిన. 2 నకట నే టొలయ.

II—19

శిఖరిణీవృత్తము.—

తపస్స్వాధ్యాయాదిక్షపితమలచిత్తప్రకలితా
విపజ్జాలజ్వాలావిరమణసుధావృష్టిలలితా
జపాపుష్పశ్రీరచ్ఛవికిరణసంసర్జనధురా
సపర్యానిర్వాహప్రచురకలనస్థైర్యమధురా. 187

క. సాత్యవతేయాదిమహా, మత్యవగమ్యప్రకారమధురవిలాసా
సత్యత్వానంతత్వని, రత్యయశుభసారమయసమగ్రవికాసా. 188

మాలిని.—

సదసదనభిషిక్తా సంభృతానందభక్తా
విదళితదురితాలీ విశ్వనిర్వాహశాలీ
మదవదసురభేదీ మానసానుప్రమోదీ
వదనజనితవిప్రా వైభవానందదీప్రా. 189

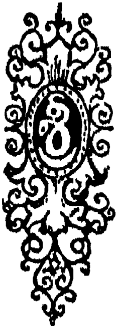
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

మత్కో. శ్రీమదత్యభి
రామాకృతిసద్గుణాభిరతియుత్పుణ్యా
గ్రామాకృతి [1]మత్సంప
త్త్యామోదితభక్తలోక హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు పాంచాలి నూఱడం
బలికినయనంతరంబ పతివ్రతాశిరోమణియు మహాభాగయు సత్యవచనయు
నగు నయ్యాంబికేయుభార్యయుం బారాశర్యమునీంద్రవరప్రదానంబునం బ్రాప్తం
బై తాత్కాలికం బయిన దివ్యదృష్టివిభవంబున నిజవ్రతహాని లేనితెఱంగున
సంగరతలం బఖిలంబును నధికవిస్తారదూరప్రాప్తం బయ్యు నాలోకనగోచరం
బగుటయు. 2

మణిగణనికరము. గొడుగులపఱియలు గుఱుకులు గొనుటఁ
సిడములతునియలు సెదరి యునికిఁ బెం
[2]దడిగలుఁ బడగలు దఱచు మురియ లై
పుడమిఁ గలయుటకుఁ బొగు లొలయ మదిన్. 3

క. నుఱు మైనకాల్బలంబులు, నఱవఱ లయి యున్న యట్టియరదంబులుఁ బెం
దఱ చగుసూతాంగకములు, నొఱగిన రథ్యములగములు నుల్ల మలంపన్. 4

లయగ్రాహి. రావుతులతుండములు మావఁతులనుగ్గుఁ దుర
గావలిశవంబులు గజావయవరాశీ
భావభయదస్థలులుఁ బ్రేవులును గండలును
బ్రోవు లయి పెన్నెదసుపై విరిసి రక్త
స్రావమునఁ బెల్లయినతేరమునఁ జూడఁ గడు
నేవ మగుపట్ల మృతభావగతు లయ్యున్

1 మత్సదన,త్ర్యామోదిత. 2 దడఁబడి పడగలు.

జీవములఁ బాయరో కో నా వికచవక్త్రముల
తో వఱలు రాజులు మనోవికృతి సేయన్. 5

లయగ్రాహి. హారరుచులుఁ హృదయహారితరమూర్తు లగు
వారు హరినీలమణిభారవిలసత్కే
యూరబహులాంశుచయచారుతరరేఖు లగు
వారు నవవజ్రరుచిరోరుఘృణిమత్కో
టీరరమణీయు లగువారు గరుడాశ్మమయ
భూరికటకద్యుతివిహారపరిశోభా
స్ఫారు లగువారలును బోరఁ బడి నెత్తురులఁ
గూరుటఁ గరం బెడఁద కారటము సేయన్. 6

లయగ్రాహి. అమ్ములును విండ్లుఁ బరిఘమ్ములును దోమరచ
యమ్ములును గుంతనికరమ్ములుఁ గనత్ఖ
డ్గమ్ములు నహీనముసలమ్ములును జక్రనివ
హమ్ములును లోనగునసమ్మతమహాస్త్రా
స్త్రమ్ములును గండలును నెమ్ములుఁ గపాలములు
సమ్మిళితరూపశకలమ్ము లయి సంగ్రా
మ మ్మతులదారుణవిధ మ్మగుటఁ దెల్పు టధి
క మ్మగుకలంక హృదయమ్మున కొనర్పన్. 7

లయగ్రాహి. కుత్తుకలబంటి యగు నెత్తురులు దోయిళుల
నెత్తి చవి గ్రోలుచును జిత్తములు దృప్తిన్
జొత్తిలి నితాంతమదమత్తములుగాఁ జటుల
నృత్తములు సేయుచుఁ జలత్తనువికారో
ద్వృత్తపటుహాసముల రిత్త లగుదుర్వచన
వృత్తులను నొండొరుల నెత్తికొని మాంసం
బత్తి తినుటన్ వికటవృత్తు లగు రాక్షసుల
మొత్తము పరిక్షుభితచిత్తత యొనర్పన్. 8

సీ. ప్రేవులు గండలు పెఱికి పేటాడి యంగదఁ గొని మెడలు లగల్చికొనుచు
రాగిలి రక్తంబు ద్రావుచు లోచనగుళికల నొలిచి మ్రింగుచును గుండె
కాయ లాడటమెయిఁ గఱిలించుచును గ్రొవ్వు దెమలిచినములుచు నెముకయాట
చవి గొని యానుచుఁ జావకయున్న రూపులు సచ్చుటకుఁగాఁగఁ బెలుచఁ దన్ని

తే. కొనిన వెఱఁ బాయఁ బాఱుచుఁ జెనకి తొడరి
కాటు లాడుచు నున్నసృగాలములును

గాకములు రాపులుఁగులును గ్రద్ధలును వృ
కంబులును మానసము వికలంబు సేయ. 9

వ. అగ్గాంధారరాజనందన కలను గలయంగనుంగొనియెఁ దదవసరంబున సాత్యవతే యుండు కౌంతేయుల రావించి బంధుశవంబులకుఁ [1]గాలోచితాచారసహితంబుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యంతర్ధానంబు సేసె వారు ధృతరాష్ట్రుం బొదివికొని వాసుదేవపురస్సరు లయి యప్పనికిం జనుచుఁ గౌరవకాంతలఁ దత్ప్రదేశంబునకు నడపించిన నప్పడఁతులు పతులును సుతులును సోదరులును బౌత్రులును మిత్రులును గుణపంబులై పడియున్నఁ జూచి చెయ్యేది మేదినిఁ ద్రొఁగువారును వావిడిచి యఱచువారును బురపురం బొక్కువారును బడి పొరలుచుఁ బొగులువారును వేనలులు వీడి వెన్నుల విరియం దిరుగువారును బలవించువారును శిరోఁకొని యగ్గించువారును మ్రాన్పడువారును మోములుం దలలును మోఁదుకొనువారును నై రప్పు డాదుర్యోధనజనని జనార్దనుం జేర్కొని చేరం బిలిచి పరమశోకార్త యగుచు నతని కిట్లనియె. 10

గాంధారి పొలికలను చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట

సీ. చూడుము ధృతరాష్ట్రకోడండ్రఁ గన్నార వీరె కన్నీరు పై వెల్లిగొనఁగ
దీనతఁ బొందెడునాననంబుల విప్రలాపంబులైనసల్లాపములను
నడలు చొందొరులకు నన్నలఁ దమ్ములఁ రూపించి వేర్వేఱఁ జూపుటయును
బోరి మొగంబులు సూచి పురపురఁ బొక్కుచుఁ దలలల్లఁదూలంగ నిలుచుటలును
తే. గలిగి [2]యలిగెడువారికన్నులకుఁ బండువగుచునున్నారు కాకులు మగలతనువు
లెక్కి పొడుచున్నను చేష్టలు దక్కి కొంద, ఱడువఁ జేయాడ కున్నవా రంబుజాక్ష.

మాలిని. కూలియుఁ గాంతి యెగుర్పఁగఁ దేజము గుందక వహ్నులు గ్రూరశిఖా
జాల మడంగియుఁ జాయ వెలింగెడుచందము నొందిరి శల్యుఁడుఁ బాం
చాలుఁడుఁ గర్ణుఁడుఁ జాపగురుండును శాంతనవుండు నిజంబున కీ
బాలుఁడు వీరిప్రభం గడచెం గుణభద్రునిఁ గంటె సుభద్రసుతున్. 12

ఆ. ప్రభువు లంతనంత రాజిల్ల నెడనెడ, వీరయోధతతులు వెలుఁగుచుండ
గ్రహచయమునఁ దారకప్రకరంబునఁ, బొలుచుగగనతలముఁ బోలెఁ గలను. 13

సీ. అర్జునభీష్మచాపాచార్యభీమకర్ణాదులభుజమహితనిశితాస్త్రవితతు
లాడిన నొండొకటికి రాఁ జేరమి వీతవికార మై వీరయోధ
చారుశరీరసంచయ ముండఁగా దీనిఁ గంకశివాగృధ్రకాకకులము
లాదిగాఁ గలుగు క్రవ్యాదములు వీఁకవీఁ గాడుట నెంగిలి యయ్యె నకట
తే. హంసతూలికాతల్పములందుఁ బొందు
భోగిజనములమృదుగాత్రములు మకుంద

1 గాలోచితోపచారంబుగా. 2 యలిగెడ.

కంటెఁ బరుసనిధరణిభాగమునఁ గూలి
యున్నయవి సూచువారలయుల్ల ముడుక. 14

క. చెవిని సొగియించువీణా, రవమును గానంబు వేణురావము నిత్యో
త్సవముగ వినురాజులకడ, [1]శివారుతము చెలఁగుచునికి చిత్త మలంచెన్. 15

తే. సారచందనహృద్యకస్తూరికాది, [2]లేపనాలిప్త నుండెడు భూమిపతుల
లకట శోణితపంకదిగ్ధాంగు లగుటఁ, గనుట కోర్వఁ గందగ్గుగుఁ గమలనాథ.

క. వనితలు మేలపుమెయి మెలు,పునఁ దిగిచిన నొప్పుహారములు మొదలగు ప్ర
స్ననితొడవులు గ్రద్దలు దివి,య నరేంద్రులు గొంద ఱునికి యచ్చుగత కంటే.

క. ప్రాణంబులు విడిచియును గృ,పాణాదులు విడువకున్నభటు లింకయు స
ప్రాణులపోలెం బ్రథన,క్షోణికిఁ దొడవగుచు నున్కి చూడుము కృష్ణా. 18

క సూతులను వందిజను లిం,పారఁగ నుతియింప నొప్పునట్టిమహీశుల్
నారీజనములు సుట్టుం, జేరి పసుపుచుండ నునికి సేసె నలంతన్. 19

తే. కూరు మొన పెట్టినట్టులు గొంద ఱుజ్జ్వ
లాయుధములు గంకటములు నమర నున్నఁ
జూచి చావనివా రని చూడు చేర
నరుగ కున్నవి కంకగృధ్రాదు లనికి. 20

వ. ఇది యంతయు నీచే సాధితం బైనకార్యం బని పలికి వెండియును. 21

సీ. అట్టలకడ నుత్తమాంగముల్ గానక యలమటి వలుగసౌ లరయువారుఁ
దలలు చేతులఁ గొని తనువు లత్తలమునఁ వెదుచు పీనుఁగులలోఁ దడపువారు
శిరములు మేనులఁ జేర్చి భావించి నిజాస్యముల్ ప్రేసికొం వదలువారు
తునియలు పెక్కొకటనఁ బనివడిగూర్చి రూపులుగనుంగొని మూర్ఛమునుఁగువారు
తే. నైనకౌరవపాంచాలమానినీజనముల నద్భుత చూడుము నాగజనక
పుత్త్రసోదరశవముల పొంత కేఁగి, పెక్కుదురవస్థలొందెద రక్కటకట. 22

తే. అవయవములు రూపఱఁగఁ గ్రవ్యాదభక్షి
తంబు లై యున్కిఁ గొన్నిశవంబు లువిద
లెంత సూచియు నవి గొంద ఱెఱుఁగఁజాల
రయ్యెదరు సూడు తమబంధు లగుటఁ గృష్ణ. 23

క. ఇట్టివి యెల్లను గనుఁగొను, కట్టెఁడితన మొందునట్లుగా సేమొకో తొ
ల్పుట్టువునం జేసితి నీ, చుట్టల నిటు సూడకుండఁ జొప్పడ దయ్యెన్. 24

క. అని పలుకునపుడు దుర్యో,ధనునికళేబరము దృగ్గతం బగుటయు న
వ్వనిత యిలఁ ద్రెళ్లి నఱికిన, యనఁటి క్రియఁ గా మూర్ఛఁ జిత్తముపశమం బైనన్.

---

1 శివారుతము చెలఁగుచునికి. 2 లేపనాలిప్త మొందెడు.

గాంధారి దుర్యోధనుని కళేబరంబు చూచి పలవించుట

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లి కొండొకసేపునకుం దెలిసి గాంధారి పరిచారికలూఁదికొని
పోవ నప్పుత్ర శవంబుకడకుఁబోయి. 26

తరల. విపులవక్షముమీఁద నశ్రులు వెల్లిగొల్పుచు వ్రాలి యో
నృపతికుంజర కౌరవేశ్వర నేల నిమ్మెయి నీయుదా
త్తపుశరీరముఁ బొందఁ బాడియె తల్లి వచ్చిన భక్తితో
నుపచరింపక లాఁతివై యిటు లూరకుండుట యుక్తమే. 27

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించుచు హాహాకారంబు లెసంగ రోద
నంబు చేసి యాసుబలనందన తనసమీపంబునకుఁ జనుదెంచియున్నయుపేం
ద్రున కిట్లనియె. 28

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.
ఈతఁడు రణంబునకు నెత్తి చనుచుండియును నెంతయును భక్తిఁ గని నాకుం
బ్రీతియొసఁగం బలికి ప్రేమ మొలయం బొగడి పెద్దయు వినీతినిరతుం డై
చేతులు మొగిడ్చి జయసిద్ధియుఁగ దీవన విశిష్టదయ నిమ్మనిన ధర్మం
బేతల ననూన మగునిద్ధజయ మాతలకు నెట్లయిన సిద్ధ మగు నంటిన్. 29

వ. ఇట్లన నేల యంటేని. 30

మానినీవృత్తము. జూదమునప్పుడు సర్వజనంబులు చూచి భయంపడి యిప్పని యి
మ్మేదిని సేనలకుం గురుకోటికి మృత్యువు గాని నిజం బలఁతిం
బో దని యాఁడ రె యమ్మెయి నాదగుబుద్ధికిఁ దోఁచినసత్యము దా
మోదర పాటిలదే కొడుకంచుఁ బ్రియోక్తులు పల్కిన బెంపు సెడన్. 31

వ. వినుము దీవనకుం బొరక మధ్యస్థపుమాట లాడుటయు కాదు మఱి నే నప్పు
డగనితోడ. 32

తే. ఆహవంబునయందు నీ వోహటించి, పోవ నడి వచ్చు నడికంటెఁ జావు మేలు
శస్త్రజీవితుఁ బరలోకసౌఖ్య మనుభవింపు మమరత్వసంపద వెలయు మంటి. 33

క. అని చెప్పి యుంటి నాచెప్పినయట్టులు సేసి యితఁడు పేరును బెంపుం
గని యుండఁగ ని ట్లడలున, మునుఁగు టరయ గడుపుశోకమున పెంపుసుమీ. 34

ఆ. అరివిముద్ధి యితనిశౌ పగ వేటికిఁ, బుణ్యలోకమునకుఁ బోయె ననుచు
నుండ నోపినేని నుల్లంబు ధృతరాష్ట్రు, దిక్కులేమిఁ దలఁచి పొక్కుచున్నె. 35

వ. అని వెండియు. 36

సరసిజవృ. శ్రీరమ్యత్వం బారఁగఁ బెంపూర్జితముగ మణివిరచితమకుటములం
దారుం జూడఁగా సారవిభూతిం ధరణిపు లనిమిషధవనిభు లగుచుం
భూరిశ్రీలం జూరలఁ గొల్వం భువనవినుత మగుపాలుపు వెలయ ము
న్నీ కా జొండుం దారుణదైవం బిటువఱచునె తుది నితనిఁ గటకటా. 37

తే. కనకబహురత్నమయపీఠమున మృగాక్షు, లాలవట్టంబు లిడఁ జెలువారునట్టి
కౌరవేంద్రుండు పెనునేలఁ గంకపక్షు, పవనహతుఁ డగుట్లఁ జూచితె పద్మనాభ.
క. ఈరాజు భీమసేనుని, దారోగ్రపరాక్రమమున ధరణిఁ గూలెఁ గదు
ర్వారమదవారణము కం,ఠీరవమువిహతిఁ బడినగతిఁ బొలిచెన్. 39
క. విదురుఁడుఁ దండ్రియుఁ దనకుం, బదివేలవిధములఁ జెప్పఁ బాటింపక దు
ర్మదమునఁ దగియెడుబుద్ధులు, విధి మూఁడినమర్త్యుఁ డేల వినుఁ సుహితోక్తుల్.
క. పదునొకఁ డక్షౌహిణులే, [1]పాడవఁగ సతిఁ గొలువ నొప్పు సార్వభౌముఁడీ
తుది నిప్పరివారుం డై, గదఁ జేకొని యొంటి పోటఁ గలనిం బడియెన్. 41
తే. ధరణిగజఘోటకముల నెప్పథాస్త్రరాష్ట్ర, లెల్లఁ బోలుపాపఁగఁ గొనఁగ నిటిపట్టడవి వి
నాశ మొందినఁ బాడఁటే నలిననాభ, యని పరంధీనమునఁ జూచునట్టివగయ్యు. 42
వ. అని దుర్యోధనవల్లభ [2]సుయోధనుని మూర్ధము నుద్వీక్షించి యిట్లనియె. 43
ఆ. కొడుకుచావుకంటెఁ గోడలియడలునఁ, బరఁగి శోకవహ్ని పరిగొనంగ
నంతరంగ మిప్పు డగ్గల పెరియంగఁ, దోడఁగె దీని కేది తెఱఁగు యదువరేణ్య. 44
సీ. చూడు మిమ్ముద్దియసుతుఁ జూచి వదన మల్లార్చుచుఁ బ్రాణేశునాననంబు
పైఁ జూడ్కి యడరించి పాణితలంబున నందంద నెమ్మిగ నంటి చికొనుచు
మరలఁ బుత్రునిదెస కరిగినమనసు పేరఁపలున ముసుఁగంగ నతనిచెన్ను
మోమునఁ దనమోము మోపి మూర్ఛిల్లుచుఁ దెలిసి వక్షఃస్థలమునఁ గ్రమ్ము
తే. నుదుకుఁగన్నీరఁ దడియంగ నొఱగుచును వి
చేష్టరై యూరకుండుచుఁ జెలులతోడఁ
దిరిగి పొగులంగ వేసలి విరియ మేన
నవులఁ దిరుగుచున్నది యక్కటకట. 45
వ. అని పెండియు. 46
సీ. ఈసుమధ్యమ యిమ్మహీశ్వరుబాహుబలంబున లలితభోగంబు
నొంది వాగ్గల్లెడునుల్లంబుతో సుఖంబునుంటి నిష్ఠుగ్ధ నిట్లు సూడ
వచ్చుఁ గనుంగొన వశము గాదు యిట్టికొడుకును మగనుం బుడమి నిట్లు
పడియుండఁ జూచెడుపాపజాతికి నిప్పు డవియక నిగ్గడి ప్రాణముసుప
తే. గుండియకుఁ జేటు పాటింకఁ బుండరీకనయన యెన్నఁడు లేమి నిక్కయముగాదె
యింత కోర్చెడునట్టివా రెన్నఁడేని, నుర్వి నెందేనిగలుగుదురొక్కొ యిరులు.
క. జననియు భార్యయు నేమైన నేమి వేదములు బొంకునకుఁ జోరమి నిజం
బని పుణ్యలోక మగు నని, తనకార్యము సూచె నిట్లు తగునె యితనికిన్. 48
వ. అని యనేకభంగుల విలాపంబు సేసి తక్కటితనయులదెస నాలోకించి విష్ణు
దేవునితో ని ట్లనియె. 49

1 పాదవఁగొడున దొప్పునట్టియుర్వి. 2 యగు భానుమతి.

భాస్కరవిలసితవృ. కౌరవనృపతితనూజశతంబుం గంటె పవనసుతుపటుభుజలీలా
ఘోరతఁ దడఁబడ మేదినిమీఁదం గూలె వికటముఖకరచరణత్వం
బేరి కయినఁ గనుఁగొన్న విషాదం బెంతయు మది నొలయఁగఁ బ్రియకాంతల్
చేరి విలపనము దద్దయు నార్తిం జేయఁగ సునికి వనట [1]లిరిఁ బెట్టెన్. 50

తే. చందనార్ద్రకుట్టిమములఁ జరణతలము, [2]లొందుటకు సేవగించునయ్యువిదలిపుడు
నెత్తురుల రేవ మెక్కిన నేలఁ బొరలు, చున్నవా రేమి సెప్పుదు నుడుకు పేర్మి. 51

క. బాలులుఁ దరుణులుఁ బ్రౌఢలుఁ, దూలెడువికలాంగకములతో డెందములన్
వాలినవిరహానలములఁ బాలై వందురెద రొక్కభంగిన యకటా 52

క. బలదర్పధైర్యశౌర్యో, జ్జ్వలు లగుధృతరాష్ట్రసుతుల సతులకు నిట్లా
కులతమయి వనట పెల్లునఁ, దలరవలసె దిక్కు మాలి దైవముచెయిదిన్. 53

క. నిజభూషణాతపత్ర, ధ్వజకంకటఖండవేష్టితము లైనకురు
ప్రజగాత్రశకలములు వా, రిజనాభ కనుంగొనంగ రెట్టించె వగల్. 54

క. జననియుఁ దండ్రియుఁ [3]దోలుబా, మునఁ జేసినపాపకర్మమునఁ గాక సుయో
ధనుఁడు మొద లయినసూర్వుర, ననఘుఁడు ధర్మజుఁడు నామమడఁపఁగఁదగు నే.

గాంధారి దుశ్శాసనుని కళేబరంబు చూచి విలపించుట

సీ. అచ్యుత వీఁడె మహాభీలభుజుఁ డగు భీముగదాహతి భూమిఁ గూలి
యాతనిచేత సర్వాంగంబులందును గలుగు క్రొన్నెత్తురు కాంతఁ ద్రావఁ
బడి మఱి తెగటారి పడియున్నవాఁడు దుశ్శాసనుఁ డీతండు సభకు ద్రుపద
పుత్రి నీడిచి తెచ్చి పొలువతనమ్మునఁ బతులసన్నిధిఁ గురుపతివిభునకుఁ

తే. గర్ణునకుఁ జిత్తసంప్రీతి గాఁగఁ దూల, పుచ్చెఁ బెక్కువిధంబుల నొచ్చి యామృ
గాక్షి యప్పుడు మారుతి యంతరంగ, మేర్పఁ దలఁపించుదానన యింత పుట్టె.

క. ఆసభ నమ్మెయి నీదు, శ్శాసనుఁ డప్పాండుపుత్రసతిఁ గ్రూరాత్ముం
డై [4]సంక లేక పెద్దయుఁ, గాసిం బెట్టంగ నెఱిఁగి కలఁగినమదితోన్. 57

వ. ఏను దుర్యోధనునితో ని ట్లంటి. 58

తరువోజ. [5]హరిచేత రక్షిత యైనపాంచాలి కగునయ్య యిమ్మెయి నత్యంతనీచ
పరిభవదుఃఖంబుపాల్ సేత మీఁదు పరికింప కున్నఁ గీడ్పాటిల్లు కున్న
యరికంజకుంజరుఁ డగుభీముఁ బల్కు లనుబరిగోలల నలఁచుట మేలె
పెరవిడి వేవేగ విడువుము గారవింపు మీవంశపవిత్ర నోపుత్ర. 59

క. క్రూరాత్ముఁడు నీచుఁడు గాం, ధారవిభునిఁ దోఁడగు పాండుతనయులఁ బుణ్య
ప్రారంభులఁ గూడి మనుము, కౌరవకులమెల్ల బ్రదుకఁగా బొగ డొందన్. 60

క. అని యొన్నిభంగులను జె, ప్పినఁ దా నప్పలుకు లెల్లఁ బెడచెవులం బె

---

1 ఱుగిరించిరి. 2 నోవుటకు. 3 బ్రియలును, మును సేసిన. 4 సంకటపడఁ బెద్ద. 5 హర
యశ నఖలోన నత్యోయణాక్షి నమ్మెయి వదుమాలి యత్యంత.

ష్ట్రసుతాగ్రజుఁడు దగు కార్యము, గనునె వశింబగునె నెగ్గె నగరేఁ దప్పింపన్. 61
తే. నాఁటిమాట లుల్లంబున నాటియుండ, నొవ్వఁగాఁ దాని పేర్చి నేఁ డివ్విధమునఁ
బఱచె భీముండు నొప్పింపఁబడిన త్రాఁచు, పాము పగసాధింపఁగఁ దాఁ ప్పుభంగిఁ గృష్ణ.
క. తగుఁ బగ దీర్పుట యిట్టిదె, దగ వగునే సెత్తు రెత్తి త్రావుట భీముం
డు గదుర్ ఘోరము సేసెను, మగల కలితము ప్రశస్త గ్రహము పోఁగఁ డోసఁగున్.
తరల. కరములుం జరణంబులున్ [1]విరి గ్రొ సాఁగి విశీర్ణ నసు
యురము నిర్భరవైకృతంబుగ నుర్విఁ ద్రెళ్లి సుతుండు గో
సరినఖంబుల వ్రచ్చఁబడ్డగజంబు చాడ్పున నుండఁ గాఁ
గరుణ మాన్పఁగ నింత మిక్కిలి గాన యున్నె జనార్దనా. 64
సీ. వీఁడె వికర్ణుండు వాఁడి మెఱుంగు మేఘంబులగములనుఘ్యంబునందుఁ
దేజరిల్లెడుమాడ్కి రాజిలుచున్నవాఁ డతిసాంద్రహాస్తిగాయములలోనఁ
గార్ముకజ్యాకిణాంకరిన మై యున్న యిబ్బాలునిమ్ముం జేయి బాలగృధ్ర
మోపదు కబళించియును జంచుపుటమునఁ జీరంగఁ జూచితే శోభిమాలి
తే. రమణి పోరిపోరి గన్నియ గ్రమ్మఁ బట్టు, మెలఁగి కాఁకుల గ్రద్దలఁ బోలఁగనుచు
చున్నయది పాసి యవివోవకున్న నిట్లు, సూతురే తల్లు లెందును సుతుల నకట.
క. మారుతనందనుగ్రపు, నారాచము లోడల నాటినం జచ్చినను
వీరకుమారుం డుజ్జ్వల, చారుత్వముఁ బాయ కున్నవాఁడనుఁ గంటే. 66
క. అనిమొన నెవ్వరికిని మాఁగొ౯న గానిఘనుండు దుర్ముఖుఁడు భీముని చే
వినిపాతితుఁ డై భూరజమున బ్రుంగుడు వడ్డవాఁడు ముకహారి గంటే. 67
తే. నక్కతోడెలు వీనియాననము నగము, దిన్నయవి యట్టులయ్యునున్నయొప్పు
దొరసి సప్తమి నాఁటిచందురుని బోలె, చూడు భావించి దీపితసౌరవశ. 68
మత్తకోకిల. శూరసేనుఁడు భీముసేనశిఖానిలితుండు డుట్ల చూడు సం
భోరుహాసన లాగ్ని మూర్తులఁ బొందిన ట్లతిరూక్షహా
హారవంబులతోడఁ గ్రుమ్మర నల్లవాఁడె వికారితా
కారుఁ డై పడియున్నవాఁడు వృకంబుఁ బతులు జింపిసస్. 69
సీ. అంగంబు లోపల మంతరంగంబు చాతుర్యనిగాఢంబు శౌర్యఘనుఁడు
వీఁడె గోవింద వివింశతి యీతండు సొబగుండు మెలఁతలు సుట్టు నెపుడు
నప్సరోగణ మమరాధిపుఁ గొలిచెడు చాడ్పునఁ బాయక సమ్మదంబు
చిగురొత్త నుండుదు రగరుకస్తూరికాచందనాద్యనులేపశాలి యిపుడు
తే. గ్రద్దలును గాకులును జుట్టుఁ గదిసియుండఁ, దఱచు నెత్తుటఁ దోఁగినతనువుఁ దాను
నున్నవాఁడు గానాకర్ణనోత్సుకుండు, నక్క లఱచెడు చేరువ నక్కటకట. 70
తే. కనకపుంఖశరావృతగాత్రుఁ డైన

1 ఐరి. 2 శోభి.

దుష్ప్రవారుఁడు చచ్చియుండియుఁ దోయజాక్షు
వికచనవకర్ణికారసంవేష్టనంబు
గలుగుశైలంబు తెఱఁగున బొలిచెఁ జూడు. 71

గాంధారి యభిమన్యుకళేబరంబు గనుంగొని ప్రలాపించుట

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 72

లయవిభాతి. అరయ నిది పెద్ద యని పరుల మొనఁ జిత్తమున
సరకుగొన కుగ్రమగు బరవస మెలర్పం
ద్వరితగతిఁ జొచ్చి కురువరుఁడు దలరం గవిసి
కరితతులుఁ దేరులసికరములుఁ దురంగో
త్కరములును గాల్బలము [1]నెరవులునుఁ గీటడఁగ
శరగురుఁడుఁ గర్ణుఁడును గురుసుతుఁడు మద్రే
శ్వరుఁడుఁ గృపుఁడుం[2]బవరఁ బరఁగి దివిజుల్ వొగడ
ధరఁ బడి ముకుంద మన నరతనయుఁ డొప్పెన్. 73

ఆ. వాడి మాలి తన్నుఁ బలువురు పొదివినఁ, బోరి తద్దఁ దప్పిఁ గూరి నిదుర
పోయినట్లు సుభద్రపుత్త్రుండు మృతుఁడైనఁ, జెలువ మింతయేల కలుగ నేర్చు.

సీ. ఉత్తర యిక్కుమారోత్తము నురమున వ్రాలి మోమునఁ దనవదనకమల
మందంద నేర్చుచున్నది మున్ను గన్నంత మెలఁగంగ నేరక చెలులమాటు
గొను సిగ్గు పెంపున వనట నిట్లయ్యె నిప్పుడు మాటిమాటికిఁ బొలఁతి ప్రియునిఁ
గనుఁగొని బిగియారఁ గౌఁగిలించుచు శిర మూరుతలంబున నునిచి పాణి

తే. పల్లవంబున నానన మల్లనల్లఁ దొడయుచును నిన్నుఁ జూచుచుఁ దొడుతోడఁ
బొడము[3]వెల్లునఁ గన్నీరు దుడిచికొనుచు, నలఁత పెనువెల్లిఁ దేలెడు నంబుజాక్షి.

వ. వింటె యవ్వనితవిలాపంబు. 76

సీ. భద్రచారిత్ర సుభద్రను నిర్జరప్రతిమాను లగుపాండురాజసుతులఁ
బాసి యిం దరిగితి పార్థునిపట్టి నచ్యుతునియల్లుని సమరోర్విఁ జెనకి
పరిమార్పఁ [4]జాలి రెవ్వరు పెక్కుభంగుల మాటలాడఁగ మఱుమాట లేల
యాఁడవు నాతోడ నస్త్రగురుండుఁ దత్తనయుండుఁ గృపుఁడు రాధాసుతుండుఁ

తే. బాడిమానసులం ద్రుంచి నిన్బాలు నొకనిఁ బొదివి రిత్వరొ పెక్కండ్రు ప్రోడ లిదియు
మగఁటిమియొక్కిరించుపనికిట్లు దెగినయప్పు డుల్లములు వారలకు నెట్టులుండెనొక్కొ.

క. పాండవులును పాంచాలురు, దండిమగలుఁ వారు నూడఁ దలఁకక నిన్నుక్
ఖండనమునఁ బడ వైవఁగ, గండు గలుగు టద్భుతంబు గాదె తలంపన్. 78

క. తన లేనిచోటఁ బలువురు, నినుఁ జుట్టును ముట్టి యొక్కనిం జేరి వధిం
చినపంచనకు ధనంజయు,మన మెట్లోయి నురియునొక్కొ మన్మథమూర్తీ, 79

1 శరవములఁ గీడ్వడఁగ. 2 బఱుఁ. 3 వెల్లున కన్నీరు. 4 జాల రెవ్వరుఁ పెక్కు.

తరల. అరుల నెల్లను గెల్చి మేదిని యంతయుం గొని తేజముం
సిరియుఁ బెంపును గీర్తిగాఁ గ విలసిల్లఁగా మనుచుండ నిన్నుం
బురుషసింహులు పాండుభూవరపుత్రు లక్కట మోహనాంగుం
బొరయ నేర్తురె నిన్నుఁ గోల్పడిపోయి పుష్కరలోచనా. 80

క. నీమూర్తియందుఁ బ్రాణము లేమిఁ దెలిసి యును నిజావలోకనవశ జీవం
బేమికతంబునఁ గలిగెను, నా మేను దొఱంగి పోదు నాథ యుండంగన్. 81

సీ. దేవలోకంబున నీవిప్పు డెవ్వతెఁ దివ్యాంగనలకులఁ జుట్టు నటులు
పుడుకుచుఁ దగ నన్ను పోలె లోలంత్వగాఁ జేసుకొనుచున్నవాఁ డెవ్వ చెలువు నేర్పు
మెఱయంగ నచ్చరతెఱపలమనములు గలఁచి యాండుచు గాక యలఁతిఁ బోదె
యంగనాగోష్ఠి నున్నపుడు నానడవడి బుద్ధిఁ దలఁగ లేని సౌఖ్యంబుఁ గాంచి
ఆ. యాఱునెలలు పోయె నంతియు యింతియు, కాని లేదు తొంటిమేనఁ జేసి
నట్టి మేలు మోహనాకార యభిమన్యు, వీర నిర్వికార వినుతసాధ. 82

వ. అను చున్నది యిట్లు పలవింప విరాటనందనం గదిసి సుభద్రాప్రముఖబాంధవ
స్త్రీజనంబు లచ్చటు వాయం దిగిచి పొగులుచుం గొనిపోయిరి వారలం గనుం
గొనుము. 83

కవిరాజవిరాజితము. గురునిశరంబులు దాఁకిన మేదినిఁ గూలి విరాటుఁడు పేరినవె
త్తురుల మునింగిన మేనును దానును ధూళి సమీరుఁడు మూముగయిం
బొరిఁబొరిఁ జల్లఁగ నున్కి గనుంగొని పొష్టఁగ నస్త్రులు హా యనుచుం
బుర పురఁ బొక్కెద రెట్లయిఁ జూపినఁ బోవక మూఁగెడుఁ బత్నితతుల్. 84

క. అకటకట యుత్తరుఁడు గొంౘ కకాంభోజుండును గదుస బాలుఁడు వా
లికశైదువు లాడిన నేల కొఱగి యొప్పి రభిమన్యులక్ష్మణులక్రియను. 85

సీ. పాండుపుత్రులభుజాబలమున కులుకక యొప్పెడు ప్రాపున నెదుర నడచు
దుర్యోధనుఁడుగొంతితో లుచూలికొవ్వఁడు ప్రాయయుశల్యంబుఁబునిడుగ నెఱుచు
నట్టికర్ణుండు మదాంధసింధునా ము బలోద్ధతి దివ్యగాముహాగ్రగణ్య
మమునఁ గీటడఁగినమాడ్కి నర్జునుబలుగడిమిచేఁ దెగటార్చఁబడిరి వీరి
ఆ. బాహువిలసనముఁ బడిన మహాయోధ, వరు లనేకు లిట్టి దవార్యరోష
దూషితుండు పరుషభాషణశీలుండు, ధైర్యధనుఁడు దాన శౌర్యశాలి. 86

వ. విను మవ్వీరోత్తముండు. 87

క. పిఱుఁదం గురుధరణీపతి, నఱచేతం బ్రాణములు ఘనారాతిబలం
బుఱని తెగువ ముందటఁ బెన్నొఱలుట చిత్తమునఁ బట్టికొని విహరించెన్. 88

తే. ఇతనిచుట్టును గలకల మెసఁగ రోదనంబు సేయుపత్నినివహంబులోనఁ
గంటె వృషసేనుతల్లి యగ్గలపుటడలు, మూర్తిదైన తెఱంగున నార్తిఁ దూలె.

వ. ఈరమణిరత్నంబు ధరణీతలంబునం బొరలుచు. 90

తే. పరశురాముని శాపంబు బాణశక్తి, గ్రాప బ్రాహ్మణశాపంబు రథము సిక్క
వఱుప గాండీవధరుచేతి మెఱుఁగుటమ్ము, మన్నిగొనియెనె యోకర్ణ యంగరాజ.
వ. అని మఱియుం బలుదెఱంగులం బలవించి యుత్థిత యై యాలోకించి. 92
తే. కాకులును గృధ్రలును దిన్నఁ [1]గడును ద్రెస్సి
యపరపక్షచతుర్దశి యమృతకరుని
కరణి నొప్పెడుకర్ణుమొగంబుమీఁద
వనిత యందంద మోపెడుఁ దనమొగంబు. 93
ఉత్సాహవృత్తము. వాఁడిమగఁడు నిద్రపోవు వాలుమృగముఁ బోలె నై
వీఁడె బాహ్లికుండు వృష్ణివీర చూడు చచ్చియుం
బోఁడి దొఱఁగ కున్న యట్టిపొల్పువర్ణ వెలింగె వె
న్నీఁ డితండు [2]బలము లెన్నియేనిఁ బెల్లు ద్రోచినన్. 94
తే. మేనఁ బ్రాణము వాసినమీఁద మొగము
బొఱసి యుండునె యొండు నిత్తెఱఁగుకాంతి
తోడఁ బున్నమనాఁటిచందురునిచంద
ము మరేఁ జూడు మిక్కుటువృద్ధునాననంబు. 95

గాంధారి సైంధవుని కళేబరము చూచి వాపోవుట

సీ. పల్కుతప్పుని నెఱపంగఁ దలంచి యుత్సాహంబు వాటించి సవ్యసాచి
దుర్యోధనుండును దొరలు ననేకసైన్యంబులు నంతంత నడ్డపడఁగఁ
దెరలిచి వడి మెసద్రివ్వ నేసినఁ బడి యున్నాఁడు సైంధవుఁ డుఱక ద్రుపద
తనయఁగాననమునఁ గొనిచన్న నాఁడ లాఁదెగినాఁడు గాఁడె కౌంతేయు లపుడు
తే. దయ దలిర్పంగ దుస్సలఁ దలఁచి యలుక, గ్రాఁచి మందల విడిచిరిగాక దైవ
కృతము దప్పింప రాకున్కి కతన నిపుడు, వారు విడిచి రిమ్ముర్ధియ వలనికరుణ.
తే. హృదయమున వగ లేనియట్టిట్టు నట్టుఁ, దిరుగుచున్నది దుస్సల వరునిశిరముఁ
గాన కిమాఁతు నిమ్మెయిఁ గనుటకంటెఁ, దలఁప నెక్కుడుదుఃఖంబుగలదె కృష్ణ.
వ. నాఁటిరాత్రి యరులు చేసికొనినప్రతిజ్ఞ వేగులవారిచేత దుస్సల విని సైంధ
వునికి బుద్ధి చెప్పినతెఱంగు లవి వినుము. 96
సీ. విజయుప్రతిజ్ఞకుఁ ద్రిజగంబులోపల నడ్డంబు లేదు సుమ్మధిపుఁ డంటెఁ
గురురాజుసైన్యంబుబిరుదుసమ్మకుమంటి గురుఁడు పార్థునకు మార్కొనఁడ యంటి
నరు డాయ నొకనికైనను బుద్ధిగొన దంటి సమరంబు నీకు నసాధ్య మంటి
ధర్మపుత్త్రుఁడు నిన్ను దయఁగాచుఁ బొమ్మంటి నామాట వినఁగదె నాథ యంటి
ఆ. రాజతిలక రాజరాజకంఠీరవ, రాజరత్న దివసరాజతేజ
రాజరాజ యనుచు రాజస్య సైంధవ, రాజుఁ బనుపుచుండె నాఁటిసోన. 97
తే. తోడఁబుట్టువు విధవ యై తొలఁగి యునికి

1 గడమద్రెస్సి. 2 రిపుబలంబు లెన్నియేనిఁ ద్రోచినన్.

కోర్చి చలమునఁ బతిఁ బెగటార్చి సంత
సించితిరె తండ్రులార మీ రంచుఁ బొంపు
పుత్రకుల దూఱుచున్నది పొలఁతి వింటె. 100

ఉత్సాహవృత్తము. తనయుఁ గాచుపనికిఁ బూని ధర్మపుత్రవాఁనునం
దనులుఁ గవలుఁ జేయఁ గలుగు దండిమగలు సేనలం
గొని వడిం గడంగ నరకు గొనక నిల్చి యొక్కఁడుం
బెనఁగి యాఁగె సైంధవుండు బిరుదు దక్షుఁడుం గదే 101

తే. తప్పు సైంధవుపైఁ బెట్టఁ దగునొ తగదొ
పార్థుప్రతినకు నొక్కండ పాత్ర మయ్యెఁ
దాన యందఱ నాఁగుట తప్పు గాదె
యదియ సౌభద్రుమృతిహేతు వగుట లేదె 102

తే. బోరగిలఁ బడ్డవాఁడు గపోల మొకటి
పుడమి మోచినయది మోము పోలుపు సెడదు
వీఁడె చూచితె శల్యుండు వెడలి యున్న
జిహ్వ దినియెడు వాయసశ్రేణి కృష్ణ. 103

క. ఇట్టివుని మాద్రితోడం, [1]బుట్టి నఁక యితని ధర్మపుత్త్రునకుఁ గడుం
బెట్టిదుఁడై చంపవలసెఁ, జుట్టపుఁదన మేల రాజసుతులకుఁ గలుగున్ 104

క. సెల్లుఁడు యమతనయునితో, నెల్లగుణంబులను జాల నెనయుదు నని తా
నుల్లమున నిశ్చయించుం, జెల్లం బో పోరఁ బగఱచే ని ట్లయ్యెన్. 105

వ. అమ్మహీవిభుఁడు. 106

భుజంగప్రయాతము. కురుక్షోణినాథుండు గోరంగ మైత్రిన్
ధురం దాల్చి తా నేర్పుతో సారథిత్వం
బరిశ్రేణిసంత్రాసి యై పూని కర్ణుం
బరిక్షోభితుం జేసె భూపాస్త్రపఙ్క్తిన్. 107

ఆ. అధిక పంక పతిత మై యున్న యాఁబోతుఁ, బొదివి యున్న మొదవుకదుపువోలె
నున్న వారు సూడు ముసిదలు దైన్యమాన్యముల నెలవుకొనఁగ శల్యు బలసి.

మత్తకోకిల. చూచితే భగదత్తు నీతఁడు శూరతామహిమన్ నరున్
వీచిసన్నిభబాణపఙ్క్తుల [2]వ్రేఁకిఁ జేసె మహేంద్రుతో
నేచి పోరుబలుండువోలె సహింప కీతని నిట్లు గాఁ
జూచి తాతనిమీఁదినెయ్యముసొంపునన్ మురమర్దనా. 109

క. పులుఁగులును మెకంబులునుం, దొలిచి తినిన [3]నెలవు దప్పి తొలఁగినయుఁ గంఠే
తల నున్న కనకదామము, పొలుపు దెగంబాయ దీనృపుం గమలాక్షా. 110

1 బుట్టునడక. 2 వేఁడిఁజేసి. 3 తెలువు సెలవు దొంకిరుఁగుఁ.

గాంధారి శరతల్పగతుం డగుభీష్ముఁ నుద్దేశించి శోకించుట

సీ. బలశౌర్యములఁ దనపాటిగా నెందును మానవు నొరుఁ జూప లేనియట్టి
శంతనుపుత్త్రుఁడే శత్త్రులబాహుదర్పంబున రణభూమిఁ బడియెఁ దన్ను
వాలాయమును గెల్వ వచ్చునే చంపికొం డని పాండుసుతులపై నగ్గలంపుఁ
గరుణ మర్మము సెప్పఁగాక యిమ్మెయి నైన నతినిష్ఠ యొప్పఁగు నతనియందుఁ
ఆ. గలదు గాదె తండ్రి కార్యంబునకుఁ గాఁగ, రాజ్య ముడిగి పూనె బ్రహ్మచర్య
మితనిఁ జెప్పి చెప్పనితరుండు పౌరుష, కలితసంభవుండు గలఁడె కృష్ణ. 111
క. కురువంశ మెడల వచ్చినఁ, బరమోపాయమున మగుడఁ బడెసెఁ బడిసెం
గురునికరముతోడన యిప్పురుషుఁడు పురుషార్థసారభూషణుఁడు గదే 112
క. దేవుఁడు గా కీతఁడు నరుఁడు, నా వచ్చునె నిష్ఠ పెంపునం బ్రాణంబుల్
తా వలసినపుడ విడువం, గా వేడుక నునిచినాఁడు గాదె తనువునన్. 113
ఆ. తీవ్రబాణజాల దీప్తులు పరఁగించి, పాండుతనయసైన్యబహుళతమము
లీలఁ బవిదినములు నోలి వినోదించి, యకట భీష్మభానుఁ డస్తమించె 114
క. శరవణమునందుఁ బొలుపుం, బొరసినగాంగేయుతోడఁ బోల్పఁగ నను వై
శరతల్పంబునఁ దేజో, భరితుఁడు గాంగేయుఁ డొప్పెఁ బంకజనాభా. 115
తే. అర్జునుఁడు వెట్టి నీతని కంపపాన్పు, నకుఁ దగంగ నిశాతబాణముల మూఁట
నలవరించినతలగడ యస్త్రజనిత, వారిఁ దృప్తునిఁ జేసె నవ్వీరవరుఁడు. 116
క. వీరశయనమున గంగకుమారుఁడు కల్పక్షయమున మార్తాండుఁడు సం
చార మెడలి ధరఁ బడి యొప్పారెడుచందమున వెలిఁగె నంబురుహాక్షా. 117
క. దేవవ్రతుండు గీర్వాణావాసంబునకుఁ జనినయట కురునికరం
బేవాని నడిగి తెలియు నొకో విశ్రుతధర్మసంప్రయోగవిధంబుల్. 118
సీ. పగవారి మొన లను[1]పల్లేరులం గాల్చి మడిసెఁ గుంభజుఁ డనియెడుదవాగ్ని
యున్నియస్త్రము లింద్రుఁ డెఱుఁగు నన్నింటను బరిణతుం డీతండు భార్గవునకు
నెట్టట్ల సువిధేయ మిమ్మహాత్మునకు ధనుర్వేద మితనికి సర్వవేద
ములుఁ బరిచితము లియ్యలఘుతేజునిశిష్యుఁ గాదె పార్థుఁడు గార్ముకమున మేటి
ఆ. యరయ్యఁ దక్కుఁ గౌరవాన్వయజాతులు, సాత్యకియును నిర్విశాలబుద్ధి
నాశ్రయించుటను మహాస్త్రవిత్తము లైరి, యోధు లింతవార లుర్విఁ గలరె.
క. వివిధమహాస్త్రంబులు గా, లవశతఁ జెడఁ గాక శౌర్యలంపటు నియ్యో
ధవరునిఁ బగవారికిఁ జేర వశం బగు నెట్లు సంగరంబునఁ గృష్ణా. 120
తే. గురుని మున్నిడుకొని కాదె కురుకుమారు, లనికిఁ బిలిచిరి ధర్మపుత్త్రాదులయిన
వాలుమగల నట్లంతటివాఁడుఁ బగఱు, నడికినై చినఁ బడియున్న దెఱఁగు గంటె.
తోటకము. సంతతంబును శిష్యులు సద్వినయా

1 బల్కాడవనముఁ గాల్చి.

నిశితమై ప్రణమిల్లెడు వీరపద
ద్వితయంబు గదుం జెడం దిన్నవి సూ
చితె నక్కలు దైవముచెయ్వుఁ గటా. 122

ఆ. ద్రుపదతనయుఁ డట్టె ద్రోణునితలఁ గోయు, వాఁడు విధికి నెట్టివారి నెట్టి
తెఱఁగు సేయ రాదు దీనికి నే మను, పూర దిది యసంభవంబు గాదె. 123

సీ. కృపునితోఁబుట్టువు కృపి తనభర్త ద్రోణాచార్యుపాల దైన్యంబు [1]విపుల
వేణియు మొగమున వెంట ముసుంగు వడంగ వాల్పడిన యొలుంగుతోడఁ
బలవించి పలవించి బహుశిష్యు లత్యతిపథవర్యు నస్త్రశస్త్రములు రథము
నవయవంబులును జితాకలనంబు సేయుచు సామగానసంస్తుత్యవదను

ఆ. లగుట సూచి సామ మతికరుణంబుగాఁ, జను బాడఁ బొచ్చ మానితాగ్ని
పొద సమర్చి యవ్విశుద్ధాత్ము నొండొక, యగ్నిఁ బోలఁ బెట్టి రందుఁ గృష్ణ. 124

క. కృపి మున్నుగ శిష్యులు పొద, యపసవ్యముగాఁగఁ దిరిగి యరిగిరి శోకా
ర్తపుటాడఁబులతో గంగకు, నపగతశరవిద్య యయ్యె నవని కిటకటా. 125

ఆ. సోమదత్తసుతుని జూడుము సాత్యకి, దూష్యభంగి శిరముఁ దునుము నొఱిగి
యున్నవాఁడు గ్రద్దలొలిచి తినంగ నీ, సుకృతపరుని నిట్లు సూడ వలసె. 126

వ. సోమదత్తుండు పుత్రశోకాయత్తచిత్తుండై యుండి తన్ను సాత్యకి గవిసినప్పుడు
తనకొడుకునెడ నతండు సేసినయధర్మం బుగ్గడించి గర్హించినవిధంబు మృతుం
డైనను మొగంబునం దోఁచుచున్నది భూరిశ్రవుతల్లి యట [2]సుతునిని వల్లభుని
బోరింబోరిం గనుంగొనుచు గద్గదకంఠంబుతో నాసోమదత్తు నుద్దేశించి. 127

సీ. ఓరాజ కల్పవృక్షోపమానం బగుకౌరవజాతిసంతతియును చూడ
కున్నాఁడ వధికదానోజ్జ్వలు బహుమఖాధ్వరకర్త భూరిశ్రవసుఁడు నీదు
గారాబుపట్టి సంక్రందననందను దుర్విక్రమంబునఁ దునుమఁబడిన
బాహువు సాత్యకి పాపకర్మంబున సంఛిన్నమైన మస్తకము నై మ

ఆ. హీతలమునఁ బడియె నిష్ప్రాణ్యసంగతి, దిక్కు సూడ వేల యొక్కమాటు
కొడుకుచుట్టు నేడ్చుకోడండ్ర యలమట, యరయు విట్టు లగునె యధిప నీకు.

క. వీరేపు రొంటి చీరలుఁ, దారును విరిబలలతోడఁ దద్దయు నడలుం
గూరి పలవించెదరు నిను, సారసికలభీతియుతులచందము దోఁపన్. 129

ఆ. ఆలమునకు వెడలునప్పు డిచ్చితి నీదు, పసిఁడిగొడుగు సుతుఁడు లసితవిభవుఁ
డగుట కది నివృత్తమై పడి యున్నది, యక్కుమారురథమునందుఁ జూడు. 130

క. అని పనువుచున్నయది యవ్వనితను గోడండ్రఁ జూడ నళిమే ఘనుఁ డ
ర్జునుఁ డిట్టినీచకర్మంబున కెట్టులు సొచ్చెనో కుపురుషుఁడపోలెన్. 131

కవిరాజవిరాజితము. విను మది సాత్యకి చచ్చుట కోర్వక వీరవరుండగుపార్థుఁడు నే

1 గదుర, వేణియు. 2 యతని వల్లభులం.

సినతఁగ వైనను నగమ్యోన్నతం డటు చేసె నకటా మునిగ్రామణిమహా
త్ముఁ గని యుబ్బుచు సాత్యకి యేమని త్రుంచె శిరంబు కడంగి జగం
బున నోరు లింక నిక్కృష్టపుఁగర్మముపొంతేను బోదుగె చక్రధరా. 131

క. ఇక్ష్వాకువరునాం గ్రరలో, నొక్కత యతిరమ్యమూర్తి యుత్సంగమునం
దక్కర మిడికొని పనివెడు, నెక్కుడుచవగ నూని యదె మహీధర కంటే. 132

సీ. మెలుపారఁగాఁ బట్టి మొలనూలిమణులు గదల్చుచుఁ దిగుచుచుఁ దగులొనర్చుఁ
జనుఁగవమీఁది కల్లన వచ్చి లలితవిమర్దనంబున లజ్జ మరలఁ ద్రోచు
నాభి యూరులు జఘనము మెత్తమెత్తనరయు త్రిముదంబున నుల్ల [1]మూన్చు
ననయంబుఁ దిన్ననియనువున గనయంబు ప్రిదులంగ మెలఁగి సొక్కాడవఁజేయు

ఆ. నిక్కరంబు నెమ్మి మెక్కింప నేరంగఁ, దగిలి [2]సంతతంబుఁ దలఁచునట్టి
భంగి మెఱయ గీడుబఱుపంగఁ గొనియాడ, నలఁతి నీఱు సేయవలసె దీని. 133

ఆ. ఒరునితోడఁ బోర హరి నూడ నిగ్గలి, యేసె విజయుఁ డతనియేటు సభల
నమ్ముకుందుఁ [3]దెట్టు లగ్గించు నట్టివి, వ్వెచ్చుఁ జేమిభంగి మెచ్చుఁ దన్ను. 134

వ. అని యిట్లు విలాపంబు చేసి యూర కున్న విన్నాతిం దక్కటియొలనాగ లెలిన దానిఁ బోలెఁ బోదివికోని యున్న వారాలోకింపుము. 135

గాంధారి శకునికళేబరంబు గాంచి యతని వీఁక లుగ్గడించి శోకించుట

సీ. మేనల్లుఁ డగునకులానుజాసేటులఁ బడియుండి శకునులపాలు వడ్డ
శకునిఁ జూచితె మురసంహార యితఁడు మాయాజాలమునకు నాఁడోజ సకల
మాయలు నీచేత మడిసె దుర్ద్యూతంబు నొసరించి రాజ్యంబు గొనియె ధర్మ
తనయునిచే నిష్టు దనదుర్గుణ ఫలియించె నని యనుజూదంబునందుఁ బ్రాణ

ఆ. మోటుపడియె నెత్తమాటకు నీతండు, గఱచు పెల్ల గురుని కాయనాళ
మునకు జక్కి నీవ్రుఁడకాఁడె పాండునందనులతోడి వైరమునకుఁ గర్త.

క. హితవొనరించెద నంచున్, ధృతరాష్ట్రతనూభవునకుఁ దెక్కలికాఁడై
మృతియొనరించెం దానును, మృతుఁ డయ్యెను భ్రాతృపుత్త్రమిత్త్రయుతముగన్.

మత్తకోకిల. వార లస్త్రహతాంగులై యనవద్యలోకము గాంచి రీ
వైర కర్తయు నట్లు గాంచెను వారి నల్పవిచారులం
బోరి కుత్తెడునట్లుగాఁ దగఁ బొంది వెట్టులఁ జేసె నీ
క్రూరుఁ డందును నన్నదమ్ములకున్ విరోధము సేయఁడే. 138

క. రుచిరాంగదు నస్త్రనిచయ, నిచితాంగకునిం గళింగనృపుఁ గంటి సమి
ద్విచరణవిహారణమున నిటఁ, డచలితధృతి యగుటయొఱుఁగ నమ్మేదుఁ గృష్ణా.

ఆ. ఇతనిచుట్టు నున్న యొలనాగ లడలునఁ, గూరి వందియును ముకుంద యొప్పు

---

1 మూన్చు. 2 సంతసంబు. 3 దట్టు లగ్గించుగట్టె విచ్చు.

వ్రాయకున్నవారు బలితంపునడఁ బట్ట,పుష్పదామకములపోలుపు దోఁప. 140

ఉత్సాహవృత్తము. మానినీజనంబు సేరి మగధనాథుఁ దగుజరా
త్మసుచుట్టు నేడ్వ నధికదీననాదములకు నా
మానసంబు సాంద్రకరుణమయతఁ బొందె మోహనం
బైనయట్టియేడ్పు లెంక నంబుజాక్షి వింటి మే. 141

సీ. కోసలనాథుండు భాసురమూర్తి బృహద్బలుఁ డట్టిఁ ప్రియాంగనాజ
నంబులు సేరి కంపంబుతోడఁ జెమర్చు కొవరుల నభినవవ్రణవిదళితమస్త
శిరముఁ జెలుకుచు బోరిమూర్ఛఁ బొరయంగ సహసారిదప్పిన గళసీముఖముఁ
దేఱి చూచుచు విధిఁ దిట్టుచు శోకాగ్ని సల్లగబు నగియుంగ నున్నవారు

ఆ. తునిమి వైర నొందఁ దనికినఁ జెద్దగము, నంగ మూర్తి దిగువ నలసు కలిమి
దోఁకఁగ కున్నయట్టితోయజంబులచంద, మగుచుఁ జూడ వీరి మోననములు. 142

వ. ద్రోణబాణపరిపీడితప్రాణుఁ డై పడియున్నవాఁడు ధృష్టద్యుమ్ననందనులు. 143

మత్తకోకిల. అంగదంబులుఁ గంకణంబులు హారవల్లులు నాదిగా
నంగకంబులభూషణంబులు హారికాంతి వెలుంగఁగా
సంగరాంగణభూమికిం దమచారుభావ మలంక్రియా
సంగతిం గలిగింప నొప్పిరి శౌరి చూచితె వీరలన్. 144

నర్కుటము. త్వరితతురంగమాసత[1]గతస్ఫురితాకృతి గ్గను
శరబహుశార్చిరుద్గమవిశాలతఁ బొల్చుధను
ష్ఠురుఁ డనుచిచ్చుపై శలభకోటిగతిం బడి ప్ర
దిరఁ గనుఁగొంటె యేపున నుదీర్ణులఁ గేకయులన్. 145

క. పంచాననంబుచేతం, బంచత్వముఁ బొందియున్న బంధునకరిఁ బో
లించుటకుం దగి యొప్పెం, బాంచాలుఁడు ద్రోణుకడిమిఁ బడి కంసారీ. 146

క. ద్రుపదనృపాలునిధవళా,తపత్రమున్నత్రంబు లెచోటుఁ బెంకర జిగి యా
రిపాలిచె శారదచంద్రుం, డుపమాపాత్రంబు గాఁగ సుర్వ యసుదివిన్. 147

తే. వల్లభులును గోడండ్రు నీవసుమతీశ్వ,రునకు నగ్నిసంస్కారంబు నొరయఁ జేసి
యుమ్మలికమునఁ దద్దయు వెమ్మునంత,రంగములతోడ నరిగిరి గంగదెసకు. 148

క. ద్రోణుఁడు దలరం దలపడి, బాణకళావేది పటిపతి యుజ్జ్వలత
ద్బాణహతిఁ గూలి సమర, క్షోణిపరిష్కార మగుచు శోభిల్లెఁ గదున్. 149

తే. తలయుఁ గాళులుఁ దమయూరుతలములందు
బెట్టికొని వీనిభార్యలు బెట్టిదంపు
టడలుతాఁకునఁ [2]గడు వెగ డారఁ గూరు
సుల్లములతోడఁ బలవించుచున్నవారు. 150

1 జవస్ఫురి. 2 బలు వెగ డార; గడు వగ నార.

క. మానవనాథు లనేకులు, వీనిభుజావిక్రమంబు వేఁడిఁ బడిరి నీ
మేనమఱఁది శిశుపాలుని, సూనుం డీధృష్టకేతుఁ జూచితె కృష్ణా. 151

ఉత్సాహావృత్తము. అతనినందనుఁడు సుకేతుఁ డల్లవాఁడె ద్రోణపా
తితుఁడు వీనిఁ జూడఁగా మదిఁ గా సుయోధనుండుఁ ద
త్సుతుఁడు దోఁచుచున్నవారు శోకవహ్నితాప మూ
ర్జితము గాఁగ బంధుజనులచిత్త మెంత గుందునో. 152

తే. అల్లవారె యవంతీశు లధికబాహు, బలులు విందానువిందులు బహుళభూష
ణోజ్జ్వలులు పడియున్నవా రుగ్రవాయు, పతితకుసుమితవనసాలభంగి దోఁచు.

వ. అని చూపి యిట్లనియు. 154

సీ. శాంతనవుండు నాచార్యుండుఁ గర్ణుండు భూరిశ్రవుఁడు గురుపుత్త్రకుండుఁ
గృపుఁడు సైంధవుఁడును గృతవర్మయును గురురాజు సమానుషరథికవరులుఁ
గలయంగ సన్నిడఁకోలఁదులవారె వా రలిగినఁ జెడుదు రయ్యమరు లైన
నట్టి వీరులబారి కగపడి యుండియు నేమియుఁ గా కైతి రీవుఁ బాండు

తే. తనయు లందఱు నీకూర్మితమ్ముఁడును మ
హోద్ధత మ్మిది దలఁప భీష్మాదు లైన
వారి నటు పోర నిర్జింప వచ్చు నెట్టి
పనియు భరమె దైవమునకుఁ బద్మనాభ. 155

వ. దైవంబు దుర్యోధనాదు లగునాయ్వరకు నొక్కత్తున నిట్లుగునే యని వెండియు.

తరువోజ. కురురాజు మొదలైనకొడుకులనెల్లఁ గోల్పోవు టిప్పుడు గోవింద కలిగె
నరిగితి సంధి సేయఁగ దాక [1]యున్నకట యప్పు నీ చెప్పు లైనది కాదె
పరమహితంబుగఁ బలికిరి గంగపట్టియు విదురుండు పాటించి పెక్కు
తెరవుల నొత్తిన విన నైతి నావివేకుల [2]చూపేల వృథ వోవ నేర్చు. 157

వ. అని పలికి పశ్చాత్తాపదుఃఖంబు పెల్లున నొల్లఁబోయి తెలిసి చిత్తస్థాయి యైన
పుత్త్రశోకం బడరి యుల్లంబు గాసియలఁత బెట్ట నూరకుండి యక్కౌరవరాజ
పత్ని పద్మనాభుదెసఁ గనుంగొని కోపోద్దీపిత యై. 158

సీ. ధృతరాష్ట్రపాండుభూపతులకుమారులు తమలోన నీసున సమరమునకుఁ
దొడఁగిన నీ వడ్డపడ వైతి తగుచాలు మానిసుల్ గలిగియు మానవీయ
వాక్యుండ వయ్యును శక్యసమస్తకార్యుం డనఁ బేర్కొనియును నుపేక్ష
చేసితి కురురాజుఁ జెఱుపను దిరిగితి నిఖిలరాజులఁ దదనీకములను

ఆ. నాము మడఁచి తెల్లభూములఁ బాడయ్యె, నంతవట్టు ఫలము ననుభవింపు
మీ పడంగ నిన్ను శాపానలజ్వాల, దగ్ధమూర్తిఁ జేయుదాన వినుము. 159

1 కుశలవ ట్లాప్పు కీడ్పు దనినట్లకాదె. 2 మాటేల.

గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు శాపమిచ్చుట

సీ. పూని పాతివ్రత్యపుణ్యఫలంబున సంపాదితం బైన సార[1] తపము
బలిమి సాధనముగాఁ బలికెద సుహృజ్జ్ఞాతులఁ దమలోన నంగదనమునఁ
బొలియఁ జేసితి గాన పొలియుదు రన్యోన్యఘాతుకు ల్భవజ్జ్ఞాతిజనులు
నీవును దప్పక నేఁ డాదిగా ముప్ప[2]దా ఱగు నేఁట నిర్జనమున
తే. నరయ దిక్కెవ్వరును లేనియగ్గలంపుఁ, గుత్సితంపుఁ జావునఁ గూలువాఁడ
విట్లు మీవధూజనములు నేడ్చువారు, నగుల సుతులను బంధులఁ బసివి పనివి.
క. అని ఘోరంబుగఁ బలికిన, విని విపులమనస్కుఁ డైన విష్ణుండు చిఱునఁ
వ్వున నానన మొప్పఁగ న, వ్వనితకు ని ట్లని యె గౌరవస్ఫుటవృత్తిన్. 161
తే. మున్న కాదె యాదవులకు మునివరేణ్య, కలితశాపంబు గలదు నీకు
నేల చర్వితచర్వణ మిట్లు సేయ, దీన నీ వేమి త్రవ్వితి దానిఁ జెప్పుమ. 162
క. యదువంశజాతులకుఁ దప్పదు నాశము వారి నుగలుఁ బరస్పరగతి
రది కారణంబు గాఁగఁ దెగుదురు గొంకక వేగ రణంబు ఘోరంబునన్. 163
తే. అనినపలుకులు విని పాండుతనయముఖ్యులు, వెఱపు మనంబున గంపించి విహ్వలించి
యాత్మజీవితములపైన నాస లుడుగి, వదల విడిచిరి కోపించెఁ గౌరవపతి. 164
వ. ఇట్లు పలికినయచ్యుతుం డప్పుడిని సుద్దేశించి లేవయ్య యిప్పుడు కీనిన సకలబంధు
మిత్రులకు నగ్నికార్యంబులు సేయింప వలయు నని పలికెను. 165
సీ. వినుము గాంధారి నీతనయుండు చేయుదుష్కృతము లెఱుంగవె నాఁడు నీకు
శాంతనవునకు నాచార్యునకు బాహ్లికునకుఁ దండ్రికి నూర్పఁ గోలఁదిగాని
[3]దుర్మానమున నట్లు దొడరి యిట్లగుట్ల మీయుపరంధనుల నిచ్చినట్టికీడు
నకు నింతనొవ్వంగ ననుబల్కఁగగునె యుష్మలికంబు ధృతిఁబట్టి మాన్పుమింకఁ
తే. జేటునకుఁ జావునకు వగఁ జెందుజనుల
కినుమడింపదె మానసమున నలంత
రాచకూఁతుం డ్రసుతుల సంగ్రామనిగత
హృదయు లగువారఁ గాఁగఁ గోపింపు గాన. 166
వ. అని చెవి సూఁడినట్లు పలికిన విని నిరుత్తరయై గాంధారి యూరకుండె నట్టియెడ
ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుతో నీవు మనమోనలం గలజనులకోలంది యెఱుం
గుదు చచ్చినవారిలెక్క దలంతేని నా కెఱింగింపు మని పల్కిన విను మెఱుక
పడ్డవా [4]రుత్తమజనంబులు డెబ్బదియాఱుకోట్లు నిరువదవేలును బ్రుక్కిడి
మూఁక యిరువదినాలుగు వేలు మున్నూటయిరువండ్రుఁ దెగి రని చెప్పిన
నమ్మనుజపతి వీ రిందఱు నేగతికిఁ బోదు రనుటయు. 167
తే. ఎవ్వ రాత్మదేహములు సమిద్ధ మైన
యస్త్రవహ్ని వేలిచిరి వా రమరలోక

[1] ఫలము. 2 వాఁడవయేఁడగు నర్జనమున. 3 దుర్మానియట్టుఁబు. 4 నుప్పురంబులు.

మునకుఁ జని [1]నిర్జరాంగనాజనవిలసితుఁ
డై నయమరేంద్రునకుఁ బూజ్యు లగుదు రధిప. 168

క. తఱుమఁగ శస్త్రాస్త్రంబులు, నెఱకులు మాఱినఁ జలించి నిజధైర్యంబుల్
మఱచి తెరలి చచ్చిరి కొందఱు గుహ్యకగతికిఁ బోవఁదగుదురు వారల్. 169

క. సమరమున నెత్తురుంగుచు, సమసినయం గీడు తెరువు చన [2]రుత్తములో
కమునకు పోదురు జనములు, ప్రముదితులై యంద్రబుధులు పౌరవముఖ్యా.

క. అనిన విని నాథవంతులు, ననాథులును నైనవీరి కందఱకుఁ గృపా
ధనలోల చేయఁగా వచ్చునె కాదే యగ్నికార్యశోభనముఁ దగన్. 171

వ. అని పలుకుటయును ధర్మనందనుం డిట్లను నీయఖిలజనంబులు నాహితాగ్నుల యట్లుమ్ము యట్టుం గాక వీర లిందఱ కుదకదహనక్రియాకరణయోగ్యులును లేరు మన మేదికొలఁదిగా నిప్పని సేయుద మని పలికి తా రజ్ఞాతవాసంబు నిర్వహించి సముచితప్రకారంబున విరాటాదుల చేతం బరిజ్ఞాతులైనసమయంబున సంగతుండై గుది మొదలుగాఁ జెప్పెడు శాంతిః పౌష్టికాది శ్రౌతస్మార్తక్రియాకలాపంబులు నడపుచుండ దమరియుక్తునున్న ధౌమ్యు నాలోకించి విదురుని సంజయుని గనుంగొని మీరు భరతకులులకుం దక్కనాథవంతులైనవారలకు విధ్యుక్తంబుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యత్తఱిం గునకుం దోడు పడుటకై సూతజనంబులకు దత్కాలసమాగతులై నకరిపురజనంబులోనం దగువారి నియోగించి మున్ను తెప్పించిన చందనాగురుఖండ ఘృతమపనకస్తూరికా కుంకుమ ఘృతతైలప్రభృతు లగువలయువస్తువు లాధౌమ్యముఖ్యుల కొప్పించినవారయ్యవసరంబునం గూడికొనినబహుబ్రాహ్మణసంఘంబులతోఁ జని దుర్యోధనదుశ్శాసనకర్ణశల్యాదులకు నభిమన్యుఘటోత్కచవిరాటద్రుపదకేతుప్రముఖులకును దక్కను జేరెఱుకపడు నానాదేశాధీశులకుం బ్రచురకాష్ఠసంచయంబులను భగ్నరథావయవధ్వజధనుశ్శరకుంతాదులను నొదలు పేర్పించి పితృమేధక్రియలు నడపి చిచ్చునం జొనిపి యనాథవంతులైనభూకాంతుల ననేకసహస్రసంఖ్యలం బ్రోవులుగాఁ బెట్టించి యమగ్రదాహనసముదయంబు లమర్చి యగ్ని యిచ్చి రప్పుడు ఋగ్యజుస్సామపఠనరవంబులును సామగానవాదంబులును రమణీరోదనధ్వనులును రోదసీకుహరంబు నిండె ధూమంబున దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ జేతనభూతంబుల కెల్ల విపులవిషాదం బావహిల్లె నవ్విధంబునం దగవు నడపించి. 172

కుంతి ధర్మజునకుఁ గర్ణుండు దనకొడుకగుట దెలుపుట

సీ. భూవర కురువంశపుంగవుం డగుధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్ర వినయ మొప్ప
మున్నిడుకొని యాదు మొత్తంబుఁ దోడ్కొని బంధుజనంబులు గలసి రాఁగ
నరిగి గంగాస్నాన మాచరించి తిలోదకప్రదానము సర్వకౌరవులకు

1 నిర్భరాదరంబుగ విలసితు. 2 దమదుల్లో, కమునకు.

సయ్యాగంబి కేఁగుఁడు సక్కురు భార్యలు నను జాలుఁ దానును నధికనిష్ఠఁ
ఆ. జేసి రతనికడకు నాపమయంబున, నడలు నెమ్మనమున నడరి క్రమ్ము
కన్నునీరు మొగము గప్పంగఁ జని కుంతి, యుగ్గువాసి వినఁగ నిట్లు లనియె.
తరల వినుము కౌరవకోటికిం దనవిల్లు పెట్టనికోటగా
నని యొనర్చి భవద్బలంబుల నన్నిటిన్ మిము నేపుగం
దనిపి యంబకచారు లెల్లను దన్ను మెచ్చి నుతింపఁ బా
ర్థునిమహాస్త్రము బల్విడిం దలద్రుంపఁ గూలినకర్ణునిన్. 174
క. జను లెల్లను రాధేయుం, డనుటను మీరలును వాని సట్టులకా నె
ప్పునమునఁ గలంతు రటు గా, దనఘు మునీమాత్మజన్ముఁ డాతం డరయన్. 175
ఆ. మీకు నగ్రజుండు నాకు భాస్కరునను, లలితకవచకుండలములతోడఁ
బుట్టినాఁడు గాన బోయంగనలయుఁ ద్రిలోకసంబు లెమ్మహోన్నతునకు. 176
వ. అని తదీయజన్మప్రకారంబును దివాకరప్రసాదభాసంబును జెప్పుటయు నున్న
వాంబు లగునమ్మాటలు చెవులు సూఁచిన ట్లయినఁ బాండవులు పరమదుఃఖా
వేశంబు నొంది యందు భీమార్జునులు నివ్వెఱగుడి యుండ ధర్మనందనుండును దల్లడి
ల్లుచుం దల్లితో ని ట్లనియె. 177
సీ. అనిలజార్జునుల మార్కొన నేర్చు నెవ్వనియుగ్రసాహసమూఁది సుయోధనుండు
వై దేహపాంచ్రాదినసుధేశు లెవ్వనికడిమి సొంపున నరిగ (?) యొగి
మనసైన్యకోటి యెవ్వనిబాహువీర్యసంపద కోడి యంతగత నోదుఁగుచుండు
నద్భుతం బొనరించె నమరుల కెవ్వనియుఃసమానవివిధదివ్యాస్త్రనుహిమ
తే. మమ్ము నందఱ నెవ్వనిమహితశక్తి, యెక్కుడై సంగరంబునఁ బిక్కపఱిచె
నట్టికర్ణునిఁ గొంగున నగ్ని డాఁచి, నట్లు లేమ్మయి డాఁచి తోయమ్మ చెప్పుము.
క. అర్జునుఁ డోకరుఁడన దక్క నుపార్జితశౌర్యమున నమ్మహాబాహుని వి
స్ఫూర్జితరథమున కెదు రై, గర్జిల్లఁగ రథికుఁ డెందుఁ గలుగునె జననీ. 179
తే. కర్ణుఁ దోలుచూలుగా నేల కంటి తల్లి, నీమంత్రంబు పనుపువిషాదకారి
యయ్యె మాకల్ల [1]సట్టిమన బల్లెక, గబ్బ్రుంగుడును మాట గారణమున. 180
తరువోజ. భానుపుత్రునిచాపు బంధుల నెల్లఁ బరమగురు పాల్పడఁ జేసి
మానితబలుఁ డభిమన్యుండు పోర మడిసినప్పుడు నిట్టిమఱుకువ నాత్మ
నూనదు ద్రౌపదేయులనాశమునకు నుడుక దివ్విధమున నుల్లంబు ద్రుపద
సూనులు ధృతరాష్ట్రసుతులును ద్రుంగుచొప్పున కిమ్మెయిఁ జోర దడల్ జాఁ
ఆ. అతఁడు మాకు నన్న యని మున్న [2]యెఱుఁగంగఁ
గన్నఁ గురుకులంబు గలఁగఁబడక
మనుదు మట్టు లైన [3]మనుజలోకమునకుఁ

1 సట్టి బలై కగఁబ్యఁ, కర్ణబ్రుంగుడు. 2 యొటుగుట, గలుగుదేని కులము గలఁగ
3 మనుజలోకమునను.

[1]గలుగ దడలు మాకుఁ గలుగ దడలు. 182

వ. అని విలాపంబు సేసి విషాదశిథిలవర్ణంబులతో గోత్రనామంబు లుగ్గడించుచు నమ్మార్తాండనందనునకుం దిలోదకప్రదానంబు సేసెఁ దదనంతరంబ భీమార్జుననకులసహదేవులుం జేరి రట్లు కర్ణుండు పాండవాగ్రజుం డగుట యెఱింగి కురువధూజనంబు లార్తనాదంబు లెసంగ నాక్రందించిరి ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారీకుంతీపూర్వకంబుగా నతనికి నుదకకర్మం బాచరించె నయ్యజాతశత్రుం డాదినేకపుత్రునివలనిసౌభ్రాత్రంబునవలనఁ బరిచారికాసమేతంబుగాఁ దద్భార్యల రావించి గారవించి యతనికై యనేకశుభపుణ్యకర్మంబులు భూరిదక్షిణంబులుగా ననుష్ఠించి కృతకృత్యతానందంబునొంది సకలబంధుసహితంబుగా గంగాసముత్తరణం బాచరించె నని యిట్లఖిలజనాభినందితుం డగుధర్మనందనుండు గర్ణుం దమయన్న యని యెఱింగిన తెఱంగు వైశంపాయనుండు జనమేజయునకు నెఱింగించిన నజ్జనపతి కురువంశుం డగునయ్యుధిష్ఠిరువర్తనం బటమీఁద నెట్లు సెల్లె నని యడుగుటయును. 183

మందాక్రాంతము. వీణానాదప్రతిమనిగమావిర్భవత్సారపుణ్య
శ్రేణీసంపాదిత [2]విమలతాస్థేమనిర్లేపచిత్త
త్రాణక్రీడాకలనసతతోత్సాహవద్దివ్యభావా
ప్రాణాపానావారణనిపుణప్రావణీయానుభావా. 184

క. ధ్వాంతాహంతానిరసన, శాంతాంతఃకరణయోగిజనవిజ్ఞేయా
చింతాసాగరమగ్న, భ్రాంతజనాధ్యేయ పరమభక్తవిధేయా. 185

మాలిని. భరితనియమచేతఃపద్మ విజ్ఞానకేలీ
పరిమళపరిపాకప్రౌఢసంపర్కశాలీ
పరిణతికృతదూష్యద్భంగిభూశాలిహేలా
కరణభృతిజగ[3]త్సంస్కర్తృతానందశీలా. 186

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కన సోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబునందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి స్త్రీపర్వము సమాప్తము.

---

1 కాదు మఱియుఁ గొందఱుఁ గలరె యొద్దలం. 2 సువిమలాస్థేమనిర్లేపచిత్తా. 3 త్సంక్రాంతతానంద.

చెన్నపురి : వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము—1943

ఆంధ్రగ్రంథములు

	రూ.	అ.
అధ్యాత్మరామాయణము	1	8
అనంతుని ఛందము, ఛందోదర్పణం	2	0
అనిరుద్ధచరిత్రము	0	10
కవిత్వతత్త్వవిచారవిమర్శనము	1	8
ఆముక్తమాల్యద, సటీక	6	0
ఆదిపర్వము, పెద్దచ్చు	1	8
,, టీక	4	0
ఆంధ్రభారతము, పద్యకావ్యము:—		
ఆదిసభాపర్వములుగలసంపుటము	4	0
ఆరణ్యపర్వము	4	0
విరాటోద్యోగపర్వములు	4	0
భీష్మద్రోణపర్వములు	4	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	4	0
శాంతిపర్వము	4	0
ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు	4	0
ఆదిపంచకము, ఒకేసంపుటము	11	4
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	7	8
శాంతిసప్తకము	7	8
ఆనందరంగరాట్ఛందము	1	8
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, పద్యకా॥	0	3
,, టీకతో బ్రౌనుపేపరు	0	8
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు కాలికో	2	0
ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము— జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారిది, 3 సంపుటములు	15	0
డిటో 7 సంపుటములు	18	0

	రూ.	అ.
ఆంధ్రభాషార్ణవము	1	0
ఉత్తరరామాయణము, చక్కని కూర్పు	4	0
కవిరాజమనోరంజనము	1	4
కృష్ణరాయవిజయము	0	8
కాశీఖండము	3	8
గజేంద్రమోక్షము, సటీక	0	10
గయోపాఖ్యానము, రామనామాత్యునిది	0	12
గద్యపద్యసంగ్రహము, విద్వాన్ జ. పి. సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారిది	0	8
చిత్రభారతము, చరిగొండ ధర్మనగారిది	1	8
చెన్నపురీవిలాసము	0	8
చెన్నబసవపురాణము	1	4
దశావతారచరిత్ర	3	0
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక	0	10
నలోపాఖ్యానము, సటీక	0	8
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	1	8
పల్నాటివీరచరిత్రము	3	0
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము	1	8
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు	1	0
,, సాంద్రటీకాతాత్పర్యము	3	0
బ్రహ్మోత్తరఖండము క్రొత్తరూపు	1	8
మనుచరిత్ర, సటీక, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో చిన్నసైజున మేలుకాగితముల మీఁద ముద్రితము	5	0
మార్కండేయపురాణము	3	0
మొల్లరామాయణము	1	8

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి

ఆంధ్ర వచన గ్రంథములు

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ధ్రవచనభాగవతము, ద్వాదశ గ్రంథములు,ఒకేసంపుటం	9	0
మూడుసంపుటములు	10	8
ధ్రవచనభారతము—		
ఆదిసభాపర్వములు	5	0
అరణ్యపర్వము	5	0
విరాటోద్యోగపర్వములు	5	8
భీష్మద్రోణపర్వములు	7	8
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	5	0
శాంతిపర్వము	7	8
ఆనుశాసనికము మొదలు స్వర్గారోహణపర్వము వరకుగల సంపుటము	7	8
్రవచనవాల్మీకి రామాయణము, ౭ సంపుటములు (అచ్చు)		
ంధ్రవాఙ్మయచరిత్రసంగ్రహము	8	0
ంధ్రకవిత్వచరిత్ర, బసవరాజు అప్పారావుగారిది	3	0
గురజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి ఆంధ్రకవిజీవితములు	6	0
రేబియన్నైట్సుకథలు	2	0
్యయవిచారణప్రహసనము	0	8
లసీదాసు రామాయణము	12	0
లకుగారిసెక్యూరిటీకేసు,	0	14

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ద్వాదశోపనిషత్తులు,వచనం. అచ్చు		
భారతరమణీమణులు, 1 భా॥	1	0
డిటో రెండవభాగము	0	12
డిటో 3-వ భాగము	0	8
యజుర్వేదకథాసంగ్రహము	0	12
శ్రీమహాభక్తవిజయము,	12	0
నీతిచంద్రిక, చిన్నయసూరి	0	12
పంచతంత్రము, వచనము	0	12
నవనాథభక్తులచరిత్ర	2	8
నీతిరత్నాకరము	0	12
సంగ్రహభారతము	2	4
సంగ్రహభాగవతము	2	4
సంగ్రహరామాయణము	1	8
ప్రాచీనదేశచరిత్రలు	3	0
పతివ్రతలచరిత్రలు	3	0
దక్కనుపూర్వకథలు	3	0
భోజునికథలు	1	0
హితోపదేశము,సులభశైలి	1	0
భోజకాళిదాసకథలు,1 భా॥	1	0
„ 2 భా॥	1	0
తెనాలిరామలింగనికథలు, జీవితము	0	6
తెనాలి రామలింగం: A. S. P. అయ్యరు విరచితము	0	8
సంస్కృతనాటకకథలు	2	0
[illegible]	2	0

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
[illegible]	0	12
విక్రమార్కునికథలు	0	12
[illegible]దర్శినికథలు	1	0
[illegible]కథలు	0	12
వైద్యులకథలు	0	4
బేతాళునికథలు	1	0
వీరాంగనలు	1	0
పరమానందశిష్యులకథలు	0	6
పలుగురుమంత్రులకథలు	0	6
అయిదుగురుదొంగలకథలు	0	8
రేచుక్క పగటిచుక్క కథ	0	3
సత్యసేనవిజయము	0	9
[illegible]చరిత్ర	0	12
పురాణగాథలు I	1	0
,, II	1	0
బాజీరాయుని చరిత్ర	అచ్చు	
రఘువంశకథ	0	10
విక్రమార్కచరిత్ర	1	0
వివేకానందవిజయము	4	0
కర్ణాటవినోదకథలు	1	4
ఈసపునీతికథలు, 1-వ భా॥	0	8
డిటో 2-వ భా॥	0	12
పంజాబుఅల్లరి	0	8
శుకసప్తతికథలు	1	0
మర్యాదరామన్నకథలు	0	3
మైరావణచరిత్ర	0	2
షేక్స్పియర్ నాటకకథలు	అచ్చు	
అనంతసాగరము, బుక్కరాయ సముద్రచరిత్ర	0	12
ప్రహ్లాదచరిత్ర, ప్రతిమలతో	0	6
శకుంతల ,,	0	6

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
నల ప్రతిమతో	0	8
సావిత్రి ,,	[illegible]	
హరిశ్చంద్ర ,,	0	8

నవలలు

[illegible] నవల	1	8
[illegible] ,,	0	8
[illegible] ,,	(అచ్చు)	
సుజనరంజని ,,	0	12
[illegible] ,,	1	8
ఉన్మాదిని ,,	0	6
[illegible] ,,	0	6
[illegible] ,,	2	0
[illegible] ,,	1	4
[illegible] ,,	1	0
[illegible] ,,	0	12
[illegible] ,,	అచ్చు	
[illegible] ,,	0	6
రాజర్షి ,,	1	8
తారాబాయి ,,	1	8
[illegible] ,,	1	8
కోసలని కన్యక	0	12
మనోహరి ,,	అచ్చు	
వీరబాల ,,	0	8
ఆనందమఠ ,,	1	4
[illegible] ,,	0	8
ఆంధ్ర రాష్ట్రము ,,	1	8
[illegible] ,,	0	12
బాలాదిత్య ,,	3	0
దేశభక్తుడు	1	8
[illegible]	0	4
చంద్రగుప్తుడు, నవల	2	8